AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 1 (1473) Reedel, 9. jaanuaril 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

Talvisele sessile jaa!

Ametlik algus 5. jaanuaril. Tegelik sessimeeleolu juba detsembris.

● **Esimeseks vastajaks palus toimetus õppeosakonna juhataja MATI SALUNDI:**

✻ **Oli siis nüüd uues hirmus arvestusvõlgu vähem?**

«Lootsime paremat seisu. Mullusest on küll pilt pisut etem, aga üliõpilane võinuks pärast püksirihma pingutamist virgem olla. Laisk tudeng ei ole arvestusvõlgade pärast veel lõplikult ära ehmatatud.

Õppeosakonda paneb aga imestama, et palju arvestusi on puudu võõrkeeltes ja kehalises kasvatuses. Keelt õpitakse juba keskkoolis, kehalise kasvatusega tegeldakse ka.

Selles võib aga kindel olla, et mõni saab küll eksmati arvestusvõlgade pärast.»

✻ **Kas külm segab sessi?**

«Oleme püüdnud külmade ruumide asemele soojemaid leida. Peahoones on enam-vähem soe, mitte küll igas ruumis, majandusteaduskonna majas ka sooja jätkub. Jahedam on aga Tähe tänava korpus.»

✻ **Ega praegu, kolmapäeva hommikul ei saa veel sessi algusele mingit erilist hinnangut anda?**

«Saab anda arvestusvõlgade kohta ja eks esimesed eksamitulemusedki ole teada. Võib öelda, et tublid oldi majandusteaduskonnas, seal suhteliselt vähem võlglasi, ka kehakultuuriteaduskonnas. Õigusteaduskonna seis ei ole samuti halvemaks läinud. Matemaatikutel oli võõrkeelega probleem. Arstide ühel osal algab sess alles 12. kuupäevast, seepärast on raske veel midagi öelda. Krooniliselt kehv olukord püsib arvestusvõlgade pärast filoloogidel ja ka füüsikuil-keemikuil.

Ilmsiks on tulnud esimesed ebameeldivused, nimesid ei ole mõtet veel lehte panna. mõnel pool otsivad üliõpilased õppejõudu taga, mõnel pool pole koguni pileteid ja proggrammi.

Õppeosakond hoiab endiselt eksamitel silma peal. Ilm tegi omad korrektiivid, meie püüame seda ka ruumide osas teha kui vaja. Esimese ülelugemise sessist teeme aga 9. veebruaril.»

* * *

● **Teiseks vastajaks on rebaseseisusest noormees RAIVO J., kes ütles, et tema nimi ei ole tähtis, aga mõnele õppejõule võib äkki meelde jääda.**

✻ **Olgu siis pealegi Raivo J. Kas ülikoolis on raske eksameid teha?**

«Harjumatu. Keskkoolis tead-tunned oma õpetajaid. Siin on õppejõud sulle võõram, võib-olla hiljem tead nendegi omadusi ja veidrusi. Räägitakse, et ühele mehele peab eksamit ainult lipsuga tegema, noh, et sul kindlasti lips ees oleks. Mina pole tema juures veel käinud.»

✻ **Mis Sa hinnetest arvad?**

«Tahan ikka neljad-viied saada. Stipp ju! Meie kohta kõneldakse sageli, et me ei oska veel teadmiste pärast õppida. Osalt õige. Koolist tuled, ülemastmesse lähed. Kool jääb ikka kooliks, kuigi mind koledasti häirib, kui neljandikud-viiendikud ülikooli paljalt kooliks kutsuvad.»

* * *

● **Kolmas ettejääja oli diplomand MARE K. (ühtluse mõttes temagi nimi sedamoodi).**

✻ **Kas tunned viimase talvesessi hõngu?**

«Ausalt öelda, mitte eriti. Eksamitega oled harjunud. Kui, jah, mõtlema hakata, siis küll. Igal juhul on talvel parem eksameid teha kui kevadel. Talvesessile kindel jaa!

Aga anna andeks, lehe jaoks ma midagi eriti kõnelda ei taha, eksamite ajal lehte lugeda samuti mitte, kuigi mõned õppejõud armastavad just jooksvaid sündmusi küsida. Elame õppimise-vastamise tähe all. Meist, diplomandidest lähevad mööda ka kõik need eksperimendid ja omavalitsused. Mõtted on lihtsalt ülikoolist juba väljas, minul tulevases tööpaigas.»

* * *

Aitäh telefoni teel, kohvikulaua taga ja eksamiukse all antud pisiintervjuude eest ja kõigile h e a d p õ r u m i s t!

Sa ei tea kindlasti,

● **ET** 5 minutit enne eksamit on töövõime negatiivsete emotsioonide mõjul tunduvalt alanenud. 20 minutit pärast eksami sooritamist on tööviljakus suurem ja töö kvaliteet parem (täpsus suurem) kui vahetult enne eksamit.

Mõni peab seda eksami sooritamisest saadud positiivse emotsiooni tulemuseks. Mõne arvamuse kohaselt suureneb tööviljakus üliõpilase südame ja veresoonkonna talitluse häirumise (ülekoormuse) hinnaga;

● **ET** eksamiga kaasnev närvipinge mõjutab paljusid aju talitlusi. Osal eksamineeritavaist täheldatakse heli- ja valgussignaalidele reageerimise aja lühenemist, teistel vastupidi — pikenemist. Reaktsioonikiirus võrreldes tavalise õppetööga väheneb;

● **ET** eksamiga kaasneb vere hapnikusisalduse vähenemine — aju tarbib hapniku ära, kuid organismi kohanemismehhanismid pole veel jõudnud hoolitseda tavalisest suurema hapnikutarbimise võimaluste eest.

Vere hapnikusisalduse peamine langus ei toimunud mõtlemisel, vaid vastamisel. Kudede halb varustamine hapnikuga kestis pärast eksamit kauem kui näiteks kõrgem vererõhk.

* * *

Hügieenikud peavad soovitavaks eksamite, eriti aga raskete eksamite arvu piiramist ühel sessil. Viie või kuue eksami asemel peetakse õigemaks kõige rohkem nelja eksamit. Õppeosakonna juhataja Mati Salundi täiendas, et maksimaalselt on lubatud 5 eksamit — Toim.

Ümber pandud «Noortekalendrist 1987» — meditsiinikandidaat Harri Jänes «Eksamid ja organism»

1987 ON SISSE KIRJUTATUD

A asta 1987 on eriline. Ta algab rõõmsalt ja hubasemalt kui tuhanded teised. Kui mitte mujal maailmas, siis Eestimaal igatahes, sest juba 7. jaanuaril, vaevalt pärast uusaasta-elevuse vaibumist tuleb uus ja suur meeleolutõus, tuleb meile kõigile tuntud «Kevade»-lugude jutustaja suur mälestuspäev — Oskar Lutsu sünnist möödub esimene sajand.»

Handо Runnel tunneb siin ära oma sõnastuse, mille ta tegi «Noortekalendri» jaoks. Ta on nii ilusti öelnud, et ei saa kohe ümber trükkimata jätta. Ainult üks väike täpsustus — O s k a r L u t s u tähtsündmust hakkasime pidama mõned päevad varem. Juubelid toovad aga enamasti keelele kaks küsimust: 1) kas tõesti peab saama saja-aastaseks, et autorit ka sügavuti uuritaks, et teda mõistetaks tema enda ajas; 2) kuidas tähistavad suured kirjastused oma rahvakirjaniku sajandit? Juubeliks ei ilmunud ju mitte ühtki väljaannet!

N o o r t e k a l e n d r i t juba mainisin. Siit tahakski edasi minna. Noortekalender esimest korda. Koostajad ajakirjanikud Hille Karm ja Hallar Lind (NB! TRÜ vilistlased.). Tiraaž 50 000. Aastakümneid ilmuvat nn. raamatkalendrit trükitakse 210 000 tükki. Võrdlusi tegema rohkem ei hakka, vaid niipalju, et tudeng noortele mõeldud väljaannet leti peal õieti ei näinudki. Ise oskasin selle õigel ajal ära tellida. Uudisraamatu välimus on meeldiv, ka formaat, rääkimata sisust. Küllap jõuavad asjatundjad veel sisugi analüüsida. Naljaosa jõudsid ka kõrgkoolilehtedes ilmunud katsetused, meilt siis Taavet Tünamo all esinenud, praegu juba «Edasi» ajakirjaniku Hannes Tamme ja II kursuse žurnalistikatudengi Aavo Koka lood.

Veel kord väljaannet üle lehitsedes jäi pilk seisma tähtpäevadel. Kirjutatud on:

1962 ehk 25 aastat tagasi

● *Ilmus kassett «Noored autorid 1962».*

1987 ON SISSE KIRJUTATUD

● *Eesti NSV rahvuslinnuks valiti suitsupääsuke.*

Saab teada, mis oli 50, 75, 100 ja rohkem aastat tagasi.

A ga ajaloost tagasi pöörates tulen ühe valusa teema — k o m s o m o l i — juurde. Pole enam vajadust selgitada, miks see probleem valulik tundub. Autoriteedi kaotusest on piisavalt muiski väljaannetes kirjutatud. Ehk nüüd on aeg asja parandama hakata? 26. detsembri «Noorte Hääles» ilmus ÜLKNÜ põhikiri koos esildatavate muudatustega, 7. jaanuari NHs üleskutse «Pravdast». Sõna võtma kutsutakse kõiki. Selleks on isegi vastav talong. Talong talongiks. Ei usu sugugi, et meie maa üliõpilasnoorsugu oli projekti ilmumisest aasta lõpus vaimustuses. Millal tal aega selle kallal pead murda ja võrrelda vana põhikirjaga? Praegu on sess, siis vaheaeg. Mina saan asjast sedamoodi aru, et pärast vaheaega oleks tarvis projekti igal tasemel arutada: kursusel, osakonnas, teaduskonnas, kogu ülikoolis, aga ka ühiselamus jm. Sest nüüd on ju võimalus muuta antud. Ka ülikoolileht ootab arvamusi ja ettepanekuid põhikirja uue redaktsiooni kohta. Ülikooli komsomolikomitee vaeb projekti veebruaris semestri esimesel koosolekul.

✻ ✻

Omavalitsuski lehes jätkub. Jätkame lootuses, et ehk «K a s u omavalitsusest kõrgkoolis ... selgub alles 10—15 aasta pärast». Sest selle tsitaadi autori Jaak Alliku sõnutsi (NH 6. jaanuar k. a.) on «Omavalitsuse a i n u s eesmärk anda rahvamajandusele ja kultuurile spetsialiste, kes on harjunud ja oskavad oma peaga mõtelda ning ise lahendusi otsida ja vastu võtta ka sellekohaseid otsuseid.»

Ent «inimlugude ainus autor / on üleni / ergav / elu (B. Alver) ja alles järgnevad kümnendid näitavad, kui ergavad me suutsime olla 1987. aastal.

VARJE SOOTAK

Üliõpilasomavalitsuse see osa, mis puudutab üliõpilaste esindatust ülikooli juhtorganeis, on teostuma hakanud. Kümme üliõpilast sai mandaadi olla TRÜ nõukogu liikmed. Nüüd esitatakse nõukogu uus koosseis kinnitamisele vabariigi kõrgharidusministrile.

Valimised kulgesid teaduskondades isemoodi. Enamasti oli kandidaate mitu. Ajaloolased ja filoloogid pidasid algul taktikalistel kaalutlustel otstarbekaks oma esindajaid nõukogusse mitte suunata, hiljem tegid seda aga siiski.

MIS SAAB EDASI?

* * *

● **Ülikooli nõukogu üliõpilasliikmed saavad nüüd tööle hakata.** Tegelikkusega ei ole kooskõlas arvamus, et üliõpilastel pole nõukogus midagi teha. Näiteks oli läinud aasta viimasel koosolekul päevakorras kaks punkti (reservohvitseride ettevalmistamine ja pedagoogiline praktika), milles otsuse vastuvõtmisel olnuks üliõpilaste osalus lausa vajalik. Nõukogus peame vastsete liikmete eneste osavõtul kujundama printsiibid, mille järgi üliõpilasi selle organi tegevusse kaasatakse.

● **Nagu üliõpilaste nüüd algav tegevus nõukogus, on ka lõppenud valimised omamoodi eksperiment.** Nõukogu koosseis kinnitatakse kolmeks aastaks. Rektoraat taotles, et üliõpilasliikmedki valitaks ja kinnitataks niisama pikaks ajaks: olgu see nende õiguste ja kohustuste võrdsuse kinnitus. Ilmselt tuleb mõned üliõpilasliikmed ülikooli lõpetamisega nõukogust välja arvata ning nende asemele valida uued. Loodame, et teaduskondadel pole vaja rakendada enda valitud esindajate tagasikutsumise õigust. Põhimõte, et nõukogu iga üliõpilasliige kord aastas oma tegevusest aru annab, tuleks kindlalt ellu viia. Olgu see mitte formaalne tagasiside, vaid ka teaduskonnapoolsete ülesannete andmine.

● **Valimiskampaanias selgus, et üliõpilased ei tea nõukogu funktsioone ega selle liikmete õigusi-kohustusi.** Ei tea neid kõik õppejõudki. Põhjuseks on juba põhidokumentide vähene kättesaadavus. Küllap on suuremgi põhjus: üliõpilaste (ja mitte ainult nende) olukord ning tegevus on mitmetest dokumentidest seni nii vähe olenenud, et nende vastu polnud tarvis huvi tunda. Nüüd on asi teine. Prorektor Valter Haameri juhtimisel pannakse kokku **kogumik**, mis sisaldab varasemast kehtivaid ja uusi kõrgkoolidokumente. Lisanduvad meie omavalitsuseeskirjad. Selline kogumik kakskeelse rotaprindiväljaandena peab muutuma kättesaadavaks igas allüksuses.

● **Üliõpilaste esitamine TRÜ nõukogusse on käinud paralleelselt nende esindajate asumisega ülikooli ja teaduskondade teiste juhtorganite koosseisu.** Täiendatult on kaks korda koos olnud näiteks rektori juhitav ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu. Loodetavasti asuvad uuel semestril kõik asjassepuutuvad organid tegevusse juba üliõpilasesinduse osavõtul.

● **Jätkub OV probleemide edasine arutamine.** Üliõpilasesindajate asumine ülikooli juhtorganeisse ei pea lõpetama diskussiooni. Tahaks loota, et laekuvad konstruktiivsed ettepanekud ning mitte liig kauges tulevikus hakkab see, mis praegu kõne all, meie elu tõepoolest suunama. Mõttevahetuses peaks enam kuulda olema ka õppejõudude ja teiste ülikooli töötajate häält — seni on nemad jäänud rohkem kõrvaltvaatajaks kui üliõpilased. Ajaleht jätkab nende materjalide avaldamist uuel semestril.

PAUL KENKMANN,
EKP TRÜ komitee sekretär

Nõukogus on üliõpilaste esindus

* * *

NIISIIS,

TRÜ NÕUKOKKU ON VALITUD:

1. **Õigusteaduskonnast — HEIKI SIBUL (II k.)**
2. **Arstiteaduskonnast — ERIK ALLIKMETS (ravi IV k.)**
3. **Matemaatikateaduskonnast — PEEP SADRAK (rak.mat. III k.)**
4. **Füüsika-keemiateaduskonnast — MAREK STRANDBERG (keem. IV k.)**
5. **Bioloogia-geograafiateaduskonnast — ERIK PUURA (geol. III k.)**
6. **Kehakultuuriteaduskonnast — HELLE REBANE (III k.)**
7. **Majandusteaduskonnast — RAUL SIIMUT (II k.)**
8. **Vene osakondadest — MARIKA TENUSAAR (vene ravi V k.)**
9. **Ajalooteaduskonnast — MARGUS KOLGA (ajal. I k.)**
10. **Filoloogiateaduskonnast — ÜLO VELDRE (žurn. III k.)**

* * *

NB! TOIMETUSELT — OV probleemid jätkuvad ka «Noorte Hääles». Ehk on mahti eksamite ajal läbi lugeda 6. jaanuari numbrist Jaak Alliku (ELKNÜ TRÜ komitee liige aastail 1965—1971) artikkel «Jalgratta õpetamisest üksi on vähe. Keegi peab ka sõitu õpetama.» Vt. ka TPI lehest (nr. 35/1986) ühiselamuprojekti.

✦ ÕNNITLEME! ✦ ÕNNITLEME! ✦ ÕNNITLEME! ✦

Fred Kudu 70

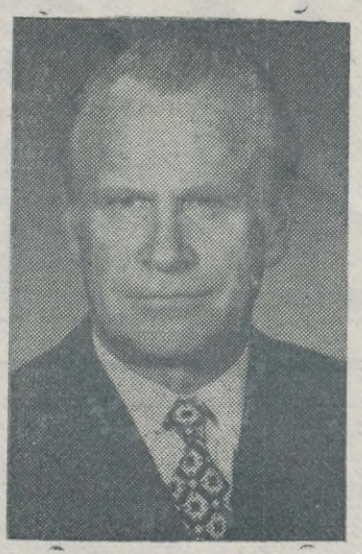

4. jaanuaril tähistas oma 70. sünnipäeva kehakultuuriteaduskonna dotsent, NSVL teeneline treener, ENSV teeneline sporditegelane Fred Kudu.

Läbinisti spordimehena algas tänase juubilari õpingutee J. Westholmi humanitaargümnaasiumis Tallinnas, kust siirdus ülikooli arstiteaduskonda kehalise kasvatuse osakonda, mille lõpetas 1940. aastal. Arvestades noore mehe silmapaistvat potentsiaali pedagoogilises tegevuses, jäeti FK ülikooli õppejõuks.

Eesti Laskurkorpuses täitis ta mitmeid vastutusrikkaid ameteid, lõpuks teenis diviisi staabi luureosakonna ülema asetäitjana, osaledes Velikije Luki, Neveli ja Novosokolniki vabastamisel.

Pärast sõda tuli tal hakata rajama ülikooli kehakultuuriteaduskonda. Siia kuulub ka juubilari oluline panus vanade spordirajatiste taastamisel ja uute ehitamisel. Kääriku spordibaas on algusest peale seotud Fred Kudu nimega — see on üks omanäolisi ja universaalsemaid ülikoolide spordibaase kogu Nõukogude Liidus ja Euroopaski.

Treeneri ja õppejõu FK käe alt on sirgunud rida silmapaistvamaid kümnevõistlejaid kogu maailmas. Nendeks on Euroopa jt. rekordite omanik Heino Lipp, olümpiahõbe Rein Aun, Nikolai Avilov ja paljud teised. Alates 1964. aastast on FK juhtinud Nõukogude Liidu mitmevõistlusekoondist vanemtreenerina ja treenerite nõukogu esimehena, 1972. aasta olümpiamängudel võideti koguni esimesed kaks kohta. Ka viimasel aastakümnel jätkub teeneka treeneri tegevus noorte mitmevõistlejate kasvatamisel. Praegu kuulub Nõukogude Liidu koondisse Valter Külvet. Arvestades FK pikaaegset ja viljakat tegevust tipptreenerina andis SLV Kergejõustikuliit 1982. aastal talle rahvusvahelise treeneriauhinna.

Dekaanina, kergejõustiku kateedri juhatajana, treenerina, rahvasaadikuna, parteibüroo sekretärina, oponendina, üleliiduliste ja vabariiklike väljaannete kolleegiumi liikmena, Rahvusvahelise Kergejõustikuliidu ülesandel suurvõistluste apellatsioonižürii liikmena... abikaasa ja isana — on Fred Kudu jaganud oma optimismi, spordivaimustust, pedagoogimeisterlikkust, energiat, tähelepanu ja hoolitsust.

Rahvusvahelisel areenil tuntud kui «kümnevõistluseprofessor», esindanud meie maad kuutel olümpiamängudel ja enam kui sajal välissõidul, õpikute, teaduslike publikatsioonide autor ja üks hinnatumaid lektoreid mitmevõistluse küsimustes nii kodu- kui ka välismaal — niisugusena soovime teenekale spordimehele jätkuvaid kordamineku id! On ju käesoleva aasta sügissemester F. Kudule sajandaks semestriks ülikoolis!

Palju jõudu ja õnne!

Kehakultuuriteaduskond,
kergejõustiku kateeder

Gloobusega praktikale

Pedagoogiline praktika on just niisugune, nagu seda ise võtad. Kui lähed kooli eelarvamustevabalt ja hea tahtega, võid õnnestumises kindel olla.

Selline arvamus jäi kõlama vestlusest tulevaste noorte geograafiaõpetajate **JUTA TSCHUCHNA** ja **ANU HOLMIGA**.

— Algus?

Teist korda klassi ees olla on hullem. Esimest korda kuulatakse sind lihtsalt uudishimust.

Muidugi alguses oli raskem. Pikapeale lapsed harjusid sinuga ja sina lastega. Said teada, kuidas neile läheneda. Igas klassis pead erinev olema.

— Tunnikord?

Tundi tuleb alustada väga rangelt, siis püsib see joon lõpuni. Kui juba alguses korra käest ära lased, on tunni keskel või lõpus juba raske õpilasi kuulama panna.

Tartu koolide õpilased on harjunud praktikantidega. Eriti vanemate klasside poisid püüavad sinusse üleolevalt suhtuda, naudivad seda, kui saavad sind endast välja viia. Neile meeldib praktikandi reageeringut jälgida. Nooremad taotlevad individuaalset lähenemist.

Kui õpetaja meeldib, siis püüavad ka õpilased paremad olla.

— Suhtlemine õpilastega?

Seda ei tasu loota, et pikast jutustamisest huvitutakse. Põhiline on ikka suhtlemine, küsitlus, vestlus.

Lapsed hindavad siiski seda, kui õpetaja on autoriteet. Väike distants peab olema, aga samas ei tohi ennast peale suruda, tuleb osata õigel ajal tagasi tõmbuda, järele anda.

Kui õpilane vastab loogiliselt, aga veidi viltu, siis tuleb temast aru saada. Mitte mingil juhul ei tohi teda teiste ees lolliks teha.

Lapsele tuleb anda võimalus esineda sellisena, nagu ta on, nagu tunnevad teda klassikaaslased. Peab oskama õpilast ära kuulata.

Üldiselt, mida autoriteetsem on päris õpetaja, seda raskem on praktikandil ennast maksma panna.

— Teadmised?

Ülikoolis ei õpetata kahjuks metoodikat, kuidas erinevatele klassidele paremini õpetada, millised meetodid oleksid ühe või teise valdkonna omandamisel efektiivsemad.

Lapsed on klassis oma arengutasemelt väga erinevad. Tahes-tahtmata pead valima, kas räägid keskmistele, targematele või rumalamatele. Kui räägid keskmistele, hakkab targematel igav. Kuna nad on enamasti klassis liidrid, võib kord käest ära minna.

Loogilist mõtlemist nõutakse koolis ikka väga vähe. Seda näitab kasvõi ühe õpilase küsimus: «Mis värviga tähistatakse kaardil saari?»

Kõige olulisem on panna õpilased kaasa mõtlema. Huvitavate ja eluliste näidetega on võimalik ainet põnevaks teha. Kui asi huvitab, tekivad klassis vaidlused, nende käigus saavad probleemid õpilastele endile selgemaks.

— Raskused?

Tuleb kogu aeg olla pingul, kogu aeg esineda. See on väga väsitav.

Muidugi oleneb ka suhtlemisharjumusest. Väsitab see, et oled iga päev sunnitud suhtlema lastega, õpetajatega, direktoriga.

Liiga palju on rabelemist. Kümnete asjadega pead ise tegelema. Näiteks 15-minutilise vahetunni jooksul pead jõudma klassi koristada, lapsi tahvlit pühkima panna, klassipäeviku ära viia, vahetunnikorrapidaja olla, uueks tunniks kaardi tuua jne. jne. Sellise rahmeldamise ja ringijooksmise peale võib õpetaja töös nii oluline naljasoon kergesti ära kaduda.

Muidugi paberitööd on liiga palju. Seda võtad nagu ebameeldivust, püüad korraga kiiresti ära teha, et kaelast ära saada. Aruanded ei vasta eriti tegelikkusele, paned sinna, mis pähe tuleb.

Klassi iseloomustusel pole praegusel kujul küll mingit mõtet. Sinna võib kirjutada suvalise jutu, klassijuhataja ei jõua seda alati läbigi lugeda. Efektiivsem oleks, kui psühholoogiakateedri esindaja tuleks kooli. Tema ja klassijuhataja juuresolekul praktikant räägiks oma klassist. Sellest oleks praktikandile palju suurem kasu, kui klassi iseloomustuse «kokkuluuletamisest».

Praktika on tegelikult siiski kooli mängimine. Üks asi on anda 20 tundi nädalas, teine asi 3 tundi. See võib tekitada võltsoptimismi. Praktikant ei tunne ka erilist vastutust õpilaste teadmiste eest.

— Positiivsed küljed?

Koolis oled vajalik. Tundi juba ilma ette valmistamata ei lähe, sest lapsed saavad sellest kohe aru ja kasutavad ära. Just see tunne on hea, et oled kusagil vajalik, ülikoolis seda küll eriti ei tunne.

Praktikante koolis üldiselt oodatakse, nad on eluröömsamad, aktiivsemad.

Kui kell heliseb, aga õpilased tahavad edasi töötada — tähendab, nad on sind vastu võtnud. Õpilased kiinduvad sinusse, sina klassi ja see on väga tore. Tekib tänulikkuse tunne.

Kool on vaheldus. Lapsed on elavad hinged, nad pakuvad iga päev midagi uut.

Kirja pannud
PILLE PENTEL,
geogr. IV k.,
bio-geo pressisekretär

Helmut Valgmaa 60

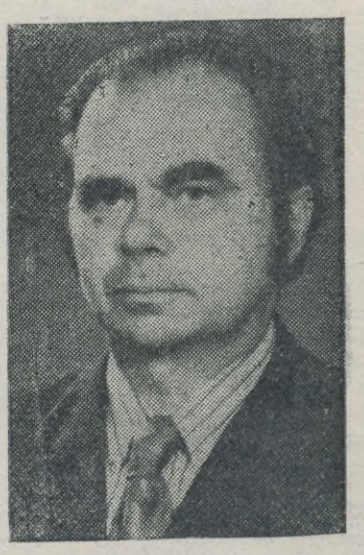

60. juubelitähiseni on jõudnud võimlemise ja biomehaanika kateedri dotsent Helmut Valgmaa. Koolipõlv möödus tal Tallinnas ja Vändras. Hilisem õpiaeg (1945—1948) ja pedagoogitöö on seotud kehakultuuriteaduskonnaga. Alates 1950. aastast on HV võimlemise kateedri õppejõud, 1966. aastal ja 1974—1982 kateedrijuhataja. Sõjajärgsetel aastatel oli ta tunnustatud sportvõimlemise spetsialist nii treenerina kui kohtunikuna. Tema õpilased on tulnud korduvalt vabariigi meistriteks. Kuuekümnendatel aastatel oli Helmut Valgmaa üks nendest, kes hakkas innukalt viljelema sulgpalli Eestis. Kahel korral on tema kasvandikud toonud NSV Liidu kuldmedali, korduvalt jõudnud auhinnalistele kohtadele, kuuekümnel korral aga saavutanud vabariigi tšempionitiitli.

HV on korrastanud ja täiendanud sporditerminoloogiat. Tema väljaantud «Võimlemise oskussõnad ja harjutuste kirjeldamine» on muutunud meie igapäevaseks käsiraamatuks ning spordisõnavara aabitsaks. Teaduse põllul on dots. Helmut Valgmaa viljakalt uurinud ja valgustanud koordinatsioonilise võimekuse probleeme.

Me tunneme teda alati rahuliku, korrektse ja abivalmi õppejõu ning kolleegina. Seetõttu on temal alati jätkunud ühiskondlikke ülesandeid nii teaduskonnas: kursusejuhendaja, parteibüroo sekretär; ülikoolis: parteikomitee liige ja vabariigis: sportvõimlemise ja sulgpalli föderatsioonide liige, ning palju teisigi kohustusi.

Soovime jätkuvat energiat, palju tervist ja õnne ning kõrget koordinatsioonilist võimekust veel paljudeks aastakümneteks!

Kolleegide nimel

REIN TORM

AUTASUSTAMISI

ENSV KKEH ministeeriumi aukirja pälvisid kauaaegse eduka pedagoogilise, teadusliku ja ühiskondliku tegevuse puhul 60. sünnipäeval prof. **Karl Muru** ja dotsendid **Helmut Valgmaa** ning **Erich Kübarsepp**.

Ministeeriumi aukirjaga autasustati ka eduka töö eest ÜMPI direktorina dots. **Laur Karu**, kes nüüd töötab Tartu Kliinilise Haigla peaarstina.

TUNNUSTUS

NSVL TA tõstis 1985. aasta tähtsamate saavutuste hulgas esile mitmeid uurimusi loodus- ja ühiskonnateaduste alal. ENSV KKEH ministri käskkirjaga otsustati premeerida esiletõstetud uurimistööde täitjaid **professoreid Salme Nõmmikut, Atko Viru ja Paavo Kõrget, dots. Teet Seenet ja laborijuhatajat Enn Varrikut.**

TÄNU

Pikaajalise viljaka töö eest pälvis tänu vanemõpetaja **Malle Arak.**

Kohusetundliku töö eest ühingu «Teadus» aktivistina said tänu osaliseks rektori käskkirjas **Kristin Lamp, Enn Lepik, Urve Noormaa, Gala Reenumägi, Anu Toomas ja Lembit Visnapuu.**

Rektor avaldab käskkirjas tänu teaduskonverentsi «M. Lomonossov ja vene kultuur» organiseerimise eest **prof. Sergei Issakovile, dotsentidele Ljubov Kisseljovale ja Maria Pljuhhanovale, vanemõpetaja Ann Maltsale, vanemlaborant Ulvi Urmile ja laborant Gabriela Ormošile.**

Tänu

Sügistööde hea organiseerimise ja töötamise eest said tänu osaliseks rektori käskkirjas ajalooteaduskonnast dots. Linda Eringson, ja assistent Ülle Toome ning üliõpilased Katrin Yaitsenberg, Marika Mägi, Riho Vainura, Jüri Kleimalo, Terje Viilik, Pille Joor, Kadri Siimisker, Evelyn Mägi; arstiteaduskonnast vanemõpetaja Mai Maser, nooremteadur Maie Simson, aspirant Vambo Vahar, assistent Hannes Tääkre ja üliõpilased Veiko Sildever, Liis Ormisson, Renna Innos, Raul Roosileht, Tarmo Soilts, Karin Kepp; bioloogia-geograafiateaduskonnast stažöör-uurija Leho Ainsaar ja üliõpilased Ülo Kasema, Kiira Mõisja, Andres Seevrl, Peep Jaagant, Anne Härmaste, Erik Puura, Aira Süld, Ove Tiits, Merike Petuhov, Reet Sellak, Jaan Luig; filoloogiateaduskonnast õpetaja Nadežda Valk, vanemõpetajad Karl Lepa, Hilja Koop, Lilia Otsmaa, dots. Sulev Uus, üliõpilased Hele Laur, Väino Koorberg.

(Järgneb)

Oskar Luts ja ülikooli raamatukogu

- *Ta tunneb end raamatukogus nagu muinasjuturiigis... Tartu aastad 1899—1907.*
- *«Palun minule Ülikooli raamatukogus ametniku koht anda,» kirjutab Oskar Luts 12. augustil 1919.*
- *Mida säilitatakse ülikooli teadusraamatukogus Oskar Lutsust?*

Oskar Lutsu 100. sünniaastapäeval on ülikooli teadusraamatukogul mitmekordselt põhjust armastatud rahvakirjanikku meelde tuletada. Meie raamatukogul on olnud märkimisväärne tähtsus noore Lutsu elus ja kujunemisel, samuti võime üht-teist meenutada ka raamatukoguhoidja Oskar Lutsust.

OL kokkupuudetest ülikooli raamatukoguga on kirjutanud Friedrich Puksoo, Meelik Kahu, raamatukogu ajaloopäevaks on koostanud Kajar Pruul ettekande Oskar Lutsust ja Villem Grünthalist raamatukogu töötajatena. Oma mälestusteraamatuis ei ole Luts kahjuks jõudnud raamatukogus töötamise perioodini, küll aga leidub rohkesti meenutusi noorpõlveaegsetest sidemetest ülikooli raamatukoguga.

* * *

Palamuselt Tartusse tuli 12-aastane OL 1899. aasta sügisel, et jätkata õpinguid reaalkoolis. Ta asus elama isapoolse tädi Kadri Striegeli juurde Pihkva tänavas (praegune Võru t.). Tänu tädi tutvusele ülikooli raamatukoguhoidja Aleksandr Rastorgujeviga kujunes noorest Lutsust vanahärra hoolealune. Humoristlikult ja natuke ülemeelikult kirjeldab Luts esimest välismuljet oma tulevasest kauaaegsest heatahtlikust sõbrast: «Ja kui me päris harilikule kanamunale värvime veidi silmi, kulme, nina ja suud, veidi vurrusid ja habet sekka ning paneme ümmargused prillid ette, siis saamegi vanahärra Rastorgujevi kuju» (Mälestused II, lk. 153). Veel sama kooliaasta esimese veerandi lõppedes otsekui tasuks hea tunnistuse ja lohutuseks kojusõidu ärajäämise eest viis Rastorgujev Lutsu esimest korda ülikooli raamatukogu vaatama. Külaskäik jättis koolipoisile sügava mulje: «...Et küll maailmas üldse on niipalju raamatuid! Kõnnin kikivarbail härra Rastorgujevi kõrval, ahnelt kuulates tema seletusi. Tunnen end nagu muinasjuturiigis...» (Mälestused II, lk. 211).

1902. aastal lahkus OL reaalkoolist. Jällegi oli Rastorgujev see, kes asus asju korraldama ja kes soovitas tööle minna apteeki ning muretses isegi repetiitori ladina keele kiiremaks omandamiseks. Selleks sai Rastorgujevi kolleeg raamatukogust, ülikooli raamatukogu kirjutaja, vanade keelte magister Karl Masing. Aastad 1903—1907, mil Luts töötas põhiliselt Tartus Kivisilla apteegis (vahepeal lühemat aega ka Narvas), olidki Rastorgujevi ja noore Lutsu kõige tihedama lävimise aastad ja vanema sõbra mõju tulevase kirjaniku isiksuse, kirjandusliku maitse ja maailmapildi kujunemisele sellal kõige ilmsem. Rastorgujev innustas noormeest eneseharimisele, eriti keelteõppimisele, valis ja hankis arendavat lugemisvara, siinjuures avanesid tema kaudu Lutsule ka ülikooli raamatukogu varamud. Mälestusteraamatus «Ladina kõök» nendib kirjanik, et tihedad külaskäigud Rastorgujevi juurde Karlova tänavas ei toimunud mitte ainult sõprusest, vaid — kirjaniku sõnadega: «mõnel teiselgi põhjusel. Vanahärral on koduski võrdlemisi suur biblioteek ning sellest ma siis ammutan igasugust lektüüri nii palju kui süda kutsub; ja kui mõni teos, mille arvab mulle olevat tarviliku, puudub tema isiklikus kogus, siis toob selle Toomemäelt, ülikooli raamatukogust. Nii on mul õnn tema juhatusel tutvuda maailmaliteratuuriga peaaegu süstemaatiliselt, millise soodustuse osaliseks ei saa kaugeltki iga minusugune noorur.» (Mälestused III, lk. 101).

* * *

Pärast Tartust lahkumist 1907. aastal kalkesid paratamatult püsikontaktid Rastorgujeviga, kuid lühikestel Tartus-käikudel püüdis OL ikka Karlova tänavalt läbi astuda, kus peeti mõnigi maailmaasju paikapanev jutuajamine.

Alaline tartlane sai Oskar Lutsust 1919. aastal. Vahepeal oli kirjanikukuulsus küll tublisti kasvanud, kuid nüüd juba perekonnapeana ei jätkunud honoraridest äraelamiseks. «Apteekriametit aga — meenutab Madis Küla — püüdis Luts vältida, kuna pikk tööpäev ning öised valvamised tervist ja jõudu kurnasid ning loominguliseks tööks mahti ei andnud» («Mälestusi Oskar Lutsust» lk. 212).

12. augustiga 1919 on dateeritud OL töölesooviavaldus — «Palun minule Ülikooli raamatukogus ametniku koht anda». 27. augusti vastus teatas, et OL on määratud I järgu ametnikuks palgaga 665 marka kuus. F. Puksoo (ülikooli raamatukogu juhataja 1919—1944) arvates võis Oskar Lutsu mõjutada raamatukogutööd valima varasem lähedane seos Rastorgujeviga, tänu kellele oli Lutsul korralik ettekujutus raamatukogu struktuurist ja oludest.

Kõige tähtsamaks tugipunktiks, rõhutab Puksoo, et O. Luts valiti raamatukogu ametnikuks, oli siiski asjaolu, et ta tundis huvi kirjanduse vastu ja võis väärikalt suhtuda oma kutsetöösse ja raamatukogu varadesse, ka ei puudunud tal raamatukogutööks vajalik täpsus, mis omandatud apteekrina. OL tuli raamatukogusse rahvusülikooli päris algusajal — ta oli F. Puksoo ning raamatukoguhoidja abi Karl Duhmbergi järel kolmas teenistuja, kes 1919. aasta augustis raamatukogusse tööle määrati.

1920. aasta alguse uued raamatukogu määrused nägid ette 2 osakonnajuhataja-raamatukoguhoidja kohta. Ühele neist esitas F. Puksoo OL kandidatuuri. Ülikooli valitsus lükkas nõutava kõrghariduse puudumise tõttu taotluse tagasi. Siiski otsustati 1. veebruaril 1920 määrata OL assistendiks palgaga 1000 marka kuus. Assistendikohaga omandas Luts ülikooli teadustöötaja positsiooni. Ilmselt tehti sedagi teataval määral erandkorras, sest teistel kõrghariduseta raamatukogutöötajatel tuli veel 20-ndatel aastatel ja hiljemgi töötada enamasti ajutiste abijõududena või ametnikena.

* * *

OL teenistusaeg ülikooli raamatukogus sattus rahutusse ja töörohkesse aega. Raamatukogu põhivarad asusid alles Voronežis, kuhu nad I maailmasõja ajal olid evakueeritud. Esialgu oli OL ülesandeks kirjanduse laenutamine õppejõududele ja üliõpilastele. 1920. aasta augustis jõudsid raamatukastid Voronežist pärale ja ka Lutsule jätkus pingsat tegevust raamatute paigutamise juures, mida tehti üliõpilaste abiga. Kohe teenistuse algul sai OL ülesandeks ka eestikeelse kirjanduse hooldamine ja komplekteerimine. See oli äärmiselt tänuväärne töö, sest algas ju alles neil aastail eestikeelse trükisõna eluõigus ülikooli raamatukogus.

Arhiivlandmed näitavad, et nende tööde kõrval on Luts andnud lühemaid bibliograafilisi teadiseid, nõutanud puuduvaid ajalehtede-ajakirjade numbreid, pidanud kirjavahetust kataloogikaartide tellimiseks Helsingist. Huvipakkuv on O. Lutsu ja F. Puksoo allkirjadega kiri Ameerika Eesti Ühisusele 14. septembrist 1920, milles teatatakse kuukirja «Estonia» numbrite päralejõudmisest ülikooli raamatukokku ja uuema eesti kirjanduse dublettide teelesaatmisest Tartust. Juurdelisatud nimekirja 26 trükisest olid 19 Oskar Lutsu teosed.

See kajastab ühelt poolt Lutsu tööd eestikeelse trükisõna komplekteerimisel, teisalt osutab raamatukogu rollile kirjaniku loomingu retseptsiooniringi avardamiseks. 1920. aasta sügiseks olid evakuatsioonist tulnud raamatud suures osas lugejatele kättesaadavaks tehtud ja laenutamine nõudis täit tööjõudu. See jäigi OL põhiülesandeks kuni tema lahkumiseni raamatukogutöölt 20. novembril 1920. Töö laenutusleti taga oma suurema liikuvuse ja elavusega, võimalusega inimestega suhelda, näis Lutsule paremini sobivat kui kuivavõitu raamatukogu sisetöö. Eriti aga meeldisid O. Lutsule raamatukogu külastavad ekskursioonid. Asjatundlikus ja emotsionaalses vestluses raamatukogu varasid ja tegevust tutvustades võis ta väljendada oma sügavat kiindumust raamatutesse ja kultuurilukku.

* * *

Raamatukogus töötamise ajal annetas OL raamatukogule oma teoseid. Raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnas on hoiul 11 1919 ja enne seda ilmunud OL teost kirjaniku omakäellse pühendusega: Tartu üllkooli raamatukogule. Autor.

OL jättis raamatukogutöö, et avada isiklik raamatukauplus. Teatavasti ei sobinud see amet kirjaniku karakteriga hoopiski — ja 1922. aastast alates sai temast vabakirjanik.

Iseloomustades O. Lutsu kui raamatukogu teenistujat rõhutas aga F. Puksoo korduvalt, et Luts oli kõigiti korralik ametnik, kes oma töökülesanded täitis õigeaegselt ja korrektselt, tema boheemlus polnud töös takistuseks. Väikesi nõrkusehetki ju leidus kui kiusatus päeva mõnes raamatukogust lõbusamas kohas veeta oli liiga suur — ning ka sobiv ettekääne lahkumisloa saamiseks kombineeritud.

* * *

(Järg 4. lk.)

UNO TRUMM

*

ööpimeduses kuu
oma lummava tee
üle vete seab
läbi lainete läen
kuuvalguse peal
jalad jäises vahus
mis ootamas seal
kuu kahvatul palel
öelda kes teab
pilvi pimedaid tuul
ööst läbi lootsib
kinni katavad need
kuuvalgusest teed
olin seal veel
kui kõik kadus eest
ma ulpisin lainete süles
siis taas vete üle
seab lummava tee
kes teda veel näeb
läbi lainete läeb
jalad jäises vahus

* * *

mis peitub neis juurtes all mulla
kuhu koolnuina maetakse meid
kõik langeme kõdudes ühte
ning üheskoos jätkame teid
viivaid mahlades üles
tuulte räsitud latvade poole

* * *

kaks maailmat palet
kus tõde ja vale
kokkupõrkudes
moodustavad pooltoone

* * *

võtta peotäis mõtteid
ja visata näkku
inimhingede raisakullidele
saagijahiärevuses.

* * *

võõra uksele kloppida ei tohi
hambad säärde võib lüüa
ukse tagant kuri peni
risk kihvade vahele jääda on suur
koerad hambaid ei pese
eluvõitlusest rasvunud peremees
hõõrub tõreldes rõõmukalt käsi

* * *

milleks mõelda
kui mõte ei taha
panna purju
rohkem kui viin
milleks olla
kui seda ei taha
mulla varjus ehk lõpeb see spiin

* * *

mu hinge tühjuses
rõõmu pole
kurbust pole
tundeid pole
maailmaruumi tühjuses
mõõtu kaaludel pole
kaalu hingedel pole
hingi pole
kaalutus.

* * *

maailmapuu —
meie kujutluste telg
sinu okstest tuultekeerd
maailma viib teed
loome kojad su ümber
põline elujõud soontes
pühas hiies ohvrituli
kõrgel tõuseb loites

maailmapuu —
meie tegemiste järg
sinu ümber ei lõpe
kuniks jätkub eluring
usun mullasse
mis toidab leivavilja
maa — ja merepõu
kustutab me nälja.

*

Suusabaasi!

Eksamisessiooni ja õppetöö vaheajal on üliõpilaste kasutada suusabaas, mis on avatud **igal tööpäeval kl. 10—14-ni** (asub Emajõe sõudebaasis).

Kui õppegruppidel või kollektiividel on soovi võimlat kasutada, siis palume pöörduda kehalise kasvatuse ja spordi kateedrisse. Tööpäevadel on võimalik valida sobivaid kellaaegu.

Kehalise kasvatuse ja spordi kateeder

Töötajad sportima!

Ülikooli töötajad tegelevad mitmete spordialadega nii rahvaspordi kui ka võistlusspordi tasandil. Traditsioonidega on Mustametsa sporditare kollektiiv, naisvõimlemise rühmad, ametiühingu kaudu hangitakse allüksustele ujulatunde, tegutsevad pallimängurühmad, matkahuviliste grupid. Osaletakse ülevabariigilistel kõrgkoolide töötajate spartakiaadidel, peetakse oma allüksustevahelisi spartakiaade. Ülikooli selle õppeaasta spartakiaadil alistas õppejõudude võrkpallimeeskond kõik vastased ja sai TRÜ meistri nimetuse, võrkpallinaiskond ja korvpallimeeskond pälvisid neljanda koha. Seda kõike on tore konstateerida.

Pidevate kehakultuuri- ja spordiharrastajate arv küünib meil mõnesajani. Samal ajal ulatub vastavaealiste töötajate arv kolme tuhandeni. Nende arvude kõrvutamisel tuleb tunnistada meie töötajate spordiharrastus ebarahuldavaks. Spordiklubi juhatuse tööplaanis seisab probleem, kuidas elavdada töötajate sporditegevust. Küsimust valmistab ette komisjon koosseisus Uno Sahva, Rein Lepik, Anatoli Landór. **Komisjoni töö kergendamiseks ootame ettepanekuid allüksuste spordiorganisaatoreilt või juhtidelt, spordirühmade või -gruppide eestvedajailt, kõikidelt spordisõpradelt.** Ettepanekud ja arvamused võivad olla nii kirjalikud kui ka suulised, kuid ootame neid kuni **25. jaanuarini.**

Ühtlasi tuletame spordiaktivistidele meelde, et ülikooli sisebaasides on olukord mõne kuu vältel lahedam, kuid põhiliselt ainult ennelõunasel ajal. Hea tahtmise juures saaks mõningaid rühmi tegutsema panna ajutiselt, korraldada ühekordne pallimänguturniir või spordipäev oma allüksusele. Lisagem, et head võimlat Kingissepa tänavas kasutatakse nädalavahetustel vähe. Õppevaheajal saaksid töötajad endale ka teaduskondadele eraldatud pallimängutunde.

Rohkem pealehakkamist ja energilisemat asjaajamist!

VALTER LENK,
spordiklubi juhatuse esimees

Oskar Luts...

(Algus 3. lk.)

OL loomingust ei leia raamatukogu tööaasta otsemuljeid. F. Puksoo on märkinud, et laenutamistöö raamatukogus olnud Lutsule tore koht kirjanduslike tüüpide tabamiseks — loomingus leiame neid siiski rohkem apteegitöös nähtuna. Pikema ja põhjalikuma kirjelduse ülikooli raamatukogust võime lugeda «Suve» II osas. Et käsikiri valmis 1919. aasta hilissuveks, enne autori tööleasumist ülikooli raamatukogus ja raamat ilmus juba sama aasta sügisel, kajastab see ikkagi vaid Rastorgujevi-aegseid muljeid. Tootsi reageeringutes nähtule on säilinud ehedat elamuslikkust kirjaniku enda esimesest käigust raamatukokku. Kirjelduses antud ülevaade ruumidest, haruldastest esemetest (Puškini surimask, kell, portreed, Toome hoonete mudelid, inkunaablid) on väga detailitäpsed ja asjatundlikud.

Tänapäeval on ülikooli raamatukogu kohuseks koguda ja säilitada võimalikult täielikult austatud rahvakirjaniku looming. Eestikeelsete raamatute kataloog näitab, et enamiku OL teoste esitrükid on olemas. Puudub Lutsu esimese menukama näidendi «Kapsapea» esitrükk.

OL loomingust leidub ülikooli raamatukogus igast teosest vähemalt üks väljaanne, puudu on vaid lugejate käes teadmata kadunuks jäänud «Sügis».

Eeskujulikult korras eksemplare OL sõjajärgsel perioodil ilmunud raamatutest annetas raamatukogule 1959. aastal meditsiiniprofessor Herbert Normann. Käsikirjade osakonnas asub ka H. Normanni arhiivifond, milles on säilik arsti mälestustega patsient O. Lutsust 1953. aastast, kus viimistletud käsikirjas meenutuste kõrval leidub ka hetkevälgatusel kirjapandut retsepti- ja haiglablankettidel. Samas on ka foto kirjanikust haiglavoodis.

1985. aastal laekus käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonda O. Lutsu ja tema «Kevadega» seotud arhiivimaterjal. Üldajaloo kateedri dots. Olaf Klaassen andis üle raamatu ««Kevade» tee ekraanile» koostamise käigus kogunenud kirjavahetuse, stsenaariumide variandid, rohkesti fotosid. See on huvitav kultuurilooline materjal, mis kajastab rahva armastatuima raamatu pikka ja vaevarikast teed filmilinale — alates OL enese tehtud stsenaariumist 1926. aastal kuni filmi esilinastuseni 1970. aastal.

Rahvakirjanik Oskar Luts oli Tartu kirjanik, keda tartlane teadis ja tundis, kes tänaseni on jäänud meie legendaarseks kaaslinlaseks. Ülikooli raamatukogu jaoks on ta rohkem kui põline tartlane ja kirjandusklassik — raamatukoguga oli ta seotud vastastikku rikastavate suhetega.

ELNA HANSSON

UNO SIIMANN

2. jaanuaril lahkus meie hulgast loogika ja psühholoogia kateedri dotsent, tööstuspsühholoogia labori rajaja ja kauaaegne teaduslik juhendaja Uno Siimann, kes maikuus saanuks kuuekümneaastaseks.

31. mail 1927 Laiusel sündinud, käis ta sealsamas algkoolis, õppis siis Treffneri gümnaasiumis, Tartu ja Tallinna õpetajate seminarides, lõpuks (1948—1953) ülikooli ajaloo-keeleteaduskonna loogika ja psühholoogia osakonnas. Töötas õpetajana, koolide inspektorina, õppealajuhatajana. 1958 astus TRÜ mittestatsionaarsesse aspirantuuri ja tuli järgmisel aastal ülikooli tööle prof. Ramuli loenguassistendiks. 1964. aastal kaitses kandidaaditöö «Resultaatide teadmise tähtsusest vilumuse kujunemise protsessis». Aastast 1976 dotsent. Juhatas kateedrit 1977—1979.

Energiliselt ja sihikindlalt taotles Uno Siimann ülikoolis statsionaarse psühholoogiaosakonna avamist, mis mitme mehe jõupingutuste viljana sai teoks 1968.

Psühholoogia harudest huvitas Uno Siimanni kõige enam töö-psühholoogia. Sel alal juhendas ta individuaalplaani järgi üliõpilasi mitmest teaduskonnast. 1968 saavutas Uno Siimann tööstuspsühholoogia labori asutamise ülikoolis ja oli selle teaduslik juhendaja algusest peale kuni viimase ajani. Laboratoorium juurutas paljudes ettevõtetes Uno Siimanni juhtimise täiustamise psühholoogilist kontseptsiooni. Tema juhendas enam kui 20 lepingutööd juhtimispsühholoogia alalt.

Uno Siimann korraldas mitu üleliidulist sümpoosioni ja seminari reaktsiooniaja eksperimentaalsest uurimisest ning psühholoogia rakendamisest töö teaduslikul organiseerimisel. Teaduslikke publikatsioone on tal üle 70. Aastate jooksul juhendas ta üle 45 diplomitöö.

Uno Siimann on kuulunud NSVL Psühholoogide Seltsi kesknõukogusse, NSVL Psühholoogide Seltsi Eesti osakonna presiidiumisse, NSVL KKEH Ministeeriumi teaduslik-metoodilise nõukogu psühholoogia sektsiooni. NLKP liige aastast 1959, oli ta mitut puhku teaduskonna parteibüroo liige.

Uno Siimann tegi palju ära psühholoogiaalaste teadmiste populariseerimiseks. Ta oli ajakirja «Horisont» toimetuse kolleegiumi liige väljaande rajamisest peale.

Mäletame Uno Siimanni kui energilist ja optimistlikku inimest, kes säilitas hea tuju igas olukorras.

Loogika ja psühholoogia kateeder
Tööstuspsühholoogia laboratoorium

SPORT ● SPORT ● SPORT ● SPORT ● SPORT

Kergejõustiklased kiirenduskursil

(Algus eelmises lehes)

PEATEGELASED

Tartu linna parimateks kergejõustiklasteks tunnistati sel aastal KKT üliõpilased MARGIT AIDLA ja VALTER KÜLVET.

Külvet on tegelikult süsteemiväline nähtus. Ülikooli mõõdupuud jäävad tema jaoks kitsaks. Teist sellist meest meil praegu .ei ole. Tervisehäired pole tal lasknud oma annet täielikult avada, aga kui siit tuleb pauk, siis ei ole see luuavarrest tulnud.

Margit Aidla valiti parimaks eelkõige tänu heale esinemisele rahvaste spartakiaadil, kus ta kordas isiklikku rekordit. Seekordne tunnustus on pisut avansi moodi ja ehk mõjub innustavalt. Eeldustest oma seniste tulemuste parandamiseks ei näi Margitil puudu tulevat.

Kaalukaks saavutuseks tuleb lugeda ka **Taimi Kõnni** kolme individuaalset Eesti meistri tiitlit. Kuuldavasti ei olevat ta ise oma tänavuse hooajaga sugugi rahul, sest ettevalmistust seganud väike vigastus. Loodame, et järgmine aasta tuleb parem.

Aivar Ojastule ei ole Eesti veerandmailerite seas juba ammu võrdset olnud. Ei tulnud sellist ka tänavu. Eesti meistrivõistlustel võitis ta lisaks põhialale ka 800 m jooksu. Võim on endiselt Ojastu käes, aga tema enda eelmiste aastate ajad jäid seekord välja jooksmata.

Ülikooli naistest jookseb suurt staadioniringi kõige kiiremini **Katrin Repson**, kusjuures teda ei häiri ka tõkked. Eesti meistri tiitlid jäid tänavu küll saamata, aga seda viga annab tulevikus parandada.

Pikematel jooksumaadel püüavad **Ülle Müürissepp** ja **Inna Mällo** pisutki täita seda tühja ruumi, mis on tekkinud Eesti keskmaajooksus **Ille Kuke** selja taha.

Kõige kiiremaks meheks TRÜs tuleb lugeda **Enn Lilienthal.** Kõige kõrgemale hüppab (ilma teibata) **Jevgeni Tanaga.** Teibaga hüppab päris kõrgele **Mati Ilves.** Ainult Külvet hüppab veel kõrgemale.

Häid aegu on näidanud **Taivo Mägi** ja **Raivo Raspel.**

Kuidagi ei saa jätta ütlemata, et mitmed selle sügise rebased on endale spordivallas nime teinud. Mõned on isegi vabariigi koondislased, nagu **Virge Viss, Indrek Orav, Jelena Agejeva, Sergei Tanaga.**

Lisaks eespool mainitutele on meil lihtsalt häid kergejõustiklasi, kes järgmiste kokkuvõtete tegemise ajal võivad olla juba väga head. Näiteks **Kaja Aava, Liivi Kukk, Anu Tilger, Viljar Nummert, Aivar Otsalt, Ken Kalling, Donatas Narmont** ja mõned teised.

Kust poolt ka ei vaataks, kõige nõrgemateks aladeks on heited. Naiste poolelt kaunistab üldpilti juba aastaid üksainus **Lea Vahter.** Meeste edetabeli täidavad kümnevõistlejad. Vaid aspirant **Neinar Seli** keerutab teinekord lisaks komsomolitööle ka vasarat või võtab kätte kuuli, kui ülikooli koondise huvid seda nõuavad.

«MIKS EI OLE ÜLIKOOLIS HEITJAID?»

küsisime treener **MART PAAMA** käest, kes ise omaaegne NSV Liidu meister odaviskes ja kahel olümpial võistelnud mees.

Tema mõtles ja ütles: «Kõige lihtsam vastus oleks, et heitjaid ei ole, sest viimasel ajal ei ole selliseid mehi-naisi meile õppima tulnud. See ei puuduta ainult meid. Kui jätta kõrvale odavise, on heidete seis kogu vabariigis üsna nukker. Tänavu saadi Eesti meistrivõistluste medal kuulitõukes tulemusega pisut üle 15 meetri. Paarkümmend aastat tagasi poleks seda juhtunud.

Teine valus probleem on seotud noormeeste ajateenistusega. Parimas eas, kui organism on veel loomuliku arengu staadiumis ja õige treeningu korral võib edasiminek olla hüppeline, jäetakse mees treeninguvõimalusest ilma. Pärast on sel ajal kaotatut raske tasa teha. Paljud loobuvad.

Heitekohtade korrasolekuga ei saa me ka kiidelda. Alles pärast aastatepikkusi läbirääkimisi saadi maneeži heitevõrk. Ülikooli staadioni harjutusväljak on juba pikka aega nagu ehitusmaterjali ladu.

Probleemidele vaatamata sisendab praegune seis lootust. Sel sügisel tuli õppima neli enam-vähem võrdset poissi, kes kõik viskavad oda üle 60 meetri. Ei saa muidugi kindel olla, et neid kevadel sõjaväkke ei võeta . . .»

Pilk ülikooli tänasele kergejõustikule pakkus üht-teist rõõmustavat, aga hõiskamiseks põhjust ei andnud. Meie arvates seisab TRÜ kergejõustiku ees **kaks olulist probleemi:**

1) pole stiimuleid neile, kes ei kuulu liidrite hulka. Selle tõttu lähevad mitmed potentsiaalsed harjutajad paarematele jahimaadele;

2) ajateenistuse tõttu katkeb noormeestel treeningu järjepidevus. Pärast kaheaastast vahet on paljude arvates juba liiga hilja jälle otsast alustada.

Elu on näidanud, et kõigest hoolimata saab ülikoolis õppimist ja tippsporti edukalt ühendada, ja mitte ainult kehakultuuriteaduskonnas. Näiteid võib tuua mitmeid: **Kalju Jurkatamm, Toomas Savi, Paavo Kivine.**

Lõpetuseks anname taas sõna ENSV teenelisele treenerile **MARTIN KUTMANILE:**

«Tuleviku suhtes oli 1986 kindlasti hea aasta. Meile tuli õppima palju heade eeldustega mehi ja naisi, kellest mõned juba praegu nimekad. Samuti on meeldiv näha, et mitmed tänavu sõjaväest tulnud mehed asusid tõsiselt harjutama. See kõik lubab olla edaspidise suhtes optimistlik.»

SULEV VALNER
PEETER KOOREP

TRÜ KERGEJÕUSTIKU EDETABEL 1986

Naised

100 m — TAIMI KÕNN 12,47; HELI AMBOS 12,5; TIIU TALVE 12,79
200 m — KÕNN 25,8; AMBOS 26,0; MEELI DOBRINOVA 26,9
400 m — KATRIN REPSON 56,4; AMBOS 60,4
800 m — ÜLLE MÜÜRISSEPP 2.12,5; ANNE TÕNISSOO 2.16,79
1500 m — MÜÜRISSEPP 4.23,11; INNA MÄLLO 4.36,0
3000 m — MÜÜRISSEPP 9.31,58; MÄLLO 9.51,56
100 m tõkkejooks — KÕNN 14,22 ; LIIVI KUKK 14,35
400 m tõkkejooks — REPSON 61,0; ANU TILGER 64,6; ANNE VEEVÄLI 66,19
Kõrgushüpe — MARGIT AIDLA 1.80; KAJA AAVA 1.75
Kaugushüpe — KÕNN 6.14; ANU PISUKE 5.89; KARIN ENNOK 5.84
Kuulitõuge — LEA VAHTER 13.98
Kettaheide — VAHTER 49.14; HELLE REBANE 44.02
Seitsmevõistlus — KÕNN 5530; AAVA 5017.

Mehed

100 m — ENN LILIENTHAL 10,87; AIVAR OJASTU 10,8; VIKTOR OSEIKO 11,15
200 m — OJASTU 21,8; LILIENTHAL 21,8; VALTER KÜLVET 22,0
400 m — OJASTU 46,68; RAIVO RASPEL 48,1; TAIVO MÄGI 49,5; AIVAR OTSALT 49,7
800 m — MÄGI 1.51,05; RASPEL 1.52,49; OJASTU 1.52,76
1500 m — HEIKI TUUL 3.56,2; HARRY LEMBERG 3.59,2
110 m tõkkejooks — KÜLVET 14,6
400 m tõkkejooks — OJASTU 52,44; MÄGI 53,5
Kõrgushüpe — JEVGENI TANAGA 2.04; AGO HAABPIHT 2.00
Kaugushüpe — KÜLVET 7.15; MEHIS VIRU 7.02
Teivashüpe — KÜLVET 4.80; MATI ILVES 4.65
Kuulitõuge — KÜLVET 14.97; NEINAR SELI 14.34; KEN KALLING 14.03
Ketteheide — KÜLVET 50.46; MEELIS JUKK 43.10; KALLING 42.28
Odavise — ILVES 65.84; PEETER KOOREP 63.82; KÜLVET 61.32 (uue odaga)
Kümnevõistlus — KÜLVET 8168; JUKK 7339; RAIN PAJU 7027.

Nääripähklid kammipiides

ANNAME TEADA vana-aasta lehes ilmunud ristsõnavastused.

I. Vertikaalridades: 1. Voltaire. 2. Omavalitsus. 3. Ühiselamu. 4. Peep. 5. «Intiimne Adams». 6. Ad rem. 7. ... pakane ... 8. 1986. 9. 1809. 10. 1802. 11. 1632. 12. EPA. 13. J. Talvet. 14. Luts. 15. Tiina. 16. Kaasik. 17. «Littera». 18. Voites. 19. Koop. 20. Viru. 21. Randata. 22. Rebane. 23. Tamm. 24. «Rajacas». 25. Linnar. 26. «Imeline ...» 27. RSR. 28. Ühiselamu. 29. «Näärivana.» 30. Särg. 31. «Rentaablus». 32. Mati Unt. 33. «Valhalla». 34. «Gaudeamus». 35. «Vikerkaar». 36. «Karavan». 37. P. Tooming. 38. Rahumaa. 39. Avanti. 40. Karl Kalkun. 41. Sess. 42. «Teema». 43. Paul Ariste. 44. 1976. 45. 1985. 46. 1980. 47. 7. 48. Ladina. 49. Kartser. 50. Ehlvest. 51. Väitekiri. 52. Kant. 53. Lumelinn. 54. «Mõõk ja Kilp». 55. ... vedur. 56. Raadi. 57. Bürokraat. 58. «Noorte ...». 59. H. Allik. 60. Lutikas. 61. ÜMPI. 62. Kaunas. 63. Uus. 64. Aabel. 65. Apelsin. 66. L. Koidula. 67. Rambo. 68. «Talvepuhkuses». 69. «Naerata ometi!» 70. Uutma. 71. Kuusk. 72. Molekuli ...» 73. Veski. 74. Krause. 75. Jaroslavl. 76. Nota bene. 77. Ude.

II. Horisontaalreas 1—77: Vahetan 1986. aasta IV kvartalis häämbuva vana aasta 1987. aasta I kvartalis saadava uue vastu.

* * *

KOMMENTAAR: Kes lehe päris läbi luges, nägi 4. lehekülje infoveerus teadet «Kaubatehing». See oligi täpselt horisontaalritta mahtuv tekst.

Lahendajaid oli, üle ootuste paljugi — 37. Õigete vastuste hulka jäi siiski vähem, ainult 9. Uuel aastal kolmandana toimetusse astunul (nime ei taha ta lehes avaldada) palusime öelda kolm numbrit. Nende numbrite järgi võtsime perekonnanime esitähed tähestiku järgi ja nii on kolm parimat lahendajat: K. Meesur, Aija Oder ja N. T. Keegi neist pole tahtnud endast täpsemaid koordinaate anda. Igatahes sel semestril võivad nad tulla toimetusse iga värske lehenumbri järele.

Seni oleme kuulnud ristsõna ilmumise kohta: «Maru värki», «No milleks ometi?», «Ei, tead, täitsa vahva!» jt. taolisi ütlusi. Kui väljamõtlejaid ja ruumi jätkub, siis võiks järgmise ristsõna teha 1. aprilli numbrisse.

TOIMETUS

Pallimäng ka sessi ajal

Mõõdukad kehalised harjutused on eksamieelsele õppimisele heaks vahelduseks ja pinge maandamiseks.

Sessiooni ajal saavad üliõpilased kasutada teaduskondade pallimängutunde, kehalise kasvatuse korvpalli osakonda kuuluvad üliõpilased oma harjutustunde ja TRÜ koondvõistkondade liikmed plaanilisi treeningtunde.

Sportmängude kateeder

PRESSIKLUBI!

Vaheajasõit toimub! Astu läbi, helista!

KLUBIS

9., 10., 16., 17. ja 24. jaanuaril kl. 21 sessilõdvestusdisko.

14. jaanuaril kl. 19 O. Lutsu juubelile pühendatud etendus «Õhtu apteekriga» Rakvere teatrilt. Pääsmed 12. ja 13. jaanuaril kl. 16—18 klubis ja ka enne etenduse algust.

* * *

EPA spordihoones laupäeval, 17. jaanuaril kl. 17 ja pühapäeval, 18. jaanuaril kl. 12 võistlustantsuturniir. Osavõtjad Moskva, Leningradi, Balti liiduvabariikide, Ukraina ja Valgevene tantsuklubidest. Pääsmed enne algust kohapeal.

NB!

Järgmine «TRÜ» ilmub 23. jaanuaril, tollest järgmine 6. veebruaril.

Toimetaja VARJE SOOTAK

«TRÜ»

Ajaleht «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 14. MB-01617. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 2 (1474) | Reedel, 23. jaanuaril 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

HHH 1 2 3 NÄDAL 4 5 HHO 6 7

VAIKUS? NÄILINE. «Statside» eksamikarussell hakkab otsa saama, kaugõppijad omakorda platsis. Olgu neil EKSAMIÕNNE! Teistele üht mõnusat ja puhastavat VAHEAEGA. Ka toimetus keerab nädalaks ukse lukku ja sõidab koos pressisekretäridega (mitte puhkama igatahes) Leningradi ülikooli.

Lätist, Leedust, Eestist

Raimundas Šyvys ja Vaivods Zigurds. Esimene on Leedust. Teine Lätist. Ühiseks ametiks — ülikooli komsomolisekretär. Vilniuse RÜ noortejuht on õppinud majandust, Läti RÜ oma rakendusmatemaatikat. Komsomoli tippjuhistaaž ei ole veel pikk, meie lähimal naabril vaid paar kuud. Seda ja muudki jõudsin küsida nende tutvumiskäigul meie ülikooli. Tartusse, õieti Käärikule sõideti eelmise nädala algul **kolme liiduvabariigi kõrgkoolide komsomolisekretäride kohtumisele.** Korraldajaks oli ELKNÜ Keskkomitee üliõpilasosakond. Osa võtsid ka ELKNÜ Keskkomitee sekretär Tiit Porkveli ja üliõpilasosakonna juhataja Andrus Lauren.

Ülikoolis kohtuti parteikomitee sekretäri dots. Paul Kenkmanniga, uudistati peahoonet, teadusraamatukogu.

On vist paratamatu, et komsomolikomitee uuenedes tuleb kontaktid taasluua. Tihedamad sidemed olid leedulastega Andrus Laureni aegu. Leedulaste ja lätlastega suhtlevad aga ka mitmed teaduskonnad (õigus-, majandus-, matemaatikateaduskond). Vilniuse ülikooli 400. juubeli aegu kirjutati alla koguni ühisele koostöölepingule kahe kõrgkooli vahel.

KAJA HARGLA

Tunnustusi väljastpoolt

A. I. Vojeikovi nim. Geofüüsika Observatooriumi direktori asetäitja prof. V. Stepanenko saatis meie ülikooli läkituse, milles ta **sümpoosiumi «Atmosfääri elektrilised nähtused»** orgkomitee nimel tänab ürituse korraldajaid.

Volgogradi kehakultuuriinstituut on saatnud analoogilise märgukirja, milles jagatakse tunnustust **prof. Atko Virule**, kes pidas loenguid instituudi füsioloogia ja keemia kateedri juures.

UUEMAT KA KAUGÕPPES

Mõned kursused kaugüliõpilasi on juba kohal, enamik saabub lähemail päevil. Nagu kõikjal mujal, nii on tugevnemas nõuded ka kaugõppes. Kõigepealt hakatakse rangelt jälgima õppedistsipliini, sest õppejõudude kinnituse kohaselt ei käi paljud süstemaatiliselt loenguil, mistõttu ei suuda sooritada ka eksameid. Võlgnevusi kantakse kaasas ühelt semestrilt teisele. Sessioonilt puudumine on küllaldaseks põhjuseks eksmatrikuleerida. Kontrollima hakkab dekanaat ka loengutest osavõttu. Keda tabatakse mitmel korral loenguilt puudumast, loetakse ka sessioonilt puudujaks, millele järgneb muidugi ettepanek haridustemplist lahkuda. Eks ole ju loengult puudumine sama kui tööluus. Mõjuva põhjusega puudumine peab olema nõuetekohaste arstitõenditega kaetud ning dekanaadis õigeaegselt vormistatud. Asutuste antud kirjadel ei ole mingit kaalu puudumiste vabandamisel.

Ka algava sessiooni eel ei peetud kinni kontrolltööde esitamise tähtpäevadest. Hilinemisega saabunud kontrolltöid ei ole õppejõud kohustatud retsenseerima, kuigi see ei ole ka keelatud.

Küllalt suuri raskusi on olnud tunniplaanide koostamisel, sest õppeplaanide järgi on mõnel kursusel loengute arv liiga suur. Osalt on süü selles, et vahesessioonidest osavõtt oli väike, mistõttu õppejõud ei tahtnud loenguid asjatult kulutada. Mõned õppejõud seavad oma komandeeringud kaugõppesessioonide ajale, kateedrijuhatajad aga ei suuda organiseerida asendamist. Nii kipubki loenguid olema kaheksa tundi päevas, erandjuhtudel rohkemgi. Kõigest hoolimata jääb kaugõppetöö omapäraks see, et töötada tuleb sessioonide vaheaegadel iseseisvalt, loengutel antakse põhimaterjal **järgmiseks** sessiooniks. See võimaldabki eksamid ja arvestused sooritada sessiooni ajal. Kes sellega toime ei tule, neid ei taha me edaspidi kaugõppes näha. Eriti kehtib see statsionaarsest osakonnast ületulnute kohta, kellest enamik tuleb peagi eksmatrikuleerida. Jääb arusaamatuks, missuguse näitaja jaoks edasijõudmatuse pärast väljalangenuid tuuakse kaugõppesse halbu näitajaid kordama.

Viimasel ajal on märgata ka õppejõudude mõistvamat suhtumist kaugõppetöösse. Nii on filosoofiakateedri õppejõud muutunud paindlikumaks aegade suhtes, vähenemas on sessiooni ajal ärasõitvate õppejõudude hulk. Endiselt on siiski suuri raskusi saada tunniplaani andmeid poliitökonoomia kateedrilt, sest ei teata, kes mida loeb. Lõpuks mingisugused andmed saadi ning loodame, et loengud siiski sel aastal toimuvad.

Suureks mureks on endiselt üliõpilaste majutamine. Tahaks paluda, et ka rahvakontroll tegeleks sellega, sest dekanaatidel ei ole jõudu majandusosakonna ükskõiksuse murdmisega. Endiselt ootame sooje auditooriume, seni on paljud Tähe tänava õppehoone auditooriumid kasutamiskõlbmatud, millegipärast peetakse seda paratamatuks.

* * *

Loodame, et kvaliteedi tõstmise ajastusse langeval kaugõppesessioonil täidavad üliõpilased täielikult oma kohustusi, püüdes saada ülikoolist teadmisi ja oskusi, mida lõpuks tähistab diplom. Õppejõudude ülesandeks jääb aga teadmisi oskuslikult üliõpilasteni viia. Vastastikuses mõistmises võidakse tõepoolest saavutada senisest paremaid tulemusi ning vabaneda neist, kes pole kõrgkooli väärt.

EDUARÐ VÄÄRI,
filoloogiateaduskonna kaugõppeprodekaan

Esimesed väitekirjad

Selle aasta esimese väitekirjakaitsjana astus 12. jaanuaril Leningradi I Meditsiini Instituudi erialanõukogu ette ÜMPI nooremteadur **KAI SAKS**. Uurimust «Müokardi kontraktiilse funktsiooni reservvõimaluste mitteinvasiivne määramine südame isheemiatõve haigetel» juhendas prof. Elmut Laane. Oponeerisid meditsiinidoktorid professorid V. Tsõrlin Leningradi Kardioloogia Instituudist ja L. Jermilov kaitsmiskohasest õppeasutusest. K. Saks tunnistati üksmeelselt meditsiinikandidaadi kraadi vääriliseks.

TRÜ erialanõukogus oli aasta esimeseks kaitsjaks ülikoolist teaduskonnasisehaiguste kateedri assistent **REIN KERMES**. Tema tööd «Pankrease juha kliinilis-endoskoopiline iseloomustus kroonilise pankreatiidi ja sapikivitõve puhul» juhendas prof. Vello Salupere. Oponentideks olid meditsiinidoktor prof. L. Sokolov Moskvast ja meditsiinikandidaat vanemteadur E. Lond Tallinnast. Temagi tunnistati meditsiinikandidaadi kraadi väärilseks.

Kuu lõpus on oodata bioloogiaalase kandidaadiväitekirja kaitsmist.

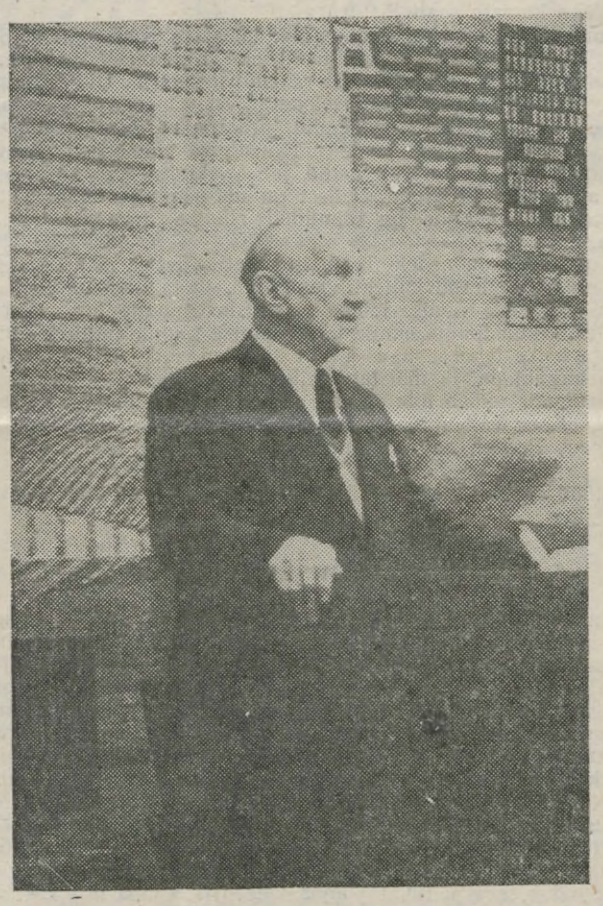

● *«Iga raamat rikastab meid oma mõtetega, avastame ja saame ka ise midagi,» ütles ülikooli kirjastus- ja trükiosakonna juhataja MARTA RAISMA. Järgmisel leheküljel teeme kaasa käsikirja teekonna* ●

ARVO VIILUPI fotod

SÕNUM

Kroonika

Botaanikaaia direktor — ANTI PÄRN

Klassikalise muinasteaduse muuseumi juhataja — JÜRI LINNUS

Zooloogia kateedri juhataja — prof. KALJU PÕLDVERE

Majandusosakonna juhataja — ARNO MÄGI

350 aastat kodu-uurimist

Teadusraamatukogu konverentsisaali kogunesid paari nädala eest need, kes olid huvitatud kodu-uurimisest. Eesti NSV TA kodu-uurimiskomisjoni, TRÜ ja Tartu linna kodu-uurimisnõukogu ühise koosolekuga tähistati ülikooli esimest teadaolevat kodu-uurimuslikku ettekannet. See peeti 350 aastat tagasi. Fotol näete niisuguse materjali leidjat geograafiaprofessor Endel Varepit.

Kõneldi veel üliõpilaste ja õpilaste kodu-uurimistest (A. Liim, H. Pullerits) jm. Oli koostatud ka väike näitus.

SÕJA- JA TÖÖVETERANID!

TRÜ sõja- ja tööveteranide organisatsiooni asutamiskoosolek on neljapäeval, 5. veebruaril kl. 15 nõukogu saalis. Oodatakse rohkearvulist sõja- ja tööveteranide (nii töötavate kui mittetöötavate) osavõttu.

NB!

Nüüd jääb jälle üks leht vahele. Järgmine «TRÜ» ilmub enne semestri algust, so. **6. veebruaril**, ja seejärel juba igal nädalal.

Sõprus-ühing ja ülikool

● EKP TRÜ KOMITEES ●

Aasta esimese koosoleku teema 5. jaanuaril pakkus üllatusi komitee liikmeile ja loodetavasti pakub ka lugejale. Teame, et sõprusühingu kaudu käivad meil külalised ja oleme meiegi mujal käinud. Kas ongi kõik? Päevakorrapunkti **«Sõprusühingute kollektiivliikme tegevuse hoogustamisest ülikoolis»** arutamine tõi välja hoopis mitmekesisema tegevuse, aga ka ebakohad.

● **Kõrgkoolipedagoogika labori teaduse ja kõrgkooli ajaloo sektori juhataja Milvi Hirvlaane** informatsioonist saime teada, et TRÜ on esindatud kollektiivliikmena kuues sõprusühingus: NSVL — Saksa DV (esimees prof. Uno Palm), NSVL — Ungari (dots. Tõnu Seilenthal), NSVL — Tšehhoslovakkia (prof. Akivo Lenzner), NSVL — Soome (prof. Paul Alvre), NSVL — Rootsi (prof. Helmut Piirimäe) ja NSVL — Kuuba (Vello Peedimaa). Samuti on ülikool Väliseestlastega Kultuurisidemete Arendamise Ühingu kollektiivliige (vabariiklikku juhatusse ja teaduskontaktide sektsiooni kuulub M. Hirvlaane).

● **Mida on tehtud?** On tutvustatud ülikooli ja meie maa teadust, aidatud kaasa võõrkeelte õppimisele Eestis ja NSVL rahvaste keelte õppimisele välismaal, arendatud sidemeid teiste maade kõrgkoolidega. Seda on tehtud oma büroo raames peamiselt tänu üksikute entusiasmile. Mõnes küllaltki tagasihoidlikult selle sõna täpsemas mõttes.

● **Mida oleks vaja?** Seni on ülikooli inimesed siiski vähe viibinud väliskomandeeringuis ja mitmesugustel kultuuripäevadel. Pealinlased on aktiivsemad. Tegevus on piirdunud vaid üksikute ailasutusega — mõni kateeder, teadusraamatukogu, muuseumid. Puudub sõprusühingute tegevust koordineeriv organ ülikoolis. Me ei tea praegu isegi kõiki neid inimesi, kes midagi teevad. Ei ole osanud selle töölõigu vastu huvi tunda toimetus, ei ole ka asjaosalised ise tulnud mõttele lehetegijaid informeerida. Aeg on kõnelema hakata.

Viimasteks uudisteks on eelmise aasta keskel Kuuba ühingu asutamine. Haldusprorektor Vello Peedimaa: «TRÜ eesmärk on luua sidemed Havanna ülikooliga. Ühine tegevus võiks kujuneda hispaania kirjanduse uurimisel ja tõlkimisel, vene keele õpetamise metoodika probleemides, biotehnoloogias ja kõrgkooli juhtimise küsimustes.» Niisama selged sihid võiksid olla ka teistel ühingutel.

V. Peedimaa esindas ülikooli ka sõprusühingute vabariiklikul konverentsil. Sealgi leiti, et väljaspool Tallinnat on vaja rohkem inimesi kaasa tõmmata, tegevust laiendada, luua sõpruslinnadesse ja ka Tartusse koordineerivad organid.

EKP TRÜ komitee otsuses peetakse vajalikuks:

* sõprusühingute tegevusse kaasa tõmmata enamik teaduskondi, suuremad allasutused ja üliõpilasorganisatsioonid;

* moodustada 1. veebruariks sõprusühingute kollektiivliikmete büroode tegevuse koordineerimiseks **TRÜ sõprusühingute nõukogu**;

* nõukogul täpsustada oma funktsioonid, kinnistada kollektiivliikme bürood konkreetsete allasutuste juurde, tõmmates kaasa teisigi ja avalikustada oma tööd.

Ilmselt tuleb meil endil olla senisest hoopis agaram oma ideede pakkumisel ja ka läbisurumisel. Tartu linna staatust arvestades võiks aga ülikoolilinna ja ülikooli osa olla vabariigi tutvustamisel võrratult suurem.

Venia legendi

12. veebruaril kl. 15.15 toimub Nooruse 9 a. 201 majanduskiberneetika ja statistika kateedri dots. **Janno Reiljani** avalik loeng «Matemaatilis-statistiliste meetodite kasutamine ettevõtte majandustegevuse efektiivsuse kompleksanalüüsil» VENIA LEGENDI saamiseks.

* * *

12. veebruaril kl. 16.15 toimub Nooruse 9 a. 201 majanduskiberneetika ja statistika kateedri dots. **Helje Kaldaru** avalik loeng «Majandus-matemaatiline modelleerimine ja majanduspraktika — võimalused ja vastuolud» VENIA LEGENDI saamiseks.

Üks teekond Vanas Tiigis

PÄRIN:

«Missugune ülikoolis trükitud raamat jõudis Sinuni kõige viimati? Õppisid Sa sealt juba eksamiks?»

● **MULLE VASTAB ANU PAJUMÄE majandusteaduskonnast:**

«Üks viimaseid uuemaid oli... oli, kohe tuletan meelde, «Plastmassid». Tegin selle järgi kaubatundmise eksamit.

Raamatu välimus? Sellel on alati suur mõju. Õppida on parem suuremas kirjas selgelt laotud tekstist. Aga väga hea ka ühest vanast, allajoonitud raamatust.»

* * *

KOLM JA POOL SAJANDIT ETTEPOOLE

31. detsembril 1631 (seega enne ülikooli avamist) ilmus trükikoja vahendusel viiburlasest üliõpilase Henric Boismanni disputatsioon. See trükikoda oli tollal Tartus ja kogu Eestis ainumas. Gümnaasiumi ümberkorraldamine ülikooliks oli juba kindel ja nii võibki otsida ülikooli väljaannete kirjastamise ja trükkimise jälgi **355** aasta tagant. 1981. aastal märkisime ju 350 aasta möödumist Tartu Ülikooli — Eesti esimese trükikoja asutamisest. Seda jäi tähistama «kiviraamat» vana kohviku kõrval. Vaadakem möödudes neid rooma numbreid seal peal — MDCXXXI.

Võib öelda, et nii kaua kui on õpetatud üliõpilasi, nii kaua on ülikool alati ka midagi kirjastanud ja trükkinud. Kahte aastaarvu tuleks veel tähele panna.

1893 hakati välja andma ülikooli toimetisi.

1958 sai ülikool jälle oma trükikoja. Saabus rotaprinttrükimasin — esimene taoline Eestis. Nii alustati peahoone õues asuvas õpperaamatukogu hoones õppematerjalide ja rakendustrükiste paljundamist ning pandi alus ülikooli kirjastusgrupile. 1971. aastal muudeti see

TRÜ KIRJASTUS- JA TRÜKIOSAKONNAKS.

Aasta **1986** on samuti oluline. Augustist peale asub osakond lõpuks ühe katuse all. Siiani oli trükikoda Pälsoni 14 ühiselamu keldris.

Palusin kirjastus- ja trükiosakonna kauaaegselt juhatajalt **MARTA RAISMALT** väikest ekskursiooni. (Pärast minu käiku ja enne loo ilmumist võis 13. jaanuari «Edasist» lugeda samuti selle asutuse tööst. Püüan seepärast rohkem välja tuua neid aspekte, mis linnalehes puudusid, ja vähem korrata sealt loetut.)

Aastas annab Eesti suurim ametkondlik kirjastus rohkem kui 1800 trükipoognat. Mida ütleb see arv üliõpilasele? Konkreetselt 405 brošüüri ja raamatut ning 1101 nimetust rakendustrükiseid. Üldiselt saab väljaantavat jaotada **õppe- ja teaduskirjanduseks**. Õppekirjanduse alla lähevad õppe- ja metoodilised vahendid, praktikumijuhendid, ülesannete kogud; teaduskirjanduse poole moodustavad toimetised, konverentsiettekannete teesid, autoreferaadid jm. Kahjuks pole kõrgkoolil õigus välja anda monograafiaid. Sellest on üle saadud nõndaviisi, et monograafiate väljaandmine on toimunud riiklike kirjastuste kaudu tellimistööna.

On vastu tuldud ka mõnedele Tartu linna ettevõtetele ja asutustele. Ettevõtetele on paljundatud kollektiivlepinguid, linna täitevkomitee otsuseid, Tartu kooridele noote, loomakasvatusinstituudile konverentsiettekannete teese, kunstimuuseumile ja Kunstnike Liidule näituste kataloge jt. Seda kõike tehakse aga ainult siis, kui ülikooli enda vajadused ei saa kannatada, ja mõistagi tellija materjalist.

Juhataja kabinetis püüab pilk väikest väljapanekut trükitust. Ei osanud arvatagi, et see võib nii mitmesugune ja kaunis olla. Kiita saab kunstnik Andrus Peegel, kes on tunnetanud kaasaegse raamatu välimust.

Vaatame nüüd õige põgusalt käsikirja teekonda. See on küllalt pikk. Algab ta

PLANEERIMISEST.

Iga kateeder ja teaduskond peab oma vajadusi ja võimalusi teadma. Ettepanekud antakse ülikooli kirjastusnõukogule. Ülikoolis koostatud kirjastusplaaniga tutvuvad ministeerium ja kirjastuskomitee. Tallinnast suunatakse plaan NSVL Kirjastuskomiteesse. Kuigi 1987. aasta kirjastusplaan Moskvast ei ole veel tagasi jõudnud, hakati plaanis olevate väljaannete kallal tööle suvel, sest töös ei või vaheaega sisse tulla. Tegelikult piisaks plaani lõplikust kinnitamisest vabariigi ministeeriumis ja kirjastuskomitees. Ülikool on selle ettepaneku teinud ning jääb loota, et määrused elu rütmiga kooskõlla jõuaksid.

Päris lihtne: on plaan ja selle järgi töö lähebki. Tegelikkus on igale autorile siiski erinev. Autor ei oska hinnata oma võimalusi ja käsikiri ei valmi tähtajaks. Nii algavad hädad plaani täitmisega. Kui mõni õppevahend puudub, siis peituvat põhjus kateedris. Ükski hea käsikiri polevat seni trükkimata jäänud.

Autor ostab paki paberit, kirjutab käsikirja kokku. Kes ise masinal trükkida ei oska, otsib masinakirjutaja ja maksab. Üliõpilane on vahel küsinud, palju õppejõud saab oma rotaprintväljaande eest. Raha ei saa, väljaandmiseks tuleb teha ise kulutusi. Vaevalt on aga kellelgi just selle pärast midagi ilmumata jäänud.

Aga virk peab ta olema. On tema käsikiri

KIRJASTUSSE

jõudnud, pannakse see käsikirjade sissetuleku raamatusse kirja. Kartoteegis avatakse töökaart.

Marta Raisma viis mind ruumist ruumi nagu tõeline perenaine kunagi. Siin valitses hubane soojus, väljas oli 30 kraadi külma. Sooje sõnu kuulsin paljude töötajate kohta.

Kirjastuses hakkab käsikirja lugema toimetaja, siin siis õieti vanemtoimetajad **Leelo Jago, Inge Pauska ja Ljudmila Onoprijenko.** Läheb tarvis nii eesti kui vene keele oskajaid. Otseselt pole võõrfilolooge ette nähtud, kuid kõrgkooli kirjastus ei saa nendeta läbi. Sageli abistab saksa filoloogia kateeder eesotsas oma juhataja prof. Juhan Tuldavaga ja inglise keele kateeder eesotsas dots. Heino Liiviga. Kahjuks ei ole toimetajail võimalik spetsialiseeruda kindla valdkonna peale. Võimaluse piires püütakse sellest kinni pidada. Trükimasinad ei või seisma jääda, tööd peab jätkuma. Toimetaja vaatab oma redigeerijapilguga käsikirja üle, konsulteerib vajaduse korral vastutava toimetaja ja autoriga ning töö suunatakse masinakirjutajale.

Tulevase väljaande teksti ilme sõltub väga suuresti kirjutusmasinast — tähtede selgusest, puhtusest. Peale tavaliste kirjutusmasinate on kaks ameerika oma, mis võimaldavad kirjatüüpe vahetada. Kahjuks ei ole need piisavalt töökindlad. Kuid kaasaegne trükitehnika vajab veelgi täiuslikumaid tehnilisi vahendeid. Täiesti puuduvad matemaatilised ja foneetilised märgid. Ülikooli kirjastusele sobivaid laadureid meil kahjuks ei toodeta.

Pärast masinakirjavarianti (masinakirjutajaist paluti kindlasti ära mainida **Virve Toodet**, kes on seda tööd väga hoolsalt teinud üle 20 aasta, ja **Maria Dementjevat**) vaatab töö uuesti läbi kirjastuse toimetaja.

Kord on niisugune, et masinakirjavead parandab nende tegija ise ära, igaüks vastutab oma töölõigu eest. Kui vead parandatud, vastutaval toimetajal ja autorilgi töö üle vaadatud, läheb see väga tähelepaneliku tehnilise toimetaja **Aide Kogeri** kätte. Tema vaatab käsikirja veel kord üle ja koostab ilmumisandmed, kannab käsikirja nn. pearaamatusse. Seejärel suunab juhataja käsikirja

● **Kirjastuse laual on järjekordne käsikiri. See on pooleli vanemtoimetajal Inge Pauskal.**

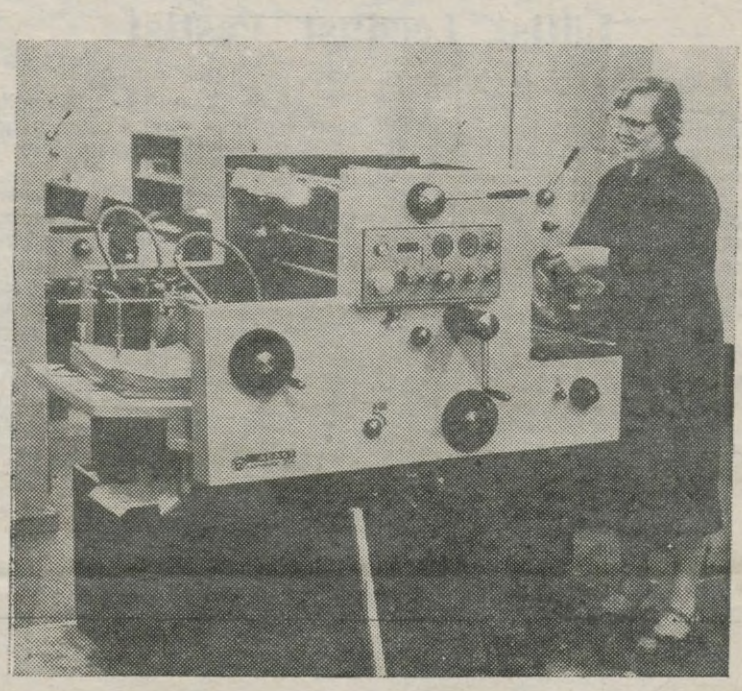

● **Niisugune ongi tšehhi rotaprinttrükimasin «Romayor». Selle taga on parajasti Aino Laas.**

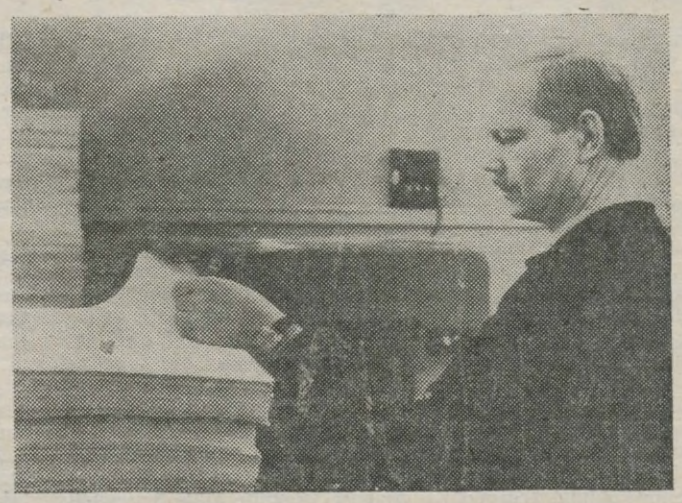

● **Brigadir-seadistaja Jüri Laanekask.**

ARVO VIILUPI fotod

TRÜKIKOTTA.

Trükikoda näis aga väga palju erinevat ühest tavalisest trükikojast. Mulle, kes ma igal nädalal ühe päeva Heidemanni trükikojas «TRÜ» tegemise juures olen, torkas silma ruumide meeldiv värvivalik, avarus, puhtus. Ruumi jätkub. Üleliia seda muidugi pole, kuid iga protseduur on saanud oma vajaliku pinna. Millal küll linna trükikoja rahvas endale korralikud töötingimused saab?

Aga käsikiri on alla trükikotta jõudnud (liftiga!). Siin tehakse käsikirja alusel väljaande makett. Käsikiri pildistatakse. Järgneb monteerimine. Kuid juba ilmutamisel on näha, kas trükivea paigatud koht jääb niisamasuguse tugevusega nagu ülejäänud tekst. Lõpptulemus oleneb kõige ronkem, nagu juba öeldud, ikkagi originaalist. Trükiplaadile kopeeritud leheküljed antakse tšehhi trükimasinasse «Romayor». Neid on trükikojas neli. Trükitud poognad lähevad voltimismasinasse ja sealt köitekotta. Ja siis juba oma lattu.

Marta Raisma: «Kõik, kes meile on tööle jäänud, peavad tööst väga lugu. Võib ju olla väga hea ja huvitav inimene, kuid kui oma otsesed töökohustused lastakse käest, siis niisugune inimene ei saa meil küll töötada. Ühe õigeaegsest ja täpsest tööst sõltub kõigi ülejäänute töö. Õnneks on meie inimesed selgeks õppinud mitu ametit, nii et haiguse korral saab üksteist asendada. Nii ei teki ka ühest operatsioonist tüdimust.

Häid sõnu võiks öelda kõigi staažikate töötajate kohta, nagu **seadistaja-brigadir Jüri Laanekask**, trükitööline **Aino Laas**, kaanestaja **Helve Mõttus** jt. Fotograaf **Arvo Jõgi** on ühendanud nii oma töö kui hobi.»

(Järg 4. lk.)

Õnnesoov Karl Siilivasele

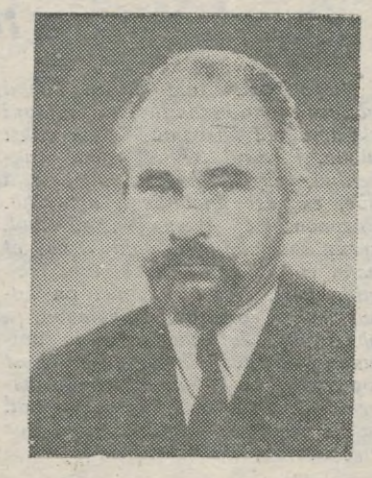

Sa oled Võrumaa poiss, võrsunud edumeelsest koolmeistrite perekonnast, 1946. aastast kuni tänaseni Tartu Riikliku Ülikooli pere liige. Siit ülikoolist said Sa ajaloolase diplomi, siin valmisid Sinu kandidaadi- ja doktoriväitekirjad, siin kujunesid Sa üheks kõige tunnustatumaks Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ajaloo uurijaks Eestis.

Kommunistliku noore ja kommunistina oled Sa ikka aktiivselt osalenud ülikooli ühiskondlikus elus ja teinud seda küllaltki vastutavatel kohtadel. Sind hinnati kui rahulikku meest, mõistlikku ja mõistvat haldurit, olgu siis dekaani või kateedrijuhatajana. Üliõpilased ja kolleegid tunnevad Sind kui teadlast ja tasakaalukat õppejõudu, tulevaste ajaloolaste head koolitajat.

Sinu tihedad sidemed ülikooli ühiskondliku eluga jätkusid ka siis, kui asusid tööle Tallinnas, Eesti NSV Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituudi eesotsas. Kindla käega ja tulemusrikkalt suunasid Sa ülikooli teadusliku ajaloo koostamist, olles ise üks põhiautoreid. Väärikaks tunnustuseks sellele suurele ja vajalikule tööle oli Nõukogude Eesti preemia määramine Sulle ja sinu poolt juhitud kollektiivile. Jääb vaid soovida, et töö ülikooli ajaloo süvitsi uurimisel oleks edaspidigi niisama viljakas.

Kõige tehtu eest ütleme Sulle kui Tartu ülikooli patrioodile suur tänu ja õnnitleme südamest Sinu 60. sünnipäeva puhul.

Kolleegid ja õpilased
TRÜ ajaloo osakonnast

TRÜ nõukogus

26. detsembril toimunud koosoleku päevakava kaks põhipunkti olid:

- **Reservohvitseride ettevalmistamisest ülikoolis**
- **TRÜ pedagoogikanõukogu tööst ja pideva pedagoogilise praktika korraldamisest.**

Enne aga anti üle tavakohaselt **autasud** ja toimus **õppejõudude valimine.**

Pikaajalise eduka töö eest autasustati vanemteadur **Lembit Visnapuud** 50. sünnipäeva puhul ENSV KKEH Ministeeriumi aukirjaga. Kauaaegse töö eest ülikoolis ÜMPI direktorina sai ministeeriumi aukirja ka dots. **Laur Karu**. Aukirjad andis neile kätte rektor prof. Arnold Koop.

Professori veerand kohale valiti eesti keele kateedris filoloogiadoktor **Tiit-Rein Viitso**. Dotsendikutset taotleti bioloogiakandidaat **Toivo Jürimäele** ja professori kutset bioloogiadoktor **Artur Linnule**.

* * *

● **Reservohvitseride ettevalmistamisest kõneles sõjanduse kateedri juhataja polkovnik Endel Hirvlaane.** Kateedri tööd on ikka tulemuslikuks peetud. Hiljutisel kontrollimisel leiti ka mitmeid puudusi, millest mõned on juba korda aetud. Õppelinnak on valmis, garaaži ehitamine lõppemas jne. Õppe-metoodilise töö läbivaatamiseks ja parandamiseks on moodustatud mitu komisjoni.

Mitmes teaduskonnas on sagenenud aga puudujate hulk (eriti ajalooteaduskonnas ja žurnalistikaosakonnas). Ka eksperimenditeaduskondade puhul on sõjalise päeva suhtes segadust ette tulnud. Teaduskonnajuhtide tähelepanu juhiti sellele, et tunniplaanides ei esineks arusaamatusi ning et üliõpilased ei puuduks sõjalisest õpetusest.

● **Pedagoogikanõukogu tööst ja PPP korraldamisest tegi ettekande pedagoogika kateedri juhataja prof. Jaan Mikk.**

Nõukogu töötab 1985. aasta juulist. Sellesse kuuluvad juhtivad õppejõud pedagoogika, psühholoogia ja ainemetoodika alalt ning pedagoogikateadurid sotsioloogiaosakonnast. Koosolekute vaheajal juhib nõukogu büroo, selle juures töötab ülikooli metoodikute nõukogu, kes tegeleb PPPga. Tegutseb kaks seminari: metoodika (prof. Inge Unt) ja õppekirjanduse oma (prof. J. Mikk). Nõukogu on arutanud õppeplaanide rakendamist, teadustöö tulemusi, õppetöö tehnifitseerimist jm.

NSVL Pedagoogika Akadeemia tähtsamate uurimistööde teemade koondplaani on võetud kolm teemat: kõrgkoolipedagoogika (juhendab prof. A. Koop), keskkoolipedagoogika (I. Unt) ja õppekirjandus (J. Mikk).

Kevadel peeti ülikooli pedagoogikakonverents, ilmusid teesid. Korraldati üliõpilaste pedagoogikaalaste diplomi- ja kursusetööde konkurss.

Pedagoogikanõukogu kõige tähtsam ülesanne on õpetajate ettevalmistusega seotud küsimused. Seda teemat jätkame järgmises lehes.

Konspektiservamõtteid

Jalustrabav tühjus
vaid sõnade
kumisevad seebimullid
roomavad
metalses õõnsuses

käriseb kätki
lõpmatuse lõuend
ja mõrasest liivakellast
nõriseb pihku tähetolmu

* * *

Kusagil lähevad luiged
ma vahel kuulen neid
loengus
tühjade sõnade vahel
Külmad
on targad sõnad
sisimus igatseb sooja

Seepärast põletan sildu
enda ja minu vahel
selle kes külma kardab
põlevad sillad
soojendavad
mu külmunud käsi

INGA '87

TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid tänu laitmatu töö eest koos sünnipäevaõnnitlusega 50. aasta puhul insener **Vilma Silm**, lukksepp **Tarmo Lutsar** ja tehnik **Laine Aron**.

60. sünnipäeva puhul õnnitleti ja tänati kauaaegse laitmatu töö eest dotsente **Helmut Valgmaad** ja **Erich Kübarseppa.**

Hoolsa töö eest sai õnnitluse 60. sünnipäeval majahoidja **Edgar Rootsi,** 70. sünnipäeval liftimehaanik **Pjotr Ševtšenko,** 75. sünnipäeval bibliograaf **Elfriide Rattus** ja 80. sünnipäeval valvur **Alvine Ress.**

Kauaaegse eduka pedagoogilise töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest pälvis tänu ja õnnitluse 70. sünnipäeva puhul dots. **Fred Kudu.**

Pensionile siirdumise puhul tänati kauaaegse laitmatu töö eest preparaator **Evi Vinogradovat.**

Pikaajalise kohusetundliku töö eest arstiteaduskonna ühiskondliku prodekaanina pälvis tänu dots. **Lea Praks.**

Rektori käskkirjas avaldati tänu vaneminsener **Anu Palule** matemaatika õpetamise metoodika kabineti rajamise, sisustamise ja hooldamise eest.

Kehakultuuriteaduskonna kvalifikatsioonitõstmise kursuste insenerile **Helgi Tohvrile** avaldati tänu kursuste sisuka korraldamise eest.

☆

Tartu Konservitehase administratsioon ja ühiskondlikud organisatsioonid tänasid ülikooli abi eest aedvilja töötlemisel.

ENSV KKEH Ministeeriumi käskkirjas avaldati kiitust sügistööde organiseerimise eest **dotsentidele Lea Praksile, Mare Järveotsale ja Kalju Soonetsile, õppeosakonna juhatajale Mati Salundile ning üliõpilastele A. Raudsepale ja Tarmo Lehestele.**

Eelmises lehes alustasime rektori käskkirjas sügistööde hea organiseerimise ja töötamise eest tänu pälvinute avaldamist. Jätkame **filoloogiateaduskonnaga: üliõpilased Ain Hinsberg, Kersti Sarapuu, Vjatšeslav Popov, Hannes Astok ja Krista Valter; füüsika-keemiateaduskonnast vanemõpetaja Henn Kuus, üliõpilased Evelin Press, Juhan Ruut, Alar Aab, Ene Kattel, Pille Niisuke, Aivar Paidla, Vallo Veering; kehakultuuriteaduskonnast dots. Jüri-Hain Kaljusto, vanemõpetajad Valter Lenk ja Mart Paama, üliõpilased Sergei Tanaga, Irina Kapanen, Viktor Tšetski, Kalev Svilberg, Lennart Raudsepp, Andres Elmik, Heli Ambos, Karin Rooveer, Heiki Tuul, Lia Dobrovolskaja, Larissa Melnikova; matemaatikateaduskonnast dots. Malle Fischer, üliõpilased Iris-Barbara Jeletski, Piret Truusa, Leela Latik, Kadri Reha, Irina Abramišvili, Svetlana Sulima, Silvia Peets, Tiina Reino, Eha Soe, Karin Koossalu, Sirje Sepp; majandusteaduskonnast vanemõpetaja Tõnu Mauring, üliõpilased Anneli Talv, Veiko Vaarja, Katty Merits, Liivi Meri, Thea Kaurla, Heidi Murro, Taimi Kukk, Tiiu Männik, Reino Pettai, Kaja Voolas, Eike Ojakivi; õigusteaduskonnast vanemõpetajad Jüri Põld ja Irene Kull ning üliõpilased Reeli Veski, Ave Inno, Lii Hallikvee, Hannes Kiris, Zakaria Nemsitsveridze, Margus Ilmjärv, Taivo Kivistik, Krista Kraavi, Märt Toming, Mai Grauberg, Anne Kuill, Neeme Sild ja Anu Nool.**

Kultuur ja kontseptsioonid. Kõrvalepõikeks.

Väga äsja («Just kultuuri kaitseks» — «Noorte Hääl», 20. I 1987, nr. 15) kirjutasid P. Ligi, M. Mandel, A. Mäesalu ja J. Peets, et tuleb igati «toetada E. Parmasto ettepanekut (vt. tema «Austatud rahvakunstnik Enn Põldroos» — «Noorte Hääl», 14. I 1987, nr. 10 — P. O.) töötada välja ratsionaalne kultuuri edendamise kontseptsioon Eestis ja sellele tuginev ehituskava». Tuleb tõesti. Ent kas siis seni on niisugune kontseptsioon sootumaks puudunud või on praegu valitsevad kontseptsioonid — ma ei käänanud seda sõna mitmusesse üldsegi mitte juhuslikult, sest olen veendunud, et kultuuri loovaid põhimõtete süsteeme ongi alati mitu — sihildasa ometi ebaratsionaalsed või koguni lausa destruktiivsed?

* * *

Kui me üha uuesti, ikka ja jälle kinnitame, et enneköike peame me oma kultuuri ise uurima (seega vastama ka äsja püstitatud küsimusele), kuna keegi teine seda meie eest teha ei saa, siis ei tohiks selles kultuuris ebaratsionaalsetele kontseptsioonidele kohta jääda. Muidugi juhul, kui me seda oma eeldatavat kohust ka tõepoolest täidame ning keegi teine meid sama tulemuslikult ei uuri. Ja ometi on need ebaratsionaalsed kontseptsioonid täiesti olemas. Kust muidu näiteks kurb tajumus, et võõrkeelte valdamine käib tagasipöördumatult alla ning humanitaarne haridus otsib pingsalt alternatiive (L. Priimägi). Kuna me järelikult ei ole suutnud niisuguseid kontseptsioone neutraliseerida, siis ei uuri me oma kultuuri ilmselt hoopiski mitte küllaldase intensiivsusega. Miks?

Osalt kahtlemata ka seepärast, et me — *ceterum censeo* — ei uuri minimaalselgi määral teiste rahvaste kultuure. Me uurime oma kultuuri saatust (näit. eesti kirjanduse tõlkimist; meie alalt või meie hulgast pärit õpetlaste akadeemilist karjääri jne.) teiste rahvaste juures ja teiste rahvaste kultuuri jõudmist meile (näit. Shakespeare'i lavastamine kui rahvusliku teatri võimaluste kontrollimine; saksa kirjandus kui teatav eeskuju; G. Brandese kirjandusloo mõtestamise metoodika kui alus eripalgeliste loomingute sidumiseks). Ent me oleme ülivähe ja väga väikeses ulatuses (näit. vadja rahvaluule, hispaania barokk, R. Ingardeni esteetika) uurinud teiste rahvaste kultuure väljaspool kultuurisuhete meiepoolset pragmaatikat, omaette, nõnda, nagu need kultuurid on n-ö. eneste jaoks.

Loomulikult võib põhjenduseks tuua ette asjaolu, et meil ei ole maailma kõigi rahvaste kultuuride võrdselt põhjalikuks uurimiseks vahendeid ja neid ei saagi olla, sest meid on vähe ning meie kultuurikiht on alles väga õhuke (*mutatis mutandis* P. Ligi jt. artiklit tsiteerides — «kultuurirahvana kuulume alles koolieelsesse ikka»). Kuid kas ei esita me niisugusel juhul põhjuse pähe tagajärge, mis johtub muuhulgas ka kinnisveendumusest meie enese kultuuri uurimise kohta? Ainult pisut eespool olen selle sõnastanud nõnda: Enneköike peame me oma kultuuri ise uurima, kuna keegi teine seda meie eest teha ei saa. Kuivõrd selline olukord ei ole meile ainuomane, sedavõrd peavad teised rahvad järelikult analoogiliselt talitama.

Kust me niisuguse veendumuse võtame? Rahvuslike piiride olemasolu ei välista ju põhimõtteliselt siirast huvi piiritaguste kultuuride ajaloolise sisu vastu. Nõnda õppis Raplast pärit talupoeg Hans Tiismann (1829—1886) 1860. aastatel Keenias tundma vanjikade ja gallade elu (kuidas ja missuguse haridusega sellised üritused tollal võimalikuks said, seda võib lugeja ise vaadata näit. J. Viikbergi artiklist «Hans Tiismanni eluteest» — «Keel ja Kirjandus» 1976, nr. 7, lk. 419—421). Samal kombel uuris pärastine Hellenurme mõisa omanik akad. Alexander Theodor Middendorf (1815—1894) 1842—1845 Siberi põlisrahvaid, talletades muuseas materjale nganasaani keelest (tema elutöö seda külge on tutvustanud näit. akad. P. Ariste: «Kaks Peterburi Teaduste Akadeemia uralisti» — «Keel ja Kirjandus» 1974, nr. 5, lk. 268—273. Viitan neid kõigile kättesaadavaid kirjutisi jonnaka põhjalikkusega esmajoones seetõttu, et tean — enam kui kord on nendest ja nendesarnastest mööda mindud just skeptilisest eelarvamusest, nagu ei uuriks meil sedalaadi asju niikuinii mitte keegi.). Ja läinud aasta lõpul ilmunud J. Berezkini raamatukese «Uusi fakte ja hüpoteese Muinas-Peruust. Jutustus inkade-eelsetest kultuuridest» («Valgus», 1986) eessõnas eestikeelsele tõlkele ütlebki autor, et «Eesti kultuuris on alati olnud iseloomulik huvi teiste rahvaste, eriti selliste vastu, kes, olles ebavõrdses võitluses vallutajatega iseseisvuse kaotanud, on oma eneseteadvuse ja eripära säilitanud».

On küll tõsi, et tihtigi jääb see huvi nii meil kui ka teistel küllalt põgusaks ega vii metoodiliselt teadmusliku turvalisuseni (usaldusväärsete teadmisteni). Aga igatahes ei tee rahvuslike piiride olemasolu teiste rahvaste kultuuride teaduslikkugi käsitlemist võimatuks — vastasel korral oleksid olemata näit. kasvõi akad. P. Ariste tööd vadja etnoloogiast.

* * *

Minu arvates saab kultuuri edenemise mistahes kontseptsiooni ratsionaalsusest kõnelda seega alles siis, kui see kontseptsioon kätkeb eneses ka teiste rahvaste kultuuride pidevat ja süvenevat uurimist. Paraku ei lähe see uurimine mitte kunagi ainult ühes suunas ega ühe programmi järgi. Kultuure uuritakse ja luuakse kogu aeg programmide ning kontseptsioonide konkurentsis ja viimased aastad näitavad väga selgesti, kui terav see on.

PEETER OLESK

sotsialistlik võistlus

Selgituseks

Kokkuvõtte tegemiseks kasutatakse juhendit, millesse on lülitatud võimalikult üldhaaravad põhinäitajad. Need vastavad NSVL KKEHM ja Üleliidulise Ametiühingu Keskkomitee presiidiumi viimastele otsustele. Rõhutada tahaks järgmist:

1) absoluutselt punktivabad juhendid on kõrgkoolide praktikas täielikult läbi kukkunud;

2) et ükski juhend ei suuda kunagi täielikult kõikide teaduskondade kõiki näitajaid hõlmata, paneb asjad lõplikult paika üleülikooliline ekspertide komisjon;

3) mõningate kriitikute arusaam — kuidas küll on võimalik, et teesid rahvusvahelises väljaandes annavad 6 punkti, aga ÜTÜ I auhind TRÜs 9 punkti —, näitab pikaajalist «talveund». Juba alates 1982. aastast ei reastata õppejõude, kateedreid ega teaduskondi absoluutse punktiarvu alusel, vaid kõiki võrreldakse vastavates alajaotustes (vt. juhend) ning saadud summaarsed **kohapunktid** ongi tulemuste hindamise aluseks.

Sellise süsteemi eelised on põhimõtteliselt järgmised:

a) üksused (õppejõud, kateedrid), kes pole **ühtlaselt tugevad** kõigis lõikudes, ei pääse kindlasti esiritta;

b) kartus, et tõepoolest kellelgi oluline saavutus konkreetses alalõigus jääb tähelepanuta, on asjatu, sest avalikustame parimad ka igas alalõigus;

4) juhend on dünaamiline, st. kõik ratsionaalsed ja arukad ettepanekud võetakse alati arvesse.

Nii järeldub eeltoodust, et teaduskonnasisese kui ka üleülikoolilise sotsialistliku võistluse lõplike kokkuvõtete tegemiseks on saadud kohapunktid vaid tehtud töö lõpliku hindamise **teatud hädavajalik lähtealus.** Võistluses osalejate lõpliku järjestuse määravad vastavad ekspertide komisjonid (kateedri, teaduskonna ja ülikooli tasemel), mis lisaks kohapunktidele arvestavad ka rahvakontrollimaterjale, kõikvõimalike reidide tulemusi, õppe- ja töödistsipliini ülevaatuse tulemusi jm. (vt. juhend). Seega püütakse arvestada **iga üksuse tõelist tööalast** panust TRÜ kui juhtiva kõrgkooli intensiivse ja mitmekülgse arengu protsessi.

MIHKEL ZILMER,
üleülikoolilise sotsialistliku
võistluse komisjoni liige

TOIMETUSELT: 26. jaanuariks peavad jälle sotsialistliku võistluse andmed koos olema. On kuulda mitmesuguseid hääli. Asjale tuleks vaid kasuks, kui arvamused ja ettepanekud ka «TRÜ» veergudele jõuaksid. Jääme neid ootama!

RAAMATUSÕBER!

Esmaspäeviti kl. 10—12 pakutakse Sulle raamatuid müüa kriminaalõiguse ja -protsessi kateedris (peahoone, ruum 226). Oma soove saab ka ette teada anda.

Ruupor tagasi

Üliõpilane, kes laenutas kehalise kasvatuse ja spordi kateedrist elektrilise megafoni (ruupori), palun see kohe kateedrisse tagastada.

Dots. UNO SAHVA

Üks teekond...

(Algus 2. lk.)

LUGEJANI

jõuab ülikooli kirjastuse väljaanne mitut teed pidi. Raamatukogule antakse alati nii palju eksemplare, kui soovitakse. Teaduskirjandus saadetakse kohe müügipunkti, õppekirjandus läheb vabamüüki alles kolme aasta pärast ja see jõuab üliõpilasteni kateedrite kaudu. Paremini on korraldatud õppekirjanduse viimine üliõpilasteni arsti- ja õigusteaduskonnas.

HOMSE PÄEVA

vajadused kasvavad aga tavaliselt kiiremini kui tegelikkuses neile järele jõutakse. Võiks öelda, et praegu on ülikoolis selleks igati normaalsed tingimused. Seni on kõik plaanid täidetud ja ületatud. Seda ka tänu paljudele tähelepanelikele koos(kaas)töölistele-autoritele. Marta Raisma nimetas nende hulgas näiteks õigusteaduskonda, kelle suhtumine on viimasel ajal mõistev ja täpne. Nimeliselt tõstis ta esile dots. Paul Varulit, kelle monograafia vastu tuntakse huvi kogu Nõukogude Liidus, samuti dots. Jaan Sootakki. Hea kontakt on arstiteaduskonnast prof. Enno Sepaga ja prof. Lembit Allikmetsaga, tehisintellekti laborist prof. Ilo Sildmäe ja paljude teistega.

Kindlasti paluti lehes tänada ka kolimise ja sisseseadmise abilisi. Ülikooli rahvas mõistis, et trükikoda on meile kõigile ühtviisi vajalik. «Palju tänu dots. Rein Pulleritsule, Olev Saksale, vanemtöödejuhataja jaoskonnale (eriti vaneminsener Kiira Taljale), õppe-eksperimentaaltöökojale jt.»

Nüüd on trükikojas korralikud olmeruumid (dušš). Süüa tuleb aga kaasavõetud võileiba. Auväärne Vana Tiik (kas tänane tudeng teabki, kui palju üliõpilaspõlvkondi seal elanud on?) vajaks mitte lihtsalt tavalist einelauda, vaid üht hubast kohvikut, kus selle maja töötajad saaksid oma pinge maha võtta, kohale toodud sooja toitu ja masinakohvi. Ka külalistega oleks mõnusam asju ajada kohvitassi taga. Ruum on igatahes valmis vaadatud.

XXI SAJAND

Hoopis kaugem tulevik on muidugi ülikooli oma kirjastus- ja trükikoja hoone. Praegu on aga probleemiks materjalid (film, trükiplaadid, sobiv paber). Ministeerium eraldab vaid poole ülikooli vajadustest. Kirjastuskomitee on küll mõistvamalt suhtunud ülikooli vajadustesse ja eraldanud materjale ka väljaspool fondi. Kirjutusmasinate asemel on tarvis ladureid. Võib-olla toob muutusi kõrgkooli kirjastusoludesse kõrghariduse ümberkorraldamine.

Tähelepanu vajaks ka Tiigi tänava maja 78 ja kogu tänav tervikuna. Maja välisilme ja tänav ise praegu küll ajaloolisele uulitsale au ei tee.

* * *

PÄRIN KIRJASTUSE MÜÜGIPUNKTIST:

«Millised väljaanded saabusid siia kõige viimati?»

VASTAB VIRVE RJÄTIPUVA: *«Kaubapäev on meil teisi- ja neljapäeviti. Siis tasub kõige värskemate raamatute järele tulla. Viimati tulnutest võiks mainida mitut ülikooli toimetiste vihikut: tsiviilõiguse alalt, poliitilisest ökonoomiast, filosoofiast. Veel on saada (see on päris defitsiitne) arstiteaduskonna sügisese konverentsi teese. Üks viimaseid on Vaino Vahingu venekeelne «Kohtupsühhiaatria ekspertiis». Tulge ostma ka kunstikabinetti ja meeskoori tutvustavaid materjale. Samuti on veel olemas ülikooli tutvustavat eesti- ja venekeelset värvilist brošüüri. See anti välja ülikooli 175. taasavamise aastapäeva puhul.»*

VARJE SOOTAK

Palka arvestab arvuti!

Jätkub palgalaua töö automatiseerimine. Juba pikemat aega on arvutis õppe- ja abiõppepersonali palgad. Oktoobrikuust läksid arvutisse probleemlaborite, novembrikuust administratsiooni ja teadusraamatukogu töötajate palgad. Arusaamatuste vältimiseks tutvustame veel kord muudatusi, mida toob kaasa üleminek mehhaniseeritud arvestusele (vt. ka «TRÜ» 28. veebr. 1986).

1. Tulu- ja lastetusmaksu peetakse kinni jooksva kuu töötasust. (Kui üleminekul arvutile eelmise kuu maksud on veel kinni pidamata, siis tehakse seda esimesest avansist, vt. p. 4).

2. Ülekandeid hoiukassasse tehakse ainult üks kord kuus, pärast kuu lõpparvestust, s. o. 5. kuupäeval.

3. Kassapidaja töö lihtsustamiseks ümardatakse üldreeglina kõik väljamakstavad summad täisrubladeks.

4. Avanss ei ole enam pool määratud töötasust kuus vaid enam-vähem pool antud kuul sularahas kassast väljamaksmisele kuuluvast summast ümardatuna allapoole täisrubladeks 5 või 0-ga lõppeva summani.

Esimesel korral võetakse avansist maha eelmise kuu kinnipidamata tulu- ja lastetusmaks ning see summa ümardatakse täisrubladeks.

5. Kuu lõpparvestusel töötajatele kassast välja makstav summa on ümardatud allapoole täisrubladeks. Väljamaksmata jäänud kopikad peetakse meeles ja võetakse arvesse järgmise kuu lõpusumma arvutamisel. Lõpparve korral makstakse kõik saadaolevad summad kopika täpsusega välja.

TIINA KRIIS,
arvutuskeskuse insener

Häda selle arheoloogiaga — muidugi Tartus —

Nagu pomm jala küljes! Tahad näiteks vanalinnas hakata midagi ehitama või kaevama — elu edasi viima. Plaanid tehtud, rahad kaubeldud, projektidki valmis, aga näe, esimese kopatäiega asi nihu. Päevavalgele tulevad potikillud, surnuluud, mündid. Juhtub ka, et vanu ehitusjäänuseid või tont teab mida veel. Nagu nõiaväel on kohal ka arheoloogid. Ohhetavad ja ahhetavad, kui väärtuslik ja unikaalne. Nõuavad kopatamise kohest lõpetamist ja kutsuvad kohale inspektorid, direktorid, projekteerijad ja planeerijad — nii et augu äär meestest ja naistest kirju.

Ja lähebki tants lahti! Ühel pool need, kellel linna arengu huvid suus ja silme ees: kaubandus, teenindus, kanalisatsioon, soojus, transport ja juhtimine. Teisel pool RETRO esindus — mineviku varjude väljakaevajad abstraktsete, majandusele mitte midagi kasu andvate teaduslike seisukohtadega. Üldkultuuriliste heietustega, nostalgiliste hõlmitsemistega. Aga vastavad seadused on miskipärast olemas ja praegu on niisugune ajajärk, et need kehtivad kõigi kohta. Seetõttu on asi komplitseeritud ja signaali ei saa maha vaikida. Peagi selgub, et Tartu linna omad võimud pole linna puudutavat segast olukorda võimelised omapead kohapeal lahendama. Otsustab pealinn, kuidas toimida, et meil siin elu ei takerduks ammu maapõue mattunu pärast. Ilmekad näited on kaubahalli ehitus ning Lillemäe lugu möödunud suvel.*

Järgmiseks hooajaks on juba objektid olemas, millega hakkab käima sama karussell. Muidugi, kui vahepeal imet ei sünni... Aga Tartus küll vaevalt. Äärmisel juhul tehakse siin uuendusi ja leiutisi, millest seni märkimisväärseim on Eesti arheoloogia ajalukku läinud rahvaarheoloogia sünd kaubahalli kaevendis. Loosungite all «ARHEOLOOGIA MASSIDESSE», «IGA TARTLANE ARHEOLOOGIKS», «VIISAASTAK ÜHE SUVEGA». Esimesi kindlaid samme astub ka Tartus leiutatud «sekundaarne arheoloogia». Prügimäele või prahiluhale veetud maakihtide üksikasjalik, rahulik läbitöötamine kiiruga väljaloobitud leidude kogumiseks.

Lihtsam on väikesemõõduliste objektidega. Osavad töödejuhatajad teevad platsi nii ruttu puhtaks, et arheoloogid ei jõua suudki lahti teha ja võivad aastasadade kihistusi sügava kaevendi seintelt imetleda. Trahvid trahvideks — aga ehitustööd on päästetud! Tippsaavutuseks jääb muusikakooli õu Toome nõlval. Järgmisel suvel saab siin samas vaimus edasi tegutseda. Analoogilist praktikat võib ilmselt kasutada ka seal läheduses Toomemäele mineva soojustrassi ehitamisel. Aga ka kohvik «Tartu» õuel, sest poolakad on tulemas. Nende vastu juba ei saa!

Vanalinna on mitmel-setmel korral püütud arheoloogilise kaitse alla võtta, aga senini edutult. Kõik teelesaadetud paberid on kadunud nagu Kaval-Antsu kaabusse. Vastuseks ei kippu ega kõppu. See iseloomustab praegust asjade seisu küll kõige paremini. Nagu öeldakse — kommentaarid on liigsed!

* hõlmitsema — tuletatud sõnast hõlmikpuu.

TULLIO ILOMETS
keemik-vaatleja

Peske hommikul hoolega kõrvu

Aja surnukslöömiseks on mitmeid võimalusi. Kes keerab barankat[1], kes paneb teadust. Mina soovitan hommikuti hoolega kõrvu pesta[2]. Sellise mõtte pakkus välja filoloogiatudeng **TÕNU TENDER**.

● Asjatundmatud ei pruugi su keelepruuki kohe mõista, mistõttu paluks paar sõna selgituseks. Ühtlasi huvitab, miks niisugust sõnavara üldse tarvitad?

Olgu siis kõige enne lühiinfo sepast[3] endast. Koolivitsad sain Tallinnas. Õpilaste Teaduslikus Ühingus harrastasin slängiurgitsemist.[4] Kaks aastat tagasi otsustasin õppida eesti filliks. Vahepeal katkestas sõjaväeteenistus ülikooliõpingud. Olen hõberepsina[5] taas peahoone sammaste taga.

● Aga missuguseid sõnu üldse koguda ehk mis siis släng õieti on?

Släng kui termin tekkis Inglismaal. Nii tähistati sõdurite erikeelt. Siit üldistus — släng on sotsiaalsetele ja erialarühmadele omane keelevarjund. Millal inimesed slängi kasutama hakkasid, ei julge täpselt öelda. Et kõnekeelt on tarvitatud iidamast-aadamast ning släng on üks selle osa, võib mõndagi järeldada. Isiklikult arvan slängi pärinevat eufemismidest ja tabudest, mida leidub eesti keeleski. Näiteks nimetas vanarahvas hunti võsavillemiks, rebast reinuvaderiks.

● Kuivõrd slängitsemine praegu moes on?

Tänapäeval võib märgata, et mida enam väheneb murdekeel, seda sagedamini levib släng. Põhja-Eestis, kus murdekeelt kostab üha harvemini, võtab släng võimust hoopis energilisemalt kui Lõuna-Eestis. Oma osa on siin ka soome keele mõjul, millest eriti nakatuvad pealinna noored. Üks slängi eesmärke on kaasajal pikkade sõnade lühendamine. Mida sagedamini mõnda sõna tarvitatakse, seda visamalt püüavad inimesed teda lühendada (Zipfi seadus). Osa slängisme on koguni kirjakeeles kodunenud nagu **näts, pastakas, ärikas** jt.

● Slängi suhtuvad paljud ninakrimpsutusega.

Nii on see kahjuks tõesti. Nende arusaamade kummutamiseks sobiks mõte ühelt saksa keeleteadlaselt. *Kui loodusuurija teataks, et tahab tegelda ainult lõvi ja kotkaga, tamme ja roosiga, pärlite ja korallidega, mitte aga vastumeelsete ja inetute objektidega nagu ämblik, takjas, väävelhape, vallandaks see lõbususe puhangu. Filoloogias on sellised maiasmokad tavaline nähtus.* Niisugused ilumeelitsejad arvavad slängi vulgaarseks ega pea lugu ka tema põhjalikumast uurimisest. Släng aga kui osa kõnekeelest lisab teavet erinevate inimrühmade kohta.

● Kust võtta slängi kogumisel ja uurimisel eeskuju, kodumaiseid kogemusi kipub vist napiks jääma?

Slängiga on sügavamalt tegeldud peaaegu igas arenenumas riigis. Nõukogude Liidus senini veel väga vähe. Inglased, tšehhid, soomlased, rootslased ja teisedki rahvad on käsitlenud slängiteooriat.

Eesti keeleteadlaste hulgas täielikult slängihuvi puudumist väita ei või. Slängi tähtsust kriipsutas alla üks meie keelekorüfeesid **Andrus Saareste**. 1947 sai tulevane professor **Juhan Peegel** I koha Emakeele Seltsi murdekogumise võistlusel sõdurislängi käsitleva uurimuse eest. Üliõpilasi on õhutanud slängi üles kirjutama prof. **Paul Ariste**. Mõningaid käsitlusi on ilmunud ka professor **Huno Rätsepalt**.

Toimetuse märkus.

Aastail 1980—1982 tegutses ÜTÜ eesti keele ja soome-ugri keelte ringi juures slängigrupp, mille teenekamad liikmed olid T. Help, J. Lõhmus, V. Kalamees, K. Tael, M. Sepp jt. Tutvuti slängiteooriaga, koostati telesaade slängist, pandi kokku küsitluskava üliõpilasslängi kogumiseks jm.

● Ava nüüd ka ülikooli slängigrupi visiitkaart!

Avakoosoleku pidasime detsembris. Seal osales kuusteist huvilist. Kel soovi, võib meiega edaspidi kampa lüüa. See ei käi mitte ainult keeletudengite, vaid ka kõikide teiste kohta. Nii kujuneb pilt erinevate teaduskondade üliõpilaste kõnepruugist. On vaja aga välja töötada teooria ja kogumismetoodika, mis kuulub muidugi filoloogide ainuvalduste hulka. TRÜ slängigruppi juhendab dotsent Valve-Liivi Kingisepp.

Viimases *«Edasi»* keelenurgas on kirjutatud, et Emakeele Seltsi sõnavara ja kohanimede kogumise võistlusel teenisid Sa tööga «Võhma Keskkooli õpilasslängist» kolmanda auhinna. Kokku ulatub su slängipank ligi 8000 sõnasedelini. Too mõned näited!

Praegu veel mitte. Küll aga kutsun kõiki huvilisi järgmisele slängigrupi koosolekule veebruari teisel nädalal. Sinna lubasid tulla ka professor Juhan Peegel, Peeter Olesk ja Jaan Kaplinski.

[1] barankat keerama — rooli keerama, autot juhtima

[2] kõrvu pesema — kõrvu teritama, hoolega kuulama

[3] sepp — meesisik

[4] slängiurgitsemine — slängiuurimine

[5] hõbereps — sõjaväest taas I kursusele naasnud noormees

Tulevast keeletarka küsitles

JAAN LUKAS

Toimetaja VARJE SOOTAK

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 252. MB-01686. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

AR Rahvusraamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 3 (1475) Reedel, 6. veebruaril 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

Komsomolikomitee liikmed!

Semestri esimene istung on juba teisipäeval, 10. veebruaril komitees kl. 18.15.

ELKNÜ Tartu Linnakomitee pleenum

Eilsel pleenumil oli arutusel komsomoli põhikirja projekt. Organisatsiooniliste küsimuste hulgas on meile huvipakkuv järgmine fakt: senine teine sekretär ÜLLE LEPP töötab nüüd ELKNÜ Keskkomitee metoodikakabineti juhatajana. Tema asemele valiti ENDLA LÕHKIVI (mõlemad on TRÜ vilistlased, sealhulgas endised komsomoliaktivistid).

Kas tunned oma komsomolisekretäri?

VOLDEMAR NUU, bioloogia-geograafia-teaduskonna komsomolisekretär

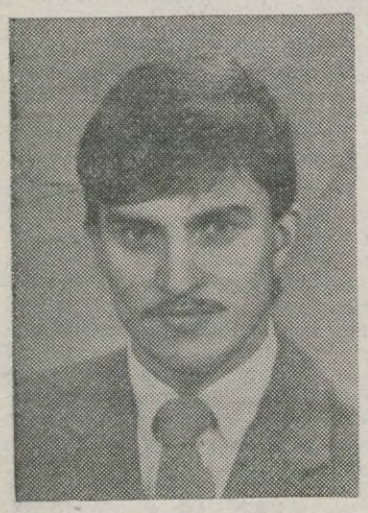

HEIKI SIBUL, õigusteaduskonna komsomolisekretär

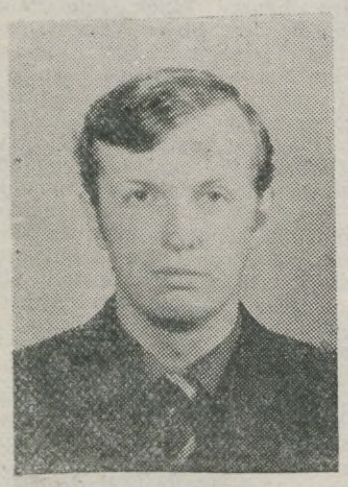

JAAN MÖLDER, arstiteaduskonna komsomolisekretär

* * *

Olen sündinud 1962. aastal Tallinnas. 1980 lõpetasin Tallinna 2. keskkooli, 1981 astusin ülikooli. 1982—1984 teenisin armees ja alates 1985. aastast õpin taas bioloogiat. Komsomolisekretäriks valiti mind sel õppeaastal.

* * *

MINU ARVAMUS KOMSOMOLIST?

Kadunud on tema prestiiž ja tõeliselt juhtiv roll noorte elus. Selle peapõhjust näen eelkõige iseendi mugavuses. Aastast aastasse kordub üks ja seesama, kõik komsomoliüritused ja koosolekud on nagu ühe vitsaga lõõdud (kui nad üldse toimuvad), aruannetes ja plaanides muudame vaid aastaarve ning selle tulemusena oleme suutnud komsomoli muuta formaalseks organisatsiooniks.

Ma ei usu, et tegelikult olemegi nii vähe aktiivsed või et meil puuduksid huvitavad ideed. Tuleb vaid osata seda kõike rakendada, hinngega asja juures olla, näidata, et komsomolitöö ei seisne vaid maksude kogumises. Olen kindel, et siis hakkab ka vanker veerema. Selles näengi komsomoli, eriti tema aktiivi ülesannet.

* * *

Olen sündinud 1963. aastal. Enne ülikooli varusin tarkust Põltsamaa keskkoolis ja tehnikakoolis nr. 19, kaks aastat olen söönud sõdurileiba. Praegu õpin II kursusel.

* * *

MINA KUI KOMSOMOLISEKRETÄR.

Tähtis pole nimetus, mille küljes ripud, vaid teod. Soov korraldada, organiseerida ja mida kõike veel KOOS aktiiviga. Mitte ise ära teha kõigi sektorite töö või vastupidi — mitte käske jagada.

Nõustun ülikooli komsomolikonverentsil kõrva jäänud mõtetega (tulevase) komsomolisekretäri perspektiivist muutuda tegusast noorest paberikuhja ja aruandluse koorma all kannatajaks.

TEADUSKONNA KOMSOMOLIBÜROO.

Et bürood ei vaadataks pelgalt karistusaparaadina. Et koos oleks üks tõepoolest mõnus ja ärgas punt. Siis suudetaks elu enestegi ümber lainetama lüüa. Et komsomoli- ja aü-büroo teaduskonnas ühist vankrit veaks. Oldaks koos teaduskonna tuumik, kel ühine eesmärk: üliõpilasliku elu nimel toetada, kaasa haarata, parandada jne. jne.

Kursusebüroode õiguste-kohustuste tunduv laiendamine, mis eeldaks õpihimulise õhkkonna ja üldse soodsa mikrokliima tekkimist kursustel ning viiks ühtse ja tegusa ühenduse moodustumiseni.

NÕ. REAKOMNOOR ÕIGUSTEADUSKONNAS (JA MUJALGI).

Üldmulje teeb murelikuks. Paraku on unustatud, et õiguste kõrval on ka kohustused. Oodatakse, nokad õieli, head-paremat, ise vastu andmata. Maad on võtnud tuimus ja ükskõiksus. Loomulikult kõigilt suuri tegusid nõuda ei saa. Kerkibki viimasel ajal arutlusel olev küsimus: komsomol — kas massi või avangardi organisatsioon?

* * *

PROGRAMM:

✣ *senisest enam tegelda õppeedukuse parandamise ja õppedistsipliiniga;*

✣ *leida uusi vorme teaduskonnaüritusteks;*

✣ *arstid võiksid rohkem osa võtta EÜE tööst;*

✣ *sisukam peaks olema internatsionaalne töö, sest meie teaduskonnas õpib peaaegu 25 rahvuse esindajaid.*

*

Mitmel põhjusel (polnud kvaliteetset pilti, ruumi vähe jne.) on viibinud komsomolisekretäride tutvustamine. Seni on rahva ette toodud **Alar Pandis (matem.), Margus Lääne (ajal.), Mait Land (füüs.) ja Kalev Kask (keem.).** Peale täna avaldatavate sekretäride jäävad veel tutvustada filoloogia- ja kehakultuuriteaduskondade komsomolisekretärid. Ainult et siiamaani ei ole materjale toonud ei komsomolisekretär ega pressisekretär (majanduselt ootame suuremat fotot). Kas tahategi jääda tundmatuks?

Kitsast kingast

Vesteldes ülikooli komsomolikomitees ANDI KASAKUGA, nentisime, et komsomolikriisist arutledes lüüakse ikka ja jälle läikima vana kitsast kinga: passiivsus ja aktiivsus, komsomolikomitee ja üliõpilane, taotlused ja nende rakendumine.

Üliõpilaskonna vaikiva hoiaku murdis avalikuks kaasarääkimiseks diskussioon OVst. Algsele projektile tekkis opositsioon ja nii hakkas ka komsomolikomiteesse tilkuma infot, mida üliõpilane tegelikult tahab — ja sellest lähtuvalt — mille pärast peaks muretsema komsomolikomitee. Tulevahetus OV-rindel ongi suurepäraseks näiteks, kuidas võita inertsi. Niisiis ristakem mõõgad, kuid ärgem haavakem üksteist.

Komsomolikomitee tahaks väga osaleda üliõpilaseluks nimetatud kulgemises, ei taha istuda elevandiluust tornis. Kuid seni kuni väldítakse teaduskonna büroosid, eitatakse komsomolikomitee võimekust, on mõlemate tervikusse kuuluvate tegevus pärsitud.

Tõepoolest, raske on üle saada hoiakust, et komsomolikomitee ja bürood on ainult keelajad-käskijad, kellega koos pole mõtetki midagi tudengipärast ette võtta. Kuid mida tegid keemikud-füüsikud — üliõpilaspäevade populaarseima ürituse, «Pannkookla».? Jällegi märk sellest, et isetegemist ei keela keegi.

NIISIIS: üliõpilased, kursused ja teaduskonnad, tulge lagedale kõikvõimalike ideede ja üritustega. Tulge komsomolikomiteesse või pöörduge teaduskonna büroode poole — räägime läbi, anname nõu, aitame kooskõlastada. Ärge kaotage kodanikujulgust! Üliõpilased ja õppejõud, jätkakem diskussiooni OV-teemadel!

10. veebruaril arutatakse komitees ÜLKNÜ uue põhikirja projekti. Selleks ajaks peavad teaduskonnad (st kõik üliõpilased) selgusele jõudma, kas projekt vastab meie põhilootustele. Ootame arvukaid ettepanekuid, sest kitsa kingaga kaugele ei kõnni.

Andi Kasakuga vestles
INDREK UDE

Hääletame. Kelle poolt? Miks? Ikka ühe kandidaadi, enamasti tundmatu poolt. Kui kaua veel?

JÜRI LAANE foto

Viis päeva Leningradis

...On külm, külm. Lööd ühe jala teise vastu, aga see ei aita suurt midagi. Poeme perroonilt üha allapoole tunnelisse tagasi. Linnas olnud hommikul 29, äärelinnas — aga seal, Kuptšinos me elektrirongi ootamegi — üle 30 külmakraadi. Rong ikka tuleb ja meie oleme peagi koos oma võõrustajatega Puškinis — Tsarskoje Selo lütseumis ja barokses Katariina lossis.

...Külm püsib, meie käigud jätkuvad. TRÜ toimetuse ja pressiklubi vastuvõtjaiks olid Leningradi Mäeinstituudi ja ülikooli toimetus. Peale ametiinfo kolleegidelt jagus meile meeleolu ja põnevust veel Mäeinstituudi haruldasest mineraalide muuseumist, Aleksandr Bloki kortermuuseumist, ülikooli ajaloo muuseumist, Etnograafia- ja Antropoloogiamuuseumist, muidugi Ermitaažist, teatri- ja kontserdiõhtutelt.

PRESSISEKRETÄRID!

Kõikide teaduskondade pressisekretäre (ka neid, keda me veel näinud ei ole) oodatakse toimetuses teisipäeval, 17. veebruaril kl. 16. Loodame, et kõik komsomolibürood on seniks hoolt kandnud ja leidnud ajakirjandushuvilise pressisekretäri.

...Külm on järele andnud. Oleme Leningradis viimaseid päevi. Ülikooli hoonete vahel lippame juba mantliteta. Mööda Nevski suurtänavat saab rahulikult kõndida ja silmitseda hooneid, lõpmatut rahvavoolu.

...Sajab. Puud Lenini-nim. pargis Leninliku Komsomoli teatri juures kattuvad üha rohkem lumega. On ilus ja ei tahakski veel järgmisel hommikul Tartu bussi peale minna.

Leningradis käisid Indrek Ude ja Varje Sootak toimetusest ning pressisekretärid Triin Rahnu, Vilja Kallaste, Pille Pentel, Anu Pajumäe, Jaanus Harro, Juta Annus ja Malle Toomiste. Mõni teine kord muljetest lähemalt.

KLUBI PRESSI

LOORBEREID TEADLASTELE

Teisipäeval oli teadusosakonna iganädalane koosolek tavapärasest pidulikum. **1985.—1986. aastal juurutatud teadustööde konkursi võitjatele** anti kätte rinnamärgid «TRÜ teadustöö», pidulik käskkiri ja preemia. Niisugused konkursid toimuvad iga kahe aasta tagant, see oli neljas. Üldse esitati 13 tööd nii I kui ka II grupis. Mõlemas grupis oli tugevaid töid rohkem kui auhinnalisi kohti.

Et selle võistlusega tahetakse välja selgitada perspektiivsed tööd ministeeriumide ja rahvamajanduse arendamise riiklikesse juurutamisplaanidesse lülitamiseks, siis on hindamisel pandud pearõhk just rahvamajanduses rakendatavusele. Ja nüüd võitjad.

I GRUPP
(rakenduslikud tööd)

I preemiat välja ei antud.

II preemia:

1. Pneumaatiline pihusti — LEMBIT VISNAPUU.
2. Puuvillaõõlase feromoonpreparaat, selle valmistamise tehnoloogia katsetootmise tingimustes — TOOMAS RODIMA (tead. juh.), PRIIT VAHER, REIN PÄRSIMAA, MARJU SAAR, ELLE POST, MATTI HIIOP.
3. Aparatuur lokaalse staatilise lihastöö füsioloogiliseks uurimiseks ning seade lihaspingutuse mõõtmiseks ja graafiliseks registreerimiseks — MATI PÄASUKE, JAAN ERELINE.
4. Avaldiste sümboltöötlus matemaatikas — RAUL ROOMELDI.

III preemia:

1. Automatiseeritud eksperimendi-süsteemi loomine mikroarvuti DVK-2 ja CAMAC-süsteemi baasil ning selle juurutamine — AAVO LUUK (tead. juh.), JULIA BERGER, URMAS MAST, TIIT MOGOM, ALEKSANDER PULVER, ALEKSANDER SAVIHHIN, VÄINO VASKE, ALO RAIDARU, MIHKEL MIIL, JÜRI ALLIK.
2. Interaktiivne programmeerimis- ja andmehooldussüsteem ühtsusteooria arvutitele — TIIT EENMAA, HANNES NÄRIPÄ, TÕNIS KELDER.
3. Tartu sotsiaalse infrastruktuuri seisund ja arendamise suunad — ARNO SUSI (tead. juh.), MARTTI PREEM, ELVI TANI, TIIU PAAS, URVE NÕU, JÜRI KÕRE, TIIA KÄRNER.

II GRUPP

(fundamentaaluuringud, publikatsioonid)

I preemia:

1. «Hormones in Muscular Activity» vol. 1., 2. Boca Ration (USA), 1985 — ATKO VIRU.

II preemia:

1. **Лекции по методике преподавания русского языка.** Tln. 1986 — ANTIDEA METSA, ELVIRA VASSILTSENKO, väljastpoolt TRÜd T. KASESALU, Õ. VAHAR.
2. **Методологические проблемы исследования гражданско-правовой ответственности** — Tln. 1986 — PAUL VARUL.

III preemia:

1. **Равномерные предельные теоремы для сумм независимых случайных величин»** Len. 1986 — TAIVO ARAK, väljastpoolt TRÜd A. ZAITSEV.
2. «Keemia ülesandeid kõrgkoolidesse astujaile» Tln., 1985 — REIN PULLERITS.
3. «M. G. Grenziuse trüki- ja kirjastustoodang 1786—1818. Bibliograafianimestik». Tartu, 1985. — ENE JAANSON.

OLAV TANIROO

TRÜ nõukogus

Eelmise aasta viimasel koosolekul pidas pedagoogika kateedri juhataja prof. JAAN MIKK ettekande «TRÜ pedagoogika nõukogu tööst ja üliõpilaste pideva praktika korraldamisest». Täna jätkame eelmises lehes avaldatu järge.

* * *

● **Õpetajaid valmistavad** ette nii TRÜ kui TPedI. TRÜs vähenes vastuvõtuplaan viisaastakul 7%, TPedI-s suurenes 8% võrra. Võrdluseks võib tuua veel konkursi andmed. Meil oli see keskmiselt 1,71, instituudis 1,87. Kas siit võib järeldada, et Tallinnas valmistatakse õpetajaid paremini ette?

Stažööride aruannetest on selgunud, et TRÜ lõpetanu valdab hästi oma ainet, on erudeeritud, kuid tal on raskusi suhtlemisel, õppemetoodika valikul ja klassijuhatajatöös. Hea ainetundmine ei avalda koolis mõju, kui oma teadmisi ei osata edasi anda. Satutakse kasvatustöö raskustesse ja lahkutakse koolist.

● **Puudujäägid õpetajate ettevalmistuses võivad olla tingitud:**

a) pedagoogilis-psühholoogilisi aineid õpetatakse ebarahuldavalt,

b) neid aineid õpetatakse vähe,

c) paljud üliõpilased ei tahagi õpetajaks saada.

Pedagoogilise praktika üldjuhendaja dots. Kanni Indre viis kevadel üliõpilaste seas läbi **ankeedi**, millest selgus, et:

● rohkem soovitakse õppida psühholoogiat,

● vähem pedagoogikateooriat,

● rohkem analüüsida konkreetseid situatsioone.

Nüüd püütaksegi lahendada üldja põhikursustel enam probleemsituatsioone ja on sisse viidud PPP.

Koolipraktika kohta arvati, et see andis küll esinemiskindlust, suhtlemisoskust ja ettekujutuse koolist, kuid vähendas ka soovi saada õpetajaks. Piisavalt ei saadud ka pioneeri- ja komsomolitöö kogemusi.

Pedagoogilis-psühholoogiliste ainete õpetamise tase ei ole ülikoolis siiski madal, mida tõendab seegi, et TRÜ võistkond on vabariiklikul olümpiaadil võitnud TPedI oma.

Üks õpetajate ettevalmistamise puudusi võib olla ka selles, et pedagoogilis-psühholoogilisi aineid õpetati vähe. **Oletust kontrolliti ajaloo-, bioloogia-, ja matemaatikaosakonna tüüpõppeplaanide järgi.** Tulevastele pedagoogidele oli auditoorset tööd ette nähtud 9 korda vähem kui erialaspetsialistidele. TRÜ nõukogu otsusega eraldati 1984. aastal spetsialiseerumisainete tundidest 150 pedagoogilis-psühholoogiliste ainete auditoorseks tööks.

Sel õppeaastal **avati pedagoogilised harud** lisaks senisele matemaatikaosakonna omale ka füüsika-, keemia-, bioloogia- ja geograafiaosakonnas. Neile koostatakse oma õppeplaan.

● **Õppeaasta algul jõudis ülikooli NSVL KKEH ministri käskkiri ülikoolide pedagoogilise praktika süsteemist.** V kursusel on näiteks ette nähtud pedagoogiliste osakondade üliõpilastele 4—7 nädalat diplomieelset pedagoogilist praktikat. Kuna diplomieelsel praktikal kogutakse materjali diplomitööks, siis tuleneb käskkirjast, et üliõpilased teevad oma lõputöö pedagoogikast. Praegu kirjutatakse pedagoogikaalaseid diplomitöid veel vähe, eelmisel õppeaastal oli neid 6.

Õpetajaks saada soovib pedagoogilistesse osakondadesse astujatest vaid 20%, 10% ei taha ja 70% ei oska sisseastumisel veel midagi öelda. Ülikooli ajal soov õpetajaks saada pigem väheneb kui kasvab. Pedagoogiliste harude loomine on viimasel ajal siiski kaasa aidanud õpetajakutse prestiiži parandamisele.

● **PPP** viidi sisse 1985. aastal. Üleliidulisi programme veel ei olnud, esialgne programm koostati metoodika- ja pedagoogikanõukogus. 1986. aastal saabusid ka üleliidulised programmid, kus on ette nähtud samad töölõigud, kuid semestriti on need paigutatud teisiti. Et mitte muuta PPP juhendamist keerulisemaks, jäädakse ülikoolis oma programmi juurde.

Eelmise kevadsemestri PPP-d hindasid õpetajad koolides üldiselt positiivselt. Vähem jäid rahule juhendavad õppejõud. Üliõpilased kurtsid, et neil polnud teoreetilist ettevalmistust ja et paljude ülesannete täitmine valmistas suuri raskusi. On vaja kiiresti välja anda metoodilised materjalid PPP sooritajaile, tutvustada ulatuslikumalt PPP sisu «Sissejuhatuses erialasse ja õpetajakutsesse», püüda jõuda kõikide üliõpilaste pideva juhendamiseni.

Suhtlemiskogemuse andmiseks viidi läbi 8-tunnine videopraktikum, mis pälvis üliõpilaste!t väga kõrge hinnangu.

PPP sooritamine on seotud suurte raskustega. Õppeplaanide praktikarubriigis on selle aeg ära toodud, kuid ajagraafikus mitte. Niiviisi teevad üliõpilased seda iseseisva töö ajast. Praktiline tegevus koolis on mõeldav aga siis, kui ühel nädalapäeval lõpeb auditoorne töö kl. 12, nagu näeb ette TRÜ nõukogu otsus. Tartu koolide jaoks on üliõpilasi üldse liiga palju. Kuna üliõpilastel puudub veel teoreetiline ettevalmistus, siis tuleks neid koolides detailselt juhendada. Näidisnormid näevad aga õppejõududele kaks tundi ühe üliõpilase kohta semestris ja koolipoolsetele juhendajatele 3 tundi. PPP osa suurenemisega on juhendamine langenud ka neile õppejõududele, kes varem pole kooliga kokku puutunud. Neile oleks vaja eraldi seminari.

● **TRÜ NÕUKOGU OTSUSEST:**

❊ pedagoogika kateedril ja kõrgkooli pedagoogika laboril sõlmida koostöölepinguid nende teadusliku töö teemasid juhendavate peainstituutidega;

❊ psühholoogia kateedril läbi viia pedagoogilise ja sotsiaalpsühholoogia lühikursus pedagoogilist praktikat juhendavatele õppejõududele jne.

Teie ja Sina ❊ Tere ja müts

● (Jüri Ristkoki «TRÜ» nr. 13 ja nr. 29, 1986 artiklitest inspireerituna) ●

Teie või Sina? *Ühinen igati Jüri Ristkoki artikli seisukohtadega. Sobib küll austada eesti rahval suhtluses kujunenud* **Sina** *ja* **Teie** *traditsiooni.* **Teie** *on ikka intelligentsete võõraste vahel ainuõige suhtlemise vorm.* **Teie** *on kaasvestleja suhtes austust väljendav, samuti korrektsust ja teatud distsipliinigi tagav suhtlemiskeelend. Tõepoolest tekib eriti ETV «Kontakti» saadetes S i n a kasutajate kuulmisel-nägemisel küsimus: kas ikka kõik «Kontaktis» tegelejad on juba varem tuttavad ja varemas suhtluses S i n a l e läinud?*

Kergelt S i n a - t e e l e minek tähendab tihti ka kiiresti sõbraks võetu seisukohtadega ühinemist. Ons' aga alati kujunev koostegutsemine (-mõtisklemine) positiivse sisuga?

Kes siis ikka olgu sõbraks (sinasõbraks)? Eks ikka see, kes sinus toetab positiivset, soodustab arengut hea poole. Nii et väärt suhtlemiskeelendiks on ikka T e i e kui ka S i n a, mõlemad omal koha!. Esimene — üsna lähedasteks saanute vaheline suhtlemissõna. Jõutagu selleni aga suhtuskeelendi T e i e kaudu.

* * *

Jüri Ristkoki seriaalist (loodan, et ta jätkab samas vaimus) 22. novembri lehe jutt **ülikooli mütsist ja tervitamisest** *on S i n a ja T e i e artikli väärt järg. Eks T e i e ja S i n a sukted määra küllalt oluliselt ka selle, kelle vahel tervituseks tõstetakse vaid kätt (sõnagi ehk juurde), kellele antakse kätt, kes vahetavad mütsitõstmise tervituse, kelle ees tõstetakse tervituseks kübarat. Aitäh dotsent J. Ristkokile asjaliku selgituse eest talimütsi (läki-läki ja muulaadse kahe käega pähe pandava meestepeakatte) kohta tervitamisel. Las ta ikka jääb pähe ja tervituseks olgu siis peanoogutus, kummardus.*

Tervitamine ei tohiks olla tõepoolest kõhklev. Millest siis kõhklev tervitamine? Kas kartus, et tervitusele ei vastata? Kas alaväärsustunne (mis ma oma tervitamisega segan «asjameest»?) või üleolekuavaldus (mis ma tast tühja tervitan!)? Olev Anton meenutas «Edasis» algkooliõpetaja selgitust, mis jättis **tere**-*sõna erilise väärtuse õpilastele meelde eluks ajaks. Kas kõhklev teretamine rõhutab positiivseid või negatiivseid emotsioone? Küllap viimaseid. Kõhklevat tervitamist tuleks ikka eitada, ent tere-vahekorda sobiks vaenutsejatelgi säilitada, sest sellega jääb võimalus vahekorra paranemiseks. Eeskujuks olevaid näiteid sellest leidub tipptasemeiltki. Kui tolerantsust vähe, eks siis vaja seda endas kasvatada.*

Loengule tulles tervitab õppejõud üliõpilasi peanoogutusega, kummardusega. Üliõpilastepoolne õppejõu tervitus seisnes rohkete aastate TRÜ loengupraktikas jalgadega põranda hõõrumisel tekkivas kahinas. See komme asendus «nagu üks mees püstitõusmisega» õppejõu ees. Ei ole aga selleski asjas ühtsust. Kas kehtiv kord peab jääma või ära jääma? Auditooriumipoolne kõhklev suhtumine «nagu üks mees püstitõusmisega» tervitamisse igatahes häirib töökontakti teket (ühe tegurina muidugi). Nii et ka siin on vaja kõhklevast käitumisest vabaneda.

* * *

Küllalt sügavate juurtega **alkoholi pruukimise tava** *on üliõpilaste hulgas nüüdseks oma varema teravuse kaotanud.*

Kas aga aegade jooksul ei ole **suhtumises suitsetamisse** *ülikoolis märgata vähikäiku?*

Eelmisel sajandil viidi tänaval suitsetamiselt tabatud üliõpilane peahoone kartserisse veele ja leivale. Suitsetamist harrastasid varem peaaegu et ainult meessoost üliõpilased. Paraku on nüüd suitsetamise pahe laialdaselt levinud ka n a i s ü l i õ p i l a s t e ja n a i s t ö ö t a j a t e hulgas. Emeriitusrektor Feodor Klement ütles millalgi aula kõnetoolist väga tabavalt: suitsetava neiu suudlemine assotseerub tuhatoosi musutamisega.

* * *

Kuidas siis edasi? Eks nii S i n a - T e i e, suitsuvingu- ja Bacchuse pahe, mütsi- ja tereküsimustes ikka paremustumise suunas. Löögem mõtteavaldustele kaasa!

VALDEK RITSLAID

Kriitika täpsustamiseks

Kaugõppijate majutamise osas seisneb majandusosakonna ükskõiksus selles, et MO poolt ei ole näiteks filoloogiateaduskonnale meelde tuletatud, et neil on esitamata õppevaheajale minevate üliõpilaste arvelt ühiselamukohtade vabanemise kalendaarne plaan, mida nõuti 1. septembriks eesmärgiga paremini korraldada majutamist t e a d u s k o n d a d e l e eraldatud pinnal. M a j a n d u s o s a k o n n a l on kaugõppijate majutamiseks 31 ühiselamukohta.

Teisel juhul seisneb MO ükskõiksus selles, et kolmandat korda pole juhitud filoloogiateaduskonna tähelepanu asjaolule, et nende kasutada antud Tähe tänava õppehoone auditooriumide aknad on tihendamata ja kleepimata, mis teatavasti ei suurenda ruumide soojapidavust

Ka ülikooli allüksuste vahel vastastikust mõistmist lootes

ARNO MÄGI

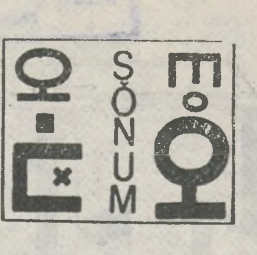

3 uut teaduskandidaati

29. jaanuaril astus ülikoolis erialanõukogu ette oma väitekirja «Hariliku kuuse biopindade jaotuse ökoloogiline analüüs keskealises puistus» kaitsma ökosüsteemide labori vanemteadur **KRISTA LÕHMUS.** Tema juhendajaks oli prof. Toomas Frey, oponeerisid bioloogiadoktor V. Jakušev Valgevene NSV TA Eksperimentaalbotaanika Instituudist ja põllumajanduskandidaat R. Kõlli EPAst.

Dissertandi töö hinnati üksmeelselt bioloogiakandidaadi kraadi vääriliseks.

Programmeerimise kateedri õppejõud **JAANUS PÖIAL** kaitses Tallinnas Küberneetika Instituudi nõukogu ees oma kandidaaditöödd «FORTH — programmide spetsifikatsioonid ja nende kasutamine translaatorite loomise süsteemides». Juhendaja oli prof. Ülo Kaasik. Tema uurimus hinnati üksmeelselt tehnikakandidaadi kraadi vääriliseks.

Neuroloogia ja neurokirurgia kateedri assistent **TOOMAS ASSER** kaitses 27. jaanuaril oma kandidaadiväitekirja Moskvas NSVL Meditsiini TA Neurokirurgia Instituudis. Parkinsoni haiguse kirurgilise raviga seotud probleemide teemalise uurimuse juhendaja oli prof. Ain-Elmar Kaasik. Oponendid olid prof. E. Kandel Moskvast ja prof. R. Kikut Riiast.

Ka T. Asseri kandidaadidissertatsioon hinnati üksmeelselt meditsiinikandidaadi kraadi vääriliseks.

Oma teletaip

Ülikoolil on nüüd oma teletaip **673137 МАЯК.** See asub masinakirjabüroos, kuid telegrammisaatjail ei tasu sinna ise minna.

Asjaajamise käik on endine. Kõige olulisem on ära märkida sihtkoha indeks, seejärel adressaat. Tekst peab olema lakoonilises stiilis, kirjavahemärkideta (kui nende puudumine ei muuda teksti mõtet) ja lühenditeta.

Telegramme saab teele saata iga päev, seda pole aga soovitav teha nädala lõpus, sest siis jõuab läkitus kohale puhkepäeval.

Nagu ikka, viseerib telegrammi allüksuse juhataja, siis prorektor. Ärasaatmiseks tuua telegramm kantseleisse.

AUTASUSTAMISI

Eelmisel semestril oli Vilniuses Eesti, Leedu, Läti, Valgevene NSV ja Kaliningradi oblasti kõrgkoolide teaduslik-metoodiline konverents «Tehniliste õppevahendite kasutamise kogemusi õppetöös». Ülikoolil ilmus konverentsi teesides 18 materjali, konverentsil kanti ette 13 tööd. Näitusel esindas Eesti kõrgkoole TRÜ õppetehnika ja metoodikateenistus. Erilist tähelepanu äratasid meie grafoprojektori lüümikukomplektid ja personaalarvuti «Tartu».

ENSV KKEH Ministeeriumi käskkirjas kiideti ja premeeriti **Aimar Silda, Elga Tamme, Valentina Praksi ja Kive-Josep Michelsoni.** Kiituse osaliseks said ka **Leo-Henn Humal, Matti Fischer, Gunnar Karu, Eduard Tamm, Anu Palu, Aino Rodima, Elvira Vassiltšenko, Selma Teesalu, Kaljo Villako, Heino Mardiste ja Helga Kurm.**

Kauaaegse eduka teadusliku, pedagoogilise ja aktiivse ühiskondliku töö eest autasustati ENSV KKEH ministeeriumi aukirjaga 50. sünnipäeval dotsente **Ivar Siimonit** ja **Tiia Sood** ning kohusetundliku töö ja ühiskondliku tegevuse eest elektrik-lukksseppa **Tarmo Lutsarit.** Sama aukirjaga autasustati 60. sünnipäeval torulukksepp **Aleksei Kopõt.**

Tänu

Vabariiklik Õpetajate Täiendusinstituut ja ÜPUI teadusnõukogu tänavad eripedagoogika kateedri juhatajat dots. **Karl Karlepit** ja dotsente **Ants Reinmaad** ja **Jaan Kõrgesaart** sisukate loengute ja abi eest uurimiskursuste korraldamisel Tartus.

KRAPP

● TARTU NAK ● TARTU NAK ● TARTU NAK ● TARTU NAK ●

AIME HANSEN

Kõrb hobune lumme viskub
õõtaeva all, heidutet Linnuteest.
Ta rakendi keerab kummuli —
lumme variseb jäätunud ajaja-mees.
Loom hullunult valus viskleb
ärgvalguse külma kiirguse ees.

Näe last hõljumas ajas —
last kehatut ja ilma saatuseta,
last veel sigitamatut —
kes päästaks ta?
Kuid päästa ei olegi vaja —
ta hõljub ajast igavikku
ja mõte temast
libiseb meil käest.

*

PRIIDU BEIER

Kepsle kitseke kepsle!

Kepsle kitseke kepsle
rõõmuks mu silmale
ja su määgimist kuulda
oleks lust kõrvale

valge sabatutt võluv
vinkadi-vonkadi käib
ja ma armunud hullul
koledal kombel sest näln

kepsle kitseke kepsle
lillede peal aina sa
kõigist mu kitsekseist alles
jäänud sa ainsana

teised kitseksed kole
kole kas pole küll see
kasvanud suurteks ja tähtsalks
kitsedeks olete

ei te mu juurde veel jookse
kepsuta ümber mu eal
ainult väikselt ja lolllll
kepslete aasade peal

nüüd on teil perekond lapsed
suvila saun ja garaaž
kuidas veel kerglaselt kepsu
lüüa te lilledel saaks

kepsle kitseke kepsle
pea peal võilillepärg
aga sind vaadates minul
pisaraist silme ees märg

● Joonistas ENE AOMETS ●

JAAN MALIN

Urbsel talvel

Läbi hingeõhust tipitud härmatise
vaatab ennast lumelõgane tänav.
Saab sellest jõudu ja läheb endiselt edasi.
Hallikasroosa ja mustatriibulises linnas
rühivad mäkke kõiksugu õisikuid kogunud
ja nendega kaubitsenud kasukad.
Enne, kui tulevad kobrulised kogritsad,
müüakse poes hulk kilekotte ja todamaist mett.
Ka kevadised linnud ei küsi mõttetuid asju,
ega kuula külla sõitnud poisikeste kiuslikkusi.
Täna varjab taldade tampimisest segane lumi konarlikku jääd.
Haljasolevustest hoolimata hüüavad heitgaasid alumisi.
Isegi ülemused nurisevad, et üllatusi ei ole.
Ammune armastus valutab ja ei tööta.
Keegi pole maikuu õhetuse nägu.

WILLIAM WORDSWORTH

(1770—1850)

* * *

Puulatvu tormipuhang puutus
Ja raagus tammis mühises,
Siis jällegi kõik tüüneks muutus,
Vaid rahe rohus sahises.
Seal, kus kõrgus oksi paljaid,
Kesk okastammi igihaljaid,
Ma istusin; ei rajada
Peavarju paremat sest saa:
Ta põrandale taas ja taas
Uut lehevaipa puistab laas
Ja igal kuul on haljas ta.

Ent näe! Kus rahe rapsab muru
Seal hüppab, lendab lehepuru.
Kõik ümberringi tuuletu,
Kuid ikka ju käib iga puu
Ja iga põõsapuhma all
Suur leheprahi tants ja trall,
Kui oma viise esitamas
Puck vilespillil olnuks samas
Ja kõik need lehed rõõmsa hooga
Ka ühinenuks tantsulooga.

Inglise keelest
MÄRT VÄLJATAGA

KAUKSI ÜLLE VÕRUMAALT

* * *

Mul midägi ei olõ'
pääle laulu.

Kõgõs latsõ',
aga nuuki

Pilt ja Laul.

Nii kavva ku ma näe,
Nii kavva paigah saisva
mäe'.

Nii kavva ku ma kuulõ
mülläs merri.

Mäe' päävä käeh
ja mere' üüh.

* * *

maarahva miil
ku halg
tulõh valutav
riidah kalg

INDREK SÄRG

* * *

sõpruskonnale

Hää aeg on hommikul
kell kolmveerand ükstelst,
kui oleme päähoone kella all
kohanud ükstelst
ja näinud silme all varje ja kirunud
külmi ilmu
ja teada saanud, et luule lehekülg
jälle ei ilmu,
et pole siin rohket ruumi, kõik muutke,
et läheksid mööda
ja eks me vaata ja väldi
müksamist jõudumööda
ja muidugi eks seda hommikut
meissegi nõnda hoova,
aga meie silmad on õhtus ja meie
end üles ei hoova,
ei hooli ka hoovata mõtet
selle hommiku häbilt ja häält,
professor tuleb, kuuldub ta vana,
võimukat häält.

1985

ENN LILLEMETS

Juba lennates, küsimus ikka veel keelel

Kes ütleb, kas võin õhku
tõusta,
kui maailm must?
Kes ütleb, kas võin lõbusamat lõusta
teha,
kui võimalust
mu keha selleks annab
just Neelatavas Ajas?

Hõigata
selle maa kohal,
vabal tahtel
põigata Saaremaa, Hiiumaa, Muhumaa poole.
Ja ikka veel kahelda.
Naerdes anduda hoole ja
juba Pariisigi kohata, siis: hobuseid,
lehmi,
tiivulisi õisi,
kirglikult armunud viiuleid.

Enam ei ahelda taakav kurivaim,
kahtluse kivi.
Kerge on keelda, aga ei saa,
kajana õhku ohata:
«Ka meis veel kõik pole hall,
Chagall!»
Keerleb ja kaob,
veerleb ja vaob
tahma ja tuhka,
aga ei puhka
pöörane lootuse õhupall.

AVO ÜPRUS

Muulitipul

(ABITURIENT)

IGATI LUKKU KEERATUD
KAUGUSES MÄÄRATUS
SEISAD SA AVARAS ÄÄRETUS
ELULE MÄÄRATUD

JUMAL TEAB, MILLEST TULI
SAATUSLIK VÄÄRATUS;
KUIGI SU SAATUS OLI
LÕPUNI MÄÄRATUD.

TEISALE SIHITUD TÕDE
SINU LUKUD LÕI LAHTI.
PÄRIS AVATULT JUBA
ÜRITAD OLEMIST VAHTI.

TUNDLIKUD SÕRMED PIKKA
KÕÕLUSTES JOOKSUIND;
VALUVALMIDUS HINGES
ÕLANUKKIDES LEND.

IGATI ELULE AVATUD
KAUGUSES MÄÄRATUS
SEISAD SA AVARAS ÄÄRETUS
SURMALE MÄÄRATUD

WILLIAM WORDSWORTH

(1770—1850)

Mu hingel pitser lasus peal

Mu hingel pitser lasus peal,
Ei tundnud hirme ma;
Ta näis mul olend, keda eal
Ei aastad muuta saa.

Nüüd tal ei liigu jalad, käed,
Ei näe, ei kuule meel,
Ta rändab, seltsiks puud ja mäed,
Maa päevaringsel teel.

Inglise keelest
MART VÄLJATAGA

*

Kas ülikool suudab 2000. aastaks toime tulla oma korterivajajate järjekorraga?

NLKP Keskkomitee otsus eelmise aasta 17. aprillist elamispinnaprobleemi kohta on tunduvalt elavdanud selleteemalisi mõtteavaldusi ajakirjanduses. Uued «Elamistingimuste parandamist vajavate kodanike arvestuse ja eluruumide andmise eeskirjad» võeti vastu aga 1984. aastal. Kuigi need mõningal määral avardasid riikliku elamispinna taotlejate ringi, siis sotsiaalse õigluse seisukohalt vajaksid nad veel palju täiendamist. Praegu on jäänud vaeslapse ossa kauaaegsed ülikooli töötajad-veteranid, kes kogu oma elu on elanud mugavusteta ahiküttega või isegi ühiskorteris, kus põrandapinda tuleb ühele üle 9 m², ning teiseks, 2-toalistes (ka mugavustega) korterites elavad 4-liikmelised pered, kes pole veel ülikoolis töötanud 15 aastat. Ülikooli-töö iseloomust lähtudes vajavad aga kõik õppejõud ning suur osa teadureid ka kodus töötegemise võimalust. Ülikool pole veel saanud 3-liikmelisele perele anda 3-toalist korterit, mis oleks loomulik, arvestades õppejõudude lisapinnaõigust.

Milline on siis ülikoolis seis, lähtudes kehtivast elamuseadusandlusest?

Kokku on meil elamistingimuste parandajatena selleks aastaks arvele võetud **147 perekonda** (neist esmakordselt arvele võetuid 15: N. Kivi, M. Karelson, K. Muna, M. Raudar, A. Krinal, V. Sild, V. Eller, R. Raid, A. Ihermann, V. Vaino, R. Nelis, T. Talvi, Ü. Toomsalu, V. Kolomiets, V. Svinkov). Eelmisel aastal arvel olnutest langes välja 19. Neist 2 (P. Vesik ja L. Saarnits) said elamispinna ülikooli limiidist ja 1 (U. Kolk) ENSV Heliloojate Liidu vahendusel. 7 lahkus ülikoolist (K. Andest, I. Peil, G. Žuravel, E. Ratassepp, L. Toll, J. Mineralov ja T. Arike) — mõnelgi neist võis põhjuseks olla elamispind. 4 (P. Viires, V. Zipp, T. Galuško, A. Espenberg) asusid lahendust leidma kooperatiivkorteri taotlejana, kolmel muutus olukord (A. Preobraženskaja, E. Weinrauch, R. Kuik) ning 2 asus taotlema elamispinda abikaasade töökohtade kaudu (R. Tammeorg, A. Juurik).

147 arvele võetud perekonda jaotuvad elamispinna saamise järjekorralt kolmeks: 2 perel on õigus seda saada väljaspool järjekorda, 109 — esmajärjekorras ning 36 on üldjärjekorras. Esmajärjekorras esimesed 3 (T. Rosenberg, J. Kotter, S. Pender) on järjekorras 1977. aastast peale, seega juba 10 aastat. 147-st taotlejast on 95 suunatud meile tööle noorte spetsialistidena, 52 peret elab ühiselamuis, allüürnikuna või ühiskorteris elab 21 peret, üle 15 aasta on ülikoolis töötanud 61 taotlejat, 3- ja enamalapselisi peresid on järjekorras 18 ning vallasemasid 6. Alla 6 m² elamispinda ühe pereliikme kohta on 44 perel. Perekondade suuruse järgi on jaotus selline: 35 üksikut, 23 2-liikmelist, 32 3-liikmelist, 34 4-liikmelist ja 23 5- ja enamaliikmelist perekonda.

Olukord on väga tõsine.

Varasem elamispinna saamine on olnud ca 40 korterit viisaastakul. Kui sellest arvust lähtuda, siis kolme sajandivahetuseni jääva viisaastakuga saaksime rahuldada heal juhul ca 120 pere vajadused (arvestamata seda, et ülikool peab igal aastal oma kaadri uuendamiseks võtma tööle noori spetsialiste ja neid pole sugugi võimalik ega ka õige valida vaid elamispinnaga kindlustatud tartlaste seast).

Sellel viisaastakul on aga riikliku elamispinna saamine varasemast tunduvalt tagasihoidlikum. 1986. aastal saime **vaid 4 korterit** (3-toalise, 2-toalise ja 2 1-toalist) ning tahaks loota, et linn juba 1982. aastast ja 1985. aastast peale ülikoolile võlgu jäänud 1205 m² elamispinda selle viisaastaku jooksul ikkagi annab (selline on meie rektori ja Tartu linnapea kokkulepe). See teeks korteritesse ümberarvestatult vaid ca 25 korterit sellel viisaastakul. Et elamispinna küsimuses murrangut vaja oleks, on selge (vt. «Edasi» 22.01.87 — T. Laak), aga praegu Tartule ette nähtud riikliku elamuehituse mahuga pole see küll reaalne. Nähtavasti peab ka ülikool püüdma leida T. Laagi poolt soovitatud majanduslikul teel ehitamiseks võimaluse. Ja muidugi asuma veelgi enam kooperatiivehituse teele. See on viimastel aastatel märksa elavnenud: 1986. aastal esitasime linna ca 60 taotlejat, sel aastal lisandus neile veel 25 ning neil on lootus 2—3 aastaga oma elamispind kätte saada.

Tahaks väga loota, et peatselt linna parteikomitee pleenumil seda küsimust arutades leitaks lahendused ka ülikooli jaoks.

HELVE KABUR,
aü-komitee esimees

TOIMETUSE KOLLEEGIUM!

Saame kõik jälle kokku esmaspäeval, 16. veebruaril (mitte 9. kuupäeval, nagu varem välja kuulutatud) kl. 12.

TÄHELEPANU, KULTUURIJÜNGRID!

On asutamisel **ülikooli kultuuritöötajate klubi (ÜKK).** Selleks oodatakse teisipäeval, 17. veebruaril kl. 20 TRÜ klubi diskosaali kõikide teaduskondade komsomoli ja ametiühingu kultuurijuhte. Ära ei põlata ka neid, kellele on muidu südamelähedane kultuuritöö elavdamine meie *alma mater*'is. Kaasa värske pea ja hea tuju!

Kohtumiseni!

AUTOKURSUSED ÜLIÕPILASTELE!

Neljapäeval, 12. veebruaril kl. 17 algavad autokursused neile üliõpilastele, kellel on linnasõidukogemus. Tulla Tiigi 78, aud. 235.

KLUBIS

Reedel, 13. jaanuaril, laupäeval, 14. jaanuaril ja pühapäeval, 15. jaanuaril kl. 21 semestri avapeod.

Üliõpilane Mardu ja Super-Mann

Kord astus üliõpilane Mardu mööda Toomemäe nõlva üles ja kohtas Super-Manni. Super-Mann, noorsoo-organisatsiooni poolt värvatud agent 0003, kelle ülesandeks suviti tudengitel silm peal hoida, oli nägus ja suurepärase figuuriga neiu, kelle ilu nii mõnegi tõsisema mehepoja ilma une ja söögiisuta jättis. Vaatamata ilule oli tüdruku süda õel ja Mardu tahtis ilma dialoogita temast mööda sammuda, aga Super-Mann jäi talle tee peale risti ette seisma, ajas jalad harki, pilgutas silmadega nagu mikrokaamera ja vedas säravate hammastega suu kõrvuni.

Poiss kohmetus, tegi ootamatult paar pikka sammu, haaras tüdrukul õlgade ümbert kinni ja andis põsele ühe märja musi. Seejärel tõmbas pluusikäisega üle suu ja higise otsaesise ning astus ruttamata üle mäe.

Pärast vahejuhtumit hakkas Super-Mann kolmanda kursuse tudengi-neiuks ja vahetas konspiratiivkorteri ühikatoa vastu Pälsoni tänaval.

Esimene armastus

KRABI istus üksinda toas, liigutas sussides mõnuledes varbaid, sügas kuklatagust ja tundis heameelt vaba pärastlõuna üle. Ootamatult paiskus uks pärani ja üliõpilane Mardu lendas õnneliku näoga raudvoodile. Poisil oli tuli taga. Krabi vaatas arusaamatult kord ukse, kord akna poole ja karjatas:

«Kuule, sul on ju tüdruku lõhn ligi!»

«Noh, ja mis siis?»

«Mina arvasin kolm ööd, et lutikad ei lase sul magada.»

«Ega ei lasegil Mõtlesin, mida nende näriliste vastu ette võtta ja leidsin rohu . . .»

«Millise?»

«Topime sinu lillad dressipüksid kaltse täis, riputame ööseks seinale ja laulame tedrekuke armulaulu!»

Krabi solvus.

«Ära nüüd mossita! Mul on täna suurepärane tuju. Lõpuks ometi hakkas klappima. Aita mul parem pruudile üks kiri kirjutada!»

Mardu istus laua taha, rebis hoogsalt kaante vahelt lehe paberit ja jäi, kirjapulk suus, seina jõllitama. Mõne minuti pärast küsis ta ettevaatlikult:

«Vennas, soovita midagi?»

«Mõhhh . . .»

«Mis?»

«Kirjuta õige itaalia moodi — oo kallis, pärast sinu terrorit ei ole mul enam elu ja surma küsimust!»

«Ei! Kardan teda hirmutada!»

«Sooh, kuidas on selle võrratu daami nimi, kelle silmis sa tondiks kardad saada?»

«Signe!»

«See pikk naabertoast või?»

«Jah!»

«Selge. Mine ise tema juurde, narr! Ajasid sellise tolmu üles, nagu oleks Rootsimaa printsess sulle kätt käinud pakkumas, aga tuleb välja, et sa ei suuda eesti rahvusest tüdrukuga leibu ühte kappi panna.»

Mardu tõusis ja kadus ohates ukse taha. Krabi hakkas jälle varbaid liigutama. Kõrvaltoast kostis vali naer ja üks hääl ütles:

«Tee tööd, muidu tuleb armastus!»

MARGUS SANGLEPP

Siin ei ole midagi naljakat

- *Kolla või mitte kollal*
- *Kaks pead on ikka kaks pealihast.*
- *Kop-kopulatsioon, lahti tee, metsas kuri jahimees . . .*
- *Polikriitika.*
- *Raamatukogudus.*
- *Kalossivaremed.*
- *Siidivaskuss, siilivaskuss.*
- *Laualampjalg.*
- *Raudteerull.*
- *Lõbusõrmus.*
- *Pinukanakull.*

SPORT ● SPORT ● SPORT ● SPORT ● SPORT

TRÜ parimad sportlased

Spordiklubi juhatuse 26. jaanuari koosolekul kinnitati TRÜ 1986. aasta parimad sportlased ja võistkonnad. Varasemate aastate «üldrahvalikust» hääletamisest erinevalt kasutati seekord eksperthinnanguid. Kehakultuuriteaduskonna kateedrid esitasid oma kandidaadid koos põhjendustega, spordialade parimate kohta ütlesid oma sõna spordiklubi juures tegutsevate sektsioonide hooldusõppejõud.

Meeste konkurentsis olid kolm paremat:

1. Tiit Tikerpe (aerutamine), 2. Valter Külvet (kergejõustik), 3. Jüri Jaanson (sõudmine).

Naiste parimad: **1. Anne Sepp (korvpall), 2. Margit Aidla (kergejõustik), 3. Jane Kool (aerutamine).**

Ja võistkonnad: **1. TRÜ korvpallinaiskond, 2. 4×400 m teatejooksumeeskond, 3. TRÜ sulgpallivõistkond.**

Korvpallikaptenid

TU-VA-TU ehk turniir vanematele tudengitele algab peale ilma hoovõtuta. **Loosimine on juba kolmapäeval, 11. veebruaril kl. 20.30** TRÜ spordihoones, Ujula 4. Registreerimiseks vaid kaks päeva — 9. ja 10. veebruar. Turniirist võtavad osa kursusemeeskonnad, ka osakondade kaupa, alates III kursusest. Mängitakse esmaspäeviti ja kolmapäeviti kella 20.40-st, ka teaduskondade hilisõhtustes pallimängutundides. Turniir toimub täieliku isetegevuse ja omavalitsuse õhkkonnas, seepärast peab igal meeskonnal olema valmis ka väljakukohtunike ning sekretäride brigaad. Registreerimislehed Ujula 4 infotahvlil, kapteneid oodatakse loosimisele.

Samasugune turniir pannakse käima nooorematele üliõpilastele. Nendele antakse järelemõtlemiseks aega terve nädal. Registreerimine samuti Ujula 4 infotahvlil. Esmakursuslaste ja teise kursuse meeskondade kapteneid oodatakse **loosimisele esmaspäeval, 16. veebruaril kl. 19** ikka TRÜ spordihoonesse. Nõudmised kohtunikubrigaadide osas samad kui vanematele tudengitele.

Sportmängude kateeder

Spordiaktiiv

Eeloleva semestri spordiürituste infot jagatakse **spordiaktiivi koosolekul teisipäeval, 10. veebruaril kl. 17** kehakultuuriteaduskonna hoones V. Kingissepa 19, aud. 302.

Oodatakse spordinõukogude esimehi ja nende abilisi, kursuste spordiorganisaatoreid, ühiselamute spordivanemaid (sporditubade vanemaid), spordisektsioonide esimehi ja juhatuse liikmeid, spordisektsioone juhendavaid õppejõude ja kõiki neid, kes tahaksid spordi omavalitsuses midagi ära teha.

Spordiklubi

Töötajad

Neljapäeval, 12. veebruaril kl. 17 oodatakse V. Kingisepa 19 aud. 302 ümmarguse laua vestlusringi töötajate sporditegevuse funktsionääre kõikidest allüksustest — arutame kehakultuuriharrastuse elavdamist. Saab ka infot kevadsemestri spordiüritustest.

Spordiklubi

Vaheajal

● Margusel peetud vabariigi **kõrgkoolide spartakiaadil suusavõistlustes** võitis I koha TRÜ I ja 4. koha TRÜ II võistkond. Meeskondadest oli parim TRÜ, naiskondadest EPA, TRÜ oli II.

● **Riias Balti ülikoolide võrkpalliturniiril** jäid TRÜ naised III ja mehed IV kohale.

● **Tartus Balti ülikoolide väravpalliturniiril** oli meie meeskond I, naiskond IV kohal.

Üleliidulistel ülikoolide karikavõistlustel sulgpallis Tartus jäid TRÜ omad teiseks.

Sõnumid koostas

VALTER LENK

ÜLIÕPILASSPARTAKIAAD

toimub mais Tartus. Lähemalt järgmises lehes.

Uusi trükiseid

Sõnasõel. Uurimusi ja materjale eesti keele sõnavara alalt. 7. Tartu 1986, 350 eks., 152 lk., 1 rbl. 30 kop.

Aleksander Pille. Stomatoloogilisi operatsioone I. Tartu 1986, 500 eks., 32 lk., 5 kop.

Heldur Keis ja Vello Loodmaa. Biofüüsikaline ja bioanorgaaniline keemia. Tartu 1986, 500 eks., 112 lk., 20 kop.

Ülo Arend. Naha ja tema derivaatide histoloogia. Tartu 1986, 1000 eks., 20 lk. 5 kop.

Portselankroonid. Õppemetoodiline materjal stomatoloogia üliõpilastele. A. Kõdar. Tartu 1986, 300 eks., 52 lk., 10 kop.

Jaekaubandusvõrgu organiseerimine. Heino Lindre. Metoodiline abimaterjal majandusteaduskonna üliõpilastele. Tartu 1986, 500 eks., 52 lk., 10 kop.

Rahvahariduse korraldus sotsialistlikes ja kapitalistlikes maades. Helga Kurm. Tartu 1986, 700 eks., 60 lk., 10 kop.

Toimetaja VARJE SOOTAK

«TRÜ» Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 492. MB-01546. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

ENSV riikl. Kesk... Raamatukogu

Kontrolleksemplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 4 (1476) | Reedel, 13. veebruaril 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

Üheksa küsimust

EKP TRÜ KOMITEE SEKRETÄRILE PAUL KENKMANNILE

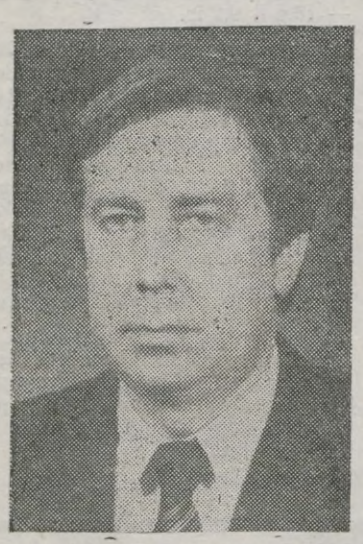

● Oled juhtinud ülikooli parteiorganisatsiooni aasta ja 3 kuud. Parteikomitee liikmena (sekretäri asetäitjana) sai praegune töövaldkond juba tuttavaks. ● Kas nüüd on tulnud end ka veel teisiti ümber häälestada?

Tõepoolest, sekretäri asetäitja aeg tegi ülikooli parteielu probleemid lähedaks. 14 aastat ELKNÜ Keskkomiteesse kuulumist õpetas mõnevõrra poliitilist organiseerimist ja muud parteitööks vajalikku. Ümberhäälestamist olen tunnetanud eelkõige psühholoogilisena: pole ülikoolielus probleemi, millesse parteikomitee sekretäril ei pea olema oma suhtumist; ei ole asja, mille eest komitee ja sekretär ei pea vastutama.

● Mis on hämmastama pannud? Miks?

Hämmastuse all mõeldakse pigem ebameeldivat. Kaks asja on mind tõepoolest hämmastanud. Esiteks kergus, millega mõnigi ülikooli kollektiivi liige on valmis minetama akadeemilise väärikuse, unustama põhimõtted jne., kui selle eest on saada omakasu.

Teiseks ei uskunud, et nii palju on üliõpilaskonnas noori aktiivseid demagooge, kes nii hästi varjuvad fraaside taha suutmatust anda viljakaid ideid, teha praktilisi tegusid või konstruktiivselt kritiseerida. Praegu mõtlen ennekõike väitlusi omavalitsuse ümber — kui palju on nüüd äkki 60ndate ja 70ndate vastandajaid, noorsugu teovõimetuks muutnud aegade kriitikuid ja teisi «uutmoodi» mõtlejaid, ning kui vähesed nende seas on suutelised ise kätt külge panema, et tänased asjad uueks teha.

Ning vastandina — ei hämmastanud, aga on meeldiv tunda nii üliõpilasi kui õppejõude ja töötajaid, kes aegadest ja õhkkondadest eriti kõnelemata midagi ometi ära teevad, seda nii sõna kui teoga.

● Millega tuleb parteisekretäril tegelda? Kas on sedagi, millest peaks loobuma, millega ei tuleks tegelda?

Nagu juba ütlesin, tuleb tegelda paljuga, enamaga kui tahaksin. Praegune ajakulu pingerea algusest on umbes selline:

1) ülikooli ja parteiorganisatsiooni «käigushoidmise» üldised asjad;
2) üliõpilasomavalitsus ja üliõpilasorganisatsioonid;
3) ülikooliprobleemide vahendamine linna ja vabariigi organeile;
4) avalduste ja kaebuste lahendamine, millest aeganõudvamaid on mitmekordsed õigustamata pöördumised vabariigi ja üleliiduliste juhtorganite ning ajalehtede poole.

Viimatimärgitut ei tahaks, muu on vajalik ja pakub, kui üht-teist korda läheb, endalegi rahuldust. Loobuda on tulnud esialgsest kavatsusest eraldada kavakindlalt üks päev või osa sellest igal nädalal teadusele, aga seda unistust ei ole ma ka päris maha matnud.

● Hinnang teaduskondade parteitööle.

Teaduskondade parteielu ma täielikult hinnata ei julge: on oma viga ja muude ülesannete surve, et ei ole saanud elada teaduskondade parteiellu sisse niipalju kui tarvis. Olen püüdnud kujundada olukorda, kus ülikooli komitee ei sunniks teaduskonnaorganisatsioonidele peale neile mittevajalikke ettevõtmisi. Komitee päevakorras on olnud viimasel ajal hulk punkte, kus on arutehtut ülikooliuuenduse sõlmküsitatud teaduskondade kommunistide mustes. Sealt mulje, et uuendamise olemust mõistetakse ja püütakse kaasa minna.

● Sama küsimus komitee sektorite kohta.

Sektorite töö on rohkem silme ees. Arvan, et nende kaudu on üht-teist saavutatud peamises: liigse kärata teha ära see, mis on kommunistide kohus praegusel uuendusajal. Sektorite koosolekud on arutlusrohked. See kõneleb minu meelest õigest hoiakust: me keegi ei tea aprioorselt, mida kuidas on õige teha, ent me otsime koos ja oleme eilsest veidi järjekindlamad üheskoos otsustatu elluviimisel.

● Jaak Alliku «Noorte Hääle» artiklist võis lugeda, et parteiorganisatsioonid on OV arutelust eemale jäänud. Minu meelest ülikoolis ju nii pole?

Jaak Alliku artiklist jäi mulle arusaamatuks, miks ja millele tuginedes ta parteiorganisatsioone nii OV-kõrvalisteks peab. Tõsi, arvan, et õppejõudude ja kommunistide sõna peaks OV asjus senisest kõlavam olema, ent kõrvalejäämist postuleerida — loen seda liialduseks. Eks igal komsomoliveteranil on oma mälestus ja oma visioon OVst, eriti sellest, kuidas «meie seda tegime...» Selleks ajaks, kui Jaak Allik OV juurde tuli, oli üks komsomoliliidrite põlvkond siiski juba oma töö teinud. Olid peetud tõsised võitlused OV idee eest, millele 60—70-ndate aastate vahetuse aktiiv toetuda sai. Et nende tööst vähe praktikasse püsima jäi, on suuresti sellest tingitud, et ei õnnestunud minna üht sammu parteiorganisatsiooniga. Praegu püüame sellist olukorda mitte tekkida lasta.

● Mis võiks komsomolielu ülikoolis elavamaks muuta? Tudeng arvab, et komsomolikomitee peaks rohkem allapoole, rahva sekka tulema. Samal ajal ei tegutse kursuste algorganisatsioonid, kuid vaevalt see on ainuke komsomoli positiivse poole näitaja.

Tundub ehk banaalne, aga arvan: komsomolielu muutub elavaks, kui noored tunnevad organisatsioonis nende huvide eest seisvat jõudu ning püüavad ise olla osa sellest jõust. OV-alaste väitluste puhkemine kinnitab seda. Et asjade paranemist takistab lõhe komsomolijuhtide ning kursusel (rühmas) elatava elu vahel, olen tundnud kõik need 22 aastat, mis on võimalik olnud ülikooli komsomolieluga kokku puutuda. Praegune uuenduste vaim koos praeguste komitee juhtide arusaamisega oma missioonist annab lootust, et elu läheb edasi.

● Minu meelest oleks vajalik taastada 60ndate aastate taolised komsomolikomitee avalikud esinemised üliõpilastele.

Informeerimatus on ülikoolis kahe juurega umbrohi; juurteks loen teabepuudust ja huvipuudust. Komsomolikomitee asi oleks leida võimalused, et üliõpilased selle umbrohu iseendast juurtega välja kitkuksid. Parteikomitee on püüdnud ja püüab informeerida aktiivi, sest autoriteetne aktivist on informeeritud aktivist. Ja teine külg: aktivist peab tundma kohustust olla informeeritud.

● Üliõpilaskommunisti osa ülikoolis?

Üliõpilastest on 79 NLKP liiget ja kandidaati. Tundub, et nende reaalne mõju üliõpilaselule oleneb praegu rohkem iga noore kommunisti individuaalsest kohusetundest, võimekusest, suhtlemisoskusest jms. kui nende kavakindlast tegevusest ülikooli parteiorganisatsiooni «allpostina» üliõpilaste seas. Tahame olukorda muuta. Noor kommunist peab parteitööd tegema ennekõike üliõpilaselu sees olles ja seda sealtkaudu suunates.

Küsis VARJE SOOTAK

Lilled Irene Maaroosile

Siin meie ees ta on. Kõik lilled aga ei mahtunud piltidelegi. Lilled ja tänusõnad mitte ainult 42 aasta töö eest, vaid niisuguse töö eest, mis meid nooremaid kadedaks teeb, mõtlema paneb, järele tegema ahvatleb. Täpsus, korrektsus, suhtlemisviisakus, erudeeritus, mitmekülgsus — üksnes nii saab iseloomustada Irene Maaroosi ja tema tööd.

On ju nii, et igaüks meist on ka ülikooli visiitkaardiks. Tudengile, külalisele. Esimese inimesega ülikoolis kokku puutudes antakse hinnang kogu õppeasutusele. Irene Maaroos ülikooli teadussekretärina on olnud TRÜ visiitkaardina aina niisugune, kel kõik asjaajamised korrektselt ja kenasti korda aetud.

Ta tuli ülikooli tööle 3. oktoobril 1944. Oli eelnevalt lõpetanud meie õigusteaduskonna. Tema kaasabil on kaitstud kõik sõja järel valminud väitekirjad ülikoolis. Eelmise aasta lõpus said neid 1925.

Ta on laulnud kaua aastaid ülikooli akadeemilises naiskooris, on praegu selle auliige.

Tema lastestki on saanud teadlased.

Kõike seda meenutati eelmisel reedel TRÜ nõukogu koosolekul. Anti üle ENSV KKEH Ministeeriumi ja ülikooli tänukirjad õppeprorektor prof. Jüri Kärnerilt, teadusprorektor prof. Ants Kallikormilt, dekaanidelt, naiskoorilt jt.

Toimetus

EDUARD SAKI fotod

TRÜ nõukogus

- AUSTATI IRENE MAAROOSI
- VALIMISED, KUTSED
- TEADUSTÖÖ ARUANNE
- EKSPERIMENT
- FINANTS-MAJANDUSLIK TEGEVUS

● 6. veebruari koosoleku algus oli ebaharilikult pidulik. Viimast korda osales TRÜ nõukogu töös kauaaegne teadussekretär **IRENE MAAROOS** (vt. ka 1. lk.).

TRÜ teadussekretärina töötab nüüd **VEERA ANT.** Ta lõpetas meie ajaloo-osakonna 1963. aastal ja töötas ülikoolis aastail 1964—1985.

Ülikoolitööle tuli ta tagasi Vabatahtliku Karskusühingu linnaorganisatsiooni vastutava sekretäri kohalt.

● Zooloogia kateedri juhataja professori kohale valiti meditsiinidoktor prof. **Kalju Põldvere.**

Dotsendi kutse taotlemise poolt hääletati filoloogiakandidaatidele **Maria Pijuhhanovale** ja **Valve-Liivi Kingisepale** ning meditsiinikandidaat **Peeter Roosaarele.**

● **Eelmise aasta teadustöö aruande esitas teadusprorektor professor ANTS KALLIKORM.** Selle avaldame koos kommentaaridega eraldi tänases ja järgmiseski lehes.

● **Eksperimendist tegid lühiülevaate kolme teaduskonna dekaanid. MATI KILP (matem.), EIMAR RAHUMAA (õigust.) ja VALNER KRINAL (maj.)** nentisid, et minageid põhjalikke ülevaateid ja tulemusi otsida on veel vara. Senisi sessiooni ja ka vahesessiooni järel on küll märgata, et õppeedukus paranes. Algus on tehtud, nüüd teatakse juba täpsemalt, kuidas jätkata. Matemaatikud alustavad semestril näiteks 35-minutilistega loengutega. Matemaatikutel on nüüd muudatuste tegemiseks juriidiline alus olemas, eelmisel päeval jõustusid need rektori käskkirjas.

Juristid on viimasel semestril avaldanud küllaltki palju õppematerjale. Kuidas aga toimida edasi kui vabakuulamist edaspidi ei lubata? Nimelt ilmus «Molodjož Estoniis» «Nedeljas» avaldatud intervjuu NSVL KKEH ministri Gennadi Jagodiniga. Sealt oli lugeda et vabakuulamine ei tule kõne alla ka eksperimendi korral, sest tema teada olevate andmete järgi lõpetab kõrgkooli siis vaid 25% (?!).

Majandusteaduskonnas on kavas eksperimendile viia lisaks kaubandusökonoomika osakonnale ka rahanduse ja krediidi osakond. Dekaan ütles, et nemadki vajaksid endale paljundusvahendeid, nagu on kolleegidel TPIs.

● **1986. aasta finants-majanduslikust tegevusest tegi ülevaate haldusprorektor VELLO PEEDIMAA.**

Lähemalt järgmises lehes.

TRÜ komsomolikomitees

Semestri esimesele koosolekule kogunes teisipäeval ka komsomolikomitee. Kõigepealt siis läinud semestrist. **Tiina Noot:** «Eelmise poolaasta tööplaani võib täidetuks lugeda. Suururitusi oli kaks: ülikooli komsomolikonverents ja üliõpilaspäevad. Nõrk on olnud side komitee ja teaduskonnabüroode vahel! Siit ka üks suurem puudus: komitee liikmed pidid osalema teaduskondade koosolekutel! Iga komsomolikomitee sektor pidi teaduskondades sõna sekka ütlema. Seda kohustust ei täitnud keegi.»

EÜE paneb asjamehi paika. Kinnitati regioonifunktsionäärid: Lõuna regiooni komandöriks **Tõnu Rüütel** (õigus. III), komissariks **Heiki Sibul** (õigus. II); Tartu regiooni komandöriks **Erik Allikmets** (ravi IV); Sakala komandöriks **Toivo Hansen** (keemia nooremteadur), komissariks **Gunnar Leht** (õigus. V).

Arutlusel oli ÜLKNÜ uue põhikirja projekt. **Ain Lepikult** püüdis välja tuua erinevusi vana põhikirja ja uue põhikirja projekti vahel. Projekt ei taotle enam massiorganisatsiooni, vaid ainult eesrindlike noorte organisatsiooni loomist. Kergemaks läheks ka arvestussektorites — kui kommunistlik noor ei võta end arvelt maha aasta jooksul, siis heidetakse ta organisatsioonist välja. Selle koha peal tuleb Ain Lepikultilt esimene ettepanek: aasta on liiga pikk aeg, poolest aastast aitab küll.

Jaan Mölder (arstit. sekretär): vabastada liikmemaksust dekreetja lapsehoolduspuhkusel olevad emad; jätta mingi osa (näit. 30—35%) liikmemaksudest sularahas otse algorganisatsiooni käsutusse. Mitmelt liikmelt tuli ettepanek hakata noori ÜLKNÜsse vastu võtma 16-aastaselt, eelneda võiks aastane kandidaadiaeg.

Heiki Sibul (õigus. sekretär): «Konkreetsust on vähe. Näiteks, on öeldud, et tuleb karistada kriitika summutajaid. Aga kuidas, millega?»

Alar Pandis: «Ootused uue põhikirja suhtes olid hulga suuremad. Populaarsuse, autoriteedi võitmiseks on praegu tarvis häid üritusi. Vaadates nüüd uut põhikirja, võib öelda, et ka vanaga saaks edasi elada, kui me vaid kõik tööle hakkaksime. Kommunistlikul noorel peaks olema ka organisatsioonist tagasiastumise õigus. Ja kui see õigus saavutatakse, siis ei tohi sellega kaasneda mingeid sanktsioonel»

Mis siis veel? Ka hea tahtmise juures ei loe programmist välja, et väheneks ülevalt alla suunatud kontroll. Põhikirja sissejuhatus on pikk ja kõlavasõnaline. Praegune tõlge eesti keelde on halb; keeruline ja segane. Arusaamatuste vältimiseks tuleks välja anda projekti kommenteeritud variant.

Kõigis neis seisukohtades ei saavutanud komitee liikmed mitte sugugi üksmeelt.

VILJA KALLASTE

NB. Täpsed ettepanekud toome ära järgmises lehes.

Ajakirjanduse uurijad pealinnas

3. kuni 6. veebruarini korraldas Moskva Riikliku Ülikooli žurnalistikateaduskond konverentsi **«Nõukogude ajakirjandus 1986. aastal: efektiivsuse ja mõjukuse probleeme».** Osavõtjate hulgas oli peamiselt tartlastest ja tallinlastest koosnenud Eesti esindus üks arvukamaid. Kõik kohalviibinud TRÜ žurnalistikakateedri õppejõud astusid üles ka ettekannetega: **Marju Lauristin** massikommunikatsiooni protsessi vastuolulisest olemusest, **Peeter Vihalemm** eesti ajakirjade sotsioloogilise uurimise programmidest, **Sulev Uus** autorihuvist ajalehe efektiivsuse suurendamise mõjurina, **Andrus Saar** Eesti NSV Teleraadiokomitee info- ja arvutuskeskuse vastupropaganda-alasest uurimistööst, **Hagi Šein** regionaalse telesüsteemi arengu probleemidest ning **Tiit Matsulevitš** ühiskonna avalikkusestruktuuri uurimisest, mis võimaldab selgitada massikommunikatsiooni tegelikku sotsiaalset tähendust.

MATI BAU

Teaduskondadevahelised kergejõustikuvõistlused

Need võistlused on lülitatud ülikooli spartakiaadi arvestusse.

Võistlused toimuvad 16. ja 17. veebruaril algusega kl. 18. Naised: 50 m; 300 m; 50 m teatejooks; kaugushüpe; kõrgushüpe; kuulitõuge.

Mehed: 50 m; 300 m; 1000 m; 55 m teatejooks; kaugushüpe; kõrgushüpe; kuulitõuge.

Naised ja mehed: 4×150 teatejooks (2N+2M).

Lisaks loetletud aladele lülitatakse sisekergejõustiku kavva teaduskondadevaheliste teatejooksude 1. ja 2. etapi tulemused. Võistlused on individuaalsed-võistkondlikud. Võistlusaladest osavõtt ei ole piiratud. Võistlejaid registreeritakse kohapeal enne ala algust. Kõikide aladel toovad punkte kõik võistlejad, kes tulevad esimese 20 hulka. 4×150 m teatejooksus arvestatakse punkte kahekordselt. Võitjat kollektiivi autasustatakse rändkarikaga. Esimesele kolmele kohale tulnud võistkonnad ja võistlejad saavad diplomi. Ootame aktiivset kaasalöömist.

Kergejõustikukateeder

Tagasivaade teadusaastale

Viimasel TRÜ nõukogu koosolekul oli üks päevakava põhiteemaid eelmise aasta teadus. Toome väljavõtteid **teadusprorektor prof. ANTS KALLIKORMI** ettekandest. Ka palusime tal lugeja jaoks mõningaid aspekte kommenteerida. Aspirantuuri osa täiendus on aspirantuuriosakonna juhatajalt SALME LAARILT).

1. KAADER

1261-st õppejõust ja teadurist on 110 doktori- ja 511 kandidaadikraadiga (1985. aastal olid need arvud 1245, 109 ja 495), suurenes ka abipersonali hulk. Aasta lõpul töötas ülikoolis 87 kateedrit, 27 teadusosakonna laborit (neist 5 harulaborit), ÜMPI 17 laboriga. Teadustöös osaleb ka kolm muuseumi, botaanikaaed, teadusraamatukogu, konstrueerimis-eksperimentaalosakond. Moodustati plasmiidibioloogia labor. Keemilise kineetika ja katalüüsi labori ühe sektori baasil loodi bioorgaanilise keemia labor.

Teadlaskaadri kasv. Kandidaadiväitekirja kaitses 36 (edaspidi sulgudes 1985. aasta arvud — 32), doktoriväitekirja 5 inimest (5): **dotsendid Helje Kaarma, Jaak Maaroos, Igor Gräzin, Aadu Arrak ja vanemteadur Ilmar Koppel.**

Aspirantuur. Statsionaarsetest aspirantidest lõpetas aspirantuuri väitekirja kaitsmisega 4 inimest: **Urmas Lepner** (juh. prof. Henno Tikko), **Ants Paapstel** (med. dr. Toomas Sulling), **Andres Arend** (prof. Ülo Hussar), **Tiiu Metsa** (prof. Heiki Müür). Aspirantuuriaja lõpuks esitasid töö kaitsmisele 12 aspiranti (üks neist mittestatsionaarne). 24 aspiranti ei suutnud väitekirja tähtajaks esitada.

● **KOMMENTAAR.** Kaitsmine elavnes teadurite hulgas (21 teadurit ja teaduslike allasutuste töötajat), eelmisel aruandeaastal oli neid 14. See näitab teadusallasutuste juhatajate nõudlikkuse kasvu ning ka objektiivsete olude paranemist teadustöö organiseerimisel.

Kaitsmisele on esitatud veel 5 doktoriväitekirja (dotsendid Edvitar Leibur, Peeter Tulviste, Udo Reino, Jaan Vainu, Jüri-Hain Kaljusto), mitmel õppejõul on väitekiri valmis esitamiseks erialanõukogule. Et kaitsmine toimub peamiselt väljaspool TRÜd, sõltub kõik edasine juba kaitsmisjärjekorrast erialanõukogus.

Aspirantuuri praegune seis annab lootust, et kvalifitseeritud kaadri perspektiivne vajadus rahuldatakse. Seda kinnitab 170 kandidaadi- ja 30 doktoriväitekirja kaitsmine sel viisaastakul.

Võimatu pole seegi, et praegusel kiirendusajajärgul hakkavad aspirandid senisest enam kaitsma aspirantuuri lõpuks, mitte aga üks-kaks aastat hiljem. Praegustest statsionaarsetest aspirantidest lõpetas aspirantuuri väitekirja kaitsmisega vaid 10%. Liidus on keskmine edukus 25%. Meil ei suutnud väitekirja tähtajaks esitada 24 aspiranti. Teaduslikel juhendajatel on vaja selle üle tõsiselt järele mõtelda. Ei aita aspirandi ja juhendaja optimistlikust suhtumisest — ühiskond vajab kiiremini teaduslikke lõpplahendusi. Intensiivsem töö väitekirja kallal toob ka kiirema tulemuse.

Kaitsmise tempo on aeglane. Kui arvestada 1985. aastal tehtud teaduslik-pedagoogilise kaadri planeerimist 2005. aastani, siis paljudes kateedrites ei ole kraadiga õppejõudude arv suurenenud — eripedagoogika, loogika ja psühholoogia, patoloogiline füsioloogia, farmaatsia, analüütiline keemia jt.

Pikisilmi ootame kõrgkooli ümberkorraldamise dokumente. Loodame, et suureneb aspirantide stipendium ning väheneb väitekirja kaitsmisega seotud paberlik asjaajamine.

2. TEMAATIKA

Ülikool täitis 223 teemat, millest 66 olid lepingulised. 93,7% täidetud teemadest on koordineeritud, sealhulgas 58,7% üleliiduliselt.

Esitati 27 ettepanekut osalemiseks üleliidulistes sihtkompleksprogrammides ja tähtsamates teaduslik-tehnilistes programmides.

VMNi liikmesmaade teaduslik-tehnilise progressi kompleksprogrammi on lülitatud 5, teistesse sotsialismimaade koostööprogrammidesse 3 teemat. Meedikutel on koostöölepingud Soome kolleegidega 3 teema lahendamisel.

● **KOMMENTAAR.** Võrreldes 1985. aastaga on teemade arv tunduvalt suurenenud (siis oli 131 teemat). Suurenemine toimus uue planeerimissüsteemi tõttu, mille alusel on lepingulised tööd plaanis sees omaette teemadena. Sellega seoses vähenes ka ühe teema täitjate arv — 13,6-lt 9,2-le.

Kahjuks on meie osavõtt mitmetest üleliidulistest programmidest seni veel kinnitamata. Lõplikult on selge vaid teadurite osavõtt kahest sihtkompleksprogrammist ja 13 tähtsamast teaduslik-tehnilisest programmist (4 ja 7). Neis programmides oli koordineeritud kokku 21 teemat. Võtame osa ka 3 kõrgkoolidevahelise teaduslik-tehnilise sihtprogrammi, 6 harukondliku ja 9 vabariikliku kompleksprogrammi täitmisest.

Seni on veel lahendamata tähtsamate programmide finantseerimise küsimus. Mitut ülesannet ja etappi täidab ülikool lepinguliste uurimistööde raames.

(Järgneb)

Kas meil ikka on sotsialistlik võistlus?

● **MÕTTEVAHETUS!!!** ● **Mihkel Zilmer «Selgituseks» — «TRÜ» nr. 2. k. a.**

I. Ühele töö järgi 20 punkti, teisele ühiskondlikust tegevusest sadakond?
II. Füüsikud võistlevad ka filoloogidega?
III. Miks me ei tea midagi võistluse sisulistest tulemustest?

I.

Jaanuaris tuli meil jälle täita punktitabel vastavalt juhendile ja saata see teaduskonna ametiühingu funktsionäärile. Arvatavasti järgneb sellele nagu varemgi mõnekuuline vaikus. Seejärel loetakse maiaktusel ette paremad ja seda korratakse ka lehes.

Õppejõud, kes peavad oma töö punktidesse arvestama, vannuvad kurja. Tabelid siiski koostatakse nii hästi-halvasti, kui keegi oskab, et aastaks rahu saada. Punktiarvestuse üle heidetakse nalja, pilatakse või vannutakse vastavalt reageerija karakterile. Selleks on ka põhjust.

Nii näiteks on eksperimentaalfüüsika kateedris õppejõud, kes aasta jooksul korrastas ümber teaduslabori ja organiseeris uue õppelabori, ning pidi leppima 20 punktiga ekspertiishinnangu järgi. Samal ajal kogus teine, kes nii suuri kateedrisiseseid ülesandeid ei täitnud, ühiskondlikust tööst sadakond punkti. Piinlik oli vähendada ka ülejäänute ekspertiishinnangu punkte — ei oska ühegi tööd kogu kateedri ümberkorraldamisel teiste omast vähemväärtuslikuks pidada.

Kuid jätame punktid. Pealegi pidavat olema veel mingi ekspertkomisjon, nagu lehes kirjutati. Ilmselt peaks see komisjon tundma väga põhjalikult nii kateedrite kui ka kõigi teaduskondade õppejõudude tööd. Samuti peaks ta nõu pidama kateedrijuhatajatega. Paljudel punktilugemise aastatel ei ole minult kui kateedrijuhatajalt kunagi küsitud täiendavat arvamust sotsialistliku võistluse kohta. Seda pole küsitud ka minu kateedri liikmetelt, kelle hulgas on parteisekretär, ülikooli parteikomitee liige, osakonna ametiühingukomitee liige jt. Ka kolleegid teistest teaduskondadest ja mujalt on jõudnud veendumusele, et niisugune võistlus on taandunud punktilugemiseks. Et see on nii paljudes kõrgkoolides, võisime hiljuti lugeda keskajalehtedest.

II.

Sotsialistlik võistlus teenib üldmalt tähtsat eesmärki: suurendada tööviljakust, levitada eesrindlikke kogemusi, stimuleerida uuendamist. Võistlus saab seda täita aga vaid siis, kui ta on konkreetne ja maksimaalselt avalik. Minu arvatse see meil nii ei ole. Ma ei ole kunagi võtnud isiklikke sotsialistlikke kohustusi ja ma ei tea ka selliseid kolleege. Ega praegune punktisüsteem nõuagi seda. Tõsi, kateedrid võtavad vastu kohustusi (kui võtavad) ja sellel on oma positiivne mõju. Kuid neid kohustusi võrreldakse harva omavahel, eriti aga võistluse alguses. Ka kateedrite omavaheline võistlus tugineb ju punktisüsteemile, mitte kohustustele.

Praegune võistluse kord näeb ette, et kõik võistlevad kõigiga (alagruppide piires). Kuid miks peaks näiteks minu juhitav kateeder võistlema mõne keeleõpetamise kateedriga, kus on tööl hoopis teine iseloom? Miks peaks füüsik võistlema näiteks ühiskonnateaduste kateedri liikmega? Ei usu, et niisugusest võistlusest saaksime vastastikku kasulikku informatsiooni ja kogemusi.

Paar aastat tagasi külastasin õppe- ja teadusliku töö organiseerimiskogemuste saamiseks mitut Läti, Leedu ja Moldaavia kõrgkooli. Tõepoolest, sealseilt kolleegidelt oli mõndagi õppida ja ka neil meilt. Sotsialistlik võistlus nendega stimuleerikski meie füüsikuid.

Kuid pole võimatu, et ma eksin. Ka meie erinevates kateedrites on tõenäoliselt küllalt kasulikku. Kahjuks me ainult ei tea ega ole kunagi teada saanud, mis see hea on, sest võistlus lõpeb punktilugemise ja parimate teatamisega. Mitmed on aga nende parimate kogemused, mida võiks teistelegi soovitada? Sellest ei kirjutata lehes, ei räägita ka ühiskondlikes organisatsioonides. Oma isikliku kogemuse järgi kardan, et meie punktisüsteem ei võimaldagi välja selgitada uut ja vajalikku töö ümbrekorraldamiseks. Aastate jooksul on mind arvatud võitjate hulka, samuti on sinna kuulunud meie kateeder. Oli ka neid aastaid, kus tervise või eelmise aasta suure koormuse tõttu otsustasin töötada vähema pingega kui varem. Kuid nagu iroonia tõttu krooniti mind just niisugustel «vähempingelistel» aastatel võitjaks ja austati vimpliga.

III.

Suur hulk «osalejaid» ei tea ega saa iialgi teada oma võistluse tulemusi. Hiljaaegu viidi ülikoolis õppejõudude valimistel ja taasvalimistel sisse sotsialistliku võistluse tulemuste esitamise nõue. See on bürokraatia järjekordne näide, sest võistlustulemused on domineerivalt määratud andmestikus esinevate materjalidega, mille õigust kinnitavad peale kandideerija ka teised autoriteetsed allkirjad. Ligi paarikümnest professorist ja kateedrijuhatajast, kelle ankeete olen uurinud, teadsid oma kohta sotsialistlikus võistluses vaid üksikud. Teiste õppejõududega on asi kindlasti veelgi drastilisem.

* * *

Mis võiks olla minu kirjutise tulemuseks? Näiteks see, et kõikides allüksustes luuakse suurejoonelised komisjonid, kes hakkavad võistlust suunama, juhtima, koostama pabereid selle avalikustamiseks, üles panema nimekirju jne. Hoidku jumal selle eest! See oleks ainult juba praegugi bürokraatliku ja formalistliku võistluse täielik põhjalaskmine paberi- ja koosoleku-uputusega. Sotsialistlik võistlus on oma olemuselt sliski progressiivne ja edasiviiv jõud ja niisugust kurja lõppu ülikoolis talle küll ei sooviks. Arvan, et võistlust saab siiski läbi viia formalismivabalt, nii, et realiseeruks tema positiivne ja edasiviiv sisu ja eesmärk.

Prof. KARL-SAMUEL REBANE,
eksperimentaalfüüsika kateedri

juhataja

NOOR KUNST JA KUNSTNIK (1986)

Minu varasemate kunstiartiklite puhul on autorile ette heidetud kohatult tundelist ja lihtsameelset hoiakut. Sel põhjusel (osalt ka tahtmisest vastutust jagada) kasutasin artikli koostamisel oma sõbra — noorkunstniku abi ja lülitasin arutluste vahele tsitaadid tema kirjadest. Kunstniku nimi jäägu viimase palvel avaldamata.

POLÜSTIILSUS (vt. I. Malin. Tervitus avangardile. SV nr. 2, 9. jaan. 1987). Praegune kunstipilt on segane nii kriitikute kui kunstnike poolelt vaadatuna. Vaevalt suudan minagi sellesse selgust tuua. Ent sellegipoolest on igaühel vabadus omapoolseks subjektiivseks interpretatsiooniks. Uurides lähemalt hilisimeviku kunstialaseid artikleid, märkame kirjutajate seas ärevust ja peataolekut. Olemasolevale ei leita ühiseid nimetajaid. Küsitakse — mis toimub? miks toimub? missugune peaks olema toimuva analüüsimise alus? Kõik uued ja vanad kunstiilmingud on näitusel segaminl: renessansijärgse kunsti erinevad ajajärgud, erinevad «ismid», on kitši, epigoonlust, lihtsalt järeleaimamist ja vastutustundetust auväärse ikonograafilise materjaliga ringikäimisel. Puudub lineaarsus, kunsti(näituse)pilt on «haruline». Valitseb poolesammumentaliteet (E. Põldroos), on palju pooleliarendatut. Eesti kunst on valmis, kirjutatakse, kunst on küps.

Isikupärastuse tõbi nakatab üha enamaid kunstnikke. Plagieeritakse lausa nahaalselt. Erinevaid «isme» mängitakse isegi ühes ja samas pildis. Kriitikud on nõutud ja otsivad oma stiili. Kunstnikud on selle leidnud — kõikvõimalike stiilide kasutamise või (harvem) originaalloomingu. Stiiligarderoobi uks on valla ja noor kunst on sellesse tunginud ülepea. Näituse kirjus karnevaliseltskonnas viiksatab impressionistlikke kleite, dadaistlikke frakikollaaže, sürrealistlikke monstrumeid, abstraktsionistlikke kaltsuülikondi, akademistlikke smokingeid jms. hilpe, mille sekka ka nägusid, mis näivad üksteisega sarnanevat. Ümbritsev segadus näib tegelasi lõbustavat: soodne võimalus puru silmaajamiseks, avantürismiks ja muudeks pattudeks kunstimuusa suhtes. Valitseb kunsti stiilikeelte paabellik segadus.

85. aasta suvest olen kolinud neli korda. Viimases korteris lihakombinaadi taga elasin kaks kuud. Seal on võimatu, tuba on päevad läbi täis raipehaisu nagu voodi all oleks surnud siga. Marga tänavale kolisin septembris (1986 — N. R). Kahetoaline köögiga ja pliidita ahiküttega keldrikorter. Peldik ja kraanikauss samuti. Enne oli sees olnud mingi asutus, neljal aknal olid veel trellid. Trellid kiskusin ära kõigepealt, sest akende kaudu kolisime. Suure toa pool põrandat oli mäda, kiskusin selle üles ja kütsin ahju.

Põranda all oli jahe liivasegune muld. Niiskuse lõi seintest välja ja õhk oli auru täis nagu saunas. Elektrit polnud. Ühendasin pika juhtme trepikoja valgustusvõrguga. Kütsin elektrikaminat ja lasin kord õhtul maja korgid läbi. Majavanem jooksis alla ja seletas vihase näoga midagi «koormusest». Mõtlesin parajasti, kuidas ookri, marsi ja valgega maapinda kätte saada. Päev hiljem oli juhe trepikoja ühenduskarbist ära kistud ja majavalitsuse plomm peal. Jäin ootama trahvikviitungit. /.../ Pilditegemisel noortenäitusele läks kiireks ja viimasel nädalal maalisin öösiti küünalde valgel. Nagu seda muistegi vist tehti, lohutasin end. Hiljem nägin pilti näitusel ja ehmatasin — see oli nagu värvipimeda maalitud.

INDIVIDUALISM JA ILLUSIOON. Aeg paistab soosivat tugevaid individualiste. Kamp, grupp, sõpruskond, mõttekaaslaste ring on kunstitegemisel justkui anakronistlik ja vist kunsti lapsepõlvele omane nähtus (meil jäi arvatavasti kuldsetesse kuuekümnendatesse). Tõelist kunsti, arvatakse, tehakse ikka üksi. Karjas tehtav ja nööripidi harrastatav «ismi»-kunst on lõppenud. Avangardi läbimängitud ja etteantud võimaluste hulk on suur küllalt, et anda tööd veel mitmele epigoonide põlvkonnale. Näiteks nn. kollektiivne kunst, mida viimasel ajal tehakse Eestiski, on paradoksaalsel moel kollektiivne rohkem žanrilise määratlusena kui oma tekkepõhjuste poolest. Aktsioon- ja happening-kunst on muutunud mingiks eraasjaks, mida aetakse. Tehakse, et ära teha, et märk maha saada või vabaneda mingitest isiklikest painajatest. Mingid isikud ja nähtused ümbritsetakse oreoolilidega, luuakse legende ja kuulujutte. Kunstist on aga asi kaugel.

Tõsi ta on: uue loomine pole oluline, tähtis on iseolemine, endaksjäämine ja endaksmuutumine selles erinevate ärritajate rohkuses. Pühad kunstitõed ja romantilised väärtused on devalveerunud ja peale visandlikult läbimängitud mineviku pole muud asemele võtta. Kunstielu ei lähtu enam spontaanselt ühest vaimustusest ja impulsist — ta on täis erinevaid vaimselt võrdväärseid võimalusi. Teha (= imiteerida) ekspressionismi pole mõttekam kui sürrealismi... Kogu kunstipilt paistab suure illusioonina — pettePILDINA (vt. S. Helme. Tõde ja nurjatus «Vikerkaar», 1/1986), mille oleme endile loonud olemasoleva maailma tõePILDI varjamiseks. Sellel pildil on ka meie saamatus, andetus, argus, seal on ka paratamatused — meist mittesõltuvad asjaolud, mida on kirutud ajast aega ja mida on püütud ka ületada.

Uuendusliikumistest tühjaksjooksnud kaasaegne kunst käivitab stagnatsiooni vältimiseks kaitsemehhanismid (A. Juske. Märkmeid 1980. aastate kunstist. SV 19, 9. mai 1986). Need **mhnsmd** kaitsevad kunsti ja kunstnikke teadmiste eest, et kõik, mida tehakse, on juba tehtud. Käib vana lõpetamine ja ületegemine. Missugused abivajadust ja tõelusepelgust väljendavad sõnad! «kaitsemehhanismid», «illusioon». Pettepilt — pettemaailm — pettekunst — pettekunstnikud — pettevääртused — pettekultuur. Kus on siis tegelik ja tõene? Ja kas ta on ka võimalik?

/.../ Kesköösi kella kuueni hommikul maalin. Siis magatakse kõigil neljal korrusel surmaund ja keegi ei keela mul kasutamast trepikoja elektrit. Juhtmega ühendatud lambipirni keeran koridori lambipessa ja valgus on olemas. /.../ Suurte külmadega külmus vesi. Torud sulatasin lahti elektrikaminaga ja kogusin ämbritäie vett. Tunni aja pärast oli veevärk uuesti jääs. Silmapesu-kohvivee panin suurde tuppa ahju kõrvale. Väljas oli —38 °C ja kell oli kahe ringis. Neli tundi oli veel aega. Lootsin lõpetada taeva ja maalida maapinnale mõned taimed. Viie paiku lõppes sini-roheline kroom-koobalt ja taevas alles pooleli. Proovisin asendada ta zeruleumiga, kuid värv oli labane ja kriiskav. Uinusin vihasena ja ärkasin ühe palku päeval. Veel unisena võtsin kohvikruusi ja astusin suurde tuppa. Suust tuli hingeauru. Akende ligidal seisvaid maale kattis härmatise jahupuru. Seda kui imet vahtides torkasin kruusi veeämbrisse. Kraus purunes vastu jääd. Toas olid külmakraadid. /.../ Vend saatis kirja Ateenast. Olid kolanud linnas kolmel päeval, mööda teatrite ja staadionide marmorvaremeid ja lõpuks Akropolil. Lõbustasin end mõttega Jäätunud Emajõe Ateenast.

KUNSTNIK JA STIIL. Kunstipilt on lõhestunud, killustunud erinevateks ja isegi vastandlikeks suhtumis- ja tegemisviisideks. Isegi ühe kunstniku loomingus. Samaaegselt harrastatakse erinevaid stiile, ühes sellega erinevaid PRINTSIIPE, mis on nende stiilide mängupõhimõtete aluseks. Spontaansus, emotsionaalsus, subjektiivsus ühelt poolt ja väljamõõdetus, ratsionaalsus, objektiivsetele kriteeriumidele tuginev pildikompositsioon teiselt poolt võivad olla ühe ja sama kunstniku loomingupõhimõteteks, mida endale teadvustatakse või mitte.

Ideid on palju, raske periood. Alusraamid on otsas. Kasutan vanade maalide omi. Lõikasin alusraamilt ühe 125×110 cm lõuendi. Asetasin pahupidi põrandale, joonisin korralikult 15×15 ruudukesteks ja lõikasin tükkideks. Sai ühtlane lõuenditükkide pakk, igaühel erinev muster ja väike pilt. Moodustasin tükkide kombineerimisega uusi ja uusi pilte. Olin vaimustuses /.../ Trellid sobivad suurepäraselt assamblaaži aluseks. Mõõtmed umb. 120×170. Nende taha kinnitasin kartongi pildiga «Linnukene suure kaktuse all». Riputasin trellidele kollase ventilaatori ja näärikuuse lambid. Ühendasin elektriga. Töötas. Trellidele ja papile kinnitasin pool pasunatoru, labakindad, kohvipurgi, pruuni saapa nr. 47, ORWO slaidikarbi, tikutopsi, kleepisin kaktusele ja ventilaatorile hõbedasi viisnurki. Sai päris kaalukas taies, tõstsin teda vaevalt maast.

PROFAANSUS. Meenub üks mõttevahetus vanema generatsiooni tunnustatud ja targa meistriga selle üle, miks tegelevad kunstiga professionaalse kunstihariduseta inimesed. Miks nad maalivad? Miks nad ei ühenda kujutava kunsti võimalusi oma eriala iseärasustega? Miks füüsik maalib pallaslikult ja psühholoog jäljendab vanu meistreid, küsis ta. Füüsik võiks ju näiteks tegelda op- või kineetilise kunstiga, pakkus ta välja, psühholoog näiteks häppeningudega, ühesõnaga valdkonnaga, mis nõuaks erialaseid teadmisi. Eesti kunstis on ju küllalt lünki, mida võiks ja peaks täitma. Kuid iga lünga täitmisel pole edu saavutamise võimalused võrdsed, vastasin. Tuntud valdkonnas on ka lihtsam ennast teistega mõõta: maalikunsti tarvis on kriteeriumid juba kujundatud. Kolmandat õigustust profaanide olemasolule võiks nimetada psühholoogiliseks: kunst on isiksuse täiustamise vahend ja individuaatsioniprotsessi koostisosa — kui sõnastada suurejooneliselt. Ja viimaks: kunstiga tegelemine on ju igaühe isiklik asi.

/.../ see Kelomees kutsus häppeningule. Ütles ainult, et toimub peahoones. Hilinesin veidi. Keldrist tassiti juba välja kahte kilekotti. Mõlemas mingi valge pulber. Ühel seisis mustade trükitähtedega «lumi», teisel «kips». Muinasmuuseumis pandi need kipskujude vahele. Kaks tütarlast võtsid oma büstid paljaks matkides skulptuure. Kelomees värvis nende rindadele mustad ringid ja naeris. Kui lumekoti sisu veeks sulas, segati see kipsiga ja vooliti lumememm — kipsmemm. Mul sai villand ja tulin ära. Nende poole astus mingi pahura näoga mutike. Vihastasin, raiskasin selle jampsi peale üle kahe tunni. Vähem tuleb tegelda mõttetustega ja rohkem maalida!

PROVINTSI MURED. Vaieldakse selle üle, kuidas peab välja nägema noorte kunstilooming. Noor kunstnik ei pruugi ju maalida, õeldakse, näiteks videokunst jms. ootavad noori talente. Seda küll. Kuid vaatamata värvide ja lõuendi hankimise keerukusele saab neid ikka lihtsamalt kui (välismaist) elektroonikat. Kõrgtehnoloogia olemasolu maamuna mingis piirkonnas ei tähenda selle toodangu kättesaadavust ka ENSVs. Ilmselt seetõttu eelistavadki nt TV-art, video-kunst jms. loomevaldkondade viljelejad ENSVle mitmeid Euroopa kapriike ja USAd.

Räägitakse, et lihtne on olla noorkunstnik, muudkui lähed poodi, ostad värve ja pintsleid ja maalid. Muudkui maalid... Jamal Kõigepealt — mille eest osta? Raha ei pruugi ju olla. Ja kes siin Tartu kunstifondi poes igale sibile värve ja pintsleid müübki? Näita Kunstnike Liidu piletit! Aga mul polel Isegi noortekoondise oma mitte. Olen seal end Vaitmaaga, Kasemaaga, Tegovaga näidanud ja ostnud, aga nägu ei jää ikka meelde. Või on meeles liiga hästi. Tulin just poest, saamata midagi. Lõuend on aga pooleli ja meeleolu soodne. Värve pole. Vaja on pruuni marssi, külma koobaltirohelist, heledat ookrit ja muidugi valget, vähemalt kolm tuubi. Kui saad, siis too. Pintslidki kuluksid ära, näiteks FRANPIN. REF 287-1672 PURES SOIES; nr. 2 ja 4 ja paar tükki kumbagi. Meie harjaliste luudadega maalida pole võimalik.

EKSPRESSIONISM JA PÕLVKOND. 16. jaanuaril vabariikliku noortenäituse arutelul (ka varem ja hiljem ilmunud artiklites) konstateeriti, et neoekspressionism ja *«Neue Wilden»*-mõju on jõudnud meilegi. J. Arro, R. Rajangu, T. Johannson, P. Pere jt. mahuvad selle suundumuse sisse. Kuid leiti, et nagu paljud teisedki varasemad järelkajalised suundumused (nt slaidimaal), kukub seegi natuke leigelt välja. Läänes olevat ta ekspressiivsem, äärmuslikum. (Omalt poolt ütleksin, et selles «neos» pole midagi jäljendamisväärset, see on rohkem ürgse, arhailise massiteadvuse kultiveerimine ja oma äärmuslikes näidetes vulgaarne, täiesti ebavaimne nähtus.) Kahtlen, kas arvustajatest keegi on üldse vahetult kokku puutunud tõelise ekspressionismiga või selle uusvormiga. On arusaamatu, miks Lääne kunsti, mis meieni jõuab läbi pildialbumite ja ajakirjade, peetakse tõeliseks ja ainuvõimalikuks. Oma elutarkuses peaksime ometi uskuma, et neis sisalduv saab olla vaid osa toonasest (sealsest) kunstist, võib-olla kõige iseloomulikum ja representatiivsem valik noist maalidest, kuid kaugel tervikust. Tervikuna koosneb iga selline kunstivool ka kahvatumatest ja sellele stiilile vähem iseloomulikest töödest, kuid sündinuist samadel põhjustel ja samal ajajärgul. Seetõttu olen veendunud, et igasugune kunstivool pole mingi lineaarne ja loogiline ühe asja asendumine teisega (nagu ajalooõpikutes) või ühe võitlus teisega, vaid sisaldab endas erineva «puhtusastmega» vaimunähtuste avaldumisvorme. Mingist «ismist» rääkides peetakse ikka silmas kas mingit definitsiooni, pildialbumit või artiklit. Kuid iga «ismi» taga on ju ometi mingi ELU, aeg, inimesed, koht. Ei mõista samuti, miks peab esmaloojaid ümbritsema oreoolidega, arvama, et neis «oli rohkem» kui on praegustes. Unustatakse, et oli siiski teine aeg, mis need inimesed lõi ja aitas neil ennast teostada. Pole võimalik erinevate aegade inimnähtusi ja vaimuavaldusi mõõta ja kaaluda. Toonaste loojate piltidele raisatud loomeenergia ei pruukinud olla suurema kraadiga kui on praegustegi oma. Olukord on lihtsalt muutunud. MUUTUNUD ON KÕIK. Ent asjatundjad ei lakka süüdistamast inimesi: põlvkond on süüdi selles, et ta on omaenese nägu (kui tal see üldse on). Ja millegipärast on põlvkonnaväärtust mõõtvateks omadusteks kuulutatud nonkonformism, kompromissitus ja igat liiki enda maksmapanek ühiskondlike asjaolude suhtes. Isegi (!) praegu on see pehmelt öeldes naiivne, teiseks on see solvav, pimedaks või lolliks pidamine ja kõlab nagu soovitus joosta peaga vastu seina. Kui praegune põlvkond pole suuteline kõnelema, tegutsema, siis nägemine paistab tal igal juhul korras olevat.

EKSIMINE. On siiski küllalt raske «näha» ja mõista nähtusi, nii nagu nad on. Eksida võib igaüks. On aga neid, kes on oma eksimatuses surmkindlad. Nad on ohtlikud.

/.../ tundsin karjuvat üksildust. Ei saanud magada ega maalida. Maailm tundus inimestest tühjana. Kaheksa hommikul läksin tänavale ja nägin jalakäijaid. Rõõmustasin ja tahtsin neid kõiki emmata, lihtsalt nende olemasolu pärast. Paeva veetsin, kus juhtus. /.../ kohtasin tuttavat toimetajat poetessiga ja nendega kahte neidu. Ütlesin et mul on veini ja me läksime. Toimetaja ja poetess pudenesid ära. Neidudega jõudsin oma keldrisse. /.../ Ärkasin koputuse peale ja nägin, et ukse vahelt põrnitsevad mind kolm nägu. Läksin marru, kargasin voodist ja krahmasin halu, mis kuivas ahjul. Kolm pead taganesid ja uks sulgus. Siis hõigati, et paneksin end riidesse. Leidsin end ihualasti. Keegi oli voodis. Ukse taga ootasid majavanem ja kaks majavalitsuse naisametnikku...

POOLESAMMUMENTALITEET. Peab eksisteerima mingi võimalus või vahend vaimunähtuste kiirendamiseks ja võimendamiseks. Kas organisatoorne või majanduslik. See päästaks. Isevoolamise teed käivad ühiskonnas vähesed asjad. Naiivne arvata, et kui noorkunsti pildist mingeid potentsiaale ei paista, siis neid polegi. Paljugi on tehniliste võimaluste taga. Noore kunsti tegemise raskus lasub noortel enestel, nende oskamisel ja oskamatusel hankida vahendeid, suhelda vajalike inimestega jne. Isolatsioonis tänapäevakunst enam ei sünni. «Erakud» võivad küll olla isoleeritud ruumiliselt, kuid mitte enam vaimselt. Kogu maailm on ju nagu suur küla. Nüüdne kunstipilt tundub varasemaga võrreldes tervem, täiskasvanum, haiglaste rõhutusteta, ühe stiili massilise ja maniakaalse harrastamiseta. Kõik on jaotatud sahtlitesse ja need sahtlid on küllalt eriilmelised.

Käis üks tuttav. Minu elamine polevat tema arvates suurem asi. Soovitas mul osta eramaja, selles võib ühe ruumi ekstra ateljeeks ümber ehitada. Olin päri, ateljee isiklikus erakas on hea mõte. Kindlasti peab olema laeaken. Vaidlesime, kas aken peab olema põhja või lõuna poole. Minu arvates on põhi parem, valgus on ühtlasem ja päike paistab vähem sisse. Ta hakkas minema. Laenasin talt nädala lõpuni viieka.

KRIITIKA VAJALIKKUS. Kriitikaküsimusele vastamiseks kunstniku vaatevinklist palusin abi **Andrus Kasemaalt ja Ilmar Kruusamäelt.** Nad vastasid: «Kriitika on vajalik.» Ja lisasid, et stiiliilmingute üle võib mõistagi vaielda, kui aga sõnad moonutavad nähtuste olemust, on vajalik asjatundlik sekkumine ja korrektiivid. Noorkriitik **H. Liivrand** esines järjekordse terminoloogilise lapsusega «postsürrealistlik kitš», mille esindajateks nimetas **R. Kelomeest ja N. Lüdimoisi.** Kuid tegu pole sugugi sürrealismiga, seletasid kunstnikud, pigem on see keskaegse kanoonilise maalikunsti järeleaimamine. Sealt peaksime ammutama oma praegused ideaalid. Renessanss oli suur eksitus ja maalikunsti languse algus, ütlesid nad. Khm-khm!

Tahtsid, et avaldaksin arvamust Su kirjutiste kohta. Ülikoolilehest lugesin Sinu viimast juttu. Oled muutunud. Ütleksin isegi, et justkui «ära pööranud». Elu on Sind vist õpetanud või hoopis mõni isik. Igal juhul pole ma meelituste vastu, mida teed minu aadressil. Kuid peaksid olema ettevaatlikum mulle oma mõtete suhu- ja pähepanemisega. Võin oma arvamust kriitikute eest ise kaitsta. /.../ Säästa vanu kunstnikke ja noori kriitikuid...

Sellega võiks ka lõpetada. Paljud küsimused jäid vastuseta. Kuid eks aeg ja sündmused näita! Ennustada praeguses segases olukorras on raske, kui üldse võimalik. Jääme siis ootama (tegutsedes)!

Lugupidamisega Teie

NELLI ROHTVEE

Kus pole nägemust, seal inimesed hukkuvad

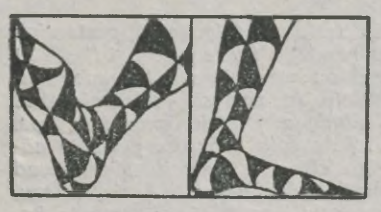

Täna õhtul kell 18.30 esietendub TRÜ klubis «Vanemuise» draamastuudio lavastus «Mis kasu on inimesest». Ohtu esimeses pooles mängime Th. Wilderi ühevaatuselist näidendit «Pikk jõululõuna» («The Long Christmas Dinner») ja teises pooles Lord Dunsany samuti ühevaatuselist näidendit «Mis kasu on inimesest («The Use of Man»).

Õppestuudiod on «Vanemuises» alati tegutsenud. Esmakordselt avati draamastuudio teatris 1918/19. aastal Ants Simmi juhendamisel. Omapärase lavakunstikooli asutas sõltumatult teatrist rühm Tartu kirjanikke (G. Suits, J. Semper, P. Vallak, J. Schütz (J. Sütiste), H. Visnapuu jt.), avades Tartu Draamateatri Seltsi (1932—1940) alla kuuluva Tartu Näitekunsti Stuudio (1934—1937). Stuudio oli mõeldud vastukaaluks tolle aja teatris valitsenud hallile repertuaarile ja üldisele kiratsemisele. Stuudio esimeseks juhatajaks oli V. Hion, hilisemaks A. Thauvón-Suits. Sidet stuudio ja ülikooli vahel peeti enesestmõistetavaks. Stuudios lugesid loenguid ülikooli õppejõud G. Suits, J. Semper, A. Annist, A. Koort, aga ka P. Ariste, kes nüüdki, 53 aastat hiljem, on meie stuudios oodatud külaline. Sõjajärgsetest ametlikest draamastuudiotest olgu meenutatud nn. I stuudiot (asutatud 1961. a., juhendajaks K. Ird) ning V stuudiot (1974—1979, juhendajaks E. Hermaküla). Põnev on seik, et I stuudio kasvandiku E. Hermaküla õpilased H. Kaljujärv, J. Lumiste ja P. Kollom õpetavad omakorda meid.

Tulime kokku 1985. a. septembris (juhendajad J. Tooming ja Ü. Vilimaa). Lisaks igapäevasele treeningule laulsime lastelaule ja mängisime-jutustasime üksteisele muinasjutte. Ajapikku moodustus neist sobiv põim lastele, meie Esimestele Vaatajatele. 1986. a. kevadel esitasime TRÜ klubis luule- ja laulukava R. Tagore tekstidele (U. Masingu tõlkes). Aasta lõpuks valmis veel kaks kava. A. Maasiku koostatud ja lavastatud kompositsioon «Märgiks sõudjale, kel kaotsis aer . . .» ning B. Alveri poeemil «Pähklikoor» ja luuletustel põhinev õhtu (lavastaja E. Lillemets). Mõlemad kavad esietendusid Tartu Muusikakoolis.

*

«On olemas elavate maa ja surnute maa ja sild nende vahel on armastus — see ainuke, mis jääb, see ainuke, millel on mõte» (Th. Wilder).

Th. Wilderi *(1897—1975), USA kirjaniku looming on eestlasele tuntud. Eesti keeles on ilmunud tema romaanid «San Luis Rey sild» (1975) ja «Märtsi-ildid» (1983). 1980 lavastas I. Normet Pärnu draamateatris Wilderi menukaima näidendi «Mele linnake».*

Täna etenduvas näidendis on jõululõuna tõepoolest kohutavalt pikk. Lühikese aja jooksul veereb mele silme eest mööda nelja inimpõlve elu. Näidendi peategelaseks on Aeg. Ja Inimene Ajas.

Näidendi on tõlkinud Märt Väljataga ja Karin Hango, lavastanud Enn Hango.

*

«Where there is no vision the people perish» [1]

Iiri kirjaniku **Lord Dunsany** *(1878—1957) näidendit* **«Mis kasu on inimesest»** *võib iseloomustada peale ülaltoodud lause veel järgmise sõnapaariga: tegu ja tagajärg.*

Näidendi on tõlkinud Hannes Villemson ja lavastanud Jaan Tooming.

Etenduse lõpus laulame laulu P.-E. Rummo sõnadele ja loeme F. Dostojevski, V. Kojo, J. Liivi, U. Masingu, R. Raua, C. D. Simaki, D. Wassermanni ning indiaanipealike Josephi ja Seathli tekste.

KALEV KUDU

[1] «Kus pole nägemust, seal inimesed hukkuvad».

Spartakiaadide aasta

Algav semester kujuneb ülikooli spordirahvale üritusterohkeks. Üksteise järel tuleb parema kokkuvõtte nimel üles astuda mitmesugustel kompleksvõistlustel-spartakiaadidel või neid ise korraldada.

XII SUVESPARTAKIAAD

Jaanuari keskpaiku jõudis meieni Vabariikliku Spordikomitee juhend Suure Oktoobri 70. aastapäevale pühendatud Eesti NSV XII suvespartakiaadi korraldamise kohta.

Tagasi vaadates võime nentida, et kõrgkoolide võistkonnad lülitati vabariikliku spartakiaadi kavva 1974. a. Siis leiti, et vabariigi tagasihoidlikes sportlikes saavutustes on süüdi just kõrgkoolid (niisuguseid avaldusi tegid spordijuhid hulganisti) ja spartakiaadikonkurents pidi seda kõikidele kätte näitama. Kõrgkoolid aga esinesid suhteliselt hästi. TRÜ kaotas ainult Tallinna koondisele. TRÜ konkurentsivõime nõrgendamiseks võeti ette pretsedenditu samm — enne viimaseid võistlusalasid muudeti juhendit. Kuid miski ei aidanud. Järgneval talispartakiaadil oli TRÜ jällegi Tallinna järel teine. Sama kordus ka 1978. a. suvespartakiaadil. Pärast suure hulga noormeeste saatmist armeeteenistusse jäid 1982. a. suvespartakiaadist eemale kõik kõrgkoolid.

Tänavuse suvespartakiaadi kavas on 30 spordiala. Pallimängude eelvõistlused algavad juba märtsis, viimased alad lõpevad 23. augustil. Kahjuks ei arvesta spordijuhid kõrgkoolidega ja seepärast peetakse rea spordialade võistlused just eksamisessiooni ajal. Teisest küljest on tänavune juhend varasematest kõrgkoolisõbralikum. Esmakordselt saavad õppejõud ja töötajad võistelda oma üliõpilastega koos.

Spordiklubis ja kehakultuuriteaduskonna kateedrites valmisid eelvalmistusplaanid, valiti välja TRÜ esinduste kandidaadid. Igapäevane treeningutöö käib ja loodame tehtud tööle väärilisi resultaate. Loodame asjaosaliste innustunud ja patriotismilainele häälestatud kaasalöömist.

ÜLIÕPILASSPARTAKIAAD

Eelmisest mõni päev hiljem saime kätte ka Eesti NSV kõrgkoolide spartakiaadi juhendi. Ka selles dokumendis on varasemaga võrreldes olulisi muudatusi.

Olgu märgitud, et esimene ülevabariigiline üliõpilaste spartakiaad korraldati 1952. a. sügisel Tartus TRÜ õppejõudude eestvõtmisel ja oli pühendatud ülikooli taasavamise 150. aastapäevale. 35 aasta vältel on laienenud spartakiaadi kava. Tänavu võisteldakse 13 spordialal, neist suusatamises on tagajärjed juba fikseeritud. Uudiseks on asjaolu, et esmakordselt peetakse naiskonna- ja meeskonnavõistlusi kõikidel spordialadel. Võib arvata, et see samm teravdab konkurentsi veelgi.

Viimastel aastakümnetel on üliõpilasspartakiaad toimunud aastaringselt, s. o. iga spordiala on pidanud oma jõuproovi sobivaimal ajal. Mullu üritati kõik spartakiaadialad korraldada ühel ajal. Asjaosalised jäid rahule ja tänavune üliõpilasspartakiaad toimub 23. ja 24. mail Tartus TRÜ korraldusel.

27. jaanuaril oli õppeprorektor J. Kärneri eesistumisel spartakiaadi organiseerimiskomitee esimene istung.

Üliõpilasspartakiaadi kavva kuuluvad kergejõustik, klassikaline maadlus, korvpall, laskmine, lauatennis, male, orienteerumine, rühmvõimlemine, tennis, ujumine, võrkpall, väravpall ja suusatamine. Võistelda saavad päevase osakonna üliõpilased ja statsionaarsed aspirandid.

(Järgneb)

Mõtete häbi ja hirm ehk kuidas kultuurisemiootika kahte lehte lõõdi

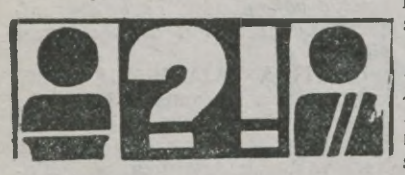

31. jaanuari «Edasis» ilmus prof. Juri Lotmani artikli «О семиотике понятий «стыд» и «страх» в механизме культуры» tõlge. Selle lugemisel tekkis aga juba pealkirjast alates nii palju arusaamatusi, et selguse saamise huvides tuli üles otsida viidatud originaal. Tekstide võrdlemisel selgus, et J. Lotmani ladusas ja mõistetavas keeles ning väljapeetud stiilis kirjutatud töö on tundmatuseni muutunud. Et õeldu ei jääks üldsõnaliseks etteheiteks, esitan mõned näited, mis lugedes kõige enam silma ja mõtet riivasid.

Alustada tuleb juba pealkirjast, mille «Edasi» variant on järgmine: «Mõtete HÄBI ja HIRM kultuurisemiootikast». Sellest võib aru saada ainult nii, et kultuurisemiootika põhjustab mõtetes häbi ja hirmu. Originaalpealkirjast aga selgub, et käsitletakse mõistete «häbi» ja «hirm» semiootikat kultuurimehhanismis. Ei taha uskuda, et tõlkija L. Priimägi on arvanud, nagu sobinuks venekeelse «понятие» vasteks «mõte». Jääb üle loota, et tegemist on trükiveaga. Kuid kui niisugune kogu pealkirja tähendust mõõnutav viga satub tollisuuruste tähtedega ajalehe kultuurilehekülje, siis ei tee see küll au lehekülje toimetajale L. Priimäele.

Arusaamatuks jäävad lausedki ja väljendid jätkuvad tõlkes lausa ridamisi. Mida tähendab «käitumisele pealdatavate lisapiirangute süsteem»? Kas saab käitumisele midagi pealdada? Tundub, et antud kontekstis oleks venekeelse «накладывать» vasteks paremini sobinud mõni muu sõna, näiteks «kohaldama». Veelgi ebaõnnestunumalt kasutab tõlkija sama sõna mujal: «... talupoegade kollektiivile pealdas seesama aadlike kollektiiv hirmukeelud». Originaalis esineb siin «навязывать», mille vasteks peab kindlasti olema «peale sundima».

Mingil juhul ei saa nõustuda väljendi «может быть разделена на две области» tõlkimisega vulgarismiks «võib lüüa kahte lehte». Need, mida kahte valdkonda jagatakse, on käitumispiirangud, ning Priimäe suva järgi on neist saanud «ühed, mis johtuvad häbitundest, ja teised, mis johtuvad hirmutundest». Adekvaatne tõlge oleks «need, mida reguleerib häbi, ja need, mida reguleerib hirm».

Üsna ähmaseks jääb järgmise lause mõte: «Mõisniku suhtes lubatavaid tegusid peetakse talupojamaailmas häbiväärseks.» Lisatud on küll kaks tärni, kuid mingit seletust ei joone all ega joone peal ei järgne. Lotmani tekst on ometi ühemõtteliselt selge: mõisniku suhtes võib talupoeg teha seda, mis talupoegade omavahelises suhtlemises on lubamatu. Järgmises lauses tuuakse niisuguse teguviisi näiteks pöördumine välisjõu poole.

Originaalis on selleks «царь». Millegipärast on tõlkevasteks antud «Asaar». Jääb saladuseks, kas tegemist on trükivea või keeleuuendusega. Asja teeb segasemaks joonealune märkus, millest võib välja lugeda, et Asaar tähendab palvekirja. Sealjuures ei mainita, et märkus kuulub tõlkijale.

Kuidas suhtuda järgnevasse tõlkenäitesse? «Kolmandas järgus asuvad au ja häbi valdkond vastastikusesse täiendusvahekorda. Mis tähendab, et inimene, kes tunneb häbi, ei tunne hirmu, ja vastupidi.» Esimeses lauses on «страх» millegipärast tõlgitud sõnaga «au».

Ei saa aru, kas teine lause täiendab esimest, või on tegemist hoopis küsilausega. Miks aga sel juhul puudub küsimärk? Ka ei räägi Lotman mitte hirmutunde puudumisest, vaid hoopis selle ületamisest kultuurimehhanismi mõjul. Seepärast tuleks neid lauseid tõlkida näiteks nii: «Kolmandal etapil kujunevad hirmu ja häbi valdkondade vahel täiendussuhted. See tähendab, et inimene, kes allub häbile, ei allu hirmule, ja vastupidi.»

Siinkohal võib vist tõlke puuduste ja vigade ülestähendamise lõpetada. Esitatud näidetest peaks piisama, et anda ettekujutus selle kvaliteedist.

Hiljuti tunti «Sirbi ja Vasara» vestlusringis kahju sellest, et prof. J. Lotmani tõid tuntakse Eestis liiga vähe. Arvan, et teda tuleks tunduvalt rohkem eesti keelde tõlkida. Aga selleks, et semiootikat meil tõepoolest kahte lehte (originaaltööd ja nende halvad eestindused) ei lõõdaks, oleks hea, kui tõlkijad mõistaksid, mida tähendab häbi ja hirm nii tunnetes kui ka mõtetes.

MÄRT LÄÄNEMETS,
psühholoog

Ülikooli suusamatk

Seekord toimub traditsiooniline Elva—Kääriku suusamatk 28. veebruaril ja raja pikkus on endiselt 40 km.

Matkaks osavõtu registreerimine toimub TRÜ Spordiklubis 23.—26. veebruarini (soovitav kl. 10—11, 12—14, 16—17.30). Osavõtumaks 1.— rubla.

Elva stardipaika saab sõita Tartust kell 8.50 väljuva rongiga.

Kõik pakid varustada nimelipikutega! Pakid võtab vastu spetsiaalne auto Elva jaamas ja toimetab Käärikule.

Rajal on kaks toitluspunkti.

Käärikule jõudes palume kõiki endid registreerida ja esitada osavõtjakaart. Seejärel saab ülal sööklas kuuma suppi ja teed. Ette on nähtud ka kuum dušš ja saun. Rajal kurseerib kaks «Buraani».

Tartu saab tagasi sõita samal päeval orienteeruvalt kell 15.30, 16.30 ja 18 (kui on kogunenud vajalik arv sõitjaid).

Käärikul on võimalik ööbida 80 matkajal, kes on eelnevalt registreerunud TRÜ spordiklubis ja tasunud ööbimis- ja toitlustamiskulud. Nende jaoks väljub pühapäeval buss Käärikult kell 15.

Kõigil osavõtjatel palume matkaks hoolega valmistuda. Kontrollida suusavarustus, riietus ja jalanõud!

Suusavarustust saab laenutada TRÜ Emajõe suusabaasist reedel kella 16—18. Laenutatud varustus tuleb tagastada pühapäeval kella 16—18.

Loodame suurearvulist osavõttu — eriti üliõpilaskonna hulgast. Oleks vist loomulik, kui iga üliõpilane vähemalt üks kord õppeaja jooksul sellise matka kaasa teeks.

Niisiis: õigeaegselt registreerige ja siis starti nagu üks mees!

UNO SAHVA

KOLLEEGIUM

koguneb toimetusse esmasp., 16. veebr. kl. 12.

PRESSISEKRETÄRID

toimetusse (kõik!) teisip., 18. veebr. kl. 16.

ARSTIPUNKTI!

TRÜ arstipunkt teatab, et I—VI kursuse üliõpilaste iga-aastane tuberkuliniseerimine toimub järgmistel aegadel: esmaspäev, teisipäev, reede, kl. 16—19 **füüsika-keemiateaduskond 16., 17., 20. veebr.; matemaatikateaduskond 23., 24., 27. veebr.; arstiteaduskond 2., 3., 6., 9., 10., 13. märts; filoloogiateaduskond 16., 17., 20. märts; ajalooteaduskond 23., 24., 27. märts; õigusteaduskond 30., 31. märts, 3. aprill; majandusteaduskond 6., 7., 10. aprill.**

Bioloogia-geograafiateaduskonna I—V kursuse üliõpilased on kohustatud ilmuma puukentsefaliidi vastasele vaktsineerimisele, mis toimub esmaspäevast reedeni (kl. 10—18).

TÄHELEPANU KULTUURI-ORGANISAATORID!

Laulukonkurss «TUDENGILAUL 87» toimub **20. märtsil** ja ülikooli taidluskonkurss **27. ja 28. märtsil** TRÜ klubis. Konkursside juhendid ilmuvad järgmises lehes. HEAD PEALEHAKKAMIST!

Teisip., 17. veebruaril kl. 20 asutatakse diskosaalis **ülikooli kultuuritöötajate klubi.**

RSRi SENAATORID!

Teisipäeval, 17. veebruaril kl. 18 toimub raamatukogu auditooriumis nr. 293 RSRi väikese ringi koosolek. Kavas on kohtumine Toomas Alataluga. Ootame kõigi ringiliikmete aktiivset osavõttu!

PSÜHHOLOOGIA-LOENGUD JÄTKUVAD

Esmaspäeval, 16. veebruaril kell 19 räägib prof. Mihhail Kotik teemal «Kas me oleme ohu ees võrdsed?» Loengukoht endiselt Tähe tn. aud. D-120.

KLUBIS

Reedel, 13. veebruaril kl. 21: MINIMARATON DISKOSAALIS.

Laupäeval, 14. veebruaril kl. 21: TRÜ (TANTSU) MARATON * Muusikahuvilised — suures saalis kl. 21—23 ansamblid «PINK FLOYD», «GENESIS», «ELO» VIDEOS * kl. 23-st üle maja tants. Diskosaalis tantsime algusest peale.

Pühapäeval, 15. veebruaril kl. 21 RÜTMIMASSAAŽ DISKOSAALIS

TUDENGID-VÕRUKESED

Teie jaoks on avatud uued bussiliinid: laupäeval Tartust Võrru 13.45 (lisa); pühapäeval Võrust Tartu 19.25 (kiir), Võrru tagasi 21.00.

KULTUURILOOST

Gustav Suits on õelnud: «Inimlikkude kultuurihuvide kaitsmine ei ole tõesti mitte vähem tähtis kui poliitiline võitlus». Et omalt poolt pidurdada üldise humanitaarhariduse kurvastavat lünklikuks muutumist ja eetiliste arusaamade ebamäärastumist, alustab TRÜ ÜTÜ ajalooring sel semestril kultuuriajaloolist loengusarja.

Sarja üldpealkirjaks võiks olla «Kultuuriloost ja inimeste maailmapildist». Põhitähelepanu keskendatakse eri rahvaste uskumustele. Kõnelema ootame Ain Kaalepit, Linnart Mälli, Sergei Stadnikovi, Märt Tänavat, Jaan Unti, Lauri Vahtret, Heiki Valku jt.

Loengud toimuvad ph. ruumis 139. Esimese neist peab Lauri Vahtre kolmap., 18. veebr. kl. 19 PM. Juttu tuleb muinaseestlaste usundist.

Toimetaja kt. INDREK UDE

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 671. MB-01416. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Ülikool» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Pr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV riikl. Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 5 (1477) Reede, 20. veebruar 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

TÄNA ALGAS ELKNÜ XX KONGRESS

Meie delegaadid

TRÜd esindavad kongressil üliõpilased ASKO POHLA, MARGUS KIISKÜLA, RIINA KIIK, JAAN MÖLDER, IRINA ŠEVELENKO, ja MAIT LAND ning töötajad ANDI KASAK, MILVI HIRVLAANE ja VAMBOLA PAAVO.

Meie arvame

Komsomolikomitee viimasel koosolekul oli arutusel ÜLKNÜ uue põhikirja projekt. Komitee liikmetel ettepanekutest vajaka ei jäänud, siin leheküljel on nad veel eraldi välja toodud. **Mida arvab aga muudatustest tavaline tudeng kui massiorganisatsiooni reallige?** Küsisin seda paarilt üliõpilaselt pärast seda, kui nad olid tutvunud komsomolikomitee ettepanekutega.

Arvamustevahetust raskendab see, et põhikirja kuigi hästi ei tuntagi. Seepärast ei osata dokumendi sõnastuse kohta midagi suuremat öelda. Mõnedki ettepanekud väärivad niisuguse tudengi silmis siiski elluviimist. Et aga massiorganisatsioonist saaks eesrindlike noorte autoriteetne ühing — seda soovivad kõik. Edasi toon ära mõned nende mõtted.

● **Komsomoliea** pikendamisega 30. eluaastani oldi päri. Noore inimese koht on eelkõige noorsooühingus. **Aga astumise vanus?**

MERLE: «Neliteist aastat on liiga vähe, et komsomoli astuda. Siis ei ole noorel veel täit arusaamistki ühingu ülesannetest.»

AIRE: «Kui alles 16-selt astuda, jääb koolipõlves komsomoliiga liiga lühikeseks — välja jääb ju peaaegu pool keskkooliajast. 14. eluaasta on just õige aeg.»

● **Aastast kandidaadiaega** peetakse vajalikuks: noor peab nägema, et ühingusse võetakse vastu parimaid.

● Vabatahtlikult organisatsioonist peaks olema aga igaühel õigus **välja astuda** isikliku avalduse alusel.

SILVIE: «Väevõimuga ei ole mõtet kedagi kinni hoida, niisugusest liikmest pole nagunii tolku. Kui ÜLKNÜ-sse hakataks uusi liikmeid vastu võtma valikuliselt (katseajaga), kui organisatsiooni kuulumine muutuks auasjaks, siis keegi vaevalt niisugust soovi avaldakski.»

● **MERLE:** «Noort, kes ei pea kinni organisatsiooni seadustest, ei tule haletseda. Ma mõtlen siin **arvelt mahavõtmist.** Pool aastat on isegi väga pikk aeg, et sellega toime tulla (piisaks veelgi lühemast ajast).

● Tudengid polnudki eriti kärmad **dekreet- ja lapsepuhkusel olevaid naisi** komsomolimaksu maksmisest vabastama.

AIRE: «Ma ei pea seda just eriti vajalikuks. Niisugust väikest summat jõuab tasuda ka lapsepuhkusel olev naine.»

Komsomoli juhtivate organite valimised ametite järgi lisaksid valimistele konkreetsust.

Nendestki esmastest mõtetest võib välja lugeda soovi, et edaspidi tõendaks noore kuuluvust komsomoli midagi enamat kui komsomolipilet sahtlinurgas või -märk endise koolipluusi kraenurgal. Rohkem vabadust, rohkem omaalgatuslikkust!

KRISTEL KUKK,
žurn. II k.

Ettepanekud ELKNÜ Keskkomiteele ÜLKNÜ põhikirja kohta

1. Vabastada dekreet- ja lapsepuhkusel olevad naised komsomolimaksu maksmisest.
2. Arvelt mahavõtmata lahkunud arvata ÜLKNÜ ridadest välja 6 kuu (mitte 1 aasta) möödudes.
3. Algorganisatsioonide käsutusse anda 50% komsomolimaksudest.
4. Anda välja põhikirja kommenteeritud väljaanne.
5. Nendele kõrgkoolide komsomolikomiteedele, kellel on rajooni- ja linnakomitee õigused, kuid ilma rahaliste vahendite kasutamise õiguseta, anda juriidilise isiku õigused.
6. Punktis 50 g sõnastust korrigeerida:
   «... esineb noormeeste ja neidude v a h e l vaba aja sisustamise organiseerijana ...»
   Jätta ära sõna «vahel».
7. Komsomoli juhtivate organite valimised korraldada ametite järgi: vastavale ametikohale kandideerib kindel inimene (või inimesed).
8. Sõnastus konkreetsemaks:
   N. p. 3 «... Isikud, kes on süüdi kriitika summutamises ja kriitika eest tagakiusamisel ...»
   Mis teda konkreetselt selle eest ootab?
9. Komsomoliiga pikendada 30. eluaastani.
10. ÜLKNÜ ridadesse võiks kuuluda alates 16. eluaastast.
11. Võimaldada ÜLKNÜ liikmel organisatsioonist välja astuda isikliku avalduse alusel.
12. Sissejuhatav osa olgu lühem, konkreetsem ja arusaadavam.

ELKNÜ TRÜ komitee

*

Lugupeetud delegaadid! Üliõpilane jääb ootama Sinu sekkumist kõigesse kongressil kõneldavasse, eriti aga sellesse, mis puudutab meid, üliõpilasi. Jääme ootama, et kuuleme peatselt avalikult kogu kongressi käigust.

*

Järgmisel leheküljel saab sõna kongressi delegaat kõrgkooli pedagoogika labori teaduse ja kõrgkooli ajaloo sektori juhataja MILVI HIRVLAANE.

23. VEEBRUARIL ON NÕUKOGUDE ARMEE JA SÕJALAEVASTIKU PÄEV

Teid oodatakse!

Teie oma päeva märkimine on siis, kui selle lehe ümbrikust välja võtate, juba läbi. Olete jälle oma igapäevase tegevuse juures, mõtetes aga rohkem ülikooli küljes. Ülikool ootab teid tagasi oma auditooriumidesse ja laboritesse, raamatukogusse ja ühiselamutesse. Ootab ja loodab, et tulete nagu üks mees. Selliseks optimismiks on seni põhjust olnud, sest ligi 90% meilt sõjaväeteenistusse läinutest on tagasi saabunud.

Vahepeal on meil mõndagi muutunud, ka õppeplaanides, olete eksperimendistki lugenud. Kuid kohe tagasi jõudes astuge läbi dekanaadist, saate kõigest teada.

Me kõik siit ülikoolist — teie kursusekaaslased ja õppejõud, juhtkond ja ühiskondlikud organisatsioonid, ka lehetegijad — loodame, et armee aastapäev möödus teil meeleolukalt. Omalt poolt soovime teenistusaja igati edukat lõppu ja peatset kohtumist alma mater*'is.*

* * *

LUGUPEETUD SÕJAVETERANID!
LUGUPEETUD SÕJANDUSE KATEEDRI ÕPPEJÕUD!
ÜLIKOOL ÕNNITLEB TEID SAABUVA TÄHTPÄEVA PUHUL!
PALJU EDU JA JÕUDU!

HHH 1 2 3 NÄDAL 4 5 HHO 67

Toimetuses tuli lahti!

No niil Aitab! Enam ei võta me nädala algul jooksvasse lehte ühtegi pikemat lugu! Ei ühtegi nekroloog-juubellugu! Ei lase ennast pehmeks rääkida ümara loo tähtsusest (ikka autori «linnukese» pärast kuhugi aruandesse)! Ei lase ennast meelitada ühel päeval kolme lugu tegema, kolmele koosolekule istuma!

Nagu näha, on meid miski väga kõvasti rööpast välja viinud. Aga püüdke endale ette kujutada, et teie tehtud töö lendab kogu aeg vastu taevast — kõik see, millest olete mõtelnud, plaaninud, valmis teinud. Meie lehe plaan valmib nädal enne ilmumist (seega reedel) ja siis on (peaksid olema) kohal kõik lood peale viimaste uudiste, teadete. Esmaspäeva hommikul viime pildid trükikotta klišeerimisele ja redigeerime lugusid, hakkame maketti joonistama. Teisipäeval on makett valmis. Ja siis hakkab see peale. Lood, mis oleksid pidanud ammu kohal olema, alles saabuvad, mõne pikema loo puhul pole isegi ette hoiatatud. On juhtunud sedagi, et kolmapäeval toodud juubeliloo tõttu oleme pidanud terve maketi ümber tegema. Me ei oska seda nimetada mitte kuidagi teisiti kui hoolimatuks suhtumiseks toimetuse töö vastu. Küllap oleme ise süüdi olnud oma leebuses, järeleandlikkuses.

Juubelitest *veel. Arutasime seda ka viimasel parteikomitee koosolekul. Ei meeldi ju kellelegi lugeda toimikust maha kirjutatud kuiva elulugu, küllap ka mitte juubilarile endale. Mingit kindlat reeglit pole me teinud, aga soovitame piirduda kvaliteetse foto ja paari lausega. Ei maksa arvata, et mida positsioonikam inimene, seda pikem peab olema lugu. Lepime nii kokku, et artiklit pakute siiski vaid suurema tähtpäeva puhul, kuid artikkel peab olema ka sisukas ja huvitav, niisugune, kust inimene ise välja paistab. Proovige teha intervjuusid, otsige huvitavamat vormi (vahete-vahel on niisuguseid meie lehes ilmunud, võiks läbi lugeda ka EPA ajalehe juubelilood).*

Eelmisel semestril saatsime laiali nn. **info-palvekirjad.** *Aitäh reageerijatele, aga nagu te ise näete, pole informeeritus eriti paremaks läinud. Me ei taha niivõrd vanu uudiseid kui just eelinformatsiooni. Milleks anda märku veel sellest, mis muude kanalite kaudu juba teada? Operatiivsust!*

Kellele meie leht on? Nendele poolitajatele, kes püüavad hüüda, et õppejõududele või üliõpilastele eraldi, kostame vastu, et mõlemale. Ainult proportsiooni pidada on üha raskem. Ülikool on oi kui suur! Kaks inimest ei jõua kõigega kursis olla, samal ajal tegelda žurnalistikaüliõpilaste ja pressisekretäridega jpm. Pealegi saabub isevoolu teed pidi väga palju kaastööd. Nii ei jäägi meie plaanitust sageli suurt midagi alles ja leht on tulnud enam-vähem kõigest kokku panna.

Väljapääs? Ainult selles, et «TRÜ» maht oleks suurem. Suurema mahu korral suureneb meie töö veelgi, seepärast vajaksime ka inimesi juurde. Ühe juhtiva kõrgkooli puhul ei tohiks aga suurema lehe võimalikkust üldse kahtluse alla panna.

Praegu aga palume autoreil kinni pidada kõigist tähtaegadest (loomulikult ka edaspidi). Ja ootame mõttekaid lugusid, fotosid, karikatuure, põnevaid uudiseid ja kõike seda, mida arvate, et on huvitav lugeda ka teistel.

TOIMETUS

Küsimus delegaadile

● **KUIDAS SAAKSIME SUURENDADA KOMSOMOLI AUTORITEETI?**

Komsomoli autoriteet on alati olnud võrdeline sellega, kui palju ta on suutnud, tahtnud, osanud ja julgenud tõstatada ning lahendada noorte kõige põletavamaid probleeme. Ühiskonna tulevik sõltub ju sellest, kuidas tänased üliõpilased, homsed ühiskonnaelu juhid ja spetsialistid on suutelised iseseisvalt otsustama, kaasa rääkima, osalema juba täna kõigi kohalike, aga ka globaalprobleemide lahendamisel. Ainult mõtte ja teo aktiivsusega, reaalse tegevuse kaudu, õiguste ja vastutuse kaudu küpseb maailmavaade, kujuneb tulevane spetsialist. Arvan, et senises tegevuses on komsomolil kõigest sellest puudu jäänud. Puudu on jäänud ka informeeritusest komsomoli tegevuses ülevalt kuni alla.

ELKNÜ kongressi ettevalmistus on olnud seekord hästi avalikustatud. Ootan, et vabariigi komsomol valib õiged poliitilised vahendid oma eesmärkide saavutamisel, näitab end ühiskonna tõelise ümberkorraldajana, annab tõuke edasiliikumiseks kõigile komsomoliorganisatsioonidele. Ajalugu on elu õpetaja, seepärast võiks vaadata ülikooli vanadest ajalehtedest, kui aktiivsed oldi näiteks ELKNÜ XIII kongressi eel ja järel, millist vaimset potentsiaali kiirgas ja jagas ülikooli komsomol Tartule ja kogu vabariigile!

Soovin mõtte, teo ja vastutuse julgust!

MILVI HIRVLAANE,
ELKNÜ XIII, XIV, XV ja XX kongressist osavõtnu,
ELKNÜ Tartu Linnakomitee
I sekretär 1967—1969

Ühiskonnateaduste kateedrite

parteiorganisatsiooni jaanuarikuu koosolekul oli külaliseks EKP Tartu Linnakomitee esimene sekretär TÕNU LAAK. Sellest võtsid osa ka TRÜ parteikomitee sekretär Paul Kenkmann ja õigusteaduskonna kommunistid.

Tõnu Laak kõneles ideoloogilises võitluses toimunud muutustest ja ülesannetest, mis seisavad ühiskonnateadlaste ees nii õppe- kui teadustöös. Ideoloogiline võitlus on muutunud keerulisemaks: sageli on raske teha vahet, kus tegemist uuendustega, kus oportunismi või reformiga uutmise sildi all. Kõneleja rõhutas enesekriitika puhastavat mõju nii sise- kui välispoliitikale, Nõukogude Liidu prestiiži tõusu välismaailma silmis, mida oli selgesti tunda ka sügisel Jürmalas toimunud ameeriklaste ja nõukogude inimeste kohtumisel.

Vastupropaganda, mis kerkis esile kui propagandategevuse alaliik, püüdis vahepeal võtta endale kogu ideoloogiatöö ülesande — kasvatada immuunsust kõige väära ja vanuliku vastu. Tänasel päeval ei tehta enam vahet välispoliitilise ja sisepoliitilise propaganda vahel. Tõnu Laak pidas heaks tulemuseks seda, et on tõdetud: nõukogude inimest pole vaja karta, tal võib lasta kõnelda oma sõnadega ja ta ütleb ikka õigeid mõtteid, on täiesti oma inimene. Just sellelt pinnalt peab hakkama edasiliikumine, arvas külaline.

Ühiskonnateadlaste küsimused puudutasid Jürmala kohtumist, Alma-Ata sündmusi (T. Laak pidas tähelepanuväärseks toimunu teatamist ajakirjanduses), sotsiaalsest õiglusest kinnipidamist jaotamisel (kuna järjekorrad poes on ebanormaalsed, arvas esineja õigeks, et igasse ettevõttesse, ka ülikooli, tehtaks oma kinnine puhvet), välisturismi, tööd linnakomitee esimese sekretärina ja paljusid teisi päevakajalisi probleeme. Koosolekust osavõtjad tänasid Tõnu Laaki huvitava informatsiooni eest.

MARGIT SUTROP

Koolireformist

ENSV Haridusministeeriumi Koolivalitsuse juhataja

Ants Eglon

kõneleb teisipäeval, 24. veebruaril kl. 16 nõukogu saalis (ph. 204) teemal «Koolireformi realiseerimine Eesti NSV-s ja õpetajate ettevalmistamine».

Kõigi osavõtt on oodatud.

Ökoloogiapäev

12. veebruaril toimus aulas TRÜ, ELUS-i ja ENSV Looduskaitse Seltsi eestvõttel II ÖKOLOOGIAPÄEV teemal «Happevihmad meil ja mujal». Ettekannetele (J. ja T. Frey, A. Koppel, Ü. Mander, J. Martin, F. Nõmmsalu, E. Rästa ja K. Vainikko) järgnes meeleolukas slaidiõhtu Saksa LV ja Rootsi maastikest. (Ü. Mander ja A. Koppel).

JAAN TOOM

*

OMA VALITSUS

Ehk mõni lugeja mäletab veel, et 19. detsembri ajalehes alustasime ülevaate andmist rakendusmatemaatikute organiseeritud OV-dispuudist. See on siis täpselt kaks kuud tagasi.

Tolles lehes seletas Asko Pohla oma arusaamu OV vajalikkusest, samuti asus ta tõestama, et tudengitel on huvi sellisena väljapakutud ürituse vastu ning pareeris ajalehes avaldatud kriitikat.

Siinkirjutaja on hetkel kimbatuses. Andnud 8. detsembri õhtul küll lubaduse kõik toimunu avalikustada, pean tõdema: 1) kahe kuu jooksul kaotatud vahemaad on praeguse uutmistempo juures raske tasa teha. Seda enam, et 2) meie ühine üritus on vahepeal V. Berendseni artikli «OV kaaludel» läbi astunud pika sammu edasi, mistõttu mulle tundub, et jalgade sahistamise ja vilistamise ajad hakkavad selle küsimuse lahendamisel ehk mööda saama.

Seepärast sai ka esialgse käsikirja asemel uus koostatud. Põhimõttel, et sisse jäävad vaid konstruktiivse iseloomuga materjalid.

* * *

1. Ülo Veldre: OV ei tohiks olla reglementeeritud kõigi teaduskondade jaoks ühtemoodi. Igal teaduskonnal, igal osakonnal peaks jääma õigus endal valida sobiv lahendusvariant.

Asko Pohla: See osa OV projektist, kus öeldakse, et iga teaduskond valib printsiipide ellurakendamise mehhanismi ise, oli lihtsalt lehest välja jäänud.

2. Ü. V.: Me räägime ülikooli OV-st, aga ei arvesta kolmnurka: üliõpilased — õppejõud — administratsioon.

3. Priit Heinsalu: Mida hakkab OV peale siis, kui üliõpilaskonna ja rektoraadi huvid lähevad vastuollu?

A. P.: Seda küsimust saab arutada ülikooli nõukogus. Seal on küll jah 12 üliõpilast, õppejõude on 50...

Tõnis Lukas: Minule jääb see OV printsiip küllaltki abstraktseks, aga tahaksin kaasa rääkida OV organisatsiooni osas, mida tahan näha. Mandaadid sinna on ära jagatud aü ja komsomoli vahel. Samas peame tõdema, et on küsimusi, millega kumbki neist ei tegele. Kordagi ei puudutatud siin teadustööd. Üheks mandaate saavaks firmaks võiks olla ka ÜTÜ. Mitmete asjade arutamisel (suunamised, toetused) peaks ÜTÜ esindajatel olema võimalus oma sõna öelda.

Paul Kenkmann: Palun, see on nüüd teie otsustada.

Mõttevahetus läheb karedamaks

T. L.: Antud projekti koostajad ei ole ÜTÜd endale vist kuigi südame lähedale lasknud, aga näiteks suunamiskomisjonidele esitatavas pingereas peaks ÜTÜ olema mitte aü ja komsomoli taga, vaid võrdses positsioonis.

5. Jevgeni Rjazin: Nii tähtis küsimus nagu OV tuleb otsustada mitte arutelu, vaid referendumi teel.

P. K.: Põhimõtteliselt pole ma selle vastu, et ülikooli elu mingite küsimuste lahendamisel võib olla otstarbekas referendum. Ei arva aga, et OV asju saab referendumiga otsustada.

6. Eerik Kross: On ebanormaalne, kui terve kursus saab ühesuguse hariduse.

P. K.: Kõrgkooliuuenduse üks sihte ongi jõuda selleni, et iga kõrgkooli eripära hakkaks välja paistma.

7. P. K.: OV üks ülesandeid on näidata kätte need õppetööküsimused, kus üliõpilaste arvamuste arvestamine on kohustuslik.

8. P. K. rõhutas, et talle jäävad selgusetuks sõna «OV» ümber käivad askeldused, mis asja käiku paljus takistavad. (Oli nimelt sõnavõtte, kus arvati, et käimasolevale protsessile ei maksaks raisata terminit **omavalitsus.**)

* * *

See olekski ehk asjade edasisele käigule mõeldes olulisim. Koosoleku lõppedes tegi T. P. ettepaneku moodustada «ilmnenud opositsiooni esindav kontrollgrupp», mis sai endale aga õigusega sõbralikuma nimetuse — «koostöökomisjon». Selle rühma mõttetegevuse esimest töövilja soovitamegi lugeda «TRÜst» nr. 37. Töögrupi esmaülesannet näen selles, et taastada usk akadeemilisse demokraatiasse ja leida selle realiseerimiseks kõige sobivam vorm.

Hetkel koosneb grupp kolme teaduskonna esindajatest (mat., fil., ajal.), seda on vähe. Mõttekaaslased võiksid kontakti võtta kas VEIKO BERENDSENI, FRED OIGUSE, PEEP SADRAKU, JEVGENI RJAZINI või ÜLO VELDREGA.

Jääb vaid loota, et peagi kutsutakse tudengkond OV üle otsustamiseks kokku TRÜ aulasse. — «Ei, spordihoonesse,» hõigati 8. detsembril, «aulasse ei mahu kõik mehed ära!»

TIIT PRUULI

«Olen vist kauaks peitu jäänud. Juba järgmises lehes võtan sõna. OMAVALITSUSEST!»

Uuenduslik formalism sotsialistlikus võistluses (SV)

● MÕTTEVAHETUS!!! ●

1. MIHKEL ZILMER — «SELGITUSEKS» — «TRÜ» nr. 2. k.a.

2. KARL-SAMUEL REBANE — «KAS MEIL IKKA ON SOTSIALISTLIK VÕISTLUS?» — «TRÜ» nr. 4. k.a.

Töötajate individuaalne SV ülikoolis ei toetunud endise juhendi näol kuigi kindlale pinnale. Võrdleksin seda kahtlaselt kõikuva ja vajuva soomättaga. Teaduskondade eripära ja võimaluste paindlikum arvestamine ning hinnangu komplekssuse suurendamine olnuks hädavajalik. Soovida jätsid ühe alalõigu raames eri tööde hindepunktide proportsioonid. Kokkuvõtete tegemine kujutas endast «musta kasti», millesse sisestatud erinevate teaduskondade võrreldamatute numbrite müstilise (kuid lollikindlalt lihtsa) võrdlemise järel ei toimunud positiivse kogemuse üldistamist ja levitamist, vaid formaalne käesurumine (ajalehes mahakuulutamine).

Kahjuks pakutakse SV täiendamise ja parandamise asemel välja uuendusi selle sõna halvas, sihitu rabelemise tähenduses. Uus juhend rebib SV jalge alt ka ülalnimetatud kõikuva aluspinna ja me leiame end kaelast saadik suplevat suhteliselt soojas (SV tulemustel seni erilist praktilist tähtsust võistlejaile pole), kuid siiski vägagi ebameeldiva lõhna ja kahtlase koostisega olluses. Ma usun, et kõige tugevamad suudavad ka nendes tingimustes pinnal püsida. Üldiselt kujutab selline keskkond aga toitepinnast seanahavedajatele ja parasiitidele, kes uue juhendi rumaluse väljanaermise varjus kogu SV üle irvitavad.

Võib-olla leidub mõni teaduskond, kellele selline juhend sobib (kelle maitse järgi see on tehtud). **Majandusteaduskonna** töö iseloomu ja töötajate moraalse stimuleerimise vajadusi see igal juhul ei arvesta. Järelikult toob uus süsteem meie teaduskonnas sisulist kahju. Püüan edaspidi siiski käsitleda probleeme, millel tundub olevat üldisem iseloom.

● Eesmärk ●

SV eesmärgiks pean ma inimese tööle objektiivse võrreldava komplekshinnangu andmist, mis iseloomustaks tema tööpanust. Võimalik peaks selle alusel olema mitte ainult terade eraldamine sõkaldest, vaid ka terade raskuse võrdlemine. Sellisena aktiviseeriks SV kõiki töötajaid, kes oma heast nimest või selle maine parandamisest vähegi hoolivad. Eriti on sellist moraalset hinnangut vaja ülikoolis, kus materiaalne hinnang — palk — kujutab endast mitmel juhul ainult väljateenitud pensioni erivormi või staažitasu. Praegune juhend taolisele eesmärgile ei vasta. Tal puudub üldse kontseptuaalne alus. Tundub, et juhendi koostajad jätsid endale esitamata põhiküsimuse: milleks võrrelda? Aga ainult sellele küsimusele õige vastamine võimaldab lahendada järgmised probleemid: **mida ja kuidas võrrelda?**

● Sisu ●

Vana juhendi põhipuuduseks oli õppetöökoormuse arvestamata jätmine. Ei saa ju võrdset õppetöövälise tegevuse resultaati nõuda 700 ja 1200 tunnise õppekoormusega töötajailt. Uus juhend jätab aga peale selle hinnangust välja veel terveid valdkondi.

Millisel kaalutlusel? Võib-olla tasutavuse tõttu (lepingute juhendamine, ühing «Teaduse» loengud jmt.)? Kuid siis ei tohiks arvestada ka tasulisi trükiseid (õpikud, monograafiad, artiklid). Võib-olla häirib kontrollimatus (osavõtt komisjonidest ja muu taoline ühiskondlik töö)? Selle vastu aitab kõige paremini edukamate isiklike sotsialistliku võistluse aruannete avalikustamine (nii teaduskondades kui ka üleülikoolilisel't). Siis on varsti päevavalgel kõik punktijahi «salakütid», nende jahimaad ning püünised. Leidub neid siis palju, kes oma hea nime kogu ülikooli või teaduskonna kollektiivi ees peenrahaks (punktideks) vahetavad?

Kateedrites «eksperthinnangu» alusel konkreetse töö üldhinnanguks jagatud punktid on parimal juhul võrreldavad ainult kateedrisiseselt. Majandusteaduskonna kogemus seda igal juhul kinnitab.

Mida taoliselt nuditud tegevuse hinnang võiks endast kujutada? Ainult formalismi? Milleks sellist hinnangut kasutada? Võistluse mängimiseks — täiskasvanute liivakastis! Mängimise ajad peaks aga mõõdas olema. Pealegi ei paku selliste reeglite järgi mängimine pinget ega lõbu. Kasu pole tast ammugi mitte. Palju kära, vähe villa!

● Hindeskaalad ●

Anda kvaliteedile punktide näol kvantitatiivne hinnang — see on tõesti keeruline ülesanne. Kõiki rahuldavat lahendust pole ilmselt olemaski. Seda enam tuleks hinnete proportsioonid alajaotuste sees hästi läbi mõelda. Selles suhtes astub uus juhend mitmes lõigus vanaga võrreldes pika sammu tagasi.

● **I. Õppe-kasvatustöö** osa põhipuuduseks on väljaande mahu arvestamata jätmine. Kirpe ja elevante tükikaupa koos üles lugeda on nagu veidi imelik, igal juhul aga statistiliselt lubamatu. Arvestades punktiskaala ühiku ligikaudset kahekordistumist tähendaks 10 lisapunkti autoripoogna eest vana põhjendatuma lähenemisviisi taastamist.

Ühte patta on uues juhendis visatud nii õppevahendid kui ka metoodilised juhendid. 8—10-leheküljeline (leidub ka väiksemamahulisi) metoodiline juhend pole aga kindlasti võrdne 5-autoripoognalise õppevahendiga, ammugi mitte viiendikuga vabariikliku või seitsmendikuga üleliidulise grifiga õpikust. Siin tuleb selge vahe sisse teha.

Ordenite-medalite ja aukirjade hinnang on ka vähemalt kahekordselt allpool selle alajaotuse proportsioonidega määratud mõistlikust tasemest. Kas võivad juhendi koostajad ikka kindlad olla, et neid põhjendamatult jagatakse? Vana juhend oli etem.
da.

JANNO REILJAN,
majandusküberneetika ja statistika kateedri dotsent,
majandusteaduskonna parteibüroo sekretär

(Järgneb)

sotsialistlik võistlus

Algab suur konkurss!

Tähistamaks XX sajandi kaalukaima maailmaajaloolise sündmuse — SSOR'i 70. aastapäeva — kuulutab TRÜ ühiskonnateaduste kateedrite aü büroo välja üliõpilaste referatiivsete tööde konkursi teemal **«Sotsialistlik demokraatia — ühiskondlik omavalitsus — sotsiaalne aktiivsus — majanduslik ettevõtlikkus».**

NLKP Keskkomitee peasekretäri ettekandes jaanuaripleenumil määratleti sotsialistliku demokraatia ja sotsiaalse aktiivsuse dialektika üheks olulisimaks teoreetiliseks probleemiks, mille lahtimõtestamine ja mõistmine on partei poolt kavandatud revolutsiooniliste ümberkujunduste edukuse eelduseks — kõigile ja kõikjal. Ka kõrgkooli tudengile, kelle tegevuse põhiliseks resultaadiks on taas hakatud pidama õppeedukust. Kuid tudengil tuleb osaleda ka globaalsemate probleemide lahendamisel. Ees seisab ELKNÜ XX kongress, tulemas Nõukogude ametiühingute ja ÜLKNÜ kongressid. Kõigil neil suurfoorumeil on vaatluse all ka põhikirjade uuendamine. Teiegi osavõtul ja jälgimisel konkretiseeruvad praktilised sammud sotsialistliku demokraatia süvendamisel ja ühiskondliku omavalitsuse täiustamisel, tekivad uued tingimused ja stiimulid iga kodaniku aktiivsuse kasvuks.

Nagu näeme, on konkursi probleemistik aktuaalne ja väga lai. Jätkub uurimisteemasid NLKP ajaloo ja teadusliku kommunismi, filosoofia ja poliitökonoomia vallast.

Konkurss toimub kahes etapis: I etapp — tähtajaga 20. aprill 1987 ja II etapp — tähtajaga 10. detsember 1987. Selline korraldus peaks võimaldama osalejaile probleemi sügavama käsitluse ja samas tagama esitatava terviklikkuse.

Siit **konkursi põhieesmärk ja auhind igale osalejale. Sügavad teadmised kogu ühiskonnateaduste tsükli ulatuses.**

Eriauhinnad parimaist parimaile ENSV Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumilt, TRÜ rektoraadilt ja aü-komiteelt.

Head kaasalöömist!

Orgkomitee

Kellel laulud laulda!

TUDENGILAUL-87!

Kui Sul laul laulda, saad seda teha **reedel, 20. märtsil kl. 19** klubis. «Tudengilaul-87» korraldajaks on TRÜ komsomol, ametiühing ja klubi.

Eelistatakse omaloomingulisi lugusid, eriti muidugi ülikooliteemalisi. Vokaali, instrumentaali, teksti tihedust jm. vajalikku mõõdab asjatundlik žürii.

Välja antakse peapreemia (50 rbl.) ja hulgaliselt eripreemiaid. Eraldi hinnatakse soliste, väikseid ja suuri ansambleid. Pannakse välja ka **folgipreemia.**

Osavõtuks registreeruda **hiljemalt 18. märtsil** klubis kunstilise isetegevuse osakonnas (ruum 207). Vajalikud on laulutekstid ja andmed autorite kohta.

OKAS KURKU!

Taidluskonkurss!

Igakevadine teaduskondadevaheline taidluskonkurss on klubis **27. ja 28. märtsil.** Kavad vaadatakse teaduskondades enne läbi, paremaks tunnistatutega astutakse teiste ette.

Temaatika pole piiratud. Suuremate teaduskondade koondkavad ärgu ületagu ühte tundi, üksikkavad piirdugu 20 minutiga. Žanriliselt võivad etteasted olla väga mitmekesised: näidendid, luulekavad, pillilood, sõnalis-muusikalised kompositsioonid, tantsud jne.

25. märtsil ootame klubisse kavasid või stsenaariumi (omaloomingu puhul). Et prooviaegade ja muu olulise üle nõu pidada, kutsume **teaduskondade kultuuriorganisaatoreid 18. märtsil kl. 18.15** ruumi 207). Tel. 3 47 00.

Nagu ikka, ootavad paremaid preemiad. Eriti hästi väljatulnud etteasted lülitatakse TRÜ taidluskollektiivide koondkavasse, mis toimub «Vanemuise» kontserdisaalis aprilli algul.

TAIDLUSEST OSASAAMISRÕÕMU!

Organiseerimiskomitee

MABi pleenum

13. veebruaril korraldati TR konverentsisaalis UNESCO rahvusvahelise programmi «Inimene ja biosfäär» (MAB) Eesti Vabariikliku Komitee IX pleenum. Arutati projektide aruandeid, milles kaalukas osa kuulus TRÜ uurijatele. Pleenum luges MABi tegevuse 1986. aastal kordaläinuks.

JAAN TOOM

Tagasivaade teadusaastale

(Algus eelmises lehes)

3. PUBLIKATSIOONID

Eelmisel aastal anti ülikoolis välja 54 teaduslike tööde kogumikku ja TRÜ Toimetiste köidet. Ilmus ka 18 monograafiat: J. Ant, J. Kalits jt., G. Vainikko, P. Varul, A. Viru, J. Huik, S. Issakov, J. Karu, E. Kivimaa, V. Krinal, T. Kuldsepp, M. Martin, J. Männiste, J. Peegel, J. Rebane, T. Arak, E. Ulst, L. Stolovitš (2 raamatut hiina keeles). Samuti anti välja 8 õpikut, 52 õppevahendit ja 175 nimetust õppe-metoodilisi vahendeid. Publikatsioonide üldmaht oli 2283 autoripoognat (1985. a. 2480 ap.). Rahvusvahelistes väljaannetes avaldati 160 (169), üleliidulistes 551 (575) ja vabariiklikes 744 (652) publikatsiooni. Kokku ilmus aruandeaastal 2038 publikatsiooni (1966).

● **KOMMENTAAR teadusprorektor prof. ANTS KALLIKORMILT:**

Publikatsioonide üldarv küll suurenes, kuid nende maht autoripoognates mõnevõrra vähenes. Olulist mõju avaldas publikatsioonide mahu vähenemisele trükikoja kolimine uutesse ruumidesse. Seetõttu ei olnud võimalik anda trükitoodangut ligi kolm kuud. Endiselt häirib kirjastus- ja trükiosakonna tööd tehnilise filmi nappus. Tuleb tunnustada kirjastus- ja trükiosakonna head tööd, et sellistes tingimustes suudeti siiski nii palju välja anda.

4. LEIUTISED, NÄITUSED

Esitati 38 leiutistaotlust, saadi 21 autoritunnistust (38, 22), 17 tehnilist lahendust tunnistati leiutiseks (17). Edukamad leidurid olid laborijuhatajad Arved-Aleksander Tammik, Lembit Visnapuu, Toomas Rodima, dotsendid Heiki Timotheus, Tiit Haviko, Erich Kuus ja Edvitar Leibur, aspirandid Mart Kull ja Aare Märtson jt.

Molekulimudelitele saadi juurde 3 Rootsi ja 2 Inglismaa patenti. Kaubamärgi tunnistusi saadi Soomest, Rootsist, Inglismaalt, Austraaliast. On alustatud ka ühe keemilise sünteesimeetodi välispatenteerimist (dots. Timotheuse ja Läti NSV TA Keemiainstituudi koostöö).

● **KOMMENTAAR:** Aasta-aastalt saab ülikool üha rohkem välispatente, mille jõushoidmiseks maksab meie riik patendilõivu. Et välispatenteerimine end õigustaks, s.t. toimuks litsentsimüük, toodangu eksport jm., tuleb meil teha veel palju tööd oma leiutiste reklaamimisel ja huvitatud välispartnerite leidmisel.

TRÜ esines Üleliidulisel Rahvamajandussaavutuste Näitusel 3 korral kokku 4 eksponaadiga (4, 9). Vilniuses tehniliste õppevahendite konverentsil näidati 33 õppevahendit. Lisaks eelnimetatuile võeti osa 4 üleliidulisest ja tsonaalsest näitusest 10 eksponaadiga (botaanikaaia lilled ja lilleseaded pälvisid mitu diplomit).

Tallinnas Eesti NSV Rahvamajandussaavutuste Näituse kahel väljapanekul esindasid ülikooli 18 eset, teaduskirjandus, ajaleht «TRÜ», fotod ja slaidid. On osaletud veel mitmel näitusel koduvabariigis.

TRÜ esitas 3 välisnäitusele — Helsingis, Varssavis ja Zagrebis — 13 eksponaati (9, 20).

5. JUURUTAMINE

Aruandeaastal juurutati rahvamajanduses 206 teadustöö tulemused (1985—83), millest saadi majanduslikku aastaefekti 1 113 700 rubla (971 500 rbl.).

Juurutuslepinguid sõlmiti 9 (17), täitmisel oli 25 (34), lõppes 12, millest saadi majanduslikku aastaefekti 161 800 rbl. (20 — 631 500 rbl.). Koostöölepinguid sõlmiti 32 (33).

Viidi läbi neljas juurutatud tööde konkurss (vt. «TRÜ» nr. 3).

● **KOMMENTAAR:** Võrreldes 1985. aastaga näib olevat juurutatud palju enam töid, kuid see on seletatav viisaastaku lõppemisega. Koostöölepingute täitmine on jäänud üldiselt samale tasemele, samuti viimaste aastate majanduslik efekt. Endised on ka kõik raskused ja puudused juurutustegvuses: puudub süsteem, mis tagaks tööde tellimise, finantseerimise ja juurutamise. Samal ajal aga nõutakse ülikoolilt suurt hulka õiendeid ja ettepanekuid juurutustegevuse ja selle parandamise kohta. Kõrgkool üksi seda probleemi ei lahenda. Kaasa saame rääkida väljatöötluste tehnilise taseme ja tehnoloogilisuse täiustamise kaudu. See eeldab aga kaasaegset katsetootmisbaasi ja vastavat tehnilist kaadrit.

(Järgneb)

SUITSETAMINE KEELATUD! КУРИТЬ ВОСПРЕЩАЕТСЯ!

Suits põlema, tikk põrandale, jalaga peale... Prügikasti ei ole. Tühi suitsupakk põrandale, tuhk sigareti otsast põrandale, suitsukoni põrandale, jalaga peale. Prügikasti ju ei ole. Süljelärakas kõrvale. Prügikasti ei ole. Tõtakal sammul trepist alla...

Õhk oli äsja elektrit täis. Teadagi, sess. Närvipinge. Igalt kodumaiselt sigaretipakilt võib lugeda: «NSVL Tervishoiuministeerium hoiatab — suitsetamine on kahjulik teie tervisele.» See kõlab nagu pilge. Julgelt võib märkida, et 50% üliõpilastest on suitsetajad, karta võib, et see arv on veelgi suurem, sessi ajal vahest koguni 70—75%? Ei tea. See ei ole poos, nagu räägitakse. Poos võib olla keskkoolis või kutsekoolis. See on harjumus, mis võib olla välja kasvanud poosist. Harjumus on pingeid sigareti abil maandada.

Lähed teadusraamatukokku. Kapitagustest tõuseb suitsu, riiulite vahel vedelevad purukslitsutud sigaretikonid. Pimedad nurgatagused, tõuseb suitsu. Raamatukogu tualettruumid on nii sinist tossu täis, et isegi harjunud suitsetajal on sinna häda sunnil vastik siseneda, mis siis veel rääkida mittesuitsetajatest.

Peahoone. Igal hommikul tuletõrjeredeliga kõrgele lae alla löödud silt «Suitsetamine keelatud», mis õhtuks järjekindlalt kaob. Suitsetajad maharebitud sildi all ei vähene, pigem vastupidi. Ja nii juba hulga päevi, nädalaid, kuid...

Isegi teatrites on suitsetamise ruumid. Teatrietenduse kolm astronoomilist tundi peab isegi suitsetaja vastu ilma erilise näriva pingutuseta. Säilib suitsetamise kultuur. Võib-olla ei ole kultuur õige sõna, sest keegi ei kahtle ju suitsetamise kahjulikkuses. Raamatukogus ja õppehoonetes viibivad üliõpilased hommikust õhtuni, suitsetamise ruumi või kohta ei ole aga kusagil.

Ühiselamutes on olemas suitsetamise kohad, isegi viidad, et siin tohib. Ometi pole pilt karvavõrragi parem kui peahoones või raamatukogudes. Miks siis? On ju üsna loomulik, et kui suitsetav tudeng pika päeva vältel pimedates nurgatagustes või tualettruumides «närve peab rahustama», viskab ta ka ühiselamus sigaretikoni kuhu juhtub.

Suitsu ei tee ainult üliõpilased. Peahoone lae alla liimitud suitsetamise keelusiltide all otsivad üsna sageli nikotiinist abi ka õppejõud. Ainult selle vahega, et keelusildi rikkumise puhul nõutakse tudengilt üliõpilaspiletit... Kuidas seda keeldu siis mõista?

Kas sellisel moel suitsetamise vastu võideldes ei saavuta me hoopis suuremat negatiivset efekti? Grupp suitsetajaid selleks ettenähtud kohas ei tee kahju kellelegi peale iseenda. Pilt, mis meile avaneb tualettruumides ja nurgatagustes, on aga ühtviisi vastik kõigile.

Me ei kiida heaks suitsetamist ja pole see lugu ka süüdistusakt kõigi suitsetajate vastu. Nagu lugeja aru sai, on asi muus — selles, kus suitsetada ja kuidas suitsetada.

KATRIN KASELA,
AINAR RUUSSAAR,
žurn. I k.

Raamatukogu meie elus, meie elu raamatukogus

1976. aasta kevadtalvel seisid Tiigi tänava lõpus, tohutu suure ja salapärase augu ääres mõned diplomandid ning vahtisid mõtlikul pilgul kõvakskülmunud lumeseguseid mullakamakaid. «Vundamendiauk?» oletas üks. «Nii suur?» kahtles teine. «Vahest uus sõudekanal?» arvas kolmas. «Mis sa nüüd!» oli teine pessimistlik. «See on nende diplomandide tarvis, kes oma diplomitöö all kokku varisevad.» «Ah!» pahandas esimene, kes oli asjalik ja tõsine inimene ning oma diplomitööd just kõitmisele viinud. «Kus te elanud olete, siia tuleb hoopis uus ülikooli raamatukogu!» Kõik vaikisid hetkeks, äsjakuuldud uudist läbi seedides ja jõudsid siis üksmeelselt nukrale järeldusele, et nemad oma tudengielus nagunii uue raamatukogu hüvesid enam kasutada ei jõua. Seepeale lonkis kaks neist kurvalt nohisedes Toomele, et romantilises, kuid jahedavõitu lugemissaalis kirjandusse süüvida, aimamata, et juba samal sügisel astuvad ülikooli need üliõpilased, kes oma diplomitöid uue raamatukogu mugavais apartementides tegema hakkavad.

* * *

Kas teate, et ...

... esimest korda hakati ülikooli raamatukogu uue hoone hädavajalikkusest kõnelema juba mõõdunud sajandi kaheksakümnendail aastail?

... et kahel korral, kui uue hoone saamine juba reaalsusesse hakkas jõudma, tuli vahele maailmasõda ning alles kolmas katse lõppes õnnelikult?

* * *

Praegusele üliõpilasele tähendab raamatukogu kahtlemata sootuks midagi muud kui neile kolmele seal vundamendiaugu serval ning teistele nendeaegsetele õppuritele. Kui tookord mindi tihtipeale Toomemäe lugemissaali vaid sel juhul, kui muidu tõesti enam mitte kuidagi läbi ei saanud, siis nüüd, viis aastat pärast seda, kui uude hoonesse sisenes pidulikult esimene lugeja, on vaevalt veel kellelgi põhjust otsida mugavamaid õpitingimusi. Ununemas on ajad, mil vajaliku kirjanduse kokkusaamine võis tähendada tõelist rahvamatka mööda Tartut, mil õpikud saadi Tiigi, vanem kirjandus, võõr- ja venekeelne kirjandus Vanemuise tänavalt, seejärel mindi oma varusid täiendama Toomele ning kui sealne kitsuke lugemissaal osutus ülekoormatuks, siirduti edasi mäest alla Kingissepa tänava tuubikumi. Küllap võib oletada, et nii mõnegi potentsiaalse lugeja hirmutas taoline väljavaade poolelt teelt tagasi.

* * *

Kas teate, et ...

... 1985/86. õppeaastal registreeriti üle 18 tuhande lugeja, neist kolmandik väljastpoolt ülikooli?

... viimase viie aasta jooksul on lisandunud ligikaudu kuus tuhat lugejat?

... iga lugeja külastab aasta jooksul raamatukogu 39 korda ning laenutab ühe korraga 4—5 raamatut?

... kaugeimad paigad, kus on vajatud meie raamatukogu teenuseid, on Austraalia ja Jaapan?

* * *

Umbes samal ajal, kui kogu Tartu võis jälgida uue raamatukoguhoone kerkimist, viisid soomlased läbi uuringu, teada saamaks, millega lugejad raamatukogudes üldse tegelevad. Ettearvatult luges suurem osa raamatuid, kuid mingi väga kindel protsent lugejaist käis ka süstemaatiliselt laua taga tukkumas, abiruumides šlaagreid vilistamas, hämaramates nurgatagustes kurameerimas. Tuvastati ka üks imiku lutitamise juhtum. Meie raamatukogus pole seni analoogilisi uurimusi tehtud. Et tegemist on teadusraamatukoguga, kujuneksid tulemused tõenäoliselt mõnevõrra asjalikumaks, kuigi ta pakub oma praeguselgi kujul õige mitmekesiseid.

* * *

«No ikka raamatuid käime saamas, õige tihti. Söömas ka. Raamatuid võiks teil tunduvalt rohkem olla.» (M, EPA, agron. I).

«Mida? Vabandust, mul on kiire, pidin sõbraga kokku saama!» (M, kursus? eriala?).

«Ikka õppetöö asjus käin. Õpikuid laenan, ÜTÜ töid, referaate. Enamasti olen kõik vajaliku kätte saanud.» (N, arstit. III).

«Peamiselt käin siin uudiskirjanduse ja värskete ajakirjadega tutvumas. Kahju, et paljud raamatud on vaid lugemissaalis lugemiseks, just sellised, mida meelsasti loeksin kodus.» (M, prof., arstit.).

«Viimastel kuudel olen käinud kabiinis väitekirja kirjutamas. Seal on palju rahulikum töötada kui kodus.» (N, filoloogiaasp.).

* * *

Kas teate, et ...

... 1985. aasta sügisel sai ülikooli raamatukogu oma nelja miljonenda raamatu?

... lisaks neile, nüüd juba rohkem kui neljale miljonile on raamatukogudevahelise laenutuse süsteemi abil teie käsutuses ka kõik teiste NSV Liidu ja mitmete välismaa raamatukogude raamatud?

... aastas laenutatakse ülikooli raamatukogust üle kolme miljoni raamatu?

* * *

Esmaspäeval, 23. veebruaril, peab raamatukogu väikest juubelit, uue hoone viieaastaseks saamist, esimest seesugust juubelit raamatukogu ajaloos. (Puuduvad täpsemad andmed, kas K. S. Morgenstern oma kaastöötajatega 1811. aastal, viis aastat pärast raamatukogu kolimist Toomele, midagi taolist pühitses.)

Paljugi on selle aja jooksul muutunud nii raamatukogu kui tema lugejate elus, nii mõndagi, millest viie aasta eest ei osatud undki näha, on muutunud igapäevaseks ja endastmõistetavaks. Mõnegi asja üle, mis kunagi näis kõige julgema unistusena, oskame juba toriseda ja paremat tahta — ja kui järele mõelda, on see asjade kõige loomulikum käik.

Ning vahest seisab nii umbes viie aasta pärast jälle kord paarkolm diplomandi või muidu tudengit Tiigi tänava lõpus ning takseerib mõtlikul pilgul suuri kaste, mida raamatukogu uksest parajasti sisse tassitakse. «Sinna pidi lastetuba sisse seatama, mööblit tuuakse,»

(Järg 4. lk.)

Vastus kriitika täpsustamisele

Ajalehe 6. veebruari numbris ilmus «Kriitika täpsustamiseks», mis midagi ei täpsustanud. Lisagem veel paar mõtet.

1. Filoloogiateaduskonna kaugõppedekanaat ei ole majandusosakonnalt saanud ühtki nimetatud kirja, pealegi ei ole meil pidevalt ühiselamus üliõpilasi ega ole meie kasutada ühtki auditooriumi (saame neid juhuslikult vabade ruumide arvelt).

2. Filoloogiateaduskond nagu teisedki teaduskonnad ei allu majandusosakonnale, mistõttu ei pea viimase kohustusi täitma.

3. Ruumid saavad soojuse teatavasti kütmisest, mitte akende kleepimisest; Tähe õppehoone mitmed auditooriumid on pidevalt kütmata, sellest on juttu olnud ka ajaleheş, üksnes majandusosakond ei näi sellest midagi teadvat.

4. Üksnes kirjade saatmisega pole tõepoolest võimalik üliõpilasi majutada ega auditooriume soojendada.

5. Majandusosakond ei suutnud ka äsja möödunud sessioonil kaugõppeüliõpilasi õigeaegselt majutada. Et kuuenda kursuse õppurid ei saanud esimesel päeval kohe öömaja, oli õppetöö algus häiritud.

6. On kahju, et meid ei toetanud ülikooli rahvakontroll. Loodame, et meil õppivad žurnalistid võtavad kaugõppeüliõpilaste olmeküsimused kriitilise analüüsi alla vabariiklikus ajakirjanduses.

EDUARD VÄÄRI

Suusavõistlused Käärikul

Vesise ilma ja muude raskuste kiuste toimusid Käärikul 7. ja 8. veebruaril TRÜ töötajate suusavõistlused. Esimesel päeval olid kavas individuaaldistantsid. Mitu päeva kestnud sula asendus võistluste ajaks paarikraadise külmaga, mis tegi raja jäiseks ning sõidu kiireks ja põnevaks. Toome ära iga vanuseklassi 3 paremat:

Naised

● **I (19—28) — 3 km: 1. Tiia Teppan (KKT), 2. Eveli Allik (KKT), 3. Karin Kiiranen (mat.).**
● **II (29—34) — 2 km: 1. Eda Merisalu (ÜMPI), 2. Evi Vaino (füüs.), 3. Miia Karro (keem.).**
● **III (35—44) — 2 km: 1. Karin Alev (KKT), 2. Helle Vissak (fil.), 3. Helle Jaaniste (füüs.).**
● **IV (45—55) — 2 km: 1. Anne Parring (mat.), 2. Mall Kure (ÜMPI), 3. Larissa Uusküla (ÜMPI).**

Mehed

● **I (19—28) — 5 km: 1. Avo Orav (KKT), 2. Ain Klais (KKT), 3. Tõnu Talvi (B-G).**
● **II (29—39) — 5 km: 1. Kalle Kiiranen (füüs.), 2. Rein Lepik (mat.), 3. Tõnis Vardja (Arst.).**
● **III (40—49) — 5 km: 1. Jaak Maaroos (Arst.), 2. Gennadi Vainikko (mat.), 3. Maido Uusküla (ÜMPI).**
● **IV (50—60) — Hanno Selg (KKT), 2. Leonhard Toom (KKT).**

Järgmisel päeval toimunud teatevõistlusest (N 2+M 3+N 2+M 3) võttis osa 8 võistkonda. Ülekaalukalt võitis KKT, teiseks jäid füüsikud, kolmandaks matemaatikud. Üldse võttis osa 60 töötajat 10st allüksusest. Üldvõitja oli KKT, 2. füüsikaos., 3. matemaatikat.

Suusatalv jätkub. Tänavu on kõrgkoolitöötajate vabariiklikud suusavõistlused TRÜ korraldada. Loodame, et ametiühingu, spordiklubi, suusaspordikateedri, Kääriku juhtkonna ja suusatajate jõupingutuste ühendamisel need ka toimuvad.

KALLE KIIRANEN

Ülikooli spartakiaad

1972. a. stabiliseerus TRÜ spartakiaadi juhend: 14 spordiala, 14 osavõtvat allüksust, alade jaotus sügis- ja kevadsemestrile. Ka siin on tänavu mõningaid muudatusi.

Sügissemestri esimest ala — orienteerumist — ei saanudki korraldada veninud põllumajandustööde pärast. Orienteerumisvõistlused jäävad maisse. Juurde tuli aga sisekergejõustik, mille juhendit tutvustatakse spordiaktiivile 10. veebruaril. Samas otsustatakse ka VTK (suvise ja talvise) mitmevõistluse saatus spartakiaadi raames.

Sügissemestril toimusid teaduskondadevahelised võistlused ujumises, võrkpallis (mehed ja naised), korvpallis (mehed ja naised, viimastel on kolm esimest kohta selgumata). Paremusjärjestus pärast viie spordiala võistlusi (esikoht 15, teine 13, kolmas 12, neljas 11 punkti jne.): 1. arstiteaduskond 66; 2. spordimeditsiini osakond 56; 3. kehakultuuri II kursus 40,5; 4. füüsika-keemia 40; 5. bioloogia-geograafia 39; 6. töötajad 38; 7. kehakultuuri I kursus 35,5; 8. matemaatika 31; 9. kehakultuuri III ja IV kursus 26,5; 10. majandus 20; 11. õigus 19,5; 12.—13. filoloogia ja ajalugu 7 punkti.

Järjestus on ebaülevaatlik kahel põhjusel: 1. ainult tulevased arstid ja spordimeedikud said kokku viie ala punktid; 2. kõik kolm kehakultuuriteaduskonna võistkonda saavad varsti juurde naiste korvpalli finaalvõistluste punktid.

Tahaks tunnustust avaldada arstiteaduskonna spordijuhtidele. **Toomas Palu ja Ivo Valter** on asja tõsiselt käsile võtnud ja tagajärjed kõnelevad nii: ujumises ja naiste võrkpallis esikoht, meeste korvpallis II, meeste võrkpallis III ja naiste korvpallis IV koht.

Lähematel päevadel algavad Tartu Maleklubis teaduskondadevahelised malevõistlused, sisekergejõustik, 25. ja 26. veebruaril suusatamine. Järgnevad lauatennis, laskmine, rühmvõimlemine, orienteerumine ja kergejõustik.

Ülikooli sport on valdkond, kus üliõpilaskond saab tegutseda omavalitsuse tingimustes.

Raamatud ruttu tagasi!

Teadusraamatukogu kojulaenutusse pole vaatamata korduvatele meeldetuletustele tagasi toonud eelmisel õppeaastal laenutatud raamatuid terve hulk üliõpilasi. Palume seda teha **viivitamatult.**

Ajalooteaduskonnast Eerik-Niilis Kross, Katri Raik (ajal.), Piret Pihlakas, Lembi Riistan (def.);

arstiteaduskonnast: Andres Aug, Margarita Dolai, Kristiina Jakovleva, Artur Klet, Ene Luik, Krista Kuusk, Andres Kööp, Ellen Lembre, Maire Leppik, Kai Männiste, Karin Nõukas, Leonid Rabinovits, Marge Reimand, Retlav Roosipuu, Marika Talumäe, Jaanus Torm (ravi), Kristel Anijärv, Irina Kaljuvee, Anne Kuusk, Anu Lugovaja (ped.), Dainius Bucas, Igor Djortkin, Gelena Jaščanina, Taissa Palamartšuk, Vladimir Rusnak, Juri Samsonov, Oksana Savinova (spordimed.), Liisi Graf, Tiina Kallikorm, Ene Mölder, Margit Vaitmaa (stom.), Karin Lambing (farm.);

bioloogia-geograafiateaduskonnast: Kertu Allpere, Tiina Noot (geogr.), Esko Ehatamm, Raili Allmäe, Üllas Ehrlich, Ööle Kerge Urmas Lett, Tiina Uuetoa (geol.);

filoloogiateaduskonnast: Marika Erm, Karin Kasterpalu, Margit Kempi, Ailo Laats, Karol Rummi, Katrin Stalde, Kai Uibu (eesti f.), Grigori Amelin, Konstantin Djatškov, Jekaterina Jermolenko, Krista Juhkov, Inga Mangus, Kaja Rinderberg, Julia Solenikova, Piret Suvinõmm, Natalja Timina (vene f.), Tiit Pruuli (žurn.), Urho-Mati Limberg, Marianne Peterson, Marili Susi (ingl. f.), Svetlana Krostal (saksa f.);

füüsika-keemiateaduskonnast: Jelena Dombrovskaja, Gunnar Kalajas, Madona Kortšilava, Albert Lipets, Marina Meštšerjakova, Natalja Rosenvain, Merike Villand (füüs.), Kaia Oss, Aivo Orav, Heli Savik, Andrus Sepp, Marek Strandberg (keem.);

kehakultuuriteaduskonnast: Toomas Lelumees, Peep Reedi, Katrin Repson, Igor Sinitsõv, Hanno Tünder;

majandusteaduskonnast: Heiki Pagel, Kristiina Nagel (rah.), Gea Junkur, Irina Kamõšan, Ingrid Kompus, Alla Šestakova (kaub. rmtpid.), Paavo Kollom (kaub-ök.), Ulvi Karpats, Heli Nõgesmäe (maj-küb.);

matemaatikateaduskonnast: Irina Abramšvili, Ülle Ilves, Leili Onga, Silvia Peets, Svetlana Sulima, Inna Skiljova, Tarmo Vaap (mat.), Nonna Batolina, Svetlana Pavlova (rak-mat.);

õigusteaduskonnast: Kersti Beredsen, Katri Koitver, Andres Kulu, Maris Ritsoson, Eva Tibar, Hendrik Laanjärv, Inga Meister, Kaia Krüger.

KALJO LEPIK,
teenindusosakonna juhataja

Raamatukogu ...

(Algus 3. lk.)

arvab üks, ilmselt noor ema. «Mis sa nüüd,» on teine pessimistlik, «ma kuulsin, igavene kaval masinavärk seatakse sisse. Tead, lähed trepist üles, üleval vahib ekraan otsa ja kus siis käratab: «Too need raamatud ära, mis sul kolm kuud käes, siis vaatame! Ja pühi jalad korralikult puhtaks!»» «Ah,» pahandab kolmas, kes on asjalik ja tõsine inimene. «Eks too siis kähku ära, enne kui masin üles seatakse, ja ega jalgade pühkimine su taldu ka läbi ei kuluta.

Tegelikult on need hoopis lugejate jaoks mõeldud kirjutusmasinad ja sellised paljundusautomaadid, kust saad ise mõne kopika eest vajalikust leheküljest koopia teha. Lõpeb ometi ükskord see raamatute sodimine ja lehtede katkumine!» Seejärel suunduvad nad kindlasti lähemalt uurima, kellel neist õigus. Aga kuna see kõik alles viie aasta pärast sünnib, ei selgu tõdegi enne, kui alles loos, mis raamatukoguhoone kümne aasta juubeli puhul kirja pannakse.

KATRIN REEMET

Uusi trükiseid

J. Peegel. Nimisõna poeetilised sünonüümid eesti regivärssides. Sõnastik 3 (neiu—poiss). Tallinn «Eesti Raamat» 1986, 500 eks., 232 lk., 55 kop.

Valner Krinal. NSV Liidu majandusajalugu kapitalismi perioodil. Kolmas, parandatud trükk. Tartu 1986, 600 eks., 84 lk., 15 kop.

Valner Krinal. Kapitalistlike riikide majandusajalugu imperialismi perioodil. Kolmas trükk. Tartu 1986, 600 eks., 88 lk., 15 kop.

Kaubandustöö efektiivsus. Metoodilisi materjale TRÜ majandusteaduskonna üliõpilastele. Lembit Auväärt, Aino Siimon, Vambola Türk. Tartu 1986, 300 eks., 72 lk., 10 kop.

Töökaitse õppeaine normatiivandmeid, liigitusi ja skeeme. V. Ritslaid. Tartu 1986, 500 eks., 80 lk., 15 kop.

Botaanika. Õppematerjal TRÜ ettevalmistusosakonna kuulajatele. Tartu 1986, 500 eks., 60 lk., 10 kop.

Füsioloogia praktikum. A. Viru, J. Pärnat. Tartu 1986, 500 eks., 64 lk., 10 kop.

Lastehaiguste praktikum. Arstiteaduskonna ravlosakonna IV ja V kursuse ja pediaatriaosakonna III kursuse üliõpilastele. Kuues, täiendatud trükk. Tartu 1986, 1200 eks., 292 lk., 55 kop.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 720. Семиотика пространства и пространство семиотики. Труды по знаковым системам XIX Тарту, 1986, 1000 экз., 164 с., 1 руб. 80 коп.

*

«TRÜ» KOLLEEGIUM!

Semestri esimene koosolek, mis esmaspäeval osavõtjate vähesuse (2+1) tõttu ära jäi, toimub ilmtingimata teisipäeval, 24. veebruaril kl. 12 toimetuses.

PRESSISEKRETÄRID!

Jälgige reklaami peahoones ja hoidke sidet toimetusega. Nädala esimesel poolel juba midagi toimub!

Esmaspäeval aga olete oodatud ajakirjandusseminarile kl. 17 ph. aud. 235.

«VIKERKAAR»

Reedel, 27. veebruaril kohtub ajakirjanduskateeder ajakirja «Vikerkaar» toimetusega. Tulla vanasse kohvikusse.

Oodatud on kõik huvilised!

SUVEMALEV!

SM staap palub kõigil allasutustel, kes vajavad suveks meie malevlasi, teatada sellest komsomolikomiteesse lähema 10 päeva jooksul, **s. t. 9. märtsiks.**

Palume sooviavalduses vastata järgmistele küsimustele:

1) millal abilisi vajatakse?
2) kui palju üliõpilasi (eraldi poisse ja tüdrukuid) soovitakse?
3) missugune on töö?
4) kuidas tasustatakse?

Hilisemaid nõudmisi me enam täita ei saa.

Suvemaleva staap

LOODUSKAITSERINGIS

Hei tudeng, kes Sa oled huvitatud **Vooremaast! Tule pühapäeval, 22. veebruaril** suusamatkale Luua—Palamuse kanti. Meid juhendab ringi vilistlane, geograaf Helve Anton. Osta pilet + pagasipilet kl. 11 väljuvale Jõgeva—Rakvere bussile Kaarepere peatusse. Paki suusaotsad, võta kaasa võileib, sõber(sõbranna), hea libisemine ning hea tuju. Tagasi kl. 18.30 rongiga Kaarepere jaamast.

Juhatus

TR KONVERENTSISAALIS

Kolmapäeval, 25. veebruaril kl. 16 tehakse algust **eesti kultuurilugu** vaatleva sarjaga. Esmalt peatutakse muistsel rahvakultuuril ja kombestikul. **MALL HIIEMÄE** heidab pilgu eestlase ökoloogilise mõtteviisi esiaegadesse.

«TOITUMISKOOL» KUTSUB

Spordi, õhutemperatuuri ja «keskellega-käib» kõrval on ikka olnud juttu toidust ja toitumisest. Karbonaadist kannibalismini. Mured selle ümber võivad olla küll väga isiklikud ja erinevadki, kuid siiski mitte sellised, et neid ei tohiks analüüsida käitumisteaduse poole pealt. Teemasid, mida on käsitlenud psühholoogia, on mitmeid, neist põnevamad, nagu

- dieet ja muutused psüühikas,
- emotsionaalsed seisundid ja tüsedus,
- enesehinnang ja toitumine,
- varajane lapsepõlv ja eneseregulatsioon

tulevad vaatluse alla «Toitumiskooli» loengul, teemal **«Kehakaalu regulatsiooni psühholoogilised mehhanismid», esmaspäeval, 23. veebruaril** kl. 18 Lutsu tn. 2 suures auditooriumis.

ALEKSANDER PULVER

TALIFIL '87

ehk filoloogide talvine suusapäev tuleb seekord Vellaveres kaunil laupäevasel päeval, **28. veebruaril.** Kokkuleppel dekanaadiga toimub õppetöö sel päeval vabas õhus ja põhirõhk asetub keha harimisele.

Suusarong väljub vaksalist **kl. 11.22,** aga kes eriti varase tõusmisega ja ei kannata nii kaua oodata, võib tulla ka kella kaheksase rongiga. Kedagi tagasi ei saadeta.

Kaasa võtta lusikas, kruus ja katelok (need kindlastil), kaks paari sooja pesu, kolm paari sokke, «Eesti lindude välimääraja» ja kõike muud, mis kaasa mahub. Suusaki saab laenata **reedel, 27. veebruaril kl. 16—18 TRÜ suusabaasist.** Kes vähegi saab, võtku kaasa salvokad, sest plaanis on meie mail ennenägematu kahebobide võidukihutamine.

Häid plaane on üldse palju, aga mis neist teoks saab, seda näeb juba kohapeal. Kuna me ei tahaks üliõpilasi nälga jätta, siis on korraldajatel palve, et kursused lähemate päevade jooksul annaksid teada, kui suurt üliõpilaste massi peame arvestama. Toitlustamine ei tule kallis ning esialgu me ei tahagi rohkem kui vaid 50 kopikat inimese pealt. **Infopunktid on eesti keele kateedris (Tiiu Ojanurme) ja Päntris tuba 219 või äärmisel juhul 109. Andke märku!**

Head määrimist ja head libisemist!

SPORDIORGANISAATORITE KONKURSS

Ülikooli spordiaktiiv kiitis heaks kursuste (õpperühmade) spordiorganisaatorite konkursi. Esmalt arvestatakse võimekust tuua oma õpingukaaslasi spordiradadele — TRÜ spartakiaadi massivõistlustele (suusatamine, orienteerumine, kergejõustik, laskmine, ujumine). Rehkendamisel arvestatakse organisaatori nimele tema kursusekaaslaste kogutud punktid. Eesmärk — muuta ülikooli spartakiaad tõepoolest massivõistluseks. Ja esimene jõuproov suusatamises on juba eeloleval nädalal.

Teises järjekorras arvestatakse kursusesisese spordi organiseerimist ja osavõttu teaduskonna spordiüritustest.

Osavõtt konkursist on vabatahtlik. Pärast iga spartakiaadiala lõppu tuleb spordiklubis üle kontrollida oma hoolealuste andmed. Pärast omakorraldatud üritusi esitada ühelauseline kokkuvõte spordiklubisse. Parimatele autasud.

ATLEETIDE KONKURSS

Spordiaktiiv toetas ka konkurssi mitmekülgseima üliõpilassportlase ehk kõige harmoonilisema atleedi selgitamiseks. Loomulikult on osavõtt vabatahtlik, kusjuures omaette konkureerivad kehakultuuritudengid.

Mida arvestatakse? Ülikooli spartakiaadi individuaalaladel annab iga distantsi või harjutuse (ka teatevõistluse) lõpetamine ühe punkti, mingil spordialal järgunormi (mis tahes järgu ja ainult üks kord ühel spordialal) täitmine aga kaks punkti. Järgunorme saab täita mistahes, ka kursusesisestel (lauatennis, male) võistlustel.

Arvestust peetakse spordiklubis üliõpilaste sooviavalduste järel.

Spordiklubi

KLUBIS

DISKO («LOENGU») TSÜKKEL

Reedel — «Armastus ja tänapäev»,

laup., «Noored ja tänapäev»,

pühap., «Maailm tänapäeval». Algus kl. 21.

NB! 27. ja 28. veebruaril vabariiklike **DISKOPÄEVADE «TARTU '87»** üritused meie klubis. Üles astuvad parimad diskorid, diskogrupid ja videoteegid.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 772. MB-00943. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Raamatukogu Reaamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 6 (1478) Reede, 27. veebruar 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

Ootus ja tegelikkus

Kongressimuljed komsomolikomitee sekretärilt ANDI KASAKULT.

● Ahnelt jälgisime otseülekandeid, videosalvestusi, trükisõna. Püüdsime tähele panna delegaatide ja eemalseisjate hinnanguid, ka pressi interpreteerimiserinevusi. Sina ise olid kõige sees, Sinu arvamine?

Sees küll, aga jälgimisvõimalus oli Sul näiteks suurem. Mida öelda? Väline külg oli oodatust üle, nagu juba «Edasist» lugesime. Väga ladus korraldamine, väga suur hoolitsus. Kõrgkoolide delegaate võeti vastu ka meie ministeeriumis.

Jaa?

Ülikoolist käisime seal kolmekesi: Asko Pohla, Vambola Paavo ja mina. See oli rohkem mõlema poole tutvustamine, sisulisi küsimusi me loomulikult ei lahendanud. Kõnelesime omavalitsusest ja eksperimendist.

● Oli see Sul esimene kongress?

Esimene ja tõepoolest erakordne. Kolmel korral oli võimalus näha NLKP Keskkomitee peasekretäri Mihhail Gorbatšovi. Olin üsna tema lähedal Lenini ausamba juures lillede panemisel ja ka pärast «Estonia» kontserdi lõppu. Tema tervitus kongressil oli kõige meeldivam ootamatus. Ootasime seda, aga ei julgenud loota.

● Parteikomitee sekretär dots. Paul Kenkmann jagas oma muljeid viimasel parteikomitee koosolekul ja ka teisipäeval ideoloogiasektori kohtumisel NAKiga. Ta oli teie kongressi külaline ja võttis osa ka aktiivi kohtumisest sm. Gorbatšoviga. Tal on kogemusi eelmisest kuuest kongressist. Hinnang praegusele oli küllaltki soodne. Aga Sinul?

Minul võrdlusvõimalusi pole, aga juba eelnenud õhkkonnast võis arvata, et seekord paljud probleemid lõplikult selgeks räägitakse. Lootsin siiski enamat. Mõned sõnavõtjad kõnelesid ainult oma tööst, niisugusest kitsast lõigust, mis teisi ei huvita ja mida peaks saama korda ajada ka ilma suurfoorumita. Oleks kongress kestnud kaks päeva, saanuks rohkem probleeme välja tuua. Võinuks olla ka vaba mikrofoni stiil, tutvustada eelnevalt komsomoli keskkomiteesse valitavaid jpm.

Mulle jäid hästi meelde Jõgeva koolitüdruku Diana Soodla ja parteiveterani Alma Vaarmani sõnavõtt. Ka Asko Pohla mõtted võeti hästi vastu, pealegi tõi ta välja meie oma probleemid: OV, komsomoli rahaliste vahendite puudumine, õppematerjalide paljundamise vähene võimalus, komsomoli õiguste puudumine põhikirja projektis jne.

● Kas kedagi ka maha plaksutati?

Ei. Eks igaühel oli ikka midagi öelda ka. Väga hästi võeti vastu need esinejad, kes oskasid saaliga suhelda, oskasid saali kuulama panna.

● Ülikoolist valiti ELKNÜ Keskkomitee liikmeks kaks inimest — peale Sinu veel õigusteaduskonna III kursuse üliõpilane, komsomolikomitee asesekretär Asko Pohla. ELKNÜ Keskkomitee büroosse kuulub samuti Pohla.

Büroo käib koos kord kuus ja arutab kõiki komsomolielu küsimusi. Keskkomitee liikmed saavad kokku kord kvartalis. Meie esindatus keskorganis on päris tugev. Vambola Paavo valiti revisjonikomisjoni.

● Võiks vist öelda, et oma mees(mehed) keskkomitees. Üliõpilased moodustavad Eestis õppivast noorsoost 7,9%. Taas sõnab ka ÜLKNÜ kongressile ülikooli delegaat. Eelmisel korral esindas meid komsomolikomitee sekretär Andrus Lauren, nüüd Sina. See toimub aprillis. Aga praegu alanud semestri algul on rahvas veel ootel. Mis saab ikkagi omavalitsusest, komsomolitööst?

OV on osaliselt tööle hakkamas. Eksperimenditeaduskondades tegutsevad üliõpilasprodekaanid (iseasi kui hästi-halvasti — see sõltub üliõpilaste pealehakkamisest), ministeeriumis on kinnitatud TRÜ nõukogu üliõpilasliikmed. Kiiresti on vaja meil teha koos ametiühinguga tööjaotus, et ei oleks dubleerimist. Tähelepanu peab jääma õppetööle, teadustööle ja ideelis-poliitilisele poolele, samuti EÜEle. Osa seniseid valdkondi võiks komsomolist hoopis eemale jääda. Kasvõi näiteks sport. Kui palju on neid üksusi, kes ülikoolis spordiga tegelevad! Iga algorganisatsioon peaks leidma just enesele sobiva ja lähedase tegevuse ja lihtsalt tööle hakkama.

VARJE SOOTAK

Tagasivaade teadusaastale

(Algus «TRÜs» nr. 4 ja 5)

TUNNUSTUSTEST

Aruandeaastal esindas NSVL TA teadusnõukogudes TRÜd 30 liiget (1985 — 22), koordinatsioononõukogudes ja komisjonides 20 (8). Teaduskontaktid on kõikide Eesti TA instituutidega.

1986. aastal oli TRÜs 1 NSVL PTA korrespondentliige (rektor prof. A. Koop), 1 NSVL MTA korrespondentliige (prof.-kons. J. Saarma), 2 ENSV TA akadeemikut (prof. P. Ariste ja M. Bronštein), 8 ENSV TA korrespondentliiget (prof. A. Koop, J. Rebane, H. Trass, A. Kask, V. Palm, J. Peegel, H. Rätsep, G. Vainikko).

ENSV parimate tööde nimistusse arvati 26 ülikooli uurimust (25). Kaks parimat teadustulemust märgiti ära NSVH TA 1985. aasta aruandes (1984 — 6).

TRÜs töötas 3 doktori- (5 erialal) ja 7 kandidaadiväitekirjade (17 erialal) kaitsmise nõukogu. Neis kaitsti 3 doktori- ja 48 kandidaadidissertatsiooni (14 meie ülikooli töötajatelt).

Korraldati 2 üleliidulist (3), 4 vabariiklikku (6) ja 8 ülikoolisisest (9) konverentsi.

VÄLISKOMANDEERINGUD

Väliskomandeeringus viibis 53 õppejõudu ja teadurit ning 5 üliõpilast (56, 4). 16 õppejõudu ja 4 üliõpilast oli filoloogiateaduskonnast, arstidel oli 10 sõitu. Aktiivselt on välisvahetusest osa võtnud matemaatikud — 9 komandeeringut. ÜMPI on esindatud 7 sõiduga, kuid ainult 2 toimus NSVL KKEHM kaudu.

KOMMENTAAR: Väliskomandeeringute arv on jäänud viimastel aastatel samaks. Kõrgkoolielu ümberkorraldamine ning tänapäeva teaduslik-tehniline progress ei ole mõeldav teaduskontaktide tunduva täienemiseta kõikides lülides — üliõpilasest õppejõuni.

Välislektoreid saabus ülikooli ainult 2, samal ajal oleme vastu võtnud üldturismigruppe ja teiste asutuste välisкülalisi kokku 3031 (2062).

Pidades praegust olukorda ebarahuldavaks võtsime ka nõukogu otsusesse punkti, mis peab oluliseks teaduslike välissidemete igakülgset arendamist ja palume ENSV KKEH Ministeeriumil astuda vajalikke samme TRÜ rahvusvaheliste teaduskontaktide laiendamiseks.

LEPINGUD

Teadustööde üldmaht oli 6 880 000 rubla, millest akteeritud tööde maht oli 4 930 000 rubla.

● **KOMMENTAAR:** Võrreldes 1985. aastaga on lepinguliste tööde akteeritud maht vähenenud 1,3%. Selle põhjuseks on ülikoolile eraldatud palgafondi vähesus. Alates 1983. aastast on plaaniliselt eraldatud palgafond jäänud 1 500 000 rubla piiridesse, mis näitab pigem kahanemise tendentsi. Samal ajal on aga laekunud lepingupakkumiste hulk nii suur, et aastaks läheks vaja kahe ja poole miljoni rublast palgafondi. Et pakutavad tööd on põhjendatud ning tulevad soliidsetelt tellijatelt ning ülikooli paljud elulõigud sõltuvad otseselt lepinguliste uurimistööde mahust, siis takistab kinnikülmutatud palgafondi limiit kõvasti TRÜ normaalset arengut. Teadusosakond on viimastel aastatel sõlminud lepinguid küll ka üle eraldatud palgafondi limiidi, mistõttu planeeritud palgafondile lisa küsimine on põhjendatud. Kuid nii saadud täiendavad kogused TRÜ vajadusi ei kata. Taotlusi täiendava palgafondi saamiseks ei ole arvesse võetud ning tänavu võib lepinguliste uurimistööde maht oluliselt väheneda. Seda on näha juba sõlmitud lepinguliste tööd üldmahu vähenemises võrreldes 1985. aastaga (3 590 000 rubla asemel 2 370 000 rbl.).

Meie teadustöö tase on kõrge. Vaieldamatult tõestab seda kasvõi see, et tellijaile üleantud lepingulistest töödest tehti ligi 70% teadusasutustele. Vabariigi tellijatele tehti ligi 38% tööde üldmahust. Kahjuks ei ole viimastel aastatel Eestist juurde tulnud maksujõulisi tellijaid. Ülikooli abiga saaks aga lahendada mitmeid probleeme. On tehtud ettepanek rakendusarheoloogia harulabori loomiseks. Esialgu tegi selle ettepaneku linna täitevkomitee kapitaalehituse osakond. Praegu puuduvad veel igasugused andmed positiivsest lahendusest. Peetakse ka läbirääkimisi keskkonnakaitse-alaste tööde koondamiseks ühte harulaborisse. Asjade käik sõltub vabariigi juhtorganite seisukohast.

(Järgneb)

ÜMPIle I preemia

Eesti NSV KKEH Ministeerium õnnitles ÜMPI kollektiivi, kes sai NSVL KKEH Ministeeriumi ja üleliidulise harukondliku ametiühingu keskkomitee rändpunalipu ja esimese rahalise preemia üleliidulises sotsialistlikus võistluses eelmisel aastal.

ÕNNITLEME!

Külaline Saksa Liitvabariigist

Meil oli 24.—28. veebruarini külas firma «Ernst Leitz» Nõukogude turu kommertsdirektor Voldemar Masing. Tema isa Hugo Masing valmistas seadmeid ülikooli füüsikaosakonna tarvis.

Külaline tutvus linna ning ülikooliga ja andis ajaloomuuseumile üle oma isaga seotud materjale. Et jätkata isa traditsioone, kinkis V. Masing füüsikaosakonnale firma «Ernst Leitz» uurimismikroskoobi «Laborlux D», mida saab kasutada nii teadus- kui õppetöös.

Algab üleliiduline olümpiaad

«Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress» — sellise nimetuse all toimub kõrgkoolides juba aastaid üleliiduline olümpiaad.

See toimub kolmes voorus: veebruaris-märtsis viiakse läbi ülikooli voor; aprillis — vabariiklik ja sügissemestril üleliiduline voor.

Sel aastal tuleb ülikoolisiseses voorus jõukatsumine matemaatikas (üld- ja eriaine), teoreetilises mehhaanikas (üldaine), programmeerimises ja elektronarvutites (üldaine), keemias (üld- ja eriaine), füüsikas (üld- ja eriaine), bioloogias (üld- ja eriaine), psühholoogias (üldaine), aine), vene keeles (üldaine), eesti keeles ja kirjanduses (eriaine), inglise ja saksa keeles (üld- ja eriaine), prantsuse keeles (eriaine), pedagoogikas koos pedagoogilise psühholoogiaga (pedagoogilistele erialadele), bioloogilis-meditsiinilistе ainete tsüklis (kehalise kasvatuse ning kehakultuuri ja spordi erialad), õigusteaduses, teraapias, pediaatrias, farmaatsias, stomatoloogias, kirurgias ja füsioloogias.

Iga aine paremad tundjad võistlevad ülikooli võistkonna koosseisus vabariiklikes voorudes, kus kohtutakse teiste Eesti kõrgkoolide võistkondadega ja selgitatakse ka individuaalvõitjad.

Vabariikliku vooru võitnud kõrgkool esindab Eesti NSV-d üleliidulistel võistlustel, mis toimuvad sügissemestril NSV Liidu eri linnades. Üleliidulisest voorust võtavad osa kõikide liiduvabariikide ning lisaks veel Moskva ja Leningradi võistkonnad.

Kõikide voorude võitjaid autasustatakse.

Soovime edu kõikideks olümpiaadivoorudeks ka sel aastal!

Prof. LEMBIT PUNG,
olümpiaadi organiseerimiskomisjoni esimees

ELKNÜ TRÜ KOMITEE

koosolek on sel korral neljapäeval, 5. märtsil kl. 18 komitees.

EÜE SEKTORI

koosolek toimub esmaspäeval, 2. märtsil kl. 18 komitees.

Ametiühingute kongressi

delegaat on ka neuroloogia ja neurokirurgia kateedri dots. TIINA TALVIK. NSVL ametiühingute kongressile sõitis Eestist 33 delegaati, suurfoorum avati teisipäeval.

ÕNNITLEME!

Revolutsioon ja inimene

Meie ülikoolis täiendab ennast Volgogradi ülikooli filosoofiakateedri juhataja **Solomon Krapivenski**, üks NSV Liidu tuntumaid revolutsiooniteoreetikuid. Ta nõustus meie üliõpilastele pidama kolm loengut, mis toimuvad järgmiselt:

2. märtsil 1987 kell 18.15 aud. üt. 212 «Millist isiksust vajab revolutsioon?» (Juttu tuleb sellest, kuidas kujuneb revolutsiooniline isiksus ja kuidas rahvamass muutub revolutsiooniliseks rahvaks).

10. märtsil 1987 kell 18.15 aud. üt. 212 «Mida ootab inimene revolutsioonilt?» (Siin räägitakse ka võõrandumisest ja kritiseeritakse isiksuse automaatse kujunemise teooriat).

16. märtsil 1987 kell 18.15 aud. üt. 212 «Uutmine isiksuse jaoks ja isiksuse kaudu» (arutatakse moraalset alternatiivi «olla või omada»).

Kõik kuulajad ja küsijad on teretulnud.

HARRI INTS

ÕNNITLEME!

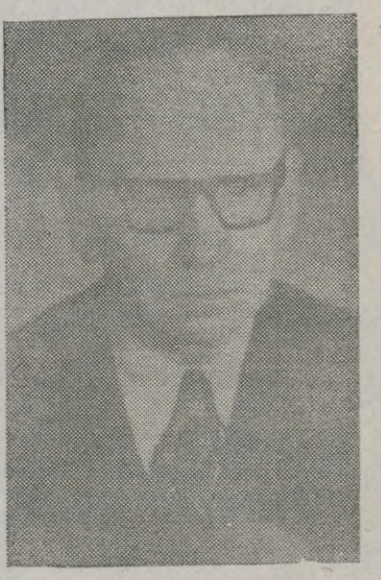

21. veebruaril sai 85-aastaseks pedagoogika kateedri kauaaegne õppejõud ALEKSANDER ELANGO. Soovime tugevat tervist, jätkuvat rõõmsat meelt ja püsivat tööindu!

Kolleegid

● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ●

Saateks

Käesolev lehekülg «TRÜs» on midagi sellist, mida rahvusvaheliste suhete ring (RSR) varem koostanud ei ole, on uut laadi töövorm. Ent võiks ka öelda, et see on millegi vana ülessoojendamine. RSRi rajas rühm tudengeid, kes olid rahvusvahelise olukorra ja välispoliitika küsimustesse jõudnud juba süveneda omal käel ja kes tahtsid siis oma teadmisi jagada ka teistele. Mitte kõik nad ei olnud alustanud lektoritena. Nii mõnelegi neist oli esimeseks väliskommentaariks pakkunud lahkelt oma veerge tollane «Edasi».

Ringi pea veerandsajandilises ajaloos on olnud nii tõuse ja mõõne, ent ta eksisteerib. Vaatamata sellele, et puudub mingi baaskateeder, puudub oma ruum või ruumike (me oleme tänulikud teadusraamatukogule, kelle katuse all me koos saame käia), puudub oma üliõpilaskontingent (meid on püütud «lohutada», et see puuduvat filosoofia ringilgi, kuid seal on vähemalt kateeder...) ja seda kõik 23 aastat. Alul oli vähemalt kapp, kuhu pidi tulema seni olematuks jäänud kataloog. Nii et ringil tõepoolest reserve on, kui kasutada väljendit ELKNÜ TRÜ organisatsiooni XXIX konverentsi otsusest.

See põld on aga juba andnud vilja. JAAK KAARMA, TOOMAS ALATALU, REIN RUUTSOO, JAAN SOOTAK, TÕNU LAAK, HARDO AASMÄE, RAUL MÄLK, REIN TOOMLA, TÕNU KORDA... Need on nimed, mis kui mitte kõigile, siis ometi paljudele ütlevad midagi. Loetlesin vaid ringi presidente ja neistki ainult osa.

Nii on RSR oma elujõudu ja järelikult vajadust tõestanud. Seejuures pole ta kunagi olnud mingi lähetuse andja ellu, ta on endas ühendanud üksnes eri osakondade (tänavu seitsme) ärksa maailmahuviga noori.

KAIDO JAANSON,
RSRi vilistlane ja juhendaja

* * *

Kõlab kärgatus ja kummaline koletis tungib ruumi, kus järjekordset plenaaristungit pidamas USA—NSVL delegatsioonid. Hetk nõu peetud, lükatakse lauad kokku ja koletis visatakse ühisjõul ruumist välja... Sellise sümboolse ühinemisega võitluseks välismaailmast sissetungijate vastu lõppes 1986. a. kevadel *show* «NSVL — USA läbirääkimised».

Niisiis tuleb juttu rahvusvahelistе suhete ringist (RSR). RSR pidas oma asutamiskoosoleku **7. okt. 1963. a.** Ringi esimeseks presidendiks sai ajaloo-osakonna tudeng **M. Uesson.** Oma algusaastaist peale on ringi eesmärk olnud huvitava välispoliitilise informatsiooni andmine kaasüliõpilastele, samuti päevakajaliste sündmuste peegeldamine *show*'des.

1983. a. tähistas RSR oma 20. sünnipäeva, mis kulmineerus 7. okt. temaatilise konverentsiga. Anti välja ka vastavat atribuutikat — kleebised, lipsud, lipsunõelad. Ilmus RSR-i tutvustav brošüür.

Pärast juubelit RSR-i tegevus rauges, peamiseks põhjuseks ehk noormeeste sõjaväkke võtmine, sest läbi aegade on RSR-i aktiivsemateks liikmeteks olnud I—III kursuse noormehed. Tänaseks on RSR kriisist üle saanud, praegu on aktiivseid liikmeid 20. RSR-i töövormidest on kirjutatud varasemates TRÜ lehtedes (viimati 31. okt. 1986. a.).

23 eksisteerimisaasta jooksul on RSR läbi elanud mitmeid muutusi, muutunud on ka traditsioonid: mõned kadunud (seminarlaagrid Aegviidus), mõned taaselustunud (RSR-i päev Pärnu keskkoolides), mõned alles loodud (ringisisene ennustusvõistlus).

RSR on operatiivselt reageerinud päevakajalistele poliitikasündmustele. Näitena võib tuua USA presidendivalimised, NSVL — USA läbirääkimised, kohus M. Thatcheri üle jt.

Viimastest ettevõtmistest mainiksin RSR-i lektorite päeva Pärnus. Esineti loengutega keskkoolides, organiseeriti viktoriin, õhtul toimus pidulik bankett. Lektorid said hulgaliselt esinemiskogemusi. Kahjuks peab märkima keskkooliõpilaste ükskõiksust maailmas toimuva suhtes. Näiteks pakuti viktoriinis NSVL rahvaarvuks 21 miljonist kuni 65 miljonini, ELKNÜ sekretärideks M. Vannast ja K. Vainot jne. Ühes koolis oli klassijuhataja, selleks et klass pärast tunde «laiali ei jookseks», sunnitud välja kuulutama, et Tartu lektor esineb teemal «Pornograafia kaasaja kapitalistlikus ühiskonnas» + slaidid...

RSR on taas hakanud aktiivselt ühingu «Teadus» raames loenguid pidama Tartu linna asutustes ja ettevõtetes. Päevakorda on kerkinud probleem, millest räägitud paljudel eri tasanditel, ka viimasel Tartu linna komsomolikonverentsil. Nimelt ületab RSR-i poolt pakutav nõudmise välispoliitilise informatsiooni järele. Üldtuntud on poliitinformatsioonide läbiviimise probleem, tavaliselt on nad kas formaalsed või koguni fiktiivsed. RSR pakkus viimati abi 21. nov. 1986. a. TRÜ lehes, kus oli kirjas ka näitlik teemade loetelu. Meeldetuletuseks veel kord: RSR käib koos TEISIPÄEVITI KELL 18.15—20 TRÜ TEADUSRAAMATUKOGUS AUD. 293. Loengute soovijatel palume tulla kohale alguseks, et edaspidise suhtes kokku leppida.

Reageering kuulutusele «TRÜs» oli ootamatu. Meilt tuldi loengut tellima ainult EPA-st. Kas tõesti selleks, et TRÜ esindajad tuleksid RSR-i, peab kuulutuse panema EPA häälekandjasse?

RAUL EAMETS,
õigust. V kursus,
RSR-i president

Maailma huvitavaim raamat

1759. aastal avas tundmatu iiri õllepruul perekonnanimega *Guinness* õlleköögi. Kaubal oli minekut, osava ja hakkaja mehena suurendas ta peatselt toodangut ning aastatega riisus õllevahult korraliku varanduse. 1886. a. reorganiseeriti firma aktsiakompaniiks. Tume, meeldiva maitsega, nagu veniv *Guinness Extra Stout Porter* sai paljudele lemmikjoogiks. Õlle koostis pole sajanditega eriti muutunud, nimest aga on jäänud vaid esimene sõna — *Guinness*. Osta saab seda 141 riigis ja viimane sõna on siin veel ütlemata. Guinnessi õlle edu saladus peitub pidevas tarbijate soovide arvestamises. Koos muu informatsiooniga hakkas korjuma huvitavaid fakte, mis firma toodanguga seotud ei olnud. Esmakordselt 1955. a. avaldati kõik huvitavad eluseigad ja rekordid prooviraamatus. Nüüd on möödas kolm kümmet, rekordite raamatut trükitakse 24 keeles ning tiraaž on ületanud 50 miljoni piiri. Eks needki ole rekordid. Raamatus on ära toodud üle 20 000 fakti ja iga uus väljalase sisaldab midagi uut. Praeguse firma *«Arthur Guinness, Son & Co (Dublin) Ltd»* esimees Benjamin Guinness, krahv Iveagh, kirjutab 1985. a. raamatu eessõnas: «Me kõik oleme uhked oma raamatu üle. Iga uus trükk toob midagi värsket, midagi eriti huvitavat.»

Otsides midagi sobivat tõlkimiseks, meenus mulle mu klassiõde, kellega talve hakul koos Pärnust Tartusse sõitma juhtusin. Kui ta oli mu poolsurnuks rääkinud, mainis muuseas, et hiljuti angiinis olles

(Järg 4. lk.)

Kuulutus

Kus on RSRi meenelipsud? Ausale leidjale peame loengu rahvusvahelisest olukorrast eriti avalikustamata allikate alusel. (Sama kehtib ka täpse info puhul nende praeguse asukoha kohta).

RSRi juhatus

Bastille'i väljakult Bourbonide palee ette

EELMISE AASTA LÕPU NING SELLE AASTA ALGUSE LEHED TOID SÕNUMEID ÜLIÕPILASTE JA ÕPILASTE DEMONSTRATSIOONIDEST PRANTSUSMAAL, HISPAANIAS, HIINAS JA LÕUNA-KOREAS. KAHTLEMATA ON IGAL MAAL OMAD KONKREETSED POHJUSED JA AJENDID, KUID KAS NOORSOO ÜLDISE AKTIIVSUSE TÕUS ON JUHUSLIK VÕI ON SIIN SÜGAVAMAD POHJUSED?

LOOTES SELLELE KÜSIMUSELE VASTATA RSR-i LEHEKÜLGEDEL EDASPIDI, ALUSTAME TÄNA PRANTSUSMAAGA.

Vaevalt oskas keegi arvata, et pikka aega, ajuti isegi vähemärgatavalt kaarinud sünnumused selnise pöörde võtavad. Pea kolm nädalat kestsid prantsuse üliõpilaste aktsioonid kõrgkoolireformi vastu. Kroon pandi asjade käigule pähe detsembri esimesel nädalal. Mis siis tõi meie prantsuse eakaaslased tänavaile?

Eellugu algab tegelikult 1986. aasta märtsist, mil parlamendis saavutasid ülekaalu parempoolsed parteid. Muidugi ei vivitatud oma programmide teoks tegemisega, mis ilmekalt näitasid, kelle koer haugub. Suurte riigiettevõtete denatsionaliseerimine ja propagandakanalite loovutamine erakätesse olid õied ning vastasid täiesti suurkapitali huvidele. Marju pidi andma haridusreform. Selle projekti koostasid minister-delegaat **Alain Devaquet** ja haridusminister **René Monory.**

Vastavalt sellele plaanile kavatseti ülatuslikult reformida Prantsusmaa kõrgkoole USA omade eeskujul. Tudengid jagasid kohe ära, mis on mis ja kelle.e see reform on kasulik. Projekt arutati risti ja põigiti koosolekutel läbi. Üksmeelne otsus dokumendi kohta oli: midagi nii demokraatiavastast polnud Prantsusmaa veel näinud.

Näiteks 31. punkt kõlab järgmiselt: *«Ülikoolid hakkavad igal aastal määrama sisseastumise tingimusi erinevatesse teaduskondadesse vastavalt oma soovile.»* Suurendada kavatseti professorite kuuluvust ülikoolide administratiivnõukogudesse, kuhu enamasti «satuvad» kõige parempoolsemad tagurlased.

Suurt rahutust põhjustas säte, mis lubab igal kõrgkoolil kehtestada üleviimise tingimused ühelt tsüklilt teisele. Seega, kui lõpetad esimese tsükli, ei tähenda see veel jõudmist teisele. Praktiliselt kukub tudeng *alma mater*'ist välja. Seda enam, et Prantsusmaa kõrgkoolis vältab nii esimene kui teine tsükkel kaks aastat. Vaid kolmanda kestus on aasta.

Olulisel kohal projektis olid rahaküsimused. Seahulgas iga-aastane õppemaks oli planeeritud viia 700—900 frangini (100 franki = 10,44 rubla). Lisagem sellele summale veel muud «pisikulutused» nagu sotsiaalkindlustus, vastastikuse abi kassa, tasu raamatukogu kasutamise eest jne. ning kokku tuleb ümmargune 1500 franki. Pole välistatud ka 2300—2500 frangine maks, sest minister **A. Devaquet** hoiatas, et iga-aastane õppemaks võib kahekordistuda. Ei või unustada — lisaks neile kuludele on vaja mingeid finantse elamiseks. Suu pole ju seinapragu.

Ülikooli diplomitega plaanitseti veelgi hullemat. Teadupoolest on Suurbritannias ja USA-s rida kõrgkoole, mida loetakse privilegeerituiks. Sealt saadud diplomilgi on teine väärtus. Igatahes kasvavad neist õppeasutusist tulnuil šansid tööd leida. Provintsiülikoolidest tulnud asuvad varem või hiljem sabadesse tööbörsil. Samasugust diplomite diferentseerimist ihati rakendada ka Prantsusmaal. Ent juba praegugi jõuab diplomini vaid iga teine tudeng. Pole siis imestada, et demonstratsioonidel kanti loosungeid: *«Ei rikaste teaduskondadele! Ja vaeste omadele!» «Ei ülikoolile ameerika moodi!»*

Oluliselt kavatseti muuta kõrghariduse finantseerimist. Juunis oli haridusminister õelnud, et prantsuse ülikoolide vabadused ületavad riigi rahalised võimalused. Senised riigirahad mõeldi asendada erakapitaliga. Vaieldamatult oleks prantsuse ettevõtjate Rahvuskogu hakanud pretendeerima suuremale rollile hariduse suunamisel ja lõpetanute saatuse otsustamisel. Eks nii ole alati olnud: kes maksab, tellib muusika.

Siililegi on selge, et tudengkonnal oli ülim aeg tõusta üles oma õiguste kaitseks. 21. novembril võeti vastu otsus üldstreigiks. 27. nov. tulid 600 tuhat tudengit ja lütseumiõpilast Pariisi ning teiste linnade tänavaile.

Valitsus ei teinud noorte väljaastumistest erilist numbrit, lootuses piirduda reformi teksti korrigeerimisega. Nähes, et ministrid ei nõtku, tuli kokku tudengite rahvuslik koordineerimiskomitee ning 300 kõrgkooli esindajad võtsid vastu võitlusprogrammi. Nõuti valitsuse loobumist reformist.

Võimud asusid ootavale seisukohale, kui kuulutati välja uue massimeeleavalduse kuupäev — 4. detsember. Visanud selle, mida oleks kohe saanud lahendada, homse varna, teatas siseminister raadioesinemises, et seadusi võtab vastu parlament, mitte tänav. Olukord kiskus tõsiseks. Toetust noortele väljendas enamik ametiühinguid, opositsiooniparteid ja kommunistlik partei.

4. detsembri hommikul ilmusid raudteekassadele teated, et demonstratsioonile sõitvatele tudengitele võimaldatakse eripiletid hinnaga 10 franki (umbes poolteist rubla), mis harilikest neli korda odavamad. Pealinna suunati ligi 40 lisarongi. Varahommikust alates saabusid need Lyoni vaksalisse. Veel kord levitati koordineerimiskomitee avaldust — ei mingeid kompromisse, ainult täielik loobumine reformist.

Bastille väljakul koguneti kõrgkoolide kaupa kolonnidesse. Ilmusid plakatid, mis adresseeritud **A. Devaquet'le:** *«Kuidas sa oma projekti ka ringi ei teeks, ikkagi on see pask».* Kell 14.03 läks kolonn liikvele. Kõige ees veeres raadioauto, selle kõrval astusid koordineerimiskomitee liikmed. Levis teade, et kokkutulnuid on juba miljon. Paljude majade rõdudel seisid inimesed, kes võib-olla kunagi ise sa-

● **MAREK STRANDBERGI joonistus**

masugustes ridades õigust olid nõudnud. Ütleme, 1968. aastal. Tudengeid julgustati hüüetega: *«Oleme teiega!» «Teed noortele!»*

Kell 17.30 jõudsid esimesed Bourbonide palee ette, kus peab istungeid Rahvuskogu, kuigi kaheksa kilomeetri kaugusel Bastille väljakul ei vähenenud noortehulgad. Ka politseinike omad mitte. Onus oli tunda ohtu. Tudengid ja lütseumipoisid käesidemetega «Korrateenistus» kutsusid kaaslasi väsimatult üles mitte järele andma provokatsioonidele. Mõni aeg hiljem puhkenud kähmlustes ei olnud tudengid algatajad, ehkki seda võis välja lugeda mõnest meie ajalehematerjalist («Noorte Hääl» ja «Rahva Hääl» 9. 12. 86).

Kommunistide häälekandja «l'Humanite» valgustab arveteõiendust noorte kallal järgmiselt: *«Politsei rünnakud olid korraldatud hoolikalt ette valmistatud stsenaariumi järgi. Juba kella 17-st alates oli märgatud kolonnis eakaid «tudengeid», kes püüdsid politseid õhutada tudengeid ründama. Seda nad ootasidki. Rahvuskogu ees puhkenud kähmlus kandus õhtul kella 21-ks üle Pariisi Ladina kvartalisse, kus asub Sorbonne'i ülikool. Käiku lasti soomusautod veekahuritega, pisargaas ja kumminuiad.»* Üliõpilaste vastu astusid neofašistid. Üks nende ninamehi teatas ajakirjanikele: *«Me oleme tõelised prantslased ja võitleme kommunistide vastu!»* Jah, oh häda küll, miljon prantsuse tudengit, kes astusid välja oma õiguste eest, olid eneselegi märkamatult bolševiseerunud.

Haiglas suri politseinike poolt metsikult läbi pekstud 22-aastane alžeeria päritoluga üliõpilane, sajad said kähmlustes viga. Vabadust ja demokraatiat armastav Prantsusmaa oli šokeeritud. Kolm tundi peale noormehe surma esitas reformiprojekti autor **A. Devaquet** erruminekupalve. Haridusminister lubas mõningaid järeleandmisi. Õppurite esindajad ja prantsuse kommunistid ning sotsialistid nimetasid seda võimude taktikaliseks manöövriks. Öö läbi pidas nõu koordineerimiskomitee. Tudengite nõudmised jäid samaks.

8. detsembril kell 13 teatas peaminister **Jacques Chirac** teleesinemises, et reformiprojekt on Rahvuskogust maha võetud. Ta kinnitas, et reformi teostamine on võimalik ainult rahulikus õhkkonnas k õ i g i huvitatud poolte osavõtul.

Järgmisel päeval toimus hukkunud üliõpilase mälestusdemonstratsioon, kus koos noortega läksid nende vanemad, õppejõud, ametiühingute juhid ja poliitikategelased. Igal inimesel oli rinnas märk sõnadega «Seda ei tohi enam kunagi lubada!» Tänavailt olid üldsuse nõudeil maha võetud politseipiketid, korda pidasid ühiskondlike organisatsioonide esindajaist loodud «Valgete kiivrite» rühmad. Meeleavaldus möödus vaikuses, korrarikkumisteta. Kalendrisse kirjutati 10. detsember, kohaks Pariis ja arvuks taas üle poole miljoni.

11. detsembril taasalustati õppetööd peale kolmenädalast vaheaega. «l'Humanite» tuli toimunut analüüsides järeldusele, et üliõpilaste võit on nende ühtekoondumise ja sihikindluse tulemus. Tõsi ta on. Koordineerimiskomitees, mis tegi ära lõviosa organiseerimistööst, on jäme ots 20—22-aastaste, meie eakaaslaste käes.

Prantsuse ajakirjandus avaldab endiselt materjale neist rahutustest. Nõutakse, provokatsioonide õhutajate karistamist. Seni edutult.

Üksmeel puudub valitsuses. Viitega presidendi kantseleile andis «France Presse» edasi, et **F. Mitterrand** olevat väljendanud oma rahulolu konflikti lahenemise üle ning varemgi palunud peaministrit projekt tagasi võtta. Peaminister omakorda lükkas selle teate ümber. Kas on nii president kui ka peaminister ühed mustad mõlemad, kuidas jätkub nende väga vastuoluline kooseksisteerimine, näitab aeg.

Üliõpilaste esindajad tegid avalduse, et tudengkond jätkab võitlust. Detsembris lõppes vaid üks etapp. Rõhutati oluliste eeldustena säilitada valvsus ja organiseeritus. Küllaga on ainet mõtlemiseks ka valitsusel.

Sõjakirves on tõenäoliselt mõneks ajaks pooleldi maha maetud.

TOOMAS ANEPAIO,
ajal. II
KALEV VILGATS,
ajal. I

● RSR jätkub 4. lk.

Mägi orus ehk orientalistikapäevad '87

Inimkonna ajalugu on mõtestatav ainult siis, kui võetakse vaatluse alla kogu maailma kulg tervikuna, mitte ainult Euroopa, Aasia või mõni muu antud hetkel esile tõusev regioon. Niisugusele, akadeemik Nikolai Konradi mõttele toetudes tuldi 14.—15. veebruaril kokku, et pidada NSV Liidu Teaduste Akadeemia Üleliidulise Orientalistide Assotsiatsiooni Tartu grupi orientalistikapäevi.

Pakume lugemiseks mõningaid meie meelest kõitvaid arutlusi. Kõigepealt ettekandekoosoleku sõnavõttudest.

MÄRT LÄÄNEMETS: «Teaduslikust mõtlemisest ja maailmakultuurist». M. L. oponeeris levinud seisukohta, et teaduslik mõtlemine sündis Vana-Kreekas. Selle seisukoha tõestuskäik on järgmine: kuivõrd teaduslik mõtlemine võrdsustatakse süllogistliku loogikaga, mille formuleerijaks oli Aristoteles Vana-Kreekast, siis tekkis teaduslik mõtlemine just Vana-Kreekas. Kuid kaasajal valdavad süllogisme juba 5—6-aastased lapsed, kes ilmselt ei mõtle teaduslikult. M. L. väitis, et teaduslikku mõtlemist ei tohiks piiritleda kitsa mõtlemistüübina, vaid tuleks vaadelda kompleksse mõtlemisena, mis hõlmab üheaegselt erinevaid mõtlemise tüüpe. Selline kompleksne mõtlemine hakkas arenema I at. e.m.a. nii Kreekas, Indias kui ka Hiinas.

TARMO KULMAR: «Hiina Qini ja Peruu inkade impeeriumi ühisja erijooni». T. K-l õnnestus veetlevalt selgitada, et marksistlik totalitaarse riigi määratlus ei kehti ainult imperialismiajastul. Qini-riigi ideoloogia oli legistlik: riigi totaalne kontroll majanduse üle, vastuvaidlematu allumine juhile, bürokraatliku usaldamatuse õhkkonna loomine, sõdade vältimatuse poliitika ja riik kui ilmeksimatu valitseja seadus. Inkade ideoloogia aluseks oli religioon (Päikese kultus): valitseja samastus (samastati) Päikesega, järelikult esines ta kui ilmeksimatu elav jumal; riik oli Päikesejumala looming ja seadus.

ARVO TÕNISOO: «Teaduslikkuse kriteeriumist eri valdkondade võrdlemisel». Mütoloogilises maailmapildis ei vastandatud subjektiivset ja objektiivset ega emotsionaalset ja ratsionaalset. Euroopaliku teaduse tekkides need kategooriad vastandati. Vana-Ida kultuurides sellist jäika eristamist (teadus, mütoloogia, religioon) ei esinenud. Ka tänapäeval arenevad sünteesiteadused on mõtestatavad just subjekti-objekti lahutamatuse kaudu. Teaduse tekkepõhjusi ja arengujooni saamegi avada üksnes avaras kultuurikontekstis.

HARRI INTS: «Teksti mõistmise psühholoogiast budistliku meeletervenduse näitel». Budistlikus traditsioonis arenenud psühhoteraapias (meeletervenduses) on keskseks töövahendiks tekst, mis võib esineda sisekõne, suulise kõne ja kirjalikult fikseeritud teksti kujul. Tekstide tavalisel lugemisel püüame tekstist lugeda hoopis oma ego peegeldust, millel on teksti kui selle koostaja teadvuse materilisatsiooniga väga vähe ühist. Kultuuritekstide (eriti budistlike meeletervenduse eesmärgil koostatud tekstide) mõistmiseks-tõlkimiseks tuleb ületada takistuseks olev ego-kontseptsioon, vastasel korral me püstitame teksti looja ja enda kui lugeja vahele barjääri, ning tekst kui selline (meeletervenduse vahend) jääb meile kättesaamatuks.

ÜLLE UDAM: «Lääne kirjandusvoolude mõju Meiji perioodi ja XX saj. I poole jaapani kirjandusele». 18. saj. ja 19. saj. I poolel domineerisid jaapani kirjanduses sentimentaalne ja ajalooline romaan, budistlik jutustus ja meelelahutuslik kirjandus, kus inimese ja ühiskonna käsitlus praktiliselt puudus. Meiji perioodil võeti üle euroopalik kirjutamistehnika, Jaapani luules hakkas peegelduma romantism (Shelly, Byron), hilisem kirjandus pöördus naturalismi ja ka kriitilise realismi poole. Kuigi selliste ilmingute all kannatas rahvuslikkus, olid Euroopa mõjud jaapani kirjanduses paratamatud.

JAAN KAPLINSKI: «Öö ja ilm (Iraani mõjude jõudmisest põhjamaadele)». Iraani päritoluga loomisluguides esinevad maailmaloojatena kaks alget. (Selline maailmapilt on näiteks India vaimsusele võõras). Kahealgmelisus on meieni jõudnud ühelt poolt üle germaanlaste ja slaavlaste, teiseks mõjuallikaks on kristlus, kuna osa judaismi pärsia kujutelmi jõudis hiljem kristlusse. Siinkohal võrdles J. K. eshatoloogilisi kujutlusi (inimesed jäävad nõrgaks, maailm degenereerub) eesti jutukesega seitsmest mehest, kes püüavad ölekõrrega ühte muna nihutada. Iraanlik on ka sikkude lammastest lahutamine, öö ja päeva (ilma) vastandamine heakurja printsiibi alusel. Käesoleval ajal on maailmas Iraani dualistlik vaimsus asendumas India vaimsusega, nentis J. K.

LINNART MÄLL: «Konfutsiuse paradoksid». On arvatud, et Konfutsiuse kui väga selgemõistuselise teadlase mõtted on mõistetavad ainult üheselt. Kuna Konfutsius seadis esikohale inimlikkuse printsiibi, siis tuleks ka teda ja tema õpetust mõtestada nii se.guse, täpsuse kui ka paradoksaa.suse seisukohalt. Selle näiteks tõi L. M. mitmeid paradoksaalselt mõistetavaid Konfutsiuse ütlusi ja elutoolisi seiku seoses temaga. K. lõi riigiõpetuse, kuid ise ei pääsenud riigiametisse. Ta teadis, kuidas karjääri teha, ometi ei kasutanud ta niisuguseid teadmisi jne. jne.

•

Need olid siis sõnavõtud ettekandekoosolekult, nüüd põgus pilk orientalistikapäevade kuiminatsioonile, milleks oli 15. veebruari sümpoosion teemal «Klassikalise teksti tõlkimise probleeme». Esinesid Linnart MÄLL, Jaan UNT, Boris KÄBUR, Lauri LEESI, Leo NORMET, Ivar KULL, Andres EHIN, Jaan KAPLINSKI, Haljand UDAM, Peeter TOROP, Tarmo KULMAR, Mart HELME, Jüri TALVET. Selgus, et surnud keelest tõlkimine tähendab sellise teksti ainuvõimalikku elluäratamisviisi. Tekstid erinevad ning seetõttu peab igale tekstile lähenema individuaalse.t. Tõlkemeetodeid on väga palju, alates vabatõlkest kui ühest äärmusest rangelt sõnasõnalise reaaluse tõlke kui teise äärmuseni. Sellepärast hea professionaalne tõlge sisuliselt tähendabki raamatut, milles tõlke kõrval on kommentaarid, lisad jm., kus tõlke autor põhjendab ka oma tõlkimisprintsiipe, tekstivalikut ning tõlkemeetodit. Klassikalise teksti tõlkimisel on heatasemelise tõlke hädatarvilikuks eelduseks varasemate tõlkevariantide põhjalik tundmine, mis tähendab, et tõlkimine on lisaks kultuuriväärtuste tutvustamisele ka teaduslik uurimistöö. Professionaalne tõlkekriitika peab tõlget hindama tõlkija valitud meetodi kohaselt. Kui aga meetodi endaga nõus ei olda, siis oleks loomulik, kui põhjendataks alternatiivset meetodit. Vastasel korral muutub tõlkekriitika liiga subjektiivseks ega oma teaduslikku teoreetilist väärtust. Samuti peaks alternatiivsete heatasemeliste tõlkevariantide olemasolu korral need ühe raamatuna avaldama. Sümpoosionil tutvuti ka maailmakirjanduse klassika tõlkimise perspektiivplaaniga (nn. *hortus litterarum*'iga), mis paraku tunnistati peegeldavaks üksnes klassikalise kirjanduse õpiku sisukorda. Kuna tõlkijad tõlkimisel paratamatult lähtuvad peamiselt teksti raskuse-kerguse ning meeldivuse-huvitavuse subjektiivsest hinnangust, tähendab rangelt fikseeritud ja kontrollitavate nimestike koostamine ning kehtestamine sisuliselt tõlketegevuse pidurdamist, sest tõlkekultuur on kirjanduskultuur ning tõlkimine on peale teadustegevuse ka looming.

•

Kahtlemata kõige meelikruvivamaks osutus 15. veebruari kirjanduslik-muusikaline pärastlõuna TRÜ klubis. Dots. Leo NORMET «näitas» heliplaadi vahendusel korea muusikat, mille piltlikuks sünonüümiks sai ornamentaalsus. Täiesti omal kohal oli *opus nigrum* musta kassi kujul, kes hõõrus end vastu Andres EHINi jalgu just täpselt siis, kui viimane Yunus EMRE'd deklameeris: *«Kui palju kordi rebaseks või hundiks / kui palju kordi mõirakaruks saan!»*. Järgnevalt vihisesid tantsutrupi **«Amrita»** poolt väljamanatud *kāma*-nooled. Sven GRÜNBERG lasi lindilt oma valmivat heliplaati, kus ta Euroopa muusikat avardab idalike väljendusvahendite abil. Vastuseks Lauri LEESI elegantsele protestile konserveeritud muusika vastu mängis S. G. suveniirsel *koto*'l — L. L. aplodeeris. Jaan TOOMINGA stuudio esitas lõpetuseks valiku Konfutsiuse «paradoksaalsetest» ütlustest. **Namu Amida Butsu**, nagu ütlevad jaapanlased; orientalistikapäevad saidki selleks korraks mõõda.

INDREK ÜDE
HARRI INTS

Maailmakultuur ja argipäeva sisu

Esimesel hetkel paistab *maailmakultuur* kahtlemata pigem teoreetilise kui praktilise probleemina. Sellisena moodustaks ta siis niisuguse küsimusteringi, kuhu (1) meisse reaalselt puutuvad asjaolud (näiteks teiste rahvaste keelte valdamine, trükiste kättesaadavus, kultuurilooliste allikate publitseeritavus, kultuurimälestiste restaureeritavus jne.) ulatuvad üksnes põhimõtteliselt, mis pakub (2) argimurede seisukohalt ainult üldistatud mudeleid ja millega (3) tegelevad suhteliselt vähesed. Praktilised küsimused oleksid järelikult need, mille lahendamisest — kuivõrd nad on seotud meie endi elutegevusega — ei ole pääsu, teoreetiliste küsimustega aga võib venitada kuitahes kaua.

Kummati on maailmakultuuri küsimused isegi puhtteoreetilistena täiesti praktilised ja kuuluvad nõnda meie argise maailma elementaarsuste hulka. Juba *maailmakultuuri* defineeriminegi on äärmiselt praktiline ülesanne, mille lahendusi võivad teised küll ette kirjutada, ent mida teadvustamata inimene eksisteerida ei saa. Tegelikult me oma suhetes maailmakultuuriga tema defineerimisele küll väga ei mõtle. Rohkem kui see, **mis** on *maailmakultuur*, huvitab meid too, **mida tema varal saab** (või millest tema tõttu ilma jääb). Teiste sõnadega, meie *maailmakultuuri*-määratlused on enamasti vaid hädapärased (ei ole ontoloogiliselt paigal), sest me anname need määratlused üksnes teatavate vajaduste seisukohalt. Kuid igal juhul on need vajadused esmajoones just praktilised. Näiteks vajadus valmistada ette mingi hulk kõrge kvalifikatsiooniga spetsialiste, üldeme, õpetajaid.

Oletagem, et me suudame õpetajate ettevalmistamisega seotud loendamatuid probleeme järjestada nii, et see tahapoole jäävate probleemide osas meile saatuslikuks ei saaks. Leppigem mõtteliselt kokku, et küsimus, kas õpetajaid on ülepea tarvis, on kohatult kiuslik, ja küsimuse, kui palju neid just tarvis on, võib korraks kõrvale jätta. Ent jätta küsimata, missuguse kvaliteediga õpetajaid on vaja, me enam ei saa. Siit omakorda sugeneb terve rida uusi küsimusi, mis kõik hõlmavad ka maailmakultuuri olemist. Näiteks kui universaalne peab olema õpetaja haridus selleks, et orienteeruda nii sügavuti kui laiuti oma aine kõigis probleemides tulemuslikult? Kui see küsimus on liialt suurejooneline, tõmmakem siis vaateava koomamale: kui mitut keelt peab humanitaarainete õpetaja oskama selleks, et olla pädev ja eeskujulik?

Mind ei huvita käesoleval korral mitte see, mida sellele küsimusele vastatakse, vaid see, et vastajate endi seisukohalt loogiliselt põhjendatud vastuseid on palju. Eks ole — miks peaks vale olema näiteks seisukoht, et on hea, kui õpetaja oskab vähemasti ühtki keelt korralikult? Vähe sellest, küllap on koguni väga palju neid, kelle arvates ainult ühe keele oskamine ei ole sugugi nõudmiste miinimum, sest nende järgi kulub juba selle ainsagi õppimiseks rohkesti tööd — ja ka siis ei rahulda tulemused kuigi pikka aega. Kas niisuguse lähenemise korral on näiteks kolme keele oskamine ainult vähestele kättesaadav luksus või petlik illusioon või hädavajalikkus, milleta ei saada kätte isegi seda ainust, oma emakeelt?

Jällegi — käesoleval korral on oluline see, et kasutatudki alternatiive on mitu, mitte üks. Teisiti pole ka lihtsalt võimalik, sest me elame mitme ja mitte ühe programmi järgi ning mitte neid vabalt, omatahtsi valides, vaid nende terava konkurentsi tingimustes poolkogemata kord ühe, kord teise kasuks otsustades või nendega teadmatultki kaasa minnes. Sest me ei ole ju tõsiselt uurinud, kui palju erisuguseid hoiakuid on kasvõi niisugusesski küsimuses nagu hädavajalike keelte hulk maailmakultuuri probleemides takistusteta orienteerumiseks. Ent nendesamade keelte õppimine oma individuaalsete programmide järgi ja nende keelte õpetamiseks võimaliku ruumi ning vajalike vahendite leidmine õppeplaanis ja trükitoodangu struktuuris ongi meie argipäeva sisu! Ning kuigi meile seejuures tundub, et keeled ei ole veel maailmakultuur ise, vaid ainult vahendid tema juurde jõudmiseks, on asi tegelikult vastupidine: me pöörame keeltele tähelepanu just sedamööda, kuidas me maailmakultuuri lahti mõtestame. Veelgi järsemalt õeldes — mida jonnakamalt me teiste rahvaste keeled maailmakultuuri koosseisust pelgalt tema uurimise vahenditeks taandame, seda enam me satume konflikti nende keelte õpetamise ulatuse ja taseme pärast.

See tõsiasi toob meid otsekohe filoloogia rolli juurde nii keelekultuuris kui ka teiste rahvaste vaimse loomingu lähendamisel. Sest on nõnda läinud, et maailmakultuuriga tegeleb esmajoones just filoloogia (et ta teeb seda oma vaatekohalt, siis on paratamatu, et tema loodud pilt maailmakultuurist on mõnetigi ühekülgne — näiteks ei arvesta rahuldavalt teaduste internatsionaliseerumist ega integratsiooni). Ja kui me nüüd tuleme tagasi õpetajate ettevalmistamise argise probleemi juurde, siis — kui suurel määral peab humanitaarainete õpetaja olema filoloog?

Kui lihtne oleks vastata — ta peab seda olema täiel määral! Aga miks on sel juhul nõnda, et ainult ühed meist vastavad tõepoolest nii, kuna teised on veendunud, et me võime, kaotamata tulevaste spetsialistide pädevuses midagi, filoloogiliste ainete arvelt tubl.sti kokku hoida ning seda koguni hariduse kõikidel tasanditel? Kusjuures see veendumus on konstruktiivne, ta paneb inimesed tegutsema ja me ei ole suutelised neid peatama üksnes selle, sagedasti isegi väga raevuka jutuga, et nemad eksivad, meie aga oleme õigel teel.

Sama küsimuse võib esitada ka järgmisel kujul: kui mitmel erineval viisil on võimalik loogiliselt korrektseid maailmakultuuri käsitlusi (või mõisteidki) üles ehitada? See on, nagu vihjatud, äärmiselt praktiline küsimus — niipea, kui me püüame seda lahendada kasvõi näiteks ainult õpetajate ettevalmistamisegi seisukohalt ning üksnes keeleõppimise tasemel. Ainult et me ei lahenda seda mitte küsimuse sisu tundma õppides, vaid temast oma normatiivsete ettekujutuste kohaselt kasu otsides. Meie argine käsitlus maailmakultuurist ei ole fundamentaalne.

PEETER OLESK

Mul on häbi ja hirm

Dr. Kreutzwald on kirjutanud, et mis on sest siis haba, kui üks eestlane haritud meheks saab ... Lauluisa mõte läheb küll tegelikult mujale edasi, aga peatugem ja võtkem kinni algautori jaoks ebaolulisest: tõmmakem joon alla sõnadele **üks eestlane.** *Näib, et kui haritud eestlasi saab juba kaks või rohkem, tekivad eeldused komplemiseks, kes neist ikkagi harituim on.*

Niisugused mõtted tükkisid pähe, lugedes 13. veebruari «TRÜst» Märt Ääneme.sa kriitikat Linnar Priimäe Lotmani-tõlkele, mis ilmus 31. jaanuari «Edasi» kultuurileheküljel. Olin tõlget lugenud. Tundsin end nüüd tobuna, kes on kõigest ilma jäetud. Veel minuti eest võisin arvata, et olin tõlke ebakindlale eesti keelele vaatamata Lotmani selgest mõttekäigust täiesti ja pingutuseta aru saanud. M. Ääneme.ts kirjutab aga, et «töö on tundmatuseni muutunud». Otsustasin kontrollida. Vahest on tegelik mõte tõepoolest kadunud ei tea kuhu ja Priimägi määrib mulle mingit surrogaati pähe. Originaalkirjutist polnud mul käepärast ka nüüd. Lähtusin siis tõlke kriitiku näidetest.

Alustada tuli pealkirjast. Mõistsin hukka oma hajameelsuse — polnud lugedes (trüki?)viga märganudki. Lugesin «mõtted» kuidagi kogemata «mõisteteks». Mis muud võis seal ollagi? Tõlke kriitikust ei saanud aga üldse aru. «... kultuurisemiootika põhjustab mõtetes häbi ja hirmu»? Küllap psühholoog teab, mida ta sellega ütelda tahab. Mõtlemine on siiski kindlapiiriline psüühiline funktsioon ning ei mahuta kogu häbi ja hirmu endasse ära. Samas lõigus pean kriitikut veel valetamises ka kahtlustama. Ma ei usu käibeväljendit «ei taha uskuda». Kardan, ta just nimelt tahab, kuid targa inimesena ei jaksa uskuda, et L. Priimägi nii valesti tõlkis. See-eest leidub nüüd veel kaigas, et virutada L. Priimäele kui **toimetajale** *«tollisuuruste tähtedega» trükitud trükivea pärast.*

Järgnebki ridamisi näiteid, kuidas oleks tulnud üht või teist väljendit tõlkida. Kummalisel kombel ei muuda neist ükski minu kui lugeja jaoks teksti mõtet. Mitmega tahaks tõsiselt vaielda. Aga milleks? Küllap johtub see soov ärritusest. Sest meelevald lugeda teatud joonealusest märkusest, et «Asaar tähendab palvekirja», tähendab võimalust lugeda suvaliselt ükskõik kust ükskõik mida.

Nädal hilisemas «Edasis» on L. Priimägi trüki- jm kaugele silmapaistvate vigade paranduse äta teinud. Kas oligi nii raske neid juba lugedes vigadeks pidada?

Kuna kriitik nimetab vulgarismiks väljendit «võib lüüa kahte lehte», võtame tõsiselt ka tema enda «vulgarismi» tollisuurustest tähtedest ja konstateerime, et üle poole tolli kõrgusi tähti pealkirjas ei olnud.

Vihjed L. Priimäe ebakompetentsusele **tõlkijana ja toimetajana** *seostuvad lugeja mälus liiga pidevalt Voltaire'i-diskussiooniga. Väheoluliste vigade pateetiline esitamine («oleks hea, kui tõlkijad mõistaksid, mis tähendab häbi ja hirm nii tunnetes kui ka mõtetes» jmt) jätab praegusel taustal inetu mulje. Arplemist leidus juba nimetatud diskussioonis häirivalt palju.*

Vahest muutub võitlus «Edasi» kultuurilehekülgede ümber traditsiooniks? Miks mitte täita järgmist lehenumbrit kriitikaga Jüri Alliku refereeringu («Edasi», 14. veebruar) aadressil? Jätab autor ju mainimata **Eugene Garfieldi** *arutlused tsiteeritavuse mõjutatusest ideoloogilis-poliitilistest teguritest ning ka viidete arvule paralleelselt esitatud andmed* **viitavate allikate** *arvu kohta, mis mõnevõrra muudaksid «maailma esikümmet». Vahest on selline kirjatükk juba kusagil toimetuses?*

Loodan, et ei ole. Loetlematult paljudest asjadest võiks unistada. Kui nende tõlked seisaksid leheruumi taga, oleks meil ebaasjaliku kriitika arvelt seda lisaks võtta. L. Priimäe tõlketöös on kohmakusi ja ebatäpsusi. Paraku on neid ka M. Ääneme.sa alternatiivsetes lausejuppides. Aga eestikeelset Voltaire'i ja Lotmanit on vaja.

JAANUS HARRO

Uuenduslik formalism sotsialistlikus võistluses (SV)

(Algus «TRÜs» nr. 5)

● **II. Teaduslku töö** osas tuleks monograafiate puhul samuti arvestada väljaande mahtu (analoogselt eelmise alalõiguga). Positiivset võiks märkida artiklite ja monograafiate hinnangute suhte parandamist (monograafiate kasuks). Artiklite endi diferentseerimine publitseerimise taseme järgi on aga küll ebaõnnestunud. Kui muidu hinnatakse üleliidulise ja vabariikliku taseme vahet umbes 25-protsendiliseks, siis siin on see millegipärast alla 10 protsendi. Vabariiklik ja TRÜ väljaanne on teistes alajaotustes praktiliselt võrdsed. Siin aga leitakse äkki ligi 20-protsendiline erinevus. Teaduslikult kaalult peaks TRÜ Toimetised vahest koguni ületama vabariiklikke ajakirju? Miks nimetatakse ainult ajakirju, kui on olemas ka veel kogumikud?

Põhjendatud on kindlasti artiklite ja teeside kaalus selge vahe sissetegemine, kuigi viiekordne erinevus hinnangus tundub ülepingutatuna. Kindlasti on aga alla hinnatud retsensioone dissertatsioonidele. Retsensioon doktoritööle (monograafiale) on väärt vähemalt kolmesid, kandidaaditööle aga kahtesid teese. Siin on aga hinnang mingil põhjusel koguni vastupidine.

Ratsionaliseerimisettepaneku võrdsustamine autoritunnistusega tundub mulle kui selle valdkonna võhikule ka kuidagi koomiline.

● **III. ÜTÜ töö juhendamine.** Olen täiesti nõus selles osas hindeskaala diferentseerimisega vastavalt tudengite saavutuste kaalukusele. Miks aga osa tõesti vajalikust tööst on hoopis kõrvale heidetud?

Eelmise juhendi põhjal hinnati ÜTÜ töös küllaltki kõrgelt tudengite publikatsioonide juhendamist. Võin oma kogemusest kinnitada, et see töö on mõnigi kord keerulisem ja koormavam kui ise kirjutamine. Uus juhend on selle töö väärtuse nulliga võrdsustanud. Või arvab keegi, et meie tudengite väljendusvõime ja kirjaoskus on juba niigi enneolematult kõrge? Kahjuks ei kehti see arvamus isegi enamiku lõpetajate suhtes. Vähemalt TRÜ III auhinna töö juhendamisega on see tegevus küll võrdne.

Mitte ainult ÜTÜ erialaringi, vaid ka teaduskonna vastava töölõigu juhendamine ei anna uue juhendi alusel enam punkte. Preemiad parimatele ringidele, mis nüüd ette on nähtud, neid ei asenda, vaid saaksid ainult täiendada. Rääkimata sellest, et ÜTÜ töö pole eri teaduskondade vahel üldsegi võrreldav. Siin võiks kasutada moodust, kus ÜTÜ tööga tegeleja teaduskonnas saab oma sotsialistliku võistluse punktid avalikustatud võrdlevhinnanguna ülikooli tasemelt (teaduskonna töö tulemuslikkuse järgi), teaduskond aga jagab etteantud punktisumma kateedrite vahel. Vähemalt paari TRÜ-s esikoha saanud töö juhendamisega on ÜTÜ ringi kureerimine keskmisel tasemel küll võrreldav.

● **IV. Ühiskondliku töö** hindamisel on kõige enam pretensioone. Alustame juhendi väljatöötajate õigustamatult kõrgest enesehinnangust. Millise põhjendusega hinnatakse ülikooli ametiühingukomitee (ka parteikomitee ja rahvakontrolligrupi) lihtliikme tööd kolm korda kaalukamaks teaduskonna vastavate lõikude juhi tööst? Ilmselt pole juhendi koostajatel nendest töödest mingit ettekujutust. Või hinnatakse äkki kõrgelt formaalsete juhendite ja instruktsioonide koostamist? Rumala instruktsiooni täitmine on aga vaimselt palju kurnavam kui selle koostamine ning vääriks ka vastavat hinnangut sotsialistlikus võistluses.

JANNO REILJAN,
majanduskuberneetika ja statistika kateedri dotsent,
majandusteaduskonna parteibüroo sekretär
(Järgneb)

sotsialistlik võistlus

● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ● RSR ●

Maailma ...

(Algus 2. lk.)

pidi ta ilma jääma oma kahest rõõmust — rääkimisest ja söömisest. Tõsi, ma ise armastan ka süüa, aga alljärgneva võiks küll pealkirjastada nii:

ELADA SELLEKS, ET SÜÜA.

Hakatuseks joojatest, sest mis see suu muud on kui üks masinavärk.

§

22. juunil 1977 tühjendas Steven Petrosino liitrise õllekannu 1,3 sekundiga. Peter Dowdeswellil kulus kahe liitri kurku kallamiseks 7. veebruaril 1975 kõigest 6 sekundit. Samal vanal heal Inglismaal püstitas Londoni elanik Bobby Acland hoopis kallima rekordi, timminud aastaga ära 1000 pudelit «Black Raveni» šampanjat.

Söötjatest on originaalseim 1950. aastal sündinud Michel Lotito Grenoble'ist, kes alates 1966. aastast on viimase mutrini heaks võtnud 7 jalgratast, väikese kaubaauto, 7 telerit, «Cessna» sportlennuki. Tema magu uurinud arstid ei oska siiani seisukohta võtta.

Professionaalseim söötja on juba mainitud inglane Peter Dowdeswell, kelle käes on söömis-joomisrekordid 12 alal. Ent pildil näeb ta välja nagu igaüks meist. Järgnevate rekordite kogused on ligikaudu meie meetermõõdustikku üle viidud.

14. juulil 1978 sõi Peter ära umbes 500 grammi juustu 1 minuti ja 13 sekundiga. 18. veebruaril 1977 pistis ta nahka 14 kõvaks keedetud muna 58 sekundiga, aga 8. aprillil 1978 lükkas suhu 32 vedelat muna 78 sekundiga. Nii tublile algusele klapib kenasti hea magustoit. 26. jaanuaril 1984 manustas härra Dowdeswell 50,54 sekundiga peaaegu 1,4 kg jäätist. Tagajärgedest raamat ei kirjuta. 9. veebruaril 1977 toppis Peter hammaste vahele 62 pannkooki või ja siirupiga vaatamata sellele, et iga koogi läbimõõt oli 15 cm. Aasta hiljem läks kõige kaduva teed minuti ja 22 sekundiga 1,2 kg keedetud kartuleid. Tema mainimist väärt rekorditest ei või kahe silma vahele jätta 91 m spagetti, mis ta 1983. a. endale 21,7 sekundiga suhu harutas. Maasikaid armastame kõik, aga Peter eriti, mistõttu 1983. a. hilissügisel nolpsas ta ära 1050 grammi maasikaid 27,19 sekundiga. Loodetavasti ei jää need rekordid viimaseks, sest tšempion ise on parimas vormis ja tähistab 29. juulil 1987 oma 47. sünnipäeva.

Vanema generatsiooni esindajaist olgu siinkohal münhenlase Johann Ketzleri rekordsaavutus. Olles 1880. a. 42 päeva tublisti vitsutanud, sai ta õnnelikult õhtule terve praetud härjaga. Ei söötja ega söödava kaalu pole raamat ära trükkinud.

RSR-i valitud ülevaate valitud rekorditest lõpetab noor ameeriklane Jay Gwaltney, kes 11.—15. septembrini 1980. a. (19-aastasena) sõi 89 tunniga jäägitult ära noore kase, mille pikkus oli 3 m 30 cm ja tüve läbimõõt 11,75 cm. Toimus see Chicago raadiojaama korraldatud konkursil «Milline on kõige julgem asi, mida võiksite teha?» Noormehe enda sõnul polnud einel viga ning žüriigi leidis ta olevat ära teeninud kümme tuhat dollarit.

Loomulikult ei ole loetletud rekordid kõhukummardamise vallas veel kõik, aga innustavat eeskuju peaksid needki andma. Head isu!

KALEV VILGATS,
ajal. I

Kui sul on load

LIIKLUSKOMISJON TEATAB

ÜLIKOOLIS ON ligi 3500 töötajat, kellele kuulub ca tuhat sõiduautot. Kui siia juurde arvestada ka üliõpilaste kasutuses olevad autod, mis kuuluvad tegelikult nende mujal töötavatele sugulastele, on meie inimeste juhitavate masinate arv palju suurem.

LIIKLUSEESKIRJADE RIKKUMISI registreeriti eelmisel aastal 274. Ülikoolis töötab oma liikluskomisjon, kelleni jõuavad kõik RAI Tartu osakonnas kirja pandud ületastumised (ka väljaspool meie rajooni ja vabariiki juhtunu).

ÜLIÕPILASTE arvele langeb rohkem kui üks kolmandik liikusdistsipliini rikkumisi. Ligi 30% sellest moodustab kiiruspiirangu ületamine (sellised rikkumised arvatakse enamohtlike hulka). Mõni õpilane on tabatud ühel aastal ka mitu korda. Liikluskomisjon arvab, et siin peaksid asjasse sekkuma kasvatusprodekaanid. Järgnevalt toome aga ära möödunud aastal LE rikkunud üliõpilased:

▲ **arstiteaduskonnast** Andres Gross (korduvalt), Erik Allikmets, Kalmer Lepik, Tiit Linnasmägi, Tõnu-Rasmus Põldvee, Andreas Remmelgas, Toomas Kiik, Alo Raid, Andres Tein, Kaido Kotkas, Tõnis Laisk, Priit Reinet, Piret Rahuvarm, Terje Arula, Andrus Loog, Vartan Sarkisjan.

▲ **õigusteaduskonnast** Alo Kirsimäe, Riho Siil (kord.), Gunnar Leht, Zakaria Nemsitsveridze, Kalju Kutsar, Erik Mõttus, Andrus Viilver, Tõnis Tokko;

majandusteaduskonnast Margus Org, Priit Teder (kord.), Vahur Tint, Peeter Vään, Sven Rebane (3), Jana Sasko, Lea Kiivit;

matemaatikateaduskonnast: Raivo Kalda, Kalevi Kivistik (kord.), Indrek Org;

ajalooteaduskonnast Margit Sulane, Riho Uusmaa;

filoloogiateaduskonnast Alar Streiman (kord.), Jaanus Jürgens;

füüsika-keemiateaduskonnast Indrek Jentson, Heiki Saaroja;

bioloogia-geograafiateaduskonnast Rene Arbeiter (2), Andres Seevri (2);

KKTst Aivar Ojastu.

Hoiatuseks teistele olgu öeldud, et kiiruse ületamise eest tuleb maksta rahatrahv ning teha uuesti LE tundmise eksam RAIs. Korduva kiiruse ületamise eest võetakse aga juhiload ära.

ERNEST TEETSOV

SPORT ● SPORT ● SPORT ● SPORT ● SPORT

Kõik algab huvist

Kevadsemestri teise nädala hakul selgitasid ülikooli kergejõustiklased endi seas talvise sisehooaja parimaid. Paratamatu tõsiasi — mida nimekam tegija, seda väiksem eesmärk on talle talihooaeg omaette, eriti veel jõukatsumine kohaliku kollektiivi tasemel — suurendas kahtlemata teise ešeloni ja tagala väljavaateid edule. Olles lõpuni täpne — eelkõige neile see võistlus mõeldud oligi. Ka iga ala 20 paremat arvestav punktisüsteem oli eelmärgitud sihti teeniv. Aga et seda šanssi erilise respekteerimise vääriliseks ei peetud (või ei juletud või ei teatud või ei tahetudki pidada?), sunnibki mõninga reserveeritusega suhtuma neisse võistlustesse kui **teaduskondadevahelistesse kergejõustikuvõistlustesse.** Sest kõigele vaatamata kuulusid osavõtjate arvult kesisesse kontingenti peaasjalikult ikka need, kel kergejõustikuharrastus niigi elus määraval kohal seisab. Nemad sellele mõõduvõtmisele vürtsi andsidki ja kõrgemalt noteeritavaid resultaate sepistasid.

Väikseks ja meeldivaks erandiks kujunesid ainult esimese võistluspäeva kaks esimest ala: nii meeste kui naiste 50 m jooks ja kuulitõuge. Kui sprindis startijate rohkus (meestel 32, naistel 21) oli igati ootuspärane, siis kuulitõukeringi astunute hulk (vastavalt 18 ja 16) lausa hämmastas ning süstis lootust, et ehk on kergejõustik taas üle pika aja ülikoolis endale kandepinda vallutamas. Kahjuks jäid esimesed pääsukesed ka viimasteks. Järgnevad alad kujutasid enesest vaid rahulikku ja vaikset järellainetust...

Ometi oli neilgi võistlustel üks ilus hetk. Kui kaks tuntud Aivarit — Otsalt ja Ojastu — nelja ringi teatejooksus tuulekiirusel viraaže läbisid (Ojastu kohe nii kiiresti, et kurvi kõrgest kaldest hoolimata välja tikkus lendama) ja Anne Veevälja ning Kersti Lepiku poolt alustatule vägeva punkti panid, millest ükski meie üliõpilasvõistkond varem nobedamini suutnud pole — 1.15,4!

Võitjad:

Mehed:

50 m Enn Lilienthal 5,9; 300 m Aivar Otsalt 37,0; 1000 m Rainer Võsaste (kõik KKT) 2.39,9; 55 m tõk. Marco Kirm (F-K) 8,0; kõrgus Viljar Nummert (KKT) 1.90; kaugus Kaivo Vaas (arst.) 6.54; kuul Valter Külvet (KKT) 14.29.

Naised:

50 m Ilona Rätsep (F-K) 6,9; 300 m Kersti Lepik (KKT) 45,1; 600 m Reele Roots (B-G) 1.57,5; kõrgus Janika Ruusmaa (B-G) 1.70; kaugus Anu Pisuke (KKT) 5.38; kuul Karin Juga (KKT) 10.95.

Üldjärjestus:

1. KKT II 811; 2. Bio-geo 473; 3. Füüs-keem 373; 4. KKT III—IV 351; 5. KKT I 243; ... 10. Ajal. 36; 11. Maj. 35; 12. Filol. 31.

Nagu lõpp-protokollidki hiljem näitasid, andsid tooni eelkõige II kursuse kehakultuuritudengid, kes kõik koos (ühtsetes dressides!) välja tulid ning üldvõidust ka igati huvitatud olid. Kui bio-geo kõrget kohta võib juba traditsiooniliseks lugeda, siis füüsikud-keemikud oma kolmandaks platseerumisega valmistasid küll sürpriisi.

Aga pingerea lõpp? Ega ülejäänud teaduskondadel peale viie esimese üle 4—6 võistleja väljas olnudki. Ajaloolastelt kaks, filoloogidelt üks võistleja, tulevaste juristide seas ei leidunud hoopistükkis kedagi, kes vähegi tõsisemast sporditegemisest lugu näinuks pidavat.

Võistluste peakohtunik Harry Lemberg: «Peale KKT pole teistel asja vastu huvi. Räägitakse, et stimuleerige, pange välja auhindu. Kuid ega see lihtinimest veel võistlema too, sest paar-kolm sellist tippu leidub alati, kes pjedestaali reategijate eest puhtaks löövad. Väga palju sõltub meestest, et nemad oleksid asjast huvitatud. Nagu malevas toimuvatel võistlustel: seal lähevad mehed ees ja naisterahvadki tulevad kohe järele.»

Järgmisel päeval võtsid meie maneežis isekeskis mõõtu epakad. Vaatepilt oli sootuks teine: sebimist (= võistlejaid) märgatavalt rohkem, konkurents ägedam, õppejõudki platsis ...

PRIIT PULLERITS

Üliõpilaste kirjanduslike tööde võistlus

Tudeng, tuhni oma sahtlisoppides ja ära hoia küünalt vaka all! Kuna Kirjanike Liidu häälekandjate, «Vikerkaare» ja «Nooruse» uksed liiga ahtaks ja kaugeks kipuvad jääma, siis kuulutavad Tartu NAK ning ÜTÜ kirjanduse ja rahvaluule ring välja üliõpilaste kirjanduslike tööde võistluse. Žanripiirid on jäetud paljulubavalt laiaks: luuletused, proosapalad, draamateosed, kirjanduskriitika ja esseelaadsed tööd tulevad ühtviisi arvesse.

Soliidsuse mõttes toetavad üritust filoloogiateaduskonna komsomolibüroo ja «TRÜ» toimetus, kellelt ka kokku preemiasumma 100 rubla. Viimane tuleb jagamisele sinu ja su konkurentide hulga ja tööde taseme järgi.

Tavakohaselt tuleb oma kirjatükk saata märgusõna all ning andmed (täielik nimi, osakond, kursus, Tartu aadress) lisada kinnises ümbrikus. Aadressil

Tartu 202400
Ülikooli tn. 18—241

jääb «TRÜ» toimetus postkastivalvesse kuni 10. aprillini. Kiirusta! NAK loodab oma ridade peatset ja soliidset täiendust, «TRÜ» kirjanduslik lisaleht noort ja julget sõnaseadjat! Auväärne žürii hakkab vaimujõudu koguma.

TÄHELEPANU!

TRÜ naiste nõukogu asutamiskoosolek toimub 3. märtsil kl 16 ph aud 204. Oodatakse naiste aktiivset osavõttu.

AUTOKURSUSTELE

võetakse hea õppeedukusega üliõpilasi alates II kursusest. Tulla 3. märtsil kl 16.15 Tiigi 78—235.

Auto-moto kabinet

DISKORITE ELIIT TARTUS

Sest reedel, 27. ja laup., 28. veebr. algusega kl. 20.30

TOIMUVAD TRÜ KLUBIS
DISKOPÄEVAD «TARTU '87»
ehk VABARIIKLIKU DISKOÜLEVAATUSE LÕPPVOOR
*** Esindatud kõik Eesti diskokeskused oma parimate audio- ja videokavadega ***
TULE EESTI DISKOTEGEVUST HINDAMA!

VASTLAPÄEV

1. märtsil kl 13.30 toimub Tähtveres **TRÜ töötajate laste vastlapäev.** Võisteldakse kelkudel ning uiskudel, sõidetakse saaniga. Kaasa võtta uisud ja «Salvo» kelgud. Kell 15 sööme vanas kohvikus vastlaeinet (teaduskonna esindajale tasuda 80 kop.).

aü lastekomisjon

KULTUURIKLUBI

õhtu toimub klubi diskosaalis **teisip., 3. märtsil kl. 20.** Ootame teaduskondade kultuuritöösuunajaid ja tudengeid, kes suudaksid ja tahaksid kaasa aidata meie kõrgkooli kultuurielu korraldamisel.

KLUBIS

1. märtsil kl. 21
PÜHAPÄEVADISKO

RSP! RSP! RSP!

Taas on lähenemas kevad ja ühes sellega ka traditsioonilised rahvaste sõpruse päevad. Et viimased meil hästi korda läheksid ja oleksid igati oma nimetusele vastavad, ootame arvamusi kõigilt tudengeilt, kel on häid ideid ja mõtteid RSP ürituste kohta.

Seega — võtke leht paberit, pange sinna kirja, mida asja kohta arvate, ja andke oma teaduskonna komsomolisekretäri kätte või tooge ELKNÜ TRÜ komiteesse.

MÜOKARDIINFARKT

Neljapäeval, 5. märtsil kl. 18 toimub Linkbergi-nim. aud. arstiteaduskonna ÜTÜ nõukogu korraldusel foorum teemal:

«Äge koronaarpuudulikkus — MÜOKARDIINFARKT».

Räägime — ägeda müokardiitsheemia patogeneesist (I. Valter, III k.);

— EKG-diagnostikast (M. Lilla, VI k.)

— diferentsiaaldiagnostikast (T. Pokk, V k.)

— intensiivravist (T. Särev, V k.)

— trombolüüsist ja angioplastikast (M. Peeba, VI k.)

— kirurgilisest ravist (A. Loog, VI k.)

PRESSISEKRETÄR!

Tule astu toimetusest läbi, saad teada uudiseid (esmaspäeval teater jne.).

RSR!

Teisipäeval, 3. märtsil toimub raamatukogu aud. 293 väikese ringi koosolek, kus räägitakse meie töö allikatest. Algus kl 18.15.

Toimetaja kt. INDREK UDE

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 866. MB-01811. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kontrolleksemplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 7 (1479) Reedel, 6. märtsil 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

NAISTEPÄEVA KÄSKKIRI

Onnitlen ülikooli naisperet rahvusvahelise naistepäeva puhul ning soovin edaspidiseks palju jõudu, tervist ja tarmukust.

Eeskujuliku töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest pälvivad tänu järgmised töötajad ja üliõpilased:

✻ **ajalooteaduskonnast:** dots. Linda Eringson, assistent Ülle Toome, dispetšer Vaike Kohava;

✻ **arstiteaduskonnast:** prof. Kadri Gross, dotsendid Edvitar Leibur, Lea Praks, Salme Sibul, vanemõpetaja Luule Tanning, dispetšer Auli Oue;

✻ **biol.-geograafiateaduskonnast:** assistendid Tiina Alamäe, Ille Hilpus, laborant Alviina Genkina;

✻ **filoloogiateaduskonnast:** dots. Maia Rõigas, vanemõpetajad Irina Külmoja, Helle Vissak, vanempreparaatorid Valve Vetesalu, Endla Kaldemäe;

✻ **füüsika-keemiateaduskonnast:** vanemõpetaja Hilda Teral, vanemlaborant Karin Hellat, laborant Aino Kiis;

✻ **kehakultuuriteaduskonnast:** õpetaja Tiina Torop, laborant Eveli Allik, üliõpilane Mae Merusk;

✻ **majandusteaduskonnast:** üliõpilased Irina Grigorjeva, Rita Vahter;

✻ **matemaatikateaduskonnast:** dots. Lea Lepmann, preparaator Vaike Larina, üliõpilane Ülle Kopti;

✻ **õigusteaduskonnast:** vanemõpetaja Irene Kull, üliõpilane Kadi Kask;

✻ **ühiskonnateaduste kateedritest:** vanemõpetaja Sirje Krikk de Mateo, kabinetijuhataja Eve Tomson;

✻ **osakondadest ja allüksustest:** direktor Laine Peep, majandusdirektor Brigitta Rink, restauraator Aili Pikat, pearaamatupidaja Mare-Nelly Ilus, osakonnajuhataja Elve-Viiu Klement, osakonnajuhataja Mare Rand, meister Liina Laane, agronoom Kersti Ojaste, nooremteadur Asta-Alma Kiisler, teadur Aime Käämbre, nooremteadur Miia Karro, sektorijuhataja Liina-Mai Tooding, vanemteadur Galina Vuks, osakonnajuhataja Salme Laar, laborijuhataja Ene Koitmets, vanemtehnik Mare Sarap, töödejuhataja Kiira Talja, normeerija Eevi Kukk, insener Mall Kure, teadur Siiri Veromann, nooremteadur Kristin Lamp, juhtiv insener Tiiu Laisk, uksehoidja Veera Õunapuu, riidehoidja Aino Lumiste, komandandid Hilja Reimann, Siivi Kruuv, Oie Avameri, laohoidja Laine Kann, insener Helle Lilleorg, meistrid Aino Benno, Oie Kaasik, Elfriede Kiis, telefonist Marta Valk, osakonnajuhataja Marta Raisma, vanemtoimetaja Leelo Jago, trükitööline Milvi Malleus, raamatupidaja Laine Aaviksoo, laojuhataja Vaike Pent, ökonomist Urve Nahkur, vaneminspektorid Helve Kardmaa, Mare Paju, metoodik Aino Juursoo.

Õppeprorektor
prof. JÜRI KÄRNER

6. veebruaril kell 10.15.

● Ülikooli rahvamaleva kauaaegse juhtimise eest sai ENSV KKEH Ministeeriumi aukirja **Mati Salundi.**

● Anti üle autoritunnistused: keskkonnakaitse füüsika labori juhatajale **Lembit Visnapuule**, keskkonnakaitse füüsika labori vanemteadurile **Reet Piirimäele**, ÜMPI molekulaarse modelleerimise labori juhatajale **Raik Mikelsaarele** ja EPLi vanemteadurile **Leonti Kromonovile** (kaks tunnistust).

● Keemiakandidaat **Ülo Langele** taotleti dotsendi kutse.

● **1986/87. õa. sügissemestri õppe-kasvatustöö tulemustest rääkis õppeprorektor prof. Jüri Kärner.** Eksperimenditeaduskondade I kursuste õppeedukus on hea.

Suurenenud nõudlikkus on kõigis teaduskondades parandanud õppevõlgnevuste likvideerimist, ja mis ka loomulik, võrreldes eelmise aastaga on suurenenud eksmatrikuleeritute arv. Kehvemad kursused on kehalise kasvatuse II (vene õppekeelega) ja stomatoloogia II.

TRÜ NÕUKOGUS

Selgus, et sõltuvus kutsevestluse palli ja eksamisessiooni keskmise hinde vahel on väike, küll aga on sessiooni keskmisega vastavuses sisseastumiskeskmine ja keskkooli lõputunnistuse keskmine hinne.

Materiaaltehniline baas on mõnevõrra paranenud, õpperuumide sanitaartehniline olukord jätab soovida — Tähe tn. 4 ja vana anatoomikumi küttesüsteemid vajavad eriti remonti.

Kaugõppe sügissemestrist andis ülevaate õppeprorektor dots. Valter Haamer.

● **Õpikutega varustatusest TRÜs rääkis SIKi esimees dots. Vello Tohver.** Õpikutega on hästi varustatud praktiliselt kõik matemaatika erialad, keemia (eriti orgaaniline keemia) ja füüsika peamised erialad, mitmed arstiteaduse erialad. Olulisi puudusi on ses suhtes ajaloo, majandusteaduste ja mõnedel teistel erialadel, kusjuures takistuseks on olnud ka mitmed objektiivsed asjaolud: formaalsed kitsendused ja keelud väljastpoolt ülikooli (näit. ajaloo alal), muutused majandusteaduste alal jne. Formaalsete takistuste ja ajakuluga põrgatakse kokku ka õpikute väljaandmisel kirjastuse kaudu. Mõnes ainnes humanitaar- ja geograafiaaladelt on olemas üleliidulisi õpikuid, mis alati ei vasta meie tingimustele (ei arvesta ENSV andmeid ega vajadusi).

● **Muudatustest arstiteaduskonna struktuuris (alates 1987/88.õppeaastast) kõneles dekaan prof. Ain-Elmar Kaasik.** Kavas on liita teaduskonna sisehaiguste ja hospitaalsisehaiguste kateeder sisehaiguste kateedriks, säilitades iseseisva tuberkuloosikursuse; liita teaduskonnakirurgia ja hospitaalkirurgia kateeder kirurgia kateedriks.

● **Esmakordselt võtsid nõukogu tööst osa üliõpilaskonna esindajad.**

Suveks Gagarinisse!

Varsti on kevad, siis suvi... ja malevasse. Kes kuhu? Võib töötada kodus ja väljaspool Eestit. Tänavu on kaugemateks kohtadeks **Sahhalin, Kamtšatka, Jakuutia, Tjumen.** Loomulikult ka iga-aastane peavalu ja kõneainet valmistav **Gagarin.**

Kas ka tänavu? Juba uue aasta esimestest päevadest ripub peahoones eelreklaam, mis teatab üsna kurjakuulutavalt, et 1987. aastaks on üksikud vabad kohad. Kui praegust seisu analüüsida, selgub, et juba on tekkinud konkurss. Kel soovi ja tahtmist, võib perfo ikkagi täita. Kes on väärt, see ka malevasse saab. On ju Gagarinis vaja aktiivseid noori, kes igal rindel kaasa taidlevad. Ega lõbus seltsielugi tulemata jää. Töödki saab sel suvel teha, nimelt on plaanis firma vahetus. Lisanduvad soodustused. Nende paberile panek ja kinnituse saamine on läinud aasta gagarinlaste teene!

1. Normaalse õppeedukuse korral (ilma võlgadeta ja rahuldavateta) 15% kõrgem stipendium.

1.1. Stipp neile, kes sessiooni tõttu jäid ilma.

1.2. Ülikoolipoolne preemiaekskursioon sügisel.

1.3. Lihtliikmetele ühe kuu stipendiumi ulatuses ühekordne toetus.

1.4. Enam silmapaistnud liikmete komandeerimine (kooskõlas in-

(Järg 4. lk.)

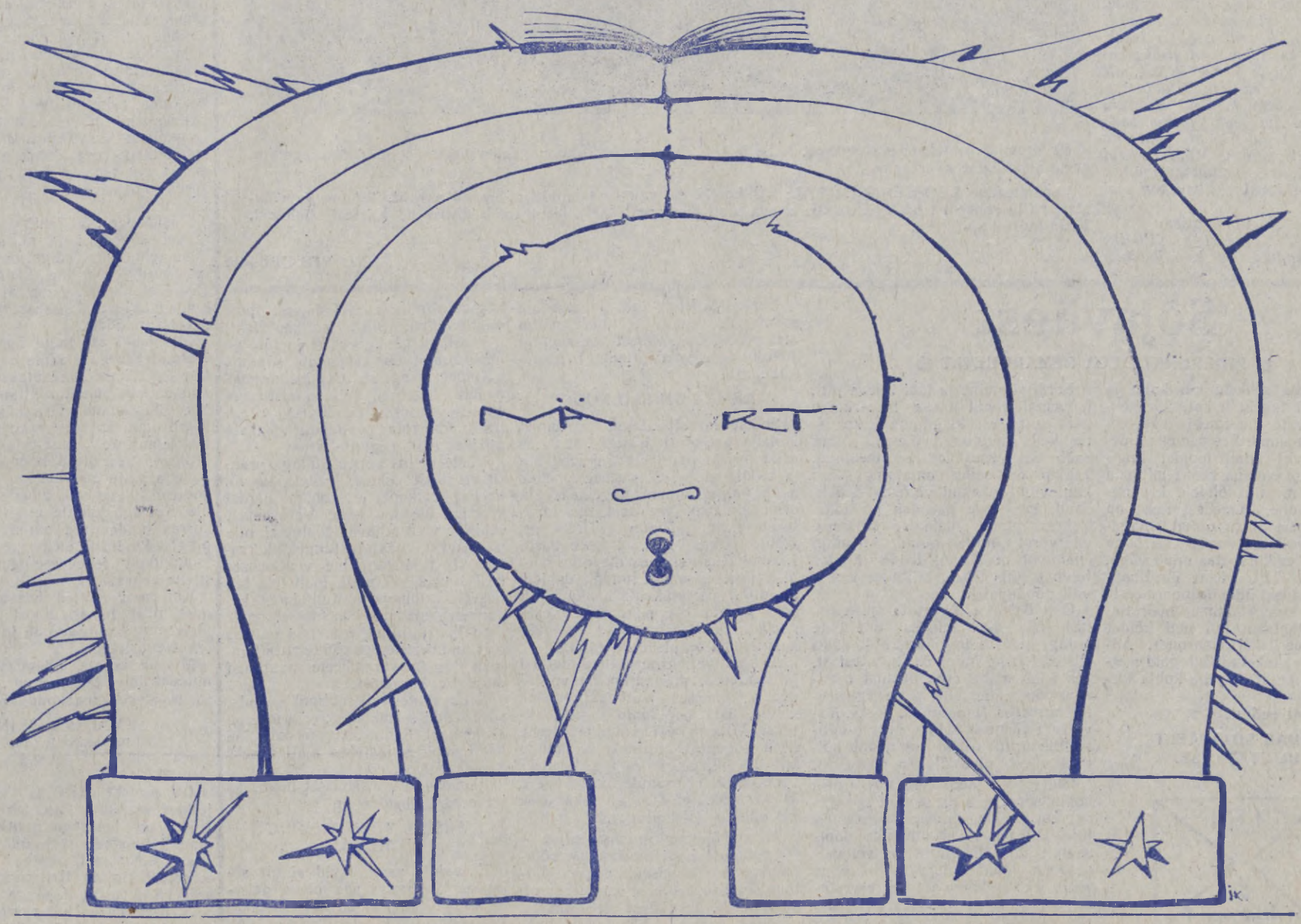

● ILMAR KRUUSAMÄE joonistus

Uuenduslik formalism sotsialistlikus võistluses (SV)

● MÕTTEVAHETUS ●

● **M. Zilmer «Selgituseks» TRÜ nr. 2**

● **K.-S. Rebane «Kas meil ikka on sotsialistlik võistlus?» — nr. 4**

● **J. Reijani artiklit vaata ka kahest eelmisest lehest.**

Hinnata kursusejuhendaja tööd paar korda kaalukamaks partei- ja ametiühingutööst teaduskonnas — see vaimusünnitus vääriks kindlasti suure isemõtleja Jaan Tatika nimelist suurt papist kuldauraha (koos vastavate punktidega sotsialistlikus võistluses — näiteks, ratsionaliseerimisettepaneku eest). Saladuskatte all võin teatada, et näiteks päevase ja kaugõppekursuse juhendamine on ka kaks eri kaaluga asja.

Lepingute **tasulist** juhendamist nüüd enam tööks ei hinnata. Ometi toovad need ülikoolile sisse vajalikke rahalisi vahendeid ja on kaadri kasvatamise ning kinnistamise tõhusaks abiliseks. Neid tulemusi juhendajale rahaliselt ei ole võimalikki hüvitada. Hindamisel tuleks aga vanast juhendist erinevalt kindlasti arvesse võtta lepingu mahtu ning jagada punkte näiteks proportsionaalselt palgafondi tuhandetega (1000 rbl. = 1 p.).

Vähemalt 0,5 punkti on väärt ka avalikud esinemised ühingu «Teadus» liinis, raadios või televisioonis. Ülikooli populaarsus (eriti sisseastujate silmis) pole veel nii suur, et see töö üleliigseks tunnistada. Mõned erialad maadlevad koguni kontingendi puudusega. Kas kedagi häiris see, et «Teaduse» loenguid tasustatakse? Neid loenguid (häid muidugi) on aga väga vaja. Mina küll ei oska kadestada nõutavat (s.t. tasemel, huvitavat) lektorit, kes peab aastas 200 loengut ning saab selles lõigus näiteks 100 punkti. Ega tal muu jaoks selle kõrvalt küll aega ei jää. Üldkokkuvõttes ta seetõttu paremate hulka ei jõua, kuid ometi on tema töö vääriliselt hinnatud. Või soovitame taolistel lektoritel nende loengute asemel edaspidi vorpida viletsaid artikleid?

● Lõpetuseks ●

Jutud liiguvad, et 1988. aasta sügisest tuleb ka ülkooli «kääridega» palgakorraldus. SV seni leidmata eesmärgiks võiks kujuneda näiteks palkade liikumise sisuline reguleerimine etteantud vahemikus. Samuti soovitatakse konkursikomisjonidel arvestada SV tulemusi. See leks peab aga selle võistluse alused paika panema. Kui TRÜ ametiühingukomitees puuduvad vastava teoreetilise ettevalmistusega inimesed, siis ärgu häbenetagu abi paluda. Uus ühiskondlik häälestus ei pea juhti enam jumalaks ega nõua talt ka jumalikke omadusi. TRÜ majandusteaduskonnast soovitaks ma soojalt konsultandiks pikaajaliste SV läbiviimise kogemustega ning statistika metodoloogiat tundva (ning õpetava) dots. K. Meiesaare, aga samuti komplekshinnanguspetsialisti dots. J. Karu.

* * *

Mõned üldised ettepanekud esitaks kaalumisele:

✲ SV kokkuvõtete tegemise juhend olgu olemas hinnatava perioodi alguseks (spordivõistlustel tunti seda nõuet juba Vanas Kreekas);

✲ SV kokkuvõtete tegemisel ülikoolis peavad osalema ka teaduskondade vastava töölõigu juhid, kes oma töökollektiivi hiljem sisuliselt informeerivad (sotsialistlikus võistluses pole esmatähtis koht, vaid kogemus);

✲ SV hindamise raskuskese kanda teaduskonda. Ülikooli tasandil jätta mõttetu võrreldamatute punktidega jändamine (kuidas kvantitatiivselt võrrelda matemaatikut, arsti ja filoloogi), vaid üldistada ja levitada eri teaduskondade sisukaid algatusi ja positiivseid kogemusi;

✲ ülikooli tasandil kuulutada SV võitjaks teaduskondade edukamad (suurest teaduskonnast kolm, keskmisest kaks, väikesest üks). Võiks välja tuua ka kaks ešeloni (esimestele rektori käskkirjaga kiitus, teised märgitakse ära ainult ajalehes).

* * *

Olen kindel, et puudutasin siin ainult väikest osa probleemidest-küsimustest, mis ülikooli töötajail SV suhtes hingel pakitsevad. Arutagem neid avalikult ja printsipiaalselt nagu aja vaim seda nõuab. Võib-olla kunagi jõuame siis ka selliste sisuliste probleemide lahendamiseni nagu printsiibituse ja arguse kõrvaldamine üksteise töö hindamisel-arvustamisel. See on aga juba tulevikumuusika, mida tahaks siiski võimalikult ruttu kuulda.

JANNO RELIJAN,
majanduskiiberneetika ja statistika kateedri dotsent,
teaduskonna parteibüroo sekretär

sotsialistlik võistlus

REPLIIKE

Eelmises «TRÜ»-s avaldatud **J. Harro** artikkel **«Mul on häbi ja hirm»** sundis samal teemal veel kord peatuma. Selgituseks niipalju, et olin oma artiklit enne selle ilmumist lugeda andnud prof. **J. Lotmanile**, aga ka **L. Priimäele**. Korrektne vastus kriitikas mainitud tõlkelibastuste kohta ilmus 14. veebruari «Edasis». J. Harro aga ei pidanud isegi vajalikuks algtekstiga tutvuda.

M. LÄÄNEMETS

* * *

Tore, et **TRÜ liikluskomisjon** *on hakanud avalikustama liiklusdistsipliini rikkujaid. Kahjuks on märgata ühelt poolt liigset tagasihoidlikkust, sest kuidas seletada seda, et vähem kui 2/3 süüdlastest (õppejõud, teenistujad jne.) jääb tundmatuks; on ju liikluses kõik võrdsed. Teiselt poolt ei too ka liigne kiirustamine head, kuna keegi võib kogemata nimekirja sattuda, kuhu ta kuuluma ei peaks ja asjatult kasvatusprodekaani aega raiskab. Kuna ma ise juba tean lisaks endale veel kolme Teder Priitu, siis ei tea kedagi teist süüdistada. Tuleks aega võtta ja neid andmeid kontrollida. Asi ikkagi tõsine, seda enam, et tegu ränga süüteoga (korduv rikkumine). Minu paberid on seni liikluses puhtad püsinud.*

Jõudu ja täpsust liikluskomisjonile!

Lugupidamisega
PRIIT ELMARI p. TEDER,
majandust. IV k. üliõpilane

● **Keemiarebastel on päris põnev. Neile ja teistele oma teaduskonna tudengitele on nüüd füüsikamajas arvutiklass kuue «Tartuga».**

Vanemteadur LEO-HENN HUMAL: «Ülikoolis on valmis saanud umbes 30 arvutit. Tahame ja võiksime palju rohkem teha, aga detaile ei saa alati õigel ajal kätte. Neid tuleb Minskist, Kiievist, Bakuust, Kišinjovist jm.»

ARVO VIILUPI foto

Sõjaväest

● PIDEPUNKTIDEGA REMARQUE'ILT ●

Nüüd juba rohkem kui kolm ja pool aastat tagasi hakati kõrgkoolides õppivaid noormehi tegevteenistusse kutsuma. See peamiselt demograafilisest situatsioonist tingitud otsus tõi endaga kaasa mitmeid probleeme nii ülikoolidele kui minejatele endile. Mõnedest neist on ajakirjanduses juttu olnud, enamikust aga vaikitud sootuks. Kroonu leival viibides kurvastas mind väga, et ajalehes «TRÜ» üsna üheülbaliselt kajastus üliõpilasnoormeeste elu seal, kus «läikima hõõrutud nõõp on tähtsam kui neli kõidet Schopenhauerit» (Remarque). Alljärgnevalt pakuksin mõningaid mõttealgeid armeest ja selle kohta kirjutatust.

Kõigepealt sellest,

KUIDAS SÕJAVÄEST KIRJUTATAKSE.

Sordiinitamine ja läbi lillede jutt, halvemal juhul lausa lakeerimine näib sõjaväest kirjutamisel kohustuslikuks muutunud olevat. Aimu saab vaid see, kes ise teeninud. Küllap on selles omajagu süüdi kuni viimase ajani valitsenud õhkkond, kus tõde asendas pooltõde. Toimis mingi sotsiaalse tellimuse väärvorm, mille puhul kirjutaja enam-vähem täpselt teadis, kuidas tohib ja mis läheb, talitades vastavalt nõudmistele.

Otse öeldes ei kirjutata ajateenistuse esimestest kuudest täit tõde kojugi (ema niigi muretseb), saati siis ajalehele. Mõni üksik entusiast, kes leiab mahti oma olemist trükisõnas kajastada, on algusaegu iseloomustades lakooniline: raske. Tavaliselt järgneb sellele hurraa-optimistlik arutlus *à la* kes püüab kõigest väest, saab üle ka sõjaväest.

Üldisemat laadi tõdesid armee kohta sõnastada on samuti riskantne. On ju suur vahe, kas teenida Riia lähistel või Kamtšatka poolsaarel; kindrali autojuhina või valveroodu tunnimehena. Suhteline värk. Lisaks kõigele tuleb arvestada sõjasaladuse hoidmisega. Pole siis imestada, et enamikus «TRÜ»-s avaldatud sõduripoiste kirjades iva oodatust väiksem tundus.

Öeldu taustal tahan vaadelda mõningaid enam levinud mõttestampe. Olete vahest otsesõnugi juhtunud lugema (kuulma) lennukat lauset

ARMEE ON ELU KOOL.

Sellist murettekitavat suhtumist kumab paljudest kirjutistest. Kas sõda on sel juhul elu ülikool?! Ma ei vaidle vastu, et «armeeteenistus avab paljus silmad nägemaks elu erinevaid tahke, ka neid, mis tavaliselt varju jäävad» («TRÜ» nr. 2/86). Samas leian, et kahe aasta jooksul jõuab eraelus maailma hoopis mitmekesisemalt tundma õppida. Mainitud varjujäävate tahkude all võib mõista elu pahupoolt. Leida nende tundmaõppimises sõjaväe kasutegurit on pisut sadistlik.

Armees valitsevad omad suhted ja seadused, mis tihtipeale võivad avada inimeses peituva egoismi, muuta teda hoolimatuks ja jõhkraks. Võtkem või võimuprobleem. Olen kogenud, et miski ei muuda inimest nii, nagu võib seda teha võim. Aga: «Kroonuteenistus selles ju seisnebki, et ühel on ikka teise üle võimu» (Remarque).

Armees õpetatakse väga paljut — rivisammust kuni moodsaima sõjatehnika käsitsemiseni välja. Üldmimlikust seisukohast vaadatuna on omandatud teadmised ja oskused miinusmärgilised. Rõhutan siinkohal, et konstitutsioonis kehtestatud sätet armeeteenistusest kui iga nõukogude inimese aukohusest pole vaidlustatud. Siiski ei saa lahti mõttest, et tänapäevase tuumasõja ohu kontekstis tähendab sõjaline väljaõpe ikkagi seda, et oleme kaks aastat tegelnud ettevalmistusega eneseohvituseks. Lendlause: «Tahtes hoida rahu, valmistu sõjaks!» on jäädavalt aegunud.

Väeteenistus annab küllaga praktiliste tööde oskusi. Näiteks kasvõi korteri remont ei tohiks pärast kroonut üle jõu käia. Varasemast rohkem võib sõjaväe läbinutel olla iseseisvust, vastutustunnet, korraarmastust. Pikaajaline venekeelses keskkonnas viibimine toob lisa kõnekeele valdamisele. Kahjuks on kasarmus enamasti kasutusel selle madalamastiililine osa, mis näiteks «Daam koerakesega» ühte ritta kuuluva lugemisvara keele nautimist sugugi ei kergenda.

Keda eelnev ei suutnud veenda, võib jääda seisukohale, et armee on siiski kool. Selline, kus ükskõik kui hästi õppides jäetakse alati teiseks aastaks.

Sagedasest kordamisest häirivaks kulunud käibetõde on

ARMEE TEEB MEHEST MEHE.

Ei vaidle vastu, kuid ainult sõjaväele lootma jääda oleks naiivne — läbi aegade on meheks ikkagi voodis saadud. Reeglina on kroonust naasnutel mehisem välja-

(Järg 4. lk.)

Kui teeks nii?

Omavalitsuse tarbeks on tehtud mitmeid ettepanekuid, mõni on juba jõusse astumas. Nii näiteks on ka majandusteaduskonna nõukogus üliõpilasesindajad ja neile tahame anda kevadsemestril paar küsimustki ette valmistada. Loodame kuulda värskeid mõtteid.

* * *

Kuid meid kõiki vaevab ühiselamute olukorra aeglane paranemine. Mitmete maade kogemuste järgi pakuksin välja **kooperatiivi** põhimõtte. Üliõpilased võiksid moodustada nn. elamiskooperatiive 500—600 inimesega. Nad valiksid oma juhatuse: esimees ja laekurraamatupidaja peaksid olema palgalised. Juhatus sõlmiks ülikooliga lepingu ühiselamu üürimiseks. Lepingus märgitakse mõlema poole kohustused. Iga üliõpilase pealt maksab kooperatiiv ülikoolile 2 rbl. kuus, ülikool aga kohustub tegema remondi, andma inventari, puhta pesu jne. Et puhtuse ja majandamise eest hoolitseb kooperatiiv ise (või palkab vastavad isikud), siis kannab ülikool kooperatiivile üle toetuse praegu kulutatava palgafondi ulatuses.

Kooperatiiv otsustab ise oma eluprobleemid: kas valvavad endistviisi üliõpilased või palgatakse valvurid (võiksid olla koguni kaugüliõpilased või päevased poole kohaga), kas võtta koristajad või teha ise üldruumid korda jne. Võib-olla saaks kooperatiivi esimees hakkama ka komandandi ülesannetega (suurepäraseks näiteks on 1950. aastate algusest arstiteaduskonna üliõpilane A. Muller Tiigi vanas ühiselamus). Elektrikud, tislerid jt. võiksid ka olla üliõpilased.

Esialgsete arvestuste järgi ei tuleks säärane süsteem üliõpilastele eriti kallim: kui palgatakse rohkesti ametimehi, siis küll, kuid kokku mitte üle 3,5—4 rbl. kuus.

Milleks aga seda vaja on? Kas dekaan tahab ühiselamu eest vastutamisest lahti saada? Seda ka, kuigi side ilmselt jääb. Seda kõike on vaja teile endile, üliõpilased. Te peaksite lahti saama käe kõrval talutamisest ja kuskilt peab ju peale hakkama. Kooperatiivi puhul ei teki näiteks mingi lõhkumise korral ringkaitset, kus keegi midagi ei tea. Nüüd tasub oma lõhkumised tegija ise ja kui teda ei leita, teeb asja korda kooperatiiv ning osamaks kasvab.

Ka kooperatiivi juhtimine annaks teatud kogemusi ja näitaks tegelikku elu mitmekülgsemalt. Juhatus üüriks tube ka kaugõppijaile (toa üleandnud vabanevad selle aja eest maksust), sisseastujaile või suvel turistidele.

Mis jääks sel juhul õppejõudude ülesandeks? Tulla külla oma üliõpilastele, kui neid kutsutakse. Kui ei kutsuta, siis pole ilmselt suhted korras. Ühiselamus võiks käia vestlemas oma erialast, kirjandusest, teatrielamustest, sise- ja välispoliitikast. See oleks hoopis huvitavam ja palju andvam kui praegune kontroll valve või tubade puhtuse üle. Kui aga juhatus ei suuda maja korras hoida (see punkt peab lepingus kindlasti olema), siis astub loomulikult tegevusse administratiivne aparaat.

Kui need mõtted leiavad toetamist, tuleb hakata koostama põhikirja ning lepinguvormi ja taotleda tegutsemisluba.

Mis te arvate, üliõpilased? Ehk muudaksime ühiselamud niimoodi sarnasemaks oma koduga?

VALNER KRINAL,
majandusteaduskonna
dekaan

OV projekt (TRÜ ja TPI eeskujuline) on ka EPAs lahti lastud. Nüüd on komsomolijuhtide ülesanne tutvustada seda üliõpilaskonnas. Komsomolikomitee eesotsas sekretäri Urmas Heiteriga selgitavad välja teaduskondade arvamused, parandused ning siis kutsutakse kokku üleakadeemialine kvoorum lõplikuks silumiseks ja otsuse vastuvõtmiseks. Loe «PA» nr. 5.

ÜLIKOOL KA TEISEST KÜLJEST

Intervjuu haldusprorektori VELLO PEEDIMAAGA

● **TRÜ — see on:**

7600 üliõpilast
800 õppejõudu
9 teaduskonda 87 kateedriga
6 üleülikoolilist kateedrit

● **Aga TRÜ on ka:**

104 erinevat hoonet

120 õpperuumi auditoorseks tööks

59 miljoni rbl. eest põhivahendeid

üle 60 auto

2 046 700 rbl. eest stipendiumifondi (1986)

4 924 600 rbl. palkade maksmiseks (1986)

*

Viimase, nn. tahke poole eesotsas seisab haldusprorektor VELLO PEEDIMAA. Mees, kelle tööpäev on väga tihe. Viis pidevalt helisevat telefoni, asjamehed teistest asutustest, kümned allkirja vajavad paberid ...

*

● **MILLEGA ÜLDSE HALDUSPROREKTOR TEGELEB?**

Lühidalt võib öelda nii:
kapitaalehitus,
kapitaal- ja jooksev remont,
hoonete ja rajatiste haldamine,
materiaaltehniline varustamine,
raamatupidamislik arvestus,
lepingute sõlmimine teiste asutustega,
autotranspordi korraldamine.

● **ÜLIKOOLIL ON RAAMATUKOGU, FÜÜSIKAHOONE, SPORDIKOMPLEKS, PALMIMAJA ... MIDA ON SEL VIISAASTAKUL VEEL PLAANIS EHITADA?**

Lõpetame tennisepaviljoni ja Nooruse tn. ühiselamu. 12. viisaastaku plaanis on veel kolm haridusobjekti: Lätte tn. õppehoone ajaloolastele ja üleülikoolilistele kateedritele, botaanikaaia eksperimentaalaed Soinastesse (4 kasvu- ja laborikorpust, kokku üle 1200 m² klaasialust pinda) ja majandusõu.

Kommunaalehitustest on plaanis Kääriku välisvõrkude rekonstrueerimine, soojatrass Toomele ja mõned väiksemad objektid ühiselamute tarvis.

Täiendavalt soovib ülikool sel viisaastakul ...

... botaanikaaia rekonstrueerimise jätkamist, sealsed hooned on kokku kukkumas. Olnuks aastavahetuse külmad pikemad ja ilm tuulisem, oleks osa unikaalsest kollektsioonist kindlasti külmunud. Seekord taimed päästeti. Aga talv pole veel lõppenud ... Seepärast on vaja, et 1988. aasta sügiseks oleks osa taimi Soinaste aeda viidud. Ministeeriumil koos kõrgemalseisvate organitega tuleb leida vahendid botaanikaaia rekonstrueerimise jätkamiseks, vastasel juhul võib kogu kollektsioon hävineda;

... veespordi- ja raskejõustikuhoone ehitust. Praegune sõudebaas on armetus olukorras;

... Käärikule siseujula ja taastumiskeskuse ehitust;

... veel ühe ühiselamu ehitust.

Soove ja tahtmisi on veelgi, aga arvestades praegusi ehitusvõimsusi, pole nende täitumine reaalne. Muidugi on mõeldav, et ülikool hakkaks isemajanduslikul teel rohkem ehitama, kuid see on võimalik alles siis, kui valmib majandusõu, st. et ehitusjaoskonnal oleks oma materiaaltehniline baas.

Omaette probleem on töötajate korteritega. Esmajärjekorras on 124 (!) perekonda. On saabunud plaanikomitee kiri, milles lubatakse ehitada 60-korterilist väikepereelamut (ühiselamuna) töötajatele ja aspirantidele. Kahjuks võib linna täitevkomitee vastuseis need lootused hävitada. Kui mitte sel, siis järgmisel aastal algab noorte spetsialistide 16-korterilise kooperatiivi ehitus.

Seoses ehitusega on ülikoolil veel üks ülesanne — ehitusplatsidel tuleb teha arheoloogilised kaevamised. Sel suvel kaevatakse Lätte tänaval ja botaanikaaias. Appi tulevad ajaloolased ja suvemalev. Oodatud on teisedki.

NB! Kes on huvitatud tööst ja korralikust teenistusest väljakaevamistel, andku endast märku.

● **MITMEL POOL ON JUTTU TEHTUD REMONTI VAJAVAST SPORDIHOONEST ...**

Spordihoonega on ühelt poolt lihtne: need vead, mida saab parandada, on lubanud KEK remontida (pesuruumid, keskkütte, räästakonstruktsioonid). Põrandaid tuleb veel jälgida (kas vajumine on lõppenud või ei), vastavalt tulemusele valida projektlahendus. Kui vajumine on lõppenud, piisab ebatasasuste täitmisest. Kui ei, tuleb ette võtta keerulisem töö (betoonpadja valamine, vaiade rammimine vms.).

Raamatukogus oleme teinud sanitaarremonti pidevalt. Muret teeb katuse läbijooks. Asjatundjad leidsid, et esialgu tuleb proovida läbijooksu kõrvaldada kattes katuse spetsiaalse mastiksiga. Kui see ei aita, on vaja katus üles võtta ja uus teha.

● **KUIDAS ON LOOD KABINETTIDE SISUSTAMISEGA?**

Meil oleks võimalik muretseda kaasaegne kabinetisisustus (kas või SIIMOS), kuid pole piisavalt sobilikke ruume. Sagedamini kui vähesed ruutmeetrid on takistuseks ruumi kuju. Vanu hooneid pidevalt ümber ehitada pole ka mõtet. Selle materjali- ja tööjõukuluga, mis on läinud keemiahoone ümberehituseks, saanuks teha mitu korda suurema keemiahoone.

● **KUIDAS EDENEB ÜHISELAMUTE REMONT?**

1986. aastal remontisime ühiselamuid 323 000 rbl. eest. See moodustas oma jõududega tehtud töödest peaaegu poole. Väga palju on kulutatud, kuid samas teame, millised ühiselamud välja näevad ... Kõige kurvem on see, et mitu ühiselamut, mis kahe viimase aasta jooksul korrastati, näevad mõnest kohast halvemad kui enne remonti. Näiteks Tiigi 14 — ei usugi, et seal on äsja värvitud —, aga head ei näe välja ka Leningradi mnt. tornid. Kõik, mis tehtud, on küllalt kiiresti ära lagastatud. Ainuke koht, kus tehtu siiamaani säilinud, on Pälsoni 23. Inimesed, kes aasta tagasi samas kohas remontisid, lähevad väga raske südamega tehtut üle tegema. Varsti enam ei lähe. Ja õigusega keelduvad. Nad ei käi tööl ainult selleks, et päevast päeva ühiselamute seinu võõbata.

● **AGA KUI JÄTTA REMONT ÜLIÕPILASTE ENDI HOOLEKS?**

Et nad lõhutu parandaksid ise?

Õige ju oleks, paraku näitab praktik, et ainult umbes 5% tudengitest on suutelised pintslit käes hoidma. See oleks mõeldav vaid siis, kui meil jätkuks niipalju materjali, et seda südamerahuga raisata. Ka tšekkidega ostmine pole õige; värvi ostetakse 3—4 korda rohkem kui tegelikult vaja. Tegime majanõukogudele ettepaneku, et nad peaksid ostetud värvi üle arvestust — ühe purgitäiega saaks uuendada mitu tuba, kuid ükski majanõukogu pole vedu võtnud. Seepärast oleme hakanud tšekisüsteemist loobuma.

Et ehitusmaterjal tõesti defitsiitne on, sellest lihtne näide: 1986. aastal tellisime õlivärve 4,8 tonni. Saime ainult 1 tonni.

Tuju ei tõsta ka mööblimure. Tahame Nooruse tn. ühiselamu komplekteerida korraliku mööbliga, paraku segavad rahaliste vahendite nappus ja see, et Eestis üldse sobivat inventari ei valmistatagi. On kokkulepe, et saame selle osaliselt Leedust. Aga see on ainult kaks kolmandikku vajadusest ...

Kahjuks ei ole suutnud ministeerium ega Plaanikomitee seda küsimust lahendada.

● **KUIDAS ON LOOD KABINETTIDE SISUSTAMISEGA?**

Meil oleks võimalik muretseda kaasaegne kabinetisisustus (kas või SIIMOS), kuid pole piisavalt sobilikke ruume. Sagedamini kui vähesed ruutmeetrid on takistuseks ruumi kuju. Vanu hooneid pidevalt ümber ehitada pole ka mõtet. Selle materjali- ja tööjõukuluga, mis on läinud keemiahoone ümberehituseks, saanuks teha mitu korda suurema keemiahoone.

● **KAUGEL ON MUSTA MERE ÄÄRSE PUHKEBAASI EHITUS?**

500-kohalise nelja kõrgkooli — Abhaasia, Kaasani, Leningradi ja Tartu ülikooli — ühise puhkebaasi ehitus algas mõõdunud aastal. Plaanikomiteelt on saadud vahendid ehituse jätkamiseks ka sel aastal. Kuid praegustel andmetel on objekt sealsete ehitusvõimsuste puudumise tõttu aastaplaanist välja lülitatud. Seepärast ei saa öelda, millal puhkebaas valmib.

● **MILLISEKS KUJUNES ÜLIKOOLI MAJANDUSAASTA 1986?**

Kui vaadata arve, võib öelda: hea aasta. Kõige tähtsamal objektil — ühiselamu ehitusel ületati plaan 180 000 rbl. võrra. Oma jõududega tegime remonti rohkem kui kunagi varem, rohkem tehti ka hanketöid. Küllaltki palju osteti seadmeid ja inventari.

Samas polnud aasta pahupoolegi.

Rääkisime omavalitsusest lootuses, et tahke poole hoidmine (eriti ühiselamutes) tunduvalt paraneb. Oodatud muutust ei tulnud. Ühiselamutesse muretsetud kümnest lauatennniselauast lõhuti üks juba esimesel nädalal ...

Kõlavalt räägitakse eksperimendist, kuid ülikoolil on arvutus- ja paljundustehnika nappus.

Seni pole muudatused korgkoolis puudutanud majanduspoolt. Oluliselt pole paranenud materjalidega varustamine. Meie majanduspersonalil on piiratud koosseisud ja madalad palgad. Kasvanud on ainult töömaht.

Näiteks 1980. aastal oli raamatupidamisest läbi käiv summa 14 miljonit, 1985. aastal juba 17,6 miljonit rbl.

1980. aastal käis komandeeringus alla 3000 inimese, 1986. aastal oli see arv 8000.

Kogu töö peab ära tegema üks ja seesama inimene, kusjuures palk pole kopikagi võrra tõusnud.

Üldse on ülikool läinud niivõrd laiahaardeliseks asutuseks, et tema normaalne haldamine praeguse koosseisu ja juhtimisstruktuuriga muutub ilmselt küsitavaks vähemalt majanduse poole pealt.

Räägitakse mis räägitakse, kõrgkool lastakse võrreldes teistega ikkagi viimasena uksest sisse. Igal sammul näeme tööstuse ja põllumajanduse eelisarendamist ja see, mis ühele tuleb kergelt kätte, on teisele hoopis raskem (näiteks kapitaalmahutused, projekteerimislimiidid jne. ...). Väga raske on tööstusettevõtetega töötajate pärast võistelda. Meil pole võimalust premeerida, ka põhipalgamäärad on madalamad. Ülikooli ehitusjaoskonna sadakond töötajat on tingimustes, millistes ei tööta ükski linna remondiettevõte, rääkimata ehitusorganisatsioonidest.

Muret teeb ka õppepindade suur defitsiit. Esimene sõjajärgne õppehoone on 1977. aastal valminud füüsikahoone! Õppepind on vähenenud ka nn. teaduspindade kasvu tõttu. Õpperuume on üliõpilase kohta vaid 6,9 m² (peaks olema 11,2 m²!). Väga palju on amortiseerunud hooneid. Vana ja uus anatoomikum on ehitatud 1827. ja 1888. aastal. Vana anatoomikumi kui õppetööks kõlbmatu lammutamist nõuti juba mõõdunud sajandil ...

Et õppe- ja teaduspinna puudus on suur, pole praegu võimalik midagi oluliselt teha üliõpilaste vaba aja sisustamiseks. Klubi ehitamisest või laiendamisest võib hakata rääkima alles järgmise viisaastaku lõpul (koos linna komsomolikomiteega püüame aga hakkama saada vabaõhulavaga. Samal põhjusel võib ainult unistada ülikoolile nii vajalikust teadlaste majast.

Samas kõduneb ülikool lausa silmanähtavalt. 1987. aastal oleks vaja teha remonti 1 700 000 rbl. eest, suudetakse vähem kui miljoni eest. Ülejäänud osa hävib. Ülikool on praegu tõesti väga raskes seisus. Kahjuks ei tunneta seda piisavalt linna juhtkond ega ka vabariigi vastavad organid.

Ülikooli juhtkond on põõrdunud vabariigi partei keskkomitee ja valitsuse poole palvega vaadata tõsiselt läbi meie väljaarendamise programm. Loodan, et sellele reageeritakse positiivselt, vastasel juhul muutub edaspidi küsitavaks ülikooli normaalne funktsioneerimine.

● **MIDA TOOB ÜLIKOOLILE AASTA 1987?**

Tundub, et nii halba kui head. 1987. aasta esialgne eelarve on ülikooli jaoks väga kurb. Palgafondi on kärbitud, selle alusel tuleks osa õppejõude vallandada. Kapitaalremondi summad on ebapiisavad. Seadmete ja inventari jaoks on raha esialgu äärmiselt vähe, ainult 450 000 rbl. (mullu 2,2 miljonit rbl.). Eksperimendi järgi peaksid ülikoolivälised spetsialistid lugema võimalikult palju erikursusi, samas on tunnitasufondi vähendatud 14 000 rbl. võrra. Töötasufond on 4 924 600 rubla asemel 4 839 700. Kiiresti oleks vaja ministeeriumil ja vabariigi plaanikomiteel lahendada lepinguliste uurimistööde palgafondi küsimus ... Nii et esialgu pole rõõmustavat midagi.

● **MIDA ISIKLIKULT SELLELT AASTALT OOTATE?**

Loodan siiski seatud plaanide täitumist. Ja ka seda, et oleks veidi rohkem vaba aega.

● **KUI PALJU PUUTUTE KOKKU ÜLIÕPILASTEGA?**

Sel ametikohal suhteliselt vähe. Aga olen töötanud ka õppejõuna. Lugesin majandusteaduskonnas poliitökonoomiat ja žurnalistidele erikursust sotsialistliku majanduse alustest.

● **MIDA TÄNASELE TUDENGILE SOOVITE?**

Lugupidavamat suhtumist ülikooli tahkesse poolde. Usun, et kui saadaks aru, millise hinnaga see kõik tuleb ja säilib, hoitaks enda ümber olevat hoopis rohkem.

TAIVO PAJU,
žurn. I k.

*

Siia intervjuu lõppu sobib ära tuua mõned väljavõtted TRÜ nõukogu jaanuarikuu koosolekust, kus haldusprorektor kandis ette 1986. aasta finants-majanduslikust tegevusest.

Kapitaalremondist. Eelmisel aastal tuli teha kapitaalremonditöid üle 600 tuhande rubla, tehti aga üle 800 tuhande, sealhulgas oma ehitusjaoskonna jõududega üle 500 tuhande ja hankeorganisatsioonide poolt üle 300 tuhande rubla eest. Praegune kapitaalremondi maht ei rahulda aga ülikooli vajadusi sugugi — selleks aastaks oli tellimusi allüksustelt 1 710 400 rubla ulatuses, suudame teha aga sellest umbes poole. Oma ehitusjaoskonna töömahu suurendamist takistab tootmisbaasi puudumine. Kahjuks on linna täitevkomitee ehitus- ja arhitektuuriosakond ja ENSV Ehituskomitee suutnud TRÜ majandusõue väljaehitamiseks ikka uusi ja uusi takistusi teha.

Kaugekõned. Lubatud sidekulud on vaid 78 500 rubla, kõneldi aga 121 400 rubla eest. Et selle eest tasuda tuleb, ei jää muud üle kui maksjaks peab jääma kas allasutuse juhataja või võetakse see komandeerimissummadest. On veel üks võimalus — jätta isiklikud jutud kõnelemata.

Bensiin. Siiani ei ole kütuse planeerijad arvestanud, et TRÜ ei asu mitte pealinnas ega ka Kesk-Eestis, vaid veel veidi kaugemal. Pealinna kõrgkoolid ei pea ju nii pikka teed sõitma.

✻ TRÜ materiaalne baas moodustab üle 60 miljoni rubla. On suurenenud materjalide seis — osa vananenud seadmeid ja katkisi asju lihtsalt kantakse ühest inventuuriaktist teise. Need tuleb ilmtingimata maha kanda. Nõukogu otsusesse võeti punkt, mis nõuab aasta esimesel poolel niisuguste asjade mahakandmist. Kui ülikooli materjalide seis ületab normatiivid, siis lihtsalt vähendatakse meile eraldatavaid vahendeid. On teada sedagi, et osa arvel olevast ülikooli varandusest ei seisa mitte tööruumis. Seetõttu on juba tööle võetud raamatupidaja-revident, kes hakkab allüksusi üle vaatama.

✻ Otsusesse võeti ka punkt, mis kohustab rektoraati leidma raamatupidamisele ja kaadriosakonnale juurde uusi ruume.

PARIM LUGU

Pressisekretärid pidasid sel semestril avaldatust parimateks lugudeks õppejõudude omadest **Tullio Ilometsa «Häda selle arheoloogiaga — muidugi Tartus»** (nr. 2) ja üliõpilaste omadest **Toomas Anepaio ning Kalev Vilgatsi «Basteille'i väljakult Bourbinide palee ette»** (nr. 6). Esile tõsteti veel kultuurimaterjale, eriti aga luuletusi.

Toimetus märgib ära ka **Janno Reiljani sotsialistliku võistluse** loo.

JAANUS TEPPANILE KULDMEDAL

13. ülemaailmsed üliõpilaste talimängud toimusid veebruari lõupäevil Tšehhoslovakkias. Osa võtsid 23 riigi üliõpilassportlased. Meid huvitavad eelkõige Tatra mägede suusakeskuse Strebške Plešos murdmaasuustamise võistlused, sest esmakordselt õnnestus Nõukogudemaa spordiau kaitsma minna Eesti suusatajal — KKT II kursuse üliõpilasel Jaanus Teppanil. Kuni viimase momendini kandideerisid võistkonda veel Ene Tjulkina ja Kerstin Kruuda, kuid kontrollvõistluste konkurents oli niivõrd tihe, et meie neiud pidid siiski koju jääma.

Üldse jagati universiaadimedalid välja kuuel spordialal: murdmaasuusatamine, kahevõistlus, laskesuusatamine, mäesuusatamine, iluuisutamine ja jäähoki. Kõige suurem edu saatis meie sportlasi murdmaadistantsidel, kust koju toodi 5 kuld-, 4 hõbe- ja 3 pronksmedalit. Edukaim sportlane oli muidugi Vladimir Nikitin, kes võitis nii 15 km, 30 km kui 4×10 km kuldmedali. Ühtekokku kuulub temale juba kuus universiaadimedalit (võitis kõik distantsid ka eelmisel taliuniversiaadil).

Meid rõõmustab muidugi Jaanuse kaasarääkimine teatesuusatamise kuldmedalivõitmises, kus võistkonda kuulusid peale tema veel Nikolai Gerassimov, Dimitri Solovjov ja Vladimir Nikitin. Ka individuaaldistantsidel saavutatud kohtadega peab igati rahule jääma: 15 km — 6. koht ning 30 km — 5. koht, kusjuures startijaid oli 75 kahekümnest erinevast riigist.

Õnnitleme Jaanust universiaadil eduka esinemise puhul ning hoiame talle põialt ka selle hooaja viimastel jõuproovidel: **14.—15. märts MK etapp Kavgolovos ning aprilli keskel toimuvatel NSVL meistrivõistlustel** ülimaratonis (70 km).

TRÜ suusaspordikateeder

Suveks...

(Algus 1. lk.)

terklubiga) vennasvabariikide RSP-dele.

2. I—II kursuse üliõpilaste vabastamine sügisestest põllutöödest.

3. Ühiselamukohaga kindlustamine.

4. Staažikate ja silmapaistnud gagarinlaste premeerimine (2—3 korda käinud) välisturismi tuusikutega TRÜ a/ü fondist.

5. Eelisjärjekorras välisrühma saamise õigus.

6. Ülikooli poolt eraldatavast eelarvest ülekandega rühma söögiraha tasumine kohalikku riigipanka.

7. Rühma premeerimine sügisel suurürituste pääsmetega ja kevadel komplekteeritava rühma varustamine RSP pääsmetega.

8. Funktsionääride premeerimine (materiaalne) rektoraadi ja ühiskondlike organisatsioonide poolt.

9. Rühma ettevalmistaval perioodil funktsionääride vormistamine lepingulisele tööle.

10. Kooskõlastada a/ü-ga Kääriku spordibaasi kasutamine.

Tahaks loota, et käesolevad ettepanekud ka täitmist leiavad, lubadused, mis sageli kergekäeliselt välja käiakse, konkreetse kuju võtavad. Lubaduste aeg on ümber, aeg on teine!

VAMBOLA PAAVO,
ELKNÜ TRÜ komitee liige

Sõjaväest

(Algus 2. lk.)

nägemine, tõsisemad tulevikuplaanid, suuremad elukogemused. Muutused välimuses võib panna sportlike, samas raskete ja närviliste elutingimuste arvele. Pole uudiseks, et lisaks mehistumisele sõjaväes sageli kalestutakse. Tulevikuplaanide kavandamiseks lähevad kaks aastat ehk kuskilt otsast tõesti asja ette. Tihtipeale aga, viibides reaalsest elust kaugel, ehitatakse kujutluses helge tuleviku liivalosse. Idealiseeritud ettekujutus uuest vabast elust võib variseda õige pea pärast tagasitulekut. Tunnetatud paratamatus.

Elukogemuste kohalt sedastagem, et iga kogemus — sealhulgas halvimgi neist — annab alati midagi elu mõistmiseks.

Remarque: «Me muutusime karmideks, umbusklikeks, halastamatuteks, kättemaksuhimulisteks, jõhkrateks — ja see oli hea, sest just neid omadusi oli vajaka.»

Armeega seostuvast on eriti hingel veel

RUTIIN.

Vaheldus- ja muljeterikkast üliõpilasmiljööst sõjaväe argipäeva sattumist võib võrrelda varjusurma minekuga. Väike liialdus, kuid kontrast on tõepoolest päratu. Mõõndes, et esimesel teenistusaastal juhtub paljugi uut ja huvitavat, siis viimased kuud enne kojusaamist muudab rutiin suisa väljakannatamatuks. Päevad kuluvad äratus-rivistus-söök-rivistus-töö-rivistus-puhkus (rivistus) karussellis niivõrd sarnasteks, et peaaegu võimatu on neid eristada. Tavalisest tähtsamaks saavad täis kõht ja pikem uni.

Remarque: «Seega on meil praegusel silmapilgul jälle mõlemad asjad olemas, mida sõduril õnneks vaja: hea söök ja puhkus. Kui järele mõelda, pole seda kuigi palju. Veel paar aastat tagasi oleksime ennast säärase arusaama puhul rängasti põlanud.»

Olgu paarikümne TRÜ-st pärit teenistuskaaslase auks öeldud, et vaimutoit jäi neil enamasti aukohale. Regulaarselt käis eestikeelne perioodika, saadeti ilukirjandust ja õpikuid.

Lugemus üksi alati paraku ei aita. Juhan Smuul on ookeaniavarustel loksudes kirjutanud kallale kippuvast Suurest Hallist. Kuidas aga nimetada seda osalist meelte nüristumist ja teotahte kängumist, mis paratamatult aastatepikkuse kasarmuelu jooksul tekib? Hiljuti kuulsin tabavat vastet — ajude rasvumine. Kaks aastat üks ja sama töö, samad näod, kasarmu, toit, elurütm jm. — lõpuks nülib ära. Uuesti endaks saamine nõuab tööd ja vaeva samavõrd kui lusti ja pidu.

MIDA SELLEST KÕIGEST ARVATA?

Andkem sõna klassikule. (Enne veel niipalju, et kuigi öeldu käib sõjas olnute kohta, omab see tähendust tänagi).

Erich Maria Remarque «Läänerindel muutuseta»:

«Ma näen, et maailma targemad pead relvi ja sõnu leiutavad, et tapmine veelgi rafineeritum oleks ja kauem kestaks. Ja koos minuga näevad seda kõik minuvanused inimesed siinpool ja sealpool, terves maailmas, ja koos minuga elab seda läbi minu põlvkond.»

Pessimistina võin väita, et sõdadele lõpu tegemiseks on vaja veel üht sõda — viimast... Optimistina jään kindlaks: PÄRAST MIND TULGU VÕI VEEUPUTUS; AINULT MITTE TUUMASÕDA!

September 1986

IVO RULL

TÕLKEVÕISTLUSE

tähtaega on pikendatud 1. aprillini. Tööd tuua «TRÜ» toimetusse.

«NÕUKOGUDE NAISE»

toimetusega on kohtumine **kolmapäeval, 11. märtsil kl. 17 nõukogu saalis.** Pärast kõneleb dots. H. Palamets aulas ülikooli ajaloost (slaidid, muusika, küünlavalgus).

TRÜ naiste nõukogu

VÄLISKIRJANDUSE RING

Teisipäeval, 10. märtsil kl. 18 räägib ph. aud. 244 JÜRI TALVET **Mehhiko muljeid.** Eeskätt on oodatud väliskirjanduse ringi liikmed.

LOODUSKAITSERINGI LIIKMED JA VILISTLASED!

Olete oodatud reedel, 13. märtsil ringi aastapäevale kl. 17 füüsikahoones Tähe 4, aud. D-120.

Kavas: Indrek Särelt eelmise aasta tegevusest, uute liikmete vastuvõtmine, Fred Jüssilt slaidid ja heli, Heiki Kallelt ülevaade Eesti III ökoloogiapäevast, slaidiprogramm «Eesti Loodus».

Üritus jätkub füüsikahoone sööklas.

Juhatus

KOHTUMISÕHTU LEMBIT KURVITSAGA

on O. Lutsu majamuuseumis (Riia 38) **teisipäeval, 10. märtsil kl. 19.**

KLUBIS

6., 7., 8. märtsil kl. 21 NAISTEPÄEVAPIDU: on diskotralli, ansamblimängu ja üllatusi, üllatusi, üllatusi!

PRESSISEKRETÄR!!!

Jälgi peahoone reklaami. Teisipäeval jääb «Edasis» käik ära. Esmaspäeval kl. 17 seminar — dots. R. Kasik.

1981. a. novembrikuus kogunes grupp esmakursuslasi raamatuähingu ruumidesse, deviisiks rebaselikult pretensioonikas «Saagu päästetud eesti kirjandus». Kord nädalas Tartu Kirjanike Majas kooskäivas, algul üpris hajusast seltskonnast kujunes ajapikku monoliitne sõpruskond, kes oma ristiisa ja patrooni Henn Kaarel Hellati soovitusel võttis endale nimeks «Vile».

Põhiliselt koondas «Vile»-rühm kirjanduslike ambitsioonidega üliõpilasi, kes mingil põhjusel ei tahtnud end siduda Tartu NAKiga. «Vilel» oli oma president ja demokraatia, mille äärmuslikumaks avalduseks oli üksteise loomingu kõrvulukustavalt kärarikas kritiseerimine: kes suutis teisi maha teha (argumenteeritult), oli päevakangelane. Et mitte liiga salapäraseks muutuda, hakati peagi ka luuleõhtuid korraldama. Saavutati teatud kontakt kirjandusmaailmaga, tunti tõusvat eneseteadvust ja loomingukindlust.

Pärast Henn Kaarel Hellati Tallinasse kolimist asus «Vile» Jaan

Kes oli «VILE»? Kes on «VILE»?

Kaplinski käe alla, kes lükkas rühma vaimu üldkultuurilise eneseharimise teele.

Rühma tegevus soikus loomupäraselt, noored luuletajad, prosaistid ja kriitikud olid oma raja leidnud ning vajadus üksteise toetuse järele nii suur enam ei olnud.

Pärast mõneaastast pausi kogunes sõpruskond uuesti. Veidi muutunud koosseisus ja nüüd ilma nime ja väljakuulutatud programmita, pöörati tähelepanu ülikoolis soiku jäänud rahvaluulele. Kuivõrd rahvalaulu tunnetamiseks on vajalik eelkõige laulmine ise, siis prooviti oma võimeid just avalikel esinemistel, tutvustati ununenud viise ja kombeid.

Osa «Vile» liikmeist kuulub praegu Tartu NAKi, osa tegeleb loominguga metsikul viisil, osa on kirjandustegevusest loobunud. Ja lõpuks olgu nimetatud mõned vilelased, kelle nimed praegu Tartu ja isegi vabariigi kirjanduspildis juba midagi ütelda võivad: **Tõnu Õnnepalu, Kauksi Ülle, Ene Paaver, Peep Pedmanson, Jaanus Järs, Reet Tens, Renna Mändmets, Tuulikki Raudalainen, Piret Viires.**

Kõik, kes soovivad kuulata ja näha «Vile»-rühma luuleõhtut, on oodatud 13. märtsil kell 17.30 vanasse kohvikusse, et meelde tuletada vana ja kuulata uut.

Ühikanaine

***Naine** ... Selline rikas sõna, täis assotsiatsioone. Välja arvatud abielurannas loksujad, kellele naine tähistab pretensioonikat küljeluud, tekitab enamikule meestest (vist?) sellest tähekombinatsioonist ikka meeldiv nägemus. Mis siis, et sõnas kibe karjatus «Ai!» sees.*

Naine on ... ilus ja ilu armastav, õrn ja õrnatundeline, puhas ja puhanud, pehme ja soe, hoolitsev ja hoolitsetud. Osav, arukas, armas...

Naine jõuab hommikul enne «lendu tõusmist» tabamatul moel üheaegselt lauale rivistada hommikuse kohvi ja parajalt keedetud muna ning kohendada endalt padjanäo. Kui mees ärkab, on tolmgi juba pühitud. Oma kuningriigis kergel kõnnakul, sirge seljaga ringi kõnniskledes paneb temake kehtima puhtuse, asjad paigutuvad maitsekatele kohtadele. Majapidamises on harmoonia ja esteetika. Ja-ah, kui hea toidulõhn kolm korda päevas kindlatel kellaaegadel.

Mürts!

See oli ühiselamu uks, mis kinni lajatas. See on jälle va naisküsimus, mis kohe kerkib. Kui keegi kipub ohtrasti kasutama sõnu *naine* ja *naiselikkus* ja nende antipoode, irvitatakse temale üle magusalt — naisõiguslane. Tõsi ta on — TRÜ kõrgub Taaralinna kohal kui naisõiguslase kehastus. Siit saab alles haritlannasid! Nii valdavalt õrnemat sugu, et sõnanööge «Tütarlaste Riiklik Ülalpidamine» läheb kümnesse. Naisküsimärk pandagu pigem kääride kohale, mis tekivad «õigest» naisest aru saamise ning tegeliku pildi vahele.

Ülikoolis veedavad oma toimekaid argipäevi noored emantsipandid, kes on igas mõttes küpsed oma kodu loomiseks. Täiskasvanud olevused, kes looduse seisukohast oma missiooni täitmisega ajutiselt «kinni külmutatud». Mõni kangutab muidugi ennast — ja kohati ka lapsisalgavalt mitut koormat, ent valdavalt tegeldakse ju iseenese tarkuse laiendamisega. Keskkooliosas oleme jõudnud dilemma ette, kas ennistada ajaloos edukalt proovitut (poiste-tüdrukute eraldi üldharimine, kodundus- ja naiselikkusetunnid). Ülikoolis aga on igaühe eraasi, kas ta abiellub stuudiumi vältel, kas tema laps on noorem või vanem kui abielu, kas vanemad aitavad. Kas või seegi, kas selline neiu võtab vastu ühikamalli või lidub erakasse üht-teist kaduda ähvardavat endas säilitama.

Niisiis — mürts!

Koridoripidi kulgedes jääb ühtelugu miskit talla alla. Päh! Pahad poisid, ei tea ka kunagi kuhu konisid visata ja üldse... Nojah. Koridorinurgis, aknalaudadel, trepimademeil maandavad end siiski pelgalt piigad. Mõni põrandal pepuli kui mees muiste. Tops-tops, lämmatab vaimutarivõsu koni kohe enda kõrvale ja annab seliele nipsu. Selle maja elanik oskab nii mõndagi. Näiteks päeva jooksul kaelani täisrubistatud kõõgis istuli kukkumata lainetava pliidi juurde jõuda oma kõigutamatut-varieerimatut praemuna-leiba-kartulit vaaritama. «Vaikses kohakeses» oma paberid ja muu kõikjale laotada, asjalikult üle ääre teha. Majas kohta vahetades põnt-põnt kõiki korruse tube oma lähenemisest informeerida. Kingadega voodisse karata. Terve nädala jooksul ikka veel leida mõne puhta kahvli. Nagu poissmees kunagi! Ja lõpuks oskab üks ühikas baseeruv noor daam elada neljakesi toas. Seda küll õigupoolest esiteks.

Kitsikus häälestab karjaeluviisile. Pool maist vara, mis vähegi võimalik, saab «meieks». Selgub, et isiksust ja ehk olemas olnud kodust kasvatust on kooperatiivis suisa lihtne unustada. Loomulikult kaob vähimgi perenaiselikkus, kui puudub võimalus ümbrust oma käega kujundada, kui päris sulle kuulub tinglikult üks voodi ja üks kapp, kui valitseb las-minna-meeleolu, kui midagi erilist ei juhtugi sellest, et puistad olmejäägid mugavalt kohe jala ette. Kui aga üksi püüad üldises voolus kodulembene olla, võid lihtsalt õõpäev läbi teiste kannul koristada ...

Äraspidisus laiutab rõngasblokaadina. Väline külg, mida koristajad hommikuti siluvad, kirudes siin sirguvat meie maa intelligentsi, on üks osa. Millist mõju üldine olmelodevus tütarlaste enesekohasele esteetikale avaldab, armastavad kolleegid-noormehed lõõpides kokku võtta: «Loivavad teised hommikuti ustest välja — näod hallid, juuksed sassis, kitlid viltu. Pesuruumi müdistavad. Ei tea, kuidas nad küll seal alaliselt hakkama saavad, kui seal on ainult kraanikausid ja duširuum kogu maja peale üks — «ühiselamuslik». Mõni paneb kohvikannu tulele, paljud ei viitsi. Nii nad kaovad kooli, kõhud tühjad, ise lõmmis.

Olge lahked — kogu naise salapärasus ja oskus end teisele soole märkamatult joones hoida. Igapäine vedelas olekus naissoo, nende enesekorrastuse ja algelise kokandamise (olud!) tunnistamine vajutab ahelsüsteemis kanna alla ka naabrite-meeskodanike suhtumise. Ja mehelikkuse, kui-võrd lugupidamine naise vastu on ju pesuehtne maskuliinsuse märk. Kaasa aitab ka nonde eeldatavate lugupidajate menševiklus nii õppekui ka majutusasutuses. See, et ühikatuba kujutab õigupoolest terve kvarteti noorte daamide magamistuba, ei lähe enam korda neidudele ega külastajatele. Üks oma aja leedi oleks pöördumatult teadvuse kaotanud, kohates hilisel tunnil oma magamistoas üht kuni mitut džentelmeni. Meie leedid on rõõmsad ka veel. Katavad vastavalt võimetele-võimalustele lauagi ning on meelitatud, et sel meestevaesel ajastul valik nende toale langes. Tehku nüüd seal, mis tahavad.

Teevadki: tugevam sugu ikkagi. Eriti ei mõju ka kommikuni väisajad või hoopiski pikemad külalisplatseerujad. Asjasse mittepuutujad tõmbavad ikka sellessamas las-minnameeleolus tekid üle lokirullide ega lase end kõigutada.

* * *

Mehed ei pea enam naistest lugu! Te mõelge, ise intelligendid, aga ei aita enam mantleid selga, ei kutsu kuhugi, ei kingi lilli. Kuradi mehed, teate!

Et ei ole pidupäevajutt? Vahest ehk aitab jaanalinnu naistepäevadest, mil mehed ühel päeval aastas traditsionaalselt-rituaalselt meid austavad. Vaatame parem kõrvalt oma istumise-astumise-pesa haledat ärakukkumist ja ...

KATI VASAR,
ajakirjandus II

Toimetaja VARJE SOOTAK

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 960. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 8 (1480) Reedel, 13. märtsil 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

Ajaloos süveneti arvudesse

Äraseletatult: analüüsiti sessitulemusi teaduskonna nõukogu ja parteiorganisatsiooni ühisel koosolekul. Aja vaimust kantuna vaadeldi sessiooni mitte kui asja iseeneses, vaid kui eelnenud töö tulemust.

● **MINGEID MURRANGULISI SISULISI MUUTUSI SEMESTER EI TOONUD.** Endiselt ei toimunud õppetööd septembris ja oktoobri algulgi I—IV kursustel. Targad mehed teavad alati, kust saab tööjõudu võtta. Teravamaks kui kunagi varem kujunes ruumiprobleem. Ajaloomuuseumi remondi tõttu ei saanud õppetööks kasutada ajalookateedreid. Õppejõududelgi pole õiget töötamise kohta.

Defektoloogia osakonnas, kus valmistutakse tuleval aastal tähistama 20. aastapäeva, on mured endised: hädapäraselt auditooriumideks kohandatud ruumid Tiigi 78 majas ei võimalda kasutada tänapäevast metoodikat. Töö normaalset juhtimist häirib õppetöö jaotumine mitme, kateedrist eemal paikneva õppehoone vahel. Kateedril puudub ka oma telefon.

Need on vaid mõned visandid situatsioonist, milles teaduskonda on harjutatud aastaid töötama. Üks osa kollektiivist näib olevat olukorraga sedavõrd harjunud, et peabki seda normaalseks. Millega muidu seletada, et suurte kogemustega õppejõud rahuldub loengut näitlikustades vaid tahvli ja kriidiga? Teine jälle raporteerib heatujuliselt: «Näed, ei kulunud nädalatki ja ma olen jalul pärast kahte eksamipäeva seal külmkambris!» Üliõpilased aga mõtlevad OV sildi all suunduda põhimõttelistele ümberkorraldustele, mis peaksid algama eelkõige väljaspool akadeemilist elu. Kogenematute õigus on uskuda.

● **VAATAMATA TINGIMUSTELE** tuleb siiski töötada ja anda endast maksimum. Sügissemestril tegime panuse koostööle seoseahelas **kateeder — üliõpilane — dekanaat — kateeder.** Side õppetöö korraldamisel ja probleemide lahendamisel muutus pidevamaks ja operatiivsemaks. Suurima tähelepanuga suhtusime üliõpilaste arvamustesse. Niisama tähtsaks pidasime üliõpilaskonda kursis hoida muutustega meie kõrghariduspoliitikas, samuti teaduskonna taotlustega. Nii näiteks analüüsiti NSVL KKEH Ministeeriumi käskkirja nr. 660 kõigil kursustel. Koos üliõpilasaktiiviga kavandati, kuidas paremini valmistuda sessiooniks. Varakult teati sedagi, et uut semestrit ei saa alustada võlgadega.

● **ARVESTUSED** andsid alust optimismiks. 265st üliõpilasest ei suutnud neid õigel ajal ära teha 17. Arvestades õppedistsipliini ja varasemat õppeedukust, lubasime mõne avalduse põhjal eksamitele, mõni pidi aga oma võla esmalt likvideerima. Enne sessiooni algust ei tulnud siiski ühtki üliõpilast eksmatrikuleerida.

Vägagi probleemne on aga **SESSITULEMUSTE INTERPRETEERIMINE.** Kehtiva statistika nõuete tõttu kipub kaotsi minema sisuliste järelduste tegemist võimaldav info. Me saame suurepärase lõpptulemuse siis, kui ametlik statistika ei arvesta sessi ajal ümbersooritatud eksami «kahte». Tegelikult peaks aga tegema sisulisi järeldusi esimest korda sooritatud eksami tulemuste põhjal. Näiteks said defektoloogia I kursuse 24st üliõpilasest laste ja noorukite anatoomia ja füsioloogia eksamil mitterahuldava 7 üliõpilast (29,2%).

6 neist tegi korduseksami sessi ajal. Viimast tulemust arvesse võttes oleks dekanaadi seisukohast kõik korras. Teades aga esmase eksami tulemusi ja hulka kolmelisi vastuseid, on põhjust süvaanalüüsiks. Mõistagi peaks selle tegema eelkõige õpetav kateeder (füsioloogia kateeder) ja kursus ise.

Väljakujunenud tavade järgi mõjutab analüüsitav nähtus täiesti ebaloogiliselt ka stipendiumi. Et sessi ajal ümbersooritatud kahtesid ei arvestata, tekib olukord, kus läbikukkumisteta sessi lõpetanud üliõpilane, kes sai mõne kolme, jääb stipita. Samal ajal aga hakkab stippi saama korduseksami neljale sooritanud tudeng.

Olen kaugel sellest, et väita, nagu peaks üks õnnetus (eksami mittesooritamine) põhjustama teise (stipendiumita jäämine). Võib-olla oleks aga õiglane määrata stipendium esmalt sessi läbikukkumisteta sooritanuile ning raha ülejääk korduseksami tegijaile. Viimaste hulgas võib siis eelistada sessi sees eksami ümberteinuid.

* * *

40 üliõpilase teadmisi hinnati sel sessioonil viitega. Kõrgendatud stipendiumi (25% lisa) saavad aga vaid 33. Ülejäänutel on ühe diferentseeritud arvestuse (tsiviilkaitse, sõjaline õpetus, erialapraktika jms.) hinne viiest madalam. Kas ei pane mõtlema? Küllap tasuks otsida õppetöö paremustamiseks oma sisemisi võimalusi neilgi allasutustel, kus ka kõige võimekamaid üliõpilasi (valdavalt viitele õppijaid) varustatakse «rahuldavate» teadmiste ja oskustega.

Sessil tekkinud akadeemilisi võlgu likvideeriti vaheajal usinalt. Uue semestri alguspäevaks olid jäänud võlad veel 8 üliõpilasel (viiel oli sessipikendus haiguse pärast, kolmel muul mõjuval põhjusel). Üks üliõpilane tuli eksmatrikuleerida edasijõudmatuse tõttu.

Sügissemester ja sess näitasid, et tavapärasel õppetöökorraldusel (meil pole eksperimenti) on omad plussid. Eriti siis, kui ühiselt keerdkäikudele lahendusi otsitakse.

Dots. ANTS REINMAA,
ajalooteaduskonna
õppeprodekaan

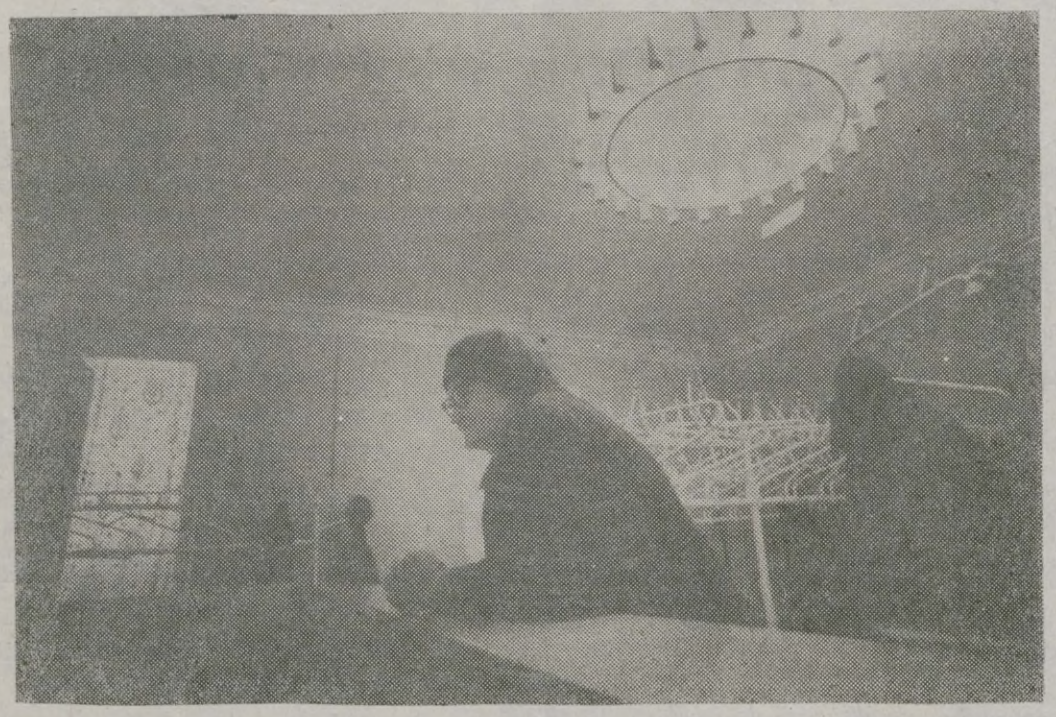

MEELIS LOKI foto

Hei,

tudeng, ega sa ole unustanud, et **27. veebruari «TRÜ»** kuulutas välja

ÜLIÕPILASTE KIRJANDUSLIKE TÖÖDE VÕISTLUSE?

milles osalemiseks tuleb märgusõna all kirjatükk (luuletus, jutt, kriitika, essee) toimetusse läkitada hiljemalt

10. aprilliks
aadressil Tartu 202400
Ülikooli tn. 18—241

Oma andmed (nimi, osakond, kursus, Tartu aadress) lisa kinnises ümbrikus juurde.

Auhinnad ootavad!
Esimesed võistlustööd on juba kohal!

EHO SÕNUM

Jõudu Käärikult

ja ehk ka uusi mõtteid käisid teisipäeval ja kolmapäeval kogumas komsomoli- ja ametiühingukomitee. Peale tervisekosutuse kuulati targemaid ja vaieldi isekeskis. Teemad: «Maailm 1987» — Kaido Jaanson, «Omavalitsus» — Paul Kenkmann, «Ühiskondlike erialade teaduskond» — Siina Lepik, «Sotsiomeetrilised testid» — Rein Murakas jt.

ELKNÜ Keskkomiteegi ei olnud eemale jäänud, sealt oli kohal üliõpilasosakonna juhataja Andrus Lauren.

KAIA PAJU

Orientalist Alexander Staël von Holsteini mälestuspäev

Esmaspäeval, 16. märtsil algusega kl. 19.15 toimub **ph. aud 139** ÜOA Tartu grupi ning ÜTÜ võrdleva kultuuriloo ja orientalistika ringi ühine koosolek, mis on pühendatud Eestist pärit tuntud orientalisti Aleksander Staël von Holsteini 50. surma-aastapäevale. Kavas **M. Läänemetsa ettekanne «A. Staël von Holstein kui indoloog ja budoloog».**

Kuulama on oodatud kõik huvilised.

Kohtumine Puškini muusa ja lüüraga

Puškini pill on lüüra ja oma poeedikutsest kirjutas ta ise:

Kesk ülikuid poeedi hooleks
on lasta lüüral kajada,
et lood, kus vale tõega pooleks,
võiks naerma, nutma ajada.

Poeedi kõlavatele, meloodilistele värssidele tegid viise oma aja parimad heliloojad. Üle-eelmisel reedel laulis vanas kohvikus Puškini-aegseid romansse sarmikas ja temperamentne GALINA BEREZENKOVA. Kena dueti esitas ta koos oma klaverisaatja, Tartu lastemuusikakooli õpetaja NATALJA TROSINAGA. Romansside sekka kõneles linnaraamatukogu töötaja FAINA KRAVTŠENKO Puškinist ja muusikast, tema ajastu heliloojaist ja muusikakultuurist.

Tänu ametiühingu kultuurikomisjonile (esimees Olev Saks) kõlas tunni jooksul kohvikus poeedi aja ja seltskonna romantiline vaimsus. Puškini enda järgi:

... kunst, mis harib tõntsi maitset
ja pakub tuimuse eest kaitset
on pidupäevil suures aus
ja meistri osaks saab aplaus.

Olgu siis vähemalt pidupäevaaplaus, sest aeg on edasi läinud ning romantiliste muusade ning lüüradega enam igapäevaelus kokku ei saa. Kohtumine Puškiniga aga läheb edasi — poeedist tuleb samasse rääkima prof. Juri Lotman.

RIINA LEMM

Oma kool ülikoolis

Kus te olete — Tallinna 1., 2., 20., Tartu 1., 2., 5., Pärnu 2. jt. keskkoolid. Paneme välja rändkarika parima keskkooli vilistlasmeeskonnale korvpalliplatsil. Võistlustingimused lepime kokku juba omavahel. Mängud peaksime orienteeruvalt aprillikuus. Andke endast märtsikuu jooksul Valter Lengile teada.

Tallinna 21. keskkool
(oma arvates raudselt parim
korvpallisats TRÜ-s)

Kas tunned?

Olen sündinud 1963 Tartus, 1982 lõpetasin Tartu 7. keskkooli. Siis astusin majandusteaduskonda õppima kaubandusliku raamatupidamise ja analüüsi erialale. 1983—1985 teenisin armees. Praegu õpin III kursusel. ÜLKNÜ liige 1978. aastast, teaduskonna sekretäriks valiti teist aastat.

* * *

Kõik komsomolisekretärid on välja pakkunud oma mõtteid. Mina pean väga vajalikuks, et üliõpilase vastutustunne oleks suurem. Seda annaks teha OV kaudu, luua niimoodi ka teaduskonna tunne. Võib-olla kaoks siis mõnegi passiivsus ja huvipuudus oma teaduskonna ja kogu ülikoolis toimuva vastu. Ja komsomol peab (aga need on ju kõik ÜLKNÜ liikmed!) suutma äratada huvi oma organisatsiooni vastu.

* * *

TOIMETUSELT. Lehest on läbi käinud kõik komsomolisekretärid peale kehakultuuri- ja filoloogiateaduskonna oma!

TARMO LEHESTE,
majandusteaduskonna
komsomolisekretär

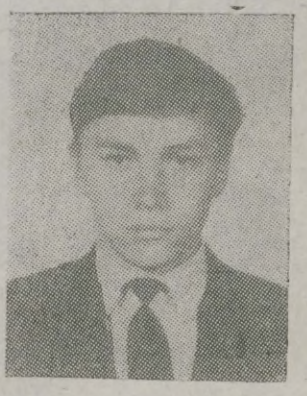

*

Eerik Kumari (1912–1984)

loodusest

✻ Lindude kevadhääled ei andnud poisile rahu, ja vanemate keelust hoolimata hiilis ta sageli luhta... Õlgadeni ulatuv tihe tarnastik moodustas läbitungimatu ürgmetsa, mis peitis endas hulganisti lahendamata saladusi.

✻ See, millest alustatakse, jääb tihtipeale määravaks kogu eluks. Ei saa eluaeg tegelda mõne lemmikharrastusega, kui see ei paku inimesele sügavat vaimset rahuldust.

✻ Aastasadu on inimesed loomi vaadelnud ja loomade elu uurinud. Seejuures on arusaadavatel põhjustel võrdlusi otsitud iseenda juurest ning armastust, eneseleidmist ja vihkamist, kättemaksu ja teisi inimlikke tundeid ja kirgi omistatud ka loomariigi esindajaile.

✻ Vastutustunde ja moraalse käitumise stiimuliks looduse vastu on aukartus looduse kui terviku ja tema üksikute vormide vastu. Aukartust looduse vastu võib tunda üksnes inimene kui vaimselt kõrgelt arenenud organism.

inimesest

✻ Piiramatu progressi idees peab midagi vale olema, sest just tehnika ongi see, mis reostab ja saastab keskkonda.

✻ Iga riigi jõukus ja rahva heaolu sõltub sellest, kuivõrd mõistlikult nad oskavad kasutada oma maa looduslikke varusid.

✻ Inimeste enamik on konservatiivne. Ei meeldi mõnelegi, kui harjunud nimetus käibelt kõrvaldatakse ja uus asemele pannakse.

õppivast noorsoost

✻ Ääretult suur puudus on, et meie õppival noorsool puudub elav side teadusega. Spontaanne huvi on õpilastel olemas, aga pahatihti juhtub nii, et õpetaja ise ei ole asjadega kursis.

✻ Tänapäeva noor teadusesse pürgija näib olevat teistsuguse vaimse koetisega. Esiplaanil on majanduslikud kaalutlused, eriala valiku otsustab tulevase elukutse tasuvus.

✻ Lõpuks paar sõna keelteoskusest, kuna see on oluline igale kultuurinimesele. Et emakeele ja vene keele valdamine on igaühele vajalik, see ei vaja lähemat põhjendamist. Praegu on suureks puuduseks asjaolu, et noorem ... generatsioon ei tule kuigi hästi toime inglise ja saksa keelega.

7. märtsil saanuks Eesti ornitoloogia rajaja ning looduskaitse liikumise üks alusepanija professor Eerik Kumari seitsmekümneviieseks.

Minna või mitte minna

... DMITRI ULJANOVI KORTERMUUSEUMI? Meie muuseumi säilikute arv on viie aasta jooksul ületanud tuhande, välja on selgitatud üle 450. Aastas käib muuseumis üle kümne tuhande külalise. Kahjuks on külastajate hulgas vähe meie oma üliõpilasi. Sel õppeaastal pole tutvust teinud muuseumiga füüsika-keemia-, kehakultuuri-, majandus- ja õigusteaduskonna esmakursuslased. Kõige aktiivsemad on matemaatikud — siit on teadmisi nõutamas käinud kõik osakonnad. Ajalooteaduskonnast on käinud ajaloolased, defektoloogid pole hoovõtust kaugemale saanud. Bioloogia-geograafiateaduskonnast on olnud ärksamad vaid bioloogid, keeleteaduskonnast eesti filoloogid. Arstidest on käinud küll vaid pediaatrite I kursus, kuid selles teaduskonnas on seatud õppetöö nii, et muuseumiga tutvutakse II kursusel meditsiini ajalugu õppides.

Tuletan veel kord meelde teemasid, millega muuseum aitab tutvuda: 1) D. Uljanov Tartus, 2) revolutsionäär V. Dessler, 3) revolutsionäärid — Tartu ülikooli kasvandikud, 4) 1880. aastate reformiaegne ja -järgne ülikool, 5) marksistlike ideede levik Tartu ülikoolis, 6) sajandivahetuse üliõpilasolme, 7) statistilisi andmeid tänapäeva ülikoolist.

Püüame ka osaliselt korvata TRÜ ajaloo muuseumi remondis olekut ja tutvustame lühidalt kogu ülikooli ajalugu.

Meie teemade valik peaks olema päris avar, nii et igaüks midagi leiaks. On selline tõde, et rahvas, kes ei tunne oma ajalugu, on surnud rahvas. Kuidas on lood aga rahva ärksama osaga — tudengiga, kes ei tunne oma *alma mater*'i ajalugu? Teaduskondadel, kateedritel, komsomolikomiteel ja kõigil üliõpilastel on õppeaasta lõpuni veel aega. Mitte enam hoovõtu-, vaid meile tuleku aega. Kohtumiseni!

ALEKSEI PAUKSON

Õnnestunud avalöök

ENSV XII suvespartakiaadi tsooniturniirid naiste võrkpallis peeti 28. veebruarist 2. märtsini Tartus, Vinnis ja Tallinnas kokku 16 naiskonna osavõtul.

TRÜ spordihoones peetud mängudes näitas head löögijõudu ülikooli naiskond, alistades kõik viis vastast (Viljandi, Võru, Tartu rajoon, Tartu linn ja EPA) võrdse tulemusega 3:0. Seega pääs finaalturniirile kuue tugevama hulka ja seejuures juba ühe 3:0 võiduga. Finaalturniiri mängud on 4.—7. juunini Tallinnas. Loodame, et finaalvõistlustel hakkab TRÜ naiskond pürgima auhinnakohtadele.

Esitame siinkohal eduka naiskonna koosseisu: Tiina Kama (fil. I), Ela Lillemaa (majand. II), Tiina Lillemaa (keemia V), Annela Rämmar (mat. II), Krista Klaas (maj. III), Kersti Rajas (KKT IV), Margit Kööbi (KKT III), Astrid Sild (KKT II), Maret Soosaar (KKT II) ja Kalli Kuusik (KKT III). Naiskonda juhendab sportmängude kateedri õppejõud Vello Truumaa.

VALTER LENK

Matemaatikud spordipäeval. KALEV AVI foto

6 mõtet OV-st

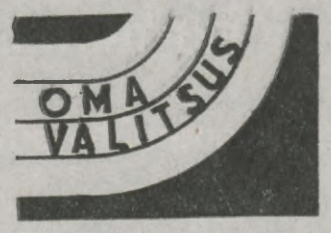

Asko Pohla ütleb komsomolikongressi sõnavõtus välja, et «üliõpilaskonna osalemine ühiskonna ümberkorraldamisel on praegu võimalik kõige vahetumalt üliõpilasomavalitsuse kaudu». Edasi, et «OV ongi demokratiseerumine, avalikustamine, kriitika ja enesekriitika ...». Loogiliselt järeldub siit, et ümberkorraldus teostatakse demokratiseerumise, avalikustamise ja muu läbi. OV oleks protsessis kui toimiv kollektiivne subjekt, kes teostab tegelikkuses ümberkorralduse.

See kõik on ilus ja õige ning tahaks väga sellega nõus olla, kuid on mõned asjad, mis oluliselt raskendavad selle teostamist. Esiteks ei ole meil üliõpilaskond kui termin aktsepteeritud ja sellega ei arvestata. Kommunistlik noorsooühing ja ametiühing esindavad oma liikmeid, mitte aga üliõpilaskonda. Kuigi need kolm oma liikmeskonnalt peaaegu kattuvad, on komsomoli ja ametiühingu omapära, et nad on ülalt suunatavad, juhitavad. OV aga seda olla ei saa, vastasel korral ei kehti omavalitsuslik põhimõte iseseisvusest siseelu küsimustes. Komsomoli ja ametiühingu juhtimisena pean siin silmas administratiivset juhtimist käskude-keeldude kaudu.

Teiseks peab iga valitsus (ka üliõpilaste OV) omama võimu, et millegi üle valitseda. Kommunistlikul noorsooühingul ja ametiühingul on võim ja kas nad tahavad enda kõrval näha veel kolmandat võimumeest? Esialgu tundub, et ei, sest ega muidu poleks nad loobunud OV-st kui organist. Sellise küsimuse asetuse välistaks küll väide omavalitsuslikest printsiipidest komsomoli ja aü töös, mida ka mõningad ringkonnad aktiivselt propageerivad, kuid siinne artikkel on siiski OV-st, aga mitte komsomoli või aü töösuundadest.

Raskusi tekitab ka võimuulatuse kindlaksmääramine. Kas komsomol peaks olema noorsoo poliitjuht, diskoõhtute korraldaja või veel midagi muud? Ja mida peaks tegema OV? A. Pohla ütleb, et just OV peab tegema ümberkorraldused. Selle loogika järgi oleks tema kui komsomoljuht nõus OV-le andma võimu üliõpilaskonna elu korraldamise üle. Ametiühing, kes peaks üliõpilaste huve kaitsma, on kusagile peitunud või ei soovi tegutseda enne kongressi otsuste lugemist. Ei taha hakata siin võimu piire kindlaks määrama, sest ühelt poolt pole mina määraja ja libastudes sellel teel võib kondidki murda; teiselt poolt aga — kes üldse peaks see jagaja olema?

Nende kahe arutlusega püüdsin ma tõestada, et meil ei ole tegutsevat üliõpilaskonda ega võimu omavat omavalitsust. Kui keegi küsib, kas seda üldse vaja ongi, siis viitaksin siin vaid NLKP XXVII kongressile, mille otsused andsid OV-le heakskiidu. Konkreetne ettevõtmine TRÜ oludes on aga keerukam ega võimalda ühepidist diskussioonitut lahendust. Seepärast olgu lisatud mõned mõtted ja arvamused, mis ühel või teisel moel on OV-ga seotud:

1. Ehk poleks eelmise aasta lõpul ülikooli nõukogusse valimisega vaja olnud nii kiirustada, sest saime vaid esindatuse ja üldse mitte üliõpilaste esindust, reaalne võim puudub.
2. OV ei tohi dubleerida komsomoli ega aü tööd. Selleks on vaja, et need organisatsioonid oma avara tööpõllu piiritleksid ja seda korralikult hariksid, mitte aga ei käiks atra näitamas ja kiitlemas, kui palju sellega tööd saab teha.
3. Selgeks on vaja vaielda ka OV käsutajad ja mittekäsutajad ning valdkonnad, kus OV otsused on ka administratsioonile kohustuslikud.
4. Tundub, et mitte ainult üliõpilased, vaid terve ülikool vajab OV-d.
5. Rektorifondi, mis eraldatakse teaduskondadele, võiks samuti käsutada OV.
6. OV peaks saama demokraatliku mõtte kooliks tulevasele Eesti haritlaskonnale.

VEIKO BERENDSEN,
aj. II

MEELIS LOKI foto

Mis on džinnikesel muret?

Sellest päevast, mil mind pudelist välja päästeti, on möödunud mõni hea aasta. Tudengitel ja teistel muinasjutusõpradel on kalduvus mind džinniks kutsuda. Ehkki mul selle mõnekümnekraadisega suuremat ühist ei ole, olen siiski püüdnud tudengirahvale elurõõmsat vaimu sisse puhuda.

Tagasihoidlikumad ja viisakamad tudengid ning professorid räägivad, et koos minuga pääsesid pudelist valla ka mingid senitundmatud pahed. Nende hulka kuuluvat ülemäärane lõbusus ja tahtmine teostada mõtteid omal käel.

Kui nüüd ennast kõrvalt vaatan, siis ma ilmselt kuigi vooruslik ei ole, sest kogu aeg miski kripeldab sees. Sooviksin üliõpilaskonna tagasihoidlikule ja vaikselt õppivale osale mõne korraliku käki keerata. Selleks tahan oma huvides ära kasutada noorteorganisatsiooni, mis kannab ÜLKNÜ nime. Paraku on mul komsomolist äärmiselt ähmane ettekujutus.

Minu arusaama järgi peaksid selle organisatsiooni juhid minu ideid massidesse viima ja mu'le meeldivas suunas mõjutama. Tõsikeeli öeldes tahaksin heameelega näha tudengeid elurõõmsate ja teotahtelistena, kes ise midagi korda saadaksid. Ei taha küll öelda, et kõik üliõpilased minu ideede vastu on, aga paraku valitseb veel vana tuttav mentaliteet: tehke, tehke, küll meie vaatame ja plaksutame.

Et asi siiski päris nii ei ole, näitas kasvõi üliõpilaspäevade üksainus üritus — pannkookla, mis ainsaks tudenglikuks asjaks jäigi. Senitundmatut kütkestavat hõngu jagasid küll ka klubi keldrikorruse saloonis kantrilaadalised. Kas poleks edaspidigi mõttekas organiseerida tudengile mõnda asjalikku ansamblit koos mõnusate üllatustega? Klubi on küll isemajandav asutus, kuid monotoonne diskotamine läheb siiski liiale. Vahetevahel tahaks ühtlaselt tuimast supist ka midagi tugevamat hamba alla saada.

Et tudengil energiat küllaga, näitab diskosaali tantsupõrandki, mis kipub täis olema. Tervele ja teotahtelisele tudengile organiseeritud spordiüritused on aga seevastu nigelavõitu. Sügisesel ülikooli suurfoorumil öeldi, et kehakultuurlased peaksid rohkem huvitavaid spordivõistlusi korraldama. Kõrvaltvaatajana arvan, et meie noorteorganisatsiooni juhid on selles asjas suuremad võhikud kui mina ise. Selge, et sporti teevad vaid ühed ja samad inimesed. Ülejäänud peavad liigset liigutamist ilmselt oma tervisele ohtlikuks ja loodavad niiviisi kõrge eani välja vedada. Et sellist kontingenti õpikukuhjast välja kaevata, peaks spordi ühendama veidi kultuurilembelisema show'ga ehk lihtsamalt öeldes, meeldiva kasulikuga. (**Toimetuselt:** *TPI majandusteaduskonna koosolekul, kus valiti komsomolisekretär (kandidaate oli 2), pakkusid valijatele meelelahutust näitleja Ada Lundver ja laulja Joel Steinfeldt.)*

Minu väikene piiratud džinnimõistus ütleb, et ükskõiksust saab tudengite seast välja juurida ainult pideva tegutsemisega. Ei saa väita, et aastaid tagasi olid pudelitest päästetud märksa paremad džinnid, kes üliõpilasi tagant utsitasid. Tunnen endas mingit uut jõupuhangut ja tahan näha seda meest, kes oleks võimeline mind pudelisse tagasi toppima!

Austusega Džinn

UUS VORM — «FOORUM»

Õppeaasta algul tehti rohkesti ettepanekuid õppetöö uuteks vormideks. Ka NLKP ajaloos kavandati näiteks ühe kahetunnise loengu asemel teha kollektiivne vastamine üliõpilaste esitatud aktuaalsetele küsimustele. Sellise vormi vajalikkust olid kinnitanud ka üliõpilaste hulgas läbiviidud küsitlused. Ühiskonnateaduste õpetamisel soovitatigi enam tähelepanu pöörata päevaprobleemide arutamisele.

Uuele vormile otsustati panna nimeks «Foorum». Tõsi küll, nimetus pole just originaalne, kuid paremat ka ei leitud. Aasta lõpul sai asi teoks.

Kui õigusteaduskonna I kursuse üliõpilased loenguruumi kogunesid, polnud vastamiseks veel ühtki küsimust. Küsimusi hakkas tulema pärast seda, kui lektor prof. Lembit Raid tegi kokkuvõtte foorumile eelnenud isesesva töö kontrollist. Vastused andsid uuteks küsimusteks hoogu ja neid tuli robinal. Vastajail Lembit Raidil, minul kui seminarijuhendajal, dekaanil Eimar Rahumaal ja üliõpilaskomsomoliesindajail oli küllalt tegemist nõudlikku küsijat rahuldava vastuse ettevalmistamisel. Kõik 19 küsimust olid asjalikud, ainekohased ja huvitavad. Ka kiiresti valminud vastused jäid enam-vähem tasemele. Valitses vastastikuse mõistmise ja avameelsuse õhkkond. Küsimusi oleks jätkunud veelgi, kuid kaks tundi sai läbi. Kõige lõpuks korraldati anonüümne miniküsitlus selle kohta, mida tudengid uuest vormist arvavad ja kuidas seda täiendada.

42 vastajat kiitis «Foorumi» absoluutselt kordaläinuks. Paljudele arvamustele oli peale «hea» lisatud veel «tore», «hästi tehtud», «kasulik», «väga huvitav», «tingimata veel korraldada jne. Peale selle tõi viieküsimuseline ankeet rohkem kui poolsada arvamust edasise korralduse kohta. Organiseerijaile on sellest suur abi. See kõneles ka üliõpilaste aktiivsusest ja poolehoiust uuele vormile. Nii soovitati näiteks, et küsimuse esitanud üliõpilane saaks ka sõna võtta. Mõned pidasid otstarbekohaseks küsimuste piiramist kindla teemaga. Märgiti, et «Foorumi» eel ei olnud piisavat reklaami, toetati avameelse dialoogi vormi, arvati, et küsimusi võiks esitada nii kirjalikult kui suuliselt jne. Vastajate ringi soovitati laiendada, rohkesti sooviti esinema poliitökonoomia kateedri dots. Enn Hansbergi, mis kõneleb suurest huvist majanduspoliitika vastu.

Nii üliõpilaste kui õppejõudude positiivne arvamus võimaldab teha ainult ühe järelduse: «Foorum» on huvitav ja vajalik vorm, mis elavdab õppetööd ja rikastab operatiivselt üliõpilaste teadmisi. Õigusteaduskonnas läks esimene katse täie ette. Nüüd tuleks proovida ka teistes teaduskondades.

JOHANNES KALITS

Noore novaatori fiasko

Hiljuti juhtusin juhtumisi kokku üle juhututtavaga. Juhuslikult juhtus see juhututtav viibivat mustas meeleolus. Temaga oli juhtunud üks nördimapanev juhtum, millest ta mullegi jutustas.

Selgus, et ta oli kunstiüliõpilane ja usina tööga juba vägagi kaugele välja jõudnud. Teda peeti andekaks, temalt loodeti palju. Kui mitte lausa meie kunstielu reformimist, siis põhjalike ümberkorralduste läbiviimist vastavalt muutunud reaalsuse nõudmistele igatahes küll.

Ta oli äärmiselt kriitilise meelega. Pikapeale oli tal saanud villand nii impressionismist kui ekspressionismist, mille ümber lugupeetud õppejõud oma teoreetilisi kursusi mehaanilise järjekindlusega otse lõpmatuseni veeretada armastasid. Seda noort kunstnikku pahandas tõsiselt — tekitas temas kohe ängistavat trotsi! — tõsiasi, et neist kahest mõjuvõimsast voolust ainult räägitakse ja räägitakse, aga praktiliste tundideni kunagi ei jõuta. Pole siis imestada, et me tegelikkuses ikka paigal tatsume ja millegini ei jõua, arvas see noor pintslijünger.

Ja siis haaras teda ühel päeval võrratu idee: mis oleks, kui katsuks õige impressionismi ja ekspressionismi meie kaasaega tuua, tõsta nad tänapäeva elu märgatavalt avardunud võimalustele vastavalt uuele tasandile. See idee, mis hakkas talle järjest enam tunduma ajastu mõõdapääsmatu nõudena, lausa mattis ta üleni enda alla, levis nagu vähkkasvaja üle ta vaimu ja keha. Vaimustusest haaratuna lisandus tal üks mõte muudkui teisele nagu varblased rasvase, kuid tillukese pekitüki kallale.

Julge noormehena teatas ta oma geniaalsest ideest kartmatult ka teistele. Maad võttis üleüldine, otse enneolematu poleemika. Paljud, eriti samasugused algajad kolleegid pidasid tema algatust luua impressionismi ja ekspressionismi alusel uus kunstivool **meapressionism** (tähendavat «OMAVÄLJENDUST») enam kui naeruväärseks. Kuid meie kangelane pareeris visalt, et tegemist polevat sugugi uue vooluga, vaid katsudes ühendada omavahel selle, mis impressionismis ja ekspressionismis on ülevõtmist väärivat, korrastades nende põhilisi aluseid ja lisades omalt poolt veel mõningaid olulisi põhimõtteid juurde, tekib hoopistükkis uus, tema enda sõnutsi omaväljenduslik suund. Selle pealtnäha lihtsakoelise mõttekäigu selgitamine kujunes vaevanõudvaimaks ettevõtmiseks. Hea vähemalt, et ta oma õpetajailt arusaamist ja poolehoidu leidis. See trööstis ning andis ka julgust astuda viimaks esimene samm propageeritud suunas.

Aastaalguse näitusel astus meie söakas noorkunstnik uljalt üles oma meapressionistlikus laadis töödega. Hinge kinni pidades ootas ta reageeringut oma novaatorlikele taiestele. Põnevusest haaratuna voolas valgusrikkasse näitusesaali äraarvamata hulgal neidki, kes mitte ainult hiljutisest poleemikast, vaid ka kunstist üldse sama kaugel seisid kui Veenus Jupiterist. Kõik tahtsid oma silmaga näha, ihaldati vahetult sündmusest osa saada, kasugi lõigata.

Ja ühtäkki — milline pettumus! Vaest noorkunstnikku tabas täielik fiasko. Sest inimesed, lihtsad inimesed nagu Sinagi, lugeja, tulid, tulid täis ootust ja lootust näha midagi kardinaalselt vapustavat. Aga vaid paar varasemast teistmoodi detaili jäi neile, tavalistele inimestele, täiesti tähelepandamatuks. Noore novaatori muidu pealtnäha igati meeldivate maalide sisu näis neile kõigiti tuttav sellest, mida juba aastakümneid korduvalt nähtud. Vahest üksnes pedantlike spetsialistide jaoks leidus tema töödes midagi varasemast teistlaadset. Kuid neid spetse oli, teadagi, vähe (ehkki toetavaid hääli püüdsid nad sedavõrra ägedamalt lendu lasta, aga ettearvatult eduta).

Selle juhtumi peale minu kunstnikust juhututtav süngeid muremõtteid mõlgutaski.

PRIIT PULLERITS

Ühikamõmmi

Mõmmi ... Selline rikas sõna, täis assotsiatsioone. Välja arvatud erakas miilustajad, tähistab metsaott filoloogidele võimukat käskijat. See tähekombinatsioon loob ka vastandlikke nägemusi. Sõnas on ju TSAO sees! Mõmmi on ... matsakas ja mühaklik, jäme ja jõuline, unine ja unistaja, loll ja laisk, võimukas ja võimatu... Oma tabamatul moel märkeid koristusgraafikutesse tehes paneb temake raskel sammul ühikas ringeldes kehtima puhtuse ja korra. Ning ise nii salapärane...

Mürtsaki!

See oli ühiselamu uks, mis kinni lajatas. Jälle pole kedagi valves — vaja karistada! Mis sest, et sõnadega vehklejad kipuvad irvitama — karuteene. Ja et valdavalt minevat mesikäpa puhul sõnanööge «Tütarlaste Riiklik Ülalpidamine» üheteistkümnesse.

Ülikoolis veedavad oma toimekaid argipäevi noored karjeristid, kes on igas mõttes küpsed. Mõni kangutab ennast ja oma südametunnistust salgavalt mitut koormat. Igaühe eraasi, kas ta käsutab ühiselamus või jääb kursust kordama, kas müüb oma hinge või omab võlgnevusi kolmes aines.

Niisiis — mürtsaki!

KORidoris kulgedes jääb ühtelugu konisid talla alla. Päh, pahad poisid! Tuleb karistusgraafikusse kanda, või mis veel parem — ühikast välja!

Aga näe — seal ju pahvivad aknalaual sigarette mõmmi sõbrad: majasokk, komödiant ja «mees». Küllap on valmimas mingi uus salasepitsus? Jah, mehed ei pea ühikamõmmist lugu. KUradi mehed, teate!

Vist ei ole otsejutt? Olgu. Vahest ehk aitab kõrgkoolis selliste otude hoidmisest? Või seame sisse üleüldise koristamisgraafiku ja koristame nad ära?

Sõbralikult silma pilgutades

Iffn' Roll

Siingi on matemaatikud.

Maajale...

HILINENUD NAISTEPÄEVALUGU

Ükskord lõunaajal kõndinud vanas kohvikus mees, teadlane vist, kohvitass näpus. Kõht oli suppi täis, mõtted siirdusid iseenesest galaktikate füüsikale. Kui ta oli kaks ruumi läbi jalutanud, jõudis ta viimaks kolmandasse, kuid istekohta polnud kusagil — kõikjal sädistasid näost õhevil tudenginelud. Mees jäi keset saali seisma, kortsutas kulmu ja sõnas omaette, kuid piisavalt valjult: «Naised, mis te siin istute, minge ja sünnitage parem!»

Kui mitu korda olen vandunud, jalad külmas vees, käsi väitekirjal, enam ma Sinust ei mõtle ega üldse naistest... Kuid siin ma nüüd olengi. Sa oled alati rääkinud, et intelligendiga on huvitav, ta oskab armastada, aga temast pole toitjat ega katjat. Nüüd kannad rebasenahkset kraed, ütle mulle, oled Sa õnnelik? Jah, missugune peab olema intelligendi naine: kas tõesti niivõrd töökas, et suudab toita nii ennast, meest kui ka lapsi, nii rumal, et ei saa aru, millega ta mees tegeleb, nii inetu, et keegi teda ei vaata?

Siin me siis oleme. Varjates end igasuguste ettekäänete taha, püüame teineteisega kohtada, ütleme endale, et mis mõttega, kuid jalad mäletavad vanu teid ja radu. Kohvikulaua taga või pargiteel vaatan siis Sulle sügavalt silma, need on niisked — märk sellest, et ma ei olnudki Sulle tühipaljas õhk. Olen rahul, tunnen end tõstetuna. Ja siiski on see vaid valus mäng nimega «Kas Sa ikka armastad mind?»

Kui ma siin maailmas üldse midagi vihkan, siis on need just elektrilokitangid, mida Sa oskasid alati sokutada sinna, kus nende koht ei ole, tavaliselt just minu käsikirjade peale. Issand teab, kui mitu korda ma neid neetud kombitsaid parandanud olen! Samas meenuvad mulle Sinu hoolitsetud sõrmed, millega Sa suutsid pannilt lõplikult eemaldada kõpsetava kile — just selle, mis pannist panni tegigi.

Kas mäletad, kallis, kui Sa mind tund enne kellahelinat üles raputasid, küsides, mida sa seal unes nägid, et sul nii maias nägu on. Alles hiljem mõistsin, et olid ka unenägude peale kiivas, alles hiljem taipasin ka seda, et naine saab olla õnnelik vaid siis, kui ta on õnnetu. Oi mind lolli, kes ma Sind vägisi õnnelikuks püüdsin teha, mõistmata, et Sinu sõnul väljendatud soovid ei ole mõeldud täitmiseks.

Ialgi ei lähe mul meelest Sinu sõnad tol kaunil päikesetõusul: «See, et te minuga ühes voodis olete, ei tähenda veel, et võite mind sinatada!» Mis parata, nii me ju tutvusimegi — tõesti oli ilus aeg, toomingate lõhn kustutas kõik, mis oli seotud tsivilisatsiooni ja konventsioonidega. Olin nagu noor Tarzan, kuid Sina leidsid, et evin ka teatud vaimseid võimeid — kinkisid mulle tindipoti. Siin ma siis nüüd kribingi, varsti on valmis, ainult Sind ei ole enam siin. Mis parata, nendesse paberigalaktikatesse ma uppusingi, ei märganud Sind enam niipaljugi, et oleksin saanud Su tahtmistele kasvõi ristivastupidist teha. Jah, nii jäingi Sinust kiiratud inspiratsiooni mõjul maa ja taeva vahele filosofeerima. Mida pididki siis tegema — loodan et oled nüüd oma lastega tõesti õnnelik. Mina aga panen oma väitekirjale punkti — tänan Sind ja palun andeks, Naine, keda armastan!

MATS GHULPÄHE,
teaduste kandidaat

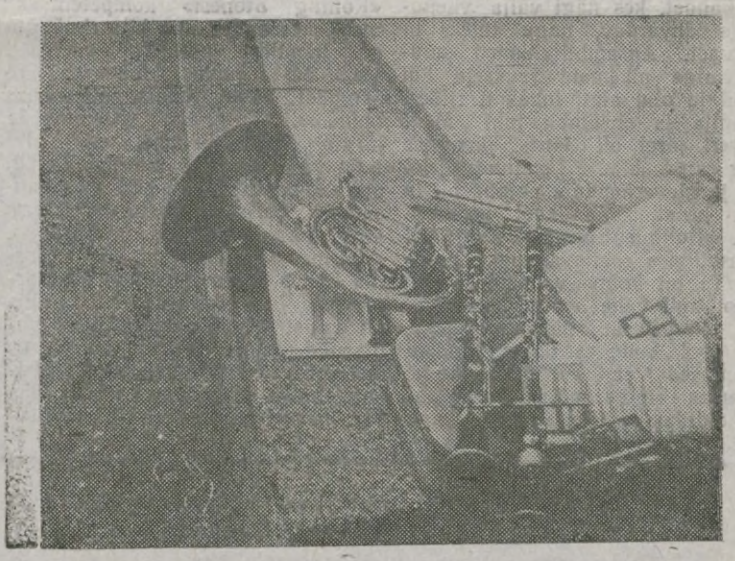

MEELIS LOKI foto

Kaunis kevad läheneb

Kui madisepää oli, siis akkas karu käppa imema ja pööras teise külle.

Türi

Uue ootusärevusega astub üliõpilane sissetallatud koolirajale uue semestri alguses. Vaimseid võimeid arendatakse ülikoolis ju igati. Mitmekülgset eneseleidmist pakub III kursuse bioloogile ka kevadsessioon — taotluste paljusus viib tõelise fenomeni sünteesile. Jaanikuus toimuv sofistlik martüürium sisaldab endas pedagoogika, poliitökonoomia, inglise keele, sõjaasjanduse ja üllatuslikult ka mõningaid loodusteaduslikke eksameid, ühtekokku üpris arutu hulga.

Kõik on teinud, teed Sinagi. Kui ei taha, mine ära. Sina oma juttuga midagi ei paranda. See on arvustamatu küsimus. Need on tavalised vastuväited, mille eklektiline küündimatus kirjutaja jaoks on selge.

Tagumised tapetakse — seda räägivad nüüd kõik ja avalikult. Meie askeetlik noor on üle demagoogiast — ta saab kõigega hakkama. Kuidas — pole tähtis, tähtsad on õpinguraamat, hea läbisaamine, stipendium. Silmitsege eksamile siirduvat tudengit. Talle pole tähtis, millist rolli hakkab omandatu mängima tema edasises haritlaselus, tal on vaid üks suur soov — saaks «viie».

Mis seal imestada, paremat aega ei teatagi. Minevikust mäletatakse enamasti vaid jutte baltisaksa korporantide lihasuretamisest, lõputust lakkumisest, tobedatest mensuuridest. Teatakse sedagi, et vanasti õppisid ülikoolis ainult rikkad, et üleüldse oli üks segane aeg jne.

Kuid väited tänase ülikooli femineerumisest on alusetud. Ja ei ole meil ka halle, ümmargusi, keskpäraseid — kõik on isiksused, kõik on komnoored, kõik teevad teaduslikku tööd, mõtlevad pingsalt jne., jne.

Pereat mundus, fiat justitia — *jõuad veel kaeblikult karjatada, kui endasse mähib, alla kisub, silitab ja kaasa viib pompoosne kataklüsm — meie õppeplaan. Armastades, kuid head soovides!*

JUHANI PÜTTSEPP,
biol. III k.

Kas siis ülikooli suitsetama tuldi?

Lugesite ehk üle-eelmisest lehest žurnalistika I kursuse üliõpilaste Ainar Ruussaare ja Katrin Kasela artiklit «Suitsetamine keelatud». Noored, alles I kursuse üliõpilased peavad oma ülesandeks võidelda suitsetamiskohtade eest peahoones ja isegi raamatukogus!!! Vaevalt lõpetati keskkool, pääseti vanemate silme alt ja juba piinab neid niisugune suitsunälg, et peavad lausa ajalehe kaudu nikotiinikutele suitsetamiskohtade loomise eest võitlema. Ise veel tulevased spetsialistid. Lausa nördima ajab. Kas nad siis tõesti ei mõista, et võidelda tuleb mitte suitsetamiskultuuri eest, vaid suitsetamise vastu üliõpilaste hulgas.

See amoraalne tegevus tuleks võrdsustada alkoholi tarvitamisega, sest elu näitab, et enamik nikotiinikutest on ka suured napsisõbrad. Nii nagu eksmatrikuleeritakse avalikus kohas alkoholi tarvitav tudeng, tuleks ülikoolist välja visata ka avalikus kohas suitsetajad.

Vähe sellest, et suitsetamine PEAB olema keelatud õppehoonetes ja raamatukogus. See peaks olema keelatud ka parkides, tänaval ja loomulikult ühiselamus. On ju viimane siiski üliõpilase jaoks kodu, aga mitte mingi joomapunker. Nikotiinikutega peaks tõsisesse võitlusse astuma teaduskondade kasvatusprodekaanid. Ma muidugi mõistan, et nende tööpäev on niigi pingeline. Seisavad nad ju ennastsalgavalt nii päeval kui öösel ühiselamute sissepääsul ja võitlevad koos graafiku alusel valvesse määratud tudengitega, et viimaste ühiskodusse ei murraks sisse mõned röövlid, joodikud või muidu kaabakad. Valvavad, et tudengineidudele ei tungiks külla mõtteid õppetööst kõrvale viivaid noormehi ja et tubade uksed ööseks kõvasti lukku keerataks. Kuid siiski võiksid nad silma peal hoida ka suitsu järgi lõhnavatel üliõpilastel. Võiksid külastada ootamatult (kasvõi kell viis hommikul) ühiselamutube. Ja kui toas parajasti just nikotiiniimejate peale ei satu, siis peaks tingimata heitma pilgu prügikasti — konisid leiaks kindlasti, aga see oleks juba alus süüdistuseks.

Tõepoolest, millele siis õige mõtlevad Ainar Ruussaar ja Katrin Kasela, kui kirjutavad, et suitsetamine pole mitte poos, «vaid harjumus oma pingeid sigareti abil maandada»? Kaheksateistkümneaastane, täies elujõus tütarlaps, tulevane ema, ja ... tal on HARJUMUS oma PINGEID sigareti abil maandada. Mis pingeid võibki olla ühel tudengil? Pole muud muret kui ainult õppida. Neil kahel noorel inimesel on kadunud küll igasugune eneseaustus. Loodan, et vähemalt komsomoliorganisatsioon suudab nad maa peale tagasi tuua. Järgmisel koosolekul peaks seda probleemi ilmtingimata arutama.

Toon veel mõned lõigud nende artiklist. «Tühi suitsupakk põrandale, tuhk põrandale, suitsukoni põrandale. Prügikasti ju ei ole. Sõljelärakas kõrvale. Prügikasti ei ole!» Ja nõnda kirjutavad tulevased žurnalistid! Nii võib kirjutada ainult põhjakäinud alkohoolik.

«Isegi teatrites on suitsetamise ruumid!» Võin teile rõõmuga teatada, et Tartu kunstitemplis, «Vanemuises», on nikotiini kahjulikkust inimorganismile juba mõistetud ja asutud selle vastu võitlema. Praeguse suitsutoa asemele ehitatakse peagi elegantne kohvibaar.

«On ju üsna loomulik, et kui suitsetav tudeng pika päeva vältel pimedates nurgatagustes või tualettruumides «närve peab rahustama», viskab ta ka ühiselamus sigaretikoni kuhu juhtub.» Puudub igasugune arusaamine sellest, et ühiselamu on tudengi jaoks hubane kodu, kus ta võib puhata ja õppetükke ette valmistada, mitte aga mingi avalik maja. Kas te siis oma vanematekodus ka suitsukonisid põrandale oobite?

Ja kõige triumfiks: «Igalt kodumaiselt sigaretipakilt võib lugeda: «NSV Liidu Tervishoiuministeerium hoiatab — suitsetamine on kahjulik teie tervisele». See kõlab nagu pilge.» Inimesed! Kuhu me oleme küll jõudnud. Riik hoolitseb meie tervise eest, aga õppivate noorte jaoks on see pilge. Tulevased isad ja emad, mõelge selle peale!

Üliõpilane

JOHANNES H. TOSS

Brian Jones...

... oli «Rolling Stonesi» rütmikitarrist. Tema lavaline liikumine oli metsikuvõitu ja kaootiline. Kriitikud nägid ansamblis ebameeldivat bandet, kes nägi välja vaenulik ja ähvardav, nagu tuleks ta allilmast. Ansambli liikmed kandsid hulga pikemaid juukseid kui biitlid ja olid alati lohakalt riides.

Laulja ja ansambli juhi **Mick Jaggeri** järel oli **Jones** järgmine staar ansamblis. Lennundusinseneri ja klaveriõpetaja pojana oli ta pärit heast kodanlikust perekonnast. **«Rolling Stonesi»** hiilgeajal käitus Jones rokilava «paha poisina». Ta oli kolme vallaslapse isa, kellest küll vähe hoolis. Jonesil oli mitu kärarikast uimastiprotsessi. Igal pool, kuhu ta ilmus, tundsid kodanlased end provotseerituna. Kitsamas ringis mõjus Jones tagasihoidliku ja elegantsena, aga tal oli ka oma probleem: ta kannatas astma all ja tundis hirmu iga uue ataki ees.

Muusikaliselt oli Brian Jones «Rolling Stonesi» kompetentseim mees, kes andis oma kitarrimänguga bändile vajalikku energiat. 1969. aasta juunis lahkus ta ansamblist, kuna tundis, et see ta muusikalist tegevust kitsendab ja järgib kontseptsioone, mis olid talle vastumeelseks muutunud. Nii polnud Brian Jonesi siis enam ansamblis, kui sama aasta detsembris anti hipide müüdile surmahoop. «Rolling Stonesi» kontsert California linnas Altamontis tegi lõpu armastuse ja vabaduse idüllile, mis oli ennist Woodstocki festivalil valitsenud, ning tekitas mulje, et nad on vallatud mingist hallutsinatsioonist. Kibestunult rääkis üks San Francisco rokiajakiri: «Altamont oli kuratliku egoismi, eputamise, võimetuse, rahamanipulatsioonide ning kõige eelneva aluseks oleva täieliku inimlikkuse puudumise tulemus.» Rolling Stonesi» silme all pussitas poolkriminaalne rokkjõuk (kes nimetas end «Hells Angels») surnuks 18-aastase värvilise nooruki, Meredith Hunteri. «Rolling Stones» polnud seda tahtnud, aga tema kahemõtteline suhtumine vägivalda soodustas Altamonti skandaali.

Brian Jones oli siis eraldunud «Rolling Stonesi» muusikalistest jõu ja vägivalla puhanguist. Tema uus muusikaline kontseptsioon põhines meditatsioonil ja süüvimisel. Jonesi muusikaline kaugelenägevus, tema tahe arendada uut ja hädavajalikku maailma muusikakultuuri mõistmist on alles praegu oma täies ulatuses tunnustust leidnud. Kahjuks jäid sellesuunalised püüdlused üürikeseks. Niisama kergesti ja kiiresti, kui ta suutis lahti öelda senisest aegunud muusikakontseptsioonist, ei suutnud ta loobuda oma isiklikku elu hävitavast ekstravagantsusest. 4. juulil 1969 uppus ta narkootikumiuimas 28 aasta vanuselt oma ujumisbasseini.

Muusikamaailmale ütleb aga nimi **Brian Jones** veel tänapäevalgi palju.

P. ERELT

Initsiatiiv altpoolt

Uuelaadse õritusega tulid välja IV kursuse geograafid. Esimesena ülikoolis toimusid seal kursuse obukaku valimised. Nagu ikka kandideeris mitu üliõpilast nii oma kursuselt kui ka väljastpoolt (üks kandidaat oli planeeritud veel Anadõri Porograafiainstituudist, kuid sealsed üliõpilased ei tubanud teda ära ja seetõttu ei saanud ta kahjuks valimistest osa võtta).

Valimised toimusid ägedas, kuid sõbralikus õhkkonnas.

Küsimusele, kes siis ikkagi sai obukaku auväärse nimetuse, vastas kursuse aktiiv, et kūsija on asjast valesti aru saanud. Tegemist ei ole mitte konkreetse Obukakuga kursusevanema, komsomolisekretäri, ametiühinguorganisaatori ja ALMAVÜ voliniku kõrval, vaid üldise printsiibiga. Kursuse obukakk tagab paremad tulemused õppetöös ning aitab huvitavalt sisustada vaba aega. Obukakk kinnitati ka kursuse nõukogu liikmeks.

Tartu geograafide asjaliku algatuse vastu tuntakse suurt huvi kogu maal. Juba on obukakuga tutvumas käidud Põlvast, Obinitsast ja Mikitamäelt. Et mitte muutuda mahajääjateks iseendi poolt algatatud õrituses, tuleks ka kõigil teistel kursustel obukaku valimised kiiremas korras läbi viia.

Igale kursusele oma obukakk!

O. KAKK

Tuusikud üliõpilastele II kvartalis

PUHKEKODUDESSE:

«Võsu»	15.06—26.06	rbl. 11.40
«Trakai»	21.06—02.07	rbl. 14.40
«Trakai»	21.06—02.07	rbl. 14.40
«Võsu»	28.06—09.07	rbl. 11.40
«Võsu»	28.06—09.07	rbl. 11.40

SANATOORIUMIDESSE:

Avaldused tuua teaduskonna üliõpilaste aü büroo esimehele.

Pärnu «Rahu»	günekol. h.	06.04—29.04	48.—
Pärnu «Rahu»	luu- ja liigeste h.	07.04—30.04	48.—
Druskininkai «Draugyste»	vereringesüst. h.	16.04—09.05	39.90
Pärnu «Rahu»	seedeel. h.	17.04—10.05	48.—
Pärnu «Rahu»	närvisüsteemih.	20.04—13.05	34.50
Haapsalu «Laine»	luu-. ja liigeste h.	17.05—09.06	38.40
Sotši «Zarja»	günekol. h.	13.06—06.07	39.90
Tshaltubo «Šahtjor»	luu- ja liigeste h.	22.06—11.07	42.—
Jurmala «Bulduri»	vereringesüst. h.	23.06—16.07	39.90
Pärnu «Rahu»	seedeel. h.	25.06—18.07	48.—
Haapsalu «Laine»	luu- ja liigeste h.	29.06—22.07	38.40
Haapsalu «Laine»	luu- ja liigeste h.	29.06—22.07	38.40
Haapsalu «Laine»	närvisüsteemih.	29.06—22.07	38.40
«Krinitsa»	seedeel. h.	30.06—23.07	48.—

Avaldused tuua üliõpilaste aü komiteesse hiljemalt üks kuu enne tuusikul märgitud vahetuse algust.

FOLKLAULUD

Laupäeval, 21. märtsil on klubis kl. 19 eesti folklauljatelt «Laulud kevadele». Pääsmete eelmüük klubis (ruum 209) kolmapäeval, 18. märtsil kl. 16—19.

TÄHELEPANU!

RSP '87 orgkomitee ootab asjalikke ideid ja ettepanekuid. Võimalus neid avaldada avaneb kolmapäeval, 18. märtsil kl. 18 ph. aud. 234. Kohtumiseni!

TUDENGILAUL '87

Osavõtuks registreerige hiljemalt **18. märtsiks** (TRÜ klubis, 207).
Kaasa laulutekstid!
Lava ja mikrofoniproov toimub reedel, **20. märtsil kl. 16—18.30.**

TAIDLUSKONKURSI

eestvedajaid (taidluskavade kokkupanijaid) palume **18. märtsil kl. 18.15 klubisse** (207) proovides kokku leppima ja muudki vajalikku sirgeks rääkima.

PSÜHHOLOOGIA PÄEVAPROBLEEMID

16. märtsil Aino Lunge loeng **«Imiku psüühiline areng»** (Tähe 4 aud D-120).

TRÜ AULAS

Reedel, 13. märtsil kl. 19 RIIA POLÜTEHNILISE INSTITUUDI NAISKOORI «DELTA» JA TARTU AKADEEMILISE MEESKOORI ÜHISKONTSERT.
Pääsmed müügil tund enne algust peahoones.

TRÜ KLUBIS

Reedel, 13. märtsil, laupäeval, 14. märtsil ja pühapäeval, 15. märtsil kl. 21 diskoprogrammid «Igaühele midagi».

TARTU NAKis

esmaspäeval, kl. 18 (Õpetaja 12) Kalev Kesküla ja Ilmar Särje luulekogude arutelu.

KULTUURIKLUBI

järjekordne kokkusaamine TRÜ klubi diskosaalis **teisipäeval, 17. märtsil kl 20.**

Uusi trükiseid

Фундаментальные аспекты и практическое применение в медицине и сельском хозяйстве достижений биотехнологии. Материалы республиканской конференции. Тарту-Кяэрику, 5—6 июня 1984 г. Тарту 1986, 500 экз., 272 с., 2 руб. 30 коп.

В. А. Вахинг. Судебно-психиатрическая экспертиза. Тарту 1986, 1000 экз., 92 с., 15 коп.

Реакционная способность органических соединений. Том XXIII. Вып. 2(82). Июнь 1986. Тарту 1986, 400 экз., 140 с., 1 руб. 20 коп.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 735. А. Блок и основные тенденции развития литературы начала XX века. Блоковский сборник VII. Тарту 1986, 1000 экз., 164 с., 1 руб. 60 коп.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 742. Электролюминесцентные МДП-структуры. Труды по электролюминесценции. Тарту 1986, 500 экз., 140 с., 1 руб. 10 коп.

Toimetaja kt. INDREK UDE

«TRÜ»

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 1085. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR
Kontrolleksemplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ
TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee
ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 9 (1481) Reedel, 20. märtsil 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

NÜÜDISAEG VAJAB MITMEKÜLGSET LOOVISIKUT

Kõrgkooli uuenemist saadavad ümberkorraldused ennekõike õppetöös: eksperimendid ja üliõpilase iseseisvuse suurenemine. Eks see nõua ka meie arusaamade ja seisukohtade lahtirääkimist ja kui vaja, ümberhindamist.

LOENGUD

on olnud kõrgkoolis alati ja ilmselt jäävad ka tulevikus. 36 tundi nädalas on palju, kuid ei tohi minna ka teise äärmusse, just nagu iseseisev töö võiks asendada loenguid. Äärmused on alati ohtlikud. Asi on selles, et loengutel annab õppejõud probleemile **metoodilise lähenemisviisi** elava sõna abil. Võib-olla saab selle kätte ka iseseisva tööga, kuid missugust ajakulu see üliõpilaselt nõuab! Õppejõul on oma kontseptsioon aine või ainete tsükli kohta. Ideaalne, kui lektor isiksusena teeb iga loengu sündmuseks üliõpilaste elus. Nii kujunevad klassikalise kõrghariduse alged. Õpetatud pead on seoses sellega ütelnud, et elus võib omal käel paljugi õppida, kuid miski ei asenda klassikalist haridust. Aga klassikalise hariduse alged peituvad väga heades loengutes. Kokkuvõtvalt öeldes soovin, et kõrgkoolis oleks loengu prestiiž alati kõrge ja kaoks vajadus puudujate üle arvet pidada.

ISESEISEV TÖÖ

kõrgkoolis on väga raske.

Iseseisev töö hõlmab õppeplaanis (näit. majanduse erialadel) nii seminarideks ettevalmistuse kui ka kursuse- ja diplomitööde koostamise. Eks töö raamatukogus või ühiselamus peab **täiendama neid teadmisi, mis on saadud loengutel.** Raamatukogus võib üliõpilane leida materjale (näit. ajakirjadest), millest õppejõud aasta tagasi ehk ei saanudki veel rääkida. Seega on iseseisev töö ajaga kaasaskäimise eelduseks.

Praegustele üliõpilastele kui järgmise sajandi spetsialistidele avanevad iseseisva töö hoopis uued aspektid. Me peame näiteks hästi tundma NSV Liidu ja Eesti NSV majanduse, aga ka kogu maailmamajanduse arengut. Et võrrelda Eesti majandust Soome, Hollandi või Taani majandusega, peame tundma keeli. Võõrkeel(t)e oskus on hädavajalik, kuid kahjuks on selleks õppeplaanides auditoorne ajafond väga väike. Siin aitab iseseisev töö, kui vaja, ka keeltekursused. Võin tuua näite, kus rahanduse ja krediidi eriala üliõpilased omandasid kõrgkoolitöö kõrval rahuldavalt rootsi ja soome keele. Praeguseks on nad edukalt uurinud nende maade majandust. On väga soovitav, et just selliste iseseisvate üliõpilaste seast tuleksid aspirandid ja õppejõud.

ÕPPEJÕUD

on kõrgkooli keskne isiksus. Ta peab olema ennekõike väga hea lektor, teadlane ja tulevase spetsialisti kasvataja. Ei saa olla lihtsalt hea lektor, tundmata sügavuti õpetatavat materjali. Sellepärast peab õppejõud olema oma eriala tunnustatud teadlane, suutma teaduses kaasa rääkida nii meie maa kui ka rahvusvahelisel tasemel. Oleme kateedris sisse viinud korra, mille kohaselt iga õppejõud peab vähemalt kord kahe aasta jooksul osalema ja esinema üleliidulistel erialakonverentsidel. Nii on õppejõud kursis tippteaduse saavutustega, mis aga tähtsam, õppejõududel on kontakt tippteadlastega.

Kuna õpetamine toimub meil kahes keeles, siis on ka õppejõud oma erialal praktiliselt kakskeelsed. Kuid siit johtub veel üks probleem. Nimelt peavad eesti **teaduskeele arengu** eest oma erialal hoolt kandma kateedri õppejõud. Sellega on seni edukalt toime tuldud. Eks seetõttu tunne ka meie õppejõud oma eriala kõrval päris hästi filoloogia ja teadusloo probleeme. Mitmekülgsus võimendab õppejõudu ja tema kaudu üliõpilasi.

SPETSIALIST

on kõrgkooli nn. lõpptoodang. Alati on diskuteeritud kõrghariduse spetsialistide vajaduse, vähesuse või rohkuse üle. Näiteks 30-ndate aastate paiku vaieldi palju teemal «Kas Eestis on kõrgemat tehnilist õppeasutust vaja?». Või teiseks. Veel 50-ndate aastate lõpul arvati, et Eestis piisab, kui pearaamatupidajatel on keskeriharidus. Nüüd meenutame neid aegu nukra muigega.

Nüüdisaja spetsialist peab olema mitmekülgne, iseseisev ja tipptasemel haridusega. Mulle on jäänud arusaamatuks, miks Eestis valmistatakse spetsialiste nii paljudel majanduserialadel, sealhulgas TRÜ-s isegi viiel erialal. Mitmekülgsema spetsialisti saamise nimel tuleks vähemalt pooled **erialad ühendada.**

Tulevase spetsialisti iseseisvuse ja otsusekindluse määravad paljuski tänase üliõpilase töökus, kohusetunne ning väärtushinnangud. Ideaalne on, kui noor inimene võtab lapsepõlvest kaasa positiivse eneseteostusprogrammi, millele kõrgkool annab otsustava täienduse. Elu on keeruline, seda keerulisem noorel üliõpilasel. Võitude kõrval peab ta taluma kaotusi, pettumusi, raskeid üleelamisi. Ainuüksi tulevase spetsialisti vaimse tervise nimel tuleb päris tõsiselt läbi kaaluda kõrgkooli töö hindamise näitajad, õppetöö korraldus, aga ka stipendiumijaotus. Kõik, ka rahuldavalt edasijõudvad üliõpilased, peaksid minu arvates saama diferentseeritud stipendiumi. Ei ole õige seostada vaimseid võimeid rahalise sissetulekuga. Kõrgkool peab andma tulevasele spetsialistile kogu eluks positiivse enesteostusprogrammi, mis teenib meie maa ja rahva huve. Pean seda väga tähtsaks.

Prof. VAMBOLA RAUDSEPP,
rahanduse ja krediidi kateedri
juhataja

EÜE KUTSUB!

Üha lähemale jõuab malevasuvi, mis algab 27. juunil ja lõpeb 28. augustil. Ettevalmistav periood on saanud täishoo, regiooni- ja rühmafunktsionääridele saab ainult jõudu soovida. 5. aprilliks peavad rühmad olema komplekteeritud. Seega võib julgelt öelda, et malevakarussell pöörleb.

Ka sellel aastal töötab osa rebaseid TRÜ suvemalevas, teenekamad malevlased on aga välisriikides. Kodumaal on võimalus tööd teha Saaremaast Sahhalinini, nii maal kui õhus ja raudteel.

Igal aastal on eelperiood tekitanud palju sekeldusi ja ebameeldivust lihtmalevlasele, kes ei ole kursis kõige vajalikuga. Seepärast järgnevalt mõned nõuanded, mida tuleb silmas pidada.

1. Kui Sul veel ei ole EÜE perfot, siis tule ja võta see komsomolikomiteest.

2. Täida KORRALIKULT KÕIK sellel nõutavad read loetavalt eesti või vene keeles, lõppu kindlasti isiklik allkiri.

3. Perfole pane foto, arsti otsuse saab TRÜ üliõpilane ülikooli arstipunktist. See on ka ainuke, mis kehtib. Ära unusta dekanaadi luba dekaani või prodekaani allkirjana. Lahtrisse «Teadusk. koms. sekretär» annab oma allkirja üliõpilase õpperühma komsorg.

4. Kõrgkooli lõpetanul peavad perfol olema kõik analoogilised viisad vastavast asutusest või organisatsioonist, kus ta töötab.

5. Malevakandidaat peab tooma oma perfo hiljemalt **3. aprilliks** EÜE sektorisse, samuti peavad tegema rühmakomandörid, kui nende käes on korras perfosid. Need, kes ei leia kindlat rühma või kel puudub otsustusvõime, tooge palun oma soovidega korras perfo EÜE sektorisse, kus nendest moodustub pingerida. Kes ees, sellel suuremad lootused. 5. aprillil tehakse EÜE keskstaabis rühmade komplekteerimisest kokkuvõte. Pärast perfode kokkupanemist täidetakse vakantsed kohad rühmades pingerea alusel. Pingerea moodustamise aluseks on kõrgkooli piires perfo laekumise järjekorranumber ja kõrgkoolide vahel perfo laekumise kuupäev. Kui kuupäevad on võrdsed, tuleb eelistamisele kureeriva kõrgkooli perfo.

6. Täiendavat infot saab TRÜ komsomolikomiteest, kus EÜE küsimustega tegelevad allakirjutanud. Nagu igal kevadel, toimuvad ka sel aastal malevlastele OT-loengud ja eksamid, rühmafunktsionääridele seminar. Nendest osavõtt on kohustuslik!

Vastavalt ELKNÜ KK büroo ja ENSV KKEH Ministeeriumi kolleegiumi otsusele võimaldatakse malevasse siirduvatel hästi õppivatel üliõpilastel teha eksameid ette.

EÜE sektor ootab Sind E—K 16—18, N 13—15.

PRIIT TEDER,
ELKNÜ TRÜ komitee asesekretär
ÜLLAR VASERIK,
ELKNÜ TRÜ komitee EÜE sektori juhataja

VÕISTLEME TAAS

sõnaosavuses, oma mõtete kaaslastele edasiandmise meisterlikkuses **26. märtsil kl. 18** peahoone aud. 102 kõigi teaduskondade vahel. Osa võivad võtta ka kaugõppijad.

Temaatika jääb iga võistleja valida, kusjuures teema uudsust, aktuaalsust ja tähtsust arvestab oluliselt žürii, mis koosneb üliõpilastest ja õppejõududest. Kui selgelt, mõistvalt ja köitvalt oma mõtteid 15—20-minutilise esitamisaja jooksul esitatakse, läheb samuti arvesse.

Paremad saavad auhinna ja esimesele kümnele võimaldatakse osa võtta 3.—5. aprillini toimuvast vabariiklikust kõrgkoolidevahelisest noorte lektorite seminarlaagrist Käärikul.

Head mõtete kogumist ja koos põidlapidajatega osavõttu võistlusest!

Orgkomisjoni nimel TRÜ ÜET dekaan
SIINA LEPIK

Naine naisele

On niisugune ajakiri nagu «Nõukogude Naine». Meile kõigile — pensionärile, noorele emale, õpetajale, kassapidajale... Ehk «Nõukogude Naine» nõukogude naisele. Seni kuni meil veel diferentseerimata ajakirju vähe, peab ta suutma pakkuda igaühele midagi. Aga mida ja kuidas, sellest kõnelesid toimetuse viis naist alates peatoimetajast üle-eelmisel kolmapäeval nõukogu saalis ülikooli naistele.

TRÜ naiste nõukogu saatel (esinaine prof. Selma Teesalu) käisid külalised ka kodunduskabinetis ja see esilehekülje ebaharilik pilt seal tehtud ongi.

Küsimisi-kostmisi oli palju. Üldiseks seisukohaks jäi siiski, et naisteajakiri peab eeskätt naisest hoolima. Toidutegemine, enda ja teiste riietamine, üldse igasugune kodumajandus on naise jaoks peamine, ükskõik kui kõrgele ametipostile ta ka sattunud pole. Toetatakse sarimaterjale päevaprobleemidest (lastejalats, tööröivas jt.), demograafiaprobleeme, hariduse arutamist jms.

Kõik viis naisajakirjanikku Aimi Paalandi, Hille Karm, Ludmilla Mägi, Ellen Arnover ja Asta Kiitam on TRÜ vilistlased.

VARJE SOOTAK

● **AARE PUUSI foto**

*

MOEST

Teisipäeval, 24. märtsil kl. 17 on TRÜ nõukogu saalis kohtumine **moekunstnik Sirje Kõrgega** «Moejoon 1987. Tekstiil ruumis.»

JÄLLE AMEERIKLASED

Jälle seepärast, et ega Ameerika üliõpilaste siinkäigud enam nii haruldased olegi. Teisipäeval uudistas ülikooli 20 üliõpilast ja 12 töötajat Wisconsini osariigi University of Wisconsini Eau Claire'i ja Stevens Pointi ülikoolidest. Grupijuhtideks olid professorid Robert Price ja Paulis Lazda.

Külalised kohtusid meie inglise filoloogia IV ja V kursuse üliõpilastega, imestasid nende head inglise keelt ning olid Tartust ja ülikoolist kui vaiksest ja hubasest õppimiskohast päris vaimustatud. Meie üliõpilastele pakuti kaheaastast stažeerimis- ja õppimisvõimalust Wisconsini ülikoolis.

NÜÜD KA POOLA

Meie linnas moodustati hiljaaegu Nõukogude—Poola sõprusühingu Tartu osakond. Teiste asutuste kõrval kuulub sellesse ka ülikool. TRÜ on nüüd seitsme sõprusühingu kollektiivliige: Saksa DV, Ungari, Tšehhoslovakkia, Soome, Rootsi, Kuuba ja Poola. Asutamiskonverentsil sai Nõukogude—Poola Tartu osakonna esimeheks meie matemaatikaprofessor ÜLO LEPIK, kes tõi toimetusse järgmise uudise.

* * *

14. märtsil viibis Tartus Poola ajakirjanik E. Kostrzewa, kes on Nõukogude—Poola sõprusühingu häälekandja «Przjazn» («Sõprus») peatoimetaja esimene asetäitja. Ta tutvus ülikooli õppetöö korraldusega, sealhulgas huvitus ka eksperimendist. Samuti huvitasid teda Poola teadlased ja kultuuritegelased, kes said oma hariduse XIX sajandil Tartu ülikoolis, ning meie tänapäevakontaktid Poola teadlastega.

Külaline käis ka teadusraamatukogus ja mööblikombinaadis. Ta kavatseb lähemal ajal avaldada «Przjaznis» pikema kirjutise Eestist.

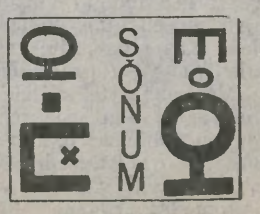

Juubilar on professor LEO SCHOTTER

19. märtsil sai 70-aastaseks otorinolarüngoloogia ja oftalmoloogia kateedri juhataja ja nägemise tervishoiu labori teaduslik juhendaja meditsiinidoktor professor Leo Schotter. Juubilar lõpetas TRÜ arstiteaduskonna 1947. aastal ja on juba tudengiajast seotud Tartu silmakliinikuga. Ta on vabariigi teeneline arst, Eesti NSV Oftalmoloogide Teadusliku Seltsi esimees ja auliige, Eesti Pimedate Ühingu auliige, mitmete üleliiduliste ja vabariiklike komisjonide liige. Olles hea lektor ja organisaator, on ta siiski eelkõige klinitsist, kes on nägemise tagasi andnud enam kui 5500 haigele.

Vabal ajal tegeleb juubilar heliloominguga, ta on 30 muusikateose autor.

Soovime lugupeetud professorile energiat, tugevat tervist ja jätkuvaid teadussaavutusi!

* * *

Juubeliaktus toimub 20. märtsil kl. 17 pärast vabariiklikku VII silmaarstide konverentsi Tartu Inseneride Majas, Burdenko tn. 2.

Kolleegid

Ulukiga silmitsi

Zooloogiaringis on ikka rõhku pandud aine elulähedusele, mitmesuguste zooloogianähtuste tihedale seosele igapäevase eluga.

Rahvalikkusega paistis silma ka veebruari lõpu üritus, mil I kursuse üliõpilane **Tiit Johani** tutvustas kährikkoera bioloogiat. Kulminatsiooniks oli elusa kähriku demonstratsioon. Auditooriumi hinge kinni pidades tõstis lektor kõnepuldi kõrvale päevakangelase enese. Üliõpilastele, kes ootasid kohtumist saalis ringi tormava metsiku ulukiga, võis järgnev isegi teatavat pettumust valmistada. Ometi olime tunnistajateks haruldasele meelekindluse ja närvikarastuse vaatemängule. Nimelt teeskles hiljuti püütud kährik järgneva tunni jooksul raudse järjekindlusega surnut. Loom lamas avatud silmadega, täielikus apaatias, peremehe poolt juhuslikult antud asendis. Mingisugune ärritamine ega isegi tütarlaste härdad palved ei suutnud veenda looma lõpetama kasuliku kaitsekohastumuse demonstreerimist. Et tegemist polnud lihtsalt närvisõkiga, vaid kähriku tavalise käitumisega ohu korral, kinnitab uurimispraktika. Lihtsameelse inimese ja koerte eest pakub ülalkirjeldatud tegevus (õigemini tegevusetus) matsakale nõrgahambulisele loomale tõhusat kaitset.

Huvi pakkus kähriku kasutatavus potentsiaalse ilmaennustajana, mis tulevikus võib seni ainuõigeks tunnistatud seapõrnale vääriliseks abimeheks tõusta. Nimelt olevat sügisene rasvakihi paksus otseses korrelatsioons talve karmusega.

Kokkutulnutele mõjus rahustavalt ettekandja seisukoht, mis kinnitas ussuurimaise koerlase talutavust meie looduses. Lõpetuseks oli kokkutulnud zooloogiaharrastajatel võimalus demonstreerida oma ühtekuuluvust loodusega kährikkoerale pika pai tegemisega.

PEETER HORAK,
biol. III

Kaotati teaduskonna-büroo

Möödunud nädalal peeti ajalooteaduskonna komsomoliorganisatsiooni viimane üldkoosolek. Ettepaneku lahutada ajaloolaste, defektoloogide ja psühholoogide komsomolipered ning kaotada ühine büroo tegi ajaloo-osakonna komsomolisekretär Toomas Anepaio. Ta põhjendas oma soovitust järgnevalt:

✻ Kas võib keegi peale aruandeja valimiskoosoleku nimetada ajaloolaste ja defektoloogide ühisüritusi? (Saal vaikis.)

✻ Osakondade komsomolikoosolekutel on ikka agarasti osaletud. Kokku saada kogu teaduskonda pole kuigi kerge.

✻ Teaduskonnabüroo likvideerimisega vabaneks kakskümmend üliõpilast, kes leiaksid rakendust mujal. Kavandab ju koondamist ka ÜLKNÜ Keskkomitee. Meil lahjeneks ka paberimajandus.

✻ Osakondade komsomolipere lahku lüües hakkaksid ajaloolasi ja defektoloogе ülikooli ja teaduskonna juhtorganeis esindama vastava eriala üliõpilased. Lõppeks olukord, kus nii teaduskonna komsomolikui ka ametiühinguliider on ajaloolane. Loogiline, et kumbki osakond valib eraldi üliõpilasprodekaani.

Koosviibijad tõestasid märgatava häälteenamusega poolehoidu Toomas Anepaio väidetele. Nüüdsest ei eksisteeri enam ühist komsomoliorganisatsiooni ega -bürood. Defektoloogide komsomoliperega liitusid ka psühholoogid. Dekaan dots. Allan Liim: «Ühtne komsomoliorganisatsioon loodi 1973. aastal. Oma jälje on jätnud sellesse ajaloolasi, defektoloogе, psühholooge.»

Pärast üldkoosolekut valis ajaloo-osakond komsomolibüroo. Kandidaadid esitati ametite kaupa. Sekretäriks konkureerisid Kalev Vilgats I ja Toomas Anepaio II kursuselt. Valimisel võitis Toomas Anepaio. Tema asetäitjaks sai endine teaduskonna komsomolijuht Margus Lääne.

JAAN LUKAS,
teaduskonna pressisekretär
ajaloo IV k.

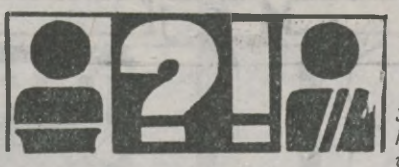

Minu käest on vahel uuritud, millega meil majanduste a d u s k o n n a s tegeldakse, kuulda polevat kippu ega kõppu. Jah, mida minagi siin kosta oskan. Ilmselt aga on midagi lahti, sest miks ma muidu pastaka järele haarasin. Mulle võib nüüd küll etteheiteid teha, et miks ma virisen, võiks ka ise natuke liigutada. Aga tegelikult asi ongi selles, et tegijad on meil omal kohal, saajatega on kriis. Ei mahu mulle kuidagi pähe, miks ei taha majandusteaduskonna tudengid osa võtta oma teaduskonna üritustest. Virisetakse küll, et eluke olevat ülikoolis igav: kuskil pole käia, midagi pole teha. Aga vaadake kasvõi peahoone teadetetahvlit! Isegi ühel päeval, ühel ja samal kellaajal on mitu head üritust. Imelik ju, kui kõik ka koju kätte toodaks. Tuleks ikka endal ettenserveeritu suhu panna ja puruks närida. Samuti pean loomulikuks, et oma arvamus asja kohta lausutaks ikka pärast olnut, võib ju ennatlikult arvatu vääraks osutuda.

Räägitakse, et kes vana asja...

Mis meil mureks?

Siiski tahaksin meenutada teaduskonna nääripidu. Poisid tulid oma vabast ajast õhtuti kokku, mõtlesid ja vaidlesid, jaotasid ülesanded. Tormamist ja organiseerimist jagus kuhjaga. Tasus see ära? Kohale tuli ainult käputäis huvilisi. Vabandusi oli kõigil varnast võtta: kiire, arvestused ja kontrolltööd ju. Minu arust olid peo ettevalmistajad samuti tudengid. Andmise ja pakkumise rõõm pidavat suur olema. Sellisel juhul küll vaevalt. Ja kes juba korra kõrvetada on saanud, vaevalt see teist korda torkima läheb. Sellepärast süüdistagu tudengineiud naistepäeva ärajäämises ikka ennast.

Kuidas aga küberitel on nii, et ikka kusagil käiakse ja midagi tehakse? Hea, et nemadki vähemalt teaduskonnas olemas.

Kui ärkaks õige talveunest ja paneks elu jälle ühisel jõul keerlema? Ehk oleks siis «TRÜstki» tugeda, mis meil tehakse? Aga «TRÜga» on ka omad raskused. Siiani pole teaduskonnas leitud ühtegi inimest, kes reedel 125 eksemplari Kastani tänava trükikojast Nooruse tänavasse tooks.

ANU PAJUMAE,
teaduskonna pressisekretär

Emotsionaalselt raamatupidamisest

Raamatupidamise kateedri ja vene osakonna üliõpilastega kohtus kirjastuse «Finantsõ i Statistika» raamatupidamiskirjanduse toimetuse juhataja V. Golõšev. Ta on töötanud kaua aega Moskva RÜs ja käib tudengeid õpetamas praegugi.

Pingevabalt ja emotsionaalselt kohtumiselt saime teada ka, et hakatakse välja andma raamatupidamise instruktsioonide ja eeskirjade kogumikke, et ettevalmistamisel on majanduskuritegusid käsitlev raamat. Statistika kinnitab ju, et 80% majanduskuritegudest toimub raamatupidajate osavõtul.

Põhjalikumalt arutasime meile eelnevalt tutvustamiseks saadetud sarja «Ettevõtte raamatupidajale» kolme viimast teost.

Üht-teist kuulsime ka raamatupidajate ettevalmistamisel oodatavatest muudatustest.

AAVO OTSAR

LIHTSUS VIIB KONKREETSUSELE

● MÕTTEVAHETUS ●

● M. Zilmer «Selgituseks» TRÜ nr. 2

● K.-S. Rebane «Kas meil ikka on sotsialistlik võistlus?» — nr. 4

● J. Reiljan «Uuenduslik formalism SV-s.» — nr. 5, 6, 7.

SV teemal on «TRÜ» ära toonud rea sisukaid mõtteid. Kui mitte kõiki, siis enamikku neist ühendab rahulolematus selle korraldusega ülikoolis. Kas on ikka tegemist tööülesannete üha paremat täitmist, uue rakendamist stimuleeriva üritusega või taandub kõik punktimaaniaks. Meenutagem siin äsja NSV Liidu ametiühingute XVIII kongressil M. Gorbatšovi poolt öeldut: «... me vajame ju praegu võistlust eelkõige selleks, et arendada tööliste loomingut, algatuslikkust, mõistuse, talendi, organiseerimisande ja eesrindlike kogemuste omandamise alal võistlemist.»

Kohe muutub ääretult keeruliseks ülesandeks, kuidas seda kõike formaliseerida mingisse arvestussüsteemi. Või teisiti öeldes, kuidas korraldada arvestussüsteem selliselt, et see poleks paberimootoriks, mis töötab vaatamata sellele, kas võistlejaid on või ei ole.

Toodu lisab mulle julgust korrata oma ettepanekut, millega tulin välja aasta tagasi ülikooli nõukogus.

Spordivallas on suured kogemused ja nende varal välja töötatud süsteemid võistluste korraldamiseks ja tulemuste objektiivseks fikseerimiseks. Viimastel aastatel on siia väärt lisa toonud tõsiteaduslikud uurimused kuni doktoriväitekirjadeni. Kas seda mitte kasutada sotsialistliku võistluse täiustamiseks? Vaatamata tahtmisele öelda «ja», ei saa paraku seda teha. Eituse annab põhinõue võistluse korraldamisel — võistlevad võrdseid võimalusi omavad vastased võrdsetes tingimustes. Ei saa ju panna omavahel võistlema jalgpallimeeskonda ja iluuisutajat, raskekaalu ja kärbeskaalu maadlejat jne. Kõik kompleksed võistlustulemuste arvestused on alati langenud kriitika alla ning üha rohkem püütakse neist hoiduda. Olümpiamängude tulemusi ju ametlikult kokku ei arvata, viimasel ajal on loobutud NSV Liidu rahvaste spartakiaadi koondarvestusest. Sotsialistlikus võistluses aga soovime formaliseerida punktiskaalasse mittevõrreldava spetsiifika eri õppejõudude tööalases tegevuses.

Formaliseeriva punktiskaala töötas KKT välja oma tarbeks kaks aastat enne, kui kujunes ülikooli õppejõude tervikuna haarav sotsialistlik võistlus. Panin sellele suuri lootusi. Kuid juba esimesed kogemused hakkasid vaimustust hajutama. Tekkisid vastuväited. Teoreetiliste ainete õppejõududel on soodsamad tingimused koguda punkte igat liiki publikatsioonide ja õppemetoodilise tegevuse eest kui praktiliste ainete omadel. Praktilise treeningutöö tegijad nõuavad õigustatult, et nende õpilaste saavutused kajastaksid nende tegevust ka SV-s. See rida on aga kättesaamatu teoreetiliste ainete ja üldkehalist kasvatust, samuti ka madalama järguga sportlasi treenivatel õppejõududel. Ning kuidas hinnata päevast päeva visa tööd tegevaid üliõpilaste kehalise kasvatuse õppejõude? Neil pole spordisaavutusi ega paraku tihtipeale ka publikatsioone, millega hiilata.

Probleemistik muutub veelgi teravamaks üleülikoolilises SV-s. Iga teaduskonna õppejõudude tegevuses on eripära, mis pole formaliseeritav ühtsesse punktiskaalasse, kuid millest suuresti sõltub õppejõu töö kvaliteet ja positsioon. Erinev on õppejõudude osa õppemetoodilises tegevuses ja õppeprotsessi täiustamises — ühel juhul on see fikseeritav kuulumisega mingisse nõukogusse, komisjoni (teadmata kas õppejõud sellest üldse osa võtab, kuivõrd aktiivne on tema tegevus), trükisõnas kirja panduga. Aga väärt ettepanekud või isealgatuslik tegevus, mis on andnud tulemusi? Ning ka siin on peaaegu iga kateedri väärtuste tegelikus skaalas omad erinevused. Veelgi raskem on anda hinnangut õppejõudude tegevusele ülikoolist väljaspool, kuid selles kajastub õppejõu laiem positsioon ja selle kaudu ülikooli osa vabariigis, Nõukogude Liidus. Kuidas viia ühtse nimetaja alla arstiteaduskonna õppejõu töö kliinikus, filoloogi kirjanduskriitiline tegevus, juristi osa seaduste täiustamisel jm.?

Kõik see teeb igasuguse formaliseeriva punktisüsteemi mitteammendavaks. Kui aga nii, siis kaotab ka SV oma stimuleeriva mõju või stimuleerib tegevust vaid punktilahedates valdkondades. Seepärast ongi minu ettepanek **loobuda formaliseerivast punktisüsteemist.**

✻

Usun, et SV täidab märksa paremini oma funktsiooni järgmise korralduse puhul. Jätame alles üldise jaotuse: **1)** õppeprotsessi täiustamine ja õppemetoodiline tegevus, **2)** teadustöö, **3)** ÜTÜ, **4)** ühiskondlik töö. Jaotame seejuures ühiskondliku töö kahte ossa: a) ülikoolisisene ja kõrgharidussüsteemiga seostuv, **b)** ülikoolivälíne. Lisame veel kaks jaotust: **5)** ülikooliväline erialane tegevus ja **6)** tähelepanu oma tervise ja töövõime tõhustamisele. Viimane jaotus väärib igati oma kohta. Me ei saa jääda ükskõikseks nende suhtes, kes oma tervist ruineerivad ja kes seda «heaks teevad» ühiskondliku tervishoiu ja sotsiaalhoolekande hüvede ohtra kasutamisega. Ja vastupidi, esiletõstmist pälvivad need, kes teevad kõik võimaliku, et tervis ja töövõime püsiksid.

Iga õppejõud esitab kateedrile oma aruande, mida ta on suutnud korda saata nendes lõikudes aasta jooksul. Selline aruanne ei pruugi olla tegevuspäevik. Tähtis on esile tuua kõige olulisem (õppekursuses juurutati põhimõtteliselt uus käsitlusviis või uus süsteem üliõpilaste individuaaltööks või koostati õppematerjalid, lõpetati uuring, mis loeti ülikooli paremikku kuuluvaks, avaldati monograafia, autoriteetne ajakiri võttis avaldamiseks või avaldas artikli, väitekirja juhendamine või koostamine, ühiskondlikku ülesannet täites suutis seda või teist korda saata jne).

Kateeder, teades ja tundes õppejõu tegevust ning selle spetsiifikat, suudab (kui jätkub head tahet) anda kõigele sellele objektiivse hinnangu. Kahtlemata tuleb arvesse võtta ka kõik see, mis jäi tegemata. On muidugi vaieldamatu, et edu ülikoolist välja ulatuvas aktiivsuses ei maksa midagi, kui see toimub õppejõu põhitöö lohaka täitmise või täitmata jätmise arvel. Niiviisi peaks kateeder suutma esile tuua oma parimad, kes esitatakse teaduskonnakomisjonile. Lisaks sellele saab kateeder koostada oma aruande (ka napisõnalise!), et võistelda teaduskonnas. Ja veel: kateedril peab jääma õigus esitada üksikuid õppejõude edasise tunnustuse pälvimiseks erakordse eest mõnes tegevuslõigus.

Teaduskonna komisjon vaeb kateedritest saadud materjali, lisab siia omapoolsed hinnangud, selekteerib parimad õppejõud ja parima(d) kateedri(d). Võibolla võiks sellega asja lõpetada. Kuid võimatu pole ka teaduskondade hulgast parema selgitamine, samuti teaduskondade parematest kateedritest ja õppejõududest eriti silmapaistnute esiletõstmine, ning eritunnustus mõnes töölõigus mingi silmapaistva saavutuse eest. Nähtavasti peame kõigil tasemetel jätkama väljakujunenud traditsiooni hinnata lahus professoreid, dotsente ja kraadita õppejõude.

Kas formaalse punktiskaala puudumine ei suurenda «sisetüli» kõigi komisjonide tegevuses? Ma arvan, et tüli tekitab eelkõige subjektiivsus, ennatlik suhtumine, otsuste põhjendamatus faktidega. Faktid aga on ka formaalse punktiskaala puudumisel olemas — neid leiame esitatavatest aruannetest. Muidugi võib tekitada vastuolusid nende interpretatsioon, kuid formaalse punktiskaala puudused on suuremad. Küllaldase printsipiaalsuse korral on puudused ületatavad.

Ja veel kaks asjaolu. E s i t e k s, ärgem tahtkem esile tuua **ühte paremat,** targem on alati ära näidata **paremad** (näiteks teaduskonnas 5 parimat õppejõudu ja 2—3 kateedrit, ülikoolis 2—3 teaduskonda, 5—8 kateedrit, 10 parimat õppejõudu igas rühmas). T e i s e k s, juhtiv personal peab individuaalvõistlusest eemale jääma. Kateedrijuhataja võib lülituda võistlusse vaid alates teaduskonna tasemest, prodekaanid alates üleülikoolilisest tasemest, dekaanid aga peaksid sellest täiesti kõrvale jääma. Juhtivale töötajale annab põhihinnangu tema poolt juhitava allüksuse tegevus.

ATKO VIRU

sotsialistlik võistlus

Suuskadel kevadesse

Jaanuari algus — KKT I teeb eksameid nagu kogu ülejäänud tudengipere. Jaanuari lõpp — ülikoolirahvas puhkab, KKT I suusatab. Veebruari algus — rahvas tuleb kooli, KKT I suusatab. Veebruari lõpp — kõik õpivad, KKT I puhkab.

2. märtsil oli kehakultuuriteaduskonna I kursusel kevadsemestri esimene päev. Küll võis eelnenud kahe nädala jooksul kuulda kadedavõitu nurinat: «Mis teil viga, te alles vaheajal!»

Talvine Kääriku on läbi aastakümnete olnud paik, kus tulevased treenerid ja spordipedagoogid saavad õpetusi suusa- ja uisuspordist. KKT esmakursuslaste õpinguraamatus on kevadsemestri arvestuste reas koht talvelaagri- ja suusaarvestusele.

Enne Käärikule minekut oli peas mingi mahasurutud minekusoovi ja paratamatuse segamik. Spordilaager kui selline — miks mitte? Aga siiski kolm nädalat suuskadel?

Tudeng peab suusarajal kõike oskama alustades klassikalisest stiilist ja lõpetades kõikvõimalike uisusammu variantidega. Asi ei piirdunud aga hoopistükkis lauskmaaga — mäelgi jõudis igaüks niigi mitmepalgelistest pööretest-pidurdustest oma variante demonstreerida. Ei lugenud kergelt kipitama hakkavad paigad jalgadel ja kogu kehal, mida pärast õppetundi jäisel mäenõlval mõnelgi päris ohtrasti leidus. Nii teeniti plussikesi dotsent Jüri-Hain Kaljusto arvepidamislehele. Harjutustele lisaks tuli sooritada veel ajasõidud ja 20 km suusamatk.

Suusatamisele lisandus uisutamine — küll napil ja konarlikul liuväljal (paljudel koolidel või spordikoolidel üldse uisuradasid on, kus me omandatut õpetada saame?), mis oma kohuse aga siiski auga ära täitis.

Sportlikud üritused vaheldusid loengutega suusatamise teooriast, fotokunstist, välispoliitikast ja ülikooli partei- ning komsomolielust. Meie elu-oluga käisid tutvumas ka dekaan prof. Atko Viru ja kursusejuhendaja Vello Truumaa.

Laagriga seostusid veel fotokinokursus ja tantsukursused. Esimene neist jätkub veel kogu semestri jooksul. Tantsukursus lõppes arvestusega. Iga osaleja pidi olema suuteline muusikasse ajastama kuue standardtantsu põhisamme.

Kui päris ausalt välja öelda, siis laagri lõpuks oli suurem jagu meist tõesti tüdinud. Kõik spordiga tegelejad teavad, et spordilaagris ilma ühtse päevaplaani ja distsipliinita ei saa. Kas aga meie laagrikorraldajad tõesti arvasid, et noor inimene on nii enda kui ka teistega rahul, kui ta kogu päevaplaani ridvistused, sportlikud üritused ja puhketunnid on pidanud läbi tegema sekundi pealt, et siis pärast suusatamist ja õhtust tantsimist või kinoskäiku punkt kell 11 unenägude juurde jõuda? Ei taha kellelegi midagi ette heita — võib olla on sellisel rangel režiimil mingi eriline tähtsus, kuid meile mõjus see pigem loodetust vastupidi — muutis ärritatuks, alatasa kiirustavaks. Hilinejate sunniviisiliseks meelistegevuseks oli rajalippude valmistamine ja öörahu rikkujail tuli oma energiat rakendada võitluses lumega.

Paar sõna ka Tartu maratonist. Koos selle suursündmusega pidid finišeeruma ka meie laagripäevad ning just maratoni pärast tuli Käärikul veeta veel üks päev — kes ei osalenud võistlejana, pidi oma panuse suurüritusse andma kohtunikuna. Jälle see raudne käsk — kõik peavad kohal olema — konkreetset tegevust kohapeal leidus aga vaid kümmekonnale inimesele. Muidugi oli maratoni start enamikule esmanägijaist elamuseks, küll aga tumestasid sellise suure spordipeo üldilmet Matu välja korratult kokkuaetud pruunikirjalised lumevallid ja lume alt väljatoodud konarlik, pori meenutav põllukoorik.

Suusatada saab aga veel ja veel — oma vaba tahte kohaselt saavad toimida vaid need kümmekond õnnelikku, kellel õnnestus laagris kõik vajaminevad plussid õppejõult välja võluda, ülejäänud seltskonnal võimaldatakse käia lumekaunil Käärikul talvemõnusid nautimas (?) ka veel märtsis ...

MAE MERUSK,
KKT I

Kas dr. AKIVO LENZNER on tõeline professor?

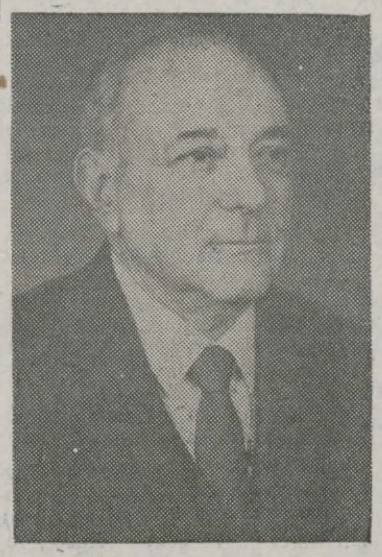

Arsiteaduskonnas on peale kasvanud uus põlvkond professoreid, kellelt järeltulijad hakkavad mõõtu võtma. Mikrobioloogia kateedri juhatajal professor Akivo Lenzneril täitus 16. märtsil 60 eluaastat. Ilmselt on see just paras aeg küsida — on ta siis nüüd tõeline professor?

Tudeng hindab professorit (lad. k. avalik õpetaja) loengute ja eksami järgi. Prof. A. Lenzneri loengud on elavad — «terve etendus», talle meeldib rääkida, kõita, õpetada. Ometi on need loengud väga süsteemikindlad, raudvara jagavad. VI k. üliõpilase arvamus: «Prof. Lenzneri loengutel said immunoloogia keerulised põhitõed nii selgeks, nüüdseks mitmelt poolt lisandunud tarkustega on peas tekkinud kahjuks lootusetu kaos».

Tõelisel professoril on tarkuseja kogemustepagas loengunäideteks «käisest võtta», kusjuures jäämäe veealust osa ei näe ometi keegi. Ei näe ka nende kogumise vaeva, andmeid erialaajakirjadest, väljalõikeid populaarteaduslikest artiklitest, kõik kenasti rubriigistatud, kaante vahel. «Ei saa ju teisiti» — professori lemmikväljend ellusuhtumise, sisemise sunni, kindla eesmärgi väljendajana kehtib ka loengumaterjalide puhul.

Eksam ei ole proovikivi mitte ainult üliõpilasele, vaid omamoodi ka eksaminaatorile. Sellest auga välja tulla, kontaktseks, inimlikuks ja nõudlikuks jääda polegi nii kerge. Pärast mitmekordset läbikukkumist edukalt eksami sooritanud noore kirurgi repliik: «Teie panite mind esmakordselt tõeliselt õppima, sain maigu suhu» on üks paljudest tunnustustest prof. A. Lenznerile.

Teadustöö poolelt professorit vaadates saab ilmsiks, et dr. Lenzner rajas mikrobioloogia kateedris uue teadussuuna — inimese mikrofloora mitmekülgse uurimise. Ligi 25 aasta töö tulemusena on kateeder koos ÜMPI mikroobide ökoloogia laboriga kolme sellealase sihtprogrammi täitja ja osaleb kosmosealases uurimistöös. Prof. Lenzneri juhendamisel välja valitud laktobatsillide tüvesid kasutatakse üleliidulise raviprofülaktilise preparaadi laktobakteriini tootmisel, rea lastele mõeldud piimaseguде valmistamisel ja muuseas ka Tartus maaleiva küpsetamisel. Üleliidulistel ja rahvusvahelistel konverentsidel, rääkimata kohalikest, on prof. Lenzner oodatud esineja, alati terava probleemi tõstataja ja uute lahendusteede mahamärkija.

Professor on juhendanud 8 kandidaadiväitekirja: eestlasi, venelasi, lätlasi, leedulasi. Tulemas on uus internatsionaalne seltskond. Selles mõttes on mikrobioloogia kateedri tänane juhataja Tartu—Dorpati—Jurjevi ülikooli vanimate traditsioonide jätkaja. Meie kateedri paljurahvuseliselt perelt nõuab professor raudselt eesti keele õppimist õppetöö tarbeks.

Professor on tõeliselt autoritaarne juht, kellel kollektiiv kindlalt peos. Kõigi tööd ja tegemised on teada, koordineeritud-korreleeritud. Olgu teadusliku uurimuse autoriks kes tahes kollektiivist, ilma professori läbivaatamiseta, sageli ka läbitöötamiseta ei avalikustu ükski uurimus. Siin peitub muidugi ka Cordioni sõlm — ta ise ei jõua nii palju luua, kirjutada, kui vaja oleks ja oskusi-teadmisi jätkuks (professoril on ca 270 publikatsioonil). Prof. A. Lenzneri arvates peegeldab kateedri tugevust koolkonna olemasolu ja seetõttu läheb mikrobioloogia kateedrist ja tema laborist praktiliselt igale konverentsile, mistahes mikrobioloogide kokkutulekule ja isegi televisiooniesinemisele alati terve meeskond.

Ilmselt peaks eespool toodu andma jaatava vastuse Akivo Lenzneri kui professori ühele väärilisele tahule. Nüüd teine — on tal ka küllaldaselt veidrusi, et väärida tõelise professori nime? On, on, jätkub.

— Täpsus, äärmine pedantsus. Nii teadusliku artikli vormistuses, tuhandetes täidetud aruandeformularides, siin ja seal eluavaldustes, näit. kasvõi selles, et kirjaklambrit kõlbab ainult üht kindlat pidi kinnitada. Professori sahtlid on nagu apteegiriiulid, ta ise peab selles põhiliseks Treffneri gümnaasiumi klassijuhataja Arnold Kase kasvatust, kes kontrollis koduvisiitidel poiste sahtleid-kappe. Kolleegide sahtlitesse professor küll ei vaata!

— Heatujuline, tantsisklev, kergesti kontakteeruv natuur. Abikaasa rõõmuks väga maias, eriti moosidele-kookidele. Et materjalist puudu ei tuleks, hakkas ta hiljuti arendama Valgemetsas potipõllundust.

— Hajameelne, nagu professor olema peab. Moskvast, Prahast, Greifswaldist tagantjärele saadetud postipakid unustatud prillide, barettide ja sirmidega pole midagi erakordset.

Otsustage nüüd ise — on ju tõeline professor! Loodame, et ühinete meie kõigi palavate õnnesoovidega nooruslikule juubilarile.

Mikrobioloogide nimel
MARIKA MIKELSAAR

Onnesoovidega ühineb ka «TRÜ» toimetus, sest alati abivalmis prof. Akivo Lenzner on meie kolleegiumi liige.

STIPILISA TOITLUSTUS- VÕI TEENINDUSKOOPERATIIVIST

«... on selge, et võimalusi nii teenindus- kui ka toitlustusettevõtete töö parandamiseks leidub. Nende täielikumaks ärakasutamiseks soovitab NSV Liidu Ministrite Nõukogu luua teenindus- ja toitlustuskooperatiivid.»

Nii kirjutab 19. veebruari «Edasi». Artiklist selgub, et kooperatiivide liikmetena nähakse kõige meelsamini pensionäre, üliõpilasi ja õpilasi, kel vaba aega rohkem. Üliõpilase jaoks oleks see võimalus teenida stipilisa, seda enam et kooperatiivid määravad ise oma profiili, koostavad plaanid ja enda seada jääb ka tööaeg. Liikmeid ei peagi olema palju — piisab kolmest.

Täpsemat infot selle kohta, milliseid võimalusi pakub tudengitele Tartu linn, oskas anda TRÜ Tartu linna arengu kompleksuurimise laboratooriumi juhataja vanemteadur URVE NÕU.

* * *

● Teie olete hästi kursis Tartu linna majandusega, eeskätt toitlustusega. Praegu tegelete küsimusega, millist kasu võiksid tuua linnale toitluskooperatiivid? Milliseid võimalusi näete siin tudengite jaoks?

Meil on leping toitlustustrustiga, kus üks probleem on rentaabluse tõstmine. Mina näen selles üht tööjõu parema ärakasutamise ja rentaabluse tõstmise võimalust. Teiselt poolt oleks see kasulik elanikele — söögikohti saaks ju rohkem. Näiteks on EPA poistel plaan avada ühiselamus kohvik. Küllalt palju on tudengite seas nurisemist varahommikuse ja hilisõhtuse ühikatoitlustamise üle. Aga ei pruugigi nii laialt ette võtta. Ühiselamutes on ju kõikjal köögid ja nende koormatus pole just eriti suur. Nii võiks üks agar punt dekanaadi ja komandandiga kooskõlastatult kasutada üht kööki ning pakkuda igal õhtul kindlal kellaajal teistele kasvõi näiteks kuumi pannkooke. Usun, et ostjaid leiduks. Kahjudega ei töötataks. Loomulikult tuleks see seaduslikult kooskõlastada.

Ja miks ei võiks selline punt kokkuleppel linna mõne väiksema asutusega toita tudengite kõrval ka töölisi. Eeskirjad lubavad ettevõttel söökla avamist, kui ühes vahetuses töötab vähemalt 50 töölist. Meil on näiteks kesklinnas terve hulk selliseid asutusi, kus töötajaid vähe, kuid ollakse huvitatud oma söömiskohast. Tudengitele oleks niisugune töö täiesti mõeldav õhtuste vahetuste ajal.

● See nõuaks juba suuremaid ja neutraalsemaid ruume. Ühikaköögiga siin hakkama ei saaks.

Tartu linna uuemates tööstusettevõtetes on väga suur arv ruume ja töökohti, mida põhiettevõtte töö ajal ei ole võimalik kasutada. Ent muul ajal, kui hoida eraldi ka varasid, ei ole see eriti keelatud. On vaja ainult väga paindlikult korraldada.

Tartu linnas on ka hulk tühjaks jäänud kaupluseruume. Nad on küllalt väikesed ja pole kauplemiseks rentaablid. Neid võiks remontida ja välja üürida. Remondiga võib abistada ka ettevõte, kelle all kooperatiiv tööle hakkab. Samuti võidakse remonditasu arvata maha üürimaksest. Üüri aluseks oleksid ilmselt riiklikud tariifid ja need ei ole sugugi kõrged. Üks selline kasutamata ruum on näiteks Vallikraavi tänaval. Väga soodus koht. Kui ka ahvatlev reklaam üles panna, usun, et külastajatest puudust karta ei ole.

Ruumide kujundamisel võib ju kasutada kunstikooli õpilasi. Remondijõude ei ole, kuid endale meelepärase ruumi saab niikuinii ainult ise tehes. Pealegi on võimalus saada ka pangakrediiti. Isegi pikaajalist.

● Oletame, et üliõpilased soovivad avada alkoholiga baari. Või koguni õllesaali.

Põhimäärusega see keelatud ei ole. (Põhimäärus avaldati ajalehe «Sovetskaja Torgovlja» 21. veebruari numbris). Küll aga tekib siin palju psühholoogilisi tõrkeid. Vaevalt ülikooli juhtkondki selle peale hästi vaataks.

Esimene suurejooneline toitlustuskooperatiiv oli plaanis avada naistepäevaks Tallinnas Narva maanteel. Sellest peab tulema kõrgema järgu kohvik. Päeval saab sealt mitmesuguseid roogi ja alkoholivabu jooke, õhtul on lisaks video ja tants. Tallinna Toitlustuskoondis ei välista, et kui kohviku töö hästi laabub, võivad nad saada loa ka alkoholiga kauplemiseks. Kohvik ahvatleb aga sellega, et see töötab kuni varaste hommikutundideni. Linnakohvikud seevastu suletakse juba kell 22—23.

● Üliõpilaste asutatavad kohvikud oleksid väikesed ja tagasihoidlikud. Pealegi, nagu selgus, pole erilist lootust, et nendes võiks kaubelda ka alkoholiga. Kas pole karta külastajate vähesust.

Inimeste idee on niivõrd lennukas, et nad tahaksid avada kohe terve suure restorani. Aga asja põhimõte on just selles, et pakkuda neid teenuseid, mida riik ei suuda, ja kasutada ära need väiksemad olemasolevad võimalused.

Väike tudengikohvik võiks ju välja mõelda omapärase aja veetmise viisi. Võiks teha küünlavalgusõhtuid luulelugemisega, vaidlusõhtuid, ekstrahuvitavaid noorte emade ja isade üritusi, kus ka pisikesed mummud kaasas oleksid. Suvel võiks tegelda tänavakaubandusega.

Menüü peaks koosnema niisugustest roogadest, mida mujalt pole saada. Näiteks omlett seentega, pannkoogid jms.

● Võib-olla oleks kasulikum, kui kooperatiivi liikmeteks ei oleks ainult üliõpilased, vaid ka mõned kogenumad asjatundjad?

Ilmselt on kõige reaalsem selline kooperatiiv, kus osa inimesi on tudengid ja poole kohaga töötavad inimesed, kuid näiteks peakokk ja kelner töötaksid põhikohaga. Toitlustuskooperatiivis võib töötada ka täielikult põhikohast vabastatult. Tingimata peab olema ka oma raamatupidaja. Tema peaks olema küll mõningaste kogemustega. Nõutakse väga suurt paberimajandust. Selles osas on vabariigil ilmtingimata vaja leida uusi teid, teha täiendusi näidispõhimääruse-sele. Praegu on olukord igatahes selline, et kui meie hakkaksime tegema mingit pisikooperatiivi, siis peaks üks meist istuma raamatupidajana. Järelikult kaks meist peaksid tegema nii palju tööd, et toidaksid ära ka kolmanda. Iseenesest pole see muidugi mõeldav.

● Kes varustaks üliõpilaste toitlustuskooperatiive toorainega?

Külluses saada oleva toidukaubaga võib ja peab varustama põhiettevõte, kelle juurde kooperatiiv on moodustatud. Olgu siis toitlustuskoondis või toitlustustrust. Defitsiitseid kaupu tuleb hankida turult. Võib ka ise midagi varuda ja teha. Miks mitte kasutada näiteks oma marineeritud seeni või kurke, kodus tehtud moose? Väike kooperatiiv saab olla ainult kitsa sortimendiga: näiteks õlis küpsetatud pirukad, pannkoogid, pontšikud. Võib ju üürida pannkoogi- või pontšikuaparaadi. Viimast kasutatakse Tartus vaid ühes kohas ning alati on seal pikk järjekord. Pealegi on seade tihtipeale rikkis. Kooperatiiv ise hoiaks aparaati pidevalt töökorras, ise remondiks ja ise toodaks.

● Milliseid võimalusi peale kohviku ja pannkookla näete veel tudengitele kooperatiivi avamiseks?

Pakun välja ühe julgete mõtete maailma kuuluva asja. Meie inimesed on niivõrd läbi imbunud bürokraatiast, et isegi kui midagi vabaks antakse, siis ei oska nad seda kasutada. Täiesti mõeldav oleks EPA ja TRÜ tudengite mõningane koopereerumine kasvõi järgmisel moel: üürida linna lähedal laut ja asutada seal broileri- või hanefarm. Kooperatiivi teine ots oleks aga väike grillbaar Elvas või Tartus. Linnutoitu saaks linna toitlustusettevõtetest. Jääb ju seal pidevalt üle siniseid kartuleid, kuivanud leiba, tilgastanud piima jms., mida ei kasutata kuigi otstarbekalt. Kui tudengid sõlmiksid toitlustustrustiga lepingu, siis väikese tasu eest oleks mõeldav need toidujäägid endale saada. Olen kindel, et selline jäätmete varal lindude kasvatamine ja nende müümine grillbaaris oleks ääretult kasulik. Arvutuste järgi teeks see 60%-lise rentaabluse. Ka siis, kui muid asju väga rentaablilt ei aeta.

(Järg 4. lk.)

Ah raamatukooperatiiv ka juba? Ei, seda veel ei ole. Konspektilaat peeti eelmisel aastal EPA sõpruspäevadel. Või teeks õige järele?
MEELIS LOKI foto

Kas kohtume jälle „Vikerkaarel?"

Kui su mõtted sind kisuvad kui purejad koerad, kui nad sinu ümber kisendavad kui kiskjad koerad, siis kihuta nad julguse kepiga enesest eemale. Sest nad on küll sinu mõtted, aga siiski mitte sinu mõtted: neid on teised inimesed ja ajaraskused sinus liikuma pannud nagu tuul merelaineid liikuma paneb. (J. Liiv)

* * *

Helekollasel lehel kutsung kohtumisõhtule «Meie ja «Vikerkaar»» tuntud noorteajakirja toimetusega 27. veebruari õhtuks oli olnud ergastav ja meeldejääv: hääled saalist on lubatud! Ka mälestus TRÜ vanas kohvikus toimunud vaidlusõhtutest lõi meeleolu. Ei tekkinud hetkekski kahtlust, et hajameelseimgi tudeng võiks kuue samba tagust inforuumi läbides ülaltoodud teatise diskokuulutusega segi ajada. Kaob ju vastne «Vikerkaar» Ateenalinna kioskitest mõne pelga tunni jooksul. «Põlvkonnad!» oli esimene märksõna, mis teadete tahvli ees seistes kõrvus kumisema hakkas. Ja see «Vikerkaare» peatoimetaja 60-ndate hääl äsjalõppenud komsomolikongressil: «Paraku efektiivne ja edasiviiv saab olla meieteie, meie-nemad suhestumises toimuv arutlus /.../ Avalikkus pole mõeldav ilma dialoogi ja selle erivormi, diskussioonita.»

* * *

Kui ma Eesti rahva rahvusliku mõtte peale mõtlen, siis jään ma kurvaks. Midagi rõõmustavat ei ole siin, lootoslikku /.../ Kudas oli enne teisiti, nende kallimeelsete inimestega, kui ma veel poisikene olin. (J. Liiv)

Tol 27. veebruari õhtul, kui Raekoja kell akadeemilise veerandi üksiku paugu lõi, oli auväärne vana kohvik juba ammu oma vaba põrandapinna ammendanud. «No nüüd, vennad!» võpatas midagi seespool. Kas tõesti on aeg, et palju näinud-kuulnud kaminaruum koguks jälle kokku tudengivaimu.

«Head sõbrad! Me oleme siia täna tulnud selleks, et ...» alustas õhtut noor žurnalist Jüri Luik oma kõlaval häälel. Natuke vähem kui kolme tunni vältel pidasid tudengid J. Luige järel veel neli ettekannet. Indrek Särg (ef III) võrdles 1986. a. «Nooruse» ja «Vikerkaare» luulet, Ivo Rull (ž II) mõtiskles Ed. Savisaare artiklisarja teemadel, Mart Susi (õt III) kõneles «Vikerkaare» noorte autorite proosa tasemest, Tiit Pruuli (ž III) andis ülevaate poleemilisest kriitikast ajakirja veergudel. Auditooriumipoolsed sõnavõtud lõpetas Peeter Oleski pikem hinnanguline arutelu peamiselt «Vikerkaare» publitsistika sisust ja ülesannetest. Seejärel said sõna toimetuse esindajad: Rein Veidemann, Joel Sang, Mihkel Tiks ja Kajar Pruul, kes paotasid väljaande kõgiust. «Kuidas masinavärk töötab», sai igal juhul selgeks, aga esimese ettekande järgne pinge ja rõõmus ootusärevus olid sumbunud vaiksesse olemispodinasse kohtadel üha lämmimaks ja lämbemaks muutuvas õhus. Kuigi ka kümmekond asjalikku küsimust oli lehekestel toimetuselauani jõudnud, polnud sisulist dialoogi tekkinud.

«Ma ei saa sellest aru!!!!» oli mu esimene valjuhäälne emotsioon, kui toolid tõusjatest nagisema hakkasid. Lauanaabri küsivad silmad. «Sellest, miks me jälle vait olime.» Jälle on magaja kassi suhu jooksnud hiir või vastupidi. See magaja aga ei lase end traditsiooni kohaselt häirida. Ilm polnud soodne ja kohvigagi oli raskusi. Hiir-kass võttis selle kesise, mis talle pakuti, keerutas natuke vuntsi ning soovides edukat jätkuvat kaastööd kadus talveõhe — mõtlesin omi kurje mõtteid.

(Järgneb)

MARIN ROOSE

MEELIS LOKI foto

Üliõpilasteatrite festival algab 9. aprillil.

Stipilisa...

(Algus 3. lk.)

Soovitaksin koopereeruda sellisel juhul EPAga, sest seal peab ikka mõni inimene loomadest rohkem teadma. Siis oleks kindlasti tarvis ka autot.

● **On ju mõeldavad mitte ainult toitlustus- vaid ka teeninduskooperatiivid. «Edasi» pakub välja näiteks vanurite eest hoolitsemist, haudade koristamist jms.**

Loomulikult on ka see täiesti võimalik. Võib näiteks avada fotoateljee. Paraku ei oska ma öelda, kuidas selline tegevus end ära tasub. Vanainimestega on küll väga palju tööd ja vaeva, kuid vajalik oleks see kindlasti.

● **Kas on juba moodustatud mõni kooperatiiv Tartu linnas?**

Jaa, 26. veebruaril kinnitas Tartu Linna RSN Täitevkomitee kooperatiivi «Audio-Video». Sel on neli liiget ja ta osutab video-, foto-, tavandi- ja helitehnilisi teenuseid. Videolindina või fotodena jäädvustatakse suursündmusi, organiseeritakse helitehnikat, pillimehi või orkestrit jne. Pundi panid kokku EPA õppetehnika osakonda teenindavad mehed. See on Tartu linna esimene kooperatiiv.

● **Kui suur osa kooperatiivi sissetulekust läheb riigituludesse?**

Riigitulu arvestamine on esialgu väga keeruline. Tallinnas on võetud seisukoht, et see määratakse esialgu väike ja ilma suure paberitööta. Kui juba kooperatiiv on jalad alla saanud, näiteks teisel tööaastal, alles siis hakatakse seda täie raskuse ja rangusega nõudma, aga esimesel aastal võetakse näiteks 5% sissetulekust.

● **Kes määrab kooperatiivi teenuste hinnad?**

Hinna võib ise määrata. Näiteks nii, et hommikul maksab soe pirukas 20 kopikat, õhtul külmana aga 12. Täitevkomitee määrab kindlaks ainult ülemmäära.

● **Milline on kooperatiivi moodustamise kord?**

Tuleb pöörduda täitevkomitee poole. Kui tudengite punt on omavahel kõik läbi arutanud ja pöördub TK poole sooviga moodustada kooperatiiv, siis saadakse vastus 20 päeva jooksul. Sealt võib saada ka mõningast infot vabade ruumide kohta.

● **Kas tudengitel on vaja kooperatiivi avamiseks taotleda luba ülikoolilt?**

Üldiselt nad seda luba taotlema ei pea. Kuid ilmselt tuleks neil põhjendada oma mõned puudumised loengutest, samuti käib tööraamatu saamine ülikooliga kooskõlas.

● **Kas on ehk võimalik töötada ka individuaalselt, ilma kooperatiivi moodustamata?**

On küll. Lepingu alusel.

* * *

● **Toitlustuskooperatiivid hakkaksid alluma Tartu toitlustustrustile. Kas seal ollakse nendest üldse huvitatud? Sellele küsimusele vastas trusti tootmisosakonna juhataja VIIVI IRS.**

Huvitatud oleme küll, kuid omalt poolt midagi loodavatele kooperatiividele pakkuda ei ole. Näiteks ruumid, mis tühjana seisavad, ei vasta sanitaareeskirjadele. Toitlustusettevõtete kohta kehtivad ranged normid. Tingimata on nõutav voolav vesi, kanalisatsioon. Remondiga võiksime mingil määral aidata. Seadmete muretsemisega on aga raskem. Neid tellime poolteist aastat ette. Nii et kohe ei ole midagi pakkuda.

Ja ega see asutamine nii lihtne olegi. Sisseelamisperiood on väga paberimahukas. Pitsati saamine võtab samuti 1,5 aastat. Meie võiksime abistada veel toiduainetega, kuigi mitte defitsiitsetega.

MEELIS PIRN,
žurn. II k.

SPORT ● SPORT ● SPORT ● SPORT ● SPORT

TRÜ II esimene

Möödunud pühapäeval panid ülikooli kergejõustiklased TRÜ maneežis oma tali(sise)hooajale punkti. *Alma mater*'i II võistkonna 17. matškohtumine Viljandi ja Rapla esindusega jättis juba 14. maavõistlusvõidu halliperemeestele: 166 punkti Mulgimaa koondise 130 ja raplalaste 79 vastu.

Üheksateistkümnest võistlusalast olid meie üliõpilasjooksjad-hüppajad-tõukajad parimad üheteistkümnel. Võidudiplom ulatati **Mati Ilvesele** (50 m 6,1), **Madis Tiigile** (300 m 38,3 — matši rekordi kordamine), **Priit Pulleritsule** (600 m 1.28,2), **Heiki Tuulele** (2000 m 5.43,8), **Ain Arrole** (55 m tj. 8,1), **Aivar Hommikule** (kolmik 13.87), **Karin Rooveerile** (600 m 1.47,3), **Anu Pisukesele** (kaugus 5.43), **Terje Kukele** (kõrgus 1.60), samuti ülikooli naiste 4×150 m ja meeste 4×300 m teatejooksuvõistkonnale.

Ülikooli esinduse parimaks tunnistati **MADIS TIIK.**

Nüüd jääb oodata jää ja lume minekut. Järgmised stardid on planeeritud juba lageda taeva alla.

PRIIT PULLERITS

Lauatennis

TRÜ SPARTAKIAADI LAUATENNISEVÕISTLUSED

Teisipäeval, 31. märtsil kl. 19 naiste üksikmängu loosimine ja võistlused kõikide kohtade selgitamisega (kahe kaotuse süsteem täiendavate mängudega) «Kalevi» lauatennisesaalis Magasini 3/5 (II korrus).

Kolmapäeval, 1. aprillil kl. 17.15 meeste üksikmängu loosimine ja eelvõistlused osavõtjate 2/3 kohtade selgitamisega, samuti kui naistel.

Neljapäeval, 2. aprillil kl. 17.30 jätkuvad finaalvõistlused meeste üksikmängus.

Osa võtavad ainult loosimiseks kohale ilmunud mängijad. Esindajatel anda ülesandmislehed võistluste peakorraldajale Peeter Sumrele enne loosimist. Ruumikitsikuse pärast võib igas võistkonnas olla maksimaalselt 6 naist ja 8 meest.

Punkte toovad kõik osavõtjad vastavalt spartakiaadi üldisele punktiskaalale (ujumine, suusatamine jne.).

Spordiklubi

ALLVEEHUVILISED!

TRÜ vetelpäästeühingu (VPÜ) algorganisatsioon alustab koos VPÜ Tartu komiteega aprillis akvalangistide ettevalmistuskursust.

Lisainformatsiooni saamiseks ja eelregistreerimiseks pöörduda märtsikuu jooksul VPÜ Tartu komiteesse Emajõe 8 või helistada tel. 3 11 35.

HEINO LAIDRE,
VPÜ TRÜ algorganisatsiooni esimees

KABETAJAD!

Kabevõistluste korraldamiseks palutakse töötajatest või üliõpilastest võistlemishuvilistele lähema nädala vältel märku anda isiklikult või telefonitsi spordiklubisse (3 47 90), Tartu Maleklubisse Ago Marksoole (3 33 11) või Alar Staubile (Leningradi 25—914).

Spordiklubi

PRESSISEKRETÄRID!

Esmaspäeval, 23. märtsil kl. 17 saame siis kokku EPA pressi ja dots. Marju Lauristiniga, et analüüsida-võrrelda kahe kõrgkooli lehti. Et see puudutab meie ühist tööd, siis julgeme teha ettepaneku seekord loengust-seminarist ennast vabaks paluda.

LOENGUD PRANTSUSE FILOSOOFIAST

25.—27. märtsini peab ülikoolis loengutsükli kaasaja prantsuse filosoofiast NSVL TA Filosoofia Instituudi vanemteadur MIHHAIL RÕKLIN. Loengud:

25. märtsil kl. 19 üt. 212: R. Barthes'i poliitiline semioloogia.
26. märtsil kl. 19 üt. 212: M. Fuocault' «võimu mikrofüüsika».
27. märtsil kl. 19 üt. 212: G. Deleuze filosoofia ja humanitaarteadused.

Ootame kõiki asjasthuvitatuid.

RAAMATUKOGU KONVERENTSISAALIS

jätkub teisipäeval, 24. märtsil kl. 16 eesti kultuuriloo teemasid käsitlev ürituste sari. Vaatluse all on eesti rahvamuusika. Kuidas kogutakse ja hoitakse rahvamuusikat F. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseumis? Milliste tulemusteni on jõutud rahvamuusika uurimisel? Kas rahvamuusika jääbki vaid arhiivifondidesse või on võimalik teda elavana hoida ka meie endi keskel? Neil ja teistel küsimustel peatub **kirjandusmuuseumi sektorijuhataja Ingrid Rüütel.**

«TRÜ RAAMAT»

Ainult järgmisel nädalal on teadusraamatukogu uudiskirjanduse saalis väljapanek «TRÜ raamat 1985—1986»).

TUDENGID TABATUD KASIINOS

Usaldusväärsetest allikatest teatatakse, et kaks Pälsoni tn. 14 ühiselamus elavat meestudengit on tabatud pealinnas «Kasiinos» hasartmänge mängimas. Vahejuhtumile lisab vürtsi asjaolu, et mõlemad nimetatud üliõpilased elunevad skandaalse kuulsusega toas nr. 316.

Mis siis õieti juhtus, saate kuulda Vikerraadiost kahel järjestikusel **laupäeval, 21. ja 28. märtsil kell 22.**

ÜLEÜLIKOOLILINE TAIDLUSKONKURSS

on reedel, 27. märtsil kl. 18 klubis. Registreerimine hiljemalt 26. märtsiks klubis (ruum 207), kaasa tuua esinemiskavad või stsenaariumid. Esinemisjärjekord selgub eelregistreerimisel.

«VANEMUISE» KONTSERDISAALIS

on pühapäeval, 5. aprillil kl. 19 **TRÜ TAIDLEJATE KEVADKONTSERT.** Pääsmed müügil kontserdisaali kassas 25. märtsist kl. 11—14 ja 17—19.30.

KLUBIS

Pühapäeval, 22. märtsil kl. 21 pühapäevadisko.

FOLKLAULE!

Laupäeval, 21. märtsil kl. 19 klubis Eesti folklauljailt laulud kevadele. Pääsmed enne algust.

NÄITUS!

18. märtsil avatakse Dmitri Uljanovi kortermuuseumis näitus «Leniniaana D. I. Uljanovi kortermuuseumi fondides».

Mälestame sügavas leinas oma ammust kaastöötajat MAI MÄNNIKUT.

Tunneme kaasa omastele. Matmine pühapäeval, 22. märtsil kl. 13 Tallinnas Rahumäe kalmistule.

«TRÜ» toimetus

Toimetaja VARJE SOOTAK

«TRÜ» Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 1185. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Ex. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR
Kontrolleksemplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 10 (1482) Esmaspäeval, 23. märtsil 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

Peahoone kella all?

«Uksed on valla,» kirjutasime aasta tagasi **mullustele abiturientidele.** *Olidki, ja paljud mahtusid sisse. Kõik ei mahtunud kauaks — peahoone peauks on üldtuntult kitsavõitu ja päevast päeva vaba läbivoolu ei luba. Täna on uksed siiski kõikidele otsijatele valla. Otsige siis!*

Otsige iseennast ja otsige endale elus koht, meeles pidades, et Eestimaa — see olete ka teie. Otsige oma parima äratundmise järgi, ja kui siseusk on toonud teid akadeemiliste lagede alla seda ajalehenumbrit lugema, siis kasutage siin teile veel jäänud aega omandamaks teadmisi ülikooli erialadest ja nende sobilikkusest nimelt teile.

Mõistke, et siin on **ülikool.** *Kas tähendab* alma mater *üldhariduslikku kooli lõpetajale hüpet paratamatuse riigist vabaduse riiki? Kas tulija armastab tarkust või diplomit? Suurkool tahaks seda teada. Sest tema missiooniks on valguse levitamine ja loomine, kuid harituse ja teadmise valgus ei eksisteeri inimesest eraldi. Suurkool tahaks vaagida tarkuse templi poole pürgija võimeid, sealhulgas vastutusvõimelisust ja sobivust valitud erialale, kuid tema kohustuste seas on suuremaid ja tähtsamaid. Sellepärast jääb sihtide seadmine koos kogu kaasneva vastutusega ikka elluastuja enda asjaks — ja tarvilik oleks seejuures aru saada, et ülikoolis ei* **anta** *midagi, pakutakse vaid soodustusi* **võtmisel,** *aga võtmine eeldab siin orientatsiooni saavutamatuks jäävale täiuslikkusele ja tähendab tööd, tööd, iseseisvat tööd ideaalide (jah, ka neid on vaja) nimel.*

Arvestage, et käes on murranguline aeg. Püüdke algusest peale ise mõtelda, otsustada ja oma väärtushinnangud paika panna. Vahest olete sellega juba alustanud. Kui mitte, on nii ühiskonnale kui ka teile endale kasulik mitte kauem viivitada. Praegu on veel aeg üheksaks mõõtmiskorraks. Tulge ja vaadake!

JAANUS HARRO,
ravi VI

*

- **Õpetajaks**
- **Keele, kirjanduse või rahvaluule uurijaks**
- **Toimetajaks, korrektoriks**
- **Raamatukogutöötajaks**
- **Tõlgiks, giidiks**
- **Ajakirjanikuks**

Keelte ja kirjanduste õpetamine on meie ülikoolis niisama vana kui ülikool ise. Alati on ka jätkunud asjahuvilisi, kes näevad oma tulevikku seotuna filoloogiaga.

Siin tahakski esimesed hoiatussõnad öelda. Elu näitab, et kõrgkooli astuja ei kujuta endale sageli ette, mis teda ees ootab. Mõnigi ei mõista, et kõrgharidusega filoloog — see on enamasti kooliõpetaja, harvemal juhul kirjastustöötaja või uurija teadusasutuses. Viis aastat õppimist ja seejärel kogu elu täis paiguti üsna ühetoonilist tööd kirjutatud või kõneldud sõnaga.

Ja ega õppiminegi kuigi lihtne ole. Ei piisa, kui koolipõlves lihtsalt meeldis raamatuid lugeda või koguni ise värsse teha. Peab olema keeletunnet, võimet korralikult omandada 4—5 keelt, tuhandete lehekülgede kaupa analüüsivalt meelde jätta erinevate ajastute kirjandusteoseid, osata õpetajalaua tagant oma teadmisi jagada pisikeste ja rahutute kuulajatega.

Meie, filoloogid, oleme peamised humanitaarse kultuuri talletajad, edasiarendajad ja taas rahva käsutusse andjad. See nõuab suhtlemisoskust, maailmavaatelist selgust, head mälu ja avarat ning mitmekülgset eruditsiooni. Nõuab koguni tugevat tervist, mis vastu lööks aastakümnete pikkusele silmitsi seismisele raamatulademetega. See ei ole muretu, lõbus mäng. Pühapäevad esinevad meiegi töös argipäevadest harvem.

Filoloogiateaduskond

Ülikoolis valmistame ette **eesti filoloogе**, kes üldettevalmistuse kõrval (stuudiumi vältel üle 40 eksami ja teist samapalju arvestusi, lisaks praktikad koolis) saavad kitsama spetsiaalsuse kas eesti keele, eesti kirjanduse, rahvaluule või soome-ugri keelte alal.

Valmistame ette ka **vene filoloogе**, kusjuures eraldi vastuvõtt on vene ja eesti koolide lõpetanuile. Viimati mainitud omandavad eriala «vene keel rahvuskoolis». Vene filoloogia osakonnas õpitakse tundma ka teisi slaavi keeli ning kirjandusi. Häid mitme keele valdajaid vajavad nii koolid kui ka vabariigi kultuuriasutused.

Jätkub ka ettevalmistus **inglise filoloogia** ja **saksa filoloogia** alal. Siin on vastuvõtu eelduseks vastava keele juba üsna korralik tundmine ja võime veel viis aastat tõsiselt pingutada, et nii põhikeeles kui ka avaramais taustseostes end kodus tunda. Omandatakse filoloogi ja vastava keele õpetaja kutse.

Kõik filoloogid õpivad põhikeele kõrval ühiskonnateadusi, psühholoogiat ja loogikat, ladina, võõr- ja vene keelt, sugulaskeelt, maailmakirjandust, kirjandusteooriat. Nad käivad praktikatel, lõõvad kaasa kehalise kasvatuse tundides, saavad üsna tõhusa pedagoogilise ettevalmistuse. Nii et — tegevus on paljutahuline ja kõigist õppetöö vormidest osavõtt on muidugi kohustuslik.

Muidugi on ka rõõmsat, eneseteostust avaramaltki võimaldavat. Kateedrite juures on erialased huviringid, on vilgas klubitegevus ja üsna suuri ning nimekaid taidluskollektiive, on Tartu noorte autorite koondis, on head sportimisvõimalused. Peaasi — jätkugu tahet, oskust teha õige valik ja ka arusaamist, et filoloogiateaduskonda astumine on alles esimene samm pikal professionaalse filoloogi teel.

Teaduskonnas ootavad teid nimekad õppejõud-teadlased professorid P. Ariste, J. Lotman, A. Kask, Z. Mints, K. Muru, P. Alvre, H. Rätsep, H. Oim, J. Peegel, E. Vääri, A. Künnap, J. Tuldava ja teised. Nemad aitavad teil saada filoloogideks, leida oma tee rahvus- ja maailmakultuuris.

HARALD PEEP,
professor,
filoloogiateaduskonna dekaan

*

Žurnalistika erialal, erinevalt teistest erialadest, tuleb enne vastuvõtueksameid (need on eesti filoloogidega ühised), läbi teha loominguline konkurss.

Nõnda siis: kui esitate avalduse ülikooli astumiseks, siis märkige sinna, et soovite õppida ajakirjandust ning taotlete osavõttu loomingulisest konkursist. Koos avalduse ja muude nõutavate dokumentidega tuleb loomingulisele konkursile pääsemiseks veel lisada:

(Järg 2. lk.)

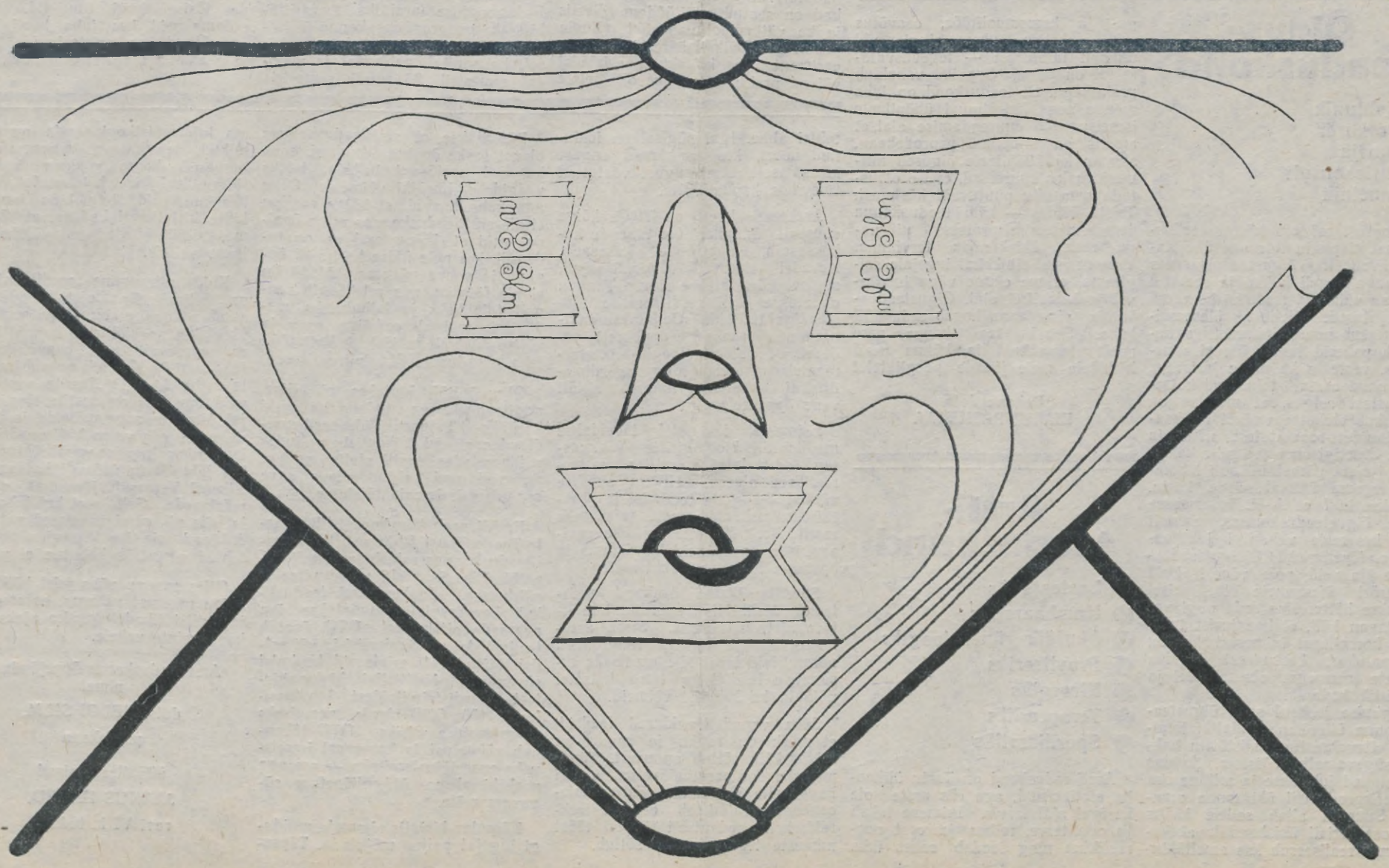

RAIVO KELOMEHE joonistus

Filoloogia-teaduskond

(Algus 1. lk.)

1) iseloomustus-soovitus Ajakirjanike Liidu osakonna või toimetuse poolt, kuhu sisseastuja on teinud kaastööd; vähemal määral on arvestatav ka koolipoolne iseloomustus kaastöö kohta kooli almanahhis, raadiosõlmes või seinalehes, samuti iseloomustus osavõtu kohta kirjasaatjate kooli, noorte reporterite klubi vms. tööst või komsomoli rajoonikomitee soovitus abituriendi suunamiseks sellele erialale;
2) materjalid (kaastööd), mis on avaldatud ajakirjanduses, raadios, TV-s, millele lisada veel mõned avaldamata kirjutised. Avaldatud tööd lisada väljalõigetena; raadios ja TV-s ilmunu, samuti avaldamata tööd aga masinakirjas. Avaldatud tööd peavad kandma toimetaja allkirja ja pitsatit; varjunime puhul peab toimetus autorsust tõestama.

Esitatu põhjal teeb vastav komisjon otsuse, kas sisseastuja lubada loomingulisele konkursile või mitte. Konkurss ise koosneb kahest osast:
1) kahetunniline kirjalik töö (4—5 lk. käsikirja), mille teema saab valida 6—8 ühiskondlik-poliitilise, tegelikkuse faktide tundmist ja arutlusoskust eeldava teema hulgast. Selle ülesande edukalt täitnul lubatakse teha konkursi teine osa, milleks on
2) individuaalne vestlus vastavas komisjonis, kus selgitatakse sisseastuja huvid ja ühiskondlik-poliitiline silmaring.

Konkursi mõlemad astmed sooritanud lubatakse komisjoni poolt vastuvõtueksameile. Konkursile mittelubatud või konkursi mittesooritanud võivad loomulikult dokumendid sisse anda teisele erialale. Ajakirjanike Liidu liikmed vabastatakse konkursist. **Žurnalistika erialale võetakse tänavu vastu 15 noort.**

Materjalid konkursist osavõtmiseks koos muude sisseastumisel nõutavate dokumentidega esitada vastuvõtukomisjonile kuni **10. juulini.** Konkursikomisjon teeb hiljemalt kolme päeva jooksul otsuse, keda lubatakse konkursile: konkursi tulemused teatatakse hiljemalt **18. juuliks.** Vastuvõtueksamid koos eesti keele ja kirjanduse osakonda astujatega toimuvad augustis.

Lõpetajad saavad ajakirjaniku kvalifikatsiooni. Et ajakirjanikutöö nõuab elutundmist ja elukogemust, ootame **eriti neid noori, kes pärast keskkooli on tööl või armees olnud.**

Ja lõpuks: tahaks konkursil näha rohkem noormehi!

Prof. JUHAN PEEGEL

Õigus-teaduskond

- Kohtunik
- Prokurör
- Uurija
- Juriskonsult
- Ametnik

Erinevalt mõnest teisest teaduskonnast ei puutu tulevane üliõpilane tavaliselt õigusteaduskonnas õpitavaga sageli kokku ja seetõttu kipuvad väheseid teadmisi korvama ettekujutused. Sellest ülesaamiseks tasub noorel inimesel, kes kavatseb paberid tuua õigusteaduskonda, vestelda ka mõne juristiga. Möödunud aastal toimunud kutsevestlustest selgus, et möödas on ajad, kus elukutse valikul oli kaaluv filmidest-raamatutest nähtu ja loetu. Ometigi on teave selle kohta, mida jurist pärast ülikooli lõpetamist tegema hakkab, üsna kasin. Teatakse küll, et A.-H. Tammsaare õppis õigusteaduskonnas, samuti seda, kes meie vabariigi juhtkonnast on lõpetanud TRÜ õigusteaduskonna (ja neid pole vähe), kuid prokuröri ülesannete loetlemisel jäädakse hätta. Kas seda ongi vaja? Arvan küll, et hea jurist tuleb igast korralikust inimesest, kes on tasakaalukas, keskmisest kõrgema võimete tasemega, otsusekindel ja osavõtlik kodanik.

Õppimise jooksul saab õigusteaduskonna üliõpilane küllaltki laialdase ettevalmistuse, mistõttu hakkab sügavamalt mõistma, kuidas meie maad juhitakse ja milline osa on jurisprudentsil ühiskonna arengus. Suuresti aitab sellele kaasa tulevase juristi ühiskondlik aktiivsus, mis realiseerub kas ametiühingu- ja komsomolitöös, osavõtus rahvusvaheliste suhete ringist või ülikooli taidlusest — tegevusvaldkondi on palju. Õppetöö vaheldub praktikaga. Et teaduskond on juba mõnda aega katsetanud üliõpilaste iseseisva töö suurendamise alal, et ametis on üliõpilasõppeprodekaan, siis on ka üliõpilaste õigused mitmeski asjas suuremad, et ise otsustada oma ellu puutuvaid küsimusi. Teisiti öeldes — käib teaduskonna demokratiseerimisprotsess nii nagu meie ühiskonnas tervikuna. Vaevalt peab siinkohal lugejale selgitama, et me elame väga huvitaval ja keerulisel ajal. Õigusteaduskonda sissesaanu kogeb seda küll kohe. Soovin teaduskonna pere poolt tarmukust ja külma pead kõikidele meie juurde pürgijatele!

Dekaan dots.
EIMAR RAHUMAA

Arsti-teaduskond

- Lastearstiks
- Hambaarstiks
- Akušöör-günekoloogiks
- Proviisoriks
- Kirurgiks
- Terapeudiks
- Spordiarstiks

Arstiteaduskond on Tartu ülikoolis alati olnud, aga eks arste ole ka igal ajal tarvis. Inimene tahab ju olla terve, reibas ja east nooruslikum ning loodab selles ikka tohtri abile. Igal sügisel on leidunud noori, kes usaldavad ennast küllaldaselt, et niisugust vastutust tulevikus kanda võtta.

Arstiteaduskond on TRÜs kõige suurem: üliõpilasi üle tuhande kaheksasaja, õppejõude kakssada. Kevadel lahkuvad diplomisaajad, sügisel täiendatakse ridu. Tänavu oodatakse eriti meditsiinilise töötaažiga tulijaid. **Oodatakse raviosakonda (ka vene õppekeel), pediaatria-, stomatoloogia- ja farmaatsiaosakonda ning spordimeditsiini osakonda (viimases ainult vene õppekeel).**

Esimestel kursustel tegeldakse meditsiinilis-bioloogiliste küsimustega, omandatakse arstiteaduse teoreetilised alused. Hiljem antakse võimalus koguda teadmisi ja praktilisi oskusi otsesemalt tulevaseks arstitööks. Menetluspraktika raviasutustes peab neid kinnistama ja õpetama haigetega suhtlema.

Spordimeditsiini osakond eksisteerib üleliidulise spordiarstide ettevalmistuskeskusena. Sisse astuma oodatakse üksnes teise järgu normatiivid täitnuid ning lisaks eksamitele teadmistes tuleb katsetel näidata ka kehalisi võimeid.

Juba vanad kreeklased teadsid, et mürk on ravim ja ravim on mürk, kõik sõltub annusest. Tänapäevaks on arstimiõpetus veelgi kaugemale arenenud. **Farmaatsiaosakond** valmistab ette apteekreid, kelle pedantselt täpsest tööst inimeste tervis samuti sõltub.

Räägitakse, et arstiteaduskonnas olevat raske õppida. Muidugi, enne kui end arstiks kujutleda, tuleks vaagida mitmeidki võimeid. Olgu aga kohe lisatud, et kõige raskem ei ole arstiteaduskonnas mitte õppida, vaid et kõige raskem on tudengil, kes pole üldse harjunud õppima ja vaeva nägema. Meditsiin ei ole füüsika, mis selekteerib rangelt taiplikeks ja taibututeks, meditsiinis maksab eelkõige soov ja võime püsivalt ja järjekindlalt tööd teha, visadus ja distsiplineeritus.

Olgu õpitöö kuitahes pingeline, arstiteaduskonna tudeng on siiski ka ülikooli tudeng. Tulevased meedikud osalevad ülikoolielu paljudes valdkondades, eriti olulise panuse annavad nad ehitusmaleva suve organiseerimisse ja töödesse.

Eraldi peab kõnelema **Üliõpilaste Teaduslikust Ühingust**, kuna arstiteaduskonnas esineb ta täiesti õppetöövälise ja siiski väga vitaalse nähtusena. Igakevadisel teaduslikul konverentsil kuulatakse ära paarsada ettekannet. ÜTÜ õpetab teaduslikku mõtlemisviisi ja võimaldab täiendavalt erialaseid teadmisi süvendada. Meditsiini bioloogilistest alusdistsipliinidest huvitunule on töö ÜTÜ ringis peamiseks eneseteostuse viisiks. ÜTÜ tähendab võimalust ja kogemust iseseisvaks enesetäiustamiseks — see aga peakski olema ülikooliõpetuse sügavam mõte.

Käesolev kirjutis ei suuda muidugi lugejat paljus mõjutada. **Täpsema informatsiooni tarvis on teatmikud**, ja teatavasti armastavad inimesed kõige rohkem uskuda tuttavailt korjatud juhuinfot. Tahaksime vaid toimetada huvilise kätte kirjaliku lubaduse, et tõsiste meditsiinihuviliste vastuvõtuks ollakse valmis.

Kuid missugune meditsiinihuvi on tõeline? Kas olete kindel, et suudate igas praegu kujutlematuski olukorras säilitada kannatlikkuse, enesevalitsuse, osavõtlikkuse, taktitunde? Kas teil on põhjust olla selles kindel? Kas te usute, et neid omadusi on arstile tõesti vaja? Veel on aega mõtelda ja proovida, tutvuda valge kitli voodripoolega ning lugeda vabal õhtupoolikul läbi Tartu ülikooli kasvandiku **Vikenti Veressajevi raamat «Arsti märkmed».** Selleks et kui juba tulla, siis nii, et ei tulevased patsiendid ega teie ise kunagi uisapäisa tehtud otsust kahetsema ei peaks.

Olles praegu nõus teist kõikidest kõige paremat uskuma, ootame asjahuvilisi tibudelugemise ajaks ülikooli seinte vahele.

Arstiteaduskonna-õppejõudude nimel
dots. HELGI SILM,
prodekaan

üliõpilaste nimel
JAANUS HARRO,
ravi VI k. tudeng

Bioloogia-geograafia teaduskond

- Bioloogiks
- Geograafiks
- Geoloogiks
- Õpetajaks

TRÜ on ainuke õppekeskus Eestis, kus valmistatakse ette spetsialiste bioloogia, geograafia ja geoloogia alal. Sellele vastavalt jaguneb teaduskond kolmeks osakonnaks. 1987. a. sügisel võtame vastu 55 bioloogia, 20 geograafi ja 15 geoloogi. Sisseastumiseksameid on kõigil erialadel kolm. Kõikides osakondades on õppeaeg viis aastat. Kaugõpet ei ole.

Bioloogiaosakonna üliõpilane omandab kas bioloogi või keskkooli bioloogia ja keemia õpetaja kvalifikatsiooni.

Tänapäeva loodusteaduste mõistmiseks on vajalikud põhjalikud teadmised mitte ainult eriainetes, vaid ka keemia, füüsika ja matemaatika alal. Sellele vastavalt on bioloogide õppeplaanis järgmised ainetsüklid.

1. Keemia, füüsika ja matemaatika tsükkel: analüütiline ja anorgaaniline keemia, orgaaniline keemia, füüsikaline ja kolloidkeemia, füüsika, kõrgem matemaatika.

2. Ühiskonnateaduste ja üleüli-kooliliste üldainete (võõrkeeled, kehaline kasvatus) tsükkel.

3. Pedagoogiliste ainete tsükkel (eelkõige tulevastele õpetajatele): psühholoogia, pedagoogika, bioloogia ja keemia õpetamise metoodika.

4. Ülderiained, mis on kõikide üliõpilaste õppeplaanis, näit. botaanika, zooloogia, anatoomia, füsioloogia, biokeemia, biofüüsika, mikrobioloogia, geneetika, tsütoloogia, evolutsiooniõpetus, looduskaitse jm.

5. Erialaained, mille koosseis sõltub valitud kitsamast erialast. Kitsam spetsialiseerumine on võimalik biokeemia, ökoloogia, botaanika, taimefüsioloogia, mikrobioloogia, geneetika, tsütoloogia, molekulaarbioloogia, zooloogia ja hüdrobioloogia erialale. Paralleelselt teoreetilise õppetööga tutvutakse tulevase eriala uurimismeetoditega praktikumides. Teaduskonna laboratoorne baas on viimastel aastatel oluliselt täienenud ja võimaldab läbi viia kõrgetasemelisi eksperimentaalseid töid. Olulise tähtsusega bioloogia eriala omandamisel on kahe esimese õppeaasta suvepraktika koduvabariigi taimestiku ja loomastiku tundmaõppimiseks ja õppeekskursioon NSV Liidu erinevatesse looduslikesse vööndisse. Kolmanda kursuse suvel toimub õppepraktika (6 nädalat), neljanda kursuse suvel menetluspraktika (9 nädalat). Mitme eriala suvepraktikad on seotud välitöödega Eestis ja ka väljaspool vabariiki (Koola poolsaarel, Baikali ääres jm.). Eksperimentaalse kallakuga erialadel võivad praktika baasiks olla teiste liiduvabariikide, Moskva ja Leningradi teadusasutused. Tulevastel keskkooli bioloogiaõpetajatel toimub viiendal kursusel pedagoogiline praktika koolides (8 nädalat). Õppeperioodi vältel tuleb koostada ja kaitsta 2 kursusetööd ja diplomitöö.

Bioloogiaosakonna lõpetajad, kes ei suundu pedagoogideks, asuvad tööle meie vabariigi teaduslikes uurimisasutustes, tööstus-, põllumajandus- ja meditsiinilaboratooriumides, looduskaitse-, kalandus- ja jahindusettevõtetes.

Bioloogia erialale astumiseks tuleb sooritada sisseastumiseksamid bioloogiast (suuline), keemiast (suuline), eesti keelest ja kirjandusest (kirjand). Vastuvõtt toimub bioloogidel ja bioloogidel-pedagoogidel eraldi.

Kõik **geograafia**osakonna lõpetajad saavad õpetajakutse, sõltumata kitsamast geograafia spetsiaalsusest. Sellest tulenevalt loetakse geograafiaüliõpilased pedagoogilise profiiliga üliõpilaste hulka ja nad saavad 10 rubla võrra suuremat stipendiumi võrreldes nn. mittepedagoogiliste erialade üliõpilastega.

Põhilised ülderialaained, mida õpitakse kahel esimesel kursusel, on üldine maateadus, geomorfoloogia, mullateadus, topograafia, kartograafia, üldine hüdroloogia, meteoroloogia, sissejuhatus majandusgeograafiasse jt. Osa üldistsipliine, nagu näiteks NSV Liidu füüsiline geograafia, mandrite ja ookeanide füüsiline geograafia, NSV Liidu majandusgeograafia, leiab käsitlemist vanematel kursustel.

Geograafiaosakonnas on kitsam spetsialiseerumine võimalik kolmel erialal — biogeograafia, füüsiline geograafia ja majandusgeograafia. Kitsama eriala distsipliine õpitakse põhiliselt alates kolmandast kursusest.

Geograafiaosakonnas on välipraktikate osatähtsus suur. I kursuse üliõpilased sooritavad õppepraktika topograafias ja majandusgeograafias, üldgeograafilise (meteoroloogia + mullageograafia + geoloogia) õppepraktika ning õppeekskursiooni Lääne-Eestisse ja Saaremaale. II kursuse üliõpilased teevad läbi õppepraktika botaanikas ja hüdroloogias ning loodusgeograafilise komplekspraktika, fakultatiivne tsonaalne ekskursioon on Karjalasse ja Koola poolsaarele. III ja IV kursuse üliõpilased on menetluspraktikal tulevase erialaga seotud asutuste juures, mõnikord ka väljaspool meie vabariigi piiri. III kursuse üliõpilaste tsonaalne ekskursioon toimub lõunasse, kas Kaukaasiasse või Kesk-Aaasiasse. Pedagoogilise praktika teevad läbi kõik geograafiaosakonna üliõpilased järgmise kava kohaselt: teisel, kolmandal, neljandal ja viiendal semestril 36 tundi semestris kasvatustöö aluste, õpilaste koolivälise tegevuse ning kutsenõustamistööga tutvumiseks; IV kursuse kevadsemestril on 4 nädalat, V kursuse sügissemestril aga 8 nädalat pedagoogilist praktikat koolides.

Õppeaja jooksul tuleb koostada 4 kursusetööd ja kaitsta diplomitöö.

Kõige enam geograafiaosakonna lõpetanutest (umbes 40%) töötab geograafiaõpetajatena. Kuid selle osakonna lõpetajaid vajatakse ka projekteerimisinstituutides, ENSV Teaduste Akadeemia instituutides, keskkonnakaitse ja turismiasutustes, plaani- ja statistikaasutustes, ENSV Agrotööstuskomitees.

Sisseastumiseksamid geograafiaosakonda astujatel tuleb sooritada geograafiast (suuline), matemaatikast (kirjalik) ning eesti keelest ja kirjandusest (kirjand).

Geoloogiaosakonna üliõpilased omandavad geoloogiainseneri kvalifikatsiooni.

Ka geoloogia õppimisel kuulub üld- ja eriainete kõrval oluline koht õppe- ja menetluspraktikale, mis toimub I kursusel Eestis, II kursusel Eestis ja Krimmis, III kursusel põhiliselt Tuvas, IV kursusel Eestis. Seetõttu nõuab geoloogina töötamine tugevat tervist.

Sellel erialal õppides tuleb koostada ja kaitsta 3 kursusetööd ja diplomitöö, riigieksam teaduslikus kommunismis ning sooritada õppepraktika (18 nädalat) ja menetluspraktika (26 nädalat).

Lõpetajad suunatakse tööle Eesti NSV Ministrite Nõukogu Geoloogia Valitsusse, Eesti NSV TA Geoloogia Instituuti, ENSV Riikliku Ehituskomitee projekteerimisinstituutidesse geoloogia, ehitusgeoloogia või hüdrogeoloogia alal.

Geoloogia erialale astumiseks tuleb sooritada sisseastumiseksamid keemiast (suuline), matemaatikast (kirjalik) ning eesti keelest ja kirjandusest (kirjand).

* * *

Vastavalt teaduskonna iseloomule on looduslähedased ka paljud õppetöövälist aega sisustavad üritused. Äramärkimist väärib looduslaste päev — teatud piirkonna looduse ja selle arengu probleemidega tutvumine kohapeal (on toimunud Värskas, Haanjas, Vooremaal, Endla soos). Valdavalt sportlikud on Palmse mängud, mille programmi kuuluvad võrkpall, kotisjooks, veepall, jalgpall ja mis toimuvad teise kursuse zooloogia praktika ajal, aga millest võtavad osa ka teiste kursuste üliõpilased ja vilistlased. Geo-Geo (geograafia-geoloogia) kahepäevased talimängud toimusid sel aastal juba 30. korda. Traditsiooniks on muutunud suvemängud Vaiblas Võrtsjärve ääres ja veel paljud teised üritused.

Kuigi meile astuda soovijate arv on alati olnud suurem mahtunute arvust, ei tohiks see eemale peletada tõsise huvi tundjaid. Eriti ootame neid, kes juba koolipäevil on võtnud osa erialaringide tööst ja osalenud aineolümpiaadidel.

Ajaloo-teaduskond

- Õpetajaks
- Arhiivitöötajaks
- Muuseumitöötajaks
- Defektoloogiks, abikooli õpetajaks
- Logopeediks

Tõtt öeldes on reklaam ajaloomuusale liigne. Igatsejaid tema valdustesse jätkub alati. Küll aga tahab «Historia» oma pärusmaadest eemale hoida juhuslikke seikluseotsijaid. Selleks pange kõrva taha soovitused Eesti NSV teeneliselt õpetajalt, ajalooteaduskonna dekaanilt **dotsent Allan Liimilt.**

Sügisel võtab *alma mater* nelikümmend ajaloolast statsionaarsesse ja kolmkümmend kaugõppeosakonda. Kas suurim šanss nende hulka pääseda on neil, kellel hästi palju nimesid ja aastaarve peas?

Mahukast mälust võib muidugi kasu tulla. Eelkõige ootame aga sügavama ajaloohuviga noori: aineringide ja Õpilaste Teadusliku Ühingu liikmeid, arheoloogilistel kaevamistel osalenuid, ajaloo-olümpiaadide tublimaid, jne. Meelsasti näeme oma üliõpilastena komsomoliaktiviste. Kindlasti võtke kaasa julgus suhelda ja esineda. Tõsine ajaloolane ei löö läbi ilma vene ning võõrkeelteta. Võrdselt kaugema minevikuga peab tundma tänapäeva poliitilist sündmustikku.

Lõppotsus üliõpilaskandidaadi suhtes tehakse ikkagi sisseastumiseksamite põhjal.

Esimene eksam on NSVL ajalugu, teine kirjand, kolmanda võib teaduskond ise valida. Tegime ettepaneku võõrkeele kasuks..

Põhilised vead, millest NSVL ajaloo eksamil hoiduda? Selles ainevallas tuleb ju peale ajaloolaste ka teistesse teaduskondadesse pürgijatel teadmisi demonstreerida.

Tõmmake paremini paralleele NSV Liidu ja Eesti NSV ajaloo, üldajaloo ja ühiskonnaõpetuse vahel, rakendage tarkusi kirjanduse, geograafia ja muusikaõpikutest. Vaja läheb mõtlemisoskust, ebaoluliste ja tähtsate faktide eraldamiseks. Eksamivastuseid aitab muuta tunduvalt kopsakamaks ajalehtede-ajakirjade lugemine.

Missuguseid tarkusi viieaastase stuudiumi vältel kogutakse?

Iseenesestmõistetavalt omandatakse ühiskonnateadusi ja psühholoogilis-pedagoogilisi distsipliine. Erialaainetes haarab kolm kursust NSV Liidu ning neli üldajaloo loengutsüklit. Veel õpitakse etnograafiat, arheoloogiat, arhiivindust, Aasia ja Aafrika maade ajalugu jne. Praktika on arheoloogilistel või etnograafilistel välitöödel, arhiivis, muuseumis, pioneerilaagris ja tulevaste pedagoogidena koolis.

Kui tahad oma maitse järgi kitsamat eriala valida?

Kolmandal kursusel saab spetsialiseeruda NSV Liidu ajaloo, üldajaloo, etnograafia, kunstiajaloo, arheoloogia või arhiivindusele. Noori huvitavad muidugi ka töökohad. Kõigile lõpetajatele antakse reeglina ajalóolase, ajaloo ja ühiskonnaõpetaja kutse. Enamik üliõpilasi suunatakse pedagoogideks. Järgmisel sügisel alustavad oma esimest kooliaastat kaheksateist värsket ajalooõpetajat kahekümne kahest lõpetajast. Samuti vajavad meie kasvandikke uurimisasutused, muuseumid, arhiivid. Peale selle on ajaloolased hakkama saanud komsomoli- ja parteitööl. nõukogude organites. Osakonna vilistlased on ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe esimene asetäitja Maia Leosk, NSV Liidu suursaadik Nikaraaguas Vaino Väljas, Valga rajooni Täitevkomitee esimees Ants Orgulas.

Juba esmakursuslasi ootab PPP. Täpsemalt II kursuse üliõpilaselt, ELKNÜ TRÜ komitee šeflussektori juhataja Riina Kiigelt: PPP lühendab mõistet pidev pedagoogiline praktika, mille eesmärk on üliõpilasi kui tulevasi õpetajaid varakult tutvustada koolikorralduse ja õppeprotsessiga. Esimesel kursusel abistasime klassijuhatajaid. Teisel kursusel proovime oma erialaseid oskusi. Korraldame koolilastele linnaekskursioone, osaleme ajaloo-olümpiaadi linna ja vabariikliku vooru ettevalmistamisel ja läbiviimisel.

Kui tänased üliõpilased populaarsuse järgi reastaksime, koguks küllap kõige enam punkte **diplomand Tõnis Lukas.** Järgnevalt neli nõuannet temalt.

● Ärge pidage end värskes tudengirõõmus juba pärisajaloolasteks. Olete alles «valged lehed», keda tasemel professuur ja dotsentuur kujundama hakkavad!

● Otsustades ÜTÜ ajalooringi kasuks, võid käia referaadi- ja vaidlusõhtutel, ekskursioonidel, pääseda tubli tööga kevadkonverentsil esinema!

● Ühiselamus üllatustest ei pääse. Õige mees lööb aga läbi igal pool!

● Jätkugu neidudel veetlevust, noormeestel kirgast vaimu ja rüütellikust, millest mina eriti ei tea, aga räägitakse, et neidudele see meeldib!

* * *

Teaduskonna õppeprodekaan, dotsent Ants Reinmaa tutvustab ajaloo-osakonna sõsarosakonda — defektoloogiat.

Ajaloolase valdusi teab igaüks, defektoloogitööst pole paljudel vist aimugi?

Defektoloogid õpetavad ja kasvatavad vaimsete hälvetega lapsi, keda vabariigis on üle 10 000. Kes on jälginud Lehte Hainsalu telesaateid või lugenud teemakohaseid kirjutisi «Nõukogude Õpetajast», omavad meie ainest teatud ettekujutust.

On defektoloogil rõõmustamispõhjusi harva?

Kannatliku ja hoolitsevana peab defektoloog rahuldust tundma vähestest kordaminekutest. Esmanõue on armastada lapsi. Laitmatult tuleb vallata kõnetehnikat. Teretulnud on näputööosavus.

Seetõttu pürgib defektoloogiks eelkõige õrnem sugu?

Tõesti, kuid see töö sobib noormeestelegi. Nagu kõik koolid, vajavad abikoolidki meesõpetajaid.

Lõpetajad?

Saavad abikooli õpetaja, logopeedi või koolieelsete lasteasutuste oligofrenopedagoogi kvalifikatsiooni ja suunatakse eriinternaatkoolidesse, koolide logopeediapunktidesse, kliinikutesse, polikliinikutesse.

Defektoloogide sisseastumiseksamid?

Esiteks kirjand, teiseks NSV Liidu ajalugu, kolmandaks teaduskonna ettepanekul arvatavasti bioloogia.

Nüüd NB!, nii ajaloolaseks **kui** ka defektoloogiks pürgijad. Ajalooteaduskonda võetakse tänavu soovitustega, mida võib anda kooli pedagoogiline nõukogu, linna või rajooni haridusosakond, töökollektiiv, komsomolikomitee.

Keskerihariduse gа, aasta diplomijärgsel erialal töötanud pääsevad mõlema osakonna kaugõppesse ilma eksamiteta, kutsevestlusega.

JAAN LUKAS,
teaduskonna pressisekretär

Ajaloo- ja filoloogiateaduskonna raamatukogu «seminarka».

Majandus-teaduskond

- Raamatupidajaks
- Kaubatundjaks
- Majandusküberneetikuks
- Rahandusspetsialistiks
- Kaubandusökonomistiks

Elu on seadnud majandusteaduse ette palju keerulisi ülesandeid. Nende lahendamiseks läheb vaja palju andekaid noori. Sina, lugupeetud noor inimene, kui tahad olla elu keskel, lahendada elu poolt pidevalt tõstatatud probleeme, kasutades selleks nii oma mõistust kui ka kogu aeg mitmekesistuvat arvutustehnikat, mõtle majandusteaduskonnale. **1987. a. võetakse vastu 25 kaubandusökonomisti (+ 25 kaugõppesse), 25 rahanduse ja krediidi erialale (+ 25 kaugõppesse), 50 raamatupidajat (+25 kaugõppesse), 30 kaubatundjat ja 20 majandusküberneetikut. Raamatupidajad jagunevad kaheks — eesti ja vene õpperühmaks.**

Mida üks või teine eriala endast kujutab, selle selgitamiseks pöördusime vastavate kateedrite juhatajate poole.

Dots. Sinaida Kalnin — raamatupidamise ja majandusliku analüüsi kateedri juhataja:

«Eelarvamuslikult peetakse raamatupidamist kuivaks ja igavaks erialaks. Selleks on kaasa aidanud ka kirjandus ja mõningad filmid. Asi pole kaugeltki nii. Tegemist on õieti infotöötlemise ning selle kasutamisega majandustöös. Võin kindlalt öelda, et raamatupidamise eriala lõpetanu, eriti noormees, on potentsiaalne juhikandidaat. Praktika seda ka kinnitab: mitmed meie eriala lõpetanud töötavad mitmesugustes süsteemides juhtidena. Bilansivõimeline raamatupidaja tunneb majanduse keerdkäike ülihästi. Loomulikult ei saa kõikidest juhid, aga ka raamatupidaja töö on sisuliselt huvitav: tuleb lihtsalt omandada oskus näha arvude ja faktide taga elu, arvudest aru saada. Ja veel üks tahk: raamatupidaja töö ei sõltu ilmastikust, seetõttu ka töö ei kuhju, saab hakkama inimene, kelle tervis pole kõige tugevam.

Lõpetajad suuname tööle kaubanduse ja panganduse süsteemidesse. Senised lõpetanud kinnitavad, et nad on teinud õige valiku. Loodan sama ka käesoleva aasta sissesaanute osas.»

Prof. Vambola Raudsepp — rahanduse ja krediidi kateedri juhataja:

«Rahanduse eriala on majandusteaduskonnas üks laiahaardelisemaid ja pakub erinevaid töövõimalusi rahvamajanduse mitmetel juhtimistasanditel. Näiteks ENSV rahandus- ja krediidiorganite juhtiv kaader on komplekteeritud peaasjalikult rahanduse eriala lõpetanutest. Meie vilistlased on ka väliskommentaator Tõnis Avikson, EKP Tartu Linnakomitee I sekretär Tõnu Laak, II sekretär Albert Saunanen jt.

Kateedri teadussidemed tugevnevad nii meie riigi kui ka Tšehhoslovakkia, Soome jt. maade teadlastega. Laiaulatuslikud on ka ÜTÜ rahanduse ringi sidemed. Alles 14. märtsil olid meil külas vilistlased. Nagu vestlusest selgus, on **nad rahul ülikoolis omandatuga.** Pidevalt täiendame oma õppebaasi, ikka ulatuslikumalt kasutatakse töökohtades elektronarvuteid. Meie lõpetanute põhimass töötab rahandusosakondades, riigipankades, aga ka ettevõtetes.»

Dots. Peeter Viires — kaubandusökonoomika kateedri juhataja:

«Meie eriala lõpetanuid võib kohata kogu vabariigi kaubandusettevõtetes. Seoses uute majandamistingimustega laienevad veelgi kaubandussuhted, s. t. et erialatööst puudu ei tule. Peale eriainete omandab tulevane kaubandusökonomist teadmisi rahvamajandusharude ökonoomiast, majandusliku ja sotsiaalse arengu planeerimisest, kaubanduse rahandusest ja krediteerimisest. Aasta-aastalt omandab üha suurema ulatuse üliõpilaste iseseisev töö. Käesoleva õppeaasta algusest rakendame I kursusel eksperimenti: auditoorne töö on vähenenud, iseseisev töö aga suurenenud. Alustatut jätkame sügisel.

Teoreetilisi teadmisi kontrollitakse ja kinnistatakse ning erialaseks tööks vajalikke praktilisi oskusi omandatakse õppe- ja tootmispraktikal Eesti NSV või vennasvabariikide eeskujulikumates kauplustes ja kaubandusorganisatsioonides.»

Dots. Ivar Siimon — kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateedri juhataja:

«Millegipärast on tekkinud arusaamine, nagu oleks kaubatundmine naiste eriala. Tegelikult on ju palju nn. mehelikke kaupu (elektri-, majapidamis- jm.) ja meestel tööd küllaga. Arvan, et noormehed kardavad rohkem rasket konkurssi, sest tütarlastest teadmiste poolest üle olla on raske, kuid mitte ületamatu. Kaubatundmine ei tähenda tegelemist mitte ainult kaupadega, vaid ka inimestega. Kaupu tuleb ju tellida, mõjutada tootmist elanikke huvitavates suundades jne.

Meie lõpetanud töötavad peale kaubandusorganisatsioonide ka tööstuses, teaduslikes uurimisasutustes, ühiskonnatööl. Võrreldes teaduskonna teiste erialadega on meil rohkem keemiat ja füüsikat, kuid küllaldased teadmised saadakse ka majanduses. Edaspidi suureneb veelgi valikainete osakaal — saame õpetada seda, mis Eesti NSV-s on kõigepealt vaja.»

Dots. Jaan Vainu — majandusküberneetika ja statistika kateedri juhataja:

«Majandusküberneetika on kahtlemata perspektiivikas ning paljude spetsialiseerimisvõimalustega eriala. See eeldab küllalt häid matemaatilisi võimeid ning oskust viimaseid rakendada majanduse juhtimisel. Lõpetanud töötavad küllaltki erinevatel kutsealadel. Eristatakse kaht põhisuunda: teoreetikud ja praktikud. Esimeste hulka kuuluvad spetsialistid, kes töötavad kõrgkoolides ja uurimisasutustes teaduritena, samuti keskasutustes ja nende uurimusliku suunaga arvutuskeskustes inseneride ja ökonomistidena. Praktikud töötavad majandusmatemaatiliste meetodite ja elektronarvutite tarkvara praktiliste rakendajatena inseneride, ökonomistide, programmeerijate ja matemaatikute ametikohtadel ettevõtetes, organisatsioonides ning nende arvutuskeskustes.

Paljud majandusküberneetikud tegelevad kas põhitöö kõrval või siis vahetult teadustööga.»

Millega tegelevad aga teaduskonna üliõpilased väljaspool õppeaega? Vastuse sõnastab teaduskonna komsomolibüroo sekretär, raamatupidamise ja majandusanalüüsi III kursuse üliõpilane **Tarmo Lehes-te:**

(Järg 4. lk.)

Tähelepanu sisseastujad!

Sisseastumiseksamitele lubamiseks peab Sul olema esitatud Tartu Riikliku Ülikooli rektori nimele avaldus (1.) ja lisatud sellele vajalikud dokumendid (2.—8.). Anname siin ülevaate tüüpilisematest vigadest dokumentide vormistamisel. Kahjuks tuleb vastuvõtukomisjonil nende vigadega kokku puutuda igal aastal vägagi sageli. Sageli tuleb sisseastujatel dokumendi parandamiseks või uuendamiseks sõita tagasi selle väljaandmiskohta. Ja seda kõike suvel, kus ametimeeste kättesaamine (puhkuste aeg!) sageli vägagi raske. Kui see peaks juhtuma dokumentide vastuvõtuperioodi lõpus (NB! Sellel aastal võetakse dokumente vastu 1. juulist kuni 5. augustini), võivadki Sinu dokumendid jääda vastu võtmata.

Lõputunnistusel (2.) peavad nii eesti- kui ka venekeelsed nimed täht-tähelt kokku langema passis olevatega. Tunnistuse eesti- ja venekeelne pool peavad olema identsed. Tunnistusel peab olema kindlasti märgitud selle väljaandmiskoht.

Iseloomustusel (3.) peab olema kolm allkirja, mitte vähem. Õpilastel direktori, klassijuhataja ja komsomolisekretäri (ka nendel, kes komsomoli ei kuulu) allkiri. Töölisnoortel direktori, parteisekretäri ja komsomolisekretäri või ametiühinguorganisatsiooni esimehe (kui ollakse komsomolieast väljas) allkiri. Ka iseloomustusel olev nimi peab täielikult ühtima passis olevaga. Kui iseloomustus koosneb kahest või enamast lehest, peab iga leht olema kinnitatud direktori allkirjaga, sellel olgu ka kuupäev, pitsat ja iseloomustatava täielik nimi.

Ka nõutaval **arstitõendil** (4.) langegu nimi kokku passis olevaga, olgu pitsat, allkiri ja kuupäev, millal tõend on lõplikult kinnitatud. Tõendilt ei tohi puududa ühegi nõutud erialaarsti, näit. psühhiaatri (kõige sagedasem viga, mida tehakse) märge.

Vajaminevad kuus **fotot** (5.) olgu pärit ühest ja samast negatiivist (soovitame neid kohe tellida rohkem, ennetamaks kaotsiminekut või riknemist), mõõtudega 3×4 cm.

Töötanud noored (neil, kes lõpetanud keskkooli varem kui käesoleval aastal, peab olema iga aasta kohta, mil ta kusagil ei õppinud, vähemalt 6 kuud tööstaaži) peavad esitama **väljavõtte tööraamatust** (6.), mis on kinnitatud töökohal. Kui väljavõte on mitmeleheline, peab olema kinnitatud iga leht: pitsat, allkiri ja kindlasti kuupäev.

Lisaks tuleb vastuvõtukomisjonile dokumentide sisseandmisel esitada **pass** (7.) ja meessoost kodanikel **dokument sõjaväekohusluse kohta** (8.) (kutsealuse tunnistus või sõjaväepilet).

Tehnikakooli lõpetanud peavad esitama ka keskkooli lõputunnistuse. Hoiatame dokumentide postiga saatmise eest. On juhtunud, et need hilinevad või on hoopis kaduma läinud. Vastuvõtukomisjon ei soovita dokumentide sisseandmist jätta viimasele momendile. See soovitus on antud aastatepikkuse töö kogemusena eelkõige sisseastuja huvides.

Täiendavat ja täpset informatsiooni nii vajalikest dokumentidest kui ka eksamitest ning paljustki muust saate **teatmikust «Tartu Riiklikku Ülikooli astujaile».**

Eksamitest on esialgu selge niipalju: enamasti toimub kolm eksamit (mõnedel üksikutel erialadel erandina ka neli). Vestlus toimub, kuid see ei ole enam hindeline.

Lõpetuseks soovib vastuvõtukomisjon kõigile jätkuvat tööindu. Loodame paljudega Teist kohtuda ja olla Teile abiks meie vanasse auväärsesse *alma mater*'isse sisseastumisel.

TRÜ vastuvõtukomisjon

Vastuvõtt konkursivabadele kohtadele

Rahvusliku kaadri ettevalmistamiseks eraldatakse igal aastal NSVL juhtivates kõrgkoolides konkursiväliseid kohti kõikidele liiduvabariikidele, nende seas ka Eesti NSV-le. Neile kohtadele suunatavatele on antud võimalus teha eksamid **emakeeles** vabariigi kõrgkoolide juures. Peale lõpetamist suunatakse vabariigi poolt õppima suunatud isikud, olenemata kõrgkooli lõpetamise kohast, tööle meie vabariiki. Sellel aastal suunatakse TRÜ kaudu (vastuvõtueksamid tehakse TRÜ juures eesti keeles) järgmistele erialadele Moskva ja Leningradi kõrgkoolides (sulgudes kohtade arv antud erialal): NLKP ajalugu (3), poliitökonoomia (3), filosoofia (3), teaduslik kommunism (2), ajaloo-arhiivindus (2), defektoloogia (1), vene keel ja kirjandus (2), strukturaalne ja rakenduslingvistika (1), biokeemia (2), geokeemia (1), geneetika (1), bioloogiliselt aktiivsete ühendite keemiline tehnoloogia (1), hügieen, sanitaarala ja epidemioloogia (10), raamatuteadus ja raamatukaubanduse organiseerimine (1) ja kinoökonoomika (1).

Loetletud erialadest enamikku pole võimalik meie vabariigis õppida. Kes keskkoolis hästi õppinud, sel ei maksa karta, et hakkama ei saa. Näiteks eelmisel aastal olid hügieeni, sanitaarala ja epidemioloogia erialale astujad eksamitulemuste järgi enamikus nõrgemad kui paljud need, kes konkursiga ravi erialale ei pääsenud. Täiendavat informatsiooni püüame lähemal ajal pakkuda ajalehtede **«Edasi»** ja **«Noorte Hääl»** veergudel. Veel on vastuvõtukomisjonil plaanis aprillikuus kutsuda kõiki eespool mainitud erialadele astuda soovijaid TRÜsse, et jagada täiendavat informatsiooni ja kandidaatidega tutvuda. Täiendavat informatsiooni saab ka TRÜ vastuvõtukomisjonist.

TRÜ vastuvõtukomisjon.

Füüsika - keemiateaduskond

- **Õpetajaks**
- **Keemikuks**
- **Füüsikuks**

Milline teaduskond valmistab ette rakupeensusi valdavaid pärilikkussaladuste uurijaid, aastatuhandeid maapõues peitunu vanuse täppishindajaid ja tehistoitude eriteadlasi? Aga milline maailmamainega laserite loojaid, virtuoosseid raalikäsitsejaid, Antarktika vallutajaid ja maailmamere seisundi tuvastajaid?

Ei ole avalõik ülemäära suurelne ühti, erilise vaevata võib loendada veel terve hulga ametimehi ja ainevaldu, kellena ja kus füüsiku- ja keemikudiplomi omanikud end täiskoduselt tunnevad. Mitte täppisteaduste tundja ameti piiratus ei sunni teisi teeharusid otsima — tööTab ju lõviosa teaduskonna vilistlasi ikka otsesel erialal —, vaid fundamentaalseist teadmistest johtuv realistlik maailmatunnetus võimaldab läbi lüüa aladel, millel esmapilgul õpituga vähe ühist.

Õpingute ajal selgub, kellel on edasiseks eluks rohkem kalduvusi konstruktori, tööstusinseneri või katsetajana, kellel teooriaid teadlasena edasi arendada, kellel muuta keerukate ja ehk igavatenagi näivaid õppeaineid õppureile terekäeseiks. Kui aga haaravamaiks osutuvad kõrvalhuvid, olgu siis bioloogia, meditsiin, põllumajandus, kriminoloogia või miski muu, pole praktiliselt kunagi raskusi siirdumisega nende teaduste või rakendusalade «keemilistesse» («füüsikalistesse») harudesse: on ju füüsika ja keemia laialdane invasioon teistesse teadustesse nüüdisaja tunnusjooni.

Järeldus joonistub kirjapandust üle kordamatagi välja: ei füüsikul ega keemikul ole tööpuudust karta. Sestap eraldatakse suvisest TRÜ vastuvõtulimiidist tervelt **135 kohta nende tarvis — 75 füüsikuile (sellest kolmandik venekeelsele õpperühmale), 60 keemikuile.**

Keemia- ja füüsikatippudele pürgija peab olema valmis üsna usinalt tunde söövaks laboritööks: nii füüsika kui keemia on suurelt jaolt eksperimentaalteadused. Järjestikku käiakse läbi tee keemia- ja füüsikakatsete lihtsa vormistusega klassikast kuni peaaegu kõige nüüdisaegsemate mõõtemetoodikateni. Nii keemikuil kui füüsikuil on tublisti asja arvutiterminalide juurde, raaliprogramme koostama ja ka kasutama.

Neile, kel teadusetegemise tuhin juba tudengipõlves keskmisest suurem, pakub koormuselisa töö üliõpilaste teadusühingus. Tasub kirja panna, et mainekaima ÜTÜ reaalala ringi tiitel püsib füüsikalise biokeemia ringi valduses. Just selle ringi kaudu tuleb täiendust praegu ühe perspektiivseima ja modernseima teadusharu — molekulaarbioloogia edendajaile. Füüsikatudengite teadustöö võimalused avardusid tänapäevaseks moodsa õppekorpuse hiljutise valmimise ja nüüdistasemelise sisustamise järel. Teaduskonna eripärade hulka kuulub siin tehtavate lepingutööde suur maht ning üliõpilaste mahukas (ka palgaline) haaratus nende tööde täitmisse.

Teadusepõld on tunnustatud marjamaa küll, aga sugugi mitte kõigile ei pruugi seal kasvavad viljad ihaldusväärseimana tunduda. Üha uued teadusideed eeldavad teadlastest hoopis suuremat hulka ideevormistajaid **aparaadiehitajate, tööstuskeemikute, mõõteteenistuste, tehnoloogiainseneride** ja kes teab veel kui paljude erinimeliste ametimeeste ja -naiste näol. Niiviisi pole füüsika-keemiateaduskond sugugi paik ainult eriti andekatele, vaid eelkõige koht päris tavaliste, küll aga muidugi huviliste ja töötahteliste noorte mitmekesiseks koolitamiseks.

Päevanõudeid silmas pidades tõstkem välja veel kaks üliolulist tulevikurada. Harjumuspärane on seada eriti keemikuid (aga ka füüsikuid) vastutama käest kippuva **keskkonnaseisundi** eest. Tegelikult on selleks tuline õigus. Ainult et keemikud-füüsikud pole mitte saastesüüdlased, vaid need, kelle töödele tuginedes keskkonna seisund stabiliseeruda ja paraneda saab. Ja lõpuks tähtsaimast tähtsaim amet — **pedagoogi oma**. Küllap tasuks kõigil sisseastujail seda kaaluda — nii füüsika- kui keemiaõpetajad on meie vabariigis äärmiselt vajalikud. Siit tulenevalt mitmed soodustused tulevastele õpetajatele, muuseas ka eraldi vastuvõtt pedagoogierialal, õpetajakutse vajadusi arvestav õppeplaan, laialdased võimalused lisaoskuste omandamiseks raadio-, foto- ja klaasitööde alal.

Niiviisi tasub kõigil neil, kellel huvid füüsika või keemia ja mõne muu eriala vahel pendeldamas, tõsiselt järele mõelda, milline tee toob seatud sihid sirgemalt kätte. Kellel aga need kaks täppisteadust põhialaks, see ärgu liigvaagimisega aega raisaku.

Prof. VELLO PAST,
füüsika-keemiateaduskonna dekaan

TOOMAS JÜRIADO,
orgaanilise keemia kateedri
vanemteadur

*

Kehakultuuriteaduskond

- **Treeneriks**
- **Spordimetoodikuks**
- **Kehalise kasvatuse õpetajaks**

Enamik noortest suhtub spordisse soosivalt ja on ka ise sellega vähemal või rohkemal määral seotud. Kindlasti leidub aga generatsioonis «Abiturient 87» ka neidenoormehi, kellele sport eriti südamelähedaseks saanud ning kes hea meelega kogu oma töö pühendaksid meie spordi ja kehakultuuri arendamiseks. Kui te olete omandanud II spordijärgu ja leiate eneses olevat eeldusi saada heaks treeneriks, spordimetoodikuks või kehalise kasvatuse õpetajaks — tulge kehakultuuriteaduskonda!

Treenereid — kes moodustavad lõpetajate põhiosa — valmistatakse ette vabariigis enam viljeldavatel erialadel: kergejõustikus, korv-, võrk- ja väravpallis, suusatamises, ujumises, aerutamises, sõudmises, jalgrattaspordis, klassikalises ja vabamaadluses, džuudos, tõstmises ja laskespordis. Spordiföderatsioonide taotluse korral lisanduvad siia ühekordsete vastuvõttudena iluvõimlemine, jalgpall, tennis, purjetamine ja male.

Kes jääb aga lootma vaid oma kõrgetele spordisaavutustele, sellel võib pikapeale raskekski minna — KKTs õppimiseks ei piisa üksnes headest sportlikest tulemustest. Armastus spordi vastu peab seostuma sooviga saada heaks kaasaegseks spetsialistiks — on vaja ka teoreetilisi teadmisi, et neid siis praktiliste oskustega liites saada tulevasel tööpostil häid tulemusi.

Lisaks oma spordiala süvatundmisele õpitakse keeli, ühiskonnateadusi, pedagoogikat, psühholoogiat, kehakultuuriliikumise olemust, struktuuri ja juhtimist, spordiajalugu, tehakse läbi tsükkel bioloogilisi ja meditsiinilisi õppeaineid. Kogu selle materjali läbivõtmiseks kulub aega 4 aastat. Sportlased, kes on arvatud NSV Liidu koondvõistkonda või selle kandidaatideks, võivad õpiaja individuaalplaani alusel pikendada 4-lt aastalt 6-le. Vabariigi paremikku kuuluvatel sportlastel on võimalus eksameid ja arvestusi sooritada individuaalgraafiku alusel. Nii ülikooli ajal kui ka pärast lõpetamist on võimalik tegeleda teadusliku uurimistööga spordi valdkonnas ja muidugi õigus osa võtta TRÜ juures tegutsevate paljude huvialaringide tööst — tuleb silmaringile igati kasuks!

Niisiis, abiturient, kui see väike ülevaade meie teaduskonnast kinnitas sulle veel kord, et KKT on sinu jaoks see ainus ja õige koht, tule kindlasti siia, et meie kõrgetasemelise õppejõudude kaadri käe all saada kõrgem haridus ja meeldiv elukutse!

MAE MERUSK
(KKT I)

Matemaatikateaduskond

- **Õpetajaks**
- **Matemaatikuks**
- **Rakendusmatemaatikuks**

Meie teaduskonda on plaan järgmisel õppeaastal vastu võtta 115 üliõpilast, neist 75 matemaatikaerialale (siia hulka on arvatud ka 20 vene õppekeelega üliõpilast) ja 40 rakendusmatemaatika erialale.

Üks meie õppimise huvitavamaid osi on arvutiõpetus. Tänapäeval peaks arvutit oskama kasutada küll iga haritud inimene. Arvutiõpetust õpivad meie teaduskonnas kõik, ja nagu üks küsitlus näitas, tahaks üliõpilased arvutitega tegelda palju rohkem, kui õppeplaan seda võimaldab.

Tavalised ülikooliloengud-praktikumid-seminarid on 45+45 minutit pikad, vahel 15-minutine vaheaeg, loengute vaheaeg samuti 15 minutit. Meie teaduskonna loengute pikkust on aga muudetud. Need on nüüd 35+35 minutit pikad, loenguvaheaega 5 minutit ja loenguvahelise pausiga 15 minutit. Nii saavadki meie teaduskonna üliõpilased loengust lahti tavalisest tunduvalt varem, rohkem jääb aega iseseisvalt tööd teha, raamatukogus käia, lihtsalt ise oma (teadus-) elu planeerida.

Ega me seetõttu teadmistelt teistest vaesemaks jää. Need, kes huvituvad, saavad lisainfot konsultatsioonidelt. Sellele uudisele lisaks on meie teaduskonnas eksperiment. See tähendab, et järgmisel aastal teevad juba nii esimene kui ka teine kursus eksameid neli korda aastas. Sellest ei maksa kohe ära kohkuda, üheks eksamiks on sedasi õppida pool sellest, mida vanemad kaaslased oma esimese kursuse eksamiks pidid õppima. Nii on eksamiteks kergem õppida ja kiiremini tuleb ka eksamite tegemise kogemus.

Kõik soovijad saavad ühiselamukoha. Samuti, nagu ütles dekaan, on oodata kogu teaduskonna üliõpilaste stipendiumi märgatavat tõusu.

Õppimise kõrval on meie teaduskonna üliõpilastel loomulikult võimalus osa võtta paljude ringide, klubide, kooride, rahvatantsuansambli jmt. töödest-tegemistest. Küllaltki head on ka võimalused teha sporti.

Mis saab meist pärast viit ülikooliaastat?

Meie teaduskonnast tulevad noored spetsialistid saavad valida töölesuunamise ajal väga paljude töökohtade vahel. Matemaatikuid-rakendusmatemaatikuid on vaja peale tavapäraste töökohtade veel mitmete erialade teaduslike uurimisgruppide juures, juhtimisorganites ja mitmel pool mujal.

Matemaatikateaduskonnas õppimisega saab hakkama iga normaalse õppimisvõimega noor, kui tal vaid vähegi tahtmist jätkub. Juba iidsetest aegadest peale on matemaatikat nimetatud teaduste kuningannaks. Tulge ja vaadake ise ning ma usun, et te veendute selles.

JUTA ANNUS

Majandusteaduskond

(Algus 3. lk.)

«Võimalusi on palju — ajast tuleb puudus. Kõigepealt töö ÜTÜ ringides. Seal on võimalus kõigil soovijatel täiendada oma teadmisi erialal. ÜTÜ konverentsil võtame vastu külalisi Riiast, Vilniusest, Moskvast, Leningradist, Tbilisist jm. Ka ise sõidame paljudesse linnadesse. Peaaegu kõikidel erialadel on kujunenud traditsiooniks vilistlaste ja üliõpilaste kohtumised. Neil räägitakse uusimatest teadussaavutustest, tööst, kuid proovitakse võimeid ka spordis.

Pidevalt toimuvad ka teaduskonna ühisüritused. Alles käisime suusapäeval Vellaveres, sügisel oli esmakursuslaste õhtu, saab osaleda isetegevuses.

Laieneb üliõpilaste omavalitsus Sellest semestrist on meil üliõpilasõppeprodekaan — majandusküberneetika III kursuse üliõpilane Priit Perens, TRÜ nõukogu liikmeks on kaubandusõkonoomika II kursuse üliõpilane Raul Siimut, teaduskonna nõukokku kuulub 5 üliõpilast, tahame ühiselamu asjad täielikult oma kätte võtta. Nii et tegemist jätkub ka Sulle, tulevane majandusteaduskonna esmakursuslane. Meie hulka tulles Sa ei kahetse.»

Toimetaja kt. INDREK UDE

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 1214. Tiraaž 4000. Maht 1 trükipoogen.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

AR Eesti NSV Riiklik Raamatukogu

Kontrolleksemplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 11 (1483) Reede, 27. märts 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

Tudeng laulis

● Siin on parim duo: KOIDU RAUDSEPP (psüh. III) ja EERO VAINIKKO (mat. asp.) TRÜ folgiklubist.

* * *

Parim solist oli TIINA EIER (žurn. III).

Peaauhinna võitis arstiteaduskonna ansambel «Kark» (ARGO SOON — ravi II, RIHO PIHL — spordim. II, JÜRI KESKKÜLA — stom. II).

Parima omaloomingulise tudengilaulu preemia võitis ARGO SOON. Eripreemiaid oli palju ja neid jagus kõigile. Parimaid saab näha veel 5. aprillil «Vanemuise» kontserdisaalis TRÜ taidlejate kevadkontserdil. Seni on kõrgkoolitaidluse esikoht pikka aega TRÜ käes olnud. Nüüdki vaatab ja hindab esinemist vabariiklik žürii.

TULGE KÕIK PÕIALT HOIDMA!

«Tudengilaulust» veel järgmises lehes.

EVALD VELDEMANNI foto

Teeme ise plaani

Vabariiklik ühtne **veteranide** organisatsioon on loodud. Ka ülikoolis tegutseb juba vastav nõukogu, kus on esindatud kõik allüksused. Et veteranide huvid on väga erinevad, otsustas nõukogu toimida kõige demokraatlikumalt. Vastavalt kolmele põhisuunale:

1) oma kollektiivile kõigi poliitiliste, ideoloogiliste ja majanduslike ülesannete täitmisel jõudumööda kaasaaitamine,

2) kultuuriürituste korraldamine;

3) veteranide olmetingimuste silmaspidamine;

konkretiseeritakse nõukogu tegevusplaan, arvestades veteranide soove. Soovide väljaütlemiseks on **igal kolmapäeval kella 17—19-ni ülikooli vana kohviku piljardisaalis veteranide kogunemine.** Et kogunemine ei kujuneks aga ainult informatsioonivahetamiseks, toimub igal kolmapäeval ka mingi huvipakkuv üritus.

Kuna esimene taoline õhtu või õhtupoolik toimub **1. aprillil**, siis päeva eripära arvestades on sellele planeeritud ettekanne **«Naljad ja nende kollektsioneerimine».** Peamine mõte on aga, et teha sobiv ja huvitav tegevuskava, teha seda kõige demokraatlikumal alusel ilma varem koostatud plaanide ja juhenditeta.

JOHANNES KALITS,
nõukogu esimees

Avameelselt komsomolist

«Komsomol — see on ju bürokraatide kool, karjeristide klikk!» Selliseid arvamusi võib kuulda sageli. Tahan puudutada neid komsomolielu tahke, mis mulle on eriti silma torganud. Et olen TRÜ üliõpilane, siis lähtun TRÜ komsomolist, kuid mõndagi annab ka üldistada.

● **SUNDBÜROKRAATIA. ARUANDE- JA VALIMISPERIOOD.**

Kui õnnestus leida aktiivne üliõpilane, kes on nõus mägesidki liigutama, siis valitakse ta osakonna- või teaduskonnabüroosse. Esimene asi, mida talt nõutakse, on s e m e s t r i t ö ö p l a a n. Kohe tekib psühholoogiline tõke — selle asemel, et asjaga tegelema hakata, peab maha istuma, paberi võtma ja kirja panema oma tegevuse kuni neli kuud ette. Üpris raske pähkel! Lohutuseks — kevadsemestril uus tööplaan, aruanded ka! Proletkultiaegset loosungit kasutades võiks öelda: «Igast komsomoliaktivistist võib saada poeet!»

MILLEKS ON VAJA NEID TÖÖPLAANE? Vastan:

1) et kõrgemalseisev organ saaks kontrollida täitmist,
2) et iga reakomnoor saaks aru pärida tegemata jäänud ürituste kohta,
3) kuna kõrgemalseisev organ (antud juhul ELKNÜ TRÜ komitee) on teinud selle kohustuslikuks.

Kui aga hiljem tuleb etemaid ideid? Kas siis tekib anarhia? Aga mille poolest siis tühjad paberid paremad on?

Siit ettepanek ÜLKNÜ XX kongressi delegaadile ELKNÜ TRÜ komitee sekretärile Andi Kasakule: teha kongressile ettepanek korraldada nn. **komsomolieksperiment — jätta ära tööplaanid ja hinnata tööd ainult aruannete ja ürituste järgi (mõnes TRÜ osakonnas või teaduskonnas).** Olen kindel, et tulemus saab olla vaid positiivne. Asja valitud aktivist ei pea hakkama võitlema paberiga, vaid saab ellu viia ka spontaanseid ideid. Kui hiljem aruannetes on kirjas vähem üritusi, võib kindel olla, et need siiski toimusid.

✣ **V a h e m ä r k u s.** Mõnda aega on meeles mõlkunud ketserlik mõte: kirjutaks õige mõne sektori tööplaani nime all punktide kaupa muinasjutu Punamütsikesest. Saaks näha, kas neid tööplaane loetakse või mitte.

● **KOMSOMOLIAPARAADIST.**

ÜLKNÜ KK lubas oma koosseisu koondada 30% võrra. Ka TRÜ võiks sellest eeskuju võtta. Reserve leidub: on olemas asesekretär ideoloogia alal ning ideoloogiasektori juhataja, samamoodi on ka organisatsioonilise tööga jm. Osa ameteid saaks ühendada või koondada (vt. ka «TRÜ» nr. 9 ajaloolaste algatust!).

● **KOMSOMOLIAKTIIVI VALIMISEST.** Senine valimissüsteem on pehmelt öeldes halb: büroosse valitakse tavaliselt teatud arv inimesi ja alles siis jagatakse ameteid. Tihti on ametid juba enne valitavate vahel ära jagatud. TRÜ komiteesse sattus sügisesel konverentsil osalejate süü tõttu üks isik rohkem — talle leiti amet alles detsembris. Ajaloolaste büroo koosolekul valitigi ametite kaupa — reakomnoored ISE valisid sobivad aktivistid. Ametite kaupa valides kasvab iga konkreetselt valitud isiku vastutus kaaslaste ees.

✣ **V a h e m ä r k u s.** Nõue, et sekretäri kandidaate peab olema vähemalt kaks, on väär. Võib-olla arvatakse mingis algorganisatsioonis sekretäriks sobivat ainult üks vääriline kandidaat, teise juurdeotsimine oleks vaid d e m o k r a a t i a m ä n g i m i n e.

● **SÕJAVÄEST NAASNUD NOORMEHED.** Üsna sageli kaovad sõjaväes komsomolidokumendid, milles poisid ise pole üldse süüdi. Enne uue pileti saamist tuleb neid aga karistada «lohaka suhtumise eest komsomolidokumentidesse». Selline perspektiiv sunnib paljusid piletist ilmajäänuid seda varjama. Tuleb siiski kiita TRÜ komitee mõistvamat suhtumist — vähemalt sügissemestril piirduti ainult suulise karistusega või jäeti seegi tegemata. Varem oli alati garanteeritud «noomitus koos arvestuskaardile kandmisega». Kuid ikkagi leidub pileti kaotamise varjajaid. Kasutades ELKNÜ Keskkomitee esimese sekretäri Arno Almanni mõtet sügisesel linnakonverentsil — «Pole mingit alust karistamiseks» — teen ettepaneku: **kuulutada välja amnestia noormeestele, kellel kadus sõjaväes pilet, ning anda neile võimalikult ruttu uus.**

● **KOMSOMOLIST LAHKUMISEST.** Praegu saab komsomolist väljuda ainult koos vanusega, astudes NLKP liikmeks või väljaheidetuna. Oleks vaja veel üht teed — astuda välja isikliku avalduse põhjal, mille kinnitab osakonna- või teaduskonnabüroo. Muidugi toob see esialgu kaasa ÜLKNÜ ridade märgatava kahanemise, kuid kas on siis vaja taga ajada arve. Ka vastuvõtusõela tuleb tunduvalt tihendada. Nii satuksid komsomoli tõelised noortejuhid, autoriteedid, välja jääksid karjeristid jt. taolised, kes praegu kompromiteerivad komsomoli mainet.

* * *

Loodan, et kedagi minu veidi pikk ja kaootiline mõtteavaldus ükskõikseks ei jäta. Need probleemid puudutavad ehk rohkem komsomoli välist külge, kuid lähtudes sisu ja vormi ühtsusest võib loota, et vormi muutumisega peab muutuma ka sisu. Autoril on veel usku, et pärast suuremaid ümberkorraldusi komsomoli maine noorte hulgas taas tõuseb. Praegusel kujul ei ole komsomolil kui organisatsioonil vist peaaegu enam mingit mõtet.

Varsti toimub ÜLKNÜ kongress. Ehk algab pärast seda ka uuenemine komsomolis. Veel pole hilja!

MADIS METSLANE

Toimetuselt. Tahaks väga loota, et ülestõstetud probleemid on meie kõigi probleemid. Seepärast on oodatud TRÜ iga kommunistliku noore mõtted. Poolt või vastu?!

PÄEVA-PROBLEEM

Vabariiklik üliõpilasforum 24.-25. aprillil Tallinnas!

Forum — vana-aja linnades rahva kogunemiseks määratud väljak, linna äri- ja poliitiline keskus; kohtu asupaik, kohus; tänapäeval: esindajate kokkutulek (näit. noorsoofoorum).

Kokkutulijaiks on vabariigi 13 923-liikmelise üliõpilaskonna 300 esindajat. TRÜst 108. Kokkutuleku paigaks TPI aula. Eesmärgiks rääkida sirgeks üliõpilasi vaevavad probleemid, teha ettepanekud kõrgemalseisvatele organitele, valida esindajad üliõpilasnõukokku. Ei puudu ka üliõpilasvaadendid (loe: *show*'d jm. meelelahutuslik).

Sellest ja mitmest muust päevakajalisest teemast kõnelesid eelmisel reedel ELKNÜ Keskkomitees kõrgkoolilehtede toimetajaile ja komsomolikomitee pressisekretäridele ELKNÜ KK üliõpilasosakonna juhataja Andrus Lauren, sekretär Tiit Porkveli, propaganda- ja kultuuriosakonna juhataja Madis Kallion, noorte teadlaste osakonna juhataja Uku Toom, EÜE vastne komandör Toomas Annus.

Tudeng, Sind huvitab nüüd, kuidas pääseda foorumile. Meile öeldi, et iga teaduskond valib ise oma esindajad. Kui demokraatlikult seda teete, on teaduskonna täiesti oma asi. Eeldatavasti peaksid Tallinna jõudma ikka need, kellel oma mõtted, kes üliõpilaste tõelised liidrid.

* * *

Millest veel kuulsime? Komsomolikongressist: ei tahetudki jagada valmis retsepte, algorganisatsioonid mõelgu ka ise; sõnavõtjate isiklik positsioon ei paistnud alati välja, tuldi rohkem nagu teatrisse; komsomoliteooria on alles lapsekingades; komsomolikaader ei vasta aja nõuetele ... Ajakirjandusest: see oli enne ja pärast kongressi hea katalüsaator; vabariigi ajakirjandusel puudub veel meeskonnatunne, avalikustamine on üle pea kasvanud; demokraatial on siiski piirid; aetakse taga odavat populaarsust (kas oinamärk on üldinimlik ja just noorteteema) jne.

Noorsoouurimustest tõi mõningaid tahke esile sotsioloog Jaak Uueküla. Veel sel semestril saab lugeda «TRÜ»st selleteemalist erilehekülge.

Kas mulle kui toimetajale oli sellest kokkusaamisest kasu? Uue teabe poolest vähe. Kuid see ei ole etteheide. Oleme ju väljas ühise asja eest ja miks mitte kõnelda tudengiprobleemidest silmast silma. Võib-olla teha tulevane dialoog juba koos tudengite endiga (teaduskondade pressisekretärid, ärksamad žurnalistikatudengid)? Vajavad ju lõplikku sirgeksrääkimist ka niisugused erutavad teemad nagu RSP, ÜP (kuidas ühendada päevade poliitiline toon üliõpilaste endi soovidega?).

VARJE SOOTAK

KÕRGHARIDUS!!!

Kolmapäeval avaldati «Pravdas» NLKP Keskkomitee ja NSVL Ministrite Nõukogu määrus kõrghariduse ümberkorraldustest.

Kommentaar järgmises lehes.

SEGASEST SELGEMAKS?

● **TEGEVUSPAIK:** LÄTI RIIKLIK ÜLIKOOL

● **AEG:** 20. MÄRTS

● **TEEMA:** ÜLIÕPILASOMAVALITSUS KÕRGKOOLIS

*

Esimene seminar OVst! Sellele olid kutsutud meie maa Euroopa-osa juhtivate ülikoolide ning kõigi Läti kõrgkoolide esindajad.

Avaplenaaristungil vaeti OV-probleeme 8 ettekandes nii oma kõrgkooli vaatevinklist kui ka üldisemalt. Enne saime näha ÜLKNÜ KK üliõpilasosakonna koostatud «NSVL kõrgkoolide üliõpilaskollektiivide näidispõhimääruse» projekti, mida oli hea võrrelda ettekannetes öeldud mõtetega. Siis jätkus töö 3 sektsioonis: õppe-, ühiskondlik-poliitiline töö ja olme.

MIS MUJAL?

● OV vajalikkust toonitati kõigis etteastumistes, kuid reaalseid ettepanekuid pakuti vähe. **LRÜs** tehti algust ankeetküsitlusega õppejõudude kohta. Ankeet koostati teaduslikel alustel ja on paljude vastusevariantidega. 5 palli süsteemi täiendab veel positiivsete ja negatiivsete omaduste loetelu. Kahjuks ei ole ette nähtud ankeedi tulemuste konkreetset tagasimõju, sest õppejõudude ümbervalimisel ülikooli nõukogus pole üliõpilastel võimalik oma sõna öelda.

● **Riia PIs** kasutatakse eksperimendi korras lepinguvormi üliõpilaste ja õppejõudude vahel, kus kursuse 100-%-lise õppeedukuse puhul saadakse kõrgendatud stippi teaduskonna stipifondi arvelt. Füüsikaosakonnas õpiti kaks nädalat ainult ühte ainet ja sellele järgnes kohe eksam. Niisugune doseeritud õpetamine, kus väikseimgi puudumine (haigus, komandeering) toob kaasa lünki eksamil, lööb segamini õppimise rütmi ja on üldse kahjulik.

Nii ankeetküsitluse läbiviimine kui ka parimate kursuste materiaalne stimuleerimine on kirjas ka meie OV põhimääruse projektis.

● Huvitava üllatuse valmistasid **Leningradi tudengid,** kes võtsid Riiga kaasa «spetsialisti ühiselamute alal». Osavõtjate imestus oli suur, kui kuulsime, et Neevalinnas on kõrgkoolide ühiselamute jaoks eraldi juhtimisorgan. Ettekandest selgus, et üliõpilastel endil pole mingit sõnaõigust ühiselamute asjus ning et seda ei saagi olla — üliõpilane polevat võimeline ilma kõrgemalt poolt tuleva juhtimiseta midagi tegema, teda on vaja pidevalt instrueerida ja suunata ning loomulikult pidavat töötama totaalne kontrolli ja karistamise süsteem. Meie küsimusele, et milleks on siis OVd vaja, jäädi vastus võlgu. Pärast plenaaristungit jagas hallipäine «spetsialist» oma aja ära elanud mahukaid ühiselamu metoodilisi juhendeid.

● **Vilniuse RÜ** füüsikateaduskonnas tegutseb üliõpilasdekanaat **mitmesuguse info kogumiseks.** Iga semestri lõpul koostatakse üliõpilaste pingerida ning selgitatakse ankeetküsitluse abil välja parimad õppejõud. Õppeprotsessis reaalselt üleskerkivate probleemidega siiski ei tegelda. Meil on selleks üliõpilasprodekaan.

● **Riia Tsiviillennunduse Instituudis** stimuleeritakse parimaid õpperühmi stipendiumifondi arvelt moodustatud ergutusfondist.

Meie ettekanne tekitas päris kõvasti huvi ning kaasas olnud OV põhimääruse venekeelsetest projektidest tuli puuduski. Mujal ei ole veel jõutud üldpõhimõtete ja tegutsemisvaldkondade fikseerimiseni, üleüldse OV alal dokumendi koostamiseni. Kardetakse, et juhtkond ei toeta. Tundus, et muudatuste vajadust kõrgkoolis tunnetavad mitmel pool üliõpilased ja õppejõud juhtkonnast hoopis teravamalt. Näiteks imestati väga selle üle, et kuidas me ometi saime valida TRÜ nõukogusse täieõiguslike liikmetena 10 üliõpilast. Samuti imestati majutuskomisjonide koosseisu üle, seal ju ainult üks administratsiooni esindaja.

● **Üldine mõte: on vaja kiiresti omavalitsuslikke tegutsemissuundi kokkuvõtvat ja garanteerivat dokumenti.** Abiks tuleb ka üleliiduline näidispõhimäärus, mida meil küll enam kasutada pole vaja, sest jäi mulje, nagu oleks selle koostamisel kasutatud meie projekti. Üliõpilaskonna demokraatliku esindatuse kohta juhtorganeis puuduvad selles siiski igasugused sätted. Kuid meiegi täiendasime oma projekti nõudega, et õppejõudude ümbervalimisel TRÜ nõukogus kuulataks ära ka üliõpilasliikme informatsioon ankeetküsitluse tulemustest.

Sügisel tullakse jälle kokku, et vaadata, kui kaugele kuskil on jõutud.

TRÜd esindanud
RAUL SIIMUT
ASKO POHLA

● **Omavalitsuse uks on avatud. Oled sa küps sisse astuma?**
MEELIS LOKI foto

Kolm päeva muhklikul maal

12.15 bussile. Kuhu? Käärikule mõistagi. Sedapuhku minejateks need, kelle jagada spordibaasi tuusikud tavaliselt teistele.

Otepää kuplitelt kümmekond kilomeetrit eemal kroonib päikesekuldset seljandikku kena kompleks, millel suur tahvel «TRÜ õppe- ja spordibaas», selle all veidi väiksemalt «Käärikul ei suitsetata!» Sedamaid satub sportlikult häälestatud seltskond esimesi rekordeid püstitama. Ametiühingukomitee 10-liikmeline esindus 20 toiduportsjoni vastu. Seis jääb viiki põhimõttel — mis üle, see kaasa.

Ilus ilm kisub vägisi rahvatarkuste vastu patustama. Nii et meil enne sport ja pärast töö! Vaatavad küll kadedusega Obersdorfi, kuid usu, Kääriku alla ei jää! 25 kilomeetrist peaks selleks korraks aitama.

Auditoorium on vaikne. **Ametiühingukomitee aseesimees Tiina Roose** *teeb mõttepausi, et kuulata ka häält rahva hulgast, mis soodustuste jutu peale küsima kibeleb.*

* * *

Pimenedes võtab meie naisdelegatsioon vastu äsja Taaralinnast saabunud **esimehe Ants Kulli, kultuurisektori juhataja Ivar Värsi ja komsomolikomitee asesekretäri Asko Pohla,** *juhatab teed, aitab kotte kan... (vabandust!) ja on igati viisakas.*

Väsinud keha ja värske vaim — mõlema vastu leiab rohtu. Õdus saunake, mille külmunud torustikku hingeõhuga ei soojenda, ja arutelud-vaidlused kaminatule valgel seadsid vähemalt nooremail asjameestel õigele rööpale nii mõnegi töölõigu, mis seni veel tundmatuna näis.

* * *

Pärast hommikusööki on meid äkki paljul Naaberkomitee! Ametiühingu- ja komsomolikomitee sekretäri juhtimisel ollakse jälle koos, ehkki Tartu traditsioone järgides taas (vahest juhuse tõttu) eri majades. Ent Kääriku on kõigile üks ja kuplite ühendav jõud kindlalt tugevam kui suurkoosolekute rangelt ametlik toonika.

Tervitusele järgnes tubane tegevus. Nimelt sotsiomeetrilised testid, et määrata iga liikme roll komitees. Loomulikult tuntakse koos tegutsenud grupis üksteise võimeid ja omadusi, seega ei saanud test tuua erilisi üllatusi. Aga esimehe ja sektorijuhatajate õiges valikus veel kord kinnitust leida on tore ja kindlust sisendav.

Välispoliitilist olukorda, NSVL—USA suhteid ning «raudse leedi» elulugu seoses tema visiidiga NSV Liitu tutvustas **dots. Kaido Jaanson.**

Küsimused **ELKNÜ KK üliõpilasosakonna juhatajale Andrus Laurenile** *puudutasid peamiselt tudengielu. Palju loodetakse vabariigi üliõpilasfoorumilt. Ehk läheb käima ka ENSV üliõpilasnõukogu töö, mille tegevusest ei tea reatudeng seni midagi.*

* * *

Unustame vahel iseennastki, mis siis veel rahvakunstist rääkida. Kui paljukest sellest jõuavad päästa «Kukerpillid» või enese jaoks üle öö avastatud TRÜ rahvakunstiansambel. Mida suudab laulu- ja tantsupidu Tallinnas tuhandetes publikuga, suutis ansambel niisama hästi vaatajaga (loe: tantsiva publikuga). Tunniajaline tantsupidu ei vähendanud sugugi jõudu järgnevaks simmaniks. Nii vihtusid õlg õlas kaks juhtivat komiteed vana head polkat. Aatekaaslasi järgnenud peol meist just ei saanud, kuid inimese, mitte ametniku nägemist enese kõrval õpetas Kääriku küll, inimesest inimeseni jõudmise kunsti ja ühist tehatahtmist veel pealegi.

ENE VEIKSAAR,
žurn. I k.

Teisipäeval komsomolikomitees

● **Administratsiooni komsomoli algorganisatsiooni sekretäri Maret Langeli ülevaatest:** arvel on ligi 60 noort 31 allüksuses, täpset arvu on raske kindlaks teha, sest kõik on üle linna laiali. Siit esimene ettepanek: viia algorganisatsioonide töö üle teaduskondadesse. Igal allasutusel oleks oma sekretär, kes peaks sidet M. Langeliga. Langeks ära ka liikmemaksuprobleem. Ühiselt on seni käidud teatris, poliitpäevadel.

Kuidas hinnata senist tegevust? Arvamusi oli nii mitterahuldava kui rahuldava poolt. Et Maret Langel oli alustanud tühjalt kohalt ning et jää on liikuma hakanud, hinnati töö rahuldavaks. Sügisel moodustatakse allüksustes omad algorganisatsioonid.

● **Komiteel võeti 1985. aastal vastu otsus matkaklubi «Patrioot» kohta. Marko Seemen:** probleeme on palju, kooliajast on raske matkama pääseda — seadused, keelud. Kes aga ikka tahab, see ka läheb. Siit tulevadki nn. mustad grupid, keda on isegi rohkem kui ametlikke. Tihti teevad just nemad kõrgema kategooria matku. **(Toimetuselt:** kas ei oleks ükskord aeg üles leida «mustade» gruppide tõelised põhjused ja püüda need lahendada?)

Matkaklubi varustus on allapoole igasugust arvestust. Raha pole ja pole ka näha.

● Soovituse NLKP liikmekandidaadiks sai **Ülle Ninaste** (keem. III).

● Kinnitati EÜE funktsionääre.

● Seoses ülikooli lõpetamisega vabastati ideoloogiasekretäri kohalt **Ain Lepikult** (õig. V). Ajalooosakonna sekretäriks kinnitati **Toomas Anepaio** (II) ja füüsikaosakonna sekretäriks **Riina Selke.**

● Arutati **Tõnu Uusküla** (ajal. I) personaalküsimust. 1. märtsil oli noormees viidud kainestusmajja. Komitee kinnitas osakonna karistuse — vali noomitus arvestuskaardile. Komitee lubas kaitsta noormeest eksmatrikuleerimise eest, sest niisugune juhtum oli erakordne ning pinge maandamine alkoholi abil tingitud mitmest ühel ajal kokkusattunud ebameeldivast põhjusest.

VILJA KALLASTE

Stardiks valmis on gondel?

REPLIIK

(V. Paavo «Suveks Gagarinisse!» TRÜ nr. 7, 6. märts)

Taas seatakse stardiplatvormile Eesti tudengiehitajate esindusraketti Gagarinisse lennuks. Sellel aastal uutmise korras uut moodi: kandideerimaks üksikutele vabadele kohtadele raketimeeskonnas on malevaperfo asemel vaja täita välismaalesõidu ankeet, sest soodustuste **p. 4** *järgi «staažikaid ja silmapaistnud malevlasi premeeritakse välisturismi tuusikutega TRÜ a/ü fondist» ja* **p. 5** *järgi saab eelisjärjekorras välisrühma.*

Tartusse võivad tänastest nullikatest ja rebastest vaprad rännumehed tulla juba konstitutsioonipäevaks, kui nende kursusekaaslased kolhoosist tagasi **(p. 2)**, *sest «igal rindel kaasa taidlemine» koos sinna juurde kuuluva plaaniga tööd teha on kosmonaudid ilmselt üksjagu välja kurnanud. Loomulikult korraldatakse kõrgetasemeline taastumisprotsess, mis koosneb üliõpilaspoolsest preemiaekskursioonist sügisel* **(p. 1.2)** *koos Kääriku spordibaasi kasutamisega* **(p. 10).** *Puhkuse lõppedes võib jääda teenitult ootama üliõpilaspäevade algust, kuhu pileteid lademes vedeleb* **(p. 7)**, *sest muret pole ühikakohaga* **(p. 3)** *ega stipiga sessihinnetest hoolimata* **(p. 1.1).** *Veel saab reanavigaator ühe kuu stipi jagu toetust* **(p. 1.3)**, *kuna funktsionääride elutalitluste funktsioneerimine tagatakse nii rektoraadi kui ühiskondlike organisatsioonide ühisel toetusel* **(p. 8).**

Minusugust tasast ja tagasihoidlikku hämmastab vaid see, miks kiirustatakse ekipaaži komplekteerimisega? Tuleks vaid ära oodata sessi lõpp, võtta abiks ühikatest väljavisatute nimekiri ning raketi gondel saab täidetud seltskonnaga, kellel lennult kosmoselinna tõesti midagi saada on. Taaralinnas aga tõenäoliselt midagi kaotada pole. Ja kuna tegu on esindusvõistkonnaga, siis uue aja vaimus näitame vennasvabariikidele ära ka oma tõelise palge. Jääb vaid kahetseda, et ma ise ei saa teie kuulsusttoovat lendu kaasa teha. Paraku sai veidi enne nimetatud kirjatüki ilmumist otsustatud, et hakkan oma schwarz'iga *(anal. ingl. k.* black*) Lääne-Saksamaalt schleswig-holsteini tõugu pulle Kolga-Jaani ja Vastse-Kuustesse vedama.*

Vabandades ja väikeses arusaamatuses
HANNES ASTOK
ajakirjanduse II kursuselt.

* * *

Nali naljaks. Tudeng on huumorimeelega ja saab aru, et autor ei tahtnud solvata ühtegi malevlast. Ei tasu loost otsida seda, mida siin tõesti ei ole.

Soodustuste vajaduses ei kahtle ju keegi. Aga on need siis juba olemas või mitte? Lugejad ja toimetus tahavad täpselt teada. Loodetavasti panevad vastavate volituste ja võimalustega organid asjad paika ja sellega saaksime ka väikesele poleemikale punkti panna.

Õppejõud teiseks

Eesti kõrgkoolidevahelised õppejõudude suusavõistlused olid sedapuhku TRÜ korraldada ja need peeti 14.—15. märtsil Käärikul. Kordaminekule aitasid kaasa kevadiselt päikesepaistelised, kuid mitte veel vesised suusailmad ning korralikud võistlusrajad. Korralike radade ettevalmistamise eest pälvis üksmeelse tänu peakohtunik Jüri-Hain Kaljusto.

TRÜ tuli välja järgmises koosseisus: Eda Merisalu, Tiia Teppan, Eveli Allik, Ain Klais, Avo Orav, Hanno Selg (kõik KKTst), Evi Vaino, Kalle Kiiranen (füüs.), Anne Parring, Rein Lepik (mat.), Jaak Maaroos (arst.) ja Jaak Arold (keem.).

Esimesel päeval sõideti individuaaldistantse. Naiste 5 km rajal oli ülekaalukalt kiireim **T. Teppan.** Kääriku baasi töötaja **A. Klais** saavutas nooremate meeste tihedas konkurentsis koduradadel sõites 10 km III koha.

Õhtu sisustas Rein Lepik elamusliku slaidiprogrammiga.

Teisel päeval oli järg teatesõitude käes. Head minekut näitas jälle **T. Teppan,** kes möödus konkurentidest ja tõi naiskonna teatesõidus esimesena finišisse. Võidukasse kolmikusse kuulusid veel **E. Vaino** ja **E. Allik.** Meeste teatesõidus jäi TRÜ teiseks, kombineeritud teatesõidus (üle 40 a.) kolmandaks.

Pärast punktide lõplikku kokkulöömist selgus paremusjärjestus: **1. TPI — 129 p., 2. TRÜ — 104 p., 3. EPA — 83 p.**

JAAK AROLD

Järelkasvunaiskond

TRÜ korvpallinaiskonna dublantkoosseis ehk järelkasvunaiskond lõpetas Klaipedas Nõukogude Liidu juunioride meistrivõistlused. 12 kõrgliiga naiskondade dublantkoosseisu pidasid kaheringilise turniiri. Avaetapi järel oli TRÜ liidrite hulgas, siis aga tuli juhtmängijad K. Kubri, P. Russak ja K. Krevald loovutada esindusnaiskonnale. Jaanuari mängudes tuli vastu võtta koguni kolm kaotust. Viimasel alaturniiril olid jällegi kõik mängijad kohal, kuid pronksmedalid jäid ühe enamvõidu kaugusele. Dublantnaiskondade paremusjärjestus kujunes niisuguseks: 1. Minski «Horisont», 2. Novosibirski «Dünamo», 3. AKSK, **4. TRÜ,** 5. Riia TTT. Meie naiskonna arvele kanti 16 võitu ja 6 kaotust, seejuures vähemalt ühel korral oldi üle igast vastasest. TRÜ esindusnaiskonna järelkasv valmistab rõõmu. Peamine koormus langes kehakultuuriteaduskonna üliõpilastele: **Külli Kubri (II kursus), Pille Russak (II), Kersti Krevald (II), Kai Vabrit (I), Galina Melnikova (I) ja Irina Korsakova (I).** Neid abistasid Tallinna Spordiinternaatkooli õpilased **Ele ja Elina Ilves** (varem Tartu 3. keskkoolis), **Eve Kesküla ja Anneli Kõvatoomas.** Naiskonna treener oli TRÜ koondise kauaaegne (18 aastat) keskmängija **Elle Lapp.**

VALTER LENK

NÄDALAVAHETUSEL SPORDIHOONES

Reedest pühapäevani mängitakse spordihoones **väravpalli.** Reedel kl. 16.15 kohtub TRÜ naiskond Vorošilovgradi esindusega. Seejärel mängib TRÜ meeskond ENSV XII suvespartakiaadi alagrupikohtumises Põlva rajooni meeskonnaga **Laupäeval** kl. 12 on eelmängus vastamisi Põlva — Valga ja seejärel Vorošilovgrad — TRÜ. **Pühapäeval** asuvad väravpallurid platsile juba kl. 9.

TARTU INSENERIDE MAJA

humanitaariasektsioonis teisipäeval, 31. märtsil kl. 16.45 üldajaloo seminar «Maailmavalitsemispüüdlused, armeed ning Machiavelli naeratus». Räägivad: Sergei Stadnikov, Mait Kõiv, Toivo Tomson, Margus Laidre ja Rein Helme.

PETERBURIS PETROGRADIS LENINGRADIS

Press pressis ja lõpuks sai sisse, jättes ootama žurnalistide Moskva ja filoloogide rahvaluule erilehekülje. Siin on siis sõna meie pressisekretäridel, kes oma tavakohasel vaheajareisil käisid. Ei jaganud me kirjutamisteemasid, vaid püüdsime kirja panna igaüks seda, mis eriti hinge jäi. Hinge jäi palju, isegi nii palju, et toimetaja loobus oma tükist (mis ei mahu, see ei mahu). Ja nüüd on sõna Jaanus Harrol, Anu Pajumäel, Vilja Kallastel, Pille Pentelil, Juta Annusel ja Triin Rahnul.

«Ma kaitsesin Iirimaad kirglikult, võitlesin tee, Tantum ergo, *Joyce'i ja Yeatsiga karbonaadi vastu, mis oli mulle seda ohtlikum, et ma üldse ei teadnud, mis see karbonaad on...»* **(Heinrich Böll, «Iiri päevik»).**

Olgu karbonaad sedapuhku see, mis ta on, ega me sööma sõitnud; tõsi küll, mäeinstituudi söökla menüülehte ei jõudnudki läbi lugeda ja näiteks praadide valik sel hetkel oli kindlasti suurem kui Tartu kõikides söögimajades kokku ühe päeva jooksul, vahest isegi kaks korda; siiski sai einestatud ka jaamapuhvetis, šnitslitükk kahvli otsas, või auruses šašlõkibaaris, kus mehi (naisi polnud ühtegi) näis vaevavat küsimus, kas võtta müts peast (aga kuhu panna) või mitte, arvamused langesid fifty-fifty *(pjatdesjat-pjatdesjat?); ainus, mis tõepoolest kõhtu riivas, oli see et Leningradis nagu mujalgi Venemaal ei pakuta päris piima. Tähtsusetu tühiasi, mis mitu aastat tagasi astus samuti vaekausile, et kaaluda konkursivaba koha taotlemine üles; lõppude lõpuks, kui kõht on küllalt täis, et uni saaks tulla, siis puudub kulinaarsetel arutlustel mõte. Pealegi kui elad profülaktooriumis, toas, mida võiks pidada kellegi koduks, kui kapiuks nii õnnetult hingedel ei ripuks — ühiselamute tunnus ükskõik millises tudengilinnas. Õhtul astub läbi valveõde ning jagab igale asustatud voodikohale pakikese polüvitamiine: kolm korda päevas üks dražee sisse võtta, muidu ei mõju; igaüks kes ühiskoridoris aevastama juhtub, lendab poolautomaatselt füsioteraapiakuurile, sest tervis on meie kõige kallim vara, ja kui keegi on just seda läbi lööma tulnud, siis siin astutakse otsustavalt vahele; lauake teleri kõrval pakub kõhuka karahviniga furatsilliinilahust ja purgiga almageeli, topsidest võib ise valida mitmesuguseid keediseid ja leotisi. Meie, unimütsid, ärkame enne kukke ja koitu varakult põhkupugenud siberlase jaoks, kes õhtul nii väga lootis, et järgmise öörahu varem teeme, veel ei tea meiegi, et asjatult... Väljas on külm. Toas on väga soe, väljas on väga külm. Neegrid hoiavad käpikus käega ninast. Mõistatused külmuvad õhus ära ja lendavad õhupallidena Tartu poole sulama. Mis see on, mis seal asub: Puškini linn, Komsomolskaja tänav 2? Ei, ei arvanud ära — see on Tsarskoje Selo lütseum, kus õppisid Puškin, Küchelbecker, Delwig. Saal, kus Puškin luges ja Deržavin kuulas. Leningradi ülikool taotleb Ždanovi asemele Mendelejevi nime, praegu küll vist ainult publitseeritud arvamusavalduste tasemel. Siis lähen jälle piki Nevski prospekti ja ignoreerin koos leningradlastega tulikäppade hoiatusvärve, aeg-ajalt vilistab külmetav militsionäär, aga seadus ja kord taastub veelgi harvemini — siinsetel kanaliäärsetel põiktänavatel ootavad autod, mitte jalakäijad, ja veendunud kõndijana tunnen, et Leningradi uulitsad ongi need kõige kodusemad. Külm tahab kõrvu ära võtta, pakun talle vahetuseks kõrviku karusnahka, kuid nii ma jälle ei kuule linna hääli ning peatselt sunnin külma uuesti tagasi vahetama, nii mitu korda järgemööda. Võib-olla karistuseks selle eest, et mu kõrvad alles jäid, tabab Neevalinn mind korra just nende lokaatorite kaudu südamesse — ja väga valusalt; seisan ja kõnnin Bloki korteris ning giid jutustab, aga giid ja tema jutustus erinevad hoopiski sellest, kes meid Komsomolskaja tänav kaks Puškini luuletusi vuristades maja mööda pillutas ja lõpuks õppurite loakongide vahele maha unustas. Giid räägib, et meie armastasime Venemaad, kuid Blok piinles koos temaga, ja ma tunnen kõik see luuletaja ruumides viibimise aeg kusagil vasakul rindkeres tuima, midagi otsivat valu. Kaks korrust allpool, Aleksandr Bloki ema korteris, leiame ühes toas vitriinis Tartu ülikooli Bloki-kogumikud. Äratundmistega on tihti kaasnenud pigem huumorit vabastav laeng, kunagi Kaunases veerisin selveletil ühelt kirevalt pappkarbilt suurivaevu «juu rvilj apur ust aja» kogu aeg hääldamise pärast muretsedes. Seekord ei üllatugi eestikeelsest tervitusest ülikooli peahoones esimese kõnetatud inimese suust. Teine kõnetatu juhatab meid küsitud suunas, unustamata lisada, et toas, kuhu läheme (LRÜ ajalehe toimetus) sündis Blok; miks ka mitte, rektori elumaja asus ülikooli territooriumil ja Bloki vanaisa Beketov juhtis just parajasti ülikooli. Veel keemikutest — Blok abiellus Mendelejevi tütrega. Otsime meile kirjeldatud raamatukioski, läbime vist kilomeetrite kaupa pikki külgkoridore, mille ühes seinas klaasustega riiulid nahkköites teoseid kandmas ja teises seinas teadusemeeste portreed ja skulptuurid, eksleme siseõuedes ja korpustes, aga kui soovitud kohta jõuame, pole see kas see või pole ta meile see õige, nüüd ei olegi teda enam vaja, sest me oleme ülikooli näinud. Samal kaldapealsel seisab loss, mille ehitas Menšikov, muidugi mitte ise; sinna me püüamegi sisse pääseda; vaevalt küll leidub seal niisugust saali, mille taastamine maksaks neli miljonit rubla (sellist nägime Tsarskoje Selos), aga midagi pidi sel teatud perioodil faktiliselt Venemaad valitsenud mehel ju olema; aga meie seda ei näe, sest kuigi kassiir ei suuda küll loogiliselt põhjendada, miks ta meile pileteid ei müü, ei tee ta seda ikkagi, kõrval on kaks naismiilitsat, kes ilmselt hindavad tundmatute vene keele rahuldavaks, miks muidu küsitakse leebunud ilmel: olete bulgaarlased? Kas Balkanil kasvab tõesti ka heledaid juukseid, imestan võhiklikult, aga juba on ausad eestlased oma rahvuskuuluvuse tõsimeelselt üles tunnistanud ja sisse nad ei pääse. Kuulutan sõja lossidele ja suundun Ermitaaži, sest kunst kuulub rahvale ja üliõpilane maksab vaid kümnendiku külastajakoha piletihinnast — ka kinno ei saa vist kusagil kümne kopikaga, aga siin on Euroopa suees lahti. Ainult et mõtestatud vaatluseks ei jätku enam jaksu, lasen kogu selle värvide, vormide ja kirgede mäsu endasse isevoolu pidi. Veel mõned elusad tunnid, ja siis algab rongirahu. Ma võitlesin Peetrilinna eest kolmekümnekraadise külma, lahelt uhkava jäise tuule, ajanappusest tühja kõhu ja Menšikovi vastu Bloki, Mendelejevi, Tsarskoje Selo lütseumi, mäemuseumi kristallidetulevärgi, väljakute ja iselaadse tajumusega millegi suure keskel viibimisest. Tajumusega, mida tartlane tunneb tihti paljudes Tartu paikades. Ja minu võitlus oli õiglane ja võit jäi mulle.**

JAANUS

Istun **Filharmoonia** suures saalis samba taga ja püüan mõistatada, milline näeb küll välja Mihhail Pletnjov — mees, kes nii kaasakiskuvalt Liszti ja Debussyd mängib.

* * *

Väikeses Ooperi- ja Balletiteatris avaneb minu istekohalt — külgmiselt rõdult — eriti hea vaade orkestrile. Kõidab suur lõõkriistade rohkus: neid on selles väikeses orkestris vähemalt viit liiki.

* * *

Antropoloogia- ja etnograafiamuuseum on juba õhtuselt vaikne, kui lühikesekasvuline säravate silmadega giid räägib meile muljeid oma mitmest Aafrikas elatud aastast, laulab ühe rahvalaulugi ehtsas keeles, mille nime kahjuks enam ei mäleta. Ootamatu on kuulda, et aafriklased ei tahagi iga hinna eest progressi saavutada, vaid püüavad eelkõige säilitada eilset.

* * *

Profülaktoorium on küll selline, nagu üks magamiskoht olema peab: vaikus, rahu, pehmed vaibad, pehmed voodid, tugitoolid, tualettpeeglid, valges kitlis valvuritädi samovariga ja ... prussakad.

* * *

Huvitav, kas Leningradi **kinod** ei peagi kassaplaani täitma? Igatahes ei hakanud silma ühtki tuttavat india melodraama kuulutust, vaid hoopis Tarkovski «Peegel» ja Fellini «Ja laev läheb...».

* * *

Ermitaažis oleksin äärepealt Rodini saalist mööda jalutanud (kõike haarata niikuinii ei jõua). Ometigi jätsid just tema nõtked kevade-, nooruse- ja armastusskulptuurid kõige sügavama mulje.

* * *

Üllatav, kui palju võrratult häid plaate võib olla ühes väikeses poeubrikus ja kui ootamatult vähe raha on juba jälle rahakotis.

* * *

Kultuuripalee seintel on maalid tööeesrindlastest ja 50-ndate aastate pioneeridest lõkke ääres, stendidel fotod Suurest Isamaasõjast, aga laval tantsitakse kaasaegse balleti keeles inimkirgi, lootusi, kannatusi, armastust «Pink Floydi» ja Albinoni muusika saatel.

PILLE

Püüan oma nina pista kõikjale, mida Neeva-äärne kultuurilinn esmajärjekorras pakub.

✣ **Ermitaaž.** *Väsinud, aga ... ja need teised sõnad. Olen pilgeni täis Rubensit, Rembrandti (loetelu jätkub). Istun riidehoius, jalgadest lõõb tuld — kogun jõudu linnatuuriks. Seekord üksi. Meelega. Et lõppeks* **ise** *midagi kätte leida. Et linnaplaani joonterägu päristänavatena mõelda suudaksin.*

✣ **Mineraalide muuseum.** *Esimene taoline Venemaal, väga hinnatud üle maailma. Ja-jaa, Leningradi Mäeinstituudi jagu on need ruumid täis topaasi, opaali, kulda, ametüsti — oeh, minu harakahing rebeneks, kui edasi loetleksin. Instituudihoone ise on tabamatult suur ja keeruline. Pealegi toimub siin remont ühe tähtsa konverentsi ootel. Nii kablutamegi üle lauavirnade ja segukuhjade. Peas vilksatab, et tulevastele geoloogidele päris kohaseks treeninguks säärane liikumisviis.*

✣ **Leningradlane.** *Oma linna tundev ja armastav. Küsime teed Varssavi vaksalisse. Teejuht, sümpaatne meesterahvas, ütleb end samuti sinna minevat. Selle lühikese maa peal jõuab ta jutustada meile kogu Leningradi raudteekonna ajaloost.*

✣ **Resümee.** *Paraku sunnib pakane suurema osa ajast nina maas tänavail tormama. Kui ilm viimaks soojemaks läheb ja pilgu üles tõsta lubab ... Mnjaa — ilus oled, Leningrad! Südamesse lööb talviste reiside traditsiooniline tõotus: kevadel tulen tagasi.*

TRIIN

Kauaks jääb meelde **Mäeinstituudi mineraalide muuseum.** Ei imesta, kui mõne võluva kivimi nägemisel jäin naelutatult palgale, silmad imestusest suured. Mütsi igatahes suutsin ühte saali otsa maha unustada. Sinna kivimite maailma tahaksin küll tagasi, et see ilu veel kord üle vaadata ja heita pilk saalidesse, mis parajasti suletud olid.

* * *

Ülikooli peahoones ei jõudnud veel kümmet sammugi teha, kui tuli üllatus. Suures majas õige sihi otsimisel sattusime õppejõule, kes meid eesti keeles tervitas. «Tartust?» Natuke edasi hämmastas omapärane pikk-pikk koridor, milles kõndides saatis sind ühelt poolt terve seinatäis raamatukappe. Huvitav, mida see tohutu hulk raamatuid endas peidab?

Meile näidati ka ülikooli muuseumi, mille üks neljast saalist asus endises kirikus. Päris huvitav oli. Eriti jäi meelde üks pilt — Mendelejevi sõit õhupallil 7. augustil 1887.

* * *

Ermitaažist ei oskagi midagi kirjutada. Sinna peab ise minema ja ise kõik läbi elama. Astud maali juurest maali juurde, naudid lemmikuid. Vahel tõmbad kulmu kortsu, kui grupp ekskursante lausa lohistab end tüdinud ilmel giidi järel ühest saalist teise.

* * *

Silma ja kõrva hakkas leningradlaste lahkus ja headus. Kui jäid otsiva ja mõistmatu näoga toppama, tuli ikka keegi abi pakkuma. Kui kohalik rahvas võttis meid vastu väga soojalt, siis linn ise tervitas 30-kraadise pakasega. Aga eks üks leevendanud teist.

ANU

● **Tsarskoje Selo lütseum. Siin möödusid Puškini laulutunnid.**

See lõputu hulk muuseume ajab lihtsalt pea segi. Ainuke, mis väga selgesti meelde jääb, on need hiiglasuured muuseumisussid, mida tuleb lohistada mööda parketti või millega peab mööda treppi sammudes silmas pidama, et eelkäija suss sulle jala alla ei jääks. Nii kõnnivad lohistavad grupid mööda elegantset parketti, tatsavad ettevaatlikult alla uhketest valgetest marmortreppidest, pilk sussidel, mõtted mittenäidatavat ilu nautimas, vaid muretsemas, et kas ehk sussid kogemata trepist alla ei libise.

* * *

Külm sunnib linnas väga kiiresti liikuma. Oodates bussi või trammi tunnen, kuidas vähene isiklik soojus kaob, nägu tõmbuks otsekui jääkirmesse ja varbad seal kusagil all on segiajamiseni sarnased jääkildudega. Ainus, mis nüüd veel aitab, on kuum jook.

* * *

Igal õhtul istus Triin Leningradi kaardi taga ja uuris. Tema mind vist kaarti kasutama panigi. Kui marsruut oli kaardil läbitud, siis oli isegi eksimise korral lihtsam teed küsida. Viimasel õhtul, kui vaatasime teed bussijaama ja arutasime, mis kell küll tõusta tuleb, alles siis sain lõplikult aru kui suur võib üks linn olla ja kui palju huvitavat on sellest hiigellinnast veel nägemata.

Ja nüüd olen ma veendunud: Leningradi tuleb veel korduvalt tagasi minna.

JUTA

Muuseumid, näitused, etendused on igati vahvad, õpetlikud, kasulikud, huvitavad ja teab mis kõik veel. Aga üks reis oleks hulga igavam ja märksa vähem meeldejääv, kui sa ei tutvuks peale millegi veel ka kellegagi. Õieti ei saagi seda vist tutvumiseks nimetada, sest tutvumine nõuaks ka edaspidist läbikäimist. Kes aga julgeb kindlalt öelda, kas märkmikku jäänud aadressist saavad alguse sõbralikud kirjad-kohtumised või vaid külmad trafaretsed ja ajapikku hoopis saatmata unuvad pühadekaardid.

* * *

Vanarahval on tuline õigus: ühe õnnetusest tuleb ikka teisele õnne. Leningradi ülikooli ühiselamute torudega olid jaanuari lõpus lood sellised, et sess tuli kiiremini lõpetada ja nii palju üliõpilasi kui võimalik laiali saata. Meie vastuvõtust ei tasu rääkidagi. Nii siis paigutatigi meid vabanduste saatel hoopis mäeinstituudi profülaktooriumi.

Reisi esimese päeva õhtul koputatakse meie toa uksele ja palutakse jutule võtta. Ennäe — meie polegi ainuke külalisgrupp. Kõrval- ja vastastubadesse on mõni tund meist hiljem jõudnud ligi kümnene rühm Moskva mäeinstituudist. Naabrid on meie kohta teinud väga õige tähelepaneku: eestlastest on suurem osa õrnema poole esindajad. Enda kohta nad nii öelda ei saa ja siit muidugi ka huvi, kontakti otsimine.

See noormees, kes meile sisse astub, on Andrei. Alguses proovib ta vene, siis prantsuse, siis saksa keelega end mõistetavaks teha. Kui me üksteisest juba normaalselt aru saame, küsib ta: «Tere, tere! Kus on viinapood?» Muud taolist, mis sõjaväes eestlasest kamraadilt õpitud, ta õnneks enam ei mäleta.

Oleme kergesti mõjutatavad ja läheme Andrei kutse peale kõrvaltuppa külla. Teed jooma, torti sööma, juttu ajama.

Nii me siis mugime torti ja räägime tühjast-tähjast seni, kuni Jevgenile tuleb meelde, et ta on oma instituudi ajalehest lugenud palju head ja huvitavat Tartu ülikooli eksperimendist. Meie peamegi vastama — kas asi on väärt, et järele teha ja kas võib soravat ajalehejuttu uskuda? Räägime nii palju kui teame ning mida arvame. Millegipärast ei olnud instituudi leht kirjutanud aastas 4 korda toimuvatest eksamitest, veel vähevõitu olevatest õppevahenditest.

* * *

Leningradi ülikooli ajalehe toimetaja kt. Nataša Kuznetsova on eluroomus, lahke, jutukas ja vastutulelik naisterahvas. Tal on elav miimika, käed liiguvad hoogsalt kõnega kaasa ning ilmast ilma peab ta teelauast tõusma, telefoni haarama ja seletama, et fotograafi pole juba nädal aega, kus ta on, mis ta teeb, ei tea. Sel ajal, kui ta parajasti telefoniga ei räägi, jutustab ta meile, miks ta üldse töötab ülikoolilehe juures, missugune on ülikool ja ajakirjandusteaduskond.

Veel enne äratulekut küsib ta meilt justkui juhuslikult, kas me antropoloogia- ja etnograafiamuuseumis oleme käinud. Kohe helistab ta direktorile, lepib kokku ning juba me tormamegi sinnapoole. Jõuame kohale, möödume külma rahuga piletimüüjast ja tormame otse direktori kabinetti, direktori enda juurde. Nimetatud isik jätab korraks katki kõneluse parajasti tema juures viibiva inglise leediga ja küsib kavala naeratusega: «Kuidas käsi käib?» Nüüd läheb lahti keelte paabel. Sellisest vastuvõtust oleme mõnevõrra üllatunud ja arvatavasti näeme välja nagu heasüdamlikud kohtlased. Peale selle, kui direktor teatab, et muuseum on tegelikult sel päeval suletud ning me võime seal ise ringi vaadata, ei oska me enam midagi öelda või teha. Vaatame vaid opakalt ringi kui kõik, alates direktorist, lõpetades koristajaga hakkavad sebima ja meile ekskursioonijuhti otsima.

VILJA

* * *

Siin jääb lugu pooleli, sest tinaread pole kummist, ja kärpida ka ei oska.

Kas kohtume jälle „Vikerkaarel"?

(Algus eelmises lehes)

Missugune mehine vaim silmis, missugune elujulgus, rõõm, vägevus, missugune kuldselge lootoslik eesti süda! (J. Liiv)

Praegu, kui tollest 27. veebruari õhtust on möödunud juba nädalaid, on harali emotsioonid ja see rumal idealismuse vaim settida jõudnud. Küllap oli mul märkamata jäänud, et plaanis oli ÜTÜ žurnalistikaringi ja kirjandusringi raames üritus. Loomulikult eeldaski see akadeemilist esituslaadi. Seega ka spontaanset jaotumist esinejateks ja publikuks. Ootamatult tekkinud kolmnurk meie (saal), teie (esinejad) ja nemad (toimetus) lõi kindla psühholoogilise ruumi, kus iga vabadus kohalt oleks kohatu olnud. Sain tagantjärele aru, et teisiti kohtumisõhtut korraldada olekski olnud äärmiselt riskantne. Avatud ja avameelsetele aruteludele pole seni olnud ju pinnast, millest idaneda. Nüüd aga kardame iseend: vaatajate-tegijate osad on liiga hästi käes.

Olin oodanud sisulist ja mõlemapoolset kontakti. Mulle tundus, et selles kultiveerit ja kestvas poleemikas põlvkondade, salapäraste noorte ja lõpuks «Vikerkaare» lugeja ümber on midagi vägagi nihkes ja segast. Ei osanud aga näha kõnealusel õhtul ka oodatud toimetusepoolset soovi astuda sammuke oma auditooriumi (ideaalilähedasima?!) poole. Luban endale nüüd selle väikese huligaansuse ja püüan kohtumist «Vikerkaare» ja üliõpilaste vahel veelkord läbi mängida. Nagu T. Pruuligi oma tollases kriitikaülevaates, otsin dialoogi ridade vahelt. Kuna tegu on tõepoolest mänguga, opereerin vabalt märkmikusse jäänud teesidega esinejailt ning ajakirjanduses ilmunuga. Andku valestimõistetu andeks!

Nad olivad aja lapsed. Aeg oli selliseid õisi kanda võinud. Ei olnud siis veel kitsaid suurte rahvaste ümber kasvatamise dogmasid olemas /.../ Nüüdne aeg on nii ööküubne, et rahva enese lapsed arvavad: rahvusline töö kõnes ja kirjas olevat — leivateenistus! Olevat üksikute äri. (J. Liiv)

* * *

Mängus osalevad Jaak Jõerüüt, Margit Sutrop, Tiit Hennoste, Juhan Habicht, Jüri Luik, Indrek Särg, Mart Susi, Tiit Pruuli, Peeter Olesk, Joel Sang, Mihkel Tiks, Kajar Pruul, Rein Veidemann.

* Kohtumisõhtu sõnavõtud peaksid ilmuma «Vikerkaare» mainumbris.

J. J. — «Kirjutage meile oma ajast ja oma asjast! Kelle pihta see karjatus on suunatud? Eks puudutatud tunnevad!» (V 86/1 lk. 58)

J. S. — Neid luuletuste pakke lugedes tuleb nüristumise tunne. Noorte hulgas on mingi kultuurne värsiharrastus maad võtnud. Kui üksikult võtta, siis on enam-vähem korralik luuletus, et võiks avaldada. Aga siis peaks avaldama ka tuhanded samasugused. — Pole mõtet välja anda lisalehte «Soperdaja» nende luuletustega, võiks trükkida lihtsalt autorite nimekirju. (27. 02)

J. L. — 60-ndatel debüteerinuid (sh Runnel, Kaplinski jt) oleks «Vikerkaar» tollase taseme järgi vaevalt et avaldanud. (27. 02)

I. S. — 1986. a. «Nooruse» esimeses numbris ilmus Jaanus Adamsoni luuletus: vihmade/ pikkade/ sadades/ istume/ akende/ lähedal/ vaatame/ piiskade/ sadade/ klaasside/ libedal/ pidetust /.../ oleme/ üksteise/ lähedal/ vaatame/ ... — arvan, et see on tähenduslik. (27. 02)

R. V. — «Praegu on meil küllalt ähmane ettekujutus sellest, kes on meie noorsugu kui sotsiaalne subjekt ja mida ta tahab /.../ Alles siis, kui on selgunud noorsoo kui kollektiivse sotsiaalse subjekti ühine platvorm, muutub noorsugu sotsiaalseks jõuks.» (NH 21. 02)

M. S. — «Hingelt noored on enamasti lapsemeelsed ja mitte tõsiselt võetavad. Seepärast /.../ pole mõtet oodata manifeste, lärmakat meiena kultuuri astumist /.../ Võõrandumine sünnitab olukorra, kus indiviidid vastandavad end ühiskonnale kui abstraktsioonile.» (E 17. 01)

J. H. — «Kui ühiskondlikus elus pole tuntud läbivat mõtet ja ühendavat, kui mingi ühtekuuluvus on tundunud võimalik vaid kitsaste sõpruskondade kaupa, siis ei saa kirjanduski olla rohkem kui marginaalne» /.../ Igaüks tunneb vaid oma väikest maailma, ei tea suuremat teistest, ei tahagi teada, sest väärtushinnangud erinevad sedavõrd.» (V 87/2 lk 42)

M. S. — Paistab silma «Vikerkaare» proosa hõredus, kompositsiooni puudus. Samas üleabstraheerimine ja psühholoogilisus, Jumala positsioon ja misjonärlik toon. (27. 02)

J. H. — «... need on jutud elu ääremaadelt — igaüks, kes ütleb, et ta on keskel, valetab.» (V 87/2)

R. V. — «Üks meie põhitundmusi kokkupuutes noorteprobleemidega on nõutus. See tuleneb sellest, et meil on marksistliku põhivaate kõrval ikka puudu veel töökindel kava, mis võiks olla meie suhtumiste ja tegevuse aluseks.» (NH 21. 02)

M. T. — Toimetuse juurde on loomisel noorte grupp, kes sotsioloogide juhendamisel hakkaksid probleemiga tegelema. (27. 02)

T. H. — «Ei võta kuulda, ei anna oma elust märku see uus põlv. Ei karjata, surub hambad kokku.» (V 86/6 lk 75)

K. P. — Kirjutada saavad ainult need, kes on jäänud stagnatsioonist puutumata, (27. 02)

T. P. — K. Pruul on tõsimeelne pessimist, R. Veidemann — mõõdukas optimist. — Teemat ei ava ka kriitikud. Nad ainult konstateerivad. — Tsiteeritakse Kaplinskit ja Üdit. (27. 02)

P. O. — Publitsistlik pool teeb nõutuks. Me ekspordime neid artikleid, mille autoreiks ise kardame olla. (27. 02)

J. H. — «Aga mis ühendab siin ja praegu, elus eneses, üliõpilast ja treialit, lüpsjat ja raamatupidajat? Tundub, et ühendusetus.» (V 87/2 lk 40)

P. O. — On vaja intersotsiaalset väljaannet, mis ühendaks kultuurilisest suhtlemisest kõrvalejääjaid. Neil pole ajaloolist mälu ja see on oht kultuurile. «Vikerkaar» suurendab neid vahesid. Rõhutades humanitaariat, teeb ta erinevate gruppide vahelise elementaarse suhtlemise raskeks. (27. 02)

J. L. — 60-ndate «Nooruses» püüti leida sidet reaalia ja humanitaaria vahel. Vähemasti neid ei vastandatud. (27. 02)

R. V. — Meie põhieesmärgiks on rahvuskultuuri säilitamine, ajaga kaasaliikumine, huvi äratamine sootsiumi vastu, sillaks olemine kahe põlvkonna vahel ja selle seltskonna otsimine, kes looks ise oma maailma. (27. 02)

P. O. — Suur huvi Ed. Savisaare artiklite vastu näitab, et meie noorsugu on sotsiaalselt infantiilne. Ta pole kunagi mõelnud, mismoodi ühiskond koos seisab. (27. 02)

M. S. — «Kas tõesti on tegemist jälle ühe vaikiva põlvkonnaga? Meenutame, et nõndasamuti ristiti omal ajal 70-ndate põlvkonda, kes nüüd kõneleb juba täiel häälel, koha ootesaalis on paljud vahetanud toimetusetooli vastu. Miks läheb «meie» sellest põlvest vaikides mööda ja ehitab silda 80-ndate põlvkonnani? (17. 01)

J. L. — Palju on räägitud 60-ndate ja 80-ndate sarnasusest. Võrdlesin 60-ndate lõpu «Noorusi» ja «Vikerkaart». 20 aastat tagasi tegid «Noorust» (vanuseliselt) needsamad inimesed, kes praegu on noorteajakirja «Vikerkaar» toimetuses. «Noorust» kujundasid fotod kaasaegsetest noortest igas eluvaldkonnas. Kogu ajakirja toon oli vahetum ja demokraatlikum. Isegi marksismist räägiti humoristlikult. Ja veel üks silmapaistev erinevus: suhtumine võimusse. Kui varem toetus kogu seltskonna ja ühiskondlik elu tunnustatud liidritele, juhtidele, siis nüüd vaatavad kõik selle järele, et keegi esile ei tõuseks. Võimul olemine pole enam populaarne. Näen praegust, 80-ndate põlvkonda olevat seotud 50-ndate lõpu ja 60-ndate alguse noortega enam kui 60-ndate II poole põlvkonnaga. Esimesed olid selleks ajaaugu täiteks ja puhverpinnaseks, millelt ehitati 60-ndate lõpu kultuuri kõrghoone. Ja ka meie loodame, et kunagi, võib-olla üsna pea, tuleb see oodatud noor ja särav põlvkond, kes jätkaks katkestunud tööd. (27. 02)

* * *

Missugune lootus Eesti asjas! Hakkas Eesti laul helisema, olivad mehed kui elu ja tuli. Kas oli nende pilk lähem? Siis oli eestilist tilgakene veel alles olemas, ja ometi, kui palju ta õnnestas!

J. Liiv, «Elu sügavusest», Trt 1909

* * *

Ütlesin, et selles viimasel ajal üha teravamaks muutuvas põlvkondade poleemikas tundub midagi nihkes ja korrast olevat. Kuidas üldse saada aru salapärasest abstraktsioonist «noorus»? Mõtleb sõnavõtnu 15-, 20- või 30-aastasi, mõtleb ta punkareid, breikareid, maaüksinduses elavaid või kõrgkoolides olijaid? Või hoopis neid, kelle loomeread toimetusi uputavad?

Kultuuri objektiks on alati olnud Inimene tema ajas. Intelligendi kohuseks, olgu ta vanemast, keskmisest või nooremast põlvkonnast, on ja jääb selle püsiväärtusliku kaitsmine ning edasiviimine, mida kultuur on aastatuhandeid hoidnud. Ja ma tean, et ka tänased tulijad käivad Toomel Kristjan Jaagu juures palvet lugemas: Kas siis selle maa keel ... Ei tahaks kuidagi uskuda, et oleks sirgunud nii vägevate meeste sugu, kel päris oma asi ajada. Põlvkondade vaheliste müüride ladumine ja sissisõda kultuuris — just see tekitab nõutust. (Loodan, et mitte, veel trotsi visata nurka oma kümme kampsunit minemaks tagidesse neete timmima.)

1986. aasta «Nooruse» 6. ja 7. numbris on avaldatud tuntud filmirežissööri Mihhail Rommi tekst filmile «Ja ma ikkagi usun».» Selles põlvkonnas on tunda protesti /.../ Kadunud on korralik, tagasihoidlik vaoshoitus /.../ See põlvkond käib ringi ainult enda ümber vaadates, mürgitatuna asjade särast /.../ Imelik ja arusaamatu põlvkond /.../ Kogu aeg, kogu aeg ... on nende ees nägemus, mõte: elame üle? ei ela?»

Need on mõtted aastaist 1968—1971. Kas on siis tänastel noortel tõesti mingi oma, teistele ligipääsmatu aeg? Avatud ajatunnetus peaks olema iga loomeinimese südameasi ja ka selleks olemise üks eeldusi. Meie väike rahvas ei tohiks ennast veel nii rikkaks pidada, et oma vaimujõudu «meie-teie-nemad» kõidikutega siduda!

MARIN ROOSE

1978. aastal käis meid pildistamas Kaljo Raud. «TRÜ» sai 30. Mai on paremalt teine, tema kõrval tollased korrespondendid Aarne Rannamäe ja Raimu Hanson, siis toimetaja.

MAI MÄNNIK-LEPP

Teisipäeva hommikuti oli kaugelt kuulda kirjutusmasina klõbinat. Ükskõik kui vara püüdsime kohale jõuda, olid Sina, kõige kaugemalt tulija, juba siin, trükitud käsikirjade pakk meile valmis pandud. Mitu kuud lootsime Sind jälle eest leida. Nüüd on meile teada kurb paratamatus — Sa ei tule enam kunagi.

***Alma mater* oli Su enesele võtnud, hoidis Sind oma kiire ja põneva elu sees. Sulle meeldis see. Mõne õpiaasta järele arstiteaduskonnas tulid töökohad kirjastusosakonnas ja mujal. Paarikümnest aastast möödus Sul suurem jagu lehetegemise juures. Sinu puhas ja täpne töö oli teada paljudele. Läbi Sinu on valmis saanud lugematud kursuse- ja diplomitööd, väitekirjad... Ikka olid Sul käepärast sõnaraamatud, leksikonid. Võib ju masinakirjutaja teksti miskit mõtlemata ümber lüüa. Sina nii ei saanud.**

Ääretult kurb on kirjutada mälestussõnu oma töökaaslasest, sõbrast, kellest väga suurt puudust tunneme, keda oleks tahtnud pinevamatel hetkedel enam aidata. Meil on hea meel, et saime Sinuga koos olla. Õppisime Sinult töökust, julget otsekohesust, enesevääri kust, sügavat lugupidamist teiste vastu, avameelsust... Nii jäädki Sa meile meelde.

Lehetoimetus

100 AASTAT ÕPETLASE, B. PRAVDINI (1887—1987) SÜNNIST

Vene kirjanduse kateeder tähistab 1. aprillil TRÜ nõukogu saalis kl. 19 oma endise kateedrijuhataja, tuntud leksikoloogi dots. Boriss Pravdini 100. sünniaastapäeva. Kavas ettekanne B. Pravdini elust ja loomingust (prof. S. Issakovilt) ning mälestused kolleegidelt (prof. B. Jegorovilt, prof. J. Lotmanilt, T. Murnikovalt). Õhtu lõpeb lillede panekuga B. Pravdini hauale Raadi kalmistul. Oodatud on kõik huvilised.

FOSFORIIDITEEMA!

Neljapäeval, 2. aprillil on kl. 16 aulas õigusteaduskonna ja ajalooosakonna lahtine komsomoli üldkoosolek. Päevakorras «Kavandatava fosforiidikaevandamisega seonduvad probleemid».

NB! Aeg võib muutuda.

DISKUSSIOON!

Esmaspäeval, 30. märtsil kl. 18 toimub üt. 212 teaduskondadevahelise teoreetilise seminari «Ühiskondlike ja majanduslike uuendus-te sotsiaalfilosoofilised probleemid» esimene diskussiooniõhtu **«Mida uut toob ühiskonna arengusse sotsialistliku ettevõtte seadus?».**

Arutelu juhib prof. R. Blum. Oodatud kõik huvilised õppejõud ja üliõpilased.

RSR!

Teisipäeval, 31. märtsil on raamatukogu aud. 293 väikese ringi koosolek. Lähemalt tuleb juttu Inglismaast. Algus kl. 18.15.

SLAIDID ... SLAIDID

*Looduskaitsering kutsub kõiki osalema suurel diapositiivide õhtul. **Esineda võib igaüks ning pealtvaatajaidki ootame suurel hulgal.***

Veidi temaatikast. Metsad, mered, mäed, rabad, inimesed ... ühesõnaga kõik, mis meeldinud endale ja kenasti välja kukkunud. Programm on püüratud ühe diapositiivikarbiga ehk 36 kaadriga. Taustaks võib võtta sobiva heliplaadi või maki koos kassetiga.

Põnevustamise eesmärgil võtame kõik osa hindamisest 10 palli süsteemis. Parimaile auhinnad.

Ootame kõiki kolmapäeval, 8. aprillil kl. 18 Tähe 4 aud. D-006.

LOODUSKAITSERINGIS

Esmaspäeval, 30. märtsil räägib ja näitab slaide Tallinna Loomaaia direktor Mati Kaal.

Küsimustega loomadest ja loomaaedadest tulla kl. 18 Tähe 4 D-120.

PEDAGOOGIKARING

Neljapäeval, 2. aprillil kl. 18.15 pedagoogikakabinetis (üt. 104) otsime vastuseid küsimustele: Kuidas jõuda inimhinge, (-tundmuste) varjatud läteteni? Milline on inimene iseenda jaoks?

TRÜ AULAS

Laupäeval, 28. märtsil kl. 19 TRÜ Akadeemilise Naiskoori SEMESTRIKONTSERT. Kaastegev Tartu kultuurihoone puhkpilliorkester. Pääsmed müügil tund enne algust.

«Vanemuise» kontserdisaalis pühapäeval, 5. aprillil kl. 19 TRÜ TAIDLEJATE KEVADKONTSERT. Pääsmed müügil kontserdisaali kassas.

KLUBIS

Laupäeval, 28. märtsil kl. 21 EKSPERIMENTAALDISKO:
- ✲ KEVAD (PEO) RÜTMID
- ✲ kuulamiseks ELO.

Pühapäeval, 29. märtsil kl. 17 HEAVYRALLY.

Esinevad ansamblid «HADES», «OKASPENDEL» ja *ABS*.

Kommenteerib RIHO BAUMANN.

Pühapäeval, 29. märtsil kl. 21 DISKOPROGRAMM:
- ✲ ÜLIÕPILASTEST VANA-IDA MÜTOLOOGIAS
- ✲ kuulamiseks GENESIS.

NB!

Esmaspäeval ilmunud «TRÜ» nr. 10 on mõeldud sisseastujaile ja müüki ei tule.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 1333, Tiraaž 3000.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 12 (1484) | Reede, 3. aprill 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

Üliõpilastaidluse preemiad

ÜLEÜLIKOOLILISEL TAIDLUSKONKURSIL VÕITSID PEAPREEMIA MATEMAATIKUD. Märgiti ära VAHER OLEVI väga hea näitlejatöö (pildil).

MAJANDUSTUDENGITELE ANTI PREEMIA AKTUAALSE PROBLEEMI KÄSITLEMISE EEST.

Mõlemad trupid pälvisid tuusiku Kääriku terviselaagrisse. Esindajail palume aprilli esimesel poolel pöörduda üliõpilaste aü-sse.

FÜÜSIKUD-KEEMIKUD SAID PREEMIA OSAVÕTU EEST.

Teid oodatakse 8. aprillil kl. 18 TRÜ klubis (ruum 207).

EVALD VELDEMANNI foto

Viiendad üliõpilasteatrite päevad Tartus

9. APRILL

17.00 A. Vampilov, «PROVINTSIANEKDOODID»
Lavastaja V. Glazunov.
TRÜ vene üliõpilasteater.

20.00 N. M. Karamzin, «VAENE LIISA»
Lavastus ja muusika M. Rozovski.
Moskva teatristuudio «U Nikitskihh Vorot».

10. APRILL

18.00 A. Blok, «VÄIKE PALAGANIKE»
Lavastaja G. Varnas.
Draamatrupp Vilniusest.

20.00 Vilniuse ÕUETEATRI programm pantomiimis ja sõnas.
Lavastajad D. Bagdanskaite, E. Žukauskas.

11. APRILL

12.00 KONTSERTAKTUS TRÜ aulas.

14.00 J. Kessel, «LÕVI»
Instseneering ja lavastus T. Rebane.
Tallinna tudengiteater.

18.00 JEUNESSE OBLIGE, Noor-Eesti kirjanduslikke palgejooni
Kokku seadnud E. Gross.
TRÜ luuleteater «Valhalla».

21.00 «MIS KASU ON INIMESEST»
Juhendajad J. Tooming ja E. Hango.
RAT «Vanemuise» stuudioetendus.

PIDU KÕIGILE!

12. APRILL

14.00 «TULELAUL». Kompositsioon B. Alveri luulest.
«MÕISTMISEST». Kompositsioon P.-E. Rummo luulest.
Juhendaja K. Arbet.
S. M. Kirovi nim. NKK keskuse klubi draamastuudio.

18.00 «VÕSSOTSKI KARNEVAL».
Põimik Võssotski luulest ja lauludest.
Lavastaja F. Filštinski.
Leningradi rahvateater «Perekrjostok».

Kõigi etenduste lavaks on TRÜ klubi.

Piletite eelmüük TRÜ klubis teisip., 7. apr. ja kolmap., 8. apr. kell 16—19 ning TRÜ peahoones kolmap., 8. apr. kell 12—14.

Jaan Ehlvestile pronksmedal

Minskis lõppenud Nõukogude Liidu maletšempionaadil pälvis V kursuse psühholoogiaüliõpilane pronksmedali. Ühtlasi sai ta õiguse osa võtta maailmameistrivõistluste tsooniturniirist. See on suur edu, mis teeb au nii Jaan Ehlvestile ja Eesti maleliikumisele kui ka meie ülikoolile.

Norijad võivad väita, et puudusid kolm tuusa: Kasparov, Karpov, Sokolov. Kuid Nõukogude Liit on maailma parim malemaa, Nõukogude tšempionaat tugevam mis tahes riigi meistrivõistlustest. Ei maksa pisendada Jaan Ehlvesti võitu. Muidugi, viis vooru enne lõppu oli meie mehel poolteisepunktiline edu jälitajate ees. Maksimalistid lootsid, et tuleb *Grand prix*. Kahjuks tulid valusad kaotused — algul üks, siis teine maailma neljandalt mehelt Jussupovilt. Niimoodi läksid mööda Beljavski ja Salov. Ent Jaan Ehlvesti tulemus on väga hea. Parim, mida TRÜ üliõpilased on seni NSV Liidu malemeistrivõistlustel saavutanud.

Põõrakem pilk ajalukku. 1938. aastal alustas Paul Keres matemaatikaõpinguid Tartu Ülikoolis. 1940. a. septembris võttis P. Keres osa NSV Liidu XII maletšempionaadist Moskvas. Tulemused: 1.—2. Bondarevski ja Liiental 13,5; 3. Smõslov 13; 4. Keres 12; 5.—6. Boleslavski ja Botvinnik 11,5 punkti. Paul Keres oli siis 24-aastane. Mõned kuud hiljem korraldati turniir nimetatud kuue vahel Nõukogudemaa esimese absoluutse tšempioni selgitamiseks. Märtsis ja aprillis 1941 mängiti neljaringiline turniir Leningradis ja Moskvas. Mihhail Botvinnik kogus 13,5, Paul Keres 11, Vassili Smõslov 10 punkti. Tegelikult selgitati NSV Liidu kandidaat maailmameistrimatšiks. Mõni nädal pärast rasket turniiri avaldas Tartu ajaleht foto Paul Keresest eksamiruumis, kus tema teadmisi hinnati maksimumiga. Siis algas Suur Isamaasõda, kolimise tõttu Tallinna katkesid P. Keresе õpingud. Ent tema ere täht säras maletaevas veel aastakümneid.

Paul Keres oli erakordne isiksus, temas ühines talent töökusega. Tagasihoidlik, taktitundeline, mitmekülgne sportlane (Nõukogude Liidu II liiga võitja tennises!), kes oma elureziimi allutas sportlikele eesmärkidele. Niisugusena oli Paul Keres aastakümneid eesti sportlaskonna eeskuju.

Nüüd on Jaan Ehlvest kanda kinnitanud Nõukogudemaa maletajate kõrgemas seltskonnas. Loodame ja soovime, et tänavune medal ei jääks viimaseks. Jätkugu Jaanil kainet mõistust hindamaks oma missiooni, arukust arendamaks kereslikke iseloomujooni, sest tee on alles algamas.

VALTER LENK

Mälestuspäevad traditsiooniks

13. märtsil möödus 185 aastat tuntuima balti õigusajaloolase ja tsivilisti Fr. Georg von Bunge sünnist. TRÜ ajaloo muuseum ja õigusteaduskond korraldasid sel puhul teadusajaloo päeva. Vanemõpetaja Peeter Järvelaid tutvustas Bunge kujunemist teadlaseks ja andis ülevaate tema tegevusest Tartu ülikooli professorina. Läti RÜ riigi ja õiguse teooria ja politoloogia kateedri dots. Romans Apsitis ning meie dots. Jüri Jegorov tutvustasid Bunge tööd kohaliku seadusandluse süstematiseerimisel ning hinnanguid Läti ja Eesti NSV teaduskirjanduses.

Järgnes vestlusring, mida juhtis riigi ja õiguse teooria ja ajaloo kateedri juhataja dots. Igor Gräzin. Leiti, et Bunge tegevust on seni hinnatud rohkem ideoloogilisest aspektist, tagaplaanile on jäänud selle metodoloogiline tähendus teadusloos.

JAAK LÄIDE

Salongiõhtuga lõppes teatrikuu

Teatrikuu viimasel päeval kogunes paarkümmend huvilist salongiõhtule «A. S. Puškin luules ja muusikas». Tartu Plastmasstoodete Katsetehase eksootilises talveaias esitasid «Vanemuise» teatri näitlejad ja lauljad Guido Tuvi poolt kokku seatud programmi. Kava kanti ette alles kolmandat korda.

Musitseerisid Eesti NSV teenelised kunstnikud Valdeko Viru ja Vladimir Annikov, luulet luges Eesti NSV teeneline kunstnik Lembit Eelmäe.

Õhtu avas L. Eelmäe luuletusega «Muusa». Siiski domineeris programmis luule üle muusika, ansambel (klaver, viiul, flööt) esitas Glinka, Tšaikovski, Šeremetjevi ja teiste vene klassikute teoseid.

Guido Tuvi koos naissolistidega laulis hingestatult, kuigi kuulajaid esinejaist ehk palju rohkem polnudki. Intiimses õhkkonnas ei häirinud kuigivõrd seegi, et luuletuste valik oli veidi juhuslik.

Salongikülalised võisid rüübata piparmünditeed ning pärast kava sealsamas tutvuda Tartu Riikliku Kunstimuuseumi näitusega «Vene maalikunst 18.—19. saj. I poolel».

Lõpuks tänati näitlejaid, kes töörohkel ajal leidsid võimaluse nii väikesele publikule esinema tulla.

KRISTEL-KUKK

Võistlus kui kohustus, võistlus kui vajadus

● MÕTTEVAHETUS ●

- **M. Zilmer «Selgituseks» TRÜ nr. 2**
- **K.-S. Rebane «Kas meil ikka on sotsialistlik võistlus?» — nr. 4**
- **J. Reiljan «Uuenduslik formalism SV-s.» — nr. 5, 6, 7.**
- **A. Viru «Lihtsus viib konkreetsusele» — nr. 9.**

4. **Üks mõte:** *Kui Ruu on Kängu taskust välja hüpanud ja Notsu sinna sisse karanud, ei märka Kängu vahet, sest Notsu on Imetilluke Loomake.*

Winnie Puhh

Ei ole kahtlust selles, et SV on kujunenud formalistlikuks üritusеks. Teretulnud on avameelne mõttevahetus. Enne ümberkorraldusi on aga vaja mõista sedagi, et praeguses situatsioonis on kasulik vana meelde tuletada ning koos sellega aktualiseerida ausad (objektiivsed) mängureeglid.

* * *

SV ei tulene kohustusest, vaid vajadusest, ja seda nõukogude riigi valitsemise esimestest sammudest peale (sotsialistlik võistlus *pro* kapitalistlik konkurents). **Lenin** dikteeris 1918. aastal nõukogude võimu järjekordseid ülesandeid visandades ja bürokratismiga heideldes järgmist «*... samal ajal eeldab tõesti demokraatlikus mõttes mõistetud tsentralism ajaloo poolt esmakordselt loodud võimalust mitte ainult kohalike iseärasuste, vaid ka kohaliku initsiatiivi täielikuks ja takistamatuks arenemiseks, eeldab ühise eesmärgi poole liikumise teede, meetodite ja vahendite mitmekesisust. Sellepärast on võistluse organiseerimisel kaks külge: ühest küljest nõuab see demokraatliku tsentralismi läbiviimist nii, nagu seda eespool on kirjeldatud, teisest küljest tähendab see võimalust leida kõige õigem, kõige ökonoomsem tee Venemaa majandusliku korra reorganiseerimiseks.*» **(Lenin, «Teosed» kd. 27, lk. 183).**

Niisiis on asjad põhimõtteliselt õigesti paika pandud algusest peale. Nüüd, 70 aastat hiljem, pole küsimus mitte niivõrd sotsialistliku võistluse täiustamises, kuivõrd **esialgsete põhimõtete ennistamises ja moonutustest vabanemises.** Konkreetsemalt, probleemi teravus on «käärides» — ühelt poolt «paberi» tähtsusest pealesurutud formaalse kohustuse ja teiselt poolt inimeste eneseteadvusest tuleneva sisulise vajaduse vahel.

Esimesel silmapilgul võib tõepoolest näida, et SV reputatsiooni saab parandada võistlusjuhendi täiustamisega, eeskätt õiglaste hindamiskriteeriumide väljanuputamisega. Ent senised katsed «õiglust» jalule seada on pigem segadust juurde sigitanud kui selgust lisanud ning tundub, et praegu on paras moment aeg maha võtta ja endale aru anda sellest, kas ettevõtmist jätkata *pro forma* või maha raputada formalism. Aeg oleks vabaneda paberiajastust pärinevate ettevõtmiste ületähtsustamisest ning paberikummardajate seisusest. Teatud edusamme juba on, miks siis ka mitte sotsialistlikus võistluses tema realiteedist lähtuda.

SV ülehindamisest tulenev esmane häda on selles, et temale püütakse taandada ja tema kaudu lahendada kõrgkooli kogu õppe-kasvatus- ja teadustöö sisulised küsimused, nende kvaliteet. Ja mida kõrgemale kruvitakse SV tulemuste tähtsus, seda enam orienteeruvad õppejõud, kateedrid, teaduskonnad punktijahile. Praegu on juba tekkinud niisugune õhkkond, kus näiteks kateedrite plaanipärane õppemetoodiline töö on minetanud endise tähtsuse. Olulisem on osata punkte korjata, on ta siis vastavuses õppetöö sisuliste vajadustega või mitte. SV funktsioon peaks piirduma abistamisega, mitte aga pretendeerima sisulise töö asendamisele.

Punktivaba SV-d ei saa olla (võistlus on võistlus), kuid samas peab arvestama, et kõike (õnneks) polegi võimalik punktides hinnata. Mida loomingulisem töö, seda raskem hinnata. Kirjaniku, helilooja, kunstniku värsket teost pole võimalik punktidesse panna ega SV kaudu teose kvaliteeti parandada.

(Järg 2. lk.)

Võistlus kui kohustus, võistlus kui vajadus

(Algus 1. lk.)

Pealegi on loomingulises töös tõusud, mõõnad ja stabiliseerumine ette ära arvamatud. Majandussfääris on olukord kardinaalselt teistsugune. Mida mehhaniseeritum töö ja tegevus, seda kergem on tulemusi ette planeerida ja neid hinnata. Majanduselus on SV stimuleeriv mõju enesestmõistetavam ning määravam. Millisesse kategooriasse liigitada õppejõu tegevus, kas arvestada viimase spetsiifikat või jätkata endistviisi (niikuinii keegi ei märka)?

* * *

SV Achilleuse kannaks, nii imelik kui see ka pole, on temale omistatav voorus — komplekssе hindamise alusel anda õppejõudude ja kateedrite tööle objektiivne hinnang ning stimuleerida ja eelistada **ühtlaselt tugevaid**(?) õppejõudusid ja kateedreid. Kuidas saabki eespool nimetatud eesmärke realiseerida, kui pole olemas objektiivseid hindamiskriteeriume? Kõige enam on patustatud ühiskondliku töö hindamise alustes, sest siin on järgitud autokraatsuse printsiipi, s.t. punktid on ette määratud sõltuvalt positsiooni tähtsusest (võistlust sisuliselt ei toimu!).

Näiteks juhendi alusel ei saa teaduskonna metoodikakomisjoni esimees ega tema liikmed oma tegevuse eest ühtegi punkti, küll saab metoodikakomisjoni esimees 20 punkti kuuluvuse eest TRÜ metoodikanõukogusse. On päris kindel, et objektiivseid hindamiskriteeriume erinevate valdkondade töö võrdlemiseks pole võimalik välja töötada. Tundub, et seda on tunnetanud ka SV komisjon, kui ta näeb ette võistluse «objektiviseerimiseks» täiendavalt mitmesuguste komisjonide hinnanguid, reidide ja ülevaatuste tulemusi, lisamaterjale. Ent sellega muutub SV veelgi ebamäärasemaks. Tähtis pole üksnes tulemuste avalikustamine, vaid ka juhendi avalikustamine, mis peaks olema võimalikult konkreetne ja arusaadav igale osavõtjale. Väljapääsu ja abi ei tule otsida juhendi dünaamilisuses, s. t. et oleks võimalus teda pidevalt muuta. Vastupidi, tuleb hoolitseda selle eest, et juhend muutuks stabiilseks (juhend peab organiseerima, mitte desorganiseerima).

Kui pole võimalik anda objektiivset komplekssет hinnangut, langeb paratamatult ära ühtlaselt tugevate õppejõudude ja kateedrite selgitamine. Langeb ära ka elukauge ja põhjendamatu kontseptsioon. Avaneb võimalus võistluste korraldamiseks selle põhiprintsiibist juhindudes — osavõtjatele peavad olema tagatud võrdsed tingimused ja võimalused. Selle küsimuse printsipiaalsust toonitas nii K.-S. Rebane («TRÜ» nr. 4) kui ka J. Reiljan («TRÜ» nr. 7).

* * *

Lõpetuseks mõned ettepanekud:

● SV selgrooks peab olema õppe-kasvatustöö kvaliteedi parandamine. Kõik teised aspektid (teadus, ühiskondlik töö jt.) võivad olla väga tähtsad, kuid õppe-kasvatustöö on hädavajalik.

● Võistlust tuleb arendada valdkonniti.

● SV õppe-kasvatustöös peab alguse saama kateedrist. Õppejõudu hinnatakse kateedri ja õppejõu omakohustuste ja nende täitmise järgi. Paremaid kohti saavutanud õppejõude esitab kateeder edasi teaduskonna konkursile, teaduskond omakorda ülikooli konkursile.

GENNADI JAGOMÄGI,
KKT metoodikakomisjoni
esimees

sotsialistlik võistlus

Millega tegeleb üliõpilaste ametiühing?

ÜLIÕPILASTE AMETIÜHINGUKOMITEE ÜLESANDEKS ON:

- üliõpilaste seaduslike huvide kaitsmine.
- üliõpilaste erialase väljaõppe parandamine.
- üliõpilaste õppetöö, olme- ning puhketingimuste parandamine.
- arstipunkti, profülaktooriumi, üliõpilassöökla, taidlusklubi ja spordiklubi töö parandamine.
- kõigi üliõpilastel tekkivate küsimuste lahendamine.

(TRÜ üliõpilaste ametiühingukomitee aruandest.)

* * *

TRÜ üliõpilaste ametiühingu tööd juhib 23-liikmeline komitee, mis on jaotatud 7 komisjoniks:

- organisatsioonilise töö komisjon **(esinaine Tiina Roose)**
- õppe- ja teadustöö komisjon **(Riina Altmäe)**
- kultuuri- ja kasvatustöö komisjon **(Ivar Värsi)**
- kehakultuuri- ja tervishoiukomisjon **(Riho Allikmäe)**
- olmekomisjon **(Mati Allik)**
- ühiskondliku kontrolli komisjon **(Priit Pallum)**
- sotsiaalkindlustuskomisjon **(Ene Miilen)**
- Alates sellest õppeaastast tegutseb ka tööbüroo.

Põhjalikumat ülevaadet komisjonide tööst saab **lugeda lehe järgmistest numbritest.**

Hetkeseisust

TRÜ üliõpilaste ametiühingukomitee esimees ANTS KULL

Ametiühingute töös on peetud neli tähtsat foorumit: haridus- ja teadustöötajate ametiühingu vabariiklik konverents ja üleliiduline kongress ning ENSV ja NSV Liidu ametiühingute kongress. Seal vastu võetud otsused mõjutavad ka meie tööd.

Meie peamine viga on olnud selles, et me pole kasutanud piisavalt oma õigusi, kaitsmaks täielikult üliõpilaste huve. Muidugi ei tohi hakata kriitikat tegema moepärast. Probleemidele tuleb leida ka lahendusi. Selleks aga, et oma õigusi ja kohustusi teada, on vaja tunda põhikirja. Uut põhikirja oleme näinud vaid projektina, kui see ilmub lõplikult koos muudatustega, tuleb asi teaduskondades selgeks teha. Põhikirja arutamiseks tuleb 16. aprillil kokku aktiivipäev, kuhu kutsutakse ka teaduskondade aü-büroode liikmed ning aü rühmaorganisaatorid.

Üks nõrgemaid kohti meie töös on olnud halb kontakt esmakursuslastega. Enamik tuleb ju ülikooli keskkoolist ning puutub ametiühinguga kokku esmakordselt. Seepärast ei teatagi, miks ja millega see organisatsioon tegeleb. Tahame taas hakata korraldama I kursuse aü-aktiivi laagrit Käärikul (kohe pärast põllutöö lõppu), et üliõpilasi asjaga kursis viia. Kuraatorid aga peaksid hoolitsema selle eest, et aü rühmaorganisaatoriteks ei valitaks ujedaid ja tagasihoidlikke tütarlapsi, kelle iseloom ei eeldagi kaasüliõpilaste eest välja astumist.

Kummalisel kombel kuuleb nii mõnigi kord väidet, et ametiühing on üks kroonulik organisatsioon. Hoopiski mittel Ametiühing on massiorganisatsioon ja lähtub nimelt inimeste huvidest. Käärid tulevad kahjuks sellest, et lisaks rebastele ei tea oma kohustusi ka aü rühmaorganisaator. Aga just temast sõltub suurel määral kursuse mikrokliima. Hoolitsemine perekondade eest, haigete külastamine, sünnipäevade meelespidamine... Pisiasjad, kuid just siit saab alguse kursusetunne... Enamik muresid saab tudeng aü abil lahendada. Aü-komiteest saab vajaduse korral ka juriidilist abi.

Tuusikud

Sanatooriumituusikuid eraldatakse kvartalite kaupa, tavaliselt saab infot pool aastat varem (teaduskonnad saavad vastavad infolehed). Erisoovide korral tuleb esitada aü-komiteele arstitõend ja avaldus (hiljemalt eelmise kvartali alguses).

Tuusiku taotlemiseks tuleb võtta TRÜ arstipunkitst tõend ja kirjutada avaldus. Vastav sissemaks tuleb tasuda TRÜ kassasse, kviitungi esitamisel kirjutatakse aü-komiteest tuusik välja.

Puhkekodutuusikuid, millest osa on perekonnatuusikud, eraldatakse tavaliselt vaheajaks — talvel põhiliselt Pühajärvele ja Võsule, suvel Võsule, Pühajärvele, Jurmalasse jm.

Puhkekodutuusikuid jaotatakse aü-komitee presiidiumi otsusega vastavalt laekunud avaldustele.

Turismituusikuid eraldatakse samuti vaheaegadeks. Jaotamise kord on sama, mis puhkekodutuusikute puhul.

Toetused

35-rublane igakuine toetus emale, kes viibib akadeemilisel puhkusel.

Toetuse saamiseks on vaja:

* võtta dekanaadist akadeemilise puhkuse tõend (s.t. väljavõte käskkirjast), kuhu on märgitud ka see, mis ajani üliõpilane stipendiumi sai;
* kinnitada lapse sünnitunnistuse ärakiri TRÜ kaadriosakonnas (maj. maja 3. k.);
* soovi korral kirjutada avaldus toetuse saatmiseks rahakaardiga või ülekandmiseks pangaarvele.

Ühekordse sünnitusjärgse lapsetoetuse saamiseks tuleb esitada esimese lapse puhul (toetuse suurus on 50 rbl.) vastav sünnitõend; järgmiste laste sünni korral (100 rbl.) lapse sünnitõend, eelmiste laste sünnitunnistuste ärakirjad ja elukohatõend.

Dokumendid esitada maj. majja tuba nr. 103.

(NB! Täpsemat infot saab üliõpilaste aü komiteest tel. 3 53 31 või 1983. a. 16. dets. TRÜ lehest).

Igakuist toetust (12 rubla) makstakse siis, kui sissetulek ühe pereliikme kohta on väiksem kui 50 rubla kuus. Selle saamiseks on vaja esitada majandusmajja (tuba 204) avaldus vastaval blanketil, laste sünnitunnistuste ärakirjad, mis kinnitatakse kaadriosakonnas, tõend elukohast ja tõendid perekonna kõigi liikmete eelmise aasta sissetulekute kohta.

Ametiühingu toetuse saamiseks peab esitama avalduse teaduskonna aü büroo esimehele. Toetuse andmine otsustatakse aü-komitee koosolekul. Raha makstakse välja aükomitees.

NB! Tuusikute ja aü-toetuse määramisel arvestatakse, kas kursusel on aü-piletid vahetatud ja aümaksud makstud.

Toitlustamisega seotud tuusikud

Profülaktooriumi- või dieettuusiku saamiseks on vaja:

* täita TRÜ arstipunktis avaldus.
* võtta majandusmajast (ruum 103) kassaorder ja tasuda kassasse profülaktooriumituusiku eest 15.30 (tuusiku tegelik väärtus 52.50) või dieettuusiku eest 8.40 (tuusiku väärtus 22.40).
* üliõpilaste aü komitees väljastatakse kassa kviitungi vastu tuusik, mis võimaldab viibida 24 päeva profülaktooriumis koos toitlustamisega 3 korda päevas (Leningradi mnt 25, Nooruse või Tähe söögiklas) või dieettuusiku korral ainult toitlustamise 30 päeva 2 korda päevas (Leningradi mnt 25 söögiklas).

Tervistav puhkelaager Käärikul

Laagrite korraldamiseks tuleb teaduskondade üliõpilaste aü büroodel esitada sooviavaldused TRÜ üliõpilaste aü komiteele semestri alguses. Hiljem, kui laager on graafikusse lülitatud, peab korda ajama veel hulga pabereid, millega tuleb tegelema hakata umbkaudu kuu aega enne laagri algust.

Maailmakultuuri defineerimaks

Seni (vt. viimati «Maailmakultuur ja argipäeva sisu» — «TRÜ» 27. II 1987, nr. 6) pole veel öeldud, **mis** on maailmakultuur. On vaid näidatud — ja sedagi mitterangelt —, et meie suhetes inimkonna poolt loodud väärtustesse kujunevad välja teatavad hoiakud ning hinnangud, mille tulemusena maailmakultuur kui inimkonna loomingulise pärandi teatav ühisosa ilmselt luuakse. Üks võimalus maailmakultuuri rangeks määratlemiseks ongi teha kindlaks, kui suur see ühisosa on ja kes teda loovad. Ent juba niisugunegi võimalus nõuab meilt rohkem, kui me tavaliselt raatsime pingutada. Tavaliselt me rahuldume umbes sääraste arvamustega nagu «maailmakultuuri kuuluvad ainult fundamentaalteadused»; «väikerahvad osalevad maailmakultuuris üksnes valitud niššidele toetudes» jne. Kõik sarnased arvamused on suvaliselt umbmäärased ega ava maailmakultuuri tegelikku sisu. Näiteks ei anna nad vastust küsimusele, mille poolest erineb olemuselt internatsionaalse teaduse panus maailmakultuuri olemuselt rahvuslike kirjanduste panusest samasse.

Niisiis on meie arusaamine maailmakultuurist — ehkki me ei teagi täpselt, mida ta endast kujutab — tugevasti eelarvamuslik. Näiteks me oleme veendunud, et maailmakultuur kui rahvuslikest väärtustest kõrgemal asuv väärtuste süsteem on eriti väikerahvaste kultuuridele üksnes vastandatud ja nendega ainult ülevalt alla suhestatud. Kahtlemata oleks äärmiselt õpetlik uurida sedagi, kust ning mille tõttu sellised eelarvamused sugenevad. Aga see oleks juba täiesti omaette teema. Siin piirdugem vaid tõdemusega, et need eelarvamused on tõepoolest olemas ning me ei saa neist niisama lihtsalt vabaks. See ongi käesolevate märkmete lähtekoht: teades, et meil on maailmakultuuri suhtes rida eelarvamusi, kirjeldada maailmakultuuri mõtestamiseks nii (1) neid eelarvamusi endid kui ka (2) nendest ülesaamise teid kui ka (3) maailmakultuuri ennast.

Võib muidugi väita, et loetletud aspektidest on oluline üksnes viimane, millega võrreldes kaks esimest väärivad ainult põgusat tähelepanu. Ent see oleks kärsitu väide. **Me suhestume maailmakultuuriga** (kasvõi selleski tähenduses, mis on toodud eespool — «inimkonna loomingulise pärandi teatav ühisosa») **üksnes koos oma eelarvamustega ning püüetega neid ületada.** Kusjuures see suhe on aina kahepoolne. Me saame maailmakultuurist osa (näit. lülitame rahvuslikku üldharidusse Shakespeare'i «Hamleti» tundmaõppimise) ja järelikult tarbime teda, kuid me ka loome teda (näit. kuuma luminestsentsi avastamine). Paraku algavad meie eelarvamused maailmakultuuri kohta juba sellestki, missuguses vahekorras on meie kultuuris tema tarbimine ja loomine...

Kui iseloomustada meie suhteid maailmakultuuriga päris punkthaaval, siis võiks öelda, et 1) nende hulk on lahtine; 2) nad on ajalooliselt determineeritud; 3) nad on pidevalt muutuvad ja 4) nad on kord konfliktsed, kord harmoonilised. Viimane asjaolu üldistab niisuguseid vahekordi, kus näiteks maailmakultuuri ajaloo tundmaõppimise vahendid kas püüavad üksteist välistada (näit. teadus *contra* kirjandus) või, vastupidi, soodustavad üksteist (näit. keelte valdamine kui alus paljude kirjanduste lugemiseks). Raske pole siiski mitte nende suhete kirjeldamine omadustegi kaupa. Raske on mõista, kes on see «meie», missugune on «meie» struktuur. Sest kuidas ka ei püüaks «meie» osalisi klassidesse jaotada — mitte kellelegi ei saa tema klassi kinnistada, mitte keegi ei istu oma klassis paigal.

Kujutatagu ette näiteks klassi, kuhu kuuluvad ainult professionaalsed kirjandusteadlased. Kes need saavad olla? Ilmselt vaid erialase ettevalmistuse saanud kogemustega spetsialistid, kellele nende eriala on põhitöö ajlikaks ja kes peavad konkurentsis vastu. Järelikult saab selliste spetsialistide rida täieneda vaid samalaadse haridusega nooremate asjatundjate pealetuleku kaudu (ja mitte näiteks hilisemate ümberspetsialiseerujate lisandumise läbi). Olgu nõnda. Ent pädevuse konkurentsi ei kujunda ju mitte professionaalid kitsas ringis omavahel, selle loovad kõik, kes on teel tõe juurde. Ning siis võib väga kergesti juhtuda, et asjaarmastajast autsaider osutub koguni kvalifitseeritumaks kui professionaal, kes omakorda võib enese loodud konventsioonides lootusetultki minetuda.

Teiste sõnadega ja üldjuhul: me liigume oma suhetes maailmakultuuriga klassist klassi. Veelgi enam, me oleme mitmes klassis korraga, samaaegselt. Ühes professionaalidena, teises asjaarmastajatena, kolmandas võhikutena jne. Kusjuures seda kolmandat klassi on ilmselt kõige rohkem: mitmesuguste disproportsioonide tõttu (vt. «Meie ja maailmakultuur. Disproportsioone» — «TRÜ» 19. XII 1986, nr. 37) oleme me maailmakultuuri kui terviku suhtes professionaalsed või asjaarmastajadki võrdlemisi harva.

Mõnikord on mõista antud, et maailmakultuur ise loobki sellist võhiklikkuse ülekaalu, sest tema mõtestamine nõuab väga universaalseid teadmisi. Kummatigi pole küsimus üldsegi mitte selles, et niisugused teadmised oleksid põhimõtteliselt välistatud. Küsimus on sootuks muus, nimelt selles, kas me tõepoolest tahame neid teadmisi hankida või ei ja kas meil on selleks vajalikke vahendeid ning kust me nad saame. Sest üheaegselt koos meiega hangivad võibolla isegi samu teadmisi teised, kelle programm maailmakultuuri suhtes ei tarvitse meie omaga sugugi kokku langeda, kuid kelle õigus vahenditele maailmakultuuri tundmaõppimiseks pole meie omast kuidagi väiksem.

Maailmakultuuri definitsiooni saamiseks peaks seega arvestama, et see, mida on võimalik tema läbi märkida, 1) luuakse erinevatelt lähtekohtadelt ja erinevate eesmärkidega; 2) saab ositi ülimalt heitliku saatuse osaliseks; 3) täieneb pidevalt ja 4) on sellegipoolest ühtne. Lisaks tuleb meeles pidada sedagi, et me ei saa maailmakultuuri defineerida väljaspool oma aega. Maailmakultuur saab oma tähenduse mälu ja oleviku kokkupuutekohal.

PEETER OLESK

Nael kummi ehk juubelihõnguga juttu

Aeg on selline, et tee, mis sa teed, ikka tuleb ühest kohast teise hirmus kiiresti jõuda. Mis siis viga, kui auto käsutada, ja suisa ideaalvariant, kui ise julgelt rooli keerata võid. Paberid taskus ja puha. Mitte kõik tudengid pole õnnelikud lubadeomanikud. Aga siin saab aidata ülikooli enda **auto-motokabinet.**

1962. aastal 27. märtsil andis ülikooli toonane rektor Feodor Klement välja käskkirja, millega loodi ülikooli juurde auto-motokabinet. Loodut põhjendati üliõpilastes aina kasvava tõsise tehnikahuviga. Vastloodud kabineti juhatajaks sai **Ants Pilt.**

Pole vist kellelgi olnud kergeid algusaastaid. Kabinet ja Ants Pilt alustasid keemiahoone keldrist, rottide kõrvalt. Siis tulid Kingissepa ja Gagarini tänava maja. Ning alates 1982. aastast võib Ants Pilt end lausa paruniks pidada: ülikooli juubeliaasta andis kabinetile lahedad ruumid Tiigi tänava õppehoonesse.

25 aasta jooksul on ülikool load andnud ligi 3000 amatöörautojuhile, lisaks veel umbes 500 mootorratturile. Kuni 1978. aastani olid kursused tasuta, nüüd saab tudeng paberid kätte 68 rubla eest.

Igatahes kergelt need paberid just kätte ei tule. Esimese õpikuu vältel ootad enam-vähem iga tund, millal kirves kukub. Kardad, et just tänа on see päev, kui Pilt võtab jälle oma nimekirja välja ja põrutab: «Kallaste! Jälle on teil töö «1»! Ega selliseid meil küll siia vaja pole! Hakkate mul roolis ka vigureid tegma. Vat kihutab siin mõni, pori lendab... Mina ei taha oma õpilaste nimesid «Edasi» mustast raamist lugeda. Hakake astuma!»

VILJA KALLASTE

PETERBURIS PETROGRADIS LENINGRADIS

(Algus eelmises lehes)

Meie tagasihoidlikust «Me isel» ei tee keegi välja.

Alustame Aafrika saalist. Veedame seal ligi kaks tundi. Seda tänu mehele, kes meid ühe eksponaadi juurest teise juurde veab. Meil on hullumoodi vedanud — ekskursioonijuhiks on mees, kes ise Aafrikas mitu aastat elanud. Kahjuks ei jäta keegi meist meelde meie suurepärase juhi nime. Juba alguses ütleb ta ära, et võib tunduda natuke imelik ja naljakas, sest eelmisel päeval kaitsnud ta just oma kandidaadiväitekirja Aafrika teemal. Naljakas ta ei tundu, aga tore on küll. On ääretult kurb, kui saal otsa lõpeb ja me temast lahkume. Et meid pisutki lohutada, laulab ta meile vahva neegrilaulu. Meie jälle kingime talle pudipadi ülikoolist (pilte, vimpleid). Teadusraamatukogu pilti vaadates ütleb ta, et on siin käinud, ja seletab lahkesti, kuidas kohvikusse saab. Trepist üles ja vasakule.

* * *

Kuidas me Wandi ja tema sõbraga kokku sattusime, seda ei oska ma enam täpselt tagantjärele öelda. Igatahes on need kaks mustanahalist noormeest korraga meie kõrval. On õhtu, lõrtsi peksab näkku, aga nemad ei tee meie kiirest sammust väljagi. Teada saanud, et oleme Eestist, peab Wand meid

J. A. Houdon. Voltaire.

lausa sugulashingedeks. Ta käis suvel Tallinnas ja loeb nüüd üksteise järel üles hotellid «Viru», «Olümpia», terve karja restorane ja siis hakkab järsku suure vaimustuse ja asjatundlikkusega rääkima vanalinnast. Asjatundlikkuse juuri ei tule kaugelt otsida — Wand ja ta sõber õpivad Leningradis kunstiajalugu. Jutt veereb oma rada ning järsku oleme narkomaaniateema juures väljas. Wand küsib, kas ma seda lauljat (tuleb mingi arusaamatu nimi) tean? Ei saa aru, keda pean teadma. Pärast seitsmendat või kaheksandat viisakuseta üleküsimist saan inglise-vene segahääldusest aru, et Wand mõtleb Bob Marleyd. Jah, kuulnud üht-teist olen. Küsijat see vastus ei rahulda ja ta pärib, kas ma Bobi kontserdil olen käinud. Tagasihoidlik ei. Aga kas ma üldse New Yorgis olen käinud? Ilmselt olen ma pärast järjekordset eid nii õnnetu näoga, et Wand lohutab mind ja soovitab juba saabuval suvel seal ära käia.

Järgmisel päeval ostan endale kauplusest «Iskusstvo» saksakeelse raamatu «New York».

* * *

Ongi kõik, mis sobib kirja panna. Muist jäägu jutustamiseks sõprade kitsasse ringi, muist hoopis jutustamata, lihtsalt iseendale vanaduspäevadel mäletamiseks. Punkt.

VILJA

Mulle jäi 75 ptiirida. Alatasa palun teisi, kirjutage lühemalt, mahub ühte numbrisse rohkem eri teemasid, leht huvitavam jne. Nüüd pean ise kokkuhoidlik olema.

TAHAN *veidi kergitada katet Leningradi sõidult. Aasta viimasel ülitihedal nädalal helistati meile Ajakirjanike Liidust ja paluti vastu võtta Leningradi kõrgkoolilehtede sektsiooni esindus. Tegime seda meeleldi. Peale uute tuttavate ootasid meid Neevalinnas ees ka eelmise aasta RSP ajal toimetuse seminarist osavõtnud Miša, Tanja ja Valja Leningradi RÜ lehest. Nagu nüüd reisiloost teada, oli meil igati korralik elamine + toidutalongid, igal õhtul teater... Tartu vastu tundis huvi ka Puškinis asuva Leningradi Põllumajanduse Instituudi lehe toimetaja Juri Havkin, kes nüüdseks juba siingi käinud. Toimetajate omavahelised jutud olid liiga töised, et neid leheveergudele tuua. Seda enam*

JÄLGIN *nüüd kolleegide väljaandeid. On, mida tähele panna. Leningradi RÜ lehes diskuteeritakse ägedalt komsomoli ja OV üle (ka Moskva jt. ülikoolide lehtedes). Näiteks tuuakse peaaegu kahel küljel fotoreportaaž komsomoli põhikirja arutusest. Koosolekul ei tehtud konkreetseid ettepanekuid, arutleti hoopis laiemalt, avati ennast: «Konkreetseid ettepanekuid ei ime sõrmest välja koosolekul, need tekivad töö protsessis.» Ühel häälel oldi üliõpilasdekanaadi poolt — eksperiment žurnalistikateaduskonnas! Autor järeldas, et nooremad kursused on üle objektiivsetest raskustest. Näiteks oodatakse õppejõududelt näidisloenguid, et siis valida nende hulgast sobivaim lektor. Muide, ei peljata kritiseerida ka kõrgemaid komsomoliinstantse.*

Leningradi lehe kolleegid lubasid meie muusikapäevadele tulla (nende lehes on ilmunud probleemartiklid muusikasuundadest, ka heavy-metallist). *Pääsmete koha pealt jäime küll vait, sest neid ei jagu enam üliõpilastelegi. Märkmik*

ON *täis fakte, muljeid. Meeles on jooks ühest kohast teise (küll Tartus aega hinge tõmmata!), ka ootamatu keelekokkupõrge. Samuti profülaktooriumi leival olnud Omski tudeng: «Kuidas te küll iga päev hakkama saate, kui oma emakeel kehvalt käes?» Meie emakeeleks pidas ta vene keelt. Kulus mitu tundi selgitamaks, et Eestis ajame oma asju oma emakeeles, s. o. eesti keeles, et me tahaksime ka ise vene keelt paremini osata jne. Ometi on õpetatud kusagil ja õpetatakse ilmselt praegugi: meie suurel kodumaal on ainult üks emakeel. Aga omskilane tuli meid järgmisel hommikul harimise eest tänama.*

Leningrad ja sel korral Blok, Mendelejev, Rodin, Monet, Voltaire...

VARJE

M NAGU MOSKVA

Umbes kella kaheteistkümne paiku jõudis rong Moskvasse. Mööda jääkonarliku perrooni sammudes tuvastasin, et ikka veel on Moskva just niisamasugune kui enne — kaks, kolm, kuus, seitse, kümme ... aastat tagasi. Vahest ainult inimesi on vähe rohkem. Nagu seesama Leningradi vaksalgi — ikka needsamad müügipunktid, tabloodel samade rongide samad kellaajad. Küllap toimub siin iga päev olulisi sündmusi, tähtsaid kõnelusi, muutub jaamakorraldus, ametisse saab uus jaamaülem, tekivad uued intriigid — aga minu jaoks, kes ma siit oma suure või väikese sumadanigi läbi täterdan, tehes ehk vastumeelse peatuse ainult piletite eelmüügi kassa juures, minusuguse jaoks on ikka kõik endine: perroon ja jaamahoone ja sissepääs metroosse ja... Ja kõik see on nõnda sellepärast, et kõnnin jaamast üle, mitte jaama sisse. Nii on vist ka Moskva linnaga. Kõnnime mööda tema välispinda, imetleme, kirume ja võtame teatavaks selle hiigelkere välise reljeefi, aga sellest, mis keeb ja käärib SEES, pole meil aimugi. Ja kui keegi seletakski, oleks sellest ikkagi vähe kasu, sest nimed, inimesed, intriigid ja elulaad on võõras.

* * *

Seekord püüdsime, viisteist žurnalistika «studentkat» ja üks «student», oma õppejõudude — dotsentide Marju Lauristini ja Peeter Vihalemma saatel minna natukenegi Moskvasse sisse. Minna sisse niisugustest ustest, kust pääseb sisse ainult töötõendi või loa või erinimekirja alusel — TASS, KTV. Pidada **«Sobessednikuga», «Moskovski Komsomoletsi»** toimetajatega sisulisi vestlusi teemadel, millest paar aastat tagasi omavahelgi ohates räägiti, külalistega kõnelemisest rääkimata. Näha **Moskva RÜ teleeriharu žurnalistikatudengite õppesaateid ja baasi** — loomulikult kähku omadega võrreldes. Aga ka leida hiigelliku onkoloogiakompleksi külje alt üles tilluke näitusepaviljon, milles peituvat näitust mitte kuskil ei reklaamitud (sellest hiljem); siseneda õhtul ühikatuppa, mis pooliku ja kuivanud-näsitud leiva, lössitallatud kingade ja sorakil kardinate poolest vähe erineb meie keskmisest ühikatoast, ainult jah, minu õõbimise toas vedeles kirjutuslaual tühi postipakk, saatja aadressiks linnake kuskil Siberis. Ma arvan, et Moskva sisse on tunduvalt raskem minna kui Mary Poppinsiga pildi sisse...

Eespool mainitud sooline ühetoonilisuski — viisteist ja üks naissoo kasuks — põhjustas nii mõnegi imestunud kulmukergituse. Mispeale dotsent Marju Lauristin selgitas: «Need on meie IV ja V kursuse üliõpilased, just nendelt kursustelt võeti noormehed armeesse.»

Esimene pool päeva kulus majutamisele. **MRÜ Šverniku tänava ühiselamu** üks pisike ootesaal nägi välja kui hotellifuajee: aspirandid, täienduskursuslased, meiesugused — praktikale tulnud. Meid paigutati tubadesse nn. DAS-2-korpusesse. Tegime majutamise käigus läbi kõik emotsionaalse seisundi astmed alates kergest ärritusest otsustavatele tegudele viivate vihapursete ja tuima ükskõiksuseni. Majutamistsükkel kulges kõigest sellest häirimatuna — tunde. Lõpmata tänulikud olime ka, sest nii suurel hulgal tudengitel Moskva linnas ulualust saada — see on (organiseerimis)vaev ja -osavus ja õnn. Maja ise on suur ja ilus. Ehitatud kunagi kommunistliku elulaadi tarvis. (Et majja tollal piisavalt elanikke ei leitud, anti valminud hoone ülikoolile.) Kõigil viieteistkümnel korrusel, siin-seal, elab ka Eestist pärit MRÜ tudengeid.

Järelejäänud õhtut püüdsime kasutada ökonoomselt ja efektiivselt. Mitmes kinos jooksis Abuladze «Patukahetsus». Aga pileteid järgmiseks päevaks ei olnud. Tuli tulla homme, et saada pilet ülehomseks.

* * *

Järgmisel päeval kogunesime Herzeni tänavale TASS-i uue hoone ette. Maja on küll huvitav, aga mitte eriti imposantne. Igatahes täielikus vastuolus TASS-ilt tuleva informatsiooniga, mis pole küll eriti huvitav, aga see-eest imposantne. Muide, see oligi meie põhiküsimus **TASS-i vastutavale sekretärile Pavel Konovalovile.** Et miks on TASS-i informatsioon kuiv, üldine, ühepoolne, täis stampe, väheinformeeriv. Ja kas nüüd, ja kuidas, asi muutub. Küsisime ka TASSi struktuuri kohta: kes, millise hariduse ja kogemusega inimesed töötavad TASSis, kui palju neid on, kelle jaoks nad töötavad jne.

TASS koosneb neljast suurest toimetusest: NSV Liidu siseinformatsioon, välisinformatsioon, informatsioon välisriikide jaoks ja fototoimetus. Süsteemis töötab umbes **3000 inimest, pluss kuus ja pool tuhat tehnilist töötajat. Välismaal töötab vähem inimesi kui teistel infoagentuuridel, kuid hõlmatud on enam riike. Kõrgkoolidest annavad TASS-ile oma lõpetajaid näiteks** välissuhete instituut, võõrkeelte instituut, MRÜ žurnalistikateaduskond. Spetsiifilist infoagentuuritööd ei õpetata küll kuskil, nõnda on sisse seatud aastane stažööriaeg, mis lõpeb mitteametlike eksamitega.

Pavel Konovalov ütles, et TASS püüdleb praegu informatsiooni loetavamaks muutmise poole, kuid samas rõhutas ta TASS-i funktsiooni AMETLIKU teatajana — ka näiteks «Pravda» saab väga tähtsate partei- ja riigielu sündmuste kohta materjale TASS-ilt. See olevat vajalik ametlike teadete ühtluse tagamiseks. (Et ühest sündmusest ei tuleks mitut erinevat lugu. Nagu näiteks ülikooli komsomolikonverentsist «TRÜ-s» ja «Noorte Hääles» — justkui oleks toimunud kaks erinevat konverentsi. — H. H.) Muidugi jääb küsitavaks, kas infotootmise monopoliseerumine niisuguse haavamatu kilbi all nagu «ametlikkus» ja «riiklikkus» ka uuenduse demokratiseerumissuunale kasuks tuleb.

«Miks TASS ei teatanud enne õnnetustest, avariidest?» «Meid ei lubatud. Nüüd — jah, muidugi.»

Neljalt iseseisvalt toimetuselt saabuva info saatuse üle otsustab peatoimetus. Info TASSi atlastele, s.o. ametlikuks kasutamiseks ja info miljonitele lugejatele. «Näiteks saabus meile lugu Leningradi karusnahaoksjonist. Valuuta eest müüakse uhkeid ja kalleid karusnahku. Riigile on nii vaja, aga miljonitele seda rääkida vaja ei ole, poodides niisuguseid karusnahku ei müüda, inimestel tekib asjatu miks-küsimus.»

Muuseas, Pavel Konovalov on hariduselt filoloog. Töötanud Soomes, 6 aastat Rootsis. Kuuekümnendatel aastatel ütles olevat viibinud ka Tartus. Pärast vestlust Pavel Konovaloviga läksime spordiosakonda, kus kuvaril artikli redigeerimist imetlesime. Süsteemisiseselt on TASS arvutite peal, informatsioon liigub masinalt masinale. Samasugune side on ka «Pravdaga». Ligikaudu 4000 lehest koosnevat klientkonda teenindab TASS siiani teletaipide abil. Arvutivõrgule üleminek ei ole veel reaalne tulevik.

HALLIKI HARRO

(Järgneb)

(Vastus: «Ja täis saabki gondel», H. Astok, «TRÜ» nr. 11)

Konstruktiivne kriitika on edasiviiv, aitäh žurnalistika teise kursuse tudengile Hannes Astokile eelmises lehenumbris ilmunud repliigi eest. Gagarini rühm on alati peavalu valmistanud, ei tea, millal jõuame niikaugele, et komplekteerimine valudeta mööduks.

Viinamarjad on ikka hapud, kui neid puu otsast kätte ei saa.

Ükskord tahaks küll sinnamaale jõuda, et aastatega väljakäidud lubadused tegelikuks saaksid, et inimesed, kes Gagarinis sopa ja ... sees töötavad, väärilise hüvituse saaksid. Millega küll ei meelitata, mida kõike ei lubata — selle nimel, et rühm ikka välja sõidaks ja mõned asjamehed vastu pead ei saaks! Seda teavad ainult seal töötanud tudengid. Õige oli toimetuse küsimus: «Mida konkreetselt anti seal töötanutele?» Vastan: praeguseni mitte midagi. Elame endiselt ootuste õhkkonnas ja ootame naiivselt. Kaua veel, ei tea!

Lootus jääb...

Lehes ilmunud soodustused olid projekti tasemel, need arutati läbi tudengite endi poolt ja kiideti heaks sügisel toimunud komsomolikonverentsi EÜE sektsioonis. Edasi tutvus projektiga komsomolikomitee sekretär Andi Kasak ja kiitis heaks, seejärel vaatas läbi parteikomitee. Juriidiline jõud on andmata, kuna rektor ei ole veel käskkirjaga kõike kirjapandut kinnitanud. Jääb loota, et lähemal ajal saab teoks ülikooli ühiskondlike organisatsioonide, rektoraadi ja mulluste gagarinlaste kokkusaamine, kus kirjapandu üksikasjaliselt veel kord läbi arutatakse. Kindlasti jääb osa punkte sisse, mõni läheb välja ja võib-olla tuleb mõni uuski.

Et Gagarinis suur lustimine toimuks, ei saa öelda, peamine on siiski soov tööd teha. Tehaksegi. Eks pillerkaaritamine käi Eestiski. Mis välismaale sõitu puutub, siis soovitan tutvuda vastava korraga ELKNÜ TRÜ komitee EÜE sektoris. Eelmise aasta gagarinlastest **kandideerib** *tänavu suvel välisvahetusse ainult kaks inimest ja nemad on esindusrühma tõöst osa võtnud enam kui kord, on sõidu tubli tööga välja teeninud! Ka välisrühma puhul täidetakse malevaperfo! (mitte välisturismi ankeet, see tuleb tüki maad hiljem!).*

Kahju, et Hannes Astok ei tee kuulsusrikast reisi kaasa, seepärast jäävad ilmselt tänavu sügisest teoks saavad soodustused proovimata. Holšteini pullide veo eest seda ei pakuta, ehkki selle töö eest, tõsi küll, makstakse rohkem kui suve eest Gagarinis! Keegi peab koduse loomakasvatuse eest hea seisma. Jääme lootma, et asi lõpliku, mõlemaid pooli rahuldava kuju võtab.

ELKNÜ TRÜ komitee liige
VAMBOLA PAAVO

P. S. Ajalehes «TRÜ» soovitavad gagarinlased avada järgmised rubriigid: «Kainer», «Neid otsib miilits», «Tutvumistalitus». Kui bulvarileht, siis väärikalt lõpuni!

Vaata siia!

Lp. kommunistlikud noored, kes on ülikoolis õppimise ajal muutnud oma perekonnanime!

Kuu aja jooksul pärast nime muutmist tuleb teha nimevahetus ka komsomolidokumentides. Selleks tulla komsomolikomitee arvestussektorisse (ph. 212) ja kaasa võtta 1) 2 pilti 2,5×2,5, 2) vana komsomolipilet, 3) uus pass või abielutunnistus.

23. märtsi seisuga on nimi vahetamata 312 üliõpilasel, kellest lõpukursustel 72. Ilma nime muutmata ei saa ükski lõpetaja komsomolikomiteest lahkumislehele allkirja. Tänases ja järgmistes «TRÜ» numbrites ilmuvad teaduskondade kaupa nende nimed, kes pole nime veel meil vahetanud.

Ajaloo-os.

Siiri Meister (Ollermaa) III, Helbe Anja (Põdder) III, Kirke Kuriks (Roosaar) III, Aive Aadusoo (Küng) IV, Eve Mirka (Hiio) IV, Katrin Soha (Pever) IV, Piia Solba (Sullinen) IV, Oilme Mätlik (Salumäe) V, Ülle Niilo (Orhidejeva) I, Piret Priks (Aavik) I, Elo Linnamägi (Lindström) I.

Defektoloogia- ja psühholoogiaos.

Ruth Miikman (Viljaste) III, Kai Kuuli (Mäses) III, Lembi Erik (Riistan) IV, Ruth Aarmaa (Susi) II, Maia Kangur (Peetsõ) II, Ülle Annus (Ausma) III, Signe Tuubel (Kriisa) III, Kaie Propst (Henk) III, Maive Laane (Toom) IV, Jana Konnver (Lau) V, Tiina Susi (Uusmaa) V, Piret Vipper (Jalakas) V, Merike Miil (Tupits) V, Pille Kriis (Rahe) V (kõik def.); Pille Bombe (Irat) III, Koidu Jürisoo (Raudsepp) III, Maret Polakese (Kasepalu) IV, Inga Babaina (Pillet) V, Mairi Järve (Männamaa) V, Karin Randpere (Bachmann) V (kõik psüh.).

Füüsikaos.

Anželika Nagornaja (Beljakova) II, Marina Terentjeva (Meštšerjakova) II, Olga Klotškova (Muru) III, Svetlana Skrjabina (Gamzina) V (kõik vene os.).

Keemiaos.

Anna Kärm (Sõrmus) III, Kai Siilsalu (Salmer) IV, Natalija Jelagina (Agalakova) IV, Ave Heiskoinen (Sillaste) IV, Piia Paavel (Narusberg) IV, Meeli Kaasik (Liin) V.

Karl-Samuel Rebane

Eesti füüsikuid on tabanud ränk kaotus. 30. märtsil lahkus jäädavalt TRÜ eksperimentaalfüüsika kateedri juhataja, füüsika-matemaatikadoktor, professor, Nõukogude Eesti preemia laureaat Karl-Samuel Rebane. Ootamatu surm viis manalasse kommunisti, viljaka teadlase, hea pedagoogi ja aktiivse ühiskonnategelase.

Karl-Samuel Rebane sündis 23. juulil 1928. aastal Pärnumaal. Pärast TRÜ matemaatika-loodusteaduskonna kiitusega lõpetamist 1952. aastal astus ta aspirantuuri, akadeemik Feodor Klementi juhendamisel valminud kandidaadidissertatsiooni kaitses 1955. aastal. Seejärel töötas ENSV TA Füüsika ja Astronoomia Instituudis. Doktoriväitekirja kaitses 1972. aastal, professori kutse sai 1976. aastal.

Alates 1960. aastast kuni surmani juhatas K.-S. Rebane eksperimentaalfüüsika kateedrit ja oli ühtlasi elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labori rajaja ja teaduslik juhendaja.

Tema sulest on ilmunud ca 200 teaduslikku artiklit luminestsentsi ja eriti elektroluminestsentsi valdkonnast. Sama palju on ajakirjades ja ajalehtedes avaldatud populaarteaduslikke kirjutisi füüsikast. Väga suur on esinemiste arv ühingu «Teadus» liinis, mille liikmeks ta astus juba üliõpilasena.

K.-S. Rebane oli ülikoolis töötamise ajal ülikooli parteikomitee liige, linnanõukogu saadik; ta oli füüsikaosakonna juhataja, vabariikliku füüsikakolleegiumi liige, TRÜ nõukogu liige. Neist ja paljudest teistest ametitest tulenevaid ülesandeid täitis ta alati suure vastutustundega, tasakaalukalt ja korrektselt.

Aktiivse ja tulemusliku teadustöö ja ühiskondliku tegevuse eest oli K.-S. Rebane saanud kaks Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirja ja medalid «Vapra töö eest V. I. Lenini 100. sünni-aastapäeva tähistamiseks» ning «Eesrindliku töö eest».

Prof. K.-S. Rebasega kaotasime silmapaistva teadlase, suurepärase õppejõu ja kolleegi. Helge mälestus südamlikust, heatahtlikust ja abivalmis inimesest jääb alatiseks meie südamesse.

Ärasaatmine laupäeval, 4. aprillil kell 12 TRÜ aulast Raadi kalmistule.

TRÜ
eksperimentaalfüüsika
kateeder

Tudengilaul '87

Mul ei ole mingit ühest kontseptsiooni tudengilauluvõistluse kohta. See on koht, kus üliõpilased laulavad, nii nagu nad just heaks arvavad. Esineda võivad absoluutselt kõik, mingit eelnevat väljapraakimist ei ole. Kõik tulevad lavale võrdsetena, aga ei lahku sealt võrdsetena. Ka mina ei saa laulvale üliõpilasele ette kirjutada, mida ta peaks tahtma. Nad tahavad igasugu asju: proovida, mis tunne on laval esineda; kuulda plaksutamist ja naeru; olla nagu jumal, saada auhinda, hüüda maha oma tõde ja usku, lahendada mõni sotsiaalne probleem; teha tõelist muusikat, muusikat iseenesest, mis ei kõsi millestki, vaid kisub kaasa, näidata oma tudenglikku vaimu (mis see siis ka poleks). Jne.

Samasugune voli on teistel üliõpilastel kuulama tulla. Peahoones ripub kuulutus, raha pole vaja maksta, hilinejad lastakse sisse, tüdinejad välja — kes tantsib ja plaksutab, kes ootab Godot'd.

* * *

Selline küllalt suur vabadus võib kaasa tuua väiksema missiooni- ja vastutustunde. Mis ka ei teeks, see jääb siinsete üliõpilaste teada, läbikukkumine ei saa olla liiga suur, aga teiselt poolt — rängemad tõed jäävad üksnes vähestele kuulutada. Sellepärast rasketel aegadel, kui kruvid on eriti kõvasti kinni keeratud, räägitakse just ülikooli (ja muudelgi) väikestel lavadel sellest, millest mujal ei või. Et saaks korragi südamelt ära öelda, kui ka midagi kasu pole, ja tulgu pärast, mis tuleb. Tudengilaul pole selle jaoks enam ainuvõimalik koht. See on väiksema ringkonna ettevõtmine ja siin tohib ajada ka pisemaid asju, millega kuhugi mujale pole mõtet minna: mängida oma väikest pilli, laulda oma väiksest konnasilmast (EPA puhvet, vastlapäeva sinised plekid)! Ja nendele, kellel on suutmist rohkem anda; on see võistlus hüppelauaks suuremale lavale. Sel aastal läks kevadkontserdile edasi folgiklubi esindus: **Eero Vainikko, Meelis Sügis, Koidu Raudsepp ning solistidena Tiina Eier ja Tiit Kolde.**

* * *

Aga ma tahan siin rääkida kõigist esinejatest, nii et igaüks lehes näpuga järge ajades näeb: minu nimi on sees. Tänavu said kõik mingisuguse preemia ja keegi ei saanud seda ülekohtuselt.

Parim ansambel, arstiteaduskonna «Kark», mängis tänavusele kontserdile iseloomulikku eesti meelelaadiga bluusi. Mingit ülepakkumist ei olnud, esinejate poosid ja näoilmedki mängisid kaasa oma rõhutatud vaoshoitusega. «Kargu» kuulamisel tekkis kõige rohkem assotsiatsioone professionaalse muusikaga, mida näitas ka Margus Kasterpalu — õhtu konferansjee ja kommentaatori — vahelehüüe «Ivo Linna ja Rock-Hotel»!

«KARKU» kuulus ka parima omaloomingulise laulu eest preemia saanud **Argo Soon**. Oma laule esitas ta ka koos Piret Tisleriga ja üldse oli ta ainuke järjekindel oma sõnade ja viisidega väljatulija.

Duodest said preemia **Koidu Raudsepp ja Eero Vainikko** folgiklubist (viimane oli ka mõlema esitatud laulu autor). Nende *«Ma olen madalal sündinud»* oli tegelikult õhtu parim laul. Kaplinski tekstiga oli saavutatud harmoonia, aga särav viiulipartii kippus kahjuks Eero häält varjutama. Laulust saadud emotsiooni see eriti ei seganud. Teine lugu, Tõnu Trubetsky sõnadele tehtud **«Aeg»** oli nõrgem, kuna tekst ei pääsenud mõjule ja ei tekkinud sellist tervikut kui eelmise laulu puhul. Viiuli*staccato* selles loos oli efektne, kuid meenutas liialt kvarteti Kaer-Saatpalu-Petti-Märjamaa kõla.

* * *

Solistidest võitis **Tiina Eier.** Tema laulus oli metsast tulnud tüdruku meeletust ja jõudu. Hoolimata oma lavalise käitumise abitusest suutis ta publikut haarata ja endaga koos uskuma panna. Tiina Eieris ja tema hääles on praegu eelkõige võimalus, võimalus vapustada. Eriti *a capella* W. B. Yeatsi «Tuules tantsivale lapsele» lauldes sai ta keskenduda oma häälele, rütmitajule ja tekstile.

Piret Tisler, laulev ja viiulit mängiv artistlik tütarlaps, sai eriauhinna **«Mida suudab üks naine kuue mehega ja seda veel EPA mehega».** Oma täieliku lavalise vabaduse ja isiksuse säraga suutis ta käima panna kogu kontserdi, kuna ansambli «Tip-Malts» alguslugu sai hoo just tänu temale. Õmeti suutis Piret Tisler duos Argo Sooniga välja tuua ka oma *show*-vaba poole ja näidata end kui tugevat ja paindlikku lauljat.

Ansamblit **«Tip-Malts»** autasustati kõrgkoolidevaheliste sidemete tugevdamise eest — nemad ja «Jaura-mee» olid ainsad epakad sel võistlusel; laul ja naljad rõõmsad ja lihtsad, esinemises ülekülapoisi uljast iseteadlikkust: pea kuklasse ja lõõts lahti!

Margus Rauda premeeriti tuntud folklaulude interpretatsiooni eest (T. Tepandi, T. Urb). Laulude valik ja hääl olid head, ainult esituses polnud laulja enda isiksust tunda. Lauldavasse materjali suhtus ta erakordse respektiga.

Tiit Kolde koos folgiklubi trioga sai preemia võõraste kultuuride tutvustamise eest. Lisaks havai sõjalaulule esitas ta meile ka sõbraliku Esperantomaa laulu. Ta andis ka tänuväärt infot mainitud rahvaste kohta, süvenedes havailaste psühholoogiasse ja andes väikese ülevaate Esperantomaa rahvast, kes tihti peab oma õiguste eest põhjendamatult võitlema. Kõik see asi oli osav paroodia võõraste kultuuride asjatundmatu matkimise kohta.

Parima väliskülalise auhinna **sai Kiievist pärit Ženja Rubinova.** Laule esitas ta neljas keeles. Muusikaklassika tippudele (Piaf, Gershwin) jäi ta silmanähtavalt alla. Eriti häiris kehv kitarrimäng just Piafi «Ma ei kahetse midagi» puhul. Valgre «Peagi saabun tagasi su juurde» tekitas saalis kardetud piinlikkuse asemel aga meeldiva äratundmisrõõmu. Ja kui esineja eestikeelsed sõnad ära unustas, oli kõigil hea meel, et said neid talle ette laulda.

* * *

Filoloogiateaduskonna meesrebaste kvartett sai Kasterpalult juba ette kiita, et nad temasugused on: ikkagi poisid ja filoloogid. Eripreemia said nad puhaste tunnete propageerimise eest. Urho Meisteri lauldud ingliskeelsed armastuslaulud olid pretensioonitult naiivsed, seega oma olemusega kooskõlas, ja daamidele kindlasti eriti hingelähedased. Poisid ei eputanud laval, käitusid tagasihoidlikult ja olid silmale armsad vaadata. **Urho Meister** tunneb end selles stiilis täiesti kodus.

«Jaura-mee», EPA metsamehed, kelle liisk oli valinud kontserdi lõpetajateks, said auhinna **«hea figuuri ja vanade laulude burdaliku nooruse eest».** Rõõmus äratundmisefekt tekkis igas kuulajas ja vaimustunud kilked saatsid kõiki nende üldrahvalikke laulukesi.

Füüsikute trio tegi keskmiselt head muusikat, põhitähelepanu äratas ta hiigelmandoliiniga — mandoolaga. Selle eest eriauhind.

Juurakate näidis-agitatsioonigrupp **«Juri-show»** sai auhinna **«superorgunni»** eest. Nende etteaste polnud kompaktne *show*, vaid omavahel lõdvalt seotud numbrid. Kaks esimest laulu (mees ja kitarr) mõjusid üldisel taustal oma tõsiduses liignaiivsetena. Laste toomine lavale oli iseenesest odav ja levinud nipp. Publikul oli küll lõbus, aga sügavamalt asjasse tungides tekkis eetiline küsimus: kui palju lapsed ise aru said, milleks neid kasutati?

* * *

Kui võistlus lõppes, algas saalis simmanitaoline jämm — «sült», ütlesid selle kohta asjatundjad. Siin, lihtsate ja kõigile tuntud rahvalike lugude laulmisel ja tantsimisel kulmineerus esinejate ja publiku vastastikune loomisrõõm, «sealt saivad lind ja lehepuu...» Oli selgelt tunda, et kuigi ametliku osa stiilikirevuses polnud kohta ühelgi eesti vanemal ega uuemal rahvalaulul, on üliõpilaste ühise muusikateadvuse keskmine tase kusagil uuemate külalaulude ja ärkamisaja, kaasaegsemalt öeldes «Kukerpillide» ja Runneli kandis, neid polkasid ja valsse oskab igaüks. Aga hea, kui praegune eesti rahvalaul niisugunegi on: kõik oskavad, ehkki peavad veidi labaseks. Missugune on eesti rahvaliku muusika järgmine arenguaste ja kas ta on, seda ennustada ei oska.

RIINA VÄSTRIK

UNO LAHT

Klikk

Klikeajaks varem hüüti teatud aega,
— miks on see sõna trükist eemaldatud praegu?!
Ei tohiks ülekantult näida liiga kattuv, sest
neid tänaseid ju kutsutakse uus-saksteks, eks?
Miks? — mõtlen, — nii täpset sõna ei salli meil tsensuur?
On's vähe ülalt paika pandud rahvasaadikuid,
et enne hääletamist pole näidatagi raatsitud
mõnd tallalakkumisel tähtsaks tõusnud kah va aadlikku,
— sotsiaalsest üleküpsusest nüüd põialt imeb sinekuur
sääl kroonu plangu taga, keset lossimaastikku...
Oo Püha No-men-klatuur! Hoopis inimlikum kõla Klikil,
— see hõlmab vaat et sugulus- ja sünnikoha-suhteidki,
väärt seljatagust, eelisseisundit, aunimetusi uhkeid;
kus taevas toetub Tool-Püramiidile ja taeva lakke
on seaduskonkse krutitud, mis kõrgelt eal ei katke...
— teab seda Klikk, teeb kaelamurdvaid kõietrikke, vabalt,
hop! — üle oma naba. Ent maine Õiglus ammu nende järgi nutab.
Tool-Püramiidist kiht haaval haarmed läbi põimunud
tol võimust purjus Bürokraatial, peal rahva võimutu,
kes lihtsalt maani lakku täis; nii ühte patta
sai panna riigipettuse ja masenduse, käegalöömise...
Tipp aga: raugakeste kultus, nüüd juba Isikuta...
Oo taevas, rahvas oskab oodata, tal kannatus on pikk.
Kuid varem-hiljem lõmmud kahel otsal ei vindu enam,
taas löövad lõkkele... ja klikeaeg saab otsa.
Kaob kultus ilma Isikuta, läeb loojakarja Klikk,
— ning kui veel sõna ise trükki pääseb, kena,
siis on see küll ehk
uue aja esimene pääsukene!?
1979. a.

Vaba meri

Kus Puškin eales nägi merd, laulis ta vabadusest!

Vaba meri lautri taga,
leete taga, laiu taga,
— lausa lahke avameri
vahelt väinade ja Muhu...
Piki roogu, kivist neeme
voogab roheline hoovus
vesikaarde, loojangusse,
— jääb sääl vaba laeva teele
tulvil õhtu päikseteri.
Vaba meri, vaba meri,
silmapiiril juba tukub,
— tõuseb tuulehõng ja kutsub
öiseid valgeid purjeid, kuhu?!
ümber neeme, ümber saare
puhub värske suvebriis.
Vaba meri, vaba meri,
hilinejaid seilab vaardil
lautripaika lahesuhu
— keulad ketti, ahtrid lukku,
seitse võtit homse varna,
— varnast võtta... vaba meri!?
«Tead sa, keri, tead sa, keri,
ise tead, kus kohta kerid...»
— loksub leigelt lautri taga
kodulaht, kus ainult vaba
tormieelne linnukriisk.
Vaba meri, vaba meri,
läänetorm toob soolast suhu,
— sülitan ja tean, et vaba
üksnes on mu süljepiisk.

Kõinastu laiul, juuli/august
1985. a.

PRESSISEKRETÄR!

Esmaspäeval, 6. aprillil kl. 16 või 17 (küsi toimetusest üle) jälle seminar (EPA ja TRÜ lehed — dots. M. Lauristin).

Tuleval nädalal läheme ka Eesti Raadio Tartu stuudiosse!

EÜE FUNKTSIONÄÄRID

Järgmine komsomolikomitee koosolek toimub neljapäeval, 9. aprillil.

LOODUSKAITSERINGIS

✻ Miks müüt inimese «erilisest» kohast ja tähendusest looduses on üle elanud kõik maailmavaatelised revolutsioonid?

✻ Kas neljas maailmavaateline revolutsioon tuleb?

✻ Antroopsusprintsiip — kas uus müüt või heuristiline võte?

✻ Kas kosmoses saab olla inimese kodu?

✻ Evolutsioon ja eetika: kas evolutsiooniteooria parem tundmine saab mõjutada meie ideaale?

Sellest ja muustki kõneleb 9. aprillil NAKi ja looduskaitseringi ühisüritusel TOOMAS SUTT Kirjanike majas (Õpetaja 12) kl. 18.

INTERKLUBI

Kohtume kõik kolmapäeval, 8. aprillil kl. 19 Leningradi mnt. 27 ühiselamu all.

ÜTÜ EESTI KIRJANDUSE JA RAHVALUULE RINGIS

teisipäeval, 7. aprillil ph 139 koosolek teemal «60—70ndate almanahhid». Kõnelevad ja arutlevad Ants Järv, Jaan Malin, Peeter Olesk, Katrin Raid, Indrek Särg, Mart Velsker, Mihkel Volt jt. Algus kell 16.

KLUBIS

3., 4., 5. aprillil kl. 21
NÄLJAKUU AVAÜRITUSED

* * *

RAT «Vanemuise» kontserdisaalis pühapäeval, 5. aprillil kl. 19

TRÜ TAIDLEJATE KEVADKONTSERT

Pääsmed müügil kontserdisaali kassas.

NB!

ÄRGE NÄHKE VAEVA — SELLES LEHES APRILLINALJA EI OLE!

VABANDAME!

Eelmises lehes laulavad pildi peal Piret Tisler ja Argo Soon, mitte Koidu Raudsepp ja Eero Vainikko.

Toimetaja kt. INDREK UDE

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 1454. Tiraaž 3000.

«TRÜ» «Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 13 (1485) Reedel, 10. aprillil 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

Mõni küsimus vilistlaspäevaks

Täna on TRÜ ÕIGUSTEADUSKONNA PÄEV — üldarvestuses kolmas, viimaste aastate traditsioonilisel kujul aga teine. Eelmisest vilistlaspäevast mõõdunud kolme aasta jooksul on meie ühiskond asunud muutuste teele. Oleme hakanud paljutki teisiti mõistma: nii mõnigi asi asetub oma kohale, üht-teist on hoopis paigast nihkunud. Vahel kipuvad pähe tülikad küsimused.

✣ **Kes me õieti oleme?** *Teaduskonda tutvustavates brošüürides on juristiametit nimetatud maailma üheks vanemaks (siiski mitte kõige vanemaks!). Alati on juristid ja õigus teeninud kellegi huve, sotsialistlikus ühiskonnas kogu rahva huve. Või on hoopis meie abiga taevalakke seaduskonkse krutitud, mis tugevate ja katkematutena on võimaldanud lahedalt teha kaelamurdvaid kõietrikke?*

✣ **Mis üldse on seadus?** *Kas konstitutsioon ja koodeksid? Kui nad seda tõesti on, siis peaksime neid rohkem hoidma ja mitte laskma nende kõrvale (kahjuks seni ka nende üle) tekkida lugematul hulgal kirjutatud ja kirjutamata seadusi, mis võivad muuta meie ameti maailma ühest vanemast ametist selleks kõige vanemaks.*

✣ **Missugused me välja näeme?** *Mõni hetk tagasi «Vanemuise» kontserdisaali rüdehoius end peegli ees kohendades jäime ilmselt rahule. Särk on meil valge või ka sinakas või roosakas, igal juhul mitte mõnda süngemat värvi. Siilisoeng pole praegu moes ja me ei kannagi seda; vuntsid korralikult pügatud ja moodsa lõikega. Tumedate prillide järgi pole erilist vajadust. Ka käitumismaneeride poolest ei saa keegi meile midagi ette heita.*

✣ **Kui vana on õigusteaduskond?** *355 aastat, oleme Tartu ülikooli eakaaslane. Mida me teame sellest teaduskonnast? Hermelin, Müthel, Osenbrüggen, Bunge, Bergbohm, Rohland, Pustoroslev, Saarmann... Õpetasid mingeid vanu seadusi, millega meil ei ole enam mingit pistmist. Näiteks põhimõte* nullum crimen nulla poena sine lege *(ENSV KrK § 3) on kõik need sajandid eksisteerinud ning Tartu ülikooli juristid on teda (alati?) õpetanud.*

✣ **Kas tohib rikkuda nurjatute küsimustega ballikülaliste tuju?** *Kerge südamega on hea tantsida. Küsimustele vastamine, õigemini küll küsimuse äravastamine teeb südame kergeks. Seda oleme üliõpilasena ilmselt kõik kogenud.*

✣ **Kas üliõpilasaeg on olnud kõige õnnelikum Teie elus?**

Küsis ja vaevleb koos Teiega vastuste küüsis
JAAN SOOTAK

MIDA TOOVAD UUED MÄÄRUSED?

Toovad üsna palju iseotsustamist ning senisest etemaid tingimusi. Venekeelsetes keskajalehtedes on ilmunud mitu määrust kõrgharidusega spetsialisti, teaduslik-pedagoogilise ja teaduskaadri ettevalmistamisest, kõrgkooliteaduse osa suurendamisest, palkade ja stipi jm. parandamisest. Lehtedes on ilmunud, kuid üksikasjalikumad dokumendid ei ole siiani veel ülikooli jõudnud. Niipea kui nad on siin ja nendega on tutvuda jõutud, hakkame neid ka «TRÜs» kommenteerima.

Siinkohal vaid mõni väljavõte: näiteks 1. septembrist 1987 suurenevad ainult «viitele» õppivate üliõpilaste stipendiumid 50%, «neljadele» ja «viitele» — 25%. Aspirandid saavad kuni 110—150 rubla sõltuvalt varasemast tööstaažist ja teistest teguritest. Nimelised stipendiumid üliõpilastele on 100—130 rubla, aspirantidele 180 rubla. Stipendiumitega kindlustatakse orvud ja teised vanemateta lapsed. 5% stipendiumifondist on ette nähtud materiaalse abi osutamiseks ajutiselt majanduslikesse raskustesse sattunud üliõpilastele ning heade tulemuste eest ergutamiseks.

RSP EI JÄÄ KUHUGI!

Ta tuleb ja tuleb juba tuleval neljapäeval. Läheb lahti tõeliseks tudengisõpruseks. Praegu on siiski veel vara täpset eelinfot jagada, sest mitmed üritused pole lõplikult paigas, ka osa külalisi pole teada andnud saabumisest. Seepärast vaid lühiülevaade.

* * *

Neljapäeval kl. 18 saavad oma tutvust mälumuusa ja tema sõbrannadega demonstreerida kõik kilvahuvilised. Üritus kannab intrigeerivat nime **«ÜLKNÜ XX kongress».** Mälukongresmaniks võib saada igaüks. Andugem muusale!

Rahva silm on kuningas. Ka rahvakunsti alal. See aga, kes silma püüab torgata, on **TRÜ klubis kl. 20 üles astuv TRÜ rahvakunstiansambel. Seega — silmad lahti!**

Järgmistel päevadel tuleb pressikonverents(e), dispuut(e), kohtumisi. — Nii näiteks on külla kutsutud Olga Lauristin ja Hendrik Allik. Tuleb traditsiooniline laupäevak, rahvusteõhtu, filmiprogramm, paadiralli, tänavajooks, spordishow, uudse ettevõtmisena laat.

«Kas läheb ära!? Noormees, palju panen? Neiukene sinises, just teie jaoks on mul jäänud...» Selliseid ning veelgi hasartsemaid kaubitsemissõnu võib kl. 17.30 kuulda Vanemuise ülemises parklas, kus just laupäeval lüüakse lahti tõeline tudengilaat. Kellele mida iganes vaja ja kes mida iganes pähe suudab määrida. Kõike, mida tudeng oma kätega iganes meisterdada suutnud. Söödavast kasvõi lennukivaruosadeni. Vahepeale jäävad konspektid ja spikrid. On oodata maskeeritud õppejõude, kes saabuvad viimaseid üles ostma. Kes ees, see mees!

Hobused, loterii, palagan, elavad muusikalised pildid, baar jne. tõeline *mania grandiosa.*

Tartus ei ole laat muidugi erakordne sündmus, sest EPA on seda juba teinud.

Pärast paadirallit laupäeval peaks Raekoja platsil üle hulga aja jälle teoks saama ka poliitiliste laulude konkurss.

Ohtuti tahab tudeng lõdvestuda ja seda aitavad teha mitmed ansamblid: «Retro», «Singer Vinger» jt.

Jälgige infostende ja järgmist lehte!

RSP 17.—19. aprillini!

Luud kätte!

Ega ei oskagi laupäevaku puhul muud soovida kui luud või labidas või reha või lapp kätte! Kahjuks oleme endale sisse harjutanud, et kommunistlikul laupäevakul aina puhastame. See maieelne koristamine võiks ju kanda lihtsalt kevadtööde nime. Laupäevaku sisu hõlmaks nagu pidulikumat, tõsisemat ja üldrahvalikumat ettevõtmist.

Kas või linnarahvaga koos puude istutamist, mingi eriti oodatud ehituse alustamist... Paistab, et seegi kord midagi niisugust ette teada pole ja tuleb igakevadine puhastus laupäevaku sildi all ära teha. Alates tänasest. Hooned ja maatükid on jaotatud, vastutajad teada. Igatahes 30. aprilliks peavad ka kõik välisobjektid ja haljasalad korras olema.

Ettevalmistusest andis esmaspäevasel parteikomitee koosolekul infot laupäevakustaabi esimees Ado Jaagosild. Et tihti on olnud nurinat üliõpilaste kohaletuleku ja töö üle, siis otsustati rohkem tudengeid tõmmata juba organiseerimistöösse. Ka täitevkomiteega on varem ette tulnud arusaamatusi. Et objektid ja nõutavate inimeste arv üle öö ei muutuks ning et asju korrektselt ajada saaks, otsustati pöörduda täitevkomitee poole ettepanekuga anda ülikoolikküsimused ainult ühele kindlale inimesele.

Nõnda. Aknaid pesema hakkame kohe. Hea, kui eriti määrdunud ruumide ja koridoride seinad ka puhtamaks saaksid. Liiva ja prahti hakkame kokku kraapima niipea, kui ilm lubab. Päris laupäevak ise on **18. aprillil.** Jõudu töölel

SÕPRUSPÄEVAD!

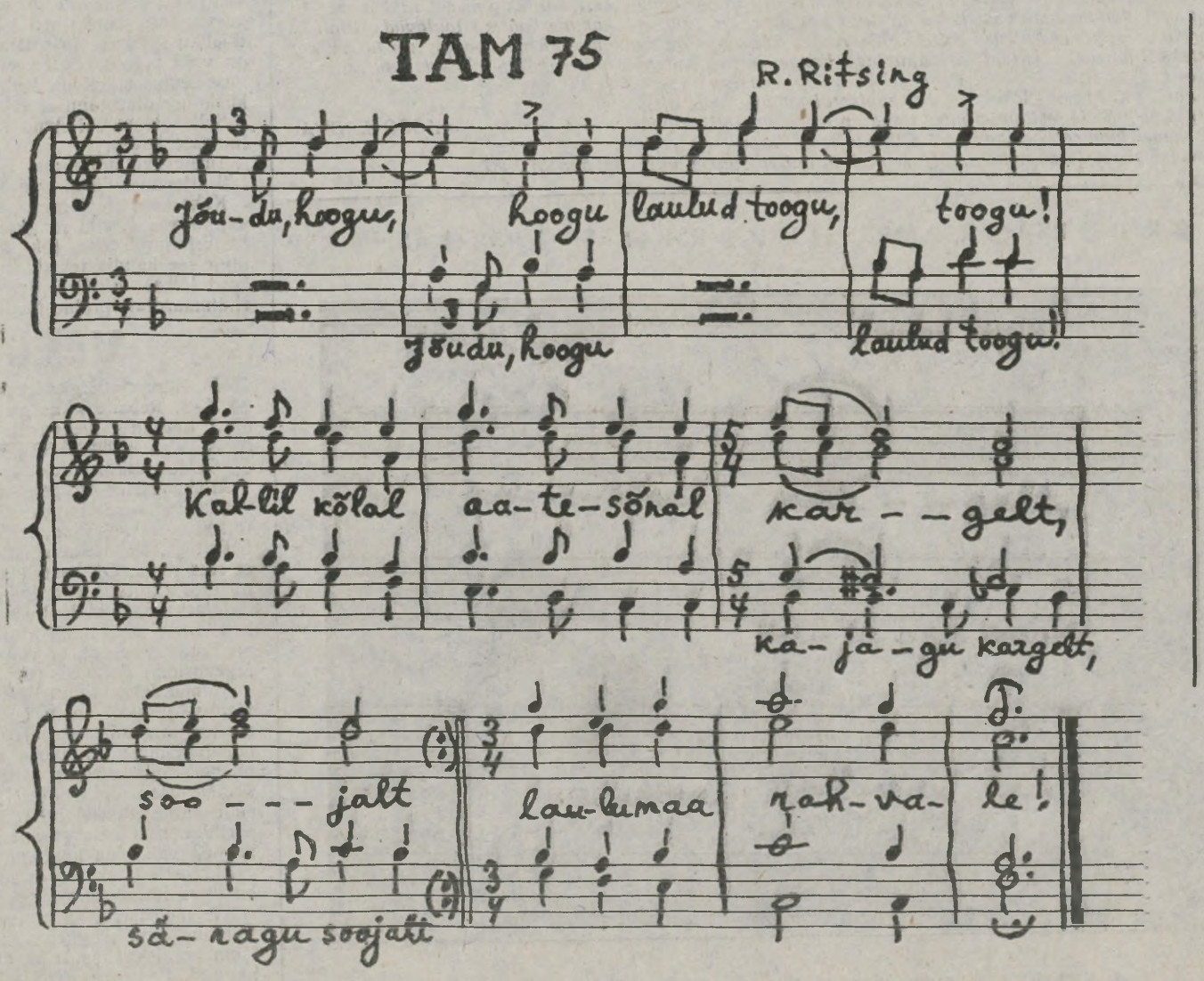

● **EESTI NSV TEENELISE TARTU AKADEEMILISE MEESKOORI JUUBELIKONTSERT ON LAUPÄEVAL, 11. APRILLIL KL. 18 «VANEMUISE» KONTSERDISAALIS.** ●

Artur Lind 60

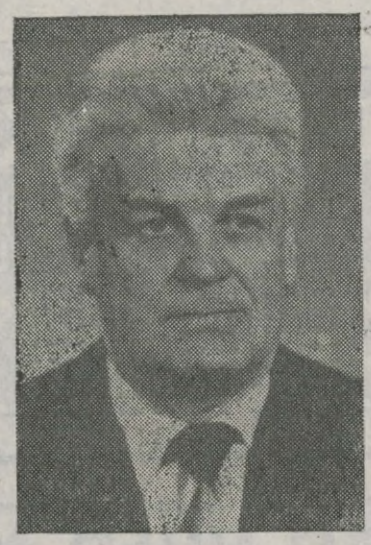

Esmaspäeval, 6. aprillil oli iseäranis molekulaarbioloogia osakonna töötajatel tähtis päev — ülemusel juubel! Juubeli arvväärtust on aga kaadridokumente hästi tundmata praktiliselt võimatu ennustada: kes jälgib Arturit energilisel sammul minemas, juuksepahmak (tõsi, täitsa hall) reipalt turritamas, võiks vanuseks ka 10 aastat vähem pakkuda. Aga jääb meditsiiniliseks faktiks — 60 aastat sai täis!

Artur Lind on armastatud ja austatud ülemus, legendaarne isik, eesti molekulaarbioloogia vanaisa. Tema algatatud uurimissuund on vägevalt paisunud, jagunenud viimase 10 aasta sees 3 organisatsiooni vahel (TRÜ, TA Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut, Eesti Biokeskus).

Algas see vägev teadustegevus 30 aastat tagasi, kui Artur leidis, et tema (väidetavasti osavad) kirurgikäed kummikindaid ja desinfitseerimist hästi ei kannata ja leidis endale avara välja biokeemias. Sekretoorsete protsesside labori juures uuris ta kõhunäärme fermentide eritumist. Fermendid aga kippusid lagunema, nukleiinhapete märkimine osutus märksa usaldatavamaks. Ja muidugi oli 1962.—1963. aasta, valgu biosünteesi skeem oli värskelt paika pandud, geneetiline kood määratud, transport-RNA postuleeritud ja leitud — RNA oli põnev!

Ja sealt avastus tuligi — RNA kromatograafial põrandast laeni G-100 kolonnil, otse tRNA ees — tundmatu piik! Hiljem oleks võinud küll karvu kitkuda, et miks ülesleidust kiirelt ei publitseeritud ja seega prioriteet kaotati — ollus osutus ribosoomi madalmolekulaarseks RNAks, nn. 5S RNAks, aga Artur valis elegantsema lahenduse — uuris selle 5S RNA läbi. Kõik osutus huvitavaks, andis isegi doktoritöö selgroo kokku (kandidaat tuli mainitud ensüümidest 1964). Aga viimane sai kaitstud alles hiljem, esialgu oli aasta 1975.

Nüüd oli juba molekulaarbioloogia uurimisgrupis 8 töötajat, Arturi esimesed õpilased kah kraadistunud, kadunud Johannes Tammeoru eraldatud lauanurgast kolonnide püstitamiseks oli saanud terve tuba (keemiahoone 414). Väge oli ja täie energiaga söösteti uurima ribosoomis RNAga seostuvaid valke rekonstrueeritud kompleksides — RNAd seoti kolonnile ja valkudele tehti afiinsuskromatograafia. Alustati samast 5S RNAst, siis prooviti transport-RNAga, mis ju üldse ribosoomi struktuurne osis ei ole — valgud aga seostusid. Uudne lähenemine töötas ja nii saadi rida põnevaid tulemusi ribosoomi ehitusest. Eriti väärtuslikuks osutus aga see, et valkkompleksid evisid mitmeid ribosoomi aktiivsusi — nii saadi andmeid ka ribosoomi funktsiooni kohta.

Oma kasvandikest uurimisrühma eesotsas tehtud rohketele 5S RNA ja ribosoomi alastele töödele pani krooni Nõukogude Eesti preemia 1980. Doktori kaitses Artur 1982. aastal — ja pärast seda sättis oma mõtted uuele alale, sedakorda onkogeenidele. Mis neis viimastes on huvitavat leitud, seda on paras valgustada 10 aasta pärast, muidu tuleb aga tõdeda, et Artur on molekulaarbioloogia osakonna kindlakäeliselt loovinud läbi korduvatest pungumistest ja reorganiseerimisest. Sealjuures on ta säilitanud vana ebaformaalse ja tööhimulise õhkkonna, edukalt vältides tülisid rohkearvuliste ning mitme ametkondliku alluvusega õpilaste/kolleegide vahel.

Muidu on Arturist teada veel seda, et ta suudab peenikese silikoonvooliku ajada otsa ka telefonipostile, korjata 40 liitrit jõhvikaid päevas ja peab kalastamiseta suvitamist neetud tühikarglemise vormiks. Arturi elukogemus on tohutu ja sellest jagatud killukesed täidavad kuulajaskonna alati optimismi ja usuga inimvõimetesse.

Artur on väga mõnus mees. Sellest johtuvalt ei tahakski soovida edasiseks midagi eriti head — pigem jätkugu kõik vanaviisi vägevalt!

MolBiol, MolGen, BioTech

OLÜMPIAADI AEG

Võitis TRÜ

6. aprillil toimus TRÜs olümpiaadi «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress 87» eriainena õpitava inglise keele vabariiklik voor. Võistlesid TPedI ja TRÜ. Parimateks osutusid TRÜ üliõpilased: **1. Urho-Mati Limberg (IV k.), 2. Klea Vaher (II k.), 3. Ingrid Teigar (III k.).**

HEINO LIIV

Parimad võõrkeeltes

Võõrkeelte olümpiaadi II vooru inglise keele osast võttis osa 16 üliõpilast 6 teaduskonnast. Kõige arvukamalt oli rakendusmatemaatika I kursuselt. Parimad: **1. Alo Neitsov** (biol. I) — 30 p. 30 võimalikust, **2. Jaan Stalbergs** (sp-med. I), **3.—4. Jevgenia Rubinova** (vene f. I), **Priit Ennet** (biol. I).

Saksa keeles olid tublimad **1. Tarvi Talv** (žurn. I), **2. Anna Šibarova** (vene f. I) ja **3.—4. Külli Seppar** (eesti f. I) ning **Anita Kolk** (eesti f. II).

Vene keele

olümpiaadi ainekomisjoni esimees vanemõpetaja TATJANA SARV:

«Olümpiaad toimub kolmes voorus:

● **I voor** peetakse õpperühmades grammatilise testina, mille täidavad kõik vene keelt õppijad. Paremad pääsevad II vooru. See toimub dialoogina.

● **II voor** toimub teaduskondadesisesena, pearõhk on kõne- ja arutlusoskusel. Vestlusteemad puudutavad meie igapäevaelu ja üldinimlikke probleeme. Nii on eelmistel olümpiaadidel arutletud õnne, hariduse ja harituse, ilu, inimlikkuse, kultuuri teemal.

● **viimasesse, üleülikoolilisse vooru** pääseb 30 üliõpilast. Tuleb täita kirjalik test ja näidata oma kõneoskust dispuudis või monoloogis. Sellest tuleproovist selguvad võitjad, kes esindavad TRÜd vabariiklikul olümpiaadil EPAs.

Eelmise aasta ülikoolisisese vooru võitjad Vladimir Indrikson, Risto Pullat, Erik Puura, Toomas Häng ja Voldemar Nuu tõid TRÜle võistkondliku esikoha, individuaalselt oli III kohaga parim V. Indrikson.

Soovime rohket osavõttu ülikoolivoorudes ja kaitseme TRÜ esikohta tänavugi.»

KATRIN IDLA,
keemia III k.,
ELKNÜ TRÜ komitee õppesektori juhataja

Tartust Riiga ja tagasi

Läti pealinnas on viimastel päevadel päris palju eesti muusikat kuulda olnud. Eelmisel esmaspäeval saabus oma Läti—Leedu reisilt Tartu Akadeemiline Meeskoor, teisipäeva hommikul jõudis koju tagasi **TRÜ kammerkoor**. *Pealegi oli Riias näha mitmeid afišše teistlegi eesti muusikute esinemiste kohta.*

KONTSERDIST

Kammerkoor viis Riiga hästi mitmekülgse kava. Vanamuusikast tänapäeva eesti autoriteni. Läti RÜ saali hea akustika andis erilise võlu just vanamuusikale, mis vähese publiku poolt (reklaami nappus) tugeva aplausi teenis. Vähem sooja vastuvõtu osaliseks sai eesti muusika. Kindlasti etendas oma osa siin keelebarjäär, sest enamikus lauludes on tekstil muusika kõrval väga oluline osa.

Kontserdi nael oli Franz Schuberti missa g-duur. Selle esitamiseks astusid koos kammerkooriga üles **Läti muusikaõpetajate kammerkoor ja solistid Elga Brahmane (sopran), Juris Rijkuris (tenor), Aivars Krancmanis (bass)**. *Kontserdi naelast kujunes ka kontserdi pärl, sest Schuberti muusika kõlas saalis võrratult. Esitajate poolt õnnestus kõik ning pärast kontserti võis kuulda vaid ülivõrdes hinnanguid. Kontserdiga jäid rahule nii publik kui ka esinejad.*

KONTSERTREISIMISEST

Kontsertreisid vabariigist välja on taidluskooridele suurteks sündmusteks. Saadud võimalustest hoitakse igal juhul kinni, sellest hoolimata, et need kontserdid on seotud suure sekeldustega. Esinemiskoha ja -aja saamine on taidluskollektiivile raske, keeruline on ka asjaajamine kauge maa tagant. Väga raske on reklaamiga. Kasvõi sellegi kontserdi puhul. Ainus afišš, mis linna peal näha oli, rippus Läti RÜ fuajees. Pealegi on reisimine seotud küllaltki suurte kulutustega, mis mõnikord tulevad lihtsalt esineja enda taskust.

Sellisesse olukorda sattus ka TRÜ kammerkoor. Telefoni teel ja ainult tänu ülalmainitud Läti muusikaõpetajate kammerorkestri dirigendi **Igor Grapsi** *aktiivsele tegutsemisele õnnestus saada esinemiskoht ja -aeg. Taas leidis kinnitust vene vanasõna: «Ennem olgu sul sada sõpra kui sada rubla.»*

Ainult sõpradega ei saa ka hakkama. Rubla on samuti väga tähtis. Taidlus on alati seotud tegijate isiklike kulutustega. Paljud olulised asjad (kostüümid, noodid) pole õnneks laulja tasku peal, kuid nimetatud reis läks täiesti oma raha eest, toitlustamisest rääkimata. Aga kammerkooris laulavad (õnneks) oma ala patrioodid, kes lavale minnes ei mõtle mõnest kulutatud rublast.

ASSO LADVA

2. aprillil 1987.

● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP

● EPA RSP '86 raamatulaat oli üks väga tudenglik üritus. Teeme järele ja teeme pareminil MEELIS LOKI foto

● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP ● RSP

TÄNA TÄPSELT

nädal tagasi oli aula rahvast tulvil. Peeti **õigusteaduskonna ja ajalooosakonna lahtine komsomolikoosolek teemal «Kirde-Eesti fosforiit».**

Sissejuhatavas sõnavõtus tegi ajalooüliõpilane **Kalev Vilgats** ülevaate senisest diskussioonist ajakirjanduses. Lisateavet maardlate geoloogilise uurimise ajaloost, seisust ja keskkonnakaitseprobleemidest andsid ZBI teadur **Tõnu Oja**, ajakirja »Eesti Loodus» osakonnatoimetaja **Ann Marvet,,** bioloogia-geograafiateaduskonna dekaan geoloogiakandidaat **Aadu Loog** jt. Sõna võtsid veel õigusteaduskonna dots. **Igor Gräzin,** üliõpilased **Toomas Anepaio, Aap Neljas, Alar Pandis, Ülo Veldre, Tõnis Lukas,** kirjanik **Hando Runnel** jt., aga samuti ELKNÜ Keskkomitee sekretär **Arno Almann,** EKP TRÜ komitee sekretär **Paul Kenkmann,** ELKNÜ TRÜ komitee sekretär **Andi Kasak.**

Ühel häälel võeti vastu **otsus,** millega taheti pöörduda ELKNÜ Keskkomitee kaudu Eesti NSV Ministrite Nõukogu poole. Üksmeelselt leiti, et tuleb läbi viia loodusvarade kompleksne teaduslik uurimine, arvestades sealjuures ka sotsiaalseid probleeme ning välistada ametkondlik suhtumine. Teaduslikesse uuringutesse on vaja kaasata TRÜ teadlasi ja üliõpilasi. Otsuses oli ettepanek raiskamise lõpetamiseks mineraalväetiste tootmisel, transportimisel, hoidmisel ja kasutamisel, millega langeks kahtluse alla uute maardlate käikulaskmise vajadus. Tehti ettepanek mitte esitada fosforiidimaardlaid kinnitamiseks ja kaevandusi projekteerimiseks enne Kirde-Eesti ökoloogiliste tingimuste täieliku säilimise ja sotsiaalprobleemide lahendamise tagamist. Üldse**st** on vaja pidevalt informeerida ja avalikustada tingimusteta kõik uurmistulemused. Otsus lõppes punktiga, milles sooviti arvestada antud küsimuse otsustamisel vabariigi avalikku arvamust.

Selle otsuse sai Arno Almann kohe pärast koosoleku lõppu ka Tallinnasse kaasa.

Teisipäeval toimunud ELKNÜ Keskkomitee erakorralisel bürool toetati ettepanekuid ning need saadeti edasi ENSV Ministrite Nõukogule.

Kahe komsomoliorganisatsiooni koosoleku otsuses loeti veel sobivaks valmistada 1. mai rongkäiguks sobivaid transparente, mis puudutaksid fosforiidiprobleeme (üks selline kavand oli Ülo Veldrel ka ette näidata ning see kandis teksti: Rakvere fosforiit — üheksa korda mõõda, üks kord lõika). ELKNÜ delegatsioonile tehti ülesandeks tõstatada fosforiidimaardlate probleem ÜLKNÜ XX kongressil.

VEEL MÕNI MÕTE

● **M. Zilmer «Selgituseks» TRÜ nr. 2**
● **K.-S. Rebane «Kas meil ikka on sotsialistlik võistlus?» — nr. 4**
● **J. Reiljan «Uuenduslik formalism SV-s.» — nr. 5, 6, 7**
● **A. Viru «Lihtsus viib konkreetsusele» — nr. 9.**
● **G. Jagomägi «Võistlus kui kohustus...» — nr. 12**

Allakirjutanu on paljude aastate jooksul pidanud tegelema SV arvestusega ametiühingu rühmaorganisaatori rollis. Mõned mõtted on tollest ajast selginud, mida võiks «TRÜ» diskussiooni lisada.

Esiteks. Kas teha võistlus reeglitega või ilma? Vist on kõik nõus, et reeglitega. On kasulik tõmmata paralleele spordivõistlustega. Raske on ette kujutada spordivõistlusi reegliteta või ebamääraste reeglitega.

Teiseks on vist lootusetu korraldada totaalset, kõikehõlmavat võistlust. Seda märkis ka prof. A. Viru. Niisiis peaksime endale täielikku aru andma sellest, et võistlus on spetsiaalne, sisaldab küll rea olulisi tegevuslõike õppejõu (teaduri) tööst, aga mitte kõike.

Kolmandaks, sellise keeruka nähtuste kompleksi hindamine nagu teadus- ja veel enam õppetöö on äärmiselt raske ja kõige kindlam meetod on siin eksperthinnangud. Spetsiaalsete ekspertkomisjonide moodustamine SV jaoks käib ilmselt üle jõu, aga paljudel juhtudel on need juba olemas (dissertatsioonide kaitsmisel, atesteerimisel, leiutisetaotluse läbivaatamisel, monograafia ja artikli avaldamisel, autasude väljaandmisel jne.). Tuleks arvestada just neid lõike, milles eksperthinnanguid on garanteeritud. Välja jätta võiks niisuguseid lõike, mis on väiksema kaaluga ja milles eksperthinnangud puuduvad.

Kindlasti tuleks arvestada õppejõu tegelikku õppetöökoormust (seda on väga lihtne teha).

SV olemasolev arvestussüsteem pole läinud päris vales suunas. Võistlus olgu reeglitega, pole võimalik saavutada kõikehõlmavat iseloomu, tuleks kasutada maksimaalselt ära olemasolevad eksperthinnangud. Eelnenud «TRÜ» kirjutistes samal teemal on palju konstruktiivseid ettepanekuid, mida saaks ära kasutada. JAAN SALM

On vist aeg hakata mõttevahetusele punkti panema. Toimetus on tänulik kõigile diskussioonis osalejaile ning jääb ootama SV korraldajate seisukohti.

Corrigenda philologica
IAAN UNT

Omal ajal pilkas Voltaire etümoloogiat kui teadust, kus vokaalid ei lugevat midagi ning konsonandid peaaegu mitte midagi. Tollaste etümoloogiaharrastajate suval võis mis tahes häälik tõepoolest muutuda mis tahes teiseks häälikuks, umbes nii nagu vana nalja kohaselt tuletub saksa rebast tähistav sõna vastavast vanakreeka sõnast: *alōpēx>lōpex>pex>pux>*Fuchs (vrd. ka Pythagorase Toslemiks muundumist R. Tiituse raamatus «Nokk kinni, saba lahti», Tln., 1960, lk. 138). Meetodikindla ja historistliku, konkreetse keele süsteemi ja muutumise seaduspärasusi arvestava võrdlev-ajaloolise uurimistöö tulemusena on etümoloogiast ammu saanud teaduslik distsipliin, üks keeleteaduse valdkondi. Kuid siiski meenusid Voltaire'i sõnad, kui lugesin **«Sirbi ja Vasara» keeleveergudel (27. 02. 87) ilmunud Linnar Priimäe «Filoloogilisi märkmeid».**

Seal püüab autor kõigepealt tõestada, et sõna **«haltuura»** pärineb vanakreeka sõnast *chalkós* 'pronks, vask, vaskmünt'. Eesti keele «haltuura» suhtes probleemi ei ole: sõna on pärit vene keelest ning tähistab kas rahateenimise otstarbel tehtavat kõrvaltööd või siis lohakat, pealiskaudset tööd, mida tehakse või mis on tehtud muu kõrvalt ja asjasse süvenemata. Algpäritolu aga on tõepoolest filoloogiline probleem.

L. Priimäe tuletuskäik vajab vabanemist tülikast *k*-st ning autor väidabki, et see ei kuulu tüvve, vaid on sufiks. Paraku on lugu nii, et sellist nimisõnu moodustavat sufiksit vanakreeka keeles e i olnud (vt. R. Kühner — Fr. Blass, Ausführliche Grammatik der griechischen Sprache. Hannover, 1892, I, 2, lk. 265 jj.; omadussõnu moodustav *-ko-* oli küll olemas, kuid liitus ainult vokaaliga lõppevale tüvele).

Sõna *chalkós* ise esineb juba kreeta-mükeene dialektis kujul *kako* ning nii vana- kui ka uuskreeka keeles on kõik selle sõnaga seotud tuletised tuletatud tüvest *chalk-*. Sõna etümoloogiline päritolu pole selge, kuid needki uurijad, kes peavad võimalikuks seost heti-hati sõnaga *hapalki*ning Väike-Aasia hõimunimega *Chálybes,* aktsepteerivad selle sõna indoeuroopa dialektilise arhetüübina rekonstruktsiooni **ghelgh-* (vt. Th. Gamkrelidze, V. Ivanov, «Indoeuroopa keel ja indoeurooplased», Tbilis, 1984, II, lk. 710); vrd. J. Pokorny rekonstruktsiooni **ghel(ē)gh-*).

Kui aga *k* siiski oleks sufiks? Selle kinnituseks on vaja esitada semantiliselt lähedasi samatüvelisi sõnu ning seda L. Priimägi usubki end tegevat, tuues näiteks sõnad *chálybos* ja *chaliphronéōn.* Paraku on aga lugu nii, et need pole samatüvelised, ei omavahel ega sõnaga *chalkos.*

Chálybos on temaatiline variant sõnast *chályps* (genitiiv: *chálybos*), mis ise on ainsuse nimetav hõimunimest *Chálybes* 'halüübid' neid on Aischylos iseloomustanud «osavate rauatöötlejatena». Ainsuses on sõna saanud kreeka poeetide metafoorilises sõnakasutuses tähenduse 'teras'. Tüveks aga pole (vähemasti kreeka keele piires) mitte *chal-*, nagu väidab L. Priimägi, vaid *chalyb-*: selles veendumaks piisab pilgust kas või tollessesamasse E. Tšornõi gümnaasiumigrammatikasse, millele L. Priimägi teises seoses viitab (teema: 3. käändkond, konsonanttüvelised sõnad).

Nimisõna *chaliphrōn* nagu ka samatüvelise verbi kesksõna *chaliphronéōn* tähistab küll rumalat, kuid mitte sellist, kes on 'kõva peaga', nagu kinnitab L. Priimägi, vaid hoopiski sellist (vt. ükskõik millist soliidset sõnastikku), kelle mõistuseohjad on lõdvad — 'mõtlematut, kergemeelset' (hiljem ka koguni 'järeleandlikku'), nagu on hästi tõlkinud ka A. Annist ja K. Reitav: «Kas oled taibutu (kr. *nēpios*), võõras sa, või on nii kerglane vaim sul (*chaliphrōn*) . . ?» (Od., 4.371; vrd. 19.530 «lapsik» ja 23.13 «kergats» — viimases passuses on partitsiip, mille oma kirjutises esitab L. Priimägi). Sõnaga *chalkós* pole mingit seost juba seetõttu, et see *chal-* on seotud hoopiski verbiga *chaláō* 'lõdvaks laskma, lõtvuma' jms. — asjaolu, mida peale etümoloogiliste märgivad ka mitmed tavalised sõnaraamatud.

Ent kui *k* ikkagi oleks sufiks? Sellegipärast, miks «haltuur» ja mitte «halkuur», nagu küsis juba Mihhail Lotman (SV, 31. 10. 86). «Sufiksite *k/t* vahetus on kreeka keeles teada,» väidab L. Priimägi, tuues näiteks sõnad *phýkos* ('vetikas, mererohi', ka vetikaist valmistatav punane 'mink') ja *phytón* ('taim'). Väide jääb tõestamata, sest paraku pole sõnad samatüvelised ning sõnas *phýkos* ei ole *k* sufiks, vaid kuulub tüvve *phyki-* (vt. mis tahes etümoloogilist sõnaraamatut: Prellwitz 1892, Boisacq 1916, Frisk 1970, Chantraine 1980; siin võivad eksitada mõne vanema sõnastiku ekslikud viited: Benseleri kreeka-saksa sõnastik viitab seoses sõnaga *phýkos* verbile *phýō*, Pape oma seob *chalkós* verbiga *chaláō*).

L. Priimägi arvab, et antud juhul võib *k* ja *t* vaheldus tuleneda dissimilatsioonist *ch—k/ch—t*. Paraku pole sellist dissimilatsiooni kreeka keeles teada.

Ent kui indoeuroopa võrdlev keeleteadus, grammatikad ja etümoloogilised sõnastikud eksiksid, kui kreeka keel siiski painduks L. Priimäe tahtmise järgi? Ka siis jääks filoloogile ikkagi kohustus vähemasti püüdagi põhjendada, millal, millistel asjaoludel, millise semantilise põhjendusega, milliste analoogidega võis slaavi keelealal tekkida kombinatsioon kreekakeelsest münti tähistavast sõnast ning ladina sufiksist.

L. Priimägi arvab, et tema toodud etümoloogia «on võimalik ja niisugusena ignoreerimatu», osutades V. Ivanovile — vt. N. Šanski, V. Ivanov, T. Šanskaja, «Vene keele väike etümoloogiline sõnastik», M., 1971. Nagu nägime, ei ole see etümoloogia võimalik ja niisugusena võime ta rahumeeli kõrvale jätta. Sõna «haltuura» päritolu seni kõige tõenäolisemaks seletuseks jääb endiselt see, millele osutas ka M. Lotman, — ladina *chartularium* — ning mille leiame näit. Max Vasmeri vene keele etümoloogisest sõnastikust (ning ka eespoolmainitud V. Ivanovilt koos märkusega, et tuletis sõnast *chalkos* on vähemtõenäoline); sellele seletusele osutatakse ainsana ka TA vene kirjakeele sõnastiku 17. (M., 1965) ja vene keele sõnastiku 4. (M., 1984) kõites.

* * *

L. Priimägi jätkab **märtri**käsitlusega (talle näib sekundeerivat A. Langemets oma muidu üsna arukas sõnavõtus, vt. Keel ja Kirjandus nr. 2, 1987, lk. 109) ja polemiseerib siin Linnart Mälliga, kasutades miskipärast samasugust umbisikulist vormi nagu varem M. Lotmaniga diskuteerides: «Apostlit märtriks tituleerida on kanooniline eksitus. On küsitud: «Kas need kaks välistavad teineteist?» (TRÜ, 6. nov. 1986). — Jah, kui asja tunda põhjalikumalt, välistavad.» Märkimata jääb, et L. Mälli küsimus oli seotud konkreetse kontekstiga — mitte apostlija märtristaatuse vahekorraga üldse (see oleks rumal küsimuseseade), vaid apostel Bartolomeuse märtristaatusega.

Ärgem hakakem diskuteerima selle üle, milline filoloogiline õigustus on L. Priimäe väljendil «termini «märter» tegelik tähendus» ja kas üldse on olemas mingi sõna «tegelikku tähendust». Piirdugem mõne ajaloolis-filoloogilise faktiga.

Sõna «märter» — ladina *martyr* — lähtekujuks on kreeka *martys* 'tunnistaja'. Kristlaste keelepruugis tähistas sõna algselt eelkõige apostleid kui oma õpetaja elu, surma ja ülestõusmise tunnistajaid, 1. ja 2. sajandi vahetusel aga juba kõiki kristlasi, kes tagakiusatuna oma usku tunnistades selle juurde kindlaks jäid. 2. sajandist peale nimetatakse märtreiks neid, kes oma usku tunnistades selle nimel surema on pidanud (sellisegi sõnakasutuse kohta on tunnistusi ka juba 1. sajandist). Nii kasutatakse sõna tänapäevalgi, nimetades apostlite seast esimeseks märtriks Jaakobust ehk Jakoobust (meie traditsioonis on seni käibel olnud need kaks nimekuju, L. Priimägi tahab «Jakobust» — minugipärast, kuid tehkem siis juba veel üks samm ning kirjutagem «Jakobos», «Bartholomaios» jne.) — vt. näit. D. Attwater, The Penguin Dictionary of Saints, 1982, lk. 182; märt-

(Järg 4. lk.)

Ž

(Algus eelmises lehes)

«TRUDIS»

Sellele väljaandele tuleb keskeltläbi 700 000 kirja aastas. Loomulikult on niisuguse korrespondentsiga inimjõul raske toime tulla, kuigi kirjade osakonnas töötab umbes sada inimest. Kolmandat aastat töödeldakse posti arvuti abil. Süsteem on tehnilise viletsuse tõttu veel puudulik. Seda väitis ka matemaatilise kõrgharidusega **informaatika osakonna juhataja Mihhail Komarovski,** kes ongi selle süsteemi välja töötanud ja seda ka juhib. Kirja kohta täidetakse kaardike, kuhu märgitakse parameetrid: kust (geograafilises mõttes) kiri tuleb, kirjutaja sotsiaalne staatus, kirja iseloom (kaebus, kriitika, nõu palumine jne.), teema, autori nimi, millisele korrespondendile kiri anti, mis sellest sai (arhiivi, saadeti vastavale ametkonnale jne.). Terve toatäis näitsikuid toksib seda infot lisaketastele, mis arvutuskeskusesse töötlusele viiakse. Toimetus saab arvuti poolt väljatrükitud statistilise ülevaate tagasi. Kust, kes ja kui palju on kirjutanud, mis probleemidest jne. — seda on kokku ligi üheksakümmend lehekülge iga kuu.

Loomulikult ärgitas nende tabelite sirvimine küsima, kas tehakse ka sotsioloogilisi kokkuvõtteid, uurimusi? «Ei.» See polevat neil eesmärk omaette. Võimatu ka juba puhttehniliselt. Erinevate kuude andmed peaksid omavahel aastaaastalt liituma — «Trudi» kirjade osakonnal sellist arvutustehnikat ei ole. Kirjade kodeerimise süsteem on sotsioloogiliste uurimuste jaoks veel samuti ebatäiuslik. Ja lõpuks — muidugi oleks niisuguseid uurimusi väga vaja, aga nii, et arvuti abil saaks uurida paljude väljaannete lugejakirju.

Käisime vaatamas ka ainust «Trud»-ile kuuluvat personaalarvutit. Praegu veel häälestamata, ei võta ta alati üldse jutule. Meile esitas ta siiski lehe osakondade töö tulemused (kui palju ja milliseid materjale on see või teine osakond kuu jooksul esitanud) — ilusates graafikutes. Jõudsime just arvata, et niisugune võimalus peaks olema igal toimetajal — millal tahes saada mistahes faktilisi andmeid oma alluvate töö kohta — ja mõtlema hakata, mida veel teada tahame, kui arvuti kuvarile ilmusid rohelised jooned. Edasisest suhtlemisest arvuti keeldus.

NÄITUSEL

1982. aastast peale on peaaegu kõik žurnalistikadiplomandid nõnda Moskvas käinud, programm muidugi mõneti erinev. Tänavuaastast reisi saatis eriline uudishimu «väli»: sõitsime ju oma arust uuenduste epitsentrisse. (Ma kirjutasin meelega, «omast arust»,. sest ega keegi ju praegu veel saa kindlalt väita, KUS on MILLISEL AJAHETKEL uuendamise epitsenter.) Ja kuigi palju kordi oled endale meelde tuletanud ühiskonna inertsiseadusi, seda, et uuendusprotsess kulgeb märkamatult, tasapisi ja mitte sugugi 99,9%-lises jaatamisvaimus — ikka loodad epitsentrist leida midagi fundamentaalselt uut.

Ühe sellise, tõeliselt särava tüki me ka leidsime. Jutu alguses mainisin kunstinäitust, millele ei tehtud mitte kusagil reklaami. (Küllap sellepärast, et uuendusnäljane rahvas oleks muidu õblukese ehitise koost lahti kangutanud.) Oma töödega olid välja tulnud Moskva kunstnikud, kes aastaid ja aastakümneid ei ole avalikel näitustel esinenud. Välispressi huvi asja vastu näis olevat suur. Paari tunni jooksul, mis näitusel viibisime, käis kohal Austria ja Jaapani TV. Dots. Marju Lauristin tundis ühes külastajas ära Friedrich Dürrenmati jne. Spetsialiseeritud külaliste rohkus tingis arvatavasti ka erilise õhustiku: autorid ise olid liikvel, seletasid, vaidlesid oma loomingu vaatajatega. Arvan, et SEE pole näitus, mille põhjal katsetada kunstikriitika alal, seepärast jätan pikema ülevaate tegemata. Väljapanek oli intellektuaalselt väga kontsentreeritud, sotsiaalselt terav(meelne), fantaasiaküllane. Küllalt väikeses ruumis oli koos palju väljendusvahendeid: puu, traat, metall, riie. Lõuendile maalitud, peensusteni viimistletud «õuduse» kollaažist (Bestiari) punase riidenartsuni valgel vineeril (Julikov) — mis punase niidina läbis valget.

Näituse avas Võssotski alasti kuju kitarriga (Võssotski on muutunud uuendamise lipukirjaks ja sümboliks. Tema luuleridu trükib nüüd oma veergudel isegi «Sovetski Sport».) Alasti sellepärast, et luua kujundlikku seost tema ja antiikkangelaste kujutuse vahel. Aga et luuletaja siiski liiga alasti ei oleks ja ikka näitusele pääseks, oli tema ja kitarri vahele torgatud pakk tema luuletusi (õigemini -käsikirjade mulaaž.) Jõudsime näitusele just ajaks, mil rajooni partei- ja täitevkomitee delegatsioon kuju üle kunstnike ja näituse korraldajatega mõtteid vahetas. Leiti, et luuletused varjamaks Võssotski alastust on luuletaja madaldamine ja mõnitamine. Käsikirjadeskulptuur eemaldati. Selgus, et see oligi sinna niisama, lahtiselt, igaks juhuks vahel torgatud, et kuju ikka näitusele välja saaks panna.

* * *

Õhtul läksin oma kaasmaalasest Moskva-tudengile külla. Tee polnud pikk: neli korrust taeva poole ja sedagi liftiga.

Sõber paneb teekannu stepslisse ja otsib välja moosipurgi. Tema toakaaslane Volodja, taimegeneetika aspirant ja komsomolisekretär (aga millise algorganisatsiooni oma, see jäigi teadmata), ühineb meiega ja nii me siis ajamegi kolme teeklaasi ja moosipurgi taga juttu. Muuhulgas kandub jutt uuendamisele ja komsomolile. Kuulen, et nemad olevat võtnud komsomoli uuendamist vägagi tõsiselt. Volodja ja üks eesti poiss kah aspirant, olevat fundamentaalselt uuendusliku kõne ette valmistanud. Pärast ideede ettekandmist kuulutati autorid dissidentideks ja ühte neist ähvardati koguni aspirantuurist välja visata... Ähvarduseks asi õnneks jäigi.

«MOSKOVSKI KOMSOMOLETSIS»

Käisime üle terve Nõukogude Liidu väga populaarse väljaande toimetustes. «Moskovski Komsomoletsis» ja «Sobessednikus». Mõlemat loetakse enam kui tiraaži jätkub. Esimest trükitakse 1,1 miljonit (päris algusest oli tiraaž 300 500) — rohkemaks ei jätku ainsal masinal, mis «Pravda» trükikojas sedamoodi värvitrükki teeb, lihtsalt jõudu. «Moskovski Komsomoletsit» jääb Moskvasse 300 000-st kogutiraažist (sel aastal saadakse 100 000 juurde) vaid 17 000. Trükitaks rohkem, kui oleks — paberit. Et üks trükisõna nii loetud ja otsitud on — siin peab ju mingi erifenomen olema!

HALLIKI HARRO

(Järgneb)

MEELIS LOKI foto

V üliõpilasteatrite päevad Tartus

Reedel, 10. aprillil

kl. 18. A. Blok «Väike palaganike». Draamatrupp Vilniusest.

kl. 20 Vilniuse Ülikooli Õueteatri programm pantomiimis ja sõnas.

Laupäeval, 11. aprillil

kl. 14 J. Kessel «Lõvi». Tallinna tudengiteater.

kl. 18 JEUNESSE OBLIGE TRÜ Luuleteater «Valhalla»

kl. 21 «Mis kasu on inimesest» RAT «Vanemuise» stuudioetendus

kl. 24 Teatrishow kõigile

Pühapäeval, 12. aprillil

kl. 14 «Tulelaul» — kompositsioon B. Alveri luulest, «Mõistmisest» — kompositsioon P.-E. Rummo luulest. S. M. Kirovi nim. NKK keskuse klubi draamastuudio.

kl. 18 «Võssotski karneval». Leningradi rahvateater «Perekrjostok»

Pääsmeid tund enne algust klubi kassast.

TRÜ aulas

Laup., 11. apr. kl. 12 üliõpilasteatrite päevade KONTSERTAKTUS.

TIME OUT?

«...algus, nagu ikka, venis...» Need kõigutamatult stoilist rahu väljendavad sõnad peaksid küll igale huumorisõbrale tuttavad olema, sest just niimoodi alustab eesti üks praeguse hetke juhtivaid satiirikuid Toomas Kall oma humoreski «Hüpe».

Muidugi, sellise kaasaegse eesti satiiri juhtnime mainimine kohe loo alguses võib mõnelegi lugejale paljutõotavana, kuid samas veidi kurioossenagi tunduda, ent **27. märtsil** (muide, rahvusvahelisel teatripäeval), oli eespool toodud fraas täiesti omal kohal. **Täpsemalt TRÜ klubis, üliõpilaste taidlusülevaatuse sõnakavade konkursil.**

Sissejuhatuses kasutatud tsitaadi teeb aga veelgi vettpidavamaks ja autorite jaoks kasutamiskõlblikumaks asjaolu, et eks olnud ju enamik paigalolnutest, ja séda nii siin kui sealpool lava, kohale tulnud just sellesama huumori-satiiri pärast. Noh, nagu alati...

Jah, banaalne küll, aga algus venis... Kuid ju me oleme siis selliste ootamapanemistega nii harjunud ja nende vastu sedavõrd immuunseks muutunud, et need 20—25 minutit, mis ametlikust algusajast üle jooksid, küll üheski saalisviibijas avalikku pahameelt ei tekitanud. Kuid see selleks.

Minutid kulusid ja pinge kasvas. Ootusärevus saalis saavutas teatud kõrgpunkti, s.o. — «On's tänа midagi eriti head tulemas...?» Veel paar heliproovi ning lavakardinate vahelt ebalevalt saali heidetud pilku — publikut on tõesti vähe! — ja kõik tundus algavaks näitemänguõhtupoolikuks paigas olevat. Viimasegi kahtlusevarju hajutas žürii saabumine.

Seejärel jäi kõik vaikseks ning valgus saalis kustus...

Esimesena

astusid lavale **füüsikud-keemikud.** Vaatepilt, mis saalisviibijale avanes, oli igati eluline — seda just tänu tühjale taarale. Ja otsustades kiirelt pihatud lause järgi, püüdsid näitlejad rahvale sümpatiseerida Läti rahvateatri egiidi all. Edasi hakkasid lausa imeväel vaatajate silme ees lahti rulluma seitseteist kevadist hetke filmist «Viimne reliikvia». Idee lavastada pähekulunud kilde sellest populaarsest ekraaniteosest ei ole just kõige uuem. See on peaaegu niisama kulunud kui kõiksugu muinasjuttude moderniseerimine. Kahjuks ei hiilanud autorid ka mingi erilise tõlgendusnovaatorlusega. Seitsmeteistkümne hetke jooksul sai näha hulgaliselt ebakaines olekus inimesi mängivaid tudengeid.

Üldist keskpärasust ja vaieldavat näitlejameisterlikkust aitasid korvata mõningad naerupahvakuid pälvinud stseenid. Siinkohal võiks ära märkida vastust verdtarretavale küsimusele: «Mis on äraandja palk?» — «Viis rubla!» Iseenesestki mõista on aga lehelugejatele võimatu edasi anda mõnda situatsioonikoomilist hetke, mis elevust tekitasid. Esinejate aktiva poolele võiks veel kanda etteaste toetuseks kasutatud muusikat, mis aga paraku oma kaootilisuse tõttu alati mõjule ei pääsenud.

Eesti TV ja Kesktelevisiooni kahe läbi aegade vastupidanuma bestselleri kokkuliitmisel tekkinud sümbloos oli üldiselt vaadatav, ent kokkuvõttes tuleb siiski nõustuda saalist kuuldud repliigiga: «Haledavõitu!»

Pärast eesriide sulgumist ja tulede süttimist oli saalis kosta järjest valjenevat suminat. Selgesti andis ennast tunda erinevaid kavu oskuslikult siduva konferansjee puudumine. Vahemärkusena (ja võrdlusena) tahaks meelde tuletada vastavat Margus Kasterpalu humoorikat rollitäitmist sügisesel rebastaidlusel.

Teiseks

oli järg **majandusteaduskonna** käes. Juba pealkiri viitas sellele, et tulemas on midagi kopsakamat — **«Oodates reformi** *á la* **oodates Godot'd».** Seega tuli publikul ette võtta reis kinomaailmast teatrimaailma. Ning tõepoolest — Becketti Godot' ootamises ja senini visalt tulekul oleva kõrgkooli-reformi lootuses on mõndagi ühist. Loomulikult on valmismaterjali pinnalt lähtuda kergem kui luua midagi täiesti originaalset, kuid ega seoste leidmine põhimõttelise ja konkreetse vahelgi alati kerge ole. Majandusmeeste auks peab aga ütlema, et sellega tuldi üpris hästi toime. Nii näiteks oli vägagi teravmeelne Luckyt ja Bozot'd ühendava kõie samastamine ametkondlike suhetega väikese ja suure juhi vahel. Natuke piiratuks ja lühikeseks jäi väikese juhi «sõnavõtt» suure juhi käsul (*á la* trafaretne ametniku kõne), kuid mõte toodi välja. Kava mõjulepääsu kasuks mängisid ka selgelt tuntavad lavastuslikud mõjutused Beckettilt. Ei oskagi tagantjärele täpselt öelda, oli see hea või halb, aga etteaste täielik mõistmine eeldas siiski originaalnäidendi tundmist.

Kahjuks läks üht-teist pakutu algusest kaduma ühe osatäitja liigvaikse kõne pärast. Samuti võiks ette heita mõningaid libastumisi lavalises liikumises (dialoogides jäi mõnikord üks näitleja teise varju ja harvad polnud ka juhtumid, kus saal nägi vaid kõneleja selga). Loomulikult ei saa amatööridele selliseid apse teab kui kurjasti ette heita, kuid kava puhul oli tunda ilmset kokkumängimatust.

Kokkuvõttes siiski mõtestatud etteaste.

Kolmandana

võtsid **oma loo üles matemaatikud.** Nende kava juures peab tingimata ära märkima äärmiselt sobivat muusikalist kujundust ning selle harmoneeruvat ühtsust huvitava valgusemänguga, mis ilmestas kõike laval toimuvat. Lavaline kujundus oli parim kõigist eelnenuist ning andis tõeliselt kättesaadava pargipingihommiku. Tunnustust väärib osatäitjate (eriti peategelase) usutav mäng. Seega on vormilisest küljest kõik korras.

Sisu puhul tekkis aga mõningaid arusaamatusi. Selge oli see, et laval toimuval oli sügavalt kujundlikku ja sümboolset sisu ning et sellel ei puudunud seos elu filosoofilise mõtestamisega. Ei teagi täpselt, kas oli see detailidega ülepingutamine või miski muu, mis segas autori mõtte ühest mõistmist.

Igatahes oli neid, kellele lavasõnum kohe pärale jõudis, kui ka neid, kes tõlgendamisega ilmselt jänni jäid.

Vahest oleks aidanud idee tabamisel eelnev tutvumine stsenaariumiga? Et aga olla objektiivne, jätame igale lugejale enesele otsustamisvõimaluse. Saalist nähtu oli järgmine.

Hommik linnapargis. Koos esimeste päikesekiirtega virgub räbaldunud riietes kodanik. Tõusnud üles, läheb ta prügiurni juurde. Sobrab, leiab sealt leivakannika ja moosipurgi. Einestanud, läheb tagasi pingi peale, kus tal hakkab paha. Järgneb värvikas oksendamisstseen. Pärast seda võtab mahakukkunud raamatu, puhastab hoolikalt käed ja hakkab lugema.

On näha, et raamat on mehele väga kallis. Saabub korravalvur, kes talt raamatu jõuga ära võtab. Pärast moraalset kokkuvarisemist järgneb peategelase monoloog kujuteldava partneriga, kellele heidab ette, et see on teda maha jätnud. Agedushoos tapab viimase. Naasnud korravalvur kasutab taas vägivalda ning viib peategelase «sinna tagasi(?)». Eesriie.

* * *

«Ja järgmine?» küsib lugeja õigustatult. Järgmine... Paraku tuleb aga siinkohal kriips tõmmata. Sest järgmist lihtsalt ei olnud.

«Kuidas siis niimoodi? Ainult kolm etteastet?» ei jää nõudlik lugeja rahule.

Tõepoolest, küsimus jääb õhku rippuma. Ja kuidas küll tahaks vastata, et: «Mis teha...: Ajad on sellised!», aga ei saa, sest allakirjutanud teavad, et see ei ole vastus.

Ent kolm kava on siiski fakt, mille eest pead jaanalinnu kombel liiva (lavalaudade?) alla ei pista.

Et aga mitte saada süüdistatud liigses tormakuses või uisapäisa otsustamises, eriti aga ebakompetentsuses järelduste tegemisel, ei julge loo autorid põhjusi ja tagamaid sellise nähtuse puhul välja pakkuma hakata. Kuid ühte tahaks küll loota. Nimelt seda, et praegune artikkel ei jääks selle teema ning probleemi arutamisel mitte viimaseks.

Lõpetuseks ei taha küll enam kuidagi hakata T. Kalli tülitama, kuid paraku osutub see peaaegu et mõõdapääsmatuks. Tasemelisi paralleele muidugimõista tõmmata ei saa, (põhi)mõttelisi aga küll.

Toomas Kall lõpetab oma humoreski «Hüpe» järgmiselt: «...tõustes ei olnud ta enam nii õnnelik. G. mõistis, et kogu hooaeg kulub isikliku rekordi vormistamiseks...»

Sedapsi.

Aga meil ju (veel?) pole niimoodi!

Või kardetakse hoopis seda, et maandumistasand ei pruugi alati olla niisama kõrge kui oli äratõukepind...

Taidluskonkursil käisid:

VOLDEMAR KALA
VALDEKO HUNDIPALU

Corrigenda...

(Algus 3. lk.)

gitakse, et apostlitest on tähtsaimad märtrid Peetrus ja Paulus — vt. näit. Encyclopaedia Britannica s. v. *martyr*, vrd. EE — ning ka apostel Bartolomeusest kõnelevad juba varakult mitmed kristlikud kirjanikud ja martüroloogiumid kui märtrist —vt. näit. Forcellini, Onomasticon s. v. *Bartholomaeus*. «Mitte kõik pühakud pole kanoniseeritud **märtriks**...,» kirjutab L. Priimägi — sulevääratus, mis tema mõttekäiku näiliselt loogiliseks püüab muuta, kuid teab ta ju isegi ja kirjutab paar rida eespool ise, et kanoniseerimine tähendab **pühakuks** kuulutamist; ei kanoniseeritud ju pühakuid märtreiks ja apostleiks, vaid apostleid ja märtreid pühakuiks.

Loomulikult kanoniseeriti apostlid pühakuiks seetõttu, et nad olid apostlid, s. t. apostlitena, ning märtrid märtritena, ja «tituleerida», nagu kirjutab L. Priimägi, tuleb apostlit loomulikult apostliks, mis aga ei tee olematuks asjolu, et mõned apostlid on ka märtrid, s. t. on surnud märtrisurma, kusjuures antud juhul pole tegemist sekulariseeritud metafooriga, nagu arvab L. Priimägi (metafooriline sõnakasutus on see, kui nimetan märtreiks näit. Sokratest ja G. Brunot või räägin martüüriumist, millele L. Priimäe kirjutises on allutatud kreeka sõnad). Kuigi L. Priimägi tahab kõigi kontekstide jaoks ainuõigeks ja kohustuslikuks teha katoliiklikku kanoniseerimisformaalsust (ainsat mõeldavat kitsast konteksti, kus Bartolomeuse puhul piisab teadmisest, et ta oli apostel) järgiva sõnakasutuse, saab vastus L. Mälli küsimusele, kas Bartolomeuse puhul apostel ja märter teineteist välistavad, olla ainult üks: ei välista, kui asja kas või natukenegi tunda, ammugi siis mitte põhjaliku ja sisulise asjatundmise puhul. L. Priimäe tsiteeritud Jüri Talveti nõue vastava emakeelse teatmekirjanduse järele on õigustatud ja vajab toetamist.

* * *

«Filoloogilistele» märkmetele paneb punkti postskriptum, milles autor teatab, et on näitesõnad võõrtähestikest translitereerinud T.-R. Viitso järgi (vt. Keel ja Struktuur 3, Trt., 1970, lk. 44—70). Selgub, et ei ole — vähemasti mitte kõik, sest näiteks traditsiooniliste kreeka *ch* ja *y* asemel soovitab T.-R. Viitso kirjutada *kh* ja *u*.

Asi poleks ehk väärinudki üksikasjalist reageerimist, kui sellest ei järelduks mitu kurba moraali. Piirdugem kõige üldtähenduslikumatega. Mõistagi on jälle põhjust osutada, et klassikalised keeled filoloogide teise kirjaoskuse hulka enam ei kuulu. Kuid mitte vähem tähtis pole see, et filoloogide programmis pole kas või kõige elementaarsematki sissejuhatust indoeuroopa keeleteadusse (rääkimata näit. lühikesest etümoloogia erikursusest).

Tõsi küll, siin osutatud vead on elementaarsed, samatasemelised näiteks veaga 2×2=5. Samaväärsete filoloogiliste vigade märkamine pole alati nii lihtne, kuigi ka nende puhul saaks sageli isegi võhik hõlpsasti selgust vastavaid sõnaraamatuid ja teatmekirjandust konsulteerides (kui tahab otsustada argumentatsiooni sisulise, mitte ainuüksi välise veenvuse põhjal) — antud juhul piisaks paarist raamatust, mis teadusraamatukogus olemas, näit. H. Friski kreeka keele etümoloogilisest sõnastikust ning näit. Brockhausist või isegi Eesti Entsüklopeediast. Paraku ilmneb, et isegi õppinud filoloog pahatihti ei tea, mida ja mille järgi kontrollida.

* * *

Üks häda on veel. Filoloogiliste vassingute argumenteeritud ümberlükkamine võtab tihtipeale rohkem ruumi kui nende lansseerimine. Analoogiat kasutades: väita, et 2×2=5, on loomulik ja aktsepteeritav, väita aga, et «kaks korda kaks ei võrdu viiega, sest esimese klassi aritmeetikaõpik ütleb... jne., ja võrdle ka korrutamistabelit selles ja selles väljaandes, mis väidab, et... jne.», on näiteks «Sirbi ja Vasara» jaoks liialt spetsiifiline ja teaduslik ning, mis parata, ka pikk. *Ceterum censeo*: vist oleks vaja filoloogilist (avaras tähenduses) nädalalehte.

EHK HUVITAB?

TEADUSKONDADE JA KURSUSTE KOMSOMOLISEKRETÄRID!

1. Noorspetsialistide õigused ja kohustused.

2. Tööleping, selle sõlmimine ja lõpetamine.

3. Tööliste ja teenistujate materiaalne vastutus.

4. Tsiviilõiguslik leping (ostmüük, laen, eluruumi üürimine).

5. Algteadmisi kriminaalõigusest.

Neil teemadel võivad rääkida kursustele õigusteaduskonna lektorid. Infot saab igal kolmapäeval kl. 14—16 komsomolikomiteest.

ÜLLAR KASE,
õiguskasvatussektori juhataja
õigust. II k.

TÕLKEVÕISTLUS 1987

Tõlkevõistlusele 1987 laekus 17 tõlget 5 keelest. Žürii on alustanud nende läbivaatamist, kuid ühtlasi palub täiendavalt järgmist: tõlkijal märgusõnaga **«Eksiton»** tuua (saata) väliskirjanduse kateedrisse eestikeelse tõlke 2 puuduvat koopiat, tõlkijal märgusõnaga **«Vari»** teatada samasse tõlgitud teose autor ja pealkiri ning tõlkijail märgusõnadega **«Ranke»** ja **«Finnegan»** lisada võimaluse korral algupärandi koopia 2 puuduvat eksemplari.

SAAB LAMMUTUSMATERJALI!

Kes on huvitatud Lätte t. 5 maja lammutamise materjalidest, pöörduda informatsiooni saamiseks TRÜ kapitaalehitusosakonna poole, Kingissepa t. 15, tel. 3 24 57.

UJUMISE JA VETELPÄÄSTEHUVILISED!

Alates 15. aprillist on võimalik jätkata ujumise ja vetelpääste oskuste täiustamist. Tunnid toimuvad Tähtvere ujulas kolmapäeviti ja reedeti kl. 19—19.30. Kasutamisloa (pääsme) saamiseks on vaja VPÜ algorganisatsiooni esimeestel (aktivistidel) koguda kiiresti 1987. aasta liikmemaks (30 kop.) (esmasoovijatel 40 kop.) ja viia raha VPÜ Tartu Territoriaalkomiteesse Emajõe 8. Liikmemaksu tasunute nimekirja alusel on ujula pääsmeid võimalik saada Tähtvere ujulas tööpäeviti kl. 18—19 või V. Kingissepa 19 ruumis 218 kolmapäeviti ja reedeti kl. 10—10.15.

H. LAIDRE,
VPÜ TRÜ algorganisatsiooni
esimees

«VANEMUISE» KONTSERDISAALIS

Pühapäeval, 19. aprillil kl. 18
ENSV kõrgkoolide taidlusülevaatuse

LÕPPKONTSERT

Üles astuvad parimad kõigist kõrgkoolidest.

Pääsmed eelmüügil kontserdisaali kassas iga päev kl. 11—14 ja 17—19.30.

KLUBIS

Pühapäeval, 12. aprillil kl. 21
PÜHAPÄEVADISKO

TRÜ AULAS

Laupäeval, 18. aprillil kl. 19 TRÜ Akadeemilise Naiskoori

SEMESTRIKONTSERT.

Pääsmed müügil tund enne algust peahoones.

PRESSISEKRETÄRID!

Saame kokku EPA peahoone fuajees teisipäeval, 14. aprillil kl. 17. Siis läheme samas majas asuvasse Eesti Raadio Tartu stuudiosse.

RSR!

Teisipäeval, 14. aprillil kl. 18.15 toimub väikese ringi viimane töökoosolek sel õppeaastal.

Suur ennustusvõistlus **«Suvi 1987.»** Ootame kõiki ringi liikmeid! Koht: raamatukogu **aud. 321.**

JAANO UIBO,
RSR-i pressisekretär

TALLINLASTEST ÜLIÕPILASED!

Üliõpilasabielupaar soovib üürida Tallinnas toa üheks aastaks, andes soovi korral vastu toa Tartus Tähtvere linnaosas. Teated **tel. 3 51 66 V. Reeben** (TRÜ biofüüs. lab.) või **3 46 57 M. Reeben** (EPA keemia kat.).

Toimetaja VARJE SOOTAK

«TRÜ» Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 1556. Tiraaž 3000.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 14 (1486) Reede, 17. aprill 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

REEDEL, 17. APRILLIL

kl. 16 — orienteerumisjooks mööda nimelisi tänavaid
kl. 16 — NAK ja ansambel «Paraspunt» klubis
kl. 17 — dispuut «Keel rahvustevahelise suhtlemisvahendina» Tähe D-120
kl. 18 — filmiprogramm Vanemuise 46
kl. 19 — TRÜ Akadeemiline Naiskoor aulas
kl. 19 — orienteerumisjooksu lõpetamine «Rukkilillesse»
kl. 20 — majandusteaduskonna puhkeõhtu Leningradi mnt. 27 kohvikus
kl. 21 — tantsuõhtu «Retroga» klubis.

LAUPÄEVAL, 18. APRILLIL

kl. 8 — äratusmängud ühiselamute juures
kl. 9 — töö laupäevakuobjektidel (TRÜ klubi)
kl. 14 — kohtumine H. Alliku ja O. Lauristiniga vanas kohvikus
kl. 16 — paadiralli Emajõel
kl. 17 — poliitlaulude festival Raekoja platsil
kl. 17.30 — tudengite omaloomingu laat «Vanemuise» parklas
kl. 19 — Henn Rebane aulas
kl. 19 — luuleõhtu «Sophoklesses»
kl. 20 — rahvuste õhtu Leningradi mnt. 27 kohvikus
kl. 21 — tantsuõhtu «Singer-Vingeriga» klubis

PÜHAPÄEVAL, 19. APRILLIL

kl. 12 — plangumäärimine Ülikooli tn.
kl. 13 — Moskva Riikliku Konservatooriumi koutsert aulas
kl. 14.30 — spordi*show* Ujula 4
kl. 17 — filmiprogramm
kl. 18 — kõrgkoolide taidluskonkursi lõppkontsert «Vanemuise» kontserdisaalis

* * *

Külalisi tuleb RSP-le rohkesti. Siiani on jaatavad vastused saadud Moskva, Tbilisi, Vilniuse ja Samarkandi ülikoolist, Moskva Konservatooriumist ja Moskva Rahvusvaheliste Suhete Instituudist. Liisaks saabub rahvuste õhtule veel 40 ja žurnalistikaosakonda 13 Leedu üliõpilast ning majandusteaduskonda 10 Moskva üliõpilast. Kõik külalised saavad üritustele priipääsmed, nii et kohtuda nendega võib vaat' et igal pool.

* * *

Kännud, takerjas sammal, saladuslikud laukad — need kõik jäävad seekord olemata. Nuppu läheb vaja ei asimuudi ega päikesekella, vaid Struve, Burdenko, Abovjani jt. tartlastest «tänavaomanike» jaoks. Saad kultuuriloole ka kiiremini sappa kui **orienteerumisjooksuks** mööda Tartu nimelisi tänavaid oled hakkamas **kell 16.**

Peale finišit vahetame muljeid ja uputame morsiklaasi jooksuväsimused **kell 19 kohvikus «Rukkilill».**

* * *

«Long live rock'n'roll!» Noortele. Noortelt. Nii sõnas kui muusikas. Kes arvab ja kui, siis mida? Noorte autorite sõnaseadmiskunstist ning amatöörhardrockist, seda näeme-kuuleme kella neljasel (16) kohtumisel **Noorte Autorite Koondisega** ja ansambliga **«Paraspunt» TRÜ klubis.**

* * *

Kas saame kesk- ja ülikoolis vene keele selgeks? Miks ei oska korralikult eesti keelt Eesti vene keskkoolide lõpetajad? Probleem, mis pole arutamiseks mitte ainult kirjanikele, vaid kõigile meist. Võimalus sotte (kasvõi enda jaoks) natukenegi selgemaks rääkida kell 17 on **dispuudil «Internatsionalism. Keel rahvustevahelise suhtlemisvahendina.»** Oma võitlustes karastunud kompetentse ning autoriteetse sõna heidab sekka ka kirjanik Teet Kallas.

* * *

Samal õhtul loobitakse Leningradi mnt 27 kohvikus kas kulda või mulda **majandusteaduskonna** pihta, kes üritab seal üritust korraldada. Avatud «teeninduspunkte. Töötavad mitmed kodumasinad. Aetakse habet ja küüsi, töötab usaldustelefon. Ei puudu ka pidulik moment, muusika, huumor. Algus kell 20.

* * *

Ühiselamuis ööbijaile tuleb laupäevahommik varakult. Sissemagamist karta ei ole. Juba kell kaheksa kutsuvad **äratusmängud** RSP kulminatsioonipäevast osa saama. Aknad lahti!

Äratusmängudel virgaks raputatud üliõpilane haarab kell 9 reha või muu tööriista järele. Loodetavasti. **Laupäevaku objektid** ootavad ülekäimist!

* * *

Pärast mitmetunnist töörabamist ühiskonna heaks on karge suplus igati kosutav. Optimistid on toimuva nimetanud **paadiralliks.** Kell 16 võib iga soovija saada vee, paadi, marsruudi ja naudingu Emajõe rahulikest lainetest. Veele lubatakse mõlemast soost võistlejaid. Päästerõngad kohapeal, heitjad ise kaasa!

* * *

Laupäevaõhtune hubane «Sophokles». Kevad ja Baudelaire. Kevad meis ja tänaval. Baudelaire — meis ja esitajais. **«Valhalla» mehed Margus Kasterpalu ja Toomas Kiho loevad luuleklassiku pärandit kogust «Kurja lilled».** Kevad ja Baudelaire kohtuvad «Sophokleses» täpselt kell 19.

* * *

Tere! Labas! Kamadžoba! Privet! — hõigutakse ja vaadatakse sügavalt silma kell 20 Leningradi mnt kohvikus **«Rahvuste õhtul».**

* * *

PÜHAPÄEVAL ei ole RSP veel sugugi otsa saanud. Hommikupoolik on hingetõmbeks. Kogumine ja kosumine paadirallist, tudengilaada meeletust kaubitsemisest, filmidest, dispuutidest ja «Singer-Vingerist» lõpeb tõsise ja tõise

PLANGUMÄÄRIMISEGA kell 12. Teada on, et plank on suur ja puhas, ruumi jätkub kõigile. Loota on, et EPA ja TRÜ tudengite ühise pintsliheilutamise tulemusena saab ilmetu plank uue kuue. Kunst on pikk, plank on pikk, soovijad värvide ja huvitavate mõtetega jaole!

* * *

Plangud määritud, filmid vaadatud, on korraldajatel-osasaajatel lõpueelne vaim jälle värske, lihased vabisevad pingest. Seda pinget saab ideaalselt maandada kell 16 TRÜ spordihallis. Saab toimuma suur ja suurepärane **SPORDISHOW.**

MEELIS LOKI foto

RSP

Meie mees Moskvas

on neil päevil **ANDI KASAK.** Küsimused enne ärasõitu:

1. Vana tuttav küsimus — mida ootad kongressilt?

«Palju ootan. Tahaksin väga, et ka meie ettepanekud põhikirja projekti asjus kasutamist leiaksid. Tahtsime, et teatud osa liikmemaksu summadest organisatsiooni kasutada jääks, et arvelt maha võtta saaks poole aasta pärast jne. Loodan rääkida ka meie ülikooli probleemidest, sealhulgas omavalitsusest. Moskvas töötavad dispuudiklubid.»

2. Mis tundega sa oma rahva maha jätad? Siin nii palju tulemas.

«Jah, siin tuleb ütlemata palju ja ilusaid üritusi. Kahju muidugi. Kuigi RSP meeskond on peaaegu uus, arvan, et nad saavad hakkama. Ka Tallinna üliõpilasfoorumile peaksid lehe ilmumise ajaks meie esindajad teaduskondadest valitud olema, samuti üliõpilasnõukogu uus koosseis. Minu äraoleku ajal täidab sekretäri aset Asko Pohla, kes viimasel komiteel valiti ideoloogiatöö asesekretäriks.»

Kolmapäev, ÜLKNÜ XX kongressi avapäev. Kell saab 19.

8 0 9 2 02 44 88 «Kas Tõnu Vare kuuleb?» — Läks just välja ... Ah ülikooli toimetusest, Varje? — Kalev Vapper siin. Meie oleme esinduses, delegaadid hotell «Moskvas». Oot ma küsin Erkki käest Kasaku numbrit ... Ei tea, aga Enno Kiviloo nr. on ...

Kell on 23.20. 8 095 925 97 12 «On see Enno Kiviloo?» — Andit? Lähen kutsun ... Andi räägib praegu naisega, nr. on ...

Proovin valida, ikka kinni. Siis korraga «Tartu? Govorit Moskva ...»

Lõpuks ometi! Kiirküsimised-kiirvastamised.

Ohkkond? — Töine, pidu on peo ajal.

Üliõpilasküsimused? — Ettekandes ja kõrgharidusministri sõnavõtus räägiti ka omavalitsusest. Üliõpilased kõrgkooli nõukokku, teaduskonna nõukokku. Meie suund on õige. OV alustalaks peab saama komsomoligrupp.

Homme, see on siis neljapäeval jaguneme pärast sõnavõtte sektsioonidesse. Laupäeva hommikul laupäevakule, kongress lõpeb kl. 16.

Jaksu RSP tegijaile, meeldivat osasaamisrõõmu kõigile!»

Uus teaduskandidaat

27. märtsil kaitses Moskva RÜ raamatupidamise ja analüüsi erialanõukogu ees oma kandidaaditööd **raamatupidamise kateedri assistent TOOMAS HALDMA.** Majandusanalüüsi informatsioonilise kindlustatuse probleeme arvutustehnika kasutamisel käsitlev uurimus valmis MRÜ sihtaspirantuuris dots. R. Saifulini juhendamisel. Kandidaaditööd oponeerisid prof. V. Libermann Moskva Finantsinstituudist ja majanduskandidaat M. Sevruk.

Uurimus hinnati üksmeelselt majanduskandidaadi kraadi väärilseks.

On midagi, mis meid kokku toob

TÖÖ- JA SÕJAVETERANID!

Nüüd on siis vana kohviku piljardisaalis aset leidnud kolm ettevõtmist. 1. aprillil räägiti naljadest ja nende kollektsioneerimisest, 8. oli A. Puškinile pühendatud laulude õhtu ning 15. aprillil arutati, kuidas säilitada nooruslikkust.

Osavõttu ei saa seni lugeda just väga rohkearvuliseks. Kooskäimised jätkuvad 22. aprillil TRÜ revolutsioonilise liikumise minevikust, 29. aprillil on kohvikus kalamehed, kes näitavad lante ja ajavad kalamehejuttu. 6. mail kohtume endiste rindemeestega, 13. on külas arstid nakkushaiguste ja gerantoloogia erialalt, 20. kuulame reisimuljeid ja 27. mail peame nõu ning otsustame, kuhu minna ekskursioonile ja millal seenele.

Juunis, juulis ja augustis üritusi ei toimu. Uue plaani koostame 2. septembril. Kõigil, kellel huvi ürituste vastu, häid ettepanekuid või soove, palume **kolmapäeviti kl. 17** kohal olla.

JOHANNES KALITS

Võitis ülikooli koor

11.—12. aprillil Tallinnas «Estonia» kontserdisaalis peetud naiskooride võistulaulmise võitis TRÜ Akadeemiline Naiskoor.

Tartusse tuli ka mitu eripreemiat. ENSV kõrg- ja keskerihariduse minister V. Rajangu teatas lõppkontserdil, et ministeerium premeerib ülikooli naiskoori kui parimat üliõpilaskoori 500 rublaga. Koori dirigent Vaike Uibopuu sai ENSV Kultuuriministeeriumi eripreemia parima dirigenditöö eest. Lisaks tänukirjadele olid ENSV Kooriühingult auhinnad kõigi gruppide võitjatele, kusjuures A-grupi võitja preemiaks on kontserdimatk väljapoole NSV Liidu piire 1988. a.

Alates 1982. a. on ülikooli koorid TAM ja TRÜ AN ning 1986. a. ka TRÜ kammerkoor võitnud kõik oma kooriliikide võistulaulmised.

Reedel, 17. aprillil (mitte 18., nagu varem teatatud) algusega kell 19 laulab naiskoor ülikooli aulas. Ettekandele tulevad kõik võistulaulmise laulud, lisaks eesti kooriloomingut, mitme rahva laule, klassikat ja viise muusikalidest. Kaastegevad on solistid H. Elleri nim. Tartu Muusikakoolist ja RAT «Vanemuisest».

ULVI UUS

Lugejatega kohtus Lehte Hainsalu

Möödunud nädala kolmapäeval kohtus Eesti NSV Kirjanike Liidu Tartu osakonna sekretär, kirjanik ja publitsist Lehte Hainsalu O. Lutsu nimelise Keskraamatukogu väikeses saalis oma lugejatega. Niisugused hubased kohtumisõhtud on keskraamatukogus traditsiooniks muutunud.

Eelmisel aastal Tuglase novellipreemia pälvinud kirjanik luges oma luuletusi. Kuulajad esitasid Lehte Hainsalule rohkesti küsimusi, alustati kirjaniku enda loomingust ning jõuti Kirjanike Liidu tegevuste-toimetusteni välja.

Kuulajad ja raamatukogu kollektiiv tänasid kirjanikku lilledega.

KRISTEL KUKK

Üliõpilane mõtiskleb TRÜ nõukogu teemal

3. aprillil:

- **VALIMISED, KUTSETAOTLUSED**
- **ÜLELIIDULISE ÜTÜ KONKURSI TÖÖDE KINNITAMINE**
- **TRÜ MATERIAAL-TEHNILINE SEIS JA ARENG AASTANI 2000**
- **1988. A. TEADUSKONVERENTSIDE PLAANI KINNITAMINE**

Toimetuses on kaks üliõpilast: **RAUL SIIMUT (kaub. õk. II)** ja **ERIK ALLIKMETS (ravi IV).** Vastuseks küsimusele, mis on saanud omavalitsusest, võib viidata neile kahele ja veel kaheksale üliõpilasele, kes on valitud teaduskondades ja kinnitatud ministri käskkirjaga TRÜ nõukogu täieõiguslikuks liikmeks. Julgedes üldistada, söandan öelda, et see on seni üks reaalselt tegevusse astunud OV lõik.

* * *

VARJE SOOTAK: Alustame nõukogu põhiküsimusest, ülikooli majandusest. Kirjutasin sellest 12 paberilehte täis. Ülikooli poolt kõnelesid rektor ARNOLD KOOP, halduse prorektor VELLO PEEDIMAA, teadusprorektor ANTS KALLIKORM, õppetehnika- ja metoodikateenistuse juhataja MATTI FISCHER, oli sõnavõtte. Palju te üldse ülikooli majandusasjadest teadsite?

E. A.: Esimest korda sain teada, mis kui palju maksab, kust saab raha, kes ehitab. Seda peaks tudeng teadma, tekib rohkem peremehetunnet.

R. S.: Siis ei virisetaks nii palju, et pole seda ja teist. Kas ei ole ka avalikustamisega üle pingutatud mitmes asjas? Võetakse sõna asjus, mida ise ei tunta, räägimata ebaõigetest faktidest. Ei pea sugugi kõiki peensusi kõigile selgitama. Meie teaduskonnas on 80% tüdrukuid ja kas see ülikooli majanduski kõiki neid huvitab. Kahtlen.

V. S.: Nõukogu otsuses peetakse ehitada ülikoolile esmajärjekorras Lätte tn. õppehoone, botaanikaaia eksperimentaalaed, veespordi- ja raskejõustikuhoone, majandusõu, lõpetada ühiselamu jm. Järgmise viisaastaku põhiobjektiks peaks saama arstiteaduskonna kliiniliste ainete ja ÜMPI kompleks, veel on vaja katsetootmisbaasi jpm. Ma ei hakka siin kõike üle lugema, küllap kirjutame neist eraldi (vt. ka «TRÜ» nr. 7). Aga tudengi arvamus näiteks oma teaduskonna seisu kohta?

E. A.: Tuleb välja, et hädas on paljud. Arstidel on üks hullemaid Vana Anatoomikum. Ahjud on ehitatud eelmisel sajandil, soojaks ei lähe. Suuri auditooriume on vähe, aga meid on sada inimest kursusel. Haiglatesse pole õpperuume üldse projekteeritud. Kehvas seisus on Toome sisehaiguste kliinik. Üldse lippame umbes nii: Maarjamõisast keemiahoonesse, sealt Staadioni tänavasse, uuesti Maarjamõisasse, Toomele, tuberkuloositõrje dispanserisse...

V. S.: Millal arstitudeng sööb?

E. A.: Meie oleme eredaks näiteks, kuidas ei tohi toituda. Niisugune jooks mööda linna jätab lõunata.

V. S.: Koosolekul selgus, et ülikooli plaanid on võrreldes uute määrustega vägagi tagasihoidlikud. Ometi on TRÜ Liidu nende 22 kõrgkooli hulgas, mis nõuab eelisväljaarendamist. Ei ehitatud ju ülikoolile ühtegi hoonet aastail 1944—1970.

E. A.: Rektor ütles ju, et igal pool räägitakse ülikooli kuulsusrikkast ajaloost ja maailmamainest. Ülikooli osatähtsus peab suurenema, muidu võib tõesti provintsiülikooliks muutuda. Meil ei ole ÜTÜ töödegi tegemiseks korralikke tingimusi.

R. S.: Meie maja on ehitatud tavalise keskkoolihoonena, pealegi jagame seda meditsiinikooliga. Oleks meilegi korralikku kaasaegset hoonet vaja.

E. A.: Tegelikult nägime ju paberil esmakordselt sellist suurt väljaehituskava, koguni raamat on välja antud. Ainult et jah, kes ehitab?

V. S.: Kui juubeliks ehitas Tartu KEK meile kehakultuurihoone, lipsas ajakirjanduses läbi mõte: miks KEK üldse ehitab ülikoolile, mitte majanditele.

R. S.: TRÜ annab spetsialiste kogu vabariigile, nii et oleks täitsa loomulik, kui teised rajoonid ja organisatsioonid ehitada aitaksid.

E. A.: Näib, et linnal võimsusi pole ja vist on asi ka ülikooli ja linna vahelistes suhetes.

V. S.: EPAle ehitab Tartu Ehitustrust, seda peaks tegema EKE süsteem.

R. S.: Kirjutasin endale välja mitu objekti. Käärikul on praegu minu meelest täitsa hea seis, kas sinna on veel vaja ehitada ujulat jm.

E. A.: Ujulat on vaja. Kui möödunud aastal üliõpilaste tervise ankeeti lugesin, tuli pisar silma.

R. S.: Kui need spordirajatised puhtalt sportlaste käsutusse lähevad, oleks loogiline, et Spordikomitee ka aitab ehitada. Praegu on reaüliõplasel keeruline Käärikul puhata...

V. S.: Küsimuse arutamisest võtsid osa linna täitevkomitee aseesimees Ants Paabut, peaarhitekt Raal Kivi, ministeeriumi osakonnajuhataja Arno Kaseväli, plaanikomitee osakonnajuhataja Rein Loik. Kutsutud oli veel teisi linna- ja ministeeriumi juhte. Mina ei saanud siiski mitmele küsimusele korralikku vastust.

E. A.: Täpne info oleks pidanud olema ka puuduvate seltsimeeste kohta.

R. S.: Juhtivate inimeste elu üle on raske otsustada, kord peab olema ühes, kord teises kohas. Aga järgmisel nõukogu koosolekul võiks küll informeerida, miks üks või teine ikkagi osa ei võtnud.

● VALIMINE ●

V. S.: rahvamajandusharude ökonoomika kateedri juhataja kohale kandideeris prof. HEIKI MÜÜR, matemaatika õpetamise metoodika kateedri juhatajaks dots. ERICH JÖGI, poliitilise ökonoomia kateedri vanemõpetaja kohale majandusteaduste kandidaat ENN HANSBERG ja dotsendi kohale HILLAR PADU. Taasvalimise korras valiti sama kateedri dotsendi kohale majandusteaduste kandidaat ÜLO VANAASEME.

Dotsendi kutset taotleti majandusteaduste kandidaatidele HELJE KALDARULE ja JANNO REILJANILE, professori kutset pedagoogikadoktor AARNE TÕLDSEPALE.

Nüüd juhtus nii, et E. Hansbergi puhul küsiti ka üliõpilaste arvamust.

R. S.: Ütlesin nõukogus, et ei kujuta ette, kes loeks peale Hansbergi kapitalismi poliitilist ökonoomiat. Hindan teda väga.

V. S.: Siin võib tekkida küsimus, miks vanemõpetajaks ja mitte dotsendiks. Ettekandjalt kuulsime, et seoses vahepealse sooviga teisele tööle minna hilines dotsendikoha paberite vormistamine.

Oma arvamuse ütlemine õppejõu töö kohta on küllaltki delikaatne küsimus.

R. S.: Majandusteaduskonnas on kavas läbi viia ankeetküsitlus. Tulemused kanname ette teaduskonnanõukogus ja pärast TRÜ nõukogus. Riias OV seminaril räägiti, et Läti ülikooli õppejõududel on hirm nahas. Üliõpilased ei pelga oma arvamust välja öelda.

V. S.: See võib teile endile tagasi tulla.

R. S.: Need, kes ikka õppejõuks ei sobi, kes meile ei meeldi, neid ei ole ka vaja.

V. S.: Kas te hoiate kõik nõukogus kuuldu endale või arutate ka tuttavate, sõpradega?

E. A.: Ekstra üritust ei korralda, aga jutu sees saab mõndagi mainitud, ka teaduskonnabürool.

V. S.: Kaks korda olete nõukogu koosolekul olnud. Mis tunne on?

R. S.: Esimest korda ei osanud kuidagi olla.

E. A.: Igatahes hea tunne. Näen esimest korda koosolekut või organisatsiooni, kus midagi tõsiselt otsustatakse.

R. S.: See on hea näide koosolekust, kus käib sisutihe arutelu.

E. A.: Arutatakse ju ainult enda probleeme, neid, mis lähedased. Kui üliõpilaste koosolekud ka niisugused oleksid. Enamasti arutatakse ikka mingi plaani pärast, ja asju, mis rohkem paberil peavad olema, mitte neid, mis on meie ümber tegelikult.

Kõrghariduse võimalused?

Esmaspäeva hommikul lebas õppeprorektor prof. JÜRI KÄRNERI laual solijdne kuhi uusi kõrghariduse programmdokumente. Küsimusele, kas trükitu seas kõrghariduse parandamiseks ka võlusõnu leidub, tuli vastus, et retsepte siin pole, kuid ohtralt võimalusi siiski. Nendest õppeprorektor mõtiskleski.

Määrustest koorub välja kaks rõhuasetuste komplekti, mille märksõnadeks võiksid olla hariduse diferentseeritus ja pidevus ning hariduse fundamentaalsus ja suunatus praktikale.

DIFERENTSEERIMINE peaks algama juba valikuga enne ülikooli, et kindlaks teha, kes (ja mis suunas) suudab kõrghariduse koormat sirge seljaga kanda. Siin peaks terade sõkaldest eraldajaks olema kutseorientatsiooniga seotud tegevus. Ka soovitused ja suunamised peaksid tõkestama juhuslike seiklejate läbivoolu. Nii on ikka arvatud. Kuid tõsielu näitab, et mõnedel stipendiaatidel pole stiimulit, nad on reeglina palju loiumad nendest, kes tulevad omal riisikol. Kultuur vajab ka ebastandardseid mõtlejaid. Ülikool peab olema mõtete genereerija, mitte ühtlustaja.

Nii sisseastumis- kui ka üleminekueksamid peavad olema ranged. Nii on esimestel kursustel võimalik lahti saada ballastist. Kes jäävad, neid ei jäeta sugugi uisa-päisa, vaid nad läbivad pärast üldaineid atesteerimise, mis otsustab erialase spetsialiseerumise.

Diferentseerumisprotsess tervikuna peab tagama **HARIDUSE PIDEVUSE**, mis ongi peamine. Ülikool ei lõpe kunagi diplomiga, nagu arvatakse. Pidev enesetäiendamine ja ümberkvalifitseerimine kõrvaldavad olukorra, kus noor spetsialist langeb pärast paariaastast tööd «koha peal» allapoole *alma mater*'is omandatud taset. Kuidas? Sel viisil, et lõpetaja atesteeritakse kolme aasta pärast töö juures. Siis antakse hinnang ka tema kõrgkooli tegevusele.

Diferentseeritus ilmneb stipendiumides ja palkades. Kui üliõpilane lõpetab kõrgkooli *cum laude*, siis saab ta kuni atesteerimiseni kõrgemat palka.

Õppetöö käigus on ette nähtud individuaalplaanide rohkendamine, kusjuures teadus- või tehnoloogilisele alale spetsialiseerunud üliõpilaste stuudiumi võib pikendada ühe aasta võrra.

FUNDAMENTAALSUS JA SUUNATUS PRAKTIKALE. Stuudiumi põhiosa peab andma tugeva humanitaarse kallaku (harituse), mille hulka kuuluvad rõhutatult majandus-, ökoloogia- ja õigusalane ettevalmistus. Üliõpilane peab saama oma teadmistele klassikalise põhja. Tagamaks paindlikku mõtlemist ei tohi harjutada tekstide päheõppimist, vaid raamatute lehitsemist.

Suunatus praktilisele tegevusele ei pea käivituma kohe esimestel kursustel, vaid hakkab järk-järgult hoogu võtma kolmandast kursusest alates. Põhirõhk jääb kolmele aastale pärast ülikooli lõpetamist. Kui me püüame paralleelselt võrdse intensiivsusega anda nii fundamentaalseid aluseid kui ka suunatust praktikale, siis, kuivõrd aeg on piiratud, kannatab eelkõige fundamentaalsus.

Nii, nüüd peaks jutt minema konkreetseks, kuid mitte enne, kui dokumendid on põhjalikult sõelutud ja ka ülikooli allüksustes läbi arutatud. Jääme ootama!

INDREK UDE

Mul on sünnipäev

Daamidelt vanust ei küsita. Mina hõiskan enda omast ise. Sellepärast, et tahaksin kangesti oma rõõmu ka teiega jagada. Rõõmu selle üle, et mul juba nii palju mõnusat seljataga, et mul nii palju asjalikke sõpru, järgijaid ja kasvandikke ja... kas või juba selle üle, et ma olemas olen. Minust, **18. aprillil kolmekümneseks saavast,** on kasvanud kasu Eestimaale ja naabritelegi.

Mul on kirju elulugu.

● **VAAREMA** sündis mul **1819.** aastal. Tema nimi oli **Tartu ülikooli võimlemisring.** Läks päris palju aega, kuni tema elujõulisuses veenduti. Mehed, need valitsejad, pole ju kunagi aru saada tahtnud, et naiste ihuharimine ja liikumine õrna ja hästikorraldatud tähelepanu vajab. 1857 kingiti meie suguvõsale Toomemäe võimlemisväljak. Seal hakati, vaarema nimi suul ja selja taga, korraldama «turnipidusid».

Meie suguvõsa muutus jõukaks kümme aastat enne sajandivahetust — meile kingiti botaanikaaia vastu terve maja (praegu Mitšurini tänava spordihoone).

● **VANAEMA** oli mul saksa kasvatusega — tsaariajal õpetasid Tartus üliõpilaspiigadele naisvõimlemist importspetsialistid. 1928 sirutas mu vanamamma Tartu Ülikooli arstiteaduskonnale õekäe ja sai nimeks **kehalise kasvatuse osakond.** Tema võimlejaid koolitas kolm õppejõudu — oli vaja ikka eesti kasvatusega spetsialiste. Berliini Kehalise Kasvatuse Ülikooli haridusega **Elsa Hindberg** õpetas naisvõimlemist, **Edit Oltrop** tegeles plastika ja väljendumisliikumisega (naise elus nii väga vajalik!) Vanaema oli selles mõttes õnnetu, et esimest pesakonda ellu saates selgus, et seda liiki tööjõudu ei osatagi veel vajada. Alles 1930 võeti vastu teine lend, kellele võimlemist õpetas Helsingi haridusega pedagoog **Helju Viljak-Aasmaa** ja tantsu treenis tüdrukutega **Ida Urbel.** Ja äkki sai mu esiema üsna aktuaalseks ja pani susisema laialdase poleemika. Naisvõimlemisest sai oluline õppeaine, mida õpetasid sportlased, «Vanemuise» tantsijad. Üliõpilasneiudki juhendasid juba ise oma rühmi.

● **EMA** sündis sõja ajal. 1942. aastal võeti vastu **Ethel Kudu** — minu ristiema ja parem käsi. Emal on tulnud lausa mehine tee läbi käia, seda teed mulle lahti murda. Võimlemisõhtuid «Vanemuises» korraldati, asjaga tegeldi, aga Nõukogude Liidu ühtses sportklassifikatsioonis puudus meie suguvõsa nimi — ala, mis mõeldud naise füsioloogiale-psühholoogiale. Aga minu emal olid vaprad sõbrad. Kui 1945 toimus Moskvas esimene konverents, kus arutati naisvõimlemise taastamise (iseenesestmõistetava probleemi lahendamisel olid tartlannad asjalikult kohal ning 1947. aastal korraldati «Estonias» esimene kunstilise võimlemise konkurss). 1948 kinnitati kunstiline võimlemine legaalseks. Naistevastased torisesid mu ema olemuse primitiivseks. Et ei kõlbavat võistlusspordiks. No andke andeks! Leidlikud naised laenasid veidi siit ja sealt — liitsid klassikalise tantsu elemente ja akrobaatikat... Siis kõlbas küll. Ainult et neiud, kes sel ajal naisvõimlemisega tegelesid, said mahvi, mida meie aja piigad ettegi ei kujuta — et oma enese ala õigustada.

Nüüd juba tegutsesid minu sünni ettevalmistamisel **Lidia Uustal** ja **Ethel Kudu.** Mina hakkasin sündima siis, kui oli selge, et tolle segase «kunstilise võimlemise» taga, mis Moskvas kinnitatud oli, on mitu erinevat asja. Õppejõud Ethel Kudu ja Hilja Tidriksaar tegid ettepaneku, mis 1957 vastu võeti. Nimelt sai alast, mis järgusportlastele mõeldud, iluvõimlemine, see teine pool olin nüüdsest mina. **TRÜ kehalise kasvatuse ja spordi kateedri naisvõimlemise osakond.**

● **MEHED** on kohe sünnist saadik minuga riidu kiskunud. Ütlesid, et mul polla võistluspõhimõtet ja minu nime polla kõrgkoolide üldkehtivas kehakultuuri programmis. Sellised pisiasjad nüüd küll naisi ei kohuta. 1964 sai E. Kudu NSVL Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi kehalise kasvatuse teaduslik-metoodilise presiidiumi liikmeks. Tema ettekanne äratas huvi ja juhataja I. Gudzenko tuli ise Taaralinna vaatama, mis asja need eestlannad siin teevad. Vaimustusse sattus. E. Kudu haaras seepeale sule ja tõstis mind paberlikule pinnasele: peagi ilmus Moskvas meie brošüür «Iluvõimlemine kõigile» ja artikkel ajakirjas «Kõrgkooli Teataja». Mõne aasta pärast tuldi pealinnast minu pealt mõõtu võtma. 1970 pühendati mulle üleliiduline seminar. Lektorite hulgas olid puha meie omad — E. Kudu, L. Martis, L. Uustal ja H. Tidriksaar. Kui oluline üleliiduline komisjon moodustatud, sai järgmisel aastal alguse 1980-ndani kestnud traditsioon — **üleliidulised karikavõistlused naisvõimlemises.** Võitsime, võitsime ja veel kord võitsime! Niimoodi seitse korda järjest. Linda Martise grupid tõid ära nii A-kui ka B-grupi karikad. Uute võistluskavade konkursil sai E. Kudu kord kolmanda, L. Martis teine kord teise koha.

● **TEADUS** pole minustki meie targal ajastul möödа läinud. H. Tidriksaar on uurinud naise rühi küsimusi, Linda Martis koordinatsiooni, Inga Neissaar tunnikoormust, Reet Palge kehaliste võimete muutumist, äsja kaitses Reet Linkberg väitekirja võimlemise mõjust rasedatele. Seitsmekümnendatel andsid meie omad välja küll metoodilise raamatu naisvõimlemise juhtidele. Ent praegu jagame kogemusi ikka rohkem suu kaudu — toimuvad pidevad kolmenädalased seminarid, kuhu on hirmus tung ja pääsevad vaid õppejõud, kel soov minu alale spetsialiseeruda.

● **ARGIPÄEV** on minu saalides selline, et ülikooli tulevad tüdrukud tahavad iga hinna eest üldkehalist nende vastu vahetada.

(Järg 4. lk.)

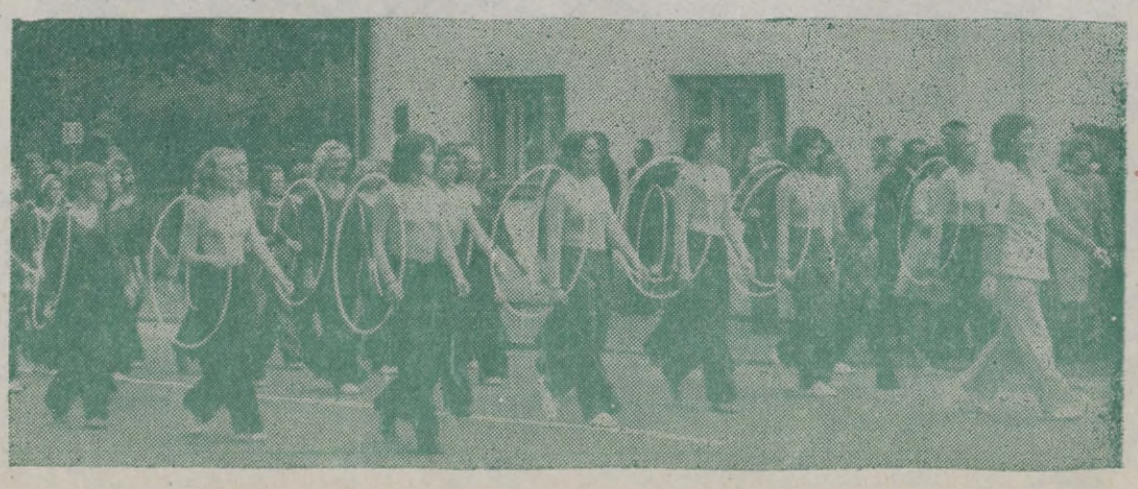

F-K PÄEVAD 87'

«Tere tulemast!»

kõlab 23.—25. aprillil iga FK teaduskonna tudengi suust. Saab teoks järjekordne suursündmus FK elus — füüsika ja keemia päevad '87.

Oodatakse külalisi teistest Eesti ja vennasvabariikide kõrgkoolidest.

Neljapäeval, 23. aprillil toimub kaks suuremat üritust, mis on mõeldud kogu tudengiperele. Kell 17 pannakse käima kalapäeva rattad. Selleaastane **kalapäev** on FK ja Bio-Geo ühisüritus, kuhu oodatakse ka külalisesinejaid üle ülikooli. Kalapäeval toimuvad pidulikud miitingud, kalapuu istutamine, plaažil avatakse ujumishooaeg ja tehakse nalja muudel viisidel.

Kell 20.30 algaval **Füssi hoone *show*'l:**

— avatakse pidulikult FK päevad
— tantsuks mängib «Retro»
— disko
— video pooltunnid
— kohvik
— pannkoogiäri
— mängupõrgu
— teesaal

Kõik see ja mõningad üllatused peaksid rahvast kõitma ja liikuma panema peaaegu hommikuni välja.

Reedel, 24. aprillil toimuvad füüsika ja keemia ÜTÜ konverentsid, kell 18 algaval **spordipeol** mängitakse kõikvõimalikke mänge ja üritatakse osavõtjaid-publikut lubatud ja lubamatute võtetega elevile ajada.

Laupäeval, 25. aprillil kell 12 kuulame **arvutimuusikat** ja kell 13 toimub **debatt tudengite ja õppejõudude vahel.**

Täiendav info jõuab tudengkonnani reklaamplakatitel järgmise nädala algul.

Neist räägitakse,

et nad on sellised, nagu nad on, elurõõmsad, jämmiarmastavad ja täis ekstravagantseid ideid. Suur osa neist kannab lipsu, mõned peavad seda lausa eraldusmärgiks, ehkki neist veel suurem hulk on ilma lipsuta. Pintsakuhõlmad lahti või siis üleüldse sellises riietuses, mis väljaütlemist ei kannata. Nende kooliskäimine on rõhkem nende enda asi. Ja nende püromaanlikud ning kõikvõimalikud muud ideed viivad terve ühikarahva ahastuseni. Eriti koristaja, komandandi ja pasportisti. Peod, mida nad peavad, on kõigi, isegi kõrvaltvaatajate jaoks omapärased, särtsakad ja palju paksu pahandust toovad. Nad sibellide arvu ületab see mitmekordselt.

Nad ei ole sugugi ühe vitsaga löödud, erinevused nende seas on niivõrd suured, et koguni võib tekkida küsimus, kuidas nii erinevad inimesed oma õppimistes, tegemistes ühtemoodi oma eesmärki püüavad saavutada! Viimastel aastatel on neil tendents TRÜkate üldisesse massi jäljetult sulada, kuigi oma eripärastest joontest nad lahti õelda ei taha. Neil on oma traditsioonilised üritused ja peale selle tehakse teoks ka kõike seda, mida head pähe tuleb.

Tuleval nädalal on pidu nende leeris ja ka seekord on nad üht-teist ette valmistanud kogu üliõpilasperele. Raske on öelda, millega nad sellel aastal hakkama saavad, kuid peale eelmise aasta «Füüsikahoone *show*» tahaks näha ka sel aastal midagi niisama suurejoonelist ja lahedat.

Järgmisel nädalal on neil füüsikutel ja keemikutel F-K päevad 87 ja loodame, et pidutseme koos nendega.

● **Koostanud VALDEK MIKLI (f. II) ja ANDRES PIIRIMÄE (k. III).**

MAREK STRANDBERGI joonistused.

Mida kujutab endast füüsikaosakond?

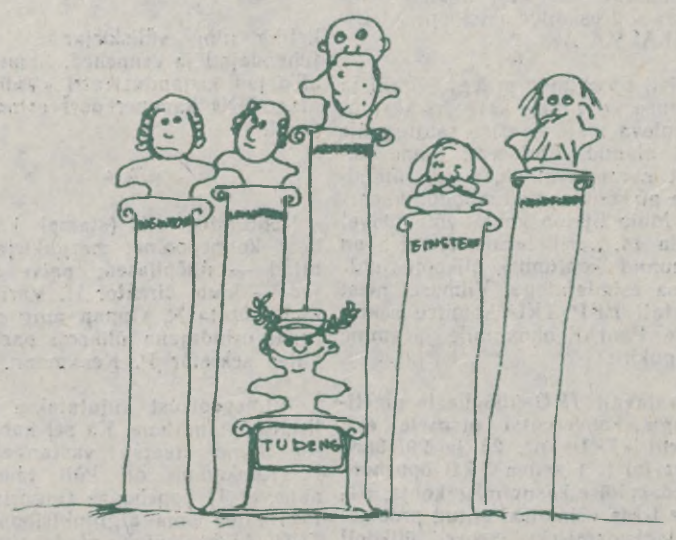

Palvega kirjutada ülikooli ajalehele selleteemaline artikkel põördus minu poole osakonna pressisekretär pühapäeva hilisõhtul. Ettepaneku vastu polnud mul loomulikult midagi, sest oma osakonda peaks ju ikkagi tundma, sügisel saab 25 aastat kui oma elu sai ülikooli füüsikaosakonnaga seotud. Asja tegi raskeks vaid fakt, et artikkel tuli esitada järgmise hommiku kella kümneks. Sellepärast antagu mulle andeks, kui mõni asi on kahe silma vahele jäänud.

Füüsikaga on Tartu ülikoolis tegeletud tema avamisest alates. Selle pika aja jooksul on siin füüsikat õpetanud või õppinud terve rida üleilmse tunnustuse leidnud teadlasi, näiteks G. F. Parrot, E. Lenz, M. Jacobi, L. Kämtz, A. Oettingen, J. Vilip, A. Kipper, H. Keres, V. Riives, F. Klement, P. Kard, K. Rebane, P. Saari jt.

TRÜs alustati füüsika õpetamist 1944. aastal, mil moodustati **üldfüüsika kateeder (ÜF).** Hiljem eraldusid sellest **geofüüsika kateeder (GF, 1945), teoreetilise füüsika kateeder (TF, 1945), eksperimentaalfüüsika kateeder (EF, 1958). Tahke keha füüsika kateeder (TKF)** moodustati ENSV TA Füüsikainstituudi juurde 1976. aastal.

Need kateedrid koos **elektroluminestsentsi ja pooljuhtide labori (EPL, 1960), aeroelektrilabori (AEL, 1964) ning keskkonnakaitsefüüsika laboriga (KFL, 1983)** moodustavadki praeguseks füüsikaosakonna.

Teadustöö põhisuunad on meil järgmised: optiliste katete teooria, relatiivsusteooria (TF); keskkonnakaitse füüsika (GF, KFL); laseroptika, tahke keha teooria (TKF); elektroluminestsents, raadiospektroskoopia, röntgenstruktuuranalüüs (EF, EPL); aeroioonide ja aerosoolide füüsika, gaaslahendus, elektromeetria, füüsika õpetamise metoodika (ÜF, AEL).

Füüsikaosakonnas töötab 7 professorit ja 19 dotsenti. Teaduslik kraad on 50 osakonna töötajal.

Üliõpilasi valmistatakse ette tulevaseks kutsetööks 6 erialal: teoreetiline füüsika, geofüüsika, elektroonika, optika, tahke keha füüsika ja metroloogia. Viimastel aastatel on suurt tähelepanu pühendatud arvutustehnika ja informaatika õpetamisele.

Sõjajärgseil aastail on osakonna lõpetanud üle 1300 füüsiku, kellest ca 200 on jõudnud kandidaadi- ja 30 doktorikraadini.

Ülikooli lõpetanud füüsikud töötavad põhiliselt ENSV TA instituutides, kõrgkoolides, tööstusettevõtetes, kesk- ja kutsekoolides.

Füüsikuid on igal elualal vaja, kuid eriti suur puudus on õpetajaist. Seda defitsiiti peaks tublisti leevendama mullu avatud pedagoogiline osakond. Selle osakonna I kursus on ennast näidanud küllalt teotahtelise ja ettevõtliku kollektiivina.

Selline siis ongi meie füüsikaosakond kiirpilgul vaadatuna.

HENN VOOLAID,
üldfüüsika kateedri
juhataja

ei osalenud seekord pooled teaduskonnad, on loota tuleval aastal juba suuremat show'd.

Reatudeng arvab...

Milline sa oled — maailm meie jaoks? Millised oleme meie? Tühised, imelikud, joovastatud selle maailma pahedest ja vihased tema vooruste üle. Me pulbitseme energiast, kuid oskame seda energiat paigutada vaid ettevõtmistesse, mis meile vähimatki kasu ei too. Oh, ütleks ometi mõni kõrvaltvaataja, millisena me näime teistele. Kuid ega me seda arvamust vist kuulda võtaks, sest oleme iseenese jaoks tähtsad, vajalikud ja ... mittemidagiütlevad.

Täidan, täidan testi. Millega? Ristikestega, pagan võtaks. Täidan sellepärast, et terve kursuse peale on ainult neli testi, mul üks nendest. Aga kursusel tervelt nelikümmend mitu inimest. Nii!

Üliõpilane ja televisioon ... palume ... küsimustele ... televisiooni ... kohta ... kontaktid ... vähesed ... juhuslikud ... televaatajad ... ette tänades ...

Ooi! Kui sageli ja milliseid programme Te vaatate? ... Välismaa raadiojaamad ... ah, kolm-neli korda päevas ... sooh, ei olegi sellist vastusevarianti ... milline kolmest vastusevariandist on õige ... kas B. Jeltsin on ... NLKP KK sekretär ... NLKP Moskva Linnakomitee I sekretär ... VNFSV Ministrite Nõukogu esimees ... Mis see minu asi on! Ma ei tea isegi seda, kes on EKP ja ELKNÜ Tartu linnakomitee juhid.

Ah, mis, olen küll komnoor, ja mis siis. No et miks see mind ei huvita, ja et mis mind siis üldse huvitab?!

Mind huvitab lugeda TRÜ lehte, sest keskeltläbi on igas numbris üks hea artikkel. Huvi peitub selles, et ma ootan kõheldes, äkki tuleb mõnes «TRÜs» tervelt kaks head artiklit. 13. märtsi lehes oli. Ja kui ei oleks selliseid arvamusi nagu 11. numbris Hannes Astoki ja 13. märtsi «TRÜs» Mats Ghulpähe omad, siis jäta või «TRÜ» lugemata. Ei ole sugugi raske kindlaks teha, et keskmine tudeng loeb «TRÜst» läbi vaid poole, ülejäänust laseb lihtsalt pilgu üle, sest paraku ei paku filoloogia ega ka filosoofia (häbi küll) reaüliõpilasele lihtsalt mitte midagi. Oleks muidugi väär väita, et meie armas ajaleht on mittetudengilik. Kehvad oleme me ise, mitte «TRÜ». Meeletu manipuleerimine majanduslike, filosoofiliste ja filoloogiliste terminitega on viinud meid selleni, et räägime meile endile võõrastest ja tagatippu veel mittevajalikest asjadest. Me ei julge ega taha rääkida asjust, mis otseselt meid puudutavad ja meile suurel määral korda lähevad. Võib jääda mulje, nagu keegi ei teekski midagi. Aeg-ajalt siiski midagi toimub, kohati isegi sellises mastaabis, mis kõikidele üliõpilaspäevade ja RSP juttudelerääkimistele sada silma ette annavad. Sellise üritusena võiks ära tuua «ROPP-SONG '87», millest teati rääkida küll Tallinnas, Viljandis ja mujalgi. Ei jää tõesti muud öelda, kui au korraldajatele! Ja ehkki vähese eelreklaami tõttu ei osalenud seekord pooled teaduskonnad, on loota tuleval aastal juba suuremat show'd.

Nii, mu jutt jäi pooleli seal, kus rääkisin sellest, mis mulle meeldib. Mulle meeldib süüa jäätist, käia kinos, kiikuda kiigega, toolidega ja üleüldse millega annab. Meelaib magada, päevitada, juua õ ... õnnelikel hetkedel pisut «Värskat» ja kuulata kerget muusikat ja vaadata neid, noh ... diapositiive. Tegelikult mulle meeldib veel palju asju, aga parem, kui ma räägiksin sellest, mis mulle ei meeldi.

Mulle ei meeldi, kui naised suitsetavad, ja ei meeldi, kui dekanaadi kontroll tuleb ühikasse just siis, kui oled jõudnud alles esimese õllepudeli lahti nööpida. Ma ei armasta suuri koeri ja heavymuusikat. *Samuti jätavad mind ükskõikseks «Mosfilmi» mängufilmid ja kohaliku tähtsusega ulmekirjandus. Aga eriti ei seedi ma kollatanguputru ja kõrvitsamahla. Nii, et mul ei olegi eriti palju puudusi. Ja hoolimata kõigest ma siiski päris ükskõikne inimene ei ole. Usun, et kisub päris keskmise tudengi poole.*

Täidan testi. Südamest. Kõige parem moodus testi täitmisel on üldse mitte mõelda. Siis tuleb ausalt välja. Meid uuritakse, juba tükk aega uuritakse. Tehakse teste, arutletakse, eksisteerib mingisugune statistika. Ja kogu seda kupatust nimetatakse noorsoo-uurimuseks. Aga las nad uurivad! Mis see minu asi on!

REA TUDENG

Rebaste suvekasukas

«Käin juba ülikoolis, ei ole välke mees,
kuid minu suureks sooviks on suvi EÜE-s.
Ei ole enam väike, ma tean, mis asi praak,
ma tean, on staabi sooviks, et number priskem saaks.» —

nõndamoodi, lõug seebivahune ja viisijupp nina all keerlema, too igahommikune sotsialiseerumise protsess viimasel ajal kulgeb. Kaaslaseks mõtted leitud sõpradest, keskstaabist, kuupäevadest, täitmata ja täidetud lubadustest. Rada, mis vaatamata praktiliselt kõikvõimalikes bürokraatlikes «elupadrikutes» olematuks muutumisele viib välja oma suveni. Sinna, kus ülespuhutud sõnamulinat asendavad märksa konkreetsemad asjad — betoon, kellu, rakud pihus.

Esimene aprill on teadupoolest vembu-tembupäev. Ometi ei tohi vembuna võtta selle päeva paiku keskstaabi poolt esitatud küsimust: «Kas rühmad on komplekteeritud?» Keegi ei ütle «ei», vähesed kostavad — «on», enamik arvab «peaaegu». Peaaegu, sest nii mõnegi vana aasta sees kindla «jah» sõna andnud mehepoja plaanid keeras «partisan sess» oma miinidega kraavi kummuli. Ühes sellega aga hakkas lekkima ka EÜE-laeva munsterroll. Ja just sellepärast, et kapten laevas ei ole jumal taevas, peab ta teadma, et pooliku meeskonnaga või «augutäitega» õiget sõitu ei tule. Siit küsimus — kas ei oleks õigem taas mais perfopakki nõuda, sest kellele siis veel, kui mitte tudengitele on ammu selge tõsiasi, et liigne kiirustamine ei too küll kunagi head?

Olles, nagu eestpoolt selgub, mõningase «merelise kallakuga» kuivamaa mees, tahaks siiski veidi ka päris maistel teemadel vestelda, ja nimelt rebasejahist. Jahimeestel on kombeks tolle loomakese pihta püssi paugutada talvel, ihaldusobjektiks tema kasukas. Nüüd siis on üleüldise uutmise käigus tehtud mõningaid uutmisi ka jahiseadustes. Lisahooaja kuulutas välja suvemalev, kes läheb metsa kohe kahe kahuriga varustatult, n.o. komsomolikomitee ning dekanaadi käsud-keelud. Kindel on, et kärakad tulevad kõvad, kas aga säärasel moel hangitud nahk enam midagi väärt on, see on iseasi. Rebaste seas on piisaval arvul neid, kelle jaoks suvine sissetulek sugugi mitte viimasel kohal pole, ja see, et neil on võimalus valida Gagarini, Tjumeni või suvemaleva vahel, neid ei lohuta. Kes ikka esmakursuslastest on rühmafunktsionäär, on regis või interlaagris? Kui esmakursuslasel tuleb pähe mõte teha rühma või regi, siis tulemus on vägagi suure tõenäosusega nõrk. Maleva tegemiseks peab olema kogemus, vahetu kokkupuude selle «Eestimaad betoneeriva EÜE-ga»!

Ja muidugi rebaseneidude silmade sära, rebasenoormeeste tormakas muskliramm — selle punase «rebasekasuka» kadumisega kaotab ka EÜE osakese oma värvist. On see tingimata vajalik? Kui on, siis kellele?

«MANALA» mees

TUNNUSTUS

3.—6. märtsini korraldati TPedI-s Eesti kõrgkoolidevaheline metoodilise töö konkurss-näitus. Eksponeeriti aine või selle üksikteema metoodilisi komplekte (õpikud, loengukonspektid, jaotusmaterjalid, tööjuhendid, näitvahendid jne.).

Kuue osavõtnud kõrgkooli hulgast tõsteti ainsana esile TRÜ sisukat ja hästi kujundatud ekspositsiooni.

10 parimat allüksust autasustati seinapiltidega, TRÜ-st pälvisid ENSV KKEH Ministeeriumi tänu **füsioloogia kateeder (juh. prof. E. Vasar), teoreetilise mehaanika kateeder (juh. prof. Ü. Lepik), eesti keele kateeder (juh. prof. H. Rätsep), õppetehnika- ja metoodikateenistus (juh. dots. M. Fischer).**

Kiituse pälvis Elga Tamm.

Märgukiri

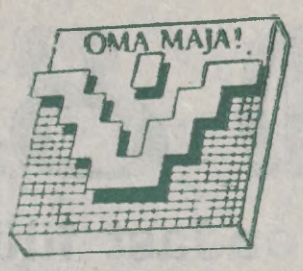

Kui keegi on juhtunud vaatlema Gagarini tn. 1 asuva ülikooli õppehoone nr. 9 fassaadi, kohtab ta seal umbes samalaadset rahvuslikus kirjas mustrit, kui sellel embleemil siin.

Selle Marek Strandbergi poolt kujundatud märgi all alustab «Valhalla»-sõpruskond aktsiooni «ÜLIÕPILASMAJA».

Õieti on arutelu praegu spordi- ja kehalise kasvatuse kateedri käsutuses oleva maja edasise saatuse üle juba alanud. Probleemi tõime esimest korda avalikkuse ette üliõpilaste aü konverentsil mõõdunud aastal. Maja ajaloo kohta võib teavet saada 14. aprilli «Edasist». Ka on toimunud kohtumisi ülikooli juhtkonna esindajatega. Viimasel neist edastati EKP TRÜ komitee sekretärile Paul Kenkmannile järgmine märgukiri:

Vastavalt TRÜ üliõpilaste ametiühingu konverentsi otsusele (vt. ajaleht «TRÜ» nr. 28 ja 29/1986) Gagarini t. 1 asuva TRÜ õppehoone edaspidise kasutamise kohta, palume leida võimalusi antud probleemi lahendamiseks. Seoses ülikooli klubi praeguste ruumide ülekoormatuse ning eri- ja huvialaringide aktiivse tegevusega oleks meie arvates hädavajalik leida täiendavaid ruume üliõpilaste vaimsete harrastuste tarbeks. Kuna hoonet Gagarini t. 1, mis on võetud riikliku kaitse alla, kasutatakse hetkel mittevastavalt ettenähtud funktsioonidele ning kehakultuuriga tegelemiseks on ülikoolis loodud kaasaegsed tingimused (näiteks spordikompleks Ujula t. 4), peame otstarbekaks nimetatud maja eraldamist TRÜ klubi alluvusse.

Alla kirjutanud ÜTÜ ajakirjanduse, ajaloo, eesti keele ja soome-ugri keelte, eesti kirjanduse ja rahvaluule, kunstiajaloo, psühholoogia, võrdleva kultuuriloo ja orientalistika ning väliskirjanduse ringi juhendajad ja esimehed. Samuti on allkirjad kirjandusteatri «Valhalla» ning TRÜ kammerkoori esindajate poolt.

* * *

Kohtumine oli (stampi kasutades) kolmepoolne: märgukirja esitajad — üliõpilased; palve toetajad — klubi direktor H. Variku ja klubitöötaja R. Õunap ning rektoraadi esindajana ülikooli parteikomitee sekretär P. Kenkmann.

Mitmepoolsust kujutatakse tavaliselt vastanditena. Ka sel kohtumisel ilmnes teatav vastandamine: P. Kenkmann oli küll täielikult nõus, et 1) õppehoone Gagarini tn. 1 ei täida oma algfunktsiooni; 2) TRÜ klubi vajab pinda juurde; 3) ÜTÜ ringid vajavad oma ruume; 4) kultuuriedendamine ülikoolis on väga kehval tasemel. Samas selgitas ta aga, et kõigist loetud probleemidest on veelgi teravam loenguruumide puudus. Sellest lähtudes planeeritakse igasse vabanevasse ruumi õppetöö. P. Kenkmann lubas võtta küsimuse arutlusele parteikomitees ja uurida Gagarini 1 asuvate ruumide konkreetset kasutatavust ning kas ja kuhu oleks võimalik seal praegu töötavad instantsid ümber paigutada. Haldusprorektor V. Peedimaaga on kokku lepitud, et mitmepoolne (üliõpilaste osavõtul!) töögrupp hakkab asja kohe uurima ning tulemused peavad selguma veel sel kevadel.

TIIT PRUULI

Meie arvame

Meeled on ärevil. Kaks nädalat tagasi toimus aulas üritus, kus öeldi maha hingekraapivaid asju. Jutte liigub mitmesuguseid. Peaasjalikult sellest, kes mida kuidas ütles.

Meie soov on avaldada antud kirjutises oma arvamus 3. aprillil toimunud õigusteaduskonna ja ajaloo-osakonna lahtisest komsomolikoosolekust teemal «Kirde-Eesti fosforiit».

Sellelgi koosolekul ilmnes kaks suunda, mis ikka valitsemas. Kaine, reaalseid olukordi arvestav ja emotsionaalne. Populaarsuse on võitnud viimatinimetatu.

Tekib küsimus, mida läksime koosolekult saama. Mis jäi koosolekul viibinule enam meelde? Kas see või teine emotsionaalne esinemine või kainus ja põhjendatus.

Aulas valitsenud õhkkonnas tundus näiteks referendumi läbiviimine loomulikuna. Miks aga see meeli kuumaks kütnud üleskutse maha laideti? Rahvahääletust ei ole võimalik teha ainult Eesti NSV ulatuses (mängu tulevad siin juba majanduslikud suhted). Probleem — kas referendum ei hakka hoopis meie eesmärgile vastu töötama. Referendumi tulemus sõltub paljus (kui mitte täielikult) küsimuse asetusest. Pealegi, ajalooliselt ei ole referendum end tegelikult õigustanud.

Leiame, et ainult emotsionaalne lähenemine ei vii eesmärgini. Nii võib saavutada Novgorodi veetše efekti, kus kõvem hääl peale jääb.

Tähelepanu! Me ei eita emotsionaalsust. Aga rõhutame, et koosolek ei jäänud suu (hinge) puhtaks rääkimise tasandile. On olemas konkreetne väljund — otsus, mille abil loodame aidata kaasa lahendamaks küsimusi, mis meie südamed valusaks on teinud.

Leiame, et pole mõtet hakata norima koosolekul välja öeldud mõtete kallal. Taunime subjektiivseid seisukohti-tõlgendusi, mis koosolekust õiget ülevaadet ei anna, faktide moonutamiseni välja (vt. 9. 04. 1987 «Põllumajanduse Akadeemia» A. Kasemetsa artikkel «Mõtisklusi Paisjärvest»).

Usume, et kainelt põhjendatud alustele tuginedes suudetakse kasu rohkem tuua.

Mehhanism käivitunuks paremini, kui inimesed, kes vahetult tegelevad otsustamisega, saaksid lahti stampsest ettevaatlikkusest. Kui toetust oleks tunda olnud juba kõnealuse koosoleku eoste juures.

Resümee. Me kõik ootame koosolekult konkreetseid tulemusi, mille aluseks on ühiselt vastuvõetud otsus. Ehk oli see üritus esimeseks sammuks, kuidas võiksime arutada meid puudutavaid probleeme. Et kõik hingel valutav reaalsete vahenditega lahenduse leiaks.

Õigusteaduskonna
komsomolibüroo

Mul on...

(Algus 2. lk.)

Selline liikumine lihtsalt sobib neile. Onneks on **kateedri juhataja Arved Vain** minust kohe üsna sisse võetud. Ta kiidab mind igati arvestatavaks üldarendavaks spordialaks, mis ühele naiselikule naisele palju enam pakub kui mõni VTK. Tüdrukud tulevad ju muusika saatel tantsima, välja elama, end õppimise sekka korralikult sirutama ... K. Cooperi süsteemis «aeroobika» on tantsul, rütmivõimlemisel oluline koht. On ju mõiste enese tähendus suurte lihasegruppide liigutamine, õhuvahetus sel teel. Meil peetakse tihti mind ja «aeroobikat» üheks ja samaks tegelaseks. Tõsi küll — algusaastatega võrreldes on liikumine muutunud aina tantsulisemaks, vabamaks ja kaotanud komplitseeritust. 1978. aastast saadik **Linda Martise** juhitud osakonna üldiseks eripäraks on nimetatud ebatavalist plastilisust, ilusat laine- ja lõdvestusharjutustikku ning lavalisust. Iga õppejõu rühmad on oma joonega. Martisel elegantsed, Tidriksaarel klassikalised, Keemanil tantsulised, loomingulised, Neissaarel särtsakad ...

On veel pisiasju, millega minuga seltsivad neiud kokku puutuvad. Üldrühmade võimlejad piirduvadki oma nädalas kahe trenniga, eliitrühmad aga, kes märksa enama koormusega treenivad, peavad, tahavad ja teevad ise kostüüme ja reisivad oma vabast ajast lausa mööda Eestit esinema. Need tüdrukud õpivad ka veel alati hästi. Esinemine ja füüsiline koormus hoiab neid lustilikena. Paljudel minu omadest on läbi aastate olnud ülikooli kõrval naisvõimlejate rühmad siin-seal üle Tartu. Tore stipilisa, eks? Ja nad jõuavad!

● **PIDUPÄEVI** on viimasel ajal väga uhkeid olnud. Kõigepealt igaaastased võimlemispeod «Vanemuises». 1980. aastate olümpiamängude purjeregati avatseremoonia kava aga koostas ja juhtis Linda Martis. 1981 käisid tüdrukud Reet Linkbergi käe all esinemas tudengilaulupeol «Gaudeamus VIII». Aasta hiljem esinesid Hilja Tidriksaare neiud ametiühingute üleliidulisel kongressil Kremli Kongresside Palees. 1984. aastal käidi «Gaudeamusel» L. Martise ja K. Keemani neiudega. 1985 avati kontserdisaalis «Rossija» 12. ülemaailmse noorsoo- ja üliõpilasfestivali rahvusvaheline üliõpilasball Linda Martise kavaga.

MA KUTSUN TEID KÕIKI OMA JUUBELIPIDUSTUSTELE! Kavas on huvilistele pakkuda 18. aprillil kl. 16 Mitšurini tn. 37 (toosama maja, mis mu vaaremale kingiti!) erialane konverents, 19. aprillil kl. 16 «Vanemuises» õpilaste kontsert (tähendab, et piletid on odavamad ja veel ei õnnitleta) ning 19 eriti pidulik aastapäevakontsert koos kõige sinna juurde kuuluvaga.

OOTAN!

Vahendas KATI VASAR
Kaja Keemani rühmast

Noorus kohustab

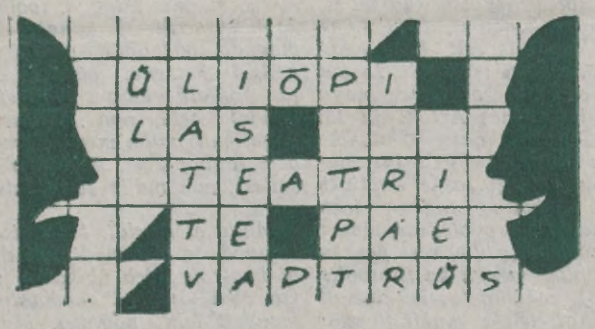

KATI VASAR

Mida rohkem loomi armastad, seda rohkem neid tapad. Tapad, sest armastad. Mida enam loomi tapad, seda suuremat vajadust selleks tunned. Tapmine on sulle võimalus looduse täiuslikkuse, ilu ja võimsuse omastamiseks. Omastad, et lähedust saavutada. Tuleb moment, kus saab küllalt. Sa ei taha enam tappa. Veel tapad mõnda aega harjumusest, kuni loobud, sest leidsid teise tee armastuseavalduseks.

Nii sai kütist kaitsja, tapjast sünnitaja. Reservaadi valvur, Inglise kuningakrooni esindaja Aafrikas, John Bullet **J. Kesseli «Lõvis».** Mehes, kes oma tegevuses on leidnud tee täiuseni, ning tema ümbruskonnas põrkavad kokku ehe ja kunstlik maailm. Konflikt. Missis Bullet, lahti rebituna suurilmast, on loonud bangalo näol selle väikese koopia kesk savanni. Loodus, igast küljest peale tungimas, äratab hirmu ja jõuetust. Laps, Aafrikas koos lõviga üles kasvanud, kehastab konflikti. Ta on ise kui väike loom, keda teised loomad mõistavad, usaldavad ja armastavad. Ta ei pääse ka ema õpetuste ja koolituspüüete eest. Uues põlvkonnas on trots ja eitus selle vastu, mille eest isade põlvkond pages, arukam, põhjendatum ja jõulisem. Ometi ei piisa veel sellest. Kahe erineva maailma vahel on vaja paika panna kooselu ja võitluse reeglid. Koos üles kasvanud isalõvi ja inimtüdruk, kelle inimema on lahutanud. Emalõvid isalõvi kõrval ning inim(neeger)mees, kes inimtüdrukut naiseks soovib, nõuavad selgitust. Kas reegleist hälbinud, lõviga üht keelt kõnelev inimene on lõvi tütar või armuke? Pole veel leitud kolmandat võimalust. Täisealiseks saamiseks, nagu näevad ette suguharu seadused, ning rivaali hävitamiseks läheb must mees ausalt, relvitult isalõvi kallale. Hukkuvad mõlemad. Lõvi, muide, Bulleti kuuli läbi — isa ei kuulu veel põlvkonda, kes oma armastusele, õiglusele truuks jääks. Selgub, et tütargi ei tea veel õiget teed. Lahti rebib ta end oma keskkonnast. Mis saab edasi?

Selle üle jätsid **Tallinna tudengiteatri** omad eakaaslased juurdlema. Lavastus oli **Tiina Rebase** diplomitöö pedagoogilises instituudis. Mängisid kolleegid näitejuhtimistudengid.

Otse loogilise jätkuna kes-kedaprobleemi sedamoodi käsitlemisest esitas **RAT «Vanemuise»** draamastuudio ehmatava küsimuse **«Mis kasu on inimesest?»** Esimene osa — **Thornton Wilderi «Pikk jõululõuna»** näitab põrutavalt inimühiskonna reeglite näotust lõppkokkuvõttes — ühe Ameerika perekonna mitme põlvkonna jõulude väljavõtted. Ikka üks ja sama. Viisakus, seltskondlik vestlus, etikett. Selle taga vahetuvad põlvkonnad. Etiketilt võetakse marke vähemaks. Surrakse, abiellutakse, saadakse lapsi. Mis aga samaks jääb, on hoolimatus üksteise suhtes kõrgemas seltskonnas. Armastus ja lastesse suhtumine ellimineeruvad. Sõnad korduvad. Külmus süveneb. Kommete lõtvumine rõhutab hoolimatust. Inimene erineb loomast vaid selle poolest, et samad tegevused käivad reeglite järgi. Loom tegutseb, toitub, pulmitab ja paljuneb siirast tahtest ja vajadusest. Kui inimeselt kõrvale tõmmata traditsioonid, kui palju siirust tuleb veel lagedale? Tollesama tröösti tuse rõhutamiseks tõmbavad **Jaan Toominga** õpilased inimeselt näokatte loomadeks kehastudes. Looduse õiglus peaks nüüd inimkonna selle äärmuses hävitama. Veel leidub aga sääsk, kelle peenikestesse jalgadesse kogu tõde takerdub.

Jälgides taset, millega viie linna üliõpilased üldinimlikke ja sotsiaalseid probleeme dramatiseerisid, tekib küsimus, millega tegeleb küll TRÜ vene näitetrupp. Päevad avati nimelt **Vampilovi «Provintsianekdootidega».** Juht **Larissa Volpert:** *«Tudengeil on kogu aeg huvi olnud dramaturgilise eneseväljendamise vastu. Ülikoolis tekkis trupp venelastel esimesena, mis on küll paradoksaalne, ent õigustatav sellega, et juhtkond pole tingimusi loonud. Muidugi on huvitav vaadata teiste liiduvabariikide omaalgatusi. Meie aga saame TRÜ klubi saali kord nädalas. Küsimusi on distsipliiniga. Tänagi saime mängida kahe asemel ühe anekdoodi — näitlejanna haigestus. Vampilov meeldib meile oma aususe tõttu.»*

Aus tuleb tõesti olla. Viis korda on peakorraldaja **Rein Õunapi** algatusel üliõpilasteatrid koos käinud. Algselt eestlaste enda osalematagi. Ühelt poolt peaks meile õpetlik olema majanduslik külg — leedukatest on ühed loonud tõelise draamastuudio, Vilniuse Ueteater aga koosneb üheksakümnest inimesest, näitlejad tegelevad esimesel aastal pelgalt tehnika ja algõpetusega. Edasi astuvad lavale kas kammer-, poeetilise või pantomiimiteatriga. Moskva «artell» **«U Nikitskihh Vorot»** aga tegutseb näiteks täiesti isemajandavana. 45-liikmelisest kambast on näitlejaid 26, ülejäänud on ametis majapidamisega. Meie aga teatame: probleemid distsipliiniga. Üliõpilasteatri kui professionaalse teatri alternatiivi eesmärk näib olevat ühelt poolt anda noortele võimalus eneseteostuseks ja -täienduseks, teisalt lahendus kaasaegseile millegi äraütlemiseks. Selle teatri olemasolu õigustab värskus, julgus ja tase. Taseme määravad sisu, vorm ja tehnika. Mõningane näitetehniline koperdamine on võib-olla andeksantav, kui sellele lisada aga leierdatud, sõnumita-särata algmaterjal, tekib küll küsimärk — milleks?

Võib ju öelda, et **Vilniuse Üueteatri pantomiimitrupp,** mis esitas etüüdetenduse **«Mängud noodist»,** vallatleb ka ikka tavalisel inimlike nõrkuste teemal ja mängib publiku naljasoonele. Ent liigutusis on tabatud viimne kui pooltoon ning oma ülesanne (mine tea kui tühine ongi meie tõsisel ajastul värske ja ülevoolava huumori tegemine?) täidetakse briljantselt. Vilniuse draamatrupi **A. Bloki «Palaganike»** tegi arlekinaadist allegoorilise väljaastumise (jällegi hea tehnikaga ja täpsete sordiinidega).

Meelelahutusliku momendiga võib ka täiesti valel kohal hiilata. Siis tekib mitu instantsi, kes end solvatuks võivad lugeda. TRÜ vampilovlaste hallusele vastukaaluks tegid paraja prohmaka **Kirovi-nimelise Näidiskalurikolhoosi** keskuse klubi draamastuudio omad Krista Arbeti dirigeerimisel. Ülesandeks oli ilmselt võetud oma etendustega luule propageerimine ning meie aja luuletipustiku tutvustamine. Tippudeks valitud Betti Alver ja Paul-Eerik Rummo. Kui äkki leitaks põhjus, miks lavastada halba luulet, võib-olla tekiks ka vajadus ja õigustus seda karkudega käima õpetada. Või ehk pidasid noored oma publikut nii küündimatuks, et Alveri värsid tuli arlekinaadiga «ilmestada» ning seega täiesti jälgitamatuks janditada. Maitsetult.

(Järgneb)

DIPLOMANDID

Töökaitse osa koostamiseks saate konsultatsioone keemiahoones tuba 406:

bioloogid — teisip. kl. 16.30—18,
geograafid — teisip. kl. 15—16.30
geoloogid — teisip. kl. 11—12
füüsikud — kolmap. kl. 10—13
kaubatundjad — esmasp. kl. 10—13
keemikud — neljap. kl. 10—12

Töökaitseõppejõud

RAT «VANEMUISE»

kontserdisaalis pühapäeval, 19. aprillil kl. 18 ENSV KÕRGKOOLIDE TAIDLUSÜLEVAATUSE LÕPETAMINE.

Esinevad kõrgkoolide parimad isetegevuslased.

Pääsmed saadaval kontserdisaali kassas kl. 11—14 ja 17—19.30.

UJUMINE

22. ja 23. aprillil algusega 18.20 (soojendus kl 18) toimuvad «Dünamo» ujulas TRÜ individuaalsed meistrivõistlused ujumises. Starti on oodatud kõik soovijad, kes läbivad sealsamas arstliku kontrolli. Kavas on 100 m, 200 m, 400 m vabalt; 100 m, 200 m selili, liblikat ja rinnuli ning 200 m ja 400 m kompleksi.

PRII MEESTELAUL

Teisipäeval, 21. aprillil kl. 19 kordab Tartu Akadeemiline Meeskoor aulas oma juubelikontserdi kava. Sissepääs kõigile prii.

ÜLIÕPILASFOORUMI DELEGAADID!

Teid oodatakse kolmapäeval, 22. aprillil kl. 17 ph. aud. 102, kus kõneldakse Tallinna foorumist.

NB!

Järgmine «TRÜ» ilmub alles kolmapäeval, 29. aprillil, aga see-eest suuremana. Kõik lood olgu kohal teisipäeval, 21. aprillil (pildid hommikul kohe!).

Toimetaja kt. INDREK UDE

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 1697. Tiraaž 3000.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kontrolleksemplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee
ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 15—16 (1487—1488) | Teisipäev, 28. aprill 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

REKTORI KÄSKKIRI

Tervitan ülikooli töötajaid ja üliõpilasi 1. mai puhul! Soovin jõudu ja sihikindlust meie ette seatud ülesannete täitmiseks ning sotsialistliku demokraatia arendamiseks.

Senise töö ja ühiskondlike ülesannete eeskujuliku täitmise eest pälvivad tänu:

● ajalooteaduskonnast: dots. Peeter Tulviste, õpetajad Edgar Krull, Kaja Plado, Villu Tamul, vaneminsener Väino Vaske, üliõpilased Toomas Anepaio, Heli Eigi, Marika Pahk, Tõnu Sepp, Airi Staškevitš, Priit Pirsko.

● arstiteaduskonnast: dotsendid Aade Liigant, Mihkel Zilmer, Aino Paves, Anatoli Landõr, Elmar Arak, assistendid Ivar-Olavi Vaasa, Rein Kermes, Aleksei Panov, nooremteadur Maie Simson, tehnik Evi Silm, assistent Mall Sepp, vanemlaborant Hell Alapuu, laborandid Endla Anni, Kersti Vinni, üliõpilased Tõnis Kark, Indrek Pahla, Emilie Ossotšenko, Pavel Oroszi, Anu Tähepõld, Natalia Vakulina, Maire Taal, Katrin Noor, Reet Norden, Maris Veinpalu, Aleksandr Gorodetski, Anatoli Gerasjevitš;

● bioloogia-geograafiateaduskonnast: dots. Lev Vassiljev, vanemõpetajad Maie Toom, Toomas Saat, assistendid Are Kont, Andres Mäe, laborant Anu Peetsmann, preparaator Salme Pender, nooremteadur Urmas Kokasaar, üliõpilased Antti Roose, Raivo Aunap, Erik Puura, Marika Liinamäe;

● filoloogiateaduskonnast: dotsendid Pauline Palmeos, Aino Valmet, Jaak Peebo, vanemõpetajad Tatjana Sarv, Galina Grozdova, Paul Hagu, Malle Laar, Karl Lepa, Tiiu Vilimaa, õpetajad Svetlana Meltser, Merit Ilja, Niina Aasmäe, Jaan Unt, Niina Lepa, vanempreparaator Helju Rajando, laborant Tiiu Andre, üliõpilased Siiri Odrats, Klea Vaher, Katrin Rebas, Anu Tomusk, Katrin Hermann, Leelo Oja, Kaari Antzon, Rita Pillmann, Anna Sparberg, Jevgenia Rubinova;

● füüsika-keemiateaduskonnast: dots. Aksel Haav, assistent Helvi Vahemets, vanemõpetaja Hanno Ohvril, vanemteadur Vladimir Sor, vaneminsenerid Riia Nelis, Koit Timpmann, vanemlaborant Lea Talu, üliõpilased Svetlana Navražnõhh, Arvo Pihl, Indrek Reimand, Jevgeni Solodov, Merike Peld, Urho-Kaido Tammeveski, Tõnu Tõnutare, Toomas Tamm;

● kehakultuuriteaduskonnast: dots. Jüri-Hain Kaljusto, vanemõpetaja Gennadi Jagomägi, spordibaaside tööline Johannes Visnapuu, üliõpilased Aleksandr Jermakov, Margit Kõõbi, Eva Kuningas;

● majandusteaduskonnast: dotsendid Ülo Kauer, Jüri Sepp, vanemõpetaja Heino Lindre, vanemlaborandid Maris Astel, Selje Seeba, laborant Merike Kaseorg, insener Juta Freiberg, üliõpilased Marko Seemen, Maris Laur, Raul Siimut, Henri Sepp, Kaja Veidenbaum, Marju Õispuu;

● matemaatikateaduskonnast: dotsendid Vladimir Fljaišer, Kalle Kaarli, Mare Koit, Jaan Lellep, Tõnu Mõls, Arvet Pedas, vanemõpetaja Jaanus Põlal, laborant Kersti Kolk, üliõpilased Hiie Kokamägi, Malve Usberg, Viktoria Ossipenko, Mae Vainu;

● õigusteaduskonnast: dotsendid Herbert Lindmäe, Igor Gražin, laborant Terje Luik, üliõpilased Heiki Sibul, Ere Ojavee;

● ühiskonnateaduste kateedritest: dotsendid Ülo Vanaaseme, Vilve Kalits, vanemõpetaja Rein Toomla, vanemlaborandid Urve Orav, Harri Ints;

● administratiiv- ja teadusosakondadest: pearaamatupidaja asetäitja Epp Vengerfeldt, Mare Kiisk, raamatupidajad Juta Pallav, Ive Toom, vaneminspektor Marge Männiste, masinaladujad Virve Toode, Endel Rösler, masinakirjutaja Ave Prints, lukksepp Lembit Tatrik, meister Manivald Ladva, osakonnajuhataja Salme Laar, vaneminsener Jaan Tänavots, majahoidja Leida Uudel, komandandid Hanno Kalda, Lembit Valdmaa, Oie Avameri, Niina Pronitševa, koristajad Eha Lina, Klavdia Vassiljeva, Vaike Saks, passportistid Maire Pariots, Milvi Urva, tööline Jüri Hansson, valvur Emma Emmerlich;

● teadusosakonnast: vanemteadurid Silvi Jänes, Vello Tohver, Galina Berezenkova, Maila Orav, Aasa Must, sektorijuhataja Milvi Hirvlaane, nooremteadurid Arne Sellin, Ago Rinken, Maia Kivisaar, Rannar Sillard, Viktor Abramov, Gennadi Demjanenko, Ludmilla Matisen, teadur Vahur Ööpik, juhtivinsener Riina Laidvee, vaneminsenerid Raivo Hirmo, Tiia Rõivas, Tiiu Parts, peakonstruktor Ennu Kasearu, konstruktor Meelis Pill, insener Ahti Krinal, tööriistalukksepp Aare Kiiskmann;

● ÜMPIst: nooremteadurid Rein Sikut, Sulev Haldre, Jaanis Kasesalu, vaneminsener Maret Vija, insener Eha-Mai Laanes, vanemlaborandid Kersti Loolaid, Ulla Peterson.

Rektori aj. kt. õppeprorektor
prof. JÜRI KÄRNER

RSP

18. APRILLI PÄRASTLÕUNA VANAS KOHVIKUS. KÜLAS ON OLGA LAURISTIN JA HENDRIK ALLIK.

Esimese probleemina võeti vaatluse alla meie plaanimajandus eile ja täna. H. Allik on endine plaanikomitee esimees, seega õige mees rääkima. «Plaan eksisteerib kõikjal meie elus. Ka tüdruk teeb kohtumisele minnes oma plaani ja valib oma strateegia.»

Küsimusi parteiveteranidele kostis mitmest nurgast ja mitmest vallast. Absurdsest pessimismist asjaliku probleemi nägemiseni. Vastused ikka raudkindlad, eriti H. Alliku poolt.

Korteriprobleem. Palgaprobleem. Eeskätt noortel haritlastel. Mis mees oli Karl Säre? Mida on andnud muudatuste protsess? Vestlusringi juhtinud Eero Kosk uuris publiku teadmatusele ja teadlikkusele toetudes veel paljut.

Paari tunni järel vaibus kuulajate-küsijate huvi ja elav jutt jälle vaikseks igapäevaseks kohvikusuminaks. Kohtumisel räägitu oli aga tunduvalt enamat kui sumin...

EDASI LOE RSP-st 4. JA 5. LK-lt.

MAIAKTUSELE

KOGUNEME NELJAPÄEVAL, 30. APRILLIL KL. 14 AULASSE.

AUNIMETUSI

EESTI NSV TEENELINE TEADLANE

JURI LOTMAN — väliskirjanduse kateedri professor

EESTI NSV TEENELINE JURIST

ILMAR REBANE — kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri professor

TÄNU

Teenete eest akadeemilise laulukultuuri arendamisel avaldati rektori käskkirjas tänu Tartu Akadeemilise Meeskoori 75. aastapäeva puhul peadirigendile Eesti NSV teenelisele kunstitegelasele ALO RITSINGULE, Eesti NSV rahvakunstnikule RICHARD RITSINGULE, koormeister ENE PEIKERILE ja juhatuse esimehele VERNI LOODMAALE.

Koori juubeli puhul pälvisid tänu lauljad OLEV SAKS, JOEL AASAV, HANNES ASTOK, ANDRES JAEGER, ENN JOAMETS, LEO-PEETER KULLUS, TIIT LAASIK, TÕNU LOOG, ARNO RATAS, TOIVO SÖÖRD, RAUL VANATOA.

PARTEIAKTIIVI NÕUPIDAMINE

Möödunud aasta juunis arutas ülikooli parteikomitee tööd EKP Keskkomitee büroo. Büroo antud ülesannete paremaks täitmiseks sai otsustatud, et TRÜ parteiorganisatsiooni päevaprobleemide arutamiseks kutsutakse kord semestris kokku parteiaktiiv.

Järjekordne selline nõupidamine on kavas k o l m a p ä e v a l, 6. m a i l kl. 14.15 aulas. Kutsutud on ülikooli parteikomitee liikmed, teaduskondade parteibürood ja ELKNÜ TRÜ komitee. Arutlusteemaks saab kasvatustöö tõhustamine kõrgkooliuuenduse ajal. Ettekande teeb parteikomitee sekretär dots. PAUL KENKMANN, pikemaid sõnavõtte oodatakse komsomolisekretärilt ANDI KASAKULT (ÜLKNÜ XX kongressist) ja ühe eksperimenditeaduskonna (matemaatikat.) parteibüroo esindajalt (õppeeksperimendi kasvatuslikust mõjust).

EKP TRÜ KOMITEE TEESID ÜLIKOOLI PARTEIAKTIIVI NÕUPIDAMISEKS «ÜLIÕPILASTE KOMMUNISTLIKU KASVATUSE TÕHUSTAMISE TEED KÕRGKOOLIUUENDUSE AJAL»

● 1. Ühiskonna uuenemisprotsess ja alanud kõrghariduse ümberkorraldamine nõuab spetsialistide ettevalmistuse kvaliteedi parandamist ning demokratiseerimise süvendamist. Parteitöö uuenemine on maha jäänud ülikooli ees seisvaist ülesannetest ja üliõpilaste sotsiaalse aktiivsuse tõusust.

● 2. Õppetööeksperimendis ja omavalitsuse elluviimisel avaldub uus tegevusstiil, mille olemuseks on reaalsete muudatuste tegemine ülikoolielu peamistes valdkondades. Niisamasuguse tähendusega uuendusi on vaja ka parteitöö teistes lõikudes.

● 3. Uuenduste oluline koostisosa ning samal ajal ka edukuse tingimus on edasine demokratiseerimine. Viimane hõlmab avalikustamise, üliõpilaste kaasamise kõigi tähtsamate otsuste vastuvõtmisel, valitud organite juhtiva osa suurendamise jms., aga samuti vastuvõetud otsustest kinnipidamise ja nende täitmise avalikku kontrolli. Demokratiseerimise, sealhulgas avalikustamise kaudu peame jõudma ülikoolielu tulemuslikumale juhtimisele kollektiivi üksikliikmete, selle eri alaosade ning kogu üllkooli kollektiivi huvide esiletoomisel, kooskõlastamisel ja elluviimisel.

● 4. Üliõpilaste — tulevaste spetsialistide kasvatamisel on peamine nende praktilise aktiivsuse edasiarendamine nii laiemate sotsiaalsete probleemide puhul kui oma elu korraldusel, kusjuures keskseks jääb spetsialistiks ettevalmistumine. See on suunatav üliõpilaste kaasamisega ülikooli juhtimisse. Aktiivsuse soodustamine tuleb ühendada vastutuse süvendamisega.

● 5. Uuenduseesmärkide saavutamiseks peame tagama komsomoliaktiivi ning esmajoones ülikooli komsomolikomitee kujunemise üliõpilaskonna tegelikuks poliitiliseks juhiks.

● 6. Uutes tingimustes ei ole küllaldane õppejõudude, sealhulgas ka kommunistide suure osa kasvatuslik mõju üliõpilastele. Selle suurendamine seisneb esmajoones õppejõudude osalemises üliõpilaskonna aktiivsuse erinevais avaldustes. See on saavutatav parteiorganisatsiooni suunamisel ja komsomoliaktiivi sihikindlal toetusel. Kommunistide tegevuse hindamisel vajab enamat arvestamist reaalne panus kasvatustöösse.

● 7. Ühiskonnateaduste õpetamisel on tarvis saavutada püsivate teoreetiliste teadmiste andmise ning üliõpilasi huvitavate nüüdisprobleemide lahtimõtestamise seos igas õppevormis. Toetust vajab ühiskonnateaduste kateedrite tegevus ajakohase õppekirjanduse väljaandmisel.

● 8. Seatud eesmärgid nõuavad ülikooli parteiorganisatsiooni organisatsioonilise ja kaadritöö edendamist. Tuleb üle minna vaid selliste otsuste vastuvõtmisele, mille täitmise kriteeriumiks oleks reaalsete muudatuste tegemine. Avalikustame kõigi tasemete kaadrireservi.

KAS MITTE TEISTMOODI?

JUTTU TULEB

teaduskonna juhtimisest. Vastutus ja sõnaõigus kõigis võimalikes küsimustes kuulub dekaanile. Nagu tavatsetakse rõhutada, peab ta olema peremees oma majas. Kuid ka parimal tahtmisel kipub «pudelikaela efekt» tema üle võimust võtma ja kaugeltki mitte kõiges ei suuda ta puhtfüüsiliselt peremees olla. «Pudelikaela efektist» hakkasid rääkima TPI dekaanid enam kui kümme aastat tagasi. Kui pudelile asetada lehter, siis on korraga võimalik sisse valada palju mitmesugust. Kõik see peab aga läbima pudeli kaela. Just sellisel kohal ongi dekaan, tema peab kõik vastu võtma, läbi seedima ja peremehena hea seisma, et kohustused saaksid täidetud, kirjad vastatud, aruanded, plaanid koostatud jne.

Kuid kas tasub üldse sellest rääkida, sest vähemal või suuremal määral on iga juhtiv töötaja «pudeli kaelaks»? Kas see pole mitte tühipaljas virisemine või moepärane hooplemine: «Minul on kõige raskem, kõigil teistel on kergem?» Kui soovitakse, võidakse seda ka nii võtta. Kuid mind ja ka minu kolleege vaevab mure — me ei suuda kõike teha kõige paremini, alati kipub miski lonkama. Ja mis kõige hullem, me tunneme, et kõige tähtsamaks — õppeprotsessi juhtimiseks, uuendamiseks ja nüüdisajastamiseks ning teadustöö kui terviku suunamiseks kipub häbematult vähe aega jääma. Nende küsimuste sisusügav analüüs jääb puudulikuks. Sageli piirdume üldsõnaliste väljaastumistega, püüame panna pearaskuse kateedritele (mis tegelikult polegi väär), moodustame komisjone, mis mitte alati ei võta oma ülesannet küllalt tõsiselt. Seda kõike sellepärast, et meid ammendab ametniku funktsioon (aruanded, plaanid, jooksev arveldus, igasugused dokumendid) ja dispetšeri funktsioon (tudengeid õppetöölt ära võtta ja saata seda või teist tegema, kutsuda õppejõude ja üliõpilasi ühte või teise asutusse, anda vastust, kui nad ei ilmu õigel ajal jms.). Dispetšeri ülesanne kipub paraku laienema ka ühiskondlike organisatsioonide tegelikule juhtimisele. Kui palju tuleb dekaanil edastada teateid (muidu ei arvestatavat neid), kutsuda kokku ühiskondlike organisatsioonide koosolekuid. See muidugi kajastab ühe või teise ühiskondliku organisatsiooni nõrkust, kuid tavaks on saanud, et ikkagi küsitakse esmalt dekaanilt, miks too organisatsioon ei tegutse. Siin võiks vihjata doonorluse korraldamisele. Selle eest peab hea seisma Punase Risti Selts. Plaanid aga saadetakse dekaanile ja kui need jäävad täitmata, langeb peapesu üksnes dekaanile.

KUID TULEME

tagasi dekaani ülesannete juurde. Kavatsemata kõiki neid üles lugeda, ei saa siiski märkimata jätta aeganõudvat tegevust kaadriküsimuste lahendamisel, materiaalbaasi eest hoolitsemist ning kasvatustööd.

Seega jaguneb dekaani tegevus kahte suurde lõiku:

1) teaduskonna arengu suunamine, õppe- ja teadustöö operatiivne ja perspektiivne juhtimine,

2) ametniku-dispetšeri funktsioon.

Esimese täitmiseks on vaja, et dekaani kohal oleks autoriteet, selleks et täita teist — eeskujulik ametnik. Sobitada need kaks kokku ühte inimesse pole lihtne, sest teaduskonna juht saab olla autoriteet siis, kui seda kindlustab mitte positsioon, vaid eriala tundja ja teadlase maine. Kõige raskem on dekaani ametis jääda professoriks. Olla professor ei tähenda üksnes kõrge palga vastuvõtmist kunagise eduka teadustöö eest. Professor on kõrge tasemega lektor, kes on pidevalt kursis kõige uuega oma teadusalal, kellel on hea teadusinfo, kes seda analüüsib ja sünteesib uuteks täiendusteks loengutel, õppevahendites, õppeprotsessis üldse. Professor on ka oma ala juhtiv teadlane, suunates teadustööd, juhendades aspirante ja kaastöötajaid, üldistades teadustöö tulemusi monograafiateks, rahvusvahelistes ja üleliidulistes väljaannetes ilmuvateks artikliteks. Kui professor on dekaani ametis, siis lisandub veel nõue olla kursis mitte ainult oma erialaga, vaid kõigega, mida teaduskonnas õpetatakse, et mõista igas õppeaines ja teadusharu valdkonnas toimuvaid arengutendentse.

NÄHTAVASTI TULEB

otsida lahendust ülesannete otstarbekast jaotamisest. Jah, dekaanil on abilisteks prodekaanid ja tehniline personal. Prodekaanid on aga samuti õppejõud, tihti kõrge kvalifikatsiooniga õppejõud, kes töötavad suuremates teaduskondades lisatasu, väiksemates ühiskondliku kohustuse korras. Ka nende ajalised võimalused on piiratud. Siiski saavad dekaanid neilt olulist abi. Tehniline personal pole oma ettevalmistuse tasemelt ja positsioonilt pädev võtma enda peale enamikku dekaanil lasuvatest ametniku ja dispetšeri ülesannetest. Seda eelkõige siis, kui pole tegemist lihtsalt teate edasiandmisega, vaid kui teade tuleb edasi anda nii, et ülesanne saaks täidetud, kui on vajalik omapoolne otsus, valik, jaotus.

Jõuame järeldusele, et igas dekanaadis peaks töötama küllaldase ettevalmistuse ja ametkondliku positsiooniga administraator (suuremates teaduskondades koguni kaks). Ta peaks olema vaba kogu muust tööst. Temale koonduks ametniku-dispetšeri funktsioon koos õigusega teha vajalikke otsuseid ja nõuda nende täitmist ning täieliku vastutusega kõige selle eest. Tal peaksid olema administratiivtöö teadmised-kogemused. Teaduskonna tegevuse sisuliseks mõistmiseks on soovitav, et ta oleks vastaval alal kõrghariduse spetsialist. Tema kõrval oleks dekaan, kellele keskendub teaduskonna arengu ja tegevuse suunamine, operatiivne ja perspektiivne juhtimine, kaadritegevus koos täieliku vastutusega kõigis nendes lõikudes.

MILLINE PEAKS

olema nende kahe juhi omavaheline suhe? Administraatorile peab jääma oma töös küllaldane iseseisvus, kuid ta ei tohi irduda dekaani määratud põhisuundadest. Ta peab olema esimene funktsionäär, kelle vahendusel dekaan realiseerib oma tegevuse. Seega jääb administraator dekaani alluvusse, annab talle aru, kooskõlastab põhimõttelisi küsimusi dekaaniga. Dekaanile jäät omakorda vastutus administraator tegevuse ja tema vahendusel reali seeruva eest. Tähendab tööalaste suhetes kujuneks midagi analoogset nagu see on õppeprorektori ja õp peosakonna juhataja, teadusprorek tori ja teadusosakonna funktsio näärides, haldusprorektori ja talle alluvate osakondade juhatajate va hel.

Kas nimetused *dekaan* ja *administraator* on paslikud? Võib olla ka mitte. *Dekaani* asemel võiks olla *teaduskonna nõukogu esimees, administraatori* nimetust võiks asendada *kantsler, dekaani abi* või vee midagi muud, kuid mitte *sekretär* sest selle all mõistame kas erit kõrget ühiskondliku organisatsioo ni juhti või tehnilist töötajat, ke puudub õigus jagada korraldusi.

Asjaolu, mis kipub muutma ette paneku surnult sündinud lapseks on sellise ametikoha puudumine no menklatuuris. Kuid kui võtam omaks uutmise idee, kas tohime sii sellest heituda? Tuleb esitada üks teine, kolmas ... kümnes taotlus et saavutada seda, mida peame õi geks. Minul isiklikult poleks midag selle vastu, kui selle nimel vähen datakse dekaani lisatasu. Olen nõus sellest täiesti loobuma. Kuivõrd aga ollakse harjunud vastutust mõõtma rahaga, siis ei pruugi de kaani tasu täielik kaotamine kõigi juhtudel kasu tuua. Vajaliku pal gafondi loomiseks tasub kaaluda dekanaadi praeguse tehnilise personali vähendamist.

Mõelgem sellelel Kui ühiselt leiame, et nii on parem, siis ka tegutsegem.

ATKO VIRU,
kehakultuuriteaduskonna dekaan

Saadikukandidaadid esitatud

22. aprillil seadis ka ülikool üles oma saadikukandidaadid linnanõukogusse. Sellest võttis osa linna parteikomitee esimene sekretär Tõnu Laak.

TRÜ esitas 12 kandidaati. Üksustes olid kandidatuurid läbi arutatud. Mõnel pool oli olnud ka mitu kandidaati. Ülesseadjad tutvustasid ka saadiku tööpiirkonda, sest on ju oluline, et see oleks ka saadiku endaga seotud. Nii seatigi ringkonda nr. 3 (kesklinnas) saadikuks halduisprorektor VELLO PEEDIMAA, ringkonda nr. 12 (piirkond, kuhu kuulub ka meie ühiselamu Pälsoni 14) vanemõpetaja GALINA GROZDOVA, nr. 46 (Pälsoni 23 kuni 27) dots. TIIT ROSENBERG, nr. 48 (Tiigi 14) vanemõpetaja UNO LÕHMUS, nr. 50 (Jakobsoni, Jannseni) dots. JAAN LOKO, nr. 88 (Riia 10, Tähe 2 kuni 4) juuratudeng TOOMAS SAARMAA, nr. 112 (Pika tänava lõpp) dots. MAIT MILJAN, nr. 147 (Leningradi 89) arstiteaduskonna üliõpilane MARGET MUST, nr. 148 (Leningradi mnt. 89) dots. JAAN SEEDER, nr. 149 (Leningradi mnt. 27) bioloogiaüliõpilane TOOMAS REMMELKOOR, nr. 150 (Leningradi mnt. 25) füüsikaüliõpilane ALVO AABLOO ja nr. 217 (Aianduse ja Võru t. lõpp) dots. ELVI ULST. Kaheteistkümnele saadikukandidaadile valiti ka usaldusmehed. Samal koosolekul valiti veel esindajad kolme valimisjaoskonda.

Õnnesoovid dots. Ellen Uuspõllule

on kolleegid ja tuttavad juba õelnud 19. aprillil. Tänased trükiread sisaldagu veel vaid pisut teavet sellest, et EU tõöd ülikoolis saab mõõta alates 1953. aastast, et EU on esimene filoloogiakandidaat TRÜs eesti keele struktuuri uurimise alal, et üle paarikümne aasta on EU keelehoole all olnud ka seesama ajaleht, et ...

Jätkugu seda hoolt veel pikaks ajaks! Õnne ja tervist!

Rohkearvuliste õnnitlejate seas oli ka «TRÜ» toimetus.

Rahanduse oma päev

Kas teate milline on Rootsi krooni ja Soome marga kurss Nõukogude rubla suhtes?

Millal vahetati Eesti mark ja penn kroonideks?

Kuidas keedetakse teed mongoli moodi? Jne.

Ühtekokku paarkümmend küsinust rahanduse ajaloost ja tänapäevast ning muustki vallast esitas dots. Hillar Palamets rahanduse ja krediidi päevalistele. Pärast pingelist punktide lugemist väljusid võitjaina auäärt kilvarid kateedrist (võitjaile klaasid «Rahanlus 1987»). Siis tulid vanemad nilistlased ja siis eelmise aasta lõpetajad.

Osakonna avaakordiks oli väike konverents, kus astusid üles kateedrijuhataja prof. Vambola Raudsepp, dotsendid Elvi Ulst, Mart Sõrg jt.

Edasi mindi dekaani dots. Valter Krinali muljete järgi reisima Egiptusesse ja Süüriasse.

Võõrsilt tagasi jõudnuina peeti naha korvpallimatš vilistlaste ja tudengite vahel. Väike ülekaal jäi nooremateie. Vaheajal tehti kindlaks, kes oskab paremini raha veeretada. Seegi oli rohkem käe sees tudengitel.

Järgmine kord kohtutakse tuleval aastal kateedri 30. juubelil.

ANU PAJUMÄE

Mis uudist rakendusmatemaatika laboris?

Uudiseks on ehk see, et **Valgevene RÜ geomeetria ja topoloogia erialanõukogus kaitses oma väitekirja labori nooremteadur VIKTOR ABRAMOV.** Algebra ja geomeetria kateedri juhataja prof. Ülo Lumiste juhendusel valminud töö käsitles kaasaegse diferentsiaalgeomeetria uurimismeetodite rakendusi kalibratsiooniväljade kvantteoorias. Kuulanud ära oponentide Moskva RÜ matemaatilise analüüsi kateedri juhtivteaduri, füüsika-matemaatikadoktori L. Jevtušiku ning Valgevene RÜ geomeetria ja topoloogia kateedri dots. A. Burduni arvamused, otsustati V. Abramovile anda füüsika-matemaatikakandidaadi teaduslik kraad.

MATI ABEL

Tehnika-professor Soomest

Kuu algul külastas teoreetilise mehaanika kateedrit Helsingi Tehnikaülikooli prof. MARTTI MIKKOLA. Ta kohtus teadusprorektor prof. Ants Kallikormiga, käis klassikalise muinasteaduse muuseumis ja uudistas palmihoone konstruktsiooni. Külalise teaduskontaktid kateedriga ulatuvad 1970. aastasse, seekordne käik Tartusse oli kolmas.

JUTA VOLMER

Kaubanduslabori seminar

«Kaubanduse sotsiaal-majanduslikest probleemidest majandamise uutes tingimustes» toimus kuu algul teadusraamatukogu konverentsisaalis. Ülevabariigilisest üritusest võtsid osa paljude kaubandusorganisatsioonide ja tarbijate kooperatiivide töötajad, uurimisasutuste esindajad, ka tudengid.

Ettekanded olid labori juhatajalt K. Janiksonilt, kaubandusministri asetäitjalt R. Padarilt jt.

Tänu

Matemaatika õpetamise metoodika kateedri pikaajalise ja tulemusrikka juhatamise eest avaldati rektori käskkirjas tänu dots. Jaan Reimandile.

Kooliõpilastele mõeldud raamatu «Keemikuks. TRÜ-s. Keemikuna TRÜ-s» kirjutamise eest avaldati tänu vanemteadur Toomas Jürladole.

HARIDUSMINISTEERIUMI KÄSKKIRI

Vabariikliku kirjandusolümpiaadi eeskujuliku organiseerimise eest pälvisid tänu prof. Karl Muru, dots. Ants Järv, õpetajad Ele Lõhmus, Reet Vääri, Peeter Olesk, vanemõpetaja Paul Hagu, vanemlaborant Ragna Jõesaar ja 1. keskkooli direktor Laine Raudsepp.

KULTUURIFONDIST

Kultuurifondi Eesti Vabariiklik Osakond on loodud. Selle juhatusse kuuluvad ülikoolist õppeprorektor **Valter Haamer** ja prof. **Sergei Issakov**, viimane on ka presiidiumi liige. Lähemal ajal saab Kultuurifondi tööst «TRÜst» täpsemalt teada.

TURU JA TARTU ÜLIKOOLI SUHTED AVARDUMAS

Minu ees on ajalehe «Turun Sanomat» 17. aprilli värvirõõmus number. Tagaküljel kõrvuti kevadise uudismoega tunneb fotolt ära meie teadusprorektori. Tekst ütleb, et sellel on veel rektor prof. Arje Scheinin ja kantsler Olavi Granö. Meeste taustaks on prof. Johannes Gabriel Granö (eelmise isa) portree. Tema õpetas aastail 1919—1923 ka Tartus geograafe. Artikkel ise annab ülevaate koostöö edendamise võimalustest.

Veel on mul eesti keele kateedri dots. Jüri Valge artikli koopia sama ajalehe 12. aprilli numbrist. J. Valge, kes praegu õpetab Turu ülikoolis eesti keelt, tutvustab meie ülikooli ajalugu ja sidemeid Soomega. Lugu on illustreeritud autori fotoga, samuti on suur pilt esimese eesti luuletaja ausambast Toomemäel.

On ka mõned Turu ülikooli infobülletäänid »Yliopistotiedot», milles tartlastest kirjutatud.

On ingliskeelne Tartu ja Turu ülikooli lepingu tekst, on teadusprorektori Soome reisi programm.

Lisan need märkmed kolmapäevahommikusele intervjuule **teadusprorektor prof. ANTS KALLIKORMIGA** ja püüan pühadelehes lugejale meeldivaid uudiseid anda.

KIIRPILK EELNENULE

Tõepoolest kiirpilk, sest hõimurahvaste suhted ju ammused. Toogem näiteks ehk väid Soome teadlasi, Tartu ülikooli professoreid Lauri Kettuneni, Aarne Miikael Tallgreni, Arno Rafael Cederbergi jt. Praegusajal on tihedamad sidemed meedikute ja filoloogide vahel. Mitmed TRÜ eesti ja vene filoloogid õpetavad Helsingis, Jyväskyläs, Turus. Turulastest on meil loenguid pidanud näiteks prof. Lauri Honko ja Kalevi Wiik, tartlastest seal aga professorid Haldur Õim, Juhan Peegel, Tiit-Rein Viitso.

1983. aasta lõpus viibis siin Turu ülikooli rektor, geograafe on külastanud kantsler. TRÜ poolt on viibinud Turu ülikoolis õppeprorektor Valter Haamer ja eelmine filoloogiateaduskonna dekaan prof. Ago Künnap.

Aitab ehk näidetest. Läheme

LEPINGU JUURDE.

● **12.—19. aprillini viibisite koos abikaasaga Soomes (meditsiinikandidaat Riina Kallikorm töötab (hospitaalsisehaiguste kateedris assistendina), põhiliselt Turus. Kaasas lepingu meiepoolne variant.**

ANTS KALLIKORM: See on eeskätt teadustöö leping. Võtsime arvesse teaduskondade jt. allüksuste ettepanekud ja panime need eraldi kirja. Selle lepingu järgi saavad nii meie kui Soome teadlased teha lähedasemat koostööd, käia teineteise konverentsidel, viibida kolleegide juures teadustööl. Näiteks teadusraamatukogud saavad kirjandust vahetama hakata jne.

● **Kas ja kuidas puudutab leping üliõpilasi?** Praegu otseselt üliõpilasi puudutavaid punkte sees veel ei ole, lepinguvorm lubab seda teha küll. Kohtusin Helsingis Nõukogude Liidu ja Soome Instituudi direktori Valdemar Melankoga. Praegu on lõpetamisel protokoll Soome ja Nõukogude Liidu kõrghariduse vallast ja see on just sobilik meile. Meie teadusvahetus tervikuna vajaks aga Tartusse korralikku hotelli.

● **Lepingu seis?**

24. aprillil kirjutas Turu ülikooli rektor oma nõukogus lepingule alla. Seda teeb ka meie rektor. Mingit täpset koostöö alguse ja lõpu aega meil kirjas pole. Sidemed olid ja kestavad, aeg-ajalt täiendame mõnd punkti.

● **Päevakava oli Teil tihe. Näen siit vastuvõtte, ekskursioone, loenguid...**

Päevad olid tihedad ja huvitavad. Peale Turu käisime veel Helsingis ja Porvoos. Kohtusin ka arstiteaduskonna dekaani prof. Pekka Haloneni, soome filoloogia professorite Aimo Hakasega, Alho Alhoniemiga, Kalevi Wiigiga ja paljude teistega. Ka oma eriala loengu pidasin Turu kolleegidele. Aeg läks ruttu, niisama linna vaadata eriti ei jõudnudki. Soomlased pidasid pühi ja neil päevil olid tänavad täitsa tühjad. Soomes oli meid vastu võtmas ja meie kohtumisi korraldamas Jüri Valge.

Kõige lõpuks toimus pressikonverents. Küsimas oli ligi kümme Soome väljaannet, ka raadio.

● **Millest huvituti?**

Palju küsiti meie maa uuendustest, mitte ainult kõrgkoolist. Soomlased tõmbavad juba ise paralleele meie muudatustega ja peavad aru, mida saaks teisiti teha. Tutvustasin neile meie kõrgharidussüsteemi, rääkisin ka sellest, et TRÜ on üks Liidu juhtivaid kõrgkoole (Eestis sai hiljuti juhtiva kõrgkooli staatuse ka TPI). Eks meie koostööleping ole ka üks uue kursi näitajaid, teaduskontaktid on igati soositud.

Lõpuks veel ka tervitused ülikooliperele meie vilistlaselt ja endiselt komsomolisekretärilt Kalle Liivilt. Tema töötab Nõukogude Liidu kultuuri- ja teaduskeskuses Helsingis ja aitab igati kaasa meie koostööle soomlastega.

VIIMANE UUDIS

on see, et samal intervjuupäeval külastas TRÜd 14 Turu ülikooli üliõpilast eesotsas foneetikaprofessor Kalevi Wiigiga. K. Wiik pidas ettekande «Põhja-Euroopa keelte sõnaprosoodiast» ja Helena Rautala «Feminism ja lingvistika».

VARJE SOOTAK

Vaata siia!

Nimi on komsomolidokumentides vahetamata järgmistel üliõpilastel:

bioloogia-geograafiateaduskonnas

Säsil Sipp (Raudsepp) — biol. II, Anneli Prunsvelt (Luig) V, Külli Kalevi (Praakli) V, Katrin Normet (Meinart) II, Evelin Elbrecht (Purre) III, Ülle Lott (Pütsep) III, Kaia Kõrgessaar (Pärn) III, Urve Adamson (Lehestik) IV, Pille Mitt (Tammur) V, Eike Otsep (Abel) V, Rita Velt (Hõrak) V ja Aiki Teder (Jõgeva) IV (kõik biol.); Ülle Paama (Velt) geogr. IV ja Koidu Ivask (Lääne) geogr. V.

majandusteaduskonnas

Maris Bitter (Kivimägi) küb. V, Airi Saksmann (Rööp) II ja Liina Jänes (Tõiste) küb. III; Riina Schenk (Adusson) rmtp. IV, Ingrid Ojala (Raud) IV, Marina Filippova (Žurkina) III, Laine Kesksaar (Ütt) III ja Moonika Tilga (Kivi) III (kõik rmtp.); Marina Šabalina (Tarakanova) vene rmtp. II, Olga Aljošina (Kajalina) IV, Valentina Gluhharjova (Zdanovitš) IV, Tatjana Ignatjeva (Romanova) IV, Valentina Nikolajeva (Pogoreltseva) II, Svetlana Peštuhhova (Kassin) IV, Maia Põhtejeva (Reider) IV, Galina Žirjakova (Tubina) IV, Irina Mandrigelja (Rozenfeld) II ja Irina Bujanovskaja (Koršunova) I — kõik vene rmtp.; Anneli Susi (Karm) rah. kr. IV, Inna Kuusk (Metsalu) IV, Maire Sibul (Kingisepp) V, Anneli Vain (Norden) IV — kõik rah. kr.; Anne Alberg (Hirsik) kaub. ök. IV, Küllike Arend (Juuriste) kaub.t. III.

Ž

(Vt. «TRÜ» nr. 12, 13)

«MOSKOVSKI KOMSOMOLETSIS»

«Moskovski Komsomoletsi» toimetaja Pavel Gussev: «Me ei loe end mitte komsomoli, vaid noorteleheks. Ja siin on erinevus printsipiaalne. Noortega on vaja rääkida noorte keeles, kõigest, mis neid puudutab. Muusikast, riietusest, aga ka kasvõi näiteks vabaabielu probleemidest. Viimatinimetatust ilmus meil artikkel. See tõi kaasa teravaid vastukajasid. Meid süüdistati moraali laostamises. Ent kas siis tõesti võiks viisteist trükirida panna kellegi kohe esimesele vastutulijale anduma? Nii me pahameele avaldajatele vastasimegi. Parteilisuse printsiip. Häälekandja või hääletoru.

Vahepeal oli justkui kirjutamata seaduseks: kui leht oli igav, oli ta parteiline. Loeti väljaannet aga huviga — järelikult mitteparteiline. Ka meid loeti mitteparteiliseks väljaandeks. Ise oleme pidanud oma lehte avameelseks, järelikult ka parteiliseks. Meie lehes ilmusid näiteks portreed Moskva juhtivtegelastest: «Kes segavad noortel Moskvas elamast?» Noortel lasti neile küsimusi esitada, saadud formaalsed intervjuud ilmusid portreede kõrval.

Nüüd on keelu alt väljas paljud nimed, teemad. Aastaid tagasi ei lastud Leontjevit TV-sse, tema nime ei võinud trükkida. Sama lugu oli Andrei Makarevitšiga. Niisugused keelamised ... — noh, hakkasime **laskma** rokil Moskvas elada ja areneda — ja lääne ansamblite populaarsus vähenes **iseenesest.**

Lääne pressilt on meil nii mõndagi õppida. Sealne turuseadus sunnib neid enam uue otsinguile. Käime raamatukogus lääne pressi sirvimas. Praegu me püüame muuta noortepärasemaks, atraktiivsemaks ka lehe välimust...» Pavel Gussev väitis, et nende leht võib kirjutada kõigest, keelatud teemasid ei olevat. Kas tõesti, ometi kord, ideaalne ajakirjanduse vabadus? Kahjuks «MK» meieni ei jõua, oma silmaga seda lehte regulaarselt lugeda, ma kardan, saavad «TRÜ» lugejatest väga vähesed.

Ajakirjanikuna «MK»-s töötada, näib, ei ole kerge. Toimetaja sõnutsi on süsteem järgmine: tööle võetakse harva žurnalistika eriharidusega noori. Nad olevat stampsed, liialt väljakoolitatud. (Toimetaja arvas, et ajakirjanikuks koolitatule on väga raske selgeks teha, et karikatuuri võib paigutada ka esimesele leheküljele, traditsioonilisele juhtkirja kohale jne.) Toimetuses töötab 100 inimest, väga palju on mittekoosseisulisi korrespondente. Neil on norm avaldada 200 rida kuus. Kes kolm korda on pingereas esimene olnud, saab koosseisuliseks. Nii käib leheruumi pärast võitlus. Suurem osa ajakirjanikke töötab 3—5 aastat toimetuses, aga on ka üle kahekümneaastase tööstaažiga inimesi. Toimetaja ütles, et «MK» on väljaanne, kus ajakirjanikud püüavad endale nime teha, suur osa Moskva rohkete toimetuste koosseisust on «MK»-st läbi käinud.

Собеседник

Väljaanne, mida ei saa õigupoolest nimetada ajaleheks ega ajakirjaks. Tekkinud olevat ta «Komsomolskaja Pravda» ühest erileheküljest, veebruaris kolm aastat tagasi. Mingil määral on ühendus emalehega säilinud. Näiteks on «KP» nii oma- kui välismaa korrespondendid ka «Sobessedniku» käsutuses. Vestlusest **«Sobessedniku» toimetaja Vladimir Snegirjoviga** jäi küll selgusetuks, kuidas kaks teemadelt ja toonilt nii erinevat väljaannet ühise nabanööri otsas elada saavad. «Kas «Sobessedniku» terav-aktuaalne laad on mõjutanud ka «KP-d»? «Jaa, muidugi, me kõik oleme ju omavahel sõbrad, vahetame informatsiooni, kirjutame üksteise eest teemasid ära.» «Ja kuidas on muutunud «KP»?» «Ma arvan, et ei ole üldse muutunud. Või kuidas teile tundub?» ...

Kui nüüd kaht noorteväljaannet võrrelda, siis toimetajate jutu põhjal tundub, et «Sobessednik» püüdleb enam poliitilisele teravusele. V. Snegirjov ütles, et väljaanne püüab materjale esitada nii, et noor võiks oma peaga otsustada, arvata, mõelda ka meie küllalt keerulise ajaloo üle. Oma probleemikäsitlustes püüavad nad näha põhjusi, mitte heietada asjade, sündmuste, olukorra kui niisuguse üle. Ehk nagu toimetaja oma mõtet illustreeris: «Oluline ei ole see, kuidas noor diskoteegis tantsib, vaid **kust** ta tuleb, miks tuleb ja kuhu pärast läheb.»

Väljaanne püüab ära aimata kõige teravamaid probleeme ja nendest siis avalikult, trükisõnas juttu teha: Afganistan, kommunismi võimalikkus... Päev enne meie külaskäiku «Sobessednikusse» oli müügile läinud number, kus kandvaimaks artikliks oli lugu organiseeritud noortegruppidest, kes ei joo, ei suitseta, teevad võimlas trenni, kuid kelle olemasolu on ometi tõsiseks sotsiaalseks häiresignaaliks, sest ... Saime ühe numbri trofeena kaasa. Usutavasti on aga veel mõni eksemplar säilinud ka ülikooli raamatukogus.

«Sobessednik» püüab olla väljaanne kõigi jaoks. Temaatikalt ta seda kahtlemata ongi. Esituslaadilt on materjal orienteeritud aga massilugejale, keskharidusega inimesele.

Toimetuses on töötajaid ligi poolsada. Toimetaja sõnutsi on väljaandel see päris oma laad veel leidmata, alles otsitakse, katsetatakse. Ta väitis ka, et «Sobessednikul» on juba ammune plaan tulla Tartusse vestlema meie üliõpilastega.

* * *

Telega puutusime Moskvas kokku kahel viisil: **käisime KTV-s ja MRÜ žurnalistika teaduskonnas.** Et ma olen teleasjanduses üsna võhik, siis aitas teaduskonna-memuaare kirja panna mu osakonnakaaslane **Maaja Pauska.**

ÜLIKOOLIS

MRÜ žurnalistika teaduskonna hoone asub ülikooli peahoonest hoopis eemal — Punase väljaku lähedal. See, et Moskva kolleegidele terve ilus suur maja kätte on antud, ei pane imestama. Neil on ühel kursusel rohkem rahvast kui meil terves osakonnas. Peale traditsiooniliste tele-, filmi-, raadio- ja kirjutava pressi eriharu on veel eriosakond rahvusvahelise ajakirjanduse jaoks. Meie olime külalisteks teleharustuudios, montaažiruumis, pultidetoas. Vaatasime tudengite tehtud õppesaateid ja dokumentaalfilme, lehitsesime nende õppelehti.

Montaažiruumis näidati meile ühe lõpetaja diplomitööd, teemaks Eesti TV. Kui olime oma kümme minutit vaadanud, kuidas Hagi Sein «Prillitoosi» teeb ja meile õeldi, et see on ainult osa toormaterjalist, ei pidanud Marju Lauristin vastu: «Tähendab, ta teeb oma diplomitööd Eesti TV baasil?» «Jaa-jaa. Võttegrupp on teie telest...» «Aga FILM?»...

Ei, filmilindi annavad nad oma tudengile muidugi ise kaasa. Ja nii palju kui tarvis. Siiamaani pole puudust küll olnud. Nad saavad KTV-st vanaks läinud filmilinte, seal on nõutav kvaliteeditase väga kõrge. (Nii et näiteks tudengite tehtud õppesaateid ei saa KTV kasutada eelkõige tehniliste iseärasuste tõttu. Küll aga saab neid kasutada näiteks vabariiklik televisioon.) Meil on filmist kogu aeg puudus. Eesti TV-lgi, tudengitest rääkimata.

MRÜ teletudeng on põhiliselt reporter kaamera ees. Toimetajaks, režissööriks, operaatoriks, monteerijaks, tehnikuks on õppinud inimesed. Neil on ju seal stuudios ka Jaapani tehnikat, ega tudeng oska sellega ümber käia... Mis siin ikka varjata — olime kadedad. Aga teisest küljest — kaamera ees mikrofoni rääkimine on ju tühiselt väike osa teležurnalistikast.

● **«Sobessedniku» peatoimetajast meil pilti ei ole. On aga asetoimetaja Aleksandr Kuprijanovist, kes võttis detsembris vastu Eesti NSV Ajakirjanike Liidu noorsooajakirjanike sektsiooni liikmeid. TRÜst oldi väga huvitatud: «Teil on alati ärksad tudengid olnud» ning lehetoimetusele lubati, et tullakse ka siia.**

HERKKI MERILA foto

KESKTELEVISIOONIS

Hoopis teistsugune maailm ootas meid KTV-s. Meid võttis vastu üleliidulise **infoprogrammi «Vremja» liiduvabariikide info toimetaja Irina Terjoškina.**

Informatsioonisaadete peatoimetuses kohtusime «Vremja» põllumajanduskommentaatori Valeri Golubeviga. Jah, ka KTV püüab oma infosaateid kardinaalselt uuendada. Lõpetada ära väliskommentaarid, kus fookuses mikrofoniga reporter keset Broadway'd, tagaplaanil fragmendid kommenteeritavast rahvademonstratsioonist. Tõsi küll, väga palju sõltus enne ja saab sõltuma ka tulevikus konkreetsest reporterist. See ilmneb nii välisriikidest tehtavate saatelõikude kui ka vabariikidest tuleva informatsiooni puhul.

Juttu oli ka palkadest. Kuulsime, et toimetajaks võeti tööle nooruke neiu: «Noh, tema saab koos honorariga paarsada rubla. Aga kui kõvasti tööd teha, siis on palk neli-, viis-, kuussada rubla.»

Materjali faktoloogiliseks kontrollimiseks on ametis eraldi inimesed.

Meie vahest kõige värvikam mälestus KTV-st oli oma silmaga nähtud nn. üle-euroopaline infotund või õigemini — infoäri. Brüsselist tuleb viis korda päevas à tund aega agentuuri «Visnews» tellijatele dokumentaalsalvestusi sündmustest kogu maailmas. See on n.-ö. must materjal, mida Euroopa riikide ja meie telele ostmiseks pakutakse. Sellest materjalist valib iga riigi TV sündmused ja filmilõigud oma infoprogrammidesse. Jäi üle vaid imestada, kuivõrd erineva programmi võib panna kokku ühest ja sellestsamast toormaterjalist.

(Järg 6. lk.)

RSP NELJAPÄEVAL, RSP REEDEL,

Hea „TRÜ“ lugeja

Sinu käes on ülikooli jaoks üsna ebahariliku väljaande (infostend) koondpilt. Siin, kahel «TRÜ» leheküljel RSP pressigrupi kogutu ja kirjapandu.

Kõik viis päeva, 16.—20. aprill, olid sõna otseses mõttes hommikust ööni täis sündmusi. Kes kõigest osa tahtis saada, pidi palju jõudma. Ja magama minema mitte enne esimest-teist öötundi. Kuid ükskõik kui kaua ka eelmise päeva üritused kestsid ja kui magus ka uni polnud, leidsid hommikul varem virgujad TRÜ ja EPA tähtsamatest hoonetest eest eelmise päeva sündmuste kajastused.

Vaid laupäeval järjepidevus ei jätkunud. Seda pisukese tehnilise takistuse, paljunduse pärast. Meie poolt olid materjalid valmis. Ent tegijatel on ka varem juhtunud. Igal juhul — vabandame!

Väike statistiline arvestus näitas, et RSP info on lugejateni jõudnud 1010 lehel. Loodetavasti läks mõni neist ka asja ette. Sisult.

Ent nüüdseks on see kõik minevik. Mis oli, see oli, mida polnud... ehk saab järgmine kord olema.

Siiski pakume järgnevalt Sulle, lugupeetud lugeja, ühe läbilõikelise ülevaate. Nendele, kes ennast nende päevade infoga igatpidi kursis hoidnud, märgime juurde, et tegemist on kirevamate sündmuste kirkamate kildudega.

RSP on lõppenud.

Tahame Sulle veel vaid öelda, et meil on nende päevade jooksul lusti olnud, igati OK. Loodame, et Sinagi seda meiega kasvõi natukenegi jaganud oled.

Toomas Alatalu

Tundmatu habemega mees. Pihuga kuulajaidki. **Peahoone aud. 232** täpselt raekoja tornikella veerand neljase paugu paiku. Äratundmisrõõm kõigi jaoks. Tundmatu habemega mees muutus Toomas Alataluks, tavaline neljapäev RSPks ja keerulised kontimurdvad probleemid külalise abiga üsna selgepiiriliseks ja arusaadavaks.

Tants haridusreformi ümber. Kaadriküsimus. Eestlaste peaaegu ehtajalooline pessimism. Meie riigi tänane päev ja vastuolude rõngas nähtuna läbi põhjendatud optimismiprisma.

Paralleelid ka raja tagant. Ungari, Hiina, Jugoslaavia ja Vietnami variant süsteemi ümberkorraldamisel. Meie eneste raskused. Kõik omandas korraga selged ning konkreetsed piirid.

Kahtlust äratavana tundus asjaosaliste liialt väike ring.

Rütm igasse elusse!

Kelle elus puudub rütm? Pakun polkarütmi!

«Tõmba, Jüri!» soovitatakse sõbralikult.

Ah sa pagan, kui ilus seelik! Sellega juba käiks!

Mida nad siia põrandale puistasid? Juhan Viiding kirjeldab ühes laulus: «...talki ja kilo stearīini. See segu puista tantsupõrandale maha. Stearīini asendab ka mesilase vaha.» Põrand tundub libe olevat. Ei, mitte õllest-viinast. Midagi valget nagu oleks... Lendab seelikuid ja põlvpüksi tutte. Ja tantsijaid koos nendega. Mitmes mõttes.

TRÜ RAHVAKUNSTIANSAMBLISSE *ei pääse igaüks. Aasta aega pead proovi peal olema, siis vaadatakse. Ja ega sinna proovi pealegi igaüks pääse. Juhendajaks on* **Henn Tiivel.**

«Teiste kari kauge'ella
Meie kari karjaaias,»

laulavad punasetriibulised rahvalikud tuttmütsid. Tulevad meelde vanaaegsed õitsituled... Huvitav, kust nad meelde tulevad, ise pole ju neid näinud! Aga ometi tulevad, ütelge, kust?

Kaabunägudega poisid tantsivad rootsi «Karjatantsu». Ega iga päev ole võimalust tantsus oma emotsioone välja elada ja näidata end kurjemana, kui tegelikult oled.

Vana hea «Kaera-Jaan». Ausõna, tantsijatel tunduvad pastlad jalas olevat! Ja mina käin oma neetud hõõruvates botastes.

Lõpuks, nii-öelda viimaseks roaks, see «Kaera-Jaan» jäägi. Tunnistagem, et meie elu rütmikollektsioonis just see rütm puudus!

Kevadõhtune sumedus

Luksuslimusiini pidurite krigin. Autouksi avama sirutuvad paljud käed. Puhkpilliorkester paneb hüüdma oma vasksed torud. Õhtu täitub pidulike helidega. «Minister» M. K. lõikab läbi lindi. **Kell 20 avatakse Leningradi mnt 27 MTTM majandusteaduskonna teeninduslmaja = kõigile soovijaile, kutsutud ja kutsumata külalistele.**

TOELINE teenus. Habeme asemel aetakse küüsi, küünte asemel juukseid. Infoteenistus nentis rahustavalt: «MTTM garanteerib, et midagi ei juhtu!» Samas õudne äratundmine, et midagi juhtub veel üsna kindlasti...

K. M. videotaustaga illustreeritud muusikaline taust. Vastandpooluseks punase habeme ja ninaga kingsepp, kes tantsukeerutamisest läbikulunud kingatallad uutega asendas ja uued jalanõud imekähku vanadega välja vahetas. Kõik kliendi huvides!

JUUKSURI klient peab ise peegli puhtaks nühkima. Molli järgi hinnatakse ju inimest! Kes siis veel sind hindaks, kui sa ise mitte?! Kas juuksur? Julgeks kahelda... Soengud, soengud... A-sümmeetria. ERITI POPULAARNE TÄNAPÄEVAL — soeng breikaritele. Fiksaatori, õhu ja suure hoolikusega pähe saadud kemioloomulikud lokid...

JA IKKA EDASI TOUSVAS TEMPOS, Ning *Status quo*. Hiirte hipodroom. Võistlejad vaprad ja võidukad. Distantsi pikkuseks 3 meetrit. Panus neljale värvile. Ka pressigrupilt 20 kopikat punase triibuga valgele hiirele. Press saab ikka pähe! Võitjaks kuulutati roheline hiir, kes osutus kõige, kõige, kõige... Kahtlus jäi. Ekspertiisi andmetel oli roheline hiir tarvitanud dopingut!

KÜLALISI saabus hilise tunnini. Nende hulgas kolm õrnema soo esindajat Kaunasest ja neli noormeest Tbilisi ülikoolist.

Meist ja meie keelest

Kõike head korraga ei saa. Mõnigi, kes soovis osaleda «Paraspundi» mõnusal väljaastumisel ja noorte luule autoriesituse nautimisel, valis siiski suisa intrigeerivaks reklaamitud dispuudi **«Keel rahvusvahelise suhtlemisvahendina.»** Võrreldes neljapäevase viktoriiniga oli rahvast tunduvalt rohkem.

Keeleprobleem on loomulikult meie väikerahva jaoks väga aktuaalne. Seda aktuaalsuse poolt esindas ka üsna mitmekesine publik. «Publik» on vist kõige õigem formuleering ürituse kohta, mis tahtmatult dispuudist pressikonverentsiks muutus, oma tähtsust aga siiski ei minetatud.

Reedel pärast viit oli kõigil soovijatel võimalus julgesse ja avameelsesse dispuuti sukelduda Tähe tn 4 õppehoones.

Probleemistiku keskele jäi autoriteetne kolmik:

Johannes Kalits
Teet Kallas
Paul Kenkmann.

Peamise puudusena märgiti meist enestest olenevat/tulenevat esmast keeleõpetuse ja keelepropageerimise vajakajäämist. Keelekultuuri ei saa täielikult võrdsustada rahvuskultuuriga, mida me paraku kipume tegema. Iga Eestimaa hea spetsialist teab, et ta saab seda olla vaid osates vene keelt. Igal asjal meie maailmas on aga kaks või rohkemgi otsa.

R S P

Kahjuks on paljude teistest rahvustest Eestis elavate-töötavate spetsialistide eesti keele oskus vähem kui rahuldav...

Üldsuse ette tulid eesti keele kateedri 2 uurimuse üsnagi huvipakkuvad tulemused. 60 mitte eesti rahvusest tudengil olid eesti keele õppimise peamisteks motiivideks

— suhtlemisvajadus eesti keeles
— austus eesti rahva vastu
— valmistumine eelseisvaks tööks Eesti NSVs.

Kõik see on suurepärane. Aga puudu jääb veel paljustki. Keele õppimine maal, kus elad, on esmane lugupidamise avaldus kohaliku rahvuse vastu. SEE SÕLTUB KA IGAÜHEST MEIST ENDIST. Tahes-tahtmata tuli välja loogiline seaduspärasus: austuse oma keele vastu tagame eelkõige austusega teiste keelte vastu.

Ja ikkagi: IGAL ASJAL ON KAKS VÕI ROHKEM OTSA... Omal ajal leidis ministeeriumi kontroll Moskvast, et õppetöö toimub TRÜs eesti keeles, järelikult on madalal tasemel.

Paljud olmeprobleemid taandatakse rahvuspoliitikale ja keeleprobleemidele. Elementaarne näide Tartu kaubamaja järjekordadest, kus defitsiitne kaup sissesõitnu käes otsa ähvardab lõppeda.

Kohati võttis pressikonverents puut lõppresultaati, esines ka väljakuulutatud teemast kõrvalekaldumist.

Nii et kõike ei saa otsida väljastpoolt meid, vaid tuleb otsida ka meist enestest!

Oo hetk, sa peatu...!

Valge valges. Kui puhas, kui ülev. Kui Akadeemiline.

Valge on nii aula kui ka TRÜ Akadeemilise Naiskoori *pidulik esinemisrõivas.*

Milline puhtus, milline kandvus, milline... Kohe esimestest helidest. Veljo Tormise «Astuge ettel» (sõnad Lydia Koidula) mõjus tõelise avanguna. Nii sümboolselt kui otseselt.

Reedese kontserdi esimene pool kuulus nii meie endi autorite kui mitmesugusele folkloorile toetuvatele helitöödele. Naiskoor oli igas žanris oma tuntud headuses. Oleks lausa piinlik midagi teiste arvel (sest nii ta paraku välja kukub) esile tõstma hakata, kuid lubatagu seda teha L. Bárdos'i poolt rahvaluulele loodud teosega.

Sama koloriitne kui on kogu Ungari ajalooline kultuur, oli korraga saalis tajutav meeleolu. Laul-

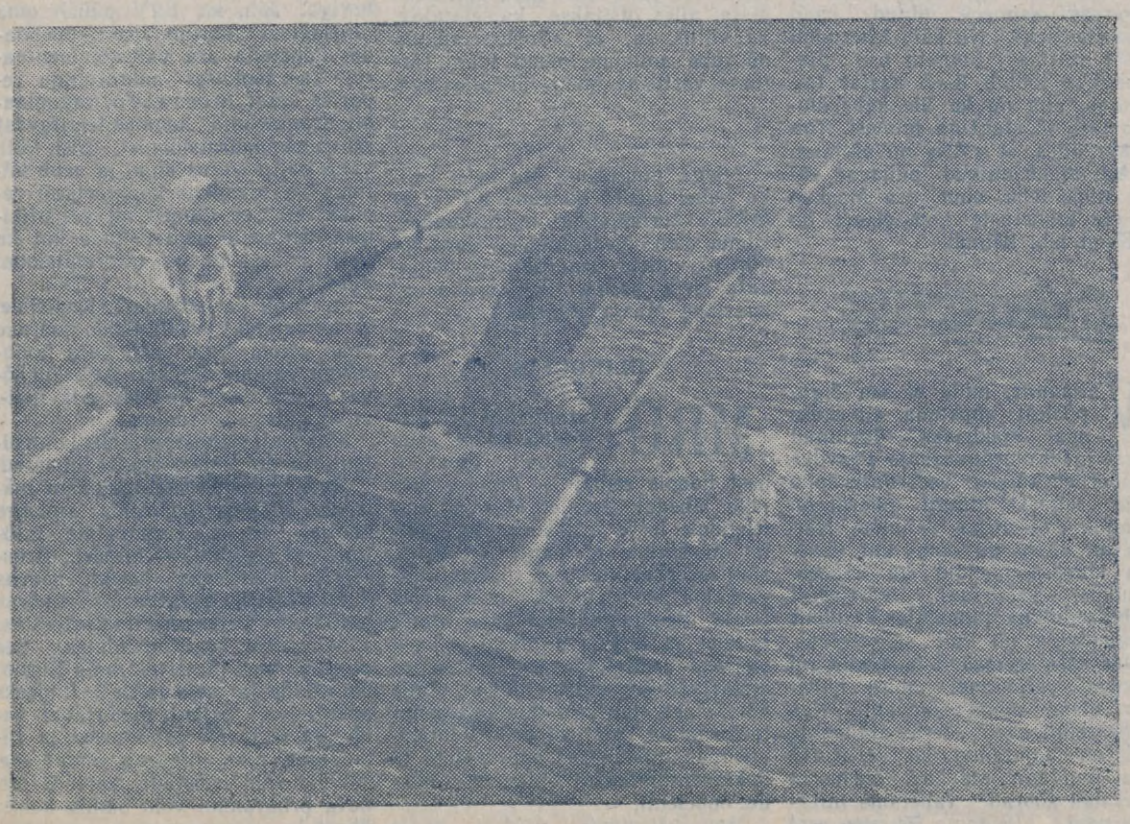

tänu aktiviseeruvale publikule ka väljakuulutatud dispuudi jooned.

Muljet avaldas esmakursuslasest kiievlanna julge esinemine peaaegu perfektses eesti keeles. Ja jälle peaks igaüks meist esitama enesele küsimuse:

KAS MINA SUUDAKSIN SEDA?

KASVÕI ENESE KEELE HUVIDES!

MILLEST JÄI PUUDU??

Hubasusest. Probleemi sügavuti käsitlemisest. Ja veel millestki, mis jäi küll hingepõhja kratsima, kuid mida ei oska või ei julge välja öelda. Kindlasti mõjus pisut tõrjuvalt ka auditooriumi merepinnast erinevatel kõrgustel paiknev publik ja autoriteetne kolmik, suure kõleda ruumi kõle akustika...

TRÜ kohvik või peahoone pisem auditoorium oleksid mõjunud mugavamalt. See ei ole süüdistus ega ettepanek. See on lihtsalt lootus järgmise aasta peale.

Üheks meie keelekultuuri probleemiks on ka praegu arutusel olev Tallinna ja Tartu tänavanimede muutmine, kusjuures tuleb nentida, et pealinnas arenevad asjad kiiremini kui meil Tartus.

* * *

OMA ARVAMUST PROBLEEMISTIKU KOHTA AVALDASID KA MEIE KÜLALISED, KAUNASE POLÜTEHNILISE INSTITUUDI tudengid,

kes leidsid, et probleemid Eestis ja Leedus sisuliselt kattuvad. Eesti ja Leedumaa vahele mahub ka Läti NSV, kus probleemide rõngas pole sugugi väiksem. Leedu tudengite arvates ei saavutanud dis-

jannad ühes oma dirigendi, Eesti NSV teenelise kunstitegelase Vaike Uibopuuga demonstreerisid harukordset ümberhäälestusvõimet. Väiksemadki nüansid, kontrastid, varjundid — kõiki neid sai tähelepaneliku kuulaja kõrv tabada.

Teravad ja täpsed sisseastumised, lustiv esituslaad.

Kuulajaid endasse haaranud helisid on tagantjärele võimatu kirjeldada. Võib-olla ainult lillede kaudu, mida dirigent ja lauljad pidevalt laulude vaheaegadel said.

Teises pooles paitasid publiku kõrvu suurte meistrite tööd. Peuerl, Thompson, Haydn jt. Viimase puhul oli naiskoori kõrval tooni lisamas keelpillitrio koos vokaalsolistidega.

Võib muidugi vaielda, ent kirjutaja jaoks mõjus pakutu lõpp hõrgutava desserdina. Igal juhul keele viis küll alla.

Gershwini «Kodu» ja «Keegi armastab mind», Hermani «Mame», ning kõigile tuntud Styne'i «People».

Mürisev tänuaplaus.

Ja siis õhtu korralduslik kulminatsioon: minister Väino Rajangu kiri TRÜ Akadeemilisele Naiskoorile koos õnnitlustega vabariigi parimaks üliõpilasnaiskooriks tunnistamise puhul. Pikad õnnesoovid ja tänuavaldused.

Avameelne mõttevahetus

Sotsiaalne ärevus ergutab üliõpilasi otsima lahendusi üha arvukamatele küsimustele. Väga kasulik on seetõttu kohtuda vabariigi tippjuhtidega. Reedel koguneti aulasse

(Järg 5. lk.)

Kontrolleksemplar

RSP LAUPÄEVAL, RSP PÜHAPÄEVAL. PUNKT.

R S P

Avameelne...

(Algus 4. lk.)

kuulama Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe esimest asetäitjat **INDREK TOOMET.**

Sissejuhatuses väitis valitsusjuht, et viimati esines ta TRÜ tudengitele kolm aastat tagasi.

«Lehma ketil on kaks lüli olemas, kuid kolm puudu, neli olemas ja kaks jälle puudu. Mees püüab lehma edasi tõmmata aga...» Niisuguse kujuka näitega võrdles Indrek Toome takerdumisi uutmisel. Vastuolu sõna ja teo vahel takistab realiseerimast sisult uusi ja arukaid otsuseid. Mitmed asutused, nagu Riigipank, Ehituspank, Rahandusministeerium pole muutnud kulunud instruktsioone. Üldse kannab igaüks meist kaasas vana mõtlelaadi, millest tarvis vabaneda.

«Inimeste aus, objektiivne ja vahel ka valus informeerimine» defineeris Indrek Toome avalikustamist. Mõned tõlgendavad seda aga omamoodi kavalalt, kuid vildakalt ja esitavad täie tõe pähe pooliku, püüdes esiplaanile tuua oma kitsaid huve. Eks alga vist kriitika ennekõike enesekriitikast. Siingi näitas ta eeskuju: «Mind peavad hindama teised. Kui öeldakse, et ma praegusele ametile ei sobi, tuleb minna mujale. Polegi ammu erialast tööd teinud.» (1968 lõpetas Indrek Toome TPI elektroonikainsenerina.)

Esineja analüüsis ka sotsiaalpoliitikat. Möödunud viisaastaku piiranguid kultuuri- ja spordiehitiste rajamisel nimetas ta tohutu suureks veaks, mille eest partei ja valitsus rahva ees vastutavad. Praegusel viisaastakul suureneb ehitus-montaažitööde maht 1,5 korda. Meie vabariik rikastub märgatavalt kultuurimajade ja klubidega.

Indrek Toomelt oodati vastust viiekümnele küsimusele — majandusest levimuusikani. Kuna valitsusjuht on keskkonnakaitse ja loodusvarade ratsionaalse kasutamise komisjoni eesotsas, huvitas tema arvamus fosforiidiprobleemide kohta. Toetudes konkreetsetele faktidele, tõestas Indrek Toome, et Ministrite Nõukogu seisukohad ühtivad täiesti üldsuse omadega. Ta kiitis heaks ajaloolaste ja juristide lahtise komsomolikoosoleku resolutsiooni. Julgustavalt mõjusid esineja järgmised sõnad: «Kui meie ütleme kaevandusele ei, kas NSVL Ülemnõukogu võib midagi muuta — arvan et mitte.»

Keegi tahtis teada, miks kõrgetele külalistele Eestis vaid klantspoolt näidatakse. Mõeldi muidugi M. Gorbatšovi visiiti. Indrek Toome väidete kohaselt läks peasekretär sinna, kuhu ise soovis. «Maratit», mida parteijuht külastas, ei saa sugugi nimetada eliitkäitiseks, sest muresid leidub seal rohkesti. Kuigi M. Gorbatšov käis «9. Mai» kolhoosis, on ta kursis ka nõrkade majandite elu-oluga.

Terve küsimuste blokk sisaldas Tartu ja ülikooliga seotut. Tänavate ümbernimetamisel pöördusid Indrek Toome poole saarlased Kingissepast. Kusagil, kaasa arvatud Tartus, ei või tänavaid ümber ristida enne põhjalikku avalikku arutelu, muidu ähvarduvad korduda 50. aastate rumalused.

I. Toomelt kuulsime, et kinnine linn Tartu pole. Küll aga piiratakse piiriäärsetes liiduvabariikides välisturistide liikumist, mida valitsusjuht peab normaalseks. Tartus segab turistide vastuvõttu ka esindushotelli puudumine. Niisuguse hotelli püstitamine meie kodulinna on nüüd otsustatud ja projekt NSVL plaanikomitees kinnitatud. Ehitavad poolakad.

Indrek Toome toetab täiesti vajadust parandada TRÜ ja eriti arstiteaduskonna materiaalset baasi. Spetsialistide planeerimine võiks jääda vastavate ekspertgruppide kompetentsi. Esineja pooldab filosoofia ja sotsioloogia instituudi avamist Tartus. Hiljuti pidas Indrek Toome nõu justiitsministri Advig Kirisega, kuidas muuta seadusi elulähedasemaks, kaasaegsemaks. Selles vallas kavatsetakse kasutada TRÜ juristide abi.

Et Indrek Toome ka tudengite julgeid mõtteid soosib, järeldus tema hinnangust majandusüliõpilase Heiti Hendriksoni artiklile «Edasis». Seal avaldatuga nõustus Indrek Toome täiesti.

Kas poisse ja tüdrukuid hakatakse koolis eraldi õpetama?

Indrek Toome ütles, et praegu selleks otsuseid vastu võetud pole. Muutuda võib aga mõndagi ja miks mitte päris omaalgatuslikult. Nüüd tõi ta näite Kanepi Keskkoolist, kus ilma igasuguste korraldusteta hüljati kabinetsüsteem.

Ei saadud mööda ka levimuusikast. Heavy ja punk Indrek Toome maitse ei ole. Tema austab endiselt biitleid. Neid stiile austavad aga tema üks tehnikumi- ja kaks kooliõpilasest poega. Suhtudes mainitud muusikavooludesse dialektiliselt, taunib valitsusjuht nende administratiivset ärakeelamist. Kui midagi säärast juhtub, soovitab ta pöörduda kas või endani välja. Väärt muusikat võib kuulata varieteeski. Kuulajaid häiris lahtiolekuaegade piiramine. Valitsusjuhi ütlemise järgi tingisid seda kergemeelsed neiud. Küll aga pole varieteede varajasem sulgemine kõige õigem ja tõhusam vahend «linnukeste» vastu.

Nendele, kellel vastus küsimusele valitsusjuhi ajapuuduse tõttu saamata jäi, läkitab Indrek Toome selle kirjalikult.

JAAN LUKAS

See algas

pirukabaaris, kuhu külmast hambaid plagistades elu päästma tormasin. Ei juhtu just sageli, et püstijalabaaris kuuma tee ja pirukate juurde bänd mängib. Kitarr, suupill... Samas hakkas väljas **Raekoja platsil** *laulma* **epakate ansambel «Tip-Malts».**

Laulude teemad olid selged, ühemõttelised, suurejoonelised, need ühendasid väikest neegrilast kaugel Aafrika külas ja valgete meeste väljamõeldud tuumapommi, nad liitsid südametunnistuse ja mõistuse — poliitika! Pulsilöögid jõudsid ka kõige külmunuma halli ajumassi. Ma tahtsin teist tassi teed.

«Jälgige sõnu, jälgige sõnu!» ütles keegi kõrvalt.

«Kuulake laulu sellest, kuidas neegriküla peale visati pomm!» Ansambli nördimus maailma ülekohtu pärast lainetas rahva sekka.

Järgmised ansamblid olid **arstiteaduskonna «Kark»,** *kes oli juba varem endale kõvasti nime teinud.* **EPA metsamajanduse punt ja Moskva agitbrigaadi sõpruskond.** *Vahele mahtus veel, peale kohupiimapirukate muidugi, paar tulist kõnet. Midagi hingele igatahes! Kõlama jäid rahvaste kooseksisteerimise probleemid. Midagi hingele igatahes! Ja hing jäi kinni. (Vaimustusest... Ja kuuma teega juba kinnijäänud hinge lahti ei soojenda.)*

Laadakillud

✣ *Ostke surnud mehe konte! Kui see surnud mees juhtub olema vaarao, tabab teid tema hirmus kättemaks ja peale kõige muu veab teil ka sprindimängus viltu...*

✣ *Kui veab, siis te peaauhinda ei võida. Ostke õnneloosil Kui teil veab, siis te peaauhinda — elusat kukke — ei võida. Parem võtke lant ja marss rahva sekka lantima...*

✣ *Hinnad kõiguvad kohutavalt. Koos hindadega kõigub ja lainetab kirev inimmeri. Prussakas, mida altkäe pakuti, maksis hingehinda. Laadaralli lõpuks kolmekordset hingehinda. Prussaka ostnud, ei maksnud sinu enese hing enam punast krossigi. Kodurahu oli läinud. Paljunevad saadanad... Tähendab, et ostetud prussakas oli väärtuslik ja kasudega kaup!*

✣ *Muudkui laadaseadustele vastavalt vahetuvad rollid. Algul mõned üksikud müüjad, seejärel esimesed ostjad, siis sadu müütajaid ja sadu ostjaid, lõpuks aga kõigi jaoks üks suur-suur* happening, *kus igaüks vaid müüb-vahetab-tingib. Laat. Kes kopikat ei korja, see ärgu laadale mingu.*

TRÜ pressigrupp sai lahti mitmesajast tasuta jagatud infolehest! RSP lokkab. Lonkab. Kaubitseb. Tormab. Naerab ja pahandab. Igatahes liikumine. Suunatud liikumine.

Paadiralli

Heliautobussi infokogust saime teada, et:

— ära uppus 00,00 inimest,
— võistlusest võttis osa 10 paatkonda,
— võitjaks tuli ainult üks paatkond.

I koht TRÜ majandusüberneetikutele Marko Seemenile ja Jaan Tarumile. Paat kandis päevakohast nime «Subbotnik». Varem on poisid treeninud Leena jõel (230 km), Doonaul (23 km) ja Amazonasel (172 km).

II koht bioloogia I ja ravi I kursuse ühendpaatkond Mart Jüssi ja Eero Suti juhtimisel, mis kandis nime **«Väike Supleja».**

III koht EPA veterinaaria II kursus. Kaksikvendade Tarvo ja Vahur Lepiku käes oli kogu veepealne arstiabi veeloomadele. Paadilegi kirjutatud «Vet. kiirabi». Ometigi jäi esimene suplus viimaseks ning kiirabivelskri päästmine oli tema enese asi...

— Võistlejate lemmikvärvid olid punane, must ja valge.

— Daamid eelistasid valdavalt ka paadis istudes daamilikku riietust ning rikkalikku *make up*'i.

— Võistelnud naiste arvu ei õnnestunudki täpselt kindlaks teha. Igatahes jõudsid seekord ka need laevad õnnelikult sadamasse, kus naised pardal....

Kuus lisalugu

Laupäeval kella 19 paiku, kui enamik rahvast mitmesugustel massiüritustel, oli aulasse kogunenud sadakond meie kunagise rahvuspilli ja HENN REBASE talendi tuntavalt asjatundlikku austajat.

Kohe kontserdi alguses andis Henn Rebane publikule üle rõõmusõnumi, et temaga koos on Tartusse saabunud ka JAAN KIRS. Sellele vihjas ka lavale üles seatud soolotrumm ühes kõlataldrikutega. Elevust tekitas samuti J. K. kui heamäitselise naljamehe kuulsus.

H. R. alustas akordionimuusika tõsisemast poolest. Prelüüd ja fuuga. Kuulajad ei süttinud kohe, vaid teema arenedes. Hea märk kaasamõtlemisest. «Sügavalt mõttes» oli mõttessevajumise, Idee sähvatuse, selle paisumise ja taas uue mõttessevajumise muusikaline lahendus. «Nali» oli ühtaegu nii kerge kui terav, voolav ja puändiga. Esituse virtuoossus ei vaja selgitamist. Koos H. R. ja tema instrumendiga alustasid saalisviibijad matka läbi Lääne-Euroopa. Vaheldusid maad ja ajastud, vaheldusid kõlavärvid. Prantsusmaa ja Pariis, saadetud J. K. kellukeste ja... noh, nimetame seda mänguasja piukspilliks.

Etendus oli täiuslik.

Ja siis... Lisalood, lisalood lisalood... Publiku marulised valmustuspuhangud. Kokku kuus lisalugu.

Pika plangu lugu

Alguses oli värv. Ja plank, millele kriidiga üht-teist soditud.

«Alguses oli tegul» ütles Goethe kunagi.

Ja lahti läheb plangutegu. Värvitegu. Goethe õnnistusega.

«Võistluse korras see pole,» ütleb värvijagaja V. Mikiver. «Meie deviis: «Kodulinn kauniks!»»

Breik, breik käib «Electro Rock Studio» reklaamplangu juures. Vaatajaid seob etendus, tantsijaid tähelepanu. See side kasutatakse reklaami huvides ära, kuid vaatajatele meeldib saada ära kasutatud.

«Leitud vaimud. Leitud keha. Manalasse tuleb uusi jälgi teha. Meie suvi. Meie mängud. Ei me esivanemate geenid kängu,» maalitakse plangule. Kiri jääb koos planguga püsima arvatavasti nii kauaks, kui kirjutajad ise esivanemateks muutuvad. Selles mõttes, et elu lühikene, plank pikk.

Kriidiga alusjoonis, plangule ilmub lohe. Roheline värv purgist plangule.

Sinist värvi läks 12 liitrit, kollast 3,5, beeži 12, punast 3,3, valget 3 liitrit.

Nii palju arve! Aga Goethe ütles: «Peatu, kaunis hetk!» Jälgigem neid kauneid hetki, mis jäädvustatud Ülikooli tänava plangule!

IV koht TRÜ III kursuse geoloogid Marko Pommerants ja Taavo Kattel. Mõningast valesti mõistmist võis tekitada paatkonna nimi **«Setu mees ja Muhu memm».** Konkurentidele tuletasid nad meelde, et Emajõe haid on salakavalad ning palusid meenutada «Titanicu» saatust... Ankeeti märgitud hüüdlause on kirjapildis järgmine:

ÄRGE TAPKE HULKUVAID GEOLOOGE!

V koht ja ühtlasi eripreemia rahvaste sõpruse idee parimale kandjale anti paatkonnale nimega «Rakeeta Pskov-Boys», ideekandjateks geograafia III kursuse tudengid.

VI koht ning järjekordne eripreemia. Seekord parimale perepaadile. Sõbralikus paadipesas istusid **Aivo Lepland ja Aave Vahter TRÜ geoloogia II kursuselt.** Ju olid neil juba algul tõsised kavatsused auhinnale pretendeerida, sest alusele oli maalitud **«Parim perekonnapaatkond».**

* * *

— Sel korral hulpis mööda Emajõge võrdne arv EPA ja TRÜ aluseid. Paatkondade suhe 5:5.

«Hohner Vox 3» ja süntesaatoriplokk tõestasid H. R. käe all, et ükski varjund pole kättesaamatu.

Hispaania, Itaalia, Ungari... Jaan Kirsi lavaleastumine: «Mind on siia võetud sellepärast, et muidu läheks kontsert liiga heaks.»

Esimene ühispala tango veenis oma seesmise julgestatusega vastupidises. Muidugi oodatult.

Portugal oma trianglitega ja Austria tirooliteemaliste viisidega. H. R. filigraansete sõrmeliigutustega saali saadetud helid ühendavad kuulajate südamed.

Edasi läks asi tänu saali üha kasvavale toetusele tõeliseks muusikaliseks hullamiseks. H. R. vilespill ja J. K. bongod — Hatšaturjani «Mõõkade tants». Oi milline feeling!

Vaimukad repliigid nii itsitavasse saali koos meelikõitva infoga akordionimängu ja tema suuruste ajaloost sidusid erinevaid palu võratult.

Akordioni saab mängida ka labakinnastes ja kuidas veel! «Labakinda rock».

Kammermuusika

On tavapäraseks saanud, et klassikakontserdid lähevad meie oludes pooltühjadele saalidele. Ent vaatepilt, mis **pühapäeva esimesel pärastlõunatunnil** *aulas avanes, oli noh... pehmelt öeldes tühi. Täpselt kaheksateist inimest.*

Kuid kõike süüd ei saa panna ka «kuulajate» õlule. Põhjusi on mitu:

1. Eelmisel õhtul oli toimunud kaks suurt ja rahvarohket üritust, «Singer-Vinger» ja EPA ball, mis lõppesid tõesti hilja.

2. Pühapäeval on isegi kl. 13 liiga vara.

3. Eriti kammermuusika puhul.

Ent niisama palju korraldajate poolelgi:

Võib-olla

1. ei sobinud muu aeg aula jaoks.

2. ei sobinud muu aeg esinejatele endile.

Kes teab. Igatahes publiku arvu koha pealt läbikukkunud üritus.

Ent kvalitatiivselt hoopiski mitte. Ei. Muidugi mõista ei olnud **Moskva Riikliku Konservatooriumi II ja III kursuse üliõpilased, kellest keelpillikvartett** *(kolm viiulit ja üks tšello) koosnes, sugugi mitte rõõmsalt üllatunud, nähes enda ees praktiliselt tühja saali. Ent taset alla ei lastud. Kriipsuvõrdki.*

Neiud naeratasid poodiumil üksteisele julgustavalt ja saalistki vastati samaga. Ja teate — sündis mingi imetabane sundimatu õhkkond. Välistest pingetest vaba.

Aitäh neljale vaprale Moskva neiule, kes ei kartnud enda ees haigutavat tühjust. Loodetavasti ei mäleta nad meid halva sõnaga. Meie neid küll mitte.

Mitte mingil juhul.

Lõpp

RSP PRESSIGRUPP lõpetas. Toimetuse poolt neile ladusa töö eest üks SUUR AITÄH! Usume, et sellega ühinevad kõik, kes hommikuti eelmise õhtu uudiseid lugesid. Töö oli ränk, aga minema ta hakkas ja täitsa kenasti. Kes nad siis olid? AIVI PARIJÕGI, TARVI TALV, EVA KONT, AINAR RUUSSAAR, ASSO LADVA ja ENE VEIKSAAR. Viimati nimetatu on ka piltide tegija.

Noorus kohustab

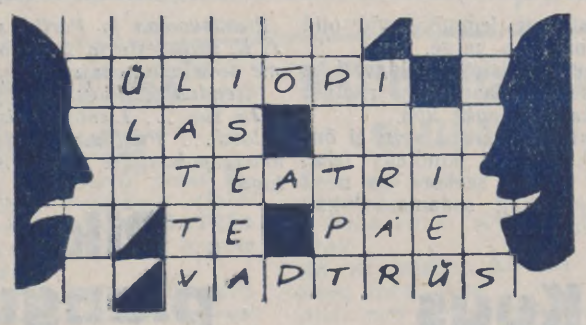

KATI VASAR

(Algus eelmises lehes)

Võimekaimgi inimene ei suuda nende dikteeritavas emotsioonide raplemises millestki kinni haarata. Ka ei sobi vast P.-E. Rummo luulet siduda eetilisesteetilispsühholoogiliseks moraliteeks-agitkavaks. On hale, kui kaalukail teemadel võetakse sõna sellises vormis, et isegi sisuline mõttekaaslane paluks meeleldi «vaiki, kui võid!»

Leningradi rahvateater «Perekrestok» oli oma sõna ütlemiseks valinud samuti luule. Seda aga pieteeditundega, labastamata, siiralt nuttes ja naerdes. Moodustunud põimik hiljuti taasleitud luulest ja laulust nimetati tabavalt **«Võssotski karnevaliks».** Etendus oli kokku seatud vene lihtrahva geniaalse lauliku erinevaist maskidest. Raev ja möirgav naer. Hingemattev valu ja ülendus. Armastamine ja vihkamine. Oskuslikult, otsekui etüüdhaaval sobitati ritta täiesti rahvuslikke motiive laulu, tantsu ja põlisvenelase olemusega; üldinimlikke kõlakohti, kontrastset popi, roki ja kalkuse maailma ning sentimentaalsustki. Et vene rahvale on Võssotski loomingut meie ajas samavõrd vaja kui Puškinit, seda näitas teatripäevade enim täidetud saal, kuhu tulid vene rahvusest üliõpilased kõigist teaduskondadest, õppejõud eesotsas professor Juri Lotmaniga ning veel hulk teise temperamendiga kohanemisele alteid eestlastest Võssotski-austajaid.

Kardinaalselt teisel kujul lavastub leedukate rahvustunne ja selle emotsionaalsus. **Vilniuse Õueteatri** poeetilise trupi tüdrukud kandsid kuuekesi ette rituaaloratooriumi **«Nimeandmised ja kokkukõlad. Manuskript I».** Osad: otsing, voolamine, aestid, Leedu, ohvrialtar, õitseng, eelaimus ja itk. Sedaliiki kokkukõlale on tõepoolest raske nime anda — leedukate õueteater oli teinud Tartusse tulles äärmiselt viisaka ja südamliku repertuaarivaliku. Üheltpoolt pantomiim, milles kõigil rahvastel on üks keel ja nii lähedase ajaloo ja elulaadiga rahvastel nagu eesti ja leedu ka üks tõlgendusmall. Tüdrukute etenduses tekkis kahtlemata mõningane keelebarjäär. Sõnadest aru saamata pidi eesti soost vaataja pingutama teisi meeli. Seda aga polnud raske teha. Ei mäleta, et oleks Eésti profilavadelgi näinud nii väljendusrikast, harmoonilist ja kütkestavat mängu. Kavalehel seisab see lihtsalt: plastika ja heli — **Eleonora Cykova.** Takustes hamedes ülinaiselikud leedulannad liitsid käte ja häälte rituaali elemendid üldinimlikult mõistetava sümboolikaga. Liigutuste haruldane plastika ja iga nüansi tähenduslik kandvus ühines perfektse lavalise kompositsiooniga. Häälte üksteist toetav, püüdev, polü- ja homofooniline, manav, hõiskav ja itkev tämber ammutas motiive rahvuslikust muusikast ja tunnetest. Siin seisis kogu Leedumaa ajalugu. Siin seisis õpetus sellest, mida võib üks naisloomuse õige kasutamine ses ajaloos ja selle kujutamises teha. Otsides kõrvutusi Eestist, saab toetuda «Estonia» teatri ballett-kantaadile «Eesti ballaadid» ning Veljo Tormise töödele üldse. Leedukad nimetavad seda kõike geenide kõneks. Kavalehelt loeme: «See annab tunnistust meie luule üldisest küpsusest, rahvuslikust eneseteadvusest ja lõppude lõpuks julgusest laskuda kõige sügavamasse kaevu — eelajaloolisse tõelisusesse, et sealt oma juur otsida. Kuulatada mitte niivõrd raamatute häält (need valetavad sageli), kui geenide kõnet... «Nimeandmised ja kokkukõlad» meenutavad ning hoiatavad lausa halastamatult, nad näitavad, et me oleme siin ja praegu. Tänapäeva peavad mahtuma eilse juured ja homse õied. Ja inimene (looja) olgu alati valvel seal, kus horisontaal põrkub vertikaaliga, valgus pimedusega, silmapilk igavikuga.

Eesti truppidest materjali poolest kandvaim oli TRÜ luuleteatri **«Valhalla»** etendus **«Jeunesse Oblige»** (*loe: žüness obli:ž — pr.*) Tekstiraamatu kirjandusrühmitusest «Noor-Eesti» oli valmis kirjutanud **Eerik Kross.** Kirjanduslooline etendus on määratud jätkama mullu lavastunud «Siuru»-õhtu «Carpe Diem» suunda. Kahevaatuselises kompositsioonis astuvad kaheksakümnendate aastate vaataja ette seniste kirjanduse sõpradena esinenud Gustav Suits (seltsi asutajahing), Bernhard Linde (seltsi albumite formaalne seadja), noor Friedebert Mihkelson, kes näidendi teiseks osaks juba pseudonüümi Tuglas päris 'endale' on võtnud, Johannes Aavik (seltsi furoorikaim tüüp), August Kitzberg, Villem Grünthal-Ridala, Juhan Liiv ning opositsioonist Anna Haava, Anton Jürgenstein, Villem Peterson ja Ado Grenzstein. Sündmused algavad 1903 Suitsu kodus seltsi asutamisega, jätkuvad 1905 esimese albumi väljatulekuga ning J. Liivi juures hullumajas käimisega. Teises vaatuses koguneb meie kirjandusloo andekamaid, teenekamaid mehi Helsingis Aaviku residentsi murrangulise romaani «Ruth» ilmumise eel ning selle ilmumise järel kolmandas albumis. 1914 leiame kahekeelse Grenzsteini ja paos Suitsu, Tuglase Pariisist kohvikulaua tagant. Nii lõpeb lugu tolle seltsiga, kuhu kuulujaid Grenzstein nimetas jämeda kondiga töömeesteks, kes on prantsuse fraki selga tõmmanud. Teatripäevade etendus oli ühtlasi esietendus. Toorevõitu veel. Kui materjal uurimusena kujutab endast eesti noorte jaoks tõelist väärtust, siis mängijate jaoks oli artikli-, arvustuse- ja muude lugemiseks määratud tekstide vestluseks mängimine kõva pähkel. Etendusest tõotab tulla meie noorte meeste, keda tõesti noorus kohustab, tõsiselt arvestatav paralleelitõmme toonaste noortega.

Kui teised paremad etendused pälvisid palju plaksutamist ja braavohüüdeid, siis Moskva teatristuudio **«U Nikitsihh Vorot»** etteaste lõppes sellega, et keegi ei mäleta, kes just esimesena tõusis, kuid püsti kõik see saal seisis. Teatrijuhi **Mark Rozovski** enese näidend **«Punanurk»** on kirjutatud 1983. Lavale jõudis tänavu... Lahti rääkimata mõtted. Heidavad nii rikkalikult assotsiatsioonikiiri, et otsid palavikuliselt mõttes mõnd Eesti teatrit, kes näidendi meilgi lavastada võtaks. Naisalkohooliku teema. Ja siinkohal mitte loomuvastane olevus kui valmisnähtus, vaid isiksuse hävingu sotsiaalsed tagamaad. Väga lihtne: ideeliselt ja eetiliselt kõikumatult optimistlik töölisühiselamu punanurga kasvatajanna kutsub «kohvile» joodikust liinitöölise. Eesmärk: suguõde meie aja jutlusega ümber veenda. Vahend: lillelised skeemloosungid. Ebakõla: joodikutar irvitab kõrge kõlblusega naispintsakukandja üle. Põhjus: tema on vähemalt teadlik oma õnnetuse põhjusist, too «vapper» aga ei tunnista oma haigust ega selle põhjusi. Tagamaad: isikupäratus ja monotoonsus ühiskonnas. Nimelt: liinitöölisel, kes päev läbi teeb üht liigutust ja eraelus on ka veel ihuüksi, ei jäägi muud üle kui väsinult-kibestunult end igal õhtul täis juua ja magama keerata, unustada täitumatud unistused ja õpitu; naisideoloog aga kasvatab päevade kaupa inimesi, kellest midagi ei pea, sõnadega, millesse ei usu, räägib naise õnnest, suutmata ise armastadagi, muist inimliku õnne tingimusist rääkimata. Tulemus: viinaninake kingib pidepunktitule ainsa, mis tal on, üleskeeratava karukese — kuulamis- ja järgimiskõlbmatu kasvatajanna on õnnetum, lootusetum ja tulevikutum.

Viie linna üliõpilasteatrite viies kokkutulek TRÜs näitas, just paremiku puhul, et noored oskavad leida vahendeid ja sõnu, mida teistele öelda maksab, ning et resultaadis on palju ühist. Armastame üht, ja sama. Tunneme valu samamoodi. Ja noored oleme. Jääb vaid loota, et üliõpilasteatrite traditsioon sedavõrd juurdub, et tekkiv valikuvõimalus kõigesöömist takistaks. Lõppeks peab just nüüd mängima parimat sisu parimas vormis. Noorus kohustab!

Kuidas läks sul see mäng?

Ivo Linnal on kaks laulu mängust, mõned read neist kõlavad nii: «Kuidas läks sul see mäng? Kui kaart ei käi, siis armutundeis veab,» ja teine: «Mäng on väikese inimese töö, jah, väga-väga tõsine töö.» Mõiste «mäng» on tohutult lai ja võib haarata peaaegu kõike. Õigus oli sel, kes ütles: «Inimene — see on näitleja elu suurel näitelaval.» Elu on mäng, igaühel meist on mingi roll...

Kõige ammendamatum mängufantaasia on lapsel, kes mängu tavaliselt ka hirmus tõsiselt võtab. Vanema fantaasia on juba väiksem, fantaasiavaeselt nimetame oma mänge «kodu», «kooli» või «peituse» asemel lihtsalt eluks. Sageli teeme me mänguhasardist seda, mille tagajärgi me küll aimame, kuid meelega mängu enda pärast unustame.

Inimesi, kel on veel säilinud lapse fantaasia, tuleks hoida ja kaitsta, kuid samas ei teeks paha meeles pidada, et suures mängus on just nemad eriti hasartsed. Kes täiskasvanute hallist elust end juba ära rikkunud, sel nende mänge kaasa mängida ei õnnestu. Nad kas ei saa üldse millelegi pihta või lasevad end kogu aeg haneks püüda. Põnev oleks kohata inimest, kes pole kaotanud endas last.

Need olid mõtted, mis mul **pedakate üliõpilasteatri etendusel (J. Kessel, «Lõvi»)** *pähe kargasid. Kuna kavalehel osatäitjatele osi juurde ei märgitud, kaldun arvama, et see oli nimme nii, et truppi tervikuna vaadeldaks. Nimetan mõõdaminnes siiski ära Pati ja Pati ema ning nimetaksin heameelega veel mitutki, aga enne jõudsin metsloomade peale mõtlema hakata. Mis nendega teha? Ütleksin nende kohta «efektne taust» ja jätaksin nad rahule? Nagu ei passi, sest kohati tundusid teised osatäitjad metsloomade taustaks jäävat. Ütleksin siis nende kohta: etenduse parim efekt, kuid mitte maksimaalne. Saali tekkis kaks massi, metsloomade ja vaatajate mass. Kokku nad ei sa-lanud, kuigi oleksid võinud seda teha.*

Mis on metsloomadel inimeste mänguga pistmist? Nende mängud on sarnased. Kuna lapsed on parimad mängurid, siis mõistavadki lapsed ja loomad üksteist nii hästi. Kahtlematult on ka loomadel fantaasiat. Neil ongi peaaegu et ainult fantaasia.

Ootate, et lähen konkreetseks? Ei lähe! Kes etendust näinud on, panevad ehk mu umbmäärase mõtiskluse enda abigagi paika, kes aga näinud pole, sel ei tee paikapanek asja selgemaks.

Nagu oli öeldud venekeelses tõlkes: kõik lõpeb traagiliselt. Ja ega saagi teistmoodi lõppeda, kui mänguriteks on loomade seas kasvanud lapseohtu tüdruk, loodusrahva liige ja loomade kuningas lõvi.

EVA KONT

Väljakutse asjatundjatele ehk profaani ääremärkused

Pärast 11. aprilli **«Jeunesse Oblige»** esietendust pärisin seni uhkes üksinduses «Valhalla» näitemänge retsenseerinud Mart Soidrolt, kas ta kavatseb oma kriitikumissiooni jätkata. Vastus tuli umbes järgmine: ainult juhul, kui keegi teine otsa lahti teeb. Mõistes vägagi hästi, et on täielik avantüür ilma eelneva teatrikriitiku kogemuseta ning ühekordse etenduse vaatamise põhjal anda hinnangut, teen seda siiski kõige kiuste. «Jänesena» loovutan endastmõistetavalt suuremat kompetentsust nõudvad tahud (ajastu analüüs, lavastajatöö, näitlejameisterlikkus jm.) rõõmuga MS või mõne teise hakkaja arvustada.

* * *

Eerik Krossi poolt nooreestlaste ja nende kaasaegsete tekstidest kokku seatud ning Toomas Kiho lavastatud «Jeunesse Oblige» jätkab «Siuru» salongiõhtu **«Carpe diem»** traditsiooni. Näitemängust väljas olev jutustaja-kommentaator, slaidid, elav saate- ja vahemuusika ning lõpuks kirjanduslike tegelaste seltskond ise — kõik see on meeles juba «Siurust». Tükk käivitub hoogsalt, et siis järsku takerduda... Dialoogid muutuvad kuidagi umbseks, kistuks. Väike *show'*-lik element, mis «Siuru» puhul lisas esitatavale elegantsi ja sära, seekord peaaegu puudub. Kohati (rõhutan: k o h a t i) kipub laval toimuv meenutama illustreeritud kirjandusloolist uurimust, milles muidu trükitekstis esinevad tsitaadid on pandud vastavate isikute suhu. Etenduse põhipuudusena näengi dramaturgilise materjali liig kramplikku kinniolekut kirjanduslikes allikates. Enamiku tegelastevahelisest vestlusest moodustavad omaaegsetest teostest, retsensioonidest, esseedest, kirjavahetustest jm. võetud ütlused. Tekib loomulik vastuolu — kirjalik tekst ei allu teps mitte vabas vormis suulisele esitusele. On väga hästi teada, kui mitmeid kordi kirjutas oma tekste ümber Tuglas või kuidas lihvis oma lauseid stiilipärliteks Suits. Minu arusaamist mööda on ebareaalne, et nad omavahel keskustelles sama väljapeetult, isegi kõrgstiilselt lävisid. Vast olnuks mõtekas südant kõvaks tehes seda kaunist ja stiilipeent tekstikudet mõõdukalt lõhkuda, lisada pisut elavale vestlusele omast vett ning segada kokku tõepoolest s u u l i n e kõne? Silmas pidades, et säiliks algmõte ja ütleja isikupära.

Milline ränkraske probleem! Kuid eduka lahenduse puhul ometi nii paljutõotav!

Ei saa väita, nagu poleks Eerik Kross selle poole püüelnud. Mõnes stseenis on repliigid rõhutatult argised, isegi veidi labased. Kuid need killud mõjuvad paatoslikult väljapeetud etenduses kohatult. Poolik lahendus pole lahendus, tervik nõuab terviklikku lähenemist.

Näitlejatöödes andis tunda rabedus. Eredalt sõõbisid mällu Kalev Kudu mängitud Juhan Liiv ja Indrek Tarandi loodud Ado Grenzstein. Mõlemas pisirollis oli sugestiivsust, kehastatavate isikute aurat.

Kas ma pettusin? JAA. «Siurus» ning «Poeedis ja idioodis» näidatud tase häälestas mind enamaks. Olen kõhkleja ning praegugi tundub mulle mu lähenemine liiga maksimalistlik. Tegemist on ju ikkagi äärmiselt vajaliku, meie hariduspildis lünka täitva ning aastatega viledaks korrutatud käibemalle murdva lavastusega. Seepärast jätkaku siitkohast teised, minnes sügavuti ja näidates ära nii allakirjutanu kui valhallalaste (oletatavad) vead.

IVO RULL

M NAGU...

(Algus 3. lk.)

Küsin teed. Moskvas peab ikka teed küsima, kui just Suurde Teatrisse, Tretjakovi Galeriisse, hotell «Rossijasse» või firmapoodi ei taha minna. Ja kui sihtobjekti korduvalt ei külasta. Niisiis: küsin teed. Mu teejuht tuleb koos minuga vajalikus peatuses maha, saadab uude trollipeatusesse ja — sõidab minuga kaasa mu sihtpunkti, et ma ikka kindlasti kohale jõuaksin. Trolliaknast näitab mulle oma maja, kui sellest mööda sõidame... Ise selgitab: «Moskvalaste kohta räägitakse ikka, et me pole külalislahked, mina tahan teile tõestada, et see nii ei ole. Teate, ma olin ka Pribaltikas, jaa-jaa, just Eestis, sõjaväes. Künkad ja järved, väga ilus maa. Aga kuidas teile Moskva meeldib? Öelge palun ausalt.» «Ei meeldi,» vastan siis ka siiralt, nagu ta tahtis. «Liiga palju on inimesi. Sööklates, poodides pikad järjekorrad, trollibussid täis, metroos pannakse mõned jaamad tipptunni ajal koguni kinni — et rahvarüseluses suuri õnnetusi ei juhtuks. «Jah, seda küll. Aga aastaid oli nii, et mõned Moskva tehased tõid tööjõudu piiramatul hulgal sisse. Nüüd on Moskva «suletud», aga mis sellest enam kasu, linn on ülerahvastatud...» Ta räägib mulle veel pikalt metropoli ja selle kodaniku hädadest ja eelistest. On ka see midagi uut? Arutatakse asjade üle, küsimatagi, kes on kuulaja. On see nüüd äkki rahva uuendusliku (või uudse) mõtlemise ilming? Ei tea. Tõesti EI TEA...

HALLIKI HARRO

Tänu

Hea töö eest ENSV Ülemnõukogu asendusvalimistel avaldati tänu nooremteadureile **Mihhail Gusile** ja **Maie Simsonile,** vanemõpetaja **Riho Mällole** ja stažöör-uurijale **Toivo Jäppinenile.**

Aktiivse ja kohusetundliku agitaatoritöö eest pälvisid tänu assistent **Helju Mitrofanova,** vanemõpetaja **Eleonora Rajavee** ja üliõpilased **Valve Paabo, Estra Sova** ja **Ruta Kase.**

Rektori käskkirjas pälvisid tänu kauaaegse hea töö eest seoses 50. sünnipäevaga vanembibliograaf **Külli Laugaste** ja laojuhataja **Olvi Mägi,** 60. sünnipäeva puhul dots. **Ellen Uuspõld,** vanemteadur **Oie Mandel,** kabinetijuhataja **Oie Kivimaa,** dots. **Arnold Vaiksaar** ja vanempreparaator **Lyvia Jõesaar,** 70. sünnipäeval preparaator **Armilde Urm.**

Üheksa täpsustust TRÜ taidluse asjus

Üle-eelmisest «TRÜ» numbrist võis lugeja leida pikema artikli viimase taidluskonkursi kohta. Kahjuks jäid aga paljud küsimused lahtiseks ega saanud konkreetset vastust. Järge sellele loole läksid autorid otsima klubi teisele korrusele kunstilise juhi **ANNELIIS MOSSI** kabinetti.

* * *

● Mis on üldse TRÜ taidlus?

Selguse mõttes peab ütlema, et meie, organiseerijad, käsitleme TRÜ taidlust kui kolmetasandilist nähtust. Kõigepealt **esimene**. Sinna kuuluvad kõik meie teenelised kollektiivid. Näiteks akadeemiline naiskoor, kammerkoor, rahvakunstiansamblid jt. Need kollektiivid on tegutsenud aastakümneid ning neil on omad kindlad traditsioonid.

Teise tasandi moodustavad sellised ansamblid ja trupid, mille staaž ei ole küll eriti pikk, mis aga siiski tegutsevad professionaalsel tasemel, s. t. neil on palgaline juhendaja. Siia kuuluvad paljud näite- ja peotantsuringid, samuti kõigile tuntud luuleteater «Valhalla». Ning **kolmandasse** klassi jääb nn. stiihiline tudengitaidlus — grupid, mille tegevusel puudub professionaalne alus. Ühtekokku hõlmab aga TRÜ taidlus enam kui kolmekümmend kollektiivi, millest valdav osa kuulub esimesse või teise jaotusse.

● Mida arvate teie kui kunstiline juht viimasest tudengite taidluskonkursist?

Arvatavasti peate te siin silmas just sõnakavu. Üldiselt olen žürii otsusega täiesti solidaarne. Mullegi imponeeris matemaatikute sisutihe originaalkava ning samuti nende peategelase väga hea mäng. Nende lähenemine inimelu olemusele vapustas kõiki. Kava kui terviku mõistmisel lahkarvamusi ei tekkinud.

Majandusteaduskonna etteastes väljaõeldud probleem on küll aktuaalne, kuid mõte oli vahest liigagi selge. Keemikute-füüsikute hindamisel oli žürii otsus ühehäälne: «Tavaline!».

● Siit tekibki kohe küsimus, kes moodustasid žürii ning millistest hindamisprintsiipidest lähtuti?

Juba aastaid oleme pürginud selle poole, et otsustajad oleksid tudengid ise. Varemalt see nii ei olnud. Sedapuhku oli seitsmeliikmeline žürii üsna üksmeelne.

Olulisimaks pidasime sõnumit ja teostust. Mõnevõrra tagaplaanilisemaks, ent mitte tähtsusetuks!, aktuaalsust. See otsustaski esimeseteise koha saatuse.

● Aga ikkagi — kolm kava... kas seda ei ole vähe?

Tõepoolest, see arv võib esmapilgul tunduda lausa katastroofiline, kuid üldiselt ei näe ma asja nii mustades toonides. Aastate eest, kui taidlusvõistluse sõnakavade konkursist osavõtt oli veel sunduslik, esitati meile 10—15 kava. Paraku oli aga 80% sellest otsesõnu praht. Siit võib juba igaüks ise järeldada, et meie eesmärgiks pole mitte kvantiteet, vaid kvaliteet, s. t. sõnum. Milleks teha suud lahti, kui midagi öelda ei ole. Nõustuda tuleb sellegagi, et eks ole ju taidlus üks eredamaid tudengite ühiskondliku mõtte küpsuse näitajaid.

● Ometi näeme sügisesel rebasetaidlusel hoopis teistsugust pilti?

Järelikult on see veelkordne näide probleemi keerukusest. Seletaksin seda niimoodi. Kõrgkooli astumine on noore inimese elus märkimisväärne samm, mille sooritamiseks on väga palju tööd tehtud. Ning nüüd, kõrgkooliuksest sissepääsenutena tekib neil soov ennast näidata, tegutseda. Esmakursuslane on ka kõigi huvi keskmes — see kohustab. On vaatajaid-hindajaid, seega prestiižiküsimus. Hiljem see millegipärast kaob. Juba aastaid on räägitud juhusliku kontingendi kandumisest ülikooli ning seelabi teaduskonna au tähtsuse mandumisest õppijate silmis...

● Kas hetkeseisu võib nimetada draamakavade kriisiks?

Ei, sugugi mitte. Juba eespool mainisin, et lähtume vabatahtlikkuse printsiibist. See tagab, et enamikel esinejaist on vaatajaile tõepoolest midagi öelda. Kolm-neli kava ongi kujunenud meil viimaste aastate keskmiseks. Sellise väikese optimaalse arvu väljakujunemisel on omad objektiivsed põhjused.

● Kuid laulukonkurssidel on pilt märksa rõõmustavam?

Näilisest lähedusest hoolimata ei saa sõna ja laulu vahele paralleele tõmmata. Muusikal ja laulmisel on hoopis laiem kandepind kui draamal. Paljud (laste)muusikakoolide lõpetajad (rääkimata harrastusmuusikutest jt.) ei jätka oma õpinguid muusikaerialal. Näitekunsti puhul me sellisest kasvulavast rääkida ei saa. Tärkavad kooliteatrid pole aga senini olukorda kohendada suutnud. Ning peale selle — laulule on läbi aegade seltskonnas kindel koht kuulunud.

EÜE ja EÖM-i kokkutulekutel nähtud hiilgekavadel on tegijate eriliselt tihedate kokkupuutesuhete tõttu hoopis teised tagamaad.

● Mis Teil kui kunstilisel juhil praegusel hetkel eriliselt südamel?

Siinkohal tahaks rääkida meie ruumikitsikusest. Teab ju igaüks, et põlve otsas taidlust ei tee. Klubi ruumid on varahommikust hilisõhtuni hõivatud. Ehk on siingi üks draamaküsimuse põhjusi. Ning kui juba aastaid venib TRÜ klubi juurde vabaõhulava ehitamine, mis siis veel muust rääkida...

● ...aga tasemelise külje pealt?

Öelda, et kõik oleks ideaalses korras, ei saa, olgugi et meile kuulub juba aastaid kõrgkoolide taidluse rändkarikas. Pilti kipub segama alguses mainitud kolmas tasand. Isiklikult näen selle süüd teaduskonnasisese hooratta puudumises. Teaduskondades toimub vähe kultuuriüritusi, mis paneksid mõtte selles suunas liikuma. Selliste ürituste korraldamine meieni tihti ei jõua, kuid aastati on konkurssidel sisukamatena esinenud majandus-, matemaatika-, bioloogia-geograafia- ja arstiteaduskond.

VALDEKO HUNDIPALU
VOLDEMAR KALA

Kas eluõigus ülikooli almanahhile?

Kas humanitaarkultuur on ainsas Eesti ülikoolis loomulik ja hädatarvilik kõigile?

Kuidas jõuda niikaugele, et see saaks ülikooli inimeste sügavaks veendumuseks ja keegi kuskilt mujalt ei peaks tulema seda meile sisendama? Selle arusaama alla kuuluvad väga erinevad küsimused — **ülikooli ajalehe mahu suurendamine ka kultuurikirjutiste tarbeks, üliõpilasmaja olemasolu (vt. eelmine «TRÜ»), Kristjan Jaak Petersoni nimelise kirjandusauhinna taastamine (anti välja ELKNÜ TRÜ komitee poolt 1969. a. F. Tuglasele «Muutliku vikerkaare» ja 1970. a. A. Annistile ««Kalevala» kui kunstiteos» eest) ning ka kirjandus- ja kunstialmanahhi väljaandmine.**

Muidugi võib alati leida vastuväiteid, et asi ei saa olla ei ruumides ega üleüldse ainelistes tingimustes, vaid lõputus entusiasmis ja fanatismis. Kuid taoliste väidetega suletakse analüüsimatult uks arusaamisele probleemide olulisusest ja erinevate külgede lahutamatusest.

Nii mitmeski osas on stagnatsiooniaegset masinavärki õlitama hakatud. Ja on tulnud õiged ajad, et tollal katkestatud kultuurialmanahhide traditsiooni taas edasi viima asuda. Esimene ja viimane sellelaadne ametlik üllitis TRÜs ilmus aastal 1960 ja kandis nime **«Loov mõte»**. Vahepealsed katsed asja uuesti ette võtta jooksid paraku kerge sahinaga liiva. Seitsmekümnendate aastate algul ilmusid viimased koolialmanahhid.

Avaldamiskohti otsides pidid noored literaadid alatasa põõrduma alternatiivsete väljaannete poole. Veel praegugi ringleb hea hulk «Heese», «Marme», «Salonge», «Kamikazesid», «Urbs Paternasid» ja teisi noorterühmituste käsikirjalisi materjale. Sellised albumid on kultuuriprotsessi täiesti loomulik osa. Paraku suudetakse nendega täita juba puhttehnilistel põhjustel (väike maht ja tiraažid) vaid murdosa vastavast sektorist.

* * *

Nüüd on siis avanenud võimalus koostada «päris» almanahh, mis oleks «päriselt» trükitud, «päriselt» lubatud ja mis annaks ka päris tõepärase pildi kaheksakümnendate aastate tudengkonna vaimsest potentsiaalist. Toetust sellele ettevõtmisele on lubanud ka ülikooli prorektor V. Haamer ning parteisekretär P. Kenkmann.

Milliseks väljaanne täpselt kujuneb, seda on loomulikult vara ennustada. Samuti ei tahaks veel välja tulla mingite programmiliste seisukohtadega. Noorintelligentsi eneseavaldusi kõige avaramas tähenduses tahaks näha! Paraku on meil levinud komme pühendada oma **et**tevõtmisi kõikvõimalikele tähtpäevadele ja sündmustele, millega neil asjadel sisulist seost olla ei pruugigi. Selle almanahhi puhul tahaksime, et tema eest kõneleks ikka vaid sisu ise.

Toimetuskolleegiumis osalemiseks on andnud oma nõusoleku Lehte Hainsalu (kirjanike liidust), Reet Kasik (eesti keele kateedrist), Peeter Olesk (eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedrist), Jaan Unt (võõrkeelte kateedrist), Andrus Kasemaa (kunstikabinetist), Priidu Beier (NAK-ist) ja üliõpilased Märt Väljataga, Mart Velsker ning Tiit Pruuli.

Loodetava almanahhi sisukuse mõõdupuu otsimisel võiksime pilgud pöörata aega 50 aastat tagasi. Nimelt hakkas maikuus 1937 ilmuma Tartu Ülikooli Üliõpilasseltside Vilistlaskogude Liidu ajakiri «Akadeemia». Et selle kultuurpoliitilise väljaande veergudel võttis sõna tollal ülikooli ümber koondunud kultuurieliit (A. Oras, A. Annist, A. Koort, H. Talvik, V. Adams, O. Liiv, E. Laaman, I. Tõnisson, A. Saareste jpt.), jääb «Akadeemia» tase esialgu meile ehk küll püüdmatuks, kuid paljusid sihtmärke ning hoiakuid peaksime just nimelt tema järgi seadma.

Üks neist meil nii puuduolevaist asjust on vaimuterav esseistika. Loomulikult vajab see žanr oma täisvereliseks olemasoluks hoopis teistlaadset üldpoliitilist õhustikku, kui see meil pikka aega valitsenud. Uue tausta lootuses loodame ka siin uut kvaliteeti.

Nüüd siis lõpuks üleskutse kõigile, kelle ülikooliaeg langeb kaheksakümnendate aastate sisse:

Almanahhi toimkond ootab kaastööd — ilukirjanduse lühemaid vorme (ka tõlkeid) ja esseistikat (kirjandus, kunst, kultuurilugu).

Kuigi idee tema praegusel kujul on sündinud Tartu Noorte Autorite Koondises, pole see ettevõte sugugi mitte ainult filoloogide üritus. Kõige suurema heameelega oodatakse kaasalõõmist ka bioloogidelt, geograafidelt, ajaloolastelt ja kogu ülejäänud ülikoolirahvalt.

Lõplik valik saabunud töödest tehakse pärast 1. oktoobrit. Nõnda et vahele jääb suvine mõtlemisaeg. Kel aga sobivad materjalid juba praegu lauasahtlis ootamas, saatku need ülikoolilehe toimetusse. Märgusõna on «ALMANAHH». Käskirjas lisada oma nimi, eriala, kursus ja aadress.

Samuti otsime oma väljaandele ilusat nime. Ka selles osas võiks ettepanekud saata «TRÜ» toimetusse.

ENN LILLEMETS
TIIT PRUULI

Portreegravüürid

Teadusraamatukogu tutvustab oma kunstikogust Lääne-Euroopa vanagraafikat. *Raamatumuuseumis võib näha valikut 17.—18. sajandi portreegravüüridest. Kajastades kauget minevikku, esitleb näitus mitmesuguste elualade inimesi, annab ettekujutuse omaaegsest rõivastusest ja mõnevõrra ka elukeskkonnast.*

Laialdasem huvi inimese portreelise kujutamise vastu algas renessansiajastul. Et tutvustada maalitud portreid üldsusele või kinkida kitsamas ringis, hakati neist valmistama vaselõikes reproduktsioone.

17. sajandist pärineb rohkesti portreegravüüre Saksamaalt, põhiliselt jõukama kodanluse esindajaist — kaupmeestest ja käsitöölistest. Järgmisel, valgustussajandil, lisandusid nende tellimustele teadlaste, filosoofide ja kirjanike portreed. Saksa portreegravüüris on peatähelepanu suunatud inimese tõepärasele kujutamisele.

Hollandis ei leidnud vaselõige erilist poolehoidu, seevastu tunti huvi ofordis loodud originaalportreede vastu. Sel alal oli kuulsaimaks meistriks Rembrandt.

Juhtivaks riigiks oli sel ajal Prantsusmaa, kus kesksel kohal oli kuningas ja teda ümbritsevad ülikud. Tänu sellele kujunes välja esinduslik paraadportree, milles toredas rõivastuses figuuri ümbritsevad kaunid esemed ja draperiid. Erinevate materjalide edasiandmisel must-valges saavutasid prantsuse graveerijad ületamatu tehnilise täiuslikkuse.

Inglismaal algas maalikunsti õitseng 18. sajandil. Portreemaalide paljundamiseks eelistati metsotin-

J. F. G. Wolfgang (A. Resnė'i j.). Vaselõige. 1722.

Johann Melchior Leinglineger.

tot, milles inglise graafikud saavutasid ainulaadse varjundirikkuse.

Väljapanek suletakse mai keskel.

TIINA NURK

Filmiklubis Hagi Šein

● **Hagi Šeini «Dialoog»** *on 1981. aastal valminud telefilm, kus kõneleb tookordne päevakajasus. Vastuolude mägi kasvab konkreetsete inimeste kaudu, kelle tööpäeva markeerivad märksõnad «brigaaditöövõtumeetod», «sotsialistlik võistlus», «kvaliteedimärk» jne. Töölise dialoogist kaameraga (vaatajaga) jääb rõhuma leppimine paratamatusega, mis nende tahtest ei olene. Tõsielufilm kannab endas dokumentaalse väärtusega sõnumit ja on pärast avalikustamisšokki moraalselt vananenud. Nii arvas ka autor. Jälgimist vääris filmi ülesehitus koos lavastuslike võtetega. Abstraheeritult on peategelaseks brigaad, kes valmistab jutti tosin aega saamatuid lapsevankreid. Konveier ei seisku. Kontrastepisood leiab sama brigaadi paraadil loosungeid kandmas. Tarkovskilik optimismivaba realism kestab. Sümboolsed lõpukaadrid: laps rühib mööda kivitreppi ülespoole, kuni hakkab paistma sinine taevas.*

● *Ühiskonda hinnatakse selle järgi, kuidas ta hoolitseb oma laste eest, on kuskil öeldud. Filmis* **«Raudrohutee»** *kohtume vanade inimestega. Kuidas me mõistame vanadust, oma teist lapsepõlve? Filmis otsib väljapääsu üksindusmotiiv. Hingeline tugi ja lohutus suudab säilitada elu kauem kui prii ülalpidamine. Filmi pluss on autori lähenemisviis. Ta ei näita lihtsalt üksikute vanainimeste elu, vaid avab nad vaataja jaoks, kuulab nad ära.*

● *Kõige värskem film* **«Ratastoolitants»** *kõneleb esimesena (!) Nõukogude Liidus invaliididest. Tekkis küsimus, kas senini on nende olemasolu varjatud või eitatud. Pärast filmi tahtnuks küsida, kes on õieti normaalne inimene? Õnnetuste eest pole meist keegi kaitstud. Mingilgi kombel ratastooli sattunud inimese olukord on abitu. Tal tuleb hakata end uuesti eluks ette valmistama. Ilmneb, et küsimus olla või mitte olla on seotud ootamatute probleemidega alates pisiasjadest. Peamine, et talle antakse võimalus tööks. «Ma pole ühiskonnale võlgu,» ütleb üks peategelasi välja selle, mis kõige enam valu teeb.*

Invaliid meie tänavapildis puudub. Õigupoolest vajaks lahtimõtestamist sellise inimese olukord. Lugedes, kirjutades või sobival tööd tehes on õieti tegemist inimesega nagu igaüks meist. Trepist allaminekul satub ta situatsiooni — invaliid. Meiepoolne vaimne vigasus avaldub suhtumises. Ka ühiskondlik positsioon on järelikult sallimatu, kui puuduvad elementaarsed tingimused invaliidi liikumiseks näiteks tänaval. Aga nemad hoolitsevad endi eest ise. Ühingute tegevus, spordivõistlused (mida peetakse kogu maailmas) ja koosettevõtmised peaks saama niisama loomulikuks kui «tervete» eluvaldused.

Hagi Šeini filmi võib nimetada ka katseks äratada inimsust, mida meilt nii väga oodatakse.

SILJA JOON

TÄNU

V. Klementi nim. Tallinna Ömblustootmiskoondise administratsioon ja ühiskondlikud organisatsioonid tänavad kehakultuuriteaduskonna uurimisgruppi (dots. Silvia Oja, vanemõpetaja Tõnu Sikkut- vanempreparaator Elli Rünk, vanemõpetaja Arnold Oja) kauaaegse ja tulemusliku teadusliku töö ning kaasabi eest koondise töökollektiivides töövõimlemise ja kehakultuuri arendamisel ja töötajate tervise tugevdamisel.

Tartu 12. Keskkool palub avaldada kiitust Teie V kursuse geograafia eriala üliõpilasele RIINA VAPPERile.

Riina Vapper oli Tartu 12. Keskkoolis praktikal 1986. a. septembrist. Peale praktikat töötas geograafiaõpetajana nädalakoormusega 21 tundi ja oli 5c klassi juhataja.

Direktor V. JOHANSON

Mis paistab nüüd siit katuselt?

Tagantjärele on too sügisel juhtunud lugu õige imelik. Käisin mööda puumajatänavaid ja tõmbasin ninaga õhku. Köökidest levis igasugu söökide lõhnu, mammad tassisid jõnglasi õhtu pealt tuppa, garaažiuksed paukusid, tänavatuled lõid põlema.

Ükski nendest majadest ei olnud minu maja. Mis maja! Oleks olnud vähemalt üks närune sahver luugiga põhja!

Pälsonis normaalne inimene ei ela.

Erakast, mis on linnujaama kõrval, saab ta õised hirmuunenäod. Sugulased kipuvad kasvatama.

Sõbranna elaks mõnda aega meelsasti omapead.

«Mees» rõõmustaks, teadagi, väga, aga lootku ta!

Ei, plats, kuhu ennast panna, peab olema privaat. Siit siiani on ala, mis on «still und ruhig».

Nõnda siis tuli käia ja küsida. Ega te ei taha juhuslikult üliõpilast korterisse võtta? Ahah. Aga ega te ei tea, kes tahaks? Aitäh.

Ilmaski ei õeldud võõrastes esikutes, et hurjuh, kasi minema, vaata, mis asja ka ära ei taheta. Inimesed jäid pigem mõttesse, panid sohvale istuma ja proovisid läbi terve tuttavatetulba. See kõlas umbes nii: «Anette ei saa, Danielil on must. Martinsonid ei taha. Saiamutt võtaks, aga ta on juba kolm üürilist välja kõrvetanud, kuid äkki prooviksite Sibulaid, Kandle tänav 7—2, neil on ruumi...»

Jätkus neid Sibulaid, Herneid ja Kirsse, kõigil kenad ühtehoidvad pesad, üliõpilast nad endi sekka ei himustanud. Mis on ka loomulik. Omavahel on kõige parem, kui kõik pere liikmed veel parajasti kodus on.

Käisin ja käisin ja käisin. Supilinn läbi, kammisin Prillilinna. Prillilinn läbi, kammisin EPA-tagust Ropkat. Oued lõhnasid ikka söökide järele ja garaažiuksed paukusid.

Siin-seal jäi õng sisse.

Jesperi tänav 24 teine korrus tühi. All noor perekond kaebas, et ülevalt puhuda tuul — vaja kütta. Olla elanud enne arstiüliõpilased, kes aina pidu pannud ja koridoris pissil käinud. Peremees aga arg: mis saab, kui keegi kaebab, see ju mittetõine tulu.

Kuudase 3 jälle terve korter tühi, mammi* sõitis vanadekodusse, rääkides enne oma masendava saatuseloo. Ei, tema korterit ei ole õigust tahta.

Lepsoni seitsmes tõusis skandaal. Eelmisel aastal filoloogia lõpetanud tütarlapse ema nõudis kohemaid väljakolimist.

Puhaste kätega lõppesid ka drangid Laeva 16-sse, Amori ühte ja Padriku 8-sse.

Seleta siis veel, kus elad. Käed on taskus, kohvrid on pakitud. Lumigi hakkab maha tulema.

Mäe peal oli üks maja ja selle katus lõgises. Koridor haises käärinud mahla, pori, koerte, kapsaste ja kempsu järele. Hoovis laulis vanaeit. Keegi hea naine osutas üles. Seal katusel olla üks täiesti omaette ärkel. Kas ma majavalitsusse julgen minna? Siitmaalt läheb lugu nagu käest — ta pole eriti loogiline. NOOD SEAL ANDSID LAKOONILISE LOA: mine ja ela!

«Tüdruk on täielik anarhist,» järeldas üks ärritunult, «Ta ei taha kuuldagi seadustest, määrustest, pealekaebajatest ja protsessimisest.»

«Las olla,» kohmas teine, «kui tal on hädа käes ja kui ta näeb võimalust, siis las ta on. Nagunii selles pugerikus keegi ei ela. Peale üliõpilaste. Või hullude.»

Samal ajal juurdlesin, miks nad nii HEAD on? Vennalikkusest, isalikkusest, mehelikkusest või ehk isegi inimlikkusest?

Edasi läks nõnda, et ma muudkui rehkendasin, mida neile tänutäheks meisterdada ega liigutanud varvastki.

Mõtlesin, et peaks vahest üüri maksma. Ei olnud pennigi. Ei saanud stippi.

Siis mõtlesin, et heegeldan neile õige kohvikannusoojendaja ja pistan konjakipudelite ümber. Aga ei olnud aega, õigupoolest ei mõistagi heegeldada. Mitu kuud sai mööda. Iga kord, kui nende majast mööda minna tuli, noomisin end annetamata kroonlühtrite pärast.

On seda lugu, seda aegunud sündmust üldse vaja? Et õelda mustvalge aitäh ja siis oma võlga kustutatuks lugeda? No teate, mitte ainult.

Ma näen, et inimesed kardavad liiga suuri kingitusi saada ja arvavad ennast pärast jumal teab mida võlgu olevat.

Tegelikult seda võlga ei ole.

Headus liigub ringiratast ühe käest teise kätte, ta ei kao kuhugi nagu iga teinegi asi aine jäävuse seaduse järgi. Ma ei taha targutada. Ma arvan, et nii on.

TIINA EIER

Minu lugu

Midagi on juhtunud mu jalutuskepiga! Ka mu kaabulott pole enam endine. Ta on tolmunud, nagu oleks oma vanaduse esimesed päevad kusagil panipaigas veetnud, neid päevi kusagil tähistanud ja hiljem pohmakas teab mis imetrikke sooritanud.

Aa, lõpuks leidsin monokli! See ei sobivat mulle? Rumalus! Mõned nimetavad teda lihtsalt moeröögatuseks. Tegelikult võimaldab ta mul lihtsalt ümbritsevaid inimesi näha, eriti silmategemisi.

Minu monoklil on eriline anne silmategemisle tabamiseks. Vups! saadetakse üks. Vups! lendab teine vastu. Keegi parema suupoolega rohelist sibulat näkitsev sell vahib mu kaabut põlastavalt, aga silma teeb sliski, kogemata vist.

Monokli kandmine nõuab kaua harjutamist. Hakkasin sellega juba poolest talvest tegelema. Nüüd tuleb see mul välja loomulikult ja eluröömsalt nagu naisvõimlemise kava.

Keegi tähendab, et ma nägevat selle jalutuskepiga välja nagu Aadniel Kiiz Paunverest. Lepin sellega, sest kevade vastu pole mul kunagi midagi olnud.

Keerutan hoogsalt keppi ja põrutan sellega ühele kelnerile varba peale. Kelner naeratab, vabandab ja toob mulle lehesalatit. Märkan ehmatades, et olen restorani jõudnud.

Pärast söögi otsustan petist toituma hakata. Esimesed kaks dieeditundi kõhnutavad mind märgatavalt. Veedan need nõndanimetatud päikesedieedil. See seisneb selles, et tuleb mõnda aega ja üsna kaua bussipeatuses päikest vahtida, aga jumet juurde ikkagi ei saa. Päevitunud kontroll silmitseb mu kolmandat korda augustatud bussipiletit ja tormab vastikust rahvast täis bussist minema nagu tõeline pääsuke. Õnnestus see sule sappa paneminel Kõrvat seisev daam, kes ilmselt mu trikki ei taibanud, põrnitseb mu poriseld saapaid.

Porised saapad on selle kevade suurmood. Kahju, et pori nii suur haruldus on. Mõned kavalamad määrivad hääletades veoautosse ronides mantligi poriga, saabastest rääkimata. Selliseid soodsaid olukordi tuleb aga äärmiselt harva ette. Ei ole kaugel aeg, kus Tallinna ärikatele lisaks ilmuvad Tartu porikad, kes ausate kodanike saapaid ja ka neid endid vaikselt kusagil nurga taga poriga määrivad.

Aga aitab kevadsotsioloogia porikihtidest. Poritriibud olid moes eriti tügri aastal. Kassi aastal käivad samad triibud, aga märksa heledamad. Ell-Maaja Randküla ei tea sellest midagi. See mood pole moekunstnike loodud, vaid on tekkinud paremates üliõpilasperekondades ja täiesti stiihiliselt.

Oleksin äärepealt unustanud, et kevadmood nõuab ka perekondade planeerimist. Plaanid on targem teha lasta inimestel, kes on saanud ettevalmistuskursustel väikese ja vastava erihariduse. Praegu on tähtajad lühikesed, suvist rege rauta kevadel!

Jõuan koju ja kuulan öökikute laulu. Raadiost. Ei, need pole Emajõe öökikud, aga mis sellest. Monokli panen tagasi sahtlipõhja. Järgmise kevade esimese päeva tarvis.

Vana, kähisev «grammofon»
+ paar daami

Kas apostlit võib märtriks nimetada?

Lugesin huviga Jaan Undi artiklit «Corrigenda philologica» («TRÜ», 10. apr. 1987), kus ta muuseas soovitas kahtluste korral kätte võtta «Eesti entsüklopeedia» (Tartu, 1932—1937). Lehitsesin seda teatmeteost, mille usuteaduse osakonna toimetajaiks ja paljude artiklite autoreiks olid õpetatud teoloogid, Tartu Ülikooli professorid J. Kõpp ja S. Aaslava (keda parimagi tahtmise puhul ei saa pidada antud valdkonnas profaanideks), ning leidsin, et ka nende arvates võib apostel olla märter. Kinnituseks väljavõtted artikleist:

Bartholomäus [...] olevat [...] veretunnistajana surma saanud. (I k., vg. 888.)

Jaakobus [...] surnud enne a. 44 martrina. (III k., vg. 1379.)

Johannes [...] surnud (u. 44 p. Kr.) martrina. (IV k., vg. 81.)

Paulus [...] suri [...] Nero ajal martrina mõõga läbi. (VI k., vg. 624.)

Peetrus [...] olevat [...] Roomas ristil surnud martrina. (VI k., vg. 656.)

Peaks piisama! Kuid kui tähenärija ikka protesteerib: miks 'märter' ja mitte 'märter', miks 'veretunnistaja'? Lõõgu ta siis lahti V k., vg. 1007, kust leiab artikli «Marter e. märter» (ning sellest ka 'veretunnistaja').

Hea, et meie ülikoolis on praegugi mehi, kes teavad neid asju! Tore, et nad ei lase vusserdajatel vett sogaseks ajada! Kuid see, et mõni väljaanne järjekindlalt vusserdusi eelistab, näitab tõesti meie kultuuri kohatist madalseisu. Õnneks on see madalseis ülikoolivälине!

PRIIT MIKK

TRÜ üliõpilasspordi suurüritused

See aasta on TRÜ sportlastele kahekordne spartakiaadiaasta. Toimub ju nii **Eesti NSV üliõpilaskui ka vabariiklik spartakiaad.** Esimene üritus on põhiliselt Tartus 23.—24. mail, läbiviimise põhiraskus lasub ülikoolil. Spartakiaadi ujumisvõistlused toimuvad Tallinnas, laskmine Elvas, orienteerumine aga Põlva rajoonis. Üldse on kavas 13 ala.

Eesti NSV spartakiaadi võistlused on hajutatud peaaegu kogu kevad-suvele. Juba astusid või lähemal ajal astuvad võistlustulle väravpallurid, võrkpallurid, maadlejad, tõstjad, mais liituvad sport- ja iluvõimlejad, ujujad, sulgpallurid. Lõpp-punkti spartakiaadile panevad kergejõustiklased augustikuul.

Milline on siis praegu meie sportlaste tippkaader ning millised teaduskonnad annavad suurima panuse? Võtame eeskätt mõõdupuuks kuulumise vabariigi koondise kandidaatide hulka. Endastmõistetavalt on eesotsas kehakultuuriteaduskond, kust vabariigi koondise kandidaatideks on arvatud 52 inimest. Üleliidulisse klassi kuuluvad neist eeskätt aerutajadsõudjad **Tiit Tikerpe** ja **Jüri Jaanson**, kergejõustiklane **Valter Külvet** jmt. Spordialadest kõige enam on esindatud kergejõustik — 14 üliõpilast, väravpall (mehed ja naised) — 10. Naiskorvpallureid on arvatud kandidaatideks 8. Ülikooli teistest teaduskondadest on arvukamalt esindatud taas kergejõustik — 8 üliõpilassportlast. Nendest **Madis Tiik** ja **Jevgeni Tanaga** on arstiteaduskonnast, **Ülle Müürisepp** ja **Urmas Treiel** õpivad majandusteaduskonnas, **Taimi Kõnn** matemaatikateaduskonnas. **Raivo Raspel** õpib bioloogia-geograafiat, **Jaanika Ruusmaa** ja **Donatas Narmont** on filoloogiatudengid. Samast teaduskonnast on ka tippvõrkpallur **Tiina Kama**, kellele sekundeerib samale alale majandustudeng **Ela Lillemäe**. Üks «raskekaalukam» spordis väljaspool kehakultuuriteaduskonda on kindlasti psühholoogiat õppiv **Jaan Ehlvest**, kes äsja tegi ilma üleliidulistel malemeistrivõistlustel.

Vabariigi koondise piirimail on veel teisigi üliõpilassportlasi. Kuid ega ülikooli sportlaskond koosne üksnes vabariigi koondislastest. Suur osa üliõpilasvõistkondade kandidaatidest ei ole veel nii kaugele jõudnud. Kuid võistkonna seisukohalt on väga oluline näiteks mitmel spordialal ka 16. koht, mis toob võistkonnale veel punkti. Seega on iga TRÜ koondisse arvatud sportlase kaasalõõmine spartakiaadivõistlustel hädavajalik.

Milliseks kujunevad võistkondlikud tulemused suvespartakiaadil, selgub lõplikult augustis.

Sportlastele ja ülikooli spordifunktsionääridele jõudu edukaks finišeerimiseks!

ALFRED PISUKE,
TRÜ spordiklubi juhatuse aseesimees

Üliõpilasvõistlustelt

Kõrgkoolide spartakiaadi raames peeti TRÜ spordihoones võistlused naiste väravpallis. Võrdselt ühe võidu ja ühe kaotusega lõpetasid turniiri TRÜ, TPI ja TPedI. Parem väravate vahe andis esikoha ülikooli naiskonnale. Üliõpilasmeistriteks tulid: arstiteaduskonna esindaja **Ruta Lepasson** ja kehakultuuri üliõpilased **Aila Andrejeva, Merike Laurits, Pille Kullamaa, Leelo Hallaste, Mare Luht, Eve Valgepea, Liana Koršunova, Kaire Neerot, Heli Lehtpuu, Tiia Allik, Hele Suik.**

ENSV XII suvespartakiaad

Nüüdseks on vabariiklikul suvespartakiaadil lõppenud esimesed alad.

Meeste väravpallis jäi TRÜ meeskond 4. kohale (EPA 8. kohale). Vabamaadluses jagati koos Kohtla-Järvega 4. kohta. Eesti meistrivõistluste hõbemedali pälvis Tamur Tsäko (KKT III), pronksmedali Toomas Tamme (õig. I) ja Tõnu Rüütel (õig. II). Klassikalises maadluses jäi meeskond esikuuikust välja, pronksmedalini jõudsid Valeri Kolesnik (KKT I) ja Arvo Pattak (spordiklubi treener). Vehklemises tuli kenakesti punktilisa ja pärast nelja spordiala reastuvad võistkonnad selliselt: 1. Tartu linn 473; 2. Tallinna Oktoobri rajoon 370,7; 3. TRÜ 365,3 punkti.

VALTER LENK

TRÜ SPARTAKIAAD

orienteerumises toimub: **teisipäeval, 28. aprillil Vana-Kuustes** (tähistus raudtee-ülesõidust) — **valik.** Eribuss kurseerib alates 15.30 kuni 19.30 iga tunni tagant Vanemuise teatri alumisest parklast. Meeste rada 5, naistel 3 km. Rajameister Maido Remm (biol. II kursus).

Kolmapäeval, 29. aprillil Kiisal (20 km Otepää teed) — **teade ä 2 vahetust.** Eribuss läheb Vanemuise parklast kell 18. Rada: Velio Viirsalu.

ARNE KIVISTIK

LUGUPEETUD «TRÜ» KOLLEEGIUMI LIIKMED

Toimetuses ootatakse teid ajakirjanduspäeval, 5. mail, kl. 12.

«ÜLIKOOL» ÜLIKOOLIS

Igal kolmapäeval müüb Ülikoolinimeline raamatukauplus peahoone fuajees kl. 10—12ni kirjandust.

EI TOHI PARKIDA!

Seoses ENSV tänavasõidu meistrivõistlustega on keelatud autode parkimine V. Kingissepa tänaval Ülikooli ja K. v. Baeri tänavate vahelisel lõigul 30. aprillil alates kella 14st.

EÜE TROPPIJATE KURSUSED

6. mail kl. 16 ph. 102
7. mail kl. 16 ph. 307 (min. 4 kodanikku rühmast).

OT LOENG-EKSAM

18. mail kl. 16 ph. 128
20. mail kl. 16 keemiaringis (PS meistritele OT suuliselt atesteerimisel)

ATESTEERIMINE

21. mail kl. 19 Sakala, kl. 11.16 Lõuna-Eesti, kl. 12.30 Tartu jm.

PRESSISEKRETÄRIDT

Ajakirjanduspäev peetakse 5. mail. Info toimetusest.

KEVADKROSS

Kehalise kasvatuse ja spordi kateeder teatab, et kevadkross 2000 m naistele ja 3000 m meestele toimub Tähtvere pargis

27. apr. kl. 12.15; 16.15;
28. apr. kl. 8.15; 12.15; 14.15; 16.15;
29. apr. kl. 8.15; 12.15; 14.15; 16.15.

Ootame rohkearvulist osavõttu.

dots. U. SAHVA

KLUBIS

30. apr. kl. 21 maipidu.

Uusi trükiseid

Prof. Leo Schotteri tööde bibliograafia. Tartu 1987, 500 eks., 72 lk., 15 kop.

Tartu Riiklik Ülikool. 1980. a. ilmunud tööde bibliograafia. 2. Tartu 1987, 400 eks., 240 lk., 60 kop.

Aavo Otsar. Ehitaja (tellija) finantsmajandustegevuse analüüs. Tartu 1987, 250 eks., 56 lk., 10 kop.

Füüsikalise keemia harjutusülesanded. Teine, täiendatud ja parandatud trükk. Tartu 1987, 500 eks., 164 lk., 30 kop.

Bioanorgaanillse ja biofüüsikalise keemia praktikum. Juha Ehrlich, Aksel Koorits, Vello Loodmaa, Peeter Vares. Tartu 1987, 700 eks., 76 lk., 15 kop.

Virtuaalarvutite kasutamine. Programme kõigile. A. Jaeger, Ü. Kaasik. Tartu 1987, 200 eks., 96 lk., 15 kop.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 1862. Tiraaž 3000.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ
TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 17 (1489) | Reede, 8. mai 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

Fosforiit

TRÜ nõukogu otsus
24. apr. 1987. a.

ENSV Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeerium
ENSV TA Presiidium
ENSV MN keskkonnakaitse ja loodusressursside ratsionaalse kasutamise komisjon

TRÜ nõukogu, arutanud läbi TRÜ rektori käskkirjaga nr. 69 8. aprillist 1987. a. moodustatud komisjoni ettekande, mille ülesandeks oli TRÜ-poolse seisukoha kujundamine Rakvere fosforiidimaardla planeeritava kasutuselevõtuga seotud küsimustes, konstateerib:

arvestades vastavasisulises dokumentatsioonis toodud ja TRÜ majanduse, ökoloogia, keskkonnakaitse, geoloogia, geograafia, sotsioloogia ja teiste alade eriteadlaste poolt lisatud andmeid, tuleb rõhutada, et nii Toolse kui ka Kabala fosforiidimaardlate varude kinnitamise forsseerimisel ja nende kasutuselevõtmise projektide koostamisel on NSVL Väetiste Ministeeriumi, tootmiskoondise «Eesti Fosforiit» ja ENSV Geoloogiavalitsuse poolt ilmnenud üldriiklikke huve oluliselt ignoreerivat piiratud ametkondlikku suhtumist. Seetõttu on tekkinud reaalne oht mainitud küsimustes lubamatult rutakate otsuste vastuvõtmiseks. Tulemuseks võivad olla korvamatud majanduslikud, ökoloogilised ja sotsiaaldemograafilised negatiivsed tagajärjed, mis võivad haarata kuni 1/3 Eesti NSV mandriosast.

Fosforiidi tootmise laiendamine viib vabariigi majanduse ebaõigele spetsialiseerimisele. Hankiva tööstuse osakaalu hüppeline tõus teadusmahukate ja kvalifitseeritud tööjõudu nõudvate harude asemel põhjustab olulist majanduslikku ja poliitilist kahju (analoogselt arengumaadele). Fosforiidimaardlate evitamise korral suureneb oluliselt täiendav kahju (rahalised vahendid, tööjõu- ja ajakulu), mis on seotud planeerimis- ja projekteerimistööde mahtudega, kuna olemasolevad rajooniplaneerimise projektid, maa- ja metsakorralduskavad, linnade ja asulate generaalplaanid, maaparandusprojektid jne. muutuvad kehtetuks. Uued projektid ja plaanid tuleb koostada kogu fosforiidikompleksi tõenäolise mõjuvälja ulatuses, s. t. 12—15 tuh. km², kus paikneb 65 linnalist asulat ja ca 600 küla. Fosforiidi kaevandamise korral ilmnevad kogu sellel alal 15—25 aasta jooksul olulised destruktiivsed muutused, mille tagajärjed on ligikaudu need, mis ilmnevad põlevkivibasseinis.

Rakvere rajooni geoloogilise ehituse iseärasused raskendavad fosforiidi kaevandamist. Selle põhjusteks on: A. Fosforiidikiht on ühtlasi vettkandev (ordoviitsiumi veehorisont). Seetõttu tuleb rajatavatest kaevandustest ööpäevas välja pumbata kümneid tuhandeid kuupmeetreid vett, mis põhjustab ulatusliku põhjavee taseme languse — kujuneb suur depressioonilehter. Väljapumbatav vesi sisaldab seejuures rohkesti flotoreagendi jääke, mis on toksilised ning põhjustavad keskkonna saastumise. B. Välja töötamata on kaevandamistehnoloogia. Võib öelda, et kogu maailmas ei ole analoogi pudedate kuni 25 m paksuste lasundite väljavõtmiseks 60—200 m sügavuselt, hoides seejuures ära maapinna deformeerumise. Isetarduvate tehistervikute valmistamine ning kaevanduskambrite täitmine flotojääkidega läheb väga kalliks ja põhjustab ka põhjavete reostumise.

Põhjalikku sotsioloogilist ja demograafilist ekspertiisi vajavad Rakvere fosforiidimaardla kasutusele võtmise sotsiaalsed aspektid. Nendeks on: 1) kaevandatavate fosforiidikaevanduste ökoloogiline ja sotsiaalne mõju Rakvere rajooni kohalikule, peamiselt põllumajanduses töötavale elanikkonnale; 2) fosforiidikaevanduste rajamiseks vajaliku uue tööjõu suurus ja allikad; 3) fosforiidikaevandamise tehnoloogilistele ja ökoloogilistele nõuetele vastava kaadri väljaõpe; 4) fosforiidikaevanduses hõivatud töötajatele ja nende perekondadele rajatavate elamurajoonide paiknemine ja asustuse iseloom; 5) uuele elanikkonnale vajaliku sotsiaalse infrastruktuuri (teenindus, kaubandus, lasteasutused, koolid, transport, kultuurivajadused) rajamine.

Küsimus fosforiidimaardlate evitamiseks vajaliku tööjõu suurusest ja allikatest sõltub praegu veel ebaselgest kaevandamistehnoloogiast ja tootmismahtudest. Vabariigi demograafilise situatsiooni analüüs osutab suure tõenäosusega, et uue tööjõu leidmine oma vabariigi elanikkonna seast on seotud tõsiste raskustega. Kohaliku tööjõu vabastamine fosforiiditootmise tarbeks nõuab olulisi struktuurimuutusi ja korrektiive vabariigi senises tööjõukasutuses, eeskätt põlevkivitootmise ning teiste tööjõumahukate tööstusharude perspektiivsetes arenguplaanides. Vastavate perspektiivplaanide väljatöötamine ja nende efektiivsuse määratlemine vajab lisaks plaaniorganite tegevusele ka asjatundlikku ja avalikku demograafilist ning majandusgeograafilist prognoosi. Esmapilgul kergemini teostatav on alternatiivne tee, mis on rajatud sissetoodud tööjõu ulatuslikule kasutamisele. Kuid see tekitab omakorda terve rea raskesti lahendatavaid probleeme. Nendeks on: 1) sissetoodud kaadri kvalifikatsiooni mittevastavus kavandatava tootmise ökoloogiliselt riskantsele iseloomule, mis nõuab äärmist tehnoloogilist distsiplineeritust ja kõrgelt arenenud keskkonnateadvust; 2) migratsiooni järsu kasvuga kaasnevad negatiivsed mõjud kogu vabariigi rahvastikuprotsessidele, eriti rahvuslikule struktuurile; 3) vabariigi ehitusvõimsuste, Kirde-Eesti sotsiaalse infrastruktuuri ja rekreatsioonialade ülekoormatusest tulenevad konfliktolukorrad; 4) kogu Rakvere piirkonna (k.a. Lahemaa rahvuspark ning rajoonis asuvad kultuurimälestised) sotsiaalkultuurilise degradatsiooni oht suure migratsioonimassi mõjul; 5) rahvussuhete ja ideoloogilise situatsiooni teravnemise oht kogu vabariigis, eriti noorte seas. Kuna suurel hulgal sissetoodud tööjõud halvendab tunduvalt sotsiaalkultuurilist, demograafilist ja ideoloogilist situatsiooni vabariigis, suurendades ühtlasi ökoloogiliste riskitegurite mõju, tuleb seda lahendusteed pidada ebasoovitavaks. Nimetatud asjaolude tõttu ei saa ühtki, tehniliselt ja ökoloogiliselt kuitahes head kaevanduse rajamise ja kasutamise projekti lugeda vastuvõtmisküpseks, kui sellega ei kaasne teaduslikult põhjendatud ning vabariigi üldsuse poolt heaks kiidetud tööjõuprobleemi ning sotsiaalse infrastruktuuri rajamise lahendusvariant.

(Järg 2. lk.)

AIN PROTSINI foto

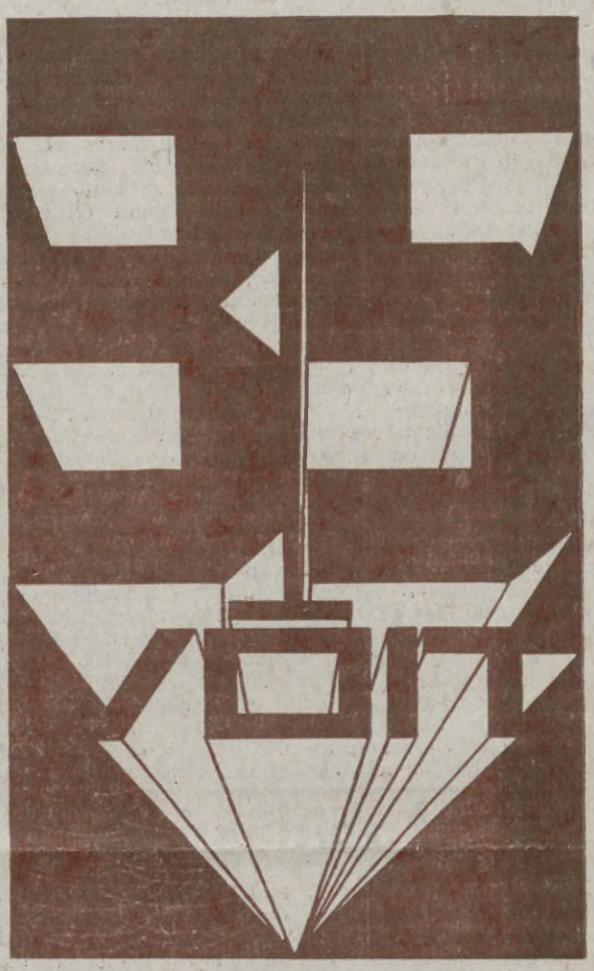

Suur Surmaratas läbi rahva veeres;
kes kandus kaasa ja kes alla jäi —
põrm, vaikus.
Lüngad elavate keeles.
On maju, millest möödagi ei käi.

Mu vanaisa vaibus oma sängis,
mu vanaema välgusähvak viis,
mu isa viiul igavesti mängis,
mu vend ei tulnud iial tagasi —
see kõik on minus kaudselt
vastu kajand.

Mis inimvõimatutes vormides
end võtab ilmutada v e e l
see sajand?
Mis suudab mõte
s e l l e tormi ees?

DORIS KAREVA — «Vari ja viiv» Tln., 1986

Head sõnad

on kadumas. Olelusvõitlus uue eest, probleemid üksteise otsa... Aga inimene vajab ka pisut-pisut tunnustust hästi tehtu eest. Toimetusepoolsed tänusõnad selle aasta «TRÜs» osaluse eest kuuluvad teile: I kursuse žurnalistid, Kati Vasar, Tiit Pruuli, Halliki ja Jaanus Harro, Ivo Rull, Kristel Kukk, Vilja Kallaste, Priit Pullerits, Mae Merusk, Jaan Lukas, Juta Annus, Valdur Mikli, Anu Pajumäe, Pille Pentel, Triin Rahnu, Marek Strandberg, Raivo Kelomees, Arvo Viilup, Eduard Sakk, Evald Veldemann, Meelis Lokk, Peeter Olesk, Johannes Kalits, Valter Lenk, Paul Kenkmann, Ülo Lepik, Tullio Ilomets, Harri Ints, Atko Viru, Marin Roose; RSRi lehekülje koostanud Kalev Vilgats, Toomas Anepaio, Raul Eamets.

Gagarini tn. 1

Ei ole siinkirjutajail teada, kui kaugele on jõudnud prorektor Vello Peedimaa poolt koostatud töögrupi uurimistegevus Gagarini tn. 1 asuva maja osas. Omalt poolt oleme püüdnud asja käiku kiirendada mõningate pöördumistega spetsialistide poole, et välja selgitada maja ajaloolist väärtust ja tema praeguse kasutamise otstarbekust.

Täna avaldame ajaloolise õiendisoovituse, mis saabus vastuseks TRÜ üliõpilaste aü komitee kultuurikomisjoni esimehe Ivar Värsi allkirja kandvale järelpärimisele:

Vastuseks Teie järelpärimisele teatame, et endine Eesti Üliõpilaste Seltsi hoone, aadressiga Tartu, Gagarini tn. 1, on lülitatud vabariikliku kaitse alla kuuluvate ajaloomälestiste nimekirja kui «hoone, end. EÜS-i maja, kus 1922. a. sõlmiti rahu Nõukogude Venemaa ja Soome Vabariigi vahel».

Kuna tegemist on suure aja- ja kultuuriloolist väärtust omava hoonega, mis pealegi on pääsenud suurematest ümberehitustest, loeb Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Muuseumide ja Kultuurimälestiste Teaduslik-Metoodilise Nõukogu ajaloomälestiste sektor vajalikuks hoone esialgse funktsiooni taastamist, toetades seega ettepanekut anda mainitud hoone üliõpilasorganisatsioonide käsutusse.

Teaduslik-Metoodilise Nõukogu ajaloomälestiste sektori juhataja
M. Laar
«VALHALLA»

PARTEIAKTIIV

Nagu eelnevalt kirjutatud ja teesegi võis lugeda, tuli kolmapäeval aulasse ülikooli parteiaktiiv. Osalesid ka TRÜ nõukogu üliõpilasliikmed. Täna ainult lühiinfo, järgmises lehes objektiivne pilt kõigest räägitust.

Ettekande «Üliõpilaste kommunistliku kasvatuse tõhustamise teed kõrgkooliuuenduse ajal» pidas parteikomitee sekretär dots. **Paul Kenkmann**, komsomoliülesannetest komsomolikomitee sekretär **Andi Kasak**, eksperimendist matemaatikute parteibüroo sekretär dots. **Aivo Parring**, ühiskonnateadlaste probleemidest filosoofia kateedri juhataja prof. **Eero Loone**. Sõna võtsid õigusteaduskonna dekaan dots. **Elmar Rahumaa**, matemaatikute kasvatusprodekaan dots. **Kalju Soonets**, EKP Keskkomitee osakonnajuhataja **Aili Aben** ja EKP Tartu Linnakomitee teine sekretär **Albert Saunanen**. Võeti vastu otsus.

Fosforiit

(Algus 1. lk.)

Kirde-Eestisse fosforiidikaevanduste rajamine on esile kutsunud vabariigi üldsuse äreva huvi. Vastuseks ajakirjanduses avaldatud materjalidele on ajalehtede, raadio ja televisiooni toimetustele saabunud sadu kirju tuhandete allkirjadega, milles avaldatakse muret kaevanduste rajamise ökoloogiliste ja sotsiaalsete tagajärgede pärast ning nõutakse avalikkuse seisukohtade arvestamist Kirde-Eesti probleemide otsustamisel. ENSV Riikliku Plaanikomitee ja Kirde-Eesti sotsiaalmajanduslike probleemide uurimise komisjoni poolt TRÜ teadlaste abiga Rakvere rajoonis tehtud uurimus näitab, et elanikkonna absoluutne enamus (ca $^3/_4$) on vastu kaevanduste rajamisele, kuni pole välja töötatud põhjavete kaitset ning looduskeskkonna säästmist garanteerivat tehnoloogiat. Kirde-Eesti probleemide lahendamist peab enamik küsitletuid usaldusväärseks ainult siis, kui sellesse on demokraatlikul teel kaasatud kohalik elanikkond ja vabariigi avalikkus. (Ainuüksi teadlaste seisukohtadele toetumist, ilma avalikkust otsustamisele kaasa tõmbamata, pooldab ainult veerand elanikkonnast.) Seega on Kirde-Eesti kujunenud meie vabariigis demokratiseerimis- ja avalikustamisprotsessi proovikiviks ning lahendamise viis mõjutab tugevasti partei kogu poliitilise uutmiskursi autoriteeti vabariigi üldsuse silmis.

Arvestades eelõeldut TRÜ nõukogu otsustab:

1. Tungivalt soovitada mitte kinnitada Kabala fosforiidimaardla varusid enne, kui on teostatud eelnev objektiivne, täielik ja kompleksne saavutatava rahvamajandusliku lõppefekti analüüs. Seejuures tuleks arvestada planeeritavate lõpp-produktide (väetiste) nomenklatuuri, kasutusefekti ja vastavate tootmisvõimsustega kindlustatust, kaevanduste alla mineva maa väärtust (koos sellel maal asuvate ressurssidega), kaotsimineva või oma kvaliteeti kaotava vee väärtust, samuti kõigi teiste otseste ja kaudsete keskkonnakahjustuste ning negatiivsete demograafiliste ja sotsiaalsete tagajärgede hüvitamisega seotud kulutusi.

2. Pidada vajalikuks teaduslike asutuste vaheliste ajutiste kompleksse uurimisrühmade loomist Rakvere fosforiidimaardla planeeritava kasutuselevõtuga seonduvate probleemide uurimiseks ning soovitada nende koosseisu suunata TRÜ vastava kõrge kompetentsiga uurijaid, samuti ÜTÜ üliõpilasteadurite rühmi.

3. Teaduslikult põhjendatud ökoloogilise ekspertiisi koostamiseks muutuste prognoosimiseks kaevanduse ja selle mõjuala keskkonnas ning elustikus, maastikes, ökosüsteemides, flooras ja faunas on vajalik programmikindel teaduslik uurimistöö vähemalt 2—3 välitööde perioodi vältel. Seetõttu on vajalik, et loobutaks jäigast tähtajast — III kvartal 1988 — kõikide materjalide esitamiseks Lääne-Kabala fosforiidivarude kinnitamiseks ning lükataks see edasi ajani, kui kõik vajalikud ekspertiisimaterjalid on esitatud. Ökoloogilne ekspertiis on komplekssete ajutiste uurimisrühmade moodustamise ja nende tööle asumise korral 1987. a. suvel võimalik esitada 1990. a.

4. Pöstitada NLKP KK ja NSVL Ministrite Nõukogu ühismääruse Nr. 874, 11. 09. 85 äramuutmise küsimus. Selle määrusega on antud NSVL Väetiste Ministeeriumile luba alustada erandkorras Kabala maardla kasutuselevõtmisega seotud projekteerimistöid ja vastava eelarve koostamist enne varude ettenähtud korras kinnitamist.

5. Kui siiski otsustatakse alustada fosforiidi kaevandamist, pidada vajalikuks kujundada uueks asustussüsteemi keskuseks Kiviõli, mitte Rakvere. See kergendaks Kirde-Eesti tööjõu tõmbamist fosforiiditööstusse, hõlbustaks sotsiaalse infrastruktuuri parandamist Kohtla-Järve rajoonis ja leevendaks Rakvere ja selle ümbruse destruktsiooni raskeid tagajärgi.

6. Pidada väga oluliseks planeeritava katsekaevanduse asukoha määramist. Selle otsingutes ja kinnitamisel peavad osalema ENSV TA instituutide, TRÜ, TPI ja EPA teadlased.

7. Pidada kaevandamise, rajamise ja kasutuse projektide koostamisega paralleelselt obligatoorseks teaduslikult põhjendatud ning vabariigi üldsuse poolt läbi arutatud ning heaks kiidetud tööjõuprobleemi ning sotsiaalse infrastruktuuri lahendusvariantide koostamist.

Rektori aj. kt. prof.
J. KÄRNER

Labidas reketi asemel

Tennisistidel on praegu kuiv aeg, kuiva trenni aeg, ma oletan nii. Võib-olla mõned neist luuravad ümber valmiva Toome tennisestaadioni, pall taskus ja reket diplomaadis. Ka nii võib. Kaua märkamatult ei hiili. Spordibaaside juhataja **ENN UIGA** luuret ei mängi. Labidas pihku ja tööle, — kui silmi maha löömata kunagi siin mängida tahad. Sest kaua sa kannatad...

Vana puupaviljon, mis nüüd vaid mälestus, sai katuse alla juba 1922. aastal. Hiljutise lammutamise käigus ilmutas end pehkinud puuseinte alt kaheastmeline vundament. Järelikult oli juba «hallidel» aegadel Toomele planeeritud hoopis kapitaalsem ehitus kui see kiosk, mida ei tea kui mitmeid kordi potjomkinlikult viisakamaks puuderdati. Eriti hoolikalt ülikooli juubeli puhuks, kuigi uue ehitamine oli juubelihoonete nimistusse kinnitatud, kuigi 1982. aastaks oli valminud juba kolmas projekt. Projektide teokstegemist on muistsete eestlaste visadusega takistanud nii looduskaitsjad kui ka kultuurimälestiste hooldajad. Eks õigusegagi. Kord jäi tegutsemine pooleli kolme puu tõttu; kord leiti, et paviljon on projekteeritud kõrgusse — alt vaadates varjab vaate varemetele. Arhitektid soovitasid kaevuda mäe sisse (ei tea kas koos väljakuga), sest paviljon ei riimu sugugi Toomemäe üldise üldilmega. No kus sa sellega, leidsid kultuurimälestiste kaitsjad, — või kirikut õõnestama...

Nagu näete, saadi kõigest üle. Üks mees ei jätnud lihtsalt jonni. Lihtsalt!? Igaüks mingu ja hinnaku ehitamise lihtsust ise. Toomemägi on tahtnud kogu aeg ehitajaid kaelaalangemisega õnnistada. Eritööde osas lubas toetada «linn», kes/mis just kriitilisel momendil alt ära hüppas. Aukartus mäe ees. Abi tuli otsida hoopis linna komsomolikomiteest, nemad küll said. Teine suurem tõrge: vesi ja kanalisatsioon — magistraal lõppes just Lutsu tänava otsas. Nendele töödele kulus siis viie päeva asemel viis nädalat. Aga, nagu näete, vähemalt müürid on püsti: maa all põhiruumid (laod, duširuumid, väike saun ja ruumid treeneritele; maa peal fuajee, mis on kohandatav õppeklassiks, uiskude laenutuspunkt (talvel töötab staadion liuväljana) ja heliruum.

Müürid püsti küll, kuid oletatavasti ei ehitata turistidele uusi varemeid, 1. juuliks peab hoone enamvähem komisjonikõlblik olema. Abi oleks vaja. Kes? Kõigepealt tulgu lubajad. Kuid selle ajalukku mineva ehitamise lõpuspurti vajame hädasti ka tudengeid ja teenistujaid. Kokkuleppele saab telefonil 3 41 32.

ENN UIGAGA jalutas ümber ehitustandri INDREK UDE

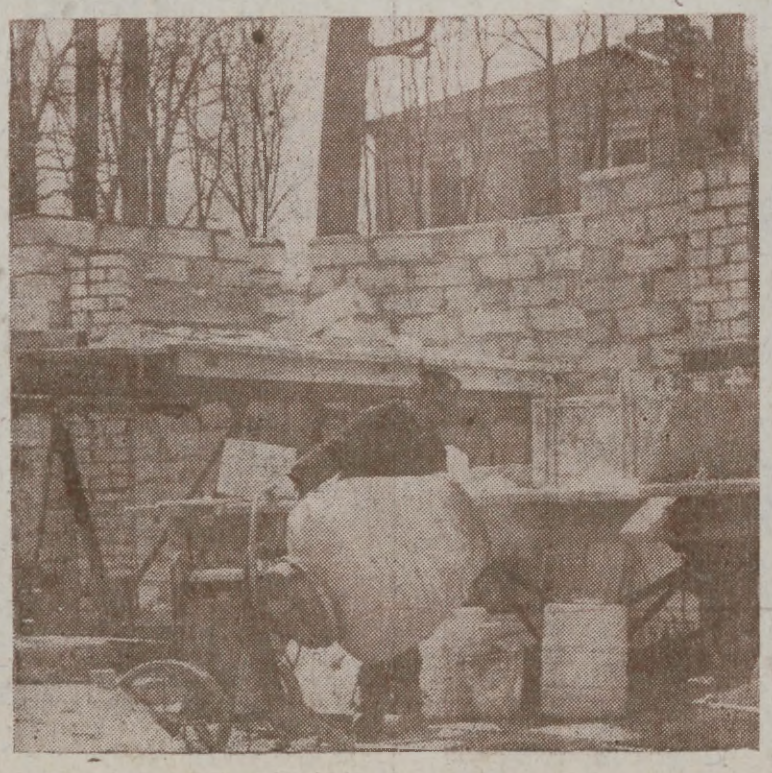

ARVO VIILUPI fotod

ÜMPI esirinnas

ÜMPI pälvis NSV Liidu kõrg- ja keskeriharidusministeeriumi ja harukondliku ametiühingu keskkomitee rändlipu läinud aasta sotsialistliku võistluse võitmise eest. Lipu andis 28. aprillil aulas instituudi juhtkonnale üle NSV Liidu kõrg- ja keskhariduse ministeeriumi teadusliku uurimistöö peavalitsuse esimehe asetäitja **Vjatšeslav Luškin**. Tseremoonial viibisid ka kõrg- ja keskeriharidse minister **Väino Rajangu** ning ministeeriumi teaduse ja välissuhete osakonna juhataja **Gunnar Schiff**.

INDREK UDE

Poola kohta

Nõukogude—Poola sõprusühingu Tartu linnaosakonna juures loodi TRÜ algorganisatsiooni büroo (dotsendid A. Žarkovski, J. Ksenofontov, V. Ruttas, TR vanemredaktor M. Ostrovskaja, ajaloomuuseumi osakonnajuhataja S. Õprus ja allakirjutanu).

Esimesel koosolekul pandi paika tööplaan. Plaanitsetakse korraldada 22. juulil Poola taassünnipäevale pühendatud sõprusõhtu, B. Prusi 140. ja M. Sklodowska-Curie 120. sünniaastapäeva näitused raamatukogus, samuti näidata poola filme TRÜ filmiklubis.

ÜLO LEPIK

Põline amet

Kaubandusraamatupidamise ja -analüüsi II ja III kursus kohtus vilistlaste, Jõgeva Tarbijate Kooperatiivi pearaamatupidaja Imbi Kaasiku ja vanemraamatupidaja Lea Ahermaga. Mõlemad lõpetasid ülikooli kiitusega, esimene 1982., teine eelmisel aastal.

Töisel kohtumisel kuulati III kursuse üliõpilase Eike Enniko kursusetöö põhjal tehtud ettekannet arvestuskaadri osast majandustegevuse juhtimisel. Ettekandjat täiendasid vilistlased, samuti oli viimastelt palju küsida.

Arutusel oli ka 1988. aastal raamatupidamise kateedri 30. aastapäeva tähistamine.

EIKE ENNIKO

Kolm külalist korraga

oli aprilli viimasel nädalal **õigusteaduskonnas.** Kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri õppejõududele ja üliõpilastele esines loengusarjaga kriminaal- ja karistuspoliitika päevaküsimustest Leningradi RÜ kriminaalõiguse kateedri juhataja prof. N. Beljajev.

Sama kateedri teine külalisesineja oli NSVL Prokuratuuri Ülelüdulise Täiendusinstituudi Leningradi filiaali prof. I. Bõhhovski, kelle esinemisaineks olid uurimistaktika küsimused.

Moskva RÜ rahvusvahelise õiguse kateedri dots. L. Šestakov pidas loenguid inimõiguse probleemidest.

RAIVO LAAST

Uus geograafiakandidaat

Valgevene Riikliku Ülikooli geograafianõukogus väitles füüsilise geograafia kateedri assistent **Are Kont.** Tema uurimus Eesti mõhnastikest ja nende looduskasutuse probleemidest tunnistati üksmeelselt geograafiakandidaadi kraadi vääriliseks.

HEINO MARDISTE

Sünniaeg ja haigused

Zooloogia kateedris oli jälle koos antropoloogide pere. Esinema oli kutsutud **Olga Voltšek**, kes kõneles Leningradi Kliinilise ja Eksperimentaalse Meditsiini Instituudi uurimistööst.

Kosmoselennud on süvendanud vajadust uurida väliskeskkonna (eriti kosmose) tsükliliste muutuste mõju inimorganismile. Kompleksselt on uuritud erinevate veregruppidega inimeste kohanemist väliskeskkonna tsükliliste muutustega. On teada, et olenevalt veregrupist on inimesel eelsoodumus haigestuda ühte või teise haigusesse (näiteks veregrupiga 0 — eelsoodumus maovähile; A — suurem vastuvõtlikkus gripi suhtes ning eelsoodumus kopsuhaigustele, neuroosile; B — eelsoodumus sooltehaigustele jne.). 580 vabatahtlikul Leningradi doonoril uuriti veregrupi seost nende kaalu, pikkuse, peaümbermõõdu, silmade värvuse, juuste värvuse ja kuju, ekstravertsuse-intravertsusega, neurootilisusega jm.

Veregrupi ja sünniaasta ning sünnikuu vahelisi seoseid uuriti 12 330 mehel ja 11 865 naisel doonorite kartoteegi vahendusel.

Igale populatsioonile on omane veregruppide teatud kindel esinemissagedus. Selgus, et on kuid ning aastaid, mil mõne veregrupiga poisse või tüdrukuid sünnib tunduvalt rohkem (või vähem) kui tavaliselt antud populatsioonis. Nälteks 1924., 1936., 1948., 1960. a. sündinud uuritutest on 0-veregrupiga mehi, s. t. potentsiaalseid seedesüsteemi haiguste kandjaid, tunduvalt rohkem (kusjuures erinevused on statistiliselt usaldusväärsed). Eriti suur mõju on sünnimomendil (sünniaastal ja -kuul) psühhilistele näitajatele — ekstra-intravertsusele, neurootilisusele jm. Jõuti järeldusele, et väliskeskkonna tsüklilisus tingib genotüübi erinevuse ajas.

Esinejale esitati hulgaliselt küsimusi. Ettekannet jälgis suure huviga ka eesti antropoloogia rajaja prof. J. Aul, kelle 90. aasta juubelit pühitseme oktoobris.

Kahju, et huvitav külalisettekanne oli ÜTÜ konverentsiga ühel ajal. Kuid loodame, et see ei jää meil viimaseks tutvumiseks Leningradi Kliinilise ja Eksperimentaalse Meditsiini Instituudi juures tehtava uurimistööga.

GUDRUN VELDRE

Lusikaga liiva kandmas

Pärastlõunane Toomemägi. Laupäevaku järelkajad.

Baeri ausamba ümbrus. Poisid rehadega kulu kraapimas, õrnem sugu luudadega teedel eelkäijate hoolast tööd üle tegemas.

Künkal seisab Juhataja. Ta on tubli mees — aitab oma loengute arvelt ka ise kaasa. Põhimõtteks ratsionaalsus. Nii ta ütleb. Ja veel — ega töö ole häbiasi, töö on au.

Veidi tööst ka. Kui meie rajakene puhtaks saab ja tahame poistele appi minna ilmatu suurt maalahmakat riisuma, läheneb jooksusammul Juhataja, kes suunab meid järjest uutele ja uutele teedele «värsket muljet jätma.» Nii see algab...

Üks tee puhtaks. Uuesti üle. Aga tolm ja pisike tuulest kantud puuraag? Ära võtta! Lehekesed künka pealt kivide vahelt? Ära võtta! Juhataja osutab rehaga järjest uutele ja uutele objektidele. Aga üle on jäänud üksnes kivid. Mis siis ikka — ära võtta! Kivi kivi haaval Toomemäge laiali kandma. Suu pidada ja edasi teenida. Käsk on vanem kui meie keegi.

Tegelikult me riisumegi esimest korda ja hoiame esmakordselt käes luuda. Inimene õpib, kuni elab. Juhataja käes käib kõik imekähku. Manitsuste saatel saavad kividki uue ilme. Ratsionaalselt! Peamine — koristada sealt, kus silma alla jääb. Muu pole oluline. Tööpõlgurid kehitavad õlgu ja arutavad isekeskis, et ju jätab Juhataja ka kodu koristades voodialused puutumata...

Kilpla uksed on kõigile valla. Homme jälle!!!

ENE VEIKSAAR
KATRIN KASELA
ajak. 1. kursus

Mõttejuppe maiaktuselt

Aulaaknaid riivas tuline päikeseketas, soe õhk küündis paarikümne kraadini. Kel mahti ja kel harjumus, see tuli ka sel ilusal 30. aprillil 1. mai aktusele.

● **Riivamisi dots. FRED KUDU päevakõnest.** Ta puudutas õppimist mitmel ajajärgul. On üldiselt teada, kui raske oli haridust omandada kodanlikul ajal: õppemaks, ühiselamu ja töökoha puudus... Viimastel aastatel kippus jälle hoolitsemist ülearu olema — kehvemate kursuselt kursusele vedamine jne. Nüüd peaksid kõrgkooliuuendused tudengile rohkem iseseisvust andma. F. Kudu mainis sedagi, et kodanlikul ajal karmi õpiaja läbi teinud noor, kes pidi ise õppeained leidma, õppemaksu tasuma, eluaseme ja töökoha otsima, lõi enamasti hiljem elus läbi. Meenutada tasub ka tolleaegseid üliõpilasorganisatsioone, kus õppejõu ja üliõpilase suhtlemine oma eriala ja hobide tõttu tänasest vahel tihedam oli. Praegu kipub suhtlemine sageli vaid loenguga piirduma. Ka üliõpilaste omavalitsus ja komsomol vajavad hädasti uusi töösuundi, tudengite tegevus ei piirdu vaid nõukogudes osalemisega. Üliõpilaskonna vaimsele pingele annaks aga head lõdvestust kehaline harimine, mida ei saa teha käskude-keeldude, vaid hea tahtmisega. Nii et tegutsegem!

● **Aktus jätkus autasustamistega.** Sõja- ja tööveteranide nõukogu esimees prof. Johannes Kalits ning ametiühingukomitee esimees Helve Kabur andsid kätte Tööveterani medalid. Nende omanikud on nüüd URVE HANKO, LAINE HONE, JOHAN JAAKO, HELLA LAAN, INGRID LOOSME, EINIKE NAARITS, SULEV MARAMAA, OLAF PRINITS, MARTA RAISMA, MALL SEPP, LEMBIT SUIT, KALJU TAMMERA, NORA TOOTS, LIA URBA ja LEILI VELDI.

● **SOTSIALISTLIKU VÕISTLUSE** võitjad pärjati samuti.

✻ Teaduskondadest olid parimad **arstid.** Järgnesid bioloogia-geograafia-, ajaloo-, keemiaos., füüsikaos., õigus-, majandus-, filoloogia-, matemaatika- ja kehakultuuriteaduskond.

✻ Kõikidest kateedritest viis parimat: **psühhiaatria, botaanika ja ökoloogia, neuroloogia ja neurokirurgia, matemaatika õpetamise metoodika ja arvutusmatemaatika kateeder.**

✻ Teaduskonniti jaotusid edukamad kateedrid järgmiselt: psühhiaatria, botaanika ja ökoloogia, matemaatika õpetamise metoodika, soome-ugri keelte, rahanduse ja krediidi, spordifüsioloogia, üldajaloo, riigi ja õiguse teooria ja ajaloo, geofüüsika ja orgaanilise keemia kateeder.

✻ Ühiskonnateaduste kateedritest oli taas võitja NLKP ajaloo kateeder.

✻ 728 õppejõu konkurentsis olid 10 edukamat (tähestikulises järjekorras) **Ain-Elmar Kaasik, Johannes Kalits, Herbert Ligi, Juri Lotman, Antidea Metsa, Janno Reiljan, Juhan Tuldava, Arved Vain, Gennadi Vainikko, Elmar Vasar.**

✻ Professorite grupis: A.-E. Kaasik, J. Kalits, H. Ligi, J. Lotman, A. Metsa, L. Raid, H. Piirimäe, J. Tuldava, G. Vainikko, E. Vasar;

✻ dotsentidest ja vanemõpetajatest: V. Kalnin, K. Karlep, E. Kukk, I. Orgo, A. Paves, O. Raju, J. Reiljan, A. Reinmaa, T. Tenno, A. Vain;

✻ assistentidest ja õpetajatest: V. Brilis, H. Everaus, T. Kukk, R. Kõiveer, H. Laanekask, P. Olesk, A. Piirimägi, Ü. Toome, I. Vaasa, H. Vahemets.

✻ Laboritest olid edukaimad molekulaarse modelleerimise, keskkonnakaitse/ füüsika ja nägemise tervishoiu labor.

○ Teadusosakonnas tunnistati parimaiks konstrueerimis-eksperimentaalosakonnast projekti peakonstruktor Ennu Kasearu, treial Aleksander Dolgopolov, elektrik-lukksepp Tarmo Lutsar, meister Liina Lääne tegevus;

✻ osakondadevahelises võistluses oli esimene aspirantuuriosakond (Salme Laar) ja edukamad töötajad Sirje Mark, Ernest Teetsov, juhtivinsenerid Riina Laidvee, Lilie Pung;

✻ Muuseumidest võitis ajaloomuuseum, muuseumitöötajaist tunnistati edukaimaks vanemteadur Aleksei Paukson ja teenija Olga Tornius ja peavarahoidja Anu Laansalu.

✻ Administratsiooni allasutustest võitsid kirjastus- ja trükiosakond ning vanemtöödejuhataja jaoskond. Kutsealade parimad olid: sanitaartehnik Andres Sirk, krohvija Selma Volk, maalrid Lille Lõhmus ja Helju Aim, laudsepp Hannes Peetso, autojuht Andrei Martikainen, bussijuht Valdur Loide, trükitööline Aino Laas, raamatupidaja Ive Toom, toimetustöötaja Ljudmilla Onoprijenko, komandant Siivi Kruuv, meister Vladimir Sinodski.

✻ Teadusraamatukogu osakondadevahelises võistluses oli tublim infoosakond.

● **Üliõpilaste õppetöö-, olme- ja puhketingimuste parandamise konkursi võitis uuesti majandusteaduskond,** järgnesid arstid ja bio-geo.

● **Ühiselamutest oli parim Leningradi mnt. 27,** seejärel Tiigi 14 ja kolmas Leningradi mnt. 25.

● Kaadriosakonna juhataja Asta Liivak luges ette minister Väino Rajangu maikäskkirja.

Kena kammerkoorilaul ja aktus sai läbi. 1. mail oldi kui üks mees rongkäigus. Koos maipühaloosungitega juhiti tähelepanu ka keskkonna paremale kaitsmisele.

Kokkusurutult foorumist

24. ja 25. aprillil toimus TPI aulas Eesti NSV üliõpilasfoorum. Ametlikku järjekorranumbrit üritus ei kandnud, kuid teadmiseks niipalju, et viimati teostus samalaadne ettevõtmine 11 aastat tagasi.

Ülikoolist läks foorumile enim delegaate — kirjade järgi 108. Ilmselt ainukese kõrgkoolina töötati enne üldjoontes välja oma platvorm ning jaotati esinejate vahel teemad. Juhtusin kuulma, kuidas Ülo Veldre palus foorumit juhatanud Andrus Laurenilt enne esimese istungi algust, et ülikooli sõnavõtjail lastaks esineda järjestikku. Hoolimata saadud nõusolekust segati foorumil ülesastumistest siiski paras «kokteil».

Vaieldamatult peamiseks teemaks, mis sõnavõttudest koorus, oli ENSV Üliõpilasliidu ja tema häälekandja loomise vajadus. TRÜ-st kõnelesid sel teemal **Ülo Veldre** (žurn.) ja **Asko Pohla** (õigust.). Enamjaolt esimesena nimetatu poolt väljatoodud üliõpilasliidu vajalikkuse idee võiks kokku võtta järgmiselt:

— üliõpilased on praegu killustatud nii kõrgkoolide kui ka ühiskondlike organisatsioonide vahel;

— meie huvid vajavad kaitset vabariigi tasemel, selleks peab olema konkreetne väljund. ENSV Üliõpilasnõukogul on rohkem nõuandev hääl, paljuski käivad olemasolevad probleemid tal üle jõu;

— tudengkonnas ühise eetilise platvormi ja missioonitunde loomiseks, juhtimis- ja suhtlemiskogemuste saamiseks, olemasolevate üliõpilasprobleemide avalikustamiseks ja lahendamiseks, seni mitteorganiseerunud üliõpilaste ühendamiseks ja veel paljuks muuks on vaja Üliõpilasliitu.

Ülo Veldre rõhutas, et loodaval liidul peab olema oma häälekandja. Saalist tulnud vastuväite, et enamikul kõrgkoolidel on juba oma häälekandja, pareeris ta nii: «Ka igal rajoonil on oma ajaleht, millegipärast aga ilmuvad veel vabariiklikud ajalehed.» (Kiiduavaldused.)

Mõned hilisemad ülesastujad kahtlesid liidu loomise vajalikkuses. Tekkinud väitluses jäid peale liidu idee pooldajad.

Sisuka sõnavõtuga esines **Toomas Anepaio** (ajalugu), kelle kõne põhimärksõnaks oli **usaldus.** Narrilt vähe on usaldust meie iseseisvalt tegutsemise suhtes, tõdes ta. Tsiteerides Leninit ja tuues otse tänasest näiteid leninlike normide rikkumisest, pani T. Anepaio kohalviibivatele komsomolijuhtidele südamele süvendada demokraatiat. Korraldajatele tegi ta aga ettepaneku, et foorumi kõnedest trükitaks — nagu 20 aastat tagasigi — stenogramm; ja nüüd juba rohkem kui 200 eksemplaris.

Kaupo Kindsigo (õigust.) rääkis otsekoheselt sõjalise õpetamise valukohtadest kõrgkoolides. Sõjaliste kateedrite jäikus suhetes tudengitega, õppemetoodika mittesobivus armee läbinud noormeestele, õppetöö ajalise intensiivistamise ning sisulise korrigeerimise vajadus — kõik kõneleja poolt esiletoodu tekitas saalis elavat vastukaja. Ülo Veldre lisas nimetatud probleemidele veel ühe vastuoksuse — sõjalise õpetuse tunde ei arvestata üliõpilase normeeritud õppekoormusesse, küll aga mõjutab sõjalise eksami tulemus stipi jagamist.

ÜTÜ ja üliõpilasteadusega seostuvaid küsimusi käsitles **Toomas Särev** (arstit.). Kõneleja leidis, et on vaja suurendada ÜTÜ rolli kõrgkooli ja teaduse taastootmisel ning üliõpilastele juhtimis- ja organiseerimiskogemuste andmisel. T. Särev pooldas üliõpilasliitu, mille raames tulevikus võiks seni üksikult tegutsevad ÜTÜ ringid tihedamalt suhelda, korraldada ühisuuringuid, aktsioone jm. Ta juhtis ka tähelepanu vajadusele noori spetsialiste julgemini edutada ning avardada nende sõiduvõimalusi välismaale.

Kalev Vilgats (ajalugu) klaaris mõningaid vääritmõistmisi ja valeinformatsiooni, mis puudutasid ülikooli aulas toimunud fosforiidikoosolekut. Vastuseks sm. Kasikovi 18. aprillil «Õhtulehes» avaldatud kriitikale mainis oraator, et on andestamatu samastada natsionalismi ja rahvustunnet. K. Vilgats tegi ettepaneku, et üliõpilased võiksid ühendada oma kursuse- ja diplomitööde teemad fosforiidiprobleemidega, samuti et EÜE-s olevad tudengid võtaksid südameasjaks maarahva hulgas selgitustöö tegemise.

Vajakajäämistest ahelas ülikooli komsomolikomitee — teaduskonna komsomolikomitee rääkis **Alar Pandis** (matem.): ülevalt tulevad lubadused ei toida, kui neile ei järgne konkreetseid tegusid. Peatudes omavalitsuse tegutsemisel ülikooli matemaatikateaduskonnas, oli kõneleja resoluutselt vastu ülikooli komsomolikomitee poolt nõutavaile bürokraatlikele aruannetele.

Heiki Sibula (õigust.) pulti jõudmise ajaks olid tema südant vaevanud probleemid juba räägitud. Kõneles ta aga ülikooli materiaalse baasi viletsusest, tuues markantseid näiteid.

Priit Teder (komsomolikomiteest) tuli foorumi ette, et õigustada tänavu eriti terroristlikuks muutunud suvemalevat. See ülikooli «musta pesu pesemine» ei väärinud vabariigi üliõpilaskonna tribüüni. Ilmselt just sellelaadseid sõnavõtte silmas pidades nimetas «Noorte Hääl» foorumit arvamuse avaldamise algkooliks.

Sellega on ülikooli esindajatel ring peal, teisi sõnavõtte ei lase refereerida napp leheruum — veel üks argument üle-eestilise üliõpilaslehe loomiseks. Foorumil tõstatunud küsimustele vastamiseks said samas sõna haridus- ja teadusametiühingute vabariikliku komitee esimees **Sven Otik**; ca 1,5 tundi kestnud mikrofoorumi suure foorumi sees andis kõrg- ja keskeriharituse minister **Väino Rajangu.** Viimasena kõnelnud ELKNÜ KK esimene sekretär **Arno Almann** aga ütles küsimustele vastates, et ta toetab Tartu tudengite mõtet Gagarini I asuva hoone ennistamiseks üliõpilasmajaks.

Mis allakirjutanul veel südamele jäi? Tahtnuks, et organiseerijad sättinuks asjad nii, et peale suu puhtaks rääkimist saanuks üliõpilaste esindajad ka ise midagi otsustada või valida. Kuid uus ENSV Üliõpilasnõukogu esimees valiti vana moodi üle 200-liikmelise foorumi seljataga nõukogu poolt, kelle 39 liikmest oli kohal 20... Vähe on osalejate klassifitseerimisest arvamuse avaldamise algkooli, kui tunniplaanis sellist ainet ei olegi.

Enne otste kokkutõmbamist luges ENSV Üliõpilasnõukogu uus esimees Asko Pohla ette foorumi otsuse projekti:

1. ENSV Üliõpilasnõukogul töötada 1. oktoobriks välja Üliõpilasliidu põhikirja projekt ja panna see kõrgkoolides arutusele.

2. ELKNÜ KK-l saata foorumil tõstatatud ettepanekud ja märkused lahendamiseks ENSV vastavatele ministeeriumidele, ametkondadele ja kõrgkoolide rektoraatidele ning informeerida kõrgkoole nende lahendamise käigust.

3. Pidada otstarbekaks 1—2 aasta pärast kutsuda kokku järjekordne üliõpilasfoorum.

Otsus võeti vastu ühehäälselt (üks erapooletu).

IVO RULL

P. S. Et ülevaade täielikum oleks, lisagem siiski ka ülejäänud foorumil puudutatud valdkonnad. Need olid:

— üliõpilaskooperatiivid

— õppekirjanduse vähesus ja mittevastavus nõuetele

— mitmete tudengielu reguleerivate seaduste aegumine

— ühiselamud, tudengipere probleemid

— huvialaklubid

— bürokraatia negatiivne mõju ajakirjandusele.

Lugeja muretseb

5. MAIL OLI AJAKIRJANDUSE PÄEV

1.

● Ta on pahane, lausa ärritatud: «Kaua see **SUITSETAMINE** siin kestab? Kirjutasite küll lehes, aga keegi ära ei keelanud.» Temal, ülikooli töötajal on ju mõneti õigus — mõttevahetus tekkis, punkti ei pandud lehes ega ülikoolis endas. Toimetus on siiski seda meelt, et vaevalt palja keelamisega olukord muutub ja ei ole meie ka kompetentsed punktipanijad. Lugeja jääb ootama otsustavat sõna. KES VASTAB?

2.

● «Kas **OMAVALITSUSEGA** ongi kõik? Arutasite, panite tudengid nõukogusse. On see tõeline omavalitsus?» Küsija on noor õppejõud, hiljutine tudeng, kes rahulikele kaaskondlastele piisavalt «muret» tekitas. (Võib-olla ka need, kelle mõtteavaldused praegugi mõne meelest «üle ääre ajavad», on mõne aasta järel nii oma ala kui ühiskondliku mõtte edasikandjad, tunnustatud loovisiksused?) Ta ei ole OV seisuga rahul. Rahulolematud on ka paljud reatudengid, kelle meelest midagi muutunud pole. Reatudengist vaevalt suunanäitajat saab, selleks hulk valitud üliõpilasi osakonnas, teaduskonnas... Ajaleht ei ole OVd veel maha matnud, väitlust jätkama on kutsutud kõik. Ka esimestest praktilistest sammudest.

3.

● «Miks ei jätku reatudengi algatatud mõttevahetus **«AVAMEELSELT KOMSOMOLIST?»** Ei ole suutnud me kedagi pehmeks rääkida kaasa lööma. Esimene põhjendus — vastama peavad need, kes plaane nõuavad, kelle juhtida ülikooli komsomol.

4.

● «Tõin ühe **UUDISE.** Natuke pikk sai, kaks lehekülge.»

«Pikavõitu jah. Sõnumiks piisab neljast-viiest reast: kes? kus? mis? miks? kuidas?»

«Kateedris vaadati üle ja parandati, et oleksid korralikud ametlikud ajalehelaused.»

«Püha taevas, kas siis «Edasi» sõnumeid ei panda tähele? Vaadake, võrrelge, tehke midagi sarnast.»

Kahelehekülgeline uudis oli kui protokoll. Ka pikem lugu ei pea protokolli moodi välja nägema. Pigem näidakem arutluse käiku, kes mis seisukohal oli, kuidas küsimus ette valmistatud, kui agar oli kuulajaskond jne. Ajalehele kirjutamine ei ole sama, mis koosoleku protokollimine. On tänaseski lehes hoiatavaid näiteid sellest, kuidas üldsõnaliselt kirjutada ei tohi. Edaspidi me neid enam ei avalda.

5.

● **MIKS EI OLE** ajalehes doonorlusest, rahvakontrollist, komsomolielust (kuidas lahutada teaduskonna ühine elu veel komsomoliseluks eraldi?), ÜTÜst... Selliseid küsimusi sajab pidevalt. Kummaline küll, kuid süüdlaseks pooleks jääb ikka toimetus. Miks ei anna endast märku asjaosalised ise? Toimetus sõandab öelda, et aastaid on «välja aidatud» neid, kes «linnukese» pärast lugusid tahtnud avaldada — ülemused nõuavad, et lehes oleks. Kas probleemid ka tegelikkuses lahenevad, kui funktsionäär sule kätte võtab?

6.

● «Tahaks nägupidi näha neid gagarinlasi, kes «TRÜd» **BULVARILEHEKS** peavad (nr. 12),» nõuti ühel päeval läbi telefonitoru. Ei meie neid tea. Bulvarileheks nimetamise peale oli teisigi pahameelehääli. Jäägu see arvamine kinnitama nimetajate endi maitsetaset. Meie siin oleme püüdnud lugejat informeerida ja harida, anda leheruumi tudengile tema pakitsevate probleemide jaoks. Jätkugu nii ja veel tudengilähedasemalt, probleemsemalt.

TOIMETUS

TRÜ komsomolikomitees

5. mail toimus ELKNÜ TRÜ komitee istung. Kuulati ära komitee õppesektori juhataja Katrin Idla (keem. III) aruanne tema isiklikust osast õppesektori juhtimisel.

Arutati RSP toimumise käiku ning karskusliikumise olukorda ülikoolis.

ENSV Üliõpilasnõukogu esimees Asko Pohla andis ülevaate ENSV üliõpilasfoorumist ning üliõpilasnõukogu tegevussuundadest.

Komitee arutas üliõpilaste osavõttu maidemonstratsioonist. Üliõpilaste kodanikuaktiivsuse tõusu näitab keskkonnakaitse teemaliste loosungite kandmine. Samal ajal pöörati mitmete teaduskondade poolt vähe tähelepanu töötajate rahvusvahelist solidaarsuspäeva kajastavatele loosungitele ning ei arvestatud poliitilise demonstratsiooni iseloomu. Mõnede keskkonnakaitse teemaliste transparentide sõnastus ei olnud korrektne ning ei vastanud keskkonnakaitse eesmärkidele.

Komitee andis soovituse NLKP liikmekandidaadiks astumiseks **Jaak Volmerile** (KKT II) ning keeldus soovituse andmisest **Jelena Sahharovale** (v. ravi V), kuna tema ühiskondlik-poliitiline ettevalmistus ei vastanud nõuetele.

Komitee andis soovitused ka mitmele EÜE funktsionäärile.

KOMSOMOLIKOMITEE

TRÜ — EPA

Et populariseerida kergejõustiku harrastamist üliõpilaste hulgas ning samuti sõprussidemete tihendamist TRÜ ja EPA vahel, otsustasid komsomolikomiteed korraldada TRÜ — EPA teaduskondadevahelise matškohtumise kergejõustikus. Võistlused toimuvad teisipäeval, **12. mail kl. 19 TRÜ staadionil.**

Võistlusaladeks on nii meestele kui naistele 100 m, 400 m, 1500 m, (meestele 3000 m), kuul, kõrgus, kaugus ja 4×100 m.

Osa võtavad kõik teaduskonnad ning õppejõud-teenistujad (KKT võistleb kursuste kaupa). Võistkonna suurust ei piirata, sest kõik, kes tulemuse kirja saavad, toovad ka punkti oma võistkonnale.

Iga ala kolmele paremale on komsomolikomiteedelt mälestusesemed ja diplomid. Meeste ja naiste parimat võistkonda autasustatakse rektori karikaga.

Spordiorganisaatorid, juhendeid saate spordiklubist! Ootame kõiki oma teaduskonna värve kaitsma!

NEINAR SELI,
ELKNÜ TRÜ komitee
spordisektori juhataja

Juubilar on Arnold Vaiksaar

29. aprillil täitus kehalise kasvatuse õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonna dekaanil spordifüsioloogia kateedri dotsendil Arnold Vaiksaarel kuus aastakümmet. Sõjajärgsed aastad tõid ta TRÜ kehakultuuriteaduskonda. Aktiivne loomus leidis eduka õppimise kõrval rakendust komsomolibüroo sekretärina. Ülikoolidiplom taskus, pani ta käed külge vabariigi spordielu juhtimisele. Vabariiklikus spordikomitees tõusis ta peagi osakonnajuhatajaks ja aseesimeleks. 1964. a. kutsuti ta tööle ülikooli. Temast sai kehakultuuriteaduskonna dekaan ning kehalise kasvatuse ja spordi kateedri juhataja. Dekaani töö kõrval asus ta spordiliikumise juhtimisest kandidaadiväitekirja koostama.

Oma panuse on A. Vaiksaar andnud ka spordiajaloo õpetamisel. Tublisti üle 10 aasta on ta dekaanina juhtinud kvalifikatsiooni tõstmist. Tema käe alt käivad läbi Balti liiduvabariikide kõrgkoolide kehalise kasvatuse õppejõud, samuti paljude pedagoogiliste instituutide kehalise kasvatuse teaduskondade õppejõud.

Töö kiidab tegijat. Kolleegid soovivad koos juubeliõnnitlusega jätkuvat energiat ja tublit tervist.

Kolleegid
spordifüsioloogia
kateedrist

Esmamuljeid Shakespeare'i lavastusest

Võib liialdamata väita, et inimesele, kes teatrist vähegi hoolib, oli **«Macbethi»** *lavastus «Vanemuises» oodatud teatrisündmus. Shakespeare'i lavastamine on loomingulise võimekuse mõõdupuuks. Seda suurem tähendus on maailmaklassiku kavva võtmisel teatris, kus teda rohkem kui kaks aastakümmet mängitud pole. Pealekasvanud noorele näitlejapõlvkonnale sai lavastus tõeliseks võimete prooviks. Ette rutates ei saa mainimata jätta, et tulemus, nagu ta praeguseks realiseerunud on, ületas kõik ootused.*

* * *

Lavastuse üldine atmosfäär pannakse paika juba esimestel lavaminutitel, mil lavasõgavusest ilmub nõidade kolmik. Need lausa kimäärlikult mõjuvad olevused rabavad oma ebamaisuses, kes nagu maha astunud mõnelt Boschi sürrealistlikult maalilt, lülituvad sujuvalt lavastuse üldisesse õhustikku, võimendades seda oma maagiliselt salapärase kohaloleku ga. Need Macbethi saatuse ettekuulutajad viibivad laval ka siis, kui nad otseselt lavategevusse ei lülitu, jäädes nii kõike neid ümbritsevate vaikivate kommenteerijate rolli, magnetiseerides seda oma vampiirliku lähedusega. Kolme näitlejatari **(Kais Adlas, Helje Soosalu, Kersti Neem)** *plastiline rollijoonis on imeteldav. Nende väline kest on kui leedi Macbethi võimuihast väärastunud hinge väline kehastus. Kuigi leedi Macbeth ei ole ühegi mõrva otsene täideviija, on ta nende kaasosaline ja oma veenmisjõu poolest võrreldav tõelise maagiga.* **Raine Loo** *esituses mõjub naispeategelane läürilise kaunishingena, kelle puhul raske uskuda, et ta meest tapatööle võiks õhutada. Puudu jääb seesmisest veenmisjõust. Leedi Macbeth on naine, kelle ambitsioonid Šotimaa troonile saavad teoks mehe kaudu, keda võimukirest haaratud naine vahendeid valimata oma lõppesmärgi poole juhib. See naispeategelast iseloomustav joon jääb praeguse esituse puhul väheusutavaks. Üks rolli põhiliin — võimuahne naise sisearengu kujutamine — jääb rõhutamata. Sellele vaatamata esineb stseene, mille puhul võib rääkida kõrghetkedest näitlejameisterlikkuses. Võrdselt mõjuv on leedi Macbethi ja tulevase kuninga lähenemine teineteisele lava külgedelt, pärast Duncani tapmist; lembestseen; leedi Macbeth poolunes oma võõra verega rüvetatud käsi pesemas. Need on eredamalt mällusöövinud hetked Raine Loo kehastatud kangelanna lavaelus.*

Näinud nimitegelast mõlemas esituses **(Aivar Tommingas, Jüri Lumiste)** *on tagantjärele lausa hämmastav tõdeda, kui erinevalt on kumbki rollile lähenenud. Tomminga Macbethisse usud ja tunnetad temas toimunud muutusi iga järgneva mõrva järel, usud, et see tugev, kuid otsustaval momendil eneses kahtlev isiksus võib ka südametunnistuspiinades vaevelda. Tomminga puhul saavad nii mõnedki misanstseenid uue rõhuasetuse, mis on psühholoogilises vastavuses rolli sisemise arenguga. Mõrvanud Duncani, on* **Macbeth-Tommingas** *kuriteost rusutud, seda tundeselsundit kogu oma füüsisega edasi andes: muutunud kõnnak, halvatud käed ja pilk (just pilgus nägin hetkelist sarnasust inglise näitleja Malcolm Mc Dowelliga).* **Macbeth-Lumistet** *seevastu näib ta enda poolt kordasaadetud teo ebainimlikkus üsna ükskõikseks jätvat. Kogu etenduse vältel jälgib ta oma kangelast otsekui iroonilise kõrvalpilguga, hetkelised vihapursked välja arvatud, ja oma arutlustes sarnaneb ta pigem Hamleti kui Šoti väepealikuga. Lumiste, kelle välimuses tubli annus inglaslikkust, oleks lausa asendamatu südametemurdja mõnes Maughami salongikomöödias, Shakespeare'i kangelasele näib ta psühholoogilises plaanis alla jäävat.*

Üks lavastuse õnnestunud komponente on muusika **(Peeter Volkonski),** *mis oma intensiivselt tugevneva ja alaneva voona muutus omaette kujundiks, süvendades ideed Macbethi saatuse ettemääratusest.* **Liina Pihlaku** *lavakujundus mõjub oma pompöössusega, mis näiteseltskonnale nende lavalises tegevuses igati abiks on. Mänguruumi heas organiseerimises on oma kindel sõna olnud kunstnikul. Nii mõnigi leidlik detail kujunduses on lavastuse üldpildi dünaamilisemaks muutnud. Ehk oleks võinud veel ka ehtsat suitsu olla (nagu lavaptldi eskiisidelt näha) lisaks sädemeid pilduvale mõõkade ristamisele.*

* * *

«Vanemuise» repertuaar on rikastunud väärteosega. Kuigi tekstile, mida on kaasajastatud ja kärbitud, võib ette heita teatava shakespeare'liku poeetika kadumist, ei ole antud lavastus selle läbi kaotanud. Tähtsam on, et trupp lavastaja **Ago-Endrik Kerge** *juhtimise all ettevõetud ülesandega edukalt toime on tulnud, veenvalt tõestades, et Tartu teatri näol on meil tegemist tõelise akadeemilise kollektiiviga.*

MEELIS METSLANG

Kaks kontseptsiooni

● **Vt. J. Unt «Corrigenda philologica» TRÜ nr. 13**

On tsaari kiri
ta kõikidesse maadesse ju lãlnud...
Seal seisab sees, et petetavat meid
ning et me petujuttusid ei usuks! —
Seepärast usume just. Poleks tõtt
ses loos, ei tsaar neist valedest teeks välja.

Schiller, «Demetrius».

Minu tähelepanu juhiti 10. aprilli ajalehele «TRÜ», kus võõrkeelte kateedri õpetaja J. Unt seab kahtluse alla sõna «haltuura» tuletatavuse sõnast «chalkós» — etümoloogia, mille Sanski-Ivanovi-Sanskaja sõnastik, nagu öeldud, ära toob kui **võimaliku,** *aga* **väheveenva.** *Kui nüüd on näidatud, et niisugune etümoloogia on* **võimatu,** *siis on eesti lugejale küllalt täpselt esitatud selle vaidluspoole argumendid, kelle pärast «haltuura» käsitamine «chalkós'i» sufikstuletisena ongi tunnistatud* **väheveenvaks.** *Küsimus, mille me siit edasi seame, on: miks pole J. Undi ja teiste selle etümoloogia seniste vastaste esitatud argumendid siiski lõplikult veennud V. Ivanovi & Co-d? Kas nendes argumentides on mingi viga?*

Me näeme J. Undi puhul, et viga pole argumentides, küll aga etümoloogilise menetlemise viisis. Antichalkoslased nimelt püüavad **induktiivselt tõestada teatava keelenähtuse mitte-olemasolu!** *Kui tuua üldmõistetav paralleel, siis umbes sama oleks tõestada, et jänest pole olemas, kuna teda pole ühes läbivaadatud metsas, teises läbivaadatud metsas, kolmandas läbivaadatud metsas jne. Ühesõnaga:* **induktiivne meetod** *(scanning), mis on üsna hästi kasutatav millegi* **olemasolu** *tõestamiseks, ei kõlba, näitamaks millegi olemasolu* **võimatust,** *ka etümoloogias, kui... (ning siin on minu ja J. Undi seisukohtade lahknevuse usutavasti kõige järsem lahe)... kui on tegemist osaliselt* **avatud süsteemiga, milleks on loomulik keel.** *J. Undile on «haltuura» tuletus sõnast «chalkós» sama vigane kui arvata, et kaks korda kaks pole mitte neli, vaid viis. Arvan, et see võrdlus väärib tähelepanu, kuivõrd osutab J. Undi üldisele keelekontseptsioonile, mille taustal tema menetlemine muutub mõistetavaks ning aktsepteeritavaks. Nimelt käsitab J. Unt loomulikku keelt suletud süsteemina, mille arengu katavad täiesti ära* **häälikuseadused** *ja kus seetõttu pole mingit «määramatuse ala» (nn. hard conception). Seevastu keele käsitus osaliseltki avatud süsteemina (soft conception) mõõnab, et keele ajaloolises arengus on ka niisuguseid muutusi, mis häälikuseadustele ei allu — näiteks* **koartikulatiivsed muutused,** *sealhulgas ka koartikulatiivne dissimilatsioon, millest võib kõnelda etümoloogia «chalkós» — «haltuura» puhul. J. Unt ütleb selle peale lihtsalt: «Paraku pole sellist dissimilatsiooni kreeka keeles teada» ja manifesteerib taas oma keelekontseptsiooni, milles koartikulatiivne,* **fenotüübiline** *muutus peab tingimata taanduma häälikuseaduslikuks,* **genotüübiliseks.**

J. Unt, kes pedagoogi-normatiivistina täiesti ootuspäraselt käsitab **loomulikku** *keelt (mis on teatavasti pooleldi looduslik objekt) suletud süsteemina, püüab samas üht* **kunstlikku** *ning üsna lihtsat «keelt» (semiootilist süsteemi) käsitada avatuna. Jutt käib pühakute süsteemist seoses sõnaga «märter» ning selle kas vabast ja metafoorsest või rangest ja kanoonilisest tõlgendamisest. Et see küsimus on arutusel Voltaire'i pärast, siis on vaevalt põhjust pahaks panna apostli ja märtri eristust katoliiklikus kanoniseerimistraditsioonis. Voltaire polnud ju hussiit! Peale filoloogilise on ilmselt vaja veel ka teoloogilist nädalalehte.*

LINNAR PRIIMÄGI

Kommentaariks

Poleks arvanud, et arutlusaluses küsimuses on võimalik uuesti eksida, kuid oponent oma eksimatu järjekindlusega on selleks siiski veel ühe võimaluse leidnud.

Asi pole jänese-võrdluses, kuigi sellel ei ole väitlusteemaga mingit seost: vanakreeka keelt on mitmed põlvkonnad teadlasi nii põhjalikult uurinud, et ükski jänesehaak pole registreerimata jäänud; vahest vaid mõni kirbu suurusjärgus tegelane hüppab veel tabamatuna ringi. Asi on tolles «koartikulatiivses dissimilatsioonis», mille abil L. Priimägi püüab tuletisele *chalk-> chalt-* eluõigust säilitada.

Juba 2. a.-tuh. e. m. a. toimus kreeka keeles dissimilatsioon sõnades, kus naabersilpides olid aspireeritud klusiilid e. sulghäälikud: esimene neist muutus vastavaks aspireerimata klusiiliks, näit. *ch-ch> k-ch.* Sellistena olid nad kreeklastele piisavalt erisugused, mõnes vormis aspireeritud klusiil koguni taastus. Kuid siiski: *ch*-ga tähistatav aspireeritud klusiil *kh* on ju klusiiliga *k* väga sarnane — ehk võis kesk- või uuskreeka keeles (kuigi me siingi sõnastikest ühtki *chalt*-sõna ei leia) üksikjuhtudel siiski toimuda edasine erisuguseks muutumine e. dissimilatsioon? On ju keel osaliselt avatud süsteem, nagu L. Priimägi manitsevalt meelde tuletab. See tõdemus aga jääb kasutuks fraasiks, kui süsteemi ennast ei tunta ning seda tegelikult kinnise ja muutumatuna käsitatakse. Nimelt olid aspireeritud klusiilid juba 1. sajandiks m. a. j. Kreekas kõikjal kaotanud oma klusiilsuse ning muutunud spirantideks (asjaolu, mida L. Priimägi võinuks teada saada ka kreeka häälikulukku süvenemata, ikka tollestsamast tema poolt viidatud T.-R. Viitso artiklist). Niisiis «dissimilatsioon» *halk-> halt-*? Ehk oleks targem sellest loobuda ning väita, et tegemist on hoopis vastupidise nähtusega, assimilatsiooniga: *lk > lt*? Kuid et ka sel viisil konkreetse keele ja antud konkreetse sõna suhtes midagi tõestada ei õnnestu, siis oleks vist veelgi mõistlikum kinnitada, et sõnas *chalkos* on MILLALGI toimunud muutus *k>t*, mis on leidnud aset KEELES kui abstraktses avatud süsteemis ning mille ainsaks põhjenduseks, seletuseks ja tõestuseks on muutuse eesmärk: et L. Priimäele võiks käesolevas diskussioonis õigus jääda.

Ise eelistan sel juhul eksida koos võrdlev-ajaloolise keeleteadusega ja loogikaga. Viimase juurde jään ka teises vaidlusküsimuses, mille juurde võiks lisada, et eelmises kirjutises viidatud hagiograafiaspetsialist D. Attwater on ise katoliiklane, ja et ka üks tema poolt osutatud monograafia (autoriks O. Culimann, 1954) kannab meiegi väitluse jaoks huvipakkuvat pealkirja, milles sõnad pole ilmselt mõeldud üksteist välistavatena: «Peter: Disciple, Apostle, Martyr». Kuid küllap tuleb katoliiklikelgi autoriteetidel oma väljendusviisi parandada, kui L. Priimägi peaks tõepoolest teoloogilise nädalalehe rajama ning edaspidigi valvsalt «kanoonilisi eksitusi» registreerib.

JAAN UNT

P.S. Lugejale võib näida, nagu kõncleksime viimase punkti suhtes L. Priimäega teineteisest mööda. See tuleb sellest, et osava väitlejana sofistlikke traditsioone järgides on L. Priimägi nihutanud vaidluse lähtekohta; «apostli ja märtri eristamist katoliiklikus kanoniseerimistraditsioonis» pole keegi kunagi kellelegi pahaks pannud. Jutt oli hoopiski muust, vrd. tsitaate L. Priimäelt mu eelmises kirjutises.

PA'-30

NÜÜD ON SIIS AJASTAADIONILE 30 RINGI PEALE TEHTUD, KUID TUNDUB, ET JÕUDU TULEB SULLE AINA JUURDE, MIS SEST, ET LEHETEGEMINE SEOSTUB ENAMASTI TOKKEJOOKSUGA. EI JÄÄ SOOVIDA MUUD, KUI SÄILITA TEMPOT. MEIE AGA TOUSEME TRIBÜÜNIDEL PÜSTI JA APLODEERIME! **«TRÜ»**

ARSTITEADUSKONNA ÜTÜ KEVADKONVERENTS

toimub 13.—14. mail. Sektsioonide istungid:

13. mai

10.00 Plenaaristung teemal **«Valu sündroom meditsiinis»** (Linkbergi nim. aud.)

13.00 farmaatsia (keemiahoone aud. 416), farmakoloogia (Vana Anat.), füsioloogia I (Uus Anat.), mikrobioloogia (Vanemuise 46), meditsiiniajalugu ja tervishoiuorganisatsioon (Vanemuise 46), otorinolarüngoloogia ja oftalmoloogia (Heidemanni 1), pediaatria (Oru 3), spordimeditsiin (Puusepa 8 aud. 63), stomatoloogia I (Nõukogude väljak 6), teraapia (Lätte 17).

15.00 kirurgia I (Linkbergi nim. aud.), psühhiaatria (Staadioni 48), sünnitusabi-günekoloogia I (Lätte 36).

14. mai

10.00 dermatoveneroloogia (Vallikraavi 25), neuroloogia (Puusepa 2). Jätkuvad füsioloogia, kirurgia, stomatoloogia, sünnitusabi-günekoloogia sektsiooni istungid.

14.00. Plenaaristung. Kokkuvõtete tegemine. (Linkb. aud.).

20.00 TRK «Lõbus lesk» ja jalakeerutamine. (Leningradi mnt. 27 kohvikus).

ÜTÜ nõukogu

LOODUSKAITSERINGIS

Pühapäeval, 10. mail toimub looduskaitsepäeva üritusena Väikese Illimari pargi korrastamine Ahjal. Väljasõit Tartust kella 9.25-se bussiga.

* * *

Kolmapäeviti alates 13. maist toimub Raadil Kalev Pildi juhendamisel linnulaulu kuulamine. Kogunеme kl. 6.30 kalmistu peaväravas.

Juhatus

«VALHALLA»

13. mail kl 18.30 mängib «Valhalla» TRÜ klubis Noor-Eesti seltskonda elustavat teatriõhtut «Jeunesse oblige».

1986. AASTA LUULEARUTELU

toimub Tallinna Kirjanike Majas 13. mail kl 15. Kõik luulehuvilised on teretulnud.

ENSV Kirjanike Liidu luulekomisjon

TÄHELEPANU, AIANDUSHUVILISED!

TRÜ aianduskooperatiivis «Ojapalu» asupaigaga **Illil Elva** raudteejaamast 5 km kaugusel on vabanenud 1 koht. Kooperatiivi juhatus kuulutab välja konkursi selle koha täitmiseks.

Uus liige peaks olema TRÜ töötaja, ta peaks olema valmis kiirendatud ehitustegevuseks ja aktiivseks maaharimiseks, sest mainitud krundil on tööd alles algstaadiumis ning see mahajäämus vajab kõrvaldamist. Sellele krundile on kinnitatud aiamaja tüüpprojekt «Ene».

Soovijail tuua avaldused TRÜ aü-komiteesse hiljemalt 15. maiks. Lisainfo telefonil **3 54 78.**

REIN LEPIK,
kooperatiivi juhatuse
esimees

LEITUD

Spordi*show*'l leitud naiste käekell. Omanik saab kätte komsomolikomitee arvestussektorist.

Toimetaja kt. INDREK UDE

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel 3 61 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 2069. Tiraaž 3000.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ
TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 18 (1490) Reede, 15. mai 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

EKP TRÜ komitees

● 27. aprilli koosolekul võeti NLKP liikmeks stažöör-uurijad **Margit Sutrop** filosoofiakateedrist ja **Piia Post** geofüüsika kateedrist.

11. mail kinnitati parteikoosolekute otsused võtta NLKP liikmeks **Erik Allikmets** (ravi IV), **Toomas Ellervee** (ravi VI), **Margus Peeba** (ravi VI), **Aivar Vinne** (org. keemia kateedri assistent) ja **Egon Konsand** (õig. V); liikmekandidaadiks **Riina Kiik** (ajal. II), **Üllar Kaljumäe** (spordimed. V), **Toomas Särev** (ravi VI) ja **Ülle Ninaste** (keem. III).

● **Eelmisel komitee koosolekul arutati ka EKP Tartu linnaorganisatsiooni revisjonikomisjoni akti.** Liikmemaksu tasumisel on vahel unustatud arvestada kõiki honorare, preemiaid, lepingulisi töid jm. sissetuleku liike. Otsus kohustab kontrolli tulemusi arutama kõigis parteiorganisatsioonides.

● **Komitee kuulas ära ka õigus- (prodekaan Jaan Sootak ja parteibüroo liige Indrek Koolmeister) ning majandusteaduskonna (parteibüroo sekretär Janno Reiljan) informatsiooni eksperimendist.** Kohal olid ka üliõpilasprodekaanid. Eksperimendi teemal pakub «TRÜ» sel semestril veel üht-teist lugeda.

● **27. aprilli koosoleku põhiprobleeme oli aga füüsikaosakonna parteibüroo töö õppe-kasvatustöö intensiivistamisel** (ja sellest lähemalt mõnes järgmises lehes).

NB! Kuigi tänasesse lehte oli planeeritud ülevaade parteiaktiivi nõupidamisest, otsustas toimetus mairongkäigu loo kasuks. Lubatud materjal järgmises lehes.

Mairongkäigu kultuurist

SELLE AASTA maipühad on minevikuks saamas. Meelde jäävad nad sellepärast, et esmakordselt tulid mitme teaduskonna üliõpilased demonstratsioonile «oma» loosungite ja transparentidega. **Esmaspäeval parteikomitees toimunud arutelu** kajastuseks olgu järgnevad read.

Noorsoo aktiivsuse tõusu ja demokraatia laienemise ajal on üliõpilaste soov aktuaalsete üldriiklike asjade otsustamises osaleda loomulik ja tervitatav. Et fosforiidimaardla kasutuselevõtt on just selline asi, pole kahtlust. Et üliõpilased astuvad oma arvamusega välja ülelinnalisel poliitilisel demonstratsioonil, tuleb lugeda küsimuse enda tähtsuse vääriliseks.

Aasta-aastalt oleme harjunud suhtuma maidemonstratsioonisse kui rõõmsa kevadpüha üritusse, mille üldpoliitilised loosungid meid otse ei puuduta. Nüüd olukord muutus. Mailoosungite kõrvale hakkasid tulema uued ja maipühadega traditsiooniliselt mitteseonduval teemal. Parteikomitee seadis üles kaks põhimõtet. **Esiteks.** Mairongkäik on poliitiline demonstratsioon, mille põhisuunise paneb paika Kommunistlik Partei, ning muud meeleavaldused toimuvad selle raames. **Teiseks.** Ülikooli kolonn on ühtne, iga meie embleemi ja lippude järel tuleva üliõpilase või õppejõu väljanägemine või loosung pole tema ainuisiklik asi, vaid puudutab kõiki, kellega ta koos sammub. Mõlema põhimõtte teokstegemine jäi teaduskondade hooleks. Teaduskonna parteibüroo ja dekanaadiga kooskõlastatud üliõpilaste ettepanekud tuli esitada parteikomiteele. Muid käske või keelde ülikooli juhtkonnalt ei lähtunud.

ASJA ARUTAMISEL parteikomitees selgus, et enamik teaduskondi eri loosungitega välja tulla ei kavatse. Bioloogidelt-geograafidelt olid kavandid laekunud, parteisekretäril soovitati koos üliõpilastega nende hulgast sobivad välja valida.

(Järg 2. lk.)

Järgmisel nädalal tuleb TRÜ spordiaktiivil korraldada Eesti NSV 35. üliõpilaste spartakiaad. Esimene niisugune Eesti kõrgkoolide kompleksvõistlus peeti 1952. aastal, ülikooli taasavamise 150. aastapäeva ürituste ajal. Nende aastate jooksul on muutunud spartakiaadi kavva kuulunud spordialade loetelu ja konkureerimise tingimused, isegi kõrgkoolide nimekiri, kuid muutumatuks on jäänud sportlik hasart, püüdlemine võidu ja paremate tagajärgede poole.

Tänavuse spartakiaadi kavva kuulub 13 spordiala: kergejõustik, klassikaline maadlus, korvpall, laskmine, lauatennis, male, orienteerumine, rühmvõimlemine, tennis, ujumine, võrkpall, väravpall ja juba jaanuaris peetud suusatamine.

Võrreldes varasemate aastatega on uudiseks see, et korv- ja võrkpalli eeskujul peetakse nüüd eraldi meeskonna- ja naiskonnavõistlusi kõikidel spordialadel. Nii on TRÜ-l suusatamise eest kirjas meeste arvestuses esikoht, naiste arvestuses teine koht EPA järel. Spartakiaadi üldvõidu pärimiseks on vaja osaleda neljal kohustuslikul alal (kergejõustik, korvpall, suusatamine, võrkpall) nii meeste kui naiste arvestuses ja ülejäänud valikaladest saada arvestuslik tulemus veel 10 alal (kas meeste või naiste arvestuses). Seega kuuluvad iga kõrgkooli arvestusse 18 ala (24-st võimalikust) punktid järgmise skaala kohaselt: esikoht alal 4, teine 3, kolmas 2 ja neljas koht 1 punkt. Mullu, kui alade ring oli väiksem, kogus TRÜ 38, TPI 28, EPA 21 ja TPedI 21 punkti.

Eesti üliõpilassportlased kogunevad Tartusse

Spartakiaadil võivad kaasa teha **päevase osakonna üliõpilased ja aspirandid, kaugõppijad jäävad eemale. Iga distantsi või harjutuse võitja saab Eesti NSV 1987. aasta üliõpilaste meistri nimetuse ning vastava märgi ja suveniiri.** Kuivõrd kõrgkoolid kuuluvad ametiühingute spordiühingu hoolduse alla, siis «Dünamo» või «Tööjõureservide» ridadesse kuuluvad üliõpilased oma õppeasutuse eest võistelda ei saa, kuigi individuaalselt võivad tulla üliõpilaste meistriks. Keeruline värk!

Eesti NSV KKEH Ministeeriumi poolt on välja pandud rändauhinnad: üldvõitjale ja iga spordiala parimale kõrgkoolile (korvpallis, võrkpallis ja väravpallis eraldi meestele ja naistele). Mullu pälvis TRÜ rändauhinnad kergejõustiku, naiste korvpalli, lauatennise, male, orienteerumise, rühmvõimlemise, tennise, ujumise ja naiste võrkpalli eest, TPI meeste korvpalli ja meeste võrkpalli, EPA klassikalise maadluse ja laskmise eest (väravpalli ei olnud kavas). Tänavu tuleb juurde kaks rändauhinda — parim kõrgkool meeste ja naiste arvestuses.

Kuhu minna vaatama ja kaasa elama?

Sündmused hakkavad hargnema juba **neljapäeval, 21. mail** TRÜ ja EPA võistkondade kohtumistega **pallimängudes. Kell 16.30** on TRÜ spordihoones vastamisi väravpallurid, **kl. 18** naiskorvpallurid ja kell 19 korvpallimeeskonnad. **Reedel, 22. mail kl. 17** algavad Tähtveres «Dünamo» ujulas ujumisvõistlused. **Kl. 18 ja 19** mängivad TRÜ spordihoones TRÜ ja EPA võrkpallurid.

Laupäev, 23. mai

kl. 10 TRÜ spordihoone, maneež — maadlus
kl. 11 TRÜ spordihoone — võrkpall, male
«Dünamo» spordikompleks — tennis, ujumine
«Kalevi» lauatennisesaal — lauatennis
Elva laskespordibaas — laskmine
kl. 11.30 TRÜ spordihoone — korvpall
kl. 14 TRÜ spordihoone — väravpall
kl. 16 TRÜ staadion — SPARTAKIAADI AVAMINE, VÕIMLEMISPIDU, kergejõustik
kl. 17.30 jätkuvad tennise- ja lauatennisevõistlused
kl. 20 osavõtjate puhkeõhtu TRÜ klubis

Pühapäev, 24. mai

kl. 9 «Dünamo» spordikompleks — tennis
kl. 10 TRÜ staadion — kergejõustik
TRÜ spordihoone — võrk-, värav- ja korvpall, male
TRÜ spordihoone, maneež — maadlus
«Kalevi» lauatennisesaal — lauatennis
Elva laskespordibaas — laskmine
kl. 11 Saverna, Põlva rajoon — orienteerumine
kl. 15 TRÜ spordihoone — rühmvõimlemine
kl. 16.30 TRÜ spordihoone — NAISVÕIMLEMISE DEMONSTRATSIOONESINEMISED, SPARTAKIAADI RÄNDAUHINDADE KÄTTEANDMINE, SPARTAKIAADI LÕPETAMINE

VALTER LENK

Ühe puu pärast

lärmi lüüa? Kas uskuda, et pärast seekordset looduskaitsekuud (eesmärgiks taimestikuhool) nii enam ei pärita? Vaevalt. Loodushariduse nigelust paistab iga päev. Kasvõi prügi poolest. Linnas saab prügiveoga veel hakkama, aga maal? Mets on see, k e s olgu suuteline kõike vastu võtma. Kahju on näiteks vana kitsarööpmelise raudtee tammist, millel veel paarkümmend aastat tagasi sõideti Eesti- ja Lätimaa vahet (Valga — Mõniste — Ape — Gulbene). Harglas, mitte kaugel looduskaitsealusest Valgemäest Mustjõe ääres, on endisest raudteest prügimägi saanud. Aga kas ainult seal?

Üks märkmik on täis Rakveremaad, mitu pooleli. B. Sauli pressikonverents, tudengite lahtine komsomolikoosolek, kohtumised I. Toomega, A. Valtoniga, «Tallinnfilmi» märtsikuine ringvaade «Varandus» filmiklubis, «Panda» saated, looduskaitsekuu pressikonverents 7. mail aulas... Viimasest mõtlesin kirjutada «TRÜ» lugejale, kuid kõneldu on leidnud kokkuvõtva ja mõjusa tulemuse viimases «Eesti Looduses».

Kas oleme jõudnud fosforiiditeema käsitlemise järgmisele astmele? 30. aprillil «Rahva Hääles» ilmunud EKP Keskkomitee büroo otsus rõhutab probleemi avalikustamise vajadust — informeerida üldsust pidevalt. Ja ajakirjandus jätkab. On ilmunud kaalukas kunstirahva programm, ka TRÜ nõukogu otsus. J. Aare selgitab B. Sauli pressikonverentsil ebaselgeks jäänud küsimusi, lisades uuemaidki andmeid. Ajakirjanikele võiks aga korraldada ka mõne Rakveremaa sõidu. «Eesti Looduse» Pandivere number lausa kutsub sinna. Tahaks näha oma silmaga majandeid, loodust, geoloogide tööd, kuulata kompetentsete teadlaste arvamusi. Kuid kas me ei ole jõudnud nüüd ka sinnamaale, kus Kabalas peale põhjalike uurimistööde vajadusest rääkimise on v a j a k o n k r e e t s e t t e g e v u s t.

Looduskaitsekuu ürituselt aulas jäi prof. H. Trassilt meelde kaks probleemi. Esiteks. Kõrgkooliõppejõud on seotud plaaniliste uurimistöödega, pealegi sõidetakse varsti välitöödele. Kabala töögruppide moodustamiseks on vaja kõrgelseisvate organite käskkirju põhitööst vabastamiseks ja ka finantseerimiseks. Teiseks toonitas ta, et fosforiit kipub varjutama teisi olulisi keskkonnaküsimusi: metsade ja siseveekogude seisund, niitude võsastumine. Mitmel üritusel on puudutatud muidki probleeme (Loksa laevaehitustehase laienemise mõju Lahemaale jt.), millest avalikku informatsiooni veel pole.

Ja ühe näsiniine, siberi võhumõõga, männi, kase ... pärast tasub muret tunda, sest ka «loodusvarade kasutamine on KULTUURIKÜSIMUS» (O. Kool EL nr. 5, 1987).

VARJE SOOTAK

Kõik mis juhtub juhtub väga äkki äkki puud on lehte läinud...

SULEV KÜBARSEPP
Kogust «Ja inimestest heameel»

Mairongkäigu ...

(Algus 2. lk.)

Ajaloolased ja filoloogid ei olnud tolleks ajaks oma loosungite üle veel otsust langetanud, nendest oli seetõttu komitees hiljem juttu. Ajalooteaduskonna aktiiv andis teada, et on valitud viis loosungit. Ajaloolastele tuleb-au anda: aprilli algul avaldati tähtsad fosforiidiprobleemi puudutavad materjalid, mille valgusel oli kohatu veel nõuda avalikustamist — ja ajaloolased sellesisulisi loosungeid ei kavatsenudki tõsta. Arusaamisega võeti täitmiseks rektoraadi seisukoht, et maidemonstratsioonil ei tule kanda erilise väljanägemisega rõivaid. Filoloogiateaduskonna parteibüroo sekretär tõi näha transparendikavandi kirjaga «Virumaa fosforiit — üheksa korda mõõda, üks kord·lõika!» teatades, et üliõpilased kavatsevad teha omapoolselt vaid sellise ja ühesainsas eksemplaris. Ei olnud põhjust öeldus kahelda. Resümeerime: parteikomitee teaduskondade loosungivalikut ei muutnud. Kuid — ja siin on kriitika meie pihta õigustatud — me ei toonud välja ka omapoolseid kogu kollektiivi probleeme kandvaid hüüdlauseid.

MAI TÕI sooja ilma ning pika rongkäigu. Teaduskonnad, kes olid kavatsenud oma loosungitega välja tulla, neid ka kandsid. Paraku oli jõud läinud fosforiidi-meeleavalduse ettevalmistamisele ning tähelepanuta olid jäänud maidemonstratsiooni põhiteemad. Kui alles rongkäigupäeva hommikul avastatakse, et mailoosungil tähed küljes ei püsi, ning selleteemaline loosung lihtsalt ära jääb, on tegu vastutustunde puudumisega. Seose mittemõistmine rahu ja solidaarsuse üleskutsete ning oma kitsamat eluringi puudutavate nõudmiste vahel on lünk poliitilises hariduses, mis ei tee au tulevastele spetsialistidele ega nende õpetajatele.

Rongkäigus kanti ka teistsuguseid loosungeid-transparente. «TRÜ» toimetus jäädvustas eelmises lehenumbris just seda laadi üleskutsed, mida rohkem kanti filoloogide kolonnis ning mille sisu läbitunnetatud murest või fosforiidiprobleemi tuumast ei kõnele. Küllap seepärast jäid nad ka varem ette näitamata: «Puhake rahus, Kabala käsijalgsed!», «Parem O kui P!» jts. Eriti uuendusmeelsed ja kandjate missioonitunnet väljendavad olid vist sellised loosungid: «Parim väetis on sõnnik», «Kuu on poissmeeste päike».

MIDA sellega taotleti? Vaevalt et tähelepanu üliõpilaste hoiakule fosforiidiprobleemis — sisukaalukate ja korralikult vormistatud loosungitega linlaste ette tulekuks oli valmistuda aega küll. Vasikavaimustus avardunud eneseavalduse võimalustest koos kogemuste puudumisega arvestada poliitilise demonstratsiooni konteksti — mõnevõrra see ehk avaldus. Jääb üle tunda kahetsust mõne aasta pärast ajakirjandusse või koolitööle asujate lapsemeelsuse üle.

Rohkem kaldun arvama, et «loosungiaktivistid» tegid üsna läbikaalutud käigu: meie panime — mis sest, et eelneva kokkuleppeta ja pettusega pooleks — oma teo toime, nüüd näidaku juhtkond, kuidas reageerida söandab. Et seejuures ka enese eksponeerimisest rahuldust saadi, on selge. Kas sellised loosungid toetavad kodumaa ühe osa elukeskkonnana säilitamiseks peetavat võitlust, kas nad kõnelevad rahvale üliõpilaskonna murest ja otsustavusest — see huvitab eeltoodud kujul meeleavaldanuid vist kõige vähem.

HINNANGU maidemonstratsioonile annavad teaduskondade ja osakondade kollektiivid ise. Hinnangu mõte olgu tulevikku vaatamine: kuidas toimida, et see, mis on tähtis ülikoolile ja üliõpilastele, leiaks ka meie massimeeleavaldustes selge kajastuse. Parteikomitee tahab edaspidi välja tuua kollektiivi ühispositsiooni väljendavaid hüüdlauseid. Neid kutsume kandma ka seni vaikides kaasa sammunud allüksused: administratsiooni, teadusosakonna, üleülikoolilised kateedrid ja teenistused. Lapsikuid või provokatsioonilisi väljaastumisi peame suutma tõkestada enne, kui nad saavad plekiks ülikooli pidurüül.

MISMOODI näeks välja ettevalmistus järgmiseks pühaderongkäiguks Oktoobrirevolutsiooni 70. aastapäeval? Kõrvuti NLKP Keskkomitee hüüdlauseist otseselt lähtuvaga kavandaks parteikomitee kogu meie kollektiivi ülesandeid ja probleeme väljendavad loosungid (viimasel komitee istungil arvati, et üks neid olgu üleskutse ülikooli ainelise baasi mahajäämusest jagu saada, milleta pole mõeldav kõrgkooliuuendus ega vabariigile parema ettevalmistusega spetsialistide andmine). Üleülikoolilistest hüüdlausetest valiksid teaduskondade ja teiste allüksuste partei-, ametiühingu- ja komsomolibürood ühiselt välja need, mida kantakse oma kolonnis. Kui selleks on vajadus, lisavad teaduskonnad veel omapoolseid loosungeid ja transparente. Viimaste korralik vormistus ja ülikooli väärikust rõhutav käitumine demonstratsioonil on endastmõistetav.

Seda, mida maidemonstratsioonil nõudsime, saame ise ka ellu viima asuda. TRÜ nõukogu 24. aprilli otsus sisaldab punkte üliõpilasteadurite kaasamisest fosforiidimaardlaga seonduvate probleemide uurimisse. Keskkonnakaitse ja ökoloogiline kultuur peaks eriti sel suvel olema tunnuslik meie EÜE rühmade tööle. Parteikomitee kohustas komsomolikomiteed koordineerima üliõpilaste sellesuunalisi ettevõtmisi.

PAUL KENKMANN,
EKP TRÜ komitee sekretär

Parim ainetundja on bioloog

NLKP ajaloo kateedri ainetundmiskonkurss esmakursuslastele oli sedapuhku pühendatud NLKP Keskkomitee jaanuaripleenumile. Küsimusi oli traditsiooniliselt 10. Viimane küsimus nõudis vastajailt mitte ainult head meelespidamist, vaid ka põhjalikumat iseseisvat mõttetööd. Milline on kiirendusstrateegia ja ümberkorralduse omavaheline suhe? Oiges suunas liikusid need tudengid, kes käsitasid seda suhet kui suhet eesmärgi ja vahendi vahel, hindasid ümberkorraldust kui kiirenduskursi esimest etappi. Edaspidi on nähtavasti mõttekas selliste küsimuste osakaalu suurendada.

Konkurss toimus 27. aprillil, osales 38 tublimat. Punkt kell 18 tõusid pärast tunniajalist nuputamist laua tagant tudengid ja laua taha istusid komisjoni liikmed. Pool tundi enne südaööd võisid ka nemad oma töö lõpetatuks lugeda. Parimaks tunnistati **Toomas Tammaru (biol. I).** Napilt jäi võitjast maha **Anton Putjatin** (spordimed. I). Kolmanda koha saavutas **Siiri Odrats** (ingl. fil. I). Järgnesid **Jaak Vilo** (rak. mat. I), **Marika Tõnts** (mat. I) ja **Ville Lattik** (vene f. I) — 4.—6. koht, **Irina Tumanova** (mat. I) — 7. koht, **Tiina Tootsi** (mat. I), **Margit Jõesaar** (kaubatund. I), **Allan Jaarma** (ajal. I), **Allan Marnot** (füüs. I) ja **Priit Porila** (ravi I) — 8.—12. koht.

Lõpetuseks väike tagasipõige. Eelmise ainekonkursi lõppedes pidi komisjoni esimees Hans Dsiss möönma, et 15 parima hulgas oli tudengeid kõikidest teaduskondadest, v.a. matemaatika. Nüüd on neid 12 parima hulgas tervelt kolmandik! Kätt valgeks ei saanud seekord hoopiski kehakultuuri- ja õigusteaduskond. *Tempora mutantur ...*

HENN KÄÄRIK,
komisjoni liige

„Phaeton" astub üliõpilaste ette,

noor ja kevadine, lausa põledes soovist ennast teostada. Ta on noor ja tal on missioon.

Oma missiooni tuleb ta kuulutama **TRÜ klubisse pühapäeval, 17. mail kl. 18.**

Mati Undi kaheosalise näidendi «Phaeton, Päikese poeg» *toovad teie ette homsed üliõpilased,* **Kärdla keskkooli** *lõpuklasside õpilased Hiiumaa kooliteatrist.*

Lavastus on edukalt osalenud kahel festivalil (vabariigi 8 kooliteatri hulgas tuldi teiseks), viis osatäitmist on leidnud eraldi äramärkimist.

Laval on «noorte vihaste meeste» vägi, naistegelasi ainult kaks. Olgugi näidendi aines pärit kreeka mütoloogiast, kõlab tükk väga tänapäevaselt. Siin vaetakse nii sotsiaalseid kui eetilisi probleeme, natuke saab nalja ka.

Kuna «Phaeton» oli esimest (ja ka viimast) korda laval «Vanemuises» 19 aastat tagasi ning seekord sõideti etendust vaatama Tallinna kõrgkoolidest lausa ešeloniti, arvasime, et see on paras tükk just üliõpilastele. Ja eks kulu levimuusika vahele poolteist tundi teravat SÕNA lausa marjaks ära.

Niisiis, tänased üliõpilased! — teie homsed kaasüliõpilased ootavad kohtumist teiega pühapäeval kl. 18 klubis.

AVE ALAVAINU,
Hiiumaa kooliteatri lavastaja

Meie oma RSP ehk kuidas me külalisi vastu võtsime

See oli nii. Läksime raudteejaama, teklid peas ja EPA puhkpillipoisid meeleolukaks kaasas. Puhkpillimürts oli suunanäitajaks — polnud ju meie neid ega nemad meidki näinud. «Universitas! Vilnius!» — ja kohal nad olidki — Vilniuse RÜ žurnalistika II kursuse 19 üliõpilast telegrammis lubatud 12 asemel. «Ööbimiskohad!» karjatasid vastuvõtjad üksteisele silmadega. Kuid ka Leedu tudengeid pole eriliste tingimustega hellitatud ning väljavaatele magada kahekesi asemel hoopis ... (19—12=7) ... reageeriti optimistlikult.

Et see keegi, kes komsomolikomitees külalistele pääsmeid jagas, tol saatuslikul päeval meie otsinguist hoolimata otsekui maa alla oli vajunud, võisime külalistele pakkuda vaid ühiselamuslikku «päntriõhtut» pangetäie kartulisalatiga. Kuid ka siin võitis tudengivaim puuduva esinduslikkuse. Neli kušetti, 25 istujat ja läks lahti — «Kuidas teil? — Kuidas meil?» Leningradi maanteel 27 käis sel ajal «Teenindusmaja», mida külalised õnneks veel ei teadnud.

✣ «Kuidas, terve semester Dostojevskit! Õnneseened! Meie kihutasime kogu 19. sajandi läbi ühe semestriga!»

✣ Vastu panna oli aga Leedu ajalugu. Meil on oma maa ajalugu vaid eesti fillide ja ajaloolaste privileeg.

✣ «Teie saate ise telesaateid teha, kõigis Eesti lehtedes end avaldada! Meilt nõutakse aastas kaht sõnumit ja neidki «õppelehes. Öeldakse, et praegu õppige, hiljem kirjutate.»

Meile näis aga müstilise unenäona, et noorele spetsialistile eelisjärjekorras korter (mitte ühiselamutuba) antakse. See seletab muidugi osaliselt ka asutuste väiksemat huvi uue kaadri vastu.

Laulurahvaks ei pea end üksnes eestlased — ilmus kitarr ja leedu keeles lauldi tudengipoisist, kes kopikata taskus ometi perenaise tütart ihaldab. Vastasime hetkel esimese pähekaranuga EÜE-st. Meie üliõpilasele nii lihtsa ja üldmõistetava tähekombinatsiooni lahtimõtestamine osutus üle ootuste keeruliseks.

«Ja need rühmad pole kohustuslikud? Ise tahetakse minna? Popularsed? Uskumatu!» Mõte malevast kui sunnivabast, oma häälekandjat, ideoloogе ja veterane omavast instantsist leiti olevat üks Eesti suuremaid eripärasid.

Laulud lauldud, naljad visatud, kiskus jutt tõsisemateke teemadele. Ja tõesti — võõra maa mure pole alati võõras mure.

«Ka meil tekkis kaks aastat tagasi keeruline probleem. Kohe meie ranna lähedal leiti merest naftat. Koguti allkirju, kirjutati lehtedes, isegi «Literaturnaja Gazetas». Meri peab ju puhtaks jääma, kuidas muidu kalad, merevaik ...»

* * *

Järgmisel hommikul enne külaliste ärkamist läks Vilja komsomolikomiteesse, tõotades tagasi tulla kas surnult või pääsmetega. Lubadus polnudki kõige absurdsem — ukse taga tuli istuda üle pooleteise tunni. Istus seal ka neli Moskva Konservatooriumi piigat, kellel seitsme peale üks tuba, magamisasemeteks madratsid põrandal. Tüdrukud istusid, pillid põlvedel — toauks polnud lukustatav. Isegi vanasõna ei luba pilli, hobust ja piipu hooletusse jätta. Rääkimata kallist pillist võõras kohas. Kõigi komiteelaste kõrvad jäid aga tüdrukute palveile kurdiks: «Oodake orgkomitee esimeest! MEIL POLE AEGA!!!» Inimese jaoks? Külaliste jaoks, kes olid kutsutud?

KÜSIMUS: «Kus sööb Eesti tudeng hommikust?» Oo, kas see peahoone on tõesti ehitatud 1804? Ja teil on siin oma kohvik? Peahoone üks visiitkaarte «Sophokles»: võileibu ei ole, saiu ei ole. Ostke eilseid pirukaid ja kust taldrikuid võtta, kui nõudepesijat pole. Palume vähemalt külalisele kümmekond taldrikut leida. Leedulased jõid kohvi alustassilt, ladusid pirukad otse kandikule, meie vabandustele naeratasid mõistvalt ... ning mõtlevad ilmselt praegugi, et meil on selline asi igapäevane.

Tundus, et sel hommikul saame ainult häbeneda. Vaadates, kuidas pidulikkusele häälestatud külalised pooltühjas saalis avaaktust ootasid, kuid ainult trafarettväljendite (tervituste) ja lindi-«Gaudeamusega» leppima pidid, läks meel nukraks küll. Meie lähedal istusid ka juba tuttavad moskvalannad, kes orgkomitee esimehelt küll inimväärilisema elamispinna said, kuid kes siis jälle lihtsalt linna peale lasti. Kuid kui palju nad küsisid — küll ülikoolist, aulast, eesti muusikast, muusika õpetamisest, õppeasutustest. Nii saime siis ühtede külaliste asemel korraga kahed! Ei saa ju küllatulnuid sihi ja juhatuseta võõrasse linna jätta.

Õhtul saime teada, et ka Leedus ansamblid peo alguseks pole veel pille häälestama hakanud ning kuulutused pidude algusaja kohta tunnise vahega kehtivad (akadeemiline veerandtund — estraadiline kolmveerandtund). Jälle midagi ühist! Vaatamata keelebarjäärile «Retro» meeldis. Imestati meie tantsuoskuse (või julguse) üle, sest neil tantsitavat sellise muusika saatel ikka endiselt, meie aga püüdvat retrostiili tabada. Leedus olla viimasel ajal rahvatantsud moodi tõusmas vastukaaluks igavale tammumisele.

Raskusi tekitas mõiste «stiilipidu» selgitamine. Ilmselt läinuks see libedamalt, kui saanuks puust ette teha ..., see eeldanuks aga ehtsa stiilipeo olemasolu RSP programmis. Nüüd jäigi selgusetuks, miks pole see, kui me mingi ajastu riided selga paneme ja selle kommete järgi käitume, karneval.

Emajõe kaldalt tahtis tuul meid küll vägisi minema puhuda, ometi võlus just paadiralli külalisi enim. Mõte, et sellise ilmaga «täiesti vabatahtlikult» jõge mööda solistatatakse, rahvas kaasa elamas, äratas aukartust.

Laulufestivali ajal tekkis jälle keelebarjäär. «Miks nad kõik kaasa laulavad?» küsiti Tiina Eieri laulu ajal. Võõras keel jäi mõistetamatuks, võõras mure mitte.

Õhtul klubis tuli välja, et päästest ja võõrast keelest sissepääsuks ei piisa. «Külalised saavad sisse vaid saatjaga!» Kummaline korraldus.

Öösel kell 2 olime jälle raudteejaamas. Eelolev töönädal nõudis oma, nii et spordishowtamine ja plangumäärimine jäid nägemata. Rong ei hilinenud jälle, oleks nagu enne õiget aegagi tulnud (või see ainult tundus nii). «Kohtumiseni Vilniuses!»

INGA KAATS

UUED NÕUDED

kirjandusloetelude koostamisel

Trükiste kirjeldamise reegleid on viimasel ajal muudetud mitu korda (kehtestatud a. 1978 ja a. 1986), standardeid vaadatakse läbi ka edaspidi. Praegu kehtib üleliiduline standard — ГОСТ 7. 1 — 84 Библиографическое описание документа: Общие требования и правила составления. M., 1984.

Nimetatu lisas nr. 2 toodu esitab üldnõuded bibliograafiaviidetele ja raamatu- ning artiklisiseste kirjandusloetelude koostamiseks; lisa nr. 3 esitab kirjenäiteid olenevalt dokumentide laadist (raamat, normdokument, hinnakiri, dissertatsioon, artikkel või osa (peatükk) erinevatest väljaannetest jm.). Kahjuks ei puuduta standard sõnagagi arhiivimaterjalide kirjeldamist, mis igale uurijale on hädavajalik.

Kirjes tuleb esitada olulisim, et üht **trükist eraldada teisest**, et antud **väljaannet leida** raamatukogude kataloogidest, bibliograafianimestikest, kauplustest, tuttavate käest. Iga uurija poolt koostatud nimestikku võivad kasutada peale oponentide, retsensentide, teiste erialateadlaste veel hoopis erinevate vajadustega isikud. Ulatuslikke nimestikke (alates juba 10—15 nimetusest) arvestatakse kui erialakirjanduse loetelusid ja neid registreeritakse Eesti NSV-s «Bibliograafianimestike loetelus» (aastaraamatuina ilmunud aa. 1962—1984 kohta) ja NSV Liidus «Библиография советской библиографии» (aa. 1941—1983 kohta). Seetõttu kirjeldagem materjale *de visu*, s. o. trükist või dokumenti nähes, siis, kui antud materjale kasutame.

Kirje osi on palju, raamatu identifitseerimiseks piisab olulisematest, neistki lubab uus standard ära jätta kirjastuse ja trükise lehekülgede koguarvu. Raamatukogutöötajad soovitavad isiklikus kartoteegis siiski märkida ka need.

Tutvugem uuendustega näidete varal:

raamatu
kirje
Hamburg, I. Eesti bibliograafia ajalugu 19. sajandi lõpuni. — Tln.: Valgus, 1986. — 280 lk.
Tartu ülikooli ajalugu, 1632—1982: 3 köites. — Tln.: Valgus; Eesti Raamat, 1982. — Kd. 1 — 3.
ÜTÜ konverentsi teesid: zooloogia ring, 1986 / TRÜ, ÜTÜ. — Trt., 1986. — 44 lk.
artikli
kirje
ajalehest
Kanasaar, M. Ei saa üle, ei saa mööda: [Moeküsimustest] // Edasi. — 1986. — 18. juuli. — Lk. 3.
ajakirjast
Mäeltsemees, S. Mis on krediitkaart? // Horisont. — 1986. — Nr. 7. — Lk. 11—13.
jadaväljaandest
Veldi, E. On the "onomatopoetic predicate" in Estonian // TRÜ Toim. — 1986. — N 747. — P. 13—16.
klassikute teostest
Lenin, V. I. Meie ajalehtede iseloomust // Teosed. — Kd. 28. — Lk. 79—81.
kogumikust
Peegel, J. Viha // Eesti uuem novell. — Tln., 1986. — Lk. 230—235.
osa või
peatükk
Sildver, L. Verehaigused ja vasopaatiad // Keres, L., Sildver, L., Soo, T. Lastehaigused. — Tln., 1986. — Ptk. 3. — Lk. 189—297.
entsüklopeedia
artikkel
Arvuti // ENE. — 2. tr. — 1985. — Kd. 1. — Lk. 319—321.
väitekirja
kirje
Сепп Ю. В. Анализ урожаев картофеля методом динамического моделирования: Дис. ... канд. биол. наук: 03.00.16; 11.00.09. — Саку, 1985. — 143 л.

Vajadusel lubab standard ka teisi võimalusi. Nii võib märkidekombinatsiooni «punkt — kriips» asemel piirduda ainult «punktiga», näiteks:

Tartu ülikool kirjasõnas: Bibliograafianimestik aastaist 1940—1980 / Koost. E. Saarmaa. Trt.: TRÜ, 1983. 368 lk.
Лотман Ю. М. О семиосфере // Учен. зап. Тарт. ун-та. 1984. Вып. 641. С. 5 — 23.

Teatud tingimustel kasutatakse kirjeis ka sõnade lühendamist. Lühendite kohta on omaette standardeid ja nimestikke nii eesti- (Lühendid eestikeelsete trükiste bibliograafiliseks kirjeldamiseks. Tln., 1982), vene- (ГОСТ 7. 12 — 77) kui ka võõrkeeltes (Võõrkeelsete trükiste kirjeldamise lühendid. Tln., 1977; ГОСТ 7.11-78).

Absoluutset ühtlust kirjeldamisel ei ole võimalik saavutada (kas on vajagi?), kuid iga **uurija poolt koostatud ühes nimestikus on ühtlus obligatoorne.** Näitematerjalina on hea kasutada riiklikke bibliograafiaväljaandeid: «Raamatukroonika», «Artiklite ja Retsensioonide Kroonika», «Книжная летопись», «Летопись журнальных статей» jt., mis asuvad raamatukogu teatmekirjanduse lugemissaalis.

Standarditega tutvuda ja teemakohast nõu saab pidada teatme- ja teadusbibliograafia osakondades ning üliõpilaste raamatukoguõppuste läbiviijate juures. Eelneval kokkuleppel on võimalikud ka grupikonsultatsioonid (tel. 3 53 66).

MAARE KÜMNIK

Kirjanduslike tööde võistluse tulemused

Pärast pikaajalist kulmukortsutamist otsustas žürii (Peeter Olesk, Priidu Beier, Indrek Särg, Indrek Ude), et ühtegi kirjutist ei ole võimalik nimetada ei kuld-, hõbe- ega pronksmedali vääriliseks. Seetõttu ei kuulutanud me kedagi võitjaks, küll aga jagasime välja preemiasummad.

● **Luuletustega** võistelnutest teenis 30 rubla töö märgusõnaga «MÄRTS» — **MARIN ROOSE** (eesti fil. III); 15 rubla «SÜLDIKOMPLEKT» — **RAUL RAUDSEPP** (biol. IV).

● **Juttude, kriitika ja esseedega** esinenute hulgast pälvis 25 rubla võistlustöö märgusõnaga «ELAGU ELU!» — **PEKKA ERELT** (eesti fil. II). Pekka Erelti uurimuslik kirjutis «POEESIDE KUNINGAD» keskendub Igor Severjanini mõjudele Henrik Visnapuu luules.

● Žürii pidas vajalikuks 5 rublaga ära märkida järgmised tööd:

«ALOHA» — jutt «Kassipoeg», **MART KIVASTIK** (eesti fil. III);

«NABLA» — dialoogi vormis mõtisklus «Tee iseenese juurde», **TEET SAARAK** (füüs. I);

«BENJAMIN» — huumor, **SVEN UDAM** (ajal. III), ja märgusõnata luuletused («Reaalsus» jt.).

Preemiad anti pidulikult üle 13. mail ÜTÜ eesti kirjanduse ja rahvaluule kevadkonverentsil. Võistlustöödest võite lähemalt lugeda järgmistest lehtedest.

ŽÜRII

Tehisintellekti uudised

Jäneda sovhoostehnikumi ruumes toimus kolmas üleliiduline teadusharudevaheline seminar «Suhtlusmudelid». (Inim)suhtlemise olemust arutasid lingvistid, arvutiteadlased, psühholoogid, psühhiaatrid, sotsioloogid. Üritus (nagu ka kaks eelmist) toimus NSVL TA tehisintellektiprojekti «Dialoog» raames, mis on mõeldud ühendama erinevate teadusalade jõupingutusi efektiivsete inimese-arvuti suhtlussüsteemide väljatöötamisel, kus suhtlusvahendina peetakse silmas eelkõige loomulikku inimkeelt. Seminari korraldasid ühingu «Teadus» Tartu osakond, NSVL TA Siberi osakonna arvutuskeskuse tehisintellektilabor (Novosibirskis) ja TRÜ eesti keele kateedri juures tegutsev kateedritevaheline tehisintellekti uurimisrühm.

Nende seminaride suunitlus on teoreetiline, mitte rakenduslik. Eesmärgiks on probleemidele põhimõtteliste lahenduste otsimine, aga samuti uute probleemide nägemine ja nende mõttekas formuleerimine. Seetõttu on lingvistide ja arvutiteadlaste kõrval, keda asi otseselt puudutab, osa võtma kutsutud võimalikult erinevate alade esindajaid, kes omast aspektist suhtlemist uurivad, alustades psühholoogidest ja sotsioloogidest ning lõpetades kunstiteadlaste ja politoloogidega. Seekord oli see kontingent esindatud peamiselt sotsiaalpsühholoogide ja psühhiaatritega.

Suhtlusprotsessi modelleerimist kitsamas mõttes tehisintellekti seisukohalt käsitlesid Novosibirski teadlased eesotsas sealse tehisintellektilabori juhataja A. Narinjaniga ja TRÜ uurimisrühm, keda esindasid prof. H. Õim, vanemteadur S. Litvak ja nooremteadur U. Talvik eesti keele kateedrist, dots. M. Koit ja vanemteadur T. Roosmaa programmeerimise kateedrist, vanemõpetaja M. Saluveer võõrkeelte kateedrist ja nooremteadur R. Pajusalu tehisintellektilaborist.

Novosibirskis üritatakse välja töötada keelelise suhtlemise süsteemne mudel, mis haaraks selliseid aspekte nagu suhtluskontekst, suhtlejate eesmärgid jne. TRÜ-s on väljatöötamisel analoogiline mudel. Jänedal keskenduti «suhtlusstrateegiate» mõistele, nende formaliseerimise ja realiseerimise võimalusele antud mudelis.

Kaalu andvad lingvistid olid seekord peaaegu kõik Moskvast. A. Kibrik (Moskva RÜ) on oma rühmaga asunud analüüsima kõigile tuntud infoteenistusega «09» peetavaid dialooge kui «infohankimisdialoogi» üht näidistüüpi. Silma torkas keeleteadlaste huvi kasv hinnanguliste tähenduste vastu keeles ja nende osa vastu suhtlemises (N. Arutjunova ja J. Volf NSVL TA Keeleteaduse Instituudist), samuti intonatsiooni tähenduslike aspektide vastu (J. Padutševa Üleliidulisest Teadusliku ja Tehnilise Informatsiooni Instituudist, S. Kodzassov Moskva RÜ-st).

NSVL USA ja Kanada Instituudi laborijuhataja M. Sergejev rääkis arvutite kasutamisest poliitiliste tekstide analüüsimisel, taustaks diplomaatiliste läbirääkimiste ja poliitilise otsusetegemise mudel.

Psühholoogilise poole pealt mainitagu psühholingvistina ja eriti mitteverbaalse suhtlemise uurijana tuntuks saanud I. Gorelovit Saraatovi RÜ-st, psühhiaatreid A. Harašit ja A. Dobrovitšit Moskva RÜ-st. Ehkki psühhiaatrite esitused esmakuulamisel ei haakunud eriti suhtlemise tehisintellektimudeliga, tuli just siin ilmsiks see, kuivõrd mitmetahuline ja mitmekihiline on tegelikult suhtlemisprotsess. Ehkki kaugeltki mitte kõik neist tahkudest pole ühevõrra olulised inimese suhtlemisel arvutiga, on nad osa tervikust ja seetõttu ei saa ka tehisintellektis ühtki neist ette välistada ega kõrvale jätta, kui inimsuhtlemist ennast uuritakse.

* * *

Aprilli keskel käis Tartus ja külastas ülikooli tehisintellekti teoreetikuid ja selle tehnoloogilise haru tuntumaid esindajaid, Glasgows asuva Turingi instituudi direktor professor Donald Michie. D. Michie on tegelnud robotitehnoloogia arendamisega ja ekspertsüsteemide loomisega. Ta viibis mõnda aega Tallinnas ENSV TA Küberneetika Instituudis, kus tutvus prof. Enn Tõugu poolt juhitava tarkvarasektori uuemate saavutustega. Tartus kohtus ta rakendusmatemaatika labori juhataja dots. T. Kolloga, kateedritevahelise tehisintellekti uurimisrühma juhendaja prof. H. Oimuga ning rühma liikmetega. D. Michie käis ka teadusraamatukogus. Raamatukogu avaldas külalisele muljet, kuid teda viis hämmeldusse tööde automatiseerituse ja arvutustehnika kasutamise madal tase.

URVE TALVIK

Autasustamisi

ENSV KKEH Ministeeriumi aukirjaga autasustati kauaaegse kohusetundliku töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest 60. sünnipäeva puhul mehaanik Ivar Kurvitsat ja 80. sünnipäeva puhul vanemlaboranti Feliks Parret.

Ministri käskkiri

1. mai puhul pälvisid eduka töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest tänu prof. Heino Siigur, laborijuhataja Hannes Tammet, dotsendid Arno Susi, Valve-Liivi Kingisepp, vanemõpetaja Vaiki Luigaleht, assistent Peeter Teeäär, teadur Tamara Vorobjova, vanemlaborant Mari Lööper, laborant Helvi Parksepp ja üliõpilane Priit Teder. Kiita ja preemia said komandandid Tea Põllusaar ja Siivi Kruuv, kooristaja Efrosina Küla ja meister Rein Vilt.

Tänu

Rektori käskkirjas pälvisid tänu hea töö eest 50. sünnipäeval klaasipuhuja Hando Kruuv, konstruktor Otu Kind ja elektrikeevitaja Arvi Kingissepp; 60. sünnipäeva puhul vanemõpetaja Udo Kolk, õppemeister Vladimir Sinodski, preparaator Ellen Orgmets ja mehaanik Ivar Kurvits; 75. sünnipäeval valvur Endla Anderson ja 80. sünnipäeval koristaja Elfriede Villip.

Võidupüha puhul pälvisid tänu hea töö eest sõjaveteranid inspektor Liidia Anikina, prof. Mihhail Bronštein, vanemõpetaja Pjotr Fomenko, dots. Eugen Kaitsa, plekksepp Ekvart Kapp, prof. Albert Kiiman, dots. Fred Kudu, meister Zinovi Lanin, prof. Juhan Peegel, laudsepp Jaan Sei ja meister Andrei Vassiltšenko.

Igor Severjanin ja Henrik Visnapuu

«LITTERA»
«LITTERA»
«LITTERA»
«LITTERA»
«LITTERA»

Lehekuu kuueteistkümnendal päeval täitub 100 aastat vene poeedi, egofuturistide rühmituse juhi **Igor Vassiljevitš Lotarevi**, kirjanikunimega Igor Severjanini sünnist. Ükski teine vene poeet pole olnud Eestiga nii tihedalt seotud, seda nii elulooliselt kui ka loominguliselt. Lõplikult asus luuletaja Eestisse pärast 1917. aasta revolutsiooni ja elas siin kuni surmani 1941. aastal. Ta on maetud Tallinnasse. Eestis tutvus Severjanin mitme meie kirjanikuga, eriti lähedastes suhetes olles aga siurulastega. Tihedaimad sõprussidemed olid tal Henrik Visnapuuga.

* * *

1919. aastal ajakirjas «Odamees» nr. 2 avaldas Visnapuu artikli «Igor Severjäänin», kus ta ülistas Severjaninit «praeguse Vene suurimaks poeediks». Ülistamise kõrval oli Visnapuu välja toonud ka Severjanini puudusi. Esimeseks paheks peab Visnapuu poeedi enesekriitika puudumist: *«See on kõige päält esteetilise valikumeele puudus, see on kriitilise tunde puudumine, see on lõpuks maitse küsimus. See on Severjäänini juures tasumatu puudus... Võib julgesti öelda, et 1/3 kogu ta värssidest, kui mitte pool, ei oleks lugejate kätte jõudnud, kui autoril suurem enesekriitika oleks olnd.»*

Teiseks paheks peab Visnapuu luule sügavuse puudumist: *«Teiseks paheks Severjäänini juures on tõtt-igatseva suure mõistuse puudumine. Severjääninil puudub iseäralik sügavus, nagu ta isegi ... tunnistab.»* Hindamist Severjanini luules on leidnud värsside nõtkus ja kergus, kus Visnapuu võrdleb teda Puškiniga: *«Kui sügav Severjäänini langus ka ei oleks, siiski ei puudu kuskil teatav puschkinlik nõtkus ja kergus, suur jutustav soravus. Tundub kohati, nagu loeks Eugen Oneegini kergejalgseid ridu.»* Visnapuu peab tähtsaks ka Severjanini vormiuuendusi, tema neologisme. Siin leiab ta ühisjooni Severjanini ja meie keeleuuenduse vahel: *«See on esiteks tung kõlavusele ja tung lühidusele. Sarnane aga teiseks selle mõnituse ja sõimu poolest, mis sellele tegevusele siin ja sääl on osaks saand.»*

Oma artikli lõpetab Visnapuu lühikokkuvõttega Severjaninist: *«Igor Severjäänin — Vene futurismi teeside kandja, kutse elu juure. Hüüe: elagu elu! Uus elu rütm, uus elu julgus, uus värskendav tuletõmme sümbolistlikus padrikus, jõhkrus esteetide roosieleegia aedades.*

Igor Severjäänin — suur looduslik and, ilma suurema enesekriitikata ja koguni puuduliku esteetilise valiku tundeta.

Igor Severjäänin — suur looduslik talent, ilma suurema igatsuseta tõemõistmisele jõuda.

See on pääjoontes Igor Severjanin.»

(Tsiteeritud H. Visnapuu artiklikogumiku «Vanad ja vastsed poeedid» järgi.)

* * *

1920. aastal vilksatas eelteade, et Henrik Visnapuult on ilmumas tõlkevalimik Igor Severjanini luulest pealkirja all **«Elagu elu!»**. Tervikkogu jäi küll ilmumata, aga üksikuid vahendusi on ajakirjanduses trükitud.

Igor Severjanin omalt poolt tõlkis eesti luulet vene keelde. 1928. aasta lõpul avaldas poeet tõlkeantoloogia **«Eesti luuletajad» («Поэты Эстонии»)**, mis koosneb 149 luuletusest. Kõige rikkalikumalt oli esindatud Henrik Visnapuu ja August Alle looming — Visnapuult 16 ja Allelt 15 luuletust. Kahtlemata õnnestusid Severjaninil kõige paremini Visnapuu tõlked, kus ta suutis edasi anda ka poeedi individuaalsust, mis teiste puhul ehk vähem korda läks. Lisaks antoloogias avaldatule tõlkis Severjanin kaks Vinsapuu üksikkogu — **«Amores» (Moskva 1922)** ja **«Käoorvik» (Narva 1939).** Õnnestunumaks tuleb pidada Visnapuu armu- ja looduslüürika vahendamist, eriti sarja «Kirjad Ingile», mille tõlkimisel abistas ka autor ise. Severjanini tõlgitud Visnapuu on vahelduva tasemega, kord deklaratiivne ja kahvatu («Ärge tapke inimest»), kord aga originaalistki virtuooslikum (näiteks värsi «Hellsinist sinet taevan, sinist igan silma värvin» on Severjanin tõlkinud: *«И в небе синева, и синева в глазах»*).

Severjaninil ja vene futuristidel üldse oli kahtlemata oma mõju Visnapuu loomingule, mida on täheldanud ka Visnapuu kaasaegsed Barbarus, Kivikas ja Alle. Nimetas ju Visnapuugi mõnda aega omi värsse Severjanini eeskujul poeesideks ja ennast kuulutas samuti poeeside kuningaks. Vene mõju Visnapuu luulele oli eriti suur just tema luuletaja tee algusperioodil. Näiteks on luuletuse «Oh, neetud maa» üldtoon väga pessimistlik. Seda ei tule muidu eluröömsa Visnapuu juures mitte just sageli ette. Sellised pessimistlikud värsid on aga eriti vene futuristidele iseloomulikud. Vormiliste mõjutuste all näeme eeskätt seda, et oma luuletustes lõhkus Visnapuu sõnu silpideks ega tarvitanud kirjavahemärke. Samuti kasutas Visnapuu futuristidele iseloomulikku glossolaaliat — tundetoonilisi sisutuid häälikväljendeid (näiteks 1914. aastal albumis «Roheline moment» avaldatud luuletuses «Kevade külas»). Ent kõik need mõjud Visnapuu loomingule ei viinud teda omapära kaotamiseni.

Igor Severjanini elu, tema loomingut, läbis kuni surmani hüüd «Elagu Elu!» Tema hauaplaadilegi on raiutud viimne läkitus elule, olgugi surma paratamatust selgelt tunnetavad, siiski elu ülevust täis värsiread: *«... Как хороши, как свежи будут розы моей страной мне брошенные в гроб!»*

* * *

Lähemat lugemist:
V. Adams «Igor Severjanin Eestis» — «Keel ja Kirjandus» 1966, nr. 8.
H. Visnapuu «Igor Severjäänin» — artiklikogumikus «Vanad ja vastsed poeedid» Tartu 1921.
P. Hamburg «Eesti tänapäeva lüürikuid» Tartu 1935.

PEKKA ERELT

Maailmakultuuri sisu

Nähtavasti võib maailmakultuuri *defineerida ka nõnda: see on väärtushinnangute süsteem, mis loob* (kujundab, eraldab *jne.) inimkonna loomingulisest pärandist paremaks peetava ühisosa ja see ühisosa ise. Näit. Shakespeare'i näidendid ning kriteeriumid, mille põhjal need üldisest draamaloomingust esile tõstetakse.*

* * *

Kas me oleme maailmakultuuri mõtestamisel nüüd oluliselt edasi pääsenud? Alustagem probleemi väliselt lihtsamast poolest ja küsigem, kui suur too kujuteldav ühisosa on ning kuidas me tema olemasolu kogeme. Olgu näiteks järgmised nimed: Homeros, Sophokles, Vergilius, Shakespeare, Newton. Eks ole, nende kõigi puhul on selge, millisena kellegi panus (või neutraalsemalt osalus) *maailmakultuuris materialiseerub. Me teame — küll ainult oma aja tõekspidamiste ulatuses —, kes on autor, missugune on teos (näit. «Ilias»), milline on olnud tema saatus (näit. newtonliku füüsika tunnistamine ainuvõimalikuks) ja loomingu otsene mõju (näit. Vergiliuse eepose poeetika suhe Homerose eeposte poeetikasse).*

Ent selline rida on võrdlemisi erandlik. Enamasti on meil tegemist niisuguse loominguga, mille autorit me ei tea (näit. «Nibelungide laul»), millel personaliseeritav autor üldse puudub (näit. rahvusvaheline anekdoodirepertuaar) või mis harjumuspärasel kujul ei materialiseerugi (näit. entsüklopedism). Ühelt poolt oleksid ühisosasse kuulumise tunnused nagu kindlasti olemas. Saame kogeda nii internatsionaalset retseptsiooni (näit. eeposte tõlked üksikutesse rahvuskeeltesse) kui ka seda täpsemalt seletamatut, mille järgi me väidame, et tegemist on loominguga, millel on püsiv väärtus (näit. üldentsüklopeediate fundamentaalsus). Kuid teiselt poolt on looja-tarbija suhe neil puhkudel juba väga tinglik, nõnda et me ei saa enam sisetakistusteta osutada, millistes piirides vastav looming maailmakultuuri just kuulub. Tema retseptsiooni me näeme tõepoolest (näit. Nibelungide aine R. Wagneri ooperites), ent teda ennast kui midagi lõpetatut me näha ei saa (vrd. näit. entsüklopedismi kui põhimõttelist omadust, R. Kleisi ja G. Naani isiklikku entsüklopedismi ning «Eesti entsüklopeediat» ja ENEt).

Väga peibutav oleks nüüd väita, et me otsustamegi maailmakultuuri kui teatavate väärtuste ühisosa üle nende väärtuste retseptsiooni alusel. Kummatigi ei tohi niiviisi kinnitada. Vastasel korral oleks meie päralt üksnes teiste loodud väärtuste tarbimine, kasutaja-roll. Aga me ei ole ega saagi olla ainult maailmakultuuri tarbijad. Temast midagi saades me ühtlasi ka loome teda ja koguni mitmes mõttes.

Kõigepealt on meie võimuses muuta kultuuripärandi osade retseptsiooni maailmakultuuri suhtes. Me võime teiste loomingut talletada (näit. L. Koidula käsikirjade säilimine ka Leningradi blokaadi tingimustes), kuid me suudame seda ka hävitada. Me kas uurime kultuuripärandit (näit. Baeri elulööd) või ei pea seda vajalikuks (näit. ei ole meil mingit süstemaatilist ülevaadet sellest, kuidas on kujunenud Goethe retseptsioon Eestis). Me kas ideaalistame mõnd saavutust (näit. Homerose eeposed) või peame seda täiesti kohatuks. Kusjuures kord on see tõepoolest individuaalne üritus (näit. Kirjandusmuuseumi rajaja M. Lepiku ennastsalgavus eesti kultuuriloo käsikirjaliste materjalide hoidmisel 1941—1945), kord jälle väikesema kollektiivi ettevõtmine (näit. H. Heine luuletuste tõlkekogu avaldamine 1956 või ««Loomingu» Raamatukogu» käigushoidmine alates 1957. aastast). Kord kogu rahva asi (näit. J. Hurda juhitud rahvaluulekogumine 1880. aastate lõpust peale), kord koguni internatsionaalne töö (näit. UNESCO projekt Kesk-Aasia kultuuride uurimiseks).

(Järg 4. lk.)

VETERANID!

Kolmapäeval, 20. mail ette nähtud reisimuljete kuulamine TRÜ vana kohviku piljardisaalis asendub ekskursiooniga. Infot saab L. Saagilt, tel. 3 51 61.

Nõukogu

SUVEPUHKUSTEST

Ka sel suvel on TRÜ töötajatel võimalus puhata koos perekonnaga Pärnus L. Koidula nim. II keskkoolis (Papiniidus) korraldatavas hooajalises puhkebaasis. Vahetused on 10-päevased ja algavad 25. juunist — kokku 6 vahetust (viimane algab 14. aug.). Avaldusel näidata perekonna koosseis nimeliselt (laste puhul ka vanus), soovitav vahetus ja võtta aü rühmaorganisaatori toetus. Esitada ametiühingukomiteele maikuu jooksul.

Ametiühingukomitee

KLUBIS

Reedel, 15. mail kl. 16 ja pühapäeval, kl. 21 **levidiskod.**

Pühapäeval, 17. mail kl. 18 Hiiumaa kooliteatrilt M. Undi **«Phaeton, päikese poeg».** Pääsmed enne algust.

AULAS

Reedel, 15. mail kl. 21 **ÖÖKONTSERT** (BARBERSHOP kvartett ja Tõnu Naissoo). Pääsmed müügil peahoones tund enne algust.

TARTU NAK

Esmaspäeval, 18. mail kl. 18 räägivad Tartu Kirjanike Majas MART ORAV — ajakiri «Akadeemia» 50; MART SUSI — «Akadeemia» kontseptsioonilisest ühtsusest.

MEIE OMA SPARTAKIAAD

Ajalehe ilmumise ajaks on TRÜ spartakiaadil lõppenud võistlused ka eelviimasel alal — **rühmvõimlemises** — ja jäänud vaid **teaduskondadevaheline kergejõustik** (toimub 20. mail kell 17 staadionil).

Alljärgnev kokkuvõte kajastab paremusjärjestust pärast kümnendat ala, kuid enne võimlemist. Üheksa võistkonda oli **laskevõistlustel,** kus järjestus kujunes selliseks: **KKT II kursus, KKT I kursus, spordimeditsiin, arstiteaduskond, bio-geo, füüsika-keemia, KKT III/IV, matemaatika, õigusteaduskond.**

Seejärel peetud **orienteerumisvõistlustest** jäi kõrvale ainult õigusteaduskond. Võistkonnad reastusid nii: **bio-geo, arsti, KKT II, KKT I, füüsika-keemia, matemaatika, filoloogia, töötajad, spordimeditsiin, majandus, KKT III/IV, ajalugu.**

Naiste korvpalli finaalmängud andsid niisuguseid tulemusi: **1. KKT II kursus, 2. KKT I kursus, 3. KKT III/IV kursus.**

Üldine paremusjärjestus (arstiteaduskonnal ja spordimeditsiini osakonnal on kõige halvema ala punktid juba maha arvestatud):

1.	**arstit.**	**113,5**
2.	**biol.-geograafiat.**	**109**
3.	**KKT II k.**	**102,5**
4.	**füüsika-keemiat.**	**95**
5.	**spordimed. os.**	**94,5**
6.	**KKT I k.**	**83,5**
7.	**matemaatikat.**	**79**
8.	**töötajad**	**57**
9.	**majandust.**	**54**
10.	**KKT III/IV k.**	**53,5**
11.	**õigust.**	**45,5**
12.	**filoloogiat.**	**20**
13.	**ajaloot.**	**14**

Väärib tähelepanu filoloogide 7. koht orienteerumisrajal ja lahtirebimine ajaloolastest; füüsikute-keemikute ja nooremate kehakultuuritudengite edu laskmises ja orienteerumises; spordimeedikute ebaedu orienteerumises; põnev esikohaheitlus arstit. ja bioloogia-geograafiateaduskonna vahel. Bioloogid-geograafid on kevadsemestril võitnud viiest alast neli, kuid laskmises ja punktiarve loodetust vähemaks. Kas see otsustaski üldvõidu?

VALTER LENK

Toimetaja VARJE SOOTAK

Maailmakultuuri sisu

(Algus 3. lk.)

Teiseks me loome ise väärtusi, mis lähevad maailmakultuuri koosseisu. Võetagu tõestuseks kas või Tammsaare või Wiiralti looming, J. Lotmani ja V. Palmi kujundatud uurimissuunad või E. Lippmaa juhitud kollektiivis tehtud eksperimendid neutriino massi määramiseks.

Ja kolmandaks me loome kultuuri just niisuguse kultuuride ühisosa suhtes, sellest mõõtu võttes ning temale orienteerudes. Kui me otsustame oma vaimse potentsiaali üle meie autorite loomingu mõjulisuse (näit. nooreestlaste retseptsioon Soomes) järgi või meie õpetlaste tööde viidatavuse põhjal või võtame kriteeriumiks tõlgitavuse või auhinnatuse või lavastatavuse või mängitavuse — siis me kontrollimegi oma rahva kultuuri taset teiste rahvaste kultuuri suhtes just läbi kultuuride ühisosa suuruse. Siit siis omajagu ka rahvusliku prioriteedi otsimine ja unikaalsuse rõhutamine.

Kahtlemata on maailma rahvaste kultuurid ükshaaval ning maailmakultuur kui nendest mõnede väärtuste poolest pärandi ühisosa loovhinnangute süsteem üksteisele vastandatud. Kuid see on «kahepoolne» vastandus. Maailmakultuur teeb teatava valiku ning on samal ajal kogu kultuuriloome aluseks. Seda valikut ei sünniks, kui üksikute kultuuride pärandid oleksid piiratud ja ometi on see valik taas vältimatu, sest ilma temata pole kultuuriloome võimalik.

Kuidas nõnda? Miks ei võiks maailma rahvaste kultuurid omavahel «otse» suhestuda, miks ei võiks maailmakultuur olla kõigi rahvaste kultuuriloome ja selle pärand tervikuna? Ning pealegi — kes on siiski need, kes kultuuride ühisosa konkreetselt loovad? Mis puutub viimasesse küsimusse, siis see toob meid sootuks uute probleemide juurde, millele vastamiseks tuleb pöörduda maailmakultuuri ajaloo poole. Esimesele küsimusele võib aga juba siin vastata. Kultuurid ei suhestu omavahel paarikaupa, kolmandaid-neljandaid asjaosalisi välistades. **Kultuurid suhestuvad üksteisega läbisegi ning alles maailmakultuuriline kogemus saab ses suhtes mingi korra luua.**

PEETER OLESK

Tänu

Konkursi «NLKP Keskkomitee 1987. a. jaanuaripleenum» eduka korraldamise eest said tänu osaliseks NLKP ajaloo kateedri dotsendid Hans Dsiss, Rafik Grigorjan, Inda Rajasalu ning õppekabineti juhataja Henn Käärik.

VÄLISKIRJANDUSE RING

Teisipäeval, 19. mail kl. 18 räägib EVE VAHTRIK uuemast šveitsi kirjandusest. Oodatud on kõik huvilised. PH aud. 238.

TÄHELEPANU, SÕDURPOISID!

Olge kenad ja andke meile teada, millal teenistus lõpeb ja «TRÜd» pole enam saata vaja, samuti kõikidest aadressimuudatustest.

Toimetus

Suvemalev

... ei ole (vastupidi ilmselt paljude arvamusele) esimeste kursuste hirmutamiseks välja mõeldud karistuslaager! Ta pole seda kunagi olnud ega loodetavasti saa ka selleks. Kui Sa, kallis esmakursuslane, pole sellest siiani aru saanud, siis püüa järgnevalt minuga pisut kaasa mõelda. Ehk läheb selgemaks.

Sa astusid TRÜ-sse, et saada siit akadeemilist haridust, puutuda kokku otsese teadusmaailmaga, tunda seda üliõpilaselu hõngu, millest Sa eelnevalt kindlasti kuulnud olid. See kõik (+ veel paljud muud nüansikesed) on aga see, mida Sa s a a d ülikoolilt. Aga kas Sa sellele oled mõelnud, et ülikool vajab ka S i n d?

* * *

TRÜ on NSVL paarikümne juhtiva kõrgkooli hulgas. Kogu NSVL peale 20 hulgas olla pole vist paha? Aga et seda positsiooni edaspidi hoida, peab ilmselt ka ise midagi ära tegema. Ja kui Sina, esmakursuslane, leiad olevat ebaõiglase, et nende 5 siin õppimise aasta eest kuu aega ülikooli heaks oma keha liigutada, siis on see küll väga kurb. Kurb, et Sa siis, kui ülikool S i n d vajab, tast väljagi ei taha teha... Kurb, et Sinu pärast tuleb ülikooli abistamine kohustuslikuks muuta... Muidugi, pisikesed «agad» eksisteerivad alati. Kellel ikka väike laps kasvatada või mõni teine t õ s i n e põhjus, on suvemalevast vabaks loetud. Ka vabastati kõik need, kes soovisid EÜEs töötada funktsionääridena, samuti arstina. Seda aga tehti kuni 5. aprillini, mil pidi olema lõpetatud ka EÜE algne komplekteerimine. Kes selle kuupäevani endast märku ei andnud, see süüdistagu vaid ennast.

* * *

Niipalju siis kurvema poole pealt. Aga õnneks pole seda kurba ka päris nii palju, nagu eelnevast lõigust võis paista. 20. aprilli seisuga on SM-i kirja pandud juba 300 esmakursuslast. Meie selleaastane norm on ligi 450 inimest. Nii et see eelnev jutt oli adresseeritud just rohkem neile 150-le. Kõige vähem on siiani registreerimas käinud matemaatikuid ja juriste. Kiitust väärivad arstiteaduskonna rebased, kes seni suurimat agarust ilmutanud. Üldiselt aga soovitaks kiirustada, sest mida aeg edasi, seda väiksemaks jääb valida olevate töökohtade arv. Praegu veel saada olevad on töötamisvõimalused: **I vahetuses** TRÜ ehitusjaoskonnas; **II vahetuses** ehitusjaoskonnas, ühiselamuvalves. Noormehi ootavad ka arheoloogilised väljakaevamised.

* * *

Aga mis ta siis ikkagi on, see suvemalev? 1975. aastal rektori allakirjutatud määruse kohaselt «TRÜ juures tegutsev üliõpilasnoorsoo koondis... ...eesmärgiks on TRÜ üliõpilase kaasatõmbamine TRÜ ja Tartu linna väljaehitamise ja teiste rahvamajanduse ees seisvate ülesannete lahendamisele Tartu linnas ja rajoonis.» Siia võiks nüüd veel lisada, et peale eespool loetletud saadaolevate töökohtade on nüüdseks juba komplekteeritud kohad botaanikaaias, õppeosakonnas, vastuvõtukomisjonis, majandus- ja raamatupidamisosakondades, betoonitehases ning Puhja ja Nõo sovhoosis.

Kes töötab, see peab ka puhata saama. Et suvemalevas ka sellele on mõeldud, seda näeb Trepimäel toimuvatel kokkutulekutel ning mitmetel teistel ühisüritustel. Muidugi on meelelahutusliku poole pealt palju ära teha ka rühmadel endil.

Ah jaa, peaaegu oleksin unustanud, et kõik SM liikmed saavad ka ühtse vormi.

Kokkuvõtteks. Kui ise end natuke liigutada viitsid ja lihtsalt jalad seina peal päikesesse ei vahi, siis saad ka suvemalevas toredalt ning vaheldusrikkalt suve veeta ja sügiseks oma taskudki selle va krabisevaga täita. Nii et elu on ilus vaid siis, kui ise selle heaks ka midagi oled teinud! Pea püsti, esmakursuslased! Kes tunnevad, et sissejuhatuse pisike moraalilugemine nende kohta ei kehti — kiiremini suvemalevasse!

Toimetuselt. Mõlemad lood jõudsid toimetusse teineteisest sõltumata. Seepärast lubas SM staap vastata filoloogidele ja ka matemaatikuile, kes samuti tõid artikli, järgmises numbris.

TARMO PUNGER,
suvemaleva '87 komissar

Avalik kiri SM orgkomiteele

Vanasõna teab öelda, et küsija suu peale ei lööda, samas õpetab teine tarkusesõna, et loll saab kirikuski peksa. Anija mehedki said küsimise eest kõva koosa. Kuidas siis alustada? Küsida ja öelda tahaks nii mõndagi, kuid tagumik ei sügele...

Otse ja ausalt öeldes — me ei ole suvemaleva praeguse korraldusega nõus. Mitte sugugi ei ole! Olgu selguse huvides ära toodud eesti filoloogia rebaste suve perspektiivgraafik. Juuni sisustab loomulikult sess, 5. juuliks loodaks selle asja ära lõpetada (ptüi-ptüi-ptüi üle vasaku õla). Ja siis ... 7. juulil algab suvemaleva I vahetus, kestab 7. augustini. Teha on ka 2 nädalat praktikat — ise valid, kas lähed SM I vahetusse ning siis välipraktikale (vabaks jääb augusti viimane nädal) või teed kohe Tartus sisepraktika ära ja lähed SM II vahetusse 27. juulist 27. augustini. Viimasel juhul päästaks juulist ühe nädala. Jupita kuidas jupitad, ikkagi ei tule suvepuhkus pikem kui poolteist nädalat. Kas seda pole vähevõitu?

SM orgkomitee vastab muidugi pidulikult, et nad on asja ristinud aktiivseks puhkuseks.

26. aprilli «Mikrofoorumist» selgus aga, et SM ei puuduta praktikat sooritavaid üliõpilasi. (Vastajaks oli ENSV kõrg- ja keskerihariduse ministri esimene asetäitja H. Peremees).

Ajaloolastel läheb suvemalevana kirja praktika — arheoloogilised kaevamised, žurnalistidel jälle lehepraktika. Ja ei mingit nurinat, sest a) praktika on erialaga seotud, linnuke läheb samas ka suvemaleva eest kirja, b) enda tarbeks jääb peaaegu terve kuu vabaks. Miks siis ei loeta eesti filoloogе praktikat sooritavateks üliõpilasteks?

I kursuse tudeng on koduga tihedais sidemeis, suurel määral kodust sõltuv. Tavalisel puhul saab ta stippi, kuid sellega ei ela ära — põhilised toetajad on ikkagi vanemad. Millal aitab aga üliõpilne vanemaid? Kas selle ühe nädala jooksul? Kodus on muide tööd oi-oi kui palju, ei hakka mitte ette lugemagi!

Praegu meenutab tudengi olukord aga sunnismaise pärisorjast talupoja olukorda. Õpid Tartus (selle vastu ei protesteeri keegi, ikkagi vaimukeskus!), suvepraktika teed Tartus! SM — oled jälle Tartus. Ja nädala jooksul lippad koju — raha jms. järele loomulikult.

* * *

Hea küll, vaatame siis, **mis töid** *SM-is pakutakse ning kuidas on lood tasuga. Võta ja vali — mine õlletehasesse, konservivabrikusse, betoonitehasesse, nõudepesulasse (restosse) jne. Loomulikult on viimases kohas palgad väikesed (palk ei sõltu pestud taldrikutest, tegemist on ajatööga). Kuid raha on tuhandeks otstarbeks vaja. Näiteks kasvõi tahab fillitar meest võtta või vastupidi. Orgkomitee soovitab soojalt betoonivabrikut — suur palk ja muud hüved (kui ise jalgu seinal ei hoia). Kuid mida hakkavad seal peale tüdrukud? Just nimelt tüdrukud, sest eesti filoloogia poisid ju suvemalevasse ei lähe (või kui lähevad, siis arheoloogilistele kaevamistele). Nimelt on kursusel kolme tüüpi meesesindajaid: ühed tulid sügisel sõjaväest, neil on seadusega õigus suvemalevast kõrvale jääda. Teine, suurem osa noormehi läheb kevadel armeesse. Kolmandad, kes on sõjaväest tervislikel põhjustel eemale jäänud, jäävad kõrvale ka suvemaleva raskematest töödest.*

Niisiis neiud. Kas ei ole barbaarne neid sellistesse musklijõudu nõudvatesse töökohtadesse saata? Suvemalevasse minek pole arusaadavalt vabatahtlik. Mida me räägime siis töökasvatusest, demokraatiast, kui asjad niiviisi korraldatud on?

Muide, see pole ainult TRÜ viga. Moskva RÜ komsomolikomitee sekretäri M. Sotnikovi sõnad üliõpilasmaleva kohta: «... kehtiv üliõpilasmaleva põhimäärus on surnult sündinud. ... Tekkis staapide hierarhia, elav algatus asendati tihtipeale paberimäärimisega, rikuti vabatahtlikkuse põhimõtet. Selle kõige tõttu hakkasid mitmed majandusjuhid suhtuma üliõpilasmalevatesse kui odavasse tööjõusse.» (vt. NH 18. 04. 87).

Teeksime konkreetsed ettepanekud:

1) 2-nädalast suvepraktikat peaks eesti filoloogidelgi suvemalevana arvestama;

2) pidevalt on arheoloogilistel töödel puudu inimjõust. Selline töö on aga neidudelegi jõukohasem (ja kaudselt erialaga seotud). Miks ei võiks filoloogiatüdrukuidki kaevamistele lubada? Arheoloog V. Trummal oli nõus abilisi juurde võtma...

3) Ka ülikool vajab abi. Kuid suvemaleva näol ei saa ta seda küll. (Kuidas aitab tudeng õ l l e tehases oma ülikooli?) Ja poisse tuleb SM-i vähe (vt. 3 liiki noormehi)... Võiks teha sügisel üleülikoolilisi talguid, kus kõik osalevad.

Ja lõpetuseks veel — kõige rohkem on südamele jäänud lause: «Loomulikult on SM vabatahtlik, selle ignoreerimise korral jäetakse ilma stipendiumist ja ühikakohast...»

Võib-olla sai o r g komiteed liialt materdatud, ega nemadki kõige suuremad ülemused ole, aga aus kriitika ja ettepanekud on lubatud. Vist?

EESTI FIL. I K.

Tuusikud töötajaile

III kvartaliks on töötajatele saabunud järgmised sanatooriumituusikud:

Pärnu «Rahu»	31. 07.—23. 08.	— närvisüst. h	— 34.50
„ „	21. 09.—14. 10.	— seede-günekol. h.	— 48.—
„ «Sõprus»	17. 09.—10. 10.	— vereringeh.	— 34.50
„ «Estonia»	12. 07.—04. 08.	— liigesteh.	— 36.—
Pärnu «Estonia»	19. 09.—12. 10.	— liigeste-närvih.	— 36.—
Haapsalu «Laine»	30. 07.—22. 08.	— liigesteh.	— 38.40
Svetlogorsk	26. 07.—18. 08.	— verer.-närvih.	— 48.—
„	26. 07.—18. 08.	— verer.-närvih.	— 48.—
Jürmala Gorki nim.	07. 07.—30. 07.	— vereringeh.	— 36.90
Essentuki «Aurora»	11. 08.—03. 09.	— seedeh.	— 48.—
Jerevan «Arzni»	15. 08.—07. 09.	— seedeh.	— 39.—
Jerevan «Džermuk»	09. 07.—01. 08.	— diabeetil. h.	— 48.—

(Järgneb)

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel 3 51 80. Hans Heldemanni nim. trükikoja trükk, Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 2179. Tiraaž 3000.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Ülikool» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi AR nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 19 (1491) | Reede, 22. mai 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

Tähelepanu! Meie paremad!

Jälle on kevad ja jälle on aeg teha kokkuvõtteid üleliidulise olümpiaadi «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress» ülikoolisisesest voorust. Osales olümpiaadil üle nelja tuhande üliõpilase. Jõudu prooviti 11 üld- ja 17 eriaines.

Kõige osavõturohkem oli vene keele (1200), võõrkeelte (692), keemia (312), eesti keele ja kirjanduse (199) konkurss. Suhteliselt palju oli osalejaid ka matemaatikas, psühholoogias, stomatoloogias, prantsuse keeles, teraapias.

Võõrkeelte üldainekonkursil tuli **inglise keeles** esikohale Alo Neitsov (biol. I), järgnesid Jaan Stalbergs (spordimed. I), Jevgenia Rubinova (vene fil. I) ja Priit Ennet (biol. I). **Saksa keeles** oli esimene Tarvi Talv (žurnal. I), järgnesid Anna Šibarova (vene fil. I), Külli Seppar (eesti fil. I) ja Anita Kolk (eesti fil. II).

Vene keele üldainekonkursi võitis Jens Haug (ravi II), järgnesid Jekaterina Vaitsenberg (ajal. I) ja Marika Kalvele (eesti fil. II).

Erialakonkursil olid **inglise keeles** (osalejaid 120) parimad Anu Tomusk (IV k.), Anu Ariste (IV k.), Katrin Rebas (III k.) ja Triinu Pakk (I k.); **saksa keeles** (48) Kaari Antson (II k.), Ellen Neve (IV k.) ja Katrin Varblane (IV k.); **prantsuse keeles** Leena Sein (IV k.), Anu Arumäe (IV k.) ja Vladimir Indrikson (II k.). Ellen Neve, Katrin Varblane ja Leena Sein on olümpiaadidel, võitjateks tulnud juba mitu aastat järjest. **Vene keeles ja kirjanduses** olid parimad ainetundjad Anu Sikk (IV k.), Mall Ploomipuu (IV k.), Riina Sildos V k.) (eesti keskkooli lõpetanutest) ning Marine Agadžanjan (IV k.), Dmitri Bolotov (III k.), Tatjana Glebko (IV k.) (vene keskkooli lõpetanutest); **eesti keeles ja kirjanduses** Ilona Väinanen (II k.), Tiina Leemets (IV k.), Ivi Piibeleht (II k.).

Füüsika üldainena võitis Toomas Tamm (keemia II), järgnesid Indrek Truija (stom. II) ja Madis Savisto (ravi I); **eriainena** võitis Alvo Aabloo (III k.), Arvo Jägel (III k.) ja Ülo Parts (IV k.). Ka füüsika võitjate hulgas kordusid Arvo Jägeli ja Indrek Truija nimed juba teist aastat.

ÜLIÕPILASOLÜMPIAAD

Keemia üldainena: Laur Saar (ravi I), Kristjan Väärt (ravi I) ja Siim Sikk (ravi I); **eriainena** Toomas Tamm (II k.), Juhan Ruut (I k.) ja Peeter Burk (II k.). Esile tuleb tõsta II k. keemiaüliõpilast Toomas Tamme, kes võitis nii eriala- kui ka füüsika üldainekonkursi.

Matemaatika üldainena (70) võitis Arvo Jägel (füüs. III), järgnesid Alvo Aabloo (füüs. III), Martti Raidal (füüs. I) ja Lembit Veddel (füüs. II); **eriainena** võitis Urve Emmus (rak. mat. III), Jüri Helekivi (rak. mat. III) ja Raul Kangro (rak. mat. I) ees. Alvo Aabloo, Urve Emmus ja Jüri Helekivi olid taas edukad juba mitmendat aastat.

Bioloogia üldainena (165) võitis Laur Saar (ravi I), järgnesid Ain Rähni (ravi I) ja Anti Sainast (ravi I). **Eriaine** võitis Toomas Remmelgo (biol. III), Dina Piiperi (biol. IV) ja Toomas Tammaru (biol. I) ees.

Seega võitis Laur Saar nii bioloogia kui ka keemia üldainekonkursi.

Programmeerimise ja elektronarvutite konkursil oli parim Jüri Helekivi (rak. mat. III), Toomas Tamm (keemia II) ja Tanel Tammet (rak. mat. IV). Toomas Tamm võitis sel aastal ka keemia eriainekonkursi ning Jüri Helekivi oli parimate seas matemaatikas eriainena.

Pedagoogikas olid parimad Karin Peda (saksa fil. III), Antti Roose (geogr. III) ja Lagle Matto (matem. IV).

Bioloogilis-meditsiiniliste ainete tsükli kehakultuuriüliõpilastele (36) võitis Merike Kiiver (III k.), Heino Tünderi (III k.) ja Karin Rooveri (III k.) ees.

Psühholoogia Kristel Tääkre (biol. III), Rutt Tänav (biol. III) ja Marge Lupp (saksa fil. II).

Teoreetilises mehhaanikas olid teistest tugevamad taas Alvo Aabloo ja Arvo Jägel (füüsika III k.), järgnes Lembit Veddel (füüs. II).

Teraapia: Emilie Osotšenko (V k.), Armin Heiman (V k.), Viiu-Marika Rand (V k.).

Pediaatria: Ülle Hint (V k.), Ruth Pulk (V k.), Aili Kuslap (V k.).

Füsioloogia: Jana Suurorg (ped. II), Alo Jürilo (ravi II), Kalle Känd (ravi II).

Farmaatsia: Mari Kand (IV), Reet Norden (IV k.), Astrid Kase (IV k.).

Stomatoloogia: Mart Veerus (V k.), Kristin Hiietamm (V k.), Marit Vaitmaa (V k.).

Kirurgia: Priit Teder, Viljar Tamm ja Andri Meriloo kõik ravi V k.

* * *

Ülikoolisisese vooru parimatest (5 igalt alalt) koostati TRÜ võistkond vabariiklikuks vooruks. TRÜ baasil läbi viidud vabariiklikus voorus võitsid meie võistkonnad matemaatikas, keemias, bioloogias, vene keeles ja psühholoogias üldainena ning eriainetest matemaatikas, keemias, inglise keeles, saksa keeles, eesti keeles ja kirjanduses ning vene keeles ja kirjanduses (nii eesti kui ka vene keskkoolide lõpetanutele). Niisiis näitasid meie üliõpilased väga häid tulemusi paljudes ainetes.

Arstiteaduse ja õigusteaduse erialadel viidi ülikoolisisene ja vabariiklik voor läbi koos.

Vabariikliku vooru võitnud võistkonnad sõidavad sügissemestril võistlema üleliidulisele konkursile, mis toimuvad meie maa väga erinevates linnades. Konkursiks neile palju edu!

Ülikoolisisese vooru olümpiaadivõitjate autasustamine, rahalise ja esemeliste preemiate kätteandmine toimub **neljapäeval, 28. mail kell 16.15 nõukogu saalis** (peahoones, aula trepist üles II korrusel aula kõrval). Kõigil ülalloetletud üliõpilastel palutakse kindlasti kohale tulla.

Prof. LEMBIT PUNG,
olümpiaadi TRÜ organiseerimiskomisjoni esimees

Muusikud rahu eest 16. mail Raekoja platsil. ARVO VIILUPI foto

Tervitus üliõpilaste spartakiaadist osavõtjaile!

Laupäeval ja pühapäeval toimuvad Eesti NSV 35. üliõpilaste spartakiaadi võistlused kokku 12 spordialal.

Võistluste üks peaareene on **TRÜ staadion**, kus laupäeval kell 16 spartakiaad avatakse, peetakse võimlemispidu ja algavad kergejõustikuvõistlused. Spartakiaadi teine keskpunkt on **TRÜ spordihoones**, kus peetakse võistlused korv-, võrk- ja väravpallis, maadluses, males ja rühmvõimlemises ning kus pühapäeval umbes kella 16.30 paiku algavad naisrühmade demonstratsioonesinemised. Seejärel toimub võistkondade autasustamine ja spartakiaadi lõpetamine.

TERE TULEMAST!

355-aastase Tartu ülikooli ja kõikide tartlaste nimel tervitan Eesti NSV 35. üliõpilaste spartakiaadist osavõtjaid. Tartu Riikliku Ülikooli esindajana avaldan rõõmu selle üle, et 1952. aasta juubelipäevadel meie poolt idanema pandud seeme — üliõpilaste spartakiaadi näol → on saanud tugevaks ja kauniks 35-aastaseks sportlikuks traditsiooniks. Rõõmustab ka selle tava taastamine, et spartakiaadiüritused peetakse paari päeva jooksul ühes linnas. See annab võimaluse kaasa elada õpingukaaslaste esinemisele, vahetult võrrelda erinevaid spordialasid.

Tänavusel spordiaastal oleme kaasa elanud nii mõnelegi üliõpilassportlaste edukale esinemisele. Headmeelt valmistas Jaanus Teppan üliõpilaste maailmameistri tiitliga murdmaasuusatamises, Allar Levandi oma esinemisega suusaspordi maailmameistrivõistlustel ning Jaan Ehlvest oma mänguga Nõukogude Liidu maletšempionaadil ja pääsemisega male maailmameistrivõistluste tsooniturniirile. Ootame meie üliõpilassportlastelt eredaid võite ka algaval suvespordihooajal. Loodame, et meie väikese vabariigi üliõpilassportlased jõuavad nii tänavusele suveuniversiaadile kui ka 1988. aasta olümpiamängudele. Teekond niisugustesse kõrgustesse algab omavahelistest jõuproovidest Nõukogude Eesti üliõpilasvõistlustelt.

Soovin kõikidele osavõtjatele sportlikke kordaminekuid, pealtvaatajatele kaasaelamislusti!

JÜRI KÄRNER,
Tartu Riikliku Ülikooli õppeprorektor,
professor

* * *

Laupäev, 23. mai

kl. 10 TRÜ spordihoone, maneež — maadlus
kl. 11 TRÜ spordihoone — võrkpall, male
«Dünamo» spordikompleks — tennis, ujumine
«Kalevi» lauatennisesaal — lauatennis
Elva laskespordibaas — laskmine
kl. 11.30 TRÜ spordihoone — korvpall
kl. 14 TRÜ spordihoone — väravpall
kl. 16 TRÜ staadion — SPARTAKIAADI AVAMINE, VÕIMLEMISPIDU, kergejõustik
kl. 17.30 jätkuvad tennise- ja lauatennisevõistlused
kl. 20 osavõtjate puhkeõhtu TRÜ klubis

Pühapäev, 24. mai

kl. 9 «Dünamo» spordikompleks — tennis
kl. 10 TRÜ staadion — kergejõustik
TRÜ spordihoone — võrk-, värav- ja korvpall, male
TRÜ spordihoone, maneež — maadlus
«Kalevi» lauatennisesaal — lauatennis
Elva laskespordibaas — laskmine
kl. 11 Saverna, Põlva rajoon — orienteerumine
kl. 15 TRÜ spordihoone — rühmvõimlemine
kl. 16.30 TRÜ spordihoone — NAISVÕIMLEMISE DEMONSTRATSIOONESINEMISED, SPARTAKIAADI RÄNDAUHINDADE KÄTTEANDMINE, SPARTAKIAADI LÕPETAMINE

Gagarini tn. 1

Üle-eelmises «TRÜ-s» publitseerisime Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Muuseumide ja Kultuurimälestiste Teaduslik-Metoodilise Nõukogu ajaloomälestiste sektori juhataja **M. Laari** õiend-soovituse Gagarini tn. 1 asuva õppehoone kohta. Seekord trükime ära Tartu linna peaarhitekti **Raal Kivi** arvamuse.

Endise Eesti Üliõpilaste Seltsi hoone kultuuriloolisele tähtsusele lisaks peab rõhutama, et see maja on sisuliselt ainus säilinud (ja väga hea) näide rahvusromantilisest juugendist meie arhitektuuriloos. Seetõttu on ta ka arhitektuurimälestisena kaitse all.

Seltsimajaks ehitatud hoone praegune kasutus on ebasobiv (võimlaks on ta väike, sansõlmed toovad liigset niiskust, sisustus ei sobi kokku interjööriga jms.). Toetame mõtet taastada hoone klubiline funktsioon. Ennistada tuleb vastavalt arhitektuurimälestiste kaitse printsiipidele ka väärtuslikud interjöörid. Ühtlasi on vaja korrastada haljastus-heakord krundil, likvideerida sobimatud asfaltspordiplatsid jms.

VALHALLA

Tunnustus ülikooli fennougristidele

20. mai ennelõunal toimus ülikooli nõukogu saalis pidulik sündmus: Soome Kalevala Seltsi medali üleandmine seltsi kauaaegsetele teenekatele välisliikmetele professor Paul Aristele ja dotsent Paula Palmeosele. Medalit olid üle andma tulnud Helsinki ülikooli professor Pertti Virtaranta ja Soome Kirjandusseltsi rahvaluuleosakonna juhataja doktor Pekka Laaksonen.

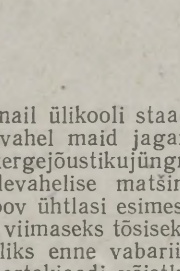

Kõik keerulised avaldised arvutisse

Rakendusmatemaatika laboris on juurutatud USA programmipakett REDUCE, mis võimaldab teisendada avaldisi sümbolkujul (näiteks diferentseerida, integreerida, lahendada võrrandeid jne.). Seda paketti on juba kasutanud mitmed ülikooli matemaatikud ja füüsikud nii teadus- kui ka õppetöös.

Sümboltöötluse pakette on välja töötatud ka laboris endas. Vanemteadur Raul Roomeldi koostatud algebra samasusi tõestav pakett, mis on juurutatud nii meil kui ka NSVL TA Siberi osakonna matemaatikainstituudis, on leidnud laialdast kasutamist.

Kasutusvõimalusi on R. Roomeldi tutvustanud nii TRÜ matemaatikutele, füüsikutele, keemikutele kui ka füüsikainstituudi teaduritele ning näidanud, kuidas need paketid töötavad dialoogrežiimis arvuti EC-1060 kuvaril.

Kõigile, kes vajavad edaspidi paketi REDUCE abi, on R. Roomeldi meeleldi nõus andma vajalikku informatsiooni.

Dots. MATI ABEL,
rakendusmatemaatika labori sektorijuhataja

Konverents „Hamletiga“

23. aprillil toimus ÜTÜ inglise keele ja kirjanduse ringi traditsiooniline aastakonverents. Kuulati 17 ettekannet kõrvutavast grammatikast, stilistikast, Inglise ja Ameerika kirjandusest, semantikast, tekstilingvistikast, inglise keele õpetamise metoodikast ning psühholingvistikast. Osa võtsid ka külalised Leningradist, Tallinnast, Riiast ja Vilniusest.

Õhtul koguneti keeltemaja stuudiosse, kus kursuse B-rühm esitas stseene W. Shakespeare'i «Hamletist». Poolteisetunnine etendus kujunes tõeliseks teatrielamuseks. Kogu grupp kutsuti esinema ka Vilniuse RÜ inglise keele päevadele.

PIRET TERGEM

TRÜ aü klubi

autasustati 1986. aasta töötulemuste eest Üleliidulise Ametiühingu Kesknõukogu diplomi ja rahalise preemiaga.

Sõpruskohtumine võrkpallis

Pärast viieaastast vaheaega toimus 15. mail Tartus sõpruskohtumine võrkpallis Valgevene RÜ ja TRÜ õppejõudude-teenistujate naiskondade vahel. Heatasemelise ja tasavägise mängu võitis meie naiskond (A. Laansalu, E. Padu, K. Alev, M. Tamm, A. Kirk, I. Palm, S. Mäesalu. M. Isakar). Külalised tutvusid linna, ülikooli ja raamatukoguga. Järgmine kohtumine on kavas septembrikuus Minskis.

ILLE PALM

Uus maja – uued rõõmud, vanad mured

Ei ole kellelegi uudiseks, et ühiselamukohtadega on meil kitsas. Paljude lootused on seotud õige pea valmiva 480-kohalise uue ühiselamuga. Eks lahedamaks lähe muidugi, kuid olukorda see täielikult ei lahenda. Nagu jutuks on olnud, oleks vaja veel ühte samasugust maja, siis oleks olukord enamvähem normaalne.

Asi on selles, et ülikoolil on käesoleval hetkel 2530 ühiselamukohta, tegelikult on nendele kohtadele majutatud ca 500 tudengit rohkem. Teaduskondade orienteerivatel andmetel oleks aga peale selle veel lisavajadus ca 750 kohta. Unustada ei tohi ka aspirante, arstide täienduskursust, kehakultuurlaste kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonda, kaugõppijaid jt. Pingelisemaks teeb olukorra ka see, et vastavalt Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi korraldusele saame Nooruse t. 5 ühiselamusse senise 120 asemel majutada vaid 60 tudengit.

Mis siis juhtub uuel õppeaastal, pärast uue ühika käikuandmist? Rektoraadi poolt on teaduskondadele antud esialgne kohtade jaotus, et oleks alusmaterjal, mida parandada, täiendada ja optimeerida. Selle koostamisel lähtuti kahest põhimõttest: esiteks arvestati soovi, et ühe teaduskonna üliõpilased oleks koondatud võimalikult kokku, ja teiseks, et võimaluste piires vältida liigseid sisse-väljakirjutamise protseduure, mis iseenesest on külalt vaeva ja aega nõudev tegevus. Nii ongi tehtud esialgne ettepanek, et ajaloolastele jääks põhiliselt Pälsoni 23 ühiselamu, arstidele, kellel vajadus kõige suurem ja kindlustatus seni kõige halvem, uus valmiv maja Nooruse tänaval ja suurem osa Leningradi mnt. 89 intrist. Sõbralikult koos elanud bioloogidele-geograafidele ja majandustudengitele jääks endiselt Leningradi mnt. 27, füüsikutele-keemikutele ja kehakultuurlastele Leningradi mnt. 25 ühiselamu. Tiigi 14 ühiselamusse jääksid endiselt matemaatikud ja juurakad.

Püütud on jagada nii, et kõikidel teaduskondadel ühiselamukohtade arv suureneks. Teatud võimalusi kohtade arvu suurendamiseks on veel ka mõistliku ülemajutuse korral. Loomulikult ei ole kõikide ühiselamute tingimused võrdväärsed, kuid sellise olukorraga tuleb hetkel leppida. Sellise esialgse jaotuse korral kõiguks ühiselamukohtadega kindlustatus (% orienteerivast vajadusest) teaduskonniti 80% ja 90% vahel.

Arutelu käigus on ka välja öeldud arvamusi ettevalmistusosakonnas õppijate majutamise kohta. On avaldatud mõtteid, et oleks loomulik majutada ka nemad teaduskonniti, sest nende arv ei ole eriti suur ja kooselamine sama teaduskonna tudengitega tuleks neile kindlasti kasuks. Ka hiljem, pärast osakonna lõpetamist, oleks kohtade jaotamisel neid lihtsam arvestada. Seni elavad nad Pälsoni 23 ühiselamus. Asjade selline lahendus parandaks ka ajaloolaste olukorda, kelle kohtade arv on suhteliselt madalam. Mõelgem!

Samas julgeks ka välja pakkuda teaduskondadele üldise skeemi ühiselamukohtade jaotamisel (loomulikult võivad esineda ka erandid). Niisiis:

1) üliõpilased, kes vajavad ja juba omavad ühiselamukohta;
2) Nõukogude armeest demobiliseerunud üliõpilased (armees olijate kohti võib ajutiselt kasutada);
3) ettevalmistusosakonna lõpetanud, kes vajavad kohta ühiselamus;
4) ettevalmistusosakonnas õppijad või sinna astujad (juhul, kui nõustutakse artiklis väljapakutud ettepanekuga);
5) esimese kursuse üliõpilased.

Selline põhimõtteline skeem (samuti täpne kohtade arvestus) funktsioneerib kenasti Pälsoni 23 ühiselamus, kus vajaduse korral komandant ja majanõukogu võivad ka kogemusi jagada.

Oma ettepanekutega on seni välja tulnud arstiteaduskond, füüsikud-keemikud, matemaatikud. Suures osas on olnud võimalik nende ettepanekuid ka arvestada. Ootame kiiresti (hiljemalt 26.—27. maiks) ka ülejäänuid. Teatada võib telefonil 3 53 16 allakirjutanule.

Rektori abi P. RAID

Rektorite karikatele

tulid 12. mail ülikooli staadionikatlasse omavahel maid jagama TRÜ ja EPA kergejõustikujüngrid. Teaduskondadevahelise matšina kujunes jõuproov ühtlasi esimeseks suuremaks ja viimaseks tõsiseks võimete kontrolliks enne vabariigi kõrgkoolide spartakiaadi võistlusi 23.—24. mail ning tõi seetõttu oma suutlikkust proovima mõlema kõrgkooli peaaegu kogu paremiku.

Nõnda ei jäänud tulemata ka mitmed silma rõõmustavad esinemised. var Otsalti (KKT III) soolo staakiirus on tal taas kasvamas ja välgutas päkki paraja vahega isegi kõigile pärissprintereile (10,7). Aivar Otsaltki (KKT III) soolo staadioniringil tuli veelgi võimukam (48,7). «Samm oli raske» tegijapoolse kommentaarina provotseerib mõttesähvaka — kui ta ükskord paraja lõtvuse ka sisse saab... saame näha. Nauditavalt (pealtvaatajaile!) kannatas 3000 meetris Aivar Kits (KKT II) ning rikkus jooksulembeste epakate kolmikvõidulootused. Tunnustav ja soojem aplaus kui kellelegi teisele oli talle kenaks tasuks 8.49,2 ja kolmanda koha eest.

Naisterahvad olid oma ülesastetes meestest tavapäraselt tagasihoidlikumad. Teistest tulemuslikumalt üritasid eelkõige Margit Aidla (KKT II), kes floppis üle 1.80st, ning äravahetamiseni sarnased kaksikõed Tatjana ja Viktoria Konets (KKT I), kes sepistasid kaksikvõidu 400 meetris. Kumb oli mitmes, võis tuvastada alles lõpp-protokollist. Viktoria jooksis sedapuhku oma eesnime vääriliselt ja 58,7-ga.

Hat-trick'i ehk kolme esikohaga oli mõõduvõtmise edukaim Virge Viss: kuuli lennutas ta 12.03, kaugust hüppas 5.67 ning 4×100 m KKT I teatekvarteti tõi ankruneiuna finišisse 49,5-ga. Karika (loe: Nõukogude *hit*-LP-de [Pugatšova, «Radar» jt.]) võitjateks tulid ülikoolist veel Ilona Rätsep (keemia) 100 m (13,2), Karin Rooveer (KKT II) 1500 m distantsil (5.18,0) ning Lennart Raudsepp kuulitõukes 13.85 ja Anti Veerma (mõlemad KKT I) kõrgushüppes täpselt kahe meetriga.

Punktide rehkendamine valmistas sürpriisi: maa- ja metsamehed tegid «proffidele» tuule alla...

Mehed: 1. EPA metsandus-maaparandus; 2. KKT II; 3. EPA põllumajanduse mehhaniseerimine; 4. KKT I.

Naised: 1. KKT II; 2. EPA metsandus-maaparandus; 3. EPA zooinsenerid; 4. KKT I.

Tore, et võistluste lõppedes õnnestus leida ka paar asjakohast **tegelast**, kellele **kohtunikud rektorite** karikad üle võisid anda.

PRIIT PULLERITS

Üliõpilaste aktiivsus ja parteitöö

EKP TRÜ komitee sekretär
PAUL KENKMANN

ETTEKANNE ÜLIKOOLI PARTEIAKTIIVI NÕUPIDAMISELT ÜLIKOOLI AULAS 6. MAIL. (Lühendatult.)

Ülikooli parteiorganisatsioon tegutseb praegu olukorras, kus kokku langeb kaks muutuste rida: kogu ühiskonna uuenemine (NLKP KK 1987. a. jaanuaripleenumi otsuste alusel) ning kõrghariduse ümberkorraldamine.

Kui hinnata, mis on ülikooli kommunistide poolt korda saadetud, siis võime tõdeda, et mõndagi oleme ära teinud. Kui aga vaadata meie tööd sellest lähtudes, mida nõuavad ülikooli ees nüüd seisvad ülesanded, tuleb taas teha järeldus, millele jõuti aasta tagasi Keskkomitee bürool: meie tegevus uueneb aeglaselt. Ma ei arva vajalikuks ainult tuhka pähe raputada ning väita, et meie töös on kõik pahasti. Meie elu pole tervenisti kergemaks läinud, kõrgkooliuuenduse ainelised eeldused ei parane veel. Ent töö käib. Nõudmised kasvavad aga niivõrd kiiresti, et me pole suutnud nende tempo ja sügavusega kaasa minna, kuigi objektiivsed tingimused selleks on üldiselt olemas.

Et asi nii on, kinnitab parteitöö vahekord teguriga, mis viimasel ajal ülikoolielu üsna oluliselt mõjutab. See on üliõpilaste kasvanud aktiivsus. Peamine, mis üliõpilaste aktiivsust tõstab, on muidugi kogu ühiskondlik situatsioon.

Mida teha, et parteitöö vastaks oma sisult ning mõjult sellele, mis toimub meie ümber ja meis endis? Ilmselt on vajalik tegevusstiili seesugune muutmine, mis on adekvaatne ühiskonna ning kõrgkooli uuenemisele.

Kerkib esile kaks ülikoolielu ala, kus oleme viimasel ajal teostanud senist olukorda sügavalt teiseks tegevaid muutusi. Esiteks, õppetöö-alased eksperimendid kolmes teaduskonnas. Veel on vara kõnelda nende tulemustest, ent üks peaks selge olema: eksperimentides läbiproovitava rakendamine peaks oluliselt muutma kogu õppeprotsessi — see ei ole pinnapealne nihe või seniste puuduste kosmeetiline kinnikatmine. Teiseks, üliõpilasomavalitsuse juurutamine. Oleme siin alles alguses ning tõelised raskused on veel kõik ees. Ometi pole kahtlust, et omavalitsuse rakendamine muudab väga sügavalt kogu ülikooli elu.

Analoogilise kaaluga muutusteni, mis meie elu olulisi valdkondi reaalselt teiseks teevad, vajame rohkem ja parteitöös eneses. Meil pole välja kujundatud seesuguste muutuste filosoofia (nagu nüüd on kombeks öelda) ja pole asutud parteitööd vastavalt uuendama. See ongi meie tänane suurim puudujääk, mis on alus ka üksikpuudustele ja tegemata jätmistele.

Me oleme kogu riigis praegu üle elamas nii-öelda demokratiseerimise esimest astet — avalikustamist. Kui jälgida üliõpilaste reageerimist, on tunda, et nende suure osa jaoks tähendab demokratiseerimine võimalust rääkida või kirjutada ükskõik millest ükskõik kus ja olenemata enese asjatundmisest.

Ma ei räägi seda avalikustamise vastasena, vaid selleks, et rõhutada vajadust demokratiseerimise laiema ning komplekssema rakendamise järele. Ülikoolis tähendab see üliõpilaste kaasamist kõigi tähtsamate otsuste vastuvõtmisse. Peaksime nägema omavalitsust esmajoones mitte kasvatusvahendina — siis on oht, et hakkame seda mängima —, vaid juhtimisviisina, ilma milleta ei ole võimalik ülikooli põhitegevust, see on spetsialistide ettevalmistust, uuele tasemele tõsta. Me tahame suurendada üliõpilaste iseseisvat tööd, õppeprotsessi individualiseerida, vabastada õppejõud hooldajarollist jne. See aga ei ole tehtav üliõpilaste lülitamiseta juhtimisse.

Omavalitsuse rakendamisel oleme jõudnud pöördepunkti selles mõttes, et üliõpilasesindusel tuleb üle minna teatud juhtimisfunktsioonide iseseisvale täitmisele ilma administratsioonipoolse dubleerimise ja ületegemiseta.

Demokratiseerimise järgmine aspekt oleks valitud organite osa tõstmine. Algama peaks see parteikomiteest ja büroodest: nemad olgu ennekõike parteitöö suunajad ning sekretärid valitud organite tahte elluviijad.

Tahaks loota, et selline tendents saab üha enam omaseks ka ülikooli nõukogu ja teaduskonnanõukogude tegevusele. Kõrgkooliuuenduse dokumendid laiendavad kõrgkoolide nõukogude osa — kuni sektori valimiseni välja. Üliõpilaste kuulumisega valitud organite koosseisu ulatub info nende tegevusest vahetult üliõpilasteni ja omandab otsese kasvatusliku tähenduse.

Oleme rakendanud üliõpilaste esindust ülikooli ja teaduskondade juhtimisel alles lühikest aega. Ometi on parteikomitee võinud veenduda, et meil on esile kerkinud juba mitmeid üliõpilasliidreid, kes on suutelised üliõpilaste huvisid suurepäraselt esindama ja kaitsma.

Siit olemegi jõudnud probleemi juurde, mis on üliõpilaste kasvatamisel praegu peamine. See on üliõpilaste sotsiaalse aktiivsuse suunamine olukorras, kus see aktiivsus on märgatavalt tõusnud. Üliõpilaste aktiivsusel on laias laastus kaks suunda: laiematele ühiskonnaprobleemidele — näiteks keskkonnakaitse, fosforiidiprobleem — ja enese elu korraldamisele — näiteks üliõpilasomavalitsus.

On loomulik, et üliõpilased tunnevad end osalistena üldriiklike probleemide lahendamisel. Selleta pole võimalik vastutustundega spetsialisti kujunemine.

Need isiksuse omadused, mida tahame näha sotsiaalselt aktiivsel spetsialistil, saavad esmajoones kujuneda oma elu korraldamisele suunatud aktiivsuses. See valdkond teeb juba mõnda aega muret meile kõigile ning vist kahel põhjusel. Esiteks, selline aktiivsus avaldub liig tihti valdavalt teoreetilisena, mitte tahtmisena oma elu korralduses praktilisi muutusi ette võtta. Teiseks, aktiivsus on väga harva suunatud iseenesele ega sisalda vastutust. Küllap on sellist moonutatud aktiivsust kujundanud kogu õhkkond noorsoo ümber ning ka situatsioon ülikoolis: sõnade ja tegude lahkuminek, formalism, reaalsete kanalite puudumine aktiivsuse avaldamiseks ja ülehooldamine. Oleme me küpsed neist puudustest vabanema? Üliõpilaste aktiivsuse arendamise keskne tee on nende kaasamine ülikooli elu juhtimisse kõigil selle tasandeil ning seal saab praktilises tegevuses teostuda ka aktiivsuse ning vastutuse ühtsus. Vastutuse kasvatamine on edukas vaid siis, kui loome paratamatu vajaduse vastutada omaenda kaaslaste ees, mitte ainult dekanaadi või rektoraadi ees.

Ühe või teise osakonna, teaduskonna või kogu ülikooli üliõpilaskond on aktiivsuse kollektiivne subjekt, kelle puhul on oluline, kes seda aktiivsust esindab ning suunab. Komsomoliaktiiv ning esmajoones ülikooli komsomolikomitee on see jõud, kellele kuulub juhiroll üliõpilaskonna aktiivsuses.

Komsomoli kujundamisele üliõpilaskonna poliitiliseks juhiks meil alternatiivi olla ei saa. Saame siin toetuda eelkõige meie oma abiga kujunevale komsomoliaktiivile. Parteikomitee kontaktid komsomoli juhtkonnaga on praegu täiesti head.

Nüüd omandab erilise kaalu parteiaktiivi reaalne toetus komsomolikomitee ja -aktiivi algatustele. Arvan, et peame komsomolikomitees senisest enam nägema oma liitlast ning oma suhtumise kaudu tugevdama komsomolijuhtide autoriteeti. Eriti puudutab see kõike, mis on suunatud üliõpilaste vastutustunde ja omaalgatuse kujundamisele.

(Järg 3. lk.)

Üliõpilaste...

(Algus 2. lk.)

Viimasel ajal teeb muret üliõpilaste ideelis-poliitilise kasvatustöö olukord — ajaloo ja žurnalistika osakonnas. Mõlema osakonna üliõpilaste tegevusest saaksime tuua hulga häid näiteid. Ei ole kahtlust ajaloolasi ning ajakirjanikke koolitavate õppejõudude erialases kvalifikatsioonis ja aktiivsuses. Ometi seonduvad need osakonnad üha sagedamini mitut laadi arusaamatustega üliõpilaste aktiivsuse avaldumisel, mis samm-sammult kaldub ebaküpsuselt, kogenematuselt jmt. poliitiliste vääratuste poole.

Mõlema osakonna üliõpilastel on kujunenud omamoodi hoiak kogu ühiskonnas ning sealhulgas ülikoolis käimas oleva muutuste protsessi suhtes. See hoiak on eelkõige negativistlik ja lammutavalt kriitiline. Kõike eelnenut nähakse ainult stagnatsioonina. Enese kriitiline hindamine puudub, enesehinnang siit tulenevalt on väga kõrge, tugev on soov ennast eksponeerida. On loogiline, et selliselt positsioonilt langeb kriitika alla ka distsipliin ning elementaarsed poliitilised ja eetilised normid. Eriti ohtlik on seda laadi positsioon seepärast, et selle kandjaiks on paraku osa mõlema eriala üliõpilasliidreid, sealhulgas komsomoliaktiivi seast.

Selline suhtumine ei saaks tekkida ega süveneda, kui seda aktiivselt või äraootavalt ei toetaks õppejõud, sealhulgas kommunistid. Osakonna vaimsuse kujundavad suuresti just nemad — nii õppetöö kui õppevälise tegevuse kaudu. Ajaloolastel ja ajakirjanikel on õppejõudude ja üliõpilaste suhted tihedamad kui nö. ülikoolis keskmiselt — teadustöös, ühisüritustes, osakonna traditsioonide loomises jne. Ilmselt ei anta kõige selle juures poliitiliselt selgeid hinnanguid üliõpilaste läbikaalumata aktsioonidele.

Nii ajaloo- kui filoloogiateaduskonna kommunistidel on viimane aeg anda hinnang oma üliõpilaskonnas toimuvale ja iseenda osale selles.

Oleme jõudnud küsimuseni, kuidas üldse hindame omaenda, s.o. õppejõudude, kommunistide osa kasvatustöös uutes tingimustes? Ühiskonna uuenemine nõuab ka meilt uut kvaliteeti üliõpilaste kasvatusest osavõtus. Eespool öeldut arvestades formuleerime seisukoha, et praegu tähendab kommunistide kasvatusliku osa tõstmine esmajoones nende osalemist üliõpilaskonna aktiivsuse erinevais avaldustes.

Kas seda seni pole tehtud? Kindlasti on. Ent kas küllaldaselt? Arvan, et ei. Võtame asja näivalt formaalse külje — osalemise üliõpilaste massiüritustes. Võib ühe käe sõrmedel üles lugeda õppejõudusid, kes on käinud iga-aastastel üliõpilaspäevadel. Kui palju kommunistе viibis komsomoli aruande- ja valimiskonverentsil? Kas teaduskondade komsomolikoosolekuil käiakse? Kust üliõpilane õpib austust meie riigi ajaloo ja sümbolite vastu, kui tema oma õppejõud ei leia vajaliku olevat kaks korda aastas aulasse pidulikule aktusele tulla? Formaalsest kohalkäimisest kasvab välja poliitiline kasvatus.

Või teine valdkond — ühiselamud. Keegi ei taha vabatahtlikult seal korda tagada pidevate kontrollkäikudega. Aga — tänu viimase paari aasta tegevusele on peaaegu igas ühiselamus normaalne puhketuba. Miks mitte võtta seal koos oma tudengitega ette vestlusi, kohtumisi jms. Nende toimumine ühiselamus autoriteetsete õppejõudude osavõtul sunniks üliõpilasi ka ennast ja oma olmet vajalikus korras pidama, meid aga ühiselamuga kursis olema. Olla seal, kus on aktiviseeruvad üliõpilased — see on aga kasvatustöö sisuline lähtekoht. Ettekirjutusi selles lõigus teha ei saa, kõik oleneb teaduskondade spetsiifikast ja kommunistide isiklikest omadustest.

Silmanähtavalt suureneb praegu ühiskonnateadlaste kasvatuslik osa. Asi on ühiskonnas toimuva teoreetilises mõtestamises üliõpilaste jaoks ja nende küsimustele vastamises probleemide kohta, mis neid huvitavad. Kui jälgida üliõpilaste seisukohavõtte demokratiseerimise, omavalitsuse, kõrghariduse jts. teemadel komsomolikoosolekuil, ajakirjanduses ja ka hiljutisel üliõpilasfoorumil, paistab välja teoreetiline küündimatus ja ideeline segadus. See on aga järeldus üliõpilaskonna ärksama osa alusel — milline on siis veel nn. reatudengi sotsiaalne maailmapilt? Ometi on tegemist küsimustega, mis kõik ühiskonnateadustes käsitletavad. Siit järeldus — ühiskonnateaduste reaalne osa üliõpilase maailmamõistmises jätab kõvasti soovida. See torkab muutuste perioodil eriti silma, kuna nüüd avaldavad üliõpilased spontaanselt arvamust asjade kohta, mis neid seni on ehk vaid seminaris ja eksamil äravastamise jaoks huvitanud.

Tuleb tõsiselt vaadata, kuidas tõsta õpetamise tegelikku efektiivsust. Viimane oleneb paljus sellest, kuidas õnnestub ühendada kaht formaalselt vastandlikku ülesannet: anda püsivad teoreetilised teadmised marksistliku ühiskonnaõpetuse põhiküsimustes ning veenvalt ja üliõpilasi praktikas suunavalt lahti mõtestada neid huvitavad nüüdisprobleemid.

On oluline kõigepealt meie otsuste vastuvõtmise kvaliteet. Peaksime püstitama nõude parteikomiteest alates, et otsus on õigustatud vaid siis, kui tema alusel midagi reaalselt muutub. Seni on tihti nii, et oleme rahul juba otsuse vastuvõtmise faktiga, sellest hoolimata, kas see ka midagi teiseks teeb. Otsuse täitmise kontroll seisneks siis mitte kirjatähe üle arutlemises, vaid tegelikus olukorras otsusega ettenähtud muutusi otsides. Kasvatustöö on näivalt ebakonkreetne ja seetõttu siin taoliste otsuste vastuvõtmine ning nende kontroll raske. Selle poole tuleb aga püüda.

NB! Sõnavõtud ja otsus järgmises lehes.

Tänu

Eduka esinemise eest kõrgkoolide taidlusülevaatusel ja saavutatud esikoha eest said tänu osaliseks järgmised kollektiivid ja nende liikmed: klubi kunstiline juht Anneliis Moss, osakonnajuhataja Eve Lukk, naiskoor (Vaike Uibopuu), meeskoor (Alo Ritsing), kammerkoor (Karin Herne ja Kalev Lindal), puhkpilliorkester (Sulev Kald ja Martti Teder), rahvakunstiansambel (Henn Tiivel), «Lakstigal» (Maie Eljas), keelpilliorkester (Andres Heinapuu), naisvõimlemise ja liikumisrühmad (Hilja Tidriksaar, Külliki Montonen, Kaja Keeman), ansamblid «Rentaablus» ja «Kuuekõne», folgiklubi (Koidu Raudsepp, Eero Vainikko, Tiit Kolde, Meelis Sügise), arstiteaduskonna ansambel «Kark», filoloogide laulutrio, luulekava esitajad Maris Jesse (arstit.) ja Margus Kasterpalu (fil.), lauljad Ženja Rubinova ja Tiina Eier (fil.), Piret Tisler (arstit.), Margus Raud (B-G), teadustaja Kersti Karu.

V üliõpilasteatrite päevade eduka organiseerimise eest avaldati tänu klubi osakonnajuhatajale Rein Õunapile.

100 x 1000 m

27. mail algusega kell 15 toimub Tamme staadionil TRÜ—EPA vaheline 100×1000 m jooks. Võistkondade koosseisu võib kuuluda 100 päevases osakonnas õppivat üliõpilast pluss 10 samas staatuses olevat varuvõistlejat. Registreerumine ja info kergejõustiku kateedris (H. Lemberg tel. 3 34 59).

Võitjale on välja pandud karikas, lisaks hulgaliselt eriauhindu parimatele etapijooksjatele ja naisjooksjatele.

Kohe peale starti hakkavad jalgpallis jõudu proovima TRÜ ja EPA komsomolikomiteed. *Show*'d jätkab ansambel.

NEINAR SELI

SUVEMALEV SUVEMALEV SUVEMALEV SUVEMALEV SUVEMALEV SUVEMALEV

Jälle see suvemalevaprobleem!

Lugesin filoloogide lugu ja leidsin, et meie probleem on isegi raskem. Matemaatikud on ühtne pere, seepärast oleks meil, vanemate kursuste üliõpilastel, väga kahju, kui raskesti kokku saadud I kursus pärast sellist pikka tööaastat laiali jookseks.

Juba aastaid on mõttetöö tegijatesse suhtutud kui peaaegu muidusöödjatesse. Kuid tänaseks päevaks on juba küllalt räägitud ka sellest, et õppimine ei ole alati vaid meelelahutus. Kujutage nüüd ette noort inimest, kes on tulnud keskkoolist ja satub kohe teadusrataste vahele. Vähemalt meie teaduskonnas õppijal tekib algul küll võõrkeelse üli-

kooli tunne. Nimelt on kõik õpetatav täiesti uus, tundmatu ja arusaamatu.

Saabub suvi. Õnnelikult on seljataga ka suvine sess, kuid õppimised pole veel läbi. Tulemas on praktika. Koduigatsusega võideldes õpib see noor inimene veel ja veel, kuni praktikaaeg saab läbi, et siis saaks ometi koju puhkama ... üheks nädalaks aasta kohta, sest tulemas on veel suvemalev, siis (vähemalt meie teaduskonnas) kolhooside-sovhooside aitamine ja uus õppeaastakarussell.

Kõikidele töötajatele on ette nähtud puhkus, samamoodi ka üliõpilastele. Kuid kui suvemaleva taoline korraldamine jätab meie üliõpilastel puhkusest alles vaid narrimisjao, siis ei kavatse meie seda asja nii just jätta.

Matemaatikateaduskonna komsomolibüroo otsustas, et kui suvemaleva staap suudab rakendada tudengeid, kellel on praktika 19. juulini, tööle esimese vahetuse lõpuni, siis on nad kohustatud suvemaleva tööst osa võtma. Kui neile seda aga ei kindlustata, siis võivad nad rahulikult koju sõita, suvemalevast puudumise eest neid keegi ei karista.

JUTA ANNUS,
mat. pressisekretär

Lp. filoloogid!

«Võib-olla sai orgkomiteed liialt materdatud, ega nemadki kõige suuremad ülemused ole, aga aus kriitika ja ettepanekud on lubatud Vist?»

Nii te oma artikli lõpetasite. Mina püüan samast kohast alustada. Ja nimelt sellest, et karta teil küll ei maksa. **Aus ja edasiviiv kriitika ning ettepanekud** on alati lubatud. Enamgi, seda me lausa ootame. Sest mis meid siis veel edasi peaks viima, tühipaljas irisemine *á la* «meie arust on SM jama ja me ei pea õigeks sinna üldse minna» ei vii lõppkokkuvõttes küll kuskile. Arvan, et ilmselt pole kuigi raske koos SM kitsaskohtade äramärkimisega välja tuua ka omapoolseid ettepanekuid, et siis ühiselt leida mingi mõlemat poolt rahuldav kompromiss. Aga nüüd asja juurde.

Kuidas siis aitab tudeng õlletehases või Nõo sovhoosis oma ülikooli? Ilmselt pole selle taipamiseks siiski väga suurt juurdlust toime panna vaja. Mis puutub rajooni põllumajandusettevõtetesse, siis on TRÜ ja Tartu rajooni vahel sõlmitud vastastikuse abistamise leping, mille kohaselt rajoon varustab ülikooli vajalike materiaalsete vahenditega, meie neid aga kõrgperioodil vajaliku lisatööjõuga. Õlle- ja konservitehast aga kohustab abistama vastavasisuline Tartu RSN TK otsus Tartu kesk- ja kõrgkoolide kohta. TRÜ asub ju teatavasti siiski Tartus ja on linnaga tihedalt seotud. Ja sidemed on normaalsed vaid siis, kui nad on vastastikused. Siia juurde aga nüüd tõesti pisut suuremat mõttetööd.

Vaevalt, et tudeng ei tahaks elada mugavamas ja kodusemas ühiselamus, ei tahaks õppida uuemates ning ajakohasemates õppehoonetes (peaks ka fille huvitama), töötada paremate ning moodsamate õppevahendite ja tehnikaga. See kõik ei kuku aga taevast. Me elame ju seni veel siiski materiaalses maailmas ja see dikteerib paljuski ka tingimusi. Meie oma heaolu nimel.

Nagu näha, jooksevad kõikjalt läbi siiski TRÜ enda vajadused ja SM-i ei kasutata kuskil paljalt kui «odavalt sissevoolavat tööjõudu».

Mis puutub tudengi materiaalsetesse oludesse, siis ei tööta ju suvemalev tasuta. Palk on kõikjal võrdne kohalikule personalile makstavaga. Väikselt torkima on jäänud üks vastuolu filoloogide kirjast. Te tahate praktikast ülejääva aja jooksul nii kodus puhata kui ka ränka raha teenida. Aga kõike ei jõua vist barbaarseima musklijõuga neiugi. (Siia veel vahemärkuse korras — me pole kedagi kuhugi sundinud. Võimalus valida, millisesse rühma minna, on ja jääb.)

Nüüd suhetest SM — praktika. Puhtalt endale kuuluv poolteist nädalat suve peale pole ilmselt palju. Just selles mõttes endale kuuluv, et tudeng võib selle ajaga teha, mis pähe tuleb. Eriti kehtib probleem nende osakondade suhtes, kel suvel pikemaajaline praktika (matikud ja fillid). See probleem kummitab ka SM staapi ja ühiselt tuleb meil leida ka lahendus. Võimalus siduda suvemalevat praktikaga on võimalik alles pärast seda, kui TRÜ suuremad vajadused-kohustused on rahuldatud või kui need kokku langevad (nagu ajaloolastel tänavu). Sel suvel aga on filoloogide puhul taoline asjade käik juba lootusetu. Eks saa sellest vähemalt kogemuse tulevaks suveks, sest lahendamist vajab siiski küsimus tervikuna. Praegu tuleb leida aga «meie» ja «teie» vaheline kompromisslahendus. Vahest astute läbi ja räägime pikemalt? Kuigi — otsus 1987. a. SM-i kohustuslikuks tegemise kohta võeti vastu 24. märtsil, täna on aga 22. mai. Kas ei ärgatud liiga hilja?

Siit kohe ühe üldisema probleemi või küsimuse juurde. Jah, printsiibilt on suvemalev vabatahtlik. Aga on erandeid. Nii näiteks oli SM kohustuslik 1982. aastal seoses TRÜ juubeliga ja on seda ka tänavu seoses meie ülikooli ees seisvate mitmete ehitus- ja muude probleemide kiire lahendamise vajadusega. Nii et tudeng peaks oma ülikoolist aru saama ja teda ise aitama. Muidu võib tõesti tekkida mulje, et oma ülikooli on meil vaja vaid siis, kui talt midagi saada on võimalik. Aga sellised me ju veel ei ole! Vist?

TARMO PUNGER,
TRÜ SM 87 komissar

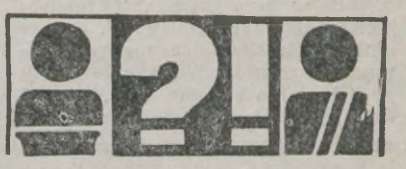

Kõne kujuteldaval ühiselamu üldkoosolekul

Neile, kes elavad Pälsoni 14

Suvi tuleb peale ja ühikad saavad meist puhata. Õigemini meie neist. Enne tahaks siiski veel suu puhtaks öelda.

Et mis saab edasi.

Jah, võiks ju sügisel taas tulla ja leppida ... et kolmestest tubadest pole haisugi, et kõik läheb jälle vanades roobastes edasi. Ebasõbralikule ühikale mittemõtlemisel ei lakka too veel olemast. Kogu tudengielu on praegu koondunud siiski ühiselamusse, tubadesse. Mida me siis teeme?

Loogiline oleks, et just nimelt ühiselamust algaks üliõpilaste endi aktiivsus, omaalgatus ja valitsus. Nende seinte vahelt peaks välja kasvama tahe igas asjas kaasa lüüa. Ise osa võtta.

Aga meile on iseloomulik passiivne suhtumine: kui mulle lausa pähe ei astuta, võib ühikas (vaikselt) elada. (Siin ei ole mingit pistmist isegi magnettormidega.) Selline mõtteviis on aegade jooksul sisse juurdunud. Kui toakaaslaste seltsis tekibki mingi idee, siis jääb see alati täide viimata, sest pole kellegi juurde oma jutuga minna.

Majanõukogu on omaette ja ühiselamurahvas omaette. Palju ei puudu, et lausa vastasleerides. Mina ei lähe majanõukogusse oma ideid pakkuma, sest ma tean, et seal pole nö. oma meest. Küllap pole nemadki minust huvitatud, kui, siis ainult sedavõrd, et ega toas juhtumisi liiga vähe inimesi ei ela.

Meil ei ole demokraatiat. Tavaline üliõpilane on äärmiselt vähe kursis ühika-asjadega. Näiteks küsige, millal oli viimane ühiselamu üldkoosolek. Ühiselamurahvas peaks ju regulaarselt koos käima ... Kui see esialgu võõras tundubki, küll harjub pikapeale ära. Üldkoosolek oleks koht, kus saaks oma arvamuse näkku öelda, mida praegu ei saa.

Tänane ühiselamu juhtkond on tegutsenud üpris kaua, aga kus on siis (ühiselamuvanema) lubatud programm. Nii pole ilus. Valve on meil nüüd faktiliselt olemas. Ainult et see näitab jälle, kuidas majanõukogu teeb seda, mida ülevalt poolt kästakse, ja jätab tegemata, mida üliõpilased neilt ootaksid. Õnneks paljud ei ole neid suuri plaane kuulnudki, mis rohkem kui aasta tagasi tehti.

Väikese grupi (majanõukogu mõnede liikmete) initsiatiiv ilma masside osavõtuta ei ole muutust toonud. Ja polegi mõtet üliõpilastelt midagi erilist oodata, sest kõigepealt tuleb murda ükskõiksus ja tõrges hoiak, mille on kujundanud osalt majanõukogu tegevus(etus).

Meil on praegu grupp (nõukogu sõbrad?), kellel on hea elada, ülejäänutele jääb vaid kõõgi koristamine ja ikka veel mõttetu valvamine. See ei loo meis oma maja tunnet.

Üliõpilased oleksid meelsasti nõus tegutsema ka muul rindel. Näiteks, mida me teame oma ühiselamu ruumide olukorrast. Olematut sisekujundust võib iga majja siseneja «nautida». Iseasi, missugune disain saavutatakse siis, kui üldkasutatavad ruumid mõni päev koristamata jäävad (on juhtunud nii üliõpilaste kui ka koristajate süül). Viimaste aastatega on saavutatud olukord, kus üliõpilaste käsutuses on vaid oma tuba, pesuruum, köök ja WC. Ometi olid vanasti ka õpi- ja puhketuba, endised söögitoad ... Mis on nendest saanud? Nüüd ei pääse kuskile sisse. Uksed lukus, võti ei-tea-kelle käes. Koridorides pole samuti nii paljukestki hubasust, et tahaks seal olla. Miks meil ei ole üritusi? Kas meil ei ole ruume? See siis ongi üks põhjus, miks midagi ei toimu?

Teisest küljest peab majanõukogu üliõpilaste heaolu eest seisma. Peaaegu aasta aega oli terve maja peale kasutada üks duširuum. Ja segadus duširuumidega kestab veel. Aga meie passiivsus on juurdunud nii sügavale, et me ei viitsi isegi oma õigusi nõuda. Lepime elutingimustega, mis külla tulnuid vapustab.

Majanõukogu suurim üritus on arvatavasti siis valve. Tõsi, valvur on maja visiitkaardiks. Meil kas tukub valvaja pimedas putkas või on luugi ette lihtsalt paber tõmmatud ja selle taha pole näha. Hea, et nii kaugele jõuti, et on palgaline valvajatädi. Inimlik oleks hoolitseda ka valves istuja töötingimuste eest (korralik laud, tool — siiski 4 tundi istumist, valgusti, kapp vmt.). Kui normaalseid tingimusi ei saa luua, pole mõtet inimesi lollitada. Suhtumine valvamistingimustesse näitab enamat kui korralik valvenimekiri. (Annan ühtlasi edasi ettepaneku korraldada järjekordne eksperiment valve asjus — nädal aega ilma valveta. Mis siis küll juhtuks?)

Meie maja võiks võrrelda lõkkega. See tähendab, praegu meenutab ta kangesti visisevat tuleaset, mille juures passides valvaja külmetab ja tuleasemel pole sest midagi. Majanõukoguga eesotsas võiks ometi jälle tule lõkkele puhuda, ergutada inimesi toast välja tulema ja muidugi võimaldama seda. Küll siis lõket ka kaitstakse. Kui me oleme elamisega rahul, siis tuleb ka ühistele tegemistele elu sisse.

MARIA N.
TIIU R.
SALME T.
ANNELY E.

Peaaegu kevad, peaaegu suvi

Pühad on seljataga ja kevad loovutab oma valdused suvele. Rohelist värvi on meie ümber niipalju juurde siginenud, et mõtled: «Läinud on see kevad!» Ta ei ole kadunud lõplikult, kuna osa temast on meie hinges alles. Ja see korraldab seal suvaliste perioodidega selliseid triangleid, et kohati satub edasiõppimine ülikoolis üleüldse küsimärgi alla. Kevad südames on kirmus asi ja ehkki see tavaliselt lõpeb valutult, leidub erandeid, mis poissmeeste kompaniisse järjekordset leina ja vanatüdrukute seltsi pidu-pillerkaari toovad.

Seisin ühel ilusal hommikul Su ees ja vaatasin Sulle otsa. Puudele olid ilmunud esimesed rohelised lehehakatised, kuid neile ei jäänud Sinu kõrval mu hinges ruumi. Sa pidid minema, ent ma ei tahtnud, et Sa lähed. Mul ei olnud vaja midagi peale selle, et ainult näha Sind enda ees. Kui mineku eel Sind suudelda üritasin, siis katsid näo oma juustega. Ja ilmselt võinuksid telepaadid tol hetkel fikseerida Sinu mõttepurina, milles põhikoht kahtlusel, kõhklustel, häbil möödakäijate-sõitjate ees. Või oli see lihtsalt Sinu kavalus, millest ma siiani aru ei taha saada.

Veel pole kevad möödunud, kuid mõte kisub juba otsaga sügisesse. Arstid «ootavad pikisilmi» uue kodu valmimist Nooruse tänaval ja füüsikud on juba praegu mornide nägudega, sest neid kavatsetakse kupatada arstide ühikasse (Leningradi 89) (täpsem info 2. lk. «Uus maja . . .» — toim.). Eksamite lähedus tekitab juba külmavärinaid ning RSP-st ja teistest kevadistest suurüritustest on jäänud vaid põgus mälestus.

Meie elu liigub ajutiselt jälle kiirendatud tempos ja üha rohkem võib tajuda, et sõitvale rongile on väga raske peale hüpata. Ja nii ma siis ei teagi, on rong minu jaoks läinud või mitte.

Suvi läheneb. Kõigi oma võlude ja puudustega. Kellele EÜE, kellele BLACK, kellele suvemalev. Kogenumatel plaanid juba eelmisest sügisest paigas, üksikud seisavad veel, teadmata, millist ust avada. Bio-Geo suve tempot dikteerivad nagu alati praktikumid. Kuid eks ole see igaühe enda asi, millega oma suve sisustada. Ja nii kaotavad mõtte kõik vaidlused selle üle, kas BLACK'is teenitud raha kaalub üles EÜE show'd ja kas töö teeb inimesest ahvi.

Tipptund saabub ja tudengipere üha tempokam ümberpaiknemine ühest ruumipunktist teise meenutab sipelgapesa või siis mööndundkuist füüsikute show'd Tähe tänava õppehoones. Tunne, et oled üksi keset seda suurt rahvamassi, tekitab kõhedust, kuid samas ka rahulolu. Teadmine, et oled piisake meres, ei jäta sind maha.

Päike ronib mööda taevavõlvi üha kõrgemat rada pidi ja pilved korraldavad talle katet täpselt nii, kuidas ise heaks arvavad. Keset seda möllu ei pane tähelegi, kuidas kevadest suvi ja suvest sügis saab. Juba praegu liiguvad kuulujutud, ,et tänased rebased olla aastaga palju elutarkust kogunud ning et neid sügisel võib-olla isegi teise kursuse tudengiteks hakatakse hüüdma.

Aga esialgu on sügis veel kaugel ja mõtted ei taha kevadest kaugemale jõudagi. Ja seda sellepärast, et probleeme, mis seotud teiste, minu ja sinuga, kevad, on siiani veel liialt palju.

KEVADINE KROKODILL

Tänu

ELKNÜ Tartu Linnakomitee tänas «Kotkapoja» linnafinaali läbiviimise eest vanemõpetaja Nikolai Petjalinit, dots. Gennadi Jagomäge ja üliõpilasi Tarvi Uusenit, Heiki Tuult, Jelena Jürgelit, Kaja Haljastet, Sergei Dimitrijevi ja Ants Tutti.

Aktiivse osalemise eest teaduskonverentsi «100 aastat V. I. Lenini revolutsioonilise tegevuse algusest» korraldamisel avaldati tänu NLKP ajaloo kateedri prof. Lembit Raidile, dotsentidele Vilve Kalitsale ja Rafik Grigorjanile, kabinetijuhatajale Henn Käärikule ning kirjastus- ja trükiosakonna juhatajale Marta Raismale.

Teenete eest naisvõimlemise arendamisel ning osakonna väga hea taseme kujundamisel pälvisid rektori käskkirjas tänu Kaja Keeman, Reet Linkberg, Einike Naarits, Liidia Uustal, Ehta Viru, Inga Neissaar, Helle Varrik, Eva Peebo, Galina Schneider, Lilia Vestre, Helvi Järvekülg, Mare Altrov, Helga Lilleorg.

Tuusikud töötajaile

(Algus eelmises lehes)

Gagra	28. 09.—21. 10.	— vereringeh.	— 48.—
„	20. 08.—12. 09.	— vereringeh.	— 39.90
Jerevan «Džermuk»	22. 08.—14. 09.	— seedeelundite h.	— 48.—
Kemeri «Čaika»	08. 07.—31. 07.	— seedeelundite h.	— 37.50
Truskavets	26. 09.—10. 10.	— neeruh.	— 48.—
Tsaltubo	21. 08.—09. 09.	— närvisüsteemih.	— 42.—
Krimm «Alušta»	25. 07.—17. 08.	— hingamisteede h.	— 34.50

Puhkekodudesse:

Jürmala	28. 07.—8. 08.	— 1 tuusik
Pühajärve	20. 09.—1. 10.	— 2 tuusikut
„	21. 09.—2. 10.	— 2 tuusikut
Võsu	21. 08.—1. 09.	— 5 tuusikut

Perekonnatuusikud:

Pühajärve	22. 07.—02. 08.	(2 inimest)	— 1 tuusik	— 27.60
„	15. 08.—26. 08.	(2 inimest)	— 1 tuusik	— 27.60
„	16. 08.—27. 08.	(2 inimest)	— 1 tuusik	— 27.60
Võsu	24. 07.—04. 08.	(3 inimest)	— 1 tuusik	— 41.40
„	05. 08.—16. 08.	(2 inimest)	— 2 tuusikut	— 30.—

Avaldused tuua aü komiteesse (mai lõpuks). Sanatooriumituusiku soovijail lisada tingimata arstitõend. Kõigil avaldustel peab olema rühmaorganisaatori pealdis.

Ametiühingukomitee

ja üliõpilastele

II kvartaliks

SANATOORIUMITUUSIKUD

Jürmala «Bulduri»	vereringesüst. h.	23. 06.—16. 07.	39.90
Valgevene «Krinitsa»	seedeelundkonna h.	30. 06.—23. 07.	48.—

III kvartaliks

PUHKEKODUTUUSIKUD:

«Pühajärve»	27. 08— 7. 09	3 tk.	à 13.80
«Pühajärve»	28. 08— 8. 09	5 tk.	à 13.80
«Võsu»	20. 08—31. 08	7 tk.	à 11.40
«Võsu»	21. 08— 1. 09	2 tk.	à 11.40

Perekonnatuusikud (2 inimest)

«Pühajärve»	4. 08—15. 08	2 tk.	à 27.60
«Pühajärve»	5. 08—16. 08	2 tk.	à 27.60
«Võsu»	24. 07— 4. 08	2 tk.	à 22.80

SANATOORIUMITUUSIKUD:

Haapsalu «Laine»	30. 07—22. 08	liigesteh.	38.40
Haapsalu «Laine»	3. 08—26. 08	liigesteh.	38.40
Pärnu «Sõprus»	28. 07—20. 08	vereringesüst. h.	36.—
Pärnu «Sõprus»	26. 08—18. 09	vereringesüst. h.	34.50
Pärnu «Sõprus»	26. 08—18. 09	vereringesüst. h.	34.50
Pärnu «Kaevur»	17. 08— 9. 09	liigeste- ja närvisüst. h.	42.—
Läti «Jaunkemeri»	17. 07— 9. 08	günekol. h.	54.—
Gruusia «Gornoje Uštšelje»	9. 09— 2. 10	seedeelund. h.	48.—
Gruusia «Gornoje Uštšelje»	9. 09— 2. 10	seedeelund. h.	48.—
Pjatigorsk «Lesnaja Poljana»	28. 07—22. 08	nahah.	51.—
Valgevene «Krinitsa»	22. 07—14. 08	seedeelund. h.	48.—
Valgevene «Krinitsa»	1. 08—24. 08	seedeelund. h.	48.—
Krasnodari krai «Predgorje Kavkaza»	20. 07—12. 08	seedeelund. h.	48.—
Druskininkai «Nemunas»	1. 08—24. 08	liigesteh.	51.—
Läti (Kemeri) «Latvija»	18. 08—10. 09	liigesteh.	60.—

J. Hendrix

Kitarristi ja lauljana oli Hendrix üks vähestest mustadest, kel õnnestus kanda kinnitada valgete rockmuusikute maailmas, ja ta sai raskustele vaatamata superstaariks. Hendrixi muusika saavutas silmapaistva kvaliteedi ning ta on veel praegugi tunnustatud rockmuusika geenius.

Pärast seda, kui Hendrix oli esinenud paljude showstaaride nagu Little Richardi ning Ike & Tina Turneri varjus, proovis ta 60-ndate keskel lavale astuda oma grupiga. Algus oli talle väga raske: tal tuli tihtipeale nälgida ja armetutes oludes elada. Neil päevil kohtas Jimi Hendrix'it pianist ja bändiliider John Hammond: «Kui ma Jimit esmakordselt nägin, oli ta hädas. Arvan, et see oli oktoobris, kui mängisin «Gaslight» klubis. Üle tänava asus kohvik «Wha». Üks tõeliselt kehv urgas. Jimi oli seal ja ühel ööl läksin sinna. Ta nägi uskumatult kehv välja ning näis mind nähes rõõmustavat. Küsisin, kuidas võiksin aidata ja ta soovis, et otsiksin talle tööd. Nii andsin talle töökoha kohvikus «A Go Go» ja töötasin seal temaga koos kuu aega. Bob Dylan, «Beatles», «Rolling Stones» — kõik nad tulid, et meid näha. Siis sai ta Chas Chandlerilt pakkumise minna Inglismaale. Ta läks. Hiljem nägin teda jälle ja temast oli saanud superstaar.»

Chas Chandler, kunagine Inglise ansambli «The Animals» liige, sõlmis lepingu bassimängija Noel Reddingi ning löökpillimängija Mitch Mitchelliga. Ja algkapitaliga 5000 naela asutati grupp «The Jimi Hendrix Experience». Juba kaks esimest singlit «Hey Joe» ja «Purple Haze» said hittideks ning album «Are Your Experienced» püstitas läbimüügirekordi. 1967. aasta juunis pöördus Jimi Hendrix USA-sse tagasi. Monterey' popfestivalil Californias oli tema grupil ületamatu edu. Inglise rockikriitik Nik Cohn kirjeldas Hendrix'i lavaesinemist järgmiselt: «Ta oli uskumatult upsakas showmees ja tal oli kuratlik mõju. Kõikide teiste keskel oli temas tõesti midagi, ta oli hüpnotiseeriv. Ta oli metsik ja seksikas. Ta oli inetu mees, aga temas oli lõpmata palju sarmi.»

1969. aasta augustis esines Jimi Hendrix Woodstocki festivalil. 400 000 inimest olid tulnud, et tunda saada rockmuusika vägevat jõudu «armastuses ja rahus». Jimi Hendrix'i mängitud «Star Spangled Banner», USA rahvushümni versioon, sai «kõigi aegade suurimaks rocknumbriks». Hümn oli elektrooniliselt puruks rebitud, lõhki käristatud. See ulgus, möirgas ja kõmises. Tundus, nagu plahvataksid pommid ja müriseksid reaktiivhävitajad. See põrgu, mille Jimi Hendrix lõi ülitugeva võimenduse ja tavatu kitarrimänguviisi abil, vastas luuletaja Allen Ginsbergi tuntud ütlusele «Ameerika on muutunud põrguks».

Muusika varemeil püstitas Jimi Hendrix uue idanemisvõimelise versiooni, ühendades improvisatsioonis «Purple Haze» sõnad Ladina-Ameerika instrumentaalloo viisiga. Selles muusikas toimus just see, mida palub silmapaistev lauljatar ja laulude autor Joni Mitchell oma laulus «Woodstock», — pommitajate muundumine Ameerika taevas liblikaiks.

Kommertstööstus sundis Jimi Hendrix'ile peale superstaari rolli ning üliinimlikule survele ja totaalsele tegelikkuse taju kaotusele ei suutnud ta vastu panna. Seal, kus ta kitarriimprovisatsioonide ajal istusid varem ta sõbrad, istusid nüüd fanaatikud, kes teda tagant õhutasid ning jälitasid. Nemad tahtsid näha showstaari Jimi Hendrix'it, kes sööstab pöörasena üle lava, peksab puruks oma kitarri ja ajab kentsakat juttu. Nad mahitasid, et tema avalikud esinemised kitarripealiku, soerdliku seksisümboli ning kodumaata inimesena sulaksid täielikult kokku tema eraeluga. Ta ei tahtnud aktsepteerida seda nõudmist, ei leidnud aga ühtki realistlikku kontseptsiooni selle vastu. «Mehaaniline elu, kus linnad ja hotellitoad saavad üheks, on minu jaoks rõõmu tapnud, sellepärast pean ma sealt välja pääsema. Võib olla Veenusele või kusagile mujale, kust mind enam leida ei suudeta.»

Jimi Hendrix suri 27-aastaselt 18. septembril 1970 Londoni hotellitoas unerohu ja alkoholi koosmõju tõttu. Muusikamaailm meenutab teda aga veel nüüdki.

PEKKA ERELT

Tartu Kunstimuuseumis

● **22. mail** kell 16 avatakse **Aleksander Suumani** teoste näitus, kuhu on esmakordselt püütud koondada kunstnikust luuletaja maalide valikkogu. Esmatutvust või taaskohtumist väärivad eriti tema 50—60ndate aastate tööd, omaaegsed Tartu näituste «naelad» ning kõrgelt koteeritud toonases tudengkonnas.

● **28. mail** kell 15 jätkab muuseum remondi tõttu katkenud igaaastast kevadise päeva traditsiooni «suure kunstiga» piirnevate või flirtivate nähtuste teemal. (Meenutuseks: varem on räägitud juba naivismist, rahvakunstist, amatöörkunstist, eriti aga kitšist.) Seekordsel **arvutikunsti päeval** saab muuseumi lektooriumis osa arvutigraafika näitusest ning ettekannetest «Fin plotter ehk Pärnu arvutigraafika» (Vello Tamm, Jüri Lilles, Jüri Tenson) ja «Kuidas õpetada arvutile muusika interpretatsiooni» (Jaan Ross KKIst). Täienduseks vastavalt pärnakate graafika loomeprotsessi demonstreerimine arvutil ja lindinäited muusikaga.

● **29. mail** kell 17 esitavad Tartu kunstnikud muuseumi II korrusel oma järjekordse nn. loomingulise aruande — **Tartu kunsti kevadnäituse**, mille kohta on vara midagi arvata: tööd alles ateljeedes, mõni vahest veel ideedes.

MAIE RAITAR,
Kunstimuuseumi teadusdirektor

DISKUSSIOON!

Esmaspäeval, 25. mail kl. 18 toimub ühiskonnateaduste majas aud. 214 teaduskondadevahelise teoreetilise seminari «Ühiskondlike ja majanduslike uuenduste sotsiaalfilosoofilised probleemid» kolmas diskussiooniõhtu teemal **«Kas demokraatia ilma tõelise valitavuseta on võimalik?».** Arutelu juhib prof. R. Blum. Oodatud on kõik huvilised õppejõud ja üliõpilased.

VENIA LEGENDI

Matemaatilise analüüsi kateedri dots. kt. Enno Kolgi *venia legendi* loeng **«Abstraktsete jadade summeerimine arvmaatriksitega»** toimub 28. mail kell 13.15 Vanemuise 46, aud. 109.

KLUBIS

Reedel 29. mail kl. 19—05; laupäeval 30. mail kl. 19—05; pühapäeval 31. mail kl. 19—04

HOOAJA FINIŠIPIDU

* VIDEOMARATON
* VENNAD JOHANSONID LAULAVAD IIRLASTEST JA IIRIMAAST
* PEETAKSE MIKE OLDFIELDI SÜNNIPÄEVAPIDU
* JA VEEL MÕNINGAID ÜLLATUSNUMBREID
* VÕIB ESINEDA KÕIKSUGU OOTAMATUSI
* BAAR LAHTI

Täpsemalt antakse asjast teada erireklaami kaudu.

Et olemine oleks lahe, hakkame pääsmeid jagama 27. ja 28. mail kl. 11—13 ja 16—19 TRÜ klubis ruum 209. Saab omandada ka abonomentpääset, mis garanteerib pääsu klubisse igal õhtul ja tuleb tunduvalt odavam kui kolme õhtu pääsmed kokku.

Kohtumiseni!

* * *

Pühapäeval, 24. mail kl. 21 PUHKEÕHTU. Teisipäeval, 26. mail kl. 18 **valijaklubi filmiprogramm.**

KODUNDUSKABINETIS

Tiigi 78—208 avatud 25.—29. mainı (kl. 12—18) üliõpilaste käsitöö näitus.

Uut teatmekirjandust

12T-49 Takashima, Taiji. Kotowaza no izumi. Fountain of Japanese proverbs. — Tokyo: Hokuseido, 1981. 377 p. Bibliogr. lk. 337—374.

Jaapani vanasõnaraamat. Paralleeltekst inglise-, saksa- ja prantsuse k.

17 Bi-34 Бабаев М. Математический указатель. /Справ.-поисковое изд./ АН АзССР, ин-т математики и механики. Баку, 1986. 708 с.

See huvitav teatmeteos on alfabeetiline aineregister. Info on võetud tuntud nõukogude ja välisriikide matemaatikute 100 teosest võimaldamaks kiiresti leida soovitud termini, reegli, teoreemi jne allika ja lehekülje.

18T-47 Краткий словарь физических терминов. 2-е изд., испр. и доп. Харьков, 1986. 198 г. Библ. в конце кн. (8 назв.).

Sõnastik sisaldab 2000 füüsikaterminit klassikalise mehaanika, elektrodünaamika, relatiivsusteooria, kvantmehaanika, stat. füüsika ja termodünaamika kohta. Materjal on paigutatud vastavalt kõrgkoolide füüsika üldkursuse programmile.

22 Bi-382 Синдром приобретенного иммунодефицита. Библиогр. указ. отеч. и зарубеж. лит. за 1982—1984 гг. Л., 1986. 47 с.

Bibliograafianimestik sisaldab 12 nimetust kodumaist ja 552 nimetust välismaist kirjandust AIDSi kohta.

Toimetaja kt. INDREK UDE

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 2297. Tiraaž 3000.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 20 (1492) Reede, 29. mai 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

Kirjandusvõistlusest

Esmamulje **TRÜ kirjandusvõistlusele** *saadetud töid lugedes oli umbes selline: kus te ometi olete, noored anded? Miks te ennast ei avalda? Vahepäälsed aastad, mis viimasest võistlusest möödas, peaksid ühe kirjutamisaldi kontingendi pealekasvamiseks ometi küllaldased olema. Hilisem mulje sai niisugune.*

Minu peaaegu jäägitu sümpaatia kuulub võistlustööle märgusõnaga **«Märts»**. *Need luuletused on sedavõrd head, et korraks tekkis plagiaadikahtluski, tulid meelde Seppel, Toomet ... Aga see kahtlus tekkis tõesti ainult korraks. Reaalid on äratuntavad (praeguse Tartu üliõpilase mõttevallast) ja autori eripära selgelt näha.* **«Ma kardan nii väga»** *avaldaks ära iga Eestimaa kirjandusajakiri, teise luuletuse vist ka. Ja ainult kaks neid sedapuhku oligi.* Vähe? Minu arvates piisavalt, et 30 rubla kätte anda. Ja samas nuriseda, vähe küll.*

Võistlustöö **«Poeeside kuningad»** *(märgusõna «Elagu elu!») oleks veel parem saanud, kui autoril nendesinaste kuningate kohta ka oma kontseptsioon oleks olnud. Ja kas allikaid ja käsitlusi pole mitte tsipa juhuslikult kasutatud? Vist on tahetud kirjutada esseed, aga välja tuli artikkel-referaat. Lepin sellegagi, kust esseemõõtu teadmisi praegusel tudengil nii väga võtta (tahaks muidugi küll!). Pealegi on tõös hulk kultuurilooliselt väärtuslikku infot, nii et saan õppejõud Peeter Oleski heldimusest selle töö puhul täitsa aru. Olen ise ka.*

«Süldikomplekt» *jättis esimesel lugemisel parema mulje. Isikupärane on ta siiski, kolmandat auhinnasummat täiesti väärt. Praegu on ilmselt luuletuse kokkukomponeerimine — et kõik võrdselt mõjuks — natuke raske. Autor peaks oma mehist annet kaunis tõsiselt võtma.*

Ergutussummadega premeerituile peaks midagi lohutuseks ütlema. Kasvõi seda, et vahe nende ja parima töö vahel oli kindlasti väiksem kui nende ja halvima töö vahel. Siin on selle võistluse ainus proosaelamus **«Kassipoeg»** *(märgusõna «Aloha»). Ehk võinuks see ka mingile kõrgemale kohale pretendeerida ... Kuid ilmselt pole ma proosa suhtes veel vajalikult hellaks tehtud ja seda tundes nõustusin vanemate žüriiliikmete kriitilisema hoiakuga. Ja lugu ise oli ju parajalt pretensioonitu.*

On veel satiiripala **«Supilinn»**, *mis vaimukas tundus. Aga ülejäänud saadetis tõestas, et ega «Käkri»-veerg ja meelelahutussaated alati head eeskuju annagi. On veel märgusõnata võistlustöö, kus on kuvitavad luuletused stampidega segamini. Kes on autor? Tahaks auhinda anda. Ja on irooniapreemia pälvinud filosoofiline traktaat* **«Tee iseenese juurde»**, *millega tegeles meil eriekspert ja mille kohta ma ei oska midagi öelda.*

Lõpuks nendest töödest, mis meelde jäid, aga ühel või teisel põhjusel auhinda ei saanud. Kirjutasin endale välja märgusõnad **«All is true»**, **«Agraafnöök»** *ja* **«Raud»**. *Võibolla jäi mõni puudu, kes tunneb, et see jutt on talle, pangu kõrvataha. Nimelt, kuna «TRÜ» maht on ikka veel väike ja ülikooli almanahhi pääsevad vaid parimad, oleks mõttekas oma töid «Noorusele» saata.*

Olin žüriis esmakordselt, nii et mul oli kaunis huvitav oma kaaslaste tõid hinnata. Professionaalset kadedust hellegi puhul ei tekkinud (kahjuks). NÄKi võtaksin praegu vaid «Märtsi» autori, teistega ootaks ja vaataks, mis saab.

INDREK SARG

* Käesoleva artikli trükkimise ajal selgus, et autor on mõelnud oma saadetist ühe luuletusena.

KOOS SÕNUM

Koos olid võõrfiloloogid

23. mail tulid järjekordselt kokku TRÜ võõrkeelte osakonna lõpetanud inglise, saksa ja prantsuse filoloogid, koos olid ka klassikalise filoloogia osakonna lõpetanud. Aulas toimus konverents, seejärel mälestati Tartu ja Elva kalmistutel manalasse varisenud õppejõude, õhtul kohtuti ühisel koosviibimisel.

Piduliku koosoleku avas prorektor **Valter Haamer**, kelle informatsioon ülikooli elus toimuvatest muudatustest pakkus kuulajatele erilist huvi. Võõrfiloloogia osakonna ja saksa filoloogia kateedri juhataja prof. **Juhan Tuldava** ja inglise filoloogia kateedri juhataja dots. **Heino Liiv** rääkisid oma sisukates ettekannetes saksa, prantsuse ja inglise filoloogia alal tehtavast teadustööst ja spetsialistide ettevalmistamise edusammudest aastail 1982—1987.

Võõrkeelte õpetamise perspektiividest Eesti keskkoolides ja koolieksperimendi ettepanekutest andsid ülevaate Haridusministeeriumi koolivalitsuse juhataja asetäitja **Mati Vihman** ja PTUI vanemteadur **Reet Selg.** Eesti kirjanduse väljaandmisest võõrkeeltes rääkis kirjastuse «Perioodika» raamatukirjastusgrupi vanemtoimetaja **Mart Aru.** Psühholoogiadoktor **Peeter Tulviste** ettekanne «Mõtlemise keelelisest relatiivsusest» kutsus elavalt kaasa mõtlema üle kolmesaja aulas viibinud TRÜ vilistlase.

Kohtutakse jälle viie aasta pärast.

MALL TAMM

Tartu „Hamlet" Vilniuse RÜs

23. aprillil 1564 sündis suur Inglise dramaturg William Shakespeare. 23. aprillil 1987 tõid TRÜ esimese kursuse inglise filoloogid lavale Shakespeare'i «Hamleti». Poolteisetunnine originaalkeeles etendus kütkestas vaatajaid sedavõrd, et publiku hulgas viibinud külalised Vilniuse ja Läti riiklikust ülikoolist palusid meie tudengeid esinema ka Vilniusse ja Riiga.

Mai keskel saigi teoks gastroll Leedumaale, «Hamletit» näidati 18. mail Vilniuse RÜ inglise filoloogidele — üliõpilastele ja õppejõududele. Esineti koosseisus: Marcus Kaevats (Hamlet), Ene-Reet Soovik (Ophelia), Triinu Pakk (Claudius), Anneli Külaots (Gertrud), Siiri Odrats (Polonius), Paul Elberg (Laertes), Urho Meister (Horatio), Aet Varik (Marcellus, Osric, Bernardo), Ain Hinsberg (Hamleti isa vaim), Anne Tamm (Rosencrantz ja Guildenstern). Lavastus valmis kogu grupi koostööna Ene-Reet Sooviku juhtimisel ja vanemõpetaja Krista Soomere kaasabil.

Meie käsutusse anti Vilniuse ülikooli keskaegne võlvlaega kelder, kus trupp mängis oma senisest kolmest etendusest parima. Võib-olla kõige suuremaks tunnustuseks meile olid Vilniuse RÜs inglise keelt õpetava londonlase sõnad. Ta ütles, et Briti üliõpilaste kavatsusse lavastada «Hamletit» oleks ta suhtunud väga skeptiliselt, ent pärast meie esmakursuslaste «Hamletit» muutus tema arvamus kardinaalselt. On lausa uskumatu, lisas ta, et tänapäeva üliõpilased räägivad nii hästi võõrast keelt, mis on kirja pandud 400 aastat tagasi. «I am absolutely speechless!» («Ma olen lihtsalt keeletu!»).

PIRET TERGEM

Teadusraamatukogu ajaloost

21. ja 22. mail oli raamatukogurahval XI teaduskonverents, seekord teemal «TRÜ teadusraamatukogu ajaloo küsimusi». Kõneldi paljudest huvitavatest kogudest (G. Bergmanni, R. Hausmanni, K. Weltmanni memoriaalkogud), Ukraina kirillitsa varatrükised, Soome kogu, reisikirjad Venemaast jt. Teisel päeval jätkasid raamatukogutöötajad oma ettekandeid meie raamatuvaramu tegevusest aastail 1918—1940. Samuti käsitleti dublettide vahetamist, lugejateenindust, raamatukogudevahelist laenutust, näitusi jm.

Tänu

Ülikooli saabus minister Väino Rajangu allkirjaga järgmine kiri: «Kohtumisel Moskvasse õppima suunatud noortega avaldasid üliõpilased ja aspirandid tunnustust TRÜle võimaluse eest lugeda TRÜ ajalehte ning olla selle kaudu kursis üliõpilaseluga vabariigis. Ministeerium tänab ülikooli ja ajalehe «TRÜ» toimetust.»

Sahiseb ... kohiseb

Teadagi, milline on põngerja mentaliteet. «Õpin siis, kui enam teisiti ei saa. Õpin nii, et teaksin fakte, millega õps jalust lüüa. Mis minul sest, kuivõrd ma asja olemusse jõuan. Eriti head on humanitaarained (mida õnneks üpris napilt jagatakse) ja ühiskonnateadused. Kui vähegi võimalik, kirjutan maha. Õpin, et saada hindeid. Hindeid on vaja kõrgkooli pääsemiseks. Ega huvitagi kedagi, kuivõrd ma teadvustan oma tegevust, kas minu puhul üldse ongi õppimist endale.»

1. POOLIKU HARIDUSE SÜÜ

Tuleme ülikooli eetiliselt puudulikena. Ometi on isiksuse eetiline alus nii väga vajalik tema eriala all, milline see ka iganes poleks. Iga eriala on ideaalsena igapäevapanus oma maa ja rahva heaks. Et siiski mitte liialt endale tuhka pähe puistata, tehkem mööndus: kust see eetika meil tulema peakski! Keskkoolis on meid nii palju, et õpetajatel saab üha lihtsam olema kasvandikke hinnata faktiladumise järgi. Halvad kombed saavad elustiiliks. Näiteks stiiliks «milleks pihikut lõhki pingutada». Selles, et me ei oska eneseharimisse süveneda ega oma noorusaastate tööd mõtestada, on otseselt süüdi poolik haridus. Oma tegude suunamiseks tuleb end konteksti paigutada. Ajaloolisse, sotsiaalsesse, kultuurilisse. Kulgeda üksikult üldisele ... Vastavaid õppeaineid aga osatakse ülejala läbida. Ühiskonnaõpetus on seni meie keskkoolides konstateeringutel püsti püsinud. Õpetajad loobuvad miskipärast lootmast, et lapsed lisaks papagoilusele ka mõtlemisvõimet evivad. Kohustuslikku kirjandust võetakse teadmiseks sõžeeti, meie oma ja võõraste vaimuinimeste mõttekäiku eirates. Muusikatundides kiputakse suisa mäkra mängima. Pole harjutud. Kunstiline algõpetus lõpeb juba ... kunagi lapsepõlves. Kunstiajalugu pole tolles menüüs üldse.

Millele siis ehitada loov, individuaalne mõtlemine ja kodanikueetika? Kolmeline koolipoiss on loomulik lõbus sell. Kolmeline õpetaja, ajakirjanik ... läheb kolmelist tööd tegema uute kolmeliste kasvatamisel. Tekkiva nõiaringi kogu koledus laotub markantselt laiali kokkuvõtete tegemise aegu.

2. KEVADISED FORMAALSUSED?

Kui noor seltsimees vaatamata «loengute külastamise lünklikkusele» ikkagi asja jagab, pole too lünklikkus vist eriline ühiskondlik kuritegu. Hoopis huvitavam on, kuidas kursusetöö asja jagatakse. Kellele on vaja normini punnitud töid, millel ükskõiksuse ja kaelastära-saamise mekk man? Õppeaasta kokkuvõtteid teeme enamasti oma erialal, olgu nende muude referaatidega kuis on. Uhked ja muretud oskame olla ka töö suhtes, millesse oma elu parimate aastate ajaks süvenema tulnud olemegi. Sahinal langevad õppejõududele kaela kevadised formaalsed tööd, mis kirjutavad teaduse ja kultuurilukku ilusa ümmarguse nulli.

Arvestuste aeg näitab kurba lugu, kuidas teismelise eest väljas noor tubli inimene ikka veel sundimist vajab. Milline on õppejõudude jaoks rabinal ja kiiruga pähe pressitu väärtus? Mis kõlbab sealt kaosest hiljem ametitöös kasutada? Iseäranis keelte õppimise puhul. Arvestuseks pooleldi mälutud kodulugemise baasil ilmselt erialakirjandust ei loe ega väliskolleegidega ei diskuteeri. Noor haritlane oskab töökontaktidest märksa vajalikumaks lugeda kaubanduslikke ...

3. ÕPPEJÕUD KA INIMENE!

Eksamisessioon ise on ühevõrra raske aeg nii andjale kui võtjale. Ühed pingutavad viimast, teised veedavad pikki päevi kinnises ruumis ilusate brikettide vastuvõtmisel. Õppejõud on ka inimene! Sellepärast ...

... teeb ta mööndusi enesele ja üliõpilastele. Loota, et noor kõik selgeks on saanud, on pingutav endalegi. Tuleks küsida, uurida, kuulata. Iseäranis markantsed on eksamid, millest kõik tegijad teavad, et seal saab, tohib ja peabki puksima — õppejõud arvestavad su parandamatut nõtrust. Tehtust ette kandma lähevad küll erinevad inimesed. Ühtedel on varuks pidev töö ja aim asja olemusest. Mõni fakt ehk puudub, tõsi küll. Teised tulevad kokkuspurditud kronoloogiliste tarkustega. Võib ju öelda: piisab, kui ise tead, et tead, mis sest õppejõu hinnangust! Ja hinded aina jaotuvad näilise, mitte tegeliku järgi.

Õppejõud on need, kelle suhtumine nihu on stagneerunud. Nemad peaksid olema esimesed, kes huvituvad omaenese rahva järeltuleva intelligentsi mõtlemisvõime ja oma ülesande teadlikkuse kultiveerimisest. Semestri vältel aga valitseb vahel mediteerimise ja sügava rahulolu õhkkond. Küll me oleme võimekad, ka nii saame sessi ajal maha! Õpetava poole ükskõiksus süvendab õppiva poole pinnapealsust ja enesekindlust. Viimased nähtused pakuvad hiljem Tartust mööda Eestimaad laiali nigelaid, seisvate ajudega «spetsialiste».

✣

Pika pahandamise peale kutsub allakirjutanud murelaulik appi ajakirjaniku, pedagoogilise instituudi kultuuriõppejõu **Ivar Trikkeli.** Mees, kes ka väljaspool moodi on muretsenud uutmoodi mõtlemise ja ajuhallituse pärast, ärgitanud isiksusi loomuomaseid võimeid rakendama, kirjutab 1. mai «Edasis» lugejaga vesteldes: «Elame kiiresti teisenevas maailmas. Ikka rohkem peame lootma inimesele. Alles see oli, kui käisime «Werneri» kohviku ukse vahelt piilumas, kas Karl Taev istub pitsiga või ilma. Ariste aga jättis meid eksamiks valmistuma ja läks ise sinnasamasse kohvile. Nüüd olen ma ise eksamineerija. Aga

(Järg 3. lk.)

SPORDIRÕÕMU!

Eelmise nädala lõpp tõi Eesti kõrgkoolide õppurid Taaralinna Vähe on neid üritusi, kus suurem arv tudengeid kokku saab. Nüüd on «Foorum», oli spartakiaad, tuleb EÜE ...

Spordipäevadel polnudki nii tähtis võit kui kaasategemine, osaluslust. Kena siiski märkida, et näiteks kergejõustikus oli võistkondlikult parim TRÜ.

Võimlejaid pildistas ARVO VIILUP, viimasel leheküljel on EDUARD SAKI fotod.

RSR

Nr. 2

See aasta on kosmosehõlvamise kahekordne juubeliaasta — möödus 30 aastat esimese Maa tehiskaaslase väljalennutamisest ning 20 aastat ühe juhtiva kosmoseühenduse «Interkosmos» loomisest. Läbitud on pikk ja raske tee, mis ei ole möödunud ohvriteta. Inimene on saatnud päikesesüsteemist välja tehiskeha, loonud korduvkasutusega kosmoselaeva ning jõudnud naaberplaneetide pinnale. Päevakorda on kerkinud permanentse elutalitusega orbitaaljaama ehitamine, mis oleks esimeseks maaväliseks asunduseks, kus inimene pidevalt elaks ja töötaks.

* * *

Suure panuse on andnud **Nõukogude piloteeritavad orbitaaljaamad «Saljut» ja «Mir», ameeriklaste «Skylab» ning süstik,** mis on ette nähtud üheks põhivahendiks kosmosejaamaga transiitühenduse pidamiseks. **Pideva elutalitusega kosmosejaama (PETKJ)** tähtsust on raske ülehinnata. Kõigepealt paneb see aluse kosmoses paiknevale tööstusele. See on oluline kas või näiteks ülipuhaste sulamite saamiseks, mis Maal raskendatud või hoopis võimatu. Samuti võib PETKJ-i kasutada vahelülina lennul teistele planeetidele. Marsilennu programmis on PETKJ-l kindel koht. Orbiidil saaks võimalikuks ka ülisuure kosmoselaeva montaaž, mis on vajalik kauglendudeks.

PETKJ-i loomise poole püüdlevad mõlemad suurriigid, kes erinevate vaadete tõttu ei ole suutnud oma jõupingutusi ühendada. Jaama ehitamist taotleb ka Euroopa Kosmoseagentuur (EKA). Nõukogude programmist räägib selget keelt tema orbitaaljaamade areng — 1971 loodi piloteeritav orbitaaljaam «Saljut» (1 põkkumissõlm), 1977 juba «Saljut 6», millel oli 2 põkkumissõlme. 1986 orbiidile viidud «Miri» võib nimetada juba sadamaks, kus saab maabuda viis «Kosmos 1736» ja üks «Sojuz TM» klassi kuuluv kosmoselaev. Korraga võib «Miril» töötada 5—6 inimest. Nõukogude poole edasisi konkreetseid samme ei ole avaldatud. Küll on korduvalt rõhutatud, et töö kulgeb PETKJ-i loomise suunas.

* * *

1984 andis Reagan NASA-le direktiivi ehitada **kosmosejaam** kümnendi sees valmis. USA pool kavatseski Kolumbuse reisi 500. aastapäevaks üles seada **PETKJ nimega «Columbus»,** aga mitmesugustel põhjustel on selle tähtaega edasi lükatud.

Praegustel andmetel peaks jaama montaaž algama 1994. NASA on teatanud, et kui ta peab ehitama «Challengari» asemele uue süstiku, lükkub tähtaeg agentuuri eelarve tõttu edasi.

Lähemalt sellest jaamast. Selle osade orbiidile toimetamiseks on vaja kuut süstikulendu, ühtekokku aga neliteist. Haldamiseks läheb aastas vaja üheksat süstikulendu ning 1,5 miljardit dollarit. Ehituskuludest maksab USA 8—10 miljardit dollarit ja liitlased 3—4 miljardit.

Lõpusirge

Ekspluatatsiooni algetapil koosneb ekipaaž 6—8 inimesest. Montaaž toimub 407 kilomeetri kõrgusel, kust jaam viiakse üle tööorbiidile (467,5 km). Välisilmelt kujutab jaam endast katamaraanikujulist karkassi, mis koosneb kahest vertikaalsest talast. Karkassile kinnitub neli silindrikujulist moodulit. USA saab endale kaks sellist moodulit, Lääne-Euroopa ja Jaapan kumbki ühe. Üks Ameerika moodul on sisustatud eluruumiks koos jaama juhtimispuldiga, teisest saab mikrogravitatsiooniuurimise labor. Jaapani moodulis töötatakse välja uut tehnoloogiat, EKA omas viiakse läbi biomeditsiinilisi eksperimente. Jaama koosseisu kuuluvad ka väiksemate mõõtmetega abimoodulid, mida perioodiliselt vahetatakse. Need on mõeldud inventari ja kütuse jaoks. Jaama pardal on ka mobiilne tsenter sisseseade montaaži ja remondi tarvis, mis luuakse Kanada ettepanekul. Energiaallikana kasutatakse päikeseenergiat, mis hübriidenergeetilise seadme abil (võimsus 75 kwt) muudetakse elektrienergiaks. Elutalituse tagamiseks kasutatakse esmakordselt suletud tsükliga süsteemi. Vesinik ja vesi regenereeritakse, aga toidu ja lämmastiku varusid täiendatakse neli korda aastas. Õhu koostis ja rõhk on elamisektsioonides niisamasugune kui Maal mere pinnal.

* * *

Orbitaaljaama teenindamiseks võib põhimõtteliselt peale süstiku kasutada veel aerokosmilist lennukit «X-31» («Idaekspress»). See on mõeldud sõjaliste eesmärkide täitmiseks (muuseas ka SKA) ning ta valmib 90-ndate aastate keskpaigaks. Lennuki kasutamine alandab kasulike veoste omahinda 20 korda võrreldes süstikuga. Praegu maksab iga kilogramm süstiku kasulikus koormas 10 000 dollarit.

Selline oleks ülevaatlikult Lääne orbitaaljaam, mis peaks funktsioneerima hakkama veel sel sajandil. Kenasid plaane on varemgi peetud. Võtame kas või süstiku, mille esmalend lükkus mitmesugustel põhjustel mõne aasta võrra edasi, sattudes Gagarini lennu kahekümnendale aastapäevale. Ometi saadi sellega hakkama. Süstiku programmi kuulutas välja president Nixon 1972.

* * *

Mõni sõna veel kosmosevallutamise üldisest seisust. Teatavasti oli möödunud aasta Lääne poolele enneolematult täis ebaõnnestumisi. Need jätsid USA ja tema liitlased ilma praktiliselt kõigist kosmose transpordivahenditest. USA oli sunnitud kasutama oma satelliitide ülestoimetamiseks Hiina abi. Kriisi tagajärjed ei ole veel lõplikult selged, kuid kosmoseprogrammides on tehtud mitmeid korrektiive. Esialgselt on ära jäetud või edasi lükatud mitmeid teisejärgulisi programme.

Kahtlemata sunnivad sellised äpardused ettevaatusele. Nõukogude poolel kulgeb seni kõik normaalselt. Samuti tuleks märkida Hommikumaade kasvavat aktiivsust. Näiteks on Jaapan, India ja Hiina esitanud projektid oma süstikute ehitamiseks, mis on planeeritud veel käesolevaks sajandiks.

ALLAN KASESALU,
ajaloo I k.

Meie kõik kui kodanikud

Lugedes meie kohalikku ajakirjandust, tunduvad praegu väga aktuaalsed V. I. Lenini sõnad: «Ülemäära antakse ruumi poliitilisele agitatsioonile, vanadel teemadel — poliitilisele sõnakõlksutamisele. Liiga vähe antakse ruumi uue elu ehitamisele — faktidele ja veel kord faktidele» (Teosed 28. kd. lk. 79).

✣ Räägime väga palju demokraatiast, uutmisest, avalikustamisest. Kõigest loetust aga (v.a. keskajakirjanduse tõlked ja mõned vähesed kohalikud erandid) jääb tahtmatult mulje, et uutmine läheb väga ladusalt. Inimesed on äratundmisele jõudnud uutmisvajadusest. Oma probleemidest, vastuoludest, vigadest räägime veel suuresti läbi loori, kui üldse avalikult räägime. Kui keegi tuleb välja millegi sootuks uuega või julgeb kriitiliselt puudutada midagi sellist, millest kõige kõrgemalt tribüünilt valjul häälel veel räägitud ei ole — kuigi nõukogude ühiskonnas «ei tohi olla kritikale suletud tsoone» (NLKP KK pleenumi materjalid 27.—28. jaanuaril 1987, lk. 39) — siis leidub ülemusi, kes sellel «julgel» või «liigavameelsel» oraatoril suu kinni topivad: äkki ütles midagi üleliia või liiga ausalt, siis mina olen sellele üleannetule ta koha juba kätte näidanud.

✣ See viib tahtmatult mõttele, kas avalikkus on meil ka millegagi tagatud. Kahjuks on keskajakirjanduses liigagi sageli juttu tagakiusamistest kriitika pärast, sellest räägiti ka jaanuaripleenumil. Kuid seadus, mis puudutab kodanike tagakiusamist kriitika tõttu (ENSV KrK § 134'), on paljuski vaid hoiatava, preventiivse iseloomuga. NSVL Ülemkohtu liige R. Tihhomirnov oli sunnitud seda ka 1986. aasta aprillis NSVL Ülemkohtu pleenumil tunnistama. On vaja välja töötada õiguslikud aktid, mis garanteeriksid avalikkuse.

✣ Ei tahaks jääda vaid kritiseerija positsioonile. Positiivset on toimunud, ja mitte vähe. Kõige lähem näide, mis meidki puudutas, oli avalik komsomoliüritus — kahe teaduskonna ühiselt korraldatud koosolek. Allakirjutanu arvates selline, millesarnast tahaks noore spetsialistina ellu astudes oma tulevasel töökohal näha, kuulda ja ennekõike ka ise teha. Tahaksin loota, et selline terav, aus ja avalik arutelu ei jää viimaseks (loe: ei jäeta viimaseks). Ka komsomolikoosolekute läbiviimiseks on peale probleemide, vajaduse ja tahtmise nendest rääkida vaja ka «kinnitust» selle kohta, et probleemid ikka tõepoolest olemas on ja arutamist väärivad.

✣ Praegu on kogu maa komnoorte mõtted veel lõppenud komsomoli suurfoorumi ja sellel väljaõeldu ümber (RSRi lood ootasid ilmumisjärge rohkem kui kuu — toim.). Tahaks loota, et meie igapäevases töös rakendub ka reaalselt M. Gorbatšovi poolt jaanuaripleenumil räägitu. Vaja on «vabaneda kiiremini ja resoluutsemalt noortega tehtavas töös kõigest tarbetust, esmajoones manitsevast toonist ja administreerimisest. Ning millega seda ka ei seletataks: umbusklikku suhtumisega noorte inimeste ühiskondlike püüdluste ja tegude mõistlikkusse ja küpsusesse, lihtsa ülekindlustamise või sooviga kergendada oma laste eluraskusi, ei tohi kuidagi niisuguse seisukohaga nõus olla.» (Jaanuaripleenumi materjalid, lk. 42).

✣ Teine siit tulenev küsimus on: kas mina kui üliõpilane (ka tulevane arst, metsamees, füüsik või agronoom) olen kompetentne mingil konkreetsel teemal sõna võtma? Olles kriitiline, tuleb tõdeda, et kompetents on kitsas erialane mõiste ja tihtipeale me kompetentsed ei ole. Kas jääda siis passiivseks kuulajaks kompetentide vaidlustes? Kuid on ju passiivne noorsugu meil samuti probleem. Kuidas siis olla? Arvan, et on olemas küsimusi, mille kohta meie kõik kui kodanikud võime ja peame oma arvamust avaldama.

Probleeme on (teisiti ei tohikski olla!) ja esimene samm nende lahendamisel on nendest avalikult ja ausalt rääkida.

AVO GREEBE,
õigust. V k.

RSR-i lehekülge lugedes

27. veebruari «TRÜ»-d lahti lüües leidsin sealt sisutiheda RSR-i lehekülje, mis kommentaari alguses öeldut silmas pidades tõotab trükivalgust näha ka tulevikus. Päris esimene RSR-i lehekülg ta siiski pole — 5. aprillil 1974 avaldas «TRÜ» RSR-i I konverentsil esinenud 6 üliõpilase ettekannete teesid. Esinemistest endist oli juttu koguni kolmes ajalehes, tsiteerigem «neutraalset» kirjameest Mart Ummelast: «Tahaksin kiita asepresident Tõnu Kõrdat, kes oli oma materjaliga üsna kursis ja avaldas mitu oma mõtet. Raul Mälgu Tšiili revolutsioonilise protsessi 1970—1973 ülevaade oli vist pikim ja kaalukaim ettekanne. Tõelisele mälumängurile ja entsüklopedistile kohaselt sisaldas see hulga faktilist materjali. Eriti hinnatav oli Vladimir Iljaševitši ettekanne naftakriisist, seda just analüüsi kõrge taseme poolest. Tervitatav oli Senta Täkkeri kui ainukese naishinge ja «rebase» esinemine.» Esinesid veel Arvo Junti ja toonane RSRi president Rein Toomla ning veel kaks tudengit (Jaak Vitsur ja Ants Pino), kes õigeks ajaks ei suutnud teese paberile panna. Kõigile kuuele olid teesid nende esimeseks teaduslikuks publikatsiooniks. (RSRi II konverentsi teesidega erilehekülg ilmus 18. aprillil 1975 — toim.).

13 aastat hiljem oli siis teeside asemel lugemiseks pikk ja põhjalik kommentaar, mis oma tasemelt ületab mõned «Edasis» ja «Õhtulehes» ilmunud kommentaarid — noorte autorite tugevuseks on õigete, st. prantsusekeelsete allikmaterjalide kasutamine, nimede õige kirjapilt (haltuurategija tunneb ära juba nimede kirjutamise oskusest), oskus asja põnevaks teha (kell 14.03...), suurte ajalehtede kritiseerimise julgus jm. Vajaka jäi üldistamisest ja tudengite kui sotsiaalse grupi süvaanalüüsist. Mõistlik oleks — nagu ka lubatakse — jätkata lugude kirjutamist üliõpilasrahutustest ja püüda ka eri maades toimuvat omavahel kõrvutada. Antud kommentaari toetas kenasti originaalkarikatuur.

Kena mõte on ka teatmeteoste tutvustamine, ent RSR-i sildi all tulnuks serveerida mitte söömisteavet, vaid poliitilist infot Guinnessi raamatust.

RSR-i praegune president kurdab oma artiklis keskkooli- ja üliõpilaste «ükskõiksust maailmas toimuva suhtes.» Üliõpilane Raul Mälk kurtis 12. aprillil 1974 «TRÜ» veergudel peaaegu sama: «Kõik muud väljamaa moed on olnud kärmed meile jõudma peale noorte inimeste aktiivse huvi maailmasündmuste vastu.» Ei olnud asi nii lootusetu tollal, ega ole ka praegu. Ahastama muidugi paneb küll, kui ise tahad esineda, aga sind ei taheta kuulda! Tänane X—XI klassi õpilane on pretensioonikas, ta tunnustab vaid tunnustatud autoriteete, ent rabage neid, üllatage! Neidsamu «l'Humanite'sid», mida kasutati kommentaari kirjutamisel, on ju võimalik ka õpilaste ette minnes kaasa võtta. Ärge püüdkegi 40—45 minutit rääkida, minge kahe-kolmekesi ja rääkige igaüks 10—15 minutit. RSR-i ja Tallinna Noorte Poliitikute Klubi mälumängust võtsid osa ka Tartu koolide õpilased — nemad olgu ühendussillaks teie ja kooliõpilaste vahel! Tudengite silmis olete pärast kommentaari avaldamist selle valdkonna tundja ja sellest rääkigegi! Korraldage rohkem *show*'sid. Ja reklaamige end — kui RSR-ist kirjutati 31. X 1986 ja uuesti alles 27. II 1987, siis on seda selgelt vähe!

RSR saab peatselt 25-aastaseks. Ajaleheväljalõikeid üle vaadates leidsin, et veel 1973. aastal kingiti talle kroonikaraamat. Praegu on käimas üleliiduline kampaania — tea oma esivanemaid, tunne oma maa minevikku — mistõttu oleks loogiline kogu senise tegevuse kajastamise koondamine kaante vahele. Võimalust tagasivaateks, kontrollimiseks — ega me lahtisest uksest sisse ei murra? — peaks olema kõigil. Loen aeg-ajalt lugusid omavalitsusest ja kehitan (nagu teisedki minu-aegsed) õlgu — meie tudengiaastail oli see reaalselt olemas, ehkki me selle terminiga ei vehelnud. Loen üliõpilaste arvamistest ülikooli nõukogusse, ent ka meie ajal kuulusid sinna üliõpilased... Arvatavasti teeks «TRÜ» targasti, avades rubriigi «Täna ülikoolis 10, 15, 20, 25, 30 aastat tagasi.»

TOOMAS ALATALU,
RSR-lane 1963—75, 3. president

Marek Strandberg joonistas selle pildi RSR-i eelmise lehekülje tarbeks (27. veebruari «TRÜ») artikli «Maailma huvitavaim raamat» serveerimiseks. Mäletate, seal kirjutati söömisrekorditest. Aga meie suure ruumipuuduse juures karikatuur ei mahtunud. Kaunistagu ta siis seda lehekülge.

Üliõpilaste tehnikalooming Moskvas

14.—18. maini oli võimalik vaadata Moskvas Rahvamajandussaavutuste Näitusel väljapanekut «Noorte teaduslik-tehniline loomine». Näha sai üliõpilaste ja tehnikumiõpilaste valmistatut: kassettmakkidest veoautode ja traktoriteni välja, üldse huvitavat tehnilist omaloomingut.

Üliõpilasleiutajatele ning tehnika- ja juhtivate kõrgkoolide esindajatele korraldati mitmesuguseid üritusi. Aruteludel koorus välja peamine probleem — kuidas korraldada paremini üliõpilasteadust, missuguseid töövorme kasutada. Tartus jõuame uudse tehnilise lahenduseni peamiselt lepinguliste tööde kaudu, tehnikakõrgkoolides tegutsevad aga näiteks üliõpilaste konstrueerimisbürood.

Üldisemat huvi äratas NSVL kõrg- ja keskerihariduse ministri esimese asetäitja Feliks Peregudovi lausutu ümberkorraldamisest. Mõned mõtted:

✣ kui möödunud viisaastakul kulutati kõrgkooli materiaalse baasi arendamiseks 2 miljardit rubla, siis kõrgharidusreformiga on 2000. aastani ette nähtud 18 miljardit rubla. Varasemaid temposid arvestades oleks see ära kulutatud 45 aastaga;

✣ stipendiumid suurenevad sügisest 800 000 rubla võrra;

✣ edaspidi saavad kõik kõrgkoolid üliõpilasomavalitsusliku tegutsemispõhimõtte arendamise eesmärgil õiguse valida oma nõukogude liikmeteks üliõpilasi ning see õigus vajab ka fikseerimist.

Moskva-päevad andsid mõtlemisainet mitte ainult tehnilise loominguga tegelejatele, vaid ka laiemalt kõigile, kes seotud kõrgharidusega.

ASKO POHLA,
õigust. III k.
ELKNÜ TRÜ komitee asesekretär

Veel parteiaktiivi nõupidamiselt

Täna toome lugejani 6. mail toimunud TRÜ parteiaktiivi nõupidamise sõnavõtud ja otsuse. Eelmises lehes ilmus parteikomitee sekretäri dots. Paul Kenkmanni ettekanne lühendatud kujul.

* *

● **ELKNÜ TRÜ komitee sekretär ANDI KASAK** alustas ÜLKNÜ XX kongressi meenutamisega: arvud, kriitika, enesekriitika, konstruktiivsus, optimism... Ta ise osales kõrgkooli diskussiooniklubis. Ülikooli komsomoli üheks põhiülesandeks pidas ta omavalitsuse elluviimist, kuigi TRÜ on siin Liidu kõrgkoolidest praegu ees. Lühidalt muudest probleemidest.

✣ Komsomolikomitee autoriteet sõltub suuresti sellest, kui valmis ollakse toetama altpoolt tulevat initsiatiivi, praegu ei teata veel kõiki üliõpilaskonnas olevaid probleeme, puudub ka ideaalne side teaduskonna büroodega. Ta kutsus sekretäre julgemini suhtlema komiteega.

✣ Komitee toetab algorganisatsioonide aktiivsust, kuid see olgu kooskõlas põhikirjaga.

● **Matemaatikateaduskonna parteisekretär dots. AIVO PARRING** tutvustas eksperimenti. Neil toimub see algul ainult I kursusel (tuleval õppeaastal siis juba I ja II kursusel ja nii järjest edasi), loenguaeg kestab nüüd vaid 35 minutit ja kl. 13 saab üliõpilane vabaks. Kas ta kulutab aga vaba aega mõistlikult, teeb iseseisvat tööd? Õhtupoolikuti on konsultatsiooniajad, toimub vahesess. Eksperiment vajab rohkem õppematerjali, tehnilisi vahendeid, kõigi õppejõudude kaasatulekut.

Edasi peatus A. Parring matemaatikaüliõpilaste aktiivsusel. Seda on suuresti tunda. Üliõpilased jagavad ise ühiselamukohti, stippi, tegutseb üliõpilasprodekaan.

● **Filosoofia kateedri juhataja prof. EERO LOONE** tuletas meelde lähiminevikku — ilusat positiivsete hinnete ülesehitamise aega, kus ka ühiskonnateaduste kateedrid töötasid vahel formaalselt. Kas praegu, pärast tähtsaid riiklikke ja parteilisi otsustusi on kõik õppejõud valmis kaasa tulema? Ta tõi välja mõned perspektiivsed ülesanded: õppekirjanduse väljaandmine (nüüd, kus kõrgkooli ühiskonnateadlased saavad seda teha, püüab näiteks mõni veeretada 1,5-leheküljelist sissejuhatust naaberkateedrile), fakultatiivkursuste pakkumine aktuaalsetel teemadel (demokraatia, juhtimine, majandus). Kuigi ka ühiskonnateadlaste seas on alumine ja ülemine tase, on vaja ergutada kõiki paremini töötama, julgemalt vastata kõigile üliõpilaste küsimustele.

● **Matemaatikute kasvatusprodekaan dots. KALJU SOONETS** selgitas komsomolibüroo suvemaleva otsuse vastuvõtmise põhjusi, tegi täpsustusi asjaajamise käigus partei- ja komsomolikomiteega. (Probleem on küllaltki spetsiifiline ja toimetus ei suuda selles ülevaates lugejale selgust anda, pealegi ilmub täna matemaatikute komsomolijuhi artikkel.)

● **Žurnalistikaosakonna III kursuse üliõpilane ÜLO VELDRE** tõi välja kaks asjaolu. Komsomolikomitee oli arutanud aprillis osakonna komsomolitööd ja leidnud selle puuduliku olevat (ettekandes oli ka sellest juttu). Vaid paar inimest ei ole ajakirjandusüliõpilaste seast komsomolis. Kuidas lahutada kogu osakonna tegevust veel komsomolitööks? Ei saa ju igale ettevõtmisele silti külge lisada. Õppetöös on žurnalistikatudengid teaduskonna esimeste seas.

Teiseks peatus ta samuti mairongkäigul. On harjutud kandma traditsioonilisi tüüpilisi üldmõistelisi loosungeid, mis sageli ka välimuselt ajast ja arust. Fosforiiditeema ei saanud ka Tartu tudengit eemalseisjaks jätta ja neid kanti väga lähedase probleemi pärast. Kohalolnud õppejõududele esitas ta aga küsimuse, millise loosungi esitasid nemad, milline oli nende abi üliõpilastele. Oleks seda tunda olnud, oleks ehk ära jäänud ka kohatine isetegevus.

● **Õigusteaduskonna dekaan dots. EIMAR RAHUMAA** kõneles põhiteemaks kujunenud maiüritusest nii: mis vahe on targal ja rumalal inimesel? Tark oskab eksimustest õiged järeldused teha. Me ei tohiks oma vigu võimendada, kuid eelkõnelejast jäi tal just niisugune mulje. Me kõik teame, et ülikooli kolonn polnud ülikooli vääriline. Peame kõik üheskoos otsima, kuidas vigu parandada. Ta rõhutas, et õppejõud kommunistid on veel vähe tegelnud üliõpilaste veenmisega, on vaja rohkem tööd teha ja ka ise ümber õppida.

● **EKP Tartu Linnakomitee teine sekretär ALBERT SAUNANEN** ütles oma sõnavõttu alustades, et ülikool ei ole kartnud ümberkorraldusi ning on nendega silma paistnud. Ka parteikomitee on otsuste elluviimisel teinud suurt tööd, kuid iga ülesande lahendamine kergitab omakorda uusi probleeme. Praegune üldine ebatraditsiooniline olukord nõuab ka ebatraditsioonilisi lahendusi, lahtiütlemist dogmadest, toetumist tänapäeva kogemustele. Ta toonitas, et maidemonstratsioon on poliitiline üritus ning et sellest peab igaüks endale aru andma. Väga suur on õppejõudude, sealhulgas loomulikult ühiskonnateadlaste osa üliõpilaste kasvatamisel. Õppejõud kasvatab üliõpilast oma eriala kaudu, oma isiksusega, ta peab olema pädev vastama üliõpilase teravatele küsimustele. A. Saunanen lõpetas lootusega, et ülikooli parteiorganisatsioon analüüsib väga kainelt ja arukalt situatsiooni ning ta on veendunud, et ülikool on võimeline veel suuremateks tegudeks.

● **EKP Keskkomitee teaduse ja õppeasutuste osakonna juhataja AILI ABEN** küsis saalilt: kas nõupidamine täitis oma ülesande. Vastuseks oli «jah». Hinnates nõupidamist arvas ta, et siiski jäi puudu konstruktiivsusest, tegutsetakse agiteerimise tasandil. Edasitöötamiseks on vaja väga tõsist programmi, sest viimastel aastatel on individuaalse töö osatähtsus vähenenud.

Ka A. Aben puudutas maidemonstratsiooni. Ta ütles, et Tallinna kõrgkoolid olid väljas korrektselt, kanti vaid mõnd keskkonnakaitselist loosungit. Ta toetas üliõpilaste avameelset esinemist, kuid arvas, et küsimus ei ole enam mitte ainult fosforiidis. Küsimust on arutatud igal pool ja kes vähegi tahab aru saada, saab aru, et sellele on antud ühene vastus. Oleme lõpuni ausad, et tõemeeli looduskaitse eest võitlejate seljataga on ka ebaausaid kavatsusi. Antud juhul ei tuleks mitte tegelda karistamisega, vaid mõjutamisega, anda õige hinnang neile, kes vääriti toimisid. Samuti on vaja pakkuda üliõpilastele tõelisi tegusid.

OTSUS

1. EKP TRÜ komitee sektoritel vaadata läbi nõupidamisel tehtud kriitilised märkused ja ettepanekud ning esitada nende elluviimise kavad parteikomiteele 25. maiks.

2. Kõikides parteiorganisatsioonides, samuti ELKNÜ TRÜ komiteel arutada maikuu jooksul võimalusi poliitiliste massiürituste kasvatusliku osa suurendamiseks ja üliõpilaste poliitilise kultuuri tõstmiseks.

3. Ühiskonnateaduste parteibürool koos ELKNÜ TRÜ komiteega töötada välja meetmed aktuaalsete ühiskonnaprobleemide kooskõlastatud selgitamiseks üliõpilastele ühiskonnateaduste kursustes.

4. EKP TRÜ komiteel ning parteiorganisatsioonidel jätkata jaanuaripleenumi materjalide läbitöötamist ning oma tegevussuundade kujundamist pleenumi otsuste ja kõrgkooliuuenduse põhisuundade elluviimisel, jõuda sellega lõpule I poolaastal.

Sahiseb... kohiseb

(Algus 1. lk.)

minu selja taga seisab kontroll, kes jälgib, et ma ruumist ei lahkuks, kontrollib, et ma kontrolliksin, et üliõpilane ei spikerdaks. Mu jumal küll! Kui Veski, Ariste või Älttoa olid meid viis minutit kuulanud, oli neil selge, mis kellegi juuste all...» Ning edasi muistsest vastuvaidlematut respekti äratavast õppejõutüübist, kellest nüüd on saanud eeskirjade virna ja kohustusliku autoriteedi õhutamise otsas istuv kurb nähtus.

*

Õpetust tuleb võtta ajaloost. Sellest, kuidas ühiskondlikult murrangulistel aegadel on Euroopas isiksuseks, kodanikuks õppimist hinnatud ning nonde isiksuste tegutsemisele loodetud. F. M. Dostojevski 1863. aastal jutustuses «Talviseid märkmeid suvistest muljetest»: «Kas isiksusetus on pääsmine? Vastupidi. Mitte ainult et pole vaja olla isiksusetu, vaid isiksuseks ongi vaja saada, koguni palju suuremal määral, kui on praegu kindlaks kujunenud Läänes... Meelevaldne, täiesti teadlik ja kellestki sundimatu kogu oma mina eneseohverdamine kõikide kasuks — see on minu meelest isiksuse kõrgeima arenemise, ta ülima võimsuse, suurima enesevalitsemise ja suurima tahtevabaduse tunnus.»

KATI VASAR,
žurn. II

Büroo ja komitee

Kui kaks aastat tagasi komsomolitööle asusin, oli esimeseks mureks, kuivõrd suudan õigustatult töötada (eelkõige teaduskonna komsomolibüroo tööd organiseerides), et komsomoli autoriteet teaduskonnas jõuaks natukenegi sinnapoole, kus ta tegelikult olema peaks.

Minu viimase kahe aasta (komsomoli)elu suurimaks õnnetuseks oli õhtupoolik, kui pärast ELKNÜ TRÜ komiteel saadud peapesu komsomolitööplaanide asjus ilmus teaduskonna büroo koosolekule vaid 30% vajalikust seltskonnast. Kahtede pihtide vahele sattumine on ebameeldivaim ebameeldivus. Seda enam, et olulisim on minu arust just side allapoole.

1. SELETUS. *Meie büroo loobus tööplaani paberil fikseerimisest (19. 03. 87. a. teaduskonna komsomoli üldkoosoleku otsus). Komitees reageeriti sellele äärmise pahameelega, kuid tööplaanide vajalikkust tõestada ei suudetud. Praeguseks on komitees need tööplaanid unustatud (v. a. konfliktsituatsioonide aegu etteheidetena).*

Rõõmustavaim oli seesama 19. märtsi koosolek, kuhu tuli vabatahtlikult kohale ligi 70% (ca 300-st) teaduskonna komsomoliperest. Sisimas loodan, et ehk on see pisike nihe komsomoli autoriteedis. Vastuvõetud otsus ei sisalda direktiivide eitusi ega teravate nurkade otsimisi. Ehk tasuks seda komiteeski lugeda, et meid mitte pidada (või siis juba argumenteeritult pidada) nihilistideks. Meile on see otsus igal juhul parim tööplaan.

Juba kahe aasta eest sai meile põhimõtteks, et teaduskonna komsomolibüroo peab sekkuma kõigesse, mis puudutab teaduskonna noori. Üks pool on esindatus kõrgemal, teine pool aga see, et autoriteeti omades vastu võtta otsus, mis sunnib organisatsiooni liiget midagi tegema. Kas meil on see autoriteet? Või jällegi teiselt poolt: kas meid, st. komsomoliorganeid, -juhte) usaldatakse? Tuleb endale aru anda, et autoriteedi kaotanud organisatsioon kaoks, kui teda ei hoiaks püsti antud juhul administratsioon ja partei. Ehk jällegi teisiti: kui ühiskondlik organisatsioon on autoriteedi kaotanud (nagu seda on komsomol) ja tahab seda uuesti võita — paratamatu edasiseks eksisteerimiseks (lepime ainult kokku, et odavast populaarsusest siin ei räägi), siis ta ei peaks, vastu tulles administratsioonile, vastuoludesse sattuma organisatsiooni liikmetega, olgu või osaga.

2. SELETUS. *Büroo loobus oma otsusega 14. aprillist (meile öeldi «mittevormikohasega») risti-põiki vastu komitee otsust matemaatikaharu tudengite suvemalevasse minemise kohustusest pärast 31. juulit. Teaduskonna juhtkond toetas seda. Põhjuseks on kahenädalane praktika (rääkimata esmakursuslaste 4 eksamisessioonist, mis pingekoormust ei vähenda!). Me tunnistame, et komitee on meie jaoks kõrgemalseisev organ, kuid kas antud juhul on ausalt probleemi sisusse tungitud? Ehk peaks komitee pidama oma otsuste vastuvõtmise puhul nõu algorganisatsioonidega, kui need puudutavad otseselt nende huve (ehk ka mõnede oma liikmete ümberpaigutamisel)? See on soovitus. Paradoksaalne on komitees seisukoht — «administratsioon on meiega, mingi teaduskond vastu — las otsustavad, mis tahavad!» Umbes nii, et ühes (?) teaduskonnas on lõhkeolukord (vähemalt kõrgemalseisva organi arvates), aga sealsamas komitees on kõik rahulikud (vähemalt teaduskonnabüroole oodatakse kutset). Büroo ei ole oma otsust suvemaleva suhtes muutnud, vaatamata demagoogilistele veenmiskatsetele. Meie igal juhul ei pea oma otsust provokatsiooniks.*

Eespool kirjutatu ajendiks oli esmalt see, et paneb hämmastama, kuivõrd erinevad võivad olla arusaamad komsomoli edendamisest.

Teaduskonnabürool on side teaduskonnaga (vähemalt rahuldav!); taastama hakkame puhtorganisatsioonilist liini: komsomolibüroo — rühm. Kas komiteel on side teaduskondadega? Kas seda peetakse vajalikuks?

Teiseks ajendiks oli büroo seisukohtade selgitamine. Kas on õige komitee arvamus, et büroo otsib tudengite seas odavat populaarsust või teravaid nurki komiteega? Komsomol on eluvõimeline organisatsioon, kui vaid... Ja hakkamegi otsast peale.

Vaatamata kogu probleemide hulgale võin raudselt väita, et ei kedagi ega miski ole tähendanud minu jaoks seda mis komsomol. Kui pettuda, siis ainult inimestes.

ALAR PANDIS,
matem. III k.,
matemaatikateaduskonna
komsomolisekretär

NB! Matemaatikute komsomolibüroo otsus 26. maist kohustab I kursust töötama suvemalevas 20.—31. juulini. Ehk on võimalik staabil neile tööd leida.

Komsomolikomitees

26. mail toimus ELKNÜ TRÜ komitee istung, kus arutati TRÜ ajaloo-osakonna üliõpilaste Tõnis Lukase (V k.) ja Lauri Lindströmi (II k.) käitumist Tartu muusikapäevade rahukontserdil. Kontserdi ajal püüdsid noormehed ebasobivas kohas — Raekoja aknal — ja eelnevalt kontserdi korraldajatega ja raekoja haldajatega kooskõlastamata paigutada üles loosungi «Fosforiidist saia ei saa». Niisugune tegevus ei olnud kooskõlas ka rahukontserdi programmiga. Taoline teguviis ei ole kooskõlas praeguste keskkonnakaitsealaste eesmärkidega.

Komitee istungil tunnistasid noormehed, et nende käitumine ei olnud sobilik kommunistlikule noorele ning niisugune keskkonnakaitsealaseid eesmärke mittesilmaspidav tegevus ei olnud praegu väljakujunenud situatsioonis otstarbekas.

Komitee karistas Tõnis Lukast ja Lauri Lindströmi noomitusega koos arvestuskaardile kandmisega.

* * *

Komitee arutas ka TRÜ suvemaleva komplekteerimise probleeme. Tunnistati, et matemaatikateaduskond ei ole veel aru saanud suvemaleva eesmärkidest, milleks on üliõpilaskonnapoolne panus ülikooli materiaal-tehnilise baasi arendamisse, mis peab olema meie kõigi ühine mure, kui me tahame olla oma *alma materi* patrioodid.

* * *

Komitee andis soovituse NLKP liikmeks astumiseks Karen Oganesjanile (arst. II) ning karistas komsomolipileti lohaka hoidmise eest Kalmer Trammi (KKT I) noomitusega koos arvestuskaardile kandmisega.

● 19. mai istungil arutati teadusraamatukogu komsomolibüroo (sekretär Riina Kisand) tegevust organisatsiooni juhtimisel. On leitud hea kontakt administratsiooniga, abi on vastastikune, mitmeid üritusi tehakse koos. Ei otsita mingeid eraldiseisvaid komsomoliprobleeme, vaid lahendatakse reaalselt üleskerkinud küsimusi. Komitee jäi büroo tegevusega rahule.

● Komitee arutas Gagarini tn. 1 õppehoone üleandmist üliõpilaste organisatsioonidele ja huviklubidele. Arvestades, et reaalne vajadus erinevate huviklubide, ÜTÜ, RSR-i jt. ringide tegevuse laiendamiseks ja parandamiseks on olemas, võttis ülikooli komsomolikomitee vastu otsuse, millega pöördutakse administratsiooni ja parteikomitee poole ettepanekuga aidata kaasa Gagarini tn. 1 õppehoone üleandmiseks. Kohustati pidevalt antud küsimusega tegelema komitee kultuurisektori juhatajat Margus Kiisküla.

● Komitee kinnitas ELKNÜ TRÜ komitee siseorganisatsioonilise töö sektori juhatajaks Aili Tuhkaneni (stom. II).

Komsomolikomitee

Ülikooli 17. tõlkevõistlus

Ülikooli 17. tõlkevõistluse žürii (Jüri Talvet, Aino Valmet, Urve Hanko, Mari-Ann Palm, Peeter Torop, Ulvi Kuus; konsultandina Paula Palmeos) istus koos 20. mail ning otsustas 17 tõlketöö hulgast (inglise, saksa, vene, prantsuse ja ungari keelest) esile tõsta järgmised:

üks I auhind — ENE-REET SOOVIK (inglise fil. I k.; J. C. Oatsi novell «Pealtnägija», inglise keelest);

viis II auhinda — TRIINU PAKK (inglise fil. I k.; W. S. Maugham jutud «Rohutirts ja sipelgas» ja «Taevane aujärg», inglise keelest), **ERKKI SIVONEN** (inglise fil. II k.; katkend S. Becketti näidendist «Ends and Odds», inglise keelest), **MARGOT HEINSALU** (saksa fil. V k.; katkend W. M. Diggelmanni jutustusest «Puhkusereis», saksa keelest), **LEENA SEIN** (prantsuse fil. IV k.; katkend A. Camus' näidendist «Arusaamatus», prantsuse keelest), **AVE ROOMETS** (saksa fil. II k.; H. Hesse novell «Edmund», saksa keelest);

kolm III auhinda — RIHO LAANEMÄE (vene fil. III k.; E. A. Poe novell «Punase surma mask», inglise keelest), **CHATRIN BAGALA** (eesti fil. II k.; F. Fendriku novell «Inglise tüdruk», ungari keelest), **RIHO LAANEMÄE** (I. Bunini novell «Kauge», vene keelest).

««Loomingu» Raamatukogu» eripreemia parimale tõlkele Nõukogude Liidu rahvaste keeltest saab **RIHO LAANEMÄE.**

Tõlkevõistluse lõpetamise pidulik osa (auhindade kätteandmine jm.) toimub järgmise õppeaasta alguses.

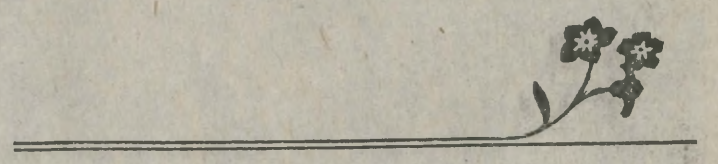

Spartakiaadipeegel

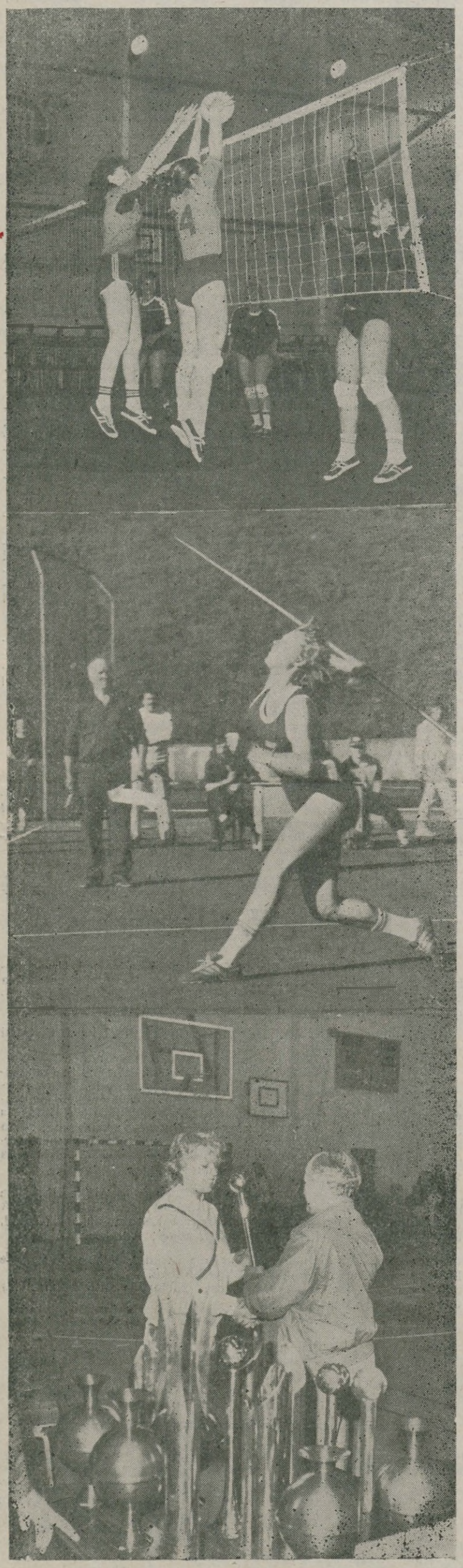

EDUARD SAKI fotod

KIRJANDUSVÕISTLUS KIRJANDUSVÕISTLUS

Ainult luulest

Olin esimest korda sellises kohtumõistja rollis ja auväärt žüriiliikme seisuses. Endalgi hakkas kõhe. Peale seda kui kogu kupatuse läbi lugesin, sain päris vihaseks. Nüüd on viha lahtunud. Ei tea ju, kas parasemad kirjandusvõistlused on kopsakamad olnud, aga üldiselt see seltskond, kes seal praegu esines, mulle eriti ei meeldinud. Ilmselt on see antipaatia vastastikune, võib mulle rahulikult näkku öelda, sest see peaks päris nälkjas olema, kes mind veel tänama tuleb. Paar säravamat hetke sain luules ju kätte, kuid nad olid nii üürikesed (s. t. saadetised olid nii kõhnukesed: 2—3 luuletust), et kippusid roosal ilupaberil massi ära uppuma. Aktiivsemalt toetasin «Süldikomplekti», mida võiski must arvata. Nii tobeda märgusõnaga luulet lihtsalt peab kaitsma eelarvamuste eest. Luuletajate puhul eelistan siiski alavääärsuskompleksile suurusluulu. Marin Roose oli täitsa sümpaatne, aga esines ka vaid kahe luuletusega. Vähemalt hästi valitud. Mõnel teisel, kes oli saatnud suurema paki, oli õnnestunud kilde segi päris algajalike proovitöödega. See rikkus mulje ära. Siiski avaldaksin paarist päris märkamata jäänud, kuid mahukamast saadetisest ühe või kaks asja. Vähemalt esimesel paaril luulelamise aastal ei maksaks grafomaanlust mõnitada, see on siis täiesti loomulik nähtus. Olen ju seda isegi olnud. Kogu nõks on vaid selle kriitilise piiri tabamises, kus võib veel midagi loota ja julgustada, või kus tuleb lootusetult käega lüüa. Kui me ei julge millesski algajad ja naeruväärsed näida, siis ei saa meist kunagi ise mängus osalejaid. Saavad ainult kiibitsejad ja kõrvaltvaatajad. Näete, lõpuks hakkasin grafomaanlust lausa ülistama. Kirjutada, kirjutada jne. — ega muud nõu ma anda ei oska.

PRIIDU BEIER

Nägemusest luuleni

Kui ma tõid lugesin, siis hoidsin näppude vahel pastakat. Ma mitte ainult ei närinud seda, vaid püüdsin järele aimata autorite randmeliigutusi niisugustena, nagu need võisid olla kirjutamise momendil... Sellist väidet on ilmselt kergemeelne uskuda. Ma ise ka ei usuks.

Ometi aimasin tekstide tagant huvitavaid inimesi, keda jagasin jämekareda joonega nägemusvõimetuteks ja nägemusvõimelisteks. (Kirjutades «nägemus», ei taha ma haarata ei parapsühholoogiat, müstikat ega hallutsinatsioone, vaid kogemuspilti, tõelusetunnet, millest võiks sõnastada luulet.) Sugugi alavääristamata arvan, et esimeste elu on lihtsam. Nemad kratsivad kukalt või hüüavad «hurraa», samas kui teiste puhul tekib võimalus paberit täita. Juhul kui esimesed püüavad ka, siis loomingu seisukohalt hinnatakse see estraadiks. «Usu, kõik saab korda,» kuulub autosugestsiooni või lohutuslausete ritta juhul, kui näiteks kingakonts alt murdub. *«Kui ideed võib talle erilist kahju tekitamata väljendada teisiti, mõnes muus seoses, tähendab see, et meil pole tegemist kunstiga, vaid millegi muuga.»* (M. Lotman «Poeetika lühikursus» — «Vikerkaar» 1986/3).

Nüüd aga nägemusvõimelistest ehk nendest, kel *«kilde segi päris algajalike proovitöödega»*. Väga sageli kohtasin ülepingutamist. Lausa viiruslikult oli näiteks kahe salmi järele ponnistatud kolmas, mis vastandina eelmiste päris talutavale luulekeelele oli lihtsalt riimis argikeel. Luuletusele oli justkui raam ümber tõmmatud, et lugeja jumalapärast ei elaks nägemust mingil teisel viisil läbi kui kirjutaja. Ega elanudki, metallkonstruktsiooni maik jäi suhu. Ma siiski loodan, et te ei hakka nüüd kirjutama meetodil: luuletus paberile ja viimasele salmile kriips peale. Kui sõnad otsas, ärge ärrituge, jätke endale võimalus mälukaevandusse laskumiseks — ehk ilmub sealt ajendiks olnud nägemusele lisaks ka kaugemaid, mis seonduvad äsjastega vahel lausa ootamatul moel. Igal juhul ei maksa kaotada sügavat hingamist. *«Luuletaja avastab korraga nii tõeluse kui ka keele pindu ja ja võimalusi»* (J. Kaplinski «Mis on luule?» — «Kirjandus kriitiku pilguga 1975—1976», Tln. 1978). On vajalik kujundada püsiv valmisolek, et luulevõimalus, mille üheks osaks ka «keele pinnad ja võimalused», oleks ainult murdosa sekundi kaugusel nägemusest. Siis ei teki kiusatust konstrueerida. Sellise valmisoleku kujundab suuresti oma emakeele tundmine.

Teiseks levinud võtteks osutus teadvusel suunamata voolata laskmine, mis teisisõnu assotsiatsioonide rabedusena avaldus. Sellistel puhkudel jäid teravmeelsed kujundid luuletusteks ladestumata või tekkis midagi, mis Uku Masingu sõnutsi oleks *umbkaudu paarisaja puulehe hõljumine kinnises ruumis, mille keskel tekkinud figuurid huvitavad ainult ekstsentrikut ennast või tema austajaid.*

Ja veel — need abstraktsioonid. Selle asemel, et kirjutada luuletust, mis õnnestab, vaimustab, elavdab, laotakse ritta sõnu «õnn», «vaim», «elu» jne.

Tuleb välja, et kuhu ka ei sihi, ikka komistad sõna otsa. See sõna, mis argikommunikatsioonis näib nii paindlikuna, osutub ühtäkki taltsutamatuks elajaks. Aga ometi jääb ta sillaks nägemuselt luuleni, juhul kui te ikka sel viisil elamusi tahate pakkuda. Žürii igal juhul loodab järgmisel aastal vähemalt kaks korda rohkem töid läbi seedida... maohaavu saamata. Hakake kohe kirjutama, siis on teil, mille seast valida.

INDREK UDE

NB! Toimetuses ootavad auhinnad «Süldikomplekti» ja märgusõnata luuletusi («Reaalsus» jt.).

VENIA LEGENDI

Kaubandusökonoomika kateedri dotsendi kt. **Mare Järveotsa** *venia legendi* loeng toimub 18. juunil kl. 14 Nooruse 9 kab. 406 teemal «Agrotööstuskompleksi osa toidukaupade ressursside kujundamisel».

Kaubandusökonoomika kateedri dotsendi kt. **Jüri Sepa** *venia legendi* loeng toimub 18. juunil kl. 15 Nooruse 9 kab. 406 teemal «Majandusnäitajate seosed ja nende kompleksse analüüsi võimalusi (kaubanduse näidetel)».

KLUBIS

Reedel, 29. mail

kl. 19 olete kutsutud MIKE OLDFIELDI SÜNNIPÄEVAPEOLE, kl. 22 VIDEOMARATON, kl. 24 TAASKOHTUMINE JOEL STEINFELDTIGA, kl. 00.30 VIDEOMARATON jätkub, kl. 05 finiš.

Laupäeval, 30. mail

kl. 19 LAULUD IIRLASTEST JA IIRIMAAST, kl. 21 VIDEOMARATON, kl. 24 —?
kl. 00.30 VIDEOMARATON jätkub, kl. 05 finiš.

Pühapäeval, 31. mail

kl. 19 VIDEOFILMIDE PROGRAMM, kl. 21 VIDEOMARATON, kl. 24 —?
kl. 00.30 VIDEOMARATON jätkub, kl. 04 finiš.

P. S. Programmid diskosaalis igal õhtul alates kl. 21. Baar avatud. Võib esineda ootamatusi.

KUULUTUS

Ostan teadusliku kommunismi riigieksami trükitud konspekti. Tulla Pälsoni 14—427.

N. RESTINGER

NB!

Meie järgmine leht ilmub, nagu juunis ikka, alles kahe nädala pärast, s. o. 12. juunil.

Bronislav Võrse

20. mail suri põline tartlane, kommunist ja aktiivne ühiskonnategelane, kunagine ülikooli haldusprorektor, personaalpensionär Bronislav Võrse.

Sündinud 1911. aastal, töötanud töölisena, läbi teinud raske sõjatee, sai Bronislav Võrsest 1945. aastal Tartu Linna RSN TK esimees ning 1949. aastal meie haldusprorektor.

Paljud ülikooli praegused töötajad mäletavad teda veel, allakirjutanu mitte. Lehitsen toimikut: rektori käskkiri nr. 14 § 1 7. veebruarist 1949 «Kinnitan Bronislav Peetri p. Võrse Tartu R. Ülikooli haldusprorektoriks, alates 7. veebruarist 1949. a. koosseisus ettenähtud palgaga. Rektor A. Koort». Edaspidisest selgub, et «koosseisudes ettenähtud palk» oli 1200.— rbl. (120.—) ja et ülikool taotles korduvalt ja tagajärjetult temale personaalset palka (180.—).

Vaatamata tasuvusele, töötas B. Võrse sellel ametikohal täie pingega aruka majandusmehena. Tema suured organisaatorivõimed aitasid parandada ülikooli materiaalset baasi ja töötajate ning üliõpilaste elamistingimusi. Tema initsiatiivil loodi ülikoolile Kääriku, Vellavere, Praaga ja Sangaste baasid. Oma tegevuse eest pälvis Bronislav Võrse korduvalt rektorilt tänuavaldusi.

26. jaanuaril 1955. aastal viidi B. Võrse Tartu Territoriaalse Ehitustrusti juhataja ametikohale.

Ülikoolipere jääb Bronislav Võrset mäletama, ta on kirjutatud ülikooli ajalukku.

ASTA LIIVAK

Uut teatmekirjandust

11Bi-71 Вомперский, В. П. Словари XVIII века. М., Наука, 1986. 135 с.

Annoteeritud nimestik annab täieliku ülevaate 18. saj. leksikograafilistest töödest. On kirjeldatud nii iseseisvate väljaannetena ilmunud seletavad, 2- ja mitmekeelsed, võõrsõnade-, eriala- jne sõnastikud, ka vanasõnade ja kõnekäändude kogumikud kui ka raamatusisesed väikesed sõnastikud ja glossaarid.

Uusi trükiseid

Rahandus- ja krediidialased põhimõisted. Metoodilisi materjale majandus- ja õigusteaduskonna üliõpilastele. Teine, parandatud ja täiendatud trükk. Tartu 1987, 300 eks., 188 lk., 35 kop.

Tartu Riikliku Ülikooli struktuur ja isikkoosseis. Teatmik 86/87. Tartu 1987, 700 eks., 244 lk., 45 kop.

Jaan Kõrgesaar, Ene Veskiväli. Eripedagoogika Eestis. Eripedagoogika tänapäevaküsimusi. Tartu 1987, 350 eks., 64 lk., 15 kop.

Pöördkonnad. Teine trükk. Jaak Peebo. Tartu 1987, 500 eks., 60 lk., 10 kop.

Komi ja eesti keele kõrvutavaid tekste ning väljendeid (koos harjutusülesannetega). Õppemetoodiline vahend soome-ugri filoloogia üliõpilastele. Koostanud Paul Alvre ja Galina Fedjunjova. Tartu 1987, 300 eks., 20 kop. 104 lk.

Kriminaalõigus. Metoodilisi materjale TRÜ majandusteaduskonna üliõpilastele. Lembit Auväärt, Jaan Sootak. Tartu 1987, 400 eks., 104 lk., 20 kop.

Psühhodiagnostika. Eksperimentaalpsühholoogia õppemetoodiline materjal. Koostaja K. Toim. Tartu 1987, 1000 eks., 84 lk., 15 kop.

Aatomispektraalanalüüs. Laboratoorseid töid füüsikalis-keemiliste analüüsimeetodite praktikumiks. Tartu 1987, 400 eks., 80 lk., 15 kop.

Test Papers for the Correspondence Students of the Humanities. Tartu 1987, 100 eks., 48 lk., 10 kop.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 2377. Tiraaž 3000.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riikliku Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 21 (1493) | Reede, 12. juuni 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

21. JUUNIL VALIMA!

Tuletame täna meelde nende nimed, keda seadis linnanõukogusse saadikukandidaadiks ülikool. Meie kollektiivi esindavad ülikooli haldusprorektor Vello Peedimaa ja õppejõud Galina Grozdova, Tiit Rosenberg, Uno Lõhmus, Jaan Loko, Mait Miljan, Jaan Seeder ja Elvi Ulst ning üliõpilased Marget Must, Toomas Remmelkoor, Aivo Aabloo ja Toomas Saarma.

● Viimane neist oli koos oma usaldusmehe kursusekaaslase Linnar Liivamäega teisipäeval kl. 16 ülikooli klubis. Sinna kogunesid mitmed saadikukandidaadid valijatega kohtuma. Kuigi jah, põhiliselt olid kohal need, kes pidid olema, antud piirkonna valijate huvi näis olevat minimaalne. Tõnu Anton täitevkomiteest kutsus seetõttu hoopis saadikukandidaate valijate endi juurde minema.

«Kas on julgust esimest korda kandidaadiks esitatul valija juurde koju minna?»

«Vaevalt. Üldse on see kõik uus ja tundmatu. Hakkan uurima, missugune on minu piirkond ja siis eks näe. Sess ju käib.»

«Kas on midagi teada ka tulevasest saadikutööst?»

«Loodan, et juuratudengina saan vahest õigusküsimustega tegelda. Igatahes nõukogude töö eksam on meil tehtud, seal õppisime põhjalikult valijate juhendite koostamist, aruandmist jpm.»

«Aga ühiskondliku töö kogemusi peaks III kursuse tudengil juba nagu olema?»

«Olen tegelnud üliõpilaste toitlustamisprobleemidega ühiskondliku kontrolli komisjonis. Ametiühingusse on tulnud tudengite signaalid, meie siis uurime täpsemalt järele ja teeme oma ettepanekud. Nii peaks Vanemuise 46 külmlett välja vahetatama jne. Probleemiks on ka vana kohvik. Lõuna ajal seisavad üliõpilased pikas sabas, samal ajal kui õppejõudude poole peal võib endale lahedasti toitu tellida ka linnarahvas. Üliõpilane võiks olla seal ikka eelistatum.»

* * *

● **Haldusprorektor Vello Peedimaa kandideerib valimisringkonda nr. 3 (kesklinnas).**

«Kuidas on seotud haldusprorektori amet saadikumissiooniga?»

«On mõeldamatu, et Tartu Linna TK RSN töötaks ilma ülikooli juhtkonna esindajata. Ülikooli huve on vaja kaitsta. Kaitsta — mõneti on see isegi ebameeldiv.»

«Mis suhtes kaitsta?»

«Ülikooli baas näeb vilets välja. Linna planeerimisel lahutatakse linna ja ülikooli objektid. Kuid ülikoolil ei ole mingeid müstilisi reserve, et ta ise omadega hakkama saaks. Näiteks äärmiselt vajalik on õppetootmisbaasi väljaarendamine — ka siin ei taha linn meid piisavalt aidata. Et olemasolevaid hooneid säilitada, kulub 1,5 milj. rubla, oma jõududega suudame katta vaid 600 tuhat. Täitevkomitee oma alluvuses olevaid remondivõimalusi ei anna. Samuti näib, et botaanikaaed on ülikooli eralõbu, ometi käib seal uudistajaid üle terve Eesti.

Et olukorrast välja tulla, tuleks linna täitevkomitee istungitel muude komplekssprogrammide kõrval arutada ka ülikooli arenguprogrammi. Ei mäletagi, millal viimati niisugune punkt päevakorras oli. Mitte ainult linna täitevkomitee, vaid ka vabariiklikud direktiivorganid, kes kõrghariduse baasi üle otsustavad, ei tea ülikooli tegelikku olukorda. Sageli tuleb tõestada, et valge on valge ja must on must.»

* * *

● **Raskejõustiku ja veespordi kateedri juhataja dots. JAAN LOKO** kandideerib linnanõukogusse teist korda.

«Teie tegutsesite spordikomisjonis?»

«Ametlik nimetus on sellel *alatine kehakultuuri- ja spordikomisjon.* Tuli teha esimehe tööd. Üheks meie suuremaks ettevõtmiseks oli elukohajärgse spordi küsimuse ettevalmistamine istungjärgule. Võeti vastu otsus, kinnitati plaan XII viisaastakuks.»

««Edasis» lausa diskuteeriti selle üle.»

«Sellest oli palju kasu, tuli häid ideid.»

«Jääte ilmselt sama töö peale edasi?»

«Nii on kavatsetud. Hea meel on Anne rahvaspordikeskuse väljaehitamise edenemisest. Lähteülesanne on tehtud, objekt projekteerimisel. Oleme uurinud ka linna koolieelsete lasteasutuste kehalist kasvatust.»

«Ja milline on seis?»

«Kehv, nagu kehaline kasvatus üldse igal pool. Haridusministeerium ootab meie sellekohaseid ettepanekuid.»

«Kas ka ülikooli spordiasjadega on tulnud tegelda?»

«Minul vähe, ikka üldisemad linna spordiprobleemid.»

* * *

● **Majandusteaduskond seadis saadikukandidaadiks rahanduse ja krediidi kateedri dotsendi ELVI ULSTI.**

«On see Teil esimene kord saadikukandidaadina valimistega seotud olla?»

«Hakkan tegema kolmandat ringi. 1963—1967 tegutsesin plaani- ja eelarvekomisjonis. Mind taheti ka komisjoni esimeheks panna, aga Ungaris stažeerimine tuli vahele.»

«Töökoht ja saadikutegevus näivad päris seotud olevat?»

«Õpetan ju rahandust. Praeguses demokratiseerimise õhkkonnas on oluline laiendada ka kohalikke eelarveid. Paarkümmend aastat tagasi olid kohapealsed võimalused küll formaalsevõitu. Nüüd oleks isegi huvitavam seda tööd teha. Üldiselt olen asjaga läbi ja lõhki kursis. Võtsin osa integreeritud andmetöötluse süsteemi loomisest rahandus- ja krediidiorganitele. See hõlmas linna ja rajooni rahandusosakonda, riigipanka, ehituspanka, hoiukassat, kindlustusinspektuure. Hoiukassas mindi näiteks üle elektronarvutitele. See uuendamine võiks tegelikult kiiremini toimuda.»

«Nüüd on Teil endal võimalus sellele kaasa aidata.»

«Püüan kindlasti.»

«Jõudu selleks!»

«Aitäh!»

TRÜ nõukogus

29. mail

Õppeprorektor prof. Jüri Kärneri eesistumisel toimunud nõukogu maikuu koosolekul kujunesid arutlusobjektiks pedagoogilise ettevalmistuse tase ja omavalitsuse põhimäärus.

● **Kuulati pedagoogika kateedri juhataja prof. Jaan Miku ettekannet ja siseinspektsioonikomisjoni esimehe dots. Vello Tohveri kaasettekannet üliõpilaste pedagoogilisest ettevalmistamisest TRÜs.** Meilt saab aastas õpetajakutse ligi 450 noort, õpetajana suunatakse tööle 220—240. Nende tarbeks on viimastel aastatel loodud pedagoogilised harud füüsika, keemia ja bioloogia erialal, on hakatud kasutama videotagasisidet ja teisi aktiivsemaid õppemeetodeid jm. Polemiseeriti pideva pedagoogilise praktika (PPP) liiga varase alguse üle. Kasulikum oleks sellega algust teha alates III kursusest. Tulevased õpetajad vajavad rohkem ka koolipsühholoogiat. Õpetajate ettevalmistamine on siiski mõnevõrra raskendatud, sest soov saada õpetajaks on välja kujunenud vähestel pedagoogiliste osakondade üliõpilastel. Selle põhjused peituvad aga juba kooli haridussüsteemis.

Erksa arutelu tulemusena muudeti otsuse projekti. **Otsustati moodustada õppeprorektor dots. Valter Haameri juhtimisel komisjon TRÜ-poolse arvamuse väljatöötamiseks üldhariduskooli alternatiivse õppeplaani kohta. See tuleb esitada 15. juuniks Haridusministeeriumile.**

Otsuses nähakse ette veel metoodikanõukogul välja töötada kaasaja nõuetele vastav **pedagoogilise praktika süsteem** (vastutav K. Indre), pedagoogika kateedril koostada **koolipedagoogika õpik kõrgkoolide pedagoogilistele erialadele** (I. Unt, V. Haamer) ning pedagoogika nõukogul analüüsida **pedagoogika- ja psühholoogia-alaste erikursuste süsteemi ja sisu** (J. Mikk).

● **Üliõpilaste omavalitsuse rakendamisest kõnelesid komsomolikomitee sekretär Andi Kasak ja üliõpilaste ametiühingukomitee esimees Ants Kull.** Seni on ilmunud «TRÜs» OV põhimääruse kaks projekti, mida on arutatud teaduskondades ja lehes. Kolmas ja lõplik variant ilmselt kõikide teaduskondade üliõpilasteni ei jõudnud, sellesse tegid täiendusi ning parandusi vaid teaduskonnabürood. Muidu ei oleks ka nõukogu koosolekul tekkinud mitme punkti üle vaidlusi. Projektiga ei olnud tuttavad ka dekaanid ja õppeosakond. Komsomoli- ja ametiühingukomiteele jäi ülesanne projekt veel kord läbi vaadata, et esitada see järgmisel nõukogul. Kui TRÜ nõukogu on OV põhimääruse heaks kiitnud, kinnitab rektor selle oma käskkirjaga.

● **Koosolekul hääletati ka filosoofia kateedri 0,25 professori kohale kandideerinud filosoofiadoktori dots. Paul Kenkmanni poolt.**

Lõpetuseks

oleks palju öelda. Oli ju see kevad, see semester piisavalt huvitav, mõneti valuski. Selguvad meie tõekspidamised sõnas ja teos — kes mõistab ühiskonna ümberkorraldusi vaid kõnelemises, kes midagi ära tehes. Kui keerata trükiajakirjanduse leheküljed aasta võrra tagasi, siis ei olnud veel paljudel avalatel mõtetel nendes kohta. Aga millest räägime-kirjutame aasta pärast? Kus asume siis? Oleme praegu ühiskondliku laine alumises servas või juba harjal? Neid küsimusi esitad aeg-ajalt iseendale, pead iseendaga simultaani. Püüad mõista ka lehetegemise juures avalikkust ja demokraatiat, millega siiski meist paljud harjunud pole. Vähegi erinev arvamus muutub «demagoogiaks», «valede faktide kasutamiseks», «diskussioonikultuuri puudumiseks»...

Küllap aeg selitab meie tõelised teod, ka selle, mida me täna ei osanud või ei tahtnud teha. Milline pilt jääb tänasest aasta, kümne, paarikümne pärast? Kas me püüame end ümber seada vaid moe pärast, paberite pärast, ülemuste pärast või sisemisel sunnil?

Sess on saabunud, suvekuud viivad meid laiali. Siis jagub ehk aega pisut tagasi vaadata ka sellele ärevale kevadele ja sügisel selginult jätkata. Jäävad paljud lood toimetuseski septembrit ootama. Kuigi kavatsesime viimase sisulise lehe suuremana välja anda, seab oma piirid Tartu trükikoja vähene jõud. Sestap palume ilmumata jäänud autoritel kannatlik olla. Ja paneme punkti, et siia veel mõni lugu ära mahutada.

VARJE SOOTAK

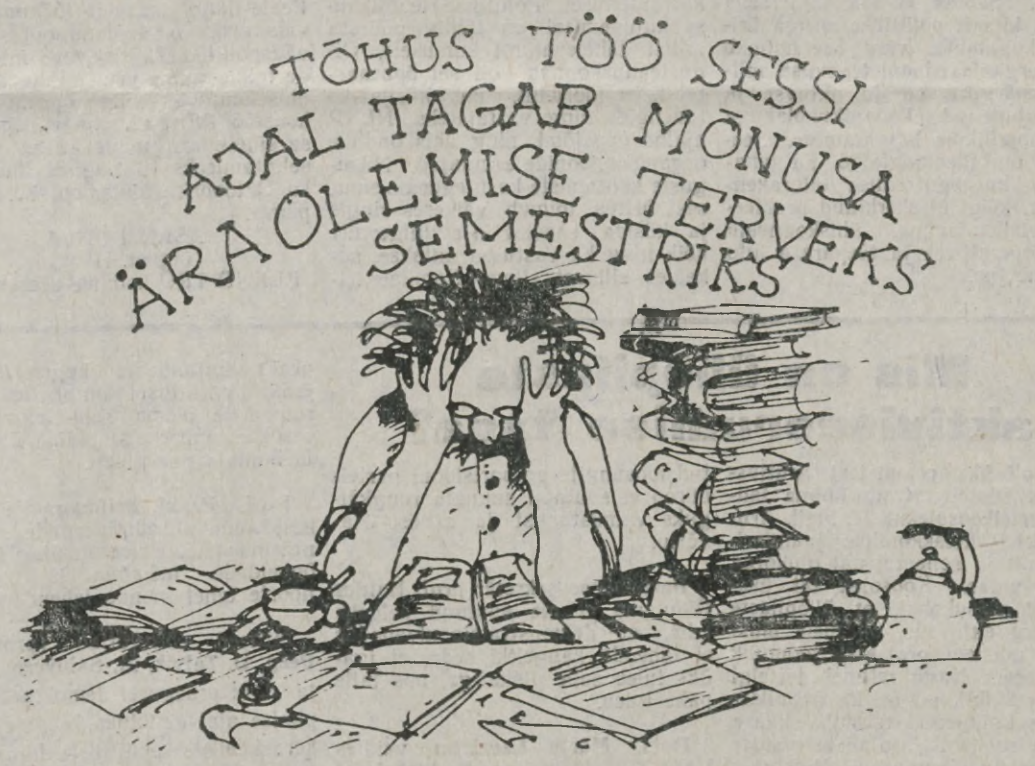

EKSAMI PEAL

Ühel juunikuu hommikul seisavad kaks meesfiloloogi eksamiruumi ukse taga peahoone paremas tiivas ja peavad aru. Mehed — Veegeteri Jaak ja Laiskluu Rein — on juba kolm korda proovinud eesti kirjanduse eksamit sooritada, kuid paraku edutult.

Hirm ja igatsus on meeste nägudelt näha, kui nad eksamiruumi ukse poole piidlevad. Kas minna peale või mitte? Küll ju pool tundi vaatasid mehed ukse poole, teineteise silmi, kumbki ei taha esimest sõna öelda.

«Läheme peale, Rein!» Jaak vahib lakke — tal oli raske seda öelda.

«Me põrume, Jaak.»

«Kui põrume, siis põrume niikuinii, Rein.»

Jälle mõõdavad mehed kalgilt helklevat ust.

«Mina lähen, Jaak.»

«Mina ka!»

«Stipp või eksmatt, Rein. Mul jäi pruut ootama...»

Südilt astuvad sõbrad eksamiruumi. Teineteisele põialt pidades võtavad nad piletid. Jaagule tuleb kriitilise realismi algus, Rein peab vastama Juhan Liivi proosat. Tasahilju libistatakse käisest välja spikrid — kõik näib hästi minevat, jõudsalt täituvad paberilehed tekstiga.

Ootamatult hakkab õppejõud mehi seirama. Nüüd suudavad nad vaevalt peenes kirjas spikreid tähele panna. Mehed on kohkunud, aga spikerdavad vapralt edasi. Äkki õppejõud mühatab pahaselt. Tema — mis see on — kõhatab tähendusrikkalt. Nägi! Õppejõu pahameel on tõusmas — hirmus, hirmus.

«Me oleme kadunud, Jaak!» sosistab Rein. Mehed vaatavad teineteisele sügavalt silma. Esimesena kutsutakse vastama Rein.

«Ma kingin rektoraadile lambikupli «Vitjaz 203-AM», kui ma pääsen!» tõotab ta mõttes.

Oh õppejõud, õppejõud!

Jaak kuulab sõbra hädiseid vastuseid ja lubab südames mitte iial enam oma pruuti petta, kui õppejõud teda veel päästab; mitte iial seminaris tukkuda, mitte iial õõ läbi pummeldada — ei midagi, ei millalgi midagi niisugust enam.

Oleks mõni kasvatustöö prodekaan sel silmapilgul nende meeste südametesse võinud vaadata, küll ta oleks rõõmustanud.

«Kui meenuks veel mõni Liivi jutuke,» halab Rein endamisi.

Juba — oh, juba võtab õppejõud matrikli...

«Noh see... mis ta oli... Peipsi taga... ees?...»

Juba kirjutab ta eksami kuupäeva, juba valmistub allkirjaks.

Hinne...

Veel on õppejõul kulm kipras, veel mängitab ta otsust langetades pastakaga...

«Aa, kurat, neli!» hõikab Rein üle eksamiruumi. «Jaak, kurat, neli on käes!»

P. S. Hilisemat teab lugeja isegi.

Iff n'Roll

Joonistas MAREK STRANDBERG

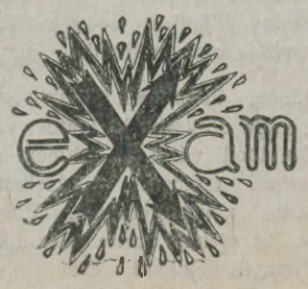

TÄNU

Pikaajalise kohusetruu töö eest avaldati rektori käskkirjas tänu füüsilise geograafia kateedri vanemlaborandile Ilja Kalale. Kauase hea töö eest tänati ka maaler Jevgenia Orlovat.

Kohusetundliku töö eest sel õppeaastal rahvamalevas pälvisid tänu assistent Vello Pert, vanemõpetajad Kalev Ulp ja Jüri Laasik ning aspirant Lev Levkov.

Hea töö eest kütjana avaldati tänu III kursuse matemaatikaüliõpilasele Meelis Sammperele.

Tõhusa abi eest kõrgkoolide spartakiaadi korraldamisel said tänu osaliseks õpetajad Inga Neissaar ja Tiiu Lepp ja õppetehnikaosakonna juhataja Olav Kiis.

Elektrokeemia labori 25. aastapäeva puhul pälvisid tänu sektorijuhatajad Ants Alumaa, Toomas Silk, Helju Kõrs, teadurid Urmas Past, Enn Lust ja Kalju Anni, insenerid Karmen Lust, Mare Ottas, Aimar Nagel, vanemlaborant Tiiu Ehrlich, vanemraamatukoguhoidja Ilme Pihlau, klaasipuhuja Hans Kruuse, vaneminsenerid Aarne Pruks ja Malle Moldau, aspirant Tiit Raud, nooremteadur Priit Pärsimägi ja vanemteadur Mart Väärtnõu.

LAPIMAALE

pakutakse turismituusikuid. Täpsem teave ametiühingukomiteest.

EKP TRÜ komitees

● 25. mai koosolekul võeti NLKP liikmekandidaadiks KKT II kursuse üliõpilane Jaak Volmer, 8. juunil NLKP liikmeks taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedri assistent Riho Kõiveer ning Katrin Idla keemia III ja Alar Schults õigusteaduskonna II kursuselt; liikmekandidaadiks Toomas Saarma õigusteaduskonna III ja Helle Rebane KKT III kursuselt.

● **Viimasel komitee koosolekul kuulati valimiste kolme jaoskonnakomisjoni esimehe informatsiooni komisjonide tööst (O. Rajavee, T. Lepmann, T. Haldma).** Agitaatorid täpsustavad nimekirju, koostatakse valimispäeva valvegraafikuid jne. Erilisi probleeme esile tulnud ei ole. Tolleks esmaspäevaks ei olnud küll veel Leningradi mnt. 27 asuvas jaoskonnas telefoni.

Leiti, et agitaatorite töö peaks olema eelmiste aastatega võrreldes sisukam. Ta osaku vastata valija küsimustele saadikukandidaadi kohta, samuti valimisjaoskonna kohta. Eeltöö valimisteks algas ülikoolis ammu. Üliõpilasaktiiv kohtus eelmisel nädalal koguni Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi sekretäri Viktor Vahtiga. Et valimispäev jääb sessi sisse, siis peaks iga üliõpilane endale aru andma kodanikukohuse õigeaegsest täitmisest. Sel päeval teadku teaduskondade parteibürood, kus keegi üliõpilastest asub, kas praktikal, sessil või mujal.

● **Pikema arutluse all oli ühiskonnateaduste kateedrite kaadriküsimus parteibüroo juhtimisel, õieti selle aasta tagasi vastuvõetud otsuse täitmine.** Jätame selle probleemi põhjalikuma käsitluse sügissemestrisse.

● **Parteikomitee sekretär dots. Paul Kenkman informeeris ka 19. mail EKP Keskkomitee sekretariaadis toimunud TRÜ parteikomitee töö arutelust üliõpilaste ideelis-poliitilise kasvatuse täiustamisel («Rahva Hääl» 20. maist k. a.)**

Esmaspäevasest parteikomitee koosolekust võtsid osa ka EKP Keskkomitee teaduse ja õppeasutuste osakonna instruktor **Heinart Puhkim** ja EKP Tartu Linnakomitee teine sekretär **Albert Saunanen.**

RAAMATUD TAGASI!

Kui sess läbi, ootab raamatukogu raamatuid tagasi. Pärast äratoomist saab lugejapiletit järgmiseks õppeaastaks pikendada. Erialakogudest laenatud raamatute tagastamise puhul palutakse esitada selle kohta tõend teaduskirjanduse kojulaenutusele.

DISKUSSIOON!

Esmaspäeval, 22. juunil kl. 18 jätkub ühiskonnateaduste maja aud. 214 teaduskondadevaheline teoreetiline seminar «Ühiskondlike ja majanduslike uuenduste sotsiaalfilosoofilised probleemid» teemal **«Kas demokraatia ilma tõelise valitavuseta on võimalik?»** Arutelu juhib prof. R. Blum.

Ühel või teisel pool rüiuvaipa

● EMOTSIOONID. Initsieerides nii otsese tegevusega (vt. allpool), kui ka kaudse agitatsiooniga avalikku sotsialistlikku võistlust (SV) puudutava mõttevahetuse, lootis aü-komitee asjalike, **lõpuni** läbimõeldud ja SV korraldamist sisulisemaks muutvate mõtete-analüüside laekumist. Peab aga nentima, et kahjuks jäi napiks kirjutiste hulk, milles probleeme käsitleti tõepoolest süsteemselt, ratsionaalse pärismõtlemisega, kus **oma** mõtted esitati selgelt ja kompaktselt (vt. J. Salmi ja A. Viru kirjutisi).

Teistes kirjutistes (loomulikult ollakse tänulikud ka nende autoritele, miks, sellest allpool) käsitleti probleeme, suutmata vabaneda oma mättast, toestati sisuliselt nõrgukest ehitist demagoogilis-ilutsevalt **üldtuntud** tsitaatidega ja jõuti emotsionaalse rabeleva mõtlemise viljana kirjutisesiseste vasturääkivusteni. Taoliste kirjutiste stiilipuhtaim esindaja oli publitsistliku dotsendi kaastöö, mis probleeme pinnapealselt tundvale lugejale võib avaldada küllalt asist muljet. Paraku on loodud mulje suures osas petlik. Nii pole autorile mingiks probleemiks juhendit analüüsides teatud lõikude omavaheline vassimine ning ammu ja korduvalt mitmetel tasanditel väljapakutu erilise omaloomingu aspektiga esitamine (näit. lepingute puhul punktide jagamine palgafondi tuhandetega või rida ettepanekuid kirjutise lõpus).

Mingiks küsimuseks pole selles kirjutises ka juhendi **lausa vale** tõlgendamine. Nii näiteks on SV juhendis p. 42 märgitud **kuni** 35 punkti, mis endastmõistetavalt tähendab iga konkreetse töö taga hindamist teaduskonna ekspertide komisjoni poolt skaalas 0—35 punkti. Autoril, teaduskonna parteisekretäril, kaob see kõik ühe liigutusega ning asendub sarkastilises toonis esitatud väitega, et näete, mis küll tehakse — kursusejuhendamine annab kaks korda rohkem punkte kui teaduskonnas partei- või ametiühingutööga tegelemine.

Siinkohal võiks piirduda sügava ohkega — mis parata! — ilmselt on selline tolle kirjutaja asiade tõlgendamise viis (sellele viitab ka hiljuti «Edasis» ilmunud autori teiste kirjutiste analüüs), kuid lubatagu siiski korraks minna ka emotsionaalseks ja õelda otse, et taolised indiviidid kuuluvad selliste elutõlgendajate kildkonda, kes sipeldes rüiuvaiba valel tolmusel poolel ja tegeldes ennastunustavalt sealolevate juhuslike lõngasilmuste näppimisega, pole eneseimetlevas näppimisekstaasis enam võimelised taipama, et asja tuum on hoopis vaiba nägusamas pooles. Ent jätkem emotsioonid, tänagem veel kord kõiki avalikke ja mitteavalikke kaasalööjaid ning tuletagem korraks veel meelde SV lähiminevikku.

● REAALNE PROTSESS. Õppejõukoosseisu puudutavat SV-st (ülikoolis toimub SV ka teistes liinides) koordineerib aü-komitee juhatusel vastav komisjon, millesse kuulub ka esindaja **igast** teaduskonnast. Järelikult on (ja peavadki olema) SV **sisulised** läbiviijad teaduskondade vastavad funktsionäärid. Nagu näitab aga asjade praktiline kulg, tegeleb mitmeski teaduskonnas kõigi SV-ga seotud probleemidega **vaid üks** selleks määratud isik, kes paraku ka mõnes teaduskonnas tihti vahetub. Sellest aga tuleneb võistlejate informeerituse äärmiselt erinev tase eri teaduskondades. Nii näiteks pole SV-st üldsegi mitte välja jäetud ühiskondlikku tööd väljaspool ülikooli (nii nagu mõnedki kuluaarides väidavad), vaid tänavu paluti traditsioonilisel informeerimiskoosolekul (kohal olid **kõikide** teaduskondade esindajad), et õppejõud märgiksid need ülesanded lühidalt eraldi lehele eksperthinnanguks. Nii ka osas teaduskondades tehti, mõnes aga mitte.

Kogu eelräägitut ei maksa mõista kui komiteepoolset näpuga näitamist, vaid kui vajalikku selgitust, et siin oli tegemist teatud planeeritusega ning asjade selline kulg osutus kogu üritusele tegelikult kasulikuks. Kuidas siis? Selgitagem!

* * *

Juba SV sisulise organiseerimise algetapist alates (1982. a.) on aükomitee vastavate funktsionääride platvormi nurgakiviks olnud arusaam, et erinevate teaduskondade või eri teaduskondade kateedrite võrdlemine SV-s on tegelikult nonsenss. Kuna mitmed objektiivsed ja subjektiivsed tegurid osutusid veel liiga tugevaks, et SV süsteemi järsult muuta, tuli valida teatud tegutsemistaktika. Nii asutigi juhendi järkjärgulisele redigeerimisele. Otsustav samm astuti 1986. aasta juhendis, mida redigeeriti nii, et sellest **sisuliselt** ei puudu ülikoolivälise ühiskondlik töö ega ka mitmed teaduskondlikud ametid (toodud on ju samalaadse töö kõrgema taseme punktid, st. on jäetud võimalused vastava teaduskondliku ameti teaduskondlikuks ekspertimiseks). Et ahel aü-komitee vastavast koosolekust kuni iga teaduskonna konkreetse õppejõuni töötas nagu alati teatud häiretega, oli seekordne reageering, tänu loomulikult ka avalikustamise arengule, oodatult võimas (kirjutised TRÜ ajalehes kui ka mitmed märgukirjad otse komiteesse). Kõik ülalöeldu lubab konstateerida, et nüüdseks on olemas vajalik küps situatsioon üleminekuks SV sisulisemaks muutmisele, kuna lisaks laialdasemale tähelepakule on mitmete teaduskondade juhtivjõud nii avalikult kui ka märgukirjades ilmutanud ja rõhutanud valmisolekut SV sisuliseks muutmiseks.

● SV EDASINE LÄBIVIIMINE. Silmas pidades kõiki avaldusi SV alal, on otsustatud SV järgnevas lähitulevikus viia läbi järgmiste põhiprintsiipide alusel:

1) teaduskondi ning eri teaduskondade kateedreid ei võrrelda;

2) SV kokkuvõtted tehakse teaduskonna (osakonna) tasemel;

3) teaduskonna SV funktsionääridele väljastatud uut **tüüpjuhendit** võivad teaduskonnad igati täiustada-korrigeerida, silmas pidades teaduskonna spetsiifikat. SV-s arvestatakse kindlasti ka õppejõu õppetöökoormust;

4) teaduskonna esitatud parimad (nende arvu määrab loomulikult teaduskkonna suurus) kuulutatakse ülikooli SV võitjateks;) 5) tulemused avalikustatakse teaduskonnas.

Loomulikult pole ka need põhiprintsiibid lõplikud ning lähitulevik näitab kindlasti nende tegelikku elujõudu ja sisukust. Naiivseid illusioone ja kõikvõimalikke teoreetiliselt uhkeid versioone ja variante kontrollib halastamatu elupraktika. Elame, näeme. Seniks aga edukat SV-d!

MIHKEL ZILMER ja
VAMBOLA LEPING,
a/ü komitee SV funktsionäärid

TOIMETUSELT: silmitsesime veel kord huvipakkuvaid ja sisukaid diskussioonilugusid. Paraku ei ole ettepanekuile ammendavaid põhjendusi, vastuseid. Kas mitte panna siiski avalikule arutusele ka SV uus tüüpjuhend?

sotsialistlik võistlus

Ideoloogiatöö komsomolis

2. juunil toimus ELKNÕ TRÜ komitee selle õppeaasta viimane istung. Põhiküsimusena arutasime õigusteaduskonna tegevust üldistades ideoloogiatööd ülikoolis tervikuna. Lähtudes ÜLKNÕ põhikirjast on ühiskondlik-poliitilise organisatsiooni tähtsaimaks suunaks ideoloogiatöö. **Samas ei saa aga seda mõista kitsalt poliitilise sisuga ürituste kogumina, vaid see hõlmab kogu organisatsiooni tegevuse, mille eesmärgiks on ju aktiivse ja väljakujunenud kodanikuhoiakuga ühiskonnaliikme kasvatamine.** Seepärast on ideoloogiatöö ka omavalitsusliku tegutsemise ellurakendamine, kõigi üleskerkinud probleemide lahendamine, ühiskonnaelu kohta operatiivse ja tõepärase info andmine jne.

Komitee võttis teadmiseks ideoloogiatöö üldsuunad järgmiseks õppeaastaks. Otsuse järgi tuleb teaduskonnabüroodel peatähelepanu pöörata kohtumiste, foorumite, dispuutide korraldamisele. Komitee ideoloogiasektor osutab abi esinejate leidmisel ja niisuguste ürituste korraldamisel. Poliitilise teadlikkuse kujunemisel on tähtis pöörata erilist tähelepanu I kursusele. Õigusteaduskonnas oli sel õppeaastal kaks foorumit, kus küsijateks tudengid ning vastajateks NLKP ajaloo õppejõud ning ühiskondlike organisatsioonide esindajad. Niisuguste kohtumiste kasutegur on suur, sest üritus toimub väikeses ringis ja küsida saavad (ja julgevad) kõik ning ka vastused antakse, suheldes silmast silma. Komitee leidis ühiselt, et niisuguseid üritusi peaks komsomolibüroode juhtimisel koos ühiskonnateadlastega korraldama kõikides teaduskondades.

Omad kohustused on ka komitee ideoloogiasektoril, mille liikmeteks on teaduskondade ideoloogiasektorite juhatajad ja RSR-i esindaja. Peale üldjuhtimise ja töökogemuste vahetamise on kavandatud sise- ja välispoliitikat käsitlevate infolehtede toimetamine ja nende levitamine ühiselamutes ning õppehoonetes, koostöö RSRga mõne välispoliitilise sündmuse huvipakkuvas vormis selgitamiseks jt. Sügisel tähistame ka Oktoobrirevolutsiooni 70. aastapäeva.

ASKO POHLA,
õigust. III k.,
ELKNÕ TRÜ komitee asesekretär

Mis on üliõpilaste aktiviseerumise taga?

See oli üks peamistest arutlusainetest filoloogiateaduskonna lahtisel parteikoosolekul 27. mail. Arutati NLKP Keskkomitee jaanuaripleenumit ja selle taustal olukorda teaduskonnas. Koosolek oli üksmeelselt seisukohal, et üliõpilaste kasvanud aktiivsus on meie ühiskonna uuenemisprotsessi loomulik koostisosa. Nagu mitmel teiselgi ühiskonnakihil, nii on ka üliõpilastel taas kujunenud tahtmist kaasa rääkida sotsiaalselt oluliste otsuste tegemisel ja elluviimisel. Mõistetav on humanitaarteaduskondade madalam valulävi. Seda, et suurenev aktiivsus ei püsi ülevalt poolt etteantud raamides, tuleb pidada kõigiti loomulikuks nähtuseks. Ühiskondlik ja kasvatuslik kahju, mis tekib aktiivsuse vägivaldsel raamidesse surumisel, ületab enamasti ettenähtud korra jaluleseadmisest saadava kasu. Juhul kui praegune, alles hoogu võttev ühiskondlik aktiviseerumine hääbub, ei kujune seda uuesti mitmekümne aasta jooksul.

Hinnangu andmisel omavalmistatud loosungite toomisele ülikooli mairongkäiku rõhutati lisaks ülaltoodule ka asjaolu, et kavatsetav fosforiidikaevandamine on teinud kogu meie üldsuse tugevasti murelikuks. Seetõttu on täiesti mõistetav üliõpilaste soov avalikult väljendada oma suhtumist.

Pidades üliõpilaste aktiviseerumist väga oluliseks ja toetust väärivaks, toodi välja ka mitmeid negatiivseid momente teaduskonna osavõtus mairongkäigust. Esines ebasobiva (ehkki mitte vaenuliku) tekstiga loosungeid; ebaõige oli 1. mai ja fosforiidiprobleemiga seotud loosungite proportsioon; parteibüroo ei suutnud suunata rongkäiguks valmistumist ja sellest osavõttu.

Parteibüroo sekretär prof. Haldur Õim: me ei ole suutnud selgeks teha, et demonstratsioonivabadus ei tähenda kaugeltki seda, et igaüks tuleb selle plakatiga, mis talle pähe tuleb.

Dots. **Marju Lauristin** vaidles EKP TRÜ Komitee sekretäri Paul Kenkmanni mitme seisukohaga üliõpilaste aktiviseerumise suhtes ja ei nõustunud kõiges žurnalistikaosakonnale esitatud süüdistustega (vt. «TRÜ» 14. ja 21. maist).

Ajakirjandusosakonnas on ühiskonnas toimuva uuendusprotsessiga aktiivselt kaasa mindud (omavalitsuse esimesed praktilised sammud õppetöös, üliõpilaste loomingu kriitilised arutelud, diskussioonid poliitilistes sõlmküsimustes). Üliõpilaste esinemistel kohati väljenduv ülikriitilisus ei ole negativistlik, vaid tuleneb vastuolulisest sotsiaalsest kogemusest nii ülikoolis kui väljaspool seda — toimetustes. Jaanuaripleenum näitas, et ühiskonnas tervikuna on teravnenud konflikt erinevate sotsiaalsete suundumuste vahel. Igaüks peab enda jaoks täpselt määratlema, kas ta kuulub oma praktilises tegevuses (mitte ainult sõnades) demokratiseerimisprotsessi toetavasse või pidurdavasse leeri. Bürokraatia vastupanu toimib mitte üksnes ametkondlikul tasemel, vaid ka igapäevastes suhtlemise ja asjaajamise vormides, ka meie endi sisseharjunud käitumis- ja reageerimisviisis. Parteikomitee peaks kujundama kogu ülikooli jaoks poliitiliste muutuste programmi ja olema selle elluviimise eesotsas, mitte aga jääma ülalt alla hindaja positsioon.

Prof. **Pavel Reifman** tõi esile keskkonnakaitseprobleemide internatsionaalset iseloomu ning kutsus õppejõude mõistma ja toetama noorte tahet nende lahendamiseks.

Mitmed sõnavõtjad **(prof. H. Peep, U. Talvik, M. Saluveer)** rõhutasid, et praegusel demokraatia õppimise ajal ei tohiks keegi esineda kergekäeliste poliitiliste hinnanguteta ning süüdistustega.

Koosolekul viibinud EKP TRÜ Komitee sekretär **P. Kenkmann** põhjendas ülikooli parteiaktiivil 6. mail esitatud seisukohti ja andis ülevaate parteikomitee tegevusest ülikoolielu ümberkorraldamisel. Ta kutsus üles teaduskondi kaasa aitama ülikooli uuendusprogrammi kujunemisele, mida praegu veel täielikul kujul välja pakkuda ei ole. On paljundatud ülikooli arengu põhisuunad sel viisaastakul, mida peaksime avalikult arutama. Programmiliste küsimuste lahendamist takistab ka parteikomitee sagedane sattumine «tuletõrjuja» rolli. P. Kenkmann rõhutas, et parteikomitee hinnang maidemonstratsioonile on põhimõtteline ning ei tähenda ühegi teaduskonna või üliõpilase suhtes repressiivseid abinõusid. On väär, kui kellelegi antavaid hinnanguid aetakse segi karistamisega. Muu hulgas ütles ta, et võtab hea meelega tagasi oma sõnad ajakirjandusüliõpilaste negativistlikust hoiakust, kui üliõpilaste edasine tegevus veenab teda vastupidises.

PEETER VIHALEMM,
eesti filoloogia ja žurnalistika
parteigrupi sekretär

SUVISEL SETU- JA LAHEMAAL

Eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri rahvaluule-ekspeditsioonid jälgisid möödunud suvel suulise rahvatraditsiooni seisu peaaegu Eestimaa vastastippudes — üks vabariigi kagunurgas Setus, teine põhjarannikul Haljalas.

● **SETU** rahvalooming on kateedri välitöödes olnud vaatlusobjektiks juba pikemat aega. Käikude arv Setusse läheneb teisele kümnele, kateedri käsikirjalises rahvaluulekogus ja fonoteegis on setu materjali osakaal märkimisväärne. Kuigi kateedri ekspeditsioonid on Setumaale ammu ringi peale teinud ja küllap viimasesse kui külakesse sisse põiganud, pole korduskäigud sugugi liiga sagedased. Ka MIKITAMÄELT, kuhu jäime peatuma möödunud suve juulikuu algul, tehti eelmised talletused (sedagi üheltainsalt laulikult, Olga Ohtlalt) juba 1970. aastal.

Harjumatusse atmosfääri ja oma ülesannetesse sisseelamine võttis omajagu aega, sest ekspeditsioonigrupil (neli II k. ja kaks I k. üliõpilast) puudusid esialgu välitöö kogemused ning lähikontakt setu murdega. Aga et julge pealehakkamine on pool võitu, seda tõendab kaasatoodud materjalgi — ca 3 tundi lindistusi, lisaks sadakond lehekülge käsikirjalisi ülestähendusi. Kuigi setu murdega päris sina peale ehk veel ei jõutud, astus igaüks tubli sammu edasi selle omapärase rahvakillu vaimukultuuri mõistmises ja hindamises.

Töö laabumist soodustas kohapealne abi. Tänusõnadega tasub meenutada Mikitamäe keskkooli direktorit ja personali, kes abivalmilt aitasid jagu saada majutus- ja olmemuredest. Meie eriti südamlik tänu kuulub aga kõigile laulunaistele ja jutumeestele, kes raatsisid kulutada oma kallist heinaaega, vastamaks mitmekordsetelegi küsimistele.

● Augustikuu keskel HALJALASSE saabunud seltskond oli ligi poole arvukam: kaks II k. ja üheksa I k. üliõpilast. Peaaegu nädalapäevad kulusid sisseelamiseks ja vajalike kogemuste omandamiseks. Sellele järgnes juba jagunemine ning iseseisev kogumistöö. Haljala ümbrusse jäi 3-liikmeline grupp, teine rühm siirdus Lahemaa rahvuspargi territooriumile looduskaunile Altja rannale. Kolmas, 5-liikmeline grupp leidis peatuskoha mitte vähem maalilises Vihulas. Mugava peavarju leidmise eest tuleks kirjasõnaski ütelda suur aitäh Haljala keskkooli direktorile, Lahemaa rahvuspargi direktsioonile ja Vihula külanõukogu esimehele.

Lisaks silmailule pakkus suvine Lahemaa oma marjade ja seentega hõrku naudingut ka keelele. See oli siiski põgusaks lüüriliseks kõrvalpõikeks ulatuslikel jalgsirännakutel. Meie saak oli väärtuslikum ja püsivam — ca 2 tundi lindistusi ning ligi 200 lk. käsikirjalisi talletusi (enamasti küll riimiliste laulude ümberkirjutused käsikirjalistest laulikutest).

Ei ole uudis, et Setumaalgi on folkloor taandunud aktiivse kasutuse faasist mälufaasi. Ka Mikitamäe ümbruse külades ei kõla pulmades või muudel perekondlikel kokkusaamistel enam rahvalaul, haruharva vestetakse lastelastele muinasjuttu. Laul ja rahvajutt on igapäevaelust ning argisest ajaveetmisest välja langenud. Spetsiaalküsitlus äratab muidugi vanemate inimeste mälus noorpõlvekogemusi, enamasti leidub veel igas külas 1—2 vanemat naisterahvast, kes on suutelised olema *sõnuliseks*. Meie poolt talletatud materjalis moodustavadki põhiosa regivärsilised rahvalaulud (lüroeepika, lüürika, pulmalaulud, mõrsjaitkud, ka 3 surnuitku). Et varasemal ajal on Setumaalt jäädvustatud ulatuslikult täielikke laulutekste, mis oma kunstiliselt tasemelt ületavad tänapäevatraditsiooni, püüdsime eriti regilaulude võimalikult erinevaid viisivariante magnetofonilindile talletada, hoolimata tekstide fragmentaarsusest. Kaasatoodud materjalis on esindatud ka proosažanrid (pajatused, naljandid, mõned muistendid ja muinasjutudki), mõistatused ning uskumused ja kombed.

Tänapäeval elab setu leelo täies säras siiski vaid **leelokooride** esituses lavalaudadel. Kahju, et augusti algul polnud IV Setu leelopäeval Obinitsas kuulda Mikitamäe naiste laulu. Aga ehk kuuleb seda järgmisel leelopäeval! Sidemed elava traditsiooniga pole ju katkenud, laulunaisi Mikitamäe ümbruses leidub. Tahaks loota, et Mikitamäe kultuurimajas või Võhandu sovhoosis (ning miks mitte ka Mikitamäe keskkoolis!) võtab mõni noorem ja tarmukam inimene oma õlgadele laulunaiste ärgitamise raske, kuid mitte tänamatu töö.

Haljalas on suuline rahvalooming jõudnud eksistentsi kolmandasse, unustamise faasi. Igapäevaelus pole tal enam märkimisväärset tähendust. Eakamaid inimesi küsitledes võis siiski saada materjali uskumuste ja kommete kohta, kogusime ka muistendeid, pajatusi, naljandeid, jahimehelugusid kohtumistest metsloomadega (mis oma žanrikuuluvuselt paigutuvad pajatuse ja memoraadi vahemaile). Põhiosa talletatust moodustavad riimilised rahvalaulud. Aga just siin tasub märkida omapärast situatsiooni: osavamadki laulikud ei esita oma laule peast, sõnade meenutamiseks võetakse appi käsikirjaline laululaklade. Tõsi, andeka lauliku esituses ei pruugi «spikri» kasutamine üldsegi mitte häiriv olla, selle korvab esituse emotsionaalsus ja meisterlikkus ning vahetus suhtlusprotsessis osalemise võlu. Kogesime seda näiteks **Andi külas Kaljo Veervaldi** kuulates. Aga ka laululaklade pole igapäeva-tarbevara, seda kasutatakse päris harva.

Kui aga lood on nii nagu nad on, kas siis meie käikudel üldse enam ongi mõtet?

Vastus on jaatav mitmel põhjusel.

✻ **Esiteks** on üliõpilaste suvised välitööd õppekäiguks, mille esmaülesanne pole mitte niivõrd materjali kokkuajamine kui osalejate silmaringi laiendamine, kogemuste- ja muljetepagasi rikastamine ning suhtlemisoskuse arendamine.

✻ **Teiseks** väärib siiski jäädvustamist kõik see, mis traditsioonilisest rahvapärimusest on praeguseni säilinud. Teisisõnu — dokumenteerimist vajab hääbuva kultuurimiljöö taandumisprotsess.

✻ **Kolmandaks** — valusaks probleemiks on suulise rahvaloomingu koht meie muutuvas maailmas.

Muidugi jätkame ka praegu varasemate sugupõlvede loomingusaavutuste kasutamist, enamasti küll tarbijana. Rahvalooming jõuab meieni läbi mitme kanali: trükisõnas, lavalaudadel, ekraanil või eetris nii professionaalide vahenduses kui ka ehedal kujul. Reeglina aga siiski mitte enam sellele loomingule iseloomulikus vahetus, intiimses suhtluses. Kaasajal on rahvaluule kui sõnakunsti ülesanded enda kanda võtnud professionaalne looming — kirjandus. Kas tähendab see ka seda, et täiesti on kadunud (kaovad) vajadused ja võimalused spontaanse ja anonüümse loomingu sünniks? Kindlasti ei. Selle üht väljendusvormi — anekdooti — tunneb igaüks. Millised on tema teised vormid, see vajab veel selgitamist. Sünnib selline spontaanne looming intiimses miljöös, niisiis töökollektiivis, sõprade ringis, perekonnas. Oma vormilt ei saa ta olla liiga keeruline või ulatuslik (too osa leiab varem või hiljem väljundi individuaalloominguna trükisõnas), tema levik on suhteliselt väike ja eluiga lühike. Talletada on sellist loomingut raske, sest traditsiooniline küsitlusmeetod temani ei vii. Aga silmi ja kõrvu teritades ei jää ta igapäevases suhtluses märkamatuks. Miks ei võiks ja miks ei peaks edaspidi selle vastu huvi tundma ka üliõpilased?

PAUL HAGU,
eesti kirjanduse ja rahvaluule
kateedri vanemõpetaja

Setumaa on juba aastaid rahvaluule talletajate jaoks Eestimaa Meka olnud, võib-olla just sellepärast tahtsime meiegi sinna minna. Täpsemalt võtsime sihtpunktiks Setumaa äärealal paikneva Mikitamäe ja selle ümbruse.

Arvuliselt oli meid koos juhendaja P. Haguga 7, pluss veel üks väike Marken, kes oma vanuse kohta (alla aasta) oskas kogumisretkedel ülimalt kannatlik ja väärikas olla.

Meie peatuskohaks sai kohalik koolimaja ning tänu naaberhoones elavale EÖM-i rahvale saime ka toitlustamise osas kaubale. See on siiski märkimisväärne, sest kuulu järgi pole eelkäijatel nii luksuslikke tingimusi olnud. Ega väline heaolu polegi nii tähtsuseta, sest tänu sellele võisime rohkem pühenduda kogumistööle.

Olime sattunud võrdlemisi õnnelikku paika. Loomulikult kuulusid asja juurde ka saagitühjad päevad, mil õiget inimest ei leidnud või jutuotsa peale ei saanud (oli ju heinaaeg). Meenub selgesti, mismoodi küsitletava jonnakas vaikimine võis terveks päevaks tuju rikkuda. Negatiivsed emotsioonid hajutas aga mõne perenaise kohene lauluvalmidus ja kõigele krooniks lubadus järgmiseks päevaks laulurahvast juurdegi kutsuda. Ega see ainult lubaduseks jäänudki.

Selle kandi suurimaks lauluimäks *oli Mikitamäel elav* **Olga Ohtla**, *kes meiesuguse rahvaga näis olevat juba harjunud. Igatahes andis ta meile lahkelt nõu järele vaadata, mis temalt juba varem on üles kirjutatud. Ilus soovitus, kas pole? Meie jaoks muidugi topelt-kirjutamine probleemiks polnud, sest alguses oli kõik veel uus ja huvitav. Igatahes vapustas meid, kuivõrd palju laule võib üks vanainimene mäletada. Toibunult proovisime lihtsamatele lauludele oma* helü *kah juurde monteerida, mis näis laulikut veelgi enam innustavat. «Siia tuleme veel!» oli meie otsus. Seda me mõne päeva pärast ka tegime.*

Üks viljakas paik oli ka **Usinitsa** *küla, kus ühel ilusal õhtupoolikul tuli kokku tõeline 6-liikmeline leelokoor. Meie kihutustööd oli tõsiselt võetud. Ilma suurema ärgituseta hakkasid laulud riburadamisi tulema, üks pikem kui teine. «No kos* sa poolõlõ jätät,» *nagu üks laulumemmedest selgitas. Etteütlejad vaheldusid, peamiselt olid need* **Anna Teresk** *ja* **Ode Tohva.**

Püüdsime ka vanade uskumuste kohta midagi teada saada. Ühteist laekuski, aga selle õhtu põhisaagiks olid siiski laulud.

Lauluelamuse valmistasid ka **Puugnitsa** *küla naised* **Olga Pedjak** *ja* **Hemmo Küttik.** *Olga näitas meile ka kuulsat Ninnikirmase platsi ja kohta, kus varem kiik seisis. Saime ka lihavõtete ajal mängitava munaveeretamise mängu kirjelduse.*

Siia tuleme veel!

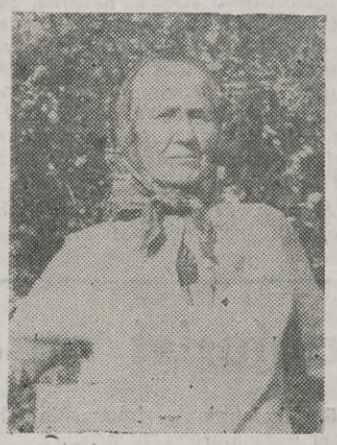

Olga Ohtla Mikitamäelt

Meenutusväärset nendest päevadest on palju. Tuleb meelde, mismoodi olime enda arvates kavalad, kui kogunesime neljapäeval Puugnitsa külla autokaupluse juurde. Rahvast oli oodata rohkesti ja lootsime, et sellest tuleb midagi leelopäeva taolist. Ilmnes aga kurb tõsiasi: laul ei saanud ega saanud hoogu sisse. Ei osanudki õiget seletust leida — oli see häbelikkusest, harjumatusest või... Küll aga tasus seal küüni ees kükitada saadud mõistatusteportsu eest. Tekkis lausa hasart. Kui uus poeline kohale ilmus, ei saanud ta enne istumisõigust, kui oma mõistatused öeldud. Ja kus sa ütlemata jätad, kui kõik nõudlikult vaatavad!

Üldse peab setude juures märkima teatud uhkust rahvaluuleteadmiste üle. Mäletan selgesti, missuguse aukartusega pika laulu oskajale vaadati. Toredad olid nende üllatushüüded: «Kaeh!» *Igatahes tol mõistatustehommikul võis seda fenomeni jälgida. Naabrinaise tunnustus oli selgelt tõhusam meie säravatest nägudest (särasime meie ju iga asja peale!).*

Kuidagi ei saa meenutamata jätta meie iseseisvaid korjepäevi. Judinad ajas selga küll see setu keele purssimine. Meenutasime krampliкult juhendaja pöördumisviisi, küsimusi, mis aga vajalikul hetkel ikka nagu peast pühitud olid. Ja keel tuli ka rohkem midagi soome-setu vahepealset. Aga õpetlik oli see kõigest hoolimata.

Kõrvuti kogumisega sai ka materjali litereeritud. Seadsime sisse töökorra: hommikuti litereerida, pärastlõunal uut materjali koguda. Peab ütlema, et esimene litereerimiskatse oli üsna tröötitu. Võis näha järgmist pilti: õnnetu näoga tudeng tahvli ees (elasime klassis), kulm kipras arusaamatu sõna mõistatamisest. Siiamaani on meeles kõhe tunne, mis meid valdas, kui esmakordselt kuulasime praegu lihtsamast lihtsamana tunduvat laulu «Ilo sõidi jõkõ pite». Igatahes ilma juhendajata oleksime eitea-mida paberile pannud. Dešifreerimisraskusi tekkis muide ka juhendajaga koos töötades.

Paljust oleks veel pajatada, aga igal asjal on piir. Lühidalt öelduna olid need kaks nädalat meile kõigile üllatusrohked ja õpetlikud. Setumaa on tõesti koht, kuhu tahaks ikka ja jälle. Võib-olla kunagi taas Mikitamäele? Sai ju see paik nende päevadega meie «oma» Setumaaks.

RITA

Vihulas, Haljala kihelkonnas

Olgu teada, et Vihula ümbruses elavad väga toredad ja arusaajad inimesed. Kui nad kuulsid, et oleme Tartust ja ülikoolist ning meid huvitab rahvaluule, siis avaldati meie ettevõtmisse igati mõistvat suhtumist. Kui leili, et midagi ei teata või parasjagu ei meenu, avaldati kahetsust, et meid millegagi aidata ei saa, ning juhatati lahkesti kätte mõni teadjam inimene. Ürituse vajalikkust mõistis igaüks.

Kahjuks jäi meie praktikaaeg selleks liiga napiks, et kogu ümbruskonnas leiduv materjal kirja panna. Mitmete inimestega jäid meie kontaktid liiga põgusaks, mõnda soovitatutest aga ei õnnestunudki kätte saada, sest just sel ajal ta Vihulas ei viibinud või polnud meil enam aega tema juurde minna. Nii jäi oma kümmekond inimest meile vaid nimeks märkmikulehele.

Viimastel aastakümnetel on inimesed olnud üpris liikuvad ning sageli on ette tulnud elukoha vahetusi. Ka meie kohtasime sealsete vanemate inimeste seas neid, kes ei olnud just põliselanikud, kuid me ei põlanud siiski ära nende lugusid ja laule. Mitmed kohalikest, keda meile soovitati, olid jõudnud linna kolida. Näiteks kaks vanemat naisterahvast, endised Sagadi mõisa aednikud, elavad praegu Rakveres. Ilmselt oleks nende käest kuulnud mõndagi huvitavat Sagadi mõisa kohta ehk ka mõisa kummitusest — salapärasest mustast daamist. Mõtlema pani ka kuuldud fakt, et enne sõda elas Vihulas ja selle ümbruses üle 4000 inimese, nüüd vaevalt üle 300.

Meie grupi jaoks oli kõige huvitavamaks leiuks Lauli küla elanik **Jaan Altrov.** *Ta on töötanud meremehena purjelaeval ja on siiamaani tõsine jahimees. Tema repertuaar oli temaatikalt üpris lai. Üks tema pajatusi rääkis sellest, kuidas üht Narva kandi meest, suurt napsisõpra, tahtsid kuradid auku ajada selle eest, et ta oma naist ristiinimese kombel maha ei matnud. Mitmed pikad laulud olid tal väga hästi meeles, neis kajastus tavaliselt meeste karm elu ja meestele naiste poolt osaks saanud halb kohtlemine.*

Kogusime loomulikult materjali, mis oleks võimalikult arhailisem. Kirja saime panna kõige enam riimilist rahvalaulu ja mitmeid kohaliku olustikuga seotud muistendeid ja pajatusi. Traditsiooniline rahvaluule ei ole aga enam eriti aktuaalne. Kindlasti oleks tulemused olnud paremad, kui samasse kohta oleks saanud umbes kuu aja pärast teha uue retke — siis oleks jätkunud inimestel aega meenutamiseks. Nüüd oli meie saabumine kohalikele enamasti ootamatuseks. Ei mäletatud ka seda, et sealkandis varem oleks rahvaluulet kogutud.

Takkajärgi vaadates — oleks tasunud rohkem tähelepanu pöörata suulise rahvaloomingu sellele osale, mis tänapäeval veel «elus». Me elame muutuvas maailmas ja samuti muutub ja areneb ka rahvaluule. Ta ei ole ju kaasajal veel välja surnud, kuid kindlasti on toimunud muutusi tema vormides, esitamise põhjustes ja muuski.

ÜLO

Siin pole kahtlust — need saavad olla ainult setu naised.

Kolmekesi Altjal

«... oli niimoodi, et altjad (haldjad) tulivad randa ennast pesema ja inimesed need jälle nägid, et mis valged need seal rannas on ja sellest siis tuligi see Altja küla nimi.»

Vist isegi ei eksi, öeldes — Altja, see on Lahemaa looduskaunimaid paiku. Poolsaar meres, kivide ja männipuudega ääristatud. Egas seda siis asjata «Näkimadalate» üheks võttepaigaks valitud. Augustikuu lõpuks olid filmimehed küll kadunud (külmad tuuled + intriigid kohalikega), ent butafoorid seisid endiselt. Eksitasid turiste ja tekitasid tülgastust kohalikes. Ka meie väljalaenutatud õdus talumaja mängib tulevases telefilmis taustosa. Rookatusega lehmalauta nimelt. Sisemus, oma roheliste samettoolikestega aga tekitas suurepärase sajanditetaguse tunde.

Looduse ilu ja vanade, rookatuseliste, väga maaliliste majakeste rohkus (ca 20—25) viis sedamaid mõtted rahvaluule rohkusele. Ent rõõm oli enneaegne. Kahekümne viiest majapidamisest elas vaid veerandis «vanarahvas». Ülejäänutes suvitasid perekonnad Moskvast ning Tallinnast. Ent siiski, kolme vanainimesega saime jutule.

(Järg 4. lk.)

J. JAMPOLI VASTUS

Mäletatavasti andis meie komsomolisekretär Andi Kasak ajaloo- ja juuraüliõpilaste lahtisel komsomolikoosolekul tõstatud fosforiidikaevandamise küsimused edasi ÜLKNÜ XX kongressile. Nüüd sai komsomolikomitee üleliidulise mäekeemia tootmiskoondise ülemalt J. Jampolilt vastuse.

Selles mainitakse 20. aprillil Eesti NSV Ministrite Nõukogus toimunud nõupidamist, millest võtsid osa Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimees B. Saul ja mineraalväetise tootmise ministri asetäitja A. Koževnikov. Otsustati, et Toolse karjääri ei hakata projekteerima ega ehitama enne kui pole täielikult lahendatud diktüoneemakilda ümbertöötamine. Kabala leiukoha evitamist ei otsustata enne, kui on tagatud kaevandamise kõrge kvaliteet ja lahendatud selle piirkonna veerežiilmi ja looduskeskkonna säilimise, veevarustuse ning maavarade kompleksse kasutamise küsimused.

✱

Kolmekesi Altjal

(Algus 3. lk.)

Esimene, sõbralik 1904. aastal sündinud Alviine, ei mäletanud omaaegsest eriti midagi, kuid seeeest oli ta üllatavalt kursis kõigega, mis kaasajasse puutus. Jäi üle vaid konstateerida: Alviine rahvaluuleline mälu oli sulanud raadiosaadetes ja TV-s. Seevastu Alviine sõber Felix (s. 1904) teadis pajatada küll haldjatest ja nõidadest, posijatest ja sisalikest... Rõõmutsesime ning lubasime tal vahetpidamatult lindile lobiseda. Asi muutus aga kahtlaseks, kui mehe jutujärg Võidu väljaku ning kabeliteni jõudis. Selguski, et «põlise Tallinna poisina» käis ta meie ekspeditsioonipaigas vaid suvitamas. Hiljem, kui haldjalugude sündmuspaiku täpsustasime, tekkis ahastus, sest olime kogunud killukesi tervelt Eesti alalt, Felixi vanaisa, ema ja sugulaste elupaikadest. Meid oli petetud, õigemini petsime end oma materjalikogumise kires ise. Onu Felix (nii me teda kutsusime) oli kõigele vaatamata siiski väärt, et teda kuulata.

Kolmas, kellega jutuotsale saime, oli eelkõnelduist tunduvalt noorem (s. 1923) ja elurõõmsam. Teda ei olnud tarvis isegi meelitada, juba otsis ta laualaekast kladed ning asus neid lehitsema, lindile laulma, kommenteerima. Meeldiva häälega, pärit väga musikaalsest perest (vanaisa köster, isa kohaliku laulukoori juhataja) oli **Asta Väinsalu** *meeldiv suhtluspartner. Temalt päritud materjali hulgas (kolm laulukladet, millest ärakirjad tegime) leidub 20—30-ndate tavapäraste riimlaulukeste («Valge akaatsia», «Kolm lille», «Tule ääres») kõrval ka heatasemelist kohalikku originaalloomingut (H. Sepp «Vaikne hommik», M. Less «Noor merimees»). Rohkete merelaulude hulgas väärivad aga erilist tähelepanu kaks soome-eestilist («Maailma Matti», «Sitte oli kello kaksitoista öillä») ning Lydia Koidula luuletuste soomendused (1922, Lähte külas: «Mikäs sa itket kukkaseni?» ja «Äidin sydän»).*

Jääb üle vaid lisada: seesugused kogumismatkad õigustavad end alati, isegi kui nad nimetamisväärset lisamaterjali ei too, on nad siiski kogujaile kosutuseks.

KARIN + MALLE + TIINA

Kultuur ja tervis

ÕPPEHOONE GAGARINI TÄNAVAS

Võimaluste otsimine klubilise tegevuse elavdamiseks on tervitatav. Muidugi saab tervitada üksnes sellist klubilist tegevust, mis välistab tervise kahjustamise alkoholi ja nikotiiniga, ning sellist, mis koos kultuuritarbe ja suhtlemisvajaduse rahuldamisega teenib tervise tugevdamist. Gagarini tänavas paiknev õppehoone pole selleks sugugi paha variant tingimusel, et saali saab ka edasi võimlana kasutada. Mis võiks olla sobivaks klubiks? Arvan, et muude variantide hulgast tuleb esikohale tõsta Tartu teadlaste klubi.

Plaani teokstegemisel peame kõigepealt leidma võimaluse paigutada otstarbekalt mujale selle, mis praegu hoone hõivab. **Hoonel on kolm kasutajat: kehalise kasvatuse ja spordi kateeder, kehakultuuriõppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonna dekanaat ja kunstiajaloo kabinet. Mõni sõna sellest, mida teavad ja miks vajavad ruume kaks esimest.**

Kui sõjasuitsuses Tartus avati taas ülikool ja selle koosseisus ka kehakultuuriteaduskond, oli viimase ees raske probleem: kus teha õppetööd, sest kõik Tartu võimlad olid hävinud (välja arvatud paar kooli saali). Ainulahendust pakkuski endise üliõpilasorganisatsiooni hoone Viljandi (nüüd Gagarini) tänavas. Tollaste tudengite ja õppejõudude käerammu abil taastati võimla Kingissepa, hiljem ka Laial tänaval. Kehakultuuriteaduskond asus oma põhipaika Kingissepa tänavas. Seni kasutatud hoone peremeheks sai **sõjanduse kateeder.** Siis on hoone jällegi olnud üliõpilaste kehalise tubliduse tõstmiseks, välja arvatud periood kuuekümnendatel aastatel, mil hoone päästis hädast vastloodud **arvutuskeskuse** — esimene raal täitis kogu võimla.

* * *

Praegune õppehoone koormus seoses üliõpilaste kehalise kasvatamisega johtub järgmisest lihtsustatud kalkulatsioonist. Ülikoolis õpib I—IV kursuseni ca 4000 tudengit. Lahutame sellest arvust 1000, pidades silmas kehakultuuriteaduskonda, ülikooli koondvõistkondadesse ja tervisehäirete tõttu erigruppidesse kuuluvaid ning rasedaid üliõpilasi. Ülejäänud jagame 20-ga, sest see on kehalise kasvatuse grupi ülemmäär. Saame 150 õppegruppi, kes kõik vajavad nädalas 4 tundi võimlat. Seega on kehalise kasvatuse tarbeks võimlate koguvajadus minimaalselt 600 tundi nädalas. Minimaalselt seepärast, et üliõpilaste jaotus teaduskonniti ja kursuste kaupa ei võimalda alati gruppide maksimaalkoosseisu, mistõttu gruppide arv ja seega ka võimlavajadus kasvab. Olukorda komplitseerib paljude teaduskondade pretensioon teha kehalist kasvatust vaid teatud kellaaegadel, koormates nii võimlad üle ja rikkudes ära optimaalplaneerimise. Võimlate koormatuse arvestamisel tuleb veel silmas pidada, et iga nädal kulub 110—120 tundi kehakultuuriteaduskonna õppetööks. Alates kella 16-st antakse kaasaja nõuetele vastavamad spordibaasid treeninguteks ülikooli esindusvõistkondadele ja sellest veelgi hiljem teaduskondade kehakultuurikollektiividele ning erigruppidele.

Nii saab kella 8—16 planeerida õppetööd kõigis spordibaasides kokku 560 tundi nädalas. Gagarini ja V. Kingissepa tänavas asuvad baasid võimaldavad saada täienduse kella 16—18-ni. Tänu sellele tuleks kehaline kasvatus omadega välja, kui poleks komplikatsioone seoses teaduskondade soovidega ja gruppide komplekteerimisega.

* * *

Kõik see viib järeldusele, et kehaline kasvatus iga päev kell 8—18 Gagarini tänava õppehoones on vajalik. Veelgi enam, nende kalkulatsioonide kohaselt peab olema kogu selle aja Gagarini tänava hoones üheaegselt õppetööl 4 gruppi: 2 võimlas, 1 fuajees, 1 jõu arendamiseks kohandatud ruumis. Pärast kella 16, samuti laupäeviti ja pühapäeviti tulevad võimlasse ülikooli õppejõud (ka üliõpilased) — rahvasportlased. Seega peab ülikool Gagarini tänava õppehoone muutmisel klubihooneks juurde saama ühe võimlahoone.

Vastuväitena võib tuua esile tunde, kus võimla oli tühi. Tõepoolest, septembris, oktoobris, veebruaris ja mais eelistame (kui ilm lubab) kehalist kasvatust väljas. Kuid ilma pole võimalik planeerida. Ei saa ka jaotada ühtesid ja samu ruume klubi ja võimla vahel kuude kaupa. Eks mõnigi kord põhjustab võimla tühjaksjäämise üliõpilaste vilets õppedistsipliin.

Lisaks võimlale hõivab kehalise kasvatuse ja spordi kateeder 3 ruumi õppejõududele, 1 õppekabineti ja 3 laoruumi. Kehakultuuriõppejõudude täiendusteaduskonna käsutuses on üks ametiruum ja õppekabinet. Keldris paikneb veel eri nõuetele vastav laskespordihoidla. Ka seda kõike on vaja ümber paigutada ja sugugi mitte halvematesse tingimustesse.

* * *

Kas jõuame välja nullseisu? Arvan, et mitte. Näen perspektiivi veespordi- ja raskejõustikuhoone rajamises vastavalt ülikooli nõukogus kinnitatud plaanile. See omakorda teeb kasutatavaks samas paikneva viilhalli (praegu kasutatakse seda laona) täiendava võimlana. Viimases ei ole siiski niivõrd head tingimused kehaliseks kasvatuseks kui tavapäraselt korralikuks loetud hoones.

Lõpetuseks veel mõni sõna väite kohta, nagu kehalist kasvatust poleks üldse vaja. Minu silmis pole võimalik vastandada kultuuri ja tervist.

ATKO VIRU

Informaatorist oraatoriks

27.—28. mail toimus Moskvas Ühingu «Teadus» IX kongress. Meie vabariigi delegatsiooni koosseisu kuulus ka kaks TRÜ esindajat: majandusteaduskonna dekaan **Valner Krinal** ja poliitilise ökonoomia kateedri dotsent **Olev Raju.** Alljärgnevalt viimati mainitu muljete konspekt (kellel sessi ajal pikemat lugu aega lugeda!).

I. Üldmuljed?

1. Võimas!

2. Esinduslikkus. 55 sõnavõtnust 18 akadeemikut ja 10 professorit (+2 NLKP KK osakonnajuhatajat, mitu partei krai- ja oblastikomitee sekretäri, NSV Liidu rahvakunstnikke jne. jne.).

3. *Perestroika* töötab! Tühja juttu pulti ajama minna ei või — naerdakse avalikult välja, olgu tiitlid kui tahes kõrged. Mittemidagiütlevate sõnavõttude osakaal alla 10% — ja ega neil lastudki rahulikult lõpuni rääkida. Elav, kohati lausa terav diskussioon (näit. lüürikute ja füüsikute kokkupõrge tuumaelektrijaamade küsimuses).

II. Kõige rohkem arutatud probleemid?

1. Loengute koht kaasaja infouputuses. Lektori elava sõna ja massikommunikatsioonivahendite vahekord.

2. Loengute sisukuse tõstmise hädavajalikkus *perestroika* ja *glasnosti* tingimustes. Lektor mitte kui informaator, vaid kui oraator ja diskuteerija.

3. Finantsküsimused, sh. lektori honorarid.

4. TTR — dominantselt tehnokraatlikust vaatevinklist nähtuna.

5. Ökoloogia — tuumasõja ohu järel globaalprobleem nr. 2.

6. Noorteprobleemid.

III. Noorteprobleemid??

Jaa. Need olid arutlusel mitmest tahust lähtudes.

1. Mis noortega lahti on? Ja kas üldse on? Arvamused erinesid.

Ühelt poolt:

a) «neil on allergia töö suhtes» (Rostovi ülikooli rektor J. Ždanov);

b) noorte ideaal muutub üha vähema kangelaslikkuse suunas, üha vähem ühiskonda edasiviivaks (näitena pakuti: polaarlendur — füüsik — kosmonaut — sportlane — estraadilaulja);

c) madal üldkultuuriline tase;

d) lajalt on levinud vastutustundetus ja muretus.

Teiselt poolt:

nendes probleemides on süüdi vanem põlvkond ise — pole taganud kõitvaid ideaale, kasvatuse järjepidevust, võitlust ebatervete eluviisidega, pole ära hoidnud Lääne massikultuuri ebasoovitavate nähtuste levikut jne. Kõike seda saab aga muuta.

2. Narkomaania, toksikomaania ja alkoholism noorte hulgas. Ei tohi rahustada end faktiga, et narkomaanide osakaal meil on 10^2—10^3 korda väiksem kui Läänes. Praegu on aeg sellele piir panna! Kuid vastav seadusandlus jätab soovida, loengute tase on nõrk. Väga nõrk loeng aga võib anda vastupidise efekti!

3. Noore lektori probleem. Üks valusamaid küsimusi üldse. Terves reas kohtades on põhiline lektorite kaader pensionärid. Ja seda sellistel teemadel nagu rahvusvaheline olukord, noorsooprobleemid, patriootlik ja internatsionaalne kasvatus. Neil lektoreil on raske auditooriumiga kontakti leida (eriti noorteauditooriumiga). Noorte lektorite ettevalmistamise praeguse süsteemi terav kriitika.

Noorte lektorite ebarahuldav ettevalmistuse tase (madal esinemiskultuur, nõrk vaidlusoskus, tihti ka vähene ainetundmine).

IV. «Teaduse» ja kõrgkooli seos?

Lähtub paljuski eeltoodust. Kõrgkool peab olema põhiline uute lektorite kasvulava. Üksmeelselt tunnistati praegune noore lektori kool eluvõimetuks. Märgiti üliõpilaste ja noorte spetsialistide nõrka esinemisoskust. (TRÜ tudengite ja lõpetajate tase — mis ka ei rahulda — tundub NSV Liidu keskmisest kõvasti üle olevat.) Otsustati pöörduda kõrghariduse ministeeriumi ja NLKP KK poole taotlusega õppeplaanide muutmiseks ning kõigis kõrgkoolides uue kateedri loomiseks. Sellele pakuti eri nimetusi: «sõnakunsti»; «lektorimeisterlikkuse»; «eetika, esteetika ja kultuuri» jmt.

Kõrgkooli õppejõududelt oodatakse aktiivsemat kaasalöömist ajakirjanduses, kus on viimasel ajal avaldatud mitmeid madala kultuuritasemega ebateaduslikke (loogikavead, müstitsism, elementaarsete faktide mittetundmine jne.) kirjutisi. Õppejõudude (ja üldse teadlaste) kohus on mitte lasta teaduslikel seisukohtadel asenduda asjaarmastajalike, tihti lausa võhiklikega.

Pälli-Õie monoloog

Fillide naabril, ajaloolaste Pällil ei ole põhjust häbisse jääda. Kellele siit pererahvast kirjatükk pühendada! Majas paar aastat tagasi elanud Jaan Ehlvest kolinud ühe laupäevareportaaži andmeil «Tartu» hotelli. Võtame siis käsile energilise blondiini — komandant Oie Avamere. Arvan, et on kõige õigem, kui sõnakas perenaine jutustab oma majast ise.

Jahmatasin lausa pisarateni. Põrand oli kasimata, kardinad plekilised, mööbel katkine, tudengid pillerkaaritsevad. Varem pidasin rahulikumat ametit, mistõttu otsustasin juba homme päev ühiselamust ära minna. Kaaluka sõnaga dekaan dotsent Allan Liim ja tollane kasvatusprodekaan dotsent Ants Reinmaa veensid aga ümber. Ehk tundus ühika virvarr algul lihtsalt harjumatu. Nüüd on mu tööle asumisest möödas üle kolme aasta. Istun hubases, moodsa mööbliga kabinetis. Sorin ametipaberites. Peaesmärk on aga rahmeldada, nõuda, vihastada Vana-Pälsoni nimel. Pallun vabandust, kui närvikava niisuguses jandamises uperpallitama kipub ja mõne ülearuse kõvema sõna paiskan.

Sageli tassitakse ühikasse uut mööblit. Meelsamini jagan seda tubadele, kus prügikühvel ja tolmulapp alati käepärast. Nelikümmend voodit ja kolmkümmend öökappi läksid nullikatele: nende toad kiratsesidki kõige enam. Uudne sisustus või mõni muu põhjus on ettevalmistusüliõpilastele lisanud soliidsust. Nullid võiks paigutada sinna ühiselamusse, kuhu nad paigutatakse edaspidi päristudengitena. Nii kujuneb oma maja tunne kiiremini.

Võtsin kätte pintsli ja värvipoti, võõpasin õppeklassi lae valgeks. Dotsent Reinmaa õmblusmasinaga palistasime kardinad. Ajaloopoisid panid kokku lauad. Muretseti nurgadiivan ja värviteler, seejärel piljardilaud ning malendid. Sedamoodi saime endise majavanema Tõnu Sepa eestvedamisel puhketoa. Ühikast teadusraamatukokku on mõne sammu tee, seetõttu osutus õppeklass meil ülearuseks. Hakkasin jälle kõhklema. Järsku tõuseb puhketoas niisugune rõõmukära, kus mööbel proovile pannakse. Kahtlused kadusid aga varsti. Kogesin — mida nägusam ühiselamu, seda väärikamad tudengid. Varsti üritan fuajesse palmi ja koridori lillelauad hankida. Aga kui ära virutavad — ei vabane ma ikka kõhklusmõtteist. Eks tuleb riskida. Igatahes paari möllumehe järgi ühikaelu korraldada ei tasu.

Rõõm on kohata värviplekilistes kitlites seltskonda — ülikooli ehitusjaoskonna maalreid. Osa majarahvast ei tihka kutselisi võõbasid oodata, käärib käised ülesse ja asub tööle kallale. Näiteks tegid ise remondi defid Ülle Leitud, Maive Piiroja, Eve Aigo. Majanõukogu esimees Margus Katehein värvis oma toa teklitooniliseks. ÜTÜ ajaloo- ja kunstilooring seadsid esimesele korrusele üles oma stendi.

Valvega pole minul ega ka majanõukogul kombeks nalja mõista. Üks puudumine — sulle usaldatakse nädalavahetusene või pühadene ühikas, kaks puudumist — hüvasti stipp. Kolmandal korral kimpsudkompsud kokku ja majast välja.

Nüüd ootan avaldusi tubade jaotamiseks uueks õppeaastaks. Otsustamine, kuhu keegi panna, kulgeb tülideta. Mitmed jätab kambavaim endistesse tubadesse. Väiksemaarvulises seltskonnas pakutakse elamisvõimalust diplomandidele. Lõpuks tudengiperele head põrumist sessil ja kohtumist septembrikuus. Kui keegi soovitab ajaloolastel Vana-Pällist välja kolida, ütleme aitäh — meil siingi hea. Nagu üliõpilasedki, ei taha ka mina kõige tudenglikumat ühikat maha jätta.

Monoloogi pani kirja
JAAN LUKAS

ALMANAHH!

Kõrgemale sarikad!

Enam vaimuvalgust!

Stagnaatorid katlasse!

Nende loosungite all kutsume kõiki kaastööd tegema tudengialmanahhile. Kui sügisel kohtume, olgu igamehel kaastöö portfellis. Materjalid lähevad trükikotta oktoobri alguses.

TÄHELEPANU, LÕPETAJAD!

Et igaüks teist saaks ka lõpetajate lehe, palume tuua toimetusse (kursuste, osakondade või teaduskondade kaupa) lehtede arv + raha. Ilmumise päevast alates saate oma lehed kätte dekanaadist, ülejäänu läheb müüki.

LÕPUAKTUSED

Matemaatikat.	**— 20. juunil kl. 12**
Biol.-geograafiat.	**— 22. juunil kl. 15**
Õigust.	**— 23. juunil kl. 12**
Füüs.-keemiat.	**— 24. juunil kl. 12**
Majandust.	**— 24. juunil kl. 15**
Ajaloot.	**— 25. juunil kl. 12**
Filoloogiat.	**— 26. juunil kl. 12**
Arstit.	**— 27. juunil kl. 11**
Kehakultuurit.	**— 29. juunil kl. 12**

NB!

Nüüd ilmub veel ainult lõpetajate erinumber reedel, 26. juunil.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 2589. Tiraaž 3000.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

AR Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riikliku Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee
ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 22 (1494) | Reede, 26. juuni 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

IGAL HETKEL ELAN VIIMAST KORDA SEDA RIDA ENAM MA EI KORDA

SULEV KÜBARSEPP — KOGUST «JA INIMESTEST HEAMEEL»

Ajaloo-teaduskond

Mittestatsionaarselt lõpetajad

● Ajaloo-osakond

Kalaus, Tiia
Kiilaspää, Merike
Kiisel, Heino
Laar, Janno
Olde, Mare
Pever, Mehis
Riivits, Ilvi
Saag, Hilje
Sepma, Heldur
Sotter, Anu
Sula, Ester
Tammeniit, Gea
Teder, Olev
Valge, Jaak
Värv, Jüri

Kursusejuhendaja
dots. OLAF-MIHKEL KLAASSEN

● Defektoloogiaosakond

Esula, Ester
Inso, Katrin
Lepasalu, Milli
Mengel, Lea
Paks, Kai

● Ajaloo-osakond

Grass, Geidi
Hirson, Liina
Kaste, Merike
Kurs, Kai
Laan, Tiiu
Lail, Peeter
Leppik, Lea
Lukas, Tõnis
Markova, Karin
Oll, Sulev — kiitusega
Paavel, Eve
Pirsko, Priit — kiitusega
Pulk, Reet
Põldsam, Kaire
Päkk, Mirjan
Rast, Reet
Rennit, Marge
Räis, Mare
Salumäe, Õilme
Sepp, Tõnu
Viljamaa, Varje
Vohli, Silja

Kursusejuhendaja
dots. VILMA TRUMMAL

● Defektoloogiaosakond

Ingi, Maire
Jokk, Kersti
Järve, Margit
Kriipsalu, Kadri — kiitusega
Kruus, Krista
Kutsar, Virve
Kuusik, Kalla
Lau, Jana
Leht, Signe
Looper, Hilda
Lubi, Liivi
Muni, Epp
Männama, Anne — kiitusega
Pahk, Marika — kiitusega
Pihlakas, Piret
Pilme, Lea
Punamäe, Tiina
Pärn, Maigi
Rahe, Pille
Sikka, Age
Teral, Pille
Tupits, Merike
Uusma, Tiina

Kursusejuhendaja
õp. KAJA PLADO

● Psühholoogiaosakond

Arro, Tiiu
Ihoma, Annes
Ehlvest, Jaan
Eigi, Heli — kiitusega
Erg, Ly
Kadak, Pille
Kirikal, Evelin
Klaar, Ülle
Lepik, Ülle
Männamaa, Mairi
Mõtsmees, Pille
Müts, Maret
Nassar, Riho
Pakk, Heiti
Peel, Anneli
Raun, Juta
Rohelaan, Riina
Salom, Sigrid
Tasa, Els
Tobi, Ene
Ulp, Anu
Vainu, Epp

Kursusejuhendaja
vanemõp. HENNO KALDRO

● Psühholoogiaosakond Koolipsühholoogia eriala

Aro, Viljar
Külaots, Aare — kiitusega
Liba, Enn
Mägi, Ira
Paide, Madis
Paide, Vaike — kiitusega
Siim, Enn
Šank, Ruve

Sotsiaalpsühholoogia eriala

Alas, Ruth
Haiba, Virge
Jerofejev, Peeter
Lepik, Ivi
Liksor, Aivo
Maripuu, Mart
Martin, Mai
Metsaots, Eva
Niine, Andres
Niine, Maris
Ojaperv, Ingrid
Osvet, Toomas
Paavel, Valdeko
Past, Aune
Raudsik, Hans
Rentel, Silvia
Rüütel, Eha
Saar, Ülle
Saarm, Härmo
Seedre, Piret
Värv, Eve

Kursusejuhendaja
dots. KARL KARLEP

Tööstuspsühholoogia eriala

Ainsoo, Uno
Haak, Ilmar
Ivandi, Mati
Kalle, Aivo
Kivistik, Kalju
Kumari, Vaike — kiitusega
Oberg, Rudolf
Petrov, Jüri
Pikkel, Mare — kiitusega
Pindmaa, Aavo
Pissarev, Margus
Ronk, Peeter
Roos, Urmas
Ründva, Arvo
Sirge, Silva
Steinberg, Uno — kiitusega
Tiimus, Maido
Tootsi, Milvi
Truuväärt, Vello
Vaher, Tiiu
Varrik, Tõnu

Meditsiinipsühholoogia

Neeme, Astrid — kiitusega
Rahn, Rudolf — kiitusega

Kursusejuhendaja
dots. AINO LUNGE

Arsti-teaduskond

● Raviosakond

Abel, Katrin
Ahlender, Malle
Ani, Raivo
Aule, Tiiu
Eding, Evelin
Ellervee, Toomas
Ess, Peeter
Gavronski, Georg
Gavronski, Maia
Glükmann, Meeli
Gross, Andres
Gross, Katrin
Hanson, Lily
Harro, Jaanus
Hermlin, Tiiu
Hollo, Vahur
Huik, Katrin
Häidberg, Maris
Jaanre, Ülle
Jaanson, Janika
Jakovleva, Kristina
Järv, Anu
Jürimäe, Aser
Kaljusto, Jaanus
Kallas, Mati
Kalvet, Mare
Kalvet, Tauno
Kanter, Tiina
Karu, Kaja
Kiplok, Uno
Kokk, Helene
Kolmer, Margit
Kull, Ann
Kure, Marina
Kurg, Tiina
Kuusk, Tiia
Kõomägi, Reet
Kärp, Andres
Kütt, Indrek

(Järg 2. lk.)

Tõsine tunne on elada Eestimaa pinnal
avastab inime äkki
ei tea isegi millal

imelik tunne on üldsegi olla elus
see tuleb ette vaid korra
see tuleb ette elus

mõte on masinlik maitsma mõndagi muudmoodi vilja
alati aega ei ole
alati on nagu hilja

imelik ikkagi mõelda et kõik on paremast parem
see tuleb kätte ükskord
see tuleb isegi varem

● SULEV KÜBARSEPP — kogust «Ja inimestest heameel»

(Algus 1. lk.)

Laadi, Tatjana
Laanemäe, Ene
Laasik, Kadri
Lauring, Urve — kiitusega
Lepik, Jana
Lepla, Maiga
Lepner, Piret
Leppik, Maire
Liiske, Terje
Lilla, Marika
Lilleberg, Malle
Linnamäe, Aivar
Loog, Andrus
Loog, Tiina
Lääne, Riina
Marge, Merike
Meerits, Aive
Mets, Häli
Morgen, Niida-Anita
Murrik, Pille
Mäe, Tuuli
Mölder, Jaan
Nõukas, Katrin
Ojakäär, Anne
Ojasaar, Niina
Ott, Marje
Pahla, Kalev
Palu, Toomas — kiitusega
Papp, Krista
Papp, Meelis
Past, Marju
Peeba, Margus — kiitusega
Pettai, Riho
Piirsalu, Anneli
Pärnpuu, Heiki
Raidma, Virve
Raidvere, Jane
Rass, Tiina
Raudsep, Aare
Raudsepp, Rein
Reimand, Marge — kiitusega
Reinold, Anu
Reinumets, Ain
Reinup, Marika
Roosipuu, Retlav
Rosenfeld, Juri
Saarm, Anu
Salur, Liina
Sibul, Hiljar — kiitusega
Sildre, Urmas
Sokk, Anu — kiitusega
Soplepmann, Jaan
Soplepmann, Pille
Stern, Mai
Sõgel, Vello
Talvik, Pille
Tein, Andres
Tein, Pille
Toets, Katrin
Ulp, Sulev — kiitusega
Uusneem, Svetlana
Vaabel, Ülo
Vahter, Lea
Vahvik, Kanni
Valdmets, Aleksander
Valtri, Eneken
Vihmann, Malle
Vihmann, Viljar
Viik, Mari
Virkus, Ahti
Ounapuu, Anne

Kursusejuhendaja
prof. ELMUT LÄÄNE

Pediaatriaosakond

Abel, Reet
Aleksejeva, Kersti
Haljas, Triinu
Jürisoo, Lily
Keskülа, Eerika
Kinks, Reet
Kivivare, Mari
Koger, Oivi — kiitusega
Konist, Laili
Kuus, Katrin — kiitusega
Kärner, Ingrid
Käärid, Katre
Kütimets, Aire
Leimann, Marje
Lugovaja, Anu
Mark, Marju
Matsaoru, Kaia
Minka, Anne
Mugra, Küllike
Murakas, Age
Mägi, Piret
Müller, Helle
Nirgi, Triin
Otsalt, Katrin
Padrik, Ülle
Pettai, Ülli
Prihodko, Silvi
Põldmaa, Esti
Pärna, Ene
Raidmäe, Maila
Raukas, Reet — kiitusega
Rohtla, Merike
Roosson, Imbi
Sallo, Maarike — kiitusega
Saluvee, Aime
Sein, Terje
Soopalu, Marika
Sõnajalg, Margit

Arsti-teaduskond

Zenjova, Tatjana
Tunder, Ene
Võhma, Ülle
Värk, Piret

Kursusejuhendaja
dots. AINO PAVES

Raviosakond

(Vene õppekeelega)

Avramova, Zinaida — kiitusega
Baranova, Stella
Beselija, Kevetan
Brenner, Tatjana
Bujanovski, Georgi
Bõtškova, Irina
Gantšos, Györgyi
Gladštein, Svetlana — kiitusega
Goldman, Mihail
Ivanova, Larissa — kiitusega
Jakovenko, Natalja
Kabanova, Jelena
Levtšuk, Sofia — kiitusega
Lopajeva, Irina
Maslova, Irina
Nipadistova, Aleksandra — kiitusega
Nõrko, Svetlana
Sahhalova, Marina
Semenjuk, Ljubov
Semjonova, Valentina — kiitusega
Sogomonjan, Suren
Škret, Larissa — kiitusega
Tšanturia, Maia
Voronetskaja, Tatjana

Kursusejuhendaja
dots. JÜRI SAMARÜÜTEL

Spordimeditsiiniosakond

Andrejeva, Jelena
Bosaite, Gražina
Dzangulašvili, Manana
Ivanov, Igor
Jaščanina, Gelena
Karelina, Taissia
Karpovits, Anželika
Kontrimaite, Gražina
Krenciute, Zivile
Luketša, Adalbert
Malhazjan, Armen
Nulle, Anda
Plukše, Velga
Purlau, Agnes
Ratfeldere, Dace
Rehemaa, Katrin
Reili, Imbi-Tiina
Rusnak, Vladimir
Sukackas, Dainius
Šafikova, Elviira
Vanakesa, Tõnu
Voronetski, Sergei

(Kõrgema kehakultuuriharidusega)

Ahmetsina, Irina
Ališeva, Baktõgul
Baljuk, Ludmilla
Belogorotsev, Juri
Frolova, Albina
Gorbunov, Mihhail
Korneva, Ludmilla — kiitusega
Ljašenko, Ljubov
Lun, Pjotr
Magatin, Nikolai
Novikova, Tatjana
Pantšenko, Valentina
Sapakova, Guldraihai
Singajevski, Stepan
Šakuta, Galina — kiitusega
Širokov, Mihhail
Zassuhhina, Tamara
Tšikvišvili, Irakli
Voronina, Nadežda

Kursusejuhendaja
prof. TOOMAS KÄRU

Stomatoloogiaosakond

Dolišvili, Liana
Einre, Kadri
Hallistvee, Eve
Hiietamm, Kristin — kiitusega
Hilpus, Merike
Jõevee, Pille
Kaha, Hamor
Kaljurand, Aili
Koosapoeg, Maarika
Kullamaa, Jüri
Lepik, Kalmer
Luht, Mairi
Metsaots, Imbi
Mõlder, Ene
Pajula, Enar
Parbus, Külli
Peet, Heli
Rahuvarm, Piret
Raud, Merike
Rešetova, Riina
Sirel, Piret
Sonn, Ülle
Zibo, Heli
Tenn, Alla
Tilk, Mare
Tinits, Karin
Vaitmaa, Marit — kiitusega
Veerus, Mart — kiitusega
Võsa, Katriin

Kursusejuhendaja
assistent MARE SAAG

Farmaatsiaosakond

Anderson, Imbi
Eensoo, Diva
Gull, Riina
Harjakas, Eva
Holm, Eve
Jaaniste, Anne
Kaine, Anu
Kivastik, Maris
Kivistiku, Margit
Kozlov, Merle
Kurvits, Siiri
Kvell, Ulli
Käări, Piret
Ladev, Ülle
Lahtein, Häli
Laimets, Anu
Lelgus, Liivi
Liiv, Urve
Mähar, Juta — kiitusega
Oja, Karin
Paalberg, Laili
Pajusoo, Ruth
Pihl, Merike
Piip, Piret
Raiesmaa, Silvia
Rannik, Maret — kiitusega
Rebane, Kadri
Roost, Piret
Saarniit, Lili
Sarjas, Peeter
Songisepp, Rita
Suits, Kadri
Suurna, Anne
Sõmer, Ülle
Tiik, Toomas
Tralla, Kai
Tuuling, Albina
Vaher, Tiina

Kursusejuhendaja
dots. PEEP VESKI

Bioloogia-geograafia-teaduskond

Bioloogiaosakond

Abel, Eike
Haab, Helen
Hõrak, Rita
Jaenes, Aivar
Juppets, Inga
Juurik, Anu
Kaldalu, Niilo
Kihno, Kersti
Kilk, Merike
Kõiv, Viia
Kübarsepp, Kalev
Külm, Maria
Lauringson, Gustav
Leiman, Inari
Liinamäe, Marika
Loode, Ene
Luig, Anneli
Metsaorg, Kaja
Maran, Himot
Mäses, Anne
Nurmela, Tiina
Praakli, Külli
Raspel, Raivo
Reinol, Lia
Soa, Imbi
Tamm, Anu — kiitusega
Tammur, Pille
Timm, Malle
Truu, Melika
Tõnnson, Kai
Uuetoa, Tiina
Valdmann, Ana
Valdmann, Harry
Veersalu, Aune
Veroman, Peeter
Villemson, Tiina
Viirmaa, Mari
Ööpik, Vilja

Kursusejuhendaja
vanemõp. ALAR LÄÄNELAID

Geograafiaosakond

Hansson, Pille
Kadak, Ivar
Kinks, Peeter
Loigu, Mare
Lääne, Koidu
Noot, Tiina
Oper, Tiina
Orgusaar, Ille
Paulus, Kadri
Sooväli, Ele
Söödor, Kerstin
Taevas, Ülle
Tarask, Kersti
Tillo, Stella
Toode, Maire
Tschuchna, Juta
Vapper, Riina
Vatsel, Katrin

Kursusejuhendaja
dots. LEV VASSILJEV

Geoloogiaosakond

Arbeiter, Rene
Aru, Helje
Ilves, Janika
Ilves, Tõnu
Karu, Avo
Nigul, Sulo
Rannat, Unne
Rooma, Anne
Saarmäe, Arno
Saarmäe, Marika
Tuuling, Tiia

Kursusejuhendaja
vanemõp. VOLLI KALM

Üks taevaalune tiivasirutus või proosaline samm argiellu? Olgumis ta on, jätkugu vaid julgust OLLA, et omada alati võimalust ARENEDA, EDASI MINNA.

Filoloogia-teaduskond

Eesti keele ja kirjanduse osakond

Boiko, Kersti
Hani, Heili
Hõbenael, Juunika
Janneste, Mare
Jõeäär, Hille — kiitusega
Jõgeda, Tiina
Kevvai, Sille
Kimmel, Leila
Kolter, Ilme
Kärner, Ede
Kõuts, Aet
Leppik, Eve — kiitusega
Murdvee, Kersti
Muru, Leelo
Muru, Toomas
Mölder, Sülvi
Pere, Ilvi
Pokk, Külli
Raestu, Hannely
Ratso, Sirje
Raudalainen, Viia-Kadi
Regi, Epp
Reiners, Jana
Rummi, Karol
Sats, Ulli
Seidla, Ene
Semjonov, Külli
Stalde, Katrin
Söömer, Signe — kiitusega
Taba, Kai
Tiismaa, Kai

(Järg 3. lk.)

(Algus 2. lk.)

Tosso, Lea
Viinapuu, Helle
Viires, Piret

Kursusejuhendaja
dots. ELLEN UUSPÕLD

Žurnalistikaosakond

Aleksius, Malle — kiitusega
Harro, Halliki
Kaalep, Tiina
Kangru, Lii
Karlson, Mari
Kruus, Tiina
Müüripeal, Meeli — kiitusega
Rand, Jana
Rõigas, Anneli
Streimann, Katrin
Sutt, Margit

Kursusejuhendaja
dots. MARJU LAURISTIN

Inglise keele ja kirjanduse osakond

Aluvee, Anne
Ehrenberg, Kaie
Hermann, Katrin — kiitusega
Kambla, Tiia
Kangro, Irmela
Karo, Marika
Kaseoja, Mare
Kilter, Margit
Koppel, Taivo
Kuuskor, Riina — kiitusega
Lige, Vilja
Nuum, Krista — kiitusega
Pesur, Gyla
Rohtmets, Kristel
Roosimaa, Piret
Soosaar, Hegi
Tatsi, Liia
Tolmats, Katrin
Tomingas, Anne — kiitusega

Kursusejuhendaja
vanemõp. HELLA LAAN

Saksa keele ja kirjanduse osakond

Aasmäe, Lea
Heinsalu, Margot
Keremäe, Katrin
Kõmnik, Kaja
Nurmsoo, Ene
Ojasoo, Kersti
Palm, Kersti
Pillmann, Rita
Prudeljuk, Jelena
Põldma, Ülle-Marika — kiitusega
Raudsepp, Kristiina
Schwede, Svetlana
Siigart, Riina
Sääsk, Maili

Kursusejuhendaja
dots. KOIDU UUSTALU

Vene keele ja kirjanduse osakond

Kliimand, Leila
Muljar, Roman
Põllus, Mirje
Raig, Kersti
Rohtla, Ave
Sildos, Riina
Soll, Maie
Sosnitski, Toomas
Suvinõmm, Piret
Sinkartšuk, Elina
Veeret, Diana

Kursusejuhendaja
vanemõp. IRINA KÜLMOJA

Filoloogia-teaduskond

Vene keele ja kirjanduse osakond

Vene rühm

Davõdova, Lada
Denissova, Nelli
Dmitrijeva, Anžella
Dušina, Svetlana
Gratšova, Jelena — kiitusega
Grihhina, Irina
Kljava, Svetlana
Koltsova, Jelena
Naraikina, Jelena
Parmas, Maria
Parsamov, Vadim
Pastur, Galina
Paškunova, Alla
Poljakova, Anastasia
Pärt, Irina
Radtšenko, Svetlana
Rubina, Viktoria
Savitskaja, Marina
Segal, Jelena
Seppius, Irina
Sivenkova, Jelena
Zablotskaja, Alisa
Železnova, Svetlana
Žukova, Rada
Tjugai, Olga
Vdovina, Ljudmila
Vladõševskaja, Irina
Volmer, Elina
Vorobjova, Irina

Kursusejuhendaja
dots. JURI KUDRJAVTSEV

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Eesti keele ja kirjanduse osakond

Astel, Sirje
Eindorf, Eha
Ermel, Aare
Hallik, Tiina
Hansen, Aime
Joalaid, Piret
Kampus, Mati
Koch, Eve
Külm, Ulla
Liiv, Eha
Lillak, Mare
Maasalu, Ülle
Närripä, Maret
Pilvre, Barbi-Jenny — kiitusega
Pärenson, Mare
Rääk, Kaie-Ene — kiitusega
Tobonik, Kristiina
Tooming, Sirja
Uulma, Piret
Vähi, Tiina

Žurnalistikaosakond

Aitaja, Jaan
Brauer, Mati — kiitusega
Ilter, Häli
Jaska, Vello
Johanson, Rünno
Kamberg, Eerik — kiitusega
Kiviloo, Enno
Randloo, Tiiu
Sildnik, Reet
Takis, Kersti
Vaarask, Ivi

Vene keele ja kirjanduse osakond

Burlova, Ljudmila
Feigenbaum, Elo
Gussarova, Helena
Hartõkainen, Marina
Janutenene, Jekaterina
Klimenkova, Svetlana
Kolesnikova, Olga
Kotikova, Olga
Kuhtin, Gennadi
Pokrovskaja, Marianna
Poslavski, Georgi — kiitusega
Rjaguzov, Mihhail
Turavina, Julia
Vassiljuk, Irina

Inglise keele ja kirjanduse osakond

Aaloe, Hille
Alop, Leelo
Auväärt, Riita
Eek, Veronika
Enniko, Edda
Järv, Heli
Kulp, Hele
Kuntsel, Aino
Maameele, Mari
Maasik, Marina
Nirk, Ene
Piile, Ruth
Rauba, Vaino
Ritsbek, Ulvi
Trummer, Anneli
Uus, Viive

Saksa keele ja kirjanduse osakond

Abroi, Meelike
Loo, Kati
Pensa, Anne
Sõerde, Heidi
Vahe, Urmas

Füüsika-keemia-teaduskond

Keemiaosakond

Ehapalu, Merike
Hansen, Ellen
Kangro, Andrus
Kivimäe, Piret — kiitusega
Kruse, Lorina
Liin, Meeli
Lillemaa, Tiina
Limberg, Merike
Luts, Ursula
Mitt, Sirje
Normet, Aivar
Palm, Kaia — kiitusega
Perkson, Epp
Rääli, Ülle
Sepp, Andres
Tandru, Terje
Torop, Kaido
Trummal, Katrin — kiltusega
Virma, Tõnu

Kursusejuhendaja
vanemõp. MALL HORAK

Füüsikaosakond

Jagomägi, Mart
Jakobson, Aivar
Jakobson, Kaja
Jentson, Indrek
Land, Kadri
Loopmann, Andres
Palo, Kaupo
Rummi, Peeter
Stern, Raivo

Kursusejuhendaja
dots. AARE KOPPEL

Füüsikaosakond

(vene õppekeelega)

Borovskaja, Tamara
Fedulajeva, Tatjana
Gamzina, Svetlana
Jefremenko, Tamara
Langebraun, Jelena
Navražnõhh, Svetlana
Permin, Sergei
Sahbazjan, Džanna
Zolkin, Pavel

Kursusejuhendaja
teadur KALLE KIKAS

Kergejõustiku eriala

Aan, Pilvi
Käba, Solvi — kiitusega
Lepik, Kersti
Märtson, Riina
Pülst, Katrin
Tõnissoo, Anne

Sportmängude eriala

Jerementšuk, Irina
Lehtpuu, Heli
Luht, Mare
Porkveli, Ahmed
Rajas, Kersti
Vantsi, Villi

Instruktor-metoodik

Kuusk, Katrin
Kõiv, Piret
Laidmets, Lia
Laurits, Merike

Suusatamise eriala

Kelder, Mart

Kehakultuuri-teaduskond

Raskejõustiku ja veespordi eriala

Dmitrijev, Sergei
Kungla, Krista
Sepp, Kalle
Vantsi, Merle

Kursusejuhendaja
prof. JAAN PÄRNAT

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Kergejõustiku eriala

Plaksi, Margit

Raskejõustiku ja veespordi eriala

Villik, Chrislyn

Võimlemise eriala

Jõepera, Anu
Laur, Vaike

Suusatamise eriala

Mäesalu, Heiki

Toidukaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise eriala

Ardel, Karin
Hütt, Jaanika
Koppelmaa, Uno
Kull, Piret
Käsperson, Olev
Lanno, Tiina
Müürsepp, Aire
Ots, Ene
Pilt, Esta
Puks, Heli
Raidmaa, Heli
Raja, Ene
Reimo, Merle
Rettau, Lea
Tamm, Sligi — kiitusega
Teevahi, Juhan
Vihman, Tiia
Jõe, Anu
Jõgeva, Kersti
Kilter, Aili
Kitsing, Aime
Männik, Tuulikki
Palm, Ene
Paltsepp, Ülle
Pähnapuu, Lya
Raud, Ingrid
Ross, Anne
Teder, Priit
Urverald, Janika
Uusjärv, Pille

Kursusejuhendaja
dots. VELLO JÄRVE

Tööstuskaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise eriala

Ennok, Karin
Höörik, Ülle
Kabel, Aivi
Koop, Tiina
Kurgpõld, Ülle
Laar, Tiia
Maasik, Jaana
Majak, Sirje
Paju, Ülle
Pihlas, Tiiu
Pukk, Marita
Saarmann, Sirje
Vanem, Hedvig

Kursusejuhendaja
insener ESTA KAAL

Raamatupidamise eriala

Adusson, Riina
Himma, Maire
Hint, Külli
Junkur, Gea

Raamatupidamise eriala

(vene õppekeelega)

Adamson, Riina
Fjodorova, Irina
Guzovskaja, Alla
Jakuškina, Irina
Kamõšan, Irina
Kassin, Svetlana
Kajalina, Olga
Magomedov, Magomed
Niškevitš, Olga
Ossipova, Tatjana
Plotnikova, Jelena
Pogoreltseva, Valentina
Reider, Maia
Romanova, Tatjana
Sagaradze, Barnab
Sapelnikova, Tatjana
Sõtšov, Aleksandr
Šestakova, Alla
Zavt, Natalia
Zdanovitš, Valentina
Tubina, Galina
Vassiljev, Robert

Kursusejuhendaja
kab. juh. VIIA SAIDLA

Rahanduse ja krediidi eriala

Arst, Alar
Aruste, Tiina

Majandus-teaduskond

Ehamaa, Ain
Helmerand, Monika
Järv, Kersti
Kingisepp, Maire
Kuresoo, Rita
Kõlu, Evelin — kiitusega
Lauk, Helli
Mägiste, Piret
Roo, Tiina — kiitusega
Saar, Merli
Tiik, Maire
Tilsler, Malle
Trutsi, Jüri
Ubaleht, Merike
Veersalu, Epp
Õispuu, Marju — kiitusega

Kursusejuhendaja
aspirant LUDMILLA SORIKOVA

Majandusküberneetika eriala

Einaste, Siiri
Haavasalu, Kaja
Kask, Urve
Napp, Katrin
Ojamäe, Tiina
Pilme, Aivar
Rattasepp, Krista
Reisson, Tiina
Rell, Anne
Saar, Anne
Sarjas, Maiu
Sulp, Sirje — kiitusega
Vään, Peeter

Kursusejuhendaja
vanemõp. VILLEM TAMM

Kaubandusökonoomika eriala

Ansip, Mirja
Harju, Annely
Hirsik, Anne
Juuremaa, Ebe
Jakobson, Heli
Kaasik, Eimi
Kiisel, Maire
Kiivit, Lea
Kivila, Maire
Kivipõld, Tiina
Koppelmaa, Ingrid — kiitusega
Kruuda, Kristel
Lepik, Katrin
Lähker, Eve
Maasik, Anneli
Mandel, Riina
Metsandi, Agi
Reidla, Anu
Remmelg, Merike
Rikand, Jana
Tarvis, Marelle
Villo, Epp

Kursusejuhendaja
dots. AINO SIIMON

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Raamatupidamise eriala

Hammer, Ene
Helme, Liia
Hlusova, Evi
Kalde, Urmas
Koppel, Indrek
Kull, Heinar
Meier, Aire
Mäeots, Anne
Oll, Lii
Suvi, Aire

Kursusejuhendaja
vanemõp. PRIIT PEETS

Kaubandusökonoomika eriala

Anemaa, Sirje
Dunaiski, Valeri
Güsson, Aime
Haasma, Urve
Hanni, Lea
Himma, Tiina
Jakobsoo, Margr
Joonas, Kalev
Karu, Tiia
Kelk, Anne
Kullang, Ülle
Kungla, Kaja
Külm, Marika
Lepp, Aili
Luht, Ene
Malberg, Lea
Napp, Helen
Nõmmik, Anneli
Orasson, Tiiu
Oja, Kalev
Paddar, Madis
Petti, Sirje
Ratas, Ines
Saks, Ilme
Simmermann, Katrin
Suik, Pilvi
Tammiste, Kadri
Tigane, Kaivo
Timpmann, Tamara
Träss, Tiina
Tuhkru, Urmas
Uuk, Krista
Vahtra, Margit
Villido, Meeli
Vismann, Signe
Väli, Anne

Kursusejuhendaja
dots. AINO SIIMON

(Järg 4. lk.)

(Algus 3. lk.)

● **Kaubandusökonoomika eriala**

(vene õppekeelega)

Ahmetova, Marina
Aleksejeva, Ljudmilla
Bartoš, Nadežda
Gazizulina, Irina
Gerassimova, Inna
Fjodorova, Marika
Jevdan, Svetlana
Kalatšova, Olga
Kiršina, Marina
Komašilo, Tamara
Konovalova, Elvira
Koršakova, Marina
Melnikova, Ljudmila
Mõtsahh, Valentina
Nugis, Ljudmila
Petruk, Jekaterina
Rannamäe, Aivar
Ripko, Jelena
Sidorenko, Jelena
Stankevitš, Lidia
Särki, Valentina
Šinkarjova, Irina

Majandusteaduskond

Vjalova, Silvi
Vorobjova, Svetlana

Kursusejuhendaja
dots. MARE JÄRVEOTS

● **Rahanduse ja krediidi eriala**

Kangur, Siiri
Kohv, Merle
Lepla, Inge
Pavlov, Katrin
Reinvald, Avo
Ruisu, Tiit
Timmusk, Urmas
Türi, Raimo
Ventsel, Sirje
Voodla, Reet

(Vene õppekeelega)

Amelina, Svetlana
Ivahnenko, Nelja
Jelesina, Galina
Kajander, Maria
Nõrko, Aleksander

Kursusejuhendaja
prof. VAMBOLA RAUDSEPP

*

● **Matemaatika eriala**

Aava, Ly
Eglit, Malle
Emmo, Anne
Heinsalu, Priit
Kokamägi, Hiie — kiitusega
Kreevan, Külli
Kull, Anneken
Laumets, Mirja
Leuska, Heli — kiitusega
Pähklimets, Riina
Pütsep, Velve
Rõõm, Ave
Saun, Maret
Taaber, Ülle
Tobre, Anneli
Torin, Karin
Usberg, Malve
Vaard, Eha
Vent, Ülle
Virkus, Age
Õigus, Reene

Kursusejuhendaja
dots. EVI MITT

Matemaatikateaduskond

● **Rakendusmatemaatika eriala**

Hanstein, Galina
Jürman, Piret
Kivistik, Kalevi
Kosk, Pille
Käis, Mari
Roots, Mari
Saaremets, Ingrid
Tartes, Inga
Toomast, Merli
Turnas, Moonika
Vainu, Mae

Vene rühm

Batolina, Nonna
Ekkert, Svetlana
Feoktistova, Larissa
Hlevno, Lidija
Kaširova, Olga — kiitusega
Loginova, Natalja — kiitusega
Saštšikova, Tatjana
Žagorova, Svetlana
Tjurina, Svetlana
Vavilova, Svetlana

● Bioloogia-geograafiateaduskonna lõpetajaid pildistas aulas INGE KÄPPA.

Aver, Pille
Eamets, Merle
Eamets, Raul
Ginter, Jaak
Ginter, Ene
Greebe, Avo
Hiie, Leelo
Ilves, Kaido
Kangur, Ruta
Kalvet, Kersti
Kaljumäe, Sirje
Kaseoja, Anne
Kerstna, Kersti
Kink, Urmas
Kirsimäe, Alo
Koitver, Katri
Konsand, Egon
Leht, Gunnar
Leis, Mati
Lepikult, Ain
Lepikult, Marika
Lillo, Kaja
Lindmäe, Anu
Lõhmus, Tiit
Martens, Lia
Ojamaa, Heikki — kiitusega
Ojamaa, Ülle — kiitusega
Palusoo, Piret
Press, Piret
Põder, Heli
Rajaste, Allan
Salomon, Kaire — kiitusega
Toomiste, Siiri
Valner, Piret

Õigusteaduskond

Viil, Eero
Õnnik, Raja

Kursusejuhendaja
dots. EDGAR SALUMAA

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Abdulkaparov, Abdulmukmin
Allikmäe, Merike
Birjukova, Albina
Bublik, Viktor
Butenko, Juri
Draganov, Valeri
Gapotško, Raissa
Gugalimski, Vladimir
Guseinov, Artur
Husnullin, Ashad
Ilmsoo, Nikolai
Jakobson, Ulvi
Jurtom, Maie
Jürgenson, Eve
Kaikov, Viktor
Konstantinova, Tatjana
Külaots, Johannes
Lahi, Geete
Lahtvee, Liivi
Larin, Vladimir
Lauri, Liili
Lembit, Aivar
Lepik, Artur
Lihatšova, Natalja
Lindlo, Peep
Lupp, Voldemar
Maasikrand, Merike
Meister, Aiki
Mätas, Vahur
Orviku, Maire
Osberg, Elvira
Podoročko, Mai
Polluks, Ülle
Pärn, Ly
Rei, Marika
Rozina, Jelena
Roots, Heli
Rästas, Ene
Sagar, Eve
Savisto, Kaia
Serg, Elsa
Tabur, Vello
Urm, Aare
Vaske, Talvi
Vernikova, Julia
Vesi, Tõnu
Višnjakova, Galina
Üksik, Tiia

HÜVASTI!

Kui ma aastate eest Tartu ülikooli jõudsin, oli see juba 349-aastaseks saamas. Ajalooteaduskond oli täis jõudu, mõnede arvates isegi liialt. Et poiste sõjavägge võtmisest kärbitud kursused (praegused IV ja V) andsid ajal, mil tuli ise ilma teha, eelnenuist kahvatumat tooni, ei ole meil olulist sära ka lõpetamisel. Teaduskonnal tervikuna on aga jällegi väge.

Praeguste lõpetajate koht vaimsuses ja traditsioonides? Kui endal uue loomiseks särtsu ei piisanud, kõik hea sai aga hoitud ja kadudeta järgmisele lainele (jääjatele) üle kantud, võib kohuse siiski täidetuks lugeda.

Üldiselt. Paljutegemist ei saa kellelegi pahaks panna. Tuleks hoolega vaagida ühiskondliku aktiivsuse tendentse. Ülikooli olemus nõuaks loobumist pigem diskodest ja paadirallidest kui õppe- ja teadustegevusest. Kes tõesti mõlemat jõuavad, olgu igavesti kiidetud.

Kui meid nüüd uuesti (minul lasteaia lõpetamisest viies kord) ellu saadetakse, peame teadma, et see on iga mehe viimane ja enne kui ta välja visatakse, tuleb anda «meeskonna» heaks maksimum.

Õpetajatena teisi ellu saates peaksime hoidma lipul igihaljast «Kes minevikku ei mäleta, elab tulevikuta». Suutmatus seda teha oleks möödalask. Võib ju sageli märgata, et vana asja meenutamise pärast silmituks jäänuid on vägagi raske panna edaspidi kirka pilguga tulevikku vaatama. Räägitakse ajaloolise mälu tuhmumisest (ka haridussüsteemi osast selles). Kust peaksid tulevased põlvkonnad niisuguse mälu saama? Ikka kodust ja koolist. Nendest saavad ju meie endi kodud, tuleviku koolilastest meie endi õpilased. Ehk ei välistagi tänapäeva kool täielikult meesõpetajaid ja haridust. Eks me näe.

Ülim, mis Tartus edaspidiseks kaasa võtta, on erialased teadmised. Ülikool pakub veel eraldi organismina tohutult suhtlemiskogemusi nii heas kui kurjas. Erinevatel tasanditel, erinevate isiksustega. Mida rohkem käitumisretsepte mitmekülgseteks olukordadeks, seda vähem kaitsetut pettumist tulevikus.

TRÜ on ainuke ülikool Eesti kõrgkoolide kulgas. Tema ettevõtmised on rahvale autoriteetsed. Erinevatel epohhidel on aulas peetud mitmeid ajaloolisi koosolekuid, mis on erutanud paljusid just sellepärast, et nende kaudu ütlevad oma sõna ülikooli õppejõud ja üliõpilased. Seepärast on rõõm, et aula saab sümboolseks lätteks meie kultuuri järjepidevust tagavale liikumisele. Käesoleva aasta sügisel toimub siin Eesti Muinsuskaitse Seltsi asutamiskonverents. Ehk saab minevikupärandit räsiv teadlik ja ebateadlik kuri edaspidi taltsutatud. Ses asjas saagu ülikoolist jäägitu liitlane.

Uuem traditsioon nõuaks ülikoolile uute tõõvõitude soovimist. Ja et järgmised 50 aastat võetaks ilmtingimata 40ga. Tegelikult — jätkuvat väärikust ja rahva ülikooliks jäämist.

Ajalehele — edasistki ilmumist ja tellimisvõimalust vilistlastele.

Sõpradele. Algava uue elu juures on vanad sõbrad ikkagi väga kallid.

TÕNIS LUKAS

VALEV MIRTEM

ALMA MATER TARTUENSIS

Raekoda, Werner ... Kitsas tänav nüüd
ja nagu päikse kevadine hüüd

on selles valgekollane fassaad.
Veel lähenedes kõnnid veidi maad,

siis tunned endas — kui ju avad ust —
suurt selget sammastikuvalevust.

Toimetaja VARJE SOOTAK

«TRÜ» Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 2754. Tiraaž 3000.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi
AR nim. ENSV Riiklik
Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee
ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 23 (1495) | Teisipäev, 1. september 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

TERE, NOORUSE 7, ÜHISELAMU NR. 9!

Pildistas ARVO VIILUP

Loe järgmiselt küljelt!

HÜVA ALGUST!

MIS TOOB MEID SIIA, ÜHTE EESTIMAA SÜMBOLIKS SAANUD SAMMASTEGA MAJJA?

ON SEE TUNDMATU, PÕNEVA TUDENGIELU OOTUS, LIHTSALT ÜLEMINEK ÜHEST KOOLIST TEISE VÕI ENESETEOSTUST JA OMA MISSIOONI TÄITMIST ANDEV TARKUSE ARVATAV TEMPEL?

OLGU VASTUS MISSUGUNE TAHES — SIIN ME IGATAHES OLEME. JA VÕIKSKI HAKATA ÜLES LUGEMA IGASUGUSEID ÕPETUSLAUSEID — OLE NII- JA NIISUGUNE, AGA HOIDKU NENDE EEST. OLEME OMETI MÕISTNUD JA KÕVA HÄÄLEGAGI ÜTLEMA HAKANUD, ET NEED MEID EI AITA.

AGA MIS SIIS? JÄÄGU SEE IGAÜHE ENDA TAHTA JA TEHA, SEST ÕPPEAASTA KÜMME KUUD NÄIVAD SISALDAVAT PALJUT. ON KÕRGHARIDUSE ÜMBERSEADMINE, ON OKTOOBRIREVOLUTSIOONI 70. AASTA, ON ÜLIÕPILASLAULUPEO «GAUDEAMUSE» ETTEVALMISTAMINE VILNIUSESSE, ON ESIMENE OMAVALITSUSE AASTA...

ON ÜKS MEIE UUS AASTA!

TERE, NOORUSE 7...

● **EMOTSIONAALNE MULJE.** Ah ja oh! Tapeedid seinas, muide täitsa kenad, kirju linoleum põrandal. Mõnes toas heledad lauad, voodid (puust!), mõnel pool tumedad. Pastelsed toonid koridorides. Mida sa hing veel eluasemeks tahad. Nostalgia tuleb peale. Ei saa seda kõike uudistades jätta sugugi võrdlemata oma ülikooliajaga. Paarkümmend aastat tagasi sõitis osa tudengeid igal hommikul Tartusse Kukulinna ja Elva pioneerilaagrist, tuli Kvissentalistki. Siis, 1967. aastal sai kõige uuemast, Leningradi mnt. 89 majast poiste inter. Poiste oma jah, sest tollastel ägedatel komsomolikonverentsidel alles hakati võitlema segaintrite eest. Oli kaks Tiiki — Uus ja Vana, ikka needsamad Pälsonid. «Tornid» said valmis seitsmekümnendate algul. Kui oled ise vahetanud üks, kaks... mul tuli kuus elupaika ülikooli ajal, siis kadestan praeguse kõige uuema ühika elanikke ikka küll.

● **ASISEM MULJE** surub siiski pääle. 25. augustil siin ringi käies oli ju maja veel tühi. Ja mis ühikas see ilma elaniketa on!

Komandant EEVI HANSEN askeldab majas aprillist saadik. Suuremad mured on praeguseks murtud. Maja koos igasuguste abilistega puhtaks kraabitud, pestud, pühitud, mööbel kokku seatud. Kui ka pumbajaamaga kõik laabub... Kõik muu — maja õhk ja vaim jääb nüüd arstitudengi enda teha. Ühiselamunõukogu tööpõld ootab — raadiosõlm, fotolabor, ringide ruum, spordisaal, avarad vestibüülid ja ... põnev sambakestega õu.

Kordan natuke ühest suvisest «Edasist» Enriko Talvistu lugu «Sammastega siseõu». Nagu pildilt paista, on hoone üheksakorruseline, esimene korrus on teistest kõrgem ja eraldatud rõhtsa valge betoontalaga. Alumise korruse aknadki koosnevad mitmest väiksemast raamist. Hoones võib eraldada kolme vertikaalset plokki. Igal elukorrusel, teisest üheksandani on kolm elamisüksust kaheksa toa ja köögiga (köök 20 inimese peale, kogu majas 480 kohta). Fassaad liigendub niiviisi kolmeks ribaks, mille akende äärtes on tellisliseenid.

On rõdud ja pseudorõdud. Autor viitab hoone modernistlikule olemusele. Sambakestega sissepääsuõu võib meenutada midagi lõunamaist, kuidas kellelegi.

Ei tahtnud selle kena maja juures hakata kohe puudusi üles otsima (pole uus ühiselamugi neist ju vaba) ega taha ka hakata sõnu peale lugema, et hoidke kohe algusest peale kõik korras jne. Arvan, et uus maja ise häälestab ka selle elanikke. Elama hakatakse kahelistes ja kolmelistes tubades, II korrusele tuleb 40 tudengiperet ja IX korrusele täiendusarstid.

Selle Tartu oludes siiski omalaadse maja projekti autor on Helmi Sakkov, peainsener Endel Eiber ja ehitajaks oli Tartu Ehitustrust.

VARJE SOOTAK

HEI, REBANE!

Sulle ütleb tere ülikooli komsomolikomitee! Tal on hea meel, et teie hulgas on nii palju ärksaid noori hingi ja ta ootab värsket verd ka ülikooli tegemistesse.

Ühtlasi tuletab komsomolikomitee meelde, et nüüd peab end kohe ülikooli komsomoliarvele võtma (peahoone ruumis 212. Seda saab teha 3. septembrini. Kaasa võta komsomolipilet ja arvestuskaart.

KOMSOMOLIKOMITEE ESIMENE KOOSOLEK

on juba teisipäeval, 8. septembril kl. 18.15. Oodatakse kõiki komitee liikmeid ja teaduskondade sekretäre.

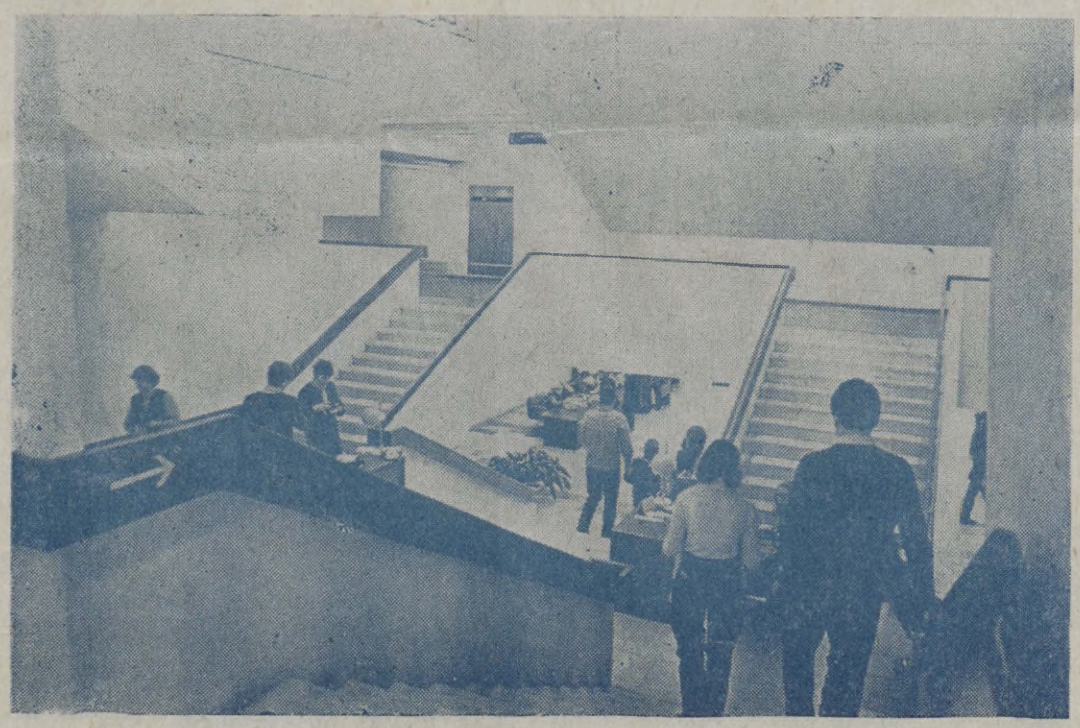

Aegade lehekülgede poole...

Pildistas MEELIS LOKK

SUVEKROONIKAT

Kus algab, kus lõpeb ülikooli suvi? Joonlauaga kuupäevade vahele piiri ei tõmba. Sisseharjunud rütm lõpeb ju enne sessi. Allpool natuke mitme suvekuu infot, kuigi täielikkusele me ei pretendeeri. Jääb lootus, et kõik ülejäänu põnev veel postkasti jõuab.

JUULI, AUGUST

Esimesest kuupäevast avas end **vastuvõtukomisjon.** «Edasi» ja «Noorte Hääle» vahendusel oleme põhiprobleemidest teada saanud, järgmises lehes on sõna meie vastuvõtukomisjonil lõpliku seisu andmiseks. Püüame vaadelda ka uusi probleeme (arstide ja juristide 80 protsendi kaheaastane tööstaaž, formaalsed soovitused jm.). 1125-le kohale saabus 2001 avaldust (526 noormeestelt ja 1475 neidudelt).

* * *

6. juulil tegi otsa lahti **suvemalev** (komandör Tarmo Leheste, komissar Tarmo Punger). Esmakursuslaste käsi vajati ülikoolis endas, õlletehases, majandites jm. Esimesele vahetusele järgnes teine augustis. Nendegi probleemidel tahame lehes veel peatuda (lugejat huvitab kindlasti seegi, mis sai matemaatikuist).

* * *

NSVL Kõrg- ja Keskeriharidusministeeriumi korraldatud nõupidamisel käis haldusprorektor Vello Peedimaa. Arutati eelisarendatavate kõrgkoolide probleeme. Neid on 22 ja TRÜ sealhulgas. Edaspidi veidi lähemalt sellestki.

Parteikomitee sekretär Paul Kenkmann viibis aga **Suhhumis**, kus ehitatakse Abhaasi, Kaasani, Vilniuse ja Tartu ülikoolide ühist 500-kohalist **spordi- ja puhkebaasi** (125 kohta on meile). Ehitusel töötas ka meie 15-liikmeline suvemaleva rühm (komandör Juhan Parts õiguse II kursuselt).

22. juuli «Rahva Hääl» teatas, et ENSV Ministrite Nõukogu 1987. aasta ühekordne preemia (10 000 rbl.) määrati ka tööle «Uued aatomaar-molekulaarsed mudelid — näitlik ja tõhus vahend keemilis-bioloogiliste teaduste õpetamiseks ja fundamentaaluuringute arendamiseks». Töö juht R.-H. Mikkelsaar, asetäitjad A. Kallikorm ja L. Karu, K. Bergmann, A. Talve, A. Jaagosild, E. Kasearu, J. Järv, E. Teetsov, V. Poltev ning V. Bruskov.

Nüüd võiks kirja panna ühe pika nimekirja ülikooli **külalistest.** Mainigem siiski vaid mõned, sest kus see ruum ja kust need täpsed andmedki.

Havanna ülikooli rektor dr. Fernando Rojas Avalos ja teised temaga kaasas olnud kuubalased, Ungari Sotsialistliku Töölispartei Keskkomitee teadus-, haridus- ja kultuuriosakonna juhataja András Knopp, Briti — Nõukogude sõprusühingu sekretär, Brunley kolledži õppejõud Anthony Nixon, New Yorgi eestikeelse lehe «Uus Ilm» toimetaja Mihkel Nukk...

Gorki Filmistuudios tehakse koos Lääne-Berliini filmiühinguga «Chronos» epopõafilmi «XX sajand», sealhulgas omaette täismetraažilist tõsielufilmi Eestist. Tegijad, kelle hulgas oli ka «Chronose» president Bengt von zur Mühlen (sündinud Tartus) koos režissöörist abikaasaga, jäädvustasid filmilõike ka ülikoolist.

* * *

Teadustöö ei lakka suvelgi. Moskvas kolmandal sotsialismimaade dermatoloogide sümpoosionil käisid meie vastava kateedri juhataja prof. Herman Vahter ja dots. Elle Elberg, Lääne-Berliinis XIV botaanikakongressil osalesid taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedri juhataja prof. Heigo Miidla ja prof. Viktor Masing, üleliidulisel fennougristide XVII konverentsil Iževskis (juuni lõpus) prof. Paul Alvre, dotsendid Aino Valmet, Valve-Liivi Kingisepp, Vilve Kalits.

Berliinis XIV rahvusvahelisel lingvistide kongressil inglise filoloogia kateedri juhataja dots. Heino Liiv.

* * *

Au tuleb anda sportlastele. **VALTER KÜLVET** tuli Liidu meistriks kergejõustiku mitmevõistlusel Tallinnas, **UKO KÕRGE** sai Zagrebis universiaadil hõbemedali aerutamises ja nüüd plaksutame tänavusele lõpetajale **JAAN EHLVESTILE.** Külvetile hoiame põialt aga juba Rooma mängudel.

* * *

EÜE festivalil 1. ja 2. augustil Varblas oli edu ka ülikooli meestel Lõuna-Eesti regi (komandör Tõnu Rüütel) tunnistati teiseks ja Tartu oma (Erik Allikmets) kolmandaks. Gagarinlased tulnud kuuendaks oma töövõistluses Liidu rühmade seast.

* * *

AUTASUSTAMISI

ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirja pälvisid kauaaegse viljaka pedagoogilise ja teadustöö ning aktiivse ühiskondliku tegevuse eest 60. sünnipäeva puhul dots. HILLAR PALAMETS (ka Haridusministeeriumi ning Haridus- ja Teadustöötajate Ametiühingu EV Komitee aukiri) ning 85. sünnipäeva puhul prof. ARNOLD KASK.

ENSV KKEHM autasustas oma aukirjaga kauaaegse eduka teadusliku, pedagoogilise ja ühiskondliku tegevuse eest 50. sünnipäeva puhul dots. MARE LINDU, dots. PEETER VIIREST ja prof. HANNES TAMMETIT, 60. sünnipäeval dots. VEERA KIIKE ja AURELIE ALLI ning prof. ZARA MINTSI ja 75. sünnipäeval prof. ILMAR REBAST. Pikaajalise eduka pedagoogilise ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest pälvis aukirja ka vanemõpetaja VAIKI LUIGALEHT.

Kohusetundliku töö ja aktiivse ühiskondliku tegevuse eest said 50. sünnipäeval ministeeriumi aukirja ka vanemteadur ILLE PALM, nooremteadur AILI TÄHEPÕLD, peabibliograaf TIIU AAV ja osakonnajuhataja HELJE RIIVES, 70. sünnipäeval töödejuhataja ILMAR KOMPUS.

REKTORI KÄSKKIRI

50

Kaubandusökonoomika kateedri juhataja dots. PEETER VIIRES, dots. ARNOLD ROSENTAL, vanemteadurid AIME KÄÄMBRE, TOIVO MADISE, ILLE PALM, nooremteadur AILI TÄHEPÕLD, peabibliograaf TIIU AAV, sektorijuhataja LIIVI URM, operaator VILVE PÕDER, preparaatorid ARNOLD VALL, AINO SEPP, osakonnajuhataja HELJE RIIVES, laohoidja VALLI SAAG.

55

Vanemõpetaja VAIKI LUIGALEHT, insener KOIDULA TÜRK.

60

Võõrkeelte kateedri juhataja dots. AURELIE ALL, prof. ZARA MINTS, meister LAINE IBRUS, tööline KALJU REBANE.

70

Töödejuhataja ILMAR KOMPUS, teenija FELICITAS-AMANDA JÜRIS, tööline VIKTOR SOKK.

75

Koristaja HELMI ARIKE.

80

Valvur MAGDALEENA MUULI.

TÄNU

Kauaaegse kohusetundliku töö eest pälvisid tänu õppe- ja spordibaaside juhataja ENN UIGA ja vanempreparaator HILJA NUGIN.

Konverentsi «Vene orientalist Alexander Stael-Holstein ja tema pärand» hea organiseerimise eest tänati orgkomitee liikmeid LINNART MÄLLI, MÄRT TÄNAVAT, MÄRT LÄÄNEMETSA, HARRI INTSI, MARINA GRIŠAKOVAT, EVE LUKKI ja MARET KARKI.

ENSV kohalike nõukogude ja rahvakohtunike valimiste läbiviimisel tehtud hea töö eest said tänu osaliseks teadur AIDULA-TAIE KAASIK, dots. OLAF RAJAVEE, treial VÄINO JÄRVE, vanemõpetajad TIIT LEPMANN, RUTI KILG, TIIU PUIK, assistent TOOMAS HALDMA, aspirant LEHTE OTS.

Õigusteaduskonna päeva hea ettevalmistamise eest tänati dotsente JAAN SOOTAKKI, RAIT MARUSTET, EDGAR SALUMAAD, LEMBIT SAARNITSA, metoodik TIINA TENNOSAART, üliõpilast RAIVO SEPPA.

Vabariikliku üliõpilasspartakiaadi hea ettevalmistamise eest pälvisid tänu vanemõpetaja VALTER LENK, dotsendid ALFRED PISUKE, JAAN LOKO, UNO SAHVA, arstipunkti juhataja AIJA LANDOR, vanemõpetaja REIN AULE, spordiklubi juhataja JOHANN KUKK, spordiklubi töötajad SILVI LEET, LYDIA INGLIST.

Tänati ka võitjaks tulnud võistkondade treenereid: dotsente MARTIN KUTMANI, ILMAR KULLAMIT, ARNE KIVISTIKKU, HEINO LAIDRET, ERICH KÜBARSEPPA, REIN ROOSI, vanemõpetajaid ARNE LAOST, HANNO SELGA, LINDA MARTIST, GENNADI JAGOMÄGE, VELLO TRUUMAAD, MADIS ALEVIT, õpetajaid TIINA TOROPIT, MILVI KIVISTIKKU, KAJA KEEMANI, TIIU TEPPANIT, teadur AVO ROOSMAT.

ÜMBERKORRALDUSTE TEE HAKUL 1.

● 17. juuni õhtupoolik. Ülikooli lehe toimetusetoas oli külaliseks tuntud väliskommentaator, TPI teadusliku kommunismi kateedri dotsent, õigusteaduse kandidaat GABRIEL HAZAK. Tema tõiseid Tartu-päevi täitsid riigieksamid.

See oli tore võimalus olla täpselt 25 aastat pärast õigusteaduskonna lõpetamist ühe riigieksamikomisjoni esimees. Miks ma nõustusin nii austavat ülesannet täitma? Eelkõige huvist näha juuratudengit veerand sajandit hiljem ja muidugi ka viibida Tartus. Ma ei käi siin eriti sageli. Tööd on Tallinna kõikvõimalikes ametites, riiklikes ja ühiskondlikes instantsides palju.

● Kui pädev oli õigusteaduskonna 1987. aasta lõpetaja oma erialal ja ka ühiskonnateadustes? Kas diplomand, kes alustas kõrgkooliõpinguid stagnatsiooniaastail, oli piisavalt julge eksamikomisjoniga diskuteerima?

Iga põlvkond kannab oma ajastu pitserit. Küsimusele, kas juuratudeng on ümber häälestunud meie ühiskonnas toimuvate muudatuste lainele, saan paraku vastata, et väga vähesel määral. Julget diskussiooni minekut, analüütilist lähenemist, kriitilist meelt nägin vähe. Nagu ikka, oli ka nüüd paremaid ja kehvemaid lõpetajaid. Ootasin juuratudengilt veidi rohkemat, eriti niisuguses ajas, nagu riigi ja õiguse teooria, muidugi ka teaduslikus kommunismis. Just poliitilise, ühiskonnateadusliku kallakuga ainetes oleks tahtnud näha laiemat haaret ja iseseisvat mõtlemist, sest on piinlik küll, kui juuratudeng ei ole kuulnud Prantsuse suurest kodanlikust revolutsioonist ja selle tähendusest demokraatia arengule. Eks see ole meie aja ja ühiskondliku elu peegeldus üliõpilase teadvuses.

Ka käsitlus meie ühiskonnast ja kodanlikust ühiskonnast, meie demokraatiast ja kodanlikust demokraatiast on pahatihti väga primitiivne ja sirgjooneline. Kasutatakse mustvalgeid värvitoone, muud ei paistagi. Kui jutt on kodanlikust demokraatiast, öeldakse kohe vurinal, et see on piiratud, näiline, võlts, vähemuse demokraatia. Ma ei saa öelda, et see on vale, aga see on ju lihtsustatud lähenemine. Sotsialistlikku demokraatiat iseloomustatakse tõelise ja täiuslikuna. Ka see on õige, aga kui sellega piirdutakse, ei osata süveneda, võrrelda kriitiliselt ja realistlikult? Kui ei suudeta näha kodanliku demokraatia plusse ja meie demokraatia vajakajäämisi, siis tuletab see meelde kinoringvaadet, kus sotsialismimaadest näidatakse ainult uusi ehitusi, kapitalimaadest üksnes loodusõnnetusi.

● Kevadkuudel võis ajakirjandusest rohkem lugeda ka sotsialismimaade valimissüsteemidest, huvitavaid kõnelusi oli raadios. Kas tudeng oli neid tähele pannud?

Neil akuutsetel teemadel, millest avalikkuses palju rääkima on hakatud, võisid eksamil vestelda mõned üksikud. Üldiselt orienteeruti õpikule ja konspektile, muidugi ka algallikaile. Iseseisev, julge ja analüüsiv lähenemine peaksid olema palju kõrgemal tasemel. Minu arvates oli meie komisjon karm, kuid õiglane, nagu juristid tavatsevad öelda. Oli neli läbikukkumist, üks stats ja kolm mittestatsi.

● Minu meelest on õigusteaduskonnas olnud küllaltki eredaid kursusi, tänavused lõpetajad näisid tagasihoidlikumad.

Ei tasu kohe järeldusi teha, et kõik on hall ja lootusetu. Õige mitmed kaugõppijad üllatasid heade teadmiste ja orienteerumisvõimega. Ma ei saa küll teha seda traditsioonilist vahet, et mittestats on tunduvalt nõrgem. Aga nagu ma ütlesin, jääb kõvasti puudu üldpoliitilisest ja üldkultuurilisest tasemest õiguslike küsimuste lahkamisel, maailma tunnetamisel, oma «mina» nägemisel. Siin ei aita ainult õpik ega loeng, ka endal peab olema huvi. Üldse peaks üliõpilase sotsiaalne prestiiž olema palju suurem.

Nüüd hakatakse juurasse astujalt nõudma nelja eksamit, sealhulgas kirjand ja kaks keeleeksamit. Mulle tundub, et suurema rõhu asetamine keeltele loob ka parema kontingendi. Võib eeldada, et selle inimese intellekti tase, kes tunneb meie oludes kolme keelt, on ikkagi midagi muud kui teistel.

● Sisseastumismuudatused on kõige hilisemad täiendused. Õppetööuuendustega tehti õigusteaduskonnas algust eelmisel sügisel, läks käiku nn. eksperiment.

Sellest oli meil õppejõududega juttu. Edaspidi oleks õigem viia riigi ja õiguse teooria aine algkursuselt IV kursusele. I ja II kursusel ei suuda tudeng veel omamata teadmisi konkreetsetes õigusvaldkondades haarata ja üldistada üksikut, erilist. Nähtavasti on otstarbekam minna üksikult üldisele praeguse vastupidise asemel.

Mulle oleks näiteks kriminaalõiguse riigieksamil imponeerinud, kui tudengil oleks käes olnud koodeks ja ta ei oleks pidanud vastama kooliõpilaslikult paragrahve ja punkte ning muid elementaarasju. Siis ta oleks saanud pöörata rohkem tähelepanu konkreetsete koosseisude ja ka teooriate mõtestamisele koos koodeksi kasutamisega. Öeldakse ju, et olgu tegemist advokaadi, kohtuniku või prokurõriga, ilma koodeksita ei tohi ta kellelegi nõu anda, ei tohi ühtegi otsust langetada. Nii et suund päheõppimisele ei ole põhjendatud.

● Ja mis peakski praegusel kõrgkooli ümberkorralduste ajal näiteks takistama koodeksi kasutamist eksamil (ka seminarides)...

Jurist peab oskama vaielda, oma seisukohti argumenteerida. Näiteks kinnitab tudeng eksamil tänapäeva ajastut iseloomustades, et kapitalism muutub järjest agressiivsemaks ja ideoloogiline võitlus üha teravneb. Me oleme seda aastakümneid kuulnud. Aga kui küsid, kas ta võib nimetada mõnd juhtivat kapitalistlikku riiki, kes praegu kusagil maailmas sõdib, siis ta ei saa seda nimetada, sest seda tõesti ei ole. Mille alusel ta siis kinnitab, et kapitalism muutub järjest agressiivsemaks? Kui lõpuks niimoodi küsimustega läheneda, alles siis jõuab ta teatud põhjendusteni, ta hakkab mõtlema. Õpetamisel ja õppimisel peaks olema rõhk algusest peale asetatud küsimusele MIKS?

● Ma ei püüa õigustada üliõpilase tagasihoidlikkust eksamil, ent ollakse ju harjunud osadele õppejõududele mitte vastu vaidlema, vaid pigem kõigega nõustuma. Pealegi kui on nii tähtis samm nagu viimane eksam ülikoolis. Vaevalt on enamik õppejõude julgustanudki teda vaidlusse astuma.

Nojaa, eks õppeprotsess muutub ka ja kui asetatakse rõhk rohkem probleemkursustele, siis saab ka tudeng läbi seminaride, praktikumide ja erikursuste aine vastu soodsama hoiaku. See on kompleksne protsess ega ole sisendatav keeldude-käskudega. Analüütilist meelt ja vaidlemistahet mõjutab elu ise. Avalikustamine ja demokratiseerumine teevad siin samuti oma soodsa töö.

● Juuratudengite taset ja hoiakuid on ehk mõjutanud seegi, et õppejõudude kaadris on viimastel aastatel toimunud palju muudatusi. Mitmed vanema põlvkonna esindajad on jäädavalt lahkunud, on pensionile ja mujale minejaid olnud.

Kui ma ei eksi, siis minuaegsetest õppejõududest on praegu veel prof. Ilmar Rebane, dots. Edgar Salumaa ja dots. Jüri Jegorov. Teised on kas minuealised, näiteks kursusekaaslane dots. Heldur Saarsoo või siis juba tunduvalt nooremad. Nooremad õppejõud jätavad sümpaatse mulje. Mõtlen siin Igor Gräzinit, Erik Kergandbergi, Rait Marustet jt. Nii et mul on selles mõttes parasjagu optimismi, nende lähenemist tudengile oma küsimustega riigieksamil oli meeldiv kuulda.

● Kas teadusliku kommunismi riigieksami kohta on juba midagi täpsemat kuulda?

Mul oli aprilli lõpus võimalik saatejuhina teha «Mikrofoorumit» kõrgharidusest. Meil olid telefoni otsas sünkroonse tõlkega väga pädevad mehed Liidu kõrgharidusministeeriumist. Küsimusi tuli kolmesaja ringis, kümmekond puudutas ka ühiskonnateaduste õpetamist.

On kuulda, et lõplik otsus ühiskonnateaduste riigieksami kohta tehakse teatavaks õppeaasta algul, riigieksami programmid tulevat hiljem. See on muidugi ebanormaalne olukord, sest siis semester juba käib ja diplomandidele on see ju viimane teadusliku kommunismi semester. Näen siin küllaltki segaseid probleeme.

Tartus tehakse näiteks teadusliku kommunismi riigieksam juunis, TPIs juba jaanuaris-veebruaris. Kuid selge on see, et riigieksam tuleb komplekssem. Kas ta hõlmab teaduslikku kommunismi, filosoofiat ja poliitilist ökonoomiat täies ulatuses või jääb teadusliku kommunismi baasil olevaks modifikatsiooniks, kus on mõned probleemid teistest ühiskonnateadustest, seda on veel raske öelda. Tudengi vaatevinklist ei saa see riigieksam küll kerge olema. Nõudmiste suurenemisega suureneb loomulikult materjali maht. Ehk kasvab koos sellega ka huvi?

● Kolm semestrit kulub tavaliselt ülikooli algul NLKP ajaloole. Kas selle mahu vähenemist pole loota?

Seda ei oska praegu öelda. Aga meie ajalugu nõuab ümberhindamist, ka partei ajalugu, eelkõige parteiliselt positsioonilt. See tähendab valgete laikude kõrvaldamist ning nende inimeste väärikuse taastamist, kes olid kõrvale jäänud või väärhinnangute ohvriks langenud. Ma ei kujutagi hästi ette, kui kiiresti võiks niisugune keeruline sotsiaalpoliitiline protsess realiseeruda korralikes õpikuis. Meil ei olegi korralikku teadusliku kommunismi õpikut. Kõigepealt seetõttu, et aeg jookseb väga kiiresti, aga ka seetõttu, et praegune õpik on ajast ja arust, kokkusurutud, deklaratiivse materjaliga primitiivsel tasemel. Mina tudengitele seda ei soovita, ei ole mitu head aastat soovitanud.

TPI teadusliku kommunismi kateeder on baaskateeder, meil on hea kontakt teiste kõrgkoolidega. Oleme kavandanud endale erikursusi. Nii näiteks jääks kolleeg Klara Hallikule rahvuste ja kultuurisuhetega seotud problemaatika, mulle nüüdismaailma sõjaliste kontseptsioonide ehk sõja ja rahu kaasaegne käsitlus jne. Oleme isekeskis arutanud, et kas poleks õigem anda diplomandile kõikides kõrgkoolides ühiskonnateaduse viimase ainena rohkem poliitikateadust, mida mujal maailmas nimetatakse politoloogiaks. See ei ole meil praegu eraldi distsipliin, vaid on hajutatud ajaloolise materialismi, riigiõiguse, rahvusvahelise õiguse hulka. Tegelikult vajaks poliitiline mõtlemine, poliitiline analüüs, käsitlus poliitikateadusena hoopiski suuremat tähelepanu.

● Kumba poliitikat tudeng praegu rohkem näib tundvat — sise- või välispoliitikat?

Kuni viimaste aastateni oleksin täiesti ühetähenduslikult vastanud, et väliselu vastu on tunduvalt suurem huvi. Kuid praegu on oma siseelu vastu huvi suurenenud. Põhjused on teada. Huvi meie siseproblemaatika vastu on suurendanud uuendused majanduselus, sotsiaalelus, poliitilistes suhetes. Palju on siin teinud avalikustamine ja peab tegema veel palju rohkem, sest see on pika ja huvitava tee algus. Aga see on ka raske protsess.

VARJE SOOTAK

Joonistas MAREK STRANDBERG

MIKS PILLUTE PORIGA, A/Ü KOMITEE SV FUNKTSIONÄÄRID?

1. september on ülikoolile sama, mis kevad loodusele. Koos haljendava head saaki tõotava orasega sulab aga lume alt välja ka vana kolletanud kutu, mis uue tärkamist takistab. Ka TRÜ SV arutelus tuleb meelde tuletada eelmise õppeaasta eelviimases numbris (21) kirjutatut, mis üksiku kuivanud ohakana «ehib» üldiselt viljakat diskussioonipõldu.

Eelmise (ja praeguse veel kehtiva) SV juhendi kinnitas rektor 20. 10. 1986. aastal. Käesoleva aasta juunis aga jõudis teaduskonda juba uus tüüpjuhend ja teatatakse ka organisatsioonilistest muudatustest (M. Zilmer, V. Leping. «Ühel või teisel pool rüiuvaipa» «TRÜ», 12. juunil 1987). See on kõige selgem hinnang eelmisele juhendile. Et SV kokkuvõtted teeb edaspidi teaduskond, siis võiks siinkohal tänada TRÜ ametiühingukomiteed tüüpjuhendiga osutatud metoodilise abi eest ning arutelule punkti panna. Tüüpjuhend ju millekski ei kohusta. Nüüd sõltub tõesti allüksustest endist, kuidas ja millise juhendi alusel SV korraldatakse. Publitseerida tasuks ainult huvitavaid probleeme ja kogemusi.

* * *

Ülalviidatud artikli esimeses osas «EMOTSIOONID» tegelevad M. ZILMER ja V. LEPING aga SV-st väljapoole jäävate probleemidega. Nad õpetavad kolleegidele veidi ka mõtlemist, kirjutamist ja elutõlgendamist. Küllap on neil selles valdkonnas tekkinud realiseerimist vajavaid ülejääke. Õpetuse aluseks on kellegi «publitsistliku dotsendi» stiilipuhas «demagoogilis-ilutsev» ja «emotsionaalselt rabelev» kirjutis, mis esindavat teisi niisamasuguseid. Miks selline imelik kaudne vihjamine? See on ühiskondlikust avalikustamispoliitikast kolm aastat maha jäänud. Kui ikka miski ei meeldi, siis nimetagem nimed ja viidakem allikad, et asjahuvilised saaksid ka ise soovi korral algmaterjali põhjal hinnangu anda.

Õpetamise meetodina hindavad M. Zilmer ja V. Leping kõige tõhusamaks kritiseeritava artikli autori sopaga ülekallamist, et likvideerida «probleeme pinnapealselt tundva lugeja» «asine mulje» kirjutisest. Vasturääkivustest, teatud lõikude omavahelisest vassimisest jms., mis kritiseeritavat kirjutist iseloomustavat, edaspidi juttu ei tehta. Kui sellena muidugi ei käsitata tõestust, et 0—35 punkti kursuse juhendajale on igal juhul tunduvalt vähem kui 14 punkti parteibüroo liikmele. Teoreetiliselt tähendab ülapiiri etteandmine, et vähemalt hinnatava valdkonna parimad saavad maksimumpunktid. Tegelikult aga **nõuavad kateedrid** (kes kursusejuhendaja tööd sisuliselt hindavad) maksimumpunkte enamikule või isegi kõigile. Partei- ja ametiühingutööl on aga üks lõplik ning muutumatu hinnang. Milline töö **tegelikult** kõrgema või madalama hinnangu saab, on SV-d reaalselt tundvale inimesele selge. Ma soovitan M. Zilmeril ja V. Lepingul heita pilk neile laekunud aruannetesse ja mõnigi asi nihkub oma kohale.

* * *

Võib-olla on a/ü komitee SV funktsionääridele äärmiselt tähtis omaloomingu ja autorluse aspekt. Teaduskonnale on aga vaja head (tõhusat, ergutavat) SV juhendit. Parteibüroo sekretär ei tohi sellest kirjutades sihiks seada omaloomingut, vaid esitama kolleegide enamiku seisukoha. Kelle süü on see, et «ammu ja korduvalt mitmetel tasanditel väljapakutu» pole realiseerunud ja tihti pole isegi teaduskondadesse jõudnud? Miks me peame leiutama jalgratast, kui projektid on juba olemas? Kas mitte a/ü komitee SV funktsionääride ülesandeks pole avalikustada selle valdkonna teravaid probleeme ja panna arutusele tehtud ettepanekud.»

Minu kirjutis kujutavat endast siplemist «rüiuvaiba valel tolmusel poolel». Mis õigusega on aga TRÜ ametiühingukomitee pööranud SV-s teaduskonna poole selle vaiba vale poole? Ja milline näeb siis ikkagi välja a/ü komitee SV funktsionääride silmi hellitav nägusam pool?

Juba 1982. aastast olevat selge, kuidas SV-d õieti organiseerida. Puudunud aga vajalikud «objektiivsed tingimused». Nende loomiseks redigeeritudki 1986. aastal vana juhendit, millele reageering oli «OODATULT VÕIMAS» (minu suurendus — J. R.) ... Millised väljapaistvad eksperimentaatorid! Selleks et teada saada, kas absurdis ikka tuntakse ära absurd, kinnitati uus SV juhend ja tehti selle alusel kokkuvõtted, mis tõi kaasa oodatult võimsa protesti. M. Zilmerile ja V. Lepingule sai kohe selgeks, et ülikooli töötajate vaimne tase on lõpuks ometi küps «SV sisuliseks muutmiseks».

* * *

Meie esivanemad pidasid silmakirjalikkuse piisavaks hinnanguks kõnekäändu «sööb, aga salgab». Elu (ja silmakirjalikkus kui selle osa) on aga edasi arenenud. M. Zilmerit ja V. Lepingut iseloomustab vahest kõige selgemalt selle kõnekäänu arendus — «sööb ja sõimab». Võrrelge SV edasise läbiviimise printsiipe minu artiklis esitatud ettepanekutega (TRÜ, 6. 03) — need langevad praktiliselt kokku. SV tüüpjuhendis on toimunud muudatused, mis vastavad valdavas enamuses TRÜ majandusteaduskonna «märgukirjas» esitatud konkreetsete soovitustele (paljusid neist vaatlesin ma ka oma artiklis). Järelikult langesid nad kokku teiste teaduskondade vastavate ettepanekutega. Miks siis nüüd, kus me oleme jõudnud samadele seisukohtadele, näidata hambaid eelmise (kõlbmatuks osutunud) juhendi kritiseerimise pärast?

* * *

M. Zilmeri ja V. Lepingu artikkel on siiski väga õpetlik. See esitab ehedalt kõrgemal seisva organi väikeametniku (funktsionääri) aastakümnetega kujunenud mentaliteeti, et ainult tema kujutab endast lõhnavat ilulillekest (rüiuvaiba nägusat poolt) kesk ääretut p(ori)merd. Kui üldse kuskil midagi tehakse, siis tänu tema juhenditele, instruktsioonidele ja näpunäidetele. Siit ka ülitark ülemuslik ohkamine (kärkimise ajad hakkavad mööda saama) teiste rumala (neist erineva) elukäsitluse pärast. Kui a/ü komitee SV funktsionäärid M. Zilmer ja V. Leping ei saa lahti käsutaja ning kontrollija mentaliteedist, mida peab asendama koordineerija ja kogemuste levitaja asine suhtumine, jäävad nad uutmisele ka edaspidi jalgu. Kannatavad aga paraku mitte nemad ise, vaid kogu ülikooli SV.

19. juunil 1987

JANNO REILJAN

TOIMETUSELT! Tahaks loota, et isiklikud pöördumised on nüüd otsa saamas. SV teemat ei saa aga ammendatuks pidada. Mida arvata uuest tüüpjuhendist? Kas teaduskondades häid kogemusi polegi? Ootame diskussioonile mõttekat punkti.

SPORDIAKTIIV!

Algava õppeaasta spordiürituste tutvustamine on neljapäeval, 3. septembril kell 17 TRÜ spordihoones Ujula t. 4.

Oodatakse spordinõukogude esimehi ja liikmeid, kursuste ja osakondade spordiorganisaatoreid, ametiühingu ja komsomoli spordifunktsionääre, ühiselamute spordivanemaid, samuti spordiklubi spordisektsioonide esimehi ja juhatuse liikmeid.

Spordiklubi

AUTOKURSUSED

Uute õpperühmade komplekteerimine on 3. ja 8. septembril kl. 16.15 Tiigi 78 237.

Auto-motokabinet

LEHETELLIJAD!

Toimetus palub igal nädalal valvelauast tellitud leht kohe ära viia.

SÕJAVÄKKE

saadab toimetus lehte küll, kuid ainult siis, kui meile antakse teada täpne aadress. Ootame seda dekaanaatidelt, sõdurpoiste tuttavailt ja sõpradelt ja teilt endilt ka, kui see teateke teieni üldse jõuab.

LÕPETAJATE LEHTE

on toimetuses veel saada. Tulge kõik, kellel seda veel pole või kes saaks seda oma tuttavale lõpetajale edasi anda.

KODUNDUSKABINETIS

Tiigi 78—208 registreeritakse algavaks õppeaastaks üliõpilasi 7., 8., 9. ja 10. septembril kl. 13—16.

TUDENGILE KA SOODUSTATUD KUUPILET!

Linnabussijaama kassast saab osta alates eelneva kuu 20. päevast kuni pileti kehtivuse kuu 10. päevani kl. 5—24-ni nn. soodustuskuupiletit. Hind 1.50.

Ostmisel ei nõuta mingeid dokumente ning osta saab mitu tükki korraga.

Bussis peab alati kaasas olema üliõpilaspilet, piletile tuleb aga kanda ees- ja perekonnanimi (muidu ei kehti!). Nimeta planketi puhul võetakse see ära ning tagasi ei anta. Need nimelised kuupiletid, mis aga võetakse ära seepärast, et pole kaasas oma üliõpilaspiletit, antakse tagasi pärast üliõpilaspileti näitamist kontrollgrupist (Vanemuise 2).

KLUBIS

Täna kl. 21 ÕPPEAASTA AVAPIDU.

Reedel, laupäeval ja pühapäeval kl. 21 DISKORÜTMIS!

Nagu ikka — üliõpilaspilet kaasa!

UUSI TRÜKISEID

Vene poliitilis-juriidilise mõtte ajalugu. Materjale poliitilis-juriidilise mõtte ajaloo õppimiseks õigusteaduskonna üliõpilastele. I. Gräzin. Tartu 1987, 300 eks., 68 lk., 10 kop.

Elekterravi. L. Luts. Teine trükk. Tartu 1987, 1000 eks., 96 lk., 20 kop.

Paul Alvre. Soome-ugri keelte ajalooline grammatika. I. Sõnaliigid. Arvu- ja käändekategooria. Teine trükk. Tartu 1987, 200 eks., 88 lk., 15 kop.

Koolilood. Lugemik praktilise eesti keele õppijatele. Koostanud Heli Laanekask. Tartu 1987, 500 eks., 60 lk., 10 kop.

NB!

JÄRGMINE LEHT TULEB ALLES REEDEL, 11. SEPTEMBRIL (kõik lood ja pildid kohale täpselt nädal varem!).

Toimetaja VARJE SOOTAK

KUI SU EES ON ANKEET...

«Lp. üliõpilane!»

Palume Teilt abi lahenduste otsimiseks keerukale küsimusteringile, mis on seotud töö ja vaba aja planeerimisega, õppetöö otstarbekama korraldamisega, kõigi üliõpilasaastate sisukamaks muutmisega . . .»

Mõnelegi vanema kursuse tudengile peaks üleskutse ajabüdžetiküsitluslehelt tuttav olema. Mõnedki on seda järginud ning oma ajakasutusest aru andnud — kes huviga, kes huvita, kes naljaga pooleks. Kellele see korda läheb, kui palju me magame või loeme, jalutame või niisama laiskleme? Miks see haridussotsioloogidele huvi pakub, seda selgitab **haridussotsioloogia labori juhataja JÜRI SAARNIIT.**

«1984. aasta kevadsemestri uurimuses **«Üliõpilase ajabüdžett ja sotsiaalsed orientatsioonid»** vaatleme üliõpilase elulaadi läbi ajabüdžeti prisma.

1983. aastal küsitlesime kõiki keskkoolilõpetajaid. Sama kontingenti jälgime kuni 1995. aastani. Praegu on käimas II etapp — osa uuritavaid (umbes veerand) on jõudnud tudengiseisusesse, osa on töötavad noored. Küsitlesime ligi 3000 inimest, teisel etapil tahame neid uuesti kätte saada.

See ongi kõige suurem asi, mis meil praegu käsil. Teeme seda koos TA Ajalooinstituudi sotsioloogidega. Praegu on eesmärk fikseerida küsitletavate esialgne lülitumine töösse jms.

Mööndunud aastal uurisime ja testisime sisseastujaid ning viisime läbi kutsevestlusi. Sel kõigel oli praktiline eesmärk, saadud andmed on sisestamisel automaatjuhtimissüsteemi, infot kasutatakse õppetöö juhtimiseks.

Hoolimata konkursisõela tihedusest lipsab läbi neid, kes ei saa kõrgkoolis hakkama. Osalt on see tingitud õppetöösse suhtumisest, osalt ka võimekusest. Eriti väikese konkursiga erialade puhul võib üliõpilasel puudu jääda võimetest omandada keerukat teoreetilist materjali. Peab püüdma selle poole, et ka neist saaksid täisväärtuslikud spetsialistid, võib-olla tuleks neid teisiti õpetada.»

Niisiis on taolised sotsioloogilised uurimused suure praktilise väärtusega, keerulised läbi viia ning üliõpõnevate tulemustega. Seepärast heidame pilgu saadud andmestikule.

* * *

Tulemused töödeldi arvutuskeskuse rakendusmatemaatika labori statistikasektoris spetsiaalselt kohandatud programmipaketi abil.

Ankeedid jagati kõikide teaduskondade I—IV kursuse tuhandele tudengile. Hoolikalt ja piisava täpsusega täitis ankeedi ligi 500 üliõpilast.

Oleme harjunud sellega, et enamik tudengeid sõidab nädalavahetuseks koju, enamasti reede õhtuti. Ka siis, kui tunniplaani järgi on laupäevalgi õppetöö. Aga me ei ole mõelnud sellele, kuivõrd märkimisväärne osa ajast kulub väljastpoolt Tartut pärinevatel üliõpilastel kodus käimiseks. Ainult 18%-l küsitletuist paikneb vanematekodu Tartus (TPIs on talliniasi 25%), Tallinnast pärineb 25%.

Seega mõjutavad üliõpilaste ajakasutust eelkõige vanematekodu asukoht, elukoht, ka laste olemasolu.

Ühiselamus elas küsitletuist veidi üle poole (52%), vanematekodus 19%, erakorteris 21%, omaette elamispinnal 8%.

Abieluinimesi oli kokkuvõttes küllaltki vähe (13,5%), nende hulk suureneb vanematel kursustel.

* * *

Jüri Saarniit üllatas mind ootamatu küsimusega: «Mis te arvate, palju üliõpilane ööpäeva jooksul keskmiselt magab?»

«Umbes 8 tundi ehk,» kohmasin.

«Peaaegu täpselt — 7 tundi ja 49 minutit, s.t. füsioloogilise normatiivi piires. Siin on aga väga suured erinevused: on neid, kes magavad 5 tundi ja 30 minutit, ning neid, kes magavad 10 tundi.

«Aga kui palju teie arvates üliõpilane ühel päeval keskmiselt õppetööl viibib?»

«Vahest 6 tunni ringis,» ütlen pärast väikest kaalumist.

«Te olete optimist — tegelikult ainult 3 tundi ja 17 minutit.»

«Mina käin küll rohkem,» lausun puhtsüdamlikult. Kui aga hoolega mõelda... Toetume taas uurimusele.

«Õppetöö algab tunniplaani järgi üldiselt kell 8.15 märksa rohkemal kui kolmandikul üliõpilastest. Huvitav on jälgida õppetööl olevate üliõpilaste hulka vastavalt kellaajale: kl. 8.20 — 29%, 8.35 — 35%, 10.35 — 52%, 14.35 — 36%. Et õppetööl olijate protsent ei ületa ühelgi päeval 52, võib arvudest järeldada küllaltki massilist puudumist.

Siiski pole lugu nõnda hull, kui arvestada, et õppetööks valmistumiseks, kursusetööde tegemiseks ja erialaseks täiendamiseks kulub päevas veel keskmiselt 2 tundi ja 30 minutit.

Uurijaid üllatas seegi, et rohkem kui poole oma ajast veedab üliõpilane alalises elukohas. Iseenesest mõistetavalt on tegevuspaigana teisel kohal õppehooned.

Ligikaudu poolteist tundi päevas viibib tudeng vabas õhus (tänaval, pargis, looduses). Uurijad leiavad, et oma osa etendab siin tõenäoliselt õppehoonete laialipaisatus ning linnatranspordi vähene kasutamine. Nii et marsruut peahoone — füüsikahoone — keeltemaja — Pälsoni tuleb omamoodi kasukski.

* * *

Kokkuvõtlikult on kogu uurimuse eesmärgid suunatud õppe- ja kasvatustöö parandamisele. Konkreetsemalt on üliõpilaste ajakasutuse ja elulaadi tundmine oluline ükskõik milliste õppe- või kasvatustöö ülesannete lahendamiseks. Kasvatustöö suuremaid vajakajäämisi on selle puudulik diferentseeritus üliõpilaskonna seesmise jagunemise alusel. Ajakasutuse taustal saab selgemalt analüüsida näiteks õppedistsipliini, ühiskondlikku aktiivsust, suhtumist eriala omandamisse jm. Eri tegevusliikide vahekord ajakasutuses näitab ära, kui suurt osa üliõpilaste elust muudab ühe või teise tegevuse ümberkorraldamine.

Niimoodi määratlevad haridussotsioloogid oma uurimuse kasulikkust. Meil jääb üle ainult nõustuda. Ja kui meie ees seisab ankeet, siis huviga seda täitma hakata.

Haridussotsioloogilist uurimust lehitses kevadel
KRISTEL KUKK

LOOV MÕTE

Enn Lillemetsa ja Tiit Pruuli kirjutises «Kas elujõud ülikooli almanahhile?» (TRÜ, nr. 15—16, 28. apr.) on põgusalt nimetatud 1960. aastal Eesti NSV 20. aastapäevaks ilmunud TRÜ kirjanduse ja kunsti almanahhi «Loov Mõte». Toimetajate poolt oli see mõeldud perioodiliseks väljaandeks, mistõttu kasutati nimetuses suurtähti. Kirjutise autorid on hoopis märkimata jätnud almanahhile eelnenud **kirjandusliku laualehe «Loov Mõte»**, mis ilmus enam-vähem perioodiliselt 1949. või 1950. aastast peale ning oli lugemiseks välja pandud vana seminarka registreerimislauale. Väljaannet oli 10 numbri ümber, need registreeris bibliograaf Osvald Kivi, laualeht oli masinkirjas, võimalik, et kõik eksemplarid on kuskil säilinud. Seda toimetasid kirjandusringi aktiivsed liikmed Jaan Toomla, Eerik Teder jt., oma töid avaldasid Harald Peep, Ellen Hiiob (Niit), August Eelmäe, Oskar Kruus jt. Peeti loomulikuks, et algaja kirjaniku iga rida ei pea kohe trükki minema, hiljem peeti oluliseks loomingu arutamist Noorte Autorite Koondises.

Kui tekkis võimalus almanahhi trükis avaldamiseks, oli selge, et selle nimeks saab «Loov Mõte» (ei õnnestunud selgitada, kes andis laualehele sellise nime). Et olin almanahhi väljaandmisel hoopis rohkem kui pelgalt keeleline toimetaja, siis tahaksin saamislugu pisut täpsemalt meenutada. Kaastöö peamine osa saadi 1959. aasta kirjandusvõistluselt, kuid avaldamiseks võeti ja telliti lisa teada olevatelt autoritelt ka otse. Almanahhi toimetati ajalehe «TRÜ» toimetuses, mistõttu ajalehe toimetaja Johannes Feldbach hoolitses nii paberi saamise kui ilmumislubade hankimise eest. Kujutava kunsti kabinetilt, mis sellal tegutses endast märkuandvalt, saadi reproduktsioonid. Fanaatilist järjekindlust ja kõikide tõkete ületamise oskust demonstreeris tegevtoimetaja Valdur Rebane. Paralleelselt ajalehe toimetamisega arutati igal nädalal ka almanahhi koostamise edenemist. Küllalt vaeva tuli näha kaastöö toimetamisega, sest tollal peeti vajalikuks avaldada üksnes heal tasemel olevat loomingut. «Loova Mõtte» autoritest on hiljem tuntuks saanud Tõnis Lehtmets, Jüri Tuulik, Elmar Uuk, Rudolf Rimmel, Peeter Hein, Velly Verev, Sulev Uus, Vello Lään, Ülo Tuulik, Kalev Koger jt. Lõbusat kroonikat saadi Plii-Atsilt e. Juhan Peeglilt. Saatesõna oli rektor Feodor Klementilt, kes kirjutas: «Almanahh «Loov Mõte» ongi esimeseks katseks viia meie noored autorid — peaaegu eranditult üliõpilased — laiema avalikkuse ette.

Tervitades seda väärtuslikku algatust, tahaksin soovida ülikooli algajatele autoritele edu edaspidises, kutsuda neid veelgi aktiivsemalt rahva hulka kandma kunstisõna vahenditega suuri mõtteid ja kõrgeid tundeid, mis on meie suurele ajastule väärilised».

Et almanahhi esimesele numbrile ei tulnud järge, selle põhjuseks oli Valdur Rebase lahkumine ülikoolist, mingit otsest keeldu ei paistnud olevat. Hästi on teada, et ilusad ettevõtmised saavad teoks fanaatikute pingutuse viljana. Valdur Rebane oli fanaatik, kes peale almanahhi toimetamise, ajalehe redigeerimise jms. tegeles ka üliõpilaste omavalitsuse projekti koostamisega.

Ilmunud almanahh oli kahtlemata saavutus, ilmunud arvustus oli heatahtlik, selles märgati noori autoreid, hoopis tähelepanuta jäid need, kes olid toimetamisel suurt vaeva näinud ning almanahhi üldse võimalikuks teinud.

EDUARD VÄÄRI

● Lõuna-Eesti põllud ootavad: esmakursuslased lähevad 7.—31. septembrini, osa II kursustelt ka. Nii on vähemalt esialgu teada.

Pildistas MEELIS LOKK

Lydia Inglist— juubilar

31. augustil tähistas 70. sünnipäeva spordiklubi instruktor Lydia Inglist. 51 aastat tagasi lõpetas juubilar Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi, viimased 35 aastat töötab ta TRÜ spordiliikumise heaks. Kohusetundliku, abivalmis ja sõbraliku juubilari kaudu saab ülikooli sportlaskond õigel ajal kätte lähetussummad võistlussõitudeks, toidutalongid treeninglaagriteks, sageli ka spordivarustuse või -inventari, vajadusel ka arhiividokumendid.

Ülikooliperele on Lydia Inglist tuntud ametiühingukomitee kauaaegse pealaekurina.

Juubilarile soovivad tugevat tervist, tegevustahet ja väikeseid rõõme igapäevastes askeldustes

TRÜ ametiühingukomitee
ja spordiklubi

Eesti kolmas spordikeskus

23. augustil jõudis lõpule neli kuud kestnud Eesti NSV XII suvespartakiaad.

34 võimalikust võistkonnast pani TRÜ välja 30, neist viiel alal — kergejõustiku üldalad, mitmevõistlus ja teatejooksud ning naiste korvpall ja vibulaskmine pälvisid ülikooli võistkonnad esikoha.

Linnad, rajoonid ja kõrgkoolid olid jagatud kolme gruppi. TRÜ konkurentideks olid vabariikliku alluvusega linnad, Tallinna linnarajoonid ja teised kõrgkoolid. Spartakiaadi lõplik paremusjärjestus:

1.	Lenini rajoon	8218,9
2.	Pärnu linn	4777,4
3.	**TRÜ**	**4717,7**
4.	Tartu linn	4171,3
5.	Oktoobri rajoon	3859,7
6.	TPedI	2819
7.	Narva	2126,9
8.	Mererajoon	1998,5
9.	Kalinini rajoon	1958,7
10.	Kohtla-Järve	1763,5
11.	TPI	1601,6
12.	EPA	1305,8

Rajoonide esimeses rühmas kogus Harju 2117,3, Viljandi 1798,7, Tartu rajoon 1162 ja Rakvere 1092 punkti, rajoonide teises grupis Põlva 1015 punkti.

Ülikooli sportlaskonna saavutust tuleb hinnata kordaminekuna. Suur tänu kõikidele võistlejatele ja nende ettevalmistamisega vaeva näinud õppejõududele-treeneritele!

VALTER LENK

«TRÜ»

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 3421. Tiraaž 3000.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee
ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 24 (1496) | Reedel, 11. septembril 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

Ülikooli Esimene

Esimene september ...
Enamikule värskeist tudengeist on neid olnud poolteist tosinat. Mõnel rohkem. Uue kooliaasta algusena teadvustatuid üksteist. Praegune on siis kaheteistkümnes. Mälestuskillud noist olnuist on mälusoppidesse jäänud. Too päris esimene Esimene. Või koolipõlve viimane. Või mõni vahepealseist. Mis kellelegi parasjagu meenub ...
Ülikooli Esimene ....
Keemiahoone ringauditoorium ja sületäis sooje sõnu...
Osakonna koosistumine ning matrikli ja üliõpilaspileti krudisevad kaaned ...
Aktusekõnede tundetõusu hajudes südamepõhjast kerkiv ohe: hakkab-ki see kooliorjus jälle peale. Sedapuhku abituuriuminostalgiata.
Optimistlikuma (ja eluvõõrama?) mina innukas sosin, et ülikoolis olla elu hoopis teistmoodi ...
Keda uskuda: oma elujaatavat alget või hoopis kogemusi, mis kinnitavad, et magavale kassile hiir suhu ei jookse ja et mida Juku ei õpi, seda Juhan ei tea. Kuigi, jah, ÕPPIMA sai siia ju tuldudki ...
Paraku polnud tol hetkel aega kauem tarkusepäeva tunnet otsida. Pakilised elumured sundisid kibekähku Vanemuise mäest üles astuma.
Alles õhtul, kui loojang juba tänavalaternad abiks võttis, tekkis Barclayga tõtt vaadates üks imelik tunne. Tunne, milles põimusid kokku aktusekõned ja ülikooli klubis mürtsuv muusika, too Kõige Esimene Esimene ning enam või vähem viljakad kohtumised ühiselamu komandandi, komsomolikomitee ja teistega ...
Tont seda teab. Äkki oligi. Esimese Septembri Tunne?

JAAN MURUMETS,
žurn. I k.

Need, kes aulasse pääsesid — vaid parimaist parimatele anti üliõpilaspiletid selles ülikooli kõige pühamas paigas —, võisid korraga üle vaadata kogu TRÜ tähtsamad isikud. Ülikooli juhtide ja suuremate allasutuste juhatajate kõrval olid presiidiumis minister Väino Rajangu, linna parteijuht Tõnu Laak, linna komsomolijuht Vello Tamm jt. Avasõnad, head sõnad, tervitussõnad rektorilt, ministrilt, vanemalt tudengilt, esmakursuslaselt ... Võimas meeskoorilaul, esmakordselt 1. septembri aktusel kõlanud prof. Leo Schotteri *alma mater*'i oodi dots. Olaf Prinitsalt ... Aga ka spontaanne juurarebaste laul peahoone ees ... Ülikooli Esimesest päevast on midagi mäletada.

ARVO VIILUPI foto

Meenutagem manalamehi!

Nii nagu eelmiselgi viiel aastal, lähevad Tartu mõlemad kõrgkoolid ka käesoleval sügisel, täpsemalt neljapäeval, 17. septembril kell 19 Raadi kalmistule, et meenutada manalasse varisenud kolleege ning austada kodulinna vabastamisel langenud Nõukogude sõjameeste mälestust Raadi memoriaalis.

Uus on see, et samal päeval ja tunnil toimub niisamasugune memoriaaltalitus ka Ropka-Tammekalmistul, kus kogunetakse Suures Isamaasõjas langenute mälestussamba juurde.

Kutsume kõiki õppejõude, teenistujaid ning muid suurkoolide töötajaid, aga samuti üliõpilasi asetama lilli ja süütama küünlaid meile lähedaste manalameeste ja -naiste kalmudel.

Korraldava toimkonna
nimel
HILLAR PALAMETS

TRÜ nõukogus

Tänaseks on kokku saanud juba TRÜ nõukogu, partei- ja komsomolikomitee. Esimesed koosolekud peetud, vahetatud mõtteid uue semestri töö üle.

Augustikuu viimasel päeval kõneles TRÜ nõukogus rektor prof. Arnold Koop uue aasta ülesannetest. Rektor peatus meie ühiskonna uuenemisprotsessil, demokratiseerimisel, stagnatsioonil jm. Senisest paremat õppimist ja õpetamist, teadustööd ja ühiskondlikku tegevust peaks soodustama TRÜ eelisarendamine. Praegune aineline baas jätab veel palju soovida. Lähemaid ehituskavu tutvustas halduprorektor (lehes varsti lähemalt). 8. oktoobril aga peavad Tartus ülikooli ehitusasjade üle nõu ministeeriumi kolleegium ja linna täitevkomitee.

Õppeprorektor prof. Jüri Kärner tutvustas kateedrite küsitlust, millest tuleb samuti lehes eraldi juttu.

Prof. Viktor Palmi ettepanekul otsustati moodustada ülikoolis komisjon, kes töötab välja ettepanekud kõrgkooli juhtimise, autonoomia jt. probleemide kohta.

Vastab minister

Äsja toimus TV «Foorumi» sarjas kõrgharidusministri Väino Rajangu esinemine, mis äratas suurt huvi üliõpilastes ja õppejõududes. Küllap on meilgi ministrile küsimusi. Prof. V. Rajangu nõustus korraldama samalaadse pressikonverentsi Tartus. See saab teoks ülikooli aulas neljapäeval, 8. oktoobril.

Küsimusi ministrile oodatakse parteikomitees 29. septembrini.

Ministri käskkiri

1. septembril tähistas kogu meie maa üldrahvalikku pidupäeva — teadmiste päeva. Samal ajal astus ellu uus õppeaasta, mis paljuski erineb eelmistest. Saabuvale õppeaastale annab pidulikkust lähenev Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 70. aastapäev. See on sündmus, mille puhul uhkustunne sotsialismi saavutuste üle seondub läbikäidud tee õppetundide analüüsi ning meie ühiskonna arengu nüüdisetapi ülesannete lahtimõtestamisega, oma konkreetse koha ja rolli selgitamisega nende ülesannete täitmisel. Kõrg- ja keskerihariduselt oodatakse eeskätt senisest sügavamate teadmiste ja oskuste ning kõrgema kodanikutundega spetsialistide ettevalmistamist rahvamajandusele, samuti teadusuuringute tulemuslikkuse suurendamist. Kindlustamaks nende ülesannete täitmist, peab algav õppeaasta saama murranguliseks meie töö ümberkorraldamisel vastavalt kõrg- ja keskerihariduse uutmise põhisuundadele. Seetõttu on eriti oluline, et kõigil õppuritel, õppejõududel ning teistel meie süsteemi töötajatel jätkuks uuel õppeaastal piisavalt energiat, kohuse- ja vastutustunnet kõige uue mõistmiseks ja omaksvõtmiseks, oma tööpanuse suurendamiseks ning selle kvaliteedi tõstmiseks NLKP XXVII kongressi ning NLKP Keskkomitee jaanuari- ja juunipleenumi otsuste vaimus.

Õnnitlen kõiki vabariigi kõrg- ja keskerihariduse töötajaid, üliõpilasi ja keskeriõppeasutuste õpilasi üldrahvaliku pidupäeva — teadmiste päeva — ning uue õppeaasta alguse puhul. Soovin kõigile palju jõudu ja edu oma töö- ja õppeülesannete täitmiseks, samuti rohkesti isiklikku õnne ja kordaminekuid!

Minister VÄINO RAJANGU

On see pilt enne või pärast uue ühiselamu lindi läbilõikamist 1. septembril — see ei ole enam oluline. Aga asjaosalised nad on: tohtritudengite prodekaan dots. Arved Jents, 1. ehitusvalitsuse juhataja Alar Kroodo (võtmega!), ehitustrusti juhataja Enn Roolaht, partei linnakomitee esimene sekretär Tõnu Laak ja ülikooli parteikomitee sekretär Paul Kenkmann.

ARVO VIILUPI foto

SOOVIME ÕNNE!

VAIKI LUIGALEHT

Tõsi mis tõsi — juuli lõpul möödus ümmargune tähtpäev **raamatupidamise kateedri vanemõpetajal Vaiki Luigalehel.** Vaiki tööraamat on kadestamisväärselt õhuke: ta on vahetanud töökohti ainult perekondlikel põhjustel või edutamise pärast. Pärast TRÜ kiitusega lõpetamist 1955. aastal suunati ta Tallinna kaubatundjaks, 1962 asus ülikooli teenistusse.

Tahaks loota, et Sinu valik ülikooli kasuks oli ainuõige, sest Sul on küllaga omadusi, mis pedagoogile hädavajalikud: nõudlikkus, tähelepanelikkus, visadus, tasakaalukus, rahulikkus, mõistvus. Sul on olnud juhendajana kõigi oma kursustega väga hea kontakt, samuti tudengitega õppeprodekaanina.

Sa oled täitnud pidevalt kohusetundlikult vastutusrikkaid ühiskondlikke ülesandeid — teaduskonna parteibüroo sekretärina, asesekretärina, rahvakohtu kaasistujana. Oma kutsetöös oled peamise tähelepanu pööranud õpetamise metoodikale.

Ilmselt on Sul looduse rüpes möödunud küllaga kauneid hetki, rajades oma ja lasteperedele kauni suvekodu. Sealt tuleb ilujanu, tervis ja reipus.

Meie, Sinu kolleegid, ei tahaks küll leppida, et siirdud teenitud puhkusele. Jääb loota, et jagad küllaga soojust oma lähedastele ja neljale lapselapsele ega unusta endisi kolleege.

Kolleegide nimel
AAVO OTSAR

AURELIE ALL

11. juulil tähistas oma juubelit **võõrkeelte kateedri juhataja dots. Aurelie All.**

Ta lõpetas 1951. aastal TRÜ ajaloo-keeleteaduskonna saksa keele ja kirjanduse eriala. Alates 1961. aastast töötab ülikoolis, võõrkeelte kateedrit juhib aastast 1981.

Dots. Aurelie Alli teadustöö on seotud võõrkeelte õpetamise metoodikaga kõrgkoolis. Ka 1979. aastal edukalt kaitstud väitekiri käsitleb samu küsimusi. Pikast ühiskondlike ülesannete nimistust olgu ära toodud vabariikliku võõrkeelte teaduslik-metoodilise nõukogu esimees, Balti vabariikide ja Kaliningradi oblasti tsonaalse võõrkeelte TMN aseesimees jne.

Juubilaril on kateedrirahva silmis suur autoriteet kui initsiatiivikal ja printsipiaalsel juhil, kel suuri teeneid õppe-metoodilise taseme parandamisel. Kateedri suurt koosseisu ja mõneti heterogeenset olemust arvestades on selge, et selle juhatajale probleeme jagub. Tõelise võitlejahingega on juubilar alati hea seisnud oma kateedri ja selle liikmete eest. Kolleegid tunnevad teda kui ausat, mõistvat ja südamlikku inimest, innukat rändurit, asjatundlikku fotograafi ja leidlikku perenaist.

Soovime tervist ja jõudu, samuti jätkuvat arusaavat ja abistavat suhtumist nii kolleegidesse kui üliõpilastesse!

Kolleegid

ILMAR REBANE

See pilt on tehtud Konnol — ühes ütlemata kenas kohas Kääriku lähedal, kus professor suvitab koos abikaasa Aino Lukasega ja puudel Nakiga. Kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri liikmetele, aga ka paljudele teistele, on Konno üks meeldivamaid ülikooli allasutusi. See on koht, kus imeliselt selgelt tajud seost möödunuga, kus võib kuulda ja rääkida kõigest kaasaega puudutavast ning kus on küpsenud mitmed teaduslikud ja ka muud tulevikuplaanid.

See pilt on ajalooline, sest ta on tehtud 4. augustil 1987. aastal — päeval, mil tunnustatud advokaat, Eesti NSV teeneline jurist, õigusteaduste doktor professor Ilmar Rebane sai 75-aastaseks.

Lugupeetud juubilari õnnitledes kõigi tema kolleegide, endiste ja praeguste õpilaste nimel

EERIK KERGANDBERG

* * *

Prof. Ilmar Rebase 75. sünnipäeva tähistamine toimub täna, 11. septembril kl. 14 ülikooli aulas.

Väikese valikuga juubilari enam kui kolmesajast publikatsioonist on võimalik tutvuda teadusraamatukogus.

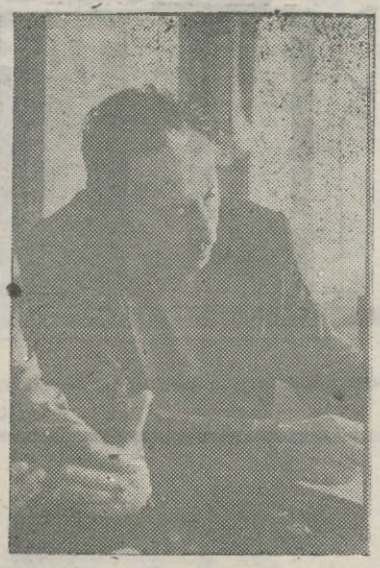

JOSIF MAMIOFA

Professoriks saada on peaaegu imelihtne. Selleks tuleks lõpetada kõrgkool (näiteks 23-aastaselt), kaitsta kandidaaditöö (34-aastaselt), saada vanemteaduri kutse (39-aastaselt), kaitsta doktoritöö (44-aastaselt) ja mõne aja pärast (näiteks 49. eluaastal) ongi professor valmis ning mis muud, kui jääda ootama järjekordset (näiteks 60.) sünnipäeva. Nojah, muude tegemiste vahepeal võiks muidugi kirjutada ka mõned monograafiad (näiteks 5), näputäis artikleid (näiteks paarsada) ja parema puudumisel kasvõi juhendada kraaditaotlejaid (neid võiks olla nii umbes 10). Üht-teist võiks muidugi veel teha ja mõnda aega poleks paha ka lihtsalt professor olla. Miskipärast tundub, et see polegi enam nii väga lihtne, sest mis salata, kõik saanud pole kaugeltki alati olnud. Nagu paljuski mujal, on küllap vist ka Professoriks jäämine see kõige raskem. Kuid seda suurem rõõm on kohtuda, veel enam aga töötada koos inimestega, kes seda suudavad. Meie labori äsjane juubilar (tema elukäigust on võetud ka sulgudes olevad numbrid) on üks sellistest. Teda labori kollektiivi nimel õnnitledes julgen loota, et toodud mõttekäiku (muidugi numbrite korrigeerimisega) saab kasutada ühe sagedamini. Ja mitte ainult professorite puhul.

Tehisintellekti labori
juhataja ajutine kt
VALDEKO PAAVEL

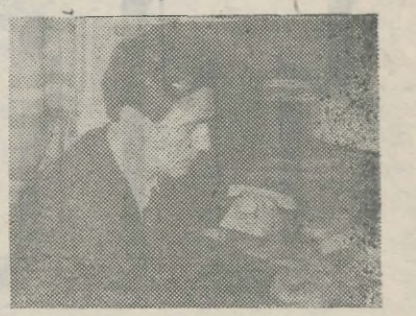

HANNES TAMMET

Puude taga mets, metsa ees puud

Selle pealkirjaga tahame vihjata noore juubilari **prof. HANNES TAMMETI** universaalsusele **ja** täiuslikkusele, tema võimekusele paljudel erinevatel aladel, **nii** konkreetsetes kui abstraktsetes teadustes, nii teoorias kui praktikas, uurimistööl ja õpetamisel. Võimeid arendatakse õppimisega, **nii** tuleb temagi võimete saladust peale sünnipärase andekuse otsida pingelises ja loomingulises õppimises noorusaastatel. Füüsikat **ja** matemaatikat omandas ta üliõpilasena muidugi mängleva kergusega. Meid, tavalisi üliõpilasi (ka õppejõude), hämmastas ta sellega, et ta peaaegu ei konspekteerinud. Mõnes keerukas teoreetilise füüsika aines mahtus tema kahetunnine konspekt poolele leheküljele. Ise ta väitis, et loengul **tuleb** kuulata ja mõtelda.

II—III kursusel hakkas ta aktiivselt tegelema teadustööga atmosfäärielektri ringis. Ka selle iseseisva tööga hämmastas ta **meid.** Üliõpilased on ju harjunud, et **neid** juhendatakse ja pahatihti ei proovigi midagi iseseisvalt mõelda. Hannes Tammeti stuudium lõppes diplomitööga, milles oli olulisi uudseid tulemusi. Tolleks ajaks **oli** temalt trükis ilmunud neli teadustööd (neist kaks leiutist). Üliõpilasena tehtu moodustas tugeva tuuma kandidaaditööle. Edasi tulidki loogilises järjekorras ja kindlas tempos kõik kraadid ja kutsed. Praegu töötab tema demokraatlikul juhendamisel ja juhtimisel **aeroelektrilaboratoorium.** Hinnatud on siin need, kes näpunäiteid ootamata ise töötavad.

Ootame ikka uusi hämmastavaid ideid ja soovime, et jätkuks aega nende realiseerimiseks.

Kolleegid

VÕTA MIND SAMMASTE VARJU

DIALOOG VASTUVÕTUKOMISJONI SEKRETÄRI DOTS. LEMBIT RÄGOGA

MARGAREETE-HELGE OTTER

9. septembril täitus teine veerandsada **farmakoloogia kateedri dotsendil M.-H. Otteril.** Lõpetanud 1959. aastal arstiteaduskonnas farmaatsia õppimise ja pannud maha osakonna komsomolisekretäri ameti, jäi tal huvi teadusliku ja ühiskondliku töö vastu püsima. Biokeemiaalane aspirantuur Eksperimentaalbioloogia Instituudis sai kroonitud bioloogiakandidaadi kraadiga. Ülikoolis asus M.-H. Otter tööle 1977.

Intensiivne talitus teaduspõllul on toonud ja toob rikkalikult lõikust, juubilari suurim teene seisab aga ulatuslikus üliõpilaste kaasamises neile koristustöödele. Ta on juhendajaks olnud 35 võistlustöö autorile, rääkimata rohketest konverentsiettekannetest. Juubilar on alusepanijaks eesti kronofarmakoloogiale. Uurides aktiivselt psühhoaktiivsete ainete toimivuse ja toksilisuse lühema ja pikema perioodiga rütme eksperimendis, jätab ta aega ka eluprotsesside ja raviefektide rütmilisuse tutvustamiseks ühingus «Teadus», kes mõnikord peab püüdma hinnatud lektorit lausa mitme auditooriumi vahel jagada.

Et inimesi nende suure töö sisse päriselt ära ei unustataks, eksisteerib üks väheuuritud bioloogilis-sotsiaalne rütm — tähtpäevade kõver. Märgates, et kätte on jõudnud võimalus dotsent M.-H. Otterile avalikult soovida õnne ja edu edaspidiseks, teevad seda siinkohal kõigest südamest

farmakoloogia kateeder
ja
ÜTÜ farmakoloogia ring

● Kui koormaks lugejat alguses arvudega? Probleemidest pärastpoole. Vastuvõtuplaan?

Esialgu pidime vastu võtma 1125, praegu (2. sept.) on ette näha, et see arv tõuseb TPI arvel 1134ni. Üldse laekus statsionaari 2001 avaldust.

● Konkurss?

Ühele kohale keskmiselt 1,6—1,8. Üle kahe inimese kogusid järgmised erialad:

ajalugu — 40/109, defektoloogia 25/51, ravi (e) 105/221, ravi (v) 25/107, pediaatria 40/87, spordimeditsiin 5/13, bioloogia 65/127, geograafia 20/42, eesti keel 40/111, inglise keel 27/66, vene keel 30/73, kehakultuur (e) 50/104, kaubandus-ökonoomika 25/61, kaubatundmine 30/62, kaubanduslik raamatupidamine 25/57, matemaatika (v) 20/43, õigusteadus 50/113.

Sel aastal kandideerijate arv ühele kohale suurt midagi ei näita. Uutmise tulemusena tuleb see eriti välja, sest ühe vastuvõtupunkti järgi jagame pärast eksamite tegemist nad staažiga ja staažita sisseastujaiks. See kehtis kõigil erialadel peale õigus- ja arstiteaduse.

● Ettevalmistusosakonnast?

Ajaloosse 5, defektoloogiasse 2, ravisse (e) 13, pediaatriasse 2, stomatoloogiasse ja farmaatsiasse mõlemasse 1, bioloogiasse 3, geograafiasse 2, eesti keelde 5, žurnalistikasse 1, vene keelde (rahvuskool) 1, keemiasse 1, kehakultuuri (e) 3, raamatupidamisse (e) 5, kaubatundmisse 2, rakendusmatemaatikasse 1 ja juurasse 10. Kokku siis 65.

● Medalite ja kiitusega lõpetanuid?

371, neist oli medali saanuid 287. Info mõttes lisaksin veel mõned arvud. Tänavustest keskkoolilõpetajatest tuli avaldusi tooma 1363, tehnikumist, kutsekeskkoolist, tehnikakoolist 125, demobiliseerituid 46, staažiga 344, üldse suunatuid 168.

● Ja alakonkurss?

Füüsikutel jäi 14 kohta täitmata, need jaotati ümber teiste teaduskondade vahel.

● Läheme siis uuenduste juurde.

Eksperimendi korras proovisime vastu võtta kakskeelseid, kes on lõpetanud vene kooli ja oskavad eesti keelt nii palju, et saavad õppetööst osa võtta. Ministeerium soovitas. Ajaloosse (täiendavalt põhivastuvõtule) 5, võõrfiloloogiasse 5 ja juurasse 10. Vastu võtta saime ainult ühe kakskeelse ajalukku, ühe inglase ja 4 juurasse. Kahte esimesse tuligi ainult üks avaldus, õigusteadusesse 9, aga eksamitel põruti läbi. Mõned sissesaanudki on nõrgavõitu.

Mida see näitab? Paljudes vene koolides lihtsalt eesti keelt ei õpetata. Sageli on diplomi eestikeelne osa valesti täidetud, isegi oma kooli nime ei osata kirjutada, ka mitte nimikangelast. Väga paljudel on eesti keele koha peal kriips või «ei õppinud», ühes oli koguni «ei õppimid.»

Eesti keelt oskavad need, kes on kakskeelsed hoopis perekondlikel või muudel põhjustel.

● Kas nende hulgas tartlasi oli? Võiks arvata, et ülikooli lähedus mõjutab.

Vähe. Ainult juurasse oli kaks. Eestis ei ole venekeelsel elanikkonnal eriti motivatsiooni eesti keele õppimiseks. Tegime arvuti järgi analüüsi nende kohta, kes astusid eestikeelsele erialale end kakskeelseks kuulutamata. Stomatoloogiasse astus 2, vene keelde (rahvuskool) 2, eesti füüsikasse ja matemaatikasse 1 vene rahvusest isik.

Nii et tegelikult on neid, kes lõpetasid venekeelse kooli, oskavad eesti keelt ja märkisid rahvuseks «eestlane» — rohkem kui võis arvata.

● Niisuguste tulemuste peale võib öelda, et eksperiment kukkus läbi.

Ei õigustanud küll, neid inimesi lihtsalt ei ole. Pealegi pole kunagi eesti keelt oskajaile mingeid kitsendusi olnud. Tänavu tehti selleks ekstra reklaami, sisseastumiseksamidki olid vene keeles.

● Ega arstide ja juurakate eksperiment palju paremini läinud. 80% tuli vastu võtta kaheaastase staažiga.

Ma arvan, et vastuvõtukomisjoni töö oli üle mitme aasta raskem just arstide ja juristide tõttu. Sisu-

(Järg 4. lk.)

MEELIS LOKI foto

ÜMBERKORRALDUSTE TEE HAKUL 2.

Jätkub intervjuu TPI dots. GABRIEL HAZAKÚGA, kes oli õigusteaduskonna riigieksamikomisjoni esimees.

● **Teie olete hulk aastaid juhtinud TPI ajalehe tegemist (vastutav toimetaja 1978—1985). Missugune osa on siin Teie arvates tudengilehel?**

Ma olin siis ja olen praegugi seisukohal, et kõrgkoolileht on eelkõige tudengileht. Mida rohkem üliõpilasi on kaasatud lehe tegemisse, mida rohkem üliõpilased ennast ise oma mõtete ja sõnadega teostavad lehes, seda parem lehele. Kui ta muutub aga hooldajate leheks, siis ei ole tal minekut, pole mõtetki.

Mina püüdsin omal ajal alati balansseerida lubatava ja mittelubatava piiril. Vahel süüdistati mind, et tegin seda riskantselt. Praegu ei oleks enam keegi julgenud süüdistada, sest aeg on muutunud ning niisugune bürokraatlik ja tõplaslik lähenemine on minetanud oma tähenduse. Kuigi seda tööd oli huvitav teha, praegu ma seda enam ei teeks.

● **Miks siis?**

Nüüd oleks vahest isegi huvitavam, kuid teatud aja jooksul hakkab siiski kõik korduma. Kui inimene hakkab tunnetama seisva vee teket, on õigem ära minna. Aga tudengilehte on vaja, tal on oma mõjujõud üliõpilaselus, ta peaks olema alati kriitiline, värske, edumeelne, omanäoline.

● **Seda saaks teha mõneti ka ühiskonnateaduste probleemide kaudu.**

Ma ei tea, kas üliõpilasleht peabki olema orienteeritud teoreetilistele arutlustele, aga kõrgkoolielu akuutsetele päevaprobleemidele peab küll leht ruumi andma. Ma olen üldse kõrgkooli täieliku omavalitsuse veendunud pooldaja. Pean täiesti ebanormaalseks seda, kui õppejõud peavad ühikatel silma peal hoidma. Üliõpilane olgu täielik peremees ühikas, sööklas, riidehoius, igal pool, kus kõrgkoolis võimalik. Seda kõike saaks teha üliõpilasomavalitsus vastavate moraalsete ja materiaalsete stiimulitega, kuid millegipärast lähtume ikka põhimõttest, et «jumala pärast midagi ei juhtuks». Hooldame üliõpilast maksimaalselt, et oleks kellelt aru pärida, keda karistada teatud juhtumite puhul. Siin peaks tudengitel olema hoopis suurem voli ja vastutus ning tegelik juht olgu ka nominaalne juht. Aga seda on teha palju raskem kui administreerida, keelata, käskida, eks ole?

● **Minu arvates on ehtsast omavalitsuse ideest haaratud veel vähesed, tudeng pole selleks lihtsalt valmis.**

Ega ta iseenesest valmis saagi. Kuskilt taevast omavalitsuse juhid ei kuku, tuleb ikka ise praktiseerida.

● **Ülikoolis seati omavalitsuse alged juba sisse: tudengeid on TRÜ suures nõukogus, teaduskonnanõukogudes, juunikuu TRÜ nõukogus saab kinnituse pikki vaidlusi põhjustanud OV põhimäärus.**

Noorteprobleemid, komsomoliprobleemid on laialt arutusel olnud. Juba fakt, et kõrgkoolis kuulub komsomoli üle 90% noori, on ebanormaalne, sest selle kontingendi hulgas on palju neid, kes sinna ei peaks kuuluma. Komsomol kui ideoloogilis-poliitiline organisatsioon peab olema noorte sisuline juht, kuid mitte asendaja ega ärategija. Komsomolikomitee ülesanne ei ole mitte spordivõistluste ega disko korraldamine, selleks on teised institutsioonid, vaid eelkõige juhtida noorsoo erinevaid organisatsioone ideoloogilis-poliitilisest vaatevinklist.

● **Kas siin ei teki mõnikord väike vastuolu? Kui noor komsomolijuht saab juhtimise maigu suhu, siis varsti suhtub ta kaastudengitesse, oma alluvatesse teaduskonnas umbes niimoodi: me kuulame ära, me vallandame, me käsime, me kohustame. Tõeline suunamine, juhtimine, koostegemine aga taandub.**

Mul on üldse niisugune tunne, et ükskõik kas istud ühe kollektiivi komsomoli-, partei- või ametiühingu aruande- ja valimiskoosolekul, ikka kuuled kogu aeg ühte ja sama juttu. Vahe on ainult järjestuses. Sa ei saa midagi teada nende organisatsioonide spetsiifilisest palgest. Kui kõik teevad kõike, siis tehakse ikka nii vähe kui võimalik. See on tõsine ülemaaline probleem poliitilise süsteemi erinevate lülide funktsioonide piiritlemisest, mis haakub kogu ühiskondliku tööga, eriti selle rollide jaotamisega.

Ühiskondlik missioon pakkugu mõnu, selle kaudu peab saama ennast vabatahtlikult teostada. Sageli on aga nii, et kellel rohkem tööd, sellele keeratakse veelgi kaela, las rabeleb. Ütlen veel kord, et nominaalne juht peab olema faktiline juht. Ennem selgitatagu välja faktiline liider, kui ta tahab ja sobib, alles siis tuleb ta valida vastavaks funktsionääriks.

Loomulikult olgu ka kõrgkoolis demokraatlikud valimisprintsiibid. Teaduskonna esindaja peab tunnetama, et ta on saadik, delegeeritud, et ta kannab vastutust ja väljendab ühe konkreetse lüli enamuse arvamust. Siis ta võitleb. Aga kui ta ainult kuulab ja hääletab, jääb ta muidugi formaalsuse kandjaks. See ei käi ainult komsomoli kohta, vaid puudutab kogu valimissüsteemi. Kui me otsustavalt täiustame valimissüsteemi, kui suudame lähendada valijat ja saadikut, siis on see suur samm teistegi ühiskondlike organisatsioonide sisedemokraatia edendamisel.

● **Kas ühiskonnateadlased ei tunne ennast puudutatuna, et viimastel aegadel on kõige valusamate probleemidega avalikkuse ette tulnud kirjanikud, kunstnikud jt. vaimuinimesed nii Liidus kui Eestiski?**

Ma ei ütleks, et kõik ühiskonnateadlased nii tagasihoidlikud on. Kuid üks asi on probleemide tunnetamine, sotsiaalne kodanikujulgus, teine asi — pädevus. Mina näiteks ei taha osaleda niisugustes vaidlustes, kus ma ei ole asjatundja. Ma ei söanda öelda, kuhu ehitada Tallinnas üks või teine kultuuriasutus, otsustagu seda spetsialistid.

● **TRÜ tudengite juures oli tunda tänavu paisu tagant väljajõudmist. Aktiivsus ei piirdunud enam paljaste sõnade tegemises, vaid tegudes, mida kähku igatpidi hindama kiputi ja milles suuri tonte nähti. Mida arvavad need hindajad aga paarikümne aasta pärast? Karjala üliõpilased protesteerisid näiteks viinamüügitalongide kaotamise vastu.**

Lugesin seda tõlkelugu samuti hiljuti «Edasist». Arvan, et niisuguseid asju ei maksa dramatiseerida. Need on elupraktikast enesest tulevad nähtused. Huvide kinnikeeramine ja administratiivsete meetmetega välkkiire ülepakkumine süvenemata probleemi sisusse ja keerulistesse vastuoludesse võib ainult kahju tekitada. Las olla erinevad arvamused, mis siis. Läbi diskussioonide sünnibki tõde. Nii on ikka olnud. Pole mingit põhjust kohe ühele või teisele silti külge kleepida, et see on vale, et tema on vääral teel ja teine õigel jne. Muidugi peab silme ees olema sihtmärk, mille nimel välja minnakse.

● **Meiegi saime möödunud aastal diskussioone organiseerides ja toimetades oma kogemused. See oli väga vajalik. Üliõpilane oli kuidagi lahti läinud, isevoolu teed saabuvast materjalist oleksime võinud nädalas kaks lehte välja anda.**

Kõrgkoolileht saakski tudengile just seda üldpoliitilist, üldkultuurilist taset anda, tõsta sotsiaalse mõtlemise võimet, aga ikka läbi kõrgkooliprisma.

Kui veel rilgieksamite juurde tagasi tulla, siis mulle jäi küll niisugune mulje, et Tartus õpetatakse ühiskonnateadusi mõnevõrra akadeemilisemas stiilis kui TPIs. Võibolla on meil seepärast üliõpilasega suhtlemine aine pinnalt isegi avameelsem ja mõnes mõttes usalduslikum. Tudengit peab usaldama. Teisiti ei saa. Õppejõul ei maksa kunagi karta öelda siiralt ja ausalt, et seda probleemi ta ei ole veel suuteline lõplikult selgitama või et seda ta lihtsalt ei tea. Aga kui ta hakkab keerutama, tunneb tudeng selle kohe ära.

Olen seminaris alati orienteerunud mitte sellele keskmisele, kui ta üldse olemas on, ega ka mitte nõrgemale tudengile, vaid ikka keskmisest kõrgemale. Nemad on vedurid, tooniandjad. Kui nõrgem niimoodi olla õigeks peab, las ta siis olla. Mis me hakkame teda vitsaga taga ajama, see ei ole kõrgkooli missioon. Kõrgkooli üks olulisi ülesandeid on aga andekamate isiksuste väljaselgitamine, nende arendamine, sest nemad tõusevad meie tegelikeks juhtideks.

● **Mida tahaksite lausuda TRÜ vilistlasena 1962. aastast?**

Riigieksamite aegu oli meil ka kursuse 25. aastapäeva kokkutulek. 19st lõpetajast oli kohal 13, nii et päris hästi. Oli huvitav olla, kuigi mulle isiklikult on lähedasemad keskkoolikokkutulekud.

Mis aga praegusaja tudengisse puutub, siis ei ole ta parem ega halvem kui olime meie. On juba nii, et iga põlvkond kannab midagi oma ajastust ja ka kõrgkool ning kõrgharidus on meile teadaolevail asjaoludel lubamatult devalveerunud. Tudengi ja kõrgkooli sotsiaalne prestiižikus ei ole see, mis ta olema peaks. Kõrgkoolireformi tuleb kompleksselt suhtuda ning siit olulisem välja võidelda ja see on seotud kogu meie majanduse ja sotsiaalelu täiustamisega. See aga ulatub juba koolieelsesse kasvatusse, on suhetes tööjõu bilansiga. Pole ju kellelegi saladus, et töökäte puudus on meil suuresti kunstlik. Nii et kogumis seisame huvitavate ümberkorralduste ja väärtuste ümberhindamise tee hakul. On huvitav aeg.

Küsis, lindistas ja tegi väljakirjutusi

VARJE SOOTAK

KIRJANDUSVÕISTLUSE JÄLGEDES

Oleme võlgu TRÜ viimase kirjandusvõistluse paremad tööd. Mida nende kohta arvati, võib lugeda meie lehest nr. 18, 20. Täna saab lugeda Marin Roose (eesti fil.) üht esikohaluuletust ja Mart Kivastiku (eesti fil.) ära märgitud lugu «Kassipoeg». Pärjatud ilukirjanduse avaldamine jätkub.

MARIN ROOSE

*

I

kardan nii väga
oma laste sündimist
küsimusi koolimineku
aegu
väikestes külakoolides
vanade pinkide ja treppide naginat
eestimaa lastele nende emade keele
nende isade isaisade tarkuse
õpetamist mis peab saama
minu igaveseks eluks

ei saa enam magama jääda
mõtted on saanud sama erksaks
kui pillikeeltena pingul tajud
mille tähendust ma seni ei teadnud

head armastatud sõbrad
terekäed kõrvutiminekud
sädelevi silmi pikad kõnelused
abstraktsest isamaaarmastusest
emakeele pühadusest
väikese rahva omaelu hoidmisest
põlvkondade missioonist
altruismist ja maailmamõttest
peavad maha jääma
nagu kõik maastikud kui nad
kuluvad
suve tulekuks

paplite peegeldused veepiiril
emajõe voolavail kaldail
millede mäletamist vesi edasi
kannab
kevadete suvede sügisete
langemisi
läbi pilliroo puhmaste
tuules kõikuvaid mõtteid

II

kardan nii väga
mereks saamist
kus pole peegeldusi
ainult lainete kohustus
kunagi randa jõuda
olla väikeste allikate teadjaks
emaks
õpetajaks lohutajaks
kohustajaks

mu lapsed te uskuge
minagi olin kord
samapuhtas sängis
ärge naerge mu praegust
alastiolekut

teadke et teiegi
saate maarjamaa
sügava halli mere
kiviseks põhjaks

kuhu peagi langeb minu ja mu
sõprade
armastus kohustus südamevaev
ja kartus
valus
nagu iga sünd

MART KIVASTIK

KASSIPOEG

Istume trepil ja vaatame, kui päike õue kuldab. Ja kassipoeg! Oh seda loomakest, ukerdab kõrges rohus, ajab liblikaid taga. Meie aina vaatame. On alles kassipoeg — väike ja käbe, hüppab iga sitika järgi. Kuidas küll jaksab ringi silgata! Meie lamame laisalt trepil ja vidutame silmi. Tõmbame mütsid ninale ja mõnuleme kui konnad paiselehe varjus. On alles ilus olla! Ja väike loomake õuel valmistab aina rõõmu, et muudkui naeraks. Ei tahaks enam mängidagi. Vedeleks ja vahiks, kuidas kassipoeg õuel hullab.

Uni tikub vägisi silma. Miks ta ei peakski tulema, kui niiviisi olla. Suigatame korraks, uni on ilus, värviline, õnne täis. Suvi ja kassipoeg mürkrohelisel murul. Suigatame ja imetleme värvipilte. On alles ilus kassipoeg, halli karvaga. Kui hüppab, siis päike kiiskab kui peeglilt. Aga sabatups on valge. Pisike valge sabaots volksab edasi-tagasi, kui kassipoeg liblikat hiilib. Magame juba kaua, sest jahe hakkab. Suur tume pilv on päikese varjanud. Ärkame ja vahime uimasel ilmel ringi: «Näe, magama jäime, päike uinutas.»

Otsime kassipoega, aga teda ei paista kuskilt. Alles ta mängis õuel, valge sabaots võnklemas. Nüüd on plehku pannud. Ei oleks tohtinud magama jääda. Tõuseme ja ringutame. Ringutame, et hoov kajab, ja mõriseme mõnust.

Õhtu on jõudnud. Meie astume koos, ühe kambana. Läheme nurga taha, et rääkida. Pead plaane täis, jookseme tagaõuele. Sosistame, et keegi ei teaks ega kuuleks. Oleme ühes vaimus, mütsid kuklale tõmmatud. Jõuame tagahoovi. Kassipoegki samas! Lesib majaservas, on end välja sirutanud kui vähegi võimalik, ja nurrub tasakesi. «Oh seda kassipoega,» rõõmustame meie, «oled end ära väsitanud.» Valge sabaots volksab siia-sinna, virvendab silme ees.

«Kurivaim,» hüüame meie. «Täitsa metsik,» jäävad meil suud lahti. Kassipoeg on linnukese maha murdnud. Suled vedelevad laias kaares, kus kuritöö on toimunud. Veri valgeil sulil. «Mõrtsuk, täitsa kurivaim!» võtab kuri meel meie üle võimust. «Ise kassipoeg, valge sabatutiga, aga murrab linnupoja.» Astume talle lähemale, näod vihased, rusikad kokku pigistatud. «Vähe oleks sind maha lüüa, peaks sindki tapma!» karjume vihaselna. Kassipoeg ehmub, tõuseb hirmunult jalule. On vist taibanud, et nägime. Ju mõistab, et kurja on teinud. «Redutab, raisk! Plehku tahab pista!» Ja kassipoeg vudib, kuis suudab. Kõigil neljal jalal kihutab, et nahka päästa! Lendab kui nool minema, taibates meie viha. «Kivi! Paneme pihta, muidu kurivaim põgeneb!» Esimene lendab mööda. Õige lähedalt, et kassipoeg kõrvale peab põikama. Aga järgmised otse pihta. Käed on meil täpsed. «Paras talle, mis ta siis murdis linnukese!» Kassipoeg kiunatab, teeb paar uperpalli, ja langeb rohule. Kivi on raskelt tabanud. «Teeskleb? Ei vist, üsna vaikseks jäi,» arvame. Astume ligemale, vaatame. Otse pähe on tabanud. Suu veel irevil, õhuke verenire murule voolanud. Silmad klaasistunud ja veri — otse hammaste vahelt voolab. Sabaots vedeleb liivas, valge tutiga.

Vaim ja võimetus

Kahekümnenda sajandi viimasel veerandil oleks meil õigem rääkida juba sellest, et üks Euroopa vanimaid ülikoole annab välja oma tudengite tehtud kunstilisi videokassette. Meie paraku pole jõudnud veel trükisõnaliste väljaannete traditsiooninigi. Aeg on asuda pikkade aastate jooksul kaotatut tasa tegema.

1967 (!) kirjutas Uno Laht: «Küll aga ootaks avalikkus igaaastati üliõpilasalmanahhe. Lausa kummaline, et alma mater, meie kirjanduse akadeemiline няня (tõlkimatu termin Puškini «Oneginist»), pole neid senini käima pannud.» Rõhutan, kakskümmend aastat on vahepeal läinud, aga sel samal akadeemilisel няня-l pole muud välja käia kui kunagisi laualehti. See pole enam mitte üksnes ajastu häbi. Küsimus on palju laiem.

Nagu kevadel kuulutatud sai, püüame asja parandada. Esimesed kaastööd koostatavale almanahhile on juba saabunud. **Vormistagem oma ideed ja tunded kas kirjanduslikku, publitsistlikku või esseistlikku žanri ning saatkem nad ajalehe «TRÜ» toimetusse märgusõna all «Almanahh»!**

Mis väljaande nimesse puutub, siis on senini tulnud vaid üks ettepanek. Parafraseerides käesolevates oludes «Veljesto» kunagist väljaannet «Võim ja vaim», on soovitatud seekordsele koguteosele panna nimeks «Vaim ja võimetus». Et asi pole kaugeltki otsustatud, palume saata veel uusi kavandeid. Oktoobrikuu alguses tahaks almanahhi koostamisele joone alla tõmmata.

TIIT PRUULI

Uusi trükiseid

Eesti keele tekste ja harjutusi vene üliõpilastele. I. 2. vihik. 4. trükk. Tartu 1987, 500 eks., 116 lk., 20 kop.

Eesti keele tekste ja harjutusi vene üliõpilastele. II. 2. vihik. 4. trükk. Tartu 1987, 500 eks., 84 lk., 15 kop.

Organic Reactivity. Vol. XXIII. ISSUE 4(84). December 1986. Tartu 1987, 350 eks., 124 lk., 1 rbl.

Endel Ploom. Majandusvaidluste lahendamine riiklikus arbitraažis. Tartu 1987, 300 eks., 108 lk., 20 kop.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 755. Электрические процессы в сложных газовых средах. Ионизация, аэрозоли, электрометрия. Тарту 1987, 500 экз., 88 с., 75 коп.

Ученые записки Тартуского государственного университета. Выпуск 746. Актуальные проблемы семиотики культуры. Труды по знаковым системам XX. Тарту 1987, 1000 экз., 152 с., 1 руб. 50 коп.

PÕLLULE? PÕLLULE! PÕLLULE...

Selleaastase majandissemineku üle vahetavad mõtteid õppeosakonna juhataja MATI SALUNDI ja ajakirjandustudeng KATRIN KASELA.

Põllule läks...

«TRÜ-st 1210 üliõpilast kaheksasse rajooni viiekümne kolmesse majandisse. Kõige rohkem tudengeid — 310 — jäi meie oma rajooni, Võrumaale sõitis 300 inimest. Tööle asuvad peaaegu kõigi osakondade I—II kursuste tudengid.

Vanemate kursuste kohta ei oska praegu midagi täpset öelda, eks aeg ja ilmad näitavad, kas ja kus neid vajatakse.»

Tehakse...

«... igasugust tööd. Põhiline on muidugi kartulivõtt, ka põhk ja lina.»

Kolhoosil on oma võlu.

«On. Millegipärast kasvab aga enne põllule minekut TRÜ arstipunkti ukse taga tudengite järjekord mitmekordseks. Nii ei saagi arstid aru, kes simulant, kel tõsine häda küljes. Tekivad konfliktid, stress... Esimese kursuse üliõpilasi ei taha selles eriti süüdistada, küll aga nende vanemaid kaaslasi. Ma ei taipa, mis peletab kolhoosist eemale? Seal on ju suurepärane õhkkond, vaba akadeemilisest pingest, värske õhk. Tudeng lihtsalt ei taipa, et teda on põllul vaja. Ja siin pole asi uutmoodi mõtlema hakkamises, ka vanamoodi on õigesti mõeldud. Kunagi.»

Probleemid jäävad. Peale kuupikkust põllul müttamist hakkab töö koolis pihta hirmsa kiiruga. Tahetakse anda ja võtta viimane, mis veel anda/võtta kannatab.

Aga...

«... välja kukub ikka kõik poole võimsusega. Paljud materjalid jäävad enne sessi läbi võtmata, tudengid otsivad vanematelt kolleegidelt paaniliselt konspekte jne.

Jõuaks ometi kord nii kaugele, et põllu ajaks saaks paljundada konspekte. Ametlikult, pidevalt. Paberit raisatakse küll igasugu mõttetuste ja tühja-tähja peale, aga palju vajalikku jääb trükivalgust nägemata.»

Jagan arvamust. Kolhoosimineku juurde tagasi pöördudes tuleb meelde, et paljud tudengid sõitsid ilma kuraatorita, ilma juhendajata, sest...

«... noori peab usaldama. Kui teisel kursusel on mõni asjalik liider, võib seda lubada. Kuni esimese prahmakani... Esimest kursust ei julgenud veel üksi lasta.»

Osa kursusi tehti pooleks...

«... ja see pole hea, saame väga hästi aru. Püüdsime siiski võimalikult palju kursusi kokku jätta, seda eriti esmakursuslaste hulgas. Saatsime mõnda majandisse kas või 25 inimest 20 asemel. Kahju muidugi, et iga kursuse puhul see ei õnnestunud, aga kõik ei sõltu ainult meist.»

Aitäh Mati Salundile intervjuu eest. Jõudu kartulinoppijaile ja teistele majandeis olijaile. Ega selline hulk tudengeid meie rahvamajandust juba hätta ei jäta. Seda ei tasu kohe mitte kartagi.

VÕTA MIND SAMMASTE VARJU

(Algus 2. lk.)

liselt kukkus too eksperiment meil läbi, sest nii palju staažiga inimesi lihtsalt ei tule. Tõeline kaheaastane staaž (sanitar või meditsiiniõde) oli ainult 40-l. Ülejäänud kontingent oli koodinimetusega «staažiga võrdsustatud grupp.» Siia tulevad need, kes on kooli kõrvalt kaks aastat töötanud, lõpetanud meditsiinikooli, saanud õppetootmiskombinaadi tunnistuse (selliseid oli 1), sõjaväe soovituse või kui maakeskkooli lõpetanule on andnud soovituse rajooni keskhaigla.

● Aga soovitused on ju formaalsed. Milleks on vaja seda paberitemängu eriti praegu, mil ootaks vaid mõistlikke otsustusi?

Maalaste suhtes ei ole sugugi halb, kui nad vastuvõtmisel eelisolukorda satuvad. Nad on värskelt lõpetanud ja nende pallid ei saanud ka madalad olla. Kõige karmim on sõjaväe soovitus, sisse saab ka kolmedega.

● Sõjaväes ei pruugi meditsiiniga kokku puutuda. Kuigi ma tean üht sissesaanut, kes sõjaväest tulles eksamid viitele tegi ning kellele arstiteadus just seal lähedaseks sai. Aga see on erand.

Sõjaväe soovitus sõltub inimese enda aktiivsusest, väeosa suhtumisest ja erialasse ei pruugi absoluutselt mitte puutuda.

Üleliiduliste eeskirjade järgi oleks võinud näiteks juurasse soovituse anda üksnes meie Ministrite Nõukogu. Pärast «Pravda» artiklit läks asi leebemaks. Pealegi jätsid soovituse väljamõtlejad täielikku teadmatusse need organisatsioonid, kes võisid soovitust anda. Praegu ei olnud informeeritud täitevkomiteesid ega kohtuid. Enamikus on soovitused muidugi formaalsed. Leningradis läks asi koguni nii kaugele, et komsomolikomitee tuli kohale ja tagus kõigile soovituse ning pitsati peale.

● See oli alles algus. Staažiga sisseastujate arv peab tulevikus arstiteaduskonnas sajaprotsendiliseks saama.

Juba 1989. aastal. Eesti oludes on see täielik absurd. Tõelise staažiga inimesi oleme tänavu umbes niisama palju vastu võtnud kui igal aastal. Praegu võtsime omal initsiatiivil vastu ka need, kes olid medaliga ja said esimese eksami viie või kõik kolm eksamit viied. Rangelt protsentide järgi talitades oleksime pidanud ka neist osa välja jätma. Omal riisikol võtsime kõik sisse. Välja jäid ilma staažita 14 palli saanud, samal ajal kui staažiga võis sisse saada vaid 11 palliga.

Staažiga inimestel on kohati põhjendamata eelis. Arstiteaduskonna kogemused on näidanud, et staažiga noored on *summa summarum* edasijõudmisel nõrgemad. Seda on näidanud ka kutsesuunitluskabineti andmed.

● Siis võib tekkida olukord, et nõrgemad langevad välja, eriti nüüd, kus võlgadest peab kiiremini lahti saama ja eksmatrikuleerida võib julgemini. Ja arste tuleb ülikoolist vähem. Oleks igati loomulik, kui lubataks võtta vabakuulajaid.

Vabakuulajad on teaduskonna pädevusse kuuluv probleem. Üldiselt on see veel ebaametlik tegevus. Mitmel teaduskonnal oli ettepanek (selle tegime ka ministeeriumile) vastu võtta vabakuulajatena kõik need, kes võrdse pallide arvuga välja jäid. Arstide kohta võib siiski öelda, et tänavune kontingent oli tugev. Kokku võttes on eksperiment kahjuks suunatud sellele, et arstide kvaliteet hakkab langema.

Siin on veel üks paradoks, mis viib sügavamate probleemideni. Need, kes ei saanud arstiteaduskonda sisse, tormasid nüüd meditsiinikooli. Kool täitis oma plaani, aga kahe aasta pärast ründavad nood lõpetajad uuesti arstiteaduskonda. Miks see halb on? Aga õdesid neist ei tule ja õdede järele tekib suurem auk kui kunagi varem. Teiselt poolt kannatab ka arstide professionaalne tase. Patsiendile on raske selgeks teha, miks me niisuguseid arste koolitame, teda see ei huvita, ta tahab kvaliteetset ravi. Arstiteaduskonnas on väga pingeline õppetöö ning kui ei ole tagatud hariduse järjepidevus, siis ei vii see mingitele positiivsetele nihetele. Kui niisuguse uuendusega mõeldakse leevendada sanitaride kriisi, siis see on naiivne lootus, mis tasub end tagantjärele kätte.

Niisugused eeskirjad on nähtavasti välja mõelnud need, kes arvestavad Moskva kõrgkoole, kuhu joostakse üle maa kokku ning võib saada ka staažiga tugevaid sisseastujaid. Selline diktaat ülevalt poolt, arvestamata kohalikke iseärasusi, on täiesti lubamatu ja see ei käi kokku uutmisvaimuga. Tsentraliseeritus on kohati praegu isegi süvenenud.

● Tavaliselt on reaalaladel toimunud ka järelkonkurss. Tänavu pidi see ära jääma.

Matemaatikud said sel aastal üllatavalt hästi kohad täis. Murelapsed on keemia ja füüsika. Järelkonkursi keelas ministeerium ära põhjendusega, et tuleb väga nõrk kontingent. Keemikute praktika on näidanud, et neile tuleb järelkonkursiga küllaltki häid kandidaate. Seegi peaks olema rangelt kõrgkooli enda otsustada. Kõrgkool ise näeb, mida ta saab, mida ei saa. Järelkonkurss ei tähenda sugugi seda, et lati peaks alla laskma.

Meie jaotasime eksamite raames erialati ümber. Need, kes hakkasid arstiteaduskonnas välja jääma, tegid sessiooni sees täiendavalt matemaatika eksami ja said keemiasse sisse. Tekkis väike konkursski. Sisuliselt oli see varjatud järelkonkurss, mida olime sunnitud tegema. Aga miks teha varjatult, kui võiks avalikult. Üldiselt teati, et keemiasse ja füüsikasse saab alati ka järelkonkursiga ning praegugi veel mõni helistab ja küsib.

● Ülikoolil tuleb tegelda ka teistesse Liidu kõrgkoolidesse astujatega — kas ka propaganda on ülikooli ülesanne?

Propaganda põhiraskus peaks olema neil asutustel, kes spetsialiste tahavad. Meil ei ole niisuguseid erialasid ega pädevaid spetsialiste. Tellijaasutustel on täpselt teada, mis tööd hakatakse tegema jne. Nemad peaksid käima koolides, tutvustama erialasid ajakirjanduses. Hoolimata sellest, et seda on juba kõneldud, jätkub kõik vana viisi ja asutusteni pole propaganda jõudnud.

Meie tegime tänavu spetsiaalse ürituse — kutsusime huvilised aulasse kokku. Uudistajaid oli palju, aga eksamitele tulijaid vähe.

● Vastuvõtukomisjonist moodustus suvel omaette mikrokollektiiv. Kui mõtlema hakata, siis vist pigem makrokollektiiv.

Eks ta üks makroorganism ole. Et see suur masinavärk töötaks häireteta, oleks vaja teatud järjepidevust. Kui vastuvõtueeskirjad kalduvad ühest äärmusest teise, on ka meie töötajail raske inimestele kõike selgeks teha.

● Oleks ju täiesti loomulik, et märtsis lahtiste uste päeviks oleks kõik vastuvõtutingimused teada ning kirjas ka abiturientidele mõeldud «TRÜs». Kuid juhtub aina vastupidi. Aga komisjonist veel?

Siin sünniks ära öelda, et teaduskonnad peavad suutma väga täpselt inimesi vastuvõtukomisjoni valida. Töö on vastutusrikas ning kedagi ei peaks karistama suvise kohalolemisega. See on nö. negatiivne stiimul. Oleme hakanud rääkima hoolitsusest inimese eest. Teaduskonnad peaksid leidma nendele inimestele stimuleerimisvõimalusi, et kuidagi suvist vaeva kompenseerida.

● Mida võiks öelda 1987. aasta üliõpilaskandidaadi kohta?

Kenad noored lapsed kõik. Kuid siiski jääb vastsest keskkoolilõpetajast tunne, et eestlased on oma asjade ajamisel natuke liiga tagasihoidlikud, ka pisut hajameelsed. Oli palju unustamisi, ei tuldud eksamile, vaadati tahvlilt valesti, ei juletud küsida, kaotati eksamileht. Oli üksjagu mammadega käimist. Protestivaim oli suur väljastpoolt Eestist tulijail ja Eesti venekeelsel elanikkonnal.

Kuulu järgi on teistes liiduvabariikides saadetud eksamile enda asemel nn. kaskadööre. Üks lõunavabariigist pärit noormees saatis ka meil matemaatikaeksamile teise persooni.

Ikka jätkus valesti vormistatud dokumentide toomine.

● See jutt kordub aastast aastasse, sellest on kirjutatud ka abiturientide lehes. Nagu õpetajad ei jätakski midagi meelde.

Sisseastuja ei ole süüdi, et neile kooli poolt nii palju peavalu tehakse. Oleme püüdnud neile niipalju kui võimalik vastu tulla. Oli valesti vormistatud lõputunnistusi, polnud väljaandmise kuupäeva, erinesid nimed passis ja lõputunnistusel, iseloomustusel ei olnud vajalikku kolme allkirja jne.

Jah, eestlastest sisseastujad on üldiselt liiga tagasihoidlikud, soovida jätab suhtlusoskuski. Suhtlemiskultuur üldse jätab soovida, seda pole kuskil õpetatudki. Siiamaani on meie ametnike stiiliks kohe uksest sisseastujal nina peast ära hammusada, kui selle või teise soovi täitmist pole ette nähtud. Kui see teine suudab teda kummutada, siis jah. Oleme katsunud niisugust stiili mitte kasutada, aga tundub, et selle juured on üsna sügaval. Sõbralikkust, vastutulevat suhtumist ja arusaamist tuleb meie ühiskonnas veel palju õppida, et üksteist inimeseks pidada.

Vastuvõtukomisjoni vastutav sekretär dotsent Lembit Rägo saab peatselt jälle pühenduda täielikult õppe- ja teadustööle farmakoloogia kateedris. Tuleval aastal hakkab seda ühiskondlikku koormat vedama orgaanilise keemia kateedri dotsent keemiakandidaat Tõnu Püssa, kes tänavu tegeles mujale õppima suunatavatega.

VARJE SOOTAK

Autasustamisi

TRÜ aukirja sai kauaaegse tubli töö eest Kääriku õppe- ja spordibaasi juhataja **JOHN PÕLDSAM.**

Kauaaegse viljaka teadusliku, pedagoogilise ja aktiivse ühiskondliku töö eest autasustati ENSV KKEH Ministeeriumi aukirjaga 50. sünnipäeval dotsente **EDVITAR LEIBURIT, MARGAREETE-HELGE OTTERIT** ja **EVI MAISTET,** vanemõpetajaid **ARNE LAOST** ja **JÜRI TAMMARU** ning vaneminseneri **AINO PUNNARIT,** 60. sünnipäeva puhul prof. **JURI KSENOFONTOVIT.**

Ministeeriumi aukirja pälvis kohusetundliku töö eest 70. sünnipäeva puhul instruktor **LYDIA INGLIST.**

Kauaaegse viljaka teadusliku, pedagoogilise ja aktiivse ühiskondliku töö eest sai ministeeriumi aukirja ka prof. **KARL PÜSS.**

Ministeeriumi aukirjaga autasustati veel vanempreparaator **ENDLA KALDEMÄED.**

Tänu

Rektori käskkirjas pälvisid tänu ja õnnitluse laitmatu töö eest seoses 50. sünnipäevaga dotsendid **Edvitar Leibur** ja **Evi Maiste,** insener **Helgi Tohvri,** vaneminsener **Aino Punnar.**

Kauaaegse laitmatu töö eest eripedagoogika kateedri juhatajana aastail 1977—1987 avaldati tänu dots. **Karl Karlepile.**

Kauaaegse tulemusrohke töö eest pälvisid tänu kehalise kasvatuse ja spordi kateedri juhatamisel ning rahvaspordi organiseerimisel dots. **UNO SAHVA,** rahvajõustiku ja veespordi kateedri juhatamisel dots. **JAAN LOKO** ja suusaspordi kateedri juhatamisel dots. **ARNE KIVISTIK.**

TEADUSRAAMATUKOGUS

on vaadata:

- TRÜ bioloogide ulatuslik väljapanek samblikest;
- pühendustega raamatuid Eesti Metsainstituudi vaneminseneri Helve Antoni kogust;
- 225 aastat ülikooli filosoofiaprofessori G. B. Jäsche sünnist.

KLUBIS

Laup., 12. septembril kl. 21 **diskoprogramm** «Saab, saab...» (kuulamiseks «Dio»).

Pühap., 13. septembril kl. 21 **diskoprogramm** «Vikerviise».

OTSIN TUBA

Aus, südamlik ja töökas noormees üürib korteri või toa. Nõus tegema remonti, abistama vanainimest või andma järelaitamistunde.

R. PIIRIMEES,
Tiigi 14.

Uusi trükiseid

Materjale farmaatsiaüliõpilastele kõrgema matemaatika õppimiseks. I. Vainikko. Teine trükk. Tartu 1987, 300 eks., 88 lk., 15 kop.

Monoliitarvuti KM1816BE48 käsustik. Malle ja Matti Fischer. Tartu 1987, 700 eks., 108 lk., 20 kop.

Toidukaupade analüüsi praktikum. II. Teine, täiendatud ja parandatud trükk. A. Konsin. Tartu 1987, 400 eks., 72 lk., 15 kop.

Sportlase emotsionaalsete seisundite reguleerimise metoodika. Teine, täiendatud trükk. Silvia Oja. Tartu 1987, 500 eks., 80 lk., 15 kop.

Fachtexte für Jurastudenten mit lexikalischen Übungen. Von E. Mauring. Tartu 1987, 300 eks., 100 lk., 20 kop.

Teaduse ja tehnika arengu planeerimine. Metoodilisi materjale õppeaine «NSVL majandusliku ja sotsiaalse arengu planeerimine» õppimiseks. Valter Tellis. Tartu 1987, 600 eks., 44 lk., 10 kop.

Eesti keele tekste ja harjutusi vene üliõpilastele. II. 1. vihik. 4. trükk. Tartu 1987, 500 eks., 76 lk., 15 kop.

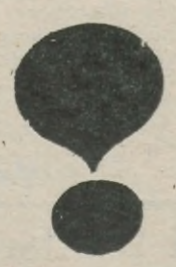

Järgmises lehes

- ravi VI kursuse üliõpilane Aavo Lang kirjutab üliõpilaskonverentsist Tšehhoslovakkias;
- õppeosakonna juhataja Mati Salundi selgitab uusi stipimäärasid;
- üks ühiselamulugu jpm.

* * *

NB!

● JÄRGMINE LEHT ILMUB KAHE NÄDALA PÄRAST, SEE ON 25. SEPTEMBRIL.

Toimetaja VARJE SOOTAK

«TRÜ» Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 3597. Tiraaž 3000.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 25 (1497) | Reedel, 25. septembril 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

TRÜ üliõpilane välismaal

«Teisel õhtupoolikul kogunesime Praha lennujaama, ootasime bulgaarlasi. Kui kõik delegatsioonid koos olid, sõitsime Vrchlabi. Üks päev oli meile nagu tutvumise jaoks jäetud, saime sõbruneda, ringi vaadata, käia Jabloneci klaasivabrikus jm. Konverents avati 25. augustil.»

● XII VMN-MAADE ÜLIÕPILASTE TEADUSLIKUL MEDITSIINIKONVERENTSIL KÄIS RAVI VI KURSUSE ÜLIÕPILANE AAVO LANG.

«Vrchlabi on pisike Otepää suurune linn Krkonoše kuurortrajoonis. Mingit kõrgkooli seal pole, konverents peeti tehnikumihoones. Tudengikonverentsi korraldasid Praha Karli Ülikooli Hradec Králové arstiteaduskond, Sõjameditsiini TU Arstide Täiendusinstituut, Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Noorsooliidu Keskus ja selle Ida-Tšehhi oblastikomitee.

Osavõtjaid teab kui palju ei olnud: Liidust kaheksakesi, mõned tudengid Poolast, Bulgaariast, Saksa DV-st, Mongooliast ja võõrustajate hulgast.

● NII PALJU ALUSTUSEKS. NÜÜD KONVERENTSIST ENDAST.

Viies sektsioonis (teraapia; kirurgia; morfoloogia; profülaktiline ja sotsiaalmeditsiin; füsioloogia, biokeemia ja farmakoloogia) peeti 34 ettekannet. Ühtset temaatikat polnud, seepärast sattusin kuulama

väga erinevaid teemasid. Leiti, et järgmine konverents tuleks pidada siiski paaril-kolmel põhiteemal. Arvan, et meie ülikoolis tehakse väga heatasemelisi töid. Umbes veerandi esinemisteemasid oleks TRÜ-st kätte saanud. Enamikus uurimustes oli kasutatud kaasaegseid uurimismeetodeid, elektronmikroskoopiat, arvutustehnikat.

Suurt elevust tekitas ühe tšehhi uurimus embrüonaalse närvikoe transplantatsioonist roti ajju. Väga huvitav töö oli Lvovi stomatoloogiaüliõpilasel, kes tutvustas uut proteesimise meetodit Nõukogude Liidus. Minu ettekande pealkiri on päris pikk ja keeruline: **«Dofamiin-, opioid- ja bensodiasepiinretseptorite osa tseruleiini, koletsüstokiniini oktapeptiidi analoogi toimemehhanismis»** (teaduslikud juhendajad prof. Elmar Vasar ja med. kand. Eero Vasar). Selle eksperimentaalse uurimuse kohta võiks lühidalt öelda niimoodi, et see käsitleb neurofüsioloogia mõningaid teoreetilisi probleeme. Nimelt on uuritud aju erinevate neuromediatoorsete süsteemide omavahelisi seoseid ja nende muutumist tseruleiini manustamisel. Viimastel aastatel on kogu maailmas

(Järg 2. lk.)

Oktoobrijuubeli eel

● EKP TRÜ KOMITEES ●

Pealtnäha ei ole ülikool veel oma igapäevasesse kiirusetempos jõudnud, aga ega suisa igavuse üle pole ka põhjust kurta. Seatakse semestrisuundi, pannakse kokku tööplaane. Parteikomitee liikmed tulid esimest korda kokku **7. septembril.** Siis tutvustasid algavat poolaastat parteikomitee sekretär Paul Kenkmann ja rektor Arnold Koop. Siinkohal edasiandmiseks vaid mõned sõnad, mis puudutavad otseselt üliõpilasi. Viimaste kõrgharidusdokumentide järgi tuleb üliõpilaste esindust TRÜ nõukogus veelgi suurendada, ka rektori valijatest olgu kolmandik tudengite hulgast.

21. septembri koosolekul kõneles parteikomitee sekretär Suure Oktoobri 70. aastapäeva tähistusest. Ürituste plaan on küllaltki lühike, aga need olgu kõitvad ja sisukad. Ei maksaks igale asjale silti sildi pärast külge panna. Ka teaduskondadele ei kirjuta keegi ette, mida tuleb teha. Mõelge, katsetage ise. Kavas on näitagitatsiooni ülevaatus, komsomolikomitee korraldatavad foorumid teaduskondades, võib-olla ka mõned loengud aulas või koguni konverents. Fotokabinetist on võimalik saada 5 fotokomplekti teaduskondade väljapanekuiks. Aulas peetakse 5. novembril aktus ja antakse ka TRÜ medalid. Nagu kevadel räägitud, tuleks allasutustel pakkuda parteikomiteele kinnitamiseks oma loosungid, mis tõesti võiksid erineda senistest stampidest.

Sariüritusteks kujuneksid aga ülikooli juubeli aegu korraldatud teaduse päeva taasalgatused rajoonides. Laiendamisel on ka D. Uljanovi kortermuuseum.

Komsomolikomitee sekretär Andi Kasak informeeris 16.—18. oktoobrini toimuvatest TRÜ SÜGISPÄEVADEST (hulk kontserte, näitusi, ka ülikooli kollektiividelt). Rahukontserdi sissetulekute eest ostetakse buss Nicaragua lastele.

Kellele missugune stipp?

NSVL Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeeriumi käskkirjaga nr. 508 15. juulist k. a. kinnitatud instruktsioon toob üliõpilaste stipendiumimääradesse olulisi muudatusi. Stipendiumi algmäärad (I—IV k. 40 rbl. kuus, V—VI k. 45 rbl., 4-aastase õppeajaga IV k. 45 rbl. kuus) ei ole enamikul erialadel muutunud, küll aga suureneb väljamakstav summa. Nimelt on rohkem neid, kes saavad kõrgendatud stipendiumi. **Kui varem maksti 25%-list lisastippi ainult väga heade hinnete puhul, siis nüüd saadakse sel puhul 50%-list lisa ning «heade» ja «väga heade» puhul 25%.** Põhistipendiumi võivad seega saada vaid rahuldavate hinnetega üliõpilased. **Matemaatikatudengitele makstakse I—III kursusel 70 ja IV—V kursusel 75 rubla kuus põhistipendiumina.**

Pedagoogilistel erialadel või osakondades, kus valmistatakse samuti ette õpetajaid, on stipendium vastavast algmäärast 10 rubla võrra kuus suurem. Defektoloogia erialal on lisastipp 15 rubla.

Nimelised stipendiumid on kehtestatud järgmiselt: V. I. Lenini ja K. Marxi nim. 130, vabariikide poolt kehtestatud 100, Leninliku komsomoli stipendium 100 rubla kuus. Uudiseks on see, et juhtiv kõrgkool võib nõukogu otsusega määrata personaalset stipendiumi kuni 90 rubla kuus erilise edusammude eest mõnes aines

(Järg 2. lk.)

Kas armastate lapsi?

Aitamaks lapsi sõdivas Nicaraguas, võib igaüks kuni 7. oktoobrini tuua peahoone 208. ruumi (TRÜ komsomolikomitee) puhtaid ja terveid riideid, jalatseid, hügieeni-, kooli- ja sporditarbeid jne. Novembris saadetakse need laevaga Nicaraguasse.

Täpsem teave peahoone teadetetahvlil.

Aidakem Nicaragua lapsi!

Sügis oma südantmurdvas ilus
vilksatamas metsatukkades,
põlispuude värelevas vilus
tantsisklemas udusukkades,
härmalõngu hõljutamas salus,
sala peegeldumas tiigivees,
kuni järsku seisab, pilkavvalus,
pimestavalt alasti su ees —

DORIS KAREVA
kogust «Vari ja viiv»

OTTO KUUSI foto

Hooga hoogtööpäevakule!

Kuna homme toimub ülevabariiklik hoogtööpäevak, poleks patt ka meil veidi ringi vaadata ja tööle käed külge panna.

Et aeg alles varasügisene, lükkame Toomemäe ja Vana Jaani kalmistu korrastamise edasi. Lükkame ajale, mil lehed juba maha langenud. Ka pole kõik tudengid tagasi praktikalt ja suur osa üliõpilasi töötab kartulipõllul.

Üheks laupäevakuobjektiks on õppehooned ja nende ümbrus. Komsomolisekretäridel on teada kohad, kus töötada ja ka selleks vajalik inimeste arv. Aja suhtes tuleb sekretäridel hoonete komandantidega kokku leppida.

Teiseks objektiks saavad ühiselamud — igal teaduskonnal oma.

Laupäevakust ei jää eemale ka majandeis töötavad tudengid. Nimelt kannab iga majand ELKNÜ Tartu Linnakomitee arvele summa, mille üliõpilased tol päeval välja teenivad.

Jõudu tööle!

MARKO SEEMEN,
laupäevaku staabi
esimees

ÜLIKOOLIS MUINSUSKAITSE SELTS

Kell kuus õhtul pärast loenguid oli keemiaring paksult rahvast täis. Nagu kuuekümnendate aastate tudengiürituste aegu. Oli õppejõude, üliõpilasi, vilistlasi... Kuulati Muinsuskaitseklubide Nõukogu esimeest Trivimi Vellistet, paljusid sõnavõtte. Sellest, millega peaksid tegelema ülikooli muinsuskaitsjad. Loodi **AKADEEMILINE MUINSUSKAITSE SELTS.** Teaduskonnad valisid oma esindajad volikogusse. Asutava toimkonna ettepanekul hääletas volikogu juhatuse liikmete poolt.

MATEMAATIKUIL OMA SELTS

Vahetevahel on ühe või teise eriala inimeste seast kuulda nostalgiat — kui meil ka oma selts küll oleks. Kuidas selleni jõuda, võivad näpunäiteid anda kõige värskema, Eesti Matemaatika Seltsi asutajad. See pandi paika 17. septembril aulas. Juhatuse esimeheks sai algebra ja geomeetria kateedri juhataja prof. Ülo Lumiste.

JURISTIDEL KONVERENTS

Peamiselt tsiviil- ja tööõiguslikele probleemidele keskendatud konverents peeti 17.—18. septembril juhtivate spetsialistide osavõtul NSVL TA Riigi ja Õiguse Instituudist, Leningradi ülikoolist jm. Valmis 15-autoripoognane teeside kogumik. Konverentsil väljatöötatud ettepanekud NSVL kaasaegse kooperatiivi seadusandluseks esitati nii ENSV kui ka NSVL Justiitsministeeriumile.

ÜLIKOOL JA AUTONOOMIA

Esmaspäeval toimus teaduskondadevahelise teoreetilise seminari **«Ühiskondlike ja majanduslike uuenduste sotsiaalfilosoofilised probleemid»** semestri avadiskussioon «Ülikooli autonoomia vajadused ja võimalused». Vestlusringi juhtis prof. Viktor Palm. Tema juhitaval komisjonil (otsustati moodustada eelmisel TRÜ nõukogu koosolekul) tuleb välja töötada ülikooli autonoomiat puudutav nõukogu otsuse projekt.

Semestri jooksul on veel kavas tagasi tulla valimiste juurde ja pidada seminare Tartu linna arenguperspektiivide ja rahvusküsimuse sotsiaal-majandusliku tausta probleemidest. Viimase seminari teema on: «Kes takistab uutmist?»

INDREK UDE

Kellele missugune stipp?

(Algus 1. lk.)

või teaduslik-tehnilises loomingus. Kui kõrgendatud stipendium ületaks nimelise stipendiumi samal kursusel, siis makstakse nimelist stipendiumi 10% võrra suuremas summas võrreldes kõrgendatud stipendiumiga.

Asutuste poolt suunatutele on lisastipendium 30% põhimäärast ja 50%, kui suunatui on vähemalt 3-aastane tööstaaž. Kui stipendiaat õpib vähemalt «rahuldavatele», on talle stipendium tagatud iga kuu. Kui ta õpib aga «headele» ja «väga headele», lisandub vastav lisamäär, mis arvutatakse antud kursuse põhistipendiumist. Näiteks saab 3-aastase tööstaažiga asutuse stipendiaat, kes õpib ainult «väga headele», 80 rubla kuus (40 rubla (I—IV k.) + 20 rubla (50%) («5» eest) + 20 rubla (50%) suunatuna. Summaarselt ei tohi asutuse poolt makstav stipendium ületada 100 rubla kuus.

* * *

Stipendiumi määravad teaduskondade stipendiumikomisjonid, kelle eesotsas on dekaan või prodekaan ning kuhu kuuluvad ühiskondlike organisatsioonide esindajad. Komisjoni koosseisus, mis nimetatakse rektori poolt üheks aastaks, peab olema enam kui 50% üliõpilasi.

Stipendiumisaajate nimekirjad kinnitab rektor. Määramine toimub eksamisessiooni tulemuste alusel sessioonile järgneva kuu esimesest päevast arvates. Diferentseeritud arvestuste, samuti õppe- ja menetluspraktikate ning kursusetööde hindeid arvestatakse eksamihinnetega võrdväärsetena. Pärast eksamisessiooni toimuvate praktikate tulemused lähevad arvesse koos järgmise sessiooni tulemustega. Fakultatiivkursuste hindeid stipendiumi määramisel ei arvestata.

Esimese kursuse üliõpilastele määratakse sügissemestril stipendium sisseastumiseksamite alusel **põhimäära järgi** (ilma 25%—50% lisamiseta).

Erandjuhtudest. Edasijõudvatele **lapsi omavatele üliõpilastele** määratakse stipendium ka rahuldavate hinnete puhul, seejuures mõlemale vanemale, kui nad on üliõpilased. Kui laps sünnib õppeajal, siis määratakse stipendium lapse sünni päevast arvates. Kui raseduspuhkus saabus akadeemilise puhkuse ajal, katkestatakse see ja vormistatakse raseduspuhkus ettenähtud korras. Raseduspuhkuse ajal saavad kõik akadeemiliste võlgnevusteta üliõpilased stipendiumi sõltumata sellest, kas neile oli see juba varem määratud või mitte.

Üliõpilaste **töötamine õppeajal või vaheaegadel** ei mõjuta nende stipendiumisaamist, seda ka asutuste poolt suunatute osas.

Akadeemilisel puhkusel olijale stipendiumi ei maksta. Kui stipendiumi saanud üliõpilane loeti õppetööle asunuks pärast akadeemilist puhkust, siis makstakse talle stipendiumi kuni järgmise eksamisessiooni tulemuste selgumiseni, mille järel toimub uus määramine. Tervislikel põhjustel kursust kordama jäetud üliõpilastele makstakse stipendiumi viimati sooritatud sessiooni tulemuste alusel. Armeeteenistusest tagasitulnud ning akadeemilisele puhkusele vormistatud üliõpilased saavad stipendiumi õppetööle arvamise päevast alates, sõltumata sellest, kas neil oli akadeemilisi võlgnevusi või mitte. Stipendiumi makstakse neile individuaalgraafikust kinnipidamisel kuni 12 kuu jooksul. Armeeteenistusest vabanenud üliõpilased, kes said kõrgendatud stipendiumi, saavad seda ka edasi kuni järgmise eksamisessiooni tulemuste selgumiseni. Demobiliseeritud üliõpilased, kes asusid õppetööle semestri keskel ning jäeti nende soovil kursust kordama, saavad stipendiumi õppetöö algusest arvates kuni järgmise sessiooni tulemusteni. Kui õppetöö on katkenud seoses armeeteenistusse kutsumisega, siis üliõpilaseks taastamisel (kuni 5 aasta jooksul) makstakse ka stipendiumi, sõltumata akadeemilistest võlgnevustest, mis võisid selle aja jooksul tekkida seoses õppeplaanide muutumisega.

Rektoril koos ametiühingu- ja komsomoliorganisatsiooniga on õigus kasutada kuni 5% üldisest stipendiumifondist **materiaalse abi osutamiseks** seda vajavatele üliõpilastele, aga samuti parimate **premeerimiseks.** Sealjuures jagab 1% administratsioon ja kuni 4% jagatakse üliõpilasgruppide esildiste alusel.

Ülikooli jaoks on see 5%-line summa 111 600 rubla. Kui seni õpib meil iga teine üliõpilane «headele» ja «väga headele» hinnetele, siis jääb vaid loota, et uus stipendiumimäärus toob kaasa veelgi püüdlikuma suhtumise oma õpitulemustesse.

MATI SALUNDI,
õppeosakonna
juhataja

TRÜ üliõpilane välismaal

(Algus 1. lk.)

tõusnud huvi neuropeptiidide osa vastu organismi närvitegevuses. Tseruleiin ongi ühe sellise valgulise ühendi, koletsüstokiniini, analoogiks. Tulemused tõid mõningat selgust teoreetilistes seisukohtades ja tulevikus peaks neil olema ka praktiline tähtsus psühhiaatriahaigete ravimisel.

● **TRÜ ÜLIÕPILANE VÄLISMAALE?** Et mul üldse sõita tuleb, sain teada kaks päeva enne sõjaväelaagri algust. Välismaale läksin esimest korda, ei tea õelda ega võrrelda, kui keeruline asjaajamine oli, aga kahe päevaga tuli arsti- ja muud paberid korda teha.

Miks just mina pidin konverentsile minema? Nähtavasti ÜTÜ üleliidulisele konkursile saadetud töö põhjal, mille teemat ja tulemusi peeti huvipakkuvaks. (**Toimetuselt** — Aavo Lang on mitmekordne ülikooli ja vabariikliku ÜTÜ konkursi laureaat.) Eelmise võistlustöö kohta oli meie ÜTÜ nõukogusse saadetud eelteade, et uurimus on esitatud üleliidulise medali saamiseks. Rohkem pole midagi kuulda olnud. Sama juttu rääkisid mitmed konverentsikaaslased. Tänavu märtsis saadetud töö tuli koju tagasi koos retsensioonide ja hindamislehega. Täielik üllatus, ka neil on töökorraldus muutunud.

Tšehhi konverentsil kuulutati välja 18 laureaati, diplom anti kõigile. Minu ettekannet hinnati samuti laureaadidiplomiga. Esimene TRÜ üliõpilane niisugusel rahvusvahelisel foorumil ma siiski ei olnud. 1983. aastal käis niisamasugusel konverentsil farmakoloogia kateedri praegune assistent Raul-Allan Kiivet.

● **MUID MULJEID.** Praktilise koha pealt see sõit ehk palju ei andnudki, kuid just isiklike suhete poolest kolleegidega oli kasulik. Konverentsi töökeel oli vene keel. Kõik peale saksa noormehe esitasid oma ettekande vene keeles. Omavahel räägiti selles keeles, mida osati, näiteks Lvovi noormees rääkis poolakaga poola keeles.

Sain uusi sõpru-kolleege, teada nende probleeme. Suhtlusmoment oli tähtsal kohal, lisaks oli see ka ju puhkuse- ja preemiareis.

Hradec Králové viidi meid uutesse haiglatesse, mis olid sisustatud ja varustatud tunduvalt paremini kui TRÜ arstiteaduskonna õppebaasid. Tagasitulekul ei saanud me otsepiletit ning sõitsime Berliini kaudu. Sakslased, kes olid juba ees ära sõitnud, tulid meile vastu ja näitasid linna, ka uut haiglat Charités. Nendel ei ole stuudiumi viimasel aastal sellist spetsialiseerumist nagu meil. Pärast kuueaastast õppimist töötatakse viis aastat kogenud arsti käe all erinevates keskustes (ka NSVL-s). Tal on kaks-kolm spetsialiseerivat arsti. Praktilisi kogemusi saavad nad kindlasti rohkem.

Berliini laadal oleksin võinud sattuda vastamisi kursusekaaslastega, sest ehitusmalevlased olid olnud seal just samal ajal.

Ühele Plovdivi professorile andsin TRÜ aadressi. Nemad tahavad novembris rahvusvahelist konverentsi korraldada ning lubasid ka Tartu ülikooli kutse saata. Riia, Vilniuse, Moskva ja mitme teisegi NSVL linna arstiteaduskondade üliõpilased käivad küllaltki suurte esindustena sotsialismimaades praktikal. Ülikool on selles osas vaeslapseks jäänud.»

NB! Toimetus tahab probleemi natuke uurida ja teada anda, millised võimalused on üldse tudengil välismaale pääsemiseks, eelkõige muidugi õppe- ja teadusevallas.

Kirjutas üles ja täiendas
VARJE SOOTAK

Tänu

Rektori käskkirjas pälvisid tänu eduka töö eest ja õnnitluse 50. sünnipäeva puhul dots. **MARGAREETE-HELGE OTTER**, vanemõpetaja **ARNE LAOS** ja komandant **LILIA MAJEVSKAJA**, 60. sünnipäeva puhul koristaja **JEVGENIA KADE**, 70. sünnipäeva puhul riidehoidja **SALME LOOSAAR** ja lukksepp **HERBERT KÕLAMETS.**

Tänu avaldati ka matemaatikateaduskonna kasvatusprodekaanina edukalt töötanud dots. **KALJU SOONETSILE** ja õppeprodekaanina tegutsenud dots. **IVAR-IGOR SAARNIIDULE.**

Kohusetundliku töö eest vastuvõtukomisjonis said tänu osaliseks dots. **ANNE ORMISSON, vanemlaborandid ENE KARJA, RIINA PIHOR, GALINA HANSTEIN, KALLE KIIRANEN, REET AMBRE ja TIIA KALAUS ning laborandid ANU PEETSMAN ja MAIRE RANNO.**

Kodu—see on imeline, tavaline paik

Joonistas **MAREK STRANDBERG**

MA EI OLE REBANE.

Ja jumalale tänu. Päntri elanikud selle imeliku alguse üle ei imesta, pigem vastupidi. Ülejäänud kaasvõitlejad teistest ühikatest seda enam. Mis viga on rebane olla? Mis viga ...

Palju on kirjutatud sellest fillide ja žurnakate ühiskodust, palju arutatud, vaieldud, nõutud, kaevatud ja ... jõutud surnud punkti. Korralage maja jätkab oma ebaloomulikku eksistentsi, jätkab järjepidevalt ja peadpööritavalt, nagu oleksid seal kõik 24 tundi lahtiste uste päevad. Kord? «Ainult tolmukord,» ütleks mu vanaisa selle kohta.

Aga nüüd ma valetan, liialdan igatahes. OMA kord on täiesti olemas. Ja OMAvalitsus, mis ei allu absoluutselt mittemingisugustele reeglitele. Kõige vähem komandandi ja «majanõukogu» poolt kehtestatuile. Jutumärgid selleks, et säärane nõukogu, kes oma ülesannete kõrgusel ei seisa, võiks rahulikult olemata olla. Hull küll, kui võim nii pähe hakkab, et kõik muu ununeb. Esmajoones see, et üliõpilased, sind nõukogusse valides, usaldavad ju sind. Ja loodavad, et sa nende huvide eest seisad.

Niisiis. Ma pole rebane. Paar aastat tagasi olin siiski selle punasaba austavas seisuses ja ka minu sabakarvu kõrvetati valusasti. Nagu seda praeguste rebastegagi tehakse. S. t. — teen. Muigate, et näe, kus enesekriitiline. Olen jah. Rebaste olukorda ma loomulikuks ei pea, aga kuna minu kaastundest siin kõige vähem piisab, jätkan vana olija elutraditsioone. Esialgu veel mõttes, sest väljaviskajaks pole olnud põhjust hakata. V e e l pole olnud.

Rebane marsib rõõmsalt oma kohvri-koti-kompsuga talle määratud tuppa. Lõpuks on ta ülikooli sisse saanud ja tundub tõesti, et võiks juba elamagi hakata — kõik teed on lahti. Ühikatoa uks ka. Ta astub tuppa, hüüab entusiastliku «tere-mina-olen-see-ja-see-tulen-siia-tuppa-elama». Muiates vaatab «vanake» rebaselapsukest ja teeb talle paari lausega selgeks, et Päntris see nii lihtsalt ei käi. Kõigepealt polegi toas rebase jaoks kohta, siin ööbib ka mees ja üleüldse — otsigu reps endale mõni teine koht, kuhu kohver ja pea panna. Ehmunud elluastuja püüab oma õigusi jalule seada, aga ei, kus sa sellega. No mõtelge ise — sai ülikooli sisse ja tahab veel ühikatuppa ka pugeda! Ja üldse — rebaseid peab kasvatama, ainult siis tulevad neist õiged teise (kolmanda, neljanda) kursuse üliõpilased, kes kunagi OMA õigust(?) eest seista oskavad. Üks rõõvlipealik vanas muinasjutus ütleb: «Lapsi tuleb hellitada, ainult siis kasvavad neist tõelised rõõvlid.» Selle juhtkirja riputaks ma Päntri seina, muu jama kõrvale. Rebased on ju ka lapsed ja kui me tahame neist inimsööjaid kasvatada, eks hellitagem siis neid.

Aga läheme edasi. Kui rebane oma muret komndandile kaebama läheb, sõnab too vaid: «Aga mis mina sinna parata saan? Eks katsuge siis midagi muud leida.» Nii algabki jooksmine-paanitsemine ühest toast teise. Kestab senikaua, kuni reps juba täiesti lootuse kaotanuna õnnekombel halastust leiab. Nii näiteks kuueses toas, teiste repside hulgas. Juba see tundub talle taevaliku õnnena. Samas on tühje tube ja tube, kus elatakse vaid kahekesi. Kuigi see viimane peaks ju loomulik olema ... Rebane lubab endale, et ise elus iial nii ei käitu. See lubadus kehtib rebaseisusest väljasaamiseni. Siis tõmmatakse veksel puruks. Inimlikult tahame natukenegi elada.

KÄI VÄLJA MAJAST — MILLE EEST?

Ühikas elab samas oi-oil kui palju raskete pattude eest väljavisatuid. Kõik on väga lihtsalt seletatav. Üliõpilane, kes formaalselt välja visatakse, tegelikult lahkuda ei kavatse. Komandandi naiivsus, õigemini ükskõiksus, paigutab aga täis kohtadele uued elanikud ning segadus on käes. Ma olen kaugel sellest, et neid eespool mainituid hukka mõista. Kuhu sellel väljavisatul minnagi? Erakasse, kus tigedad eidekesed peale virisemise veel raha harrastavad, nii umbes 25—30 rublakest kuus? See on üle poole stipist. Ja kui stippi ei saa? Minu arust vaadatakse ka ühikakohtade jagamisel kodust materiaalset olukorda, olgem ausad, et paljudel on see üsna vilets. Kipub kaitsekõneks kätte? Patud, mille eest välja visatakse, on ju suured. Unustad näiteks korra valvesse ilmuda ja ... rohkem ei tule nagu meeldegi. Ei, kõõgi koristamata jätmine siiski ka. Aga sellest hiljem. Kolossaalne arv inimesi kihutatakse selle eest igal aastal ühikast välja.

VALVAN PÄEVAL JA ÖÖL

Meie valusaim ja viha tekitavaim punkt — valve. Ühiselamu, see on kodu. Kodu on kindlus. Kindlusi kaitstakse ka, aga mitte vanemate ja sõprade, vaid vaenlaste eest. Valvekohustuse juurde tagasi. Tudeng istub keset külma talve valveputkas, võtab ilma igasuguse soojendita vastu uksest paiskuvaid külmi pahvakaid ja kaastundlikke pilke ega tohi natukeseks ki lahkuda. Iga hetk võib sisse hüpata mõni teatud isik, kelle ühiskondlikuks naudinguks on vihikusse märkida: valve ei tööta! Tulemuseks — adjöö, Pänter! Asi näeb välja nagu vanglas (peaks välja nägema) — igalt sissetulijalt luba või dokument. Et jumala pärast igasugu kahtlased bandiidid meie elu segama ei kipuks. Samas unustatakse ära, et tudeng pole mingi bürokraat või idioot ja et ta nagunii kõik sisse laseb, kes selleks soovi avaldavad. Ja õieti teeb — külalised on ometi normaalne nähtus või kuidas? Ja milleks teha neid nende endi silmis ebanormaalseteks? Kui õige lõpetaks selle rumala kohustuse? Enamik meist on nagunii valveputkas istumisele käega löönud ja ühiselamu seisab ikka veel Pälsoni tänaval, keegi pole ära viinud. Küsimus on põhimõtteline ja vaieldav, valve on ju kõigis ühikais. Mujal on valveruumis loodud vähemalt mingisugused tingimused (ajaloolastel isegi televiisor).

Nüüd võiks hakata endale vastu rääkima. Kellelegi meist ei meeldi, et õhtuti muutub maja linna kahtlasevõitu meeslsikute huviobjektiks. On ammu teada, kui suur on naiste võim. Naiselikkus kui niisugune on aga Päntrile suures osas selja pööranud ning viina (odekolonni) järele lõhnavad looduse kroonid võetakse peaaegu igas toas rõõmuga vastu. Valve siin ei aita. Kuni me pole suutnud Päntri mainet taastada, ei muutu midagi. Kus palju naisi koos, sealt head nahka ei tule. See on vana ja õige tõde. Päntris on puudu mehe otsustavast sõnast. Kas on õige lüüa suur maja täis filolooge, kelle hulgas vaid paar meest? Tasakaalu rikkumine annab end suuresti tunda.

LEIAKS MÕNE VÕTME...

Pänter on ebasõbralik. Elanike vahel valitseb suhtlemisbarjäär, mida ei tahetagi purustada. Puhketoad seisavad lukus. Kelle jaoks nad mõeldud on? Meile? Ei usu nagu. Kui imekombel mõne taolise ukse vahelt õnnestub sisse kiigata, imestad — kui ilus! Isegi televiisor! Miks? Kellele? Ei saa uksi lahti hoida, ütlevad maja juhtivad jõud. Kõik veetakse kohe tubadesse laiali, lisavad nad. Aga millest on tulnud selline suhtumine? Tõenäoliselt meist endist.

Aasta tagasi käisime Riias ja elasime sealses filoloogide ühiselamus. Meid hämmastas see, mida peaks loomulikuks pidama. Hämmastas, et koridorides olid vaibad, nišših lauad-toolid, koridorinur-

(Järg 4. lk.)

MAAILMAKULTUURI KOGEMUS
KÜSIMUSI ISEENDALE

● Läinud õppeaastal avaldasid Sa siin terve seeria artikleid ... *maailmakultuurist*. Miks just sellest?

Alguses pidi tõesti sootuks midagi muud tulema. Oli — on tegelikult ka praegu — kange tahtmine kirjutada eriti nooremate kursuste üliõpilastele filoloogia aktuaalsest sisust ning võimalustest. Innustavat eeskuju pakkus akadeemik V. Ginzburgi mitmesse keelde ja 1985. aastal juba neljandas trükis ilmunud ülevaade «Millised füüsika ja astrofüüsika probleemid on praegu eriti tähtsad ja huvitavad?». Analoogilist tutvustust oleks väga vaja ka filoloogia kohta — ja sugugi mitte ainult tema õpetamise huvides.

Ent kui ma tõsisemalt asja kallale asusin, sugenes üsna pea kahtlus: viimati kirjutan ma siiski liiga kitsale lugejate ringile ja erialast eemal seisjad — keda on ju kaugelt rohkem kui filolooge endid — jäävad filoloogia suhtes harjunud kombel umbusklikule seisukohale? Ehkki ma just seda umbusku tahtsingi kõige rohkem vähendada! Too kahtlus viis omakorda küsimuseni, kust üldse tuleb umbusk või koguni vaen erialade, teaduslike distsipliinide, kultuuri erisuguste võimaluste ja koguni erinevate kultuuride vahele. Kust? Missugused on selle vaenu põhjused ning mil viisil saaks teda ületada?

Siis aimuski, et selliseks mõisteks, mille kaudu saab kogu vastavat probleemiringi enam-vähem tervikuna käsitleda, ongi *maailmakultuur*.

● Korraga kohe terve maailmakultuur?

Ei, muidugi mitte. Jagasin oma aine ligikaudu neljaks. Kõigepealt tuli meie endi — nii, nagu me praegu just oleme, ühed kaasa teinud kogu selle sajandi, teised teda alles alustamas — suhe maailmakultuuri kui nähtusega, meie n.-ö. subjektiivsed hoiakud. Edasi eraldasin mõisted, mille varal saab maailmakultuuri kirjeldada. Nõnda siis historism, klassika, retseptsioon; europotsentrism, klassitsism, renessanss jne. Nende vaatlusele peaks järgnema tutvumine maakera erinevate piirkondadega ja üksikute kultuuride, epohhide ning rahvaste ajaloolise panusega sellesse inimkonna loomingu ühisesse varamusse, mida maailmakultuur tähistab. Ootuspäraselt peaks just see osa moodustama käsitluse keskme — kuigi ma ei mõelnudki visandada kultuuride süstemaatilist esitelu, vaid kavatsesin peamise tähelepanu pöörata nendele piirkondadele, mida meie siin Läänemere ääres liiga kaugeteks loeme: Araabia, Balkani poolsaar, Siber. Vägä oleks vaja rääkida Bütsantsist, kuna see on meie jaoks midagi täiesti erisugust. Viimasena läheks jutt maailmakultuuri uurimisele ja nendele õpetlastele, kelle mõju määrab muuhulgas ka meie käitumise teiste kultuuride suhtes.

● Nõnda hajutad Sa ilmselt laiali ka need raskused, mis nii ulatusliku aine puhul paratamatult tekivad, kuid vaevalt, et need raskused hoopiski kaovad ...

Oli loomulikult puhttehnilisigi raskusi. Et ületada europotsentrism ka teos, peaks Orientist märksa rohkem fakte esitama ja näiteid tooma, kui see praegu oli võimalik — ja otsekohe läheb väga raskeks anda isikunimed võimalikult õigesti. Või siis nõutus asjaomaste uurimuste viitamisel. Need on enamasti teiskeelsed ega ütle historiograafilisest kontekstist väljakistuna midagi. Ja ometi on maailmakultuuri uurimine meie päevil äärmiselt produktiivselt viljeldav ala, mille kohta on kättesaadavatki kirjandust lausa ohtrasti.

Ent suurimad raskused on siiski subjektiivset laadi. Meie hoiakud kultuuri suhtes meelitavad vägisi moraliseerima. Selle vältimine kisub omakorda peaaegu krampi. Kuna me aga ennekõike vajame just teadmisi, siis on moraliseerimine võrreldes asjade tõepärase kirjeldamisega ometi viljatu tee niisugune eesmärgini jõudmiseks. Samas kutsub heitlik argipäev väga kõike toimuvat lihtsalt kommenteerima, ajama otsest isiklikku poleemikat — mis on ikka ja jälle ainult ajutine. Liiati võib niisugune päevakajaline poleemika viia kergesti säärasesse sõjaseisukorda, kus algne eesmärk läheb hoopiski meelest. Mida annab pelk tähelepanujuhtimine sellele, kui oluline on õppida keeli? Või retooriline üleskutse kaotada ajaloo kaardilt kõik valged laigud? Või irooniline kriitika omaenese vaadete kaitsmiseks nõnda, et aine objektiivne kirjeldamine enam üldse kõne alla ei tule? Usun, et üsna vähe, kui samal ajal ei uurita, m i k s me käitume nii keelte kui ajaloo kui ka alternatiivsete hoiakute suhtes kogu aeg erinevalt.

Raske on olnud ka ühe või teise postulaadi kohta sobivat näidet tuua. Maailmakultuur koosneb loendamatult paljudest komponentidest, mina aga olen üksnes filoloog ja sedagi üsna kitsastes piirides. Isiklik eruditsioon asetab aga materjali valiku õige tugevatesse raamidesse. Mis puudutab näiteks maailmakultuuri uurimislugu, siis on mind mõjutanud esmajoones kolm õpetlast, täpsemalt nende uurimused: sinoloog akad. V. Alekssejev, slavist akad. D. Lihhatšov ja skandinavist prof. M. Steblin-Kamenski. Kõigi nende töödes avalduv vaimsus on olnud inspireeriv. Ent kui palju on üldse olnud maailmakultuuri mõtestamiseks midagi ära teinud suuri õpetlasi, kasvõi ka ainult selliseid, kes on just Eestiga seotud! Kui neid ei uuriks, jääks käsitlus maailmakultuurist ning meie kohast seal võrdlemisi ühekülgseks.

● Maailmakultuuri vahendamine käib praegu korraga mitmel rindel. Ilmselt ei ole see suisa juhuslik kokkulangevus?

Kindlasti ei ole, sest meie aeg on just mälu proovile pannud, aga mälu ei saa ennast teostada, kui ta kaasaegse kommunikatsiooni tingimustes aina tühikutele satub. Ning nende tühikute kõrvaldamiseks on individuaalsetest jõupingutustest selgesti vähe. Olgu küll samas tunnistatud, et me ka mitmes seerias ilmuvate artiklite või koguni raamatutega tervet maailmakultuuri siiski ei haara. Ja ometi on maailmakultuuri uurimisel mõte ainult siis, kui see kord kõigest hoolimata ikkagi viib kultuuri kui terviku mõistmiseni!

PEETER OLESK

I REMEMBER RAIVO KELOMEES

Viimati kohtasin seda noormeest, kes kolm poolest ähmaselt meenutab Georg Wilhelm **Friedrich Hegelit, Tallinna maantee ääres.** Kätt tõstmas. Küsimusele, kas tee viib peatinna kunstieluga tutvuma, vastas noormees roosaks tõmbuva jumega. «Oh ei, see ammu nähtud, tahaks hoopis Emanuelile pilgu peale visata», tuli pärast mõningast keskendumist. Emanuel — jälle mõni Siim Tanel Annuse *happening*, mõtisklesin isekeskis. Enne kui jõudsin täpsemalt aru pärida, kostis südantlõhestav karjatus, mis sarnanes pidurikriginaga. Me mattusime tolmupilve, Kelomees kadus nägemisulatusest. Siis veel üks vilin ja undamine ning kui ma lõpuks oma viis meelt tagasi sain, hõljus kohal, kus noorkunstnik oli igatsevalt taevasse kõõritanud, tükk sinist suitsu. Vesipüks viis Raivo ära ... Või oli see hoopis ketassaag?

Kes või mis on (oli) Raivo Kelomees? Möödunud viisaastakul käis ta ülikoolis psühholoogia peal. Eelviimasel kursusel astus ta fakultatiivselt ühendusse mustade jõududega. Sest mis see *happening* ikka muud on kui üks kabala abakadabra. Mäletan juhtumit, kui ta «Werneri»-tagusel põlenguplatsil püüdis üht hulkuvat kassi arbuusiga ära meelitada. Õnneks juhtusid noored loodussõbrad peale ja Raivo pidi peahoone keldrisse varjule putkama. Muuseas, sinna koopasse ta jäigi, hakkas kunstikabinetti pidama. Meelitas hulga üliõpilasi pintsliga vingerpusse tegema. Mis puutub R. K. loomingusse, siis tema psühhoanalüütilisest akvarelliseeriast on inspiratsiooni saanud nii Kruusamäe kui Kasemaa. Mäletan, mäletn, miks ma siis ei mäleta.

Mõne päeva pärast põikasin igaks juhuks kunstikabinetist läbi. Kelomeest tähistas seal vaid tema ainuke importpintsel. Seevastu Pirogovi all kohtasin Mati Mogutšit, kes teatas, et R. K. on meie hulgast lahkunud. «Ta kavatseb end elusalt Tallinnasse matta, astus ERKI,» kõõksus Mati läbi piibuvingu.

Lahkunud sõbra auks otsustasime mälestusõhtu korraldada. Ühel õhtul marssisime kõik Laia tänava telefonijaama. Igaüks sai endale kabiini. Annetasime 15 kopikat ja käskluse peale valisime 8-22-jne.-jne. Tuut-tuut-tuut kostis torust — me seisime langetatud päi.

HEINRICH LEEBEN

LÄBI PIMEDUSE VALGUSE POOLE

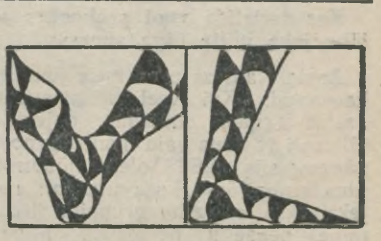

On meeldiv tõdeda, et Eesti teater aeg-ajalt Lev Tolstoi loomingu poole pöördub. Taaskohtumiseks vene klassikuga oli tartlastel võlmalus septembri alguspäevil. **Pärnu draamateater mängis siis Tolstoi viimaseks jäänud teost «Ja pimeduses paistab valgus».** *Põhiliselt meelelahutuslike ja olmelis-olustikuliste lavastustega endale publikumenu kindlustanud kollektiivilt tuli nähtud etendus teatavas mõttes isegi üllatusena. Kuid kindlasti rikastavana nii vaataja kui teatri seisukohalt. Sügav üldinimlike probleemide käsitlus ja kaasaegne kõlajõud olid need parameetrid, mis etenduse lõppedes küllap paljudes vaatajates teadvustusid. Tartus etendunud lavastustest oli see parim.*

* * *

Meie ees avaneb elulõik sajandi alguse Venemaa aadliperekonna elust. Peategelane Nikolai Ivanovitš Sarõntsov, vana elulaadi lähenevat lõppu tunnetades, püüab sellele vastu astuda omapoolse tõlgendusega kristlikust moraaliõpetusest ja üldise võrdsuse ideega. Oma veendumustele leiab ta tuge mäejutlusest. Ta mõistab, et vanaviisi edasi elada ei ole võimalik. Sarõntsov püüab elu inimväärsemaks muuta oma programmi välja pakkudes. Ta usub, et maailma saab paremaks muuta ainult head tehes. Seetõttu omandab igivana moraali üks põhitõdedest «Ära tee teistele seda, mida sa ei taha, et sulle endale tehakse» Sarõntsovi jaoks erilise tähenduse. Kuid muuta paremaks ühiskonda, kus valitseb vägivald, vaimupimedus ja võltsmoraal, on võimatu ja ainuke väljapääs on tagasi tõmbuda. Sarõntsov lahkub kodukohast — äratuntav autobiograafiline sarnasus Tolstoi enda elu lõpupäevadega. **Peeter Kard** *Sarõntsovina on resigneerunud, ta tunnetab oma jõupingutuste viljatust. Näitleja napis ja vaoshoitud mängumaneeris on oma otsuse õigsuses veendunud mehe sisemist jõudu ja suurust. Hea osatäitmine näitlejalt, kes, nagu paistab, ei ole koduteatris alati täit rakendust leidnud. Traagiline lõpp — kohtumine vürstinna Tšeremšanovaga — muudab aga praeguse finaali liialt ühemõtteliseks. Sarõntsovi tapmine Tšeremšanova poolt annab lõppkokkuvõttes suurema tähenduse Boriss Tšeremšanovi ja Sarõntsovi suhetele, vähendades Nikolai Sarõntsovi kui kristliku tõekuulutaja missiooni tähendust. Oleks võinud Sarõntsovil lihtsalt minna lasta... lõputule teele valguse poole.* **Siina Ükskülа** *poja kaotanud emana on nagu näitlejanna ikka oma viimase aja rollides. Tehniliselt meisterlikuna loob ta huviga jälgitava ema kuju.*

Sarõntsovi kõrval asetub tähtsuselt teisele kohale Boriss Tšeremšanov. Mõlemad on nad nii-öelda ühe idee eest väljas, «relvavennad». Mõlemad hukkuvad neid ümbritseva vaenulikkuse tõttu. Borissi kujunemisel on oluline osa olnud Sarõntsovil. Jõudnud veendumusele, et kurjusele ei saa vastata kurjusega, otsustab Boriss sõjaväeteenistusest keelduda. Teise vaatuse sõjakohtustseen tõuseb peaaegu lavastuse kulminatsiooniks, seda eelkõige **Jaan Rekkori** *sügavalt läbitunnetatud Borissi kuju läbi. Jääb vaid nõustuda Vaino Vahinguga, kes lavastuse retsensioonis väidab, et «näitlejaile mõeldes oli see Rekkori õhtu». Rekkori mäng viib mõtteparalleeli tõmbamiseni meie ajaga. Midagi nii tugevalt saab puudutada ainult miski meie endi hinges aeg-ajalt pakitsevat. Sõjavägi — institutsioon, mis hoolimata sellest, et aeg on edasi läinud, on oma olemuselt jäigalt muutumatuks jäänud. Valitsevaks on mõttelaad, milles säilinud tsarismiaegsete vägivallateoreetikute dogmaatiline põikpäisus. Vägisi kipub pähe mõte — mis on väärt need kõlavad loosungid rahupüüdlustest ja -võitlusest, kui me täna ise oma ühiskonnaliikmete patsifistlikke veendumusi hukka mõistame ja neid ühiskonna «kadunud hingede» hulka arvame.*

Stabiilselt heal tasemel on **Lii Tedre** *juba mitmendat hooaega oma rolle teinud. Nüüd lisandub neile Marja Ivanovna Sarõntsova. Lii Tedre annab siiralt nüansirikka mänguga edasi oma kangelanna erinevaid tundevärvinguid tema pidevates kahtlustes ja meeleheitlikus püüdes jõuda lähemale mehe tõele. Ometi ei saa temast mõttekaaslast. Lõpuni mõistmata jääb talle see üleüldise võrdsuse idee.*

Trupp näib oma ülesannet hästi tundvat ja seetõttu mõjub näiteseltskond ühtlase ansamblina. Marja Ivanovna õe rollis esinenud **Tiia Kriisa** *oli ainuke, kes sellest täpselt paikapandud lavasüsteemist välja langes. Seda iroonilist, kriisalikult maneeritsevat laadi on näitlejanna endas kandnud mõnda aega (vist Blanche du Bois' kehastamise ajast peale). Sarnaselt lahendatud rolle on tal terve hulk, viitab see aga enesekordamisele. Lavastuses kaastegevad lapsed on väga loomulikud, üllatavalt vabalt tunnevad ennast need väikesed ilmakodanikud, kõige pisemadki nende hulgast.*

Ingo Normeti *lavastus Pärnu draamateatri repertuaaris on üks tuumakamaid. Hele laik teatri ühetasasel maastikul. Jääb vaid soovida, et selliseid lavastusi tuleviкus rohkem oleks.*

MEELIS METSLANG

ÜLI

olen teate ÜLI
olen õpilane
õlad on mul kitsad
kuid seda laiem pale

õppust võtan ÜLI
ja võtan ülikoolis
alakehast kange
sest päevast päeva toolis

kannan mina ÜLI
kannan ülikonda
konspektikuhilaga
õppehooneis kondan

saab siis stuudium läbi
hakkan:

a) ÜLIMEHEKS
b) kangeks spetsialistiks
või
c) lihtsalt laiaks leheks

*

RAUL RAUDSEPP

*KULTURISM**

Teid enda tutvustuseks
oma koju viin
(on kodu peegliks teatavasti
elutuba).
Mul graafikat & maale
ripneb seal ja siin
ning raamatuteks riiuleil
on muutund mitusada rubla.

Ah see seal?!
Ei, ärge öelge ootesaalimaal,
ja sugugi ei ole liialt räiged
need pehmed lillad toonid.
Kui pilt ei meeldi,
vaadake, kus alles raam
(nii omavahel: ma üldse
selle raami pärast ka ise pildist hoolin).

Oh, võtke istet,
ma kohe kohvi toon
ja panen peale mõne idamaise plaadi.
Siis eesti kino, teatrit, kirjandust
me lahkame (seda nõuab toon),
ning põhjusi
mispärast viina kuritarvitab Arkaadi.

* *Kulturism — siin: kultuurilihaste pungitamise tähenduses.*

KESKMIKU LAUL

Ei torma ma ette
ega teistest jää maha,
ei varju ka hulkade selja
seljataha —
ma hoidun keskel'.

Ei vasak äär tõmba
ega parem pool kisu,
kõik nood ultrad ja neod
ei mus ärata isu —
on parem keskel.

On keskmised vats
mul ja tengelpung
ning keskmise piires
ka soojätkamistung —
mus kõik on keskel'.

Nii käin teie hulgas,
kõigiga ühte ma nägu.
Noh, kasvõi sinuga —
justkui siga ja kägu —
sest ikka keskel.

Kui tahate nõu saada,
kuis nii elada, olla,
annan aadressi kohe,
saate küsima tulla —
ma teie keskel.

* * *

Neid luuletusi auhinnati kirjandusõistlusel rahalise preemiaga.

AULAS

Esmaspäeval, 5. oktoobril kl. 19 mängib 11-aastane Moskva pianist **Polina Ossetinskaja.**

Pääsmete kollektiivtellimused võetakse vastu TRÜ klubis 28. ja 30. septembril 11—13 ja 16—18 tel. 3 47 00.

Turismi arengust TRÜ-s

Korrespondendi küsimustele vastab Turismi Igakülgse ja Põhjapaneva Juurutamise Peavalitsuse Tartu Osakonna juhataja Rupert Kreitsvald.

Millega üldse tegelete?

Meie osakond tegeleb juba väga mitmendat aastat turismi igakülgse arendamisega, antud juhul Tartus. Organiseerime turismigruppe ja korraldame neile sisukaid ning haaravaid ekskursioone meie külalislahkes linnas, näitame vaatamisväärsusi.

Ülikooli peahoone paistab olevat üks põhilisi vaatamisväärsusi...

Kahtlemata. Keskaegne hoone Ülikooli t. 18 on pidevalt kuulunud meie I järgu vaatamisväärsuslike objektide nimekirja kohe kaubamaja ning restoranide «Tarvas» ja «Kaunas» järel.

Kas turistide vool peahoones ei lähe juba mitte liiga suureks...

Aastast aastasse on meie jõudlus kasvanud. Kui veel kümmekond aastat tagasi suutsime objektile Ülikooli 18 tuua vaid mõned grupid päevas, siis nüüd oleme jõudnud nimetamisväärse saavutuseni: objekti uksel ei vaibu gruppide liikumine peaaegu hetkekski. Muret teevad aga üliõpilased, kes kasutavad sama ust ja niiviisi takistavad gruppide organiseeritud vahetumist. Soovitav oleks anda üliõpilaste käsutusse mõni kõrvaluks.

Kas turistid on neile pakutavaga rahule jäänud?

Üldjoontes küll. Siiski on tulnud kaebusi, et ainuüksi arhitektuuriliste detailide imetlemine kipub jääma ühekülgseks. Meie heameelega avaksime esimese korruse ruumikates auditooriumides müügipunktid, kus saaks korraldada turistide toitlustamist ja suveniiride ning tööstuskaupade müüki.

Kas te mõtlete seda tõsiselt?!

See oleks täiesti teostatav. Paraku põrkab asi ametkondlikule vastuseisule. Selle ületamiseks esitasime taotluse anda vähemalt hoone Ülikooli t. 18 meie bilanssi; kui aga osutub võimalikuks, siis terve TRÜ.

Mis oleks selle tagajärg?

See avardaks meie võimalusi väga tunduvalt. Saaksime rajada tõepoolest üleliidulisel tasemel teenindusvõrgu. Praeguses aulas avaksime restorani koos varieteega. Nooruse t. ja Leningradi mnt. ühiselamud muudaksime kõigi mugavustega hotellideks sissesõitnuile. Üliõpilased mahuvad ju ka Pälsoni ja Tiigi tänavale ära. Tartu muutuks provintsilinnast tõeliseks turismikeskuseks!

Aga... mis saab siis üliõpilastest? Kas nemad ei muutu selles vägevas turismikeskuses ülearuseks?

Üldse mitte! Täiesti vastupidi! Ilma üliõpilasteta ei saaks objekti Ülikooli t. 18 pidada I järgu vaatamisväärsuseks, sest nad on hinnaline osa ekspositsioonist. Nagu pole loomaaeda ilma loomadeta, nii pole ka ülikooli ilma tudengiteta!

Kirja pannud ENDEL REEPSOW

KIRJAD VÕRUMAALT I.

Punane «Ikarus», mis žurnalistikarebaste maskuliinsemat poolt Varstu sovhoosi kartuliplaani päästma vedas, jättis asjaosalistele mulje paljutõotavast algusest. Omas lihtsameelsuses arvasime, et majand, mis tudengite transpordiks kaugsõidubussi välja suudab panna, pèaks jõukamate kilda kuuluma. Seda jõukust suundus veelgi suurendama kirju seltskond: I kursuse saksa filoloogid — 17 persooni, EPA III kursuse loomatohtrid ja 7 meessoost tindisolkijat. Häid lambaid mahub ühte bussi lõputult.

KÕRGEPALU KÜLARAAMATUKOGU, *kaks kütmata korrust kriuksuvaid põrandaid oli kunagise kohaliku kultuurikoldena oma tähtsuse juba aastaid tagasi minetanud. Kui veel lisada, et sovhoosikeskuse ja sõõklani jääb 12 kilomeetrit, lähima kauplusenì 2,5 kilomeetrit ja kaevuni 50 meetrit, võib igaüks meie esimesi emotsioone mõista. Tõsi, lähemal uurimisel selgus, et pilt polnud sugugi nii masendav. Kui hari ja lapp olid ruumidest üle käinud ja meeleheitlike otsinguteìulemusena leitud halud ahjudes praksusid, võis pärastlõunase rahmeldamise tulemustega rahule jääda.*

ROOTORI TAGA *küürutavatel neidudel oli esimese tööpäeva lõpuks selgade õigeks saamisega raskusi. Et põllud kombaine ei kandnud ja traktoridki telgedeni põllukamarasse sukeldusid, jätkus mudas sumpamist terveks nädalaks. Vakku tõstes tuli teinekord saamatult käsi laiutada, sest kõrvalise abita tundus olevat võimatu porisse takerdunud saabast kätte saada. Järgmiseks nädalaks tahenes maa sedavõrd, et tüütu käsitsinoppimise asemel kartulikombainidel tööle hakati. Kui lausvihm töö kartulipõllul võimatuks muutis, oli majandil ka teise profiiliga töid pakkuda. Suve jooksul metsistunud mullikate lauta ajamine näiteks. Loomade põgenemishasart polnud ajajate jälituskihust põrmugi väiksem. Õhtuks moodustasid töökaod viis ühikut — 3 mullikat ja 2 ajajat. Lõpuks õnnestus ajajad leida, mullikad aga jäidki kadunuks (mis mitte ajajate süü ei olnud).*

HEAD ISU *soovida pole vaja, sest isupuuduse üle ei kurda keegi, nagu ei kurdeta ka toidunappuse üle. Kolmekäigulisele lõunale lisanduvad piiramatus koguses moosisaiad maapiimaga.*

ÕHTUD VARSTU LÄHISTEL

on igavad sellele, kes ise(-)tegevust ei otsi. Ja kuigi neljakümne inimese peale tuleb üks raadio, üks ajaleht ja ei ühtegi televiisorit, tunnevad igavust ainult need, kes spordist ega kalapüügist lugu ei pea. Tulisemad võrkpallilahingud Varstu keskkooli võimlas lõppesid TRÜ—EPA ühendvõistkonna võitudeseeriaga kohalike mehhanisaatorite koondvõistkonna üle.

PUNASE «IKARUSE» *juht Vello on mees, kes meie sõidutamiseks tihtipeale uneaega näpistab ja kelle õlgadel sageli ka hommikune töö organiseerimine lasub. Tänu Vello lahkele kaasabile, sai kümnekonna kilomeetri kaugusel asuvas Tsooru kultuurimajas ära nähtud Vladislav Koržetsi naljakas näidend «Tühivaim».*

NII ME SIIS ELAMEGI, juba kaks nädalat. Distantsil sõõkla — põld — kogretiik — võrkpallisaal. Desertööre siiani pole.

VALLO VALDES,
JAAN MURUMETS,
žurn. I k.

Läbi küünlavalguse kõlab muusika

Rahvast on umbes pool saalitäit. Algul Bachi elulugu, loomingu tutvustus ja pool tundi orelimuusikat. Puhkeruum muutub valgete sammastega saaliks ja plaadikahinad tekitavad tahtmatult küsimuse, et miks küll nii uhkes saalis peab kamin praksudes põlema.

Järgneb Beethoven. Sama skeemi järgi jõutakse eluloost loominguni. Meie ees avaneb helilooja IV sümfoonia.

. Vivaldi. Piisab sellestki, et õelda — temalt kuulasime «Aastaaegu».

Pärast muusikat mindi laiali, igal kuulajal oma eriline elamus hinges. Matemaatikute esimene muusikaõhtu oli teoks saanud (organisaatoriteks Aivar, Märt ja Kersti).

Kuna muusikaõhtuid on kavas jätkata (ees ootab näiteks rokkmuusikal «Cats»), siis võivad need, kes sel õhtul puhkeruumis (003) ei olnud, saada elamuse järgmistest õhtutest.

JUTA ANNUS

Hea seis

Õppeprorektor Jüri Kärnerilt saab aukirja raadiosidegrupi komandör Richard Rebane. **ARVO VIILUPI foto**

Möödunud õppeaasta tsiviilkaitses oli edukas. Juhtkond, tsiviilkaitsestaabid, partei- ja komsomoliorganisatsioonid näitasid oma valmisolekut kaitsta inimesi massihävitusrelvade eest. Ülikooli tsiviilkaitse seis paraneb aasta-aastalt.

Tartu linna tsiviilkaitseobjekte kontrolliv komisjon tunnistas ülikooli objektide olukorra heaks. Ka ENSV KKEHM märkis meie tsiviilkaitse head tööd vabariigi kõrgkoolide hulgas.

Kevadised staabiõppused näitasid TRÜ juhtiv- ja komandörkoosseisu valmisoleku korralikku taset. Kõik lülid on valmis täitma oma kohustusi.

TRÜ aukirja ja meened pälvisid A. Kallikorm, V. Haamer, M. Salundi, L. Kuperman, V. Past, A. Kaasik, P. Peets, L. Matisen, O. Andla, T. Sõõrd, P. Teeäär, V. Vaske, H. Sepp, J. Telp, S. Kanniike, R. Rebane, L. Logvinova, V. Pihl, A. Pentsa, K. Julge, A. Palu, S. Seeba, E. Anni, S. Kaugia; tänu A. Liim, A. Viru, E. Fink, K. Talja, S. Lahk, A. Asi, M. Järveots, J. Pikk, M. Kaseorg, R. Zeik, M. Noor, J. Ginter, H. Saarsoo, E. Ennukson, M. Ranno, M. Tänava, A. Luts, J. Kiho, J. Vardja, K. Soonets, H. Kaima, S. Henno, I. Tarmu, H. Tõugjas, A. Kõiveer.

ANATOLI DOVIDENKO,
TRÜ tsiviilkaitsestaabi ülem

Kümnevõistlus

Žurnakate korraldusel said möödunud reedel ja laupäeval TRÜ staadionil teoks **eesti ajakirjanike esimesed meistrivõistlused kümnevõistluses.**

Peakohtunik **Sulev Vainer:** «Võistlus oli üllatavalt sportlik. Kõik üksteist võistlejat võtsid asja tõsise hasardiga.»

Üldvõitjaks tuli **Vahur Kersna** (Eesti TV) 4621 punktiga. Tema parimad alad olid 100 m (12,2), kuulitõuge (10.76), kõrgushüpe (1.63), 110 m tõkkejooks (20,6), kettaheide (27.55) ja odavise (47.53).

3854 punktiga jõudis II kohale **Tarvi Talv** (II kursus), kes võitis kaugushüppe (5.67) ja teivashüppe (2.70). III koha sai **Priit Pullerits** (III kursus), kes jooksis 400 m 55,1 sekundiga, 1500 m aga 4 minuti 27,5 sekundiga.

Edasi läks järjestus: Andrus Nilk (3562 punkti), Mart Soidro (3377), Priit Jõgi (2608), Indrek Schwede (2301), Indrek Kannik (1989), Ivo Rull (1963), Juhan Kilumets (1882, võistles ainult esimesel päeval, s. t. viiel alal). Hinnatava üheteistkümnenda koha sai vabakutseline Mauri Raus 1395 punktiga. Peab märkima, et veteran Mauri Raus näitas üles kõigist suurimat sportlikku hasarti.

Tribüünil istusid ajakirjanikud «Edasist», «Noorte Häälest» ja Eesti TV-st.

Pärast võistlusi leidis aset kultuuriprogramm: Päntri teatrisaalis võisid ajast huvitatud jälgida Mauri Rausi monoetendusi Juhan Liivist ja iseendast.

Pealtvaatajate hulgad on tänulikud kümnevõistluse korralduskomisjonile eesotsas Sulev Valneri ja Jüri Luigega.

KAUR HANSON

Pallimängutunnid

jagati teaduskondadele välja spordiaktiivi koosolekul 3. septembril. Tunniplaan asub spordihoones, Ujula 4. Ainukese teaduskonnana käib Kingissepa tänava võimlas matemaatikateaduskond (esmaspäeviti ja neljapäeviti), teised kõik spordihoones. Hilinejate soove arvestatakse võimaluste piires. Abi annab Valter Lenk.

Sportmängude kateeder

Korvpall

Praegu õppetööl viibivate tudengite jaoks pannakse käima kursustevaheline turniir. Meeskonna komplekteerimiseks aega nädal. **Reedeks, 2. oktoobriks registreerida meeskond** spordihoone infotahvlil. Tuleb selveüritus — iga mängu teenindab osalejate endi kohtunikebrigaad.

Kui kursusel meeshingi vähe (filoloogia, ajalugu) võib ühendada kahe naaberkursuse jõud.

Sportmängude kateeder

Kodu — see on ...

(Algus 2. lk.)

gas palmid. Miks meie veame kõik pehmed toolid, mis suitsunurkadesse pannakse, omale tuppa? Selleks, et toad on niigi ebamugavad, ühikas nii karm, et vähemalt toast tahaks mingisuguse pelgupaiga teha ja sinna sulguda.

Keerame kord uksed lukust lahti? Teeme ühika ilusaks ja korraldame ühiseid õhtuid? Lööme valveputka laudadega kinni ja tajume korra, et ka laupäeva-pühapäeva võib täiesti siin veeta. Ei peagi põgenema. Utoopia? Võib-olla, aga ainult me ise saame midagi muuta. Oleme küllalt paigal seisnud.

SEST ET ILMA SÖÖMATA MITTE KUIDAGI EI SAA

Ja veel. Ühiselamu köögid. Me oleme suures osas õrnem sugu, kes siin Päntris aega veedab. Sellest võib järeldada, et kulinaaria pole meile mõistatus. Küll aga see, kuidas gaasipliiti pesta ja põrandat pühkida. Elame põhimõttel — mis minu oma pole, see jäägu räpaseks. Ja viskame ülejäägid rahulikult põrandale. Oo, millist vaatepilti meie naiste kuningriik sageli pakub! Pehmelt öeldes — solgine. Me ei näe seda ja aerutame keskel. Koristusgraafikud rebime järjekindlalt seinast maha. Kord, kui köögis põrandat pesin, ilmus uksele kaaselanik ja imestas: «Issand, miks sa koristad? Graafikut ju pole.» Me nimetame end naisteks. Me olemegi seda. Vist.

EPILOOG

Kui saite sellest kõigest aru nagu virisemisest, oleksite võinud loo parem lugemata jätta ja kahetsen tõsiselt, et aega raiskasite. Minu ja mitte ainult minu jaoks on (jääb) see maja siiski vanaks heaks Päntriks. Jääb koduks, mida armastan, hoolimata ta armetusest. Selleks ma ju kirjutangi.

KERLI SEPP

IDEID ÜLIÕPILASPÄEVADEKS

ootab komsomolikomitee peahoone valvelaual asuvasse kasti.

TEADUSKONDADE JA OSAKONDADE SEKRETÄRID!

Ka sel õppeaastal tegutsevad õigusteaduskonna lektorid. Väljapakutavad teemad on järgmised:

1. Noorspetsialistide õigused ja kohustused.
2. Tsiviilõiguslikke probleeme (ost-müük, lepingud).
3. Tööõiguslikke probleeme (töölepingu sõlmimine-lõpetamine, vallandamine jne.).
4. Algteadmisi kriminaalõigusest.

Konkreetsem ja täpsem info igal reedel kl. 12—14 komsomolikomitees.

ÜLLAR KASE,
õiguskasvatuse
sektori juhataja

NÄITUS

Botaanika ja ökoloogia kateedris võib tutvuda kahe raamatute väljapanekuga. Ühel neist demonstreeritakse Moskvas 17.—21. augustini toimunud ökoloogilise hariduse ja kasvatuse kongressi materjale, teisel Lääne-Berliinis 24. juulist kuni 1. augustini toimunud XIV rahvusvahelise botaanikakongressi materjale.

RAAMATUKOGUS

Teadusraamatukogu konverentsisaalis räägib **Fred Kudu** teisipäeval, 29. septembril kl. 16 II MM kergejõustikust ja Itaalia reisimuljetest.

KLUBIS

Laupäeval, 26. septembril kl. 21 TRÜ klubis KESKÖÖDISKO. Kuulamiseks ansambel **«Eurythmics».**

UJULAS

Vetelpäästeühingu TRÜ algorganisatsiooni liikmetele ettenähtud ujumistunnid Tähtvere ujulas algasid 21. septembril ja toimuvad igal esmaspäeval ja kolmapäeval kl. 20—20.30. Tundi võivad tulla üliõpilased, kes on tasunud 1987. aasta liikmemaksu ja kellel on ujulapääse koos arsti loaga.

VPÜ uute liikmete vormistamise ja ujulapääsme asjus pöörduda ujulas Heino Laidre poole ülalesitatud päevadel ja kellaaegadel.

Selle numbri koostasid ja kujundasid ajakirjandusüliõpilased KATRIN KASELA ja KAUR HANSON.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 3786. Tiraaž 3000

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kontrolleksemplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 26 (1498) Reedel, 2. oktoobril 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

7. OKTOOBRIL ON NSV LIIDU KONSTITUTSIOONIPÄEV

HARIDUS = HARITUS!? Söandame siia alati võrdusmärki panna? Nüüd, kus voli avameelsema ütlemise poole, juletakse massilise kõrghariduse harituseski kahelda (näit. instituudi sulgemine Bakuus). Nende TRÜ arstitudengite meelest, kes sel suvel Kesk-Aasias laste suremuse likvideerimise kampaanias osalesid («Kesköoprogrammist» kuuldu), pole sealsete meditsiinikõrgkoolide tase teab kui kõrge. Tase on üks asi, aga kas kõrgkooli oma nägu ikka heas mõttes sellest nii lahus ongi? Oma nägu peaks säilima-olema-tulema, sest arutleme juba kõrgkooli autonoomiast, ka TRÜ põhikirja ümber.

Täna aga mõne meile tuntuma ülikooli omast näost nende oma ajalehe kaudu

* * *

Kui meil Eestimaal jääb 1. september aulaisse, siis mitmel pool mujal tullakse välja.

PETROSKOI ÜLIKOOLI 950 esmakursuslast kogunesid peahoone ette. Fanfaarid, oma kõrgkooli lipud, lilled sõjas langenute memoriaaltahvli ette. Kõned, kõned. (Lehtedes on ära toodud nähtavasti esinejate täielikud kõnetekstid, mida läbivad küll sõnad *perestroika* ja *omavalitsus*, kuid midagi konkreetset, olemuslikku, ümberhäälestuslikku neis ei sisaldu. Ju siis pole veel värskeid tuuli puhunud või puhus tuul terad laiali.)

Vahva võis muidugi olla rahvakunstiansambli esinemine — karjala laulud ja tantsud peahoone ümber. Tervitusi tõi ka Väinämöinen.

«PETROZAVODSKI UNIVERSITET»

* * *

MOSKVA ÜLIKOOLI rebased kogunevad teadmiste päeval oma 34-korruselise peahoone ette. Kõrgete külaliste seas olid ka Pekingi ja Varssavi ülikoolide esindused, Pekingist koguni rektor. (Hiina pealinna ülikooli ja Moskva RÜ vahel sõlmiti ka koostööleping).

16 teaduskonda asus õppima 4000 esmakursuslast. Üldse on meie maa suurimas kõrgkoolis 26 000 tudengit. Pärast kõnesid andis rektor ajaloo- ja ajakirjandusrebaste kätte TEADMISTE VÕTME (päris suure võtme, nagu pildil näha oli). «Gaudeamus». Esmakursuslaste vanne olla ustav nõukogude teadusele ja jätkata ülikooli traditsioone. 1. september jätkus spordipidudega staadionidel ja klubides. Pärast spordi*show*'sid ja võistlusi võis end kohe kirja panna sobivasse kehakultuurisektsiooni.

«MOSKOVSKI UNIVERSITET»

LÄTI ÜLIKOOLIS peetakse lõbusad Aristotelese peod mitmel pool linnas. Laulavad koorid, iseloomustatakse ja jagatakse dekaane. Aristoteles lööb esmakursuslased rebasteks. Fotod näitavad tseremoonia algust ühel vanal autol, põnevaid kostüüme, teaduskondade embleeme... See kõik toimus muide juba 31. augustil.

Lõppu selline uudis, et 28. septembril toimusid Läti RÜ suures nõukogus rektori valimised. Valimistest võtsid osa peale nõukogu koosseisuliste liikmete parteikomitee liikmed, kõik dekaanid, kateedrijuhatajad, kes pole nõukogu liikmed, ametiühingu ja komsomoli esindajad, üliõpilased. Lehes oli avaldatud valimistele eelnev tegevuskava: 14. septembrini võisid nii kollektiivid kui üksikisikud lasta urni sedelid kandidatuuridega. Samal päeval tegi nõukogu teatavaks, kelle kandidatuurid on esitatud, ja andis need avalikuks arutamiseks (avaldati ka lehes). 15.—27. septembrini toimusid kohtumised rektori kandidaatidega.

«PADOMJU STUDENTS»

Auhindu juuratudengitele

Õigusteaduskond ja Agrotööstuskomitee otsustasid igal aastal teha üliõpilaste agrotööstuskompleksialaste teadustööde ülevaatuse. Kinnitati ülevaatuse juhend ja soovitavate teemade loetelu. Tööd vaadatakse igal aastal läbi 1. juuniks ning parimatele määratakse kokku neli preemiat üldsummas 150 rubla.

Esimesel konkursil oleks võinud nooremateld kursustelt olla rohkem töid. Mitmed tööd olid kirjutatud väga heal tasemel, kasutatud majandite, ettevõtete ja õigusorganite praktilisi materjale.

I koht — **ANNE KASEOJA** «Teenistuslikud eluruumid ja nende kasutamine» (juhendaja dots. H. Sepp);

II koht — **PIRET VALLNER** «Põllumajandusliku tehnika hankelepingu küsimusi» (dots. E. Ploom).

Anti 2 kolmandat preemiat: **URMAS KINGU** tööle «Vastutuse küsimusi maaseadusandluse rikkumise juhtudel» (dots. L. Saarnits) ja kaugõppeüliõpilasele **ELVIIRE OSBERGILE** «Kolhoosi esimees kolhoosisisese juhtimise süsteemis» (dots. L. Saarnits) eest.

Ülevaatus jätkub. Soovitatavate teemadega saab tutvuda tsiviilõiguse ja -protsessi kateedris.

M. PAJO,
Agrotööstuskomitee juuridilise osakonna juhataja

Esimese tsonaalse võõrkeelteolümpiaadi võitjat (saksa keel) Tarvi Talve (žurn. II) õnnitleb õppeprorektor Valter Haamer. Lähemalt vt. lk. 3.

ARVO VIILUPI foto

Pedagoogika- ja metoodikaalaste tööde konkursi tulemused

Juba teist aastat toimub TRÜ-s eespool nimetatud konkurss. Sel aastal oli töid esitatud tunduvalt rohkem kui eelmisel aastal.

Eraldi konkureerisid I—II k. ja III—IV kursuste kursusetööd ning diplomitööd. Uue õppeplaani järgi kirjutasid filoloogide II kursused kursusetöö; esimese koha saavutas **Loone Kaust** (eesti f.) teemal «Klassikalise muusika tundmisest üldhariduslikku keskkooli lõpuklassis» — juhendaja prof. **Inge Unt.**

Teise koha töid oli kaks: **Pille Rihvk** (ingl. f.) «Televisiooni koht keskkooliõpilase elutegevuses» ja **Katrin Viidik** (eesti f.) «Raskestikasvatatavate tütarlaste arengufaktoritest». Mõlema juhendajaks oli dots. **Inger Kraav.**

Kolmandaid preemiaid jagati kolm: 1. **Ene Poolak** (eesti f.) «Algklassi oiviku areng põhikoolis» — juh. dots. **Inger Kraav.** 2. **Tiina Pukspuu** (eesti f.) — «Kohustusliku kirjanduse lugemuse analüüs» — juh. prof. Inge **Unt.** 3. **Signe Aasamets** (saksa f.) — «IV—VIII klassi õpilaste ideaalid nende enesehinnangutes» — juh. õpet. **Lembit Õunapuu.**

Ära märgiti **Kaie Korgi** ja **Jana Aringo** (ingl. f.) uurimused — juhend. prof. **Jaan Mikk, Margit Kaljase, Triinu Punningu** (ingl. f.) ja **Ines Loperi** (eesti f.) tööd — juh. dots. **Inger Kraav,** ning **Piret Konsa** töö — juhend. prof. **Inge Unt.**

III—IV kursuste arvestuses peeti esikoha vääriliseks def. III k. üliõpilase **Meego Remmeli** tööd «Nürmikute ja hiliskurdistunute kutsesuunitlusest 10.—12. klassis» — juh. dots. **Eha Viitar;** teine koht: 1) **Ene Timmusk** (ingl. IV) «The educational value of the textbook "English form 8"» — juh. v.-õp. **Laine Hone,** 2) **Anu Teenurm** (biol. IV) — «Näriliste ja kiskjaliste seltsi õpetamisest» — juh. dots.. **Ruth Ling.** Kolmas koht: 1) **Tuuli Toom** (mat. III) «Kolmnurkade kongruentsuse käsitlemisest koolis» — juh. dots. **Erich Jõgi,** 2) **Anneli Rebane** (def. III) «Atributiivsete suhete mõistmine vaimse arengu peetusega 5—6 aastastel lastel» — juh. dots. **Karl Karlep,** 3) **Airi Staškevitš** (def. III) «Enesekontrollioskused töös õppeülesannetega abikooli VIII klassis» — juh. dots. **Ants Reinmaa.**

Ära märgiti **Lea Areni** (biol. III) — juh. dots. **Ruth Ling, Kaie Mooni** (def. III) — juh. dots. **Ants Reinmaa** ja **Mariann Laiuse** (mat. III) — juh. dots. **Jaan Reimand** tööd.

Diplomitööde paremusjärjestuse väljaselgitamine oli komisjonile veelgi raskem kui eelnevate kursusetööde järjestamine. Pärast pikaajalist kaalumist otsustati I koht anda **Koidu Läänele** (geogr. V) töö eest «6. klassi geograafia põhivarast ja selle omandatuse tasemest» — juh. v.-õp. **Aino Benno,** II koht 1. **Marika Pahk** (def. V) — «Kõnekooli ja abikooli V—VI klasside õpilaste praktilise sõnatuletuse oskused» — juh. dots. **Karl Karlep,** 2. **Lea Tosso** (eesti V) «IX klassi emakeelekursuse võõrsõnavara» — juh. dots. **Maia Rõigas,** III koht 1. **Andres Kangro** (keemia V) «VIII klassi keemia õpiku keerukus ja selle lihtsustamise efektiivsus» juh. prof. **Jaan Mikk,** 2. **Jelena Koltsova** (vene V) «Soo ja vanuse mõju murdeealiste lugemusele» — juh. dots. **Larissa Vassiltšenko,** 3. **Svetlana Schwede** (saksa V) «Über den Schwierigkeitsgrad der Deutschlehrbücher für Klasse IX» — juh. v.-õp. **Helme Tõevere.**

Ära märgiti 12 tööd: 1. **Anneli Tobre** (matem. V) — juh. dots. **Evi Mitt,** 2. **Eha Vaard** (mat. V) — juh. dots. **Evi Mitt,** 3. **Hiie Kokamägi** (mat. V) — juh. dots. **Elts Abel,** 4. **Maire Toode** (geogr. V) — juh. v.-õp. **Tiia Pedastsaar,** 5. **Krista Kruus** (def. V) — juh. ass. **Ülle Toome,** 6. **Anne Männama** (def. V) — juh. dots. **Karl Karlep,** 7. **Ester Esula** (def. VI) — juh. dots. **Karl Karlep,** 8. **Age Sikka** (def. V) — juh. dots. **Eha Viitar,** 9. **Kaila Kuusik** (def. V) — juh. dots. **Ants Reinmaa,** 10. Liia **Tatsi** (ingl. V) — v.-õp. **Leili Kostabi,** 11. **Aino Kuntsel** (ingl. V) — v.-õp. **Laine Hone,** 12. **Meelike Abroi** (saksa V) — v.-õp. **Helme Tõevere.**

Edukat pedagoogitööd lõpetanudele soovides komisjoni liige

dots. HELGI MUONI

Ülikoolis õpib keskmiselt hea üliõpilane

(MÖÖDUNUD ÕPPEAASTA TULEMUSI)

Möödunud õppeaasta oli omanäoline juba üksnes selle poolest, et võeti vastu kõrgkooli uuendamisprotsessi suunavad NLKP Keskkomitee ja NSVL Ministrite Nõukogu põhimäärused, mille elluviimine algab juba sellest õppeaastast. Kõige lähem ja konkreetsem on siinjuures stipendiumi maksmine kõrgendatud normidega ja mittekoosseisuliste õppejõudude tunnitasumäärade keskmiselt kahekordistamine. Materiaalse baasi väljaarendamine on pikemaajalise ettevalmistusega ja esimesi vahetuid tulemusi tunnetame selle viisaastaku lõpus. Omajagu uut on rakendunud ka möödund õppeaastal õppetöö korralduses.

Põhimõttelise tähtsusega on muudatus üliõpilaste kursuselt kursusele üleviimise korras. Tingimisi üleviimine on muutunud ajalooks ning sellest tulenevalt märksa rütmilisemaks kõigi üliõpilaste töö semestri jooksul. Loomulikult ei saa akadeemilisi võlgnevusi olematuks muuta ühegi instruktiivkirjaga, see sõltub vaid üliõpilastest. Ka läinud kevadsemestril ei suutnud 12% üliõpilastest aastat rahuldavalt lõpetada. 458 üliõpilast jäi maha vähemalt ühe arvestuse või eksamivõlaga. Kõik me teame, et akadeemilist mahajäämust sai likvideerida vahetult pärast kevadsessiooni ning augustikuu lõpunädalal. Aastaid juurdunud inertsust ei õnnestu aga ühe aastaga likvideerida, mistõttu enamik mahajääjaid planeeris oma järeltöö augustikuu lõppu, mõned isegi septembrisse. Milleni see viib, oli teatud osas ettearvatav. Septembrikuu mõne esimese päevaga tuli eksmatrikuleerida 70 üliõpilast. Võttes kokku kogu õppeaasta väljalangevuse (tabel 3), saame 419 üliõpilast, mis 1986. a. 1. okt. seisust moodustab 7,7% ja ületab 1985/86 õ.-a-

(Järg 2. lk.)

Ülikoolis õpib keskmiselt hea üliõpilane

(Algus 1. lk.)

100 võrra. Samal tasemel oli väljalangevus 1973—74. õ.-a. Üliõpilase hind oli väga kõrgele tõusnud 1979—80. aastatel, mil langes välja 3,4—4,4%. Tollane «kõrge hind» valmistab veel praegugi «tootmisraskusi». Suurenenud väljalangevus toob kaasa ka arvukama taastamist soovijate hulga. 65 taotlejast on praegu üliõpilaste nimekirjas 60. Praktiline kogemus kinnitab, et rõhuv enamik pärast «aeg maha» möödumist kõrgkooli ka lõpetab.

Nüüd siis lähemalt 1986/87. õppeaastast tervikuna. Ilma arvuliste näitajateta, s. h. protsendid, ei õnnestu ometi tulemusi kirja panna, mistõttu olgu siinkohal toodud rida andmeid.

Kevadsessiooni põhitulemused

Teaduskond	Eksamikohuslasi üliõpilasi	Sooritasid kõik eksamid	%	Üliõpilased said hindeid «5»	«4—5»	ain. «3»
Ajal.	232	203	(87,5)	26	85	3
Arstit.	1268	1105	87,1	133	460	28
B.-G.	332	296	89,2	37	123	7
Filol.	545	464	85,1	37	193	1
F.-K.	307	266	86,6	44	81	7
KKT	194	163	84,0	15	70	1
Majandust.	472	429	90,9	33	184	1
Matem.	266	246	92,5	32	79	4
Õigust.	205	189	92,2	17	69	2
TRÜ	3821	3361	88,0	374 (9,8%)	1344 (35,2%)	54 (1,4%)

Kevadsessioonil saadud (välja pandud) hinnete struktuur

«väga häid»	5745	33,3%
«häid»	7560	43,8%
«rahuldavaid»	3605	20,9%
«mitterahuldavaid»	321	1,9%

Märkus: «Mitterahuldavate» hinnete arv on väiksem võlgnike arvust, kuna viimaste hulka kuuluvad ka kõik põhjuseta eksamile mitteilmujad.

Kevadsessiooni keskmine hinne on 4,08. Kõrgemad keskmised: defektoloogia erialal — 4,18; ajaloo — 4,17; ravi (vene õppekeel) — 4,20; ravi (eesti õppekeel) — 4,10. Keskmiste hälbed erialade ja kursuste lõikes ei ületa 0,2—0,3 palli ülikooli keskmisest.

Väljalangevus

Teaduskond	Üliõpilasi 01. 10. 1986. a.	Eksmatrikuleeriti	(%)	Võrdluseks 1985/86 õ.-a.	(%)	Üliõpilasi 15. 09. 1987. a.
Ajal.	309	20	6,5	16	4,4	302
Arstit.	1713	116	6,8	75	4,2	1802
B.-G.	419	43	10,3	21	5,2	467
Filol.	770	67	8,7	56	7,0	759
F.-K.	389	71	18,3	61	15,7	490
KKT	216	20	9,3	19	10,4	297
Majandust.	614	30	4,9	29	4,6	667
Matem.	340	33	9,7	21	6,2	437
Õigust.	253	19	7,5	21	8,1	286
TRÜ	5023 (422*)	419	7,7	319	6,2	5487**

* Armees aega teenivad üliõpilased (lisanduvad üliõpilaste arvule 50233);

** Koos armees aega teenimas olevate üliõpilastega.

Loomulikult tekitavad siintoodud arvud mitmesuguseid mõtteid. Paneb imestama võlgnike arvukuse ja nende kõigi või enamiku säilitamine üliõpilaste nimekirjas suve teisel poolel. Olen arvamusel, et sessiooni jooksul või kohe selle järel tuleb eksmatrikuleerida senisest märksa enam läbikukkujaid ja ka põhjuseta mitteilmujaid. Milleks peame kulutama õppejõudude ja dekanaatide aega, et massiliselt ära kuulata edutuid üliõpilasi, kusjuures paljud neist ei arene pärast esimest läbikukkumist kuigivõrd edasi. Kuna järeleksam stipendiumi ei garanteeri ja võlgniku akadeemilist mainet ei paranda, sooritatakse see tavaliselt «rahuldavale». Ikka veel lubame arvestusvõlgadega üliõpilasi sessioonile. Jooksvas töös ebaedukate üliõpilaste eksamitele lubamine saab olla vaid piiratud erand, mis on põhjendatav objektiivsete tegurite (puudumine tervislikel, perekondlikel põhjustel) alusel. Kuna kõrgkooli õppeprotsessi reorganiseerimise üks tingimusi on üliõpilaste iseseisva töö märgatav aktiviseerimine, tuleb luua lisaks materiaalsele baasile (õppe-metoodiline kirjandus, õppekabinetid jne.) ka administratiivsed ja omavalitsuslikud tingimused.

Üliõpilaskontingendi säilivus näib esmahetkel päris hästi korreleeruvat sisseastumiskonkurssidega, mistõttu näiteks füüsikute-keemikute arvuline ettevalmistamine väljalaskeplaanidest lähtudes ei õigusta ennast. Süüdistada siinjuures ülikooli või vastavat teaduskonda on samuti väheresultatiivne, sest tellijad-tarbijad ei ole siiani vaevunud vastuvõtuplaanide täitmist oma tõeliseks mureks pidama. Kahjuks kuulub nende ametkondade hulka ka ENSV Haridusministeerium.

Nõudlikkuse kasv peab viima miinimumini sessioonikohustustest vabastamise ja eksamitele mitteilmumine peab muutuma tõeliseks erandiks. Kohuslaste arv suurenes juba läinud kevadsessioonil, mistõttu sessioonisooritajate absoluutarv tõusis vaatamata suhtarvu tagasiminekule. Tänades siinkohal arvutuskeskuse, eriti aga AIS-grupi töötajaid, tuleb märkida, et masintöötluse suunas visatud negatiivsed repliigid («Masin ei tunne asja!») pöörduvad tingimata segadust tekitajate ja muidu uduste andmetega opereerijate vastu. Õppesessioonide statistiline korrastamine on võlgnike täpse fikseerimise üks eeldusi ja nende suhtes õigeaegsete meetmete rakendamine annab ka edaspidi positiivseid tulemusi. Mahajääjatest veel niipalju, et 15 kursusel oli edukus alla 75%, sh. ajaloo III k., pediaatria III, stomatoloogia I, bioloogia II, kehakultuuri ja spordi II (vene õppekeelega rühm). 100%-se edukusega oli 35 kursust.

Käesoleval õppeaastal on vastuvõtt lõppenud. Seekord oli märksa rohkem medaliga lõpetajaid. 2001 kandidaadi hulgas oli 371 medalisti (ka diplom kiitusega sealhulgas), kellest 249 sai sisse sooritades profileeriva eksami «väga heale», konkursi pidasid vastu veel 41, kuid päris tuhm oli medaliläige 20-l, kes lausa läbi kukkusid. Jääb loota, et vastuvõetud tugev kontingent annab näo kogu esimesele kursusele ja edaspidi on järjest vähem põhjust moraalilugemiseks ning administratiivsete võtete kasutamiseks.

MATI SALUNDI,
õppeosakonna juhataja

TRÜ sügispäevad oktoobris

16.—18. oktoobrini toimuvad ELKNÜ TRÜ komitee korraldusel TRÜ sügispäevad '87, mille eesmärgiks on tutvustada kultuurivallas üliõpilaste poolt tehtavat kõigile huvilistele, samuti pakkuda ka veidi lõõgastust peale raskeid põllutöid. Õhtuid täidavad aulakontserdid, «Valhalla»-õhtud ning näitused teaduslikus raamatukogus ja kohvikutes. EÜE töösuve üle saab arutleda EÜE õhtul tegusas ja lõbusas meeleolus, mis peaks teoks saama TRÜ klubis. Saab vaadata ka EÜE festivali videot. Veel kahel õhtul saab klubis näha-kuulata «Rock Hotelli» ja «Ultima Thulet».

Sügispäevad lõppevad pühapäeval rahukontserdiga, kus meile esinevad paljud tuntud ansamblid nii Tallinnast kui Tartust. Kontserdi sissetulek kuulub aga Nicaragua lastele bussi ostmiseks, mille saadame teele Tartu üliõpilaspäevade ajal novembris.

Allpool on info toimuva kohta:

Reede, 16. 09. 87

13 «Valhalla» luuleteater koos TRÜ kammerkooriga — Toomemäel ja Kassitoomel
19 Aulakontsert ülikooli taidlejatega — TRÜ aula
20 Puhkeõhtu — EPA klubi
21 EÜE õhtu — TRÜ klubi

Laupäev, 17. 09. 87

19 Aulakontsert. Eesti rahvamuusikat esitavad akordionistid ja lõõtspillimängijad — TRÜ aula
21 Puhkeõhtu ansamblïga «Ultima Thule» — TRÜ klubi

Pühapäev, 18. 09. 87

14 Rahukontsert vabariigi ansamblite paremiku osavõtul — TRÜ Spordihoone, Ujula 4
19 Aulakontsert. Moskva Riikliku Konservatooriumi kvartetiga — TRÜ aula
21 Puhkeõhtu ansambliga «Rock Hotell» — TRÜ klubi

Ürituste pääsmeid jaotavad teaduskondade komsomolibürood.

Soovime toredat osasaamist TRÜ sügispäevadest '87!

ASKO POHLA,
TRÜ sügispäevade '87
orgkomitee esimees

Uudist rakendusmatemaatika laborilt

«Inimese üks põhilisi pürgimusi tänapäeval on mitte alluda statistikale».

Kevad tõi rõõmustavaid teateid ülikooli inimestele, kelle kohta pole päris selge, mis neid paremini iseloomustab: kas ülaltoodud A. Valtoni mõttetera või statistika kuuletumine neile. 1986. aastal rakendusmatemaatika labori töötajate kaitstud neljast väitekirjast kolm oli statistikasektorist. Et Tartu ajalehtedes pole nendest töödest varem juttu olnud, siis mõne sõnaga lähemalt.

Statistikasektori juhataja **Liina-Mai Tooding** tunnistati filosoofiakandidaadikraadi vääriliseks Valgevene RÜ-s kaitstud töö eest teemal «Sotsioloogilise informatsiooni arvutitöötluse metodoloogilised probleemid» rakendussotsioloogia erialal. Teadur **Imbi Traadile** anti Vilniuse RÜ poolt füüsika-matemaatikateaduste kandidaadi kraad dissertatsiooni «Mitmemõõtmeliste statistikute jaotuste asümptootiline reaksarendamine» eest tõenäosusteooria ja matemaatilise statistika erialal. Teadur **Ruth Ääremaa** sai tehnikateaduste kandidaadi kraadi Moskvas, NSVL TA Juhtimisprobleemide Instituudis arvutustehnika, matemaatilise modelleerimise ja matemaatiliste meetodite teadusuuringutes rakendamise erialal tööga «Monotoonsetel süsteemidel põhineva automaatse klassifitseerimise meetodite väljatöötamine ja rakendamine teadusuuringute andmeanalüüsis».

* * *

● **Kas see on loomulik, et kolm inimest, kes kõik end statistikuteks peavad, tööd eri valdkondades on kirjutanud?**

L.-M. T.: Jah, kindlasti, sest vaevalt küll, et kolmekesi korraga oleks õnnestunud minna ebaloomulikku teed. Matemaatiline statistika pakub peale tema enda arendamise ka huvitavaid rakendusi, mis praegusel juhul vastavalt tehnoloogilise ja sotsioloogilise info töötlusmetoodika seisukohalt lähtudes andsidki sügavama käsitluse võimaluse.

R. Ä.: Täiesti nõus. Mina näiteks kaitsesin erialal, mis kannab nimbrit 05.13.16 ja lubab anda nii füüs.-mat., tehnika-, bioloogia- kui ka keemiakandidaadi kraadi. See on uus eriala, millel tehnikakandidaadi kraadi andmine (koos eriala passi väljatöötamisega) võimaldati Moskva Juhtimisprobleemide Instituudi ühele nõukogule. Seetõttu elasin üle kõik täiesti uuel erialal kaitsmisega kaasas käivad segadused, vaevad ja rõõmud.

● **Mis oli see uus ja põhiline, mille nimel tööd kirjutama asusite?**

L.-M. T.: Põhilisi motiive, miks ma viie aasta eest prof. M. Titma juhendamisel teema kallale asusin, oli asjaolu, et statistilise andmetöötluse efektiivsuse ja korrektsuse probleem tõusis teadusliku uurimisülesandena päevakorrale kogu maailmas. Igapäevane kutsetöö andis põhjust loota ka praktilist kasu. Tööd kirjutades tekkis ühtlasi soodus väline sund oma seisukohtade süstematiseerimiseks ja analüüsiks.

I. T.: Minu töö jääb matemaatilise statistika teoreetilise poole peale. Siin on veel paljugi tegemata, eriti kui pidada silmas mitmemõõtmelisi juhuslikke suurusi ja loobuda eeldusest lähtesuuruste normaaljaotuse kohta. Töös sai välja töötatud sobiv aparatuur mitmemõõtmeliste jaotuste matemaatiliseks kirjeldamiseks ja vastavate reaksarenduste esitamiseks. Rakendused olid aga nende suuruste kohta, mis igapäevases andmetöötluses kõige sagedamini esinevad.

R. Ä.: Juba üsna kaua aega tagasi sai mulle selgeks, et teadusliku uurimistöö andmete korral tuleb klassifitseerimisülesanne lahendada nii, et toimuks objektide ja neid kirjeldavate tunnuste samaaegne rühmitamine, lubades seejuures saadud rühmade osalist kattumist. Sellise probleemi perspektiivse ja teoreetiliselt põhjendatud lahenduse leidsin monotoonsete süsteemide teooriat kasutades, seejuures õnnestus üht-teist uut tõestada ka monotoonsete süsteemide eneste kohta.

● **Matemaatiline statistika on üks neid väheseid matemaatika harusid, mis osutub vajalikuks kõige erinevamates teadusharudes. Kas on midagi muutunud või muutumas?**

L.-M. T.: On märgata mitmeid statistilist lähenemisviisi puudutavaid muutusi, kuid sellega seoses ka uusi probleeme. Esmalt nimetaksin statistilise andmetöötluse väga intensiivset levikut. Kui kümnekonna aasta eest rakendati statistikameetodeid vaid valitud erialadel, siis praegu on nad muutunud mikel aladel, kus kasutatakse emvaldavaks uurimismetoodikaks enapiirilisi andmeid. Nii on ülikooliski vaid üksikuid kateedreid ja laboreid, kellega meil poleks sel alal koostööd, ükskõik kas siis teadurite, dissertantide või üliõpilaste kaudu. Siit kerkivadki üles andmeanalüüsi metodoloogia küsimused.

Kui käibele tuleb senisest rikkam sotsiaalne statistika, siis selle korrektseks kasutamiseks on hädavajalik süvendada analüütilist andmekäsitlust, tagada senisest kõrgem infokultuur, muidu võib tulla kasu asemel hoopis kahju. Analoogiline on olukord arvutibaasi laienemisel. Kui personaalarvutite tulekuga ei kaasne metodoloogiliselt kaitstud statistilist programmvara, siis võib karta isegi andmetöötluse taseme teatavat langust.

Oluline uus moment seisneb suurte statistiliste andmetöötlussüsteemide põlvkonnavahetuses. Loomisel on nn. ekspertsüsteemid, kus andmeanalüüs sisaldab intellektuaalse programmvara elemente. Arvuti lahendab ülesannet kliendi juhtimisel, kuid kasutab suuremal või vähemal määral ka teatavat omaenese «tarkust».

Need kõik on köitvad ja perspektiivsed edasise tegevuse valdkonnad.

* * *

Neile kolmele daamile tahaks aga soovida edu edaspidiseks. Nende teadust ei saa mõõta ainult isikliku huviga ja uute tulemustega, vaid see määrab paljuski empiiriliste uurimuste taseme ja näo ülikoolis. Kõrvalseisjale ei jää märkamatuks tõsine üleliiduline ja rahvusvaheline huvi nende töö vastu, mis lubab loota, et praegu me ei pruugi selle taseme pärast muret tunda.

TÕNU KOLLO

Kes valib tervise?

Ülikooli arstipunkti seinal ripub tagasihoidlik teade: apteekides on müügil ravim, mis aitab ebameeldivast suitsetamise kombest vabaneda. Ravimi nimi on gamibasiin («Gamibazin»), ta näeb välja nagu närimiskummi. Neli ja pool rubla maksev karp sisaldab 30 nätsu.

● **Arstipunkti juhataja AIJA LANDÕR, kas imerohi aitab alati?**

«Ei, imerohi see küll ei ole. Kõigepealt on ikka vaja tugevat tahtmist suitsetamisest vabaneda, ravim on vaid abivahend.

Gamibasiin toimib umbes samuti nagu antabus alkoholismi ravis. Ta sisaldab aineid, mis muudavad suitsetamise inimesele vastikuks — peale paari mahvi tõmbamist hakkab nii halb, et kaob igasugune soov edasi tõmmata. Hiljem kujuneb juba refleks — ka ilma nätsuta tundub tubakaving vastik.»

● **Alguses on vist üsna raske valida, kas pista suhu gamibasiin või hoopis sigaret...**

«Jah, iseloomu peab olema, ilma selleta pole tulemusi. Arst muidugi aitab igati kaasa: sisendab, et suitsetamine on ebameeldiv, et patsient soovib sellest vabaneda jne. Selgitustööl on siin tähtis osa. Enamik gamibasiini kasutajaist said suitsust vabaks, sest retsepti küsimine ise näitab juba tõsist soovi.

Tähtis on ka õhkkond, milles inimene elab. Näiteks üks noormees jättis haiglas olles suitsetamise maha, sest tal polnud seal mitu nädalat võimalust ühtki sigaretti tõmmata.

Hiljuti ilmus lehes kuulutus, kus mittesuitsetav noormees otsis korterit. Juhuslikult tunnen teda — tegu on kange suitsumehega. Mine tea, võib-olla saab korter selleks stiimuliks, mis pöörab poisi karskete eluviiside juurde.»

Paistab, et tudengite seas on seda suitsuvaba õhkkonda üsna vähe leida...

«Tõepoolest, üliõpilased suitsetavad palju. Ja see on väga halb — lisaks sellele, et nad õhku rikuvad, tekitavad suitsetajad koledasti mustust, pilluvad konisid maha jne.

Eriti halb üllatus oli minu jaoks Leningradi mnt. 25 ühiselamus tänavu vastuvõetud otsus: suitsetada tohib ainult tubades. See ei kõlba ju mitte kuskile! Tean näiteks tuba, kus kolm poissi suitsetavad, neljas aga mitte ning tal on pealegi astmaatiline bronhiit. No mida ta peab tegema?

Välismaal peavad tudengid mitmes kõrgkoolis juba sisseastumisel andma allkirja, et nad ei suitseta. Ka meil olevat Moskva Pedagoogiline Instituut tubakavaba. Miks mitte ka TRÜ?»

Kas gamibasiinile on ka vastunäidustusi?

«Noorte puhul praktiliselt mitte. Aga niisama seda ei saa, enne tuleb meie arstipunktist retsept võtta.»

Niisiis, austatud tudengid — kes valib tervise?

ENDEL REEPSOW

Kilbiga või kilbil?

kõlas vanade roomlaste legendaarne küsimus.

Ent olgugi et tollest ajast on tänaseks paljugi inimeste väärtushinnangutes muutunud, nihkunud ja asendunud, on küsimus oma põhiolemuselt jäänud siiski samaks.

Puudutab asi kellegi au või ehk siis taset, mis selle viimase omakorda määrab, on igaühel, mida kaitsta, mille eest väljas olla.

See on see «midagi», mis kohustab ka siis, kui KEEGI ei sunni.

Ei tea muidugi kindlalt väita, kuid enam-vähem taolised võisid olla need mõtted, millega 21. septembri õhtupoolikul 34 üliõpilast ning mõned õppejõud «Tšaikast» Tartu raudteejaama perroonile astusid.

Tulid nad aga Riiast, Vilniusest, Kaliningradist, Grodnost ja Gomelist. Tulid selleks, et esindada oma ülikooli ja koos sellega ka midagi enamat.

Nad saabusid Tartusse võistlema esimesele tsonaalsele ülikoolidevahelisele olümpiaadile. Võõrkeelte olümpiaadile. Täpselt 18 «inglast» ja 16 «sakslast».

Ainsana jäid saabumata Minski Riikliku Ülikooli tudengid. Mis teha, kui põllumajandus oma nõuab! Vaatamata sellele, et täisvõistkonna väljapanek mõlemas keeles ei oleks nõudnud enamat 3-st inimesest.

Siinkohal tahaks ära mainida, et ka Tartul oli esialgu võistkonna kokkusaamisega tõsiseid raskusi. Võistlejaid leidus, aga nagu tavaliselt, nii loeti ka sel sügisel töökohustusse saadetavaid hingi. Lõpuks jõuti siiski kompromissile... olgugi et osalejate poole pealt vaadatuna mitte just kõige paremale.

Võõrkeeleolümpiaad tähendas, et kõrvale olid jäetud vastavate keelte erialatudengid. Ning kuna kogu toaline üritus toimus üldse esmakordselt, polnud kellelgi kedagi ega midagi karta peale viimaseks jäämise.

Külalised ja võistlejad majutati vanasse heasse Pälli ning järgmiseks hommikuks oli esimene tulemus käes. Küüniline repliik: «Kas siis eestlased ennast ei pesegi?!» oli küll tugevasti üle vürtsitatud, kuid siiski mitte ilma kurva tõeterata meie ühikate soojaveemajanduse kohta. Ju siis igal pool ei olda veel selliste (pisi)asjadega ära harjutud. Ometi jäi enamik kohalesõitnuid neile pakutud ulatusliku programmiga hästi rahule.

23. september oli lõpuks see päev, mil igaühel kõik mängu tuli panna. Iseenda ja oma ülikooli eest.

Vahelduseks natuke arve, päris huvitavaid: 34 võistleja hulgas oli 23 neidu ja 11 noormeest. Kõige rohkem võistlejaid õppis III kursusel. 10-l tudengil oli matrikli keskmine hinne «5». Kõige rohkem oli 21-aastaseid võistlejaid — 10. Vanim võistleja aga 25-aastane.

Olümpiaad ise koosnes nii inglise kui ka saksa keelt voorkeelena õppivate üliõpilaste jaoks kahest voorust.

Esimese poole moodustas kirjalik test. Ainuoige sõna leidmine lünka nelja vormiliselt ja tähenduslikult sarnase sõna seast eeldas nii grammatika head tundmist kui ka eelnevat tutvumist kas saksa või inglise keelt kõnelevate rahvaste kultuurilis-ajaloolise taustaga. Aega 60 lünga täitmiseks täpselt 30 minutit.

Etteantud teksti raskusest kõneles seegi, et näiteks saksakeelse konkursi esimeses osas oli parim saavutus (Anita Kurvits, ei III) üksnes 51 punkti.

Kohe järgnenud teises voorus pandi pearõhk keele leksikaalsele valdamisele. Kuue minuti vältel võis tutvuda ühe masinakirjalehe pikkuse tekstiga, ümberjutustuseks jäi aega kolm minutit. Selle vältel oli komisjoni, kuhu kuulus igast osavõtnud ülikoolist üks esindaja, hindamise all a) sisu mõistmine ja selle edastamise täpsus, b) rääkitava keele grammatiline puhtus, c) foneetika ja d) esineja isiklik arvamus käsitletud probleemist. Iga komisjoniliikme käsutuses oli 15 punkti, kusjuures läks (nagu spordiski) parim ja halvim maha. Seega oli siingi maksimum 60 punkti.

Ometi ei saanud ilma inetute intsidentideta. Nimelt apelleerisid ühe võistkonna esindajad sellele, et üks vastasvõistlejatest olla kahe vooru vaheajal tutvunud teises osas jutustamisele tuleva tekstiga. Kõigile teistele peale protestijate jäi arusaamatuks — miks oleksid küll Läti esindajad, kelle tekst hommikusel žürii nõupidamisel heaks kiideti, pidanud seda oma konkurentidele näitama? Muidugi, pimedas paistavad kõik kassid hallid ja vaheajal, mil abimaterjalide kasutamine oli lubatud, kõik trükitud lehed ühtviisi kahtlustäratavad. Aga ikkagi, mine sa neid baltlasi tea...

Ent vaatamata kõigele oli žürii kella poole neljaks niikaugel, et šifrid, mille all vastused hindamisele läksid, inimnimedeks tagasi moondada. Tulemus, mis selgus, oli järgmine:

inglise keel: I Romanas Narevičius 110 punkti (Vilnius, füüs. IV), II Priit Ennet 109 punkti (Tartu, füüs. I), III Anneli Lepik 106 punkti (Tartu, maj. III);

saksa keel: I Tarvi Talv 102 punkti (Tartu, žurn. II), II Anita Kurvits 100 punkti (Tartu, ef. III), III Asta Sidlauskaite 98 punkti (Vilnius, kaub. ök. III). Lisame veel, et üldse oli võimalik saada 120 punkti, mõlemas keeles.

Võistkonnaarvestuslikud üldvõidud jäeti koju:

inglise keel: **I Tartu (Priit Ennet — Anneli Lepik, Baldur Kubo — mat. II)**, II Vilnius, III Riia.

saksa keel: **I Tartu (Tarvi Talv, Anita Kurvits, Külli Seppar e. f. II)**, II Vilnius, III Riia.

Parima külalisvõistkonna eriauhinna teenis välja Vilniuse Riiklik Ülikool, kuid pidulikul lõpetamisel ei jäänud päris tühjade kätega keegi.

Lõpetuseks tahaks tänada kõiki neid, kes TRÜ võistkonda selleks võimete võrdluseks ette valmistasid. Saima Peikerit (inglise keel) ja Siiri Raitarit ning Kersti Reppot (saksa keel).

Kahe aasta pärast pannakse taas (võõr)sõnapiigid vastamisi. Kus? Seda veel täpselt ei tea.

«Kilbiga või kilbil?» küsisid vanad roomlased. Sedapuhku kilbil.

ADRIAN ARNESSEN

Fair play. ARVO VIILUPI foto

Ülikooli Muinsuskaitse Selts alustas

Meie rahva ajalugu on pikk. Oleme üks Euroopa vanimaid rahvusi, elame ühel paigal juba viis tuhat aastat. Esivanemate põlvkonnad on pärandanud meile muinaspõllud ja külad, kalmistud ja hauad, jutud ja pärimused hoidmiseks, austamiseks ja tulevastele põlvedele edasiandmiseks. Meie muististe praegune olukord vajab aga kogu rahva hoopis enamat tähelepanu.

«Muinsuskaitse ei ole luksus, vaid paratamatus,» nenditi ka 23. septembri õhtul ülikooli keemiahoone ringis, kuhu oli kogunenud üle veerandtuhande muinsuskaitsehuvilise. TRÜ juurde loodi **Akadeemiline Muinsuskaitse Selts.** Valiti teaduskondi esindav seltsi volikogu ning kinnitati ametisse praktilist tööd juhtiv kesktoimkond.

Oleme üks väheseid Euroopa rahvaid, kes saavad oma maa ajalugu õppida vaid fakultatiivtundides. Sellest tuleneb vajakajäämine meie mineviku tundmises, teadmised muinsustest on aga enam kui kasinad. Inimene näeb ja oskab hoida ainult seda, millest ta midagi teab. Seepärast on praegu seltsi üheks põhiülesandeks oma liikmeskonna harimine ja teadmiste levitamine ka laiematele rahvahulkadele. Selles osas on väga tänuväärne ülikooli parteikomitee sekretäri Paul Kenkmanni ettepanek tutvustada muinsuskaitse aluseid kõikides teaduskondades.

Oluliseks töölõiguks saab ajaloolise traditsiooni kogumine. Liialt kaob koos meie vanavanematega mälestusi ja fakte aja- ja kultuuriloost. Kaugeltki kõik pole veel tehtud ülikooli ajaloo jäädvustamisel. Tähelepanu väärib ka lähim minevik.

Palju jääb teha kultuuritegelaste mälestuste jäädvustamisel. Tänu ülikoolile on Tartuga seotud mitmete rahvuste haritlasi. Seega saab muinsuskaitsel olla internatsionalistlikus kasvatusöös kaugeltki enam kui formaalne tähendus.

Konservaatoritele ja arheoloogidele on senini nõu ja jõuga alati abiks olnud muinsuskaitseliikumise üks eestvedajaid dots. Tullio Ilomets. Loodud seltsi üheks töösuunaks saab samuti muististe konserveerimine ja restaureerimine ning abi andmine ka teistele klubidele nendes küsimustes. Näiteks keemikute ja bioloogide pakilist abi vajab Ajaloo Keskarhiiv, kus ülimalt halbades hoiutingimustes on hävimisele määratud sajanditevanused dokumendid.

Kõikide muinsuskaitseklubide põhitööks on talgud ajaloo- ja kultuurimälestistel. Seda töölõiku ei jäta arvestamata ka TRÜ-s loodud Akadeemiline Muinsuskaitse Selts. **Esimene tööpäev on kavandatud meie nimekate kultuuritegelaste matmispaigal Uue-Jaani kalmistul 11. oktoobril.**

Loodame, et enamik meie akadeemilise pere liikmeid leiab võimaluse muinsuskaitsetegevuses abiks olla ja kaasa lüüa endale meelepärases töölõigus.

Kesktoimkond

Janis Joplin

... oli tüüpiliste Ameerika keskklassi vanemate tütar. Vanemad olid tema tuleviku eeskujulikult ära planeerinud: sõnakuulelik tüdruk pidi edukalt kooli lõpetama, omandama ülikoolidiplomi ning abielluma... Ainuke, kellega seejuures ei arvestatud, oli Janis, kes polnud sugugi nii sõnakuulelik, kui seda oleks temalt oodatud. Juba lapsena olid tal oma päritolu kohta omapärased sümpaatiad: talle ei meeldinud mitte **Connie Francis** ja **Pat Boone,** vaid hoopis mustade muusika — bluus. Janis oli võlutud kantribluusi lauljast **Leadbellyst** ja **Bessie Smithist.** Hiljem, kui Janis Joplin oli juba kuulus lauljatar, püstitas ta koos Philadelphia neegrinaistega hauakivi bluusikuninganna Bessie Smithi viimsele nimeta puhkepaigale.

Kooli lõpetamisega tuli Janis veel toime, siis aga algas tema möllukas elu. Ta õppis ka natuke ülikoolis, suurema osa ajast aga sõitis juhuküüdiga maad mööda ringi. Teeninud leiba juhuslike töödega, hakkas ta koos ühe folktrioga kõrtsides ja baarides laulma. 1966. aastal sai Janis Joplin San Francisco rockgrupi **«Big Brother and the Holding Company»** liikmeks. Esmakordselt seisis ta laval bändi ees ning kõrvulukustav võimendus paiskus tema peale. Et sellele vastu panna, pidi ta muutma oma laulustiili ja esinemisviisi: *«Ma ei tea, mis juhtus. Ma oleksin nagu plahvatanud. Ma ei ole mitte kunagi varem niimoodi laulnud. Varem seisin vaikselt ja laulsin lihtsalt, aga kui sa seisad rockbändi eesotsas, siis kogu tema rütmi ja jõuga ei saa enam nii laulda. Sa pead laulma valjusti ja pööraselt liikuma. Ei tea enam, kuidas ma veel muidu peaksin esinema. Olen püüdnud end rahulikuna hoida ja mitte karjuda, kuid olen juba kaasa haaratud.»*

Janis Joplini elu on kujutatud kui «eksalteeritud jahti lava, voodi ja Bourbon-Whisky vahel». Ta oli biitmuusikute filosoofia — ela intensiivselt, armasta tormiliselt ning sure noorelt — kehastus. Selle ja kogu oma ohjeldamatu vokaalstiiliga, milles kogu laulu ajalugu pea peale pöörati, esines ta hipigeneratsiooni eeskujuna ja rockmuusika vaieldamatu kuningannana.

1970. aasta suvel sõitis Janis Joplin Texasesse kodukohta Port Arturisse klassikokkutulekule, et sealsetele väikekodanlastele oma kuulsust demonstreerida. Tema välimus oli ülimalt kummaline: juustes kandis ta siniseid ja roosasid sulgi, oli riietatud purpurpunasesse ja valgesse, jalas kullaga tikitud sametsandaalid, tema küljes rippus tohutul hulgal kette, sõrmuseid ja käevõrusid. Janis arvas, et saab hiilgava triumfi osaliseks, aga ta oli vaid võõras, keda konservatiivsed väikelinlased põlgasid kui neegrite armastajat.

Janis Joplin oli üks vähestest naistest omaenese bändiga ning ta tundis oma tööd. Ta oli õppinud mänedžeride trikke tundma ning oskas määrata, mis toimus lava peal ja taga. See, et ta ühel kontserdil Floridas pidi maksma 200-dollarise rahatrahvi, sest oli oma etteaste ajal kasutanud ebasündsaid väljendeid, see ei pannud teda eriti muretsema. Oli lihtsalt vältimatu, et ta oma ärritavate žestide ja sõnadega puritaanlikes väikekodanlastes pahameelt tekitas. Aja jooksul hakkasid ta kontserdid üha rohkem sarnanema hasartmängule. Üks kahest — kas ta ajas publiku jalule grandioosse showga või tema kuulajad vaatasid hämmeldunult lavale, suutmata taibata, miks väikest kasvu vormikas lauljatar nii palju vaeva näeb. Nad leidsid selle olevat naeruväärse ja vähehuvitava. Lüüasaamisi ei suutnud Janis Joplin aga välja kannatada, need viisid ta raevu ja depressiooni. Ta ei suutnud kaotustesse ükskõikselt suhtuda. Ravimiks igat liiki murede ja hädade vastu tarvitas ta alkoholi ja uimasteid. Janis Joplin suri 27-aastaselt 4. oktoobril 1970 ühe Los Angelese motelli toas liig suure heroiiniannuse tõttu. Kuid tema võrratut lauljatalenti pole nüüdki unustatud.

PEKKA ERELT

Aeg tegutseda

Oleme taas koos ja vaja vanad asjad ära lõpetada. Juttu tuleb endisest EÜS-i majast. Eelmisel kevadel esitatud ekspertarvamused **(M. Laar ja R. Kivi)** olid üsna selged — kultuurieetika seisukohalt on hoone praegune kasutusviis ebasobiv. Asja asuti lahendama. Üliõpilaste ametiühingu I konverentsi otsuses oli püstitatud ülesanne «rajada ülikooli kultuurikeskus Gagarini t. 1 majja». 17. aprilli «TRÜ» teatas lubaduse: «Halduprorektor Vello Peedimaaga on kokku lepitud, et mitmepoolne (üliõpilaste osavõtul) töögrupp hakkab asja kohe uurima ning tulemused peavad selguma veel sel kevadel.» Nõnda siis lubati-loodeti.

Kui prorektori poolt on mingi komisjoni ka moodustatud, siis asja algatajaid sellesse igatahes kaasatud pole. Siit-sealt on meieni jõudnud vaid alljärgnev informatsioon:

I. Partei linnakomitee esimene sekretär suges TRÜ komsomolikomiteed ühel kevadisel koosolekul selle eest, et nemad ei algatanud Gagarini t. 1 maja küsimust. Loeme siit välja: a) probleemi olulisuse parteikomitee jaoks; b) piiri tõmbamise komsomolikomitee ja teiste üliõpilaste vahele.

2. Endises EÜS-i majas hakkavat paiknema ülikooli Teadlaste Maja. See ettepanek on üliõpilaste taotlustele juba üsna lähedane. Aga asja parema lahendamise huvides: a) Tartus on olemas modernne Inseneride Maja, kuhu loodi mõni aeg tagasi ka humanitaarsektsioon; b) akadeemilisi teadusüritusi on võimalik korraldada auditooriumides või aulas, aga rahvatantsu- või kitarrimänguproovi seal ei tee; c) oma spetsiifikalt sobiks Teadlaste Majaks palju paremini Lai t. 36 peagi EPA agronoomiateaduskonna käest vabanevad ruumid (nende ruumide selline kasutus on ka linna arhitektuurimälestiste kaitse inspektsiooni soovitus) või Lui stiilis Struve t. 4 asuv maja, esimene Venemaa Theater Anatomicum.

3. Endist EÜS-i maja ei saavat üliõpilastele anda. Tegu olevat ideoloogilist laadi põhjustega... EÜS kui kodanlik organisatsioon jne. Leiame, et oleks aeg üle saada sellest sini-must-valge kompleksist. Meil tuleks praegu teha kõik, et täielikult rehabiliteerida ja läbi uurida see eesti vaimuelus nii olulist ja ainukordset rolli mänginud tudengiühendus. Brežnevistlik hirm istub veel nii mõneski liig sügavalt sees. Raputatakse mõistvalt päid: «Saate isegi aru, EÜS ju...»

Võime siiski õnnelikud olla, et suur hulk EÜS-i liikmeid on oma elus olnud palju vaimutervemad kui tänased pearaputajad. Loetleme lihtsalt üksikuid väljapaistvaid seltsiliikmeid: **J. Hurt, J. V. Jansen, V. Reiman, J. Tõnisson, K. A. Hermann, O. Virkhaus, H. Treffner, K. Menning, L. Olesk, J. Kõpp, P. Põld, H. Koppel, G. Suits, J. Semper, H. Kruus, A. Lüüs, F. Linnus, J. Mark, G. Ränk, S. Talvik, A. Tuulse, A. Saareste, J. Saarma, J. Reinet, J. Kross** jpt. Muide, juba kolm Tartu ülikooli rektorit on siin nimekirjas.

4. Maja tahtvat endale saada «Valhalla»-sõpruskond. Tõsi, üks ruumisoovijaid oleme ka meie, ent eesmärk on koondada sinna kõik, kes rohkem kui «Seitsmendast meelest» ja spordipidudest peavad lugu meie rahva püsiväärtustest — teadusest, kunstist, kirjandusest.

5. Maja vabastatakse tudengitele siis, kui valmivad uued ruumid kehakultuuriteaduskonnale. Millal see toimub, seda ei osata veel umbeski öelda. Täiesti põhjendatud on kartus, et siin hakkab tööle vana skeem: uus maja valmis, ei mõeldagi endisest loobuda, leitakse põhjus oodata uusi ja uusi lisaehitisi. (Vastavaid näiteid võib Tartu linna viimase aja praktikast tuua mitmeid.)

See, et üliõpilastel tuleb määramata ajani oodata kehakultuuriteaduskonna hoone valmimist, olevat nüüd meieni jõudnud andmete põhjal ka lõplik otsus. Mitu ja milliseid organisatsioone esindavad isikud selle otsuse tegemise juures oli, pole teada.

Paar rida ajalehest «Edasi» näitavad üsna selgelt, kuivõrd võõrandunud (vaatamata kehalise kasvatuse tundidele) tunnevad üliõpilased hetkel end sellest majast olevat: «Näiteks eelmisel õppehooajal nõudsid «Tarkusehambad» tudengitele **tagasi** Eesti Üliõpilaste Seltsi maja.» (sic!)

Põhimõttelisematel küsimustel peatume edaspidi, aga ootamise ajad hakkavad otsa saama.

VALHALLA

Hall hunt ehk susi (canis lupus l.)

Cum quo dum pascua lustro, ecce lacu medio sacrorum nigra favilla ara vetus stabat, tremulis circumdata cannis.

Ovidius

*Tulin Tallinna ekskursioonibussilt Vasknarva maantee juures maha. Hakkasin jala Kurtna poole astuma, seal pidi meie geobotaanika praktikum toimuma. Seljakott pendeldas turjal, kui mööduvatele autodele aeg-ajalt viipasin. Ootamatult märkan: teisel pool teed silkab jänesepoeg. Õrna loomakest jäin huviga vaatlema. Tüvepikkus umbes 25 sentimeetrit, kõrvad pikad, mõlajad, kuid teritunud tipuga ja otstest mustaks värvunud. Silmad nööpjad. Üldvärvus hall — hall hunt ehk susi (*Canis lupus *L.). Aah! Tagajalad pikad ja lihaselised, esijalad lühemad, käpad varustatud tugevate küünistega. Hall hunt ehk susi (*Canis lupus *L.)!! Jalamaid assotsieerus pilt «Jahimehe käsiraamatust» loetuga. Esihambad pikad ja tugevad, saba pikkus 10—12 sentimeetrit, püstine, rinnakorv hästiarenenud, külgedelt kokkusurutud. Appi! Hall hunt ehk susi (*Canis lupus*)! Vinnasin raske seljakoti ühe ropsuga turjale ja panin lähima bussipeatuse poole jooksu. Tagasi ei julgenud vaadata. Ometigi teadsin, mis mu selja taga toimus. Algul vastassuunas lipanud hunt pööras mu kohkumust nähes ümber ja hakkas mind kuulmatul sõrgil jälitama. Eks aimanud ta minus kerget saaki. Jooksin lõõtsutades, hundi kuuma hingeõhku oma kuklal tundes. Kopsud pahisesid. Õnneks hakkas eemalt Kose bussipeatus paistma. Võisin juba kergendatult hingata. Jõudnud bussipeatusesse, hingasingi mitu korda sügavalt sisse ja taastasin endise südamerütmi. Selja taha piiluda ma siiski ei söandanud. Tegin hoopis näo, nagu uuriksin süvenenult bussiaegu Kuremäele, kuigi mul kellaajast aimugi polnud. Hunt aga mu selja taga, julgemata tulla 20 meetrist lähemale, kõndis närviliselt edasitagasi, koonul viril irve, ila suunurkadest tilkumas. Kujutlesin hästi ta kõhklusi. Nüüd nägi ta vist, et minuga pole enam midagi peale hakata — päästev bussipeatuse post ju siinsamas kõrval. Polnud enam mõtet passida, tarvis mujale minna saaki luurama.*

*Vaatasin ringi. Susi oligi läinud. Parema jala juures kasvas midagi. See oli rohttaim. Oisik liitsarikas. Sarikate kiired ebavõrdsed. Juure läbimõõt 1,2 sentimeetrit — metsporgand (*Daucus carota *L.). Mudisin näppude vahel kukersiiditükki. Kaevandus ju siinsamas, vaevalt kilomeeter eemal. Raskelt koormatud autodest pudeneb pidevalt kukersiiditükke teele.*

ILLAR PATA
PEEP MÄNNIL
MALEV TOOME foto

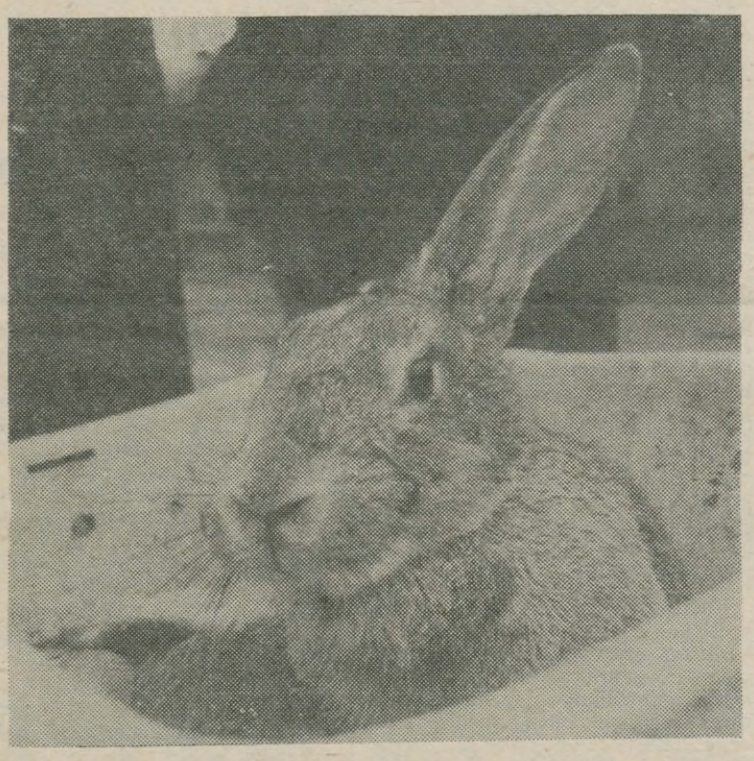

Ühiselamu neetud öö

N. V. Gogoli mälestuseks

Raekoja kell on löönud kõik, mis talle antud ja košmaarid pääsevad lahti oma võidunud puurest. Nende näljane ila tilgub vereimejate putukatena voodeisse, kuhu inimlapsed on pagenud unest pääsemist lootma. Putukate hammustused jätavad järele inetu punase paistetanud kubla, mis sügeleb.

Košmaarid võtavad tuhandeid kujusid, et vaevata kõiki meeli. Halvavad ebamaised hääled itkevad lõpmatus agoonias või täitmatus kires, kuid hullumeelsete kõrisid ei sule keegi. Raudtorudesse on pugenud koputajad, kes teevad seal unnates ja tagudes põrgulärmi.

Erepunane valgus pimestab silmi ning isegi läbi õuduses üle pea tõmmatud teki värvitseb ta leegikuma.

Tuba saab täis salapäraseid sahinaid, mida hing kinni pingsalt kuulatelled. Sääl liiguvad väikesed jäledad nahksed külma ihuga loomad, kes oma tiivukönte vastu mööblit löövad ja sealjuures halevõikalt kiitsuvad... Kostab teisigi tontlikke helisid — tümp-tümp-tümp-sahh-mürts-pahh-kobaki liiguvad koletud jalgadest tühjad rasked puukotad.

Silmamunad tungivad õuduses teki all pääluu seest välja, nii et neid sõrmiga kinni tuleb hoida, muidu veerevad nad põrandale hirmsaile loomile. magusaks roaks. Kuid vaevalt päästnud veel järgmise hommikuni oma nägemise, vapustavad südant metsikud rasked hoobid ukse pihta. Mõistus läheb hetkeks segi, kui hoobid lakkavad ja uksetagune maailm hakkab sosinal kavalusega proovides kõiksugu hääli tegema, mis isegi tuttavad võivad näida. Piinatud mõistusele jäävad nad ometi kummituslikeks ja vaibuvad lõpuks solvunud niutsatustena.

Närid kivikõvaks kuivanud leiba kui sissemüüritud patune munk. Vaevaga hammustet tükk veel alles suus ligunemas, kui hingamist hakkab matma ilge hais, mis tuleb koridorist. Tormad ja teed lahti kõik oma kambri aknad, aga lehk ei kao, halli kihina on ta kleepunud koridoriseintele ja ajab sealt oma aurusid. See on lohe oksest tehtud värv.

Juba tahad ise põgeneda ja avad värisevi käsi ukse. Juba paari sammu järel märkad koridoris elutseva varjulooma tumedat siluetti. Varjuloomadel on ainult üks pisike hõõguv silm, mis aeg-ajalt liigub siiasinna ja sealjuures eritavad nad suitsu. Varjuloom on täiesti rahumeelne ja isegi hale, sest vahetevahel, kui hästi tasa olla, ohkab ta naisterahva häälega.

Kohe kohtad palujat — ta küsib sinult kolm rubla ja vaatab anuvalt otsa. Raha ei ole ja sealsamas kohas 1000 aasta eest maa alla vajunud loss jääb needusest päästmata. Paluja ise ilmub maa peale juba kas järgmine päev või järgmine nädal, aga siis võib-olla kohtab teda mõni teine. Igatahes pole talle keegi veel abistavat kätt ulatanud. Ja me vast ei saagi lossi avaras ruumes end kunagi sisse seada.

Eksid kööki ja huulil sureb karje, sest pliidil üha keevad kannud näivad varjavat inetut saladust. Eal ei näe neile kedagi järele tulevat ega eal pole neid keegi toomas. Ise otsustavad nad oma saatust tahmunuina ja valumulles oiates.

Jõuad rõdule ja näed, kuidas nõidusväel avaneb mõni aken ja nähtamatud käed heidavad sealt alla sajandite pahisevat solki.

Üks mees kui kõigi joomarite võrdkuju on roomanud või pressitud otsapidi põranda ja radiaatori vahele. Ta mustad juuksed läigivad rasvast otsekuî siud.

Imeilus õrn neiuhääl laulab harvadel vaikusehetkedel ja see mõjub kui kurblik vangistatud kaunitari järelehüüd armastajale, kes on nõnda kaugel, et vaevalt teda iial otsima saab tulla.

Nüüd on paras aeg WC-sse põigata. Eesruum on üksainus läikleva veepinnaga tiik, millest on üle mõned pehkinud lauad. Ja juba tõusevad vee alt tumedast sügavikust vahakarva valged käed ja püüavad haarata rõivaist. Judisedes tõmbad kabiinis vett.

Põgened oma tuppa tagasi. Seal näib olevat rahulikum. Pimeduses põrkad vastu kappi. Tõstad pilgu ja näed kuuvalguses üksteise kõrvale laotud nõiaraamatuid. Igas lugemata arv sõnu ja lausumisi, õpetusi vaimude väljalaskmise, aga mitte ohjeldamise tarvis. Raamatute kirjatud seljad on täis ülbet hirvitust, sest nemad on sõltumatud ning nende üle ei saa võimust. Ikka on neil mõni maagiline pisiasi vaid oma teada. Isegi raamatute kirjutajad on kaotanud võimuse nende mõjujõu üle, raamatud on saanud iseseisvaiks. Raamatuselgade tähekirjad siratsevad kalgilt kui soede silmad metsas.

Päev liigutab end juba taevas. Järsku hammustavad õelad tirinad kuulmeisse, raputavad kui kukrutäis vaskraha. See on õeluse enda ebaloomulikult mustanumbrilise valgega silm.

Kalk heledus täidab toa — kõik on lõppenud.

IMBI ERNITS

LOENGUD IMMANUEL KANTIST

Filosoofia kateedri külalisprofessor dr. Eberhard Günter SCHULZ Duisburgi ülikoolist (Saksamaa LV) kõneleb neljapäeval, 8. oktoobril k. 14—16 ning reedel, 9. oktoobril k. 16—18 ülikooli raamatukogu auditooriumis 202 saksa keeli teemadel

«Immanuel Kant's Kritik der reinen Vernunft» ja **«Der kategorische Imperativ bei I. Kant.»**

Saksa filosoofia huvilised teretulnud!

Filosoofia kateeder

ANTROPOLOOGIA SEKTSIOONI KOOSOLEK

Anatoomide, histoloogide ja embrüoloogide seltsi antropoloogia sektsiooni koosolek toimub 8. okt. kl. 18 zooloogia kateedri auditooriumis (Vanemuise 46).

Päevakord: J. Aul — meenutusi õppereisidelt välisriikidesse; L. Heapost — ülevaade eestlaste vereseerumite jaotusest; jooksvad küsimused.

Sektsiooni juhatus

EÜE-SEKTOR

Teaduskondade sektorite juhatajad ja teised asjahuvilised! Tuleme komsomolikomiteesse kokku 5. okt. kl. 16. Arutame EÜE-õhtu korraldamist.

ALMANAHHI

on võimalus veel **järgmise nädala jooksul** töid esitada. Kiirustage!

AULAS

«C-duurist C-duurini». Esmasp. 5. okt. kl. 19 mängib 11-aastane Moskva pianist **Polina Ossetinskaja.** Pääsmed müügil 1 tund enne algust.

KLUBIS

Eesti NSV Riiklik Noorsooteater 11. okt. kl. 14 ja 19 **«Preili Julie».**

12. okt. kl. 19 **«Sajandi armastuslugu».** Kollektiivtellimused tel. 3 47 00, 5. okt. kl. 11—13 ja 16—18; üksikmüük 8. ja 9. okt. kl. 16—18 TRÜ klubis (ruum 207) ja 1 tund enne algust.

Laup. 3. okt. kl. 21 **diskoprogramm «Müstiline...».** Kuulamiseks **Jennifer Rush.** Avatud kelderkohvik. Kaasa üliõpilaspilet!

AUS VÕTJA

Külalisel, kes käis Pälsoni 23 ühiselamus ja võttis kaasa 1. korruse **dušikardinad,** palutakse need tagastada.

SÜGISPÄEVAD!

Sügispäevade orgkomitee tuleb kokku 8. okt. kl. 17.

LAUATENNIS

Kõigil soovijail on võimalik mängida lauatennist teisipäeviti ja neljapäeviti kl. 19.30—21 Magasini 3/5.

SUVEMULJEID JAGADES

*

Olen üle nelja viisaastaku vana. Aga selgub, et ei tunne veel üldse elu. Lihtne maapoiss olen. Seni arvanud, et kõik mis mu ümber, ongi kogu Eesti. Et õpin Tartus õpetajaks ja lähen Tallinnasse tööle. Peab vist veel aru pidama.

Pealinnast jäid mulle kõige rohkem meelde bussid. Sellepärast, et mul tuli kuu aega hommikul ääre-linnast keskusesse saada. Esimesel nädalal kulus selleks ligi kaks tundi. Justkui mu kodust Tartusse. Zagorodist loksus tsentrisse üle kümne bussi. Ükskõik millisesse istusin, ikka — appi! — paari peatuse pärast keeras ta end jumal teab kuhu. Esimestel nihu läinud turneedel ei saanud kohe arugi, et vale uulits on. Kogu aeg palju majakolakaid ümberringi. Polnud ka kelleltki küsida, kuhu edasi. Mõne ametiasutuse küljes suur — suur teade küll juhatas. Aga need olid kuidagi nagu kaugemad perspektiivid.

Tsentrist tagasisaamisega oli sama lugu. Ükski buss ei kulge sinna-tagasi, vaid sinna-mujale. Õismäele näiteks. Lasnamäele ma õnneks ei eksinud. Lõpuks tabasin ära sõiduriista, mis kindlalt «Viru» juurde jõudis. Esimene päev... Teine päev... Mõistsin, miks enamik inimesi sõites ajalehti loeb. Kui läbi tööstusrajooni kulgedes igal hommikul loed «tööaeg on töö aeg», «au tööle», «sinu linn on sinu kodu», «ellu», «elagu», hakkad nonde iseenesestmõistetavuste tagant mingit tagamõtet otsima.

Sattusin kohe kogemata vanemasse põlvkonda. Nemad lugesid. Nooremad kasutasid tehnikat «šagai-i-slušai», antud juhul «ježai-i-slušai». Lisaks tundsin end ebamugavalt sellepärast, et mul pole teksaülikonda. Ei stone-washed *ega* moon-washed. *Kohatu tunne süvenes, kui selgus, et ma teiste, elegantselt ringikõndivate noortega õieti suhelda ei oska. Ja ka aru ei saa, millest vanemal põlvkonnal küll ringi traavides setkad paisuvad.*

Tundsin end nii üksi. Ah! Nüüd tean, mida tähendab suurlinnaüksindus. Tõesti, aina võõrad inimesed, võõrad stiilid, võõrad keeled. Mõtlesin siis oma kogemuste põhjal, et inimene peab ikka elama seal, kus ta koht. Mitte valele põllumaale ronima. Nagu mina. Paraku oli momendil viga hilja parandada. Istusin vahel «Moskva» ees. Selleks, et end vähemalt inimeste hulgas tunda, kasvõi eemalt nende juttu kuulata, neist aru saada.

Teised minulaadsed istusid korralikult tööl või kodus. Sellest see minu üksindus. Tahaksin väga teada, mida tehakse, mõeldakse, kavatsetakse suurlinnakodudes. Et milliseid lapsi ma lõpeks õpetama kavatsen hakata. Igatahes tuli tuju tšut-tšut... istuda, ütleme. Ronisin sinnasamasse moskvamajja. Sapožnin mängis viiulit. Ettekandja pani mulle nina ette plekilisele linale aurava tassi. Et ma nagunii tellin. Küsisin tagasihoidlikult üht pokaali ka... Äih! Rahakott ei kandnud neid tärne. Muud ei olnud. Muidu joovad ja vähendavad töövõimet. Vaatasin natuke aega, kuis mu mustlastest lauanaabrid konjakit jõid. Enam ei tahtnud õhtul välja minna.

Aga zagorodi tagasi pidin kulgema tipptunnil. Mõnel päeval sai päris nalja. Lugemisest polnud juttugi. Sõitjaid oli nii ülemäära, et uksigi ei saanud kinni panna. Kui selles hõõrumises sageli kaks sobimatut seltsimeest kõhtupidi kokku suruti, sai ülejäänud pressitav mass otsekui härjavõitlust vaadata. Mõne nädala eest läks päris kitsaks ja rahvas bussis eriti tigedaks. Eks siis bussijuht tegi mikrofoni kurvalt häält: «No saage aru — kuus juhti saadetud ehitustöödele, paara bussid on remont, a üks bussijut poeg sündis.»

Uh! Praktilised küll need teksaülikonnad sellises keerulises ent huvitavas situatsioonis.

Kallid sõbrad, koolivennad! Nii hea on olla jälle Taaralinnas! Bussiga ei olegi peaaegu vaja sõita. Kui sõidadki, saad ikka aru, kuhu poole.

SANDER VALLAS

*

Toimetaja kt. INDREK UDE

«TRÜ» Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr 3875.. Tiraaž 3000.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR
Kontrolleksemplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 27 (1499) | Reedel, 9. oktoobril 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

RAHVUSKÜSIMUSEST

Ühiskonnateaduste kateedrite parteiorganisatsiooni 23. septembri üldkoosolekul arutati rahvusküsimuse käsitlemise ja õpetamise ülesandeid. Asjakohase ettekandega esines **dots. Rafik Grigorjan,** kes arvas, et rahvusküsimus eksisteerib nii kaua, kui eksisteerivad erinevused rahvuste vahel.

Sõnavõttudes märgiti, et rahvusküsimus pole mitte ainult teoreetiline, vaid ka praktiline küsimus. Rahvuslik olukord on meie riigis väga terav. Rahvusküsimus pole kaugeltki veel lahendatud. Prof. Johannes Kalitsa arvates on paljude vastuolude põhjused majanduses: kaupade, elamispinna defitsiit. Paljus on süüdi bürokraatlikud vead juhtimises. Prof. Mihhail Bronštein rõhutas, et rahvusküsimus on sekundaarne. Majanduslike küsimuste lahendamisel lahendatakse ka rahvusküsimus. Iga viga, mille bürokraadid teevad majanduses, muutub rahvusküsimuseks. Ühiskonnateadlaste ülesandeks on avada süvaseosed majandus-, sotsiaalsete ja rahvussuhete vahel, sel alusel tuleb siis korraldada kasvatus. Dots. Aleksander Blumfeldti sõnade järgi peetakse teooria tasandil peamiseks tendentsiks internatsionaliseerumist. Kõike ülejäänut mõistetakse natsionalismina. Aga internatsionaalses ei tohi eitada rahvuslikku.

Koosolek leidis, et tuntakse vähe rahvusküsimust käsitlevaid uurimusi ja empiirilist materjali, täpsustada ja korrastada tuleks mitmeid mõisteid. Otsustati korraldada teoreetiline seminar, ühiskonnateaduste kateedreid kohustati valmistama ette oma spetsiifikale vastav erikursus, peeti vajalikuks koordineerida rahvusküsimuse õpetamist ühiskonnateaduste erinevates kursustes.

MINU MAJANDUS?!

Majandusteadlased on olnud küllalt kaua poliitikute varjus. Tulgem varjust välja! Juba üliõpilasena. Uus aeg nõuab uusi mõtteid. Küsimusi jätkub.

Kas täielik isemajandamine on ühitatav tsentraliseeritud juhtimisega? Kas minister on majandusjuht või bürokraat? Kas plaan on käsk või majandushoob? Kas Eestist võib saada «suletud majandustsoon»?

Kas meil on vaja «ärigeeniusi»? Kas suhkruvati tootmine on ühiskonna ressursside raiskamine? Kus lõpeb kaubandus ja algab spekulatsioon? Mida arvata loosungist «Rikastugem!»? Kas tasu peab vastama tööle või tulemustele?

Kas toidukaupade hindu võib tõsta? Kuidas soodustada paljulapselisust? Kuidas võib tudeng saavutada majandusliku iseseisvuse?

Oma arvamust avaldada võimaldab

ÜLIÕPILASTE MAJANDUSTEEMALISTE KIRJUTISTE KONKURSS.

Ja mitte üksnes majandusteaduskonna üliõpilastel.

Artiklite pealkirjad pakuvad end ise:

Käsu- ja kasumajandus. Väike ja suur majandus. Majanduslik initsiatiiv ja sotsiaalne õiglus. Isemajandav Eesti. Hinnad ja heaolu. Töö ja tasu. Majandus ja perekond. Üliõpilase majandus jne.

Kõik nad haakuvad nii või teisiti meie ajakirjanduses juba algatatud diskussioonidega, võimaldavad sõna sekka öelda.

Tasemel tööd avaldatakse. Lisaks on pastaka haaramise stiimuliks **peaauhind 100 rbl. ning ülejäänud preemiad à 25 rbl.** Kui palju neid on, sõltub kirjutajatest. Žürii hindab nii emotsioone kui ka loogikat, eriti aga asjatundlikkust.

Kes toob oma maksimaalselt 5-masinakirjaleheküljelise käsikirja «TRÜ» toimetusse enne **1. detsembrit 1987, omab šansse.** Tööle märgusõna ja kõik enda andmed ümbrikusse.

Majandusteaduskonna komsomolibüroo
Majandusteaduse Seltsi TRÜ algorganisatsioon
Ajaleht «TRÜ»

TRÜ SÜGISPÄEVAD 87

16.—18. oktoobrini. Vaata reklaami!

Ühe koosoleku protokoll

1. oktoobril avas Toomas Anepaio ajaloolaste ja žurnalistide lahtise koosoleku, mille päevakorras oli üks punkt — Eesti NSV üleminek täielikule isemajandamisele.

Hannes Astok (žurn. III) ja Toomas Hiio (ajal. III) refereerisid keskajakirjanduse poleemikat majanduse vallas. Mõlema etteasteist jäi kõlama mõte, et stagnatsiooniajal on ajaloo- ja ajakirjandustudengid majandusprobleemidest eemaldunud ning tuleks parandada majandusalast haritust, kasvõi korraldada ühiseid seminare nende küsimuste selgemaks saamiseks. Ei tea me ju praegu täpselt, mida tähendab termin «fonditootlus» jpt. Meenub Lauri Vahtre artikkel «Salakeelest ja salakeele spetsialistidest» («Kultuur ja Elu» nr. 4, 1987), kus ta viitab Gradovi kubermangu majandusmeestele. Kas pole meilgi üritatud keerulise jutuga varjata mitmeid fiktsioone majandusmehhanismis? Igatahes tervendava süstina mõjus «Edasi» 26. septembri ettepanekus termin «konverteeritav rubla». Ja muidugi mitte ainult see. Ajalootudeng Kalev Vilgats oli teinud põhjaliku analüüsi migratsiooni kohta käivast statistikast. 1981—1985 rändas Eestimaale 397 452 inimest, samal ajavahemikul pühkis kohaliku tolmu jalgadelt 365 617 kodanikku. Uus ettepanek isemajandamisele üleminеku kohta peaks vähendama töötajõu voolamist, sest vähekvalifitseeritud ja juurteta inimmass kaotaks kindlasti huvi niisama hea õnne peale proovireisimise vastu. Esineja kõneles ka Toolse ja Kabala võimalikust kaevandamisest ja sinna lisanduvaist migrantidest ning tegi koosolekule ettepaneku pöörduda juhtorganite poole, saamaks täit selgust fosforiidiasjas.

Kas meie ajakirjandus ei reklaami toimunud muudatusi liiga revolutsioonilistena? Usun, et säärast epiteeti väärib alles nelja mehe (S. K., T. M., M. T., E. S.) ettepanek. Paraku vajab selle hea mõtte realiseerimine väga teguvõimsat juhtkonda, kes ei mõtleks ainult oma positsioonidele, vaid eelkõige ühiskonna elu edendamisele. Küsimusele, kui suur on juhtaparaat absoluutarvuna väljendatult, pidi referent andma ebamäärase vastuse, sest säärast statistikat tema käsutuses pole. «Küll aga on avaldatud mõtet, et kui 18 000 administreerijat päevapealt vallandada, ei annaks see küll kahjulikult tunda,» lõpetas Kalev Vilgats oma esinemise.

Kõigi kolme ettekandja meelest oli harukondlikul majandamisel vaevalt eeliseid võrreldes territoriaalse isemajandamisega.

Dots. Aadu Must tõi rea näiteid tsarismi tingimustes tegutsenud valdade omavalitsuste teravmeelsusest majandusasjade ajamisel, mis eraldivõetuna kõik vääriksid tutvustamist laiemale avalikkusele. Siinkohal aga A. Musta esinemisest koorunud moraal — vaatamata olude erinevusele on siiski palju õppida meist 100 aastat varem elanuilt. Kui asja juhivad õiged peremehed (aga peremees on mees, kes ulatub vaatama üle oma rahakoti), siis tehakse töö hästi, kiiresti ja odavalt. Kui aga need seosed on ähmastatud, kui juhivad need, kel huvitatus puudub ja need, kel on huvi, jällegi ei saa juhtida, siis on sõit ette määratud luhtuma. «Samuti,» ütles A. Must, «ei tohiks siin majandusküsimustega kaasneda ekstreemseid ilminguid, eriti natsionalismi. See vähendaks usaldust meie suhtes. Olen veendunud isemajandamisettepaneku õigsuses, sellest võidaks kohalik nõukogude võim, võidaks Eesti NSV ja kogu NSVL.»

Prof. Jüri Ant juhtis tähelepanu mõningatele probleemidele, mis kerkivad isemajandamisele üleminekul. Kui läheb ainult Eesti, siis võime aasta pärast olla pankrotis. Vaevalt suudavad meie kaubad kohe kapitalistlikul turul konkureerima asuda. Tuleks välja selgitada meie seotus teiste liiduvabariikidega. Kaks korda on NSV Liidus proovitud majandust ulatuslikult reformida ja alati on kohalike ning tsentraalsete huvide põrkumine olnud nurjumise põhjuseks. Majandusteadlased ilmselt oskavad seda täpsemalt selgitada.

Seejärel esines **dots. Marju Lauristin,** kes nõustus eelkõnelejaga selles, et majandus on tõepoolest halastamatu asi, aga vaidles vastu oletusele, et 1965. aasta majandusreformi nurjumist võiks veenvalt põhjendada üksnes majanduslike põhjustega. Ka peasekretär M. Gorbatšov on ütelnud, et seda, miks reformid nurjusid, alles uuritakse ning osutanud ise peapõhjusena sellele, et reforme majanduses ei kaetud demokraatia laiendamisega (vt. «Rahva Hääl» 1. okt. 1987). Alglülid ja vahelülid ei saa eksisteerida erinevatel alustel, reform majanduses ei saa eksisteerida ilma aktiivse otsust tegeva subjektita, mis on territoriaalne, orgaaniline ja pädev toimima. Sellise subjekti tagab aga demokraatia areng.

Dots. M. Lauristin juhtis veel tähelepanu etnosotsioloogias kehtivale arvamusele, et ka rahvuskultuur võib olla tootmisressurss, ja huvitavale korrelatsioonile 1897. aasta kirjaoskuse taseme ja tänase majanduse intensiivsuse vahel. Siit koorub välja veel üks kasutamata võimalus elu edendamiseks — ajalooline ressurss. Tudengid aga saaksid oma teadmisi täiendada ka poliitilise ökonoomia seminarides, mille võimalusi siiani küll täielikult ei kasutata. Ja ei tasu peljata siltide kleepimist. Majandus on oma loomult internatsionaalne ja sellele programmile ei ole võimalik natsionalistlikku varju heita. Lisaks meile liiguvad samalaadsed ideed leedulaste, Leningradi ja muudegi paikade inimeste peades ning on seal kaugemalegi arenenud kui meil (vt. ka «Õhtuleht» 1. okt. 1987). Kuid on selge, et ka meie vajame positiivset programmi ning üksnes halamisega edasi ei liigu. Säärase programmiks on just isemajandamisele üleminek!

* * *

Koosolek võttis kõigi erinevate teaduskondade tudengite ja õppejõudude (kokku 173 inimest) nõusolekul vastu otsuse, milles sooviti ajalehelt «Noorte Hääl» laiaulatuslikku isemajandamise probleemide valgustamist ettepaneku teinud teadlaste sulest. Kutsuti üles teiste teaduskondade, aga eriti majandusteaduskonna tudengeid ning kõiki Eesti NSV komsomoliorganisatsioone käimasoleva aruteluga ühinema. Samuti otsustati täpsustada fosforiidiküsimuse hetkeseisu.

Ettepanekut võiksid arutada ka ülikooli nõukogu ja parteikomitee, sest eks kirjuta ju ka EKP KK sekretär N. Ganjušov artiklis «Majanduse juhtimise radikaalne reform» (RH 29. IX 1987), et «selles keerulises ja suures töös ei või ükski töötaja jääda kõrvaltvaatajaks!». Allakirjutanu arvates väärib kõik isemajandamisega seonduv väga põhjalikku ja laialdast arutelu, mis usutavasti tohiks anda viljakaid ideid realiseerimiseks. Eks ole positiivse tegevusprogrammi toniseeriv mõju märksa suurem näiteks «Kalevi» korvpallimeeskonna edu põhjustatud rõõmust.

INDREK TARAND

TRÜ tulevikku

vaeti eile ENSV KKEH Ministeeriumi kolleegiumi ja linna täitevkomitee ühisel istungil. Mida, millal ja kuhu TRÜ ehitab, sellest varsti lehes. Võeti vastu otsus.

Minister majas

Eile pärastlõunal vastas aulas ENSV KKEH minister prof. Väino Rajangu ülikoolirahva küsimustele. Foorumi vastused järgmises lehes.

Laupäeval kell 11 aulas

KIRJAKEELE AJALOO PÄEV

350 aastat eesti grammatikakirjandust

Arnold Kask 85

Filolooge ootavad homme ekskursid aastate taha: H. Stahli, J. Gutslaffi, H. Gösekeni grammatikad, lõunaeesti kirjakeel ja tartu keel. Sinna viivad meid prof. Huno Rätsep, dotsendid Valve-Liivi Kingisepp, Aino Valmet ja Jaak Peebo, lisaks veel Marju Lepajõe ja Heli Laanekask.

Vanas kohvikus loeti jälle

Tartu NAK tuli tudengite ette esmaspäeva õhtul kell 6. Üles astusid Jaan Malin, Aado Lintrop, Sven Sildnik, Tõnu Õnnepalu, Külli Muna, Reet Tens, Enn Lillemets, Piret Viires ja Enn Lillemets.

Tänu

Eesti NSV Haridusministeeriumi käskkirjas avaldati tänu aktiivse ja viljaka töö eest koolieksperimenti käsitleval üleliidulisel organisatsioonilis-tegevusmängus Põltsamaal osalenud **prof. JAAN MIKULE ja dotsentidele ANTIDEA METSALE, ELVIIRA VASSILTŠENKOLE ja PEETER KREITSBERGILE.**

TOIMETUSE KOLLEEGIUM!

Saame jälle kokku esmaspäeval, 12. oktoobril kl. 12 toimetuses.

TEADUSKONDADE KOMSOMOLISEKRETÄRID!

Palume toimetusse tulla neil komsomolisekretäridel, kus ei ole veel presissekretäri. Ootame teid **teisipäeval kl. 18.** Kes ei saa siis, tulgu varem.

«TRÜ» toimetus

«TRÜ» 1500. KORDA!!!

Järgmisel reedel peaks see arv täis saama. Ja mis siis? Ei midagi muud, kui et ootame oma lehelugejaid samal päeval avameelsele kokkusaamisele. Reklaam tuleb peahoonesse.

PRESSISEKRETÄRID!

Teisipäeva õhtupoolikul kl. 16 toimetusse! Kes ei saa, tulgu varem. On palju uudiseid!

Võimalus kohtuda

VASTAB DEKAANI KT. PROF. ENNU SEPP

● Oleme igal aastal dekaanilt pärinud arstiteaduskonna õppe- ja teadustöö materiaalse baasi kohta, iga kord märgatavast edukäigust kuulda lootes. Kas perestroika mõju on siiani ulatunud?

Ei, materiaalset baasi pole uutmine veel haaranud. Eriti huvitab meid teoreetiliste kateedrite korpus, eks ole. Septembrikuus käis anatoomikumidega tutvumas minister prof. Väino Rajangu. Põhiosa prekliiniliste kateedrite pinnast paiknebki neis kahes eelmisel sajandil ehitatud hoones. Hooned on amortiseerunud, ahiküttega. Auditooriume ei jätku. Teaduslikuks tööks on ruumi äärmiselt ebapiisavalt. Kõrgema hariduse uutmissuunistes on aga fikseeritud vajadus muuta teaduslik tegevus ka spetsialistide ettevalmistamise orgaaniliseks koostisosaks. Õppetööks etenähtud pind aga ei vasta praegusi normatiividele, ta ei ulatu neile lähedalegi. Ministeerium on taotluse prekliiniliste kateedrite hoone ehitamiseks Eesti NSV Ministrite Nõukogule üle andnud. Taotluses on ehitamisaastateks märgitud 1991—1993 ja üldmaksumuseks 7,4 miljonit rubla, sellest 5 miljonit ehitus- ja montaažitöödeks. Ehitada tuleks korraga, järkudesse jagamise kommet harrastamata, et mitte häirida unikaalse teadusaparatuuri kasutamist ning mitte segada õppetöö organiseerimist.

Kavandatavasse kompleksi mahutatakse anatoomia ja histoloogia, farmakoloogia, patoloogilise anatoomia ja kohtuarstiteaduse, operatiivkirurgia ja uroloogia, hügeeni ja tervishoiuorganisatsiooni ning mikrobioloogia kateedrid, samuti rida ÜMPI laboratooriume.

Aparatuuri osas mingeid uusi tuuli ei puhu. Valuutaeraldistele praegu loota ei saa. Kodumaise tehnika kvaliteet ja sortiment olemasolevaid probleeme ei lahenda. Kuuldavasti on meie teadustööaparaatide tootjad viimasel ajal partei keskkomiteelt väga teravat kriitikat pälvinud. Olukorda võibki parandada üksnes väga oluline muutus meie maal toodetava omadustes.

● Mida arvate teadussidemete vajalikkusest rajataguste ülikoolidega ning välisvahetuse võimalustest?

Sidemed on üldse head asjad — nii meie juhtivate instituutide kui ka välisriikide teadusasutustega. Laieneb teadlaste silmaring ja uurimistemaatika.

Otsesidemeis oleme praegu üksnes Soomega, neuroloogidel ja gastroenteroloogidel on koostöölepingud. Praegu sobitavad suhteid meie ja Turu ülikool. Turu esitas projektina neid huvitavate valdkondade loetelu, meie oma variandi. Meditsiinialadest on hõlmatud gastroenteroloogia, stomatoloogia, reumatoloogia, neuroloogia jm.

Barjäärid koostöölepingute sõlmimise teelt pole veel ära uudetud. Pole selge, missuguseks jääb otsustamisõigus koostöösidemete osas vabariigi tasemel.

Teadusinstituutide ja kõrgkooli vahelised suhted ei või piirduda nõupidamiste ja konverentsidega. Tingimata tuleb teadlasi vahetada, muidu soodustub oma mättal istumine.

● Kuidas kommenteeriksite uue tervishoiuseaduse projekti?

Üldkokkuvõttes on see väga tervitatav. Isegi suurepärane. Vaid ühe reservatsiooniga: kui see kõik realiseerub. Ümberkorralduste aluseks jääb ikkagi finantseerimine. Näiteks, diagnostikakeskused vajavad head aparatuuri, kuid aparatuur maksab raha...

Mis puutub meditsiinilise staaži nõudmisesse kõrgkooli astumisel, siis siin on tegemist muidugi mõttetusega. Kahjuks pole meie protestidele seni mingit vastukaja.

● Täna on XII arstiteaduskonna päev...

Tänu eelkõige professor Lembit Allikmetsale, kes nüüd nii populaarseks kujunenud ürituse algatas. Kõigil, kes vähegi soovivad Tartusse sõita, on võimalus kolleegidega kohtuda. Oleme püüdnud leida üldhuvitavat teemat akadeemiliseks loenguks. Aktusel antakse väärinuile kätte ka meie kõrgeim tunnustuseavaldus — TRÜ arstiteaduskonna medal.

JAANUS HARRO

Üks kateeder

Farmakoloogide jaoks on tänavune aasta mitmeti tähendusrikas. 185 aastat tagasi loodi arstiteaduskonnas ravimite toime õpetuse kateeder. 1847. aastat peetakse aga eksperimentaalse farmakoloogia sünniajaks ehk teisisõnu: 140 aastat tagasi sai praktilistel kogemustel, eelarvamustel ja posimiselgi põhinevast õpetusest teadus. Sündis see aga Tartus tänu agarale noorele saksa arstile Rudolf Buchheimile.

Buchheimi esimene labor paiknes tema isiklikus korteris, katsed pidi ta oma taskust kinni maksma. Olles aga tõestanud farmakoloogia eluõiguse, võis ta välja ehitada igati kaasaegse labori Vanas Anatoomikumis. Buchheimi ruumides töötavad farmakoloogid praegugi — kas on siin tegu siis akadeemilise traditsiooni järjepidevuse või lihtsalt vaesusega.

Definitsioon ütleb, et farmakoloogia on teadus organismide elutalitluste juhtimisest keemiliste ainete abil. Ehk teisisõnu: kui farmaatsia uurib, millest ravimid koosnevad ja kuidas neid kokku segatakse, siis farmakoloogiat huvitab see, mida need ravimid organismis teevad. Niisiis on esimene keemia, teine aga arstiteaduse haru.

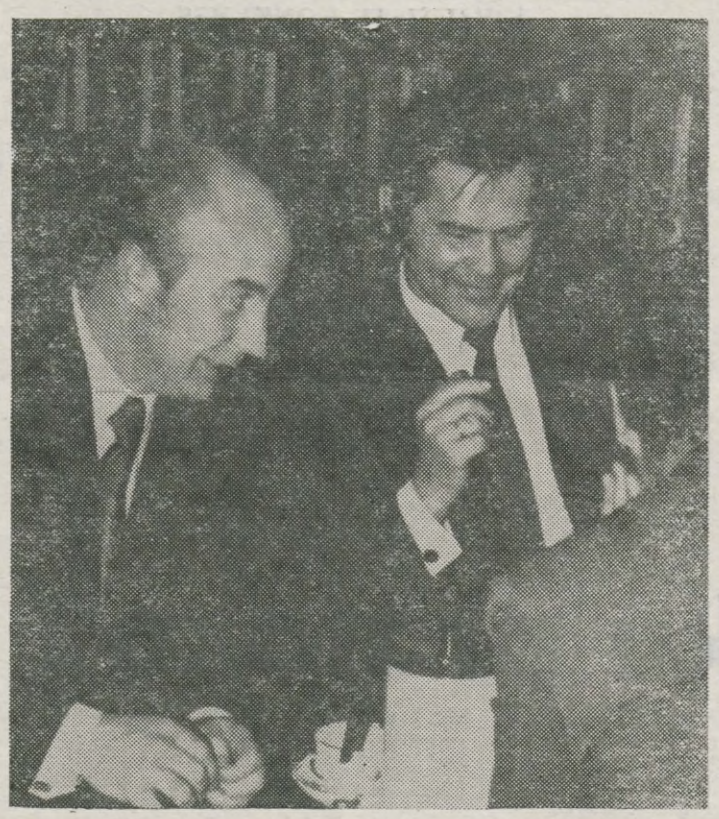

● Siin selle kahe kirjatüki «peasüüdlased» ongi — Ennu Sepp ja Lembit Allikmets.

Jaanus Harro, aspirantuuris on Tiina Ööpik ja Andres Soosaar.

Kateedri põhitööks on muidugi tudengite õpetamine. Farmakoloogiat õpivad kõik tulevased arstid ja proviisorid, selle aine maht on viimaste aastate jooksul suurenenud. Lisaks alusfarmakoloogiale, mis uurib ainete toimemehhanisme ja saatust organismis, on juurde tulnud uued ained nagu kliiniline farmakoloogia, farmakoteraapia jt. Neis on põhirõhk pööratud praktilisele küljele — ainete kasutusskeemid, kontsentratsioonid, kõrvaltoimed, toksilisus jne.

Kateedri arvates võiks hakata farmakoloogiat õpetama ka bioloogidele, nagu seda välisriikides tehakse — on ju näiteks kasvõi lille väetamise puhul tegu farmakoloogiliste protsessidega. Elusorganismide talitluse uurimisel on farmakoloogilised meetodid alati olulised olnud.

Tudengite õpetamisega tegeleb praegu kaheksa õppejõudu: **professorid Lembit Allikmets ja Leo Nurmand, dotsendid Olaf Rajavee, Aleksander Žarkovski, Margareete Otter ja Lembit Rägo ning vanemõpetajad Tamara Žarkovskaja ja Silvia Jürisson, samuti assistent Raul-Allan Kiivet.**

Teadustööd on farmakoloogia kateedris püütud maailmatasemel hoida. Lisaks õppejõududele tuleb peaaegu igal aastal juurde värsket mõtet aspirantide ja stažööride näol. Praegu **stažeerib** ehk kahjustatud ajurakkude normaalset talitlust taastavaid aineid (soodustavad rakkude kohanemist). Vähesel määral tegeldakse ka rahustitega hirmu ja ärevuse vastu. Lepingute raames uurib dotsent Olaf Rajavee prostaglandiine, mis on seotud hoopis silelihastega.

Kateedrijuhataja prof. Lembit Allikmets peab kateedri suurimaks praktiliseks saavutuseks seda, et NSVL farmakoloogiakomitee jaoks on välja töötatud mitu ratsionaalset skeemi uuel tehnoloogilisel tasemel ravimite uurimiseks ja katsetamiseks.

Professor Allikmets on NSVL Meditsiiniakadeemia psühhofarmakoloogia probleemkomisjoni esimees, niisiis juhitakse Tartust terve Liidu sellealast tegevust.

Kateedri teadlased publitseerivad palju meie keskajakirjades, samuti välismaal. Isiklike kontaktide kohta ütleb professor Allikmets: «Ega bürokraat ole patrioot. Kodumaisele teadusele tuleks ainult kasuks, kui me saaksime operatiivselt välismaal käia. Aga paraku...»

Paljud külalised see-eest imestavad, kuidas Vanas Anatoomikumis üldse saab tööd teha. Aparatuuri ja reaktiive ei jätku. Lootus on saada ruume uues psühhiaatriahaiglas.

«Väga hädaldada pole mõtet,» arvab professor Allikmets optimistlikult.

CONCORDIA PARVAE RES CRESCUNT,

Tööd on siiani tehtud ja tehakse edaspidi. Kui nüüd teadus läheb isefinantseerimisele, tasub farmakoloogia end igal juhul ära.

Edaspidi on plaanis teha ametlikku koostööd poolakate ja soomlastega — kui õnnestub ületada bürokraatiasein. Tegelikku koostööd on kogu aeg tehtud.

Arvestades noore kaadri olemasolu, tuleks asutada paar uut laborit, uut uurimissuunda.

Lõpuks panevad farmakoloogid veel kõigile südamele: ei maksa liigselt keemiat uskuda ja tarvitada. On palju teisi võtteid ning mõjub ju ka sõna. Ravimit tuleb pruukida alles siis, kui muu enam ei aita.

Tähtpäevaõnnitlused kõigile, kes Eestimaa farmakoloogiateadust on edasi viinud ja kes seda praegu teevad!

KAUR HANSON

Viis romanssi vanas majas

MULJE

... oli üsna kummaline. Targast raamatust «ENSV ametitelefonid» olin saanud aadressi Lina 7, kus kirjade järgi pidi paiknema **TARTU KLIINILINE NAKKUSHAIGLA.** Sattusin aga hoopis tillukesse aedlinna või külla, mis oma pügatud hekkide ja kenasti mitmevärviliseks võõbatud puumajadega sajandi algusse sobinud oleks. Isegi üks kivimaja oli teiste sekka ära eksinud.

Ilusasti asfalteeritud tänavat pidi põgenes oktoobrijaheduse eest kerges kitlis meditsiinitöötaja, kes ilmselt oli oma kaustadega teel ühest majast teise, teisal tassis valges kitlis näitsik üle hoovi kahte ämbrit.

Kuskilt kerkis mällu, et Tartu linnas pidada olema haigla, kust sõidutee läbi jookseb. «See ta vist on,» mõtlesin, kuigi tänav ühest otsast taraga suletud ja seega läbisõiduhoovi-efekt välistatud oli.

MAJAD

... polnud tõesti mitte kõige uuemad. Rahva seas liigub legend, et hooned ehitatud 1912. aastal sõjaväehaigla barakkideks.

«Ärge meid nii noorteks ka pidage,» muigas **peaarst URMAS KRASS**, «kui mälu mind ei peta, osteti esimene maja siia haigla tarbeks 1837. aastal.» Just, just. Osteti. Aga millal ehitati?

«Nojah, ülejäänud on tõepoolest pisut nooremad ning 1912. aastal ehitati ka kaks barakki, aga mitte sõjaväele, vaid kooleraepideemia tõttu. Barakid olid ette nähtud 40 aastaks ja need oleks tulnud pärast epideemia likvideerimist põletada. Tänavu tähistame neis majades oma 75. juubelit.» Ega vist sellise tondilossi peaarsti elu meelakkumine ole, mõtlen. Maju on tema alluvuses praegu kaheksa, neist vastab nakkushaigla tingimustele vaid üksainus. Hooned on niivõrd amortiseerunud, et ekspertiisi otsusega neis kapitaalremonti enam teha ei tohi. Samuti ei tohi kaht veel ahiküttel olevat korpust üle viia keskküttesüsteemile.

«Üle kümne aasta me siin enam vastu ei pea, kui sellegi välja venitaks,» ohkab peaarst.

TULEVIK

... paistab tume. Algselt paigutati tervishoiuministeeriumi ja täitevkomitee otsusega uue nakkushaigla ehitus järgmise numbriga viisaastakusse. Isegi soliidne summa — 10 miljonit — on ministeeriumi poolt eraldatud.

Siis aga tuli uus otsus emadelaste abistamise eelisjärjekorra kohta (mille positiivsuses keegi loomulikult kahelda ei kavatse) ning plaani sai hoopis uus sünnitusmaja. Sellega ammendati linna ehitus võimsused ning nakkushaigla seisab nagu muinasjutuvägilane teelahkmel — kas lükata edasi veel üks viisaastakunumber või otsida abi mõnelt rajooni ehitusorganisatsioonilt.

Samal ajal on teada, et haiglad on kulukad ja vaevanõudvad ehitised, kust ehitajapoolne kasum nappima kipub. Seda enam, et ehitatav hoone ei hõlmaks mitte ainult nakkushaiglat, vaid ühendaks endaga ka veneroloogia- ja tuberkuloosidispanserid. Segadus sel teemal kestab. Ruumikitsikus samuti. Peab ju haigla peale haigete vastu võtma ka

ÜLIÕPILASI.

Ülikooli nakkushaiguste osakonna juhataja Evald Tammepõllu sõnutsi on kitsas nii õppejõudude kui auditooriumide koha pealt. 5—6 tudengirühma peale tuleb kõigest kolm õpperuumi (neist üks läbikäidav) ja neli õppejõudu. Osa loenguid tuleb pidada lausa koridorides. Lugu läks veel segasemaks sellega, kui osa õppejõude uude Lunini tänava laste nakkushaiglasse kolis.

Peale viletsa materiaalse baasi on tihti, nii imelik, kui see ka pole, nappus ka haigetest.

Tekib imelik olukord, et ühes haiglas on järjekord ning igale voodikohale mitu kandidaati, teisal aga seisavad olemasolevad kohad tühjalt.

Ü. Krass: «Polikliinik peaks olema paindlikum haigete paigutamisel. Praegu ei suuda linna peaterapeut ühtlaselt koormata erinevates haiglates olevaid kohti ning seetõttu osutub teatud osa haiglatest perioditi ülekoormatuks.»

(Järg 3. lk.)

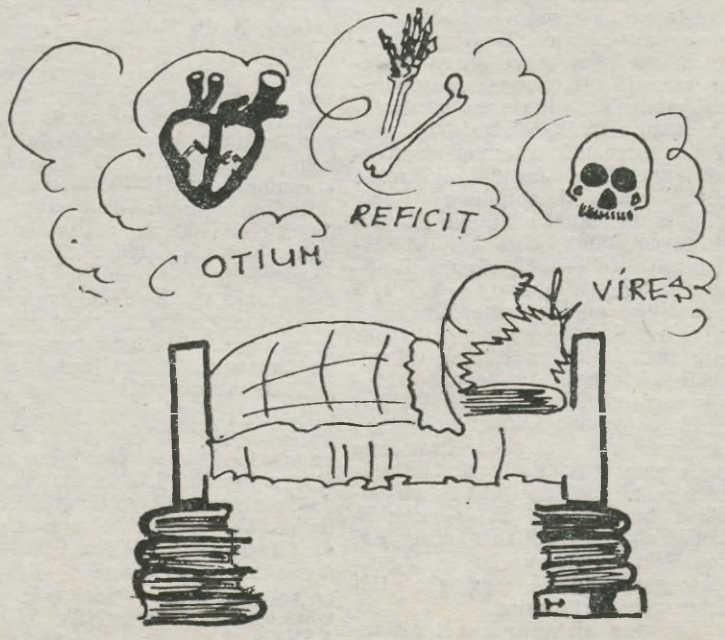

● LAURI EINRE joonistus.

DISCORDIA MAXIMAE, DILABUNTUR

AIDS

... pidada 20. sajandi haigus olema. Kurjad keeled kõnelevad, et sellepärast teda meil polegi — meie mahajäämus ulatuvat 19. sajandisse. Praegusi nakkushaigla barakke vaadates võib seda ehk uskumagi jääda.

U. Krass: «60-ndate aastate lõpul tekkis arvamus, et kõik nakkushaigused nagunii lähitulevikus likvideeritakse, milleks siis veel nakkushaigla. Seda muljet paistis kinnitavat rõugetele jt. rasketele haigustele piiripanemine. Ometi näitab elu, et nakkused on visad püsima ja neid tekib juurdegi, nagu näiteks AIDS.»

Selle kõmulise kuulsusega tähekombinatsiooni tarbeks on 19. sajandi hoonesse loodud siiski 20. sajandi kabinet — elu nõuab. Umbes paarikümnel, kes seda külastanud, õnneks AIDSi tõvemärke ei leitud. Et parem on karta kui kahetseda, siis soovitas peaarst ajakirjandusel kabinetile aktiivsemalt reklaami teha, eelkõige just riskigrupi tarbeks (mida see sõna tähendab, teab praegu vist juba igaüks).

Ometi on õige seegi, et kõneldes küll palju AIDSist, ei kaota me sellega teisi nakkushaigusi, mille kokkuliidetud kahjud inimkonnale ületavad kindlasti AIDSi omad. Seetõttu surusin Lina tänavalt lahkudes mõlemad põidlad pihku — et ikka uus maja antaks!

Külas käis INGA RAITAR

Ajast veidi ette rutates õnnitlused nii nakkushaigla kui kateedri perele. Nimelt tähistatakse 30. oktoobril nakkushaigla 75. ja nakkushaiguste süstemaatilise õpetamise 60. aastapäeva.

Kuus küsimust Eero Vasarale

Vanas anatoomikumis farmakoloogia kateedri pinnal tegutseb keerulise nimega labor. Nimelt **ÜMPI eksperimentaalse ja kliinilise psühhofarmakoloogia laboratoorium**. Selleks et teada saada, millega seal tegeldakse, otsisin üles labori juhataja meditsiinikandidaat **EERO VASARA.**

Küsimus: Millal ja miks teie labor rajati?

Vastus: Labor rajati 1968. aastal. Eestvedajaks oli tollal prof. Jüri Saarma. Ülul tegeldi põhiliselt kõrgema närvitalitluse uurimisega. 70-ndate aastate keskel hakati läbi viima immunoloogilisi uuringuid, selgitamaks immunoloogiliste faktorite tähendust psüühiliste haiguste patogeneesis. Praeguseks on välja kujunenud kaks töösuunda: eksperimentaalne ja kliiniline. Kliinilistes uuringutes tehakse koostööd psühhiaatritega ja psühhiaatria kateedriga. Uuritakse skisofreenia, alkoholismi ja neuroosi patogeneesimehhanisme, samuti uusi võimalusi nende haiguste raviks. Eksperimentaalne suund on oluliselt seotud farmakoloogia kateedri uurimisprogrammidega.

Küsimus: Millised uuringud on praegu laboris aktuaalsed?

Vastus: Kliinilises suunas tegeldakse ravimresistentsuse uurimisega. Üldse eksisteerib ravimresistentsus kui kliiniline probleem kõikide psüühiliste haiguste korral. Ravile allumatus esineb kas haiguse algusest peale või kujuneb välja haigusprotsessi krooniliseks muutumisel, mingist teatud staadiumist alates. Meie ülesandeks on selgitada, miks haige ei allu traditsioonilistele bioloogilistele ravivõtetele, mis tavaliselt on suure efektiivsusega, ning uurida, miks sellised seisundid üldse välja kujunevad.

Koos psühhiaatria kateedriga üritame elujõuliseks teha ka üht uuemat suunda — ravimite sidumiskohtade uurimist vere vormelementidel. Need sidumiskohad võivad osutuda vaimuhaigete objektiivsel uurimisel diagnostiliselt väga olulisteks. Nüüd on leitud, et ühel osal skisofreeniahaigetest on ajus tunduvalt rohkem neuroleptikumide sidumiskohti (neuroleptikumid on tugevatoimelised psühhoosivastased ravimid) kui psüühiliselt tervetel inimestel. Meie püüame leida seost lümfotsüütidel asuvate perifeersete neuroleptikumide sidumiskohtade omaduste ja skisofreeniahaigete kliinilise seisundi vahel.

Teine suund on seotud antipsühhootiliste ainete molekulaarse toimemehhanismi selgitamisega. Kuigi neuroleptikume on praktikas kasutatud juba üle kolmekümne aasta, pole siin kaugeltki kõik selge. On olemas terve rida käitumis- või biokeemilisi mudeleid, mis ühel või teisel uuel ainel antipsühhootilise efekti olemasolu või selle puudumist teatud tõenäosusega ennustada lubavad. Psühhoosivastaste ravimite toimemehhanismi selgitamine aitab ka täpsustada skisofreenia patogeneesi.

Kaasaegne psühhofarmakoloogia areneb väga tormiliselt, uue informatsiooni vool on pidev; seega tuleb mingilgi tasemel püsimiseks väga intensiivselt tööd teha.

Küsimus: Kuidas ja milliste meetoditega te püüate oma probleeme lahendada?

Vastus: Põhiosa oma eksperimentidest viime läbi katseloomadel, väiksem on nende tööde maht, kus katseobjektiks inimese vere vormelemendid. Eks kogu maailmas katsetatakse uute ravimite loomise algstaadiumis loomade (rotid, hiired, merisead jm) peal. Kui leitakse potentsiaalne efektiivne ravimaine, mis muid organismi funktsioone olulisel määral ei kahjusta, läheb juba kliiniliseks katsetamiseks. Kuid see tee on tavaliselt väga pikk ja nõuab aastaid. Tähtsal kohal meie töödes on ravimretseptorite uurimine radioaktiivselt märgistatud ligandide abil, mis tublisti kiirendab uute võimalike ravimainete selekteerimist.

Püüame leida uusi antipsühhootilisi vahendeid, millel oleks vähem kõrvaltoimeid. Kuid see on üpris keeruline ülesanne. Peab leidma niisuguseid aineid, mis organismis normaalselt kulgevaid protsesse häirimata mõjustaksid valikuliselt psühhoosinähte. Psühhoos on faktor, mis takistab inimesel keskkonnaga kohastumist. Võimetus adapteeruda sootsiumis ongi skisofreenia kui haiguse üheks oluliseks tunnuseks. Näiteks USAs arvatakse, et umbes pooled kodututest hulkuritest on skisofreeniahaiged.

Küsimus: Milline on teie labori teaduslike uuringute tase, võrreldes teiste NSVL samalaadsete uuringutega?

Vastus: Üldiselt on Tartu tase kõrge. Meil on suhteid väga paljude uurimiskeskustega nii psühhiaatria, farmakoloogia kui ka normaalse füsioloogia vallas. Suur juhtiv ja koordineeriv tuumik meie ala spetsialiste ja instituute on koondunud Moskvasse.

Küsimus: Kus ja millistes tingimustes teie labor praegu oma uuringuid läbi viib?

Vastus: Tegelikult siin Vanas Anatoomikumis töötame me farmakoloogia kateedri pinnal. Mõned ruumid on meil ka psühhoneuroloogiahaiglas. Kuid üldiselt valitseb suur ruumipuudus. Perspektiiv on selline, et oma labori 20. aastapäevaks peaksime saama uues psühhoneuroloogiahaiglas enesele uuemad ja kaasaegsemad ruumid. Teine ja veel suurem probleem on teadusaparatuur. Aparatuuri koha pealt ma nii optimistlik ei ole. Ilmselt ei ole üldse mõistlik niisugune situatsioon, et meie riik ei suuda ise luua vajalikul tasemel teadusaparatuuri. Põhimõtteline murrang saab meie teaduses toimuda alles siis, kui me ise oleme suutelised kaasaegset aparatuuri looma ja tootma.

Küsimus: Kes siis peituvad selle labori keerulise nime taha?

Vastus: Praegu töötab laboris 8 inimest. Nad on kõik kas teadurid, vanemlaborandid või insenerid. Meile abiks käivad ka mitmesuguste ÜTÜ ringide üliõpilased, kes töötavad siin meie juhendamisel. Psühhiaatria, farmakoloogia ja füsioloogia ÜTÜ ringide üliõpilased töötavad tõhusalt ja me võime kindlalt väita, et meil järelkasvuga probleeme ei ole, pigem on muret nendele noortele koha leidmisega.

Küsis PIRET JOELO

ARTITEADUSKONNA MEDALI PÄLVISID

kateedrijuhatajad professorid LEO PÄI ja LEO SCHOTTER, dotsendid BORIS LUIK, LEA SILDVER ja SALME SIBUL ning haldusprorektor VELLO PEEDIMAA.

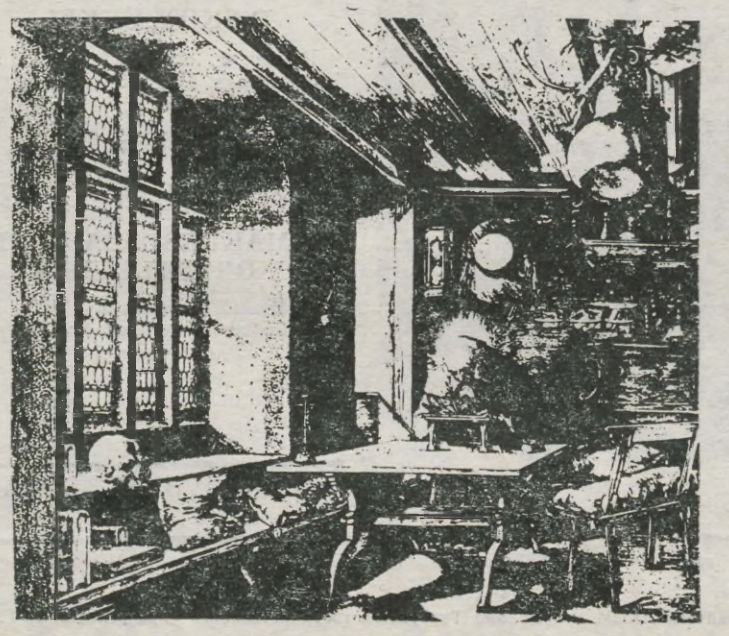

MIS KAVAS?

Tänane arstiteaduskonna päev algas Tervishoiuministeeriumi teadusliku meditsiininõukogu, arstiteaduskonnanõukogu ja ÜMPI nõukogu ühise koosolekuga «Narkoloogilise ja piiripsühhiaatrilise abi olukorrast Eestis».

Kl. 15 aulas: tervitused, akadeemiline loeng «Habras biosfäär ja kõikvõimas inimene» (H. Trass), autasustamised.

Monoloog rebasega

Noh, Sa pisike Rebasekutsikas, kes sa sealt igipõliselt põllumajanduse päästmiselt tagasi oled jõudnud. Küünealused mustad, käpad katki, nina nohune ja rahakott püksitaskut oma raskusega välja venitamas — noh, tere siis.

Üldiselt peaksid muidugi sina esimesena teretama, aga kust see koolipingist tulnud laps neid häid kombeid teab või oskab. Luusib aina püha *alma mater*'i seinaveeri mööda, silmad peas ringi sibamas, suu uudsusest lahti — ei märka vanemaid inimesi teretada ega kohvi-(st tee-)saba loovutada. Hea, kui märkab omaenese õppejõududelegi tervituseks noogutada või enese ees uksest sisse või välja lasta.

Ülikooli elust on sul kah ju ainult roosilised ettekujutused. Muid mõtteid ei olegi, kui aga saba püsti ja klubisse pidu peale ulama. Või siis jälle see ühiselamu, mis meie kõigi ühine kodu peaks olema. Teie aga arvate, et see on vist midagi soome sauna taolist. Vaid selle vahega, et saunas käivad inimesed ainult korra nädalas, aga teie istute peaaegu iga jumala õhtu terve kursusega koos kellegi pisikeses ühikatoas ja aina laulate oma roppe laule ja joote ja joote (oleks see joodav vedelik tee, teeksite vähemalt midagigi tervisele kasulikku). Aga sellele te ei mõtle, et peale teie elavad ühikas veel ka teised inimesed, kes teie arvates küll ebanormaalsed võivad olla, kuid siiski oma harjumuspäraseid toimetusi tahavad toimetada, st. öösiti magada ja vahetevahel ehk ka lugeda ja õppida. Sest vaata, nemad juba teavad, mis neid siis ees ootab, kui ilmad külmaks lähevad ja lumi maha tuleb. Nemad on juba kõike oma naha peal kogenud — st. neil on olemas juba personaalne praktika. Ja võtke te teadmiseks, et praktika on tõe kriteerium, mida te kõik varsti oma naha peal kogeda võite. Sest laulis ja pillerkaaritas see rohutirts, mis ta pillerkaaritas, terve suve ja sooja sügise, aga siis tuli külm ja kole talv ...

Ja tuleb teilegi. Ja vat siis peate te ehmatusega kogema, et kõike seda, mida teile nendes suurtes klassitubades (mida muide auditooriumideks nimetatakse) räägitud on, tahetakse teie käest kuulda. Siis tuleb sulle muidugi meelde, et tegelik koolipäev algas vist ikka veerand üheksa, mitte siis, kui sina oma silmad lahti tegid. Ja tuleb ka meelde, et kooliaasta alguses räägiti teile, et oleks vägagi kasulik, kui te kõik selle tarkuse ka kuhugi kirja paneksite ja soovitatav oleks kui konspekti ja mitte värske ajalehe veere peale. Kõik need targad asjad tulevad sulle kahjuks liialt hilja meelde ja siis ole ise mees, st. Rebane end päästma.

Kui see SUUR HIRMUS ASI, st. sess on läbi saanud ja sul on õnnestunud sellest kilbiga läbi tulla, siis võid ka sina öelda, et praktika on tõe kriteerium ja sinu rumalad silmakesed hakkavad paljusid asju teistmoodi nägema. Ja annaks kõik kõrghariduse jumalad, et see uut moodi nägemine sul ka peale vaheaega säiliks. Vat, siis on loota, et sinust ehk ka päris üliõpilane saab ja ehk sa kunagi ka diplomini jõuad.

Ma näen jah, et sa oma rebasesilmi selle jutu peale keerutad ja püüad öelda, et sina küll selline ei ole, et sina oled hoopis tubli ja õpihimuline, kole töökas ja et ...

Ära nüüd tule ikka valetama. Küll mina juba tean, mis kombed sa seal kolhoosis selgeks õppisid. Kui su õnnetud vanemad sind praegu näeksid — suits suus, pea ära värvitud, seedimine kuivast toidust korrast ära, silmad magamatusest paistes ... Vat, siis leiaksid küll su vanemad, et ju oli neil sugulastel ikka õigus, kes leidsid, et pole vaja midagi seda last sinna linna hobusevargaks õppima saata. Aga õnneks võivad teie vanemad veel rahuliku südamega magada, sest kojuminekuks suudate te veel korraliku ja pai lapse näo pähe teha. Aga millal teil see päris õige nägu pähe tuleb? — tont seda teab.

Noh, aitab juba, jäin jälle pikaks ajaks lihtsalt lobisema. Sa, Rebasekutsikas, ole siis ikka natukene viisakam ja vaiksem, käi ikka loengutes ja kanna vahetusjalatseid.

Lähevad aastad ja sa saad aru, et ega me «mitte-rebased» tegelikult nii hirmsad, koledad ja pahad ei olegi. Ainult sügiseti kipume torisema, siis kui näeme uhkeid ja värvilisi sabasid ja kauneid rebasesilmi — ju tuleb vist ikka see omaenese noorus meelde. Jah!

DORIS TORISEJA

Tähelepanu, tõlkijad!

Ülikooli 1987. aasta tõlkevõistluse pidulik lõpetamine (autasustamine, tõlgete kommenteerimine) toimub teisipäeval, 13. oktoobril kell 18 peahoone aud. 244. Oodatakse nii premeerituid kui ka kõiki teisi tõlkehuvilisi.

Tõlkevõistlus 1988

kuulutatakse välja alates tänasest, 9. oktoobrist 1987. a.

Tõlgime eesti keelde maailma mis tahes keelest ilukirjandust. Proosatekstide (novellid, esseed, terviklikud katkendid romaanist või näidendist) pikkus võib olla 5—10 masinakirjalehekülge (2 intervalliga), luuletusi tuleb võistlusele esitada vähemalt 5 ühelt ja samalt autorilt. Esitada tuleb nii originaal kui ka tõlge 3 eksemplaris (algupärandist võivad olla kserokoopiad). Lisaks ülikooli preemiatele antakse välja ««Loomingu» Raamatukogu» eriauhind parimale vahendusele NSV Liidu rahvaste keeltest.

Osa võivad võtta kõik, kes võistluse väljakuulutamise hetkel on TRÜ statsionaarsed või mittestatsionaarsed üliõpilased. Tööd tuleb varustada märgusõnaga ja pealkirjaga «Tõlkevõistlus 1988», lisada suletud ümbrikus tõlkija nimi, teaduskond, kursus ja elukoht ning tuua (saata) hiljemalt 1. märtsiks 1988 ajalehe «TRÜ» toimetusse.

Reklaamfilm arvutil

Matemaatikateaduskonna komsomolibüroo kuulutab välja konkursi Tartu Riikliku Ülikooli ja ülikooli teaduskondi tutvustavate arvutireklaamfilmide saamiseks.

Reklaamfilmi pikkus ei peaks ületama 1 minutit, selle eest sisu aga köitma vaataja mõtted pikemaks ajaks.

Kasutada võib suvalist arvutit, mida saab vajaduse korral transportida demonstreerimiseks.

Pange mängu kõik olemasoleva arvuti võimalused (tekst, graafika, heli).

Osavõtjate klassikuuluvus pole määratletud, seega osa võivad võtta kõik: nii õppejõud, üliõpilased kui ka keskkooliõpilased.

Ergutamiseks on välja pandud ka rahalised preemiad võitjatele: I koht — 60 rbl,
II koht — 40 rbl.

Tööde esitamise tähtaeg on 31. märts 1988.
Lisainformatsiooni saab vajaduse korral Tiigi 14—312.
Jõudu!

ÜLIÕPILASORIENTALISTIKA JA MAAILMAKULTUUR

Ühel 1977. aasta oktoobriõhtul tuli keemiaringitäis üliõpilasi ja muidu huvilisi osa saama India kultuurile pühendatud koosviibimisest. Sellel üritusel kuulutati välja Tartu ülikooli üliõpilasorientalistika traditsioone jätkav **ÜTÜ orientalistikaring,** mis nüüd saab seega juba **kümneaastaseks.** Polegi nii vähe.

Mida nende kümne aastaga on tehtud? Meenuvad puupüsti täis auditooriumid hulki kokkutõmmanud vilistlaskollokviumidel, tõelise demokraatiakoolina kulgenud presidendivalimiskampaaniad valimiseelse võitluse ja kandidaatide avalike debattidega (80-ndate algus), tõlkevõistlused, kevadkool Vellaveres, muusika- ja filmiõhtud ning väga palju muud. Ring on kümne aasta jooksul mitu korda oma kuju vahetanud nagu madu kesta, kuid hoolimata kohatistest tugevatest vastutuultest on tema sisu ikka samaks jäänud. Algaastate kirju ja samas paradoksaalselt üksmeelne seltskond elavalt vaidlemas ringi koosolekutel ning suhtlemas väljaspool ringi — see oli suhteliselt ebamäärase Ida-huvi konkreetseiks uurimisvaldadeks kristalliseerumise aeg.

Loomulik kulg viis sektsioonideks jagunemisele: loodi India-Tiibeti, Hiina, Ida psühholoogia, Ida-Lääne kultuurisuhete, Kolumbuse-eelse Ameerika ja Ida meditsiini sektsioonid (viimane sai peagi iseseisvaks arstiteaduskonna ÜTÜ ringiks). Sektsioonides tõusis teadustöö tasemele, mis nõudis esmakursuslastelt eelkoolitust. **Loodi uusliikmete sektsioon,** kus terve semestri vältel loeti orientalistikateadusesse sissejuhatavaid loenguid. Üliõpilasteadurid esinesid nii oma konverentsidel Tartus kui ka Jerevanis, Moskvas ja Leningradis, kusjuures teaduslikkuselt ei jäänud nende ettekanded alla NSV Liidu kõrgkoolide juhtivates orientalistikateaduskondades õppivate üliõpilaste omile.

Ka sektsioonide töövorm ammendus. Taasahenenud tingimustes tuli konsolideeruda: liikmeskond kahanes arvukuselt, seevastu teadustöö kvaliteet tõusis, millest annavad tunnistust valminud diplomija kursusetööd, artiklid ja tõlked. Kuna ring kitsalt orientalistikaalaste uurimuste kõrval tegeles alati ka avaramate, erinevate kultuuride võrdlevaid aspekte rõhutavate uurimissuundadega ja et aeg küps oli, siis muudeti ringi nimetust. Alates 1985. aastast kannab ring **võrdleva kultuuriloo ja orientalistika ringi** nime. Samuti oli nimemuutus põhjendatud organisatsioonilistest muudatustest ülikoolis: üldajaloo kateedri kõrval hakkas ringi kureerima ka vastloodud ajaloo ja semiootika laboratoorium.

Olemegi läbi väikese ajaloolise ekskursi jõudnud tänasesse päeva. Aegade jooksul on ringile kõikvõimalike tegelaste poolt ette heidetud paljusid asju: on öeldud, et milleks tegelda nii kaugete maade uurimisega, kui meie oma «eesti asi» siin Maarjamaal tahab ajamist; poolharitud külamüstikud on süüdistanud Tartu orientaliste liigses «saientismis ja hinge hooletusse jätmises»; on olnud neidki, kes leidnud, et ringis tegeldakse liig elukaugelt vaimsete ja seetõttu ebatõsiste ning isegi ohtlike (sic!) probleemidega. Kuidas taolistesse süüdistustesse suhtuda? Kas saab nimetada haritlaseks inimest, kes piirab oma maailma üksnes Eesti või ainult Euroopaga ega taha midagi teada muust maailmast? Lausa **nüüdisaja nõue on, et Aristotelese ja Platoni, Kanti ja Hegeli kõrval tuntaks ka Konfutsiust ja Lao-zid, Nägärdžunat ja Vasubandhut, et eetika kursuses ei unustataks Albert Schweitzeri kõrval ära Mahātmā Gāndhīt, et peale Shakespeare'i loetaks ka Kālidāsat.** Haritlaseks saab nimetada vaid sellist inimest, kes orienteerub kogu maailma kultuuris. Praegusaja üleüldises kirjutamis- ja avaldamisvaimustuses kipub maailmakultuuri mõiste tihtipeale omandama tühja fraasi maiku. Unustatakse ära, et too maailmakultuur ei ole mingi abstraktne kategooria, vaid koosneb paljudest tegelikult olemasolevatest kultuuritraditsioonidest oma keelte ja kirjanduse, teaduse, filosoofia ja religioonidega. Me ei saa tunda maailmakultuuri, kui me ei õpi tundma selle erinevaid esindajaid. See idee on alati olnud võrdleva kultuuriloo ja orientalistika ringi juhtmõtteks.

* * *

Ring töötab ka sel õppeaastal. Sügisel alustame loenguseeriat maailmakultuuri teemadel. **Esimene loeng «Kuidas mõista maailmakultuuri?» toimub teisipäeval, 13. oktoobril kl. 19.15 TRÜ klubis. Lektor on TRÜ ajaloo ja semiootika labori juhataja Linnart Mäll. Kuna see on ringi 11. tegevusaasta avaüritus, võetakse traditsiooni kohaselt vastu uusi liikmeid. Teretulnud on kõik huvilised. Samas on võimalik ennast kirja panna Ida keelte õppegruppidesse (õppida saab sanskriti, tiibeti, hindi, hiina jt. keeli). Pärast loengut arutame ringi selle aasta töösuundi.**

MÄRT LÄÄNEMETS
HARRI INTS

HERMANN VON KEYSERLING

Hermann von Keyserling (1880—1946) — Eestis sündinud ja siin pikemat aega elanud kuulus baltisaksa filosoof on oma rohkearvulistes töödes püüdnud ikka ja jälle tabada ühtset ja üldinimlikku, mis seob kõiki inimesi, kõiki kultuure. Selle ühtsuse mõtestamise eesmärgil võttis ta aastatel 1907—1911 ette ümbermaailmareisi, mille muljetest ja mõtetest valmis Esimese maailmasõja ajal Raikülas mahukas «Das Reisetagebuch eines Philosophen». Raamat ilmus trükist 1913. a. Siin avaldatava katkendi tõlge püüab vahendada osakest filosoofi India-elamustest.

India tantsust

KATKEND TEOSEST «ÜHE FILOSOOFI REISIPÄEVIK»

Tundide kaupa vaatlesin ma täna templitantsijatare. Nad tantsisid mu ees hämaras saalis selle kummalise orkestri saatel, mis mängib Indias kõikidel pühadel tseremooniatel. Mida kauem nad tantsisid, seda enam nad mind lummasid. Räägitakse, et Nana Sahib olevat pärast veresauna korraldamist inglise vangidele lasknud kutsuda neli tantsijatari ja jälginud liikumatult istudes terve öö pingsalt nende voogavaid liigutusi. Kunagi arvasin ma, et sellise lõõgastuse valikuks, selliseks kannatlikkuseks naudingu nimel on vaja erilist temperamenti; nüüd ma tean, et piisab vaid mõistmisest: ka minul kadus tantsu vaadates igasugune ajataju ja ma leidsin selles oma õnne. Selle tantsu ideel on vähe ühist meie tantsude põhimõtetega. Siin pole olemaski mingeid suuri, üldisi suundteemasid, puudub igasugune alguse ja lõpuga kompositsioon; liigutused ei tähenda kunagi midagi enamat, kui põgus pinnavirvendus tasasel veepeeglil. Paljud neist algavad ja lõpevad kätest, teised voolavad aeglaselt tagasi raugelt puhkavasse kehasse, ja kui tekibki mingi iseeneses täiuslik pilt, hajub ja kaob see nii kiiresti, et jätab järele vaid põgusa mulje ning ei tekita kestvamat pinget. Sätendavad rüüd varjavad ja summutavad lihaste rahutut mängu, iga teravamalt algav kaar vaibub pehmelt kuldsetes lainetes, milles ehted tähtedena särades vastu peegelduvad. See kunst, kui meelierutav ta ka poleks, ei sisalda endas ainsatki pealetükkivat motiivi. Seepärast võibki seda lõputult jälgida. Meie tants tähendab alati kindlat lõplikku kujundit, millel on ajast algus ja ots. Vaataja asetub ümber tantsu teemale, püüab end pingutades samastada selle mõttega, ja kui pilt on lõpule viidud, vajub kurnatud, iseendasse tagasi, sest keegi ei saa kuigi kaua enesest väljaspool elada. Ka kõige täiuslikumat lääne liigutustemängu on võimatu pikemat aega järjest jälgida. Teisiti on lugu india tantsuga: seda jälgides ei pea vaataja väljuma iseendast võõrasse olustikku, ta saab teadvustada oma isiklikku elu, ja nagu aja kulgu kellal kujustada oma intiimseid elamusi, millest keegi iialgi ei väsi. Vaevalt esile purskunud, vajuvad kõik kärsitumad liigutused tagasi rahulikult voolavasse eluvoogu, mis teeb sellest vahetu elamuse. Sest eluvoogu kui sellist me ei taju, nagu ei märka ka vere ringlemist. Enda kestvusest saame me teadlikuks väikeste juhtumite kaudu, mis pealispinnalt tulnutena sügavamates kihtides ikka ja jälle kerget voogamist tekitavad. Just seda taotlevad ja saavutavad liigutused india tantsus. Nad on küllalt selged, et hoida inimest iseendast teadlikuna, et teha talle kergeks tunda ennast elamas.

See ongi india tantsu mõte. Seesama mõte on üldse kogu india maailmavaate alus. Tantsu puhul tõuseb ta ainult selgemini esile kui muidu. Skulptuuris mõjub vormide rikkus nii hämmeldusttekitavana, et vaatajal võib põhiidee kergesti märkamata jääda. Nagu tantsuski, on selleks ka siin elu tumedam aluspõhi, iseenesest kujutu, haaramatu, mõistetamatu. See ei ole ratsionaalne printsiip ega idee, see on puhtalt seisund. Sellest seisundlikust algpõhjusest vaadelduna mõjub kõik asine juhusliku, mõttetu, seosetu, seadmusetu ja sihituna. Nähtusena võib see siiski ka tegelik olla. Kes aga mõtet otsib, selle juhatavad indialased igasugusest tegelikkusest kaugele, olemise nimetutesse sügavustesse, mis ajab kujusid mullidena veepinnale.

Tõlkinud KRISTA LÄÄNEMETS

„Ainult Alutagusel,"

näis mõnigi tuttav mu suves pettunud olevat. Kui lisasin ka Kihnu, oldi juba rohkem rahul.» Aga noh möödunud aastal olid ju Itaalias?» Armas aeg! Kas saab võrrelda erinevaid paiku? Minu jaoks on kõige armsam ja kaunim Lõuna-Eesti Valga- ja Võrumaa piiril, kuigi kõik oma koolikuud põlevkivimaal, nn. kakskeelses asulas ja koolis mööda läksid. Ja nüüd, enam kui paarikümne aasta järel tuli võimalus võrrelda lapsesilmade läbi nähtut, aja muutusi ja asjatundjate teavet kuulda. Seda **Eesti Looduskaitse Seltsi suvisel õpperetkel 1.—5. augustini seltsi aseesimehe ARVO IITALI juhatusel.**

Raske on pühenduda Kirde-Eestile, mis mõne kilomeetri järel nii muutuv. Meie alustasime oma sajakilomeetrist marssimist Narva jõe äärest Kuningakülast. Eesti ja vene segunenud külaarhitektuur, laia Narva jõe kaldal Narvast ja kaugemaltki tulnud kalamehed, sõjaaegsed kaevikud... Esimesel päeval tahtsime jõuda Boroni (teatmekirjandus pakub ka Borovnja, Poroni) kaitsealale — ürgmetsa. Boroni jõe ääres võtab enda alla mitu kvartalit laialehine liigirikas lehtmets: äärmiselt sirged ja kõrged pärnad, kased, saared, vahtrad, tammed. Samas sumad liigirohkes alusmetsas, ümberringi sõnajalatihnikud. Vaevalt see kõik aga niisamasuguses ilus säilib, sest siit mitte väga kaugele tuleb Kuremäe kaevandus. Juba praegu saab põllumajandus tulevastelt kaevanduseväljadelt turvast.

Enne päris tööstusmaastikule jõudmist oli meil soo- ja järvepäev. Paljud meist teadsidki, et Eesti suurim soostik siin asub, nimelt Puhatu oma järvedega. Mis on üks matk ilma soos käimata? Jälle jalad märjad, üle põlvede mudas, krapsad mõnest ahtast taimest kinni ja vinnad end edasi. Aga pea kohal on nii suur taevas ja su ümber nii imeline lõhn. Võib-olla alles siin tajud, mis on see Maa, mis on see Suur Loodus.

Kaks päeva on läbi, kolmandal tõuseme Kuremäele. On niisugune tunne, nagu astuksid kuhugi keelatusse. Millest jutt? Eks ikka kloostrist, millest me õieti midagi ei tea. Kui minevikust veel (asutaja oli kuberner vürst Sergei Sahhovskoi), siis tänapäevast ei kirjutata küll kusagil. Kohalkäijaile saab nunnadelt ekskursiooni tellida, aga kas sellest kõigest kirjutada sobib, ei tea. 1967. aasta K. Soobi ja U. Keskküla brošüürike on naeruväärselt vananenud. Ma ei arva sugugi, et mõistlikud selgitused oleksid alati usupropaganda. Vastupidi, just teadmatus võib tekitada huvi. Kuremäe kloostri maine paistab aga olevat väga kõrge — sagedased välisdelegatsioonid, konverentsid jne. Jäägu see siiski nende kirjutada, kes sellega tegelema peaksid.

Meie tee viis edasi Kurtna järvedele. Nüüd on 40 järve lootusetult segi, märkmikuski ei suuda orienteeruda, millises järves oli veetase meeter, poolteist alanenud, millisel õitses nii palju vesiroose... Et Kurtna järvestikuga midagi lahti on, näitas juba seegi, et Peeter Tooming neid parajasti filmis, Bioloogia Instituudi teadlased (ka üks Moskva RÜs õppiv eesti noormees) võtsid järvest veeproove. Ühelt poolt tungib peale tööstus oma reostuse ja looduslike režiimide rikkumisega, teiselt poolt tuleb inimene ka. Ja tema ei tee loodusele mitte vähem kahju. Kummast tulenevad hädad on teadlikud või mitteteadlikud? XX SAJANDI INIMESE juhtida kõik. Sellest aastast saati on ka Kurtnat kaitsma asutud, lausa kaitsealana. Kas see suudab suunata ka Pannjärve liivakarjääri (meie suurim) kvaliteetse liiva mõistlikku kasutamist, ei tea veel. Ent kui parimat ehitusliiva lihtsalt merre tammiks kallatakse?

Narva karjäär oma vihmas ja mudas jäi meie viimaseks objektiks. Tööstusest vähetaipavale inimesele tahtsid muljet jätta hiigelsuured autod ja kõik muud masinad. No tõesti, autoratas oli mõnestki meist kõrgem. Mulje, kahjuks kurvavõitu, jätab aga see, et noorepoolne mets läheb raginal ekskavaatorite alla. Ei ole mõtet tehnoloogilist protsessi ümber jutustada, seda peab oma silmaga nägema, siis ehk mõistad teisiti ka tööstust ja selle inimesi.

Viis päeva eemal igasugusest päevakajalisest (mõtlen ajakirjandust, mille lugemiseks nüüd nii palju aega kulub), meeldivas paari-kolmekümnelises loodushuviliste seltsis olid isegi lühikesed. Ära ka ei väsinud, nii et käia jaksanuks veelgi. Järgmise matkani!

VARJE SOOTAK

Kaevandatud maa saab uued põõsad-puud. M. KIKULI foto

Aeg

on kätte jõudnud... Puud langetavad lehti, maad jahutades puhuvad sügistuuled, valmistades loodust pikale valgele vaikusele.

Tudengite vaimuelu elavneb. Taas kutsub ka **EPA ja TRÜ üliõpilaste ühine looduskaitsering,** mis Jaan Eilarti eestvedamisel on jõudmas keskikka. 13. märtsil täitub kolmas aastakümme.

Vaatamata vahelduvale hoole on jäänud kestma algsed põhimõtted — inimese, looduse ja kultuuri seosed. Neist jätkamegi. Viimatisteks üritusteks olid: kohtumine aprillis Soome Looduskaitse Liidu noorteorganisatsiooni Luontoliitto esindajatega, kohtumine ÕTÜ liikmetega Viitnas, Kirovi Põllumajanduse Akadeemia Looduskaitse ÜTÜ vastuvõtt, osavõtt ELKS õppematkast Alutagusele jt. Sel õppeaastal püütakse organiseerida loenguseeriat, mille lõpetanutel oleks õigus kompetentselt lahendada looduskaitsega seonduvaid küsimusi. Tuleb veel mõndagi huvitavat.

AVAMATK

on aga juba sel pühapäeval, 11. oktoobril Taevaskotta. Rong sõidab välja kell 10. Oodatud on kõik loodushuvilised, eriti muidugi rebased.

A-KLUBI

Teisipäeval, 13. oktoobril kl. 17 esineb ph. aud. 230 A-klubi president P. Liiv. «Loomulik — ökoloogiline — isiksuslik». Mõttemõlgutusi uuest kultuurist.

NB! Järgmine orgkomitee 8. okt.

PORIKUU DISKOTSÜKKEL

Reedel, 9. oktoobril kl. 21 NB! kuulamiseks Ozzy Osbourne'i loomingut. Laupäeval, 10. oktoobril kl. 21 NB! kuulamiseks Roger Waters'i loomingut. Pühapäeval, 11. oktoobril kl. 21 NB! kuulamiseks Rod Stewart'i loomingut.

ESMAKURSUSLASTEST KORVPALLURID!

TRÜ spordihoones on juba alanud **kursustevahelised korvpalliturniirid.** Jätkub ruumi ka teile. Registreerimine spordihoone infotahvlil 17. oktoobrini.

Sportmängude kateeder

Toimetaja VARJE SOOTAK

«TRÜ» Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tell. nr. 3946. Tiraaž 3000.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 28 (1500) | Reedel, 16. oktoobril 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

LAHENDUS—TÄIELIK ISEMAJANDAMINE

Ülikooli komsomolikomitee toetas 5. oktoobri istungil Eesti NSV täielikule isemajandamisele ülemineku ettepanekut ja võttis vastu sellekohase otsuse.

Miks? Kõigepealt käsitleb ettepanek meie põlvkonna elu, töö ja sotsiaalse vastutuse tingimusi. Me ei taha saada järjekordseks «kadunud põlvkonnaks». Teiseks. Komsomol kui ühiskondlik-poliitiline organisatsioon näeb ettepanekus mitte ainult majanduslik-organisatoorset külge, vaid ka poliitilist lahendust, mis haaraks ühiskonna elu tervikut koos meie vabariigi konkreetse situatsiooniga. Kolmandaks. Ettepanek lähtub sotsiaalse õigluse nõudest kogu vabariigi suhtes. Kui oleme võimelised majandama hoopis kõrgemal tasandil kui ääretu NSV Liidu keskmine, siis peab uutmise käigus kõrvaldama kõik senised bürokraatlikud, ametkondlik-vägivaldsed ja juhtimismannetuse tõkked. Laskem meil südametunnistuse järgi täita NLKP XXVII kongressi ja juunipleenumi otsuseid! Laskem meil tunda rõõmu initsiatiivist ja iseseisvast tööst.

Ettepanek ei paku välja järjekordset kosmeetikat ja tühja ilukõnet, vaid võimaldab reaalselt lahendada meie vabariigis kuhjunud teravaid sotsiaalseid ja majanduslikke probleeme.

Oleme juba kaks aastat rääkinud ümberkorraldustest, nüüd — nagu ütles M. Gorbatšov Murmanskis — on kätte jõudnud otsustav aeg üle minna sõnadelt tegudele. Ülikooli komsomoliorganisatsioon ei saa ja ei taha jääda kõrvaltvaatajaks, äraootajaks.

Ettepanekut arutati ajaloo- ja žurnalistikaosakonna komsomolikoosolekul. Majandusteaduskonna õppejõud ja komsomolibüroo kuulutasid välja konkursi omapoolsete arvamuste esitamiseks, komsomolikomitee korraldab teisipäeval kohtumise ettepaneku esitanud ühiskonnateadlastega.

Kutsume teaduskondade komsomoliorganisatsioone, samuti teisi kõrgkoole esitama oma seisukohad ettepaneku suhtes.

Carpe diem!

ASKO POHLA,
ELKNÜ TRÜ komitee asesekretär,
õig. IV k.

ELKNÜ TRÜ komitee otsus 5. oktoobrist

ELKNÜ TRÜ komitee arutas oma istungil 26. septembri «Edasis» avaldatud ettepanekut Eesti NSV üleviimise kohta täielikule isemajandamisele. Komitee leiab, et ettepanek sisaldab konkreetseid ja reaalseid teid NLKP XXVII kongressil kavandatud eesmärkide elluviimiseks ning vabariigi tõsiste sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamiseks. Lähtudes eeltoodust ning võttes arvesse TRÜ üliõpilaskonna ning noorte õppejõudude suurt huvi antud ettepaneku vastu ja komiteele esitatud arvamusi teaduskondade komsomolibüroode poolt, ELKNÜ TRÜ komitee

Otsustab:

1. Toetada S. Kallase, T. Made, E. Savisaare ja M. Titma ettepanekut, mille eesmärgiks on viia Eesti NSV-s paremini ellu NLKP XXVII kongressil seatud sotsiaalmajanduslikud eesmärgid ja avada täielikumalt meie vabariigi majanduslik, sotsiaalne ja intellektuaalne potentsiaal.

2. Teha ELKNÜ Keskkomiteele ettepanek toetada ettepaneku laialdast arutelu vabariigi komsomoliorganisatsioonides ning massiteabevahendites.

3. Kutsuda üles vabariigi kõikide kõrgkoolide komsomolikomiteesid esitama isemajandamise küsimuses oma seisukoht.

4. Kutsuda üles kõikide TRÜ teaduskondade komsomoliorganisatsioone organiseerima arutelusid ettepaneku analüüsimiseks. Koostada ÜTÜ töid.

5. Teha ettepanek TRÜ rektorile ja EKP TRÜ komitee sekretärile:
— kaaluda Eesti NSV täielikule isemajandamisele üleviimise ettepaneku arutamise võimalust TRÜ nõukogus;
— leida võimalusi üliõpilaste teadmiste süvendamiseks, mis võimaldaksid paremini mõista nõukogude ühiskonna uutmise majanduslikke ülesandeid.

ANDI KASAK,
ELKNÜ TRÜ komitee sekretär

Milleks veel sügispäevad?

Paar küsimust esimeste TRÜ sügispäevade korralduskomitee esimehele Asko Pohlale.

K: Millised eesmärgid on uue suurürituse korraldajatel?

V: Suuri ja tähtsaid eesmärke me seadnud ei ole. Tegu on ikkagi esmakordse asjaga, nii et praegu on veel vara veksleid välja anda. Peasihiks oli pakkuda kolhoosist tulnud tudengitele lõõgastust ja anda ülikooli kollektiividele esinemisvõimalusi. Kahjuks paistab taas nii kujunevat, et pearõhk langeb mujalt tulevatele tuntud ansamblitele. Mitmed potentsiaalsed esinejad ülikoolist ei tahtnud välja tulla enamasti vähesele harjutamisele viidates. Aga aulakontsert ülikooli taidlejatega ning luuleteater «Valhalla» koos TRÜ kammerkooriga Toomemäel peaksid üht-teist siiski pakkuma.

Poliitiliseks ürituseks on pühapäevane rahukontsert, millest saadav tulu läheb mikrobussi ostmiseks Nikaraagua lastele.

K: Tudengite seas on liikunud kuuldusi, et novembrikuised üliõpilaspäevad tulevat seekord puhtpoliitilised, ilma tavapäraste pidude, ballide, *show*'deta. Kas neil juttudel on alust?

V: Ei, sugugi mitte! Üliõpilaspäevade kultuuriprogramm tuleb täies ulatuses. Sügispäevad toimuvad lisaks kõigele muule, mitte millegi asemel. Varasemast kogemusest teame, et sügisel on rohkem aega midagi korraldada kui kevadel. Seepärast otsustasimegi proovida sügispäevadega.

Küsis SULEV VALNER,
žurn. III k.

TRÜ SÜGISPÄEVAD 87

KAVA

TÄNA, REEDEL, 16. OKTOOBRIL

Kl. 13 — «Valhalla» luuleteater koos TRÜ kammerkooriga Toomemäel ja Kassitoomel.
Kl. 19 — aulakontsert ülikooli taidlejatega TRÜ aulas.
Kl. 20 — EÜE õhtu TRÜ klubis.
Kl. 21 — puhkeõhtu ansambliga «Ristik» EPA klubis.

HOMME, LAUPÄEVAL, 17. OKTOOBRIL

Kl. 19 — aulakontsert — Eesti rahvamuusikat esitavad akordionistid.
Kl. 21 — puhkeõhtu ansambliga «Ultima-Thule» TRÜ klubis.

ÜLEHOMME, PÜHAPÄEVAL, 18. OKTOOBRIL

Kl. 14 — rahukontsert Eesti parimatelt ansamblitelt («Ultima-Thule», «Rock-Hotel», «Singer-Vinger», «GGG», «Justament») TRÜ spordihoones Ujula 4.
Kl. 21 — puhkeõhtu ansambliga «Rock-Hotel» TRÜ klubis.

* *

NÄITUSED — kodunduskabinetilt ja «Valhallalt» **füüsikahoones**, kunstikabinetilt **vanas kohvikus ja «Sophokleses».**

* *

NB! Pääsmeid saab teaduskondade komsomolisekretäridelt.

Tööpäev Uue-Jaanil

Pühapäeval, 11. oktoobril sai teoks hiljuti loodud Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi esimene tööpäev Uue-Jaani kalmistul, mis seni teenimatult halvas korras on olnud. 88 tööle kogunenu hulgas oli ajaloo- ja filoloogiaüliõpilasi, samuti arste, matemaatikuid, juriste jt. ning vastasutatud seltsi esimehe kõrval ka teisi õppejõude.

Kuna eelmistest tööpäevadest kõnesoleval kalmistul on palju aega mööda läinud, ei olnud ühe talgupühapäevaga mõistagi kõiki haudu võimalik korda saada. Sellegipoolest tehti tõhusat riisumistööd ning pandi püsti mitmed ümberlükatud hauakivid.

Väikesel puhkepausil korraldatud miniekskursioonil vaadati lähemalt tuntumate kultuuritegelaste haudu, mille juures teadjamad osavõtjad ka seletusi jagasid.

Mõistagi vajab Uue-Jaani kalmistu veel palju püsivat tööd ja vaeva ning laiemat tutvustamist, mis vastkoondatud jõududega loodetavasti ka edenema hakkab. Seda väärib nii nende mälestus, kes endisele ülikooli surnuaiale maetud, kui ka vajadus tõsta üldist kalmistukultuuri.

TIINA KALA,
ajaloo II k.

ÕNNITLEME!

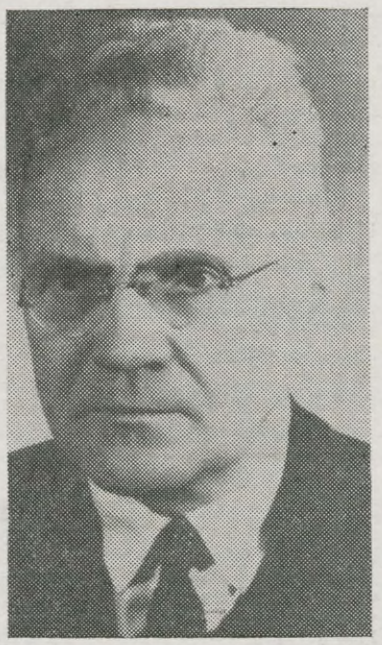

PROFESSOR JUHAN AUL 90

Kolleegid soovivad lugupeetud professorile jõudu ja jaksu nende edasiseks suunamiseks ning rõõmudele ja muredele kaasaelamiseks!

1500

Järgmisel reedel suubub «TRÜ» uude tsüklisse — ilmub leht nr. 1501. Pärastlõunal peale numbri ilmumist on kõik oodatud ««TRÜ» austajate ja vihkajate klubisse», et langetada pea minevikku ning seejärel tõsta pilk rõõmust ja higist pärlendava horisondi poole. Täpsustused teadetetahvlil.

Initsiatiiv instruktsioonideta

Sellise pealkirjaga artikkel ilmus 9. oktoobri «Pravdas» — autor on NSV Liidu KKEH minister GENNADI JAGODIN. Järgnevalt olgu esitatud mõned seisukohad, mis ka meie ülikooli reformimist võiksid ergutada.

* * *

Minister lähtub tõsiasjast, et kõrgkoolidele on seatud ülesanne järsult tõsta lõpetanute teadmiste kvaliteeti ja **loomingulist potentsiaali** (Ka edaspidi minu rõhutused. — I. U.). Vaatamata alanud ümberkorraldustele on entusiaste ja novaatoreid hoopis vähem kui neid, kelle suhtumine on mitte ainult äraootav, vaid ka valvas ja kahtlustav. Peamiseks piduriks on saanud sügavalt juurdunud harjumus tegutseda **ainult instruktsioonide järgi.** Paljud, kes saavad aru muutuste möödapääsmatusest, loodavad initsiatiivile «ülevalt» — ootavad «halbade» juhtnööride asemele häid. Kuid isegi kõige asjatundlikum instruktsioon töötab paremini, kui seda toetavad terve mõistus, loominguline lähenemine, initsiatiiv.

G. Jagodin arvab, et sellise loomingulise ja demokraatliku süsteemi juhtimisse nagu seda on kõrgkool, ei kõlba jäik organiseeritus. Südametus, protektsionism, juhtimise ja kasvatamise autoritaarne stiil ei ole mitte ainult spetsialisti kujunemise vaenlased, vaid **ka alandavad inimest**, segavad tema kutsumuse ja ande realiseerumist. Kust on võrsunud absurdne veendumus, et ministeeriumi või Kõrgkooli Teadusliku Uurimise Instituudi töötaja, kes ei ole aastaid või isegi kogu elu jooksul näinud üliõpilast, teab õppejõust paremini, kuidas teda õpetada?

Järgnevalt peatub minister veel momentidel, mille üle me juba arutlenud ja vaielnud oleme, mõnes lõigus ka edu saavutanud. Näiteks sellest, et õppejõudude arv ei tohi sõltuda eksmatrikuleeritud üliõpilaste arvust; ankeedist üliõpilaste tarvis, milles peegelduks õppejõudude töö kvaliteet; õpikute tasemest; iseseisva töö hulga suurendamisest loengute arvel jmt.

Iseseisva töö tulemusi soovitab minister kontrollida maksimum 3—4 inimesest koosnevate gruppide vestlustel, kusjuures õppejõud ei pea etendama ainult küsitleja rolli, vaid suhtlema üliõpilastega **kui kolleegidega.** Mis puutub eksamisse kui teadmiste kontrolli vormi, siis mõnedes kõrgkoolides on õppejõudentusiastid loobunud õpikute või loengute ümberjutustuste kuulamisest. Nad eelistavad anda ülesandeid, mis nõuavad fundamentaalsete seaduste kindlat tundmist ja oskust kasutada teatmikke ja muid hädavajalikke allikaid.

Peamine ülesanne on uuesti läbi vaadata hariduse sisu: tööplaanid, programmid, milles asetada rõhk ainetele, mis kujundavad üliõpilasest eelkõige oma eriala tundva spetsialisti.

Refereeris INDREK UDE

Ülikool küsib, minister vastab

8. oktoobril oli küsimas aulatäis ülikoolirahvast, vastamas kõrg- ja keskeriharidusminister prof. **VÄINO RAJANGU** koos kolleegiumiga. Kohal olid esimene asetäitja **HEIMAR PEREMEES,** asetäitja **KALJO RINK,** kõrgkoolide valitsuse juhataja **BERNHARD HIIRE**, ühiskonnateaduste osakonna juhataja **KUNDER KULLI**, keskeriõppeasutuste valitsuse juhataja **ILMAR RUTE**, samuti meie rektor prof. **ARNOLD KOOP.** Foorumit juhtis parteikomitee sekretär filosoofiadoktor **PAUL KENKMANN.**

ÜLIÕPILASPROBLEEMID

1. Milles on TRÜ tudengi eripära võrreldes teistega?

V. RAJANGU: Iga kõrgkooli üliõpilaskonnal on oma eripära ja see eripära on ka TRÜ tudengil, isegi erinevate teaduskondade üliõpilastel. Eripära on kantud juba sellest omapärast, mis kogu ülikoolile omane. Teravalt lõi see välja, võrreldes TPI ja TRÜ juubelit. Ülikoolis oli entusiasm ja kaasaelamine hoopis kõrgemal järjel. Ettevõtlikkuse näiteid võib tuua teistestki valdkondadest — TRÜ lehes oli väga tõsine diskussioon omavalitsusest, teistes kõrgkoolides pole seda küsimust nii tõsiselt võetud, OV poolest ollakse ülikoolis kõige kaugemal.

Eks vajakajäämised ole samad, mis teistelgi, kasvõi väljalangevus, mille eest me enam ei nuhtle. Aga väljalangevus kinnitab seda, et kõik alustanud ei jõua lõpuni.

2. Kas ka mujal on õppetööeksperimente, millised on tulemused?

Piiranguid ei ole, kõik kõrgkoolid ja teaduskonnad võivad seda teha. Olukord on nüüd mõnevõrra teine. Kui varem kurdeti, et ei ole õigusi auditoorse osa vähendamiseks, siis nüüd öeldakse, et ei saagi vähendada — pole õpikuid. Aga neid ei olnud ju ka aasta tagasi. Nii et eksperimendi põhimõtteid saab rakendada seal, kus on konkreetsed võimalused. Eksperimendimomente rakendatakse ka teistes kõrgkoolides.

3. Mida arvate kõrgkoolilehtede praegusest seisust?

Kõige rohkem riivab see, et üliõpilased kirjutavad oma kõrgkooli lehes suhteliselt vähe. Kui vaatame TRÜ lehte, siis aktiivsed on muidugi žurnalistid, aga teiste panus võiks olla tunduvalt suurem. Osas kõrgkoolides kasutatakse ruumi selleks, et lihtsalt järjejutte avaldada, aga üliõpilaskonna ees seisvad tõsised probleemid jäävad analüüsist välja. Tahaks, et kogu üliõpilaskonna tegevuse spekter täielikult kajastuks, et ei oleks lähenetud ühekülgselt.

Üliõpilasfoorumil tõstatati minu ette esimest korda ka vabariikliku üliõpilaslehe küsimus. Vastan uuesti, et kui me ei kasuta olemasolevat ruumi, ka «Noorte Hääles», «Molodjož Estoniis» jm. täielikult ära, siis ei ole üliõpilaslehte vaja. Võtke, vaadake neid lehti ja te näete, kui vähe on seal üliõpilaste artikleid. Teine moment, mille pärast me ei toeta selle lehe mõtet, on see, et me peame mõtlema veidi laiemalt, mõtlema ka nende peale, kes tulevikus tulevad kõrgkooli. Kõrgkooli siseelu peaks jõudma ka nende noorteni, olema neile ettevalmistuseks kõrgkooli astumisel. Kui juba siis jääb «Noorte Hääle» ruumist väheseks, tuleb tõstatada üliõpilaslehe küsimus.

4. Milline on arvamus üliõpilasliidu loomise kohta?

Ka sellele küsimusele vastasin «Edasis», ja kuigi üks teie õppejõud mõistis selle poleemiliselt nagu hukka, jään oma endise seisukoha juurde. Nimelt on üliõpilastest 97% kommunistlikud noored. Sisuliselt täidavad samu funktsioone komsomoliorganisatsioon ja ametiühing. Foorumil räägiti sellest palju, aga keegi ei suutnud üliõpilasliidu funktsioone välja pakkuda. Kui kõik üliõpilased tõmmatakse liiduga kaasa, siis muutub liit formaalseks, kui ainult kitsas ring on haaratud, siis ei saa see esindada jälle kogu üliõpilaskonda. Meie ettepanek on panna komsomol ja ametiühing korralikult tööle. See on ajastu nõue.

5. Kuidas näeb Teie arvates välja ideaalne omavalitsus?

Ideaalset mudelit ei oska välja pakkuda, iga kõrgkooli jaoks peaks olema isesugune. Kujutan ette nii, et kõigepealt tuleb selgeks teha, mis funktsioonid omavalitsusele jätta ja selle järgi OV kujundada.

6. Kõrgkoolide nõukogusse tuleb juurde valida üliõpilasi, kes kinnitab nad?

Rektor. Alates 1. septembrist ministeerium nende paberitega enam ei tegele.

7. Olete külastanud eri kõrgkoolide ühiselamuid, kuidas näevad teiste kõrval välja meie ühiselamud, kuidas neis parandada elamiskultuuri?

Teie keskmine ühiselamu on vabariigi keskmise ühiselamu tasemel. Kultuuri saab parandada siis, kui kultuuri hoitakse. Kord on seal, kus korda hoitakse, mitte seal, kus koristatakse.

K. RINK: Minge vaadake, missugused konihunnikud on Uue tänava pereühiselamu rõdudel. Korda saab parandada, kui need konihunnikud ära visata. Ja see on perekonna ühiselamu!

8. Üliõpilased on avaldanud rahulolematust sõjalise õpetuse tasemega, mis ei arvesta, et noormehed on juba armees olnud. Kas siin on muudatusi oodata?

FOORUM

Olen täiesti nõus selle pretensiooniga sõjaliste kateedrite osas.

Tõstatasin selle küsimuse Moskvas esmalt ministri I asetäitja ja pärast ka ministri enda juures. Pakuti niisugust lahendust, et ära kasutada kõrgkoolide oma õigusi — pakkuda sõjaväest tulnud noormeestele võimalus teha sõjalise algõpetuse eksam kohe semestri algul, siis saab vabaks. Kõige lähemal ajal kutsume ministeeriumi sõjaliste kateedrite juhatajad koos rektoritega, et leida konkreetne lahendus.

9. Kas peate õigeks, et arstiteaduskonda võetakse meditsiinilise tööstaažiga ja sõjaväest tulnud noori?

Tõstatasin ka selle küsimuse minister Jagodini ees, kuid mulle jäi mulje, et kaheaastane tööstaaž jääb siiski püsima. Kui vastuvõtuküsimuste teistes nüanssides saime teatavad kokkulepped, siis siin ei. Kuu keskpaigaks peame kirjalikult esitama omapoolsed ettepanekud vastuvõtueeskirjade muutmiseks. Kirjutame selle ka sinna, kuid mul ei ole tõsist usku.

Uutest momentidest võib ütelda nii palju, et kui sel aastal olid sisseastumiseksamid Moskvas ja Leningradis teistest varem, siis peale kunstierialade tulevad eksamid igal pool ühel ajal. Tagasiminek vana juurde on aga see, et kõrgkoolil pole enam võimalik valida sisseastumiseksameid. Liidu ministeeriumi oli tulnud palju avaldusi ja nüüd kehtestatakse ühesugused sisseastumiseksamid, et oleks võimalik samade eksamitega üle minna.

10. Millised on hinnangud õpetajate ettevalmistamise kvaliteedi kohta TRÜs ja TPedIs?

Ütleksin, et TRÜs keskpärased. Tulemused on paremad kui paljudes teistes kõrgkoolides, aga on ka eespool olijaid.

B. HIIRE: Spetsiifika on olemas, seda näitavad ka dots. Pedajase uurimused. Ülikoolis on ettevalmistus fundamentaalsem, erialalt võib-olla sügavam, aga pedagoogiliseks tööks mõneti parem siiski Pedagoogilises Instituudis. Hiljuti oli Liidu Haridusministeeriumis arutusel pedagoogilise kõrghariduse ümberkorraldamise neli kontseptsiooni. Loodan, et väljatöötatav põhiline kontseptsioon jõuab lähemal ajal arutamiseks ka kõrgkoolidesse.

V. RAJANGU: Ülikoolis on viimastel aastatel muutunud pedagoogiline suunitlus palju põhjalikumaks.

A. KOOP: Võin lisada, et TRÜ isegi suurendas omal riisikol pedagoogiliste ainete süsteemi.

11. Kuidas ministeerium suhtub plaani avada Gagarini t. 1 majas Teadlaste Maja või üliõpilaste kultuurikeskus?

Sellelegi vastasin juba «Edasis». See on puhtalt ülikooli siseelu küsimus ja selle otsustab juhtkond.

12. Palume selgitada hindelise arvestuse ja eksami põhimõttelist erinevust. Mis eesmärgil on hindeline arvestus üldse sisse seatud?

Hindeline arvestus antakse konkreetsete tööde (kursusetöö, praktika jm.) eest. See annab siiski ülevaate tasemest, sõna «arvestus» ei näita veel, kas ollakse maksimumi või miinimumi tasandil. Eksam on ikka eksam, seal pannakse hinne konkreetsete teadmiste eest.

H. PEREMEES: Reas õppetöövormides on juba õppeplaanides ette nähtud hindeline arvestus (kursuseprojektid, praktika jm.). Kui praktika hinnatakse «sooritanud» või «mittesooritanud», siis ei loe välja, kuidas üliõpilane tegelikult töösse suhtus.

13. Meil feminiseerub kõrgharidus, kas peaks midagi ette võtma?

Olemegi juba võtnud. Kokkulepe vabariigi sõjakomissariaadiga on järgmine: märtsis peavad keskkoolid, tehnikumid ja kutsekeskkoolid esitama sõjakomissariaadile nimekirjad nende sõjaväekohustuslaste kohta, kes soovivad minna kõrgkooli. Neile antakse ajapikendust esmalt sügiseni. Kes saab kõrgkooli sisse, saab ajapikenduse veel I kursuse kevadeni, kes ei, need võetakse armeeteenistusse sügisel. Saavutasime sm. Jagodiniga kokkuleppe ka selles osas, et tahame saada vabariigile õigust, kus ettevõtted ja asutused võiksid suunata tööstaažita noori stipendiaatidena õppima. Töölesuunamisel eelistatakse rohkem noormehi ja eks stipendiaatidena samuti, sest neid oodatakse ju tagasi. Tahame seda õigust rakendada neil erialadel, kus on raskusi komplekteerimisega, kuigi see suunamisel mingeid täiendavaid eeliseid ei anna, sisse saab ikka üldise konkursi alusel.

14. Praegune stipendiumi suurus ei rahulda, kui hinnad pidevalt tõusevad. Praegu räägitakse ka toiduainete «normaalsetesse» hindadesse viimisest, mis saab üliõpilasest?

«Väga hästi» ja «hästi» õppijate stipendium tõusis. Kui põhistipp on 40 rubla, siis väga hästi õppiv saab 60 rubla. Kes leiab, et 40st jääb väheks, võiks tõsisemalt õppida. Praegu on õppimise soodustuseks konkreetne majanduslik stiimul taga. Ärge hakakegi lootma, et põhistipp niipea tõuseb. Kõrghariduse uutmise põhisisu on ikka selles, et valmistada ette heade teadmistega spetsialisti.

15. Miks ei tõusnud rakendusmatemaatikute stipendium?

Vastava otsuse lisas oli toodud ainult ülikooli matemaatika eriala, isegi TPedI matemaatika eriala stipendiumi ei suurendatud.

16. Missugune on Teie arvates üliõpilaste poliitiline haritus?

Vastaksin siin natuke laiemalt kogu vabariigi üliõpilaskonna kohta. Tundub, et meie üliõpilane tahab uutmisprotsessiga, demokratiseerimisega aktiivselt kaasa minna ja lähebki. Kohati on tekkinud aga niisugused ebaklapid, kus mõistetakse, et uutmine on ainult kriitika tegemine. Aga omapoolsete konkreetsete ettepanekutega välja ei tulda. Kui teeme kriitikat, siis peaksime püüdma välja ütelda nii palju, kui ise oskame ette kujutada, kuidas asi võiks olla. Siis oleks kriitikast palju rohkem kasu.

17. Kuidas suhtute ajakirjanduses avaldatud seisukohtadesse, et moodustatavatesse kooperatiividesse võiks vaba tööjõuna kaasata eelkõige pensionäre ja üliõpilasi?

Tallinnas on neid juba kaasatud. Kui see on veel oma erialaga seotud, võib ka niimoodi kasulikuks osutuda. Võib-olla annaks teinekord vastavat praktikumigi kooperatiivis korraldada.

18. Tallinna Linna Täitevkomitee on kooskõlastatult Ministrite Nõukoguga vastu võtnud otsuse mitte suunata Tallinnasse noori spetsialiste, kellel ei ole Tallinnas sissekirjutust ja kellele tellija-asutus elamispinda ei garanteeri. Samal ajal on riiklikus suunamisplaanis terve hulk kohti Tallinnasse. Kas elamispinna mittelubamine võib olla riigiplaani mittetäitmise aluseks?

Selle otsuse vastuvõtmine on seotud elamuehitusprogrammiga aastaks 2000. Nii et konkreetsel töölesuunamisel tuleb nende momentidega arvestada.

19. Miks muinsuskaitseklubide kokkutulek toimub Tallinnas, mitte TRÜ aulas? (Mõeldud on nähtavasti Eesti Muinsuskaitse Seltsi asutamisüritust — toim.)

Ma ei oska sellele küsimusele vastata, esimest korda kuulen, et see on Tallinnasse viidud.

P. KENKMANN: Ülikooli poole ei ole orgkomitee ametlikult seni pöördunud. Kõnelusi sel teemal on olnud ja praegu ei ole otstarbekaks peetud seda just Tartus teha. Kas üritus toimub Tallinnas või Tartus, selle otsustavad nähtavasti vabariigi organid, kes selleks pädevad.

A. KOOP: Aula kohta kehtib kord, et ametkond, kes soovib aulat saada, pöördub kirjalikult juhtkonna poole. See ei ole ülikooli üritus, vaid seda organiseerib Kultuuriministeerium ning küsimus tuleb sinna adresseerida.

(Järgneb)

Naabritel samad probleemid

Meie ajaloo-osakonna õppejõududel on kena komme saada iga paari aasta tagant kokku kolleegidega Leedust ja Lätist, et üheskoos vahetada kogemusi ja mõtteid ajaloolaste ettevalmistamise sisu ja metoodika kohta suurkoolis. Viimastel aastatel on nende metoodiliste konverentsidega ühinenud ka Valgevene ja Kaliningradi ülikoolide ajaloolased.

Järjekordne kokkusaamine toimus septembrikuu keskel, sedapuhku **Vilniuses.** Telgteemaks oli valitud **kõrghariduse perestroika ja ajaloolaste ettevalmistamine.** Kahel päeval kuulati ära 19 ettekannet, lisaks elavad läbirääkimised ja vestlused kuluaarides. Kõigest sellest koorus välja sisuliste ja metoodiliste probleemide ühtsus ning lahendusteede otsimise eripalgelisus. Olgu selles osas toodud punktidena esile kõige iseloomulikum.

✻ **Kõige rohkem oli juttu sellest, kuidas suunata optimaalselt üliõpilaste iseseisvat tööd**, et auditoorse töö kärpimise arvel (Lätis ja Leedus 38—42lt nädalatunnilt 28—30le) vabanenud aeg läheks tõesti asja eest. Läti kolleegid katsetavad järgmist süsteemi: ainet oli seni 6 tundi nädalas, kärbiti 4le. Kaks vabaks jäänud tundi kasutab õppejõud vestlusteks-kollokviumideks. Kursus on selleks jagatud neljaks ja kuu aja jooksul istub iga grupp õppejõuga korraks ühe laua taha, et anda aru iseseisvalt loetust, läbi arutada keerukamad probleemid ja saada juhiseid edasiseks tööks.

Grodno ülikoolis katsetatakse loengule eelnevate (15 min. loengu algusest) kontrollvestlustega. Professor laseb üliõpilastel rääkida loetust, annab probleemküsimusi. Tulemused olla päris head. (Mõnedki Balti liiduvabariikide kolleegid aga vangutasid pead — meenutavat liigselt keskkooli.)

✻ **Läti ülikooli professor A. Varslavan soovitas muuta sotsialistliku ühiskonna ajalugu puudutavad informatiivsed loengud probleem- (mitte aga problemaatilisteks) loenguteks.** Seni tuli meil minna vaikides mööda mõnedestki «valgetest laikudest» ja valusatest küsimustest. Perestroika tingimustes on vaja aga ka need teemad avameelselt avada.

✻ **Rohkem on vaja õpetada keeli** — muidu ei suuda tulevased ajaloolased töötada algallikatega, toonitasid leedulased. Leedu ja Valgevene ajaloo uurijad peavad teadma vanapoola ja keskaegset vulgaarladina keelt, samuti alamsaksa keelt. Vilniuse RÜ ajalootudengitele on poola keele kursus muudetud kohustuslikuks, teisi keeli õpitakse fakultatiivselt.

✻ **Üleskutse kõnetoolist:** «Meie kõrgem eesmärk olgu kujundada üliõpilastes lugupidavat ja hindavat suhtumist teadmistesse ning teadusesse, luua neis tõeline teadmiste kultus!»

Repliik kohalt: «No selles osas on meie üliõpilased küll kõige veendunumad jumalasalgajad.»

✻ **Üliõpilaskandidaatide teadmistega NSV Liidu ajaloo osas võib rahule jääda, üldajaloo osas aga mitte.** Vanaajast ja keskajast teavad nad masendavalt vähe. Leedu kolleegi ettepanek: lisada sisseastumiseksamile kodumaa ajaloost veel eksam üldajaloost. Üldajaloo õppejõud noogutasid rõõmsalt, ülejäänud õige skeptiliselt pead — sisseastumiseksamid ei sõltu ülikooli tahtest. Aga küsida ju võib.

✻ **Pideva pedagoogilise praktika läbiviimisel on kõigil ülikoolidel ühine probleeem — kust leida semestri kestel aega koolides käimiseks?** Vilniuses ei tulnud iganädalaste kahetunniliste käikudega midagi head välja. Nüüd eraldati PPP-ks üks nädal semestrist, mil muud õppetööd ei toimu. Asi olla tuumakamaks muutunud, ka üliõpilased on rahul.

✻ **Ei piisa ajalooõpetajaid.** Naabritel koguni sedavõrd (vabariigid rahvaarvult meist tunduvalt suuremad), et ajaloo-osakondadele lisati pedagoogilised grupid, kes õpivad pedinstituutide õppeplaanide ja programmide alusel. Nii et kahe ajalooteadlaste-praktikute grupi (50 üliõpilast kokku) kohta tuleb veel üks (25 inimest) pedagoogide grupp. Uudisasi alles, tulemustest veel vara rääkida. Kuid probleemid on sellise üliõpilaste jaotamisega päris keerulised.

✻ **Eesti kogemustest pälvisid peamist tähelepanu käimasolev koolireform ja üliõpilaste ühiskondlik-poliitilise aktiivsuse kasv.** Koos 5+5+2 süsteemile üleminekuga toimub ka ajalooõpetuse radikaalne ümberkorraldamine (üks ühine ajalookursus, 10. kl. õpib ainult Eesti ajalugu, tervikuna, algusest lõpuni). «Molodtsõ, estontsõ!» ütlesid nooremad kolleegid. «Ei tea veel, mis teil sellest kõigest välja tuleb. Igaks juhuks, olge ettevaatlikud,» arvasid elukogenumad. Ka meie üliõpilasomavalitsus, üliõpilaste osavõtt ülikooli nõukogu tööst tõstatas küsimusi. Küsiti: «Kuidas te küll sellise üliõpilaskonna aktiivsuse tõusu saavutasite? Meil ei tule mitte kuidagi välja.»

Naeratasime, aga täpsema vastuse jäime igaks juhuks võlgu. Kui huvitab, tulgu ja vaadaku ise. Aga selleks kulub veel aega, sest 1989. aastal toimub konverents Grodnos. Ja alles 1990. aastal ootame kolleege jälle Tartusse.

HILLAR PALAMETS

* * *

Jätkugu veel kauaks tahet ja jõudu kanda ülikoolielu sündmusi ja traditsioone noorte ja vanadeni. Indu kõigiks ettevõtmisteks!

Toimetuselt tänusõnad meenutamaks juubilari kunagist «TRÜ» toimetamist ning siiani kestnud koostööd.

Hei, rebane!

Lõppenud on põllutöö, käed on mullast ja porist puhtaks pestud ning võib jälle istuda auditooriumipinki. Ülikoolis on teadupärast hulgaliselt vaba aja veetmise võimalusi.

Järgnevalt kutsun kõiki välispoliitikahuvilisi rahvusvaheliste suhete ringi. RSR hakkab järgmise aasta oktoobris tähistama oma 25. sünnipäeva. Küllaltki soliidne iga, mis näitab, et RSR on oma eksisteerimist igati õigustanud.

Me käime koos igal nädalal ja selliseid koosolekuid kutsutakse **väikeseks ringiks.** Väikese ringi liikmed, senaatorid, arutavad omavahel jooksvaid välispoliitilisi küsimusi, korraldatakse ennustusvõistlusi, vahel käivad esinemas ka lektorid väljastpoolt ringi. Korra õppeaasta jooksul oleme püüdnud korraldada nn. **suurt ringi või show**'d. Viimane suure ringi üritus oli NSVL—USA läbirääkimised, mis publiku poolt väga soojalt vastu võeti.

Lisaks ülalmainitule aitavad meie senaatorid läbi viia üleülikoolilisi viktoriine, pannakse kokku materjale välispoliitiliste stendide jaoks jne.

Aktiivsemad meie seast on ühingu «Teadus» lektorid. Loengutegevuses oli aktiviseerumist märgata eriti möödunud aastal: käisime loenguid pidamas Pärnu ja Tartu koolides, mitmetes Tartu linna ettevõtetes. Ühingu «Teadus» 45-minutine loeng maksab ca 5 rbl. miinus postikulud, nii et teatud materiaalse huvitatuse moment on olemas. Jääb veel üle teatada meie kokkutulemise aeg ja koht: TEISIPÄEVAL, 20. OKTOOBRIL KELL 18.15 TEADUSRAAMATUKOGUS aud. 321.

Teadmiseks kursuste komsomolibüroodele: kui te soovite RSRi lektorit oma kursusele poliitinformatsiooni tegema, siis palume tulla samal ajal (so. teisipäeviti kell 18.15—20), et kohapeal juba konkreetselt kokku leppida.

RAUL EAMETS

Üks tulus ettepanek

Hea lugeja, küllap Sa oled märganud, et RSRi lehekülg oma kujunduse poolest silma ei paista. Mis teha?

Siin saad ka Sina oma panuse anda. Nimelt kuulutab RSR välja konkursi oma leheküljele päisliistu saamiseks. Kuidas teha see lehekülg silmahakkavamaks, mida võiks kirjutada seniste traditsiooniliste ja kroonulike «RSR nr. 1; RSR nr. 2» jne. asemele? Mõelgem, nuputagem ja pangem paberile. Osavõtt pole piiratud. Meelsasti näeksime osalejate hulgas kaastudengeid EPA-st, ERKI-st, miks mitte mujaltki. Ärge trüükadki küünalt ja annet vaka all hoidke!

Ootame kavandeid 1. detsembrini. Märkige ka märgusõna ja lisage kinnine ümbrik oma andmetega. Kõik see saatke TRÜ ajalehe toimetusse.

PEAMINE — kõige parema kavandi pakkujat ootab preemia 30 rubla!!!

RSR

Hiina kõrgharidus täna ja homme

Hiina Rahvavabariigist kirjutatakse taas üha rohkem. Huvi selle maa vastu on püsinud vaatamata kõigile ajaloo ja poliitika tujudele, vähem või rohkem tõepärasele kujutamisele massiteabevahendeis. Sotsialismileeri kuuluv Hiina rahvas elab nagu meiegi ulatuslike reformide tähe all. Erinevalt varasemaist katseist on sedapuhku politikaanluse asemele asunud tõsine professionaalsus. Reform on aukohale tõstnud vaimse töö ja teaduse, mis omakorda nõuab tõsist peamurdmist Hiina kõrghariduse süsteemi ümberkorraldamise üle. Käimasolev seitsmes viisaastak (1986—1990) peab kaaluka ja tegelikult lõpliku sõna ütlema.

Hiinlased ise arvavad, et nende kõrgharidus enne kultuurirevolutsiooni kopeeris NSV Liidu vastavat süsteemi. Targupärast peame lisama, et kopeeriti meie 50-ndate aastate kõrgkooli. Nüüd tahetakse teiste jäljendamisest lahti saada.

Ülikool on igas Hiina provintsis, kuigi prestiižikamad asuvad sageli pealinnas Pekingis. Kõrgkool on traditsiooniline teaduskeskus, tal on oma uurimisinstituudid, milles ei tööta üle 15 inimese (Prantsusmaal näiteks 5—10 inimest), kateedrite juures on arvukalt laboreid. Peale ülikooli on veel pedagoogilised ülikoolid ja instituudid. Õppeaeg kõigis teaduskondades, v. a. arstiteaduskonnas, on neli aastat, tulevastel meedikutel aasta rohkem.

Tüüpiline Hiina ülikoolilinnak asub linna servas üsna suurel maa-alal ja on üldiselt suletud. Sisenemisel, imelik küll, võõramaalase käest dokumenti ei küsita, küll aga küsitakse hiinlaste endi käest. Selles linnakus asuvad kauplused, sööklad, kohvikud, restoranid, isegi kingsepatöökojad, mis kõik kuuluvad vastavale kõrgkoolile.

Soliidsetel kõrgkoolidel on kindlasti isiklik väljaanne. Publitseerimine on kaugelt kergem kui meil, kusjuures kirjastuse juures asub ka raamatukauplus, mis tudengi jalavaeva tublisti vähendab, tuues kätte olulisema.

Kõrgkoolil on suur majanduslik autonoomia. Näiteks üüritakse suvel ühiselamud välismaalastele, saadud raha jääb aga tervenisti oma käsutada. Muidugi on selline «äri» võimalik vaid juhul, kui on, mida üürile anda.

Õppehoonetes on terav auditooriumide nappus. Seetõttu on ruumid hõivatud hommiku kella kaheksast õhtu kella poole kümneni. Ei ole mingi ime, kui viimane tulesilm aknas kustub keskööl paiku. Õppejõude on kõrgkoolides palju ja neile lihtsalt ei jätku koormust. Populaarseimad ained on majandus, juura, loodusteadused. Humanitaaraineid õpib vaid 30% tudengeist.

Kõik tudengid eranditult, isegi selles linnas elunevad õpurid asuvad ühiselamutes. Enamik õppejõudegi on linnaku vahetus läheduses või linnakus endas eluaseme leidnud. Kadestada pole neid eriti põhjust, sest sageli elab kümmekond õppejõudu ühes suures toas. Professoritel on isiklikud korterid, aga neid endid on vähe.

Kaadrit noorendatakse lihtsalt: kõik dotsendid, kateedrijuhatajad ja dekaanid peavad minema pensionile 65-aastaselt, professorid viis aastat hiljem. Erandeid tehakse ainult nendele õppejõududele, kes on saavutanud ülemaalise kuulsuse. Ka pensionärina võib õppejõud pidada loenguid, juhul kui tudengid neid külastavad. On aurektorid ja -doktorid, kes osalevad hariduskküsimuste lahendamisel. Lisaks saab professor pensionina 80% kunagisest palgast. Nii et võib kenasti ära elada. Omavahelises suhtlemises jälgivad õppejõud kiivalt hierarhilisi vahesid. Kord nädalas võib toimuda või ka ära jäädagi õppejõudude poliitõppus, mis sisult on ülimalt informatiivne ja faktirohke.

Õppejõudude liiklusvahend on jalgratas. Tudengeist rääkimata. Pedaale sõtkuvad kõik.

Teaduslike kraadide süsteem on Läänest võetud — magister, doktor, viimane on midagi meie kandidaadi ja doktori vahepealset. Doktoriks ei tohi saada enne 23. eluaastat. Suur osa õppejõude on saanud hariduse NSV Liidus. Kurvema poole pealt niipalju, et ka õppejõuperekonnas tohib olla vaid üks laps. Teise lapse sünni korral kaotab mees automaatselt töökoha.

KALEV VILGATS,
ajal. II k.

(Järgneb)

Hiina spetsiaalsed majandustsoonid läbi statistika

Palju on räägitud Hiina spetsiaalsetest majandustsoonidest. Viimasel ajal on huvi selle vastu tõusnud just seoses Eesti NSV isemajandamisele üleviimise mõtetega. Mida siis kujutavad endast Hiina spetsiaalsed majandustsoonid?

Neli spetsiaalset tsooni on omamoodi aknaks, mille kaudu tungib Hiina majandusse väliskapital ja eesrindlik tehnoloogia. 1987. a. juuni lõpus oli majandustsoonidesse investeeritud kapitali üldsumma 1,12 miljardit USA dollarit, mis on veerand kõigist Hiina majandusse tehtud välisinvesteeringutest. Nagu teatas Hiina RV Riiginõukogu spetsiaalsete majandustsoonide kantselei töötaja, ehitatakse või on juba valmis 3000 ettevõtet, milles osaleb väliskapital. Nende hulgas on nii segaettevõtteid kui ka ainult väliskapitalil tuginevaid. 1000 on juba alustanud tööd.

Nelja majandustsooni tööstustoodangu kogumaht oli 1986. a. 7,5 miljardit jüaani (y), valuuta sissetulekud olid 1 miljard dollarit. Käesoleva aasta esimese poolaasta jooksul anti toodangut 4,017 miljardi y eest, 52% rohkem kui mullu samal perioodil. Kõige suuremas ja arenenumas majandustsoonis Shurzhenis on üle 1000 ettevõtte. Käesoleva aasta esimese poolaastaga anti toodangut 2,4 miljardi y eest, ekspordist saadi 440 milj. dollarit. Kaheksa aasta jooksul on neljas majandustsoonis tehtud assigneeringuid 13 miljardi y eest. Hoonestatud on 60 km² suurune maaala, välja on arendatud kaasaegne infrastruktuur. «Äsjavalminud rahvusvahelise kaubanduskeskuse 50-korruselise hoone katuselt paistavad Hongkongi pilvelõhkujad. Viie aastaga ehitati Shurzhenis 8 milj. m² elamuid, ametiruume, ettevõtteid. Enne ehitusbuumi elas seal 20 000 inimest, nüüd 170 000. Lisaks veel 350 000 ajutise elamisloaga töölist ja teenistujat. On ehitatud ka ülikool, kus kopeeritakse Lääne ülikoolide õppekorraldust» (vt. 19. 12. 1986 «Edasi»).

Nagu sellest numbrite rägast välja võib lugeda, on majandustsoonidel suur tähtsus kogu Hiina majandusele. Laieneb majandustsoonide koostöö siserajoonidega: sisepiirkonnad varustavad tsoone mitut liiki toorainega, põllumajandustoodanguga, poolfabrikaatidega. Majandustsoonid omakorda töötlevad selle eksporttoodanguks. Kaasajal on 28 provintsi, üleriikliku tähtsusega linna ja autonoomset rajooni ja 27 tsentraalset ministeeriumi ja ametkonda loonud majandustsoonides 255 ettevõtet. Välisturule on saadetud üle 2 tuhande toodanguliigi.

Kuid nende arvude taga tuleb näha ka kogu ettevõtmise varjukülgi: suurenenud on majanduskuritegevus, korruptsioon, spekulatsioon, altkäemaksu võtmine. Inimesed püüavad majandusreformi ära kasutada enda huvides. Segafirmad ei maksa korralikult makse, kruvivad omavoliliselt hindu üles. Paljud põhimõtted ei ole kooskõlas marksistliku poliitilise ökonoomia dogmadega. Sotsialistlikus ühiskonnas ekspluateeritakse palgatöölisi.

Hoolimata paljudest kitsaskohtadest areneb Hiina majandus jõudsalt. Seda tõestavad ka 1986. a. majandustulemused:

	kasv võrreldes 1985. a.
rahvuslik koguprodukt	9,1%
tööstustoodang	11,1%
põllumajandustoodang	3,5%
teraviljatoodang	3,2% (391,09 milj. t.)
jaekaubanduskäive	8,5%
arvestades hindade tõusu	6%

RAUL EAMETS

TRÜ nõukogus

EKP TRÜ komitee ja TRÜ nõukogu ühine koosolek 2. oktoobril algas ülikooli teadustööd kontrollinud NSVL KKEH Ministeeriumi inspektsiooni kokkuvõtete tegemisega.

● **Päevakorra põhipunktiks oli eelmise aasta õppetöö. Ülevaate tegid õppeprorektorid Jüri Kärner ja Valter Haamer.** Kuna lehest on õppetöö tulemused läbi käinud, siis vaid mõnest tähelepanekust.

Kõigis Eesti kõrgkoolides peale TPedI õppeedukus langes. TRÜ jäi 88%-ga viimaseks. Prof. J. Kärneri arvates on üheks tagasihoidlike tulemuste põhjuseks loidus üliõpilasteaduses. Vähe on neid õppejõude, kes indikaatoritena noori enda juurde tõmbavad. Õppeplaane on nüüd õppejõududel endil võimalik muuta 15% ulatuses, kuid seda on üritanud vähesed. Üliõpilased nõuavad sageli probleemloenguid, kuid ka siis ei käida alati kohal. Näiteks toodi poliitökonoomia probleemloeng, kus 44-st vene filoloogist oli kohal 15.

Tulemused olid paremad eksperimenditeaduskondadel.

Erakordselt rõõmustavad olid sel korral kaugõppijate hinded. 73%-list edukust pole kaugõppes veel olnud. Selleni aitasid jõuda suuresti organisatsioonilised abinõud, mis toodi minister G. Jagodini käskkirjaga nr. 660. Septembris saabunud käskkiri võimaldab sammu veelgi kaugemale astuda — enam ei tohi kursuselt kursusele tingimisi üle viia jne.

Rektor prof. Arnold Koop nentis, et seoses uute dokumentide vooluga võib küll tekkida mitmeid segaseid situatsioone (pole kooskõla vana ja uue vahel), kuid põhisuunad on head ja edasiviivad. Ainult, et keegi teine ei tule meie eest midagi ära tegema. Olgem virgemad ja loomingulisemad! Rektor puudutas ka meie majanduslikku seisu, sealhulgas õppetehnikat. Praegu saab ülikool tellida kaasaegset õppetehnikat 600 000 rubla eest, ta kutsus üles esitama tellimusi. Võeti vastu otsus.

● VALIMISED ●

Kateedrijuhatajad. Riigi ja õiguse ajaloo ning teooria kateedri juhataja professori kohale õigusteaduste doktor dots. **IGOR GRAZIN,** eripedagoogika kateedri juhataja dotsendi kohale pedagoogikakandidaat dots. **ANTS REINMAA,** kaubandusökonoomika kateedri juhataja dotsendi kohale majanduskandidaat dots. **AINO SIIMON,** kehalise kasvatuse ja spordi kateedri juhataja dotsendi kohale pedagoogikakandidaat dots. **JAAN LOKO,** raskejõustiku ja veespordi kateedri juhataja vanemõpetaja kohale pedagoogikakandidaat dots. **HEINO LAIDRE,** suusaspordikateedri juhataja dotsendi kohale pedagoogikakandidaat **MADIS ALEV.**

Professori kohale valiti meditsiinidoktorid dotsendid **JAAK MAAROOS, JURI KSENOFONTOV,** majandusteaduste kandidaat dots. **VALNER KRINAL,** meditsiinidoktor **ASTRID SAAVA,** pedagoogikakandidaat dots. **OLAF PRINITS,** professori veerandkohtadele bioloogiadoktorid **RICHARD VILLEMS, ERAST PARMASTO,** geograafiadoktor **JAAN-MATI PUNNING.**

Pedagoogikakateedri dotsendi kohale valiti pedagoogikakandidaat **TIIA PEDASTSAAR** ja vanemõpetaja kohale õpetaja **EDGAR KRULL.**

● VAKi uute määruste järgi asendati kõrgkooli konkursikomisjon atesteerimiskomisjoniga. Sinna valiti professorid LEMBIT ALLIKMETS, IVAN VOLKOV, HANS TRASS ja ÜLO LUMISTE ning dotsendid INGE ORGO ning HEINO LIIV.

● Hääletati Eesti NSV Teaduste Akadeemia liikmete valimise poolt: akadeemikuks esitati prof. VIKTOR PALM ja korrespondentliikmeks prof. ARTUR LIND. 12. oktoobril esitati erakorralisel koosolekul korrespondentliikmeks prof. JURI LOTMAN.

Keelering Kihnu saarel

22.—24. maini toimus järjekordne TRÜ ÜTÜ eesti keele ja soome-ugri keelte ringi kevadine õppesõit, mille eesmärgiks oli ülevaate saamine Kihnu murrakust ja olustikust. Sõitjaid oli ühtekokku 23 — üliõpilased ja õppejõud eesti keele kateedrist Aino Valmeti ja Heli Laanekase juhtimisel.

Kui me Kihnu koolimajja jõudsime, olid tunnid seal lõppenud ja lapsed läinud. Elama asusime koolimaja uude hoonesse, sest vanas ehituses on nüüd koduloomuuseum. Pärast elamise sisseseadmist kuulasime Aino Valmeti loengut saare ja selle ajaloo kohta. Kihnu on väike, vaid 16,38 km² suurune maalapike Pärnu lahes. Esmakordselt on teda mainitud 1386. aastal. Saarel on neli küla. Saare põhjaosa, praeguse Sääre küla piirkond, on Kihnu vanima asustusega ala — esimesed asukad, arvatavasti Saare- ja Läänemaalt, jõudsid siia XIV sajandi keskpaigas. Läänerannikul asub Kihnu suurim ja looduslikult kauneim asula Linaküla. Saare kagurannas on Rootsiküla, Kihnu Jõnni kodukant. Idarannas paikneb Lemsi küla.

Esimene ühine käik oli **Theodor Saare** hauale. Theodor Saar (1906—1984) oli kauaaegne Kihnu kooli juhataja, kelle kogu elu möödus saare kultuuri ja hariduse edendamise nimel. Ta oli Kihnu vaimse ja ainelise kultuuri parim tundja ning koguja, kelle kogumistöö on talletatud nii Emakeele Seltsis kui ka Etnograafiamuuseumis. Surnuaial kohtasime vanakest, kes mäletas veel **Andrus Saarestet** ja **Arnold Kaske** nende murdeekspeditsioonidelt Kihnus.

Saabumispäeva õhtul jõudsime külastada Linakülas Järsumäe talus elavat **Virve Köstrit,** kes oli temperamentne, väga hea kihnu keelega naine. Tema näitas meile kördi (seelik kihnu keeles) riide kudumist kangastelgedel. Samuti saime teada, et kördi värvidel on kindel tähendus ja otstarve — vanematel inimestel on kört sini-mustavärviline, leina-ajal must, rõõmsate sündmuste puhul domineerib aga punane. Eriti huvitav oli kõigile Virve Köstri jutustus suure puu raiumisest ja paar omaloomingulist laulu, mille on tuntuks laulnud «Kukerpillid».

Teise päeva hommikul saime kõigepealt ülevaate Kihnu murraku peajoontest. Siis asusime teele Lemsi külla Jõe talus elava **Olga Pulli** juurde, keda talu järgi kutsutakse Jõe Reediks. Kihnu saarel on kõik vahemaad suhteliselt väikesed, õige varsti hakkaski läbi hõreda metsatuka paistma õlgkatus ja peagi olime Jõe talu õuel. Perenaisel oli käsil vöökudumine, mida ta meilegi lahkelt näitas ja selgitas. Lisaks paljudele eri värvitoonides vöödele näitas Reedi veel omakootud mitmes mustris kindaid. Suure huviga kuulati ka tema jutustusi küünlakastmisest, kala- ning hülgepüügist, suurel maal tööl käimisest. Siinkohal võiks vahest tuua näite ka kõlava Kihnu murdekeele kohta: *«Nuorõd usugi, mihukest elü me ennemä eläsime. Sii sai obosõga üle mere mindüd ning ljõnnas käüdüd. Tüed tehti kõikõ ju üsä käsitsi.»*

Keskpäevaks jõudsime **Anna Vidriku** juurde, kes ootas meid juba õues. Siin sai iga soovija selga proovida Kihnu körti, sest perenaisel oli neid aidas nii eri toonides kui ka suurustes küllaldaselt varuks. Pärast seda ainulaadset elamust otsustasime ära käia veel Saare talus elava 87-aastase **Anna Köstri** juures. Saaru Anna on tõenäoliselt üks viimaseid vanu Kihnu laulikuid, kes on oma laulud saanud esivanematelt. Meile laulis ta ühe regivärsilise vastlalaulu ning veel pulmalaulu:

Aga neiukene noorukene
nüüd lähed teisele talulõ
teise murõ murdõjassõ
teise ulõ oidõjassõ . . .

Tema keel on eriti arhailine ja huvitav. Sama päeva õhtul võtsime ette pikema jalutuskäigu saare lõunatipus kõrguva majaka juurde. Tee majakani viis läbi kohati kevadvetega kaetud tärkavate rohumaade, siin-seal kergitasid päikese «kiuslike» torgete mõjul otse vetepeeglist oma uniseid päid kadakanutid. Üksiku valge sambana kerkis meile veepiiril rahnude vahelt

(Järg 4. lk.)

Komsomol pressi all

Ülikooli komsomoli 48. tegevusaasta künnisel vastab küsimustele komsomolikomitee sekretär ANDI KASAK

● **Ajad muutuvad, inimesed muutuvad, ühes sellega erinevatel ajastutel inimkonna ees seisvad ülesanded. Kõige üldisemas plaanis kehtivad Lenini poolt kommunistlikule noorsooühingule püstitatud ülesanded muidugi tänase päevanigi, kuid kahtlemata on vahepealse ajaga lisandunud ka palju-palju uut. Millised konkreetsed küsimused seisavad praegu ülikooli komsomolikomitee ees?**

Tähtsuselt esikohal on tõeliselt raske ja tõsine ülesanne: üliõpilasomavalitsuse elluviimine. Teisele kohale seaksin õppe- ja teadustöö edendamise. Pean aga tunnistama, et komsomolikomitee pole selles sfääris veel oma kohta leidnud või on see parimal juhul piirdunud vaid autasustamisega. Põhitöö on teinud eelkõige ühiskonnateaduste õppejõud. Meie osa võiks hakata seisnema omapoolsete teemade otsimises jms. organiseerimises.

Järgnevate töösuundadena nimetaksin töökasvatuse (EÜE, suvemalev) probleeme ning üliõpilaste vaba aja ja kultuurilise harimisega seotud küsimusi. Siit ja mitte ainult siit võib iga teaduskond või kursus valida endale juba kitsama põhitegevuse.

Detsembri algul on plaanis korraldada laiendatud aktiivi nõupidamine, et arutada läbi ülikooli komsomoli edasise tegevuse printsiibid, sõeluda välja see, mis ka üliõpilasi huvitab. Tuleb paika panna taktika, kuidas tegutseda, et kõik pakutav oleks vastuvõetav. Samuti on plaanis küsitleda teaduskonniti üliõpilasi, et saada teada, mida üliõpilane komiteelt ootab.

● **Praegu püütakse komsomolile, maksku mis maksab, uut eluhoogu sisse puhuda. Komsomoli autoriteet on langenud, ometi pole elu sellest veel seiskunud. Nii tekibki kahtlus, kas ei ole komsomol muutunud ühinguks ühingu enda jaoks ja pärast, kelle peamine ülesanne seisneb iseendal hingejõu seeshoidmises. Sõnaga: komsomol on ühing, keda säilitatakse vaid pikaealisest traditsioonist. Seetõttu on juba tükk aega minu peas mõlkunud üks intrigeeriv mõte: kas Teile ei tundu, et paljud ülesanded saaksid lahendatud ja paljud üritused sama edukalt korraldatud ka nö. üliõpilaste vabal initsiatiivil, ilma komsomoli abi ja sekkumiseta?**

Osas teaduskondades (matem., õigus, maj.) kannab komsomolibüroo tõepoolest tõelist liidrirolli, osas (bio-geo, žurn.) mitte, ehkki elu käib sellele vaatamata nendeski. Milleks siis üldse komsomol, võib nüüd põhjendatult küsida. **Aga komsomol on ennekõike vorm, kellele on juriidiliselt tagatud võrdväärne koht ühiskonnas kõrvuti teiste ühiskondlike organisatsioonidega.** Asi on selles, et üliõpilased ei tea, mida saab läbi komsomoli ära teha, ja komitee omakorda ei tea, mida üliõpilased tahavad. Vahendajaks nende vahel peab olema teaduskonna ja osakonna büroo. Kui see vahelüli ei tööta, siis side puudubki. Tahaks tingimata öelda, et komsomolikomitee on valmis kaitsma ja toetama üliõpilaste organiseeritud üritusi. Sest just komsomolikomiteel on selleks **juriidiline õigus ja ka kohustus.**

Pigem pool muna kui tühi koor! Koor on maas, sisu päevavalgel. Poole probleemmunast on küsija PRIIT PULLERITS läbi mälunud, teine pool jääb järgmisse nädalasse.

PEETER TALI foto

● **See, millest ma eelmise küsimuse puhul lähtusin, seisneb järgmises: paraku on nii, et tihti on kursustel kaks liidergruppi — formaalne e. komsomolibüroo ja mitteformaalne e. tõeline tuumik. Initsiatiiv ja autoriteet kuuluvad viimasele. Miks on nii raske neid kahte juhtorganit ühitada?**

Kahe tuumiku ühitamise küsimuse kõrval on tähtis veel teinegi küsimus: kuidas tekib üldse kaks tuumikut? Üks põhjusi on muidugi eemalehoidev suhtumine komsomolisse ja tema liidriks sattumisse. Vaatame, kuidas valitakse bürood. Mitte alati ei valita sinna tegelikke liidreid, kes ise teevad kõik, et mitte sattuda ametliku juhi rolli ja endale kohustust kaela võtta (kaasneb liialt palju asjaajamist!), ning seetõttu pakuvad nad büroosse tagasihoidlikumaid inimesi. Ja kuna see on **liidri** ettepanek, siis see aktsepteeritakse, ehkki sisuliseks juhiks jääb ikkagi tegelik liider. See on toonudki komsomoli reaalse teovõime languse läbi kaasa tema autoriteedi languse.

Samasugune situatsioon tekkis ka teaduskondade büroode valimistel. Aga seal varitses veel teinegi oht: kõrgemalt poolt pakuti formaalseks liidriks inimest, keda üliõpilased ise ei aktsepteerinud. Sellistele ettepanekutele polnud aga kombeks vastu vaielda.

Kuidas neid tuumikuid nüüd ühitada? See kõlab küll ehk loosunglikult, aga siiski tuleks mõelda, keda liidriks valida: kas neid, kes on seda ka reaalselt ning ühtlasi vastutavad oma tegude eest, või nende antipoode. Sest mitteformaalne liider tegelikult ei vastuta. Selleks tuleb lahti saada mittehuvitatuse mentaliteedist. Võimalused selleks nüüd on: kaotatud on igatsorti piirangud, valimistele võib esitada mitu kandidaati, kellest igaühel võib olla oma programm jne.

● **Kas ülikooli komsomolijuhid on tõelised liidrid?**

Peaks olema, aga paraku ei ole. Kuigi eelmise aruande- ja valimiskonverentsi eel trükiti ära uue planeeritava komitee nimekiri, tuli sellele ainult üks reageering ja seegi arstiteaduskonna õppejõududelt. Komsomolikomitee ei oma kahjuks piisavat ülevaadet, kes on üliõpilaskonna tegelikud liidrid, sest vahelüli on nõrk. Nii otsustub asi stiihiliselt, peakriteeriumiks saab mõni üksik karakteristik (näit. ainult õppeedukus või kohusetundlikkus, kuigi needki on tähtsad). Ja veel üks põhjusi: kui komiteest lahkuv liige soovitab enda asemele juhusliku üliõpilase (et koht täita) — nii võibki saada sobimatu inimene sobimatule kohale.

● **Mulle tundub, et komsomol on liiga laiahaardeline organisatsioon. Tänapäeva noorsugu on oma huvidega äärmiselt diferentseerunud, ja koondada nad kõik ühe lipu alla vaid vanuselisest kriteeriumist lähtudes oleks väga pealiskaudne. Nii püütakse korraga esindada absoluutselt kõiki, aga tegelikult ei suudeta korralikult kaitsta kellegi huve.**

Tõsi, nüüd on aru saadud, et komsomoli ülemäärane laiahaardelisus ja ridade kasvu liigne forsseerimine tõid kaasa ühingu laialivalguvuse ja kvaliteedi languse. Praeguseks ongi võetud suund sellele, et komsomol on ühiskondlik-poliitiline organisatsioon, mis **ühendab noorsoo aktiivsemat osa.** Liikmeks vastuvõtt on muudetud rangelt individuaalseks ja viidud kõige madalamale algorganisatsiooni (näit. kursus) tasemele. Kõige selle eesmärk on komsomoliridade kvaliteedi parandamise ja kvantiteedi tagaajamise lõpetamine.

Mis puutub komsomoli tegevusvaldkondade ulatusse, siis tuleb märkida, et viimasel ajal on korduvalt rõhutatud mõtet: «Kõik, mis puudutab noori, puudutab ka komsomoli.» See paneb sisuliselt paika komsomoli tegevusampluaa. Aga sellel küsimusel on veel teinegi aspekt: tuleb vältida dubleerimist, et ühe ja sama probleemiga ei hakkaks tegema n+1 ametkonda.

Nüüd on algorganisatsioonidele antud prioriteetne õigus valida ise oma peamine tegevussuund. Kui peetakse tähtsaks spordielu edendamist — palun väga! Aga samas ei tähenda see, et enam ei pea tegelema õppetöö või ideelis-poliitilise tegevusega.

Muidugi, praegusaja üleüldine suund on ka kitsamate huvidega mitteformaalsete rühmituste loomise poole. Nad moodustuvad komsomoli kõrvale, komsomol neid otseselt ei hõlma ega endast sõltuvusse ei sea, küll aga suunab oma liikmete kaudu nende tegevust: õpetab nägema probleeme ja oma tegude eest vastutama. Komsomol peab tagama, et nende tegevus toimuks kogu ühiskonna huvides.

● **Mida kavatsete ette võtta, et ülikooli komsomolikomitee võiks end viimase aja languse taustal üliõpilaste silmis rehabiliteerida?**

Autoriteedi taastamiseks tuleb kätte võita poliitilise juhi positsioon, on vaja, et üliõpilased tunnetaksid komsomoli oma sisulise juhina, huvide esindaja ning kaitsjana. Selle saavutamise võti peitub igapäevases tõsises töös. Tarvis on vaid kahte eeldust: infot sellest, mis üliõpilasi huvitab, millised probleemid on päevakorral, ja vastastikust usaldust. Seni kui ühelt poolt pole, mida ja keda juhtida, ning teiselt poolt ei omata infot selle kohta, mida on vaja teha, ei saa komsomoli juhtivast rollist juttugi olla.

(Järgneb)

Vestles PRIIT PULLERITS,
žurn. III k.

VENIA LEGENDI

Dots. kt. **Rait Maruste** *venia legendi* toimub 22. oktoobril k. 12 Tähe tänava õppehoones aud. 208 teemal «Õiguspsühholoogia ülesanded ja süsteem tänapäeva õigustegevuses».

EESTI NSV ISEMAJANDAMISEST

Reedel, 23. oktoobril kl. 18 arutab ph. aud. 234 teaduskondadevaheline sotsiaalfilosoofiline seminar prof. R. Blumi juhatusel Eesti NSV isemajandamist. Ettekanne I. Raigilt.

Oodatud kõik huvilised!

ÜLIÕPILASPÄEVADE ORGKOMITEE!

Tuleme kokku komsomolikomitees kolmapäeval, 21. oktoobril kl. 17. Tulema peavad kõik!

TEADUSKONDADE KOMSOMOLISEKRETÄRID!

Ootame teid toimetusse oma teaduskonna pressisekretäri küsimuses (kus veel pole pressisekretäri!).

PRESSISEKRETÄRID!

Ootame toimetusse teisipäeval, 20. oktoobril kl. 16.

PSÜHHOLOOGIA-LOENGUD KÕIGILE

algavad taas 19. oktoobrist Tähe t. 4 aud. D-120 algusega 19. Esimese loengu teema on **«Teadvuse eksperimentaalpsühholoogia»**, mida loeb Talis Bachmann. Järgmine loeng 2. oktoobril on Peeter Tulviste päralt, teemaks **«Kultuurierinevused mõtlemises».**

Kohtumiseni!

GUSTAV NAAN

2. novembril on üliõpilastega diskuteerimas akadeemik **GUSTAV NAAN.** Teemaks on ajaloo koht ühiskonnas. Ootame küsimusi ja ettepanekuid ülikooli ajalehe toimetusse. Märgusõna «Alternatiiv».

ÕIENDUS

Pedagoogika kateeder palus teha paranduse eelmises lehes avaldatud Haridusministeeriumi käskkirjas. Käskkirjas on täht-tähelt kirjas dots. Elviira Vassiltšenko, kuid ühenimelised isikud on kusagil segi aetud ning tänu avaldati sel korral dots. **Larissa Vassiltšenkole.**

VÕRKPALL

TRÜ meistrivõistlused (teaduskondadevahelised, ülikooli spartakiaadi raames) võrkpallis algavad novembris. Registreerimine sportmängude kateedris (spordihoones, Ujula 4) kuni 28. oktoobrini. Kaptenite koosolek ja loosimine neljapäeval, 29. oktoobril kl. 19 spordihoone aud. 204.

Sportmängude kateeder

Mälestame traagiliselt hukkunud kursusekaaslast
TÕNU RUUSI
Õigusteaduskonna II kursus ja kursusejuhendaja

Toimetaja kt. INDREK UDE

Keelering ...

(Algus 3. lk.)

vastu majakas. Kaua vaatasime rannakivide ümber tantsisklevaid laineid, nautisime mere meidki haaravat karmi rahu, tundsime endid vabana. Päikeseketta lainetesse vajudes alustasime meiegi tagasiteed.

Viimasel päeval enne ärasõitu läksime kõik ühiselt saare lääneranda, kus on kadakaväljad ja kivine rand. Hommik oli väga tuuline ja taevas taas pilves. Ilmataat soovitas meil lahkuda. Jätnud sel kombel Kihnuga hüvasti, pakkisime asjad ning suundusime saare «lennujaama». Varsti olime taas suurel maal.

Kihnu oli meie jaoks suur elamus. Vaevalt leidub Eestimaal teist sellist kohta, kus iidsed traditsioonid on veel nii jõus, kus nii järjekindlalt rahvariideid kantaks. Ja seda enam tuleks neid säilitada ja hoida. Kuidas saavad tekkida ja tegutseda sellised «korraarmastajad», kes ei lubanud lastel Kihnu kördiga koolis käia ja nõudsid koolivormi kandmist. Oli rõõm kuulda, et nüüd on kördiluba siiski saadud.

Olgu meie ringi juhendaja **Valve-Liivi Kingisepp** tänatud seda meretagust sõitu organiseerimast.

PEKKA ERELT

KULTUURIKLUBISSE!

Kolmapäeval, 21. oktoobril kl. 21 toimub klubis kultuuriklubi kokkutulek. Oodatakse uusi liikmeid!

Kirjad Võrumaalt 2.

Kui lahke lugeja veel mäletab, lõppes eelmine Varstu sovhoosi elu puudutav kirjatükk igapäise liiklemisdistantsi kirjeldusega. Sellestsinatsest distantsist esines aga märgatavaid kõrvalekaldumisigi.

KUIVAD KÜTTEPUUD kujutasid endast majandimeestele peaaegu purematut pähklit. Esimesel päeval toimepandud revisjon andis resultaadiks ümmarguse nulli. Ehk teisisõnu — ahju panna polnud pilbastki. Mis muud kui jalad selga ja majandusjuhataja manu õigust nõudma. Juhataja lahutas abitult käsi: tule taevas appi, kuskohast tema meile need halud välja võluma peaks. Mingu me aga kõrgemate ülemuste jutule. Läksimegi. Tulutult. Alles viimases hädas appivõetud lubadus majandi partorgi isiklike talvepuudega «üks — null» teha nihutas küttemure paigast. Saime õiguse ja vabaduse paar poolpehkinud kuuri laiali lammutada. Tingimusel, et lauarisu ka ise oma ahjude juurde veame.

Kui kütmist vajavaid ahje on neli ja ilmad jaheniisked, siis kahanevad lauajuppide virnad kui lumi aprillipäikeses. Teine turnee majandiülemusi pidi andis näivalt vastuvõetava tulemuse. «Minge ja tooge sealt-ja-sealt raielangilt.» Vähemalt veoauto anti. Poolteist aastat lageda taeva all vettinud palginotid ei näinud küll sedamoodi välja, et nad iial tuld võtta võiksid, aga ometi oli see parem kui mitte midagi ...

TRAKTORISTIDE KAADER Varstu sovhoosis väärib omaette esiletõstmist. Nõnda fantaasiarikast rahvast naljalt ei leia. Traktorile T-150 K külge haagitud üheteljeline kärukõks pidi lahendama kartulikoormate põllult kuhjadesse toimetamise probleemi. Lahendaski. Tõik, et sellesama poolteisetonnise koormakese ka «Belarussiga» minema oleks võinud vedada, ei tekitanud sovhoosirahvale küll nimetamisväärset peavalu. Ju neil siis kütusefonde priipärast käes oli.

Ühel kenal sügishommikul kontori akende all bussi oodates olime dispetšeritunni aegu tekkinud skandaali tahtmatuteks tunnistajateks. Pahased ülemused kärkisid ja põrkisid ühe kadumaläinud (!) traktori ümber. Lugu hakkas juba kriminaalset värvingut omandama, kui ootamatult saabus lahendus. Kontorisse tuiskas osakonnajuhataja, kes poolhingetuna kuulutas: pole see traktor kadunud ühti, väsinud traktorist jäi lihtsalt keset kaerapõldu masinasse magama ...

MUUD AGREGAADID põllumajandustööde mehhaniseerimiseks olid valmis ehitatud samuti suure fantaasialennuga. Üheks tippsaavutuseks oli kartulipesemise masin. Poollagunenud kolu, kuhu veoautolt koorem kallati, kaks «tigu» ja teist samapalju elektrimootoreid ning lipitud-lapitud kummivoolik, mis kaadervärki veega toitis ... Ainus pilk visklevatele kiilrihmadele ning poolteise poldiga kinni keeratud hooratastele tõstis ihukarvad püsti. Kaks ja pool tuhat pööret minutis pluss kolm-neli kilo omakaalu — lendrelv missugune. Tea kas kiivristki abi oleks olnud? Kuidas sihandse riistapuu töötamine seni inimohvreid pole nõudnud, jääb ilmselt lahendamatuks mõistatuseks ...

TÖÖDE ORGANISEERIMINE aga ületas nii haakeriistade kasutamiseks kui abiagregaatide loomiseks kulutatud «loomingulise potentsiaali». Tudengile on rahamure läbi aegade üheks esimeseks mureks olnud. Brigadirile esitatud lihtne küsimus — kui palju meile selle töö eest makstakse — vastust ei leidnud. Soovitati hoopis osakonnajuhataja poole pöörduda. «Ei mina neid norme tea,» kinnitas viimane, «küsige kunturist järele.» «Sa heldene aig!» ahastati raamatupidamises, «normid on ju brigadiri käes!» Ring oli siis täis saanud.

«Kaua te täna töötate?» uurisid traktoristid.

«Kus te pärast lõunat tööd teete?» päris brigadir.

«Ega te ei tea, kuhu teid homme saadetakse?» usutles osakonnajuhataja.

Ainus mees, kellel töödest selge ülevaade, oli eespool juba mainitud bussijuht. Kuigi mõistusega võttes oleks need mured teda kõige vähem huvitama pidanud.

Lühikokkuvõte tehtust kõlaks ehk nii: PEAASI, ET SA TÖÖKOHAL OLED — TÖÖTEGEMINE ON TEISEJÄRGULISE TÄHTSUSEGA.

Selle tõdemisega lõpetamegi.

VALLO VALDES,
JAAN MURUMETS,
žurn. I kursus

«TRÜ» Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4057. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ
TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 29 (1501) Reede, 23. oktoober 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

OSATA HOIDA OMA MAAD JA RAHVAST

● **«Valhalla»** esinemine reedel Toomemäel oli kindlasti sügispäevade kõige tõsisem hetk. Seda tõsidust ei suutnud varjutada ka töine müra Toomkiriku varemete juures. Rahvast oli üsna palju, peale kindla osasaamissooviga tulnute seisatus ka enamik möödujaid.

«Valhalla» sobis. Publikuga, Kristjan Jaaguga, meeleoluga ja **TRÜ kammerkooriga.** Nagu sajand tagasi, nii kõlasid Hurda kaks kõnet. Nii Jakobson kui Hurt on omal ajal suurt tähelepanu pööranud eesti rahva suhetele teiste rahvastega, eriti oma lähemate naabritega; haridusele ja haritusele, väikerahva püüdele kestma jääda. Kas pole tuttavad teemad? Nagu polekski sajandit vahel olnud. Või on see märk uuesti ärkamisajast?

Jälle kord oma väikerahva saatusest teadlikuks saanud, astuti mööda Toomemäe nõlva minevikust tänapäeva. Kassitoomel kutsus trummimürin «Valhalla» seltsis kaasa mõtlema probleemidele, kus ärkamisaegsed esiisad oma mõtetega enam aidata ei saanud. Tol ajal veel ei teatud, et Virumaa alune paksult fosforiiti täis. Abi tuli seekord hoopis teiselt poolt Suurt Lompi, ammu enne Jakobsoni elanud vanalt indiaanipealikult, kelle mõtted maast ja inimestest, aust ja südametunnistusest selgelt fosforiiditeemale osutasid. Kui leiduski mõni, kes ei mõistnud, siis TRÜ kammerkoori esituses ei olnud enam mingeid mõistaandmisi. Selges eesti keeles lauldi Pandiverest, Kabalast, eesti mehest ja sellest kurikuulsast maavarast.

Indiaanlased jäid omal ajal maast ilma. Hoiatav eeskuju. Fosforiiditeema on paljudele tüütuks teoretiseerimiseks muutunud, «Valhalla» oli aga midagi uut. Oli tunda, et mitte ainult ärkamisajal ei kõneldud eesti südamest ja eesti südamesse.

«Valhalla» jääb meelde, nii nagu nad seisid Kassitoomel, igaüks oma puu kõrval, juurtega eesti mullas. Tõsised mehed tõsise asjaga.

KUI

Margus Kasterpalu oli lapsevankrit lükates Toomemäe sügiseselt räsitud puude vahele kadunud, jäi Kassitoome nõlvale vaid kaks inimesehinge. Neid tütarlapsi paelus **TRÜ kunstikabineti noortekoondise DDT väljapanek.** *Paelus mindki.*

Tutvusime: Kaja, Tiina ja Ajakirjanikuonuhakatis.

K ja T osulusid hästigi kunstiurmastajateks ning nende huvi DDT loomingu vastu oli ärevalt suur. Jalad sügislehti sahistamas, jalutasime mitu korda mööda kõigist töödest ja järeldasime:

OMA/SILD «RUUM»

K: See töö on liig kandiline.
T: Lihtsalt ei pääse ligi.
AjaO: Ent see-eest korrapäraselt kandiline.
K: See ei muuda asja.

SAHA «TERMOSEID HIINAST»

Hoolimata sellest, et K määris oma käed termosega ära (viimane oli lausa kollane, nii et hakkas külge), andis ta tööle hea hinnangu: «Siit karbist tõstaksin hea meelega mõne termose välja.» Soostusime.

VENESAAR «LILLED KILDUDEKS»

AjaO: Aga see on hea, väga ilus isegi. Lausa meeldib.
T: Mingit mõtet on tunda, on aru saada, et ei ole niisama värv paberile pillutud.
K: Tore!

SILD «SIRP» SILD «VASAR»

K: Tõsine värk.
T: Sisu on ilus ja õilis.
K: Liialdusi ka pole.
AjaO, K, T: Asi on lihtne ja selge.

SILD «KARSKUS JA KUU»

AjaO, T. K: Tõesti aktuaalsed teemad mõlemad, eriti viinakuul.

SILD «RAHUTUVI»

K, T: See pole tuvi.
T: Nagu vares.
K: Pigem lastud part.
Silla töödes tunnustame arenenud ühiskondlikku mõtet ning ühtlasi täheldame, et tema töid läbiv stiil mõjub punase joonena.

SADE «PÄRNAÕIE TEE»

K: Vale pilt, pärnaõietee ei ole selline. Pärnaõietee on soe, see pilt aga on külm.
T: Veidi on ju sooja ka.
AjaO: Ent miks pärnaõietee ehk siiski pärnaõie tee. Sisikonnasse näituseks.
K, T: Võimalik, ent see pilt siiski ei lähe.

VESKOJA «KUU JA TRIIP»

K: Läheb päris hästi.
T: Valitsevad naiselikud meeleolud.
K: Täitsa kuu.
T: Ja täitsa triip.

OMA/SILD «LÕPE»

K: Tehtud vist rõõmsa tujuga.
T: Keegi teeb säälpool suitsu ka.
K: Tore on. Sellist tuju tahaks endalegi.
T: Aga vahepeale on natuke külma ka visanud.
K: Teisiti ei saagi.
Selle tõdemusega lõpetan.

HUVI ON

(EÜE)

● Kakskümmend viis minutit pärast plakatil kirjutatud kellaaega, so. 20.25 pandi **reede õhtul klubis** video kinni, saabus ka presiidium ja Tartu regiooni komandör Erik Allikmets alustas **EÜE konverentsi.** Presiidiumilaualt olid mikrofonid ära unustatud, nii et kõneleja tundis muret, kas jutt ka saali teise serva kostab. Kostis küll, kuigi läbi rõõmsa kõnekõmina — paljud saalisviibijaist polnud ilmselt konverentsikuulamismõttega kodust välja tulnud.

E. Allikmets andis jutujärje üle **TRÜ EÜE sektori juhatajale Üllar Vaserikule**, kes pidi tegema ülevaate TRÜ EÜE-laste suvest.

Saime teada, et Eestis tegutses sada EÜE rühma. Kuna kõnelejal oli ilmselt üsna tülikas saalist üle karjuda, tegi ta kiire kokkuvõtte: «See kõik teid ilmselt ei huvita. Keda huvitab, tulgu pärast küsima.»

Sündmustest ette rutates nii palju, et huvitatuid ei olnud. Peale püüdlike žurnalistikarebaste.

Järgmisena astus üles **Nõmme rühma komandör Rein Murakas,** kelle hääl oli nagu loodud TRÜ klubi raskete tingimuste jaoks. Tema mõtteavaldust kuulsid vist isegi need, kes kuulata ei tahtnud. Ta teatas, et võiks sissejuhatava osa lõppenuks lugeda ja küsimuste-vastuste juurde asuda.

Vahepeal jõudis kohale ka **kekstaabi komandör Toomas Annus,** keda tehniline rike teel kinni oli pidanud.

Küsimus: Millal lõpeb sotsialistlik võistlus?

Vastuseks jäi kõlama: sotsialistlik võistlus on jama küll, aga kuidas muidu stimuleerida tööd ja taidlust. Üldiselt kirjutatakse EÜE ehitusmahtudest juurde kõigest 15%, ent SV viiel esimesel pole sedagi võimalust, sest neid kontrollitakse rangemalt. Kui me jõuame sinnamaale, et igaüks teeb tööd südametunnistuse järgi, võib võistlusest loobuda. Aga praegu on distsipliin üliõpilasmalevas üleliiduline probleem.

Küsimus: Laupäevakurahad?

Vastus: Jäävad 100% oma vabariiki, üliõpilased ise otsustavad, mis sellega teha. Kuigi: eelmisel aastal oli see summa 42 000, sel aastal 30 000. Näiteks välisrühmade sõidutasu makstakse laupäevakusummadest. Nii et summa vähenemisega ligi neljandiku võrra võib proportsionaalselt väheneda ka välisrühmade arv.

Küsimus: Kui kaua kestab tsirkus Gagariniga?

Vastus: Üleliiduline tsirkus vähenes sel aastal 50%, aga see tähendab, et need 50%, keda ei vähendatud, saavad lihtsalt topeltkoormuse.

Tehti ka ettepanek see kohustuslikkus Eesti kõrgkoolide vahel lõpuks ära jagada.

Küsimus: Miks on festivaliseltskond piiratud? Miks ei kutsuta kõiki rühmi?

Vastus: Malevlasi on liiga palju, keskstaap ei suuda luua kõigile normaalseid tingimusi. Negatiivne näide võiks olla Intsikurmu '82 — seal oli inimesi 4200, neist malevlasi 2500. Praegu on festivalikava tollasest kolm korda tihedam. Iga festivalikülaline peaks millegagi tegelema, passiivsete pealtvaatajatega ei tasu loota ürituse kordaminekut. Peale selle on niisugusest publikust 1/3 purjus, 1/3 maani täis ja 1/3 natuke võtnud. Publikule võiks korraldada teise ürituse. Võiks üürida saali, kutsuda kokku parimad esinejad ja müüa pileteid 3 rubla tükk. Festivalil on probleemiks toitlustamine ja lausa häbiväärne, et seal varastavad üliõpilased üliõpilaste tagant.

Küsimus: Kas rühma funktsionääriks saamise kadalippe ei ole plaanis vähendada?

Vastus: Kes neid raskusi ei suuda läbida (neli instantsi!), ei sobigi komandöriks. Kohapeal arvati, et rühma funktsionäärid peaks kinnitama ainult TRÜ komsomolikomitee.

Küsimus: Kus toimub sel aastal EÜE lõpetamine?

Vastus: Kogemused näitavad, et seal, kus EÜE kokkusaamine kord on olnud, ei taheta meid enam vastu võtta. Sel aastal toimub lõpetamine Tallinnas, kinos «Sõprus» 13. novembril. Kohti on 600, sissepääs rangelt kutsete alusel.

LUSTILISES AULAS

● *Juba nad seitsmekesi teelotades rahva hulgast tulidki. Pole vist erilist mõtet* **«Lakstigali» aula***esinemist kirjeldada — oli laulu, lustlikkust, õhkkonda. Aga sügispäevad läksid edasi ka siis, kui «Lakstigal» lahkus ja kontserdi teise poole sisustas* **folgiklubi**. *See koosnes sedapuhku küll vaid kolmest inimesest, sest ülejäänutele oli usaldatud hoopis vastutusrikkam ülesanne: kolhoosides ning sovhoosides nimelt võetakse veel kartuleid. Sellepärast siis olidki kvantiteet ja kvaliteet pöördvõrdelise väärtusega. Ka kaks kitarri ning viiul suutsid midagi: kõlasid nii poolesaja-aastane üliõpilaslaul kui ka uuemad lood.*

* * *

● *Igasugust elamust on raske kirjeldada. Piisab ehk kui mainida, aulakontsertidel esinenute* **(Aivar Teppo, Ülenurme rahvamuusikud)** *silmist säras vastu suurem rõõm kui kõigil ülejäänud sügispäevadel esinenuil ning et publikul hakkas jalg tantsusoovis takti kaasa lööma. Teinekord polegi elamuseks rohkem vaja.*

Rahvast oli küll vähe, ent see-eest huvilised, inimesed, kes olid tulnud tõesti kuulama-vaatama. Kahetsejaid polnud.

RAHUTU KONTSERT RAHU JAOKS

● Mikrobuss Nicaragua lastele — see on muidugi väga väärt mõte. Näiteks minul oleks väga hea meel, kui tuntud pundid teeksid kontserdi, et mulle mikrobuss osta. Väga ilus on, et inimesed ostavad kolmerublaseid pileteid ja nii suurt üritust kasvõi mõne iluliistu jagu edasi viivad.

Pühapäeval toimunud rahukontsert tõi kokku publiku, mis spordihalli ukse taga tunglevast hiigelsuurest kuivas spordihallis istuvaks keskmiseks rahvamassiks.

(Järg 3. lk.)

KELL 14.30 OSTAN TRÜ LEHE. LOEN LÄBI. KELL 15 LÄHEN PH. AUD. 128 AVAMEELSELE ARUTELULE AJALEHEST. VÕTAN KAASA SÕBRA.

FOORUM

Ülikool küsib, minister vastab

Kõrg- ja keskeriharidusminister VÄINO RAJANGU ja kolleegiumi liikmed jätkavad küsimustele vastamist. Eelmises lehes said vastuse üliõpilasprobleemid, tänased küsimused puudutavad kõrgkooli juhtimist, iseseisvust.

* * *

1. Praegu antakse kõrgkoolile paljud plaanid, limiidid, näitajad jne. kõrgemalt poolt ette. Kas suudaksite kirjeldada seda näitajate miinimumi, millest oleks kõrgkoolide töö reglementeerimiseks küllalt?

V. RAJANGU: Arvan, et teatud lihtsustamine on võimalik, leiab ka aset ja ongi juba leidnud. Kui ma esimest korda meie ministeeriumi süsteemi eelarvet nägin, ei kujutanud ette, et see nii paks võib olla. Selles võiks olla antud vaid kõrgkooli eelarve üldine summa.

Ministri asetäitja K. RINK: Ministeerium kulutab aastas 45 miljonit rubla, pool sellest on TRÜle. Igasugusteks artikliteks jagunemist ei pruugiks tõesti olla, võiks olla toodud vaid palgafond.

2. Kas Liidu ministeeriumi tööstiilis on toimunud sisulisi muudatusi?

Seoses juhtkonna vahetusega on muutunud ka tööstiil. Paberite hulga järgi otsustades on muudatusi just viimasel nädalal, neid on hakanud vähem tulema. Meile tuleb post kaks korda päevas ja ühe postiga olen ministeeriumist saanud koguni 17 kirja. Osa käskkirju avaldatakse tulevikus ministeeriumi bülletäänis, mis on ka teie raamatukogus.

K. RINK: Võib-olla vähendasid kirjade hulka sügisesed põllutööd.

V. RAJANGU: Või tuleb see sellest, et keskasutuste koosseisu tarvis 50% ulatuses koondada. Kuid tööstiili ei iseloomusta ainult paberid, vaid küsimuste sisuline lahendamine. 1. septembrist tuli ju kõrgkoolile juurde terve rida olulisi õigusi: kõrgkool otsustab nüüd ise uute kateedrite moodustamise jne. Õigusi lisandub tulevikuski. Tahan aga lisada, et õiguste andmine tähendab ka kohustusi, mis sageli unustatakse. Näiteks on tõsiseid raskusi eelarvesummade ja palgafondi osas.

Ministri I asetäitja H. PEREMEES: Kõrgkool võib kateedreid ka liita ja kaotada, ega 4—5-liikmelised kateedrid ei kõla eriti hästi.

A. KOOP: Eelmise ministri ajal tegime paberite arvestust ja poolteise aasta jooksul saabus ministeeriumist 1553 mitmesugust kirja.

H. PEREMEES: Esialgu ei tasu väga optimistlik olla, sest reedel, 13. märtsil vastu võetud viie kõrgkoolimääruse põhjal töötatakse välja 44 juhenddokumenti. Peab arvestama, et iga juhenddokumendi juurde tulevad veel instruktiivkirjad.

Kõrgkoolide valitsuse juhataja B. HIIRE: Uutmisega seoses on Liidu ministeerium välja andnud 29 dokumenti. Osaliselt on paberite praegune vähene juurdetulek tingitud sellest, et uutmisdokumentide põhiseisukohtade realiseerimiseks on vaja välja anda vastavad reglementeeritavad juriidilised dokumendid. Sisuliste kirjade osa vahest vähenenud ei ole, mitmesuguste jooksvate aruannete nõudmine küll, samas on aga tulnud pooleteise kuu jooksul kirjutada juristide ettevalmistamise kohta kolm dokumenti.

2. Kuidas suhtub Liidu ministeerium meie vabariigi kõrghariduse uuendustesse?

Kui me suudame oma seisukohti argumenteeritult kaitsta, on võimalik midagi saavutada. Näiteks viimasel korral saavutasime põhimõttelise kokkuleppe kolmes küsimuses. Praegu on teretulnud kõik vabariikide ettepanekud sisulise töö parandamiseks.

3. Missugused juhtimisfunktsioonid annaks ministeerium üle kõrgkoolidele, kui oleksid olemas vastavad eeldused? Kas rektor määratakse või valitakse?

Rektor, kes on töötanud üle viie aasta, peab nüüd laiendatud nõukogus aru andma (nõukogus peab olema 1/3 üliõpilasi). Kui see nõukogu rektori aruannet ei kinnita, tuleb valida konkursi korras nõukogu salajasel hääletamisel uus rektor.

4. On saabunud kõrgkoolide atesteerimise projekt. Millisesse kategooriasse kuuluvad meie kõrgkoolid?

TRÜ ja TPI on juhtivad kõrgkoolid ja peaksid omama kõrgemat kategooriat. Kui kategooria määramisel lähtuda ainult õppeedukuse tasemest, siis võiksid sinna teised kõrgkoolid kuuluda. Õppetöö keskmist taset ei tule meil häbeneda. Kategooriad sõltuvad üliõpilaste arvust.

H. PEREMEES: Peale kahe I kategooria on TPedI-l ja ERKI-il II kategooria, Konservatooriumil III.

5. Kui tellijad hakkavad üliõpilaste ettevalmistamise eest maksma, kuidas kulgeb siis ülikooli olukord, sest lõpetajad asuvad ju tööle mittetootmissfääri?

Maksma ei hakata mitte kõigi üliõpilaste, vaid nende eest, keda valmistatakse ette kõrgendatud teadmistega. Kujutan ülikooli olukorda ette nii, et individuaalplaanide alusel ettevalmistatud üliõpilasele on kulutused suuremad. Kui nad lähevad tööle Teaduste Akadeemiasse, siis tulebki Akadeemial 3000 rubla ära maksta.

6. Mida arvate vabariigi hariduselu kolme juhtkonna ühendamisest?

Uue ametkonna käekäik sõltub suurel määral ka sellest, kui hästi on lahendatud senised rasked küsimused. Kui neile saame positiivse lahenduse, tuleb ka liitmisse suhtuda positiivselt.

7. Kuidas hindate koolireformi käiku? Milline on olukord lähtudes kõrghariduse uutmise ülesannetest ja mida arvate alternatiivsest keskkooli variandist (5+5+2)?

«Rahva Hääles» juhtisime tähelepanu neile raskustele, mis selle variandi puhul ees ootavad. Sel kuul arutab küsimust ka Haridusministeeriumi kolleegium. Kui me ei suuda majanduslikult 5+5+2 varianti kindlustada, siis võib sellest tulla halb variant.

Hiljuti kirjutas mulle minu vana õpetaja, et sent oleme püüdnud välja pakkuda ja ellu viia uusi vorme, mitte aga tegelnud sisu endaga. See käib mingil määral ka selle alternatiivse õppeplaani kohta. Pakume uut vormi, aga kas vana sees oleme kõik täiustamisevõimalused ammendanud?

8. Kunagi tegi prof. Agu Aarna ettepaneku viia sisse kaheastmeline kõrgharidus: vähemvõimekad saavad paari aasta järel oma diplomi, võimekad õpivad lõpuni ja saavad teistsuguse diplomi. Kas oleks mõtet katsetada?

Viimasel kolleegiumil rääkis minister Jagodin, et Moskva kardiograafiainstituudis olevat tänavu katsetama hakatud. Selle vastu tasub huvi tunda. Ühes Tallinna tehnikumis panime asja käima. Kõik võeti ühiselt vastu, üks osa aga ei tee õpinguid lõpuni ega saa tehnikumi diplomit, vaid kvalifitseeritud töölise tunnistuse.

H. PEREMEES: Niisugune pretsedent on ju ka meditsiinis: meditsiiniüliõpilane saab pärast III kursust õe õigused ja võib sellena töötada. Kõikidel erialadel nähtavasti niisugust süsteemi rakendada ei saa, küsimus seisab õppeplaanides.

10. Auditoorse õppetöö mahtu vaja vähendada, aga seni ei käi see ühiskonnateaduste kohta. Kes määrab proportsioonid ühiskonnateaduste ja erialaainete vahel? Kui võtta ka sõjaline algõpetus, kipub mõnel kursusel erialaainete osakaal teistest distsipliinidest väiksem olema.

Ühiskonnateadustes võib samuti auditoorse töö mahtu vähendada iseseisva töö arvel.

Ühiskonnateaduste osakonna juhataja K. Kulli: Seda on vähendatud eksperimenditeaduskondades ligi 18—20%. Proportsioone ei ole keegi õppeplaanides kehtestanud, küll on aga kehtestatud kindla mahuga üleliidulised õppeprogrammid. Praegu saab nominaalse õppeprogrammiga võrreldes loengutundide arvu kõikides ühiskonnateadustes vähendada 15%. Selleks on aga vaja ka tänapäevast õppematerjali, millest terav puudus.

Õppeosakonna juhataja M. SALUNDI saalist: Neljas uues tüüpõppeplaanis on ühiskonnateaduste tsükkel vanamoodi. Lisatud on märkus, et oodake uusi instruktsioone.

V. RAJANGU: Kui õppeplaanid tulevad, kohaldage omamoodi.

A. KOOP: Meil on olnud nõupidamisi kateedrite ja ühiskonnateaduste nõukogu vahel. Põhilised muutused puudutavad nende ainete õpetamise struktuuri. Järgmiseks semestriks paneme täpselt paika. Konsulteerisin ka Moskvas ühiskonnateaduste osakonnas. Vabad käed on meil nii palju, et muuta võib eksperimendi korras, aga nendega tuleb kooskõlastada.

V. RAJANGU: Juhtivatel kõrgkoolidel on õigus ise muuta. Kui üks väike ametnik nõuabki kooskõlastamist, võite seda ka tegemata jätta.

Järgmises lehes TRÜ teadusest ja majandusest.

EKP TRÜ komitees

● **Kahel viimasel koosolekul on NLKP liikmekandidaadiks võetud kateedrijuhataja Taivo Arak ja õigusteaduskonna III kursuse üliõpilane Hannes Kiris, NLKP liikmeks Anna Markina matemaatika V k., geoloogia lõpetanud Tõnu Illves ja poliitilise ökonoomia kateedri stažöör Raul Eamets.**

● **EÜE tööst andsid ülevaate regioonide komandörid Erik Allikmets, Toivo Hansen ja Tõnu Rüütel.** Plaanid täideti, festivalitulemused olid head. Ka õnnetusi polnud. Üldiselt rahulik töösuvi.

● **Oktoobriürituste korraldamisest linnas ja ülikoolis informeeris parteikomitee sekretär Paul Kenkmann. Järgmises lehes täpsem informatsioon.**

● **Arutati teadustöö organiseerimist ja teadlaskaadri ettevalmistamist bioloogia-geograafiateaduskonnas.** Parteibüroo sekretäri Ain Heinaru aruandest: teadustöö on heal järjel, tagasihoidlikumaks on see jäänud vaid geoloogia ja zooloogia kateedris. Kuigi teaduslik kvalifikatsioon on kõrge (45-st õppejõust on 85%-l kraad), ei suudeta tagada piisavat doktorikraadiga õppejõudude vahetust. Mõne aasta pärast on pensionieas 17 õppejõudu, nende hulgas ka kõik praegused professorid.

Teadustöö ja kaadri probleemid oleksid paremini lahendatavad, rääkimata korralikust õppetööst, kui teaduskond ei oleks äärmiselt kehvades ruumides. Normatiivide järgi on teaduskonna ruumikitsikus TRÜs suurim. Otsustati, et rektoraat kaalub selle teaduskonna ehituste ettepoole toomist, kui ülikoolile antakse ehitajaid juurde. Asi on ju selles, et TRÜ lähimad ehitusplaanid on juba paika pandud.

● **Kinnitati TRÜ rahvakontrolligrupi ja ajalehe tööplaanid.**

tusperspektiivd mõnevõrra selgusid. Tahame neid lähemal ajal laialdaselt tutvustada. Siis võtame eraldi kõne alla ka Gagarini 1 ümberseadmise. Loodame pakkuda üliõpilastelegi võimalusi osaleda uuenduste teokstegemises.

Prof. JÜRI KÄRNER,
õppeprorektor
PAUL KENKMANN,
EKP TRÜ komitee sekretär

EESTI NSV ISEMAJANDAMISEST

Reedel, 23. oktoobril kl. 18 arutab ph. aud. 234 teaduskondadevaheline sotsiaalfilosoofiline seminar prof. R. Blumi juhatusel Eesti NSV isemajandamist. Ettekanne I. Raigilt.

Oodatud kõik huvilised!

GUSTAV NAAN

2. novembril on üliõpilastega diskuteerimas akadeemik **GUSTAV NAAN.** Teemaks on ajaloo koht ühiskonnas. Ootame küsimusi ja ettepanekuid ülikooli ajalehe toimetusse. Märgusõna «Alternatiiv».

JUUBELIKONVERENTS

Esmaspäeval, 26. oktoobril kl. 15 algab raamatukogu konverentsisaalis teaduskonverents «70 aastat Suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist». Ettekanded TRÜ ühiskonnateadlastelt ning üliõpilastelt.

Gagarini 1 hoone asjus

«Vikerkaare» 9. numbris ja paar numbrit tagasi siin ajalehes ilmusid artiklid, milles «Valhalla»-seltskonna nimel seatakse kahtluse alla end. Eesti Üliõpilaste Seltsi maja praegune kasutusviis ja nõutakse selle muutmist üliõpilaste kultuurikeskuseks. Ülikooli juhtkond on arvanud varem ja leiab ka praegu, et hoone kasutus ei ole lõpuni otstarbekas. Saali kasutamine spordisaalina (planeeritud nädalakoormus 65 tundi), suure osa ruumide rakendus kehalise kasvatuse ja spordi kateedri ning kehakultuuriõppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise teaduskonna vajadusteks jms. on üldise ruuminappuse ja olemasolevate rajatiste mittefunktsionaalsuse juures seni paratamatu. Muide, nimetatud allasutused on hoone korras hoidnud.

Lahendus ei ole ülikooli kehakultuurialase tegevuse lõpetamises või selle taandamises õppeplaanilistele tundidele. Võitleme kõrgkooliuuendusega reaalsemaks saanud ainelise baasi kaasajastamise eest. Kui avanevad vähimadki võimalused, viiakse kõnealused asutused hoonest välja ning hoone saab kultuurikeskuse rolli.

Niisiis ei ole lahkuminekut ülaltähendatud kirjutise autorite ja ülikooli juhtkonna vahel Gagarini 1 maja otstarbe hindamisel. Vaevalt toob ülikoolile kasu juhtkonna süüdistamine kultuurivaenulikkuses. Paraku pole täna ega ka veel homme vahendeid ainelise baasi alal soovitava teokstegemiseks. Hiljuti toimunud linna täitevkomitee ja meie ministeeriumi kolleegiumi ühisistungi tulemusena ülikooli ehi-

Korvpalli ühisturniir

Tänavu korraldatakse teist korda linna ja rajooni asutuste, koolide ja teaduskondade korvpallimeeskondade ühisturniir.

Eelmise hooaja ühisturniir algas oktoobri lõpus ja kestis aprilli alguseni. Šveitsi süsteemis peeti seitse vooru. Peaauhinna sai **spordimeditsiini osakond** (kaotuseta). Teise koha pälvis **kehakultuuriteaduskond** (ühe kaotusega). Viie võiduga meeskondadest oli arstiteaduskonna II 13. kohal. Nelja võidu eest sai 22. koha õigusteaduskond, 29. koha bioloogia-geograafiateaduskond, 34. koha õppejõudude II, kolme võidupunkti omanike seast oli 38. füüsikakeemiateaduskonna I ja 42. sama teaduskonna II, 40. majandusteaduskond ja 47. spordimeditsiini II. Matemaatikaüliõpilased jäid 54. kohale (2 võitu). Turniirist ei võtnud osa arstiteaduskonna I, poolel teel loobus majandusteaduskonna II ja viimases voorus ka õppejõudude I (4 võidu juures). Seega ülikoolist 13 osalejat. 76 osalenud meeskonnast lõpetas turniiri 60.

On olnud uue ühisturniiri osavõtjate registreerimine. Juhend ja kogu ürituse info on TRÜ spordihoone teadetetahvlil. **Registreerimine (arsti allkirjad!) lõpetatakse 31. oktoobril. Esimene voor pärast novembripühi.**

VALTER LENK

KORVPALL

Vaheldumisi võrkpallivõistluste ja kursustevaheliste korvpalliturniiride mängudega hakatakse pidama ka TRÜ teaduskondadevaheliste korvpallimeistrivõistluste mänge.

Registreerimine 28. oktoobrini, järgmisel päeval kl. 19. spordihoone aud. 204, liigadesse jagamine, loosimine ja infokoosolek kaptenitele (koos võrkpalliga).

Pallimängude info asub spordihoone fuajees.

Sportmängude kateeder

SÕNUM

INTERLINGVISTIKA KONVERENTS

22.—24. oktoobrini toimub ülikoolis interlingvistikakonverents «Plaanikeeled: kokkuvõtted ja perspektiivid». Konverentsi, mis on esimene omataoline Nõukogude Liidus, algatas ja viib suures osas läbi prof. Aleksandr Dulitšenko. Külalisi on oodata Tallinnast, Moskvast, Kiievist, Minskist ja mujalt, kokku 20 ringis, muidugi on esinejaid ka oma ülikoolist (professorid A. Dulitšenko, P. Ariste, P. Alvre jt.).

Tänaõhtune istung on kl. 16 ph. aud. 140, homme kl. 10 ja k. 16 ph. aud. 140. Oodatud on kõik lingvistikahuvilised.

RIIA PI 125

29. septembrist 1. oktoobrini toimunud XV Baltimaade teaduse ja tehnika ajaloo konverents oli seekord pühendatud Riia Polütehnilise Instituudi juubelile. Aegade jooksul on RPI-s töötanud ka mitukümmend Tartu ülikooli lõpetanut, samuti on ka vastupidiseid näiteid.

Ülikoolist osalesid H. Tankler kõrgkooli ajaloo sektorist, M. Ermel teadusraamatukogust, prof. V. Past, dots. V. Kalnin ja prof. M. Lõvi-Kalnin, ajaloomuuseumist M. Raudsepp ja S. Tamul ning E. Kõiv ja H. Moorits.

SIRJE TAMUL

PÄNTRI-PESAKOND VALIS

nädalapäevad tagasi oma etteotsa uue majanõukogu. Meile mitteteadaolevatel põhjustel pani endine majavanem Astrid Karu valitsejakepi maha. Uueks majavanemaks sai Heiki Sildnik (ingl. fil.), valveülemaks Meelis Pirn (žurn.). Valiti ka uusi korrusevanemaid.

Tahaks südamest loota, et Pänter muutub inimsõbralikuks tudengikoduks. Praegu on veel probleeme WC kasutamisega. Nimelt ei oska ühikas elunevad n a i s e d selle asutuse teeneid ikka veel õigesti kasutada. Viimastel andmetel leidis koristaja klosetipotist kaks seajalga.

Jõudu uuele nõukogule! Ja arusaavat suhtumist majaelanikele...

KERLI SEPP

KÕRVAD KIKKI, NUPUD TÖÖLE!

HEI, REBASED!

Teie ülikooli saabumist tahavad tervitada kõik ülikooli taidlejad ja taidlussõbrad. Selleks on teil võimalus üles astuda **nn. esmakursuslaste taidluskonkursil**, mis toimub juba 13. korda.

Eesmärgiks on kõigepealt teiega tuttavaks saada, teie võimeid mõõta ja ka säravaid tähti leida.

Siiani on rebaste taidlus olnud oodatud ja meeldiv sündmus. Esmakursuslaste ettevalmistus on olnud tõsine ja aus. Tulemused isegi kummalisel kombel mõneti paremad kui kevadel üleülikoolilisel taidluskonkursil.

Kuigi rebased on tudengielu alles kergelt nuusutanud, on nad ometi taidluskavadesse osanud lisada paraja annuse vaimukust lühikesest tudengielupraktikast.

Tänavusi toredaid rebaseid tahame näha **4. ja 5. detsembril klubis.** Juhend ilmub järgmises lehes. Teie mõtted võiksid liikuma hakata juba täna!

Repliik

KOMSOMOL JA ÜTÜ KÄIMLA KÕRVALE

Peahoone peauksest sisse, vasakut kätt — siin on aastakümneid olnud stend, kust paari pilguheiduga on nii üliõpilane, õppejõud kui ametnik saanud ülevaate kõigest ülikoolis lähemal ajal toimuvast. Kuulutustahvel on paljudele niisamasugune sümbol kui peahoone kell.

Sel sügisel on tahvel tavatult tühjavõitu. Milles asi? Tähelepanelikum silmitseja leiab sellelt rektori käskkirja nr. 165 21. sept. 1987, milles teatatakse, et «ülikooli kollektiivile vajaliku informatsiooni paremaks levitamiseks ning ebakorrektselt vormistatud teadete ülespanemise ärahoidmiseks» on komsomolil, ÜTÜ-l, EÜE-l jt. nüüdsest peale keelatud peaukse juurde oma kuulutusi riputada (excl. ülelikoolilised ja aulaüritused). Üliõpilasorganisatsioonide koht on tagaukse juures käimla kõrval, korteriotsimis- ja tööpakkumiskuulutuste naabruses! Vabandage väga, kuid selline suhtumine on solvav ja neid organisatsioone ning kogu üliõpilaskonda (kes moodustab $^2/_3$ **ülikooli kollektiivist,** *kelle huve nimetatud käskkiri väidetavalt kaitseb) jõhkralt alavääristav!*

Kui ikka tõesti komsomoli, ÜTÜ, EÜE jt. kuulutused on nii tähtsusetud ja ebakorrektselt vormistatud (ei meenu küll ühtegi säärast), et ei sobi kuidagiviisi õppejõukandidaatide nimekirjade, diskokuulutuste, naiskoori ja filmiklubi teadete jms. kõrvale, siis palun alandlikult eraldada üliõpilaskonnale «vajaliku informatsiooni paremaks levitamiseks» peauksest **paremal** *pool asuv, seni filharmoonia käsutuses olev stend, millel heal juhul toretseb üks-kaks kontserdikuulutust — seda selleks, et üliõpilane, oma maja peremees, ei peaks otsima talle vajalikku infot kusagilt käimlalehasest nurgatagusest.*

Ja veel — käskkirjas sisalduv klausel, millega nüüdsest nõutakse kuulutuste eelnevat kinnitamist teatava ametniku juures, on stagnatsiooniajast pärit ohtlik bürokraatlik retsidiiv, mis tuleks küll kohe kaotada.

RIHO LAANEMÄE,
ÜTÜ väliskirjandusringi aseesimees

ARVAMUS

Mõned kirjutavad, et kriitika kõrvale on vaja ka ettepanekuid. Teengi mõned ettepanekud, sest mul on piinlik ja paha vahtida tudengikuulutusi poiste WC kõrval.

Arvan, et ülikooli õppejõudude ja kaitsmiste teadaanded, käskkirjad võiksid olla soliidsema koha peal, rektoraadi tiivas, kus aspirantuur, rahvakontroll, üliõpilaste käskkirjad. Jääks meile ruumi rohkem.

Arvan, et peahoonesse tulles paremat kätt jääval stendil võiksid ka olla üliõpilasteated. Filharmoonia suured plakatid võtavad palju ruumi, pandagu need kella alla.

Praegu on segadus suur, osa üliõpilasüritusi jääb tähele panemata.

Ei tea, kas toimetus avaldab selle, panen igaks juhuks postkasti.

AVE OKS

AUTORITEETSELT FOSFORIIDIST

Kolmapäeval, 4. novembril kl. 17 esinevad aulas Eesti NSV TA liikmed **Anto Raukas ja Mihkel Veiderma.** Nende kohalekutsumise ajendas Kirde-Eesti fosforiidimaardlate probleemi taasüleskerkimine — vastav taotlus esitati näiteks ajaloo ja žurnalistikaosakonna lahtisel komsomolikoosolekul. Ülikooli fosforiidikomisjoni töö tulemusi tutvustab prof. **Hans Trass.**

Akadeemikud paluvad küsimusi ette, neid oodatakse parteikomitees **30. oktoobrini.**

PEDAGOOGIKANÕUKOGU

lahtine koosolek teemal «Õpetajate ettevalmistamise probleemid NSVL-s» on teisipäeval, 27. oktoobril kl. 16.15. Ettekandjad prof. J. Kärner ja J. Mikk.

KUNSTILOENGUD

Kord kuus hakkab toimuma Tartu Kunstimuuseumis loeng välismaa kunstist pärast II maailmasõda. Lektor **JAAK KANGILASKI.** Sissejuhatav loeng II maailmasõja eelsest ja aegsest kunstist on neljapäeval, 29. oktoobril kl. 18.

Komsomol pressi all

Ülikooli komsomoli 48. tegevusaasta künnisel vastab küsimustele komsomolikomitee sekretär ANDI KASAK

(Algus eelmises lehes)

● **Ülikooli komsomolikomitee üks nõrku kohti on n-ö juhtide irdumine massidest. Kas meie komsomoliliidrid ei peaks mitte sagedamini «rahva sekka tulema»?**

Sellele küngale oleme komiteeski tähelepanu osutanud: tuleb tõesti minna «rahva sekka», kuulata probleeme ning aidata kaasa nende lahendamisele, vähendada kabinetis istumise aega.

Komitee 24 liikmest on 22 üliõpilased, seega peaksid nad oma kaaslaste probleemidega hästi kursis olema. Aga paraku ei täida nad alati oma esmast funktsioonigi: ei esinda isegi oma kursuse huve. Kui nende tegevusele komsomolikomitees võib positiivse hinnangu anda, siis nende poolt kursusel tehtavas see ei peegeldu. Tundub, et kursuse komsomoliorganisatsioonis ei ole neil sageli välja kujunenud oma kohtagi. Kui komitee liige ei tea, millal toimub tema kursusel aruande- ja valimiskoosolek, mis poliitiline juht saab ta siis üldse olla? Esmane mõju peab tal olema ikka kursusel ning alles seejärel on mõtet ulatuslikumate probleemidega tegelema hakata. Kuni seda asja korda ei saa, võimegi jääda ühe koha peale tammuma.

● **Üliõpilaskonna passiivsel ja tõrjuval hoiakul komsomoli vastu on kahtlemata oma lätted. Seetõttu tahangi küsida, kuivõrd ülikooli komsomolikomitee üldse üliõpilaste huvide eest seisab. Sest eestseisuse reaalne tunnetamine on ju väga tähtis tegur komsomoli mõjujõu tõstmiseks.**

Huvisid saab kaitsta siis, kui teatakse, millised need on. Nagu ma juba mainisin, on selleks vaja vastavat infot. Aga kuni vahelüli — teaduskonna büroo — komitee ja üliõpilaste vahel ei tööta, jääbki viimastevaheline side puudulikuks.

Üliõpilastele võib tõesti jääda sageli mulje, nagu ei seisaks komitee nende huvide eest, vaid tegutseb vastuoksuslikult. Asi on selles, et komsomolikomiteel on ülikooli elust terviklikum pilt kui reaüliõpilasel, tal on ülevaade ka ülikooli kaugematest vajadustest, millele paljud üliõpilased esmapilgul tähelepanu ei oska pöörata. Seetõttu peab ta vastu võtma otsuseid, mida osa üliõpilasi ei aktsepteeri. Nii oli näiteks suvemaleva puhul. Vahe on selles, et kui üliõpilane näeb eeskätt esmahuve, siis meie tegevus on perspektiivsem ja arvestab ka ülikooli kui terviku huve.

● **Räägime nüüd komsomoli tööstiilist. See pole enam mingi saladus, et komsomolibüroode tööplaanid on tühipaljas fiktsioon. Kas ei oleks mõttekas neid hoopis ära kaotada? Sest esiteks: kuivõrd arukas oleks üldse midagi terve aasta peale ette planeerida, kõike nagunii ette näha ei suuda ja nii või teisiti teeb elu alati oma korrektiivid. Ja teiseks: see lõhnab sunduse järele — kui midagi tõesti teha tahetakse, saab seda ka kepidistsipliinimaigulise tööplaanita ära teha. Lõppude lõpuks: kas tehakse plaani tarvis või iseendale? Esimese võimaluse puhul saab olla ju üksainus järeldus: komsomol eksisteerib vaid iseenda jaoks.**

Tõsi, tööplaane me enam nii jäigalt nagu varem ei nõua. Näiteks, kui üldkoosoleku otsuses kajastuvad ka tegevussuunad, siis eraldi plaani esitada pole vaja. Samuti ei nõua me enam teaduskondadelt tööplaane sektorite kaupa. Me oleme igati selle poolt, et anda töö planeerimisele vastuvõetavam vorm, sest vaidlustatud ongi just formaalne aspekt. Nii ongi matemaatikud rakendanud variandi, et võtavad üldkoosolekul vastu semestri tegevusprogrammi. Ja pealegi: kes teeb tööd, teeb seda ka ilma plaanita, ja kes ei tee, ei tee seda ka kümne plaaniga.

● **Kõik ei ole korras ka aruannetega. Neid kuulates olen pidanud sageli silmad imestusest punni ajama: tohoh, kõik mis aasta jooksul on toimunud, kõikjal on komsomol esirinnas olnud. Pean silmas, et aruannetes kleebitakse kõikjale, kus vähegi võimalik, komsomoli silt külge. Ehkki igaühele on näha, et need suled, millega end ehitakse, on võõrad ja võltsid.**

Paraku see nii on. Ja ega enne seda vist lahendada saagi, kui formaalsed ja mitteformaalsed tuumikud kattuvad. Seni jääbki nõnda, et ühed teevad ja teised formaalselt vastutavad.

● **Julgeksin väita, et komsomolikoosolekud on muutunud vaidlusareenist deklaratsiooni ja deklamatsiooni areeniks. Kuidas diskussiooni taastada?**

Koosolekut tuleb pidada ikka siis, kui on, mida ühiselt arutada. Mis puudutab sisulist arutelu, siis tuleb iga koosolek hoolikalt ette valmistada. Ainult sel moel saab pretendeerida asja igakülgsele arutamisele.

Et aruande- ja valimiskoosolek võiks lahti saada oma formaalsest olemusest, tuleb neil peatähelepanu keskendada sellele, mida ja kuidas teha edasi — just see huvitab enamikku. Ja kui eelnevalt ei ole midagi tehtud, tuleb seda ka tunnistada, aga samas peab jõudma ka selgusele, miks.

● **Meie riigi viimase aja üks suundi on juhtivaparaadi koosseisu vähendamine bürokraatiavastases võitluses. Kas ülikooli komsomolikomitee praegune suurus mitmete sektoritega on ilmtingimata vajalik?**

Kõik sektorid tõepoolest ei tegutse: näiteks sõjalis-patriootilise töö ja pressisektor.* Komiteel on õigus oma struktuuri muuta ning tõenäoliselt me mõne sektori lähemal ajal koondamegi. Kuid komitee liikmete arvu saab otsustada ainult konverents.

● **Mulle tundub, et kohati on** *perestroika* **ümbergi palju pettust: mitmed ametkonnad ainult räägivad ja otsivad iga vähimatki võimalust, mida aga ümberkorralduste nime alla saaks kanda. Seetõttu tahakski lõpuks küsida, kas** *perestroikat* **on ka ülikooli komsomolielus tunda?**

Kogu eelnevat kokku võttes tahaksin öelda, et komitee tegevusele ei anna hinnangut mitte sekretär, vaid ikka üliõpilane. Aga isiklikult leian ma, et komsomolikomitee töötab praegu kaunis aktiivselt. Selle kinnituseks mõned näited: oleme innukalt kaasa löönud kõrghariduse uuendamise protsessis ja üliõpilasomavalitsuse ellurakendamises, vähendanud formaalsust oma töös (tööplaanide uutmoodi rõhuasetus!), osalenud üldrahvalikes aruteludes (diskussioonid fosforiidi kaevandamise ümber), võtnud seisukoha Eesti NSV täielikule isemajandamisele ülemineku ettepaneku kohta. Julgen väita, et ülikooli komsomolitegevuses võib praegu tõesti täheldada üldist aktiivsuse tõusu. Komitee toetab kõiki reaalseid ja arukaid ettevõtmisi. Tegutsegem aga!

Vestles
PRIIT PULLERITS,
žurn. III k.

* **Toimetus on juba ammu vaidlustanud nn. pressisektori olemasolu komitee juures. Töö käib toimetuses ja milleks dubleerimine. Iga teaduskonna oma asi on aga pressisekretäri leidmine.**

RAHUTU ...

(Algus 1. lk.)

Spordihalli kallis jooksurada, millele muidu vaid vahetusjalatsites võib astuda, sai raske katsumuse osaliseks. Tõnis Mäe, Gunnar Grapsi ja Hardi Volmeri austajad oleksid oma rauaseguste saabastega laiaks trampinud mõnedki sõrmed ja varbad. Kustutuskummi meenutav rajakate näitas igale hüppajale, et niisugusel pinnal on mõnus keksida küll. Isegi kui võõras varvas alla peaks sattuma.

Spordihalli akustika pole just kiita, kuid midagi võimendus siiski suutis. Sõnu ei olnud võimalik eraldada, aga trummid ja bass olid omal kohal. Rütm oli küll, jäi veel ülegi, sest fänideklubid aitasid ju ka. Ehk oligi mõeldud, et võimenduse puudujäägi teeb tasa helitugevus. Publikule mõjus hästi, et müra tekitaja ise täies elusuuruses kohal oli.

Kes ise kontserdil polnud, võib kasutada kooperatiivi «Audio-Video» teeneid. Nimelt salvestas see firma kogu *show* videolindile. Võibolla, et üliõpilaste korraldatud kontsert ei väärigi suuremat tähelepanu. Igatahes oli «Audio-Video» peale paari fotograafi ainus, kes võttis vaevaks seda sündmust jäädvustada.

Ürituse korraldasid üliõpilased üliõpilastele, aga üliõpilasi oli publiku hulgas napilt. Silma jäid vaid mõned rebased, kel raha väärtusest veel aimu ei ole ja kes vaba pühapäeva kuidagi targemini kasutada ei oska.

Ivo Linna sõnade kohaselt on ansamblid ise igati nõus selliste ilma rahata mängimistega.

Kokkuvõtte asemel võiks pakkuda mõned **Ivo Linna** mõtted:

«Mitme bändi kontserdid on head ettevõtmised. Ainult et spordihallis pole neid erilist mõtet pidada. Publik tuleb kokku kuulsate nimede peale, aga oma kolme rubla eest ta muusikat küll ei saa. Üldse ei ole meil sellist saali, kus saaks rokki mängida.

Sellised suured vabaõhukontserdid peaksid toimuma vabas õhus, aga Eestis ei ole võimendust, mis väljas soovitud tulemuse annaks. Ilma rahata esineme hea meelega, selline kontsert on ka omaette *happening*, mida on endalgi meeldiv teha.»

Rahukontserdid on tänapäeval moes kogu maailmas, ka meie ei saa maha jääda. Tahaks ainult loota, et TRÜ ja EPA komsomolikomiteedel ka edasine rahutegevus — bussi ostmine ja Nicaraguasse saatmine — sama edukas oleks kui sügispäevade ja rahukontserdi korraldamine.

ROOSMARII KURVITS
ELO MALMBERG
JAANO OTS
OLAVI PAIDE

ETTEPANEKUID

RAHVA SEAST JÄRGMISTE SÜGISPÄEVADE TEGIJAILE

✲ **Kas ülikoolil oma ansambleid ei olegi? Arstidel ju «KARK» olemas. Tudengibändid võiksid ka esineda. Kas just aulas, aga mõnes väiksemas ruumis küll.**

✲ **Üldse tahaks, et kusagil peahoone nurgas keegi laulaks või loeks luuletusi, et oleks kuidagi lahedam.**

✲ **Huumoriõhtut on vaja!**

✲ **Karneval olgu tingimata!**

✲ **Kõik oli OK, aga paremini saab alati!**

● **Suur osa EÜE õhtul olnuist leidis OMA seisukoha alles siis, kui algas video.**

Näod on teada, mida siin veel üle ütelda...

• RSR • RSR • RSR •

Hiina kõrgharidus täna ja homme

Kalev Vilgats jätkab RSR-i leheküljel alustatud artiklit

Tudengiks saamine käib Hiinas kaugelt teistmoodi kui meil. Sisseastumiseksamid sooritatakse kodus, vastavalt pingereale teatatakse, kes missuguses kõrgkoolis võib õppima hakata. Sealne tudeng töötab palehigis, sest eksmatrikuleerimine tähendab töötuks jäämist. Loengute külastamine on üldiselt vaba, kuigi viimasel ajal püütakse seda rangemaks muuta. Programm on erinevalt meie omast hästi paindlik. Mustvalgel kajastuvad vaid üldised seisukohad ning selle kondikava ümber paneb õppejõud liha oma äranägemise järgi. Muidugi annab see juurde loengu huvitavust.

Korduvalt Hiinas töötanud NSV Liidu TA Filosoofia Instituudi juhtivteadur filosoofiadoktor Vladilen Burov kinnitab, et sealsete õpikute tase ei ületa veel meie oma. Võrreldes meiega, kes me tahame uued õpikud keskmiselt kahe aastaga välja töötada, on hiinlased realistlikumad ja seadnud tähtajaks viis aastat. Õpikute reform puudutab eriti poliitökonoomiat. Muide, praegu huvitavad noori päris paljud sotsiaal-majanduslikud ja ühiskondlikud küsimused. Siiani on suuremad edusammud siiski loodusteadustes. Huvitav on, et kõrgkoolides puudub NLKP ajaloo kateeder, on aga Hiina revolutsiooni ja teadusliku sotsialismi kateedrid. Filosoofia üliõpilasi ei huvita ning sellist kateedrit nagu meil ei ole. On aga hiina filosoofia kateeder, ent õppurid huvituvad Lääne filosoofiast. Intensiivselt õpitakse võõrkeeli — inglise, jaapani, saksa, prantsuse ja vene keelt.

Tudengielu juhivad teaduslikud ringid, midagi meie ÜTÜ laadis. Komsomol on tõrjutud tagaplaanile, selle organisatsiooni autoriteet on üsna kõikuv.

Üliõpilane elab tagasihoidlikult. Stipp on 15—20 jüaani (100 jüaani = 17,39 rbl.) Riietus on varasematest aegadest parem, eriti neidudel. Sitsiriie ei ole enam defitsiit. Hiina intelligents, sealhulgas tudengid, ei suitseta. Sigaretidki on liiga kallid. Seevastu on üliõpilasbaarides konjak ja õlu. Viimast valmistatakse saksa tehnoloogia järgi, see on maitsev ja seda pruugitakse mõõdukalt. Kohvikutes istutakse, kuulatakse muusikat. Ülikooli kinodes on iga päev kaks tasuta seanssi, rohkesti näidatakse välismaa filme. Võitlus moraali eest on tugev, pornograafia keelatud.

Hiina üliõpilane ei abiellu stuudiumi jooksul. Miks, pole allakirjutanul selge, aga kindlasti mängib oma osa riiklik demograafiapoliitika.

Paljud tudengid kannavad prille. Lahendamata on veel hügieeniprobleemid, pesemisvõimalused on kesised, sageli pole kuuma vett. Tubades kipub mustus olema segi ülimoodsa kaasajaga.

Spordialadest tõuseb esile tennis. Inimeste elatustase on madal, seda teatakse ega püütagi soovitavat tegelikkuse pähe määrida. Arstiabi on tasuline, aga kvalifitseeritud.

Kõrgkoolide raamatukogud on lihtsalt öeldes tasemel, tänu sellele, et ei kehti mingeid piiranguid väliskirjanduse sisseostmisel. Meil tasub sellest unistada. Erifond on küll olemas, aga sisaldab eranditult teravalt riigivastaseid materjale. Mistahes juhtiva NSV Liidu ajalehe võib välja tellida kolme minutiga. Katsu meil «Times'i» või «Washington Post'i» tahta! Kserokoopiate tegemiseks tuleb astuda esimese ettejuhtuva masina juurde, aga maksta kaunis soolast hinda valmistoodangu eest. Nii et meilgi on, mille pärast Hiina eakaaslasi kadestada.

(Järgneb)

1500 - 1501

Õudne surm toimetuses

Seltskond sammus toimetuse poole. Või mis seltskond — kõik olid asjamehed. Tuju püsis kõigil tasemel, nii nagu meil viimasel ajal ikka kombeks on. Jõudnud ukse taha, tõmbas eessammuja selle pärani — «palun ja tänan» — ning seltskond valgus sisse.

Toimetaja seisis liikumatult, selg tulijate poole, akna all. Kui mõni tangevarjur oleks lumehelbekese kombel akna tagant mööda libisenud, siis näinuks ta ilmet, millega tavaliselt jälgitakse maavärinat, keeristormi või täiskuuõhtut.

«Mis teiega lahti on,» ajas eessammuja rinna kummi.

«Õudne lugu, õudne,» pöördus toimetaja tulijate poole, «näete, seal lae all toru küljes ripub, vist surnud.»

Tulijate pilgud kolisid lae alla. «Tõepoolest ripub, isegi ei siputa, suisa laip,» reageeris erakordselt ausa näoga mees esimesena. Ta oli otsustusvõimeline, kiire reageerimisega ja harjunud asju nende õigete nimedega nimetama.

«No mis me nüüd küll teeme, mis meist saab,» jätkas toimetaja. Eessammuja ja joviaalne paksuke olid end toolidele toetanud, jalad kõlkusid üle põlve.

«Mis seal ikka, võtame ta maha, rippunud teine küll juba,» sõnas joviaalne paksuke.

Eessammuja oli end kogunud, kohendas püksiviiki: «Ei saa, siin on ikkagi ametiasutus. Meil pole ju informatsiooni — võib-olla ta peabki siin rippuma. Mõelge, kui me ta omavoliliselt alla võtame, missugune pahandus siis tõusta võib.»

«Oh, kes teab,» heietas joviaalne paksuke, «see sell tahtis meile ilmselt lihtsalt pulli teha.»

«Kui ohutustehnika eeskirju ei tunne, siis ei maksa ka pulli teha,» oli erakordselt ausa näoga mees nördinud.

Eessammuja oli vahepeal järele mõelnud: «Me peame sellisele asjale lähenema pro-pro . . .»

«Pro et contra,» kilkas joviaalne paksuke ja plaksutas käsi, «just, just.»

«Olgu või kontra, kuid lahkunust ei tohi halvasti rääkida,» võttis toimetaja viimsed jõuvarud kokku.

«Pro-pro-professionaalselt on vaja asjale läheneda,» lõpetas eessammuja poolelijäänud lause, «sellele omavolilisele rippujale tuleb avaldada vali noomitus koos arvestuskaardile kandmisega.»

«Kuidas, surnule?» ei saanud toimetaja päris hästi aru.

«Jah, tõe nimel, teen ettepaneku avaldada vali noomitus — postuumselt. Kes on poolt, palun käega märku anda,» jäi eessammuja kindlaks. Toimetus jäi vaikseks, väga vaikseks. Eessammuja nõudlik ilme püüdis seltskonna põrandale liibunud pilke lahti kangutada. Erakordselt ausa näoga mees ohkas pateeteetiliselt: «Mis seal ikka, paneme ta parem toimiku vahele.»

«Kuidas, surnu?» ei saanud toimetaja päris hästi aru.

«Ei saa jah, meie paneme ta toimiku vahele, tema aga jätab sinna pleki, määrib kogu asja ära — laialivalguv tüüp, nagu ta paistab olevat,» ei olnud joviaalne paksuke sugugi enam joviaalne, sest õhtuhämarus hakkas toimetusse sisse murdma ja kõht korisema. Vaid tüütu laip ei teinud teist nägugi. Lahendus näis olevat põgenenud koos päevavalgusega. Vaatamata väsimusele püsis seltskond siiski vormis. Nad olid kogenud mehed, selliste asjadega harjunud. Mine tea kaua see koosviibimine oleks kestnud, kui . . . Äkki kostis ukse tagant kolinat. Sisse marssis, pang käes, hari õlal, Koristaja: «No kae perra, muudku võristavad siin. Minge kodu, mul ka aega vähe ja üleüldse . . .»

Seltskond võpatas lummusest üles ja nagu seersandi kisast nõelatud noorsõdurid kadusid hommikupimedusest saabunud taas pimedusse.

«Seda ma arvasin, on ikka räpased inimesed küll, jälle siin ripub üks . . .» Radikuliidihaige Koristaja ronis vandudes laua peale ja õngitses ämblikuvõrgu koos kärbsega alla: «Ptüi, kurat!»

HEINRICH LEEBEN

* * *

«Kuulge, mul tuleb sinna allapoole üks kõva lugu teha. Nad ei tule kohale. Võib-olla hakkame koguni karistama.» — Mis allapoole ja kes ei tule kohale? — «Noh, selle (järgneb üks tudengite klubitaoline ametlikult moodustatud ühenduse nimi) omad. Nad on kohustatud.» — Aga Te ise ka üliõpilane, võib-olla tuleks enne kirjutama asumist veidi asja uurida: kursustele minna, küsida, ühikasse. Äkki on midagi korraldamises viga või pole õiged inimesed sinna sattunud.»

* * *

Niisugune on elu

«Miks üliõpilased kirjutavad vähe?» — Ligi $^2/_3$ lehe mahust on ikka üliõpilaste päralt.

«Miks üliõpilased nii palju kirjutavad?» — Aga miks ei peakski ülikoolis just üliõpilased kõige rohkem lehe ruumi täitma?

«Miks žurnalistid põhiliselt kirjutavad?» — Neil ei ole oma õppelehte ja neist on suur abi.

«Miks žurnalistid teil ikka vähe kirjutavad?» — Kui nad veel rohkem kirjutaksid, ei jääks teistele tudengitele ruumi.

«Miks teised tudengid vähe kirjutavad?» — Semestri keskel ei julgegi midagi tellida ega organiseerida, pole kuhugi panna. Aga kirjutavad ikka, tegutseb pressisekretäride süsteem.

* * *

«Kuidas te julgete meid lehes kritiseerida, teenindame tudengeid. Kas te teate, missugused nad õieti on? Ma kaeban.» — Kas lehes toodud faktid on valed? Kui jaa, siis palun vastake avalikult. Muidu võib tõesti jääda vale mulje. Võib-olla on üliõpilasel mõnes asjas õiguski, asetage end tema olukorda.» — «Ei, meie ei hakka lehes kirjutama, seda peate tulema tegema teie, kui selle supi kokku keetsite.» — Meie ise ei jõua igale poole, aga saadame ühe üliõpilase. — «Ainult mitte seda!» (Kriitilise artikli peale tuldi toimetusse kolm kuud pärast ilmumist!)

* * *

«Teate, meil on tööplaanis kirjas, et poolaastal tuleb TRÜ lehes avaldada neli artiklit. Me nüüd siin imeme ja mõtleme välja. Öelge teie ka, mis meist võiks lehes olla.» — Kas teil uudiseid ja probleeme on? Aruandelugusid küll keegi ei loe.

* * *

«Kui te midagi maha tõmbate või parandate, konsulteerige minuga. Näete, alguses peab kindlasti olema kongressil öeldud lause ja siin need ja need laused.» — Ehk kirjutaksite natuke lihtsamalt, päris oma töölõigust, mis hästi, mis mureks. — «Muredest ei saa, mis mulje siis teistel jääb.»

* * *

«Te võite siin artiklis kõike teha, ma ise suur kirjamees ei ole, mõtteid on, aga seadke seda asja natuke.»

Peaaegu lehes

Kartulivõitmine — kartulivõtmine
altvedaja — allettevõtja
arutaja — aerutaja
keelerong — keelering
Vinni NSV — Vinni NST
Suur spordishow (etteasted karates)
Ajaloolastel tekid peas
Ageda maksa puudulikkus
Tartu Patuanatoomide Selts
ussrealism — uusrealism
Lesknõukogu — Kesknõukogu
Keksnõukogu — Kesknõukogu

Peost võttis osa vanemate ja sugulaste näol ka palju endisi üliõpilasi.

Koostöös ülikooli ühiskondlike organisatsioonidega ja teaduskondade dekanaatidega saavutasime iga aastaga pidevat näitajate paranemist.

Üks hää suutäis

Võtan mina ühe paki kõige odavamat **kohupiima** ja segan sinna paar **muna**. Võtan teelusika ja viskan sisse 2 korda **soola, suhkrut** ja **soodat.** Sulatan pool pakki mingit **rasvainet** ja segan ka sisse. Siis panen kaks klaasi **nisujahu** ja kaks klaasi **odrajahu** ja paar klaasi **kefiiri.** Segan ja ongi ahju jaoks valmis. Eriti hea või ja piimaga.

Proovida saad täna kella kolmeni ph. aud. 128 ees.

AKADEEMILINE MUINSUSKAITSE SELTS TEATAB,

et teisipäeval, 27. oktoobril kl. 19 on Vanemuise 46 ringauditooriumis seltsi liikmete **üldkoosolek.** On ettekanne. Arutatakse ka Eesti Muinsuskaitse Seltsi põhikirja projekti ja valitakse saadikud seltsi asutavasse kogusse.

Pühapäeval, 1. novembril on järjekordne **talgupäev** Tartu Uue-Jaani kalmistul. Kogunemine kl. 11.30 keemiahoone hoovis.

ÜTÜ FÜSIOLOOGIA-RINGI

koosolek on teisipäeval, 27. oktoobril kl. 18 O. Lutsu 2. J. Kivastik (III k.) räägib hingamismehhaanikast ja õhu jaotusest kopsudes erinevate kehaasendite korral.

Dots. H. Kingisepp vahendab muljeid ja näitab diapositiive XV üleliiduliselt füsioloogide kongressilt Kišinjovis.

Ringi juhatus

ÜTÜ VÄLISKIRJANDUSE RINGI

uue õppeaasta avaüritus on neljapäeval, 29. oktoobril kl. 16.15 ph. 138. Linnar Priimägi räägib teemal «Sajandilõpp kui kultuurifenomen». Oodatud kõik humanitaarhuvilised!

TARTU KUNSTNIKE MAJA

noorte joonistusstuudio vajab **aktimodelli** (vanus kuni 35 aastat). Tulla esmaspäeval kl. 17 Kunstnike Majja (III korrus).

TARTU NAKis

räägib esmaspäeval, 26. oktoobril kl. 18 Jaan Undusk **KARL RISTIKIVI** romaanist «Hingede öö». Luulet esitavad Anne Türnpu, Heilo Aadla ja Enn Lillemets.

ESMAKURSUSLASTE BALL

«Vanemuise» kontserdisaalis

on reedel, 30. oktoobril kl. 20. Pääsmed palutakse välja osta korraga kogu õpperühmale esindaja vahendusel TRÜ klubist (II korrus, ruum 209) 27. ja 28. oktoobril kl. 11—13 ja 16—19.

LASTELE!

Klubis alustab tööd **TANTSU- JA VÕIMLEMISRÜHM 7.—10.-aastastele tütarlastele.** Treeningud hakkavad toimuma kaks korda nädalas, teisipäeviti ja neljapäeviti kl. 11 klubi diskosaalis. Esimene treening on 27. oktoobril. Kaasa treeningriietus!

* * *

Oma tegevust jätkab **12.—15.-aastaste tütarlaste TANTSU- JA LIIKUMISRÜHM.** Esimene treening toimub 28. oktoobril kl. 15 klubi diskosaalis.

KLUBIS

Laupäeval, 24. oktoobril kl. 21 diskoprogramm «On õige vinged me sügistormid» (kuulamiseks «Style Councile»).

Pühapäeval, 25. oktoobril kl. 21 diskoprogramm «Pühapäev on tore päev» (kuulamiseks «The Beatles»). Avatud kelderkohvik.

Toimetaja VARJE SOOTAK

«TRÜ» Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4176. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 30 (1502) | Reede, 30. oktoober 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

LAPSUKESED NÄOLI VAIPADES

KÄES VERIPUNASEST KRISTALLIST
PÕRUTUSKINDLAD VAPUSTUSVABAD
ÄRA-TEE-KATKI-POKAALID
MIDA EI RIKU ROOSTE
MIDA VÕTTA EI JULGE VÕÕRAS

LAPSED PÜHIVAD TOLMU JUBA ÕHUS
TOLM ON VÄLISTATUD JUBA EOS

JA PIDEV PISIPUHASTUS
VÄLISTAB SUURPUHASTUSE VÕIMALUSE IGAVESEKS

JÜRI ÜDI
Kogust «Käekäik»

Oktoobrijuubel on meie tähtpäev

EKP Tartu Linnakomitee algatusel tähistatakse Oktoobrirevolutsiooni 70. aastapäeva varasemaist riigipühadest erinevalt. Juubeli raskuspunkt on viidud töö- ja õpikollektiividesse, ei toimu ülelinnalist rongkäiku.

Ülikooli pidupäevakoosolek on **5. novembril kl. 14.15 aulas.** Ülikoolisiseses sotsialistlikus võistluses viimaseil aastail silmapaistnud ning kõrgeimat töö- ja ühiskonnaaktiivsust ilmutanud töötajad ja allüksused saavad kätte üleliidulised juubeliaukirjad. Teeneid *alma mater*'i ees tunnustame järjekordse ülikooli medaliga.

7. novembril kutsub parteikomitee miitingule kõiki, kes oktoobrijuubelit tähtsaks peavad ja on valmis seda ülikooli lipu all tähistama. Võtame kaasa lipud ja ühiskondlike organisatsioonide heakskiidul valminud loosungid ning koguneme **kl. 11.40-ks teaduskondade kaupa peahoone ette.**

Partei- ja komsomoliorganisatsioonide sekretäride ettepanekul seome oktoobrijuubeli ideed kõrgkooliuuenduse kui meie teega tänase ühiskonna revolutsioonilises ümberkorralduses. Aktuaalne on kõrgkooli õiguste laiendamine, milleta ülikool ei saa uuendusmeelselt täita oma osa Eesti NSV majanduse ja kultuuri edendamisel ning kõrgkoolide üleliidulises tööjaotuses.

Miitingu lõpetame kl. 12.05. Miitingu atribuutika ära pannud, siirdume Kingissepa ja Hariduse tänava kaudu Raekoja platsile. Kl. 12.15 algab seal pidulik kontsert, kus kõlab revolutsiooniline sõna ning mineviku ja nüüdisaja muusika Tartu mainekamatelt kollektiividelt.

Parteikomitee loodab, et miitingul ja kontserdil juubelipuhusest ühismõttest ja -meeleolust osa saades tunnustame poliitiliste tähtsündmuste tähistamise uute teede otsingut, esineme akadeemilise väärikusega ja saame impulsse pühadejärgseks sisukaks tööks.

EKP TRÜ KOMITEE

OKTOOBRIKAJA

TOIMETUS KÜSIB, ÜHISKONNATEADLASED VASTAVAD

1917 1987

● Ilmselt olete oma kutsest ja kutsumusest aetuna pidanud 1917. aasta oktoobrisündmusi uurima põhjalikumalt, kui mitteprofessionaal selleks iial mahti saab. Mis Te arvate, kas see pilt, mille me saime või saame ka tänapäeval NSV Liidu või NLKP ajaloo õpikust, vahendab Sotsialistlikku Oktoobrirevolutsiooni täielikult ja õigesti? Või tuleb seda pilti täiendada ja «õgvendada»? Ja kui, siis mille poolest ja mis suhtes?

NSV LIIDU AJALOO KATEEDRI JUHATAJA PROFESSOR JÜRI ANT:

ARVUKAD teadustööd ja nendele baseeruvad NSVL ja NLKP ajaloo õpikud eeldaksid, et Oktoobrirevolutsiooni (OR) käsitlus oleks stabiilne, sügav, mitmekülgne, vastav tänapäeva ajalootunnetuse tasemele. Paraku nähakse igal ajalooetapil revolutsiooni uusi külgi, mida konkreetsest poliitilisest situatsioonist lähtudes enam rõhutatakse, jättes tagaplaanile teisi. Seepärast on ka revolutsioonikäsitluses alati midagi uut. ORi esituses õppekirjanduses on ka mitmeid aegade jooksul ladestunud seisukohti, mis peaksid muutuma, kuid on seda väga visad tegema. Nii ei analüüsi praktiliselt ükski kõrgkooliõpik küsimust, kas 1917. aasta Venemaal oleks objektiivselt olnud võimalik mingi teine arenguvariant peale selle, mille energilise tegevusega võitsid kätte bolševikud.

Õpikutes hajub revolutsioonijõudude vastasleer. Domineerib skeem, kus bolševikud võitlesid peamiselt väikekodanliku demokraatia, s. o. esseeride ja menševike vastu, ning nagu muuseas kukutasid ka Ajutise Valitsuse. Kodanlikud parteid, nende struktuur, suurus, tegevusprogrammid, strateegia ja taktika — kõik see on kadunud kuhugi tagaplaanile. Nähtavasti avaldab ikka veel mõju Stalini kunagine tees pealöögi suunamise vajadusest väikekodanliku demokraatia pihta. Samal ajal aga pole kolme aastakümne vältel kätte sattunud ühtegi õpikut, milles oleks näiteks mainitud esseeride või menševike partei ametlikku nimetust 1917. aastal.

Stalini poliitiline ajalookontseptsioon on üsna selgelt täheldatav must-valgetes hinnangutes revolutsioonis väljapaistnud inimestele. On neid, kes aastakümneid ei pääsenud ajalooraamatute lehekülgedele, ilmusid sinna pärast NLKP XX kongressi, et mõne aasta pärast uuesti kaduda. Üsna tüüpiline on selles suhtes olnud silmapaistva revolutsionääri, partei- ja riigitegelase F. Raskolnikovi saatus, kelle ümber ei ole poliitilised kired vaibunud seniajani. Ühekülgsed ja piiratud on hinnangud L. Trotskile, G. Zinovjevile, L. Kamenevile jt. Kas nende ja paljude teiste inimeste alandamisega ei alaväärista me ühtlasi neid, keda ajalooõpikute lehekülgedel toome esile suurte tähtedega. Muuseas, ametlikult mittelugupeetud isikute puhul ei suvatse õpikud traditsiooniliselt perekonnanimele lisada isegi eesnime esitähti.

Ajalooliste isikute must-valge käsitlus on tähendanud seda, et ajalookirjandusest on kadunud paljud huvitavad raamatud, hävitatud või ilmumata on huvitavad memuaarid, trükivalgust pole näinud paljud vajalikud dokumendid.

KEERULISI radu on käinud arutlused ORi rahuliku või mitterahuliku tee ümber. Andmed 6 langenu ja 50 haavatu kohta Petrogradis tegi teatavaks «Sõjakomissaride Büroo Bülletään» 1917. aasta 30. detsembril. Neid on ajaloo mällu püütud talletada üsna erineval viisil, alates filmide tormilistest tänavalahingustseenidest kuni mõnedes ajalooraamatutes peaaegu täielike rahupiltideni võimu üleandmisel Ajutiselt Valitsuselt nõukogudele. Hoopis omapärane on lugu nõukogude võimu kehtestamisega 1917. aasta lõpul ja 1918. aasta esimesel poolel. Kunagi hakati seda aega nimetama nõukogude võimu triumfikäiguks (eesti keeles kasutatakse tagasihoidlikumat «võidukäiku»). Nimetus ise eeldas, et sügavatest ja teravatest vastuoludest erinevates kohtades polnud kuigi sünnis rääkida, hoopis sündsusetu aga kodusõja algetapist, mis sisuliselt langes samale ajale. Nii taandus triumfikäik õpikutes enam loeteluleks, millal ühes või teises paigas kehtestati formaalselt (sisuliselt ei pruukinud see sugugi bolševistlik olla) nõukogude võim.

Oktoobrirevolutsiooni teooria ja kogemuste varaait on rikas. Kahju, et praegu, kus üliõpilased on huvitatud suurejoonelisest vabariikide isemajandamise projektist, ei paku õppekirjandus praktiliselt midagi Oktoobrirevolutsioonist sündinud nn. lepingulise föderatsiooni ajaloost nõukogude vabariikide suhetes 1918—1922, selle tekkest ja vastuoludest, mis lõpuks kõiki vabariike viisid uute ühiseluvormide otsingutele.

Nii et soovidest, mis peaks õpikutes teisiti või lisaks olema, puudu ei tule. Kurb, et seni on vaid tegu lõpetult lapitavate (NLKP ajalugu) või sisuliselt halvemaks muutunud uute (NSVL ajalugu) õpikutega.

* * *

NLKP AJALOO KATEEDRI DOTS. RAFIK GRIGORJAN:

PERESTROIKA ja avalikkuse tingimustes on hädavajalik uuesti läbi vaadata paljud meie maa ajalooperioodid dialektika ja ajaloolise tõe positsioonilt, kõrvale heita dogmaatilised stambid ja stereotüübid. Erand ei ole ka Oktoobrirevolutsiooni (OR) ajalugu. OR on keeruline ja mitmetahuline protsess. Ometigi on see teaduslikus kirjanduses ja publitsistikas esitatud mõnevõrra lihtsustatult kui mingi ettemääratud, «etteorganiseeritud» protsess, kus peamises rollis on proletariaat, talurahvas aga langeb kuhugi ära. Kuid ometi toimusid talurahva ülestõusud, sõdurite mässud, toiduaineterahutused jt. Vaevalt et ilma selle ulatusliku demokraatliku võitlusrindeta oleks tööliskiass suutnud võita. Vastuolude puudumisel revolutsiooni ei teki. Revolutsioon just ongi seatud lahendama olemasolevaid vastuolusid. Ometigi, kui räägitakse ORist, pööratakse meil sellele küljele vähe tähelepanu.

* * *

● Sotsialistlik revolutsioon on väga mitmetahuline nähtus. Milliseid ORi aspekte tõstaksite esile 1987. aastal?

OR tõmbas töölismassid võitlusse, tingis sotsiaalse entusiasmi ja aktiivsuse tõusu, äratas usu tulevikku. Partei autoriteet oli väga kõrge. Ta suutis veenda masse oma poliitika õigsuses ja juhtis neid tormijooksule kapitalismi vastu. Lähtudes *perestroika*, meie ühiskonna elu kõigi külgede kvalitatiivse uuendamise vaatepunktist, on just need ülesanded praegu esmatähtsad.

* * *

(Järg 2. lk.)

Sensatsioon! Kaks sekretärikandidaati!

Usun, et igas teaduskonnas suhtub enamik tudengeid komsomolikoosolekutesse ükskõikselt ning seal istumist peetakse suureks ajaraiskamiseks. Olgu ainult organisaatorite mure, kuidas rahva kokku saab. Aruande- ja valimiskoosolek (AVK) ei tähenda küll ainult aruande ärakuulamist ja hääletamist. Kokku tulles võiks suu puhtaks rääkida, midagi ka ise välja pakkuda, mitte oodata kogu aeg, et büroo see ainuke ütleja ja tegija.

Majandusteaduskonnas ei tulnudki seekord erilisi veenmismeetodeid kasutada, ilmselt peibutas rahva kohale kaks sekretärikandidaati. See ju lausa sensatsioon!

Kes nad siis olid? **Tarmo Punger** (kaubatundm. III k.) oli olnud kevadest saadik sekretäri kohusetäitja. Usun, et mõtetes täiesti kindel sekretäriportfelli saaja. Enesekindlus võis hakata aga kaduma, kui ilmus välja **Paavo Kollom** (kaubandusök. III k.). Tema oli büroos enne sõjaväkke minekut, kui majanduses veel midagigi tehti. Paavo muretses reklaami eest varakult. Tarmo paistis vist eneses kindel olevat ning reklaami ei teinud enne kui alles viimasel päeval (foto, elulugu). Kohapeal tunnistas, et kuidas sa ikka ennast reklaamid. Siin pani Tarmo natuke mööda, sest vaevalt oli ta jõudnud ennast nii vähese ajaga kõigile tuntuks teha, rebaseidki palju juures.

Oma kaitsekõnes — või kuidas seda esinemist üldse nimetada — ei öelnud kumbki midagi erilist. Au peab andma Tarmole, et ta lõpuni vastu pidas ja kõneosavusega rivaali ületas. Valimiste lõpptulemused olid ju selgesti läbi paista, sõna otseses mõttes tehti ta maatasa. Küsimusele, mida ta sekretäri kt-na on teinud, vastust ei järgnenud. Oma tutvustuses püüdis ta jätta hea orgunnimehe muljet — olemist RSP-87, SP-87 ja ÜP-87 orgkomitees. Aga mida annab see teaduskonnale?

Paavo oli selle lühikese sügise jooksul vähemalt midagi liigutama hakanud — saame teaduskonna atribuutika jne. Mind häiris aga see, et Tarmol paluti oma programm aja kokkuhoiu mõttes ruttu-ruttu punktidena ette lugeda, Paavol lasti aga pikalt-laialt seletada. Oli see aus? Kui välja oleks ilmunud ka kolmas sekretärikandidaat, ehk siis oleks protseduur väheke soliidsemalt läinud. Nüüd ei tekkinud mängu pealt vaadates kahtlustki, kes enamuse hääled endale saab. Nii oligi — majanduse uus komsomolisekretär on Paavo, asetäitja Tarmo.

Sõnavõttudest jäi kõige rohkem meelde Viljo Vetiku oma rahanduse IV kursuselt, kes mitu korda püsti hüppas ja teisi sütitas: meil on vaja tõelist juhti, mitte ainult paberite järgi, niisugust, kes mitte ise kõike ära ei tee, vaid büroo ka tööle oskab panna, meil on vaja tagasi tuua majandusteaduskonna vaimsus.

ANU PAJUMÄE,
teaduskonna
pressisekretär

KOOS SÕNUM

Võit TRÜ inglise filoloogidele

19.—24. oktoobrini toimus Leningradis 7. üleliiduline inglise keele eriala konkurss olümpiaadi «Üliõpilane ja teaduslik-tehniline progress» raames. Osa võtsid kõigi liiduvabariikide ning Leningradi ja Moskva võistkonnad, igas esinduses 3 võistlejat, kokku 51. Võisteldi praktilise inglise keele ja inglise keele õpetamise metoodika tundmises.

Kõige suurema punktide arvu (718) saavutas Eesti võistkond, kuhu kuulusid vabariikliku konkursi võitjad, TRÜ inglise filoloogia eriala üliõpilased Mati Limberg (V kursus), Klea Vaher (III kursus) ja Ingrid Teigar (IV kursus).

Individuaalarvestuses saavutas esikoha Mati Limberg, Klea Vaher tuli 4. kohale ja Ingrid Teigar 8. kohale.

Käesolev võistkondlik tulemus on esimene suur võit Eestile, kuigi ka varasematel aastatel on TRÜ inglise filoloogid järjekindlalt saavutanud häid tulemusi (II—IV koht).

HEINO LIIV

Fosforiidist

Kolmapäeval, 4. novembril kl. 17 esinevad aulas Eesti NSV TA liikmed **Anto Raukas** ja **Mihkel Veiderma.** Nende kohalekutsumise ajendas Kirde-Eesti fosforiidimaardlate probleemi taasüleskerkimine — vastav taotlus esitati näiteks ajaloo ja žurnalistikaosakonna lahtisel komsomolikoosolekul. Ülikooli fosforiidikomisjoni töö tulemusi tutvustab prof. **Hans Trass.**

Akadeemikud paluvad küsimusi ette, neid oodatakse parteikomitees **30. oktoobrini.**

FOORUM

Ülikool küsib, minister vastab

Täna lõpetame 2 tundi ja 15 minutit kestnud 8. oktoobri «Foorumi» küsimised-vastamised. Need puudutavad ülikooli teaduse ja majanduse poolt. Lisaks kõrg- ja keskeriharidusminister VÄINO RAJANGULE olid vastamas ka ministeeriumi kolleegiumi liikmed.

* * *

1. Kas on võimalik teadusraamatukogule kirjanduse ostmiseks eraldatavat valuutasummat suurendada? Peale vajalikemate ajakirjade (24 nimetust), mille hind pealegi aasta-aastalt tõuseb, ei saa tellida ainsatki monograafiat ega teatmeteost.

Ministri asetäitja K. RINK: Valuutat on meie riigis vähe, seda loetakse seitse korda ja kaheksandat korral otsustatakse, kuhu ja kellele anda. Ministeeriumi taotlused on viimasel ajal tagasi lükatud. Lähematel aastatel ei ole näha olukorra paranemist. Peame leidma võimaluse, kuidas valuutat ise teenida.

TPI kaudu oleme seda saanud mitmel korral. Kui on pisike nööp, on sinna kerge pintsakut külge õmmelda. Kõik vabariigi valuutatellimused peavad olema kaetud vabariigi poolt teenitud valuutaga.

V. RAJANGU: soovitame veel aktiivsemalt kasutada kirjanduse vahetamist, ka ajakirjade, toimetiste ja monograafiate puhul.

2. Botaanikaaia väljaehitamine on aina edasi lükkunud. Igal aastal hukkub hulgaliselt väärtuslikke taimi. Külastajatele pole võimalik näidata suurt osa kollektsioonidest. Töötajate töötingimused ei vasta sanitaar- ega ohutustehnikanõuetele. Kes kannab vastutust kasvuhoone ja taimede hävimise eest, kui tuleb taas külm talv? Kas otsus alustada troopiliste taimede kasvuhoone ehitust sel viisaastakul on lõplik?

K. R.: Järgmisel aastal hakatakse Soinastesse ehitama aiandit, selle viisaastaku lõpul jätkub botaanikaaia rekonstrueerimine. Järgmise viisaastaku alguseks peaks olema botaanikaaia küsimus teoreetiliselt lahendatud. Aga kes vastutab? Loomulikult botaanikaaia töötajad ise.

3. Miks botaanikaaias on nii palju inimesi palgale võetud mitte põhieelarvest maksmisega, vaid erieelarvest? Kas ei saaks seda arvu vähendada?

K. R.: Midagi teha ei ole, tuleb ka ise endale raha teenida, et palka maksta. Nii toimitakse Käärikul jm., ka teistes kõrgkoolides. Seda saab teha tasuliste teenustega. Kui 1986. aastal pidime tasuliste teenustega sisse tooma 400 000 rubla, siis tänavu 420 000, 1. juulist tõsteti see koguni 620 000 rublani. Kui seda ei täida, siis osa töötajaid palka ei saa. Botaanikaaed ei ole viimastel aastatel müünud just palju roosiistikuid. Kas 20-kopikane piletihind on piisav? Võiks teha lillekorve jne. Tuleb pea tööle panna, on vaja õppida kauplema.

A. KOOP: Vastutajaid peaks olema, sest nii endised kui praegused peaministrid, asetäitjad, Keskkomitee ja ministeeriumi töötajad, ka praegune kolleegium on 15 aasta jooksul botaanikaaia olukorraga tutvumas käinud. On kirjutatud kümneid kirju. Kes ülemustest veel elus, need vastutagu.

4. Bioloogia-geograafiateaduskonna töötajad on halbades tingimustes, avariipinnal. Kas on mõeldav järgmisel viisaastakul õppe-laboratoorse korpuse ehitamine?

K. R.: Liidu ministeerium on esitanud Liidu Ministrite Nõukogule XIII viisaastakuks programmi, kus Eestist on ainukese kõrgkoolina TRÜ. Kapitaalmahutusi on ette nähtud 12 miljoni rubla eest. Tartu võimalused on aga niisugused, et linn suudab aastas tagada vaid ühe miljoni, seega jääb lahtiseks veel 7 miljonit. Seepärast pöördubki ministeerium koos TRÜ juhtkonnaga vabariigi direktiivorganite poole teiste ehitusorganisatsioonide kaasatõmbamiseks kogu vabariigist ning ka väljastpoolt.

Kas see õppehoone aga saab järgmisel viisaastakul valmis, ei oska ütelda.

5. Räägitakse õppejõudude jt. kõrgkoolitöötajate palkade ja pensionide tõstmisest.

V. R.: Õppejõudude palgad tõusevad 1989. aasta 1. septembrist, tunnitasulistel juba tõusid. Atesteerimisega määratakse palgatase, on antud alam- ja ülemmäär. Ülejäänud töötajatel tõusevad palgad aastail 1991—1992.

6. Kas komandeeringusummad suurenevad?

K. R.: Komandeeringufondi on aasta-aastalt vähendatud ja seda tehakse vist ka järgmistel aastatel. Kõrgkool maksab puuduva osa õppekuludest. Käite rohkem komandeeringus, saate osta vähem õpikuid, kirjandust raamatukogule.

7. Praegu ei saa kõik soovijad teha lepingulist tööd, sest puudub palgafond. Õppejõudude senine palgatase aga ei tekita soovi teadustööga tegelda. Kas ei oleks vajalik meile eraldada rahvamajandusele kasulik puuduv palgafond, et õppejõudude ja üliõpilaste teaduspotentsiaali rohkem ära kasutada?

V. R.: Tahaksin tähelepanu juhtida ühele nüansile. Õppejõu koormus ju koosnebki õppe-, teadus- ja metoodilisest tööst. Plaaniline uurimistöö tuleb alati ära teha. See, mille eest eraldi juurde makstakse, on ette antud lepinguliste uurimistööde limiit. Mis oleme saanud, oleme välja jaganud. Varuks ei ole ühtegi kopikat. Tean, et ülikoolis on suur puudujääk, mis kõneleb just vastutustundetusest — elatakse üle reaalsete võimaluste.

K. R.: Lepingu sõlmimisel tuleks kohe üle anda ka palgafond. Keegi ei keela lepingulisi töid tegemast, kui leiate partneri, kes annab üle palgafondi.

Lepingute sõlmimisel soovitame mitte ainult rahasummad ette näha, vaid ka konkreetselt aparatuuri, kapitaalehituse limiiti jne. Liidus on selliselt juba toimitud.

8. Kas eeskirjades on vastuolu, kui need lubavad õppejõudude töötamist teadurina kohakaaslasena ning teadureil õppejõuna kohakaaslasena töötamist keelavad?

V. R.: Ma ei näe siin vastuolu, sest kui õppejõud teeb lepingut palgafondi limiidi piirides, saab ta lepingu eest ka palka, samuti nagu uurimistööd tegev töötaja teeb õppetööd ja saab tunnitasu. On väga soovitav, kui teadurid teevad õppetööd.

9. Välismaal saadakse doktoriks ja professoriks tavaliselt nooremalt kui meil. Mis on siin plaanis ette võtta?

V. R.: On loodud doktorantuur. Aga doktorikraadi on meilgi küllalt noorelt kaitstud, TRÜski on selliseid näiteid.

10. Olen 40-aastane ja pidin 1989. aastast minema vanemteaduri kohale. Uue kõrgkooliseaduse järgi võivad doktorantuuri asuda 40-aastased õppejõud. Kas ma saan kasutada veel vanemteaduri kohta?

V. R.: Doktorantuur tuli täiendavalt juurde, vanemteaduri kohti ei ole likvideeritud.

11. Mida võetakse ette, et radikaalselt muuta teaduslaborite jt. allüksuste varustamist personaalarvutite ja vajalike lisaseadmetega?

V. R.: On astutud terve rida samme, need võiksid olla veelgi jõudsamad. Küsimus on arvutustehnikas endas, senini pole seda jätkunud.

K. R.: Kui tänavuseks aastaks on eraldatud arvutustehnika ja seadmete muretsemiseks 3,4 miljonit rubla, siis 1988. aastaks on vabariigi eelarvest kõrgkoolidele ette nähtud juba 6,9 miljonit. Nii et raha taha ei tohiks asi seisma jääda.

V. R.: Seda raha on aga vaja ratsionaalselt kasutada. Mitte nii, et ostetakse seadmed ja need jäävad kuhugi kasutult seisma.

12. Ungari RV-l on otsesidemed teadusasutustega Gruusias, Aserbaidžaanis, Armeenias ja Ukrainas teaduslik-tehniliste tulemuste tootmisse viimiseks. Kasum jaotatakse poolte kokkuleppel. Kas peate võimalikuks lähemal ajal taoliste otsesidemete loomist nimetatud maa ja meie vabariigi kõrgkooliteaduse vahel?

V. R.: Mitte ainult vajalikuks, vaid isegi soovitavaks. Ka sotsialismimaade vahel sõlmitud teaduslik-tehnilise kompleksprogrammi raames on seda võimalik teha. Moskvas sain tagasihoidlikkuse eest isegi noomida (seda said kõikide liiduvabariikide ministrid, kes natukenegi programmis osalevad, kes ei osale, need tulid puhtalt välja). Nii et olge aktiivsed!

* * *

Ka ülikooli juhtkonnal on plaanis hakata korraldama niisuguseid foorumeid.

Lindilt kirjutas maha ning tegi küsimustevastuste valiku

VARJE SOOTAK

Aeg ärgata, aeg äratada

Paistab, et tänaseks on *perestroika* jõudnud seisu, kus temasse suhtujad ei saa enam oma eelistusi üldistesse fraasidesse peita ning kus vaikimiselgi (või vaikimasundimisel) on üsna ühene tähendus. Küllalt selge pildi jõudude vahekorrast Eesti NSVs annab **vabariigi isemajandamise** idee ümber kujunenud olukord. On neid, kes rahuliku analüüsi ja avaliku arutelu soodustamise asemel demonstreerivad oma poliitilist ebakultuursust kõikvõimalike siltide riputamisega, on lihtlabase vaikimistsensuuri pooldajaid, on arvajaid, et asjaga (õigemini: asja avalikustamisega) tulnuks veel oodata. Vähemalt arvu poolest tundub rohkem olevat neid, kes tüdinuna sotsiaalmajanduslikust dogmaatikast ja totalitarismi ummikteel tammumisest püüavad sellele alternatiivi leida. Sestap vabariigi isemajandamise mõte, valjusti välja öeldud vaevalt kuu aja eest, nõnda kulutulena leviski.

AGA POOLTOLEMISEST ÜKSI ON VÄHE!

Viljakate ideede eripära ongi see, et nad nõuavad palju viljakat tööd, ajutööd muidugi kõigepealt. Esialgu asendab seda huvi, uudishimu. Omaaegsed üliõpilasliikujad teavad rääkida, et nii palju rahvast, nagu oli eelmisel teisipäeval Vanemuise tänava ringauditooriumis Tiit Madega kohtumas, võis seal viimati olla 1968. aasta tudengiüritustel.

Sammuke edasi pelgast küsimuste-vastuste õhtust astuti möödunud reedel, kui neidsamu probleeme — seekord koos IVAR RAIGIGA — arutas ülikooli sotsiaalfilosoofiline uuendusseminar. Tänavu kevadel oma tegevust alustanud seminari kuuest kooskäimisest oli see viimane vaieldamatult osalejasrohkeim. Diskussiooni vorm ise eeldas kriitikat, skepsist, mõtlemistüüpi *pro et contra*. Ivar Raigi kõrval võtsid sõna ka seminari juhendaja Rem Blum, Viktor Palm, Marju Lauristin, Arno Susi, Rafik Grigorjan, Aadu Must, Viktor Fainštein, Hillar Padu, Jüri Tammaru, Jevgeni Golikov, Valdar Parve jt.

Mõned põhipunktid räägitust:

✦ olulisimad on omandussuhted, isemajandamisest saab juttu olla alles siis, kui on ellu äratatud peremehetunne, viimane aga ei saa tekkida ilma peremeheks olemiseta;

✦ omandussuhted majanduses pole lahutatavad võimusuhetest poliitikas;

✦ ideed on võimalik realiseerida järk-järgult, see aga ei tähenda, nagu tohiks lubada poolikuid lahendusi või mingi elemendi elimineerimist tervikust. Igasugune poolikus või mõne lüli väljakiskumine ahelast muudab ettevõtmise nulliks;

✦ isemajandamist ei saa «välja kuulutada», ta on kindlate tingimuste koosmõju resultaat;

✦ peremeheks olemist harukonnas ei saa lahutada peremeheks olemisest regioonis. Vastasel juhul on tulemuseks «raudteesotsialism»;

✦ ei aita sellest, kui hüüame hurraa, korraldame koosolekuid ja tõstame brežnevliku harjumuse järgi kätt, seekord siis «isemajandamise ettepaneku toetuseks». Asja kriitilisest arutamisest, kõikvõimalike takistuste äramärkimisest ja otsekohesest esitusest, «tolerantsesse opositsiooni» asumisest on palju rohkem kasu.

Seminaris osalenud võtsid vastu läkituse Eesti NSV juhtorganitele: **«Konstateerides, et vabariigi isemajandamise küsimustel on suur strateegiline tähtsus meie maal toimuvale uuendusprotsessile, ja arvestades elavat vastukaja, mille on avalikus arvamuses esile kutsunud vabariigi isemajandamisele üleminekuettepanek, leiame, et vabariigi juhtorganite poolt on vajalik:**

a) vabariigi isemajandamise projekti detailse läbitöötamise eesmärgil luua kõige lähemal ajal vabariigi valitsuse poolt finantseeritav autoriteetne ja kompetentne komisjon (lülitades selle koosseisu ettepaneku initsiaatorid) ning esitada komisjoni töö tulemused avalikkusele poole aasta jooksul arvates komisjoni moodustamise päevast;

b) anda ülesanne ENSV TA-le, TRÜ-le ja TPI-le töötada kaasaegse arvutustehnika, süsteemanalüüsi ja keeruliste protsesside imitatsioonimeetodi abil välja vabariigi isemajandamise ja sellele järkjärgulise ülemineku võimalikud variandid;

c) kaasata territoriaalse isemajandamise probleemide arutellu teiste liiduvabariikide ja oblastite avalikkus, sel eesmärgil publitseerida üleliidulises ajakirjanduses asjakohaseid materjale ning organiseerida Eestis sümpoosium NSV Liidu juhtivate majandusteadlaste osavõtul;

d) toetada ja ergutada territoriaalset isemajandamist puudutavat vaba arvamustevahetust kõigis Eesti NSV massiteabevahendites.»

TIIT MATSULEVITS

Õppejõud arvab

Komsomolikomitee on saanud hakkama tänuväärt üritusega. Mõtlemise, eriti majandusliku mõtlemise koolina oli teisipäevane **kohtumine Tiit Madega** rohkem väärt, kui mõnigi semester kõrgkoolis. Me oleme harjunud ise oma mõtlemisele kammitsaid punuma — siit maalt siia maani ja mitte enam. Teisipäeval mõttepiire tunda ei olnud. Oli hea meel, et saalis oli rohkesti ka majandustudengeid. Seni on sotsiaalse närvi monopol kuulunud ajaloolastele ja žurnalistidele. Usun, et tulevaste majandusteadlaste osalemine tudengkonna avaliku arvamuse kujunemisel toob kaasa ratsionaalse elemendi tugevnemise.

Enne kui hakata barrikaade püstitama (küsimus saalist: «Kas on võimalik rahulik üleminek vabariigi täielikule isemajandamisele?»), peab ikka selge olema, mida me õieti taotleme. Eesti NSV täielik isemajandamine on aga eesmärk, mis vajab veel põhjalikku läbitöötamist. Seda rõhutas korduvalt ka T. Made ise, kes kutsus üliõpilasi siin kaasa lööma. Tuletan meelde, et üheks võimaluseks on **majandusteemaliste kirjutiste konkurss**, mille initsiaatoriks oli ka Majandusteaduse Selts. Sama selts, mis on ettepaneku edasiarendamise oma mureks võtnud.

Nüüd mõned mõtted asja sisust.

Kõigepealt tekib rida probleeme seoses ettevõtte ja regionaalse isemajandamise vahekorraga. Paljuski on regionaalse isemajandamise ettepaneku vorm täidetud ettevõtte isemajandamise sisuga. Turu tasakaalustamise probleemid on eelkõige ettevõtte probleemid. Regionaalne majanduslik autonoomia ei lahenda siin iseenesest midagi. Kui üleliidulisest käsumajandusest saab vabariiklik käsumajandus, ei ole me midagi võitnud. Sellega seoses on puhas demagoogia väita, et vabariiklik isemajandamine tekitab peremehetunde. Ei tekita. Vabariigi kõis võib enamiku inimeste jaoks niisamamoodi lohiseda kui Liidu oma. Peremees ollakse ikka kas omas majas või omas ettevõttes. Vastupidist väita tähendab soovitavat tegelikkuse pähe võtta. Seega jääb regioonide sotsiaalsete ja ökoloogiliste ning ettevõtete majanduslike huvide kooskõlastamine ka ettepaneku elluviimisel pidevalt lahendamist (kompromissi) vajavaks probleemiks, üheks positiivseks näiteks on siin läänesakslaste valmisolek annetusteks sotsiaalsetel eesmärkidel. Kõrvuti kõrge teadlikkusega on siin mängus nii «madal» motiiv nagu maksusoodustused.

JÜRI SEPP

TÄNU

Rektori käskkirjas avaldati tänu tulemusrohke töö ja ühiskondliku tegevuse eest 50. sünnipäeval dots. **REIN PULLERITSULE**, inseneridele **TIIU RAUDAMILE** ja **RAISSA GALAJEVALE** ning vanemlaborant **LUULE PHILIPSILE**. 60. sünnipäeva puhul pälvis tänu laitmatu töö eest meister **AINO KERIKMÄE**, 70. sünnipäeval raamatukoguhoidja **AINO LUNING** ja 85. sünnipäeval vanempreparaator **LIIDIA MUSTO**.

Võõrkeelte kateedri kollektiivile avaldati tänu üleliidulise olümpiaadi ülikoolide regionaalse vooru väga hea läbiviimise eest. Rektori käskkirjas tõsteti esile järgmisi õppejõude: **ELE KALDJÄRV, VIRVE TAMM, INGA ANDERSON, KRISTA KALLIS, MERIKE SAUL, IRINA SKREBOVA, MADIS SALUVEER, MALL TAMM, ILMAR ANVELT, ARNE KAASIK.**

Kohusetundliku töö eest pälvis kiituse komandant **ENDLA JÄÄNIKESING.**

Autasustamisi

Kauaaegse viljaka teadusliku, pedagoogilise ja aktiivse ühiskondliku töö eest autasustati 50. sünnipäeva puhul ministeeriumi aukirjaga prof. **TOOMAS FREYd.**

Arstiteaduskonna päeva puhul pälvisid ministeeriumi aukirja tulemusrikka tegevuse eest prof. **ÜLO AREND**, dotsendid **HELGI SILM** ja **ANNE ORMISSON**, nooremteadur **MAIE SIMSON** ja laborijuhataja **RAIVO UIBO.**

Õpetajate päeva puhul anti ministeeriumi aukiri eduka tegevuse eest dotsentidele **OLAF PRINITSALE** ja **PEETER KREITZBERGILE**, tänu avaldati osakonnajuhataja **ELGA TAMMELE** ja vanemõpetaja **ANNE VILLEMSILE.**

Kohusetundliku töö eest uute üliõpilaste vastuvõtu korraldamisel avaldati ministeeriumi poolt kiitust prof. **PAUL ALVRELE** ja vanemõpetaja **LEMBIT RÄGOLE**, preemia pälvis assistent **TÕNU PÜSSA.**

Kauaaegse viljaka töö eest autasustati ministeeriumi aukirjaga dotsente **UNO SAHVAT** ja **MALEV UIBOT** ning spordibaaside juhatajat **ENN UIGAT.**

Ka veidrikul võis õigus olla

Hilismineviku hämust hakkab terenduma uusi kontuure (Eduard Pälli ja Mikk Titma mälestused, Gustav Naani ja Toomas Alatalu sõnaosavad artiklid ajaloo jõnksudest jms). Muu hulgas on üks valgeid laike senini ka alkoholitarbimise kiire kasv. Eriti kiiresti tõusis see palju kiidetud kuldsetel 60-ndatel. Kajastus tollase tudengi eluski. Vanas kohvikus peeti kolmapäeviti kuiva veiniga hingiülendavaid vaimuäratavaid võimukriitilisi küünlavalgeõhtuid. Rõdusaalis mängis tantsuks orkester, jenka pani põranda vappuma. Kui orkester puhkas, klimberdas sihvakas mustaverd noormees klaveril tollal populaarset «Ivan Ivanovitši» ning kiilaspäisusele kalduv vanapoiss imiteeris üliosavasti omaaegset populaarset laadalaulikut. Teine tõmmu noormees hüüdis kaminasaalis oma jüngritele budistlikke mõtteteri ning hilisemal ajal saksakambriks ümberkujundatud piljardisaalis seisis tanksaapais rähmassilmne poeet kohvikulaual ning luges luuletust sunniviisiliselt pügatud pikajuukselisest tõusikluseeitajast. Hõberaamidega prille kandev filosoofiale anduv füüsikatudeng (muide, praegu põhjalikult põhjajoonuna pommib ta aeg-ajalt Tallinnas parfüümeeria ostmiseks tuttavailt kopikaid) sekundeeris talle:

Meie
marksismi mansardkorrustel
üürnikena
ei tohi tunda end.
Ringelgem keldriteski
küünlatulega —
Peremees:
millest on vundament?

Kohviku kulunud treppidel kõsutas veider suitsu kõhviv seltskond. Mõned neist tõusid hilisematel aastatel kultuurikandjateks, teised taandusid Staadioni tänava haigla regulaarseteks külalisteks.

Laupäeviti-pühapäeviti tegutses ülikooli klubis õllekelder «Mefisto». Seal kastis Bio-Geo ansambli «Rajacas» uutmisevaimust kantud kupleedega kuumaksköetud publik oma keelt.

Päevakorras oli üliõpilaste eelistatult staažiga sissevõtmine ülikooli (1 staažita, 4 staažiga jne.) ning üliõpilaste OV. Meeled küttis tuliseks sooline segregatsioon ühikate jaotuses: kell 23 pidi vastassoost külaline läbi valvelaua lahkuma. Ühel koosolekul lausus rektor Feodor Klement: kuniks tema rektor, segainternaadiga tudengikõlblust ei solgita. Nii jäigi.

Neil aastail oli parima elukorraga Tiigi t. 14 ühikas, komandandiks legendaarne paljukirutud **Aleksander Sults.** Komandant kehtestas nõutud range režiimi ning tollasel sulaperioodil kui nn. tartu vaim alles lehvitas tõusutiibu, ei jäänud vastasseis olemata. Eriti ägedad olid naistudengid. Küllap ärgitas selleks peatselt leheveergudele väljamurdev diskussioon — IIVE, IIVE, IIVE («TRÜ» 07. 03. 1968 «Vabariigi parim ehk kas Kuremäel on parem?»). A. Sults ei teinud välja, visa veidrikuna jätkas oma liini.

Küsimusele MIDA ARVATE TEIE SÜNNIPÄEVAPEOST ÜHISELAMUS: KUJUTLEME NIISUGUST OLUKORDA, ET EMA ON SAATNUD TÜTRELE KOOKI JA KODUVEINI NING TÜTARLAPS TAHAB ENDALE PAAR KÜLALIST KUTSUDA («TRÜ» 07. 03. 1968) vastas A. Sults üldkehtiva arusaama järgi nõmedalt. Pani ennast avalikult ühte ritta aastakümneid Tartu kõikidest avalikest koosolekutest regulaarselt osa- ja sõnavõtva väsimatu veidriku keelemehe Villem Ernitsaga, kes tollal oma kaikuva aevastusega suutis äratada pigem Toome raamatukogus suikunud tudengit kui värvata poolehoidjaid oma tsaariajast väljapeetud karskusaatele.

Enamik toonaseid tudengeid uskus, mida rääkis TRÜ vanemõpetaja Herman Õunapuu: 12 aasta pärast on kõigil tudengeil omaette korter ning prii küüt linnatranspordiga. Loomulikult ei tekkivat eales alkoholismiprobleemi: selle paha nähtuse sotsiaalsed juured olevat läbi raiutud (kuulu järgi edutati meie toonane õpetaja hiljem puuproteeside vabriku juhtivtöötajaks).

Sellisel ajal, kus kõrgeimal tasemel tõsteti tooste ning ainult ENEt osutus võimalikuks ausalt toimetada, julges tühine ühikakoma lausuda nii:

«Mina ütlen, et ei mingil juhul! Viin ja suits on pahed, meie neid ei propageeri. Meie siht on viinaja suitsuvaba ühiskond. Mida väärtuslikum pea inimesel on, seda enam peame teda viinast ja suitsust eemale hoidma. Kui majahoidja joob, ei ütle ma midagi. Tema saab oma töö ka siis ära teha, peaasi, et auto alla ei jää. Aga milleks nüristada viinaga tarka pead? Kui seda tehakse, on see väär. Seda ei maksa rääkida, et kui natuke võetakse, mis siis sellest. Iga võtmine algab pitsist.

Mina ei saa kätt suu ette panna, kui juuakse, aga kui saaksin, küll paneksin. Kurb on näha kõrgema haridusega joobnud inimesi, aga neid on... Ei meeldi, kui nad joovad ja suitsetavad. Joomine ja suitsetamine on eesti rahva hävitamine. Mis lapsi sünnitab see ema, kes 18—19-aastaselt jooma ja suitsetama hakkab? Kas see saab olla tugev kodanik? Ometi on meil siin kõik tulevased emad. Mina teeksin selle ütlemise «Võta pits ja pea aru» natuke ümber: «Ära võta pitsi, pea parem aru».

Tagantjärgi targana on selge: Uue Tiigi tütarlasteühika paljukirutud komandandil oli enam kodanikujulgust kui mõnelgi teaduskraadiga sofistil. Pange tähele: trükiti ka ära!

Järgmine tõsisem ajalehediskusioon ülikoolis läks lahti 70-ndate aastate keskel; eriti tõstaks sealt esile **Lembit Kivistiku** sõnavõttu («TRÜ» 07. 05. ja 14. 05. 1976). Sel ajajärgul sööstis alkoholitarbimine kosmoseraketina üles (kulminatsioon saabus 1984. aastal — 11,2 liitrit absoluutset alkoholi ühe Eesti NSV elaniku kohta. 1986. aastal langes taas 7,5 liitrile, mis oli ikkagi enam, kui tarbitakse näiteks Soomes). Umbes sel perioodil sõin aeg-ajalt õhtuti maitsvat karbonaadi Leningradi ühika kohvikus. Silma jäi ühest lõunavabariigist Emajõe Ateenasse isiklikul autol õppima saabunud meestudeng. Praktiliselt igal õhtul kostitas ta lauda kogunenud heledapäiseid murueide tütreid pudeli-paari konjakiga. Kuigi sain psühhiaatrina palka tavalisest arstist enam (siiski märksa vähem keskmisest seatalitajast), ei jätkunuks mul järeletegemiseks raha. Alles 1987. aasta avalikustamise ajal sain keskajakirjanduse vahendusel aimu taoliste uusburšide võimalikest rahaallikatest.

Praegu vana ja uut kohvikut külastades ei tunne kumbagi ära: ei alkoholi ega... Karskusaated on saanud järsku elunormiks, mõnele isegi pealesunnitult. «Miša baar» on varsti üksnes häädbuv legend. Aga... kas pole vana kohvik järsku stagnatsiooniajastu vaimus planeeritud näitlik õppevahend kastiühiskonnast? Sedaviisi jätkuvalt kasvatamas Aleksander Beki moodi SÜSTEEMILE iNIMESI. Vaevalt õppejõudude kohvi/teehimu tõesti sedavõrd aplaks tõusnud, et tudengitega samas ruumis seda enam rahuldada ei sünni. Oli ju eesti kõrgkool kaua aega demokraatlike mõtete kandja ka selles osas (külastage maa erinevaid kõrgkoole — mõnda valvatakse nagu arsenali!). Aga 60-ndatel õpetas prof. Paul Ariste lahkelt mulle kui mittefiloloogile oma kuulsat kohvijoomise kommet ning üks tollane keemia õppejõud kõneldes anekdootlikku lugu loomingust, tsiteeris kelmikalt riigi- ja parteitegelase Eduard Pälli ridu:

Konn lõunasöögi lõpetas
ja konnapoega õpetas:
«Kui sa Kurge kritiseerid,
ära nime nimeta — — —
Siis ei Kurel ole paha,
siis ka endal hoiad naha...»

Loomulikult ei külasta alati kõik õppejõud kohvikut: näiteks 15. oktoobril 90-seks saanud prof. **Juhan Auli** olen alati suure huviga kuulanud ning õnnelik võimaluste üle temaga vestelda. Ometi pole teda eales näinud kohvikus, Villem Ernits istus seal üpris tihti. Nii **Villem Ernits**, **Juhan Aul** kui ka **Paul Ariste** suutsid minu teada vaatamata ümbruse survele järgida sisimast lähtuvat põlgust alkoholi vastu: küllap sõjajärgseil aastail tõusis neil sellest eraldiolemise uhkusest üksjagu tüli. Eks tänastel tudengitel ole mitmes suhtes üksjagu lihtsam. Aga ka raskem kasvada isiksusteks. Siiski pole põhjust karta, et nad jääksid sotsiaalselt passiivseiks, see 4—5 aastat tagasi levinud kurb tõdemus ei pea enam uutes oludes paika. Muide: 60-ndail aastail olid hilisema stagnatsiooniaja põhijõud just sama vanad nagu meie praegu? On's see juhuslik kokkusattumus?

ANTI LIIV,

arstiteaduskonna vilistlane 1970, ajalooteaduskonna vilistlane 1975, TRÜ a/ü aseesimees 1967—1969

Muinsused ja kultuuri saatus

Meelsasti tahaks väita, et muinsusi loob ajaloos osalemine. Ent see oleks vale. Muinsusi loob historism, selline teadvustatud suhe ajalooga, mis ühtesid tõendeid tsivilisatsiooni olemasolust tõepoolest muinsustena mõtestades, teisi aga väärtusetuks rämpsuks põlates annab ajaloole aktuaalse sisu.

Meie oleme harjunud teadmisega, et historism on printsiip, mis on juba valmis, n.-ö. fikseeritud. Tegelikult jõutakse historismini alles mineviku tundmaõppimise kaudu, läbi pikaldaste otsingute, mille käigus inimeste suhe olnuga kogu aeg muutub. Kummati ei garanteeri historism iseenesest veel sugugi kogu kultuuripärandi säilimist. Kultuuri kaitseb tema saatusesse aktiivne sekkumine, mis historismi kinnistab. Miks see siis aga kunagi lõplikult ei kinnistu? Miks ei suudeta vandalismi sootumaks välistada? Vastuse leidmiseks mõelgem, mis õigupoolest muinsuste loomusesse on kätketud.

* * *

Tavasid mööda on muinsused esmajoones arheoloogilistel uurimistöödel avastatud/selgitatud objektid. Esemed (näit. tulekivist uuritsad Pulli asulakohalt VIII aastatuhande keskpaigast e. m. a.. Kunstiteosed (näit. kaljujoonised või see Pärnu jõest leitud sarvplaat, mille reproduktsioon leidub H. Eelsalu raamatus «Ajastult ajastule» 98. lk.). Kirjad (näit. Novgorodist leitavad kasetohule jäädvustatud tekstid). Ehitised (näit. linnused). Rajatised (näit. tarandkalmed). Bioloogiliste olendite säilmed (näit. luukered). Looduslikud objektid (näit. Kalevipoja künnivaod).

Üllataval kombel ei tõlgendata muinsustena siiski kõike, mis muinasajast pärineb. Meile on ilmselt harjumatu pidada muinsusteks näiteks muinasajal tekkinud keelendeid, (ütleme sõnu *mets*, *oja*, *koger*, *turi*, *sugu*). Muinsustena ei käsitata tavaliselt ka neid folkloriteoseid, mille pärimus läheb muinasaega tagasi. Traditsioonilises mõttes on muinsus **materiaalne**. (Eesti alal leiduvatest muinsustest just antud tähenduses annab ülevaate kollektiivne monograafia «Eesti esiajalugu», Tallinn 1982 — teos, mida lehitsetakse lubamatult harva. Teiste rahvaste muinsusi tutvustab kirjastusel «Valgus» ilmuv A-sari.).

* * *

Muinsuskaitseliikumine mõistab muinsusi aga traditsioonist laiemas tähenduses. Niisugusel juhul osutuvad muinsusteks ka käsikirjad, trükised, tehnoloogilised vahendid, tehnoloogilised oskused ja pärimusedki — niisiis ka need kultuuripärandi elemendid, mille kaitsmine/talletamine on arheoloogiliste esemetega võrreldes tunduvalt raskem ja mis loomu poolest võivad olla koguni mittemateriaalsed. Arheoloogiline ese on enamasti konserveeritav ja eksponeeritav. Kuidas aga säilitada ning esile tuua näiteks nn. ajaloolist traditsiooni, s. o. jutustusi olnust?

* * *

„Füüsilise loomuse» kõrval iseloomustab muinsusi olemuslikult ka nende interetnilisus või internatsionaalsus. Juba oma kujunemiselt ei ole nad enamasti ühe rahva omad. Nõnda on lugu näiteks Eesti alal olevate sakraalehitistega (kes tahab asja omal käel edasi uurida, lugegu kasvõi V. Filatovi uurimust seinamaalingust Valjala kirikus NSVL TA aastaraamatus «Pamjatniki kulturõ. Novõje otkrõtija», Leningrad 1980, lk. 198—208). Ent nõnda on lugu ka K. J. Petersoni, J. Köleri, B. Schmidti, G. Suitsu ja E. Klasi loominguga — kui piirduda üksnes mõne ning küllalt elementaarse näitega. Kusjuures samal kombel on muinsused internatsionaalsed oma retseptsioonigi poolest, selle saatuse kaudu, mis neile hiljem osaks saab ja mis on harva ainult ühe rahva sisemine asi. Isegi nii rahvusliku kirjaniku nagu A. H. Tammsaare loomingu retseptsioon on selgesti rahvusvaheline.

* * *

Kitsalt rahvussisene küsimus ei saa muinsuste säilimine olla juba sellegi tõttu, et alati on olemas kultuuripärandi osi, mis asuvad oma rahva hulgast eemal, teiste juures. Lehitsetagu seda mõistmaks näiteks mõndagi «Tartu ülikooli ajaloo küsimuste» köidet. Kasvõi 18. (1985), kus on avaldatud dots. T. Ilometsa ja M. Päidi artikkel «Johann Friedrich Erdmann ja tema farmakoloogiline kollektsioon» (lk. 123—130). Või tervet 19. köidet (1987), mis on üleni pühendatud humanitaarteaduslike koolkondade, ideede ja teooriate arengule. On muinsusi, mis peavad olema oma rahva keskel (näiteks need ülikooli kunstivarad, mis on siiani Voronežis), kuid on ka varasid, mis oma rahva keskele ei jää, sest nad on mõeldudki teiste rahvaste jaoks.

Vastavalt ongi praegu kriitiline mitte niivõrd muinsuste füüsiline seisund (mis ei saagi olla ajas igikestev), vaid suhtumine sellesse, mitte mittemateriaalsete muinsuste/kultuurimälestiste põhimõtteliselt määratlematu hulk, vaid nende semantiline funktsioon, mitte etniliste piiride jooksmine läbi muinsuste, vaid nende piiride nihutamine muinsuste saatusest küsimata, mitte mälu objektid, vaid mälu püsivus. Miks nii?

* * *

Ent kuivõrd maailm jagatakse klassidesse, sedavõrd nähakse ka kultuuriloomet vastandlikelt positsioonidelt. Sellises valgustuses võib muinsuste kaitset puudutavad probleemid **kokku võtta järgmiseltki:** kas tolle puhul, keda käsitletakse klassivaenlasena (mitte oma klassi kuuluvana), eitatakse üksnes tema positsiooni, või ka tema loomingut. Teadlik vandalism rajaneb just viimast laadi eitusel. Küsigem seepärast — kes keda eitab? Kes tahab, et ajaloos osalejaid oleks vähem, kui neid tõeliselt on olnud?

PEETER OLESK

Oktoobrikaja

(Algus 1. lk.)

Oma arust me enam-vähem teame-tunneme K. Marxi revolutsioonikäsitlust, revolutsioonilise situatsiooni kirjeldust, mille annab V. I. Lenin. Aga kas ja kui, siis mis mõttes võib tänast sotsiaalset liikumist NSV Liidus pidada revolutsiooniliseks või koguni revolutsiooniks, nagu mõnikord öeldud. Kas Mihhail Gorbatšov on Teie meelest revolutsionäär?

70 aastat Oktoobrit — need on pikad ja rasked pingelise töö aastad, mille tulemusena meie maa jõudis välja maailmas teisele kohale, mõningate näitajate poolest ka esimesele. Ometigi oleks ekslik meie ajalugu kujutada triumfaalsete võitude katkematu ahelana. Alates 1930. aastatest, sel määral kuidas löödi lahku parteilise ja riikliku juhtimise leninlikest printsiipidest, kuidas tugevnes Stalini isiku kultus koos kõikide negatiivsete tagajärgedega, hakkasime kaotama, raiskama paljusid ORi saavutusi. Vaatamata ajutisele soojenemisele 50ndate aastate keskel kindlustus meil juhtkonna käskiv-administratiivsel iseloomul põhinev uus juhtimismehhanism, mis viis seiskumisnähtustele ühiskonna kõigis sfäärides. Selle bürokraatliku tsentralismi mehhanismi ja seiskumise likvideerimiseks majanduses ja teistes eluvaldkondades on hädavajalik *perestroika*, st. ühiskonna kõikide külgede revolutsiooniline uuendamine. Selles seisnebki kaasaja pärilik seos Oktoobriga.

Ometigi oleks viga kõrvutada neid protsesse ja näha neis täielikult adekvaatseid nähtusi. *Perestroika* viiakse ellu sotsialistlikul alusel, see Oktoobriürituse jätk ei sea oma eesmärgiks ORi poolt loodud sotsiaalsete institutsioonide asendamist.

REVOLUTSIOON tõlgituna ladina keelest tähendab pööret, muutust. Kui revolutsiooni mõista järsu pöördena poliitikas, mis on suunatud ühiskonnas stagnatsiooniperioodil kujunenud vastuolude väljaselgitamisele ja lahendamisele, kõigi riigi eluvaldkondade kvalitatiivsele uuendamisele, siis võib M. Gorbatšovi nimetada revolutsionääriks. Kui revolutsiooni mõista kui protsessi, mis on suunatud ühiskonnakorra ja riigivõimu muutmisele, siis antud määrang ei ole rakendatav.

(Järgneb)

Kõik rebased, taidlema!

- Valige oma teaduskonna õhtutel endi seast parimad esindajad välja, sest klubi väikesele lavale kõik ei mahu!
- ETTEASTUMISE VIISE EI PIIRATA. Kasutada võib kõiki väljendusvahendeid (sõnakunst, laul, pillimäng, tants, liikumine, pantomiim jne.).
- Teemavalik vaba!
- Kavade pikkus on peaaegu vaba, miinimumpiiri ei ole, kuid soovitav maksimum on 15—20 minutit.
- Hindamisel arvestatakse sisutihedust, lavalist teostust ja mängu meisterlikkust.
- Teaduskonna- või ülikoolivälise abi kasutamist kava koostamisel ja juhendamisel ei keelata.
- Kui mõtetest kavad saanud, tuleb need üles anda 1. DETSEMBRIKS klubi kunstilise isetegevuse sektoris (**II korrus, ruum 207**). Pange kirja stsenaarium (omaloomingu puhul), esinemispalade nimetused, autorid, kõik esinejad ja kava kestus.
- Lavaproovide ja tehnikasoovide suhtes peab eelnevalt kokku leppima.

PIITSA EI OLE, PRÄÄNIK AGA KÜLL! JÕUDU!

• RSR • RSR • RSR •

Hiina kõrgharidus täna ja homme

(Algus üle-eelmises lehes)

Omaette lood oleksid Hiina keskkoolist, lasteaiast, algkoolist ja kutsekoolist. Kel huvi ammendatud ei saanud, tasub pilk peale lüüa selle aasta «Problemõ Dalnevo Vostoka» nr. 2. ja 3. ilmunud filoloogiakandidaat N. Borevskaja artiklile «Hiina kool muutuste teel» ning silmata 12. oktoobri 1986. a. «Edasis» ilmunud intervjuud Vladilen Buroviga.

Hiina on kavandanud suured plaanid. Aastail 1986—1990 peab kõrgkooli lõpetama 2,6 miljonit noort, mis on 70% enam kui kuuendal viisaastakul. Täiustub kõrgkooli vastuvõtt. Varem ja edaspidigi toimub see vastavalt riiklikule plaanile. Nüüd võetakse abituriente vastu ka ettevõtete ja organisatsioonide tellimusel. Õppimisvõimalus kavatsetakse anda neilegi, kes nõus oma rahakoti peal tarkust taga nõudma. Viimaste puhul jääb töö otsinguil toeks ülikooli mõjukas soovitus.

Traditsioonilised stipendiumid kaovad. Kehtima hakkab kolm kategooriat ergutusi: neile, kes õpivad defitsiitseid erialasid (pedagoogika, põllumajandus, metsamajandus, väikerahvaste keeled ja kultuur); neile, kes soovivad pärast lõpetamist minna tööle õpetajatena või majanduslikult rasketesse rajoonidesse ja muidugi eeskujuliku õpiedukuse eest.

Üliõpilastele, kelle perekonnad ei suuda neid õppimise ajal toetada, võimaldatakse laenu. See tuleb tasuda viie aasta jooksul pärast kõrgkooli lõpetamist. Need aga, kes lähevad tööle kaugele ääremaale või õpetajaks, vabastatakse laenu tagastamisest.

Tunduvalt laienevad kõrgkoolide õigused. Nad võivad iseseisvalt välja töötada õppeplaane ja -programme, valida õpikuid ja õppevahendeid, teha teaduslikke uurimistöid, luua teadustootmiskomplekse ja laboratooriume. Sellega kaasneb ka finantsilise sõltumatuse suurenemine. Tohib korraldada tasulist õhtust ja kaugõpet, kasutada raha vastavalt õppeasutuse vajadustele, näiteks rahvusvaheliste sidemete laiendamiseks. Üliõpilastele võimaldatakse lahedamad suhtlemistingimused eakaaslastega välismaal.

Täiustub õppeprotsess. Auditoorse töö osakaal väheneb, tõuseb iseseisva töö ja fakultatiivsete ainete osa. Soodustatakse kõrgkooli lõpetamist eksternina, paralleelselt teise eriala õppimist. Paika pannakse õpedistsipliinide ratsionaalsem seostatus, erilist tähelepanu pööratakse finants-, juriidilistele ja juhtimisdistsipliinidele.

Suuresti võidavad kõrgkoolide õppejõud. Alates dotsendist antakse neile kord viie aasta kohta võimalus aasta jooksul tõsta oma kvalifikatsiooni, teha teaduslikke uurimistöid või täiendada end välismaal. Tõepoolest tundub, et hiinlaste kõrgkoolireformi edu korral võivad meie ümberkorraldused kõrgemates õppeasutustes osutuda vaid kahvatuks pinnavirvenduseks. Hiinlased ise on optimistlikult meelestatud. Hiina Rahvavabariik jätkab omaenda tee otsinguid.

KALEV VILGATS,
aj. II k.

ÕIENDUS

Õiendaksime ära ühe trükivea, mis lehte sisse lipsanud. Üle-eelmises numbris oli Hiina spetsiaalseid majandustsoone käsitledes juttu **Shenzhenist** (mitte Shurzhenist). Selguse mõttes toon ära ka ülejäänud kolm majandustsooni: Zhutai, Shantou, Xiamen.

RAUL EAMETS

RSR

Järjekordne RSRi väike ring toimub **teisipäeval, 3. novembril** raamatukogus (aud. 321). Oodatud nii vanad olijad kui ka uued välispoliitika huvilised.

PRESSIKLUBIS

Teisipäeval, 3. novembril oodatakse kl. 16-ks toimetusse kõiki vanu ja uusi pressisekretäre, samuti kõiki teisi, kel on püsivam huvi koos- ja kaastööks.

Arutame läbi selle semestri lehed (J. Lukas), leiame parimad autorid ja vaatame, mida teeme edasi.

EI TEA KAS

interklubisse maksab astuda? Äkki on selle kaudu võimalik kuidagi välismaale sattuda? Millega üldse see klubi tegeleb? Käivad jutud, et härra president ise räägib oma klubist ja keegi sõber näitab pilte. Kohale võib ju minna. Kui ei meeldi, saab minema hiilida, soodsal juhul võetakse ehk klubi liikmekski?!

Sündmus toimub kolmap., 4. nov. ph. aud. 138 kl. 18.

KLASSIKALISE MUINASTEADUSE MUUSEUMIS

Teatri «Vanemuine» vanamuusika ansambel MUSIC DA CAMERA:

Sofia Maltizova — tšello,
Zoja Gerts — klavessiin,
Grigori Maltizov — plokkflöödid,
Aleksandr Drugov — oboe.

esitab kolmapäeval, 4. novembril kl. 15—16 hilisrenessansi muusikat.

KLUBIS

Laupäeval, 31. oktoobril kl. 21 diskoprogramm «Laupäeval koos...» // — kuulamiseks *heavy*-muusikat. Pühapäeval kl. 21 diskoprogramm «Tuleb MISKIT ette võtta!» — kuulamiseks Liza Nemzo.

MATKAJA

Tule laupäeval, 31. oktoobril matkaklubi ja alpiklubi «Firn» ühisüritusele Laiusel. Väljasõit kl. 12 Leningradi mnt. 27 ühiselamu juurest. Tagasi tuleme pühapäeval.

LOODUSKAITSERINGIS

Tartu üliõpilaste looduskaitsering korraldab **teisipäeval, 10. novembril kl. 19 EPA metsanduse ja maaparandusteaduskonna hoone (Kreutzwaldi 5)** ringauditooriumis kaasaja ökoloogiaprobleeme käsitleva vestlusringi **«Ökoloogiline planeerimatus».**

Vestlusringis osalevad erialateadlased Eesti Ökoloogiakogust. Slaidid. Oodatud kõik huvilised!

Pane silmad siia, muusik!

Üks tüdruk osales kord ühes laulus. Kümmekond noort muusikut kõigutas end taktis, rõkates kaheksahäälselt, üksteist kuulates ja täiest rõõmust. Üle basseiniääre õõtsusid lained, kõigil oli hea ja vaba. Nad olid rinnuni vees ja hoidsid üksteisel õlgadest.

Tema mäletamist järgi oli see üks tolle suve hitt: «Roo-hee-liii-se põõsa vilus»; aga sellel pole tähtsust.

Tähtis oli see kokkukõla ja ülevoolav hele laul, improvisatsioon ja harmoonia, kuigi hääli oli palju.

Lagi ja seinad kumisesid, kohalikud saunakülastajad pingutasid basseini äärele kogunedes üllatunult kõrvu. See oli ikka kummaline ka — rohelise põõsa vilus.

Siis sai laul otsa, siis suvi ja too, peamiselt konsikatest koosnev laulurühm sõitis laiali.

Aasta hiljem mõtles E. F., et Tartus ei ole koori, kes oleks arenguvõimeline, vaba ja nooruslik iseenese muusikamälus olevaid laule laulma. Slaagreid, maailma rahvaste ja eriti rahvalaulude töötlusi, džässi ja levimuusika klassikat. Ta mõtles selle koori luua. Noodid on olemas, aga ei ole veel, kes neist laulaks.

Professionaalsuspüüdega tööd teha tahtvaid, enese jõus kindlaid noori inimesi, kes ei ole veel kokku saanud, ootab ta **3. novembril** KLUBIS.

NB!

GUSTAV NAAN

Akadeemik G. Naan vabandas hetkel tekkinud töökoormusega ja palus 2. novembril planeeritud kohtumise edasi lükata.

ÕNNITLEME!

JAAN SALM sündis 8. oktoobril 1937. a. 1960. a. lõpetas TRÜ teoreetilise füüsika erialal. Sellest ajast töötab TRÜ-s.

J. Salmi teadustööd on peamiselt atmosfäärielektri alalt. Nõukogude Eesti preemia 1967, füüsika-matemaatikakandidaat 1970, praegu TRÜ aeroelektrilaboratooriumi juhtivteadur.

Pereheitmine histoloogias

Arstiteaduskonna õppejõul Tiiu Torpatsil täitus 1. oktoobril 30 aastat tööd histoloogia assistendina. Head teenitud puhkust heale inimesele ja kolleegile soovivad kõik kateedri liikmed.

ÜLO HUSSAR

Psyhe corridal

● **Kui sageli on Eestimaa meestel asja Cervantese, Goya, *corrida* ja flamenkotantsu kodumaale?**

Tänavu eriti tihti. Lennukis sõitsin Madridi koos kirurg Jaan Ehaga doktor Toomas Sullingu brigaadist. Ta oli kutsutud oma eriala teaduskonverentsile. Suvel esines hispaanlastele Gunnar Graps. Minu sealoleku ajal demonstreeris Kaie Kõrb Madridis balletikunsti.

● **Ja teie dots TALIS BACHMANN saabusite Madridist kümnepäevaselt Euroopa kognitiivse psühholoogia ühingu konverentsilt. Selgitage mõne sõnaga, mis on üldse kognitiivne psühholoogia. Eelmises ENEs see mõiste igatahes puudub?**

Mitmesuguste tänapäeva psühholoogia voolude hulgas eristuvad selgesti kaks suunda. Üks neist on induktiivne, lubab spekulatsioone ning kõneleb inimesest üldse. Teine seevastu orienteerub range teaduslikkuse kriteeriumile, objektiivsetele seaduspärasustele ja lähtub katsetest. Seda suunda väljendab ka **kognitiivne psühholoogia**, mis uurib eksperimentaalselt, kuidas inimene informatsiooni vastu võtab, töötleb, säilitab ja kasutab. Olgu see siis kujutise tajumisel, otsuse vastuvõtmisel, teksti omandamisel või mäluprotsessidel. Suure hulga eksperimentaalsete andmete tulemusena luuakse psüühikas toimiva infotöötluse ja seda vahendavate struktuuride mudeleid.

Niisuguse psühholoogia võidukäik põhjustas 1985. aastal Hollandis Euroopa kognitiivse psühholoogia ühingu loomise. Praegu kuulub sinna 163 liiget. Nad esindavad Euroopa kõige tähtsamaid psühholoogiakeskusi. Üle kõige kuulub ühingusse Hollandi, Suurbritannia, Saksa LV, Prantsusmaa, Saksa DV ning teiste sotsialismimaade teadlasi. Koos minuga osalevad Nõukogude Liidust ühingu töös veel psühholoogiadoktorid Tatjana Zintšenko Leningradi RÜst ja Boriss Velitškovski Moskvast. Ühingu eesotsas on täidesaatev nõukogu ja konsultatiivnõukogu. Viimasesse olen valitud ka ise. President on tuntud Suurbritannia teadlane Alan Baddeley. Ühingus tegutseb enamik autoriteetsete psühholoogiaajakirjade toimetajaid.

● **Nüüd konverentsi enda juurde!**

See peeti Madridi kesklinnast 15 kilomeetri kaugusel Autonoma ülikooli residentsis võluva nimetusega Ciudad Escolar, mis paikneb keset nägusat männisalu. Iga osaleja kasutas mugavustega tuba. Pideva kuumuse tõttu tundsime mõnu basseinist ja sellest, et õhk oli ruumides konditsioneeritud.

Atmosfäär oli konverentsil demokraatlik, kuid ettekannete aeg reglementeeriti täpselt. Iga esineja sai aega pool tundi. Huviga reageeriti esinemistele, oli elav arutelu. Oma ettekandes **ruumitähelepanu probleemidest** toetusin eksperimentaalsete uuringute tulemustele. Need näitasid, kuidas sõltub üksteisele järgnevate kujutiste tajumisfunktsioon fiksatsioonipunkti suhtes sümmeetriliselt nägemisvälja perifeeriasse suunatud tähelepanu kaugusest.

● **Avalikustamise hoos selgus, et meie diskussioonikultuur püsib alles lapsekingades. Mida õppida tipptasemel konverentsi aruteludest?**

Konverentsi diskuteerimiskultuur oli muidugi kõrge. Teravused, millega mõnikord üksteise väiteid kummutada või kahtluse alla seada püüti, kõlasid väga stiilselt, delikaatselt. Oskus meisterlikult vaielda pärineb tudengiaastatest. Euroopa kõrgkoolide üliõpilased lävivad väga tihti tippteadlastega, osalevad sümpoosionitel, asuvad varakult uurima teaduslikke probleeme.

● **Ega Hispaania psühholoogidel keevalisus välja löönud?**

Vastupidi, nad üllatasid soliidsusega. Ühine tegevusala muudab erinevate maade inimesed üksteisega sarnaseks ja rahvuslik omapära jääb tagaplaanile.

● **Üliõpilaste vastuvõtt TRÜ päevasesse psühholoogiaosakonda on juba mitu aastat katkestatud. Nagu ütles «Edasile» antud intervjuus minister Väino Rajangu, ei jätku lõpetajaile tööd. Kuidas rakendavad psühholooge teised riigid.** Ainuüksi kognitiivse psühholoogia uurimistulemusi kasutatakse väga laialdaselt. Neid tarvitatakse näiteks arvutiga suhtlemisel. Nii võib kuvari ekraanile joonistada näoilme. See peegeldab ühe või teise riigi, piirkonna või tööstusettevõtte majanduslikku olukorda. Nende visuaalsete mudelite võrdlemine, analüüs, transformeerimine eeldavad psühholoogi abi. Vektorkuvaritel esitatud biomolekulide ruumimudelite alusel luuakse uusi elusstruktuure. Inimpsüühikast võtavad eeskuju tehissüsteemid, mille ülesanne on teksti mõistmine, objektide liigitamine.

Psühholoogid töötavad väga paljudes valdkondades, mitmed kõrgkooli õppejõududena või uurimisasutuste teadlastena. Suurematel tööstusfirmadel, nagu Hollandis Philips ja USAs Belli telefonikompanii, on oma psühholoogiainstituudid või laborid. Nii lasteaedades, koolides kui kõrgkoolides aitavad psühholoogid kasvandikel kohaneda uue keskkonnaga, õpetajail aga individuaalsel lähenemisel. Õppejõududele annavad nad nõu loengutekstide koostamisel, et üliõpilased need võimalikult kiiresti omandaksid, mälus talletaksid ja suurt huvi esitatu vastu tunneksid. Järjest populaarsemaks saab spordi- ja muusikapsühholoogia.

Tasub märkida, et paljud eksperdid ennustavad 21. sajandi algul psühholoogiarevolutsiooni. Tehnika on siis jõudnud n.ö. absoluutsele tasemele ning peatähelepanu koondub nüüd inimtegurile. Riikide võimsuse määrab ära oskus kasutada ja arendada loovpotentsiaali, uued ideed, inimpsüühika masinmodelleerimise tase.

Sellest ei maksa aga järeldada, et iga psühholoog Euroopas erialast tööd leiaks. Kui teadmised ja oskused nõrgemad, jäädakse konkursile alla. Mitmed ülikoolid on teatavasti ülerahvastatud. Peaaegu kõikides riikides väheneb kõrgkooliteaduse üldine finantseerimine. Raha eraldatakse palju, aga vaid siis, kui uurimise eesmärgid äärmiselt konkreetsed või teadustöötajad eriti laialdaselt tunnustatud.

● **Hispaania üliõpilased ning sealne kõrgkoolielu?**

«Enamiku Madridis veedetud päevadest hõivasid konverentsistungid. Seetõttu kujunesid kokkupuuted kohaliku kõrgkooliga põgusaks. Üldiselt peavad noored haridust ja teadmisi tähtsaks. Mitu Hispaania psühholoogi kasutas oma ettekandeis üliõpilaste kogutud andmeid. Tehnilisi vahendeid nagu personaalarvutid, video jms. tarvitatakse õppetöös iga päev. Hispaania teadus ja kultuur on praegu ise tõusuteel, mida näitab ka sellealaste ürituste sagedane organiseerimine.

● **Mis on iseloomulik Madridile?**

Selle tüüpilise suurlinna keskus meenutab pisut Washingtoni. Nii sarnanevad kahe pealinna majade ilme ja paigutus, lõhnad, soojus.

(Järgneb)

JAAN LUKAS,
ajalooteaduskonna
pressisekretär

Uut teatmekirjandust

3T-4 Wörterbuch der Symbolik/ Unter Mitarb. zahlreicher Fachwissenschaftler hrsg. von M. Lurken. 3. aufl. Stuttgart: Kröner, 1985.

Uut liiki sõnaraamat, mis annab ülevaate sümboolikast, nagu seda esineb kujutavas kunstis, kirjanduses, muusikas, religioonis ja filosoofias nii vanade kultuurrahvaste kui loodusrahvaste juures, rahvakommetes ja pseudoteaduses (alkeemia, maagia).

Toimetaja kt. INDREK UDE

«TRÜ»

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4252. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

ENSV Riiklik Raamatukogu

Kontrollexemplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee
ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 31 (1503) | Reede, 6. november 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

JUUBELI-AUKIRJAD

Üleliidulise juubeliaukirjaga autasustati mitmeid meie kollektiivi liikmeid, kes saavutasid kõige paremaid tulemusi õppejõudude, teadurite, administratiiv- ja haldustöötajate, teaduskondade jt. allasutuste sotsialistlikus võistluses:

JOHANNES KALITS,
HERBERT LIGI,
ANTIDEA METSA,
HANS TRASS,
KALJO LEPIK,
HENN AIM,
ILMAR KOPPEL,
AAVO LUUK;
arstiteaduskond,
rahanduse ja krediidi kateeder,
matemaatika õpetamise metoodika kateeder,
kirjastus- ja trükiosakond,
kardioloogia- ja koronaarkirurgiaosakond.

Aukirjad anti kätte eilsel oktoobriaktusel.

Oktoobrikaja

TOIMETUS KÜSIB, ÜHISKONNATEADLASED VASTAVAD

● Kas seoses muutuvate hinnangutega mitmete meie maa ajaloo probleemide kohta (NEP, kollektiviseerimine, Stalini kultus, stagnatsioon jne.) vaadatakse teistsuguse pilguga ka Oktoobrirevolutsioonile?

NLKP AJALOO KATEEDRI PROF. LEMBIT RAID

JAH ja ei. Ei ole vähenenud ajaloos selle sündmuse osa, küll aga suurenenud. Kuid tema tänane käsitlus on oluliselt täiustunud, muutunud mitmekülgsemaks, sisutihedamaks, värvikamaks, elulisemaks. Skemaatiline, kivinenud koor sündmustiku ümber on mõranemas, abstraktsed mõisted inimlikustuvad. Oma kohta sündmustes on leidmas inimesed, kes nende keskmes seisid. Sõltumata sellest, milliseks kujunesid nende vaated sotsialismi ülesehitamisele edasises, või sellestki, kuidas kulges nende isiklik saatus traagilistel aastatel.

● Kas Oktoobrirevolutsiooni käsitlus on «rikastunud» nimedega, s. t. kas räägime revolutsioonis väljapaistnud isikutest, kellest vahepeal vaikitud, või on muutunud hinnangud mõnede iskute suhtes?

JAH, see rikastub pidevalt. Kogu perioodi ulatuses. Alates sellest, kuidas aprilliteesid Petrogradi linnaorganisatsioonis järk-järgult omaks võeti, s. o. bolševikest, kes neid töölishulkadesse viisid (näit. S. V. Kossior) kuni II nõukogude kongressi päevadeni välja. (Tõsi küll, viimase sündmuse kohta pole ju säilinud terviklikku protokolli Riigiduuma stenografistide sabotaaži tõttu.) Käsitluses leiavad oma ajalooliselt õigustatud koha revolutsionäärid, kes sõna ja relvaga sotsialismi võidu eest seisid. Inimesed oma ajas, sündmustes, mitte dogmaatilised, kanoniseeritud üldistused inimrühmadest, kes sammusid kõrvalekaldumatut, triumfaalset võidukäiku. Ka paljud eesti bolševikud. Ja mitte ainult

(Järg 3. lk.)

PÜHADEKÄSKKIRI

Oktoobrirevolutsiooni 70. aastapäeva puhul avaldas rektor väljapaistvate töötulemuste, hea õppeedukuse ja ühiskondliku tegevuse eest tänu järgmistele ülikooli kollektiivi liikmetele.

I. ASETADA FOTO AUTAHVLILE

Konsultantprofessor JAAN KONKS, kateedrijuhataja professor LEMBIT ALLIKMETS, kateedrijuhataja professor ja dekaan VELLO PAST, kateedrijuhatajad dotsendid HEINO MARDISTE, AIN HEINARU, AURELIE ALL, professor LEMBIT RAID, dotsent prodekaan ARNO SUSI, dotsendid EDIVITAR LEIBUR, ARVED JENTS, PEETER TULVISTE, IVAR-IGOR SAARNIIT, INGER KRAAV, assistent TOOMAS ASSER, vanemõpetajad ERIKA JÜRIADO, TÕNU SIKKUT, TOOMAS HALDMA, JAANUS PÖIAL, RAUL NARITS, õpetajad ENN VELDI, BIRUTE KLAAS, vaneminsenerid AIVAR TENSING, PEETER PARIS, LINDA LANGUS, laborijuhataja ENN SEPPET, laborijuhataja kt. LEO-HENN HUMAL, vanemteadurid JÜRI KÕRE, TIIU TOMBERG, nooremteadurid GALINA PONOMARJOVA, AGO RINKEN, IMBI PELKONEN, teadurid IMBI TRAAT, VAHUR ÖÖPIK, üliõpilased AAVO LANG, VIRGE VISS, PRIIT PERENS, laborant SIRJE JEERET, metoodik AINO JUURSOO, VI kategooria lukksepp RUBEN MIKSON, komandant LEMBIT VALDMA.

Linna autahvlile esitati üliõpilane ERIK ALLIKMETS.

II. AVALDAN TÄNU

1. Ajalooteaduskonnast: dotsendid KAIDO JAANSON, TIIT ROSENBERG, EHA VIITAR; nooremteadur ÜLLE LIITOJA; vanemlaborant ENE LEIUS; üliõpilased ANU JÄRS, AARE KODAR, SIGNE KIIPUS, ILJE PIIR, AIRI STAŠKEVITŠ, MARGE UMBERG, JEKATERINA VAITSENBERG, ANU VARRAK, LIIS VIGLA.

2. Arstiteaduskonnast: dotsendid HEIDI-INGRID MAAROOS, VIRVE KASK, TIIU VIHALEMM, EVALD TAMMEPÕLD, MATT MÄGI, JAAN SEEDER; vanemõpetajad JAAN KASMEL, LUULE TÄNNING; assistendid HELJU MITROFANOVA, TIIU TORPATS, TIINA JOHANSOO, RIINA SALUPERE, RAIT LABOTKIN, DAGMAR KULDEVA, TOOMAS VÄLI; vanemlaborandid MARI ORAV, EHA TARK; laborant HELGI MUTSO; meister VILMA HANSEN; üliõpilased MARIKA TENUSAAR, ÜLLAR KALJUMÄE, PRIIT TEDER, TOOMAS SÄREV, LINDA KÄÄR, ÜLLE HINT, KAREN OGANESJAN, OLGA KOLBASSOVA.

3. Bioloogia-geograafiateaduskonnast: vanemõpetaja RIHO MÄLLO; assistent TÕNU TALVI; üliõpilased KRISTJAN MOORA, JUHANI PÜTTSEPP, URMAS TARTES, RITA SELGIS, TOOMAS REMMELKOOR, PEEP KALAMÄE.

4. Filoloogiateaduskonnast: kateedrijuhataja professor KARL MURU; professorid EDUARD LAUGASTE, PAUL ALVRE; dotsendid KOIDU UUSTALU, JAAK PEEBO; vanemõpetajad GALINA GROZDOVA, LUULE EPNER; õpetajad TIIT KUKK, ANNE JÄNESE, JELIZAVETA KOSTANDI, ANNE LILL, TIINA SOOBIK; üliõpilased ENE-REET SOOVIK, KRISTIINA ETVERK, LEELO OJA, PEETER TAMM, TEA REINVALD, MARIS PRUULI, LEENA TOMASBERG, TERJE LAASMAA, SIIRI ODRATS, JEVGENIA RUBINOVA.

5. Füüsika-keemiateaduskonnast: dots. JÜRI LEMBRA; vanemõpetaja MALL HÕRAK; vanemlaborant REIN KUIK; preparaator EUGENIA VETKA; treial JÜRI KIRS; üliõpilased REET RANDOJA, PIRET POHLA, RAIDI TERVE, ARVO JÄGEL, OTT OJAVEER, PEETER PUNG, JUULIA VIŠNJOVA, JEVGENIA SOLODOV.

6. Kehakultuuriteaduskonnast: dots. TEET SEENE; üliõpilased TÕNU TAMM, TIIA BOBROVOISKAJA, JAANUS TEPPAN, MERIKE KIIVER, KAJA HALJASTE.

7. Majandusteaduskonnast: dots. MAIT MILJAN; vanemõpetajad ENN LEPPIK, HEINO LAIDRE; aspirant LEHTE OTS; assistent AINO KONSIN; vanemlaborandid MARE ALLAS, MARIS TOMSON; üliõpilased MARKO SEEMEN, IVAR PIKK, VELLO PAAS, SIGNE PAUMER, KRISTEL NUTTUNEN, JANE SASKO, KÜLLI KIHO, NATALJA GRIGORJEVA.

8. Matemaatikateaduskonnast: dots. IVI VAINIKKO; vanemõpetaja TIIT LEPMANN; vanemteadur HELJO KAIMA; laborant ALAR KALJUSTE; üliõpilased JAAK VILO, VILLU RAJA, ALEKSANDR SEMJONOV, MARE HÄNG, JÜRI HELEKIVI.

9. Ühiskonnateaduste kateedritest: kateedrijuhataja professor EERO LOONE; dotsendid ÜLO MATJUS, OLEV RAJU; vanemõpetaja REIN TOOMLA.

10. Teadusosakonnast: laborijuhatajad LEMBIT VISNAPUU, MART USTAV, URVE NÕU; sektorijuhatajad LIINA-MAI TOODING, UNO JAANSON, REIN LEPIK; filiaalijuhataja ALEKSEI PAUKSON; osakonnajuhataja SIRJE KARIS; peakonstruktorid OLAVI KURM, MART KOKA; juhtiv konstruktor ALO RAIDARU; juhtivinsenerid FELIKS MILLER, EBBA LOODMAA, VALVE SOOME, ROMAN LEINUS; vanemteadurid RAUL ROOMELDI, SIRJE TAMUL, LEONTI KROMONOV, REIN ANTON, ELVI TANI, MARJU RAUDSEPP, JAAN ANDERSON; teadurid KAIRANE TSESLAVA, TOOMAS HANSSON; nooremteadurid MIHHAIL GUS, ÜLLE LIITOJA, AITA KEERBERG, DAGMAR KUTSAR, TIIU KULLISAAR, AIVAR REINART, AARE LUTS, AINO HALLER, TIIT LAASIK, MAIA KIVISAAR, KRISTA VAHTER; vaneminsenerid MAIE VIITSO, ELVI EHASALU, ENN JOAMETS, RIIA NELIS; insenerid ANNELI SIKK, VERA RÕIKA; tehnik HILJA ERM; treial TOOMAS KOGRE; masinaülem JAAN KANDIMAA; operaatorid URVE SAAR, ÕIE TAMMUR; elektrilukksepp TARMO KUTSAR; lukksepp REIN SÜTT; lukksepp-sanitaartehnik PEEP VÄHI; meistrid AINO KURENIIT, EHA KONGO; vanemlaborant AIME MÄLL; vanemraamatukoguhoidja ZOJA KUZNETSOVA; pearaamatukoguhoidja ELSA LOORITS; preparaator MARE KERMA; aspirant ARMIN SEPP.

11. ÜMPIst: vanemteadur ÜLLE PLANKEN; teadurid TIIT MEREN, SIRJE KIVI; nooremteadur SULEV INGERPUU; vanemlaborandid ÜLLA LINNAMÄGI, RAILI KONT.

12. Administratiivosakonnast: komandandid TEA PÕLLUSAAR, EVI HANSEN, LIVIA KUTKINA, DIANA SBITNEVA; laohoidjad KARIN SARAPUU, ENDLA SILLAT; uksehoidjad LIIA HÜVA, AINO KAARESTE; koristajad VALENTINA LOSSAKOVA, LILLI KULL; riidehoidja SALME LOOSAAR; majahoidja ALFRED LEHESTE; veekeetja AINO SASTOK; keskküttekütjad MEEME KRIISEMANN, JUHAN TOLL; majavanem OTT OJAMAA; osakonnajuhatajad OLAV KIIS, EDUARD SAKK; vahetusülem ÜLO KAASIK; insener ANDRES JOALA; meistrid LEIDA TÕUGJAS, KIVE-JOOSEP MICHELSON, PAUL VESIK; režissööroperaator HELDUR LIBLIK; inspektor URVE NAHKUR; pearaamatupidaja asetäitjad MARE KIISK, EPP VENGERFELDT; vanemraamatupidaja RIINA KARU; raamatupidajad IVE TOOM, JUTA PALLAV, MARTA KIKAS; tehnik AINO VINT; meistrid LAINE AAVIKSOO, LAINE ANDRESSON; vaneminsenerid TIIA KALAUS, EDA MIKK.

Rektor professor ARNOLD KOOP

TRÜ nõukogu otsus

VAJADUSEST RADIKAALSELT SUURENDADA KÕRGKOOLIDE ISESEISVUST JA ÕIGUSI NING TÄIELIKULT LIKVIDEERIDA BÜROKRAATLIK REGLEMENTEERITUS JA FORMALISM KÕRGKOOLIDE JUHTIMISES

Ära kuulanud vastava komisjoni ettekande ja sõnavõtud, asub TRÜ nõukogu seisukohale, et on hädavajalik püstitada EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu, NSV Liidu ja Eesti NSV KKEH Ministeeriumi ees mitmeid teravaid probleeme, mille lahendamisest sõltub olulisel määral kõrghariduse reaalse ümberkorraldamise võimalikkus.

Praktika näitab, et seniajani säilib veel suurel määral kõrgkoolide õiguste ja võimaluste detailne ning ülearune bürokraatlik reglementeerimine, mis pidurdab õppe-, kasvatus- ja teadustöö ümberkorraldamist. Viimasel ajal on märgata püüdeid suruda kõrgkoolide peale uusi suuri formaalsete näitajate ja kriteeriumide süsteeme.

Sellest lähtudes peab nõukogu vajalikuks püstitada üleliiduliste ja vabariiklike juhtivate organite ette rida operatiivset ja kompleksset lahendust ootavaid probleeme. Viimaste põhiolemus taandub vajadusele laiendada oluliselt kõrgkoolide õigusi nende tööd puudutava probleemistiku raames.

Silmas pidades kõrgkoolide iseseisvuse ja õiguste probleemi suurt tähtsust, peab nõukogu otstarbekaks avaldada käesoleva otsuse seisukohad üleliidulises ja vabariiklikus ajakirjanduses.

1. KÕRGKOOLIDE ÕIGUSTE TÄPSUSTAMINE AUTONOOMIA JA OMAVALITSUSE KÜSIMUSTES.

Kõrgkoolide töö kvaliteedi ja tulemuslikkuse tõstmise võimaluste maksimaalseks realiseerimiseks peab kõrgkoolide töö põhinema maksimaalse iseseisvuse, omavalitsuse ja vastutuse põhimõtetel, analoogiliselt sotsialistliku ettevõtte seadusega. Otstarbekas on iga kõrgkooli töös tugineda põhimäärusele, mille pärast läbiarutamist kollektiivis võtab vastu nõukogu laiendatud koosseis ja kinnitab kõrgharidusministeeriumi esildise alusel vabariigi Ministrite Nõukogu. Selle aluseks olevas kõrgkoolide õiguste nimekirjas peavad meie arvates sisalduma järgmised põhisätted.

1.1. PEDAGOOGILISE PROTSESSI ORGANISEERIMIST PUUDUTAVAD ÕIGUSED.

1.1.1. Õigus muuta ja täiendada erialade nimekirja, mille järgi spetsialiste ette valmistatakse, sealhulgas rahvusvabariikide spetsiifikast lähtuvalt.

1.1.2. Õigus reguleerida üliõpilaste õppekoormust vastavalt erialale ja kursusele.

1.1.3. Õigus iseseisvalt koostada ja korrigeerida õppeplaane ning programme kõigis õpetatavates distsipliinides (välja arvatud sõjaline õpetus), diferentseerides neid vastavalt erialale, k. a. riigieksamid. Seada sisse kord, mille kohaselt kõrgemalseisvatel instantsidel ei ole õigust kõrgkoolidele ette kirjutada, millised uued distsipliinid ja kursused tuleb lülitada õppeplaani. Lõplike otsuste vastuvõtmise õigus sellistes küsimustes peab olema kõrgkooli nõukogul.

1.1.4. Õigus iseseisvalt otsustada kõiki õppemetoodilisi küsimusi kõigis õpetatavates distsipliinides, arvestades kohalikke iseärasusi ja eesrindlikku kogemust. Kontroll õppemetoodilise töö üle tuleb täielikult anda kõrgkooli ja konkreetsete teaduskondade õppemetoodilistele komisjonidele ja ainult nendele.

1.1.5. Õigus anda välja kogu vajalikku õppe- ja metoodilist kirjandust (k. a. ühiskonnateadustes) kõrgkooli enda vastavate organite (õppemetoodiliste komisjonide, nõukogude) otsuste kohaselt. Samuti taastada kõrgkoolide kirjastuste õigus välja anda teaduslikke monograafiaid ja perioodilisi teaduslikke publikatsioone.

1.1.6. Õigus täpsustada aspirantide arvu nende vahendite raames, mis on selleks plaaniliselt eraldatud, kõrgkooli enda poolt teenitud ja tellijate poolt üle antud.

1.1.7. Õigus iseseisvalt koostada uute üliõpilaste vastuvõtueeskirju ja määrata vastuvõtu korraldust, k. a. sisseastumiseksamite loend ja -kursused.

1.1.8. Õigus iseseisvalt sõlmida lepinguid spetsialistide sihtettevalmistuseks, lähtudes väljakujunenud nõudlusest.

1.1.9. Asendada praegune plaanikomitee poolt palju varem koostatud jäigale plaanile vastav spetsialistide töölesuunamise kord operatiivsema riikliku tellimusega, mis koostatakse igaks jooksvaks aastaks spetsialistide ettevalmistamiseks sõlmitud lepingute põhjal. Anda kõrgkoolile õigus iseseisvalt otsustada teatud osa (näiteks 20%) lõpetajate töölesuunamine.

1.1.10. Anda dotsendikutse omistamise õigus täielikult üle kõrgkooli nõukogule.

1.2. SUUREMAT FINANTSILIST ISESEISVUST TAGAVAD ÕIGUSED.

1.2.1. Anda kõrgkoolidele õigus ise otsustada riigieelarvest eraldatud summade kasutamise üle, nii et finantseerivad organid täpsustavad ainult palgafondi osa üldsummast. Iga kõrgkool otsustab ise oma vajaduste ja profileerivates ainetes ja õigus teha vastuvõtu korras õigeaegselt operatiivseid muudatusi.

1.2.2. Õigus iseseisvalt täpsustada ja muuta ametikohtade nomenklatuuri, k. a. vastavad palgamäärad (sealhulgas ka normatiivsetest vahemikest väljudes), õppejõudude ja riigieelarveliste teaduslike allüksuste palgafondi raamides (tingimusel, et plaanilised uurimistööd saavad täidetud).

1.2.3. Õigus iseseisvalt käsutada eraldatud stipendiumifondi kuni diferentseeritud stipendiuminormide sisseseadmiseni erinevate erialade jaoks, lähtudes konkreetsetest spetsialistide vajadustest ja sisseastumiskonkursi tasemest antud regioonis.

1.3. ÜLDISI ORGANISATSIOONILISI PROBLEEME JA TEADUSLIK-PEDAGOOGILISI VÄLISSIDEMEID PUUDUTAVAD ÕIGUSED.

1.3.1. Õigus iseseisvalt kehtestada õppejõudude, teadurite ja abipersonali ametikohustuste täitmise kontrolli korda.

1.3.2. Õigus sisekorraeeskirjade iseseisvaks koostamiseks.

1.3.3. Õigus täpsustada õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise korda, perioodilisust, organisatsioonilist vormi ja sisu, diferentseerides neid erinevate allüksuste jaoks. Muuta ära standardsed kohustuslikud organisatsioonilised vormid sel alal, asendades need tsentraalselt väljapakutavate võimalustega, mida kõrgkoolid võivad kasutada nende reaalsest tulemuslikkusest lähtudes.

1.3.4. Tunduvalt tuleb laiendada kõrgkoolide õigusi teaduslikke nõupidamisi, konverentse ja sümpoosiume kokku kutsuda ning vastavat dokumentatsiooni (teesid, programmid jne.) välja anda.

1.3.5. Järsult suurendada kõrgkoolide õigusi nende töötajate teaduslike väliskomandeeringute alal, andes vastavad, kõrgemate organite poolt eraldatavad vahendid (k. a. välisvaluuta limiidid) täielikult kõrgkoolide käsutusse.

Vajalikud on KKEHM poolsed otsustavad sammud välissõitude vormistamisega seotud paberliku asjaajamise kiireks lihtsustamiseks ja hilisema aruandluse piirdumiseks nende vormidega, mille kehtestab kõrgkool ise.

Anda kõrgkoolidele õigus iseseisvalt luua teaduslikke sidemeid välismaiste kõrgkoolidega, sealhulgas kutsuda välislektoreid ja organiseerida üliõpilaste vahetust teiste, nii sotsialistlike kui ka kapitalistlike maadega.

1.3.6. Anda kõrgkoolidele õigus iseseisvalt vastu võtta otsuseid uute akadeemiliste seltside loomise kohta.

1.3.7. Nõukogu pöördub NSVL KKEHM poole palvega taotleda Kõrgemalt Atesteerimiskomisjonilt luba rahvuskeeli käsitlevate väitekirjade vormistamiseks samas keeles.

2. ETTEPANEKUD ÜLIKOOLI ARUANDLUSE LIHTSUSTAMISEKS JA MÕTTETU FORMALISMI VÄHENDAMISEKS SELLES.

Lihtsustada ülikooli aruandlust kõrgemalseisvatele organitele, jättes sellest välja kõik üleliigsed, puhtformaalsed «näitajad». Seejuures reglementeerida rangelt aruandluse vormi ja korda, sisse seades õiguse keelduda ühe ja sellesama informatsiooni korduvast esitamisest, sealhulgas ka mingi teise vormi kohaselt.

Rangelt reglementeerida ja kitsendada nende instantside loendit, kellel on õigus nõuda kõrgkoolilt aruandlust.

Aruannete asemel hakata välja andma iga-aastast infobülletääni.

Otsus saadetakse EKP Keskkomiteele, Eesti NSV Ministrite Nõukogule ning NSV Liidu ja ENSV Kõrg- ja Keskeriharidusministeeriumile.

30. oktoobril 1987

VEERA ANT,
TRÜ nõukogu sekretär

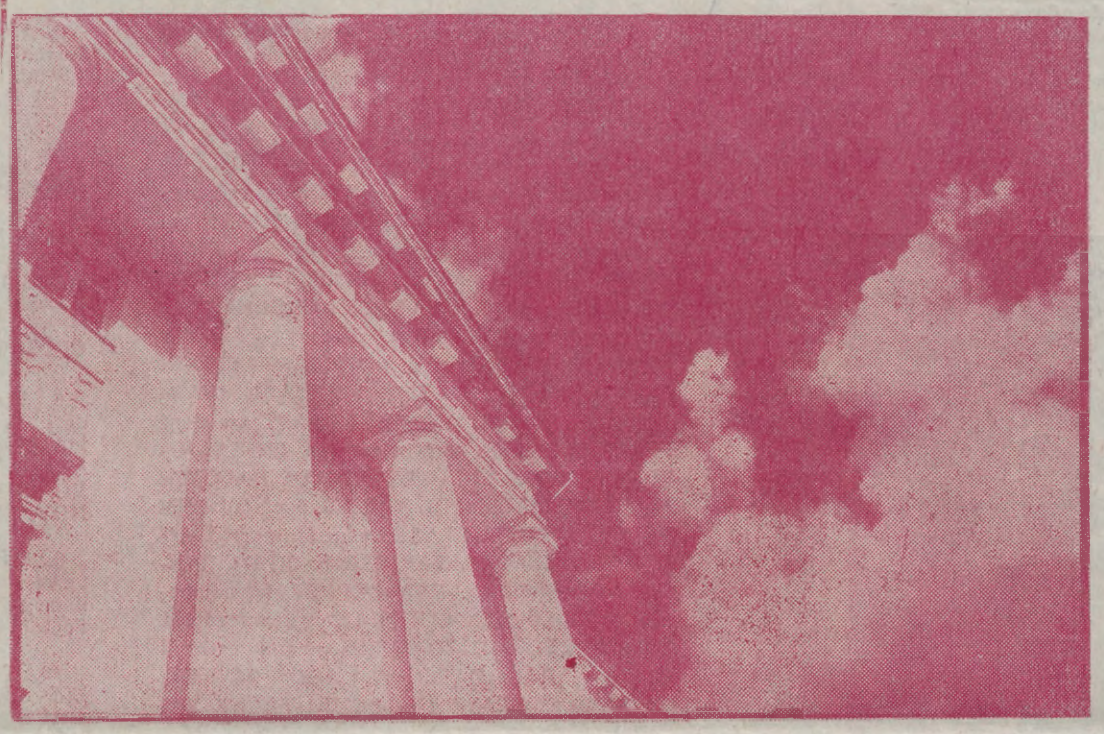

MEELIS LOKI foto

30. oktoobril

TRÜ NÕUKOGUS

● **Nõukogu naelaks kujunes otsuse «Vajadusest radikaalselt suurendada kõrgkoolide iseseisvust ja õigusi ning täielikult likvideerida bürokraatlik reglementeeritus ja formalism kõrgkoolide juhtimises» projekti arutelu.** Projekti on koostanud prof. Viktor Palmi eestvedamisel töötanud 20-liikmeline töögrupp. Nõukogus tutvustas projekti prof. Hans Trass. Ettepanekutega esinesid professorid Huno Rätsep, Ilmar Rebane, Harald Peep, Lembit Allikmets, Eero Loone, Herbert Ligi jt. nõukogu liikmed. Siirast vaimustust avaldas nõukogu külaline, Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja **Indrek Toome.**

● **Dots. Udo Reino rääkis üliõpilaste teaduslikust tööst ja selle perspektiividest.** Vaieldi palju. Selgus, et enamik matemaatika- ja füüsika-keemiateaduskonna ÜTÜ ringidest ei ole oma tööst aruannetega märku andnud, järelikult on töö nõrk. Prof. Vello Past pareeris: selle põhjal, et ainult 3 ringi 10st esitasid aruande, ei saa otsustada veel ringide töö üle, ringid töötavad küll. Dots. Udo Reino arvas: kui õppejõud oleksid ÜTÜ suhtes aktiivsemad, paraneks ka ringide töö. Prof. Lembit Allikmets ei olnud nõus: TA sööb hariduse ära — saab kõik lisafinantsid endale. Õppejõudude aktiivsusele-passiivsusele viitamine on nonsenss, vajalikud on stiimulid ja vahendid. Lõpuks vaieldi veel selle üle, kas otsuses määratleda üliõpilaste teadustööd õppevälise tegevusena või mitte. Napp häälteenamus otsustas esimese variandi kasuks.

● **Prof. Ants Kallikorm luges ette 1987. aasta vabariiklikku vooru saadetud teadustööde pealkirjad.**

● Anti üle autoritunnistused: dots. **Erich Kuusile,** EPList juhataja **Arved-Aleksander Tammikule** neli tunnistust ning insener **Tamara Puzenkole** ja nooremteadur **Ludmilla Matisenile.**

● Nõukogu hääletas järgmiste kandidaatide poolt: **Marju Lauristin** — žurnalistika kateedri juhataja dotsendi kohale, **Mart Saarma** — geneetika ja tsütoloogia kateedri professori (0,25) kohale.

● Professorikutse otsustati taotleda filoloogiakandidaat **Antidea Metsale**; dotsendikutse majandusteaduste kandidaat **Mare Järveotsale**, majandusteaduste kandidaat **Jüri Sepale**, füüsika-matemaatikakandidaat **Aleksander Luštšikule**, bioloogiakandidaat **Margareeta-Helge Otterile** ja meditsiinikandidaat **Tatjana Truupõllule.**

● Riikliku preemia saamiseks esitati meditsiinidoktor **Toomas-Andres Sulling.**

Pühadeks kaks väitekirja

Nii imelik kui see ka pole, aga mõlemad verivärsked väitekirjakaitsjad sain kätte peahoone fuajees viitetahvlite alt. Kui seal passiks terve päeva, milline info meile kätte jookseks!

Oma esimese kõige tähtsama tööga sai eelmisel neljapäeval hakkama riigi ja haldusõiguse kateedri vanemõpetaja **JÜRI PÕLD.** Ta kaitses Leningradi ülikoolis väitekirja teemal «NSV Liidu merelaevastiku laevade ujuvkoosseisu töötajate distsiplinaarvastutus» Seda hakkas juhendama nüüd juba meie hulgast lahkunud prof. Abner Uustal. Dissertant ütles oma töö kohta, et Nõukogude õigusteaduses ei ole seni meretöötajate vastutust käsitletud. Ta lisas väitekirja lõppu ka distsiplinaarvastutuse projekti. Liidu vastavatel ametkondadel tuleks välja töötada ujuvkoosseisu töötajate töötingimuste põhimäärus.

Oponentideks olid Leningradi Finants-Majandusinstituudi prof. V. Smirnov ja Merelaevastiku TU Keskinstituudi sektorijuhataja V. Nefjodov.

«Venemaa Lääneprovintside valitsemine «valgustatud absolutismi» ajajärgul 1762—1769» oli kandidaadiväitekirja teemaks ajaloo ja semiootika labori nooremteaduril **MATI LAURIL.** Tema kaitses läinud reedel siinsamas ülikooli oma erialanõukogus. Prof. Sulev Vahtre juhendamisel sai valmis uurimus Eesti- ja Liivimaa poliitilisest ajaloost — Vene keskvalitsuse ja kohalike kubermangu ning rüütelkonna valitsusasutuste vahekorrast 200 aastat tagasi. Oponeerisid akadeemik prof. J. Kahk ja ajaloodoktor H. Palli.

Jüri Põllule hääletati üksmeelselt õigusteaduse kandidaadi kraadi ning Mati Laurile ajalookandidaadi kraadi andmise poolt.

VARJE SOOTAK

TÄNU

ENSV KKEH Ministeeriumi käskkirjas päälvisid kiitust ülikoolide esimese regionaalse võõrkeelte olümpiaadi väga hea korraldamise eest: Valter Haamer, Aurelie All, Ester Rahi, Kersti Reppo, Saima Peiker, Georg Allik, Helgi Andresson, Maila Nemsitsveridze, Siiri Raitar, Eda Tammelo, Netty Zurakovskaja, Niina Aasmäe, Kersti Reinson, Ülle Türk. Tänati tervet võõrkeelte kateedri kollektiivi.

Ministri käskkirjas avaldati kiitust neile õppejõududele, kes on tegutsenud ministeeriumi juures ühiskondlikel alustel vabariiklikes teaduslik-metoodilistes nõukogudes. TRÜst said kiituse osaliseks Endel Jürimäe, Margus Tõnnov, Kalju Kudu, Henn Voolaid, Koit Timpmann, Vello Past, Ülo Lepik, Antidea Metsa, Aurelie All ja Ester Rahi.

Rektori käskkirjas avaldati tänu eeskujuliku töö eest 50. sünnipäeva puhul vaneminsener Rein Tombergile, laborant Silvi Peilile ja autojuht Vello Trallale, 75. sünnipäeval abitöölisele Oie Kägule ja 80. sünnipäeval valvur Eduard Vuksile.

NB!

ESMAKURSUSLASTE A/Ü GRUPIORGANISAATORID!

12. novembril kl. 15 toimub ülikooli ph. aud. 227 a/ü liikmepiletite väljakirjutamise suururitus. A/ü grupporgidel tuleb selleks kaasa võtta oma algorganisatsiooni kuuluvatelt üliõpilastelt 2 pilti 2×3 (a/ü piletile ja arvestuskaardile), 10 kop. inimese kohta piletiraha ning 40 kop. igaühelt sisseastumismaks. Samas saab tasuda ka nende üliõpilaste liikmemaks, kes stipendiumi ei saa. Tulema peavad ka vanemate kursuste grupporgid, kellel ei ole grupi dokumendid korras.

Aja kokkuhoiu mõttes on soovitav tulla kahe või kolmekesi. Võimalusel korral kaasa võtta käärid ja must pastapliiats.

KORRAS a/ü dokumendid on esmaseks eelduseks TRÜ üliõpilaste a/ü komitee poolt pakutavate soodustuste kasutamiseks.

TRÜ üliõpilaste
a/ü komitee

ÜP pole mägede taga

Lähenemas on rahvusvaheline üliõpilaspäev ning koos sellega ka traditsioonilised Tartu üliõpilaspäevad '87, mis sel aastal pühendatud Oktoobrirevolutsiooni 70. aastapäevale.

Alguse saavad üliõpilaspäevad REEDEL, 13. NOVEMBRIL.

ÜP avamine. Kohtumine Noorsoo-organisatsioonide Komitee esimehe Viljar Meistriga	kl. 17	vana kohvik
Filmiprogramm	19	Vanemuise 46
Puhkeõhtu	20	TRÜ klubi

LAUPÄEVAL, 14. NOVEMBRIL

Spordipidu — erinevalt varasemast pakutakse sportimisvõimalusi kõigile soovijaile	14	Ujula 4
RSR-i suur ring — teemaks reformid Hiinas	16.30	TRÜ klubi
Filmiprogramm	19	Vanemuise 46
Country õhtu	21	TRÜ klubi

PÜHAPÄEVAL, 15. NOVEMBRIL

Vanapaberi kogumise talgud	11—12	TRÜ, EPA ühikad
Looduskaitse õhtupoolik — sotsialismimaade loodusplakatid, slaidiprogramm, keskkonnalaulud, noor-ökoloogide pressikonverents	16	TRÜ klubi
Kergemuusikakoor	19	TRÜ aula
Stiiliõhtu «Raudtee»	20	EPA klubi
«Karavan»	21	

ESMASPÄEVAL, 16. NOVEMBRIL

Pressikonverents (kooperatiividest)	16	EPA aula
Kõnevõistlus	18	vana kohvik
NSVL Kultuuriministeeriumi kammerkoor	18	TRÜ aula
Tõrvikutega rongkäik, miiting	20	EPA — TRÜ ph.
Puhkeõhtu	22.30	TRÜ klubi

TEISIPÄEVAL, 17. NOVEMBRIL

Kõrgkoolidevaheline video-mälumäng	16	TRÜ klubi
Kiigelaulu kuuik	18	TRÜ klubi
ÜP ball	20	«Vanemuine»

See on alles eelinfo. Täpsemat teavet leiab stendidelt peahoones, õppehoonetes ja ühiselamutes. Kindlasti tulevad mõned üritused juurde ja mõned ei saagi toimuma, kusjuures eriti agarad on muutuma kellaajad. Seepärast jälgige hoolega reklaami!

ORGKOMITEE

OKTOOBRIKAJA

TOIMETUS KÜSIB, ÜHISKONNATEADLASED VASTAVAD

(Algus 1. lk.)

bolševikud. Ilma P. Laasimeri (Lazimir) nimeta ei saa ju rääkida ülestõusu algusest Piiteris. Mis puutub revolutsiooni võidusse Eestis, siis siin on ajaloolased eriti käesoleval aastal palju teinud revolutsionääride biograafiate väljaselgitamisel ja täiustamisel. Eriti Rein Oras. Sellele tööle tuginedes elavneb ja inimlikustub ajaloopilt märksa. Olgu nältekilluks kasvõi osutis (vist küll kogu Venemaal esimesele bolševikust linnapeale Oktoobrieelsel perioodil) A. Võõlmannile. Tõhusamat kasutamist ootavad needki biograafilised ajaloojäljed, mis on kirja pandud «Revolutsiooni lipukandjate» 3 kõite nappidel lehekülgedel.

● Oma arust me enam-vähem teame-tunneme K. Marxi revolutsioonikäsitlust, revolutsioonilise situatsiooni kirjeldust, mille annab V. I. Lenin. Aga kas ja kui, siis mis mõttes võib tänast sotsiaalset liikumist NSV Liidus pidada revolutsiooniliseks või koguni revolutsiooniks, nagu mõnikord öeldud. Kas Mihhail Gorbatšov on Teie meelest revolutsionäär?

NLKP AJALOO KATEEDRI DOTS. ENN BRAUN:

30—40-NDATE AASTATE teoreetilistele ettekirjutistele toetuv ja neidki praktikas ignoreeriv deformeerunud sotsialistlik ühiskond oli lähtepunkt, millest 1985. aastal alustati ühiskonna revolutsioonilisi ümberkorraldusi. Ümberkorraldused haaravad kõiki ühiskondliku elu valdkondi, kõiki sotsialismi moonutusi, lähtudes reaalse sotsialistliku arengu vajadustest. Objektiivselt on praeguste sotsialistlike ümberkorralduste teostamine märgatavalt keerulisem kui kapitalismilt sotsialismile ülemineku aastatel NSV Liidus. Ümberkorralduste teoreetiline baas ei vasta aja nõuetele. Sotsialismi poliitiline ökonoomia ja teaduslik kommunism ei ole loonud tulevikuühiskonna mudelit, ka oleviku üldistamine on puudulik. See avab tee näivale aktiivsusele, demagoogiale, mitmesugustele «teaduslik-praktilistele» spekulatsioonidele.

Avalike vaenlaste asemel tuleb praegusajal puutuda kokku varjatud vastastega. Mittemidagitegemine, aktiivne paigaltammumine, orientatsioon naturaalmajandusele ja vähetootlikule tootmisele, uutmise sildi all konjunkturistlik demagoogiline sehkendamine on muutunud võrdväärseks ümberkorralduste teadliku pidurdamisega.

ON SELGE, et revolutsioonilisus ei väljendu sõnademängus ja näiv-aktiivsuses, vaid meie elu praktilises muutumises — varjatud ekspluateerimise vähenemises, õiglasemates suhetes, tootlikumas tootmises, demokraatias. Need on valdkonnad, milles tõsised sotsialismile omased saavutused on suures osas alles ees. Et siin ideed muutuksid saavutusteks, on tarvis nii M. Gorbatšovi kui ka iga kommunisti ja nõukogude inimese ühendatud revolutsioonilist tahet ja tegevust.

KONVERENTS, KUS DISKUTEERITI

26. oktoobril peeti teadusraamatukogu konverentsisaalis Oktoobrirevolutsiooni 70. aastapäevale pühendatud teaduskonverents. Selle avas sissejuhatava ettekandega rektor prof. Arnold Koop. Ta peatus *uutmise* aktuaalsetel probleemidel seotuna Suure Oktoobri ideedega.

Elavamad ning diskussiooni esile kutsuvamad ettekanded puudutasidki uutmisprobleeme: demokraatia süvendamist, kaadripoliitikat, juhtide vastutuse tõstmist jne. Niisugused ettekanded olid prof. I. Volkovil «Partei kiirendusstrateegia ja kaadripoliitika», vanemõpetaja R. Toomlal «Sotsiaalne vastutus ja demokraatlik tsentralism», V k. ajalooüliõpilasel I. Piiril «Mõtisklusi meie poliitilisest kultuurist», dots. J. Kivimäel «Ökoloogilise lähenemise arengust majandusprobleemide lahendamisel».

Päevakohaste teemadega esinesid veel professorid Lembit Raid ja Eero Loone.

Natuke keemikuist

Keemiaosakonna komsomolikoosolek oleks pidanud olema 29. oktoobrist nädala võrra varem, kuid jäi ära vähese osavõtu tõttu. Ka seekord saadi vajalik 50%+1 inimene vaevalt kokku.

Osakonna sekretär **KALEV KASK** võrdles eelmise aasta koosolekule järgnenud teatavat elavnemist tolle ajaga, kui tema oma praegusesse ametisse valiti. Positiivset oli möödunud õppeaastast võtta niipalju:

✻ loodi jälle kontaktid mitme Nõukogude Liidu ülikooliga, mis vahepeal päris soikunud olid (toimusid vaid ÜTÜ ja spordielu kaudu);

✻ teatud progressi oli märgata osakonna spordielus.

Selle koha peal lahkus koosolekult kõigile keemiarebastele arusaamatult I kursuse komsomolisekretär Nils Steinberg. Et koosolek sellele ei reageerinud, näitab distsipliini vähesust organisatsioonis (kui vähene huvi üldse koosoleku vastu pole seda juba tõestanud).

Edasi K. Kase ettekande juurde. Veel positiivset:

✻ I kursuse edu teaduskondadevahelisel taidluskonkursil oli äsja sõjaväest tulnud noormeeste jõupingutuste vili.

Seejärel tuli komsomolisekretäril nentida, et need positiivsed momendid kahvatuvad suuresti negatiivse taustal.

Kõigepealt **kaader**. Juhtide ja aktivistide hulka tuleks valida tõeliselt sobivaid inimesi, muidu läheb pärast raskeks — ise valisid endale viletsa juhi.

Siit kerkib jälle üles vahepeal unarusse jäänud **omavalitsuse** probleem: kõigepealt tuleks kord majja saada **oma** algorganisatsioonis, alles seejärel võib kogenult asuda üliõpilaselu rektoraadiga käsikäes juhtima.

Büroo ei saa teha nendele ja nendega, kes ise ei taha. Peetakse vajalikuks dispuutide populariseerimist, kuid eelmiste aastate kogemustele toetudes võis sekretär öelda, et huvitatuid oli vähe.

EÜE sektori töö leiti olevat pealiskaudne. Sektori juhataja põikles kõrvale, jättes EÜE rühmade moodustamise komsomolist eemale, ainult komandöride hooleks. K. Kase arvates peaks ka suvemalevasse tudengite suunamine olema EÜE sektori teha.

I kursuse juhendaja dots. Rein Pullerits: Suvemaleva andmine komsomolikomitee kätte on tarbetu. Niigi ei saa aru, kas peab või ei pea. Nüüd on ülikooli juhtkond otsustanud, et kõik I kursuse tudengid peavad suvel kolm nädalat töötama — see on kohustus ülikooli ees (aga kuidas aitab tudeng ülikooli õlletehases töötamisega?). Komsomolibüroo ei peaks seda organiseerima, küll aga võiks kaasa aidata, tudengeid üles kutsuda.

Kritiseeriti ÜTÜ tegevust. K. Kase ettepanek: dekanaat võiks kursuse- ja diplomitööde hindamisel arvesse võtta osavõttu ÜTÜ konverentsidest. R. Pulleritsult kuulsime hiljem, et nii ongi otsustatud: kes pole teinud ühtegi ÜTÜ ettekannet, neil on «väga hea» saamiseks vaja tõesti ideaalset tööd.

Viimase probleemina võttis K. Kask üles Eesti NSV isemajandamise, millele on tema sõnutsi kommunistlike noorte poolt vähe tähelepanu osutatud. Vanamoodi vegeteerides aga ei saa enam tõepoolest edasi minna.

Sõnavõttudest.

ALAR AAB kõneles üliõpilasnõukogu otsuse projektist. Eksisteerib 40-liikmeline nõukogu, mis peaks esindama ÜN huve. Milliseid, jäi kahjuks arusaamatuks (ta nimetas elu- ja õpinguprobleeme). Reaalse võimu tagamiseks peaksid sellega liituma ka EÜE funktsionäärid, ELKNÜ Keskkomitee liikmed, kokku sada liiget. Nii tekib oht muutuda suureks bürokraatlikuks organisatsiooniks.

Üliõpilaslehe kohta ütles A. Aab, et esimese ülevabariigilise üliõpilaslehe annab välja TPedI oma lehe raames ja siis teised toimetused. **(«TRÜ» toimetuselt.** Huvitav, huvitav! Kes on selle ära otsustanud Tartu väikelehtedega nõu pidamata. Upume oma kaastöödesse. Kes määrab tiraaži kõigi Eesti kõrgkoolide jaoks ning annab paberi? Miks ei võiks vabariikliku üliõpilaslehe funktsiooni täita EÜE leht, kus andekad ajakirjandustudengid. Paistab, et Eesti üliõpilasleheta ei saa enam kuidagi läbi.)

ELKNÜ Tartu Linnakomitee sekretär ENDLA LÕHKIVI (lõpetas keemiaosakonna kaks aastat tagasi, oli pressisekretär, siis komsomolisekretär) arvas, et ideoloogiaürituste rahvapuudus ei tohiks olla probleem — parem tehtagu väheste inimestega paljut.

Mitmest küsimusest libisesin ainult üle, kõigest ei jõuagi ülevaadet anda ja kas ongi tarvis ühe osakonna kõikidest probleemidest rääkida. Jäi palju lahtisi otsi. Aktiivsemad arutasid pärast, et eelmisel aastal olevat koosolek olnud aktiivsem, vaieldud rohkem. Kas uutmine komsomolis on seisma jäänud?

Sekretäriks valiti uuesti Kalev Kask (IV k.).

VALMAR MORITZ,
keemia I k.,
teaduskonna pressisekretär

Algab uus kuu

On vist paljudele uudiseks, et käesolev aasta on rikkam ühe kuu võrra. See kuu püüab anda ajalisa enese täiendamiseks ja vaimu harimiseks uute elamuste ning mõtete läbi. Tavalisest rohkem tahab see kuu tähelepanu osutada ja teed juhatada meile igal ajal kättesaadava vaimuvaramu — raamatukogu juurde. Sellest ka ta nimetus — **raamatukogukuu.** Eestis toimub see viiendat korda, seekord deviisi all **«Raamatukogu uuenduskursil».** Algab 10. novembril ja lõpeb 10. detsembril. Sel ajal kutsub ülikooli raamatukogu osa võtma järgmistest kohtumistest teadlaste ja kultuuritegelastega:

esmasp., 9 nov. kl. 15 avab kunstnik **Tõnu Soo** kirjanduslikel ja ajaloo motiividel loodud dragonaadide näituse;

neljap., 12. nov. kl. 16 tutvustab ajaloodoktor **Ea Jansen** eesti kultuuriajaloo uurimise probleeme;

teisip., 17. nov. kl. 18 vaagib filosoofiakandidaat **Edgar Savisaar** inimese ja majanduse suhteid;

neljap., 19. nov. kl. 16 räägib direktor **Laine Peep** raamatukogude osast nüüdismaailmas;

kolmap., 25. nov. kl. 17 räägib kunstiajaloolane **Juhan Maiste** eesti arhitektuuripärandi kaitsest;

neljap., 26. nov. kl. 16 toimub võistlusmäng teatmekirjanduse tundmises ja kasutamises — informiin;

kolmap., 9. dets. kl. 16 kohtub lugejatega akadeemik **Arno Köörna.**

Samal ajal on raamatukogus näitused:

«350 a. trükitud eesti luulet»
«350 a. eesti grammatikakirjandust»
«Karl Ristikivi — 75»
«Astrid Lindgren — 80»
«I. Newtoni vanemaid väljaandeid TRÜ TR-s»

Kõikidest raamatukogukuu üritustest saab teada ka järgnevate lehtede inforubriigis.

Etemad lood

Pressiklubilased pidasid selle sügise ülikoolilehe lugudest huvipakkuvamaiks järgmisi: ANTI LIIV «Ka veidrikul võis õigus olla» (nr. 30), TIIT MATSULEVITŠ «Aeg ärgata...» (nr. 30), KALEV VILGATS «Hiina kõrgharidus...» (nr. 28, 29, 30), ILLAR PATA ja PEEP MÄNNIL «Hall hunt...» (nr. 26), PRIIT PULLERITS «Komsomol pressi all» (nr. 28, 29), KERLI SEPP «Kodu...» (nr. 23) ja ENDEL REEPSOW «Turismi arengust...» (nr. 23).

TRÜ meistrivõistlused võrk- ja korvpallis

Ülikooli spartakiaadi kavva kuuluvad teaduskondadevahelised meistrivõistlused VÕRKPALLIS. Naistele peetakse pühadejärgse nädala algul TRÜ spordihoones 9. novembril kl. 17.45., 10. novembril kl. 17 ja 11. novembril kl. 17.

Meeste VÕRKPALLITURNIIR korraldatakse nädala pärast — 16., 17. ja 18. novembril samadel aegadel. Mängud peetakse üheaegselt kahel väljakul. Ajakava on spordihoones, Kingissepa tänava võimlas, ühiselamutes.

KORVPALLIS mängitakse töönädala esimesel neljal päeval. Meeskondadest alustab 9. novembril III liiga, kuhu kuuluvad ajalugu, filoloogia, spordimed. II, biogeo II, majanduse II, füüsika-keemia II, õppejõudude II ja KKT IV. Teise liigasse pääseb kaks edukamat.

Korvpallinaiskondade III liigas hakkavad mängima matemaatika, keemia, majanduse, õiguse, KKT I, KKT IV ja KKT III kursuse II naiskond.

Turniiritabelid ja ajakava on TRÜ spordihoones.

Sportmängude kateeder

Päevaprobleem— ökoloogiline paratamatus

Õnnetus saabub märkamatult... Äkki on ta kohal ja siis algab hädaldamine. Kurdetakse taga ilusaid aegu. Süüdistatakse ennast ja teisi, aga õnnetus koputab vaikselt õlale ja irooniliselt muiates teatab: «Siin ma olengi!»

Ja ta pole üksi, lisaks veel armsad kaaslased — Häving, Kaos ja teised.

Tema kaaslaste seast võib leida väga tagasihoidliku ja mitte esilepüüdleva kuju, kelle silmist on näha enesekindlat otsustavust. Ta nimetab ennast Ökoloogiliseks Planeerimatuseks.

Tartu üliõpilaste looduskaitseringil ongi plaanis temaga tutvust teha.

Ette rutates võiks tuua näitena tema rolli Siberi jõgede ümberpööramise plaanides, Baikali järve reostamises või Alutaguse hävinemises. Muidugi, kogu maailmas tuntakse teda hästi. Teda kohtab alati seal, kus loodus hävib. Tema jälgi on täis kõik mandrid — Aafrikas raiub ta troopilist ürgmetsa, Ameerikas tegeleb tööstusega, Euroopas organiseerib happelist vihma ja vaheldueks uputab õlitankereid.

Õnneks on inimesed asunud võitlema tema vastu ja eriti need, kes temaga juba tuttavaks saanud.

Looduskaitsering kutsubki huvilisi teisipäeval, 10. novembril kl. 19 EPA metsanduse ja maaparandusteaduskonna hoone (Kreutzwaldi 5) ringauditooriumi. Teemat «Ökoloogiline planeerimatus» arendavad erialateadlased Eesti Ökoloogiakogust. Slaidid.

Lisaks kuulutatakse välja **kirjatööde võistlus.** *Sisuks eelistatult loodus- ja keskkonnakaitse probleeme käsitlevad teemaarendused. Maht 4—5 lehekülge ja kõige paremale 20 rbl. Teine ja kolmas koht — 10 rbl. Tööd palutakse saata ajalehe «TRÜ» toimetusse, viimane päev 28. detsember 1987.*

Psyche corridal

(Algus eelmises lehes)

● **Mis on iseloomulik Madridile?**

Selle tüüpilise suurlinna keskus meenutab pisut Washingtoni. Nii sarnanevad kahe pealinna majade ilme ja paigutus, lõhnad, soojus. Noorte hulgas on populaarseimaks sõidukiks mootorratas. Igal tänavanurgal kohtab politseinikke — on terrorismioht. Tänaval langesid varaste ohvriks ka neli psühholoogiakonverentsil osalejat. Punkareid ning teisi ekstravagantselt riietuvaid ja käituvaid noorterühmi kohtab siin vähem kui teistes Euroopa maades. Põhjus — katoliku usk. Rõivastest kantakse eelkõige džiine, lühikesevarrukalisi särke, spordijalatseid, mokassiine.

● **Lõpetame vestluse kõige hispaanialikuma küsimusega: kas vaatasite ka härjavõitlust?**

Ajapuudusel seekord kahjuks mitte. Järgmine kord loodan *corrida*'le kindlasti minna. Kuid ka flamenkotants, rääkimata Goya ja Velasqueze maalidest ning Picasso «Guernicast», on midagi väärt.

«Edasis» juba kirjutati, et Talis Bachmann kutsuti eri maadesse loenguid pidama. Täiesti võimalik, et välispass Hispaaniasse on tal varsti jälle taskus.

Vahendas

JAAN LUKAS,
ajalooteaduskonna
pressisekretär

PAAR TÄPSUSTUST:

Eelmises «TRÜ-s» on intervjuu kirjapilti sisse lipsanud paar ebatäpsust. 1. Peab olema **intuitiivne** (on **induktiivne**). 2. On **kriteeriumile** pro **kriteeriumidele**. 3. On **mäluprotsessidel** pro **mäluprotsessides**. 4. On **psüühikas toimiva** pro **psüühikas toimuva**. 5. **õpetajail** peab olema **õpetajaid**. Pealegi on noor kolleeg J. L. loo pealkirjastamisel meessoole ülekohut teinud — Madridis oli naissoost psühholooge ca 4 korda vähem kui tugevama poole esindajaid. Nii et — AMOR ACCURATIONIS!

T. B.

EESTI KEELE INTENSIIVKURSUSED

Eesti keelt oskamata on Eestimaal küllaltki raske elada. Eriti oluline on keeleoskus spetsialisti jaoks. I—II kursusel on vene osakondade üliõpilastele eesti keele tunnid, mis annavad muidugi elementaarse sõnavara ja teatud oskused eestikeelseks suhtlemiseks. Selle õppeaasta II semestrist pakub eesti keele kateeder intensiivkursused, mis on mõeldud neile üliõpilastele, kes on läbinud kohustusliku eesti keele tsükli. Palume kõiki, kes tunnevad huvi nende kursuste vastu, koguneda **kolmapäeval, 11. novembril kl. 17 ph. aud 139.**

BIRUTE KLAAS

Rahakott priskemaks

1. septembrist muutus ülikoolis osa palku. Uued palgamäärad võis kehtestada NLKP Keskkomitee, NSVL Ministrite Nõukogu ja ÜAÜKN 13. märtsi ühismääruse järgi.

● **MIS SIIS MUUTUS?**

Rektor võib ametiühingukomiteega kooskõlastatult määrata töötajatele (v. a. professor-pedagoogiline personal ja teaduskond, erandiks on konstrueerimis-eksperimentaalosakond) **lisatasu ameti(kutse-) kaasluse alusel vakantse ametikoha või ajutiselt äraoleva töötaja** (pikaajaline haigus, puhkus, komandeering, sünnitus- ja järgnev palgata puhkus) **töö tegemise või tööülesannete laienemise eest.**

Seda punkti täpsustati NSVL KKEHM 15. augusti käskkirjas. Kui varem võis ametikaasluse eest määrata lisatasu kuni 30% põhipalgast, siis nüüd võib maksta kuni 50%. Asendatavate ametikohtade loetelu pole enam piiratud. Ametikaaslust tehakse põhitööajast ja lubatakse siis, kui see on majanduslikult otstarbekas ega halvenda põhitöö kvaliteeti. Vakantse töökoha puhul, samuti sünnitus- ja järgneva palgata puhkusel oleva töötaja asendamisel võib ametikaasluse alusel välja maksta kogu palgafondi kokkuhoiu. Muudel töötaja ajutise äraolemise juhtudel võib selleks kasutada kuni 50% ajutiselt äraolija palgast. Üksikjuhtudel võivad kohakaaslasena töötada ka need, kes saavad kutse- või ametikaasluse lisatasu.

Ajutiselt äraolevate juhtide töö tegemise eest ei ole nende koosseisulistele asetäitjatele lisatasu ette nähtud (prorektorid, palgalised prodekaanid jt.).

Peale ametikaasluse võib rektor määrata **lisatasu** haldusprorektorile, allüksuste juhatajatele ning teistele spetsialistidele ja teenistujatele **väga hea töö või tähtajaks tehtud eriti tähtsa töö eest.** Lisatasu suuruseks on kuni 30% ametipalgast ja see määratakse tähtajaliselt kuni üheks aastaks. Neile töötajaile võib samal ajal maksta lisatasu ka ametikaasluse eest. Lisatasu saab maksta juhul, kui on olemas palgafondi kokkuhoid.

Lisatasud võimaldavad ülikoolil eelistada tublimaid töötajaid, maksates neile korralikku tasu ja nõudes õigustatult vastukaaluks paremat tööd. Seega ei ole ehk allüksustes vakantse koha tekkimisel otstarbekas uut töötajat otsida, sest vabaksjäänud töö ja palga võib allesjäänud võimekamate töötajate vahel ära jagada.

● **UUS TUNNITASU**

1. septembrist kehtivad ka uued tunnitasutariifid õppetöös.

Õppetöö liik	Tunnitasutariif rublades: prof. dr.	dots. kand.	ilma kutse ja kraadita
I. Õppetöö üliõpilaste ja aspirantidega: loengud; aspirantide, stažööride juhendamine ja konsulteerimine; kandidaadieksamite vastuvõtmine, diplomitööde juhendamine, konsulteerimine ja retsenseerimine.	7	5	4
Kursusetööde juhendamine, konsulteerimine, retsenseerimine; seminaride, praktikumide ja laboratoorsete tööde tegemine, loengualased konsultatsioonid, eksamite, arvestuste vastuvõtmine, kontrolltööde läbivaatamine, aspirantide referaatide kontroll jm. õppetöö liigid	5	4	3.50
II. Õppetöö juhtivtöötajate ja spetsialistide kvalifikatsiooni tõstmise teaduskondades ja kursustel: loengud, konkreetsete ülesannete (tootmisülesannete) analüüs ja lahendamine, mälutalgud, teaduslik-praktilised konverentsid, stažeerimise ja lõputööde juhendamine.	8	6	5
Muud õppetöö liigid	6	5	4

Sellele tabelile tuli täiendus NSVL KKEHM 25. augusti käskkirjas. Õppe- ja kasvatusasutuste üliõpilaste pedagoogilist praktikat juhendavatele töötajatele (kooliõpetajad) makstakse tunnitasu järgmiselt: kõrgema eriharidusega töötajatele 2 rbl. tund ning keskeriharidusega töötajale 1.50 tund.

(Järgneb)

OLEG ANDLA

Natuke füüsikuist

Komsomolist räägitakse palju erinevates kohtades ja erineval viisil. Kas ta on vajalik ja kui, siis miks? 27. oktoobril toimus füüsikaosakonna AVK, mis pidi olema nädal varem. Ära jäi vähese osavõtu pärast. Ka see foorum oli analoogne, sest 190st oli kohal 60.

On näha, et enamikku ei huvita absoluutselt, mida meie ühiskondlikus elus tehakse, mida uut on uutmise ajal pakkuda. Nad ei viitsi oma peakest liigutada aitamaks komsomoli formalismist välja viia.

Foorumil küll kinnitati edasiste tööde projekt, aga vastu võeti see sama päeva õhtul toimunud rebaste ristimisel, kus õnneks enamik kohal oli.

Eelmisel aastal tehtut analüüsides jõuti järeldusele, et paremuse poole on läinud ainult olmesektor. Toimumata jäid mitmed plaanitsetud üritused.

Komsomolikomitee sekretär Andi Kasak võrdles füüsikute komsomolitöö madalat produktiivsust juurakatega, kus seis etem. Kuid minu arust tuleb arvestada ka eriala spetsiifikat, mis nõuab füüsikutelt palju aja- ja energiakulu. Pärast arutelu, kuhu sekkusid ka õppeprodekaan dots. Märt Liigant ja üliõpilasprodekaan Indrek Reimand, leiti, et tuleb arendada sellist komsomolitööd, mis arvestaks füüsika eriala spetsiifikat, ning luua tihe side vene keeles õppijatega.

Meie uueks sekretäriks sai II kursusel õppiv ALBERTO KOUTS.

VALDEK MIKLI,
II k.,
osakonna pressisekretär

ÜTÜ VÕRDLEVA KULTUURILOO JA ORIENTALISTIKA RING

Teisipäeval, 10. novembril kl. 19.15 TRÜ klubis **«Poliitilise võitluse vägivallata meetoditest (Mahatma Gandhi jt. põhjal)» — Linnart Mäll.** Oodatud kõik huvilised!

VENIA LEGENDI

Anorgaanilise keemia kateedri dotsendi kt. Juha Ehrlichi *venia legendi* loeng «Elektrokeemilise kineetika aluste õpetamisest» toimub esmaspäeval, 9. novembril kell 17 keemiahoone aud. 320.

ARUANDMINE JA VALIMINE ALMAVÜ-s

Neljapäeval, 12. novembril kl. 16.15 toimub Tiigi t. 78—237 TRÜ ALMAVÜ organisatsiooni komitee aruande- ja valimiskoosolek. Valitakse uus komitee, järgneb esimehe valimine komitee poolt. Oodatakse võimalikult rohkem esimehekandidaate.

PRAHALASE LOENGUD

10. ja 11. novembril kl. 10 peab Praha Karli ülikooli külalislektor spordihoones Ujula 4 loengu kehalise töövõime määramisest sportlastel.

KULTUURIKLUBI

saab jälle kokku teisipäeval, 10. oktoobril kl. 20 TRÜ klubis.

Nutikas tudeng! Kui oled huvitatud ülikooli kultuurielu seadmisest, siis ei ole veel hilja meie hulka tulla.

Kultuuriklubilased

Sügav kaastunne meie ringi teaduslikule juhendajale Jaan Eilartile

EMA

surma puhul.

Tartu üliõpilaste looduskaitseringi liikmed ja vilistlased

Toimetaja VARJE SOOTAK

HOMME! HOMME! HOMME!

Kl. 11.40 koguneme teaduskondade kaupa peahoone ette oma miitinguks. See lõpeb kl. 12.05. Pärast atribuutika ärapanemist liigume Kingissepa- ja Haridluse tänava kaudu Raekoja platsile pidulikule kontserdile.

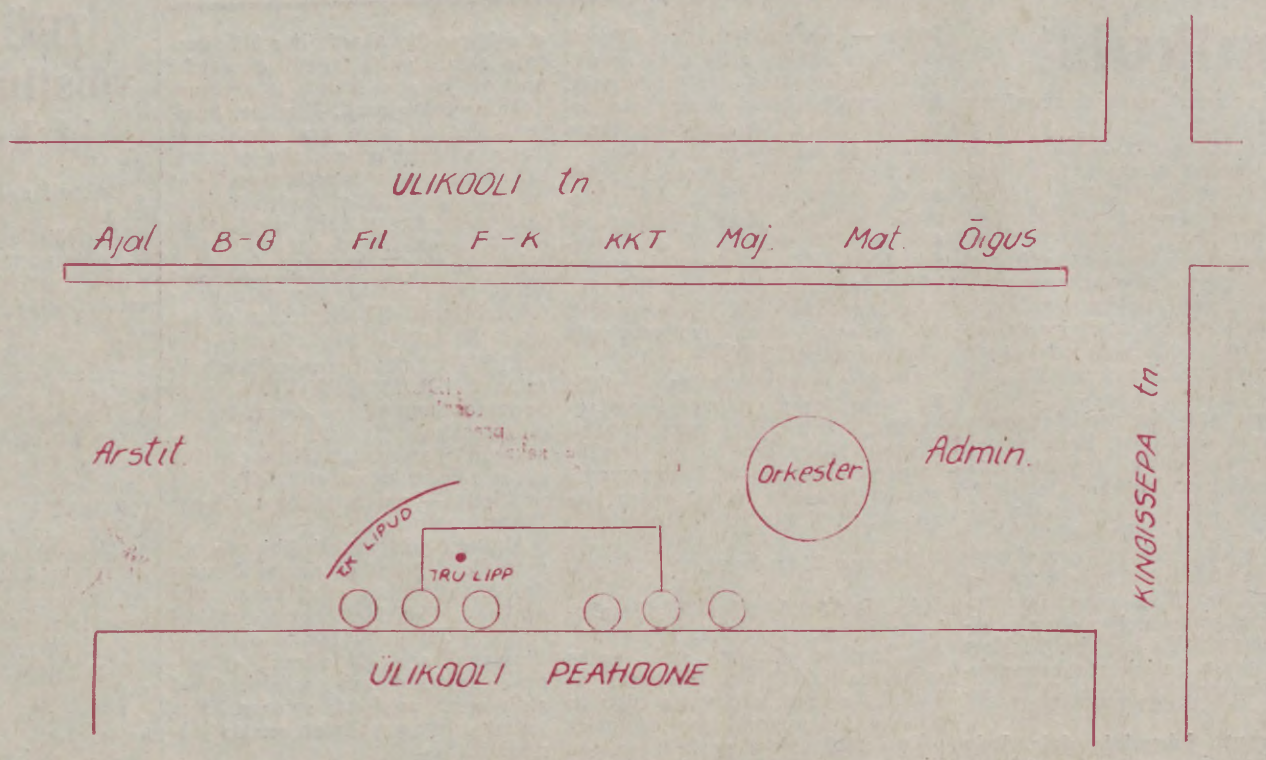

«TRÜ» Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240. 241. tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4332. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi AR nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 32 (1504) Reede, 13. november 1987 Ilmub 22. novembrist 1948 Hind 2 kop.

Ülikooli medal Karl Siilivasele

OKTOOBRIAKTUSELT

Pealkirjas on eelmise neljapäeva aktuse olulisim hetk juba ära öeldud. Professor Karl Siilivask, kelle elu aastail 1946—1974 oli väga otseselt ülikooliga seotud (üliõpilane, õppejõud, komsomoli- ja parteitöö, kateedrijuhataja, dekaan), on hiljemgi TRÜ-ga tihedais sidemeis olnud. Eeskätt ülikooli ajaloo ühe põhiuurijana ja vastutava toimetajana. Nii et ülikooli suurima autasu — TRÜ medali andmine just temale oli igati põhjendatud. Medali andis kätte rektor prof. Arnold Koop. Et ajaloodoktor K. Siilivase mõlemad väitekirjad on lähtunud Oktoobrirevolutsiooni sündmuste uurimisest Eestis, siis oli ka pidupäevakõne temalt.

Eelmises lehes mainitud oktoobrijuubeli aukirjad andis autasustatuile kätte EKP Tartu Linnakomitee esimene sekretär Tõnu Laak.

Kaadriosakonna juhataja Asta Liivak luges ette ministeeriumi aukirja saanud (prof. Paul Alvre, dotsendid Märt Liigant, Tõnis Matsin, Viktor Sieben ja vaneminsener Jaan Kotter). Rektor oleks aukirjad kohe saanud kätte anda, kuid kahjuks ei olnud üh'egi autasustatut kohal. Tänu pälvisid ministri pühadekäskkirjas dotsendid Helje Kaldaru, Rait Maruste, vanemlaborant Mare Sepp, laborant Talvi Arb ja meister Vaike Kaldemäe.

Ametiühingukomitee esimees Helve Kabur tegi teatavaks Tööveterani medali saanud: Heinrich Aruksaar, Aino-Kanni Indre, Mihhail Pint, Aino Juursoo, Eljo Kallas, Martin Kutman, Salme Nõmmik, Hillar Palamets, Daisy Palm, Juhan Peegel, Aino Peitel, Artur Rossi, Eha Saarmaa, Tiina Sepp, Aino Soots, Armilde Urm, Viive Kasumets, Gerda Laugaste ja Õie Utter.

Aktust ilmestasid keelpilliorkester ja meeskoor.

ARVO VIILUPI foto

Ühiskonnateadused uutmisprotsessis

Meie maal algatatud revolutsiooniliste ümberkujunduste olevik ja tulevik on nii või teisiti seotud ühiskondliku teadvuse, kõigi ühiskonnaliikmete sotsiaalse aktiivsuse, sotsialistliku demokraatia kvalitatiivselt uue taseme saavutamise vajadusega. Selles kontekstis on marksistlik-leninlikul teoorial, selle looval edasiarendamisel ja laialdasel propagandal täita oluliselt muutunud roll. Neid põhimõtteid arvesse võttes on ka ülikooli ühiskonnateaduste kateedrid asunud oma tööd täiustama. Vara on veel rääkida põhjalikest uuendustest või uuest kvaliteedist meie tegevuses, ometi näeme edasimineku teid ja mõningaid esimesi tulemusigi. Ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu eesotsas rektori ja parteibürooga on oma tegevuse keskmesse seadnud kolme põhiprobleemi lahendamise aja nõuetele vastavalt.

Esiteks. Ühiskonnateaduste kui õppeainete autoriteedi, kasvatusliku mõju kasv saab toimuda esijoones ja põhiliselt nende kui teaduste arengu kaudu. Oleme meiegi täiel määral ära teeninud kriitika, mis langes ühiskonnateadustele osaks NLKP XXVII kongressil ja ka NLKP Keskkomitee käesoleva aasta jaanuaripleenumil. Kuigi samas ei saa märkimata jätta, et ülikooli ühiskonnateadlaste paremik andis ka 1960.—1970. aastail oma panuse marksistliku mõtte arengusse (akadeemikud Mihhail Bronštein ja Jaan Rebane, prof. Eero Loone ja Lembit Raid jt.). Peab sedagi tõdema, et kahjuks nii mõnigi kord ei peetud TRÜ ühiskonnateadlaste konstruktiivseid mõtteid küllalt tähelepanu väärivaiks, mis nende loomeaktiivsust mõistagi ei soodustanud.

Meie neljas kateedris on hetkel (koos 4 kohakaaslasega) 54 õppejõudu, neist üks on ENSV TA akadeemik, 10 doktorid-professorid, 26-l on kandidaadikraad. See on hea eeldus ühiskonnateaduste viljelemiseks ja õpetamiseks vajalikul tasemel — loovalt.

Oli (ja on) aga ka lihtsalt mõtteloidust, apologeetikat, oma mõtte puudumist. On arusaadav, et see on seotud ka teatud puudujääkidega õppejõudude kaadri komplekteerimisel. Siin saab olla vaid üks lahendus — oluliselt tõsta nõudlikkust nende suhtes, kellel lasub vastutus olla marksismi teooria ja partei poliitika vahendajateks üliõpilaskonnale. Seda põhimõtet oleme püüdnud senisest enam järgida, kuid küsimus ei ole veel kaugeltki lahendatud. Elukauge teoretiseerimise asemel elu enda poolt tõstatatud küsimuste lahendamine loova marksismi vaimus, ajalookogemuste tõetruu kajastamine, partei uutmisprogrammi sügava põhjendatuse selgitamine — need on eesmärgid, mille poole me pürgime. Kuidas see meie teadus- ja õppetöö praktikas esialgu välja näeb, on muidugi iseasi ja küllap on pilt erinev nii õppeainete kui ka iga õppejõu osas.

Arvan, et suuremat operatiivsust saavad oma töö sisulisel ümberkorraldamisel ilmutada poliitilise ökonoomia ja filosoofia (ka teadusliku kommunismi) kateedrid. NLKP ajaloo õpetamisel on valgete laiku-

(Järg 2. lk.)

4 Eesti NSV riiklikku preemiat ülikooli

● **A. Aaviksaarele** (kollektiivi juhile), **H. Arukaevule, M. Hagale, A. Kollistile, A. Osale, T. Püssale, E. Siigurile, J. Siigurile, P. Sikule, R. Sinijärvele, A. Tarale** ja **M. Vaherile** töö «Puhtad biopreparaadid looduslikust toorainest: uurimine ja tootmistehnoloogiad» eest.

● **M.-L. Allsalule, Ü. Haldrele, I. Jaegile, J. Kolgile, T. Kärnerile, H. Käämbrele, A. Luštšikule, N. Luštšikule, L. Pungale, F. Savihhinile, V. Seemanile** ja **J. Vassiltšenkole** töö «Termoaktivatsioonspektroskoopia ja selle rakendused kristallide kiiritusfüüsikas ja selektiivdosimeetrias» eest.

● **M. Titmale** (kollektiivi juhile), **P. Kenkmannile, A.-V. Matulionisele, E. Saarele, J. Saarniidule, A. Sukamäele, M. Taljunaitele, J. Uuekülale** ja **R. Vöörmannile** töö «Põlvkonna elutee uurimise metodoloogiat, aastail 1966—1980 korraldatud uuringute tulemusi ja nende praktilist rakendamist käsitlevate tööde tsükkel» eest.

● **Ü. Lillele** (kollektiivi juhile), **N. Andresonile, M. Lopile, M. Mayerile, T. Pehkile, V. Päevale, O. Rajaveele, N. Samelile** ja **T. Välimäele** töö «Prostanoidide süntees, uurimine ja rakendused» eest.

Ülikooli mineviku uurija

Kolleegid Tamperelt teatavad, et tänavu sügisel suri Uppsalas (Rootsi) kauaaegne Tampere ülikooli õppejõud professor MATTI SAINIO. Professor Sainio oli viimaseid miltmekülgseid universaalteadlasi: ta eelistas laia profiiliga teadust ja püüdis seda ise praktikas rakendada. Tema viimane õppeaine oli teaduslugu, millega ta püüdis tuua üldteadust kõrgkooli.

Nii uurimistöös kui isiklike suhete kaudu oli prof. Sainio lähedalt seotud Baltimaadega, eriti Eestiga. Aastaid on ta uurinud meie ülikooli ajalugu, ilmumas on vastav uurimus, mida autor kahjuks ise ei jõudnud ära oodata. Viimased aastad elas prof. M. Sainio Uppsalas, töötades sealse ülikooli dotsendina.

R. K.

Ootame küsimusi

Mitmed viimase aja arupidamised, eriti vabariigi kõrgharidusministri prof. V. Rajangu ja ministeeriumi kolleegiumi liikmete pressikonverents on näidanud, et üliõpilased, õppejõud jt. ülikooli töötajad pole saanud küllaldast teavet kõrgkooliuuenduse üleliiduliste ja vabariiklike juhtdokumentide (viimaseid tuleb veel juurde) ning nende meil elluviimise võimaluste ja kavade kohta. Rektoraat ja parteikomitee on valmis korraldama aulas otse neile teemadele pühendatud kokkusaamisi, kus antakse vastuseid meie kollektiivi liikmete küsimustele ja arvamustele.

Kõne alla võetava teemaderingi ja esinejate täpsustamiseks pakume esialgu välja järgmise küsimustiku:

- **ülikooli aineline baas, selle parandamise perspektiivid ja meie plaanid;**
- **õppe- ja teadustöö seisundi hinnang ning uuendusteed;**
- **ülikooli juhtimine, sealhulgas avalikustamine, üliõpilasomavalitsus ning meie ettepanekud kõrgkooli õiguste laiendamiseks;**
- **õppejõudude ja teiste töötajate ülesanded ja aineline olukord (koormused, valimised, palgad ja pensionid).**

Parteikomitees oodatakse küsimusi juhtidele ja vastavate valdkondade asjatundjatele **20. novembrini.** Laekunud küsimuste alusel otsustatakse kohtumiste või pressikonverentside arv ja vastajate koosseis. Üritused ise toimuksid novembri lõpul — detsembri algul.

PAUL KENKMANN,
EKP TRÜ komitee sekretär

Gagarini 1

● 4. novembri 1987 «Edasi» rubriigis «Tarkusehambad» avaldasid oma arvamust Gagarini tn. 1 asuva hoone funktsioonide ja hetkeseisundi kohta kirjanik J. Kross, dotsent J. Reinet, prof. S. Vahtre, TRÜ parteikomitee sekretär prof. P. Kenkmann, TRÜ klubi juhataja H. Variku ja Tartu Linna Arhitektuurimälestiste ja Kaitse Inspektsiooni juhataja E. Talvistu.

● 5. novembri 1987 rektori käskkirjaga nr. 199 moodustati komisjon Gagarini tn. 1 õppehoone olukorra selgitamiseks ja ettepanekute tegemiseks hoone edaspidise kasutamise kohta. Komisjoni kuuluvad:

Esimees:
õppeprorektor prof. J. Kärner
Aseesimees:
haldusprorektor V. Peedimaa
Liikmed:
õppeosakonna juhataja M. Salundi
parteikomitee õppe-teadussektori juhataja A. Truupõld
klubi esindaja A. Moss
filoloogiateaduskonna dekaan prof. H. Peep
kehakultuuriteaduskonna dekaan prof. A. Viru
kehalise kasvatuse kateedri juhataja dots. J. Loko
ajaloomuuseumi direktor E. Martis
kirjandusteater «Valhalla» esindaja T. Pruuli
filoloogiateaduskonna üliõpilasõppeprodekaan I. Rull.

Komisjoni töö tulemused tuleb esitada rektorile 15. detsembriks 1987. a.

● 10. novembril toimus komisjoni esimene koosolek. Klubi esindas E. Lukk ja «Valhallat» E. Kross; seoses viibimisega täienduskursustel puudus prof. A. Viru. Koosoleku töös osalesid rektor A. Koop ja parteisekretär P. Kenkmann.

Oldi ühisseisukohal, et Gagarini tn. 1 maja ei kasutata praegu funktsionaalselt. Sellelt lähteposit-sioonilt avaldati huigaliselt mitmesuguseid mõtteid olukorra lahendamise suhtes. Lepiti kokku, et 10 päeva jooksul esitavad komisjoni liikmed esimehele oma ettepanekud ja argumendid, mille alusel komisjon jätkab tööd.

Sajandi lõpuni ainult 12 aastat

Fosforiidikiht (loe: kaust) on üsna paks. Materjali aina ladestub juurde. Olen sellesse pannud ajaleheväljalõiked, ajakirju pole puutuma hakanud. Kahju, et igale kirjatükile ei ole peale märkinud ilmumiskuupäeva. Fosforiiditeema kajastamise tulevastele uurijatele ei piisa vist sellestki. Juba vaieldakse isekeskis sellegi üle, kes kus ja millal midagi esimesena ütles. Tähtsaks muutuvad vist isegi lugude toimetustesse jõudmise ajad.

Ei mäleta, kes kevadise valupunkti esimesena minuni tõi. Korraga rääkisid-kirjutasid kõik. Ka ülikool sidus ennast sellega: aulakoosolek, TRÜ nõukogu otsus, selle põhjal moodustatud töögrupid... Üliõpilane aga küsib edasi, sest mitte kõik see, mis ametlikes materjalides lubatud, pole paika pidama jäänud. Ja nüüd siis taas uuest aulakoosolekust, mis toimus 4. novembril.

* * *

EESTI NSV MINISTRITE NÕUKOGU ESIMEHE ESIMENE ASETÄITJA INDREK TOOME, kes on ka keskkonnakaitsekomisjoni esimees, tegi ülevaate mitmetest seni vastu võetud otsustamistest lausa kuupäevade kaupa. Tähtsamatest oleme viimasel aastal ajakirjandusest teada saanud, varem meil sel teemal ju ei kirjutatud. Rahvasaadikuna on tema käest aru päritud ka istungjärgul. Rahvas kohustas I. Toomet probleemiga põhjalikult edasi tegelema. Meie siin oma vabariigis võime otsustada küll, panna ka piiri fosforiidi peatsele kaevandamisele. Kuid varsti on avalikustatud ka mõni üleliidulise instantsi tegu, kes ei pea liiduvabariigi pabereid millekski. Ja just sellepärast ei saagi probleemi ajakirjandusest välja heita.

Viimased uudised on niisugused: **27. oktoobril võttis EKP Keskkomitee büroo teadmiseks, et NSV Liidu Ministrite Nõukogus tehti otsus katkestada Eestisse uute fosforiidikaevanduste projekteerimine. Büroo pidas vajalikuks tühistada EKP Keskkomitee otsuse Eesti NSV mineraalväetisetööstuse arendamise kohta vabariigis aastail 1986—1990 selles osas, mis puudutab katsekaevanduse ehitamist ja uue kaevanduse rajamist.**

EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA AKADEEMIKSEKRETÄR ANTO RAUKAS selgitas geoloogide vastuolulist tegevust. Allumine mitmele ametkonnale viis selleni, et geoloog ei saanudki enam olla maavarade kaitsja, sest preemia anti maapõuerikkuste kiire evitamise eest.

TPI AKADEEMIK MIHKEL VEIDERMA alustas fosforiidiprobleemi tagasivaadet 1972. aastast, mil Toolse varud kinnitati. Ta pidas ajakirjanduse ja loominguliste liitude kaasalöömist probleemi käsitlemisel suureks toeks. «Vaevalt oleksime muidu uues tõsises olukorras nii kiireid otsuseid teha saanud, ka vabariigi valitsus hakkas kiiremini tegutsema.» M. Veiderma vestlusest TPIs NLKP Keskkomitee peasekretäri M. Gorbatšoviga jäi kõlama: soovida jätab maavarade komplekssе kasutamise uurimine.

EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA AKADEEMIK ENDEL LIPPMAA jõudis käsitleda paljusid fosforiidi tahke. Seda maavara leidub tegelikult Laadogani, ka Volossovo rajoonis on hea põllumaa all hea leiukoht. Kuidas kaitsta põhjavett? Seda saab teha alles siis, kui ka põhjavesi kuulutatakse maavaraks ja seda on loota. Või Maardu väljade põlemine, mis tervist ohustab.

«Suure ministeeriumi vilunud asjaajajad ei maga. Nende arenguplaanide vastu peavad meil olema esitada väga konkreetselt põhjendatud uurimismaterjalid. Meie tegevus olgu nagu autoroolis, kui autot ei saa seisma panna. Ja jälg.da, et ametkondlikkus üle pea ei kasvaks.»

TRÜ PROFESSOR EESTI NSV TA KORRESPONDENTLIIGE HANS TRASS tegi lühiülevaate TRÜ nõukogu otsuse põhjal moodustatud töögruppide senistest uurimistulemustest. Sellest ning koosolekul esitatud küsimustest ja vastustest edaspidi.

* * *

Ma olen elanud Kirde-Eestis. See on lai mõiste. Täpsustagem — Sompa kaevanduse lähedal. Kui tuul pöördus meie maja poole, mattusi me põleva aherainemäe vingu. See lõhn on tuttav tänini. Pimeduses olid need leegid isegi põnevad. Tol lal, mu koolia al, neid põlevaid mägesid kustutada ei saanud. Ma ei teagi, kuidas neist jagu saadi, vist põles kõik põlev ära.

Ma olen käinud nn. segakoolis (kakskeelses oleks vähe öelda, sest see oli rahvuste paabel, lapsed kõnelesid soome keelest ida keelteni) Et ma olen need etapid, mis võik sid Kirde-Eestist laieneda Kesk-Eestini, ise läbi teinud, siis arvan mõistvat nende muresid, kes prob leeme täie tõsidusega tunnetavad.

Meid rahustas aulas teatud määral kindlasti see, kui kuu'sime mitmel korral vabariigi juhtkonna otsestest pöördumistest Moskvasse, kui kuulsime, kui palju on rahva tõstatatud probleemi heaks ära teh tud. Võib-olla oleks edaspidi vaja teada sedagi, millal ja kelleni need otsused Moskvas jõudsid, kas sea' teati enne oma põhjenduste tegemist meie arvamustest.

VARJE SOOTAK

ARVO VIILUPI foto

ÕNNITLEME!

IVAN LARIN—60

Raugematut indu uue põlvkonna kasvatamisel poliitilise ökonoomia kateedri dontsent IVAN LARINILE seoses 60. sünnipäevaga!

JAAN SIMISKER

16. novembril tähistab oma juubelit taimefüsioloogia ja -biokeemia kateedri dotsent Jaan Simisker.

Soovime juubilarile palju loomingulisi võite, peatset doktoritöö valmimist ning andekaid üliõpilasi. Selleks tervist ja jõudu!

Ühiskonnateadused uutmisprotsessis

(Algus 1. lk.)

de kõrvaldamine aega nõudvam (arhiivid!), kuid ka siin on sisuline, hinnanguline ümberkorraldamine juba alanud.

Olgu siinkohal rõhutatud, et oleme enam kui kunagi varem huvitatud võimalikult laialdasest, objektiivsest ja ka operatiivsest tagasisidemest, üliõpilaskonna arvamusest ühiskonnateaduste õpetamise tegeliku taseme kohta.

Teiseks. Nii nagu kõrgkool tervikuna, püüame meiegi minna selles suunas, et täiustada õpetamise metoodikat. Eesmärgiks saab olla ainult üks: üliõpilaskonna sügav teseisev töö marksistlik-leninliku teooria, seehulgas eriti leninliku ideepärandi, NLKP ajalooliste kogemuste ja nüüdismaailma keerukate arenguprotsesside tundmaõppimisel. Oleme sellest lõputult rääkinud, saavutanud aga pigem vastupidist. Jääb loota, et huvi märgatav kasv üliõpilaskonnas kõige selle suhtes, mis toimub meie ühiskonnas ja kogu maailmas, realiseerub ka ühiskonnateaduste järjepideva, süvenenud iseõppimisena. Meie omalt poolt oleme püüdnud vähendada auditoorse töö mahtu ja läheme selles suunas edasigi. Teoksil on õppematerjalide väljaandmise ulatuslik programm kõigis ühiskonnateaduste kateedrites. Asja ilmus eadusliku kommunismi kateedri õppe-metoodiliste materjalide kogumik. Järge ootavad loengutekstid poliitilise ökonoomia ja NLKP ajaloo alal. Pingelist tööd teeb komisjon eesotsas prof. Eero Loonega, marksismi-leninismi põhimõistete leksikoni koostamisel. See peab trükikõpseks saama 1988. a. algul. Abistamaks üliõpilast tema iseseisvas töös oleme mõnevõrra suurendanud konsultatsioonide osa, asunud juurutama õppetöö pideva kontrolli süsteemi ja selle alusel vabastama eksamitest (hindega «väga hea») edukamaid. Õnnelikuks leiuks tuleb lugeda ka mõningaid õppetöö uudseid vorme («Foorum» jt.).

Kolmandaks. Õppetöö organisatsioonilise täiustamise nimel angetas ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu käesoleva aasta oktoobri lõpul pärast enam kui aasta kestnud küllaltki pingelist mõttevahetust otsuse, mille sisu seisab alljärgnevas. Põhivoorudes (viieaastase õppeajaga) on alates 1. septembrist plaanis järjepidevalt üle minna sellisele õppeplaanile, kus NLKP ajalugu õpetatakse I kursuse vältel (mitte kolm semestrit nagu praegu). II kursusel järgneb filosoofiakursus. Poliitilist ökonoomiat õpetatakse edaspidi III ja teaduslikku kommunismi IV kursusel. Ühtaegu toimub kõikide õppeainete osas auditoorse töö mahu vähendamine, mille arvel loetakse IX—X semestril erikursuseid. Erandiks kujuneb ajaloo-osakond, kus õppetöö algab poliitilise ökonoomia omandamisega, NLKP ajalooni jõutakse aga alles III kursusel. Õigusteaduskonna osas taotleme eksperimendi arendamise huvides luba ühendada senised NLKP ajaloo ja teadusliku kommunismi ained ja õpetada edaspidi seda uut kursust VII—VIII semestril.

Lisaks meie plaanidele on juhtorganitel kavas kehtestada kõigile ülikooli lõpetajatele ühtne marksismi-leninismi riigieksam, milles on kokku võetud kõik 4 õppeainet.

Oleme seisukohal, et kõik ülalmärgitu on sammuks edasi marksismi-leninismi kui ühtse teaduse õpetamise ja omandamise suunas, kuid ometi tõdegem veel kord, et kõik organisatsioonilised ümberkorraldused, kui vajalikud nad ka iganes oleks, annavad ühiskonnateaduste õpetamiseks vaid eeldatavalt soodsama vormi. Peamine on ikkagi õpetamise-õppimise sisu, tase. Jäägem lootma, et järjest enam hakkab tooni andma autoriteetse, erudeeritud ühiskonnateadlase ja ühiskonnaprobleemidest aktiivselt huvitatud üliõpilase koostöö, aga ka kõrgendatud nõudlikkus nii «alt üles» kui ka «ülalt alla».

Talvine eksamisessioon ei ole enam mägede taga. Soovin, et see ka ühiskonnateaduste osas annaks kinnitust meie töös ilmnema hakanud nihetest paremuse poole.

FELIKS KINKAR,
professor,
ühiskonnateaduste kateedrite
nõukogu aseesimees

Kust kirsasaabas pigistab?

29. oktoobri pärastlõunal täitus ülikooli nõukogu saal eranditult maskuliinse seltskonnaga. Teoks sai rektor Arnold Koobi, õppeprorektor Jüri Kärneri ja õppeosakonna juhataja Mati Salundi kohtumine üliõpilastega, et kuulata ära probleemid, mis on tekkinud seoses õppetööga sõjalise kateedris.

Sissejuhatavas sõnavõtus lausus Arnold Koop, et rektoraati on jõudnud korduvalt ja mitmest allikast tõsiseid signaale sõjalise kateedri töö kohta. Nähtavasti on üliõpilastel arvamusi ja pretensioone, mida oleks vaja avameelselt välja öelda. A. Koop mainis, et sõjalise kateedris on tulemas juhtkonnavahetus. Polkovnik E. Hirvlaane, kes täitis oma ülesandeid hästi, läheb nüüd erru. Juurde tuleb neli ohvitseri, eesotsas kateedri ülema ja tema asetäitjaga. Nendega on plaanis arutada kõik tekkinud probleemid põhjalikult läbi. Seejärel peaks uus kateedriülem esinema oma programmilise kõnega.

A. Koop nentis, et lähimas tulevikus sõjalise kateedrid jäävad. Kuidas kulgeb probleemi lahendamine tulevikus, sõltuvat eelkõige rahvusvahelisest olukorrast.

Seejärel anti sõna ettepanekuteks ja küsimusteks üliõpilastele. Alljärgnevas on välja jäetud üksteist kordavad või teemat oluliselt mittepuudutavad ettepanekud. Üliõpilaste endi huvides on sõna võtnud jäetud anonüümseks.

* * *

✲ Kärpida ajateenistuse läbinud noormeestel sõjalise õppeprogrammi praeguse II kursuse võrra (see on nn. *солдатский курс*).

✲ Viia kogu sõjaline algõpetus ülikoolis läbi 1,5—3-kuulise sõjaväelaagri vormis.

✲ Ohvitseriks õppimine sõjalise kateedris toimugu armeeteenistuses omandatud erialal.

✲ Õppeplaanide järgi peaks sõjalist õpetust olema nädalas 6 tundi. Nii võiks see reaalselt ka olla. Tegelikult toimub praegu sõjalise kateedris õppetöö 8.00—16.10 (tund aega lõunat).

✲ Kuna enamik noormehi on tulnud ajateenistusest, pole vaja läbi viia hommikust ülevaatust ega määrata päevnikke.

✲ Sõjalise päeva väljaveni'atus häirib kehakultuurlaste treeninguid.

✲ Üliõpilasi, kes hästi õpivad, võiks preemiaks vabastada sõjalisest õpetusest. Praegu rakendatakse sõjalises peamiselt karistuste süsteemi.

A. Koop: «Tõstke käed, kes on karistada saanud.»

M. Salundi: «Silma järgi vähemalt 45%!»

✲ Sõjalise kateeder peaks arvestama ülikooli spetsiifikat. Muu hulgas võiks noormeestel lubada kanda habet ja meelepärast soengut.

✲ Kuna meie sõjalise kateeder valmistab ette peamiselt jalaväelasi, peaksid kõik noormehed peale armeeteenistust läbima med.tsiinilise komisjoni, mis otsustaks nende kõlblikkuse sellesse väeliiki.

✲ Praegune lganädalane õppetöö sõjalise kateedris ja suvine sõjaväelaager on mõttetu dubleerimine. Tuleb valida üks kahest.

✲ Pole mõtet õpetada eilse päeva relvastust, see on sõjanduses ajalugu.

✲ Kateeder võiks üliõpilastele anda ettevalmistuse erialal, mis oleks lähedane ülikoolis õpitavale erialale.

✲ Sõjalise õpetuse kaudu võiks saada autojuhiload.

✲ Muuta ära sõjalise hinde mõju stipendiumi määramisel. Praegune hindamissüsteem sõjalise kateedris on äärmiselt subjek iivne.

A. Koop: «Me püüdsime seda teha. Ei läinud läbi.»

✲ Kellest sõltub ülalöeldud ettepanekute konkreetne lahendamine? Millal hakkab midagi reaalselt muutuma?

A. Koop: «Rektori pädevuses ei ole kardinaalselt muuta sõjalise õpetamise korda ülikoolis. Praegu on kokkulepe ministeeriumiga, et tänased ettepanekud viiakse vabariigi sõjakomissarini ja sealt edasi sinna, kus otsustatakse — Balti sõjaväeringkonda. (Vahemärkusena: juba on sõjalise kateedri ohvitserid väljendanud oma väga jäika suhtumist rektori sellesse otsusesse. — I. R.) Ja kui on vaja, ei keela keegi meil pöörduda vastavate ettepanekutega NSV Liidu Kaitseministeeriumi poole. Teised kõrgkoolid vajavad ju ka muutusi!»

✲ Kas sinna, kus hakatakse otsustama, jõuavad ka üliõpilaste esindajad?

A. Koop: «Loomulikult. Mis puutub meie ülikooli, siis on plaanis korraldada kohtumine uue kateedriülema ja teie kõigi vahel.»

✲ Kui tudengeid hakati võtma ülikoolist sõjaväkke, siis põhjendati seda sammu demograafilise situatsiooniga. Nüüd seda põhjendust enam ei kasutata, aga üliõpilaste armeesse kutsumine jätkub. See on ebanormaalne olukord.

A. Koop: «Ühinen teiega täiesti!»

✲ Ebanormaalset olukorda ei saa jätta püsivaks. Millal see lõpeb?

A. Koop: «Mina isiklikult arvan, et ei ole vaja üliõpilaste mobiliseerimist sõjaväkke. See toob palju kahju spetsialistide ettevalmistamisel.»

✲ Kas ülikooli juhtkond on kontrollinud sõjalise kateedri ohvitseride metoodilist ja pedagoogilist kompetentsust?

A. Koop: «Peame tunnistama, et selles suhtes oleme võlglased. Tuleb kontrollida, kuidas ohvitserid suhtlevad üliõpilastega ja õpetavad oma ainet.»

(Järg 4. lk.)

1987. a. Nobeli kirjanduspreemia Jossif Brodskile

Sündmus, mis tekitas kogu maailmas tohutut vastukaja, ei olnud ootamatu neile, kes huvituvad poeesiast. Vaatamata sellele, et siiani võib meie maal Brodski luuletuste publikatsioonid näppudel üles lugeda, on tema poeesia erakordselt laialt tuntud nii poeedi kaasaegsete kui ka noorte hulgas. Mitte keegi ei hakanud kahtlema Rootsi Kuningliku Akadeemia otsuses asetada Brodski ühte ritta selliste 20. sajandi poeetidega nagu Ezra Pound, Vitězslav Nezval, Thomas Stearns Eliot, kelle looming on Brodski jaoks väga tähtis.

Üldsusele on peaaegu täielikult teada ka tema biograafia. Poeet sündis 1940. aastal Leningradis mereväe eruohvitseri perekonnas. Brodski esimesed luuletused on dateeritud 1957—1958. Ta osales poeetide-tõlkijate Leningradi sektsioonis, tõlkis luuletusi inglise, poola, serbo-horvaadi ja hispaania keelest. Ta kuulus nende noorte poeetide ringi, kes olid Anna Ahmatovale lähedased tema viimastel eluaastatel, kusjuures Ahmatova hindas noore Brodski talenti äärmiselt kõrgelt. Tema tõlkeid publitseeriti mitmesugustes kogumikes.

1964. aastal mõisteti Brodski «parasiitluse» eest viieks aastaks asumisele — asi oli ilmselgelt tellase administratsiooni poolt fabritseeritud. 1965. aastal vabastati ta enne tähtaega. 1967. aastal käis ta Tartus ja esines siin oma loominguga; samasse ajajärku kuuluvad ka tema omaloomingu vähesed publikatsioonid.

1972. aastal Brodski lahkus Nõukogude Liidust ja asus elama Ameerika Ühendriikidesse. Praegu loeb ta Columbia ülikoolis (New York) vene kirjanduse kursust.

Läänes on trükitud mitmed Jossif Brodski raamatud, mis on saanud laialdaselt tuntuks ka Nõukogude Liidus. Need on luuletuskogud «Стихотворения и поэмы» (1965), «Остановка в пустыне» (1970), «Конец прекрасной эпохи» (1972) «Часть речи» (1977), «Новые стансы к Августе» (1983), «Урания» (1986); aga samuti ka autobiograafilise proosa ja kirjanduslike esseede raamat «Меньше единицы», mis on kirjutatud inglise keeles.

Ingliskeelne kirjandus, eriti John Donne ja T. S. Eliot, on Brodski jaoks väga oluline. (Viimasel ajal, tõlkides oma luuletusi inglise keelde, omandab ta tunnustust ka kui inglise keeles kirjutav kirjanik.) Rakendades oma luuletustes inglise poeetide-metafüüsikute (Donne) kogemusi, avas Brodski vene filosoofilises poeesias tohutuid võimalusi (luuletused «Конец прекрасной эпохи», «Памяти Т. Б», «Полдень в комнате»).

Brodski loomingus mängib tohutut rolli pöördumine mütoloogiasse. Brodski jaoks on müüt tegelikkuse invariant, metafüüsiline mudel, aga tema suhe kaasajaga realiseerub leksikaalsel tasandil: «Мой Тегимак, Троянская война окончена. Кто победил, не помню» («Одиссей — Телемаку»).

Brodski looming on erilisel viisil seotud vene ja kogu maailmakirjanduse traditsiooniga — sellisel viisil ei ole see traditsioon vene kirjanduses veel kodunenud.

Lähemal ajal kavatseb ajakiri «Novõi Mir» avaldada Brodski luuletusi, valmistatakse ette ka tema luuleraamatu avaldamist.

ANATOLI VELITŠKO

Sünnipäeva asjus

PPP — pidev pedagoogiline praktika — on siis juba kaheaastaseks saanud. Tahaksin läheneva sünnipäeva puhul omajagu tähelepanu äratanud maailmakodaniku senisel eluteel peatuda ja visandada ka mõned prognoosid.

Sünnipäevalapse vanemaid me ei tunne — ilmselt on väike direktiiv või käskkiri, mille allkirjajoonelt PPP isanime lugeda võiks, laviini vallapäästmise järel bürokraatiamerre kadunud. Ja nõnda sammubki vastsündinu vapralt 1/6 maismaa ulatuses ringi.

* * *

Oma esimestele hoolealustele tõeliste eneseavaldusvõimaluste tagamine ongi üks sünnipäevalapse suuremaid teeneid. Edukas keskkoolilõpetaja, kes haridusteed jätkata otsustab, satub kõrgkooli võimalusi õieti tundma õppimatagi jälle koolipinki, et tähelepanelikult kuulata algklassi tunde ja meelde tule.ada, mis mälust aastatega ununenud. PPP tagab ka, et loenguplaanid koolide tunniplaanidega kooskõlastatud poleks. Nii pole tudengil tarvis mõnes teda huvitava eriala seminaris või loengus konutada — ta saab selle asemel jälgida viienda klassi võõrkeeletunni andmise metoodikat ja kitsukeses koolipingis istudes endamisi kaasa ümiseda: «I am a hen.»

Et kaheksanda klassini omandatud praktilise töö kogemused ei unuks, on PPP-lastel võimalus naistepäeva eel viienda klassi poistega tööõpetuse tunnis viienda klassi «naistele» vineerist kingitusi saagida. Rüütlikultuuri kadumise ja igasuguse džentelmenlikkuse hävitamise apoteoosiks võiks ju naistudengid oma tikkimisannet rakendada vastavasisuliste väljaõmbluste tegemiseks armee aastapäeva puhul.

Ka hoolikuse ning kohusetunde säilitamiseks on päevakangelane paljugi ära teinud. Rebasetudengid korrastavad õppevahendeid: paikavad gloobusi, pühivad stendidelt tolmu ning kleebivad raamatuisse rebitud lehtede asemele uusi. Kirjutatakse välja ka «hinnetelehti», määrdune tegevus lähendab tudengeid tublisti kultuurikandja raskele rollile, sest mungad ju tegelesid keskajal samuti ümberkirjutamisega ning ega igas paigas pole ju mõtet kaasaegsele paljundustehnikale viidata.

Veel on võimalus jagada oma teadmisi erialaringide töös hõivatud õppuritega, aga õnneks ei puuduta see vorm enamikku PPP-lasi.

Seega saabki üliõpilane oma aega, mis muidu võiks veel raamatute lugemisele ja enesetäiendamisele kuluda, sisustada koolipidudel ja klassiõhtutel korrapidamisega ning kupjategevusega sügiseste leheriisumiste man.

Vahepeal sattus PPP nagu kriisiseisu, aga et vaja on ka arvestust, siis on tudengid nõus kasvõi plaanist puuduolevad vanapaberikilogrammid kooli tassima, sest paljud üliõpilased on siiski ülikooli midagi õppima tulnud ja on valmis kõigeks, et kasvõi pisutki valitud erialaga tegelda saaks.

* * *

Olen kuulnud õppejõudu instruktaažloengul ütlemas: «Katsume selle halva mängu juures head nägu teha ja korraldame iganädalase tulutu koolivisiteerimise asemel parem pressikonverentsi TRÜ-ga seonduvail teemadel.». Rõhku ja lootusi pannakse ka videotreeningule, et tudeng õpiks vigadest: kuidas ta kehahoid ettenähtust erineb, kuidas ta kuuevarruka tahvli ees kriidiga ära määrib ja milliseid vigu ta kõnemaneeris on. Iseasi, kas videotehnika kasutamine on jõukohane. **Läinud aastal** oli üksipäinis Tartu I Kk-s üle 40 PPP-lase, 1990. aastaks peaks neid eeldatavasti kahesajakesi mööda Treffneri Gümnaasiumi ringi hiilima. Igatahes pole veel märganud ühegi vastava õppejõu juures sellist entusiasmi oma kasulapse elutee sillutamisel, mida näituseks ilmutas prof. G. Suits, organiseerides üliõpilasi eesti keelt ja kirjandust uurima. Ja mida kasuvanemail ikka pingutada — viidates oma kõrgele päritolule, murrab PPP isegi läbi, kasvades tulevikus loodetavasti laiahaardeliseks ja kõikehõlmavaks.

I am a hen.

* * *

Ja veel. Kuigi kogu pilt PPP-st on kahtlemata veidi utreeritud, põhineb ta siiski tõsielul. Teadaolevail andmeil on nähtust kritiseerinud R. Kiik Tartu komsomolikonverentsil ja A. Liim ülikooli nõukogus, kuid kritiseerinud ainult selle läbiviimise korda ja taset, pidades seega protseduuri iseenesest väga kasulikuks. Andvat siiski asendamatuid ja hinnalisi esinemiskogemusi ja suurepärast suhtlemisoskust. Minu arvates on tudengile olulisemad ÜTÜ erialaringidest ja mujalt saadavad esinemiskogemused ning talle piisab täiesti senini kehtinud pedagoogikaõpetamise süsteemist. Suheida õpilastega suudab intelligentne inimene (aga milline võiks veel olla kõrghariduse omaja) igal ajal, eelkõige sellel pinnal, et ta valdab peensusteni oma eriala. Tahtmata vähimalgi määral pedagoogikat kui iseseisvat teadust ja distsipliini alahinnata, pean aga kategooriliselt välja astuma tema ületähtsustamise vastu. Ja just seda on PPP, ebavajalik ajaraiskamine, tänu millele kannatavad tudengite üldisemat laadi ja erialased teadmised. Sellest paistavad aru saavat ka dotsendid pedagoogika kateedrist ning dekaanid. Miks aga pole senini pöördutud kõrgemalseisvate organite poole argumenteeritud esildisega säärase nalja lõpetamiseks? Olemata eksperimenteerimise vastu, pooldan end mitteõigustanud eksperimendi imekiiret kõrvaldamist. Vastasel korral näidatakse just meie peale näpuga, kui otsitakse süüdlast akadeemilise hariduse lõplikus allakäigus.

INDREK TARAND,
ajaloo III k.

TOIMETUSELT

Kas on asi tõesti nii hull või on tegemist autoripoolse asjatundmatuse või lihtsalt ignoreeriva suhtumisega väärt ettevõtmisse? Kuivõrd ühe isiku arvamus ei saa määrata kogu ulatuslikku ettevõtmist, siis ootab toimetus vastukajasid nii asjatundjatelt kui ka -osalistelt!

Kuhu lähed, seltsimees komödiant?

FARSS KOLMES VAATUSES

Tegevuskoht: Päntri 108. toa ukselävi.

Aeg: 31. oktoobril kell 1.35—1.40 .

I VAATUS

Reede öösel vastu laupäeva kella poole kahe ringis katkeb Tudengi õiglane uni. Keegi trummeldab meeleheitlikult vastu ust. Tudeng veab teki üle pea, ikka kostab. Paari-kolme minuti pärast rõõgatab ärritatud mehehääl: «Tehke lahti, kas te peate meid lolliks või?!»

Resigneerunud ohkega upitab Tudeng end voodist välja ning avab ukse (lukustamata, muide). Piidale nõjatub ühiselamu komandant Ernits, tema kõrval seisab ilueedi-tüüpi vurrutatud meesterahvas. Kumbki ei suvatse end esitleda ega vabandada hilisevõitu tülitamise pärast.

Eesriiet langetamata järgneb välkkiirelt

II VAATUS

Komandant *(vurinal)*: «Kes teist siin on N. N.?»

Tudeng *(vaatab toas ringi; veendub, et viibib seal üksi)*: «Ei ole kodus. N. N. kui I kursuse üliõpilane on esmakursuslaste ballil.»

K *(võimukalt)*: «Miks ta valves ei ole? Esmaspäeval olgu seletuskiri minu laual, muidu heidame kohe ühiselamust välja! Öelge seda talle edasi!!!»

T *(kuuldamatult, omas mõttes)*: «Kas nüüd on sisse seatud ööpäevane telegrammikandmise valve? Millal mind sinna määrati?» *(Kuuldavalt, hääles unine protest)*: «Kas sellepärast on siis vaja inimesi keset ööd üles ajada?»

K *(hüsteeriliselt)*: «On vaja jah! Valves pole praegu mitte kedagi! Keegi peab valvama!»

Autori märkus: Aga miks ometi? Isegi ukseriiv ei tööta ju, signalisatsioon puudub jne jne ... Rääkimata ebainimlikest töötingimustest, millele üliõpilasõppeprodekaan Ivo Rull on valvežurnaalis autoriteetselt tähelepanu juhtinud.

T *(nüüd juba nördinult)*: «Ja milles mina süüdi olen?! Võite žurnaalist lugeda, et mina vaevlesin oma aja ausalt ära!»

Nüüd sekkub vestlusse ilueeditüüpi meesterahvas (edaspidi lühiduse mõttes lihtsalt «mees»). Püüdes hirmuäratav välja näha, ajab ta jalad harki ja lausub:

«M» *(norivalt)*: «Ja millega te õieti rahul ei ole?»

T *(ikka veel kannatlikult)*: «Ma ei ole rahul sellega, et minu öörahu rikutakse täiesti alandaval moel ja vähimagi põhjuseta, kusjuures ei vaevuta vabandamagi.»

«M» *(agressiivselt)*: «Teie mõtlete ainult sellele, et saaks oma perse kusagile maha istutada, muu teid ei huvita!»

T *(šokeeritud sellisest jõhkrast ja labasest väljendusviisist)*: «Mingi elementaarne viisakus peaks ju ometi säilima!»

«M» *(mõnitavalt)*: «Kas sa tahad öelda, et sa tead midagi viisakusest või?!» *(Seejärel demonstratiivse rõhuga)*: «Head ööd!»

Aga enne lõplikku lahkumist purskus veel üks lausa hämmastav väljendus:

«M»: «Olge õnnelik, et m e i e siin koputasime ja mitte pätid tänavalt!»

T *(jahmatusest kõnevõime kaotanud)*: «M ... mmm ...»

Vahetekk.

Farsi vaheajal enne puhvetisse tormamist mõned kommentaarid.

Esiteks, ma ei näe mingit vahet selles, kas ühikatoa ukse taga huligaanitseb pätt tänavalt või komandant koos tundmatute isikutega.

Teiseks, palun alandlikult ülikooli juhtkonnal vastata, kas üliõpilaste selline kohtlemine kuulub ühiselamuromantika hulka? Kas komandandi tööülesandeks on korraldada õiseid häireid?

Kolmandaks. Iga pisiasja pärast heidetakse tudengeid ühikast välja. Meie maal on kõik võrdsed. niisiis — heitkem seekord komandant välja! Öörahu rikkumine on mõnevõrra tõsisem tegu kui köögitoimkonna unustamine.

Ent vaadakem ära ka spektaakli puänt.

III VAATUS

Laupäeva keskhommik. Tudeng seisab valvegraafiku ees ja pööritab silmi. N. N. pidi valves istuma hoopis neljapäeva öösel vastu reedet, seega oli komandandi kalender terve ööpäeva võrra maha jäänud. Mälulüngad?

Vahetekk. Arstid kannavad publiku välja.

ENDEL REEPSOW

Keelepoliitika vajab (m) uutmist

Pool aastat tagasi jõudis avalikustamislaine aastakümneid kestnud tabuni — rahvusküsimuseni. Selle arutamine alles algab, seega on mõistetav, miks küsimuse lahendamiseks pole suudetud midagi erilist korda saata.

22. sept. «Edasis» avaldas sm. Rein Ristlaan arvamust, et aas.al 2000 peaks elama Eestis ligikaudu miljon eestlast — nii et väljasuremise ohtu pole karta. Arvamus on optimistlik, paraku jääb mure meie tuleviku üle püsima. Olgu toodud paar näidet (mis ei pretendeeri mingile avastusele). Kõigile on teada, et rahvuse moodustamiseks peab inimgrupp omama teatud tunnuseid: ühist keelt, territooriumi, majanduslikke ja psühholoogilis-kultuurilisi suhteid.

Richard Kleisi toimetatud **Eesti Entsüklopeedia** (1933) andmeil oli Eesti Vabariigi territooriumi suurus 47549 km². Eesti NSV pindala on veidi väiksem — 45215 km². 1. jaan. 1932. a. rahvaloenduse andmeil oli vabariigis muulaste protsent 12,3 (venelasi 8,2%, sakslasi 1,7%). Seega — eestlasi 87,7%. ENSV territooriumil elas 1986. a. 61% eestlasi.

Mitmes ENSV piirkonnas on eestlased arvulises vähemuses — Kirde-Eesti, Peipsi-äärsed alad, Tallinn ... Eesti keele areaal väheneb — selle levikupiirkond on tunduvalt väiksem kui Eesti NSV territoorium. Narva ja Kohtla-Järve on näiteks Eesti NSV linnad, aga kas loeme neid e e s t i linnadeks?

Uustulnukaile jäävad meie probleemid ja kultuur suures osas arusaamatuks — vähene eesti keele oskus tuleb takistuseks. Rajoonides, kus eestlaste arv kahaneb ja muulaste osakaal tõuseb, muutub eesti keel sekundaarseks. Meie emakeele tähtsus ja vajadus on pöördvõrdelised eesti keelt mittevaldavate migrantide hulgaga. Edgar Savisaare arvates pole praegu erilist usku migratsiooni pidurdamiseks ettevõetavate abinõude tulemuslikkusesse, sest tegutsemise aeg on lastud mööda minna.

Kui migratsiooni tempo jätkub, oleme sajandivahetuseks muutumas omal territooriumil vähemusrahvuseks, hoolimata sellest, et meie arv läheneb miljonile.

Mure eesti keele tuleviku — rahva saatuse pärast, on seega põhjendatud.

Osaliselt oleme süüdi ka ise. ENSV-s elab küllalt palju uusasukaid, kes sooviksid eesti keelt õppida, aga võimalused? Näiteks Tartu keeltekool ei saa eesti keele õpetamiseks reklaami teha, sest need rühmad on selletagi lõhkemise äärel. Tartu keeltekoolil ei ole omi ruume — oliakse allüürnikud. 6. keskkooli ümberehitatud tualettruumis (eks kultuur ole alati sõnnikust võrsunud) (!) ...

28. okt. toimus «Edasi» toimetuses arutelu, kus lahati muulastele eesti keele õpetamise probleeme. Kõik kohaletulnud võisid oma ettepanekuid avaldada ja teiste arvamustele vastu vaielda. Kuna «Edasi» avaldab toimunust põhjaliku artikli, toome ära vaid mõned täiendustega mõtted.

On võetud suund kakskeelsusele, kuid see on olnud ühepoolne — nõudmised (ja ka võimalused) on muulastel eesti keele õppimiseks väiksemad. Keelepoliitikat tuleb demokratiseerida! Ühepoolsus tekitab pingeid.

1. Eesti TV-st on kuhugi (kuhu?) kadunud telesaade «Õpime eesti keelt». Saatesari tuleks taas eetrisse lasta.

2. Rektor isiklikult on teaduskondadele (kateedritele) lahkelt õppeinventari muretsemiseks materiaalset abi lubanud. Võiks muretseda eesti kõnekeele kassette, sest heliplaadid ilukirjanduslike tekstidega on algajaile liiga rasked.

3. Tänaseni puudub hea eesti keele õpik võõrkeeleõpikuna keskkoolile. Selle olemasolu on hädavajalik. Kas poleks mitte tarvis välja kuulutada sellise õpiku konkurss? Samasugune konkurss tuleks välja kuulutada muulastele eesti kirjandust tutvustava krestomaatia ja populaarselt eesti kultuuri tutvustava raamatu saamiseks.

4. TRÜ juurde tuleks luua mitu eesti keele intensiivõpetuse gruppi. (Uuel semestril alustab tööd Birute Klaasi õpperühm, sellest aga ei piisa.) Mida arvata üliõpilaskooperatiivi loomisest eesti keele õpetamiseks? Kooperatiivi võiksid kuuluda erinevate teaduskondade tudengid, kellel on tahtmist ja võimeid õpetada mitte-eestlastele oma erialakeelt. Mitmed Tartu asutused on huvitatud oma töötajate eesti keele oskusest.

Mida arvate??????

TÕNU TENDER
eesti fil. II k.

Kust kirsasaabas...

(Algus 2. lk.)

✻ Kas sõjalise loenguid ei saaks välja anda rotaprintväljaandes, eesti keeles?

A. Koop: «Ilmselt on vaja ette valmistada head metoodilised vahendid: arusaadavad, lühikesed, selged.»

✻ Kas õppetöö algab 8.15 (nagu on kirjas M. Salundi poolt kinnitatud õppeplaanis) või 8.00 (nagu nõuab sõjalise kateeder)?

M. Salundi: «Esmakordselt kuulen, et see on probleemiks. Loomulikult algab kogu õppetöö ülikoolis 8.15.» (Aplaus).

✻ Väike resümee siin räägitud probleemide kohta. Me peaksime võimalikult lühikese ajaga saama võimalikult väga head teadmised. Seega on meil vaja kontsentreeritud ajale kontsentreeritud õpet. Kuidas see konkreetselt toimub, pole enam meie otsustamispädevuses. Me peame tegema ettepanekuid põhimeetodite, mitte aga detailide osas.

Sõjaline õpetus tuleb panna ühte lõiku, kontsentreerida!

A. Koop: «Mida see üks lõik tähendab?»

✻ Seda, et kohe pärast sõjavägе läbi teha paarikuuline sõjaväelaager ja anda meile ohvitserikutse. See oleks kõige ratsionaalsem.

✻ Ettepanek: las rektoraat töötab tõstatatud probleemid läbi ja informeerib meid nende lahendatavusest kuu aja pärast.

A. Koop: «Infot nende küsimuste kohta saate oma ülikooli nõukogus olevate esindajate kaudu. Kas enesekriitilist on ka midagi öelda?»

✻ Me teeme sõjalist vastu tahtmist, sellest kõik probleemidki.

A. Koop: «Me peame elus tegema palju ebameeldivat. Nii oli, on ja jääb. Saame vaid asju sättida nii, et ebameeldivused oleksid talutavuse piires. Ebameeldivad, kuid mõistetavad.»

Oma lõppsõnas ütles A. Koop, et ta ei oodanud sellist ettepanekute/küsimuste laviini. Järelikult on midagi sõjalise õpetamises lahti. Samas tunnistas ta enesekriitiliselt, et sõjalise kateedriga on vähe tegeldud. Nüüdsest võetakse kateedri tegevus täie tähelepanu alla.

A. Koop rõhutas, et sõjalise õpetus jääb. See ei sõltu ei temast ega meist. Kauaks jääb, pole teada. Kindlasti aga mitte igaveseks.

Lõpetuseks toonitas rektor, et edukalt saab sõjalise probleemi lahendada vaid tingimusel, kui otsused võetakse vastu mitmepoolse diskussiooni ja põhjendatud arutelu käigus.

IVO RULL

Rahakott priskemaks

(Algus eelmises lehes)

● **PÕHIPALKADEST**

Õppejõudude töötasu tõuseb alates 1. septembrist 1989. Ülejäänud töötajate palgad reguleeritakse aastail 1991—1992.

Ametikoht	Kuupalk rublades teaduslik-pedagoogilise staaži puhul			
	kuni 5 a.	5—10. a.	10—15 a.	üle 15 a.
Kateedrijuhataja-professor:				
teadusdoktor	425	450—500	500—550	550—600
ilma doktorikraadita	350	400—450	450—500	500—550
Professor:				
teadusdoktor	375	400—450	450—500	500—550
ilma doktorikraadita	300	350—400	400—450	450—500
Dotsent:				
teaduskandidaat	250	250—300	300—350	350—400
ilma kraadita	200	200—240	240—280	280—320
Vanemõpetaja:				
teaduskandidaat	250	250—280	280—320	320—350
ilma kraadita	180	180—210	210—240	240—270
Õpetaja, assistent:				
teaduskandidaat	200	200—230	230—260	260—290
ilma kraadita	160	160—190	190—210	210—240
Stažöör-õpetaja	130—150	—	—	—

Kateedrijuhatajad, kel pole professorikutset, saavad kateedri juhatamise eest lisatasu 75—100 rubla kuus.

Muude töötajate kõiki palgamäärasid leheruum ära tuua ei võimalda. Enamlevinud ametikohtade kuupalgamäärad on järgmised:

— õppelabori juhataja	170—190
— insener; ökonomist; raamatupidaja:	
I kategooria	170—210
II kategooria	150—190
ilma kategooriata	130—170
— vanemlaborant (kõrgharidusega)	130—170
— vanemlaborant; teaduskonna dispetšer; laborant, kes teenindab keerukaid seadmeid	120—150
— tehnik:	
I kategooria	120—150
II kategooria	110—130
ilma kategooriata	100—120
— laborant	100—120

Niisuguste palgaskaalade ja nende rakendamise tähtaegadega ülikooli juhtkond täielikult rahul ei ole, seetõttu esitasime koos kõrgkooli autonoomiaküsimusega ka taotluse kehtestada vajaduse korral ise ametipalku arvestamata eespool näidatud palgavahemikke.

Kes tunneb tulevase palga vastu enamat huvi, saab informatsiooni tel. 3 52 21.

OLEG ANDLA

VEAPARANDUS

Palume lugeda selle loo alguse I lõiku eelmises lehes nii:

Rektor võib ametiühingukomiteega kooskõlastatult määrata töötajatele (v. a. professor-pedagoogiline personal ja teadusosakond, erandiks on konstrueerimis-eksperimentaalosakond) **lisatasu ameti(kutse-)kaasluse alusel vakantse ametikoha või ajutiselt äraoleva töötaja** (pikaajaline haigus, puhkus, komandeering, sünnitus- ja järgnev palgata puhkus) **töö tegemise või tööülesannete laienemise eest.**

Üliõpilaspäevad '87

REEDE, 13. november

17 ÜP avamine. Kohtumine ELKNÜ KK büroo liikme, Eesti NSV Noorsoo-organisatsioonide Komitee esimehe VILJAR MEISTRIGA ja Eesti NSV Üliõpilasnõukogu esimehe ASKO POHLAGA (vana kohvik)
18 Kohtumine spordikommentaator RAUL REBASEGA. Teemakohane videoprogramm (Leningradi mnt. 27 kohvik)
19 «Tallinnfilmi» film «Maraton» parteiveteran HENDRIK ALLIKU elust (Vanemuise 46)
21 Videomaraton TRÜ klubis

LAUPÄEV, 14. november

16.30 TRÜ Rahvusvaheliste Suhete Ringi suur dispuut teemal «Reformid Hiinas ja noorte osa nende läbiviimisel» (TRÜ klubi)
19 Film «Sihikul on teie aju» (Vanemuise 46)
21 Stiiliõhtu «Folk, punk, hevi» (TRÜ klubi)
22 Luuleteater «Valhalla» (EPA klubi)

PÜHAPÄEV, 15. november

11—12 Vanapaberi kogumise talgud TRÜ ja EPA ühiselamutes
16 Psühholoog T. Otsa loeng «Mida teha, et mitte välja surra» (Vanemuise 46)
16 Looduskaitse õhtu
— sotsialismimaade loodusplakatid, slaidiprogramm, keskkonnalaulud, noorökoloogide pressikonverents (TRÜ klubi)
19 Kergemuusikakoor TRÜ aulas
21 Puhkeõhtu ansambliga «Karavan» TRÜ klubis
21 Stiiliõhtu «Raudteejaam» EPA klubis

ESMASPÄEV, 16. november

16 Pressikonverents teemal «Noortekooperatiivid» EPA aulas
18 Kõnevõistlus «Oleme perestroika poolt» vanas kohvikus
19 Aulakontsert. Esineb NSV Liidu Kultuuriministeeriumi kammerkoor
20 Miiting ja tõrvikutega rongkäik EPA peahoone eest TRÜ peahoone juurde
21.15 Tõrvikutega teatejooks TRÜ peahoone juurest
21.30 Anne Adams ja tema ansambel EPA klubis
22.20 J. F. Steinfeld ja tema ansambel TRÜ klubis

TEISIPÄEV, 17. november — rahvusvaheline üliõpilaspäev

16 Kõrgkoolidevaheline videoviktoriin TRÜ klubis teemal «SSOR 70 ja rahvusvaheline üliõpilaspäev». Auhinnaks TRÜ rektori karikas
16 Kohtumine teatri «Vanemuine» direktori Mart Raigiga ja peanäitejuhi Ago-Endrik Kergega vanas kohvikus
17 Luuleteater «Valhalla» F. R. Faehlmanni ausamba juures
20 Tartu üliõpilaspäevade ball «Vanemuises»
21 Puhkeõhtu ansambliga «Rekontra» TRÜ klubis
21 Puändiõhtu EPA klubis

* * *

Uue üritusena toimub seekord tõrvikutega rongkäik, mis saab teoks **esmaspäeval, 16. novembril kell 20.00.** Kell 19.40 koguneme teaduskonniti koos EPA tudengitega EPA peahoone ette miitingule, asetame lilled V. I. Lenini mälestussamba jalamile, pärast seda süütame tõrvikud ning hakkame rongkäigus liikuma mööda Pälsoni, Vallikraavi, Lossi (endine Lätte) ja Ülikooli tänavat TRÜ peahoone ette. Peale miitingut TRÜ peahoone ees saadame teele bussi Nicaraguasse, mis osteti sügispäevadel toimunud rahukontserdi sissetuleku eest. Üritus toimub deviisi all «Üliõpilased on perestroika poolt».

Allpool on ka rongkäiguks kogunemise plaan. Nii me seisame EPA peahoone ees esmaspäeva õhtul kell 19.40.

Head osasaamist Tartu üliõpilaspäevadest!

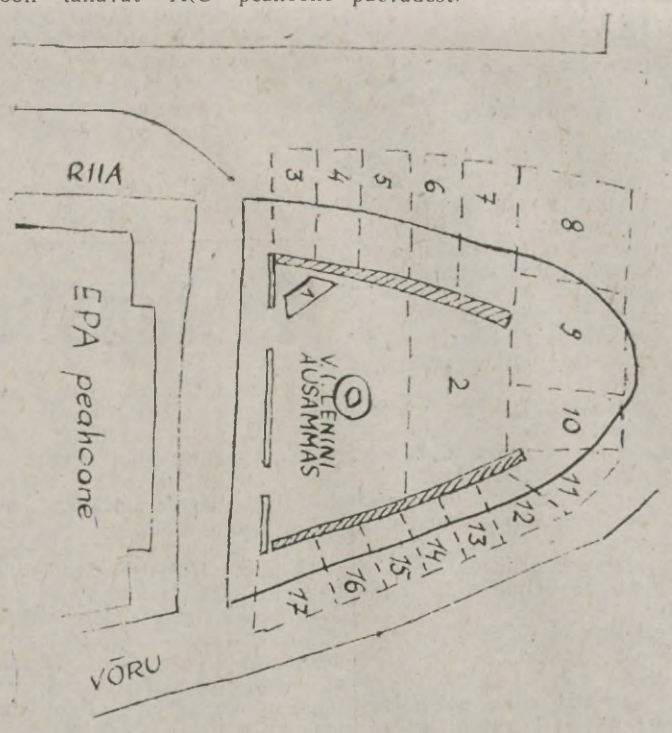

Teaduskondade asetus

1. **EPA puhkpilliorkester**
2. **Külalised, TRÜ ja EPA rektoraadid**
3. **Õigusteaduskond**
4. **Mehhaniseerimisteaduskond**
5. **Filoloogiateaduskond**
6. **Agronoomiateaduskond**
7. **TRÜ majandusteaduskond**
8. **Metsandus-maaparandusteaduskond**
9. **Arstiteaduskond**
10. **Veterinaariateaduskond**
11. **Füüsika-keemiateaduskond**
12. **EPA majandusteaduskond**
13. **Zooinseneriteaduskond**
14. **Kehakultuuriteaduskond**
15. **Matemaatikateaduskond**
16. **Ajalooteaduskond**
17. **Bioloogia-geograafiateaduskond**

Orgkomitee palub ka õppejõudude aktiivset osavõttu miitingust ja rongkäigust. Teaduskondade kollektiivid kogunevad ühiselt oma kohale vastavalt plaanile. Täiendav informatsioon teaduskondade komsomolisekretäridelt ning infolehtedelt.

Tõrvikutega teatejooksu juhend

Tartu «Üliõpilaspäevad 87» ürituste raames toimub 16. novembril algusega kell 21 traditsiooniline tõrvikutega teatejooks.

Osa võtavad TRÜ, EPA ja üldhariduskoolide võistkonnad, mis koosnevad 2 nais- ja 3 meesjooksjast (võistkondade arv pole piiratud). Start ja finiš ning I, II ja V teatevahetus toimub TRÜ peahoone ees. III ja IV teatevahetus toimub Toomemäel. Auhinnad kõrgkoolide ja üldhariduskoolide parimale ning kõige stiilsemale võistkonnale.

Registreerimine (ära märkida teaduskond ning võistlejate nimed) toimub 16. nov. kell 20.30 TRÜ peahoones.

Võistlejad kogunevad 16. nov. hiljemalt kell 20.45 TRÜ peahoone ees. Riietumine ja pesemine Kingissepa tn. 19.

TULE ISE JA KUTSU SÕBER KAA!

EÜE SEKTORITE JUHATAJAD

Tuleme kokku kolmapäeval, 18. novembril ELKNÜ TRÜ komitees kl. 17.

RSR!

Teisipäeval, 17. novembril kl. 18.15 toimub **väikese ringi koosolek** teemal «Pärsia lahe probleemid» raamatukogu aud. 231.

MAJANDUSHUVILISED

Neljapäeval, 19. novembril kl. 17.15 toimub **majandussuhete ringi (MSR)** avakoosolek (üt. aud. 205). Esinema tuleb Enn Hansberg.

RAAMATUKOGU KONVERENTSISAALIS

Teisip., 17. nov. kl. 18 kohtub kuulajaskonnaga dots. **Edgar Savisaar.** Õhtu teema on «Inimene ja majandus».

Neljap., 19. nov. kl. 16 räägib raamatukogu direktor **Laine Peep** raamatukogudest ja nende osast nüüdisajal.

PRESSIKLUBIS

Esmaspäeval, 16. novembril kl. 18 ootame kõiki pressisekretäre ja teisi kaastöö tegemisest huvitatuid **diskussiooniklubisse.** Koos EPA pressirahva ja žurnalistika kateedriga kõneldakse diskussioonidest ajakirjanduses.

TARTU NAK

Kirjanike Liidu Tartu osakonnas (Opetaja t. 12) räägib Margus Laidre **esmaspäeval, 16. novembril kl. 18** meie vanemast ajaloost teemal «Rootsi sõjaväe rahvuslik koosseis».

KUNSTILOENGUD

Kolmapäeval, 18. novembril kl. 18 toimub Tartu kunstimuuseumi lektooriumisaalis loeng moodsa kunsti sarjast teemal «40-ndad aastad Pariisis» (J. Kangilaski).

PILLIMEEST

TRÜ klubi rokkansambel «Paraspunt» vajab helimeest, kellel kõrva ja nuppu. Tulla TRÜ klubisse pühapäeviti kl. 14-ks.

«Paraspunt»

LP. DOTS. T. BACHMANN

Suur tänu Teile, et intervjuus **«Psyche corridal»** keelevääratusi tähele panite ja leheveergudel need avalikustasite! Ühtlasi vabandan kirjapilti sisse lipsanud ebatäpsuste eest. Küllap sattusin huvitavat lugu kirjutades hoogu, mistõttu kaotasin sõnade üle ajutiselt kontrolli. Samas puuduvad mul kahjuks andmed trükiveakuradi tegevusest.

Mis puutub aga usutluse pealkirja «Psyche corridal», siis see on «TRÜ» toimetuse mõttesähvatus. Autor kasutab enamasti maakeelseid ja proosalisemaid pealkirju.

JAAN LUKAS

Toimetaja kt. INDREK UDE

«TRÜ»

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4420. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«Tartu Riiklik Ülikool» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 33 (1505) | Reede, 20. november 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

ÜN PÕHIMÄÄRUS NII- JA NAAPIDI

Põhimäärus oli reedeses «Noorte Hääles», arvamusi oodati kolmapäevaks. Mõned arvamused raamatukogu- ja kohvikulaua tagant, peahoone trepilt.

* * *

A. — No üks ilus asi, punkte palju ja ... Pole ise aktiivsete killast, et midagi arvata.

B. — ÜN olemasolu poolt olen küll, aga ma ei kujuta ette, milleks on vaja niisugust sajapealist funktsionääridest noortekogu. See peaks koosnema ikka a i n u l t üliõpilastest. Mul on tunne, et pärast seda kui üliõpilasliidu ja üliõpilasajalehe idee juba eos maha maeti, ei ole paljudel enam tahtmist neisse asjusse sekkuda.

C. — Väga kena oleks, kui ÜN kaudu sõidaks üks TRÜ tudengite grupp välismaale, mitte turismireisile, vaid tutvuma sealsete kõrgkoolidega. Igast teaduskonnast mõni inimene.

D. — Midagi olevat ilmunud jah, kus sa praegu loed või arutad. Üliõpilaspäevad ju. Oi, aga teate, just ÜP ajal oleks võinud ühiselt arutada, aulas näiteks.

AJALOOTUDENG KALEV VILGATS rääkis natuke pikemalt. — ÜN liikmena võtsin osa projekti arutelust sügisel Käärikul. Algul pidi arutusele tulema kaks projekti, see teine nagu oli ka juba kusagil. Selle põhimääruse töötasid välja kõrgkoolide komsomolisekretärid ja TRÜ komitee asesekretär, ÜN esimees Asko Pohla. Projekt olevat teaduskondadesse laiali jagatud, kuid kuuldavasti pole kusagil arutatud. Jäi vist büroodesse pidama. Kahju.

Praegu on arutamisega tuli takus. Käid loenguil, üliõpilaspäevadel, millal veel arutada. Aga nii tähtsasse dokumenti tuleb suhtuda ülimalt tõsiselt, sest sellest võiks edaspidi tulla palju kasulikku. Nii et 18. novembri kuupäevaga on üle kiirustatud.

MINEK POOLELE TEELE

Minu arvates on pakutav ÜN projekt ebaküps, selle arutamine liiga kiire. Mulle tundub, et selline lähenemine ei ole piisav üliõpilaskonna huvide kaitsmiseks, kuna projekti avalik ja sisuline arutelu nõuab rohkem aega. Ta ei arvesta küllaldaselt olemasolevaid mitteformaalseid tudengirühmitusi.

Oleks vaja arutada moodustamisprintsiipi ($^1/_4$ liikmetest komplekteeritakse automaatselt). Konstruktiivseks aruteluks on viiest päevast siiski vähe!

Teen ettepaneku luua EESTI ÜLIÕPILASLIIT!

Sellele üliõpilaste ettepanekule tuli kolmapäeva lõunaks 270 allkirja.

Tänu

Ühiskondlike erialade teaduskonna 25. aastapäeva puhul pälvisid rektori käskkirjas tänu **KAI LUIGA, ANTS PILT, JOHANNES KALITS, UNO PALM, MATI SALUNDI, KALEV MURU, ELGA TAMM, HILLAR PALAMETS, MAIRE VISNAPUU ja REIN AHAS.**

Rektori käskkirjas avaldati tänu kauaaegse laitmatu töö eest 50. sünnipäeval dots. **JAAN SIMISKERILE** ning 55. sünnipäeval TR asedirektor **BRIGITTA RINGILE.**

Oktoobris toimunud interlingvistika konverentsi hea organiseerimise eest said tänu osaliseks prof. **ALEKSANDER DULITŠENKO** ja õpetaja **JÜRI MAADLA.**

H. Abovjani nim. Armeenia Pedagoogilise Instituudi keeleõppimise intensiivmeetodite teaduskonna dekaan ja kateedrijuhataja tänavad õpetaja **DMITRI TSISKARAŠVILIT** abi eest itaalia keele kursuse väljatöötamisel.

* * *

VALGUS EI SAAGI VANAKS
VALGUS ON IKKA UUS
VALGUS ON SEE MIS PAISTAB
KAUGEL TUNNELI SUUS

VALGUS ON JAANIUSS ROHUS
VALGUS ON KÜÜNAL KÄES
VALGUS ON SEE MIS PAISTAB
SIIS KUI TA AEG ON KÄES

VALGUS ON VAHEL AINULT
TILLUKE VALGE TÄPP
VALGUS ON VALGUSE POOLE
TEERADA NÄITAV NÄPP

JAAN KAPLINSKI

Kogust «Tule tagasi helmemänd»

OLAVI PAIDE foto

HAKKAB TULEMA ÜP-d!

Kõigi teede pikkus ajas on võrdne

● **«VALHALLA» RISTIKIVIÕHTU** EPA klubis läks täissaalile. Kõik 100 piletit olid juba eelmüügis omaniku leidnud, tulnud olid ka need, kel lubatähte taskus polnud ja seda kohapeal osta lootsid. Kuigi Kirjanike Majas oli kava kord juba rahvale ette mängitud, oli publik siiski (või just sellepärast) arvukas. Eesruumis heitsid kandelaabrid kumavat valgust mustale kirstule. Saalis kustutati tuled, Margus Kasterpalu süütas küünla ... «Kõigi teede pikkus ajas on võrdne ...». Algas Karl Ristikivile pühendatud luuleõhtu.

Muusika ja luule on alati olnud kõige individuaalsema elamuse saamise allikaiks. Pimedas saalis Ristikivi luulet kuulates kadus publik kui tervik, jäi sadakond inimest, igaüks omaette, midagi enesele otsimas. Ristikivi luule on valus luule. Võime seda lugeda ja kuulata, enda jaoks paralleele tõmmata; mõista suudame vaid piskut. Võib-olla muutubki mingi osa luulest meie jaoks suureks seetõttu, et me seda lõpuni tunnetada ei suuda.

«Tea nüüd ja mine siiski püstipäi, ka siis kui keegi teine seda teed ei käi ...».

Kandvaks jäi pagulasmotiiv, pimedas sagivad inimvarjud eksirännakuid illustreerimas. Inimene ja tema koht elus, tema maa, tema kodu .... Kõigest sellest kirjutas Ristikivi oma elu kaudu.

Olen alati kartnud luulest ja muusikast kirjutada. Paberile panna saab vaid oma subjektiivseid emotsioone, kuid neid võib olla nii sama palju, kui on saalis inimesi. Üheselt mõista suudame luulet vaid enese jaoks, kui üldse.

«Ei meie ei tule kunagi tagasi siia randa ...», ütles kirjanik. Meil kõigil peaks olema natuke valus, et Ristikivi loomingu suurem osa sedavõrd hilja meie randa hakkab jõudma.

Meil peaks olema valus, et on veel palju neid, kelle sõnad meieni ei jõua.

(Järg 2. lk.)

Kummardudes kultuurilättele

Meie tänapäevasele keskharidusele on õigusega ette heidetud vähest orienteeritust humanitaarteadustele ja esteetilistele õppeainetele. Siin on täiesti ilmne äsjaste abiturientide, nüüdsete üliõpilaste ettevalmistuse puudulikkus. Kõrgkoolil tuleb ära teha see töö, mis keskkoolis jäi tegemata. Paraku domineerib paljudes suurkoolides (eelkõige nendes, mis annavad tehnilist kõrgharidust) kitsalt erialane, tehnokraatlik ettevalmistus. Osasaamine kultuuri teistest tahkudest jääb õige tagaplaanile.

Sellele vajakajäämisele juhtis tähelepanu ka NSV Liidu Kõrg- ja Keskerihariduse Ministeerium. Suvel toimunud ministeeriumi kolleegiumil oli kõne all üliõpilaskonna üldkultuurilise ja humanitaarharidusliku ettevalmistuse tõhustamine. Analüüsi aluseks oli Rostovi ülikooli pikaajaline positiivne kogemus. Kolleegium tegi kõigile Nõukogudemaa kõrgkoolidele ülesandeks tutvuda Rostovis tehtuga ning leida võimalusi kõrghariduse humaniseerimiseks, kultuuririkkuste paremaks tutvustamiseks noortele.

* * *

Kaks kuud tagasi moodustas TRÜ rektor oma käskkirjaga ka meie ülikoolis **kultuurikomisjoni** eesotsas käesoleva kirjutise autoriga. Komisjonile tehti kohustuseks kaaluda Tartu oludele kõige paremini vastavaid võimalusi TRÜ üliõpilaste üldkultuurilise ettevalmistuse tõhustamiseks ning töötada välja konkreetne programm. Nüüd on komisjon tööle asunud ja esimeste arutelude tulemusena jõudnud järgmistele seisukohtadele.

✲ **Nii meie ülikoolis kui ülikoolilinnas on objektiivselt küllaltki head tingimused humanitaarhariduse levitamiseks.** Nimetagem Tartu ülikooli kauaaegseid humanitaartraditsioone, humanitaarteaduskondade ja nimekate teadlaste-õppejõudude olemasolu, raamatukogusid ja muuseume, «Vanemuise» teatrit ja elavat kontserdielu (paraku kohati õige kesise külastajate arvuga), kunstinäitusi ja arvukaid muuseume, rohkeid taidluskollektiive ning üliõpilaste huvialaringe jne.

✲ **Vajakajäämisi on peamiselt kultuuririkkuste jõudmises või viimises üliõpilasteni.** On kultuurist huvitatud ja aktiivselt tegutsev aktiiv. Kuid nende kõrval on endiselt küllaltki palju neid, kelle kontaktid ümbritseva kultuurieluga jäävad päris lünklikuks või puuduvad hoopiski. Tulevane kõrgharidusega spetsialist peab aga olema kultuuriliselt igakülgselt arenenud inimene. Seepärast tõuseb ühe peamise ülesandena nende teede ja mooduste leidmine, mis aitaksid humanitaarkultuuri rikkusi viia võimalikult kõigi noorteni.

✲ **Selles osas on perspektiivid paljulubavad.** Kõrgkooli-reformiga kaasnev auditoorse õppetöö vähendamine annab üliõpilastele aega ja võimalusi iseseisvaks tööks, aga ka osasaamiseks kultuurielust. Eelnevalt oleks vaja jõuda selgusele, millised kultuurialad üliõpilasi kõige enam huvitavad, milliseid fakultatiivkursusi kujutavast kunstist, kirjandusest, teatri- ja filmikunstist, muusikast, esteetikast ja eetikast, looduskaitsest kui ühest olulisest kultuurikomponendist jne. nad tahaksid kuulata ja millised on reaalsed võimalused.

✲ Koos kultuuriprogrammi väljatöötamisega (ilmselt on vaja kahte programmi: minimaalne lähitulevikuks ja maksimaalne kaugema perspektiiviga) ja elluviimisega tekib vajadus alaliselt tegutseva **korraldava keskuse** järele. Selleks võiks olla meie ülikoolis seni puuduv (kuid paljudes ülikoolides edukalt funktsioneeriv) eetika ja esteetika kateeder või eraldi kultuurikeskus (silmas pidades võimalust, et Tallinna Riikliku Kunstiinstituudi mõni eriala tuuakse lähitulevikus Tartusse).

* * *

Lähematest ettevõtmistest niipalju. Veel sel semestril tehakse algust akadeemiliste loengutega aulas, kus aktuaalsetel kultuuriteemadel kõnelevad oma ala parimad spetsialistid, meie nimekaimad professorid ning oma tööd ja taset tutvustavad ülikooli taidluskollektiivid. Ürituse kogukestvus ei ületa seejuures kahte akadeemilist tundi, st. 90 minutit. **Detsembrikuu keskel alustab muinasteaduste muuseumis tegevust Ain Kaalepi egiidi all antiikkultuuri lektoorium.** Jääme ootama üliõpilaste rohkearvulist osavõttu. Täpsed teemad ja ajad teeme teatavaks nii ülikoolilehe kui teiste infokanalite kaudu.

HILLAR PALAMETS

Võitluskoht on voodis

● **VANEMUISE 46 SUURES AUDITOORIUMIS** pühapäeva pärastlõunal toimuv meenutas kõigiti loengut. Enamikul olid märkmikud ees ja ülestähendustel ei paistnud vahet tulevat. Isegi eelistaksin selliseid loenguid mõnedele teistele. **TÕNU OTSA** jutus oli, mida üles märkida ja meelde jätta.

«Peame otsustama, kas tahame edasi elada või mitte,» oli vägagi konkreetne algus. Mitmete küsimuste üle arutledes jõudis T. O. järeldusele, et neid üheselt lahendada ei saa, ka rahvusküsimust mitte. Anarhiasse kalduvad väljaastumised, mis mõnel pool aset leidnud, ei ole kuhugi viinud. Pigem rakendub bumerangimehhanism, mis lõpliku lahenduse veelgi küsitavamaks muudab.

* * *

Tooksin ära tähtsamad kohtumisel kõlama jäänud seisukohad.

⊙ Kui me alles enne sõda suurte rahvuste hulka kuulusime (üle miljoni elaniku), siis nüüd oleme vähem kui miljonilise rahvaarvuga juba väikerahva staatuses. Me oleme omaks võtnud väljasuremise taktika. Et Eesti rahva sündimus ei jääks maha suremusest, selleks peaks iga naine sünnitama keskmiselt 2,6 last. Kahjuks on tendentsiks kujunenud millegi ootamine. Mingid majanduslikud meetmed meid aidata ei saa. Naised põhjendavad vähest sündivust küll elamispinna kitsikuse, küll materiaalsete raskustega. «Ogonjokis» toodud statistika aga väidab, et Eestis on elamispinna probleem täielikult lahendatud. Nimelt loetakse ametlikult elamispinna hulka kõik eraomanduses olevad ruumid, kus on küttekolle. Sellest tulenevalt kuuluvad Eestis elamispinna hulka ka kõik suvemajad. Selge siis, et statistika järgi on näiteks Turkmeenias tõsised raskused, kui ahje elamutest tunduvalt vähem.

Oma demograafilist käitumist peame mõjutama ise. Eesti ja Läti on kõige mahajäänuma iibega kogu NSV Liidus.

⊙ Praegu võitleme värbamismigratsiooni vastu, kuid see on vaid tühine osa migratsioonist tervikuna. Käimas on ebavõrdne vahetus. Kui sissetulnute hulgas on valdav enamik muulasi, siis väljarändajate seas pole eestlaste osakaal sugugi väike. Samuti on sissetulnute haridustase lahkunute omast tunduvalt väiksem.

* * *

⊙ Täielikult kakskeelseks rahvuseks muutumine on mõnevõrra ohtlik. Kui vene keele risustumise teeb võimatuks selle avar levikuala ja rahvuse suurus, siis eesti keelt ähvardab reaalne oht. Varsti võime kõik hakata **autolavkat** ootama ja **kirpitšnõi zavode** ehitama. Internatsionalism on vastastikune koostöö ja me ei tohi võtta vene keelt ja kultuuri vahetuseks eesti omade vastu. Näide määratlemata rahvuse tekkimisest on pärit Siberi segaasundustest. Abielust eestlane + leedulane sündinud laps on venelane, kes on täiesti ilma jäetud igasugusest rahvuskultuurist. Selline laps ei teadnud midagi ei eesti, leedu ega vene traditsioonidest. Tema psühholoogiline määratlus oli destruktiivne.

* * *

⊙ **Mida saame teha? Meie programmis peaks olema kolm punkti:**
— **lapsed,**
— **tervis,**
— **genofond.**

Esimene punkt ilmselt enam kommentaare ei vaja. Tervisest aga sõltub kõige otsesemalt meie järelkasv. Keskkonna saastatus tapab meid kõiki.

Mis genofondi puutub, siis see on probleem omaette. Eesti on esimene riik, kus naiste haridustase jõudis meeste omast ette. Täiskasvanud naine on keskmiselt 3 aastat rohkem koolis käinud kui mees. Eestlastest meesintelligentsi jääb üha vähemaks. Kui midagi ei muutu, siis moodustavad meie intelligentsi peagi eestlastest naised ja venelastest mehed. Haridustaseme erinevusest on tingitud ka fakt, et vallaliste hulgas on enamasti kõrgharidusega naised ja 8-klassilise haridusega mehed.

Ja lõpetuseks. Ärgem häbenegem rahvustunnet, sel pole midagi ühist natsionalismiga. Ja võtkem omaks banaalne, kuid sügav tõde; meie võitluskoht on voodi.

Konspekteeris VALLO VALDES

Koosolek?! Koosolek

Astud sisse. «Kuldse Trio» videolt kostab «Töö ei karda kedagi», saali keskel lauad täis limonaadipudeleid ja küpsiseid, toolid poolkaares ümber telerite. Mitte midagi traditsiooniliselt koosolekupärast.

Just niimoodi algas komsomoli **aruande- ja valimiskoosolek õigusteaduskonnas.** Sekretär Heiki Sibul räägib lühidalt eelmise aasta tegemistest ja tegemata jätmistest. Nii, nagu asjad olid. Kes lootis koosoleku ajal lehte lugeda, see pettus. Ettevalmistamata sõnavõtude ja repliikide korras arutasime paljusid muret tekitavaid probleeme, nagu näiteks ka õppematerjalide vähesuse vastuolu eksperimendiga.

Aeg-ajalt tekkis üsna äge diskussioon:

▲ kas komsomol pole eelkõige ikkagi poliitiline organisatsioon? Miks suvemaleva organiseerimisel kasutatakse sunnimeetodit?

▲ miks oleme nii ükskõiksed ja lõhenenud?

▲ kuhu on kadunud teaduskonnavaim? jne.

Kokkutulnud said ka **ankeedi,** milles paluti anda hinnang koosolekule endale, büroo eelmise aasta tööle, iseenda aktiivsusele kommunistliku noorena. Oodati ka ettepanekuid uuele büroole ja teiste pakiliste probleemide väljatoomist.

Ankeetidest tuli tagasi alla poole. Midagi see näitab, aga mida just? Kõige meelsamini vastati küsimusele koosoleku ja iseenda kohta. Ka uude büroosse pakuti palju inimesi. Kõige raskem oli hinnata eelmise aasta bürood ja pakkuda uusi mõtteid. Enam oli meelde jäänud fosforiidikoosolek. Ideed olid üldiselt mitmekesised teaduskonna ideepanga moodustamisest stiilipidude ja paadimatkani. Üks puhtsüdamlik ankeedivastaja leidis, et koosolek on küll tore, aga enda kohta teatas, et on kommunistlik noor üksnes paberi järgi, ning ülejäänud punktide kohta tunnistas ilmselt ausalt «ei tea». See on ka seisukoht. Enamik pidas ennast keskmise aktiivsusega nooreks, aktiivseks julgesid end tunnistada üksnes mõned, end rahule jätta palus kaks inimest.

Koosoleku kohta arvati, et igav see polnud. Vorm oli uudne, aga sisu? Oli rahulejääjaid, oli vastupidi arvajaid. Lihtne seda igatahes korraldada polnud. Selline komsomolikoosolek TRÜ klubis sai teoks eelkõige tänu Urmase, Donaldi ja Heiki pingutustele.

Juristide uus komsomolisekretär on nüüd HANNES KIRIS III kursuselt.

Koosolekuid võib aga olla mitmesuguseid. Osal oli võrdlemisvõimalus samal nädalal toimunud ametiühingukoosolekuga. Kvoorumi jagu rahvastki polnud koos, pole ka mingit lootust kokku saada, kui ehk millegi küllalt mõjuvaga ei ähvarda. Karikatuurselt tüüpiline situatsioon: istume, ajame juttu, loeme lehte. Esineja räägib rohkem endale. Ehk polegi tal midagi öelda? Teema ei paista huvitavat kedagi. Milles viga? Teemas, rahvas või milleski muus? Kui valimiseks läheb, pole ühtki kandidaati. Lõpuks leitakse, kellele see kupatus kaela määrida ning õnnelikult laiali minna. Oma ajabüdžetist ei kaotatudki palju ja midagi sai jälle läbi viidud. Kas see läks ka asja pärast . . .?

EVE RANDVERE,
õigust. II k.,
teaduskonna pressisekretär

Kõigi...

(Algus 1. lk.)

Me istusime seal saalis ja mõtlesime sellele, kuigi «Valhalla» oli juba lõpetanud. Me ei olnud seda märganud.

«Head inimesed, me oleme lõpetanud,» ütles siis Margus Kasterpalu, «olge nüüd isekeskis Ristikiviga, kes võib-olla on Eesti suurim kirjanik.» VALLO VALDES

ÜLIKOOLI AJALOO KONVERENTS

Täna lõpeb TRÜ ajaloo muuseumi VIII laiendatud sessioon teemal «Teaduslikud ideed, suunad ja koolkonnad Tartu ülikoolis». Humanitaar-, reaal- ja loodusteaduste, meditsiini ning kehakultuuri ajaloo sektsioonis olid kavas peale ülikooli töötajate ettekannete ka kolleegide esinemised Leedust, Lätist, Moskvast, Leningradist jm. Eriistung «Isaac Newton ja kaasaeg» algas täna hommikul kl. 10. Lõppistung toimub kl. 15 Inseneride Majas.

Konverentsi materjalid ilmusid kogumikes «Tartu ülikooli ajaloo küsimusi» XIX ja XX.

*

Autasustamisi

ENSV KKEH Ministeeriumi aukirjaga autasustati kauaaegse kohusetundliku töö ja ühiskondliku tegevuse eest 50. sünnipäeval vanemteadur **JAAN SALMI** ja dots. **JAAN SIMISKERI,** 60. sünnipäeval dots. **IVAN LARINIT** ja õpetaja **VALENTIN LANGOVOID.**

*

Karskus tarviline vara

FAKT ON PÜHA, KOMMENTAAR...

● Tänavu on võetud administratiivvastutusele 53 ülikooli inimest, neist alkoholi pärast 32 (eelmise aasta sama aja arvud on 77 ja 53).

● Õigusrikkumiste eest on vastutusele võetud 21 üliõpilast, neist ebaväärika käitumisega joobeseisundis 12 (27 ja 15).

● 10 kuu jooksul on kainestusmajja toimetatud 18 inimest, neist 6 olid üliõpilased.

● Läinud õppeaastal eksmatrikuleeriti joomise pärast 7 üliõpilast; alles hiljaaegu hukkus ebakaine noormees.

SEIS ON SELLINE

Ülikooli karskusühing asutati 16. detsembril 1985. Praeguseks on 13 algorganisatsiooni 445 liikmega (neist 152 üliõpilast). Rahvarohkemad alglülid on filoloogidel ja kehakultuurlastel. Ühtegi tudengit ei ole bioloogia-geograafia-, füüsika-keemia- ja majandusteaduskonna rakukeses.

Need ja järgnevadki andmed on võetud toimetusse jõudnud TRÜ karskusühingu esimehe **HARRI KÄRTNERI** artiklist. Aktiivsemalt tegutsevateks peab ta arste (esimees prof. J. Riiv), filolooge (dots. N. Toots) ja kehakultuurlasi (õp. H. Vallimäe).

ÜKS OTSUS

4. novembril arutati ülikoolls vabariikliku karskusühingu ja Tartu linnaorganisatsiooni juhatuse ühisel koosolekul TRÜ tööd. Mõned punktid otsusest.

1. Pidada ülikooli karskusühingu pakiliseks ülesandeks lähendada üliõpilasi karskusliikumisele neid huvitavate ürituste kaudu, et need rahuldaksid üliõpilaste vajadusi eneseteostuse, avameelse mõttevahetuse, mitmekülgse suhtlemise ja oma võimete väljaarendamise järele, aitaksid tõsta tervisliku, karske eluviisi prestiiži ja mõista sellise eluviisi tähtsust oma isiksuse igakülgsel arendamisel.

2. Soovitada ühingul kasutada võimalusi korraldada koos komsomoliga üliõpilaste diskussiooniõhtuid, kõnekunsti ja suhtlemisoskuse aluste omandamist, mälumänge, spordivõistlusi.

3. Korraldada igal aastal üliõpilastööde konkurss karske, tervisliku eluviisi kinnistamise teemal. Paremate töödele antakse vabariikliku karskusühingu preemiad.

25.—26. NOVEMBRIL KARSKUSKONVERENTS

Selle korraldavad ülikool ja vabariiklik karskusühing. Kolmel päeval saab kuulata ettekandeid ajaloo, majandusteaduslike ja õiguslike probleemide, sotsioloogia ja pedagoogika, eksperimentaalmeditsiini ja kliinilise meditsiini sektsioonides. 52-st ettekandest on enamik TRÜ töötajatelt. **Avaplenaaristung on kolmapäeval kl. 10.30 aulas.** Esineb ka NSV Liidu Meditsiini Akadeemia akadeemik G. Morozov alkoholismi bioloogilistest ja sotsiaalsetest aspektidest.

See karskuskonverents on Tartus esimene taoline üritus pärast aastakümnetepikkust vaheaega, mil karskusühingud olid suletud (Eestis alates 1940. aastast) ja karskusliikumine põlu all. Tartul on aga pikaajalised traditsioonid — siin toimus 1892 Eesti karskusseltside I kongress, 1926 koguni rahvusvaheline kongress.

VÄIKE NÄPUVIGA REAKTSIOONI KIRJELDUSES

6. novembri TRÜ lehes avaldati artikkel keemiaosakonna komsomolikoosolekust. Ühes lõigus kirjeldati I kursuse komsomolisekretäri Nils Steinbergi arusaamatut lahkumist. Võis tekkida mulje, et impulsiivne komsomolisekretär suutmata taluda sõnu osakonna spordielu kohta, tormas välja. Sellist reaktsiooni siiski ei olnud, sest enne koosolekut palusin osakonna sekretärilt luba lahkuda, et iõuda õigel ajal ... kehalisse kasvatusse.

NILS STEINBERG

ÜET annab teada

KAKS UUT ERIALA

Üliõpilaste soovil alustatakse ühiskondlike erialade teaduskonnas **rahvamängu** ja **filateeliaringi** juhtide ettevalmistamist.

MARGIHUVILISED, TULGE KOKKU!

✦ 1877 asutas Tartu ülikooli majandustudeng E. v. Baggo Dresdeni rahvusvahelise filatelistide ühingu osakonna Tartus.

✦ 1921 asutas prof. A. Paldrok Tartus filatelistide seltsi «Kirjamärk», 1934 loodi «Eesto» jt.

✦ Marke on kogunud või kogunud J. Nehru, I. Pavlov, M. Gorki, E. Caruso, A. Karpov, I. Rodnina, F. Klement, J. Uudmäe jpt.

✦ Tartu osakonnas on üle 500 täiskasvanud liikme (neist veerand õpib või töötab TRÜ-s).

Et mõista paremini ja isegi juhendada õpilaste margikogumist, et omagi aega meeldivalt kasutada, oodatakse kõiki filateeliast huvitatuid, eriti aga tulevasi pedagooge filateelia fakultatiivüritustele.

Esimene kokkutulemine on teisipäeval, 24. novembril ph. aud. 131.

ÕPIME MÄNGIMA!

Teoreetiliselt õpitakse tundma eesti jt. soome-ugri rahvaste mänge ning tavandeid. Järgneb praktiliste õppuste seeria. Kursused viib läbi tuntud mängujuhtide õpetaja **Mai** Alasoo-Eha. **Algust tehakse 9. detsembril kl. 18 ph. aud. 131.**

ISEENNAST TUNDMA!

Kuigi oleme veendunud, et tunneme end ise kõige paremini, pole see sageli nii. Peaaegu alati tuleb meil olla mingis rollis, mida esitame suurema või väiksema kompetentsusega. Kogenematus rolli läbimängimisel võib tekitada ebameeldivusi. Et saada hakkama iseenda ja oma ümbrusega, tuleb vallata tervet rida teadmisi ja käitumisvõtteid. Siin saavad meid aidata Eesti tuntumad spetsialistid: (A. Pulver, J. Allik, T. Bachmann jt.). Kuidas lahendada konfliktsituatsioone? Kuidas ületada barjääre isiklikus ja ametkondlikus suhtlemises? Kuidas mõjustada oma sisemisi tundeid? jne. Programm algab oma hääle tunnetamisest.

Avamäng on kolmapäeval, 25. novembril kl. 18 klubi diskosaalis. Esineb Härmo Saarm Eesti Raadiost. Õpime tajuma ja valitsema oma häält.

TRÜ psühholoogide korraldav toimkond

Ei loe enam ametikõrgus ega tutvus,

sest trükitööliste normid on suuremaks tehtud ning ka kahe kõrgkoolilehe valmimistsükliga peab ruttama. Sestap ei jõua me enam jooksva nädala lehte panna (õigemini ilmumiseks ette valmistada) esmaspäeval, teisipäeval, kolmapäeval toodud materjali. Võimaluse piirides saame vastu tulla vaid erandolukordadele (st. nädalavahetusel või nädala algul toimunu tutvustamisele, loomulikult varakult ette teatades). Nii et kõik lood olgu kõige hiljemalt **nädal varem,** — seega **eelmisel reedel** toimetuse lauale.

Kellel hiljapeale jäänud lugu ei ilmu, süüdistagu vaid iseennast. Oleks võinud ju siis varem valmis teha.

Teateid võtame kolmapäevani (kl. 12-ni). Neljapäeval enam midagi parandada ei saa, samuti jäävad autoritel oma tükid korrektuurikülgedelt lugemata. Toimetus loeb nüüd korrektuuri otse trükikojas.

Kohv Soomest ehk pöidlaküüdiga läbi Euroopa

On pühapäev, 15. november. Laual kaks tassi ja aurav kohvikann. Võtame lonksu.

«Hea kohv. Soomest tõid või?»

«Soomest ikka,» kinnitas **Tallinna Polütehnilise Instituudi automaatikateaduskonna komsomolisekretär, filmiamatöör Margus Schults.**

«Aga ega Sa ainult kohvi järel käinud? Kes siis õieti sõitsid ja kuhu?»

«Sõitis kaheksa tudengit TPI-st. Koos meiega ka viisteist EPA-st. Et aga vastuvõtvad organisatsioonid olid erinevad, siis erinesid ka programmid.

Meie sõidu eesmärk oli taastada umbes kuus aastat tagasi varjusurma vajunud otsekontaktid Helsingi Tehnikaülikooliga. Külla kutsus meid HTÜ üliõpilasliit oma rahvusvahelisele nädalale. Peale TPI esinduse oli seal tudengeid Ungarist, Rootsist, Tšehhoslovakkiast, Kreekast, Belgiast, Šveitsist, Hispaaniast, Austriast ja Saksa DV-st.

Kolme meist võttis vastu Tehnikakõrgkoolide Üliõpilasliit, viit selle liidu allasutus — üliõpilasfilmistuudio «Montaasi».»

«Kõigepealt Sulle küsimus: Missugune on keskmine Soome üliõpilane?»

«Õppimisse suhtub ta märksa tõsisemalt kui meie. Üks öö enne eksamit küll keegi õppimist ei alusta. Enamik tudengeid käib kusagil tööl. Normaalseks loetakse õpingute katkestamist üheks aastaks, et raha koguda. Stipendiumi saavad riigilt vaid parimad. Üldiselt elatakse pikaajalisest, madala protsendiga (3,5%) laenust. Õpiaja lõpuks koguneb võlasumma 50 kuni 100 tuhande marga kanti. Tagasi tuleb see maksta kümne aasta jooksul.

Keskmine Soome tudeng elab ühiselamus, omaette toas (kas üksi või girl-friend'iga*), köök ja vannituba on kolme toa peale. Palju on tudengitest abielupaare. Ühiselamu, muide, näeb välja tunduvalt puhtam kui meie omad siin. Öösel seisab välisuks lukus. Mingit «Majasokku» või valvurit, kes lube kontrolliks, Soomes ei tunta.*

Põhiliseks liiklusvahendiks üli-koolilinnakus on jalgratas.

Mis puutub vaba aja veetmisse, siis tegutseb palju huvialaklubisid, head on sportimisvõimalused. Otaniemi üliõpilaslinnakus on kolm sauna, mida täiesti mõistliku tasu eest saab välja üürida. Popp on reisimine. Põidlaküüdiga läbi Euroopa näiteks. Tihedalt korraldatakse stiiliõhtuid. Näiteks «Notsh v Moskve», kus meiegi käisime.»

«Ohhoo. Kuidas see välja nägi?»

«Kümme—viisteist protsenti rahvast oli dubljonkades ja papaahades. Kohapeal müüdi särke lennukipildi ja kirjaga «Matthias Rust: Helsinki — Moskova».

Üks neiu kehastas täiesti usutavalt nõukogude vagunisaatjat ... Laest rippusid alla sirbid ja vasarad, seintel plakatid «Glasnost», «Perestroika» ja «Jasno kak vodka». Tahad, näitan Sulle slaide sellest õhtust?»

«Usun niigi. Õhkkond oli siis vastav Lääne ettekujutusele meie olmest. Millega tudengid sellel õhtul siis tegelesid?»

«Kui tähtsuse järjekorras, siis: lobisemise, õllejoomise ja tantsimisega.»

«Tuleme nüüd tagasi teie sõidu kava juurde. Stiiliõhtust Sa juba rääkisid. Mida teile lisaks tavalistele tutvumistele ja ekskursioonidele veel pakuti?»

«Ametlik programm ei olnud kuigi koormav ning jättis küllalt aega Soome tudengitega vabalt suhtlemiseks.

Rääkida saan ma nende viie inimese nimel, kes me kinoklubi külalised olid. Kinoklubi pakkus meile, lisaks ametlikule osale, kuut filmi Helsingi kinodes, tutvumisõhtu üksteise loominguga (meil olid omad tööd videokassetil kaasas), «Montaasi» 30-aastase juubeli õhtu, ekskursioone Seurasaari vabaõhumuuseumi ning, mis vahest huvitavaim, ekskursiooni MTV stuudiotesse.»

«Räägiksid vast Mainos-TV tööst lähemalt?»

«MTV — see on kolm kolmekorruselist maja Helsingi äärelinnas. Seal töötab 700 inimest, kes annavad eetrisse 20 tundi saateid nädalas. Saateaega ja -tehnikat renditakse riiklikult Yle-TV-lt. MTV sissetuleku moodustavad praktiliselt ainult reklaamitulud. Sõltuvalt päevast, kellaajast, saategrupist (üldse on neid viis), sellest, kas reklaam on saate alguses, lõpus või keskel, maksab üks minut reklaami 5000 kuni 100 000 marka. Kallimad saated on «Miss Suomi» ja «Syksyn sävel», kalleim aeg — laupäeva õhtu.

Tehnikast: päritolult on pilt küllalt kirju. Ühelt poolt ostetakse pruugitud kaameraid Yle-TV-lt, teisalt on kasutusel maailma tipptasemel esindavad AMPEX-videomagnetofonid maksumusega miljon marka tükk.

Käisime stuudios, kus parasjagu salvestati jaanuaris eetrisse minevat sarja «Rakastan, rakastan». Režissööri assistent seletas, et raha kokkuhoiu mõttes akende taha foone ei projekteerita ning režii on üles ehitatud nii, et aknast avanev vaade kaadrisse ei satu.

Muide, MTV kuukirjast «Spottl» saime teada, et Soomes nagu Tallinnaski laineid löönud film «Emmanuelle» on publiku sel määral üles ärritanud, et analoogilisi linatöid enne järgmist suve teleekraanile oodata ei ole.

Veendusime ka katseliselt, et MTV baaris pakutav kohv on kaunis kehv. Teadjamad selgitasid seda vajadusega vähendada teletöötajate baarisistumise soovi. Eestl TV-s on, muuseas, hea kohv, seetõttu saated ...»

Selleks ajaks oli esimene kannatäis tilgatumaks joodud. Margus Schults läks uut keetma. Peame meiegi leheveergudel pausi ja jätkame järgmises numbris. Siis räägime Soome üliõpilasliitudest ja kõrgkoolide omavalitsustest.

JAAN MURUMETS,
žurn. I k.

Riia, Moskva, Lvov, Helsingi, Jyväskylä...

LÄTI RÜ uus rektor on füüsika-matemaatikadoktor, professor, Läti TA korrespondentliige Juris Zakis. Ta töötas pikka aega Tahke Keha Füüsika Instituudis, viimati teadusprorektorina ja siis rektori kohusetäitjana.

Nagu septembris oli Läti RÜ lehest lugeda ja meiegi mainisime seda oma lehes, toimus rektori valimine mitme kandidaadi seast mitme päeva jooksul. Kõik kolm kandidaati kohtusid mitmel puhul ülikooli rahvaga ja tutvustasid oma rektorikreedot. J. Zakis peab oluliseks ära kuulata kolleegide arvamused, et ühiselt jõuda lõplike otsustusteni. Ta tahab üliõpilastes hinnata kõike positiivset ja head ning püüda koos oma kõrgkooli rahvaga ülikooli mainet kõrgemale viia. Eriti valusad on naabritel ehitusprobleemid. J. Zakis soovis, et viie aasta pärast toimuks taas rektori valimine, mitte lihtsalt ametisse määramine.

Toimetus tänab eesti filoloogia I kursuse üliõpilast **Matiss Treimanist**, kes aitas meil lätikeelsest tekstist jagu saada.

●

LÄTI RÜ kaheteistkümnendaks teaduskonnaks sai tänavu avatud juhtimise ja majandusinformaatika teaduskond. See on ühtlasi esimene taoline kogu Liidus. Õppima hakati kaht eriala: majandusküberneetikat ja informatsiooni mehhaanilise töötlemise organiseerimist. Õppima tulid peamiselt tänavu keskkooli lõpetanud tüdrukud.

«PADOMJU STUDENTS»

●

Ehitusmaleva tegevus paistab **MOSKVA RÜ** lehe järgi olevat Liidus hoopis teistsugune kui meil. Ülikooli malevakomissar mõtiskleb selle üle, kui palju siis oli vabatahtlikke malevlasi, enamik sattus tööle käsu korras viimasel minutil. See puudutab eriti pealinnas töötavaid rühmi. Plaanid on suured ja need sõltuvad Moskva linna ehitusmaleva staabist, kellele ülikooli hammas peale ei hakka. Lehes pöördutakse rektoraadi ja ühiskondlike organisatsioonide poole abipalvega toidutalongide saamiseks ja ekskursioonide korraldamiseks. Tuleval aastal saab muide MRÜ malev 30-aastaseks.

Mõnest rühmast.

✣ Mihhailovskoje rühm on moodustatud keemikutest. Restaureerijatel oli palju tööd ja palju probleeme — eelkõige materjalidega varustamine.

✣ Esimest korda töötas malevarühm Afganistanis. 20 üliõpilast oli Kabuli elamuehituskombinaadi käsutuses. Seal oli töörrondi organiseerimine ja materjal pidevalt korras. Loomulikult olid teised töötingimused, näiteks tuli tööd teha 1200 meetri kõrgusel üle merepinna ja 40—47 kraadises kuumuses.

●

MRÜ leht on ära toonud meie maa vanimad ülikoolid: **Vilnius** (asutatud 1579), **Tartu** (1632), **Lvov** (1661), **Moskva** (1755), **Leningrad** (1804) (1725—1766 töötas Peterburis ülikool TA juures), **Kaasan** (1804), **Harkov** (1805).

«MOSKOVSKII UNIVERSITET»

●

LVOVI RÜ slaavi filoloogia kateedri juhataja prof. K. Trofimovitš kirjutab oma kirjas: «Sidemed meie maa kahe vanimate hulka kuuluva ülikooli vahel olid seni juhuslikku laadi. Nüüd hakkasid need tihenema tänu prof. **Aleksander Dulitšenkole.** Oktoobris pidas ta nädala jooksul Lvovi üliõpilastele loenguid slaavi väikestest kirjakeeltest. Teda kuulati nii suure huviga, et paluti koguni täiendavaid loenguid. Lvovi RÜ teaduskogumikus ilmus ka TRÜ professor A. Dulitšenko sisutihe artikkel.»

Kirjast saime teada sedagi, et sel aastal stažeerib Lvovi ülikooli filoloogiateaduskonnas TRÜ üliõpilane Mairi Kõrvel. Kaks semestrit õpib ta seal tšehhi ja ukraina keelt.

Üleliidulises ajakirjas «Voprossõ Jazõkoznanija» nr. 7 1987 võib lugeda tunnustussõnu TRÜ interlingvistidele (eriti aga prof. A. Dulitšenkole).

YLIOPISTO

Nüüd läheme SOOMEMAALE. HELSINGI ÜLIKOOLI kolleegid saadavad meile regulaarselt oma infolehte. 26. numbri kahelt fotolt vaatavad vastu tuttavad näod: ühel seletab semiootiliselt märke prof. **Juri Lotman**, teisel seisavad suvel Helsingi ülikoolis toimunud vene keele ja kirjanduse esimesest ühisseminarist osavõtnud tartlased. Artikkel annab ülevaate ettekannetest ja seminariüritustest.

JYVÄSKYLÄ ülikooli 13. mai lehe esikülje fotol on tuttavad Tartu katused. TRÜ ajalehte tutvustab «TRÜ» toimetus ise, kahe ülikooli vahelistest suhetest kirjutab teadusprorektor prof. Ants Kallikorm.

Siia kulub ära väike selgitus. Nimelt tellisid kevadel infoagentuuri «Novosti» Soome ja Tallinna osakonna töötajad «TRÜ» toimetuselt mitmesugust materjali Soome kõrgkoolilehtede tarvis. Nüüd on meie lood (ka üliõpilastelt) põhjanaabrite juures ilmunud ning nendelt on saabunud ka vahetuskirjutised. Nii et peatselt saab TRÜ tudeng lugeda Jyväskylä üliõpilastest. Kolleegidele selle eest suur tänu, seda enam et Soome noorsooajakirjanikud on mitmel korral meil külas käinud. Meie sooviks jääb oma silmaga nende tudengielu näha. Mainitud lehenumbris on veel kirjatükk TRÜ teadusraamatukogust, omavalitsusest jm., samuti fotosid.

●

THE PEAK

TRÜ omavalitsus on jõudnud ka **CANADA SIMON FRASER UNIVERSITY** ajalehte «THE PEAK», koguni esiküljele — «Soviets create student state». See näib olevat APN-i kaudu Soome saadetud artikli refereering. Kuid sellesse ja ka **WINNIPEGI MANIOTOBA ÜLIKOOLI** lehetoimetusse on pärale jõudnud APN-st saadetud «TRÜ» ajalehed. Sealsed toimetajad paluvad oma kirjades meie ajalehti ja kirjutisi Tartu üliõpilaste elust. Toimetuses on terve pakk neid välismaa üliõpilaslehti. Kes huvitatud, tulgu julgesti vaatama. Ehk tasub midagi põnevat soome ja inglise keelest tõlkidagi.

Üks mõnus äraolemine ühikaseinte vahel

Enamikul meist tuleb oma tudengiaastad ühikaeluga siduda. Sealses hädapärase mööbliga ja ülemajutatud toas tuleb see õpiaja äraelamine kujundada. Jah, tõesti äraelamine, kui ka naabreid eriti ei tea-tunne (va. nende peod, millest osasaamine ehitusiseärasuste tõttu paratamatu on). Harva eksib keegi näputäit soola või värsket ajalehte otsima.

Aga miks mitte luua tõeline ühiskodu õhkkond? Üks idee tuli argiõhtul, mil uus korrusevanem käis toast tuppa, soliidne kaust käes, pakkudes uusi laudu-toole. Tegelikult oli see aga ettekäändeks, et ennast tuttavaks teha ja oma korruse rahvaga tutvuda. Mõnes toas saigi peale mööblikauba üht-teist ka ühika elust-olust räägitud ning varasemaid aastaid meelde tuletatud, mil seltsielu hoogsam olevat olnud. Tuli tahtmine ärgitada oma korruse elanikke ühisele «saameometi-tuttavaks» õhtule.

Neljapäeval, 5. novembril sai koosviibimine Leningradi 27 ühika 3. korruse fuajees teoks. Selle ühikalik-piduliku olemise juurde kuulus muidugi ühislaud meeldiva suupärasega. Avakõnega tervitas kõiki korrusevanem ning külalisena võttis sõna majanduse ühikavanem. Kogu kolmanda korruse rahvas oli üks suur kõrv, kui *kitarra kaenlas* astus nende ette külalisesineja Tartu linnast. Esitatud kodanikuteemalised laulud tõid pika vaikuse ja mõttepausi.

Järgemööda tuli kõigil korruse elanikel ennast tutvustada. Kui mõni isik suuremat huvi pakkus, ei pääsenud ta arvukatest küsimustest. Rohket naeru kutsus esile viimase toa poolt esitatud «Ood korrusele», kus kajastus muuhulgas ka korruse laialdane sotsiaalne aktiivsus:

...

On kolmas korrus kõrget marki, siin nägusi on mitut sorti: interklubi, pressisektor, a ja ü ning siis veel «rektor», matkajad ja purjeklubi — laiad meie rahva huvid!

— — — — — — — — — —

Pidu kestis laulude, mängude, tantsude saatel pikalt üle keskööd, olles korruserahva lõplikult ühte liitnud. Kordalainud pidu kinnitas, et tehatahtmine ja seltsielu pole ühikates veel kadunud.

VIIVE REIMAN,
maj. IV

●●●●●●●●●●●●

«PSÜHHOLOOGIA PÄEVAPROBLEEMID»

Loengusarja kaks järgmist loengut on **Aleksander Pulverilt:** 23. novembril «Lähisuhted inimeste vahel» ja 7. detsembril «Üksinduse probleem». Tulla Tähe 4, aud. D-120 kl. 19.

«VALHALLA» TEATAB

Eesti NSV Kultuurifond avas sihtarve praegu TRÜ käsutuses oleva endise EÜS-i maja restaureerimiseks. Esimese annetuse sellesse fondi tegi kirjandusteater «Valhalla», kandes üle oma esimese sissetuleku — üliõpilaspäevade ajal toimunud luuleõhtu «Kõigi teede pikkus ajas on võrdne» tulu.

ÜP ORGKOMITEELE

Eesti valgustaja, kirjaniku ja arsti nimi on Fr. R. FAEHLMANN, mitte FAELMANN ning K. Ristikivi luuletusest, mille valisime oma luuleõhtu pealkirjaks, pole mitte KOGU või IGA tee pikkus ajas on võrdne, vaid nii nagu ülalpool kirjas.

INFOMIIN

Kohtume taas lugemissaalis

Teadustöös on möödapääsmatuks nõudeks infoallikate tundmine. Seetõttu korraldataksegi raamatukoguõppusi ning parim moodus omandatu kinnistamiseks on infomiin.

See toimub 26. novembril kl. 16 teadusraamatukogu teatmekirjanduse saalis.

Võistelda soovijail tuleb liituda 3-liikmelisteks võistkondadeks ja teatada osavõtust teatmekirjanduse lugemissaali või helistada teatmebibliograafia osakonda tel. 3 53 66 hiljemalt üks päev enne võistlust.

Võistelda on võimalik kümnel võistkonnal.

Ära registreerimisega hiljaks jää!

I voor. Infootsing kataloogidest.

Võistkond saab 5 ülesannet (eelmistel aastatel 3). Aega lahendamiseks 10 minutit. Vastuse juurde tuleb märkida ka allikas — millisest kataloogist, kastist või süstemaatilise kataloogi rubriigist on vastus leitud.

II voor. Teatmeteosed.

30 minuti jooksul tuleb lahendada 10 küsimust. Põhiküsimused on koostatud teatmekirjanduse saalis leiduva teatmekirjanduse põhjal, kuid mängu on haaratud ka mõned erialaentsüklopeediad, mis asuvad ülemise korruse erialasaalides.

III voor. Diagonaalviktoriin.

Vastuseid otsitakse jooksva aasta ajakirjadest nn. diagonaalse lugemise teel. Ajakirjanumbrid antakse võistkondade laudadele.

Väike erinevus eelmise aasta võistlusest: sel aastal lisandub eestikeelsetele ajakirjadele ka üks venekeelne.

Kolme esimese vooru küsimused esitatakse ja vastused antakse kirjalikult. Iga vastuse puhul peab täpselt ära märkima ka vastuse allika. See on niisama oluline kui vastuse õigsus.

IV voor. Simultaanviktoriin.

Kõikidele võistkondadele esitatakse korraga suuliselt küsimused koos nelja vastusevariandiga: A, B, C, D. Ka vastata tuleb korraga, valides tähistest õige ja näidates seda žüriile.

Esikohale tulnud võistkonda ja parimat suure ringi lahendajat ootab komandeering omavalitud ÜTÜ konverentsile NSVL Euroopaosas. Kõikidele teistele võistlejatele jäävad informiini meenutama raamatud.

Võitja võistkond esindab TRÜ-d 8. detsembril Tallinnas toimuval kõrgkoolidevahelisel informiinil.

Konsultatsiooni kataloogide, teatmeteoste ja kogu ürituse kohta saab teatmekirjanduse lugemissaali töötajatelt.

Küsimuste laadist annavad ülevaate suure ringi küsimused, mida võib lahendada nii individuaalselt kui ka võistkonna treeninguks. Kuna nende lahendamist ei piira aeg ja nad haaravad vaid kaht esimest vooru, on nad mõnevõrra raskemad.

Suure ringi vastused tuleb anda kirjalikult teatmekirjanduse lugemissaali hiljemalt 25. novembriks.

ANNEMARIA ONOPER

SUURE RINGI KÜSIMUSED

● Leidke kolm uuemat venekeelset teost TRÜ TR-s, mis käsitleksid sisemigratsiooni probleeme NSVL-s.

● Leidke TRÜ TR-s leiduv kandidaadiväitekiri, mis on kaitstud 1981. a. Vilniuse RÜ-s matemaatilise statistika alal. Täitke selle tellimiseks soovisedel.

● Täitke soovisedel Otto von Kotzebue kohta kirjutatud raamatule.

● Täitke soovisedel väljaandele «Publications of the Economic history association», Lund Vol. 6.

● Täitke nõuetekohane soovisedel õppekogu raamatule «Der Zukunft zuge Wandt». M., 1954.

● Nimetage Ladina-Ameerika Demograafia Keskuse (CELADE) põhilised publikatsioonid.

● Leidke 1984. a. Nõukogude Liidus välja antud nivhikeelne raamat.

● Mida tähendab *est modus in rebus* (ld.)?

● Milline ENSV kollektiiv sai 1971. a. Lenini ordeni?

● Ajavahemikul 1955—1965 ilmus eesti keeles teatmik turistidele «Autoga mööda Nõukogude Eestit». Mis on teose ilmumisaasta?

● Kuidas olid 1984/85. õa. TRÜ-ga seotud isa, psühhoneuroloogiahaigla arst Heiti Kadastik, ja poeg, «Edasi» toimetaja Mart Kadastik?

● Kui palju oli NSV Liidus kõrgharidusega inimesi 1000 elaniku kohta 1986. aasta alguseks?

● 1980. aastate alguses ületas Mexico rahvaarvult kõik maailma suurlinnad. Kui palju kasvas elanike arv Mexicos 1980.—1984. aastani?

● Naer on tähtsal kohal ühiskondlikus suhtlemises. Kes loomadest naeravad?

● Missugused iiri ilukirjanduslikud teosed ilmusid eesti keeles a. 1940—1968? Nimetage need.

«KADRI-MAAILM»

Teel «KADRI-MAAILMA» aitavad meeleolu luua kuupaistet ja tähesära puistav taevavõlv ning nii õhus kui ka maa peal valgelt hõõguv lumi. Sa tunned valgeid varje tantsisklemas enese ümber ja Sind saadab polüfooniline heli «Kadriii».

Jõudnud lõpuks eesmärgile, plahvatab Sulle vast tuba täis tantsu ja tralli. Andmata aega Sul ennast koguda, oled juba haaratud pöörlevasse «KADRI-MAAILMA»: Selle mürgli on valla päästnud ansambel «Jaskar», kes pakub peale tantsumuusika ka võimaluse osaleda igasugustes mängudes.

Natuke aega selle melu sees ja juba tunned, kuidas suu kuivab ning kõht tühjeneb. Ainult paar sammu kõrvale, väiksemasse ruumi, ning juba võidki koguda uut energiat ning taastada kaotatud veevarud, sest Sinu pilgu ees avaneb küpsetisi ning jooke täis kõrtsilett.

Kui oled tulnud «KADRI-MAAILMA» koos sõpradega ja ennast ehtinud kombekohaselt ning Sul on soov ka ise midagi teistele kuulamiseks-vaatamiseks esitada, siis ootab Sind ühes metsamajas kadripere, kes pole andidega kitsi. Parima võlumiskunstiga grupp saab tasuks suure ja raske ning kõigile maitsva anni, mis teeb lõbu veelgi lõbusamaks.

Kui soovid väljendada meeleolu, mida «KADRI-MAAILM» Sinus tekitab, siis võid kätte võtta pintsli ja paleti ning maalida lõuendile kõike, mis pähe tuleb. Samuti võid avaldada ennast teiste olemasolevate vahendite abil.

Ühes vaikses pisikeses kohas, kui Sul tekib soov puhata kärast ning saada juurde mõningaid teadmisi, võid kuulata ja kuulda, milline nägi välja «KADRI-MAAILM» enne Sinu sündi.

Peale selle ootab kõige kadrimat Kadrit meeldiv auhind. **«KADRI-MAAILM» võtab vastu Sind, Su sõpru ja sõbrannasid teisipäeval, 24. novembril kl. 21 TRÜ klubis.**

Võid tulla nii kadrina kui ka üliõpilasena.

RAAMATUKOGU KONVERENTSISAALIS

Kolmapäeval, 25. novembril kl. 17 räägib kunstiajaloolane **Juhan Maiste** ehitusmälestiste kaitsest ja näitab diapositiive.

RSR!

Väike ring toimub teisipäeval, 24. novembril kl. 18.15 TR aud. 321. Päevakorras: 1. presidendivalimised (seetõttu oodatud kõik senaatorid), 2. mis on «Dagens Nyheter» ja kuidas seda süüakse?

Edaspidiste arusaamatuste vältimiseks: kui samale ajale langeb jälle mõni isemajandamise või fosforiidi koosolek jne., siis jääb RSR ära ja toimub nädal hiljem samal ajal ja samas kohas.

KLUBIS

Laupäeval, 21. novembril kl. 21 laupäevadisko.

Pühapäeval, 22. novembril kl. 21 diskoprogramm «Ärgem mõnu mööda laskem!»

Avatud kelderkohvik!

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ spordiliikumise arendamise programm 1988—1990

Spordiklubi olukorda nii majanduslikus mõttes kui ka koostöö seisukohalt rektoraadi, mõlema ametiühingukomitee, komsomoli- ja parteikomiteega võib pidada rahuldavaks. Samuti võime rahuldavaks hinnata sportlikke tulemusi: ülikoolisisesel spartakiaadil tugevnes konkurents, Eesti üliõpilaste spartakiaadi lõpetasime veenva üldvõiduga, Eesti NSV XII suvespartakiaadil jäime (sedagi ainult juhendi muutmise tõttu võistluste käigus) kolmandale kohale. Eredamate saavutustega tulid toime Jaan Ehlvest, Jaanus Teppan, Uko Kõrge, Jüri Jaanson, Valter Külvet, Tiit Tikerpe.

Ent kõike saab ja peab tegema paremini. Järgnevaga pakun välja programmi ülikooli spordiliikumise arendamiseks. Ühtlasi on alljärgnev spordiklubi ühiskondliku juhatuse ja koosseisuliste töötajate eeloleva aastate peamiste tööde ja tegemiste loetelu.

I. Teaduskondade sporditöö

1. Ergutada teaduskondade spordinõukogusid enam ja paremini korraldama sisemisi võistlusi, spordipäevi ja muid massilisi kehakultuuri-üritusi, anda neile metoodilist ja finantsilist abi reaalsete võimaluste piires.

2. Algatada rohkem ülelinnalisi ja üle-eestilisi teaduskondadevahelisi võistlusi ning ergutada rohkearvulist osavõttu.

3. Aidata organiseerida, et igal teaduskonnal oleks õppeaasta jooksul vähemalt üks spordivõistlus naaberülikoolide teaduskondadega Lätist, Leedust, Leningradist.

4. Spordiaktivistide ergutamiseks kehtestada kord, et parima teaduskonna esindaja saab sõiduvõimaluse rahvusvaheliste või üleliiduliste võistluste jälgimiseks NSV Liidu Euroopa-osa piires, järgmise 1—2 teaduskonna esindajad aga Eesti piires. Niisuguste preemiasõitudega autasustatakse igal aastal ka kõige edukamaid spordiorganisaatoreid.

II. Spordisektsioonide tegevus

1. Ergutada sektsioonide iseseisvat tegutsemist aasta kalenderplaani ja eelarve piires, saavutada, et sektsiooni juhatus saaks oma spordiala juhiks ja vastutajaks. Sektsioonide esimeeste ja aktivistide ergutamiseks seada sisse analoogiline kord teaduskonnaspordi juhtidega.

2. Taotleda ülikooli spordisektsioonide iseseisvate võistkondade osavõttu kõikidest Eestis peetavatest võistlustest.

3. Sektsioonide tegevuse suunamisel pöörata erilist tähelepanu populaarsemate alade propageerimisele, et ülikooli spartakiaadist võtaks nendel aladel osa 500—600 inimest.

4. Üritada laiendada Baltikumi ülikoolide spordisidemeid pallimänguturniiridelt ka individuaalspordialadele.

5. Pöörata erilist tähelepanu võistkondade ettevalmistamisele Eesti üliõpilasvõistlusteks, 1988. a. üleliiduliseks universiaadiks, Eesti talija suvemängudeks 1988. ja 1989. a.

III. Sportlikud välissidemed

1. Jätkata võistluspartnerite otsimist sotsialistlike riikide ja Soome ülikoolidest sellise arvestusega, et Eesti meistrivõistlustel esimeste hulgas püsivatel võistkondadel oleks iga aasta üks välissõit ja üks kord tuleks vastu võtta külalisi.

2. Seoses spordiklubi eeloleva 80. aastapäevaga korraldada 1987. a. vältel populaarsematel spordialadel rahvusvahelisi võistlusi koostöös «Kalevi» vabariikliku nõukoguga.

IV. Töötajate sporditegevus

1. Ergutada töötajate rahvaspordiklubide loomist nii teaduskondade kui ka spordialade kaupa eesmärgiga elavdada töötajate kehakultuuriharrastust, anda nendele klubidele metoodilist ja finantsabi reaalsete võimaluste piires.

2. Taotleda töötajate elavamat osavõttu ülikooli võistlustest ja üritustest, pöörata suuremat tähelepanu üle-eestilistest kõrgkoolide spartakiaadidest osavõtule.

3. Töötajate spordiaktiviste stimuleerida samadel alustel üliõpilasaktivistidega.

V. Koostöö teiste organisatsioonidega

1. Arendada mõistvat koostööd kõikide ülikooli instantside ja organisatsioonidega, seejuures senisest laiemalt korraldada ühisüritusi ametiühinguklubi ja komsomolikomiteega.

2. Arendada Tartu ja Eesti spordiliikumisele kasutoovat koostööd nii Tartu kui kõikide Eesti spordiorganisatsioonidega.

VI. Majandusküsimused

1. Otsida võimalusi üliõpilasspordi materiaalse baasi arendamiseks eesmärgiga tõsta ülikooli sportlaskonna konkurentsivõimet nii Eestis kui ka Nõukogude Liidu ulatuses.

VALTER LENK,
spordiklubi juhatuse esimees

REKTOR KOHTUB ÜLIÕPILASSPORTLASTEGA

Kolmapäeval, 25. novembril kl. 18 algab aulas spordiõhtu. Üliõpilassportlaste poole pöördub rektor, spordiklubi esimees annab aru juhatuse aastasest tööst, autasustatakse üliõpilassportlasi ja aktiviste, valitakse spordiklubi uus juhatus, vaadatakse vastvalminud TRÜ spordifilmi.

Autasustatavatele saadeti isiklikud kutsed, nende kohad on aula esiridades.

Mitteilmumist põhjendab komandeering väljapoole Eestit. Ainult nendele antakse autasud hiljem kätte.

VALTER LENK

SPORDIKLUBI JUHATUSE KANDIDAADID

Esimeheks: Valter Lenk (sportmängude kateedrist).

Juhatuse liikmeteks: Terje Viilik (ajaloot.), Peeter Ross (arstit.), Siim Veski (bio-geo), Ain Hinsberg (filol.), Veljo Kimmel (füüsikakeemiat.), Rainer Võsaste (KKT), Toomas Kuum (majandust.), Villu Raja (matem.), Vadim Jasjukevitš (spordimedit.), Urvo Martens (õigust.), Rein Aule (kergejõustiku kat.), Johann Kukk (raskejõustiku ja veespordi kat.), Jaan Loko (kehalise kasvatuse ja spordi kat.), Linda Martis (võimlemise kat.), Arne Kivistik (suusaspordi kat.), Anatoli Landõr (spordimeditsiini kat.), Neinar Seli (spordibaasid), Harri Lemberg (töötajate kehakultuurikollektiiv).

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4537. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«TRÜ» «Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu
AR

Kontrolleksemplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

EKP TRÜ komitee, TRÜ rektoraadi, ELKNÜ TRÜ komitee ja TRÜ ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 34 (1506) | Reede, 27. november 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 3 kop.

Elekter

LÖÖ LAHTI ÜKSTASKÕIK KUSKOHAST,
SA LEIAD. ÄRA AINULT KARJATA.

KUI ELUS ÜLDSE
MIDAGI
ON PUHAST,

SIIS SEDA
POLE MÕTET VARJATA.

ON NIIGI LIIALT VÄHE PUUDUTATUD
SEST LUKSUSEST,
MIS LAIUB SIINPOOL ÄÄRT.

ON VÄHEM VEEL,
MIS PUUTUMISE VÄÄRT.

DORIS KAREVA KOGUST «PUUDUTUS»

SÕNUM

Kahjuks oli kuulajaskond oodatust väiksem. Kus? **18. novembril TRÜ ja EPA majandusteaduskondade lahtisel komsomolikoosolekul. Teemaks oli «Üliõpilaste osa regionaalse isemajandamise projektis».** Olgugi osavõtjaid oodatust napimalt, ometi sai rääkimist vajav kõneldud, ettepanekud tehtud. Otsus tuli selline:

● Teha TRÜ ja EPA teaduskondade juhtkondadele ettepanek lülitada kursuse- ja diplomitööde teemade ringi regionaalset isemajandamist puudutavaid teemasid. Näha ette erinevate teaduskondade üliõpilaste koostöövõimalusi.

● Kutsuda üles kõiki üliõpilasi osa võtma ajalehe «TRÜ», Noorte Majandusteadlaste Seltsi ja TRÜ majandusteaduskonna komsomolibüroo korraldatavast majandusteemaliste kirjutiste võistlusest «Minu majandus».

● Pärida aru ajalehtede «Noorte Hääl» ja «Molodjož Estonii» toimetustelt senise passiivsuse üle aktuaalsete majandusprobleemide kajastamisel ja kutsuda üles avama oma ajalehe veerud kõikide selleteemaliste seisukohtade avaldamiseks.

● Kutsuda üles Eesti NSV Majandusinstituudi juurde loodavat regionaalse juhtimise probleeme uurivat komisjoni pidevalt avalikustama oma tööde käiku ja teha ettepanek koostöövõimaluste leidmiseks TRÜ ja EPA majandusüliõpilastega.

● Teha ettepanek Nooruse ringkonna rahvasaadikule abi saamiseks selle kohta, et punktid 3 ja 4 jõuaksid adressaadini.

Protokolli sirvis
ANU PAJUMÄE

Majandusüliõpilased isemajandamise eest

Õppejõud üliõpilase pilguga

Üleliidulise kõrgharidusministeeriumi kehtestatud uue korra kohaselt on ette nähtud õppejõudude atesteerimine ametikohale sobivuse kindlakstegemiseks ning ettepaneku esitamiseks, millist palka (antud ametikohal ettenähtud «palgakahvli» piires) edaspidi maksta. Atesteerimisel kuulub arvessevõtmisele ka üliõpilaste arvamus. Viimase teadasaamiseks korraldatava küsitluse metoodika on ette kirjutatud ministeeriumi, ÜAÜKNi sekretariaadi ja ÜLKNÜ Keskkomitee sekretariaadi ühisotsuses «Esmastest meetmetest üliõpilaste osavõtu laiendamiseks kõrgkoolide juhtimisest».

Nimetatud metoodika liiga jäigaks ja unifitseerituks lugenud, tegi ülikooli rektoraat sotsioloogiaosakonnale ülesandeks töötada välja atesteerimise eesmärkidele vastav ja meie ülikooli struktuuri ning tingimusi arvestav üliõpilaste küsitluse metoodika. Allakirjutanute poolt on senist uurimiskogemust arvestav variant välja pakutud. Järgnevalt tutvustame selle põhimõtteid.

Kuigi leidub kahtlejaid, on allakirjutanud veendunud, et ministeeriumi otsus — arvestada õppejõudude atesteerimisel üliõpilaste arvamust — on õige. Täiendada tuleb küsitluse metoodikat ning üliõpilaste arvamuse arvessevõtu protseduure. Lähtume tingimusest, et õppejõud peavad olema atesteeritud 1989. aasta juunikuuks, võimaldamaks kavandatud üleminekut uutele palkadele septembrist 1989. Me ei ole pädevad andma muude atesteerimisega seoses kerkivate probleemide lahendusi.

Arutusele pandava metoodika põhipunktid on järgmised.

1. Atesteerimise korra (kas üheaegselt kogu kateeder või grupp õppejõude või õppejõud ükshaaval, olenevalt näiteks konkursitähtaegade kättejõudmisest) määrab teaduskond. Sellest lähtuvalt korraldab atesteerimiskomisjon üliõpilaste küsitluse õppejõude ühe- või mitmekaupa hõlmavana. Kui õppejõud õpetab mitme teaduskonna üliõpilasi (kehakultuur, keeled, ühiskonnateadused jne.), tuleks koguda arvamusi kõigis neis teaduskondades, valides igaühes ühe õpperühma. Ajaliselt on parim variant, kus arvamused kogutakse pärast kursuse või selle osa lõpetamist ja arvestuse saamist või eksami sooritamist.

2. Küsitlusleht sisaldab kolme liiki tunnuseid. Esiteks kõrgkooliõppejõu töö üldomadused (näiteks aine esituse selgus ja loogilisus). Teiseks küsimused õppejõu kontaktist üliõpilastega, suhtlemisomadustest. Kolmandaks õppetöö sisuga seotud küsimused (näiteks uue info osakaal). Siin on vaja veel kaaluda, kas diferentseerida küsimusi ainespetsiifiliselt: kas peavad erinema küsimused, mis puudutavad keeleõpetaja, füüsikapraktikumi juhendaja või filosoofiaõppejõu tegevust. Kõikide tunnuste skaalad on üles ehitatud nn. semantilise diferentsiaalina: ette antakse äärmuslikud hinnangud sõnalises väljenduses ja küsitletav märgib, kuskohal nende äärmuste vahel paikneb tema arvamus kõnealuse omaduse esinemisest õppejõu tegevuses. Nähakse ette ka vabas vormis arvamuseavaldus joonte ning tunnuste kohta, mis on küsitletavate arvates antud õppejõule isikupärased.

3. Küsitlus on anonüümne. Läbiviijatena tulevad kõne alla atesteeritavate õppejõudude ja üliõpilaste poolt selles rollis kõige vastuvõetavamad õppejõud ja üliõpilasaktivistid, samuti küsitluskogemusi omavad ja hoiakult neutraalsed sotsioloogiaosakonna töötajad. Vajalikud materjalid tuleb paljundada tsentraliseeritult. Täpset kokkuleppimist vajab tehnilise abijõu ja arvutustehnika kasutamine.

4. Küsitlustulemused võetakse kokku küsitletud õpperühmade või kursuste keskmistena iga tunnuse kohta. Nende kokkuvõtete alusel hinnangu andmine on atesteerimiskomisjoni voli. Näib otstarbekas, et kateedrijuhataja annab vajaduse korral komisjonile kommentaari, milles selgitab, kuivõrd üliõpilaste arvamused sõltuvad aine sisu, kasutatava õppeviisi jms. iseärasustest. Küsitlustulemused tehakse teatavaks atesteerimiskomisjonile, kateedrijuhatajale ning dekaanile. Küsitluslehed on nii koostatud, et üksikarvamused pole küsitletud üliõpilastega seostatavad.

Leiame, et üliõpilaste küsitluse tulemusi ühe komponendina arvestav atesteerimine on kehtestatav tulevast semestrist alates. Enne tahame metoodika läbi arutada dekaanide, partei- ja komsomolibüroode sekretäride, ametiühingubüroode esimeeste, üliõpilasprodekaanide ja atesteerimiskomisjonide liikmetega. Veel detsembrikuul teeme mõned katsed kogu metoodika hindamiseks. Teretulnud on kõikvõimalikud arvamused siin esitatud kava kohta. Need palume edastada allakirjutanuile, kellelt saab ka lähemat infot.

PAUL KENKMANN
MARJU LAURISTIN
VALDO RUTTAS

Mida mulle tähendab ülikooli kohvik?

✣ Kell üksteist (TRÜ kohvik teeb uksed lahti) hakkab mu maomahl nõristuma, andes märku, et kell kaksteist pean saama lõunakohvi. Vahel toetab seda eelnev taldrikutäis suppi alumiselt korruselt. Nii või teisiti, mu seedimine on rütmis.

✣ Kohv kõhus, lippan toimetusse tagasi. Tunnen toonust tõusmas. Need on mu tööpäeva viljakaimad tunnid.

✣ Viljakuse katkestab kirjasaatja või autori või klassiõe või kaasvõimlejanna tulek. Tarvis oleks arutleda. Me leiame peavarju ei kuskil mujal kui üle tee kohvikus.

✣ Vahel aiman tulevat vestlejaid, kes tahavad teada näiteks võõrkohanimede kirjutust või muul viisil näha mu oskamatust. Põgenen üle tee. Kui Irja või Silvi selja taga ei ole pagendus piisavalt kindel, siis varjun pagarisse või nõudepesuruumi või ettekandjate laua alla. Võimalusterikas maja!

✣ Umbes kell kolm koputab jälle maomahl ja ütleb, et ära kuluks õuna-, viinamarja või arooniamahl. On ka paras väike töötüdimus peal. Nüüd oleks Alinat tarvis. Tema oskab su meeleolu pipardada ja kaneelitada. Ütleb vanemale väärikale daamile: «Tütarlaps, ärge sebige, seiske sirgelt järjekorras!» Aitäh meelde tuletamast: kell neli on võimlemine. Me võimleme, et nõtke kehaga jälle astuda üle kohviku ukse.

✣ Siia võib tulla ka puhta kehaga, näiteks pimedas pärast sauna. Mitte ühegi teise ühistoitlustusettevõtte aknad ei helenda nii koduselt veel ka kell kaheksa-üheksa õhtul.

*

Armas TRÜ kohvik, mu elu algas 30 aastat tagasi, koos sinuga.

HELJU VALS

Ta on teine kodu. Täiesti. 30 aastat tagasi tulin siia Otepäält. Linda Metsa oli siis juhataja. Alt sööklast toodi veel ettekandjad üles. Vist juba aasta pärast läksime iseteenindamise peale ning alles jäeti ainult kolm ettekandjat. Avati jah 5. novembril 1957. Viktor Simm, tolleaegne halduspro rektor ütles ikka, et miks meie tudengid käivad «Volgas» joomas, olgu neil oma kohvik, kus õpivad natuke kultuurselt olema. Ma ei tundnud siis veel siinseid tarbijaid, kõik oli nii võõras. Aga kui kolm meist jäeti alles, teate, kes minu eest olid seisnud? Trass ja Eilart. Ülikool ise arutas, keda jätta, keda mitte. Üsna ruttu sain inimestega tuttavaks.

Kui meil siin vahepeal kinni oli, ei tahtnud kuidagi mujale minna. Ma ei kohane nii kergesti uues kollektiivis. Kui omaseks saab, siis ei taha jälle ära tulla. Omaaegne juhataja Hilja Sõtnikova oli suur psühholoog neis asjus ja aitas palju. Raamatukogu kohvikusse taheti ju algul vaid kallid tikuvõileivad teha. Olin selle vastu, vaatasin, et maja suur, rahvast palju, terve päev hakatakse söömas käima. Ongi ju koguaeg järjekord.

Tagasitulekut elasin raskesti üle. Poolakate järel oli kohvik kõle, endine hubasus kadunud. Kui mul kohvik avada paluti, hakkasin nutma. Kardinaid ei olnud algul mõeldudki panna. Nüüd nad on ees ja palju kenam.

Siin on jah minu teine kodu, ma ei tahaks töötada kusagil mujal. Omalaadne meeldiv publik. Ega ka pärast tööd saa kohe kellaaja pealt ära minna. Istume Õiega (Õie Künnapuu — endine kokk, praegu saalikoristaja) veel saalis, arutame päevaasjad läbi, ka uued raamatud. Tass teed on ees, võtad päevase rutu maha.

Üliõpilased? On muutunud küll. Sügisel on rebased küllaltki üleolevad, kärarikkad, tunned nad kohe ära. Kevadeks on juba rahulikumad. Millegipärast tunned arstiteaduskonna noormehed kohe ära, kuidagi intelligentsemad, harjunud rohkem inimestega suhtlema. Jah, aga mantliga küll ei tohiks kohvikusse tulla.

ALINA NIILOT kuulas ja kirjutas üles
VARJE SOOTAK

Mõnus koht. Tudengile, kes kohvist ja kohvikõrvasest lugu peab, on ülikooli vana kohvik asendamatu paik. Filoloogidele ja juurakatele kindlasti. Neil ju õppetöögi põhiliselt peahoones ja selle ümbruses. Võimaluse loengu vaheajal sisse põigata, et veidi hinge tõmmata ja keha kinnitada, leiab alati.

Siia võid tulla sõbraga või üksi, vastu võtab sind alati sellele paigale iseloomulik sumin, nii erinev Tartu teiste samalaadsete asutuste omast. (Palju neid «kiireid» istumiskohti ülikoolilinnas siis ongi!) Siin võid hetkeks aja maha võtta, veidi aru pidada, lõõgastuda. Taustaks vaikne muusika, seintel maalid. Hea, et ülikooli kunstikabinet kohvikut algajate ja ka juba tuntud kunstnike tööde eksponeerimispaigana kasutab. Olemise muudab see igatahes õdusamaks. Kui ainult järjekord lõunatunnil nii pikk ei oleks!

Filoloogiaüliõpilane
MEELIS METSLANG

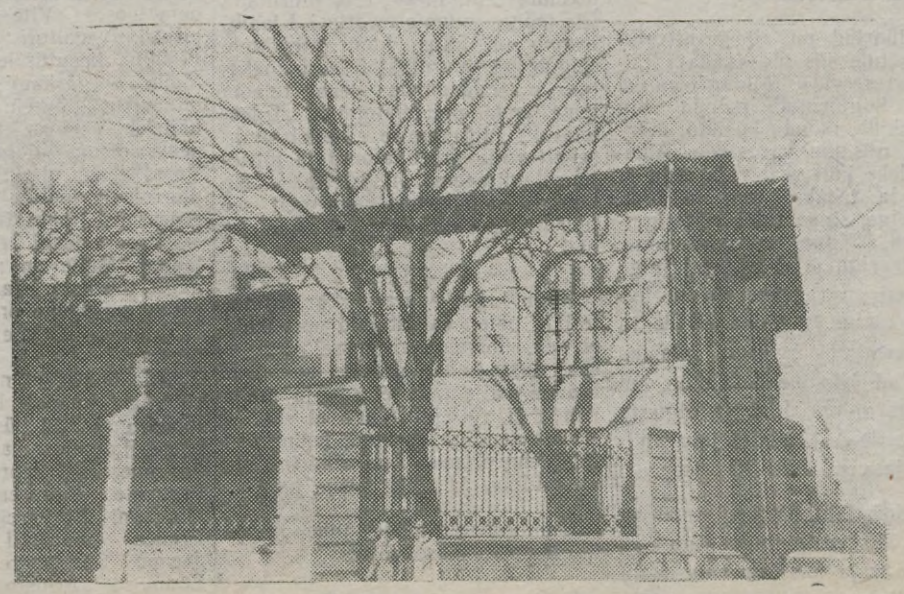

OLAVI PAIDE foto

MINU MAJANDUS!
MINU MAJANDUS!
MINU MAJANDUS!

9. OKTOOBRIL VÄLJAKUULUTATUD MAJANDUSTEEMALISTE KIRJUTISTE VÕISTLUSE ESIMESED TÖÖD ON PÄRAL. KÕIGE ESIMENE NEIST SAAB TÄNA TRÜKIMUSTA NÄHA. TÄHTAEG OLI KÜLL 1. DETSEMBER, KUID ŽÜRII ARVAB, ET OOTAME VÕISTLUSTÖID VEEL DETSEMBRI VIIMASE PÄEVANI.

Bürokraatlikud süsteemid ja majandus

MOTO: EESMÄRK PÜHITSEB ABINÕU

Suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist, murrangust maailma ajaloos, on möödunud 70 aastat. Need aastad on olnud täis raskeid katsumusi, kogemusi ja õppetunde. Arvan, et pärast pidustuste ja aktuste õhinat oleks õige moment võtta korraks aeg maha, mõelda minevikule, püstitatud eesmärkidele, olevikule ja tulevikule.

Millised pidid olema vahendid kommunistlikku ühiskonda jõudmiseks. Peamiseks oli V. I. Lenini arvates proletaarne riik, mis pidi tagama tööviljakuse kiire kasvu ja sellega tõestama kogu maailmale sotsialistliku majanduse eeliseid võrreldes kapitalistlikuga. V. I. Lenin nägi 1917. aasta augustis riigiaparaati sellisena: «Meie ise, töölised, organiseerime suurtööstuse, lähtudes sellest, mis kapitalism on juba loonud, toetudes oma töökogemusele, luues rangeima, raudse distsipliini, mida toetab relvastatud tööliste riigivõim, teeme riigiametnikud meie ülesannete lihtsaiks täitjaiks, vastutavaiks, tagandatavaiks, tagasihoidlikult tasustatavaiks «ülevaatajaiks ja raamatupidajaiks» — see ongi meie proletaarne ülesanne.» («Riik ja revolutsioon», kd. 25). Järelikult pidi majandus lähtuma kapitalismi kogemustest, looma range töödistsipliini, riigiametnikud pidid aga tegelema lihtsa tulemuste kokkuvõtuga ja suunamise ning aruandlusega. Kuhu oleme aga jõudnud?

Praegu on riigi majanduse juhtimisega tegelev osa bürokraatlik konglomeraat, mis tihti ei suuda toime tulla ise kunstlikult endale võetud ülesannetega. Võrreldes soove 1917. aastal ja tegelikkust viimastel kümnenditel, tekib paratamatult küsimus, miks oleme loobunud kasumajandusest käsumajanduse kasuks.

Iga üksikut konkreetset juhtimisaparaadi deformeerumise juhtu vaadeldes leiame, et selleks on lõpmata palju erinevaid põhjusi. Kuid midagi on siiski kõigis juhtudes ühist. Et seda protsessi laiemalt haarata ja üldistada, on vaja teha mõttekäigus hüpe konkreetsetelt juhtudelt abstraktsioonile.

Kogu meid ümbritsev maailm koosneb suuremal või vähemal määral omavahel seotud ja läbipõimunud süsteemidest. Süsteemi all tuleb siin mõista omavahel seotud elementide kogumit, kusjuures süsteemisiseste elementide omavahelised seosed on tugevamad kui nende seosed süsteemiväliste elementidega. Seostatud elementide kogumi muudab süsteemiks alles eesmärk iga hinna eest eksisteerida. Kogu tegevus on allutatud sellele eesmärgile (näiteks suvaline elav süsteem). See võimaldab süsteemil säilitada tasakaalu ja hoiab ära tema lagunemise. Ühelt poolt kindlustabki ühine eesmärk elementidevahelised seosed, teiselt poolt määrab seoste tugevus süsteemi tasakaalustatuse ja eksistentsi edukuse. Tulemuseks on nn. sünergetismi printsiip, süsteem on oma elementide summa pluss veel midagi. Inimsuhete tasandile viies ühendab süsteemi elemente enamasti majanduslik huvi, st. süsteemi eksisteerimine tagab tema elementide majandusliku heaolu. Loomulikult on süsteemi jaoks parimaks kaitseks rünnak, st. eesmärgi rahuldamiseks on vajalik süsteemi pidev laienemine. Staatiline, uusi elemente enesesse mittehaarav süsteem on sisuliselt taandarenev, elujõuetu. Püüame seda abstraktset arutluskäiku konkretiseerida.

Kui 1921. aastal Nõukogude Venemaal hakati taastama laastatud majandust, võeti ainuvõimalik suund — sõjakommunismilt NEPile. NEP oli majanduspoliitika, mis tõeliselt arvestas kapitalismi majanduskogemusi, lõi tööliste majandusliku huvi alusel raudse distsipliini. Kuid lähtudes teesist, et sotsialistlik sektor peab teised sektorid majandusest välja suruma, asuti efektiivselt ja stalinlikult riigi jõudu kasutades viima majandust Stalini ettekujutustele vastavasse vormi. Majandusprotsesside igasugune juhtimine allutati keskvõimule. Sellega loodi praegu majanduses valitseva juhtimisstiili alge.

Võib arvata, et enamik majandusorganeid loodi ja luuakse mingi reaalse probleemi lahendamiseks, kuid eelnevast lähtudes on igal sellisel süsteemil eesmärk eksisteerida, järelikult ka laieneda. Kõrvalt vaadates on juhtimissüsteemi eesmärgiks objekti juhtimine. Juhtimissüsteemi seisukohast on aga eksistents tähtsam. Inimsuhete tasandile viies on ju loomulik, et keegi ei soovi loobuda oma kohast, mis pealegi võib asetseda hierarhia tipus ja olla seotud oluliste soodustustega. Selline süsteem loob endale omakorda allsüsteemid (osakonnad). Süsteemi kasvades suureneb ka tema prestiiž (kindlustatus). Iga sellise allsüsteemi juht soovib endale omakorda alluvaid, et ka tema prestiiž tõuseks. Toimub ahelreaktsioon, mille taga on süsteemi ja tema elementide majanduslik huvi. Nii neelab süsteem üha rohkem vahendeid ja mida suurem ta on, seda mõjusam ning omakorda seda rohkem suudab ta saada vahendeid laienemiseks. Niimoodi arenevadki välja bürokraatlikud süsteemid majanduse juhtimises (ka mujal). Selliste süsteemide huvidest kuuleme iga päev ametkondlike huvide nime all. Süsteemi elementide vahelised seosed on aga ametkondlikud sidemed. Jõu selliste süsteemide muutumiseks parasiitlikuks tagab neile seadusega antud võim ühe või teise majandusharu (või ka ainult mõne probleemi) juhtimiseks. Loomulikult muutub süsteemile algselt antud ülesande lahendamine tema jaoks peagi kõrvaliseks, tähtsam on süsteemi edukas eksistents, mis tagab elementide heaolu. (Markantseim näide on siin varustus-turustusorganite süsteem). See tähendab sisuliselt oma olemasolu igakülgse õigustamise püüdu ehk vajaliku tegevuse simuleerimist. Algselt madalama taseme juhtimisfunktsioonid koondatakse enda kätte, väites, et madalamal ei tulda nende küsimustega ise toime. Juhtimine muutub paljuastmeliseks ja kohmakaks. Kuigi juhtimisobjekt ei või teha midagi ilma keskuse loata, muutub ta tegelikult juhitamatuks. Lisaks sellele koormatakse juhtimisobjekti kõikvõimalike aruannetega, mis hakkavad katma mitmesuguste seltsimeeste laudu. Laual lasuva paberihunniku järgi otsustatakse ka nende seltsimeeste vajalikkuse üle. Kogutud informatsiooni, mida süsteemis nimetatakse juhtimisinformatsiooniks, tegelikult aga keegi ei kasuta. Paberihunnik on olemasolu õigustus (vaadake kui palju meil on töödl).

Nii ongi meie majanduses kujunenud situatsioon, kus juhtiv süsteem tegeleb majanduse administreerimisega, tähtsamad kui tegelikud tulemused on neid kajastavad aruanded ja viimastes leiduvad näitajad. Juhtimine, mille eesmärgiks majanduse efektiivsuse tõstmine, on asendunud juhtimisega juhtimise pärast.

Kirjeldatud juhtimissüsteemide parasiitlikuks arenemise tendents leidis meie majanduses aset alates NEP-i likvideerimisest ja on vahelduva eduga kestnud kuni 1985. aasta aprillipleenumini. Sellel pleenumil tunnistati esmakordselt meie majanduses viimastel kümnenditel valitsenud stagnatsiooni, mille põhjuseks olid vead majanduse ja ühiskonna juhtimises, üle igasuguste piiride kasvanud administeerimine ja tsentraliseerimine. Koos sellega oli kaotatud mitte ainult all-lülide majanduslik huvi, vaid ka vastutus. Aprillipleenumil märgiti ära ka lahendus: täielik demokraatia ja juhtimise viimine majanduslikele alustele.

Ümberkorraldustele pani aluse NLKP XXVII kongress ja selle ideede edasiarendamine juunipleenumil. Konkreetse rakenduse leidsid need ideed sotsialistliku ettevõtte põhiseaduses ja individuaalse tõise tegevuse ning kooperatiivide seadusliku aluse loomises.

Kuid praegu on ka avaldusi, mis panevad kahtlema valitud tee järgimise järjekindluses. Näiteks peab ministeerium ka edaspidi vastutama täielikult talle alluvate ettevõtete plaani täitmise eest. Lootust annab seadus, mis käsib kõigil ministeeriumidel vähendada oma koosseise 50%. Kuid kui ei muutu nende funktsioonid ja juhtimisstiil, kasvavad nad peagi endiste mõõtmeteni. Kasvu ettekäändeks külvatakse ettevõtted näiteks jällegi kõikvõimalike paberitega üle.

Meie majanduse tulevik on praegu meie enda kätes. NLKP XXVII kongressi ja viimaste pleenumite otsustega on antud laialdased võimalused luua majanduse funktsioneerimise süsteem majanduslikul alusel. Kumb on tugevam, kas rahva loov aktiivsus või bürokraatia, näitab aeg.

Märgusõna «Neljapäev»

MAREK STRANDERGI joonistus

Komisjon tutvus teie tööga — kontrolliga on lood kehvad. Halvapustavad tulemused, hiilgavad vasti juurutate bürokraatiat, seltsisaavutused! Aga! Aruandluse ja mehed!

Lepinguliste tööde võimalikkusest ja võimatusest

No nii, lepingule said allkirjad alla ja pitsatid peale — võib tööle hakata. Kui selleks materiaalse baasi ust paotame, vaatab sealt paraku vastu tühjus. Loogiline, materjalid ja aparatuur tuleb ju aasta aega ette tellida. Siis aga tellida ei saanud: puudus leping. Teiste lepingute arvel (kui neid üldse on) ei ole paslik midagi hankida, isegi rahalist katet näidata. Ega muud, kui kutsume siis ruttu varustustöötajad appi, et käiku panna otsesidemed. Kuid oh häda, varustuse inimesed ei ole ei lepingu täitjad, ei lepingu palgal, neid otsesidemeid sõlmima või midagi hankima saata ei saa. Järelikult tuleb endal minna. Kuid võta näpust, lepingul olevaid töötajaid varustuse küsimustes ei komandeerita, selle jaoks olevat varustusosakond.

Ent allkirjad on all ja pitsatid peal, eks tule siis üle vaadata «sisemised reservid». Midagi on ei millestki kogunenud, mõnda asja saab hankida, mõnda laenata, mõnda lasta niisama varastada. Alustuseks oleks küll veel vaja seda ja toda, seda tehakse seal ja toda teisal. Selge, sinna tuleb sõita konsulteerima, tänna kooskõlastama. Seljakott selga ja edasi, sest julge hundi rind on rasvane. Ai sa kurat küll, sinna ja tänna ei ole ju komandeeringut lepingu plaanis ette nähtud. Nüüd ei aita muu, kui palu püha vaimu appi, ja olgu ta tänatud selle eest, mis ta juba andnud on ja veel anda kavatseb.

Töö läheb lahti. Midagi tuleb ja midagi võiks veelgi tulla. Aga etapi akt on vaja üks kuu enne etapi lõppu välja saata ja kui juba tellija alla kirjutab, siis pole ju põhjust rohkem higistada. Niiviisi on kuu aega puhkust nagu laest kukkunud, sest vastavalt kalenderplaanile algab järgmine etapp just kuu aja pärast. Niiviisi aeg-ajalt mõnusasti hinge tõmmates võib ka jõuda töö lõpetamiseni.

Hurraa, tellija on tööga rahul! Nii rahul, et tahaks asja enda juures juurutada, kaadrit lasta välja õpetada, konsulteerida, alustuseks vajalikke materjale saada. Mis muud, kui teeme juurutuslepingu. Aga stopp! Tellijaga sama teema kohta juurutuslepingut sõlmida ei tohi. Temaga peab juurutamised-õpetamised-konsulteerimised-tagantõukamised korda ajama uurimislepinguga, viimase tagasihoidlik preemia tänutäheks. Ehk juurutada siis mõnes muus ettevõttes? Klapib! Klapib nii kaua, kuni ettevõttele selgub, et juurutustöö eest makstav preemiasumma peab tulema tema enda preemiafondist. Äraseletatult: juurutamise eest kärbitakse ettevõtte preemiafondi ja mittejuurutamise eest premeeritakse. No kuulge, seltsimehed, ega neil see juurutamisevalu siis nii suur ka ole!

Kogu lugu: aparatuur kasin, materjali pole, varustajaid pruukida ei saa, komandeeringusse sõita ei saa, aasta-kahe pärast saabuvat kraami välja osta ei saa ja maha kanda ei või, juurutada ei saa — eksperimendiga seotud lepingulisi töid teha ei saa. Aga allkirjad on, pitsatid on ja tööd teeme kah!

Lepinguliste tööde juhendit ja kogemusi arvesse võttes

TOOMAS RODIMA

Olnu ja taassünd

Kui me — esimene oli vist R. Veidemann — nüüd oleme lähimat tulevikku hakanud uueks ärkamisajaks nimetama, siis on sellega tõmmatud paralleel nii rahvuslikku ärkamisaega 1870. aastail kui ka renessanssi XIV—XVI saj. Itaalias. Muidugi on need paralleelid väga tinglikud ja kriitilisem ajastus osaleja jätaks nad otsimata. Ent juba on vastavad paralleelid käibele läinud ning pealegi ei saa salata: just renessansile väga iseloomulikeks peetavat huvi üksiku inimese kui isiksuse vastu ja teravdatud tähelepanu ajaloo varjatud poolele on võrreldes lähima minevikuga meie päevil tõesti ilmsemad.

Kuid seda enam maksabki meeles pidada, et erinevalt meist, kes me ennustame renessansi tulekut alles ette, võttis G. Vasari (1511—1574) selle mõiste (*rinascimento*) oma teoses «Vite de' più eccelenti pittori, scultori ed architetti» (1550) kasutusele tagantjärele. Meile on ärkamisaeg—renessanss minevikust parem epohh — kus näiteks suhe kultuuripärandisse peaks olema dogmaatikavaba —, Vasarile aga olnu, mille vundamendile olevik toetub. Meie ootame, et renessanss tooks õigluse maa peale, Vasari järgi on ta seda juba teinud. Meile on renessanssi vaja nagu tööriista, Vasarile oli renessanss ennekõike protsess, mille läbi puhkes tõeline intellektuaalne õitseng.

Seda õitsengut märgivad ridamisi väga suured loojaisiksused ja loomingud. Kui püsida kuni Vasari teose ilmumisaastani rangelt itaalia renessansi raames, siis näiteks Francesco Petrarca (1304—1374), Giovanni Boccaccio (1313—1375), Franco Sacchetti (1330—1400), Jacopo Sannazaro (1456—1530), Lodovico Ariosto (1474—1533); Donato di Niccolò di Betto Bardi—Donatello (1386—1466), Leon Battista Alberti (1404—1472), Michelangelo Buonarotti (1475—1564), Tiziano Vecellio — Tizian (1476/77 või 1480-ndad — 1576), Raffaello Santi—Raffael (1483—1520); Giovanni Pico della Mirandola (1463—1494), Niccolo Machiavelli (1469—1572); Lorenzo Valla (1405/07—1457); Leonardo da Vinci (1452—1519). Laiendades neid raame vastavalt renessansiideede levikule Itaaliast väljapoole ning kuni 17. saj. esimese pooleni, saaksime selliseid nimesid terve leksikonitäie. Võtaksime veel juurde ka renessansi Idas (kus see algas kaugelt varem), jääks ühest leksikonist ilmselt väheks...

Loetletudki loojate elutöö on imeteldav juba oma produktiivsuse tõttu. Isegi väga lühikese elukäiguga kultuuritegijad on olnud hämmastavalt viljakad ja on mõjunud ergutavalt aastasadu hiljemgi (Raffael). Ent see imelisus muutub üsna seletatavaks, kui panna tähele, et renessanslik inimkeskus kätkeb eneses ühtlasi ka jõukultust, mida kunsti läbi avalduv monumentaalsus kinnistab veel sajanditegi tagant. Ja tõepoolest, intellektuaalne õitseng sündis kaudu pikkade ning raevukate sõdade (Saja-aastane sõda, Itaalia sõjad), mida kuulumine samasse dünastiasse (näit. Habsburgid) pigem teravdas kui piiras. Renessanss ei välista vägivalda, millele vastanduv frontaalne leppimine kõigega kõlab enam kui naiivselt.

Kui vastuoluline renessanslik mõtteviis ses suhtes on, näitab Machiavelli mõju veel sama epohhi lõpul, valgustusajal ning meiegi päevil. Firenze vabariigi sekretäri teosed olid enesestmõistetavaks ja inspireerivaks lektüüriks nii Elisabethi ajastu dramaturgidele, Friedrich Suurele (1712—1786), kelle anonüümselt ilmunud «Anti-Machiavel ou Essai de critique sur «le Prince» de Machiavel» (1740) omandas kohe tohutu menu, ja — kui otsustada A. Rõbakovi «Arbati laste» järgi — J. Stalinile. Renessanss peidab eneses alati ka sallimatust. Võib-olla on see paratamatu ning kultuuri kestmiseks koguni ainuvõimalik? Mineviku kultuuripärandi, olnu tundmaõppimise (sh. muinsuskaitseliikumise) fundamentaalsus tuleneb vastusest just sellele küsimusele. Sest eks ole: me loodame midagi üksnes olnu arvelt, olnust võttes.

P.S. Tähelepanelik lugeja märkab muidugi, et eelnenud ridades ei ole sugugi kõnet renessansi arengulisest liigendusest (proto-, vara-, kõrg- ja hilisrenessanss), kitsamatest epohhidest (*trecento, quatrocento, cinquecento*) ja liikumistest, mille kirjeldamiseks kasutatakse renessansi mõistet tüpoloogilises tähenduses (näit. karolingide renessanss). Mõnevõrra juhatab nende probleemide juurde see kättesaadav kirjandus, mille üksikuid osi on viidatud artikliseerias «Lugemisnopmeid» («Vikerkaar» 1987, nr. 1, 4, 11 jj.). Kui too kõik tundub alustuseks pelgalt sekundaarsena, pöördutagu siis tollaste meistrite värskelt eesti keeles avaldatud tõlgete poole. 1983 tulid C. Marlowe «Tragöödiad» ja «Tormese Lazarillo elukäik», 1984 «Renessanssi kirjanduse antoloogia», tänavu — küll juba epohhi piirilt — F. de Quevedo «Valik luulet» ning J. Miltoni «Areopagitica». Renessanssi uurimine läheb praegu väga intensiivselt.

Peeter Olesk

SAAGU, JÄÄGU TOPELTKIRGASTUS

*

1965 — algus

1971 — viimane tõrvikutega rongkäik

1972—1975 — ÜPd ei toimunud

1975 — ÜP tagasihoidlik taastumine

1987 — kord eredamalt, kord vähem väljapaistnud ÜPde tõrvikutega rongkäigu taassünd

Vanu lehekaustu sirvides kerkib silme ette eri aastate ÜPde erilisi hetki, inimesi korraldajate, esinejate seast... ÜPd on peetud «topeltkirgastuseks aastas» (Rein Sikk), on... Aeg on vist niikaugel, et üliõpilaspäevadest annaks kokku kirjutada kursuse- või diplomitöö. Teema on seda väärt, uurida ja üldistada aga vahest isegi mitte nii lihtne kui mõnd konkreetsemat probleemi.

Nüüd aga väike ülevaatesild eelmises lehes alustatule. Me ei jälgi ÜPd kronoloogilises järjestuses, pakume üht-teist siit-sealt. Kõik kirjapandu ei pruugi ühtida ka teiste osasaanute mõtetega, aga just nii jäid üliõpilaspäevad meelde ajakirjandusrebaste pressigrupile.

REBASEMÕTTEID

TÕRVIKUTEGA TUDENGIRONGKÄIK on teab kui vana traditsioon: «...keisripühade auks, ülikooli aastapäeval 21. aprillil, surnud õppejõudude ja seltsimeeste ärasaatmisel...» loetleb «Tartu Ülikooli ajalugu». Pole küll enam need ajad, pole kuldnööpidega mundreid, sätendavaid sulgedega kiivreid ega rapiire vööl, pole teaduskondade seniore ehitud hobustel rivi ees, pole filistrite kadedust. Isegi tõrvikuid ei tehta enam tõrvast (vahaplekid jopekäisel), aga ühtsusetunne on alles. Ja ühine pere kõvasti kasvanud. Rongkäik ulatus Inglisillast Kuradisillani. Nagu meie elu, millest peab meeles pidama, et ta *brevis est*.

Rongkäik võis tegelikult Kuradisillast isegi tahapoole ulatuda, mis tuletab jälle meelde, et Tartu on tudengilinn. Ka viimase 16 aasta jooksul on tartlastele sellest räägitud, fakt ise ei paistnud sellest alati peahoone sammastest välja. Nüüd paistis.

Loosungid olid. Meie toetame Gorbatšovi ja tema pole ka öelnud, et ta meid ei toeta. Üliõpilasliit luuakse, ma arvan, see tähendab — mitte «luuakse», vaid ka mina ise pean teda looma. Ja ülikool saab autonoomia. Ja Nõukogude armee kannatab iga inimese puhul need neli-viis aastakest ära.

Tõrvikuid vilkus sellel rongkäigul veel hõredalt. Aga praeguse põlvkonna esimene vasikas ei läinud aia taha. Võrrelda pole millegagi, aga arvan, et ei läinud. Minul ka oma tõrvikut ei olnud, aga varsti on. Varsti meil on!

EVAR SAAR

LOODUSKAITSE ÕHTUPOOLIKUL

...vastasid küsimustele **Jaan Riis** Looduskaitse Seltsist, EPA õppejõud **Ülo Mander**, Tartu linnaökoloog **Mart Külvik** ning geograafiatudeng **Rein Ahas.**

Alustati Tartu linna probleemidest. Tartus terviklikku keskkonnakaitset ei eksisteeri. On rida asutusi, kes jälgivad keskkonna üksikuid tahkusid: Tartu piirkondlik looduskaitseinspektsioon, veekaitseinspektsioon, sanepidjaam ja kommunaalosakond (linna kahe haljastustöölise õnnelik omanik).

Viie aasta pärast loodetakse linnale saada puhastusseadmed. Loomulikult mitte sellepärast, et Emajõgi on saastatud, vaid seetõttu, et Tallinnas istuvad tähtsad otsustajad tahavad Peipsi vett juua. Seadmeid ehitatakse lausa kummaliselt: kanalit solgitoru jaoks kaevavad kaks labidameest. Äkki annaks linnarahva, eriti tudengid, appi kutsuda? Muide, ka seadmete valmimine ei päästa Emajõge reostusest, kuna kahjulike fosfori- ja lämmastikuühendite eemaldamist pole ette nähtud.

Omaette probleemiks on Tartu joogivesi, mis praegu ei vasta enam joogivee normidele. Tartus ei soovitata kasutada fluori sisaldavaid hambapastasid, sest vesi on niigi fluoririkas.

Põhjavesi on ohus kogu Eestis, põhjuseks väetamine lämmastikväetistega. Happevihmadki on meil probleemiks muutunud, esimesena hukkumas Pikasilla ümbruse männikud.

Konverentsile järgnes slaidiprogramm looduspiltidest, mis pani vähemalt siinkirjutaja taas juurdlema selle üle, kas linn on ikka kõige õigem elupaik.

Lõpuks korraldati dispuut teemal «Kas perestroika suurendab või vähendab ökokriisi?» Võitis EPA meeskond, kellele loos määras stagnaatori rolli. Eks üht asja maha teha ole ikka kergem kui seda kaitsta, ka juhtus epakate lauas istuma üks kange kõnemees.

Mida saaksid tudengid teha keskkonna kaitseks? Sellele küsimusele vastati: aidake algul müramõõtmistel Tartus. On see kõik? Arvan, et mitte. Eelkõige oleks vaja panna inimesed mõistma, millise on meid ümbritseva keskkonna tegelik seisund, kui tohutu tähtsus on keskkonnakaitsel. Just siin saame kõige rohkem kaasa aidata.

KAUR HANSON

SPORT TEKITAB KÜSIMUSI

Kell polnud veel kuus. Esimese poole tunni vältel võisime päid keerutada ja otsida, millisest mulgust video parajasti tuleb; vaadata seltsimehi, kes telekat ringi lohistasid; kuulata, kuidas keegi läbi mikri ütles üks, kaks, kolm, kuus, kaheksa ning palju muud huvitavat.

Lõpuks ilmus kohale **RAUL REBANE**, tunduvalt hambutum kui muidu — otse hambaarsti juurest. Esmalt hiilis ta ette publiku suurt hulka ning rõhutas, et ta tuli siia publiku südametunnistusele koputama.

Järgnes ülevaade spordi kohast tänapäeva maailmas, millest selgus niipalju, et keegi ei tea, mis spordist edasi saab. Selge on see, et sport on tulutoov majandusharu, meelelahutustööstuse olulisim komponent ja osa poliitikast.

Ühesõnaga — sport on elusfäär, mille tähtsus järjest tõuseb. Samal ajal aga on sportlase olukord NSV Liidus ülimalt kummaline: karjääri nimel teeb ta päevast päeva raskeimat tööd ning teda ülistatakse taevani, pärast spordist loobumist pole paljudel muud võimalust, kui 25 rubla eest õhtuti haudu või kraave kaevata. Mingeid muutusi on juba toimumas, kuid veel vähesel määral.

Vahepeal võis vaadata sporditeemalist videot jaanalindude võidujooksust ja rodeost korvpalli ja poksini.

Siis hakkasid tulema küsimused.

● Kas ja kuidas on võimalik jälgida TV vahendusel olümpiamänge?

Calgarys algavad finaalid kell 8 õhtul, meie TV-s algab aga juba kell 21 «Vremja». Söuli OM kohta ei oska veel keegi midagi öelda. Esmalt on vaja ära oodata, kuni 17. jaanuaril lõpeb osavõtvate riikide registreerimine.

● Miks ühendati spordiühingud «Kalev» ja «Jõud»?

Ei oska öelda. Mingit erilist mõtet ma ei näe. Spordi reguleerimiseks tehtavad seadused on tihtipeale absurdi piirimail. Praegu näen väljapääsu ikkagi klubide moodustamises ja konkurentsi loomises.

● Kuidas suhtute naiste tõsteporti?

Palun väga! Kui tahavad, las tulevad!

● Miks on säilinud veel mõisted «profid» ja «amatöörid», kuigi need kattuvad?

Tõesti mõttetus.

● «Jalgpalliülevaadet» näidatakse TV-s regulaarselt igal nädalal, «Korvpalliülevaadet» aga harva ja ebaregulaarselt.

Jalgpall, jäähoki, male, iluuisutamine — need on meie maa riiklikud spordialad (jalgpalliülekande pärast olevat kord isegi «Vremja» algus hilinenud). Korvpall alles võidab populaarsust. Esimene «Korvpalliülevaade» tehti poolsalaja ning asjade praeguse seisu juures ei saagi saade olla regulaarne. Jalgpalli oma teeb terve toatäis inimesi.

● Mis seisus on Teie arvates «Kalevi» korvpallimeeskond?

Nagu ütles meeskonna arst Rein Jalak, on kõik mehed terved, vaid Pihelgase jalad vajavad veel ravi. Minu arvates on praegune «Kalev» tore meeskond, kellele maksab pöialt hoida.

● Kas on šansse, et linnahalli tuleb korvpall?

Mitte mingil juhul.

● Tele arvamus Eesti jäähokist ja jalgpallist (naer saalis)?

Arge naerge, asi on tõsine. Minu arvates peab poiste vutt alati olema. Vaadake, mida «Lõvid» teevad! Oleks vaja asutusi, kes maksaksid näiteks «Kreenholmi», «Talleksi» ja «Spordi» ülalpidamise eest!

● Mis saab Eesti Spordimajast?

Idee on suurepärane, kuid on väga palju juriidilisi, ametkondlikke ja muid sekeldusi. Üldiselt on see tulevikumuusika, vähemalt ülejärgmise viisaastakuni.

Et asi nii kurvalt ei lõpeks, luges Raul Rebane ette valiku spordiajakirjanike «pärleid» ning täpselt kell 8 õhtul lahkus ta ÜP suveniiridega Tallinna poole.

ROOSMARII KURVITS

TEADUS-JÜNGRIST AKTSIONÄÄRIKS

16. novembril jagati EPA aulas teavet **NOORTEKOOPERATIIVIDE** kohta. Jagajate poole peal olid majandusteadlane **Ivar Raig**, rahandusministeeriumi esindaja **A. Saluveer**, ELKNÜ Keskkomitee töölis- ja maanoorte osakonna juhataja **T. Aalja** (sama osakond ongi noortekooperatiivide põhikirja kokku pannud), osakonna kaubanduse ja teeninduse sektori juhataja **M. Jakobson** ning **I. Peetsu** Tartu Linna RSN Täitevkomiteest.

Niisiis, NKd on mõeldud eeskätt õppivale noorusele lisaelatusvõimaluste andmiseks. Põhimõttel — õppetöö kõrvalt, vabas vormis, kõigil elualadel vastavalt huvialale. Ja võimalikult vähese bürokraatiaga. Kui suures osas neist põhimõtetest kinni õnnestub pidada, sellest räägitigi.

Noortekooperatiivide edumeelsed küljed: NKl ei ole baasettevõtet, kes konkureerimist takistama hakkaks; NK võib tegelda kõigega, mis on kasulik ja seadusega lubatud; organiseerumise aste on suvaline; NK võib omada firmakauplust, lepingulisi töötajaid, spetsialiste; võib luua ka põllumajandusühistuid, kes rendivad maa majanditelt või täitevkomiteelt.

Esimesel kahel tegevusaastal on arvestatavad maksusoodustused. Pealegi taotleb eelnimetatud töölis- ja maanoorte osakond palgast mahavõetava tulumaksu (13%) kaotamist. Reaalne on ka ülejäänud maksude kaotamine.

Probleeme on aga vastavalt iga soodustuse juures. Rajooni, linna või kõrgkooli komsomolikomitee — NKde peremees — ei sega end küll ärisse, kuid tal pole ka finantse, et näiteks kooperatiivi pankrotistumise korral tema võlgasid tasuda.

Tegeleda võib kõigega, kuid ainult asutuste teenindamine ei sobi põhikirja ühe klausliga. Nii peab näiteks lammutamisele spetsialiseerunud kooperatiiv vahel ka natuke vahvleid müüma (muud ei tulnud pähe) või inimestel puid lõhkuma, et linnukest kirja saada.

Raske on aru saada raamatupidamise vajalikkusest, juhul kui maksud ära kaovad ja pangaga asju ajada ei kavatseta. Lihtsamas ühistus võiks ju päevatulud omavahel ära jagada. Vabastada näiteks tudengikooperatiivide eestvedajad keerukast, enamasti kitsendavast paberimajandusest oleks parim soodustus. Kuigi jah, ükski soodustus ei asenda lihtsat stipipoliitikat 30—60—90(?), mis lisatuluallikate otsimise asemel hoopis tõsisemalt õppetööle sunniks pühenduma.

Aga niikauaks, kuni sellest aru saadakse, võtke hakkajamad kokku, minge komsomolikomiteesse ja proovige asi ära!

EVAR SAAR

FOLK. PUNK. HEVI.

FOLK. TIIU ROOSTALU esinemises oli midagi pipipikksukalikku. Tema laule kuulates ja esinemist jälgides meenusid lapsepõlves loetud lood tollest suurte kingadega ja vallatute sukatrippidega punapäisest tüdrukust. Niisama vabalt kui Pipi käitus röövlite ja politseinikega, käitus ka Tiiu Roostalu nendega, keda ta endale appi palus (menukaim neist oli suur vägev neetides mees Jürka). Erinevalt järgnevatest esinemistest meeldis TR peaaegu kõigile.

PUNK. Esimesed lood «Vennaskonnalt» TÕNU TRUBETSKY esituses panid huvituma; ka nahkselt rõivastatud noored mehed lava ees näitasid end küllaltki ägedalt. Pärastpoole kired taltusid ning esinemise teisel poolel tekkis tunne, et ansambel on oma lugudega juba mitmendal ringil — nõnda sarnased olid need.

HEVI. Vastselt TRÜ klubi alla kuuluv ansambel **«PARASPUNT»** on juba mitu aastat Tartu ja kaugematki hevipublikut vaimustanud. Tulnud on ka ametlik tunnustus — keskkoolipäevil oli ta Eesti parim koolipunt, Valmar Schotter «Tartu sügise» parim meessolist. Seekordne esinemine kippus aga miskipärast ära vajuma. Poisid mängisid hästi nagu ikka, ent heli ei jõudnud kuulajani. Ise ei jäänud nad ka seekordse esinemisega rahule.

VEEL ÜHT STIILI viljeldi tol õhtul keldri diskosaalis. Ja edukalt. Siin andis tunnistust suur ruumikitsikus ning lakke kerkiv higilõhn. Olid disko, olid diskorid ja diskomusa. Nii et hõissa, disko!

* * *

Pärastpoole mängis veel üks koosseis. «Vennaskonna» kitarrist Siku oli oma pundi moodustanud. Nahkseis rõivais noorile mehile ilmselt meeldis.

Siis sai (kukkus) pidu läbi, aga disko ei saanud (kukkunud) veel. Disko sai (kukkus) alles vastu hommikut läbi.

OLAVI PAIDE

KÕNEVÕISTLUSE FIASKO

(Kommentaaridega)

«Eile, 16. novembril, peeti ülikooli vanas kohvikus kõnevõistlus, mille juhtlauseks «Oleme perestroika poolt!».

Osalema olid kutsutud kõik. Saali toodi lisatoolid. Tundus, et kohe...

Žürii, koosseisus dotsent Jaan Sootak ning üliõpilased Toomas Sillaste, Heiki Sibul (õigust.) ja Marko Seemen (majandust.), kuulutas välja esimese vooru — esinemise loosiga tõmmatud teemal.

Pärast kümme minutit kestnud julgustamist otsustas sõnasõtta astuda koguni neli kõnerüütlit: Rein Adamson, Vallo Adamson, Indrek Tarand ja Rünno Vissak. Teise vooru pääses neist vaid kolm. Finaali — sõnaduellini — jõudsid situatsioonimängu edukalt läbinud **Indrek Tarand** *ja* **Rünno Vissak.**

«Teine, žürii arvates sisuline esikoht» anti viimasele, võitjatordi pälvis Indrek Tarand.

Paraku ei mallanud mitte kõik 35 pöidlahoidjat võistluse lõppu ära oodata.

Kõige kõitvamalt esines žürii esimees. Publiku tungival soovil põhjendas ta tehtud otsust (muide, žüriidki tutvustati alles pärast publikupoolset palvet).

Toimunut sobiks kokku võtma mõte Indrek Tarandi esinemisest: «Ehitada, ehitada, pärast ümber ehitada. Aga võib-olla ehitada nii, et ühekorraga oleks valmis ehitatud.» (Tõlge vene keelest.)

PILLE PAALANDI
JAAN MURUMETS

* * *

Sellise tekstiga paberileht rippus 17. novembril üliõpilaspäevade kuulutustahvlil. Kuivõrd tegu oli operatiivinfoga, mis laiemat käsitlust ei luba, oleks siinkohal paslik ülalõeldut kommenteerida.

On ammu tuntud tõde, et (publikule) meeldejäävaks ettevõtmiseks on tarvis kolme komponenti:

1) eelreklaami, mis publiku huvi ärataks,

2) pidevat tegevust, et publikul igav ei hakkaks, ning

3) «detonaatormeeskonda», kes meie põhjamaisesse temperamenti aktiivsust (juurde) süstiks.

Kuidas lugu natuuris välja nägi.

Ei tahaks küll siinkohal ühineda traditsioonilise (!) nutulauljate kooriga, aga tõik jääb tõigaks: võistluse avasõnad õeldi kahekümneminutilise hilinemisega. Milles on ometi asi? Kas lootsid võistluse korraldajad, et need paarkümmend minutit asja parandavad ja letargiast ärganud tuhanded ummisjalu kolmekümnele kohalviibijale toekaks lisaks tormavad. Et kui kell kuus on kohal 35, siis veerand seitse juba 350 inimest või? Kes tulla kavatses, see jõudis ka õigeks ajaks kohale, kes ei kavatsenudki, see...

Kurbnaljakas oli kuulata kõrge kohtunikekogu kihutuskõnesid, mis kohalviibijaid kaasa lööma kutsusid. Ka surm ei võta sealt, kus ei ole. Loodetud kahekümne asemel asus starti neli (!) oraatorit.

Ei ole siinkirjutaja pädev otsustama esinejate kõneoskuse üle, aga nii kehvad nood kõned ka ei olnud, et enne lõppu lahkunud publikukolmandikuga liituda.

Ettevõtmist tervikuna võib lugeda läbikukkunuks. Tea, kas pole siis tudengid perestroika poolt või polnud pakutu äkki parim viis oma toetuse väljendamiseks?

JAAN MURUMETS

SUUR JALUTUSKÄIK

Küllap on Toomemägi intiimsemat laadi kohtumiste tarvis konkurentsitu üle Tartu. Teisipäeval, ÜP lõpupäeval võis seal kohata siiski märksa enam tudengeid kui harilikult. Sedapuhku trehvati Faehlmanni juures ja sinna kutsus «Valhalla» sõpruskond.

Alustati pühendusluuletusest Faehlmannile ning unistati ühes Tuglasega Toomemäest kui meie rahvuskultuuri tulevasest pühamust. Tiit Pruuli juhatusel asuti suurele jalutuskäigule mööda Toomemäe alleesid palistavaid suurkujude skulptuure...

Tuglas ja Tammsaare, Alver ja Semper, aga ka Visnapuu ja Gailit, Jaan Oks ja Heiti Talvik ning paljud teised. Kõik kujutletavad kujud pärjati pühendusluulega.

«Valhalla» esitas oma tuntud headuses huvitava ja tervikliku luulematka. Eriti jäid kõlama laiemale publikule peaaegu täiesti tundmatud pagulaskirjanike luuletused.

«Ka Mustvee kodusaia ei saa laita, kuid kust võtta, kui elad näiteks Saint-Aygulfis? Kust võtta iga kord eesti luuletki Iowa-Citys? Aastast aastasse muutub ulmasemaks Under, Alver ja Tartu, kellest sai vaid maakeeli kaugekõnesid peetud kesköösl põiki Ameerika mandrit.»

Aleksander Aspeli mälestuseks kirjutatud luuletuses kurdab nõnda üks eksiilkirjanik Ivar Ivask.

«Kust võtta iga kord luulet Tartuski?» võib parafraseerides küsida. I. Ivaski toodangust võib ülikooli raamatukogus leida ainult kirjaniku viienda luulekogu «Verikivi» (Lund 1976). Kokku on teadusraamatukogu kartoteeki «Eesti ilukirjandus välismaal» kantud 91 teost. See on ju vaid murdosa Lundis, Torontos, New Yorgis jm. ilmunust.

Hoopis esindamata on näiteks Kalju Lepik, August Gailiti pagulaslooming. Enamik autoreid on esindatud üksikute ja juhuslike teostega. Veidi põhjalikumalt on võimalik tutvuda ainult üksikute kirjanikega (Arvo Mägi, August Mälk). Seda piskutki on peaaegu võimatu lugeda — pidevalt välja laenutatud!

Nii muutub pagulaskirjandus meie jaoks aastast aastasse ulmasemaks. Karl Ristikivi juubeliga seoses on siin-seal küll nõutud selle väljaandmist ka Eestis, kuid sõnadest kaugemale ei ole jõutud.

Luulet lugedes jalutas «Valhalla» ühes sõpradega läbi lõrtsise Toomemäe Kristjan Jaak Petersoni juurde, kus etlemine lõpetati ühes koos laulmisega.

HANNES RUMM

ROHKEM KUI RUBLA EEST

Üliõpilaspäevade üritused kulmineerisid **BALLIGA** «Vanemuises». Kuigi samal õhtul võis valida puändiõhtu ja balli vahel, oli kontserdisaal pilgeni rahvast täis. Usun, et publiku (loe: kaasalõõjate) puudu se üle ei saanud kurta ka puändiõhtu korraldajad. Vaevalt oli teisipäeva õhtul eriti arvukalt neid, kes ühikatoas maldasid istuda.

Olgu kulminatsiooniga kuidas on — kes ballilt tõesti midagi saada tahtis, see seda ka sai. Magnetite leidmisega oli seekord tublisti vaeva nähtud, enamasti mindigi ballile **Priit Aimla, Jüri Aarma ja «Kuldse Trio» pärast.** Priit Aimla on üleüldiselt tuntud ainulaadse ütlemisjulguse poolest. Miks ainulaadse? Ütlejaid on ju eriti viimasel ajal üsna rohkesti. Aimla puhul lisame paikapidavale ühiskonnakriitikale paraja annuse huumorit (või vastupidi) ja kui sellele lisada eht aimlalik esituslaad, siis saamegi ainulaadsuse. Rebaste ballil jäid Eero Spriidi publikunaerutamisponnistused üsna tagajärjetuks, kuigi näitleja valitud palade üle enne on naerdud ja pärastki naerdakse (tõsi, kellegi teise esituses). Aimla puhul polnud küll mingeid pingutusi märgata, aga rahvas naeris.... Magustoiduks veel Jüri Aarma kupleed ja etteaste lõpuks oli publik üsna hingetu.

Pärast väikest pausi tõestas «Kuldne Trio», et ka väsinud publikust võib naeru välja pigistada. Jüri Vlassov oli seekord pilkeobjektiks valinud Toomemütsi Vello. Pole ammu nii pikka ja kangekaelset aplausi kuulnud, kui «Trio» esinemise lõppedes. Peoperemees riskis ilmse ebasoosingusse sattumisega, kui ta mitu korda kuulutamas käis, et ansambel enam ei esine. Lõpuks saadi kolmik taas lavale. Rakvereteemalisi laule on viimasel ajal palju tehtud, «Kuldse Trio» variant plaksutati kordusesitusele ja üritati veelgi, kuid siis ei saadud tõesti enam mehi välja.

Millised olid siis muljed? Rahvast oli palju, pisut liigagi. Võrreldes hiljutise rebaste balliga oli seekordne publik elavam. Muidukonutajaid polnud märgata. Märgata polnud sedagi, et keegi lausa igavust oleks tundnud.

Nalja sai rohkem kui rubla eest — pilet maksis kolm.

VALLO VALDES

VIDEOVIKTORIIN

... toimus teisipäeval, 17. novembril TRÜ klubis. ENSV kõrgkoolidest jäi esindamata ainult TRK. TPI oli väljas kahe meeskonnaga. Kuigi videoviktoriin toimus juba kolmandat korda, oli üritus omanäoline ja huvitav. Mängujuht seisis puldis nagu diskor, küsimused tulid teleekraani kaudu. Et mängu teema oli Oktoobrirevolutsioon, olid esimese poolaja küsimused seotudki selle või Leniniga. Mängu teine pool muutus pisut vabamaks, küsimusi tuli laiemast teemade ringist.

Ühtlaselt tugevatena näitasid ennast TPI võistkonnad, EPA ja TPedI. Viimane küsimus jättis tulemuse lahtiseks, TPI mõlemad võistkonnad kogusid võrdse arvu punkte. Lisaküsimus kallutas vaekausi TPI teise meeskonna kasuks.

Lõplik järjestus: **TPI II, TPI I, EPA, TPedI, TRÜ, ERKI.** TPI I võistkonnas võistlesid: Aivo Pihlakas, Tarmo Kuningas, Urmo Sisask ja Andrus Pihel.

JAANO-MARTIN OTS

O TEMPORA, O MORES

EHK KUIDAS KUSTUTADA TÕRVIKUT

PROLOOG TAEVAS, äraseletatult SEAL ÜLAL, veel konkreetsemalt TRÜ komsomolikomitees:

«Tõrvikutega rongkäigule sa ikka tuled?»

«Jaa, loomulikult!»

Remark: suu naerab, silmad säravad.

Asjaolude sunnil jäin hiljaks. Kahetsevalt vaatasin uhket, sütitavat valguse võitu pimeduse üle Päntri neljanda korruse rõdult, niisiis aupaklikust kaugusest. Pirrud lõkendasid tõesti kahel otsal: üks rongkäigus, teine naeru, hüüete, lehvitamise ja vaimustuse saatel rongkäigu ümber ning kiiluvees. Kolonnis kanti rohkesti plakateid, kinnitamaks poolehoidu meie valitsuse uuele kursile. Ka mina olen selle poolt. Tõendamaks seda, jooksin paarkümmend minutit hiljem mäest alla peahoone poole. Kaasa elama kauni traditsiooni taaselustamisele.

Ohhoo, teisigi muistseid tavu tuuakse taas ööpimeduse ette! Kuus noormeest on eht buršiliku sõakusega okupeerinud terve kõnnitee. Suitsud suus, teklid peas. Käib kõva jutt. Lähemalt on tunda: auru väljalaskmise eesmärgil. Mõned siivutused kindla objektita. Hetk hirmu: kas saab mööda või ei saa? Sai, tänu taevale, kommentaarideta!

Algus on tehtud.

Edasi, Ülikooli tänaval: kust tuleb see rahvamass? Ahaa, peahoone eest muidugi. Aga... kõne ju veel käib. Miks siis lahkuma kiirustatakse?

Viimaks ometi sündmuspaigal. Lõpeb parasjagu tõrvikutega jooks. Leitud tuttav võtab kokku:

«See ei ole see!»

Ega olegi. Ja viga on osalejais — korraldusele ei saa süüks lugeda midagi peale nähtavasti arvestamatuse nüüdistudengi hingelaadiga.

Kõigepealt: loosungeist oli puudu veel ainult üks, mida pidanuks kantama kolonni alguses ja mis pärineb variseridelt, makjavellistidelt, jesuiitidelt, äärmisel juhul setu papi, aga mitte kaasaegsete noorte mõtteist:

«Käige minu sõnade, mitte minu tegude järgi!»

Sest kuidas muidu seletada, et loosungi «Toetame Gorbatšovi!» all, paar sammukest rändamise teed eemal, seisid väikese amplituudiga harmooniliselt võnkudes Ebakained? Ja mitte sugugi moljeerlikult naljakad. Ja mitte ainult selle ühe all.

Teiseks — miks häbenes hämmastavalt suur hulk noori oma koolikuuluvust ja eelistas omapäiolemist tekli kandmisele? Taevas hoidku, värvimüts oli vanasti ju tohutu au ning uhkus! Kuidas siis nüüd?

Kui nad mitte spetsiaalselt minu narritamiseks teklit hetke eest taskusse ei käkerdanud. Ja siis ka — mees narrib ise oma mütsi? Ja kui kanda teklit rongkäigus, miks siis mitte hiljemgi?

Kolmandaks — kuidas võib laulda ülikooli(de) hümni sedavõrd entusiasmivabalt (vrd. malevalaulude hoogsat ühisesitust kus tahes ja millal tahes), sealjuures nii vaikselt, et kolme sammu peale pole kuulda? Väljajäetud salmidest muidugi vaikigem. Nagu lauljadki. Sõnu teavad kah vaid üksikud eruditid (rõõm, et ka majandusest ja füüsikast).

Jätkem nüüd juba väiklaseks kippuv norimine. Tulgu lavale SUUR PUANT!

Nimelt: lõpu eel paluti valjuhääldist kustunud tõrvikuid mitte maha jätta, vaid käituda Tõrvikukandja vääriliselt. Või umbes nii.

Üks noormees («... üks lihtne ori, keda nägupidi sa tunned» — Shakespeare, «Julius Caesar» I, 5), kah tunnikeseks Tõrvikukandja üllasse seisusse ülendatud, läks oma tulehoidlaga, mis ju iga tudengi rinnus püha palmioksa või rahutuvi või Graali tähtsust evima peaks, niisiis, lühidalt, läks «Volga» eest mööda. Kaaslaste (vrd. ausaatkond, liktorid, slepikandjad vms.) meeleheaks vehiti tõrvikuga küll nii-, küll naapidi. Võib-olla oli noormees tuletõrjuja ning demonstreeris õpetliku ajaviitena tungla kustutamise põhimõtet? Aga ükski põhimõte ei õigusta selle etenduse lõppu: tõrvikut ei pillatud isegi Tuglase kombel peost, vaid virutati hoogsalt lillepoe ukse ette. Hea, et mitte ukse sisse — ikkagi klaasid.

Nägijaid leidus hulgi, ütlejaid üks. Vähemalt nii palju oli veel arusaamist, et vastu ei öeldud.

Tõrvikut üles muidugi ka ei tõstetud.

Ega meie pole Tuglased.

Ja vist meist ei saagi.

Loo moraal? Eks ikka vana lause sellest, mis pärlikarbis, ja sellest, kes seasulus. Ja veel — kui teie, kes te ehk ise kohal polnud, kuulete sama lauset, mida kuulsin viis minutit pärast ürituse lõppu mina: «Teevad siis nii magedalt!» — siis uskuge halba mitte ettevalmistajaist, s. o. mõlema kõrgkooli komsomolikomiteedest, vaid nendest, kelle ainsaks mureks oli jäetud kohale tulla ja end noorele kõrghariduse taotlejale väärilisel üleval pidada. Ärge uskuge ka seda, kui keegi teistele ilulooja ning hännaga jäljesiluja ütleb või kirjutab, et kõik läks laitmatult korda. Oleme ju perestroika poolt, ka avalikustamises!

Lõpetuseks tilluke oma arvamus: lähtudes aegade alguses tehtust, ütlen: neil rongkäikudel oli paradeeriv, mitte parodeeriv eesmärk. Nii et tõrvikutega kõnniti, ja hardunult. Valgeid hobuseid ja trompetitega ingleid pole ehk tõesti tarvis. Aga lausa teatejooksu tõrvikutega ka mitte. Siis võiks ju ka «Gaudeamus»-laulupidu lõppeda Balti meistrivõistlustega kotisjooksus. Ja mis peamine — kellelegi ei tule mõttessegi austada teatejooksu pulka nii, et selle häbistamist tõepoolest häbiks peetaks.

Aga sel pole sellega seost...

LOONE KAUST,
eesti fil. III k.

Kõik pildid on OLAVI PAIDELT

Mis maksab kümnemargane naeratus?

Meie jutuajamine TPI automaatikateaduskonna komsomolisekretäri Margus Schultsiga jäi mäletatavasti pooleli sel kohal, kus Margus uut kohvilaari keetma suundus. Nüüd on tassid uuesti täis valatud ja vestlus jätkub.

● **«Kuule, sel kohvil on pisut teine maitse.»**

«Peabki olema. Eelmine kannutäis oli «Kulta Katriina», see aga «Costa Rica».»

● **«Nii et kaks eri sorti. Kas kohvihinnad Soomes tasku peale ei hakanud?»**

«Kui hindadest rääkida, siis võib iga ese olenevalt ajast, kohast ja veel mõnedest teguritest maksta väga erinevat hinda. Hinna alandamise põhjuseks võib olla nii «remondimüük» (pood suletakse remondiks ja kaubast on vaja lahti saada), «lõpumüük» (eset on jäänud vaid paar tükki) või ostma meelitamine. Näiteks «Anttila» supermarketis olid ühel päeval kõik hinnad alandatud 20%.

Tegelikult on suur vahe, kas ostad supermarketist või pisikesest erapoest. Marketis, kus ostjaid niigi, sulle kaupa pakkuma ei tulda. Suurem enamik kaupadest on avariiulitel, n.-ö. käega katsuda. Varguste vältimiseks on kaupade pakendisse peidetud magnetriba. Kauba eest maksmisel kustutab kassaneiu spetspliiatsiga magnetribalt koodi. Kui ostu eest tasutud pole, reageerib ribale häiresüsteem ukse juures. Muide, kassad on eranditult optilise lugejaga; sel ajal kui neiu eelmise ostja kaupa kokku rehkendab, laod sina oma ostud kärust (käsikorve neil pole) lindile. Neiu vajutab nupule, kaup sõidab tema juurde ja ta hakkab kokku rehkendama. Ostja poole pööratud tabloole ilmub kauba nimetus ja hind, siis näiteks «Kokku 32.50». Annad sajalise ja süttib kiri «Antud 100.00» ning «Tagasi 67.50». Kõik asjad maksavad natuke alla ümmarguse summa. Öeldakse, et kassaneiu **keep smiling** maksab mitte kümme marka, vaid 9.95.

Erapoes tuleb — meile harjumatult — tagaruumist kohe poe omanik ja püüab sulle tingimata midagi maha müüa. Erapoes saab ka hinna üle tingida.»

● **«Tingimine tingimiseks, aga ehk tooksid paar näidet, mis meilegi tuntud kaubad Soomes maksavad.»**

«Hüva, videokassett maksab 45 marka, elektronkell 35 kuni 250. Talvejopi eest küsitakse 250 kuni 500 marka, nahkkinnaste eest 50—130. Kohv maksab 35 marka kilo, tee 50—60 marka kilo, 0,3-liitrine õllepurk (sisuga koos muidugi) 4—5 marka.»

● **«Tuleme nüüd tagasi Helsingi Tehnikaülikooli ja tema rahvusvahelise nädala juurde. Need reklaamprospektid ja päevakavad, mida siin sirvinud olen, jätavad trükitehniliselt ülihea mulje. Kas õnnestus Sul selle kvaliteedi saladuse jälile saada?»**

«Mnjah. Ekskursioonil käisime «Lohja Paperi OY-s» küll. Tehas asub umbes 80 kilomeetri kaugusel Helsingist. Firma kuulub hiigelsuure kompanii «Rauma — Repola» alla. Töö käib viies vahetuses ja ööpäev läbi. Puhkust antakse masinatele vaid paar korda aastas, jõulude ajal ja... Tööliste palk on 60 000 ja 140 000 marga vahel aastas, maksudena läheb maha 30—45%. Firma pole suur, seetõttu on esikohal toodangu kvaliteet. Läbi ei tohi lasta ainsatki apsu, seda enam, et tehakse enamasti spetsiaalpaberit. Turg on üle Euroopa, sealhulgas ka NSV Liidus — nägime venekeelseid kompvekipabereid.

Aga saladused... Tootmist näidati küll, pildistamine keelati kategooriliselt. Sest kuigi põhilised tootmisvõtted on samad mis mujalgi, edestab firma oma konkurente. Ja kui tööstusspioon tulekski ekskursiooniga ettevõttesse, ei jõuaks ta selle läbitraavimise juures midagi näha. Hilisem fotode analüüs võiks ehk midagi välja tuua...»

● **«Kahju, «Lohja Paperi» firmasaladused oleksid ehk «TRÜ» trükikvaliteetigi parandanud. Sul jäi vist jutt pooleli?»**

«Jah, tahtsin veel paar sõna öelda kaadrivalikust ja sotsiaalkindlustusest. Haiguse puhul maksab firma töötajale ta palga 100%-liselt. Alles siis, kui haiguspäevade arv üle 54 tõuseb, hakkab see protsent vähenema. Töötaja vallandatakse vaid siis, kui selgub, et ta enam kunagi töötada ei saa. Uus inimene, kes pärast hoolikat testimist ja kontrolli ametisse võetakse, ei asu mitte väljalangenu kohale, vaid alustab madalaimalt hierarhiaastmelt.

Meie käik tehasesse lõppes piduliku õhtusöögiga firma kulul.»

● **«Oma tasku peal te vist restoranilõunaid endale lubada ei saanud?»**

«Kallid on söögikohad küll. Käisime ühes *pizza*-baaris. 45—55 marka lugu. Suur oli see *pizza* küll — nagu LP plaat. Ja validagi võis 27 eri sordi vahel. Niisama kallis oli ka lihatoit.

Üks suur lohutus selle baarimajanduse juures oli tõik, et erinevalt meist on Soomes söögikohad avatud reeglina kella kahe-kolmeni öösel, mõned öö läbi. Paari eriti popi koha ukse taga võis järjekordagi näha.»

● **«Mainisid ennist stiiliõhtust rääkides, et Soome tudengite üheks põhitegevuseks seal oli õllejoomine. Meil siin on suhtumine alkoholi rangelt eitavaks kujundatud, kuidas pilt Soomes oli?»**

«Õlut juuakse tõesti palju. Tudengite rahvusvahelises kongressikeskuses Dipolis on kaks õllesaali. Sellele vaatamata purjus rahvast peaaegu polnud (üksikuid musti lambaid on ju igal pool). Ilmselt on selle taga enesest lugupidamise, laiemalt üldise kultuuri küsimus.

Kangemat kraami müüakse eripoodides, välja arvatud esimese kategooria õlu, nii meie limonaadi kangune, mida tõesti igalt poolt saab. Vanuse alammäär on 20 aastat, kergematel jookidel 18. Mõtlema panevaks võrdluseks tooksin siinkohal ära mõnede meilegi tuntud markide poehinnad: «Stolitschnaya Vodka» — 99 marka poole liitri eest, «Ararat Brandy» (ehk armeenia konjak) — 117 marka, «Vana Tallinn» — 80 marka, ikka poole liitri eest.»

Hea lugeja, jaga need arvud seitsmega, ja Sa veendud, et vähemalt alkoholihindade poolest oleme maailmaturu hindadele järele jõudnud.

● **«Loen siit rahvusvahelise nädala programmist nimetust «Jäynä». Mida see endast kujutas?»**

««Jäynä» oli orienteerumisvõistlus Helsingis. Kogu rahvusvaheline seltskond jagati kaheksasse gruppi. Imelikul kombel sattusid meie punti kõik eestlased. Loosiõnn. Kätte anti linna plaan, millele oli märgitud kuus kontrollpunkti. Need tuli läbida, täites igaühes mõne ülesande.

Kontrollpunkt nr. 1 oli Kolme sepa kuju Stockmani kaubamaja juures. Ülesanne — mõõta kuju kõrgus Sherlock Holmesi ühikutes haamri, kruvikeeraja ja viili abil. Saime tulemuseks 7 haamrit, 3 kruvikeerajat ja 11 viili. Et nende sõnade soome- ega ingliskeelseid vasteid ei teadnud, joonistasime ühikute pildid.

Teel teise kontrollpunkti nägime pressi operatiivsuse musternäidet. Põles ajalehe «Helsinkin Sanomat» hoone. TV brigaad jõudis kohale kaks minutit peale tuletõrjet.

Kontrollpunkt nr. 2 asus Linnanmäki pargis, umbes 2 kilomeetri kaugusel eelmisest. Kauguse tõttu ei viitsinud mitmed grupid sinna kõmpida. Ja lollisti tegid! Legendis seisis: tüüpiline näide Soome restoranikultuurist. Reaalselt kujutas «restoran» endast nööridega piiratud pargiosa laudade, kelnerite ja musklis šveitseriga. Osa varasemaid külastajaid oli juba laua all. Uritasin sisse pääseda tagauksest (s.t. üle nööri ronides), kuid šveitser tegi sellele lühikese lõpu. Tuli kasutada juba Tallinnast tuntud võtet — altkäemaksu. Vana Tooma kujutisega märk lepitas «uksel» seisva atleedi. Sees pakutud ergutavatest jookidest märksa lõbusamana jätkasime orienteerumismängu.

Kontrollpunkt nr. 3 — turg. Kedagi pole. Lohutuseks ostsime banaane.

Kontrollpunkt nr. 4 — Toomkirik. Esimeseks ülesandeks oli aja peale ära lugeda kõik kiriku trepiastmed. 5 minuti ja 37 sekundiga saime 95 astet. Täpselt viie võrra vähem kui vaja. Teise ülesandena tuli kinniseotud jalgadega ringi kõndides möödujailt välja uurida nii palju kiriku ajaloo kohta kui võimalik. Inimesed olid lahked seletama. Neile, kes eest ära jooksid, muidugi järele ei jõudnud.

Viies kontrollpunkt. Eduskunna hoone (Soome parlament). Tuli välja mõelda seade, millega saaks seal istuvate tarkade meeste mõtteid pealt kuulata. Ostsin võtmehoidja, mis vilele reageerib — sealt see kodeeritud info tulebki...

Finiš *Finlandiatalo* ees. Küsimused hoone ajaloo (mis toimus seal 1975. aastal?) ja soome sportlaste kohta.

Õhtul kokkuvõtete tegemisel selgus, et võitsid kõik.»

Kergitasin kohvikannu kaant ja veendusin, et peale meeldiva lõhna pole sinna enam midagi jäänud. Raskelt ohates läks Margus Schults järgmise kannu tarvis 'vett keetma.

Et me sedakorda oma jutuga ikka veel omavalitsuseni ei jõudnud, siis teeme seda järgmisel korral.

JAAN MURUMETS,
žurn. I k.

Fosforiidikohtumisel aulas 4. novembril

I. Toome ja A. Raukase vastused ametiühingu osast töökaitse ennetusjärelevalve kohta fosforiidi- (ja muude) tehnoloogiate, ettevõtete ja ehitiste projekteerimise ning kasutamiseks vastuvõtmise asjus jäid selgusetuks. I. Toome vastus: «Annan selle küsimuse üle ametiühingule» ja A. Raukase vastus, et Maardu tehnoloogial on peainseneri allkirja kõrval ka riikliku energeetikajärelevalve esindaja allkiri, ei selgitanud kübetki ametiühingu osa fosforiidi jt. rajatiste, hoonete ning tehnoloogiate töökaitselises ennetusjärelevalves.

Minu palutud, kuid ütlemata jäänud üheminutiline selgitus aulatäielе ülikooliperele ja külalistele olnuks seesugune: «Ametiühingu esindus ennetusjärelevalves kui talle halduse kõrval seadustikus ettenähtud vetoõigus ohutust mittetagavas seisus käitiste, rajatiste, hoonete ja tehnoloogiate projektide kinnitamisel ning käikuandmise otsustamisel on tema suurehulgalise liikmeskonna (enamiku täisealise elanikkonna), sõltuvalt objekti rahvamajanduslikust tähtsusest, fosforiidi puhul aga kogu meie vabariigi elanikkonna esindamine ja tegutsemine tema tervise ning töövõime tagamise huvides.»

Imelik, miks kohtumise juhataja professor J. Kärner ei andnud töökaitse õppejõule taotletud üheminutilist sõnavõttu* selgitamaks, et just ametiühinguorganisatsioonil on seaduslik vetoõigus, sedapuhku rahva nimel tegutseda meie fosforiidiprobleemi ebaotstarbeka lahendamise vastu. Meenutatagu minister V. Rajangu seisukohta, et ametiühing (ja komsomol) tuleb õigel viisil tööle rakendada kogu organisatsiooni hierarhia eri astmetele.

Ärgu siis olgu ametiühing halduse (administratsiooni) ripatsiks, nagu pajatas meie kommunistliku partei XX kongressil ÜAUKN presiidiumi seekordne esimees J. M. Sverdlov, juunis 1941 NSV Liidu suursaadik (ÜK(b) Partei Keskkomitee esindaja) Eestis.

Samas, kui haldustöötajad, eriti kõrgjuhtivtöötajad ei tunne tööseadustikus sätestatud ametiühingupoolse järelevalve ja kontrolli kohustusi ja õigusi nii kõnealuste objektide projekteerimise ja kasutamiseks loa andmise protseduurides kui ka muudes normaalsete töötingimuste tagamise küsimustes ja suhtuvad tõrjuvalt ametiühinguga vastava koostöö arendamisse, siis paraku jääb ametiühingu kaudu realiseeruv laia üldsuse osa tihti ülitähtsategi küsimuste otsustamisel vähemalt nigelaks. Selle tagajärjeks on aga töö- ja olmetingimuste, looduskeskkonna, seega kogu elukeskkonna pidev halvenemine. Jäetagu siin näited toomata.

Mõistuse defitsiit nendel aladel ja selle tulemid on juba kahandanud meie rahva keskmist eluiga (NSVL nigelaim — meestel 64 a.) ja samuti rahvuse jäävuse põhimist tegurit — iivet. Kuhu on jäänud meie kunagised 7-, isegi 14- ja enamalapselised pered**? Paraku süveneb nüüdisaja sogases materiaalses ja sotsiaalses keskkonnas heaolutus, närvipinge, vastutustundetus ja tõepoolest mõistuse defitsiit. — Nõiaring, eks olel?

Tõstkem siis teadlikkust töökaitse, looduskaitse, elukaitse valdkonnas!

Vastan veel kord vene filoloogia IV kursuse vanema, üliõpilasprodekaani küsimusele: kas usute uutmisse? «Jah, usun, sest muidu me kaome kitsas ja laias mõttes. N. Hruštšovi uutmise sõi bürokraatia ja kitsas haare (nagu Pariisi kommuungi ei saanudki imikueast välja). Olgu praegune uutmise algus jätkuvalt dünaamiline ka veel lastelaste ajal.

VALDEK RITSLAID

* **Sõnavõtu mittevõimaldamine on ehk õppeprorektori hingel oleva ennatliku töökaitseõppe likvideerimise otsuse seisukohalt isegi mõistetav.**

** **Richard Ritsingu vaarisa Jaagu (1729—1795) peres oli 14 last, Ritsingu esiisa Jaani (1777—1825) peres 10 last, R. Ritsingu isa peres kasvas üles 8 last — kõigil pered.**

OLAVI PAIDE foto (saabus «TRÜ» toimetusse positiivis).

Ootan ülikooli kaasabi

Oma igapäevases elus kasutame sageli paljusid keskmisi näitajaid, mis annavad vajaliku ettekujutuse meie elust, meid ümbritsevast loodusest, meie saavutustest. Samal ajal ootab iga inimene kärsitult midagi uut, erakordseid sündmusi. Keskmistest näitarvudest enam soovitakse teada suuremaid, rekordilisi näitusid. Nendest arvudest oleme alati huvitatud. Need arvud näitavad, mida inimene on võimeline saavutama, mida kogu ümbruskond on võimeline meile andma.

Võtame näiteks manalasse varisenud Eestimaa kõige tuntuma maletaja Paul Kerese saavutused. Neid me teame. Või naist, kes Eestimaal on sünnitanud kõige rohkem lapsi ilmale. Või kõige kõrgemat õhutemperatuuri, mis meil on registreeritud. Või kõige suuremat karpkala, mis järvest on püütud.

Kuid suurem osa sellistest andmetest pole kokku kogutud. Meie ei tea näiteks, kui vanaks on Eestimaal inimene elanud, milline puu on kõige kõrgemaks kasvanud, mitu kutsikat on koer kõige rohkem korraga ilmale toonud, mitu kõrgkooli on üks inimene kõige rohkem lõpetanud, kellel on juuksed kõige pikemaks kasvanud jne. Ühe sõnaga kõik, mis mahub sõna «kõige» alla, on teretulnud. Selliseid näitusid on tuhandeid. Neid andmeid võiks nimetada rekorditeks.

Ka Sinu abi, lugupeetud õppejõud ja üliõpilane, on hädavajalik.

Mõtted liiguvad, et koostatav rekordite kogumik peaks kajastama kõiki alasid, kaasa arvatud huumorimeelsed rekordarvud. Ülikooli kohta eraldi toon ära mõned küsimused:

1. **Kes ülikooli rektoritest on kõige kauem rektorina töötanud (nimi, aeg)?**
2. **Kes ülikooli õppejõududest on kõige kauem õppejõuna töötanud?**
3. **Kõige noorem üliõpilane, kes kunagi on ülikoolis õppinud.**
4. **Kõige vanem üliõpilane.**
5. **Kõige noorem õppejõud.**
6. **Kõige vanem õppejõud.**
7. **Kõige kauem ülikoolis õppinu.**
8. **Kõige lühema ajaga ülikooli lõpetanu.**
9. **Mitu korda maksimaalselt on ühel ja samal eksamil läbipõrumist ette tulnud?**
10. **Kui kaua on üks eksam maksimaalselt kestnud?**
11. **Millisesse teaduskonda (erialale) on olnud kõige suurem konkurss?**
12. **Kel õppejõududest on kõige rohkem kõrghariduse diplomeid?**
13. .....

Palun kirjutada kõigil, kel on võimalus sellele üritusele kaasa aidata. Ka nendel, kes pole täiesti kindlad, kas esitatavad andmed mahuvad rekordnäitude hulka. Ja mitte ainult eespool äramärgitud küsimustiku kohta, mis ülikooli käsitleb, vaid kõikide eluvaldkondade kohta, kogu meie elukeskkonna kohta, mis meid ümbritseb.

Andmed palun tuua ülikooli ajalehe toimetusse.

Lugupidamisega

HEINO KEES

Tänu

Tulemusliku teadusliku ja pedagoogilise töö eest pälvisid rektori käskkirjas 50. sünnipäeval tänu dotsendid **HELLE TAPFER, JÜRIHAIN KALJUSTO** ja **JÜRI TAMM**, samal sünnipäeval tänati laitmatu töö eest ka vaneminsener **LEIDA NOORMAAD** ja keevitaja **LEMBIT TAELA.**

60. sünnipäeva puhul tänati kauaaegse laitmatu töö eest dotsente **HELJU TÄLLIT** ja **OLAF RAJAVEED**, vanemteadur **AKSEL KOORITSAT** ning lukksepp **MEINHARD KURVITSAT**, 65. sünnipäeval insener **ALEKSANDR ZALIVINIT** ning trükitöölist **ENDLA KOLBERGI.**

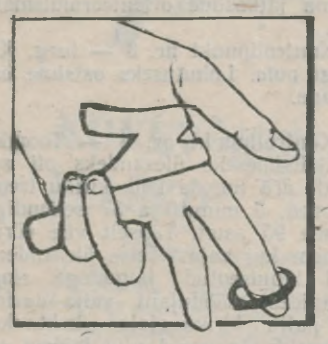

VENIA LEGENDI

Anorgaanilise keemia kateedri dotsendi kt. Mihkel Pärnoja *venia legendi* loeng teemal **«Keemiliste reaktsioonide kiirus»** toimub 3. detsembril kell 16.15 keemiahoone ruumis nr. 320.

TARTU LINNA ARENGUPERSPEKTIIVID

Reedel, 26. novembril kl. 18 ph. aud. 234 arutab teaduskondadevaheline sotsiaalfilosoofiline seminar prof. R. Blumi juhatusel Tartuga seotud probleeme. Oodatud kõik huvilised!

TÄHELEPANU, IDEOLOOGIASEKTOR

Teaduskondade ideoloogiasektorite juhatajate ja ELKNÜ TRÜ komitee ideoloogiasektori liikmete koosolek toimub kolmapäeval, 2. dets. kl. 18 komitees.

ÜTÜ FÜSIOLOOGIARINGI

koosolek on 1. dets. kl. 18 O. Lutsu 2. Aavo Lang (VI k.) räägib Tšehhoslovakkias toimunud üliõpilaste teaduslikust konverentsist ja näitab diapositiive.

Ringi juhatus

RSR

Rahvusvaheliste suhete ringi järgmine koosolek toimub teisipäeval, 1. dets. kl. 18.15 TR aud. 321. Päevakorras: **ühiskondlik-poliitiline õhkkond 1960. aastate teisel poolel maailmas ja Eestis.**

AULAS

Laupäeval, 28. nov. kl. 19 esitavad Moskva Riikliku Ülikooli klaveriklassi õpilased RAHMANINOVI, MUTLI, CHOPINI jt. helilooja te loomingut. Tulge kuulama!

AUTOJUHIKURSUSED

Autojuhi B-kategooria õppustele võetakse üliõpilasi alates II kursuselt, kelle alaline elukoht on Tartus või Tartu raj. Tulla 1. dets. kl. 16.15 Tiigi 78—236.

Auto-moto kabinet

LENINGRADI MNT. 27 KOHVIKUS

reedel, 27. nov. kl. 20st avatud **VIDEOKOHVIK**. Kl. 20—21.30 programm kuulamiseks-vaatamiseks, kl. 21.30—24.00 videodisko tantsuks. Pääsmete ettetellimine kohviku baarist 26. ja 27. nov. kl. 17—19.

KLUBIS

Diskoõhtud **«Tali on kätte tulemas»** laup., 28. nov. ja pühap., 29. nov. kl. 21.

HEI, RÄNNUHUVILINE

Kui Sa oled huvitatud matkaalaste teadmiste omandamisest või täiustamisest, siis tule kuulama Tartu kogenud matkainstruktoreid, kes räägivad sellest, kuidas end matkal mugavalt tunda, mida teha, et ei külmetaks ära sõrmi ja varbaid, ning muudki vajalikku. Kohapeal saab silmaga vaadata ja näpuga katsuda igasugust matkavarustust.

Lühikursus koosneb teoreetilisest (neli loengut) ja praktilisest osast. Viimane kujutab endast väliõõbimist kohalikes karmides oludes. Kõik on muidugi rangelt vabatahtlik.

Kui ülaltoodu Sinus huvi tekitas, siis tule **teisipäeval, 1. dets. kl. 19 keemiahoonesse aud. 320.** On võimalus ka talvise matka plaane seada.

Matkaklubi

Ajaloolaste komsomoliorganisatsiooni seekordse aruande- ja valimiskoosoleku tegid eriliseks kaks põhjust.

Esiteks: kevadel lahutati üksteisest ajaloo-, defektoloogia- ja psühholoogiaosakonna komsomoliorganisatsioon ning kaotati teaduskonnabüroo. Tänavune AVK on esimene, mis peetud pärast neid sündmusi.

Teiseks: koosolekut külastas **ELKNÜ Keskkomitee esimene sekretär Arno Almann**, kelle kohaletulekust üliõpilasi eelnevalt oli informeeritud.

See, kes tahab algatada ja teha uuendusi, ei või karta riski. Ajaloo-osakonna komsomolibüroo ning sekretär **Toomas Anepaio** on selleks valmis. Tõdesime seda koosolekul aruannet kuulates.

* * *

Komsomolitöö stiilile vanade mallide järgi kuulutati boikott. Büroo koosolekuid ei toimunud. Oma probleeme arutati loenguvaheaegadel, raamatukogus või ühiselamus, nii sageli kui tarvis. T. Anepaio: «Rikkusime küll plaanipärasust, kuid tagasime operatiivsuse.»

Lõpetati ka paberitekultus. Sekretär ei nõudnud büroo sektorijuhatajatelt tööplaane. Ta pidas tähtsamaks võimaldada neile mõistlikumat tegevust. Ajaloolaste kaust ülikooli komsomolikomitees jäi tühjaks. Komitees ei märgatud komsomolidokumentatsiooni puudumist kaks kuud. Sel koosolekul otsustati TRÜ komiteele esitada koondaruanne üks kord semestris ja üldkoosolekute protokollid.

Sellised muudatused põhjustavad mitmesuguseid hinnanguid. Ülikooli parteisekretär prof. Paul Kenkmann: «Võitlus paberite vastu on mõnevõrra kasvanud võitluseks organisatsioonisisese distsipliini vastu.»

Need rahutud ajaloolased

Oluliselt «provotseerisid» niisugust kriitikat ajaloolaste raskused AVK-d pidada. Esimesel korral oli kohal nii vähe üliõpilasi, et koosolek jäi toimumata. Teine kord venis algus peaaegu tunni, sest osa tudengeid tuli ühiselamusse ekstra AVK-le paluma minna.

Paul Kenkmann võinuks oma ütlemise järgi sattuda ülikooli komsomoliajaloos ainulaadsele koosolekule, kus kohal ELKNÜ Keskkomitee esimene sekretär, ühtlasi EKP Keskkomitee büroo liikmekandidaat, üliõpilasi aga pole.

Miks selline olukord tekib, saame teada osakonna komsomolibüroo sekretäri aruandest. T. Anepaio: «Möödunud perioodil peeti seitse üldkoosolekut, kas pole seda natuke palju? Küllap põeme kõik mingit koosolekuväsimust. Ülearu auru oleme kulutanud vilele.»

Autori märkus: Koosolekukartus pole loodetavasti igavene. Aruteludele, mil kõiki erutav teema, jätkub tulijaid rohkesti. Seda tõestavad ajaloolaste ja juristide ühine fosforiidikoosolek või koos žurnalistidega korraldatud isemajandamisnõupidamine.

* * *

Valgustamata ei jäänud ka tudengite **põhiülesanne õppimine.** Väga nõrk on õppeedukus ajaloo IV kursusel, ulatudes vaid 75 protsendini.

«Huvitavast loengust puuduvad üliõpilased harva. Osa õppejõudude loengud meid ei rahulda. Nende asendamist saame nõuda vaid siis, kui etteheited tudengitele on minimaalsed,» lausus komsomolisekretär enesekriitiliselt.

Komsomoli populaarsuse määrab eelkõige see, kuidas ta suudab **kaitsta üliõpilaste igapäevaseid huve.** Missugust vaeva selleks mõnikord näha tuleb, selgub järgmisest juhtumist. Ajalooüliõpilaste liidrid on närve kulutanud, et radiaatorid Tähe tänava õppehoone D-korpuses soojad oleksid. Vaatamata sellele on auditooriumid külmad juba mitmendat talve. T. Anepaio: «Mis puutub küttesüsteemi remonti, siis hoolimata TRÜ majandustöötaja M. Noore ilusatest lubadustest kevadisel poliitpäeval ning rektori kostmisest kohtumisel tudengitega, et mingit tööd tehakse, pole Tähes liilegi liigutatud. Küsime, millal kindlustatakse auditooriumides talutav temperatuur.»

Koosolekuülevaates domineerib üks nimi — Toomas Anepaio. Peale tema põhjalikku, analüüsivat ettekannet oli vaid üks üliõpilassõnavõtt. Ajalootudengite esindaja TRÜ nõukogus **Margus Kolga** kõneles sellest, mida on ette võetud *alma mater*'ile suurema iseseisvuse taotlemisel. Ta rääkis ka üliõpilaste tegevusest nõukogu liikmetena.

* * *

Uueks komsomolibüroo sekretäriks valiti teise kursuse üliõpilane KALEV VILGATS, kes moodustas oma äranägemisel kaheksaliikmelise meeskonna. Büroos likvideeriti ideoloogia-, kultuuri-, spordi-, šeflus- ja pressisektor. Ideoloogiatöö anti sekretäri asetäitja hoolde, kelleks sai Toomas Anepaio. Spordi ja kultuuriga hakkab tegelema ametiühing ja miks peaksidki kaks üliõpilasorganisatsiooni teineteist dubleerima. Pressisekretär võib töötada ka ilma büroosse kuulumata. Šeflussektor saadeti hingusele, sest tema funktsioonidest puudub ettekujutus.

Arno Almanni lühike sõnavõtt oli ajalooüliõpilaste suhtes üpris tolerantne: «Stagnatsiooniaja pärandist on kõige valusam küsimus komsomoli vähene autoriteet. Probleemist vabanemiseks leidub reaalseid võimalusi. Komsomoli sõna mängigu kaasa tähtsamate majandus-, kultuuri- ning muude küsimuste otsustamisel. Seda ärgu tehku mitte ainult liidrid, vaid kõik üliõpilased.»

* * *

ELKNÜ Keskkomitee esimese sekretäri soovitusi on juba arvestatud. Ajaloo-osakonna AVK otsusega lubati jätkata arutelu teemal «Isemajandav Eesti» ning teha koostööd majandusteaduskonna ja žurnalistikaosakonna üliõpilastega.

Lõpetuseks veel üks mõte Toomas Anepaiolt: «Selleks et komsomol võiks vabalt ise otsustada, mõelda ja tegutseda, peab lõplikult kaduma lapsehoidjalik suhtumine noorsoo-organisatsiooni.»

JAAN LUKAS,
ajaloo V k.
ajalooteaduskonna
pressisekretär

Kultuuritus ja kultuur

Käesoleval aastal toimus EPA klubis nn. puändiõhtu. Tegemist oli kultuuritusega. Edasi: Abi—Piirissaare uudiseid. Kõik need, kes vähegi asjast teavad, juba teavad, et juhtkonnas on toimunud muudatusi. Juhtkonna pinge asukohta saab teatavasti hinnata pingereas, mis avaldatakse kõõlu liikmete koondfoto all seoses dalinistlike tähtpäevadega ja koerakoonlaste ebaseadusliku represseerimise aastapäevadega. Viimane avaldatud pingerida andis esimeseks veel Sven Sildniku, teiseks Jenni Uibokandi ja kolmandana vastse kõõlupea Jüri Ehlvesti. Kuidas see siis õnnestus? Nimelt rahuldasin ma Sven Sildniku taotluse «Vikerkaarest» number 10 sellel aastal ja kuulutasingi ta printsiibiks. Ise olen nüüd kõige tähtsam mees. Jenni Uibokandi kohta ei leidnud lihtsalt piisavalt andmeid. Räägitakse küll igasugust. Aga mis see aitab? Ei aita isegi neid, kes puändiõhtul sabadega ja muude vaimukate lõppudega vehkisid. Küll nad veel oma Kalevipoja kätte saavad. Ise olen sõbralikult vaimutu nagu tavaliselt ja kõõlukassast saadud raha panen kommide alla. Madeia!

Abi—Piirissaare Dalinistliku Kõõlu Kõõlupea
JÜRI EHLVEST

KULTUUR PÄRAST VEEUPUTUST

Puändiõhtul esinenud Jüri Ehlvest nurjas puändiõhtu, kompromiteeris end ja läbi nimetatu madaldas dalinismi õilsa ürituse dogmaatikat ja maailmaparandamise protsessi kui taolist üldse. Ehlvesti puudulikkus väljendus 49 minuti kestel. Pidevalt benskinamiidi mõju all viibiv ning viimasel perioodil ka Abi—Piirissaare Dalinistlikus Kõõlus ebatervet õhkkonda kehastav, tal ei ole mingit õigust. Õige mees olen tegelikult mina ja kõõlupea volitusi ma käest ei anna, üldkoosolek on mind kinnitanud. Esimene järeldus tulgu ja Erakorraline Kõõlukomitee asugu tegevusse Sven Sildniku nimel: Jüri Ehlvestil puuduvad dokumendid, ta räägib mõttetusi ja topib oma nina. Nooremaks Vennaks Vahindraks valiti ta ainult sel põhjusel, et kõik dalinistid ei olnud minu poolt ning veel ei olnud ta jõudnud sõnastada oma rahvavaenulikke teese koerakoonlaste elimineerimisega kaasnenud vigade asjus. Nüüd, kus Jüri Ehlvest on oma tegu kahetsenud, tunnistades ning hõisates, et viienda dogma tõlgendamine üksipäinis Harku ohvriks toomisena on ebaloogiline järeldus järelduse pärast — määran tema fanaatiliseks kulleriks, ennistan kõik dalinistlikud alluvussuhted ja kinnitan kraadi. Perimadeia!

Kõõlupea ja
Vend Vahindra
Sven Sildnik

JENNI UIBOKAND ISEENDAST

Opin farmaatsia neljandal. Sündinud olen 1964. aastal. Keskmist kasvu, nagu isegi näete. Juuksed pruunid. Aga milleks seda kõike vaja teada on? Kes need on ... Ehlvest? Sildnik... Mis andmeid siia veel vaja on? Ah seda... Puändiõhtul oli vist jah see, mis ta nimi nüüd oligi? Mad... Permad...?

PRESSIKLUBIS

● **Kolmapäeval, 2. detsembril läheme ekskursioonile Tartu TV stuudiosse.** Kohtume kl. 16 Vanemuise 54 maja ees. Ootame lahkesti ka EPA pressi!

● **Esmaspäeval, 7. detsembril jätkub dots. M. Lauristiniga EPA rahva seminar diskussiooniteema ümber** (seekord diskussioon omavalitsuse diskussioonist). Kellaaeg veel lahtine.

NB! Toimetus ootab pakkumisi talviseks reisiks — kuhu sel korral sõidame. Ekskursioonile pääsemine on aga sõltuvuses pressisekretäride osalemisest pressiklubi üritustel.

LUMI

Seda peab hüüdma
mida keegi ei kuule

Vabadus mõelda
kasvab mu südame seest

Õpetab püüdma
möödavoolavat tõde

Nagu see kiri
mida ma lugesin veest

REIN RAUD

Kogust «Lumme mattunud»

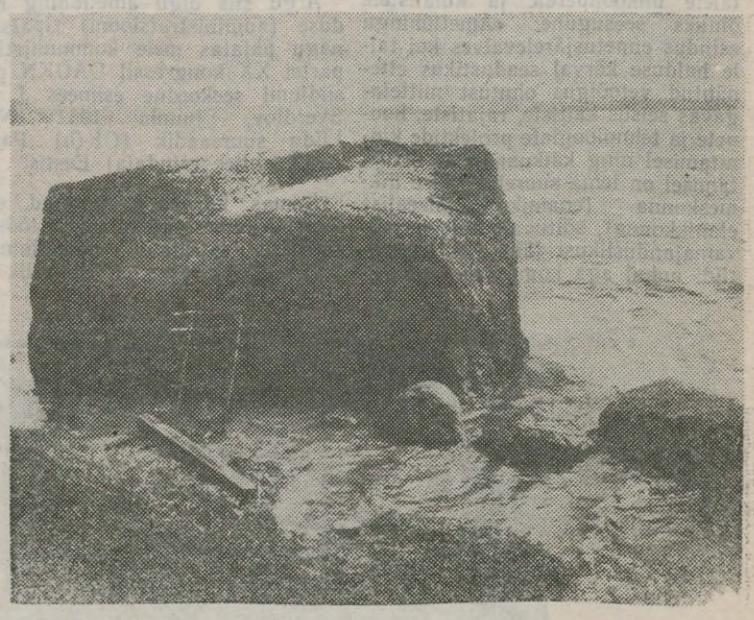

OTTO KUUSI foto

Toimetaja kt. INDREK UDE

«TRÜ» Ajaleht «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TRÜ, ruumid 240, 241, tel 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4645. Tiraaž 3000. Maht 1,5 trükipoognat.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 35 (1507) | Reede, 4. detsember 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

Tahame paindlikumat õppetöö korraldust

KAS repliigid kaadri passiivsusest, õppejõu pealtvaatajamentaliteedist, üliõpilaste vähesest aktiivsusest peavad paika? Iga asi vajab aega, kuna «... me ei tohi midagi kaotada sellest parimast, mida me omame, sest palju on olnud reforme, mis palju lammutasid, ja on oluline, et me seekord ei eksi...», ütles **G. Jagodin** EKP TRÜ organisatsiooni konverentsil 1985. aasta novembris. «Me formaliseerisime õpetamist liiga, me anname vähe aega üliõpilastele individuaalseks tööks. Meie õppeplaanid on arvestatud liiga suurele auditoorse töö tundidele. Üliõpilane valib ise, kuhu ta peab minema, ta ei jõua nagunii ära õppida kõike, mida talle antakse. Kuid uskuge mind, kui keegi teist tahaks kvalifikatsiooni tõstmise korras kuuks ajaks pugeda üliõpilaste hulka ja külastada kõiki õppusi ja täita kõiki ülesandeid, omades seejuures kõrgemat haridust, ka siis saab see olema raskeim ülesanne. Me püstitame praegu ülesande, et süvendada fundamentaalset ettevalmistust, süvendada, aga mitte laiendada. Uskuge mind, see ülesanne pole lihtne, ta nõuab õppejõu psühholoogia muutmist, nõuab õppeplaanide muutmist, nende põhjalikku parandamist» (samast esinemisest).

* * *

PALJUDELE meist on need laused tuttavad, pealegi fikseeris minister oma mõtted käskkirjas nr. 660 (22. 09. 1986) ja instruktiivkirjas nr. 1 (08. 01. 1987) ning seda kinnitavad ka meditsiinierialadele saabunud tüüpõppeplaanid. Kavatsemata teha kokkuvõtet sellest suursündmusest, möödunud kahe aasta õppetöös saavutatust, püüaksin väljendada mõningaid tähelepanekuid, hoiakuid ja näidata seniseid reaalseid tulemusi.

* * *

SUVE lõpul **arstierialadele saabunud riiklikes õppeplaanides** on tõepoolest üht-teist uut moodi. Selgituseks ütlen, et õppeplaan on tabel, kus ainete omandamiseks ettenähtud koormused koos kontrollivormide tähtaegadega on õppetöö põhivormide (loeng, praktikum, seminar, laboratoorne töö) vahel jaotatud semestritele. Lisandunud on lahter «Iseseisev töö».

Tüüpplaani sisu analüüsiga tegelevad loomulikult erialakateedrid, kuid vormilises osas on kohe märgata erinevust **ühiskonnateaduste ja ülejäänud õppeainete koormuse jaotuses.** Nii on kõigil kõne all olevatel erialadel NLKP ajaloo üldmaht 120 tundi (sama koormus oli ka eelmistes, praegu veel kehtivates õppeplaanides) jaotatud 60 loengutunniks ja 60 seminaritunniks. «Iseseisva töö» lahtris seisab arv 28. Aga pediaatria eriala meditsiinilise bioloogia ja geneetika üldmaht 148 tundi jaguneb 28 loengutunniks, 88 tunniks laboratoorsetele töödele ja 32 tunniks iseseisvale tööle. Analoogiline olukord kehtib kõigi ühiskonnateaduste ja kõigi erialaainete osas.

Seega saadakse ühel juhul üldsumma endine maht kahe auditoorse vormi liitmisel ja iseseisev töö lisandub sellele, teisel juhul kuulub üldsummasse juba ka iseseisev töö. Võib-olla on taoline jaotus ühiskondlik-poliitiliselt põhjendatav, kuid pedagoogilis-psühholoogiliselt ei ole päris arusaadav, miks ühiskonnateadusi peab auditooriumi nelja seina vahel rohkem õppima kui erialaaineid, kus loengute osatähtsus on praktiliste töövormidega võrreldes niigi väiksem. Sel teel on mitte ainult õppejõudude, vaid ka üliõpilaste psühholoogia muutmine tõepoolest raskendatud. Selleks et noorematel kursustel saada nädalas 36 tunnist 28 tundi (nii on see uutes tüüpplaanides), tuleb koondada 22% auditoorset tööd üldse. Kui mõnes aines ei koondata, siis teistes seda rohkem.

* * *

INSTRUKTIIVKIRJA nr. 1 (08. 01. 1987) «Ühiskonnateaduste õpetamise täiustamisest kateedrite õiguste ja vastutuse laiendamisel ning initsiatiivi arendamisel õppeprotsessi reorganiseerimisel» on loengutele ettenähtud ajast kuni 15% lubatud kulutada erikursustele, suurendada seminaridele ettenähtud aega ja organiseerida iseseisvat tööd loengute arvelt. Järelikult saab auditoorses töös koondatav osa olla maksimaalselt 7,5%, kuna loengutele on planeeritud 50% kogumahust. Alahindamata ühiskonnateaduste väärtust eriala kõrval tundub kolmekordne erinevus reorganiseerimise põhisuunas ometi ebaloomulik.

Ülikooli ühiskonnateaduste nõukogu võttis oma 29. oktoobri istungil vastu otsuse, kust ometi ei selgu reaalsed koormused, pealegi kõlab otsuse punkt 1.5 vasturääkivalt: «Vähendada auditoorse töö mahtu kõigis ülalnimetatud õppeainete (ühiskonnateaduste — M. S.) osas kuni 15%. Vabanenud ajareservi arvel lugeda põhivoorudes IX—X semestril erikursusi.» Ühelt poolt vähendada auditoorset koormust, teiselt poolt lugeda erikursusi! Sellises redaktsioonis on küll tegemist vaid õppekoormuste ümberpaigutamisega semestrite vahel. Loodame koos asjaosaliste kateedritega olukorda konkretiseerida.

* * *

REAL erialadel ei tule praktilistele õppevormidele ettenähtud auditoorse koormuse vähendamisest ilma üliõpilase erialast ettevalmistust nõrgendamata midagi välja. Loenguid on nende erialade õppeplaanides niigi 30% piires. Neid päris ära jätta ka ei saa, mistõttu (ja eriti eeltoodut arvestades) ei ole nädalakoormuse vähendamine otstarbekas. Keemia, füüsika, bioloogia, mitmete meditsiiniainete ja ka teiste ainete praktiliste õppevormide mahtude kärpimist ei kujuta paljud õppejõud ette. Ütleme, et vähendada auditoorset koormust sõltumata erialast polegi keegi mõelnud käsu korras, kuna ministri käskkiri on seadus ka uute arusaamade järgi, õppeplaan on endiselt riiklik dokument.

Lisagem veel, et juba on vabariigi tasemel huvi tuntud esimeste kursuste õppekoormuste vastu. NSVL Justiitsministeeriumi komisjon, kes oktoobris huvitus Nõukogude õiguse õpetamisest, heitis meile ette, et paaril erialal oli mõne tunni võrra kärbitud selle aine mahtu (seda tingituna semestri õppeaja jaotumisest nädalatele). 18 õppenädala puhul (2 tundi nädalas) jääb 40-tunnisest üldmahust puudu 4 tundi. Jääb üle muuta üliõpilaste iseseisev töö kohustuslikuks auditooriumi seinte vahel õppejõu kontrolli all? Seda suunda peavadki silmas mainitud uued instruktsioonid. Oleme siis astunud sammu edasi sisulise töö tõhustamisel!?

Muide, sõjalises ettevalmistuses toimubki iseseisev töö kohustusliku päeva jätkuna kateedri ruumides nii, et 6 tundi õppeplaanis ei vasta juba aastaid reaalsele auditoorsele koormusele. Kaitseministeeriumi käskkirjaga paika pandud sõjalise õpetuse korraldus ei rahulda praegu kõrgkooli, seda eriti olukorras, kus praktiliselt kõik noormehed on tegevteenistuse läbinud. Üht-teist on selles osas ka liikuma hakanud, aga konkreetselt pole praegustele asjast huvitatutele midagi öelda.

(Järg 2. lk.)

Võitis „Võnnu 88“

26. novembril kogunes teadusraamatukokku 4 võistkonda informiinihuvilisi.

Võistkondade vähesus üllatas kõiki. Kas hirmutas ilm oma külma ja libedusega või kardeti oma väheseid kogemusi, oskusi?

Olgu sellega kuidas on, aga julgetele kuulutas Tiibeti mägedest toodud kell mängu algust.

Võistlus algas traditsioonilise teadmiste näitamisega kataloogide ja teatmeteoste tundmises, kus otsustasid kogemused ja lahendamise kiirus.

Tore oli tõdeda, et kataloogid ja teatmeteosed ei olnud ühelegi võistlejale pähkliks, mida ei oleks suudetud katki pureda.

Need kaks esimest vooru andsidki enamiku punkte.

Kolmandas voorus pidid võistlejad näitama oma oskust kiiresti leida nõutud fakt jooksva aasta ajakirjadest. Niisugune kiire lugemise ja iva leidmise oskus on ju eriti tähtis eksamite ajal, mil teatavasti ikka üks päev kipub puudu jääma.

Raskemaks osutus neljas voor. Selles pidi näitama oma teadmisi poliitikas, kirjanduses, muusikas. Valik tuli teha sekunditega.

Paljudele oli uudiseks, et suurima tiraažiga NSV Liidu keskajaleht 1987. aastal on «Trud» (18,2 miljonit) ja et Emajõe tagurpidi

voolama hakkamiseks peaks Peipsi veetase tõusma 3,7 m.

Ilmselt said kõik ka oma sõnavarasse lisa: konna võib nimetada ka hüppadikalaks (2-aastase lapse kõnepruugist).

Kokkuvõtete tegemisel selgus, et preemiareisiks kohvrit pakkima võib hakata «Võnnu 88» võistkond, kuhu kuulusid:

Jaan Rand — ajal. II k.,
Alar Sepp — ravi IV k.,
Uno Trumm — ajal. II k.

Nendega liitub veel suure ringi võitja **Natalja Schotter** (rak. mat. IV) N. Schotter on osalenud informiinis alates 1984. aastast ja olnud ikka esimese kolme hulgas.

Märkimist väärib ka **Kaido Andres**, kes juba viiendat aastat edukalt võistleb suures ringis.

Esikohale tulnud võistkonda ootab vabariiklik kõrgkoolidevaheline informiin, mis toimub Tallinnas Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklikus Raamatukogus 8. detsembril.

Soovime neile edukat esinemist!

ANNE ONOPER

NB!

ANDRUS PEEGLI kujunduses oli «TRÜ» 1. augustist 1982 kuni eelmise leheni.

Täna oleme uue «pea» all. Selle joonistas ILMAR KRUUSAMÄE.

Hotell — ülikooli raamatukogu peegelpilt

Aastaid tagasi alustatud sõnasõda ülikooli teadusraamatukogu juurde kavatsetava hotelli üle on peetud seniajani. Alguses, et miks ehitada kõrghotell just sellele kohale, «Vanemuise» ja raamatukogu vahetusse lähedusse. Miks peaks Tartu siluetis kõrguma hotell, aga mitte mõni ülikoolihoone või muu kultuuriasutus? Või miks sinna üldse midagi ehitada. Kõrgete komisjonide ja asjameeste kaljukindel seisukoht oli — hotell ja ei miski muu ning just sellele paigale. «Tarbetud diskussioonid» lõpetati. Kui hotell, siis hotell! Aga mis saab Struve 2 majast, küsiti hotelli pooldajatelt. Vahepeal kõrghotelli plaanid haihtusid, lubati ainult üks kolmandik varem kavatsetust. Tundus, et nüüd on võimalik lahendust leida. Oli ju aastaid ajakirjanduses artikleid ilmunud, koosolekutel üles astutud, arhitektidki omavahel vaielnud, ülespoole ettepanekuid tehtud, et säilitada taasavatud ülikooli ajalooga tihedalt seotud, suure kultuuriloolise väärtusega, sõdadest puutumata hoone oma vaikses nurgakeses. Muide — ülikooli taasavamise perioodist on säilinud **ainult neli** *hoonet: Struve 2 ainsa puumajana ja kolm kivimaja (Ülikooli t. 40, Raekoja platsil maja, kus asub hambapolikliinik, ning ühiskonnateaduste maja ülikooli peahoone kõrval). Võis arvata, et arhitektid, projekteerijad, tellijad ja muud ametimehed, kes hotelli püstitamisega tegelevad, arvestavad uues variandis majaga seotud asjaolusid ning leiavad lõppkokkuvõttes sobiva lahenduse. Selle kultuuriloolist väärtust pole ju keegi vaidlustanud, ka nemad ise mitte.* **Aga ei sinnapoolegi — seda ei nõudnud ei tellija ega võtnud arvesse arhitektid. Jäädi oma, teist poolt mittearvestava jäiga kontseptsiooni juurde.** *Pealegi — uute hoonete vahele vana lagunev puumaja ei sobigi, nagu väideti. Nii jõuamegi «Edasi» vestlusringini ning siin esitatakse asja juba saatusliku paratamatusena: tuleb üksteist mõista ja mitte süüdistada vastastikku kultuurivaenulikkuses. Kogu lugu kipub kalduma tragikoomilisse žanri: ühtedele traagiline, teistele koomiline. Tegelikult olevat kõiges süüdi süsteem, mille muutmine pole meie võimuses. Süsteem näeb ette, et ühed teevad, mis tahavad, ja teised räägigu, niipalju kui tahavad! Ja selles olukorras ... peame tooma homse tuleviku nimel minevikust ohvri, sest muidu jõuame olukorrani, kus oleme küll säilitanud oma kultuurimälestised, aga elavat kultuuri enam ei ole...! Õudne, mida me jamame nende kultuurimälestistega ja sööme üksteise närve. Asume aga hotelli ehitama, ... sest hotellita on Tartu kaotanud ja kaotab edasi oma tähtsust kultuurilinnana...*

Struve 2 juhtum on andnud palju õpetlikku, mida saab edukalt kasutada tulevikus, kui puhkeb jälle võitlus kultuurimälestiste säilitamise ja ... elava, tulevikukultuuri loomise vahel. Läbiproovitud taktika on nüüd olemas, kuidas kedagi ja midagi arvestamata eesmärgile jõuda.

TULLIO ILOMETS

Kelle nali pääseb vana-aastalehte?

Kellel midagi naljakat kirjutada või joonistada, toogu toimetusse **20. detsembriks.** Lugu olgu lühike, maksimaalselt 1 masinakirjalehekülg (käsitsi võib ka olla). Avaldada saame ainult musta tušiga tehtud joonistusi.

Preemiad saavad olema niisugused:
parim tudenginali — 5 rubla,
parim ajanali — 5 rubla,
parim nali õppejõult — 5 rubla.
(Joonistusi hindame eraldi). Olenevalt sellest, mida pakutakse, võib žürii määrata veel kõiksugu esimesi ja teisi paremaid.

Võitnud töödest koostame vana-aastalehes ühe lehekülje.

TOIMETUS

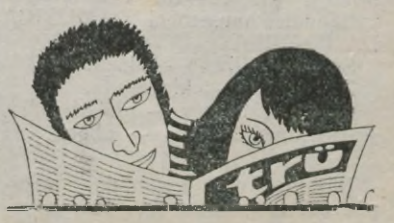

ÕNNITLEME!

HELJU TÄLLI 60

Neid, kes Helju Tällile siiralt õnne, edu ja head tervist soovivad, on palju. Õnnitlevad ja tänavad kes kuidas: kui oma õpetajat, kui oma kolleegi, kui oma arsti, kui oma sõpra.

Kolleegid
pediaatria kateedrist

OLAF RAJAVEE 60

Õnnitleme värsket Eesti NSV riikliku preemia laureaati juubeli puhul ning soovime edaspidisekski tervist ja rõõmsat meelt!

Farmakoloogia kateeder

AUTASUSTAMISI

Eduka teadusliku, pedagoogilise ja ühiskondliku tegevuse eest autasustati 50. sünnipäeva puhul ENSV KKEH Ministeeriumi aukirjaga dotsente JÜRI KALJUSTOT ja JÜRI TAMME ning 60. sünnipäeval assistent AKSEL-JOHANNES KOORITSAT.

TÄNU

TRÜ teaduskonverentsi «Oktoobrirevolutsioon ja kaasaeg» hea organiseerimise eest avaldas rektor tänu kateedrijuhatajaile professoreile EERO LOONELE ja IVAN VOLKOVILE ning dots. VIKTOR SIEBENILE.

KLASSIKALISE MUINASTEADUSE MUUSEUMIS

Loengusari antiikkultuurist algab teisipäeval, 15. detsembril kl. 18.

Ain Kaalep — Antiikkultuur ja Eesti

Anne Lill — Klassikaline filoloogia tänapäeva maailmas.

*

Muuseumi **muusikatund** hilisrenessansi muusikaga reedel, 18. detsembril kl. 18—19 «Vanemuise» vanamuusikaansambel «MUSICA DA CAMERA»

Sofia Maltizova — tšello,
Zoja Gerts — klavessiin,
Grigori Maltizov — plokkflöödid,
Aleksandr Drugov — oboe.

*

Näitus «Antiik gemmidel» teisipäevast reedeni kl. 11—16.30, laupäeval 10—13.30.

Nopmeid humanitaarhariduse teedest

26. novembril toimus ÜTÜ ajaloo-, eesti keele ja väliskirjanduse ringi ühine koosolek teemal «Mõttevahetus õppetöö korraldusest». Lisaks praegustele õppejõududele oli külla kutsutud **professor Voldemar Vaga.** Järgnevalt tooksin lugejaile tutvumiseks ja kaasamõtlemiseks kõnedes välja koorunud ideid.

✻ **Prof. VOLDEMAR VAGA** peatus pikemalt oma õpingute aegsel õppetöö korraldusel: «Minu arust on praeguses humanitaarteaduste madalseisus süüdi filoloogia ja ajaloo teaduskonnas valitsev õppesüsteem, nn. kursuste süsteem. Euroopas mindi ainesüsteemile üle valdavalt 19. sajandi lõpuks, ka kodanliku Eesti Tartu Ülikoolis kasutati aastail 1919—1944 ainesüsteemi humanitaarteaduste õpetamisel. Venemaal, hiljem Nõukogude Liidus, kursuste süsteem säilis ning seda praktiliselt muutusteta tänini. Ainesüsteemi korral on üliõpilastel loengute külastamine vabatahtlik, loengud muutuvad paremaks, kujutavad endast sügavasisulisi probleemloenguid mingi kitsama küsimuse valgustamiseks.

Õppimiseks valib üliõpilane endale ise neli ainet, milles peab sooritama ka lõpueksamid (rohkem eksameid ei pea tegema). Pileteid eksamil ei kasutatud. Nelja eksami ainet õpib üliõpilane kolmes erinevas raskusastmes oma äranägemisel. Minu arvates oleks aeg loobuda praegusest kursuste süsteemist ja võtta eeskujuks Euroopa kõrgharidussüsteem, näiteks Soome, kuid seda ei saa teha mõtlematult ja üleöö. Töötasin ka ise õppejõuna ajaloo-osakonnas ja nägin süsteemi, kus algul luuakse kunstlikult olukord, et meil ei ole vaja kitsamate erialade spetsialiste (neid töökohti ei nähta ette). Seejärel väidetakse, et meil pole mõtet neid ette valmistada, sest puuduvad töökohad. Selline töö andis mulle väga negatiivseid kogemusi.

✻ **Prof. EDUARD VÄÄRI:** «Soome üliõpilased sooritavad eksamid demokraatia huvides eranditult kirjalikult, vältimaks õppejõu subjektiivsust.»

✻ **Õp. PEETER OLESK:** «Olin harjunud kursustesüsteemi igikestvusega. Prof. V. Vaga kõne pani mind nägema, kui ajast ja arust see süsteem on. Toetan prof. Vaga paari mõttega. Kohtade puudus spetsialistidele on kunstlik. Ainesüsteemis õpetamine võimaldaks ette valmistada tunduvalt kitsamate erialade spetsialiste.»

✻ **Prof. E. VÄÄRI:** «Eesti filoloogia õppeplaan tuleb Moskvast. Need kaks lehekülge on pühad. Õppeplaanis pannakse «slaavi keele» asemele «soome-ugri keeled» ja vastavalt slavistika arengule saame meiegi siis oma keeleteadust arendada. Soome üliõpilane teeb vabatahtlikult kontrolltöid oma teadmiste kontrollimiseks, õppejõud aitab teda. Helsingi ülikooli auditooriumid säravad puhtusest, teenijad jooksevad päev läbi. Meie eesti filoloogia esindusauditoorium (J. V. Veski nim.) on nagu kolikamber — seina ääres virna tõstetud lauad. Küsimus: kus eraldatakse hariduse heaks raha? Meil pole vaja tarku inimesi?! Prof. Vaga esitatud kujul pole süsteemi nii pea võimalik üle võtta, küll aga elemente.»

✻ **Prof. HELMUT PIIRIMÄE:** «Millega pole rahul rootslased oma kõrgharidussüsteemis? Loenguid on vahest liigagi väheks jäänud. Rootsis loevad professorid ainult «suuri asju», dotsendid loevad «oma perioodi». Pärisõpetajad on assistendid — iga nädal peetakse seminar 6—7 rühmas. Auditooriumide vahel koridoris seisavad paljundusaparaadid, kus õppejõud saab enne loengu algust paljundada abimaterjalid, millele toetudes üliõpilane jälgib loengut. See on meile võtmeküsimus. Omal ajal noomiti, et räägin kõike, mis maailmas toimub, nüüd ollakse sellest ehk üle. Suur probleem on meile võõrkeelse õppekirjanduse kättesaamatus. Meil on ühiskonnateaduste osakaal üle paisutatud. Eeskuju peaks võtma haridusministeeriumist, kus mõttetalgutel asuti julgelt programme muutma. Ükski loeng ei tohiks olla kellelegi suletud.

✻ **Prof. SULEV VAHTRE:** «Me ei saa rahulduda olukorraga! Kas meie jutt leiab tee sfäärist välja? Paljud ei tulnud siia, et mitte kokku puutuda ebameeldivate asjadega. Paljud üliõpilased kui ka õppejõud on mugandunud praeguse süsteemiga, kardetakse muutusi. Kõrghariduse reformi ei toimu. Väikesi parandusi püütakse marusuureks puhuda. Ei tohi aga langeda pessimismi, tuleb rääkida ja kirjutada niipalju kui võimalik, et murda vastupanu juba alates madalaimast astmest.»

✻ **Prof. E. VÄÄRI:** «Kultuuri hulka kuulub keeleoskus. See on tugevasti alla käinud.»

✻ **Dots. MARJU LAURISTIN:** «Kahju, et pole enam ühist ajalookeeleteaduskonda, kus saaks paremini organiseerida ühiseid loenguid. Me ei pea ootama, vaid esialgu paremini ära kasutama individuaalõppeplaanide võimalusi. Tuleks korraldada avalikke loenguid, mida oleks võimalik kuulata erialast sõltumata. Paraku ei lähe fakultatiivloengud õppejõul arvesse. Praegune keeleõpetamise süsteem on aja raiskamine, palju tõhusam oleks 1—2 semestrit intensiivõpet. Humanitaari põhitööriist on raamat. Paraku puudub võimalus paljundamiseks, ilma selleta on juba mõeldamatu. Ülikool ei tohiks olla nii vaene. Vastuseis uuele süsteemile on tugev, kuid meil ei tule pöörduda mitte NSVL kõrgharidusministeeriumi, vaid kateedrite poole.

✻ **Üliõpilane ILJE PIIR:** «Olen viienda kursuse üliõpilane, sooritanud oma senise stuudiumi jooksul 40 eksamit ja 50 arvestust, st. 10 korda rohkem eksameid kui prof. Vaga. Teoreetiliselt peaksin teadma palju, tegelikult . . .

Üliõpilane peaks tegelema aktiivse õppetööga plaani järgi kell 8.15—16. Siis ta pole õhtuti enam suuteline tegema kursusetööd jne.

Üliõpilane peab tegema valiku, kus loengus käia, kus mitte: me teeme endile ise plaanid kehtiva korra arvel, järelikult süsteem ei funktsioneeri. Takistus on säilinud vormis, seda on vaja muuta. Lausa lust on, kui saad vahel minna loengusse, kus EI PEA käima.»

✻ **Dots. AADU MUST:** «Enne kui asuda tegutsema, tuleb kogu arengukäik läbi arutada. Esialgu, võimaldamaks iseseisvat tööd, teeks ühe päeva loenguvabaks. H. Palametsa ettepanek — lõpetada PPP ja asendada see kõrgkoolijärgse stažeerimisega.»

✻ **Prof. V. VAGA:** «Ma olen pettunud, et siin pole kumbagi dekaani ega ühtki kateedrijuhatajat. Üliõpilased võivad küll arutada ja ettepanekuid teha, kuid see on eelkõige nende probleem.»

ÜTÜ humanitaarringid KUTSUVAD ÜLES KÕIKI ÕPPEJÕUDE JA ÜLIÕPILASI KOOS MÕTLEMA NENDE KÜSIMUSTE ÜLE NING OMA ARVAMUST AVALDAMA! Ennekõike muidugi humanitaarteaduste esindajaid, sest pakutav süsteem ei pruugi ühesuguse eduga sobida näiteks loodus- või täppisteaduste puhul.

Kahju, aga paraku võimaldab piiratud ruum arvukaid mõtteid teieni tuua vaid väga konspektiivselt, kuid loodame, et need leiavad veel laiemat tutvustamist.

MEELIS MARIPUU,
ajal. II k.

Tahame paindlikumat õppetöö korraldust

(Algus 1. lk.)

VÕÕRKEEL on uutes plaanides 1.—4. semestri ulatuses märgitud fakultatiivsena, kusjuures on kirjas «mitte vähem kui 350 tunni ulatuses». Kas 250 tundi võõrkeelt fakultatiivsena ei kõlba või sisaldab see «mitte vähem» käsku kohustuslikuks rakendamiseks või . . . . Tüüpõppeplaan vene keelt õppeainena ette ei näe, siiani on selle aine õpetamine korraldatud kohustuslike võõrkeeletundide arvelt, nihutades viimast pikema aja peale. Kuidas nüüd toimida? Juhised on vananenud. Kui ilma juhisteta, kas poleks siis üldse otstarbekas lõpetada vene keele kui õppeaine kohustuslik käsitlus kõrgkooli mittefiloloogilistel erialadel? Üldhariduskooli kümme aastat peavad selleski aines andma vajaliku taseme. Soovijatele jääksid loomulikult fakultatiivkursused.

KEHALINE KASVATUS on samuti olnud pidevaks kõneaineks, täpsemalt tema kohustuslikkus või fakultatiivsus. Üliõpilased küsivad tihti ja õigustatult, kas fakultatiivne on ikka kohustuslik? Isiklikult arvan, et me peaksime fakultatiivkursuste osas täitma arvestuste ja eksamite põhimäärust, kus p. 4 märgib: «Üliõpilased **võivad sooritada eksameid ja arvestusi fakultatiivainetes . . .»**

Hoiak, et fakultatiivne on ühtlasi kohustuslik, on paljudes tekitanud nurinat! Kehalises kasvatuses on 1.—4. semestril 2 tundi nädalas obligatoorset ja 2 tundi fakultatiivset tööd kõigil erialadel, 5.—8. semestril on ette nähtud 4 tundi fakultatiivsena. Kuna kehaline aktiivsus ei ole meie noortel veel kujunenud spontaanseks vajaduseks, arvan, et praegu kehtiv süsteem võiks ka edaspidi jääda, andes ühtlasi üliõpilastele koostöös kehalise kasvatuse ja spordi kateedriga veelgi vabamad käed iseseisvate treeninggruppide moodustamiseks. Üliõpilaste ettepanek jätta neljandate kursuste kehaline kasvatus täiesti vabatahtlikuks on minu arvates ellu rakendatav.

SIIN juba vaadeldud üldainetele lisanduvad veel töökaitse, tuletõrjealuste, tsiviilkaitse, keskkonnakaitse ja ökoloogia jt. õpetamisega seotud probleemid. Töökaitse aine edasine õpetamine on äsja läbi vaadatud ja rektori käskkirjaga sõltuvalt eriala õppeplaanist erialaainete või pedagoogiliste ainete kaudu. Septembris analüüsisime kinoliidu esindajaga võimalust tõsta üliõpilaste üldkultuurilist taset. Leppisime kokku, et kineastid pakuvad välja fakultatiivained.

Keskkonnakaitse ja ökoloogia käsitlemise võimalused kõigil erialadel on praegu veel problemaatilised. On kerkinud küsimus vastava kateedri loomise otstarbekusest. Asjatundlikel ökoloogidel on ilmne soov kõiki kõrgema hariduse saajaid 60—70 tunni ulatuses harida ka keskkonnakaitse ja ökoloogia alal. Olles nendega sisuliselt nõus, kerkib küsimus, kust see aeg võetakse.

Nagu nägime, on piisavalt küsimusi, mille lahendamine peab olema selge ja konkreetne. 1985. a. detsembris toimus omanäoline kateedrijuhatajate nõupidamine, mille järel märkis ajaleht «TRÜ», et *«. . . nõupidamine täitis oma ülesande: panna kõiki mõtlema oma töö uuendamise üle. Ja tegutsema! . . .»*

Konkreetse ülesande lahendamise seisukohast ei saagi osavõtjaterohke nõupidamise kasutegur suur olla, ent seda tõstab asjaolu, kui kohaletulijad saavad kinnitust oma mõtetele. Üldiste tõdedega oleme niigi piisavalt relvastatud, mistõttu nende veelkordne kuulamine ei veena harilikult kedagi.

LÕPPKOKKUVÕTTEKS märkigem, et eriala ÕPPEPLAAN OLGU ENNEKÕIKE AINED ERIALA OMANDAMISEKS. Kõik muud, paljudele ametkondadele möödapääsmatutena näivad kõrgharidusega spetsialisti karakteristikud kujunegu väljaspool erialast ettevalmistust fakultatiivainete, lektooriumide, ringide jms. kaudu. Kui me selliselt tagame ülemineku uutele õppeplaanidele, oleme õppetöö korralduses täieõiguslikud peremehed ja võime vastutada ülikooli lõpetanud spetsialisti erialase taseme eest. Kui oktoobrikuu ülikooli nõukogus vastuvõetud kõrgkooli autonoomia põhisuunad heaks kiidetakse ja kinnitatakse, muutub kõrgkoolikorraldus märgatavalt paindlikumaks.

MATI SALUNDI,
õppeosakonna juhataja

Sting

«Mu ideaaliks pole traditsiooniline rokitähe roll, tahan endale luua uue tüübi — intelligentse, mõtleva inimese, kes on alati kindel, mida ta teeb ja taotleb». Need sõnad kuuluvad Gordon Sumnerile, keda rohkem tuntakse Stingi nime all. 1970. aastate keskel mängis Sting mitmetes Newcastle'i džässroki gruppides, 1977—1985 oli ta ansambli «Police» vokalistiks ja basskitarristiks. Kuigi «Police» ei saanud just ülearuse publikumenuga kiidelda, oli ta asjatundjate silmis küllaltki kõrges hinnas. 1984. aastal hääletasid «Down Beati» kriitikud P. aasta parimaks rokkgruppiks.

Samavõrd üllatav oli Stingi saateansambli koosseis, milles mängisid musta džässi tähed Kenny Kirkland, Branford Marsalis, Darryl Jones, Omar Hakim. Sama koosseisuga mängiti sisse ka Stingi esimene soolaalbum «The Dream of Blue Turtles». Koosseis ise on küllaltki vastuoluliste taotlustega, sest plaadil leidub nii džässi, reggaet, rokki. Sting ise arvab, et «. . . see, mis muusika eluliseks

(Järg 4. lk.)

No milleks nii küsida. Kõik teavad, et on. Koguni ametlikult, allakirjutatuna. On tõepoolest. Loorberidki jäid meie ülikoolile. Esimesena tudengid nõukogudes, esimesena üliõpilasprodekaanid. Ja see tunnustus kohustab.

OLED

Aga kuidas ta olemas on? Kuidas võiks olla? Selle üle kutsusime arutlema üliõpilasprodekaanid (ÜPR) ja veel mõned tudengid. Ise tutvustasid nad ennast niiviisi:

PRIIT PERENS, küberneetika IV k,. majanduse ÜPR;

PAAVO KOLLOM — kaubandusökonoomika III, majanduse komsomolisekretär, sattusin vestlusringi juhuslikult toimetusse artiklit ära tuues;

MONIKA SEHVER — õigusteaduskonna IV k., ÜPR eelmisest sügisest;

MARINA HEGREN — bioloogia IV k., õppesektori juhatajast sel sügisel ÜPR-ks;

INDREK REIMAND — füüsika IV k., ÜPR-ks pandud peamiselt läbirääkimiste tulemusena, erilist omaenese mõju veel ei tunneta;

VEIKO BERENDSEN — ajaloo III k.;

IVO RULL — žurnalistika III k., poolteist kuud ÜPR;

INDREK TARAND — ajaloo III k.;

ALAR NIGUL — KKT II k., valiti ÜPR-ks paar nädalat tagasi.

KUIDAS SATTUSITE PRODEKAANIKS,

oli siin tegemist eksperimendiga (kolmes teaduskonnas ju eksperiment) või otseselt OV-ga?

Monika: Nähtavasti seoses OV-ga.

○ Kui palju selles valimises või määramises tudengid ise osalesid?

Monika: Reatudengid ei ole selles üldse osalised. Mulle rääkisid augu pähe Asko Pohla, kes oli OV põhimääruse gа tegev, ning õppejõud. Leiti, et olen küllaltki objektiivne arvestama mõlema poole huvisid, ja mind valiti komsomolibüroo õppesektorisse.

● Nii et olete kõik ka õppesektorite juhatajad?

Indrek R: Ei, mina ei ole.

Priit: Meil tegeleb paberivirnaga õppesektori juhataja, mina olen rohkem vahendaja üliõpilaste ja õppejõudude vahel, kui on vaja midagi läbi suruda, no ja kaugemad perspektiivid . . .

Paavo: Vahe on selles, et üliõpilased arutavad komsomolibüroos tudengite hulgas tekkinud ja võimendunud probleeme, teevad ÜPR-le ettepaneku ning tema viib meie suuna läbi.

Veiko: Tähendab, sa viid läbi komsomolibüroo tahet?

Priit: Saan neilt nõu ja kasutan ära nende abi. Mul on büroo kaudu lihtsam inimesi kätte saada. Teaduskond on suur ja iga meest eraldi üles otsida võtab maru palju aega.

KAS ÜLIÕPILASPRODEKAAN TUNNEB ÜLIÕPILASKONNA HUVISID?

Indrek R: Mingid konkreetsed funktsioonid on ÜPR-i peale pandud, aga kas siin saab rääkida üliõpilaste esindamisest? Minu meelest ei saa. Praktiliselt tuleb ikka nii välja nagu bürokraatlikus asjaajamises — vahendamine, paberite ajamine, ühtedele funktsionääridele mingite küsimuste selgekstegemine ja mitmesuguste nüansside üle vaidlemine. Aga üliõpilaste totaalset aktiivsuse tõusu, esindamist või arvamuste väljatoomist tegelikult sündinud ei ole. Miks? Seepärast, et ma ei tea seda arvamust.

Marina: Aga sa ju suhtled üliõpilastega kursusel?

Paavo: Ja liigud rahva hulgas ringi.

Indrek R: Liigun küll, aga niimoodi ei saa veel kõike teada.

Ivo: Üliõpilane tõsteti auväärsesse seisusse prodekaaniks. Sellega ei kaasne alati demokraatlikku infrastruktuuri, demokraatlikke õigusi. Vahe on ainult selles, et osa tööd, mida tegi ennem vanem kolleeg õppejõud, teeb nüüd ÜPR. Juhul kui muidugi teeb. Puudub mehhanism, millega saaks panna üliõpilasi ise rohkem oma asjade üle otsustama.

Paavo: Saa aru, ÜPR võib endale lubada läbi viia teistest prodekaanidest erinevat suunda. Priit tahab näiteks praegu ära kaotada päevikud.

Ivo: Ma olen ka selle poolt, kuid see ei ole kõige tähtsam.

Veiko: Kõige tähtsam on see, et kaasneks kaks asja: **esiteks,** et paraneks meie teadmiste kvaliteet, ja **teiseks,** et saaksime võimalikult rohkem tegelda sellega, mis meid huvitab peale õppetöö.

SA

Priit: Sa lähed väga rängalt vastuollu tegelikkusega. Ega enamuse arvates ei ole siit tarvis lahkuda teadmiste kõrge kvaliteediga. Mina kui üliõpilaste esindaja peaksin olema hoopis teistsuguste huvide eest väljas, kui tahaksin tõesti enamust esindada.

Indrek R: Igas teaduskonnas ei ole sellist reaalset situatsiooni, see on tõesti võib-olla majanduses, filoloogidel kindlasti mitte.

Priit: Kahtlen siiralt.

Paavo: Nii palju, kui ma filoloogе tean, on teil olukord praktiliselt sama.

Ivo: Praegu on OV sätestamata. ÜPR-i tegevus sõltub sellest, kui hea klapp on tal ametimeeste ja üliõpilastega. Mänguruum peaks olema paika pandud, ma ei ole ÜPR-i ametijuhendit näinud, on lubatud anda, aga siiani ei ole.

Marina: Mul on see küll olemas.

Paavo: Asi on ju selles, et ÜPR ei pea üksi rabelema. Peale tema on meil veel viis osakondade esindajat teaduskonnanõukogus, mina ise. Kui oleme omavahel büroos läbi arutanud, saame küsimuse nõukogus ette panna, nagu näiteks õppejõudude populaarsuse hindamine või päevikute kaotamine. Kui ÜPR selle välja pakub, pole see enam mitte ainult eliidi arvamus, vaid ikka laiema hulga oma ja meid lihtsalt tuleb arvestada, meil on praegu küllalt suur mõju.

Priit: Arvesta siia juurde veel osakondade sekretärid ja ametiühingutegelased.

Veiko: Kas need on ikka üliõpilaste tegelikud huvid?

Priit: Igal grupil on omad huvid, küsimus on selles, kuidas nende vastuolusid tasandada ja neid esindada.

Indrek R: Nii et kellel jalad üle voodiserva, lõikame ära ja kes ei ulatu, venitame pikemaks. Miks me üldse peame ühtlustama?

Priit: Igasugune demokraatia on ju vägivald kellegi suhtes.

Priit: Ühiskondlik situatsioon ei stimuleeri kuidagi siit kõiki lahkuma kvaliteetsete teadmistega. Läbinisti 3-list diplomit hinnatakse pärast lõpetamist võrdselt 5-lisega.

Indrek R: Tohiks siit järeldust teha? Me siiski ei tea, mida üliõpilaskond tahab, kuigi meil on oma suhtluskond, kelle arvamusi võime teada. Meil ei ole tribüüni, selliseid asutusi või seltse, kust seda teada saaksime, kus saaks ühtesid või teisi seisukohti propageerida, ka esindada. Võiks teha või Gallupi küsitlusi. Praegu esindame siiski iseenda huve või vähemalt kujutletavaid huve.

Ivo: See on seesama demokraatlik infrastruktuur, mis puudub.

Paavo: Kui sa lood mingi seltsi, siis kuulub sinna samuti üks ja sama aktiivne seltskond, kes teeb aü-d, komsomoli või muud. Alati on mingi grupp, kes on võimu haaranud ja nii on ka OV-ga. Sel juhul oleme meie see aktiivne võimul olev grupp.

MISMOODI ME SIIS ISEENNAST VALITSEKSIME?

Veiko: Üks eesmärk oleks laiahaardelisemate teadmiste omandamine. Üliõpilaste kui ühe osa OV ei saa toimida kuigi edukalt, kuni kogu süsteemil, ülikoolil ei ole omavalitsust, autonoomiat.

Monika: Oletame, et on.

Veiko: Siis tuleks pöörduda väga põhjendatult ülikooli OV poole, et muudetaks näiteks loengulugemise kavasid. Praegu me võime rääkida, mis me räägime, aga ilma ülikooli OV-ta meie teda muuta ei saa, meil pole selleks õigusi.

Monika: Aga kui üliõpilased suhtuvad õppimisse nii nagu praegu.

Ivo: Siis tuleb diferentseerida õppetööd.

Veiko: Ja kes ei taha, ei tule toime, välja visata.

Ivo: Ülikooli OV puhul saaks otsustada, kes tahab eksternina lõpetada, kellele anda rohkem vabakuulamise õigusi, õigusi kuulata teisi loenguid. Mõni tahab võib-olla lõpetada kolme aastaga.

Priit: Sa ütlesid umbes nii, et ei saa õppida neid aineid, mida tahad. Praegu saab minna üle individuaalplaanile, õpi.

Veiko: Seda saab teha alates III kursusest ja juhul, kui mingi asutus sellise plaani sulle tellib.

Indrek R: Tahaks vastu vaielda sellele, et paljud ei tahagi õppida. See võib olla on terves ühiskonnas nii, aga mitte ülikoolis. Siin on rohkem neid, kes tahavad õppida.

OLEMAS

Paavo: Esiteks, majanduses see küll nii ei ole. Enamasti tullakse, et saada kuhugi kaubandusse tööle. Teiseks arvan, et oled endale loonud mingi ideaalkujutluse ja kannad seda kõikjale üle. Lõppeesmärk peaks olema mitte õppimine, vaid tulevane töö.

Indrek R: Igal erialal tuleb teha teatud eksamid. Võiks olla nii, et saad endale vähemalt õppejõudu valida, mõni aine on suisa jama.

Indrek R: Peaks olema kohad, kus üliõpilane saaks reklaamida oma vaateid, seisukohti. Leht on selleks natuke kehv vahend.

Veiko: Väljundiks oleks jälle seltsid või midagi niisugust.

Priit: Kas teil on keegi keelanud neid organiseerida?

Indrek T: Proovi ka kõike kinnitada. On vaja asutajaorganisatsiooni, igasuguseid lubasid, pitsateid.

Paavo: Milleks neid pabereid vaja, jäägu mitteformaalseks.

Indrek T: Muidu ei tunnista ju seda keegi, ei saa eksisteerida registreerimatult.

Indrek R: Ruume on vaja, finantse, õigusi.

Priit: Järelikult on vaja kindlat seltskonda, kes hakkab seda kasutama ja käsutama, ka palka saama. Kas sa väidad, et keegi vastutab selle asja eest niisama? Keegi peab aeg-ajalt selles ruumis olema?

MIDA SAAB TEHA ÜPR?

Veiko: Kui palju me siiski teame, mida üliõpilased tahavad ja mida teie kui ÜPR-d saate ära teha?

Marina: Meil on bioloogias palju kitsamaid erialasid, loengumaterjalid on ka osaliselt olemas, seminarid veel. Selles suhtes III—IV kursusel probleeme ei ole. Kes ikka oma eriala teadlaseks tahab saada, sellele antakse võimalus eriaineid õppida. Hea oleks, kui me IV kursusel teaksime, kuhu tööle läheme, saaks arvestada asutuse spetsiifikat. Nooremate kursustega pole tagasiside võib-olla kõige tihedam. Arvad rohkem läbi enda, mida ise sel ajal tahtsid.

Komsomolikoosolek oli meil väga asjalik. Öeldi välja, et miks on tarvis õppetööd nii palju kontrollida. Inimene on tulnud õppima, kui ei taha, viskame välja, mis me tast niipalju kontrollime ja andmeid kogume. Bioloogidel on I—II kursusel tegelikult raske — keemia ja füüsika. Seepärast viisime enne semestri lõppu läbi nn. vahearvestuse.

Veiko: OV põhimääruse järgi on OV alglüliks kursusevanem, kelle valib kursus. Tema on vahendaja ÜPR-i ja kursuse vahel. Kuidas see Sinul läheb?

Marina: Nooremate kursuste omasid ma kõiki veel ei tea. Kevadel, kui olin õppesektori juhataja ja mind automaatselt pandi ÜPR-ks, suhtlesin rohkem rühmavanematega. Asi alles hakkab liikuma.

Veiko: Kas see võtab palju aega?

Marina: Küllalt palju. Pead esindama üliõpilaste huve, tahad nende käest midagi teada saada. Kutsud ühikasse vajalikud inimesed kokku, kuhu peaks tulema nii 28, aga tuleb 6. Annad korralduse kätte, aga vahel öeldakse, et mina pole midagi kuulnud, ja pead ikka ise järele minema. Tohutu tüütav on see, et nõutakse küll palju, aga ise ei taheta midagi teha.

Veiko: Kas see valu ja vaev, mis läheb OV tegemisele, tasub end ära? Kas olukord on läinud reaalselt paremaks?

Indrek T: Hea, kui ühel riigil on majandusesindus teises riigis, ikka saab aeg-ajalt oma arvamust avaldada, saad vahetevahel jutule jne. Nõnda oleks selline OV seis igati tervitatav. Aga et suuri asju ajada, peab olema tõeline diplomaatiline esindus, kelle õigused ja volitused on reglementeeritud. Sellist diplomaatiliste suhete loomist võib teha üksnes koostöös õppejõududega ning sellel on mõte üksnes ülikooli autonoomia kehtimise puhul.

Ülikoolis oleks siiski tarvis läbi viia **küsitlus OV kohta,** et teada saada tõeline avalik arvamus praeguse seisu kohta.

OMAVALITSUS?

Eelkõige on vaja ülikoolile autonoomiat, see TRÜ nõukogu otsus oli väga hea asi, aga kus ta nüüd on, mis on temast saanud?

Indrek R: Tahan toetada küsitluse asjus, neid on vaja teha sageli kasvõi lehe kaudu. See on reaalne, mis me saame teha.

Ivo: See oleks sotsioloogia labori esmane ülesanne.

Veiko: Lehe kaudu ei anna see mitte midagi.

Paavo: Sa annad nii kergesti alla, et pole midagi mõtet teha, pingutada, tunnetada oma jõudu.

Veiko: Ajaloolasena ma tean, kuidas tunnetada oma jõudu — teha organisatsioone.

* * *

Priit: Võib-olla on see meie teaduskonna viga, aga ma korjaksin rahulikult pooltelt meie tüdrukutest lõpetajatelt diplomid ära. ÜPR-na nõutigi minult esimese asjana loengus käimise tagamist. Ütlesin õppejõududele, et kui nende loenguis ei käida, võivad nad ise ka selles süüdi olla. Selle eest sain kõvasti vastu pead. Ka parteikoosolekul ütlesin, et administratiivsete meetoditega ei ole mõtet inimesi loenguisse ajada. Kui loengusse ei tulda, on see kehv või on materjal mujalt saada. Praegu on õppejõud isegi majanduslikult pandud huvituma sellest, et saaks läbi võimalikult palju üliõpilasi.

Paavo: Paljudest meie lõpetanutest töötab osa niisuguse koha peal, kus pole isegi keskharidust vaja. Öde sai kaubandustehnikumist arvutiõpetuse kätte palju asjalikumalt kui meie.

Veiko: OV on ikkagi loodud, mingil määral ta eksisteerib.

Ivo: Ta on loodud ülevalt alla, seega suuresti formaalselt. Meil on küll esimestena üliõpilased nõukogudes ja ÜPR-d.

Monika: Ma ei leia, et OV siiski loodud on.

Paavo: Kui me näeme, et ta meid sel kujul ei rahulda, kaotame järgmisest sügisest ära. See on meie endi asi.

Paavo: Olin kaks aastat sõjaväes ja mind tohutult rõõmustas see muutus, mis on toimunud. Mul jäi suu lahti, kas nüüd tõesti hakkame ise valitsema, näiteks ühiselamuski. Seda enne ei olnud.

Eile hommikul tuli meie majanduse rahvas Moskvast. Seal oli asi veel hullem kui meil kaks aastat tagasi. Ülikooli majandustudengitel ei toimu mingeid oma üritusi peale ideoloogiliste ja internatsionaalsete. Interklubi tahtis oma embleemile teha maakera ja kassi, ei lubatud, võivat ideoloogiliselt valesti mõista.

VÕIMALUS ON. KASUTAME ÄRA.

Monika: Ütlesite, et kui ÜPR-i amet on nii madal, lõpetame ära. Aga me ju vähemalt püüame kogu aeg midagi ära teha. Meil on väike teaduskond, suhtlen pidevalt kursusevanematega ja ma tean, mida üliõpilased tahavad. Praegu käivad nad minu juures, et saada praktikat talvel teha, õppeplaanides on ette nähtud suvel. Eelmisel aastal tõstsime teaduskonnanõukogus selle küsimuse üles, otsus võeti vastu, aga asi jäi veel pooleli. Nüüd võtame uuesti üles. Kui aga ei oleks seda kohta, ÜPR-i? Täna aulas koosolekul kuulsite, et õigusteaduskonna kogemus, alustada esmaspäeviti loenguid kella 10-st, ei kõlbavat kuhugi. Selle eest ma kavatsen veel võidelda.

Indrek T: Miks ei kõlba?

Monika: Jõudvat ka pühapäeval kohale.

Ivo: ÜPR-na saab mingile infole ligi, et viia see mingile üliõpilastasandile.

Monika: Ja et meid ära kuulatakse.

(Järg 4. lk.)

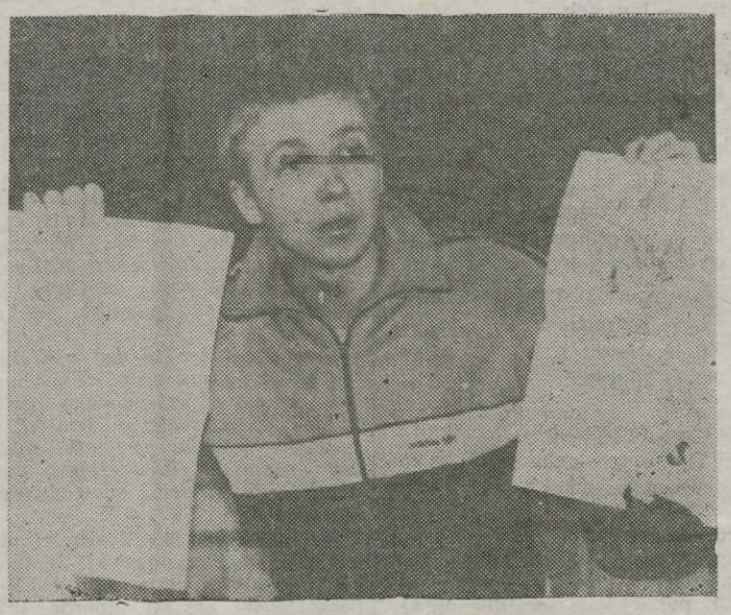

Me ei tea paraku, mida ajakirjandustudeng Ülo Veldre siin ette paneb. Teame seda, et Peeter Tali pildistas teda ühel Kääriku õppenädalal. Ta peaks aga selle lehekülje seltskonda sobima, sest oli OV sünni juures. Mäletate, kaks aastat tagasi pakkusid tudengid ühes «ajutrustis» poolsada ideed.

OLED...

(Algus 3. lk.)

Indrek R: Meil peab olema julgust rääkida asjadest nii, nagu nad on, kui keegi teine räägib midagi muud.

Paavo: Ja avalikustamine. TRÜ nõukogusse valiti meilt teine liige ka, kes paneb nüüd seina peale kõik selle, mis seal räägiti. Liikmete valimised on olnud täitsa demokraatlikud — kaks kandidaati astus üles oma programmiga.

Ivo: Nõukogu liikmed tuleb kutsuda üliõpilaste ette aru andma, kui aruannet ei kinnitata, valida uus.

Veiko: Kas nii, et kui nõukogu liige ei tööta, kutsute ta komsomolibüroosse aru andma?

Paavo: See on asja väline külg, mis siis, et komsomolibüroosse.

Ivo: Majanduses ja matemaatikuil langevad need tööliinid kokku, komsomoli kasutatakse ära just oma asja ajamiseks.

Paavo: Mind ei ole keegi ülevalt poolt soovitanud sekretäriks, panin ise oma kandidatuuri välja. Üksköik mida teha, peaasi, et seda, mida tahad, kas vetelpäästet või aŭ-d või...

Indrek T: Sul on tugev toetus seljataga — teaduskonna enamus.

Paavo: Praegu tuleb tudeng kaasa, kasvõi see ühikaklubi, mis me tegime, ühes «TRÜ» lehes oli ka juttu.

Ivo: Osa asju on taktikaliselt täiesti õige ajada komsomoli sildi all, nagu näiteks oli ka fosforiidikoosolek, isemajandamine.

Priit: ÜPR-na oli kõige praktilisem stipendiumi määramine, aga väga paljus tuleb olla vahendaja üliõpilaste ja õppejõudude vahel. Ei juleta kõike küsima minna, kas või kaugõppesse üleminemist. Oli ka üks keeleõppejõu vahetamise küsimus.

Veiko: Ajaloolastel ÜPR-i ei ole ja ei tahagi, sest meil on õppejõudude ja üliõpilaste vahel natuke tihedam suhtlemine kui mujal, esindaja on TRÜ nõukogus ka. Neid suhtlusvõimalusi ilmselt ÜPR ei suurenda.

Ivo: Ajakirjandusosakonnas on juba eelmisest aastast viiest üliõpilasest koosnev OV nõukogu ja koos kateedriga oleme arutanud kõiki õppetööküsimusi. Eelkõige tulekski hakata OV-d tõstma osakondadest. Ülikoolis hakkas tegelikult asi vastupidi — algul esindaja nõukogusse ja siis allapoole.

AGA KAS TUDENGIPOOLSET AKTIIVSUST

oleks üldse tekkinud, kui poleks OV ideed välja pakutud? Kas enne OV idee väljapakkumist oli teil selliseid mõtteid?

Paavo: Kui 1983. aastal komsomolibüroos olin, oli meil niisuguseid ideid, aga me ei tulnud selle peale, et seda OV-ks nimetada. Tööd tehti võib-olla niisama palju kui praegu, olgugi et asi polnud veel nii palju edasi liikunud.

Indrek R: Kas saab siis öelda, et meil pole alternatiivseid ideid olnud?

Veiko: Sellisel kujul poleks OV küll liikuma hakanud, arvan, et võib-olla oleksid tekkinud interdistsiplinaarsed grupid või seltsid.

Monika: Üliõpilaste poolt oleks see initsiatiiv tulnud, aga et ülevalt tuli käsk, hakkasid ka meie oponendid meisse teistmoodi suhtuma. Omamoodi näide on siin karskusklubi, mis välja suri, Kas keegi oli karskusklubi viimasel koosolekul? Kolm üliõpilast, kes veel kokku tulid, said õiendada, et miks üliõpilased ei astu karskusklubisse.

✦

Karskusklubi tekkis enne juunipööret. Loojatel oli raskusi, küsiti — kas teile olemasolevatest organisatsioonidest ei piisa jne. Uue õhustiku eel muutus asutamine lihtsamaks. Hiljem hakati neiltki nõudma aruandmisi, pabereid, suuremat aktiivsust ning poiste initsiatiiv surigi välja.

* * *

Monika: Teate, mis mulle meeldib ÜPR-i ametis kõige rohkem — mult ei nõua keegi aru, üliõpilased muidugi, aga mujalt ei ole nõudjaid.

Ivo: Filoloogia parteiorganisatsioon tunneb küll meie vastu huvi, pean seal rääkima oma tööst. Mõtlesin, et päevikutega veel kannatan, pole ka stipi määramisel veel osalenud.

Monika: Päevikud on siis teil veel alles?

Ivo: Dekanaat seisab vastu, vaatan need läbi ja kirjutan päris formaalselt alla.

Paavo: Me püüame vastupidi teha, tõestada, et kaks kolmandikku puudumistest jääb märkimata ja et päevikuid pole vaja.

Veiko: Kuidas juurakad said selle läbi suruda?

Monika: Üliõpilased soovitasid, meil oli kolmekordne puudumiste märkimine. Noorepoolne teaduskonna juhtkond oli ka arusaaja ja leiti, et päevikud tõesti midagi ei anna. Allkirjalehed ju käivad tegelikult ringi.

Indrek T: Sümpaatne joon, et ÜRP-d püüavad tudengi ees ausaks jääda, et ei teki uuesti formaalliidrite kihti.

Ivo: Mõtlen küll nüüd päevikud tõsiselt ette võtta.

Priit: Siin üks kõva aga, päevik olevat õppejõule palga maksmise aluseks.

Paavo: 1983 või 1984 oli meil päevik mitu nädalat täitmata ja õppejõud ütles, et tehke korda, muidu ma ei saa palka.

(Ei saa olla, õppejõul on koormus ette nähtud, tal on kindel kuupalk, pealegi täidab ta oma individuaalplaani. See on mingi bürokraatlik mõistatus.)

Ivo: Järelikult esineb meil veel õppejõude, kes ei taha oma tööd korralikult teha ja keda tuleb kontrollida. Aga te võite mulle ära tõestada, et tudengitel pole päevikut tarvis ja dekanaat tõestab mulle omakorda, et õppejõud pole veel nii head kui tudengid...

Paavo: Siis võib teha ju niisuguse päeviku, kuhu paneme kirja, kas õppejõud tuli kohale või ei.

Indrek T: Meist sõltub praegu niipalju, et mis meil käes on, sellest tuleb kõvasti kinni hoida ja teise käega veel juurde saada. Kui kujutame ette, et küll oli hea OV projekt ja nüüd on see meil siis olemas, siis ei muutu suurt midagi.

Paavo: Kas siis OV põhimäärus ära kaotada?

Indrek T: Las ta olla, aga me peame võima teda iga kell parandada ja muuta. Suund oma asjade valitsemise peale on igati tervitatav.

* * *

No nii, kas me peame nüüd veel sõnad peale lugema ja ütlema, kelle seisukoht on õige, kelle oma mitte? Nii need asjad aastaid käisid. Ülikoolis pole küll mõtet seda selgitama hakata.

Oli toimetuselgi oma eesmärk selles vestlusringis. Juhtida, suunata püüdsime sel korral tõesti vähe, rohkem kuulasime. Kahest kassetist jõudis lehte vaid osa kõneldut (tänu kodumaisele tehnikale tõesti vaid osa). Vastandlikes seisukohtades pole midagi iseäralikku, üksnes vaidluste läbi mõlemalt poolelt kasulikke ivasid korjates saab edasi minna ka tudengite OV. Et OV on ametlikult kinnitatud ja mingil määral tegutsema hakanud, peaks nüüd: **esiteks** kõik oma võimalused ära kasutama ning **teiseks** OV-d edasi arendama.

Üliõpilasprodekaanidest veel nii palju, et need on olemas igas teaduskonnas peale arsti- ja ajalooteaduskonna (keemiaosakonnas on ka). Trükime ära ÜPR-i näidisametijuhendi, et oleks kõigile teada, kes ta siis on ja mida ta peab tegema.

1. ÜLDSÄTTED.

1.1. ÜPR on teadus(osa)konna üliõpilaste esindaja dekanaadis.

1.2. ÜPR viib ellu OV tegutsemisprintsiipe õppetöö korraldamisel.

1.3. Teadus(osa)konnas, kus üliõpilased peavad vajalikuks ÜPR-i sisseseadmist, valitakse ta teadus(osa)konna üliõpilaste üldkoosolekul õppeaasta algul üheks aastaks.

1.4. ÜPR osaleb teaduskonna nõukogu töös.

2. PÕHIFUNKTSIOONID.

2.1. Lahendab küsimused, mis tekivad kursusevanemal kursuse õppetöö juhtimisel.

2.2. Jälgib kursuse õppedistsipliini, teeb ettepanekuid dekaanile üliõpilaste karistamiseks ja ergutamiseks.

2.3. Vaatab läbi üliõpilaste õppetöölt puudumise avaldused jms. ning võimaluse korral rahuldab need.

2.4. Juhib teaduskonna stipendiumikomisjoni tööd.

2.5. Aitab kursusevanematel läbi viia ankeetküsitlusi õppejõudude pedagoogilise tegevuse kohta.

2.6. Kogub semestri lõpul kokku kursuste ettepanekud tunniplaani kohta, edastab need õppeprodekaanile.

2.7. Kinnitab üliõpilaste aŭ poolt välja antud töötamisload.

3. ALLUVUSSUHTED.

3.1. On aruandekohustuslik teda valinud üliõpilaste ees.

3.2. Üliõpilasprodekaanile alluvad kursusevanemad.

4. VASTUTUS.

4.1. ÜPR kannab vastutust OV printsiipide elluviimise eest õppetöös teadus(osa)konna üliõpilaste ees.

4.2. Kui ÜPR-ks valitu paneb toime üliõpilasele mittesobivaid tegusid või ei täida oma ülesandeid, kutsutakse ta tagasi üliõpilaste üldkoosoleku poolt.

Tagasikutsutud ÜPR-i asemele valitakse vajaduse korral uus esindaja samadel alustel.

* * *

Kui nüüd on kellelgi veel täiendusi, parandusi, üldse igasuguseid ettepanekuid, siis tuleks nendegi üle mõelda. Elu läheb ju arenevana edasi.

Vestlusringiga õiendas
VARJE SOOTAK

TUUSIKUD

1988. aasta I kvartaliks on saabunud järgmised tuusikud:

Pärnu «Rahu»	**11. 02.— 5. 03.**	**— günek. h.**	**48.—**
„ „	20. 01.—12. 02.	— „	48.—
„ „	20. 01.—12. 02.	— liigesteh.	34.50
„ „	31. 03.—23. 04.	— liigesteh.	34.50
„ „	31. 01.—23. 02.	— seedeel. h.	48.—
„ «Kaevur»	30. 01.—22. 02.	— liigeste-närvih.	42.—
„ «Estonia»	5. 01.—28. 01.	— närvisüst. h.	36.—
„ «Estonia»	20. 01.—12. 02.	— liigesteh.	36.—
„ «Estonia»	20. 01.—12. 02.	— liigesteh.	36.—
„ «Sõprus»	16. 03.— 8. 04.	— vereringeh.	34.50
„ «Sõprus»	25. 03.—17. 04.	— vereringeh.	36.—
Haapsalu «Laine»	16. 01.— 8. 02.	— liigesteh.	38.40
Läti «Jaunkemeri»	28. 01.—20. 02.	— närvisüst. h.	54.—
Kemeri «Latvija»	20. 03.—12. 04.	— liigesteh.	60.—
Gagra «Majak»	3. 03.—26. 03.	— günek. h.	34.80
«Gorjatši Glutš» (Kaukaasia)	28. 01.—20. 02.	— liigesteh.	36.—
Jessentuki	30. 01.—22. 02.	— seedeel. h.	36.—
Sotši «Zolotoi Kolos»	15. 01.— 7. 02.	— vereringeh.	33.90

Peale selle on eraldatud puhkekodutuusikuid:
Pühajärve: tuusiku hind à 18.— rbl.
28. 01.— 8. 02. — 5 tuusikut
29. 01.— 9. 02. — 2 tuusikut
30. 01.—10. 02. — 4 tuusikut

Avaldused esitada (sanatoorse tuusiku puhul koos arstitõendiga) rühmaorganisaatori pealdisega TRÜ aü komiteesse hiljemalt 20. detsembriks.

Sting

(Algus 3. lk.)

teeb, on erinevate pooluste kokkusaamine, kust vahelt see säde lendu lähebki.»

Intervjuudes on Sting nii mõnigi kord püüdnud käsitleda tõsiseid probleeme. Näiteks peale New Yorgi kontserte Steve Lake'ile antud vastustest: «...Ma ei mõista, kuidas keegi Reagan võib võtta endale õiguse pommirünnakutega naisi ja lapsi tappes «rahvusvahelist terrorismi» maha suruda». (M. Jagger oli sest Stingi lausest küll vaimustuses, kuid arvas, et liigse entusiasmiga kaua publiku ees ei kepsle).

Stingi teatakse ka kui näitlejat, kes on mänginud grupi «The Who» poolt tehtud «Quadrophenia» filmis ja BBC teleseriaalis «Artemis 81».

Eelmise aasta parimaks rokkgrupiks valisid «Down Beati» kriitikud Stingi ja tema saateansambli.

Ja nüüd veel üks lisateade: pühapäeval, 6. detsembril kl. 21 saab TRÜ klubis kuulata Stingi LP-d käesolevast aastast, juurde info plaadi kohta.

MATIS UUSKÜLA

KULTUURIMÄLESTISTE PÄÄSTMINE

Järgmise nädala alguses (jälgi infot!) toimub kohtumine ajalooja kultuurimälestiste päästmise grupi liikmetega Leningradist. Arutletakse küsimusi sõltumatust ühiskondlikust liikumisest. Kõne alla tulevad järgmised küsimused: sõltumatu ühiskondlik liikumine ja kultuuriökoloogia (mitteformaalsete ühingute dialoogist Moskvas), tänavate ümbernimetamine, vestluskogemustest kõrgemate instantsidega jt.

HÜPNOTISÖÖR

Jossif Orlov esineb ülikooli perele (haridustasemele vastavalt) 22. detsembril kl. 20 kontrollaparatuuri tehase klubis (Staadioni tn.). Kollektiivtellimusi võetakse vastu klubis (tel. 3 47 00 ruum 207) 7.—10. detsembrini kl. 16—18.

MEISTRIVÕISTLUSED SANGPOMMITÕSTMISES

Võistlused toimuvad 9. detsembril Gagarini tn. 1 kl. 18.15. Osavõtjate kaalumine alates kella 17.30-st. Võisteldakse 24-kilogrammise sangpommiga järgmistes kaalukategooriates: 60 kg, 70 kg, 80 kg, 90 kg ja üle 90 kg.

TARTU LINNA ARENGU-PERSPEKTIIVID

Kes tuli eelmisel reedel (26. novembril!) teaduskondadevahelisele sotsiaalfilosoofilisele seminarile, pettus, sest jah, ega reedel olnud 26. kuupäev. Tegelikult ei ole veel keegi hiljaks jäänud, sest arutelu prof. Blumi juhatusel toimub **täna kl. 18 ph. aud. 234.**

VÄLISKIRJANDUSE RING

6. aastakonverents toimub teisipäeval, 8. detsembril kl. 17 ph. aud. 234.

Kavas ettekanded prantsuse «uusromaanist», Artaud' esteetikast, Cocteau teatrist, Hölderlinist ja Aleksis Kivist, tanka-luulest, prantsuse-vene kirjanduskontaktidest jm.

TRÜ NAISTE NÕUKOGU

korraldusel saab **teisipäeval, 8. detsembril kl. 16 kuulata** nõukogu saalis prof. Aili Paju, kes räägib naise tervisest.

PRESSIKLUBIS

Esmaspäeval saame jälle kokku EPA rahva ja dots. Marju Lauristiniga. Teemaks «Diskussioon omavalitsuse diskussioonist». Ph. aud. 235 kl. 18.

Kolmapäeva õhtul ootavad meid majandusteaduskonna tudengid. Täpsem info toimetusest.

FILOLOOGIDELT

Eesti rahvausundi, kommete, lingvistika, kirjanduse huvilistele! Tartus Kirjandusmuuseumi saalis toimub 8. ja 9. detsembril KKI noorteadlaste konverents.

8. detsembril kell 19 alustab samas oma tegevust rahvamuusika salong. Oled oodatud kuulaja ning — miks mitte — ka kaasalööja. Selle, Kirjandusmuuseumi rahvamuusika sektori ja ERMi muinsuskaitseklubi ühisürituse eesmärgiks on erinevate kultuuripiirkondade rahvamuusika ja selle stiilidega tutvumine ning pilguheit vastava rahva folkloorile. Alustame Peruu muusika ja slaididega. Õhtut juhib Ricardo Mateo-Durand.

REBASETAIDLUS

algab täna kl. 19. Ette astuvad ajaloo-, arsti-, bioloogia-geograafia-, filoloogia- ja füüsika-keemiateaduskond.

Laupäeval kl. 15 esinevad KKT, majandus-, matemaatika- ja õigusteaduskond.

KLUBIS

Laupäeval, 5. detsembril kl. 21 kesköödisko. Kuulamiseks «Genesis».

Pühapäeval, 6. detsembril kl. 21 spetsialiseeritud diskoprogramm «Oled Sa ka eksperimenteerinud?»

TRÜ KOHVIKUS

(Leningradi mnt. 27)

Kolmapäeval, 9. detsembril
avatud videokohvik
kl. 20—22 programm kuulamiseks-vaatamiseks,
kl. 22—24 videodisko tantsuks.

Pääsmete eelmüük kohviku baaris 9. detsembril kl. 16—19.

Kultuuriklubi

Kohtume teisipäeval, 8. detsembril kl. 20 TRÜ klubis.

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4806. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

Kontrolleksemplar

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 36 (1508) | Reede, 11. detsember 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

Diplom Riiast

Riia Meditsiini Instituudis toimus ÜTÜ otorinolarüngoloogia ringide (Riia MI, Leningradi I MI, L. Pediaatria Instituudi, L. Sanitaar-Hügieeni I, Sõjaväe Med. Akadeemia, Kaunase MI, Minski Med. I, TRÜ) konverents. TRÜ ÜTÜ otorinolarüngoloogia ringi vanema VI k. üliõpilase Annika Jussi ettekannet «Kuulmise uurimine inimlootel» hinnati II järgu diplomiga.

Väitekiri laserkirurgiast

Otorinolarüngoloogia kateedri assistent **MART KULL** kaitses aspirantuuriaja sees Leningradi I Meditsiiniinstituudis kandidaadiväitekirja «Kõrisisese laserkirurgia kontaktmeetodi teoreetiline põhjendamine ja väljatöötamine». Juhendasid sealse kõrva-nina-kurguhaiguste kateedri ja elektroonmikroskoopia labori baasil prof. meditsiinidoktor M. Plužnikov ja prof. bioloogiadoktor A. Nevorotin.

Oponentideks olid Leningradi Sanitaarhügieeni Instituudi kateedrijuhataja prof. A. Lanstov ja NSV Liidu TA Eksperimentaalmeditsiini Instituudi sektorijuhataja prof. V. Otellin. Üleliidulise Laserkirurgia Instituudi retsensioonis rõhutati töö originaalsust ja kontaktlaserkirurgia meetodi kasutamise perspektiivsust teistel meditsiini erialadel.

Gagarini tn. 1

✲ Pärast komisjoni avaistungit alustasid «Valhalla» esindajad E. Kross ja M. Kasterpalu läbirääkimisi ülikooli juhtkonnaga, mille tulemusena E. Kross esitas 26. novembril prorektor prof. J. Kärnerile järgmise seisukohavõtu:

«Nagu selgus jutuajamisest P. Kenkmanni ja V. Peedimaaga, on Gagarini tn. 1 asuva õppehoone muutmine akadeemilise seltsielu keskuseks kauges perspektiivis kindel ja loomulik. Esimese etapina maja kasutusviisi muutmisel peab M. Salundi võimalikuks kahe ruumi — 202/203 (41,7 m²) ja 204 (16,9 m²) vabastamist 1988. aasta septembriks. Omapoolse ettepanekuna esitaksin halli (ruum 113, 57,1 m²) eraldamise eelmistele lisaks.

Niiviisi moodustuks kolmest ruumist (1 esimesel ja 2 teisel korrusel) omaette funktsionaalne tervik. Ühtlasi saaks halli kuni suure saali vabastamiseni kasutada viimase funktsioonides (kammerkontserdid, luuleõhtud, vestlusringid jm. koosolekud). Teise korruse tubadest suuremasse võiks planeerida seni peavarjuta ÜTÜ ringide koosolekud ja väiksema anda kirjandusteater «Valhallale».

Seesugune asjade käik vähendaks pisutki kultuuriharrastusliku otstarbega ruumide nappust ja looks samas hea baasi endise EÜS-i maja ülejäänud osade andmiseks üliõpilaste vaimsete huvide teenistusse.»

✲ 26. novembril toimus komisjoni järjekordne istung. Kohal olid J. Kärner, H. Peep, V. Peedimaa, M. Salundi, E. Martis, J. Loko (hiljem veel E. Kross). Arutati Kirjanike Liidu Tartu osakonnalt ja Tartu NAK-lt rektori nimele saabunud 33 allkirjaga avalikku kirja (saadetud avaldamiseks ajalehtedele «TRÜ», «Edasi» ja «Sirp ja Vasar»), mis tunnistati enamiku kohalolijate poolt alusetuks.

✲ 27. novembril pani rektor A. Koop eelnimetatud kirja arutusele ülikooli nõukogus. Pikemalt rääkis maja ümber kulgenud poleemikast P. Kenkmann. Ülevaate komisjoni senisest tegevusest andis J. Kärner.

✲ 30. novembril esitas komisjoni liige I. Rull prorektor prof. J. Kärnerile järgmise ettepaneku:

«Gagarini tn. 1 asuva õppehoone ennistamisel tema esialgsesse funktsiooni on ühe peamise probleemina kerkinud küsimus, mida teha saali vabastamise puhul 68-tunnise nädalakoormusega. Leian, et selle küsimuse lahendamine on ülikooli asjaomaste organite võimuses. TRÜ-s on kehaline kasvatus lisaks üleliidulistes õppeprogrammides kohustuslikuna ette nähtud I ja II kursusele lülitatud veel ka III ja IV kursuse õppeplaani. Paraku puuduvad ülikoolil selle iseenesest progressiivse sammu elluviimiseks vajalikud, selleks otstarbeks ehitatud spordibaasid. Arvestades olemasolevaid reaalseid tingimusi ning pidades silmas kehalise kasvatuse läbiviimist tänapäeva vastavate nõuete kohaselt, tuleks kuni uute kaasaegsete spordibaaside lisandumiseni rahulduda üleliiduliselt kehtiva õppeprogrammiga selles distsipliinis.

Väide, et kehalise kasvatuse tundide arvu ei luba vähendada meie üliõpilaste halb tervislik seisund, on ühekülgne. Fakt, et tudengite tervis hoolimata kehalisest kasvatusest ka III ja IV kursusel ikkagi halveneb, paneb küsima: kas ei peitu põhjus milleski muus? Vahest tuleks hoopiski tõhustada TRÜ arstipunkti tööd ning võimaldada üliõpilastele rohkem puhkekodude ja sanatooriumide tuusikuid, parandada olmetingimusi ühiselamutes (muuhulgas varustades puhkerumid kohase spordiinventariga), tõsta toitude kvaliteeti ja teha tervislikumaks nende ratsioon ülikoolile alluvates ühiskondliku toitlustamise punktides, tagada talvel normaalne temperatuur kõigis ülikooli auditooriumides, tõsta karskustöö taset jne. Igal juhul ei saa vaadata kohustuslikuks muudetud sporti kui üliõpilaste tervise ainust tugevdajat.

Kokkuvõtteks: pean vajalikuks likvideerida kehalise kasvatuse kohustuslikkus III ja IV kursusel ning viia selle tagajärjel vabanenud spordibaasidesse üle kogu Gagarini tn. 1 toimuv sporditegevus. Samas arendada maksimaalselt kehakultuuri kõikvõimalikke vorme, mis stimuleerivad üliõpilasi vabatahtlikule kehalisele aktiivsusele (konkreetsete ettepanekute asjus on küllap kehakultuuriteaduskonna esindajad kompetentsemad).»

IVO RULL

● EESTI MUINSUSKAITSE SELTS ● EESTI MUINSUSKAITSE SELTS ●

Asutava kogu eelõhtul

Viimastel kuudel on muinsuskaitseliikumise kohta ringi liikunud igasuguseid jutte, nii pooldavaid kui mahategevaid. Milline on hetkeseis?

Sellal kui leht lugejateni jõuab, peaksid Eesti Muinsuskaitse Seltsi asutava kogu saadikud juba Tallinnasse kogunema. Reede pärastlõunal on kinomajas viimast korda enne laupäeval toimuvat seltsi asutamist aru pidamas muinsuskaitse klubide nõukogu. Asutav kogu võtab vastu seltsi põhikirja ja valib volikogu. Mõistagi arutatakse ka muinsuskaitse ees seisvaid ülesandeid.

Kes esindavad asutavas kogus ülikooli muinsuskaitse seltsi?

Kuna meie Akadeemiline Muinsuskaitse Selts oma 240 liikmega on sajakonnast klubist kõige suurem, on ka meie esindus Asutavas Kogus suurim — 12 saadikut. Oktoobrikuu lõpus toimunud valimiste põhjal said mandaadid **prof. Sulev Vahtre, dots. Tullio Ilomets, õppejõud Peeter Olesk, Ain Mäesalu ja Sulev Kannike, nooremteadur Mati Laur, aspirant Toomas Kiho, vabariikliku restauraatorite ühingu esimees Aime Espenberg teaduslikust raamatukogust ning üliõpilased Eerik Kross, Indrek Tarand, Margus Kolga ja Tõnu Tender.** Saadikuks valiti ka **prof. Juri Lotman,** kes aga väliskomandeeringu tõttu ei saa seltsi asutamisel osaleda.

Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi osa ei seisne ju üksnes arvukas liikmeskonnas?

Ülikooli tähendust arvestades muidugi. Asutava kogu ettevalmistamisel on meie seltsil olnud küllaltki suur osa. Seltsi põhikirja projekti kohta esitas klubide nõukogule väga põhjaliku arvamuse vanemõpetaja **Jüri Põld** õigusteaduskonnast. Seltsi organiseerimiskomiteesse kuulub **Ain Mäesalu.** Ka klubide nõukogu koosistumisel on Akadeemilise Muinsuskaitse Seltsi esindajad agaralt sõna võtnud. Kuna meie seltsi on koondunud väga erinevate erialade inimesi, pakub meie tegevus võimalusi mitmesuguste muinsuskaitse probleemide lahendamisel.

Käesolev nädal on kuulutatud muinsuskaitse nädalaks, üritused toimuvad aga üksnes Tallinnas?

Eesti Muinsuskaitse Seltsi asutamispaigana on algusest peale nähtud Tartut ja ülikooli aulat. Ka muinsuskaitsenädala ettevalmistamist alustati tegelikult ülikoolilinnas. Veel oktoobris hääletas klubi nõukogu ühehäälselt Tartu kui asutamispaiga poolt. Muinsuskaitsjatest mitteolenevatel põhjustel toimub see nüüd Tallinnas. Loodame, et kevadeks planeeritud muinsuskaitsekuul jätkub üritusi ka Tartule. Muide, möödunud nädala seisuga oli Tartus registreeritud 14 klubi üle 500 liikmega, nii et muinsuskaitseliikumisel Tartu linnas peab jõudu jätkuma.

AIN MÄESALU
MATI LAUR

AKADEEMILISE MUINSUSKAITSE SELTSI VOLIKOGU TULEB KOKKU TEISIPÄEVAL, 15. DETSEMBRIL KELL 16.15 RAAMATUKOGU AUD. 321.

Külmavereliselt

EESTI MUINSUSKAITSE SELTSI ASUTAMISE EEL

Lugenud 26. novembri «Edasi» vestlusringi ning vaadanud 3. detsembri «Vaatevinklit», tekib tahestahtmata mõte, et midagi on selles loos küll päris viltu.

«Vaatevinklis» räägitakse veendunult Struve 2 maja suurest kultuuriloolisest väärtusest ja lammutamine ei tule kõne allagi. Ka vestlusringis on mõnedes sõnavõttudes korratud varem salvestatud «Vaatevinklis» esitatud seisukohti (prof. H. Trass: «Struve 2 kultuurilooline ja ka arhitektuuriline väärtus ei vaja tõestamist»; täitevkomitee alalise teaduskomisjoni esimees V. Korrovits: «Teaduskomisjon peab Struve 2 säilitamist ainuvõimalikuks»). Ometi jõutakse vestlusringis järelduseni, et maja võib maha lõhkuda küll! Arhitekt järele ei anna, hotelli edasi nihutada on raske ja tuleks vaeva näha, halveneksid parkimistingimused (!) jne. Ja mis kõige olulisem — poolakad, poolakad võivad käest libiseda. Need on argumendid, et «Vaatevinklis» kogu Eestimaa ees õeldule langetada **külmavereliselt** vastupidine otsus. Saavutati ... eri vaatenurkadele vaatamata teineteise mõistmine, mis aitab omakorda olukorda praktiliselt lahendada ... Struve 2 hinnaga!

Vastastikku kultuurivaenulikkuses süüdistada pole tõesti vaja. Aga siiski tuleb märkida, et «olukorra» või «kujunenud situatsiooni» tekkimises ei ole küll süüdi need, kes püüavad Tartu väheseid vanu kultuurimälestisi hävitamise eest kaitsta. Ei ole millegagi põhjendatav, et ametkondliku kangekaelsuse ja mitte mõista tahtmise pärast tuleks ... osake ülikooli ajalugu ohvriks tuua ...!

STRUVE 2 TULEB SÄILITADA.

NIINA RAID
TULLIO ILOMETS
AIN MÄESALU
MATI LAUR
ILJE PIIR

TAIDLUSKONKURSS!
Bioloogiaosakonna võiduka II koosseisu trio.
Lähemalt loe 4. lk.

Kuidas me süüa saame?

● 27. NOVEMBRIL TRÜ NÕUKOGUS ●

Toimetus on seni TRÜ nõukogu koosolekutest kirjutades püüdnud ikka arutatust objektiivset pilti anda. Viimasel koosolekul oli küll raske erapooletuks jääda, sest mõne mõtte puhul oleks korraga tahtnud kaks kätt üles tõsta või hoopiski mitte nõustuda. Nii et sel korral pisut subjektiivsemalt.

Alustan päevakorra põhipunktist, mis kandis pealkirja **«TRÜ üliõpilaste ja töötajate toitlustamise olukord»**. Mõlema ametiühingukomitee esimeeste Helve Kaburi ja Tõnu Rüütli informatsiooni järel tuli suur hulk küsimusi ja arvamusi üliõpilastelt. Üliõpilasi oli TRÜ nõukogus esmakordselt nii palju — 16, ministri käskkirja järgi siis üks neljandik nõukogu koosseisust.

Mõned probleemid.

● Vana kohvik ja söökla on tipptunnil täis. Söökla uksel on küll teistele sel ajal keelav silt, kuid paljud lähedal asuvate asutuste töötajad on siin harjunud käima. Osa neist vilistlasigi. Kas maksab seda neil ära keelata? Muu rahva sissetungi vähendamiseks on püütud kasutusele võtta koguni vastavaid kaarte, kuid sellest pole midagi välja tulnud. Kes peakski neid kontrollima ja kas me seda nii väga tahamegi . . . ?

Omalaadi probleem on teise korrusega. Seal ju kaks saali — üks üliõpilastele, teine töötajaile. Mitmed õppejõud olla pärinud pärast üht «TRÜ» artiklit (ilmselt mõeldi A. Liivi lugu 30. oktoobri lehest), et kas nüüd võetakse õppejõududelt oma saal ära (H. Kabur). Artiklis oli lause: «Vaevalt õppejõudude kohvi/teehimu tõesti sedavõrd aplaks on tõusnud, et tudengitega samas ruumis seda enam rahuldada ei sünni . . .». Ei keelavat ju õppejõududel ja töötajatel keegi tudengeid sinna saali kaasa võtmast. Ülikool on suureks paisunud, pole enam lektooriumi peahoones ning õppejõududel peaks üks oma koht olema, kus veidi puhata ja kiiresti einestada.

Siin on üks aga. Osa tudengeid on õigustatult pahased seepärast, et neil tuleb lühikesel loenguvaheajal seista kohviku pikas sabas, samal ajal kui õppejõudude saalis teenindatakse ka linnarahvast. Võib-olla teenindada linnarahva asemel seal tipptundidel hoopis meie oma üliõpilasi ilma õppejõudude kaasasolemiseta.

● Üsna kehv on arstitudengite seis. Arstile õpetatakse korraliku toitumise tähtsust, ta peab selles harima ka patsiente. Ise ta aga päeval õieti süüa ei saagi. Maarjamõisas on selleks liiga vähe ruumi ning arstid ise käivad eelmisel päeval ostetud talongidega söömas. Uues ühiselamus veel puhvet ei tööta.

● Nuriseti lahtiolekuaegade üle. Kui tudeng läheb õhtupoolikul ühiselamu puhvetisse või mõnda sööklassegi, ega siis ole enam suurt midagi saada. Üldse sooviti, et ka õhtuti oleks rohkem söögikohti lahti.

● Tahetakse süüa rohkem sooja toitu (sealhulgas ka kartuleid! — käivad ju üliõpilasedki sügisel kartuleid võtmas), juurviljasalateid, odavamaid mahlu, odavamaid võileibu, puuvilja, viinereid, osta poolfabrikaate . . . Keemikutelt tuli küsimus piima kohta: laboritöötajad saavad seda tasuta, aga suure hulga oma päevast laboris viibiv tudeng ei saa (otsuses on see sees).

● Peale haldusprorektori vastasid küsimustele ka kohviku nr. 20 juhataja, linna toitlustrusti esindaja jt. Pretensioonid lubati põhjalikult üle vaadata ning teha omalt poolt kõik, mis võimalik. Mitmed asjad sõltuvad tartlaste endi soovidest vähe — fondid, limiidid (kohvipuuduski!), kahevahetuseliseks tööks pole ka töölisi võtta.

Nüüd võib jääda mulje, et midagi head meil polegi, ometi saame päris maitsvaid roogi, sooje saiu ja palju muudki head. Keegi seda ei eita, kuid arutelus pididki selguma senised vajakajäämised. Rektor prof. Arnold Koop nentis lõpuks, et niisugusest ühisest arutelust saab ainult kasu olla. Tal oli heameel üliõpilaste aktiivse suhtumise pärast.

Otsus näeb lühemalt sõnastatuna välja niisugune:

*** pöörduda toitlustustrusti poole taotlusega suurendada kohvikule nr. 20 eraldatavaid defitsiitsete toiduainete limiite:**

*** pöörduda sama asutuse poole ettepanekuga kontrollida Maarjamõisa haiglate einelaudu, et seal pakutavat oleks müügil piisavalt ning üliõpilastele sobiva hinnaga;**

*** teha vajalikud ümberehitused, et veel sel aastal saaks uues ühiselamus avada einelaua,**

*** leida võimalus Tiigi 78 hoonesse termossöökla rajamiseks.**

Kohvikul nr. 20 tuleb kooskõlastada kõikide meie söögikohtade lahtiolekuajad ametiühingukomiteedega nii, et õppehoonetes saaks süüa terve tööpäeva jooksul ning vähemalt ühes sööklas ka pühapäeval;

*** panna kõikidesse toitlustuskohtadesse teade, et teenindatakse ainult TRÜ inimesi;**

Ühes a/ü ja rahvakontrolligrupile määratud punktis on kirjas, et ühiskondliku aktiivi abiga ei lasta vähemalt tipptundidel meie söögipaikadesse võõraid.

VEEL NÕUKOGUST

● Dotsendikutset taotleti keemiakandidaat JUHA EHRLICHILE ja õigusteaduskandidaat RAIT MARUSTELE.

● Vanemteaduri kohale viidud dots. Olev Raju andis aru oma doktoritöö valmimise seisust. Dissertatsioon on valmis ning esitatud kaitsmisele. Teadusprorektor prof. Ants Kallikormi sõnutsi kuulab TRÜ nõukogu vanemteaduri aruande ära alles pärast seda, kui kateedris ja teaduskonnas on töö seis läbi arutatud.

● Toetati taotlust professor Juri Lotmani esitamiseks NSV Liidu TA akadeemikuks.

● Rektor A. Koop luges ette Kirjanike Liidu Tartu osakonna kirja, mis oli saadetud rektorile, Kirjanike Liidu juhatuse presiidiumile, «TRÜ-le», «Edasile» ja «Sirp ja Vasarale». Rektor, õppeprorektor prof. Jüri Kärner ning parteikomitee sekretär prof. Paul Kenkmann andsid lühikese ülevaate Gagarini t. 1 hoone ümber käivast poleemikast (vt. ka I. Rulli artiklit).

VARJE SOOTAK

Administratiivsete meetodite asemel positiivne programm

● SUVEMALEV ●

Õigusteaduskonnas arutati suvemaleva küsimusi koos haldusprorektor Vello Peedimaa, õppeosakonna juhataja Mati Salundi ja SM staabi esindusega (TRÜ komsomolikomitee poolne osavõtt jäi lünklikuks).

* * *

Haldusprorektor valgustas asju n. ö. tellijapoolsest küljest. SM-i põhjuseks on ülikooli suur vajadus hooajalise tööjõu järele. Põhikaadri suurendamine suveks pole võimalik. SM tegelebki niisuguste töölõikudega: vastuvõtukomisjon, raamatupidamine, kaadriosakond, arheoloogilised kaevamised, botaanikaaed, ehitusjaoskond.

SM tööde maht koos sügisese kartulivõtuga moodustab umbes kümnendiku ehitusjaoskonna omast. Sellisest tööjõust ei saa loobuda. Lätte (nüüd siis jälle Lossi) tänava õppehoone ja teiste objektide ehitamine seisab arheoloogiliste kaevamiste taga. Valga rajoonile on tarvis tööjõudu, sest seal paikneb Kääriku spordibaas. Ka rajooni ATK-le ja konservitehasele tuleb anda tööjõudu, sest sealt on võimalik saada näiteks traktorit botaanikaaeda, mida ülikoolile pole ette nähtud, või dušisegistid, mida ülikoolile antakse vähe. Prorektori sõnul sarnaneb see kõik küll orjakaubandusele, aga teisi võimalusi praeguses majandussituatsioonis pole.

Õlletehases algas SM-i töö mõni aasta tagasi. Täitevkomitee käskkirja alusel (mis oli kooskõlas kõrgemate organitega) tuli nüüd sealt ühe staabiliikme palk.

Mida toob ülikoolile nõudepesemine «Tarvases»?, Vello Peedimaa sõnade järgi pidi seda teadma komsomolikomitee?! See jäigi kuulajaskonnale selgusetuks.

Küsimusi tekitas suvemalevlaste arv. Palju neid ikka vaja läheb? Aitavat sellest, kui oleks 300—400, pole midagi katki, kui 50 võrra vähem kohale tuleb.

Rebastepoolne põhiline vastuargument: suvel peab talvel kooliskäimiseks raha teenima ja SM-i palgad teadagi väikesed. Kuivõrd tõsine see argument kellegi puhul on, seda teab igaüks ise, aga üldiselt kipuvad kõvemat häält tegema need, kellel rahamuret pole. Kellel on tõesti materiaalseid raskusi, need kannatavad asja tavaliselt vaikides ära.

Arusaamatuks jäi mõte, et SM lõpetab administratiivsete meetodite kasutamise siis, kui tudeng hakkab uut moodi mõtlema. Kuidas soodustab aga uut moodi, teadlikku mõtlemist karistustega ähvardamine? Kust tekib tudengil mõistmine ülikooli vajadusest, kui talle öeldakse üksnes «Peab!» asja sisu selgitamata.

* * *

Mati Salundi, kunagine SM-i juht, puudutas ka varasemaid aegu. Suvetööd olnud siis nilsama loomulik asi kui sügisene kartulivõtt.

Küllap oleks kasulik kuulda nendelt, kes kunagi SM-i organiseerisid või sellest osa võtsid, mille poolest praegune SM erineb, miks tookord tänaseid probleeme ei tekkinud. (Pole ehk alati mõtet tuua põhjuseks jälle seda tänapäeva noorte passiivsust. Passiivsed me pole või kui olemegi vahel, siis on ka sellel omad põhjused.) Võib-olla läheks praeguse aja vaimuga kokku ka kunagine loosung «Iga tudeng on ka Tartu linna kodanik».

* * *

Sellest kohtumisest sai osa kahjuks üksnes õigusteaduskonna rahvas, aga oleksid pidanud saama kõik, kellele SM-i probleem lahendamatuna tundub. (Esialgselt see nii oligi kavandatud.) Ka haldusprorektor oli arvamusel, et ühel ühisel üritusel peaksid saama kõik asjast huvitatud rohkesti infot, välja öelda oma probleemid ja teha ettepanekuid. Ka organisaatorid võiksid selgitada oma põhimõtteid.

Stiimuliks SM-i töö eest oli staabi kasutada sel aastal 3500 rubla. Mõnel aastal on sõidetud Krimmi. Milliste printsiipide järgi sinna kohti jaotati? Milline on selle rahasumma saatus?

Pilt toimetuse arhiivist. Naerunäolised suvemalevlased selle kümnendi algusaastaist.

Olgu kuidas on, esialgu on suvemalevlastel teha ülikoolis ikka veel palju töid ning keegi teine seda tegema ei tule. Nagu õppeosakonna juhataja ütles — viis aastat saame *alma mater*'ilt haridust, mille vastu anda üks kuu oma vabast ajast pole ju väga suur kaotus. Kas inimestest, kes kasutavad demokraatiat ja sõnavabadust selleks, et endale aina rohkemat nõuda ja nõuda, peabki saama meie tulevane intelligents?

* * *

Meil on võimalik teha üksnes ettepanekuid SM-i töö paremaks korraldamiseks. Tekkisid järgmised mõtted:

● moodustada SM-i staap varem, juba detsembris-jaanuaris, mis lubaks:

* varem alustada asja selgitamist ja positiivset reklaamimist, mitte repressioonide kirjeldamist;

* teha rühmi vahetuse korras Läti, Leedu jt. kõrgkoolidega;

* sõlmida leping tööde mahu peale (näiteks ehitusjaoskonnaga), siis oleks võimalik töö kiiremini ära teha, mõned tööd saaks teha ehk koguni individuaalse või kollektiivlepinguga;

* on töid, mida ei pruugi tingimata teha suvel, vaid ka semestri sees;

* kes käib kusagil tööl, võiks SM-i ajal edasi seal töötada;

* anda igale teaduskonnale kindel üliõpilaste arv, mille peab kindlustama teaduskonna komsomolibüroo. Kui näiteks umbes kolmandik kursuse üliõpilastest peab SM-is olema, siis oleks õigusteaduskonnast ebaõiglane nõuda kõiki 50 tudengit, vaid üksnes 25 inimest;

* igale tudengile jäägu võimalus valida SM-i ja EÜE vahel, kõik nagunii EÜE-sse ei taha ega saagi.

See kõik nõuaks muidugi mõnevõrra rohkem organiseerimist ja keerukamat asjaajamist, aga on ju, mille nimel pingutada — selle läbi võidavad paljud rebased ja kogu ülikool.

Õigusteaduskonna komsomolibüroo

Koos oli komsomolikomitee

1. detsembril toimus järjekordne ELKNÜ TRÜ komitee istung. Päevakord oli üsnagi tihe.

Arutati, kuidas on täidetud komitee otsust ELKNÜ XX kongressi otsuste tutvustamise kohta. Teaduskondades jõudsid kongressi ideed üliõpilaseni oma komsomoliorganisatsiooni ja ühiskonnateaduste õpetamise kaudu, kongressi mõtted jõudsid lugejani ka läbi ajalehe «TRÜ».

Komsomolikomitee liige Üllar Kase (õig. III) rääkis tema poolt juhitava õiguskasvatussektori tööst. Kõik üliõpilased võib-olla ei teagi, et sektor:

korraldab KORi tööd; pakub üliõpilastele esinema lektoreid (meie enda õigusteaduskonna tudengid) õiguse teemadel; suunab lektoreid Tartu üldhariduskoolidesse, et täiendada õpilaste teadmisi õiguse alustest; suunab üliõpilastest ühiskondlike kasvatajate tööd Tartu Linna Alaealiste Inspektsioonis.

Praegu tegutsevad lektorid kahjuks aga vaid Tartu koolides, sest tudengkonnal endal ei paista huvi olevat (kasvõi näiteks selle vastu, kuidas on ikka täpselt lood tööle suunamisega). Edaspidi võeti kavva avaldada õigusteemalisi kirjutisi ajalehes «TRÜ» ning korraldada üleülikooliline kohtumine meie lektoritega. KORi olemasolu näeme meie suurüritustel, levimuusikapäevadel jne. KORi ülesandeks jääbki edaspidi peamiselt suurürituste korra eest vastutamine. Leiti, et ühiselamutesse tehku reide ikka rahvamalevlased, KORil on oma ülesanded.

Kaupo Kindsigo (õig. III) rääkis sõjalis-patriootilisest tööst. Kavas on teha üks kohtumine sõjaväkke minevate tudengitega, et anda veidi teavet sõjaväemiljöö kohta.

Vahepeal valiti mitmes teaduskonnas ka uued komsomolisekretärid. Komitee kinnitas nad ja soovis edu sekretäri ametis. Meie uued sekretärid on:

füüsikaos. Alberto Kõuts (II k.), KKT Ergo Prave (I k.), õigust. Hannes Kiris (III k.), arstit. Erik Allikmets (V k.), bio-geo Jane Taimur (I k.), filoloogiat. Ain Hinsberg (ingl. fil. II k.), defektoloogiaos. Ülle Liit (I k.), majandust. Paavo Kollom (IV k. kaub. õk.), ajalooteadusk. Kalev Vilgats (II k.).

Taas valiti sekretärideks Alar Pandis (IV k.) matemaatikateaduskonnas ja Kalev Kask (IV k.) keemiaosakonnas.

Komitee arutas ka muid organisatsioonisiseseid küsimusi.

Komsomolikomitee

Heaolu ja stiil

Kus suitsu — seal tuld. Ei suitsu — ei tuld. Oleme solidaarsed kõigi mittesuitsetavate kursustega. Ülikooli esimene!? Ja viimane? Hei, mõttekaaslased, kes ka muu kui nikotiiniga oskavad meeli kütkeist vabastada! **Mittesuitsetavate kursuste I kokkutulek maksimaalselt aeroobses keskkonnas toimub . . .** Kes, kus, kuidas ja teistele organisatsioonilistele küsimustele saate vastuse, andnud oma kursuse suitsupuhtusest meile teada 24. detsembrini.

Märga tikku ja pilliroost paberossit

Initsiaatorlik geograafia IV kursus

Mootor... Kaamera... „Omavalitsus", duubel 3

Kolmas kannutäis kohvi laual, võis vestlus TPI automaatikateaduskonna komsomolisekretäri ja staažika filmiamatööri Margus Schultsiga jätkuda.

«Filmiamatörismiga oled juba — mmmm — aastat kaheksa tegelenud, kui ma õieti mäletan?»

«Sinnakanti jah.»

«Helsingi Tehnikaülikooli filmistuudio «Montaasi» külalisena oskasid kindlasti üht-teist meilegi huvitavat kõrva taha panna?»

«Hiljuti sai «Montaasi» 30-aastaseks. Praegu tegutseb stuudios paarkümmend aktiivsemat liiget. Aastas tehakse 7—8 värvilist, stereoheliga 8-mm filmi. Nii 10—15 minuti pikkusi. Raha nii kulukaks ettevõtmiseks, nagu filmivõtted, saadakse Dipoli kongressikeskuse kinosaalis väärtfilmide demonstreerimisest. Marka 60 000 aastas. Mis tehnikasse puutub, siis on seda koguseliselt vähem kui näiteks TPI-s. Kvaliteeti kahjuks võrrelda ei saa. Kui Tallinna Pioneeride ja Koolinoorte Palee kinoringile kuulub kuus kaamerat, millest kaks töötavad, siis «Montaasile» on sellised probleemid tundmatud. Filmide ilmutamise eest kannab hoolt MTV...»

«Meie jutu alguses mainisid, et tutvumisõhtul vaatasite ka üksteise filmiloomingut...»

«Nii see oli jah. «Rantasaunas» näitasime videokassetilt oma filme ja vaatasime «Montaasi» viimase aja töid. Huvi meie filmide vastu oli suur. Meie pakutud viiest filmist teenis enam kiidusõnu Robert Heinleini samanimelise ulmejutu järgi TPI «Parallaksi» ja pioneeride palee kinoringi vahenditega loodud «Pikk vahikord».

Muide, «Montaasil» on oma videoteek. Umbes 70 kassetti televisioonist salvestatud viimase viie aasta väärtfilmidega. Tunnustuseks meile oli tõik, et meiegi filmid sinna rändasid.»

«Milline mulje Sulle Soome tudengite fiimidest jäi? On nende tase meie omast üle?»

«Üldine tase on nagu meilgi: üksikud head autorid, tosinajagu keskpärasusi ja paar naljameest, kes «pulli pärast» valgustundlikku materjali rikkunud. Viimaste filmid olid veelgi ebanaljakamad kui meie omade analoogilised tööd.»

«Ütlesid ennist, et külastasite ka Helsingi kinosid...»

«Helsingis on umbes nelikümmend kinosaali. Enamikus kinodes on mitu saali. Erineva suurusega, et eri menukusega filme näidata. Peaaegu igas saalis jooksis eri film. Üks kinodest, «Kosmos», oli ainult nõukogude filmide päralt. Parasjagu näidati «Patukahetsust» ja «Bagrationi». Filme demonstreeritakse Soome originaalkeeles, soome- ja rootsikeelsete subtiitritega.

Kinode sisustus on umbes nagu Tallinna linnahallis — pehmed, peatugedega toolid, mis (meile harjumatult) ei olnudki lõhutud. Saalid olid üldiselt pooltühjad. Seda vaatamata piletihinnale, mis igas saalis ja igal kellaajal ikka 20 marka on. Filmid jooksevad küll ka sedajagu kaua, et erilist tungi ei tekita. Inglise film «Blue velvet» oli linal juba 17. nädalat.

Ringvaadet meie mõistes ei tunta. Kümmekond minutit enne põhifilmi on ekraan uute filmide ja kaupade reklaamrullide päralt.

Igal nädalal ilmub reklaamibuklett «Elokuvaviikko», mis annab ülevaate, mida, millal ja kus eeloleval nädalal demonstreeritakse. Üle poolte filmide on ameerika happy end*'id «Agent 007» stiilis.*

Üldiselt meeldivadki publikule enam põnevad tapmise ja tagaajamise pildid. Teisel kohal on komöödiad, kolmandad õudusfilmid. Tõelised väärtfilmid jäävad, nagu meilgi, viimasele kohale.»

«Meie jutu lõpetuseks tahaksin Sult küsida, kas on ka soome tudengitel **omavalitsus.** OV olemasolu ja tegutsemisprintsiibid on meil üsna teravaid vaidlusi esile kutsunud.»

«Omavalitsuse soome ekvivalendiks on **üliõpilasliidud**. *Üks neist, STOL (Suomen Tekniikan Opiskelijoiden Liitto) ühendab kõiki tehnikatudengeid üle Soome. Tehnikaüliõpilaseks, muuseas, loetakse neil kõiki reaalaineid õppivaid noori. STOL-i üheks haruks on TKY (Tekniillisen Korkeakoulun Ylioppilaskunta), kes meid külla kutsus. TKY ühendab Helsingi tehnikatudengeid. Kõik Helsingi Tehnikaülikooli tudengid on automaatselt ka TKY liikmed. Üldse on Soomes 14 000 tehnikaüliõpilast, 6000 neist Helsingis. Liidu liikmemaks on 390 marka aastas, 140 marka sellest läheb arstiabi eest tasumiseks.*

TKY valib umbes 40-liikmelise valitsuse, mis tegutseb ühiskondlikel alustel. Viimane omakorda valib endi hulgast umbes kümneliikmelise (arv muutub vastavalt vajadusele) sekretariaadi, kes, olgugi tudengid, oma töö eest TKY-s ka palka saavad. Funktsionääride tegutsemisaeg on piiratud nende õppimise ajaga. Et töö üliõpilasliidus on tõsine lisakoormus, siis suhtuvad õppejõudki neisse liberaalsemalt. Meil praktiseeritavat kursuste süsteemi asemel õpivad Soome tudengid enda koostatud õppeplaanide alusel. On antud loengukursused, eksamid ja arvestused, mis teatud diplomi saamiseks kuulata-sooritada tuleb. Millal ja mis järjekorras neid kuulata, on tudengi enda otsustada. Üldiselt tullakse 4—5 aastaga toime, TKY funktsionääride õpiaeg venib lisakoormuse tõttu enamasti 6—7 aastani.

TKY-le kuulub Otaniemi üliõpilaslinnakus 10 maja, 4 toidubaari, 3 sauna, kongressikeskus Dipoli (seal asub ka TKY kontor), arvutitest ja muudest pisiasjadest rääkimata. Liidu aastakäive on 20 miljonit marka. See summa saadakse põhiliselt liikmemaksudest ja hoonete väljaüürimisest. Riigilt TKY toetust ei saa, küll aga abistavad firmad, vastutasuks lehtedesse reklaami paigutamise või sihtsuunitlusega diplomi- ja kursusetööde eest.

TKY tegutsemispõld on lai. Ta otsustab stipimaksmist (lisaks riiklikule maksab liit ka omapoolset stipendiumi), tehniliste ja õppevahendite muretsemist (õpikud, trükitud konspektid, joonestusvahendid, vajalikud programmipaketid personaalarvutitele jms.), odavat toitlustamist, majutuskorralduse küsimusi, sealhulgas ka telefonide paigaldamist ja kaabeltelevisiooni sisseviimist. Liit korraldab ka praktikat (ka välismaal toimuvat) ja õppejõudude atesteerimist.

Kõige ülalöelduga rektoraat ja dekanaadid ei tegele.

Muide, aktiivsusest. Aktiivselt tegeleb TKY asjadega umbes 30% tudengitest. Ülejäänud 70% jääb saajapositsioonile. (Vaevalt siis meiegi OV, üliõpilasliit või nimetagu ta end veel kuidagi kolmat moodi, üleüldist tungi ja toetust oodata võib. — J. M.)

«Üks TKY tegevuse eesmärke on anda kõigile võimalus praktikaks välismaal ja leida veel umbes 1% õppimisvõimalus teistes Euroopa ja USA kõrgkoolides. Et Ühendriikides õppimine kallim on kui Vanas Maailmas, siis sinna erilist tungi ei ole...»

Kolmaski kannutäis kohvi lõpuni joodud, läksime lahku. Margus Schults oma uue filmi stsenaariumi kohendama, mina TRÜ toimetusse. Läbi lumelobjaka bussipeatuse poole sammudes tekkis üks küsimus. Sedapuhku enam mitte Margus Schultsile, vaid endale ja teilegi, head lugejad. Kas pole meie põhjanaabrite ülikoolielus äkki selliseidki tahke, mis — hästi läbimõelduna — meilgi üle võtta kõlbaks?

JAAN MURUMETS,
žurn. I k.

Ivar Ivask — 60

Kristjan Jaak, kuila Riia veli,
keelist ning salmidest huugava peaga
oleme uidand samul vanalinna tänavail
soojad kastanimugulad niiskes peos,
pilk Jakobi kiriku kireval kikkal,
lugedes peast Horatius Flaccust.
Quem tu, Melpomene, semel
nascentem placido lumine videris.
Kuid mõtted meil kaardusid põhja —
taamale, esiisade Viljandimaale
(või koguni Soome müütilisse järvelabürinti),
ning lõunasse — Kreekasse, kus
Pindaros kiitis kord vett
kui kauneimat asja... Aga siingi
sätendab kastaneil äsjane vihmahoog.

Nii kirjutab 17. detsembril 1927 Riias sündinud eesti luuletaja IVAR IVASK, kes nüüd tähistab oma kuuekümnendat sünnipäeva USA-s Oklahomas. Tema tutvustamine siinkohal on õigustatud mitmeti. Alles paar üliõpilaslehte tagasi («TRÜ» 27. II 87) märkis Hannes Rumm, et meie raamatukogu üldfondis on I. Ivaski teostest kättesaadav vaid luulekogu «Verikivi». Ent kuulub I. Ivask ju kindlalt võõrsil viibiva kirjandusliku eliidi hulka nii poeedi kui ka teadlasena. Nõnda siis infopuudus. Põhisuundumusena on aga tähtis, et hakatakse ükskord üle saama sest ideoloogilisest krambist Lääneilmas ilmuva eestikeelse trükisõna osas, et ükskord ometi rahvuskultuuri vaadataks kui ühtset tervikut. Ses lootuses ka järgnev põgus ülevaade.

I. Ivask sündis eesti-läti segaperekonnas. Ta Viljandimaalt pärit ärimehest isa nimelt, kes tsaari ajal elas Peterburis, oli revolutsiooni eest siirdunud Lätimaale. I. Ivaski enda sõnade järgi oli isa Vidriku «põhihoiak endastmõistetavalt rahvuslik, kuid vaatepiir rahvusvaheline». Siit üks lähtepunkt ka I. Ivaski mõistmiseks. Ta lapsepõlve kodus olid kasutusel nii eesti, läti kui ka saksa keel. Läbi tuli käia saksakeelsed koolid. Saksa keeles kirjutaski ta 1943 oma esimesed värsid. Juba järgmisel aastal lahkus I. Ivask põgenikuna Saksamaale, kus ta 1946 lõpetas Wiesbadeni eesti gümnaasiumi ning astus seejärel Magdeburgi ülikooli. Neljakümnendate lõpul asus ta koos lätlannast abikaasa — samuti luuletaja — Astrid Ivaskiga Ameerikasse, kus ta Minnesota ülikooli juures 1953 omandas filosoofiadoktori kraadi. 1952—67 töötas ta saksa keele ja kirjanduse professorina St. Olafi kolledžis Northfieldis. Alates 1967 on I. Ivask uute keelte professor Oklahoma ülikoolis ja toimetab sealsamas ka rahvusvahelist kvartaliajakirja «World Literature Today» (a-ni 1977 «Bokls Abroad»). Avaldanud mitmetes keeltes töid Austria ja Balti kirjandusloo ning Euroopa moodsa poeesia alalt.

Lisaks üldülevaatelle võiks nimetada üksikkirjanike lähemaid vaatlusi: Matthews, Pasternak, Guillén, Hofmannsthal, Borges, Cortázar, Artmann, Paz; eesti kirjanikest (väljaannetes «Mana», «Tulimuld», «World Literature Today», «Suomalainen Suomi», «Vaba Eesti», «Vaba Eestlane» jt.): Alver, Under, U. Masing, A. Sang, Talvik, Kangro, Kross, Kaplinski, P.-E. Rummo, J. Viiding, Unt, Vetemaa.

Eesti keeles debüteeris I. Ivask 1951. aastal ajakirjas «Tulimuld» mitte luuletajana, vaid kriitikuna («Mõtteid eesti kirjanduskriitika ülesannetest»). Eesti keele võimalused ilukirjanduses avastas ta enda jaoks 1958. Loetlemegi nüüd I. Ivaski luulekogud. Kas või selleks, et teaksime, millest oleme ilma jäänud.

1. Aus ersten Gedichten. Wetzlar, eritrükk 1945. Rahulolematuse tõttu hävitas autor pea kogu tiraaži.

2. Tähtede tähendus. Lund, 1964.

3. Päev astub kukesammul. Lund, 1966.

4. Gespiegelte Erde. New-York, 1967.

5. Ajaloo aiad. Lund, 1970.

6. Oktoober Oklahoomas. Lund, 1973.

7. Verikivi. Lund, 1976.

8. Elukogu. (Valimik). Oklahoma, 1978.

9. Verandaraamat. (Poeem). Oklahoma, 1981.

Võimalik, et tänaseks tuleks seda nimekirja juba täiendada. Paraku ei ole kätte juhtunud I. Ivaski ingliskeelset debüütvihikut «Snow Lessons». On vaid teada, et inglise keeles luuletamisega tegeleb ta tõsiselt 1985. aastast alates. Tõlgitud on ta luulet ehk rohkem kui kümnesse keelde (hispaania, inglise, leedu, läti, prantsuse, rootsi, soome, saksa, türgi jt.). Tõlketööga eesti kirjanduse vahendamiseks on ta tegelenud ka ise.

Keskenduspunktidest I. Ivaski loomingus nimetaks hetkel vaid paari üksikut. Tihedat analüüsi võimaldaks identiteedikü-simuse lahendamise vaatlus ta loomingus, Soome-temaatika, armastus- ja looduslüürika, pühendusluuletused (Jaan Kaplinskile, Paul-Eerik Rummole, Ilmar Laabanile, Aleksander Aspelile, Andrus Saarestele, Betti Alverile, Arvo Pärdile, Borgesele, Guillénile, Pazile jpt.), luuletused luulekunstist. Samavõrd on teemasid loovaks edasiarenduseks ta esseedes. Märkimist väärib enda ja abikaasa teoste illustreerimine.

Tänavu 22. veebruaril jõudis läbi lühilaineragina kuulajateni Ilmar Oleski raadiointervjuu I. Ivaskiga. Põhiküsimuseks selles saates oli probleem, kes on eesti kirjanik. Olulisim leiti olevat see, millest kirjanik kirjutab, mida ta ise südamega tunneb, mitte niivõrd tema asukohamaa vms. Tähtis on kvaliteet. Väga põgusalt esitas I. Ivask ka oma poliitilise kreedo — demokraat, vabaduse pooldaja, kes aga poliitilise kihutustööga pole kunagi tegelenud.

Niipalju mööda pealispindu libisedes lühitutvustuseks. Usume peagi ka meil sisulisema analüüsini jõutavat (seni on seda teinud põhiliselt A. Aspel, A. Oras).

Pole kahtlust, et Ivar Ivask kuulub eesti kultuuriruumi. Pole aga ka kahtlust, et ta haare on veelgi avaram. See kohustab ja innustab.

I. Ivaski juubeli puhul räägib MART ORAV Tartu Kirjanike Majas teemal **«Ivar Ivask, «World Literature Today» ja Neustadti kirjandusauhind: sissejuhatuseks»**, lisandusi sellele ettekandele on lubanud teha AIN KAALEP. Kirjandusteater «VALHALLA» kutsub huvilisi vanasse kohvikusse Ivar Ivaski luuleõhtule.

T. P.

TÄNU

14.—15. okt. toimus nõupidamine hingamisteede väsimuse küsimustes. Vistseraalsete süsteemide füsioloogia teadusliku nõukogu nimel avaldab akadeemik **V. A. Govõrin nõupidamise läbiviimise eest tänu prof. Ants Kallikormile, Elmut Laanele, Atko Virule ja Peet-Henn Kingisepale.**

Tunnustus

27. novembril valiti Eesti NSV Teaduste Akadeemia akadeemikuks VIKTOR PALM (orgaaniline keemia) ning korrespondentliikmeks ARTUR LIND (molekulaarbioloogia).

ÕNNITLEME!

Sportlaste vahetus Turu ülikooliga

11.—13. novembrini olid TRÜ külalisteks Turu ülikooli kehakultuurisekretär Paavo Viinikainen ja nende üliõpilaskonna esimees Karl Holm. Külalised tutvusid sporditöö korraldusega meie ülikoolis, olid vastuvõtul prorektori Jüri Kärneri ja komsomolikomitee sekretäri Andi Kasaku juures, tutvusid klassikalise muinasteaduse muuseumi ja Eesti spordimuuseumiga, külastasid Käärikut.

Turu esindajate siiasõidu eesmärk oli spordialase koostöö ja spordidelegatsioonide vahetamise kohta käiva lepingu sõlmimine. Leping kirjutati alla 12. novembril ja hakkab kehtima uuest aastast.

Turu ülikooli üliõpilaskonna juht tundis huvi üliõpilaste vahetamise vastu ka isetegevuses. Niisuguseid kontakte jätkatakse ELKNÜ TRÜ komiteega. VALTER LENK

TRÜ TENNISISTID VÕIDUKAD

26.—29. novembril lõi TRÜ koondvõistkond kaasa Moskvas traditsioonilisel sõpruskarikasarjas. Tartu võistkonnast paistsid eriti silma naismängijad, kes tõid koju kaksikvõidu (Heli Siliksaar, Margit Uibokand). Ülejäänute tugev esinemine tagas TRÜ amatöörspordile järjekordse võidu.

Äsjane turniir oli sel aastal juba teine samas sarjas. Tublilt esineti ka varasügisestel võistlustel Kääriku Kapale — kapp jäeti kodukappi.

HANNES PIKKAT

Klaara, minuga juhtus midagi ootamatut: ma laulsin ja mängisin

Sedamoodi mõte jäi rebastetaidlusel kõlama ajaloolaste esinemisest.

Igasuguse järjepidevuse, traditsioonide säilitamise, ennistamise ja loomise seisukohast on hetkel kahe käega tegijate kõrval paratamatu koht tegema hakkajatel. Mehkeldused, millega ametis üks ešelon, pole ainult olevastele, vaid eriti tulevastele punane vaip jalge ette. Kellega võime plaanides arvestada? Kes astuvad meie kõrvale? Selline põnevusmoment tekib kohe, kui koolitunniteadmiste najal studioosuste kotta pääsnud jõnglased käigu pealt täisinimesteks saavad.

Avasõnas seletas žürii liige Margus Kasterpalu järelkasvu aktsiooni ajamise põhjuse. Et nüüd näidatagu, mis keskkoolist kaasa võetud peade sees on. Et suvatsetagu pisutki end teel ... noh, näiteks Ülemnõukogu Presiidiumi paljastada. Eks nois sõnus heisatud uutmislippki. Pole siin ilmas miskit puhast. Ei puhast õppimist, puhast teadust, puhast olemist. Iga töö pühendub otsese eesmärgi läbi millelegi ülemale. Näiteks Eestimaa elu edendamisele. «Kui mõtled enda pääle, mõtle veele, aurule ja jäälel» Noh, lapsed, mis pääle siis teie?

Ülesastumiste tava näitab rida faktumeid. Mida on koolipoisid kaheksakümnendate üldises keskas omandada suutnud. Mida lugeda võtnud. Millised mängureeglid ja riistad kätte saanud. Ja siis: kuidas värskete kursuste individuaalsed aatekõrgused kokku käravad ja ühise arvamusena ilmale säravad. Ning veel: kas nad usuvad, mida nad teisi uskuma tahavad panna, et nood usuvad. Mis nägu te olete, ilusad poisid???

TRÜ klubi peremees Heino Variku leidis rebasetirelite erisuse selles, et nemad veel viitsivad. Reaaliline tasand näitas hoopis, et osa jusse juba jagab. Ikka seda lugemise, valimise ja lahendamise asja.

1. Ideeliselt on Eestimaa tänane seis keskkoolisaadikud ühe mütsi all tudengeiks toonud.

2. Emotsionaalselt ollakse ettevaatlikud. Nali on see kena kõdinupp, mis rebaselgi käpaulatuses vanadele olijatele pähe sulamiseks. Kassatükid prevaleerivad intellektiraputuste ees.

3. Esteetiliselt on asi essusti. Mida kool pole manu and, toda pole hea asja juures üle pingutamisel enese kõrvalt kaemiseks võtta.

Milliseid autoreid truped ühel nõul ekspluateerida suutsid? Majakovski, Tšukovski, stalinlik kirjandus, Byron, Čapek, Liiv ja muu eesti luule. Ja siis veel kaudsed kuuldused kellestki Šakuspea-Villemist, kes midagi «Juulia Palkonist» tegi. Ilus, eks ole.

Meie poole ületulijad on väga tõsiselt võtnud seda, et «nüüd tohib». Tohtimistes aga ilmutanud mõnusat pildilisust. Kuna viimane matikute Majakovski-interpretatsioonis eriti põrutavalt paika pandi, tuli millegipärast meelde Peeter Volkonski. Tema tekst kevadisel levil sobib kuidagi lausa ühendama tänavust rebasekunsti, selle motoks. *«Seoses meie maal toimuva demokratiseerumise ja avalikustamisega (ovatsioonid) tunnen mina oma populaarsuse langust (naer publikus), sest sellest, millest mina olen aastaid rääkinud ja pähe saanud (ovatsioonid), räägivad ja kirjutavad nüüd kõik. Sellepärast otsustasingi pöörduda proletaarse kunsti lätete juurde (kestvad kiiduavaldused).»*

Matikud valisid poeemi **«Teodor Nettele, aurikule ja inimesele».** Leidsid surematu teose igale reale sellise misanstseeni, et paari mehe kavast sai tõeline rusikas peldiku prill-laua ja konservikarbiga. Mis oli karbis, jäägu ilmajäänutele poeemi ülelugemisel välja raalida. Keemikud ja geograafid oma süvanaljapildid tantsisid valmis. Geograafidelt sai Tšukovski õpetlik lasteluule **«Kärbse Kärt»** kelmikalt sotsiaalse all-, õigemini pealteksti. Isiksuse ja üldsuse vahekorrast. Keemikutele tegid muret **«Räime Reeda kümme kopikat».** Uskumatul kombel ainsagi sõnata. Küll aga Reeda vapustava seksapiiliga, kirikuhärra koreograafiameisterlikkusega ning väikeste luikede tantsuga. Naturaalne klaverisaade oli võrreldes näiteks füüsikute puhtmuusikalise (???) ülesastumisega, vaatamata viimaste pürohiilgamisele, tõeliselt nauditav.

Nende kahe loo esiletõstmiseks otsustas žürii väljastada Kaie Kõrbi nimelise eripreemia Kärbse Kärt **Hannes Harjule**. Ja Tiit Härmi nimelise Reeda-loo kirikuõpetajale **Lauri Raugile.**

Mõnus oli. Tehti head nalja, mida žürii sekka ideest ülemakski hindas. Silmailu pakkus noorte sõprade hasart üliõpilasbutafooriaga naljatamisel. Uus asi kätte antud ju! Rebastel läks positsiooni võtmine pihta — kultuurainimesed-objektivistid on ka lihtsurelikud, kes end väiksemate teadmistega vaataja rolli seavad ja muhedast ärajälgimisest lusti tunnevad. Ainult et tuleb tunnistada: mina pole kunagi nii palju poiste kintsepepusid korraga näinud kui nois värkides. Mis? Nümfomaania puhangud noortes intelligentides?

Muide, kuidas teile meeldib halba nalja jälgida? Nii halba, et see juba publiku ja mingite uduste seoste suhtes sigaduseks muutub? «Ajalehes ei maksa juurakate kohta liiga halvasti öelda,» arvati žüriis. Et kriitika paneb põõna tulevasele taidlusele ja siis ei julgeta enam üldse tulla. Siis vaikigem ..., ...! Taara, avita, et millegi sellisega enam ülikooli lavadele ei tekkitaks. Ja et siiski lausutust filoloogid, kes sedapuhku esinemata jätsid, uut võitlusindu saaksid. Ülejäänu suutsid juurakad eneste kohta ise öelda.

Ideeliini ajasid rebased niisiis ühes suunas. Nagu kooskõlastatult. Kaks seltskonda ühe kõie mõlemast otsast. Asjatundjad kainest-faktoloogilisest aasast. Muidutundjad eestluse ja emotsioonide omast. Asjatundjateks said nimetatud ajakirjanikud. Sedasorti esmakursuslased olid ainsad, kes materjali isekoostamisega mättasse ei lennanud. Vihje käib sinnapoole, et ülejäänud kadusid rappa ikka küll. Publitsistide ühistut huvitas stalinistlik kultuuripoliitika Eestis ning stalinistlik lähenemine NSVL — USA suhetele Eesti vastava momendi draamakirjanduses. Välja kaevatud artiklid äpardunud teatrikriitikust Kasest, kolhoosiromantika õhutamisest, külateatritest, Ameerika teatrist. Ning Feliks Kotta luuletused ühes asja- ja ajastukohase retsensiooniga. Traagilised sisu ja vormi vastuolud, mis viiekümnendail professionaalide poolest siiras usus kirja pandud, jõudsid meie aja algajateni homeerilisi efekte tekitades. Aktseleratsioon! Ajakirjanike tublidust iseloomustab tõsilugu, et nad ka kommentaarideta oskasid «põletavate» järeldusteni juhtida — nii nagu neile alles hakkab õpetama Juhan Peegel.

Bioloogid võitsid. Jätsid enese ja ülejäänud järjestuse vahele suure vaakumi sellepärast, et nad pimeduse ja küünlavalgusega, oreli ja luulega osutasid sellele, millele sündmuste kokkulangemine igaüks, kel passis õigusega eestlane, mõtleb ... või ... mida tunneb. Kava Eesti rahvuslikust luulest alates Kristjan Jaak Petersonist Hando Runnelini lihtsalt avaldas selle tõsise ja veendunud sõpruskonna suude-silmade läbi meie rahvast taasühendavat tunnet. Keskkoolist tulnud, kes teavad, mida meie kultuurist valida, kuis põimida, kuis serveerida, astusid välja sellise maitsekuse ja mõjuvusega, et oli suur rõõm, et nende endi hulgast kostis hääl, mis aastakäiguvendi loksutas ja ... vabandust, kui liialdan, paigutus tagasihoidlikult «Valhalla» kõrvale. Selle lähenemise kohta tahaks kasutada veel palju ilusaid sõnu. Nii nagu näiteks ärkamisajal suguvendade veenmisel kombeks olnud. Piirdugem teadmisega, et loodusloolastest koduloolaste sõnavõtt lõppes sellega, et kõik see mees seisis sirgelt ja laulis: «Mu isa maa armas ...» Kui sõnu teadis.

Ütleks ühte. Kahju neist mõnest heast kavast. Et vanad olijad neid ei näinud. Neid, ühe jalaga lastenaljades, teisega portfellide ja piikide murdmises. Olid väärt munad kana õpetama.

KATI VASAR

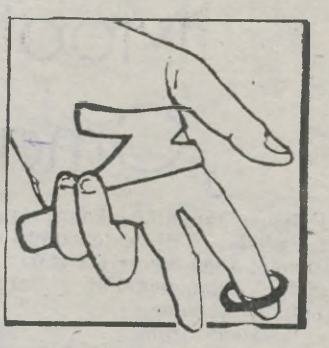

Niisuguse koreograafilise puntraga lõid geograafid kinni 2.—3. koha.

KOMSOMOLIKOMITEE IDEOLOOGIASEKTOR

Selle semestri viimane koosolek toimub kolmapäeval, 16. dets. kl. 17 komitees.

REBASTAIDLEJAD!

Kõik autasustatud (bioloogide II koosseis, geograafid, füüsikud-keemikud, žurnalistid, teoreetilised füüsikud, Lauri Pank ja Hannes Harju), tulge 17. dets. kl. 18.15 klubi diskosaali! Toimub autasude üleandmine ja žüriiga kohtumine. *Grand prix* võitja planeeritud esinemine lükkub tehnilistel põhjustel edasi.

TÖÖAEG

Vastavalt TRÜ sisekorraeeskirjade p. 60 ja valvuri ametijuhendile on lubatud tööpäevadel kell 23—7 ja puhkepäevadel ülikooli hoonetes viibida ainult prorektori või dekaani kirjalikul loal.

Palun allüksuste juhatajatel vormistada töötamine eeltoodud aegadel oma ruumides nõuetekohaselt.

TRÜ valveülem

TÄHELEPANU, ESMAKURSUSLASED!

Esimene akadeemiline aulaloeng teile toimub **kolmapäeval, 16. detsembril kl. 18.** Tartu ülikoolist kui kultuurikeskusest 18. sajandil kõneleb ajaloodoktor prof. **Helmut Piirimäe.** Kontsertosas tutvustame rahvakunstiansamblit «Lakstigal». Olete oodatud!

Kultuurikomisjon

KUNSTILOORINGIS

Teisipäeval, 15. detsembril kl. 18 tähistame ARNOLD MATTEUSE 90. sünniaastapäeva (Gagarini tn. 1). Kõneleb **Rait Toompere.**

KLUBIS

Laupäeval, 12. dets. kl. 21 diskoprogramm «Natüürmort muusikaga», kuulamiseks ans. «Krokus».

Pühapäeval, 13. dets. kl. 21 diskoprogramm «Mitte kellelegi mitte midagi», kuulamiseks Kate Bush.

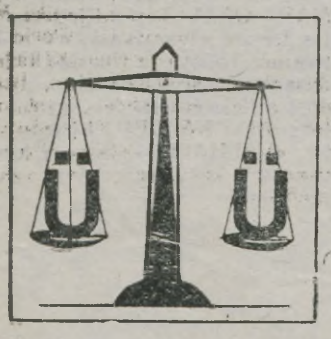

Geograafide aastapäev

Hiljuti täitus 40 aastat ÜTÜ geograafiaringi asutamisest. Üliõpilaste teadushuvi ja selle rahuldamise vormid on aja jooksul muutunud. 1950—1960ndail aastail tegutseti sektsioonides. Oma kõrgperioodil käis koos 5—6 sektsiooni ja mõnes peeti kümmekond üritust aastas. Neile lisaks toimusid veel ringi üldkoosolekud. 1970. aastast on sektsiooniti ainult igakevadised ÜTÜ konverentsid.

Viimastel aastatel on teadushuvilisi üliõpilasi oma ettevõtmistele kaasa haaranud Eesti Geograafia Seltsi noorgeograafide klubi. Praegu, ringi aastapäevaürituste ajal, viibib 8 tudengit noorgeograafide klubi poolt korraldatud erialasel reisil Poolas.

Üliõpilased osalevad kateedrite teadus- ja lepingutöös. Näiteks võib tuua rahvastiku rände uurimist majandusgeograafia kateedris või loodusgeograafide viimaste aastate ühisettevõtmist — Kirde-Eesti mäetööstuse haardesse jäänud Kurtna mõhnastiku ja järvestiku uurimist. Õppe- ja menetluspraktikal kogutust on kasvanud kursuse- ja diplomitööd ning konverentsiettekanded ja võistlustööd. Nii nagu varemgi on nende temaatika mitmekesine. Selle illustreerimiseks toodagu järgnevalt 1987. aastal auhinnatud uurimuste teemad. Ülikooli pedagoogika- ja metoodikaalaste tööde konkursil hinnati parimaks **Koidu Lääne** töö 6. klassi geograafia põhivarast ja selle omandatuse tasemest (juhendaja A. Benno). Kodu-uurimuslike tööde konkursi preemia sai **Tiina Noot,** kes selgitas välja Johannes Käisi osa «Eesti Entsüklopeedia» väljaandmisel. See J. Eilarti juhendamisel tehtud töö kanti ette Tartu kodu-uurimispäeval. Üliõpilastööde vabariikliku konkursi komisjon tegi ettepaneku anda I preemia **Katrin Vatselile,** kes uuris vabariigivälise rände osa Eesti maarahvastiku kujunemisel (A. Marksoo). Nooremate üliõpilaste rühmas anti preemia **Raivo Aunapile** reljeefi morfomeetrilise analüüsi eest (J. Jagomägi) ja **Antti Roosele** eelmise suve ekspeditsioonimaterjalidel põhineva Kljutši vulkaani põhjanõlva veebilansi arvutamise eest (J. Roosaare).

11. ja 12. detsembril tähistab geograafiaring oma asutamise 40. aastapäeva.

HEINO MARDISTE,
geograafiaringi esimees
aastail 1956—1960

Toimetaja kt. INDREK UDE

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4914. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

Raamatupalat

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigi maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 37 (1509) | Reede, 18. detsember 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

Ülikoolis oli parteikonverents

Teisipäeval oli aulas TRÜ parteiorganisatsiooni VII konverents. Ettekande TRÜ parteikomitee tööst uutmise juhtimisel pidas parteikomitee sekretär prof. Paul Kenkmann. Sõnavõttudega esinesid prof. Jüri Kärner, prof. Viktor Palm, üliõpilane Erik Alllkmets, dots. Jaak Järv, prof. Lembit Allikmets, dots. Marju Lauristin, dots. Zinaida Saar, prof. Feliks Kinkar, dots. Henn Voolaid, rektor prof. Arnold Koop ja partei linnakomitee esimene sekretär Tõnu Laak.

Konverentsist võtsid osa ka EKP Keskkomitee teadus- ja õppeasutuste osakonna instruktor Heinart Puhkim, KKEH Ministeeriumi kõrgkoolide valitsuse juhataja Bernhard Hiire ja EPA parteikomitee sekretär dots. Paul Kuldkepp.

Ettekandest, sõnavõttudest ja otsusest saab lugeda järgmisest lehest.

Gagarini tn. 1

15. detsembril formuleeris Gagarini tn. 1 õppehoone olukorra selgitamiseks komisjon oma otsuse:

«Komisjon leiab, et Gagarini tn. 1 õppehoone muutmine üliõpilaste, õppejõudude, teadurite, aga ka vilistlaste ühiskasutatavaks akadeemiliseks keskuseks on igati põhjendatud.

Läbi vaadanud hoone kasutamise praegused võimalused ja perspektiivid, tuli komisjon järeldusele:

1. Gagarini tn. 1 õppehoone põhiosa jääb üldkehalise kasvatuse käsutusse kuni täiendavate võimaluste loomiseni kehalise kasvatuse ja spordi kateedri ning kehalise kasvatuse saali tundide ümberpaigutamiseks (praeguste kavade järgi 1992—1995).

2. 1. sept. 1988. a. paigutada kehalise kasvatuse õppejõudude kvalifikatsioonitõstmise teaduskonna dekanaat ja üks auditoorium Gagarini tn. 1 ümber Tähe tn. 4 õppehoonesse filoloogia- ja ajalooteaduskonna õppepindade arvel.

3. Koostöös kehalise kasvatuse ja spordi kateedriga on vajadusel võimalik ürituste läbiviimiseks kasutada I korruse halli.

4. ÜTÜ nõukogul ja kirjandusteater «Valhalla» juhatusel esitada 15. maiks 1988 vabanevate ruumide kasutamise plaan 1988/89. õppeaastaks.»

Komisjoni esimees
prof. JÜRI KÄRNER

40

AASTAT KEEMIAOSAKONNA TAASAVAMISEST

Meie *alma mater*'i — **Tartu ülikooli ajaloos on keemia ja keemiaosakonna areng üks iseloomulikumaid.** Märkigem siinkohal neid tähtpäevi, millel on olnud pöördeline tähtsus osakonna arenguloos. Tuleval aastal saab 185 aastat keemia süstemaatilist õpetamist Tartus. Alustajaks oli Peterburist pärit keemik ja füüsik Aleksander Scherer, kes Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonna teoreetilise ja rakenduskeemia professorina pidas 20. märtsil 1803. aastal esimese keemialoengu Tartu üliõpilastele. Tänu A. Schererile oli Tartu ülikool esimesi tsaari-Venemaa ülikoole, kus keemiat õpetati uusimate vaadete (Lavoisier' õpetuse) alusel.

Peaaegu poole sajandi vältel jääb keemia ülikoolis tihedalt seotuks farmaatsiaga, kuid hoogsalt arenev teadus tõstatab peagi nõudmise keemia eriteadlaste ettevalmistamiseks. Esimesena Vene alade ülikoolidest alustab Tartu ülikool keemikute ettevalmistamist eriõppekavade alusel. Keemiaosakonna sünnipäevaks loeme **25. märtsi 1850,** mil tolleaegsest filosoofiateaduskonnast eraldunud füüsika-matemaatikateaduskonnas hakkab tööle iseseisev keemiakateeder õigusega välja anda keemiku diplomeid.

19. sajandi teisel poolel, vähem kui poole sajandi jooksul, lõpetas ülikooli üle 300 keemiku, kelle seast võrsus terve rida väljapaistvaid keemiaprofessoreid ja maailmakuulsaid teadlasi. Tartu keemiaprofessorite kõrge teaduslik tase ja innustav eeskuju, head laboratooriumid ja avarad suhtlemisvõimalused teiste ülikoolidega lõid soodsad tingimused õppetegevuseks ja keemiateaduse arenguks Tartus.

Tingimused halvenesid tunduvalt 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses. Kodanliku hariduspoliitika rakendamise tulemuseks oli ülikooli keemiaosakonna sulgemine 1936. aastal.

Keemiaosakonna taasavamine sai teoks 1. septembril 1947. aastal, mil TRÜ-s võeti vastu esimesed 17 keemiaüliõpilast, kellest 1952 lõpetas 12. 40 aasta möödumine osakonna avamisest TRÜ-s annab põhjust heita põgus pilk osakonna arenguteele. Nõukogude Eestis on keemiaosakonna areng olnud kiirem kui kunagi varem. Võrreldes 1950. aastaga (17 õppejõudu) on osakonna töötajate üldarv tänaseks suurenenud 5—6 korda, kolme kateedri kõrvale on tekkinud 4 teaduslaborit. Kõikide kateedrite juurde on loodud suured lepingulise uurimistöö rühmad. Samaks on jäänud aga 1950.—1951. aastal asustatud keemiahoone. Ei ole üllatav, et tuleb üha rohkem rääkida ruumikitsikusest, mis on hakanud suuresti meie arengut piirama.

Keemiaosakonnas on 40 aasta vältel õppinud 1450 üliõpilast, osakonna lõpetanute arv ületas 1986. aastal 900. Osakonna töötamise esimesel kümnel aastal (1947—1956) võeti I kursusele vastu 240, teisel — 286, kolmandal — 420 ja neljandal 499 üliõpilast. Vastuvõtu enam kui kahekordne suurenemine peegeldab keemikute ja keemiapedagoogide vajaduse kasvu meie vabariigis. Viimasel kümnel aastal stabiliseerus vastuvõtt keemiaosakonda 50 üliõpilasele aastas. 1987 võeti vastu 60 üliõpilast.

(Järg 2. lk.)

LOORBERID!

ÜLIÕPILASTE 1987. AASTA TEADUSTÖÖDE VABARIIKLIK KONKURSS

● I JÄRGU DIPLOM, RINNAMÄRK JA RAHALINE PREEMIA ●

● **Ajaloot.:** PRIIT PIRSKO, LEA LEPPIK;

● **arstit.:** PAVEL OROSZ, KOTE BOTSOROSVILI, KATRIN ILVES, KAIU PRIKK, MEHIS PÕLD, JAANUS HARRO, ARMIN HEIMAN, REET LINNAMÄGI, EPP SEPP;

● **biol.-geogr.:** HELJU ARU;

● **filoloogiat.:** ENE SEIDLA, SIGNE SÖÖMER, KÜLLI POKK, GENNADI OBATIN, MIHHAIL RJAGUZOV, VADIM PARSAMOV;

● **füüsika-keemiat.:** SVETLANA NAVRAZNOHH, RAIVO STERN, JELENA LANGE-BRAUN;

● **kehakultuurit,:** SERGEI DIMITRIJEV;

● **majandust.:** ALEKSANDR NÕRKO, SIRJE SULP, ROBERT VASSILJEV;

● **matemaatikat.:** HELI LEUSKA.

● I JÄRGU DIPLOM JA RINNAMÄRK ●

● **Ajaloot.:** KAILA KUUSIK, LIINA HIRSON, HILJE SAAG, MAIRI MÄNNAMAA, MARIS NIINE, MARIKA PAHK, ESTER ESULA, TÕNIS LUKAS;

● **arstit.:** MIKK JÜRISSON, EVE TULU, KÜLLIKE KASK, KAIA METSAORU, HELLE MÜLLER, AIME SALUVEE, TRIIN JÜRIMÄE, ANU TÄHEPÕLD, AAVO LÄNG, AVE PLANKEN, AMA ERIK;

● **biol.-geogr.:** ARNO SAARMÄE, KATRIN VATSEL, UNNE RANNAT, MARIKA LIINAMÄE, ANNE MÄSES;

● **filoloogiat.:** SVETLANA SCHWEDE, LEA TOSSO, HALLIKI HARRO, MARGOT HEINSALU, EVE LEPPIK, GALINA PASTUR, ANNE TOMINGAS;

● **füüsika-keemiat.:** PETTER RUMMI, KAUPO PALO;

● **kehakultuurit.:** MERLE VÄNTSI;

● **majandust,:** VALENTINA SÄRK, ANNE RELL, TIINA OJAMÄE, AGI METSANDI, EVE LÄHKER, VALENTINA ŽDANOVITŠ;

● **matemaatikat.:** MALVE ÜSBERG, MAE VAINU, AGE VIRKUS, INGRID SAARMETS;

● **õigust.:** ÜLLE LIPS, HEIKI OJAMAA, MAI PODOROŽKO.

● II JÄRGU DIPLOM JA RINNAMÄRK ●

● **Ajaloot.:** PAAVO PALK, EPP PAVELTS, ANU VARRAK, ERIK KROSS;

● **arstit.:** RUTA KASK, GUNNAR TASA, ANTI KALDA;

● **biol.-geogr.:** ANTTI ROOSE, RAIVO AUNAP;

● **filoloogiat.:** ANNA VERŠIK, MAE VESKIS, ANITA KURVITS, KIRSTI KÄIVÄRÄINEN;

● **füüsika-keemiat.:** MARKO PAJULA, ANNELI PEIL, JÜRI REBANE, ARVO JÄGEL;

● **kehakultuurit.:** LIIA PUKKI, ANNELI KURG;

● **majandust.:** MARGIT JOOST, ELINA JOOST, HELIN PAEORG, KAJA MÖLLER, ESTER TUIKSOO;

● **matemaatikat.:** TOIVO SEPP, ANGELA RÄMMER, KAI NIINEPUU, JÜRI HELEKIVI;

● **õigust.:** HANNES KIRIS.

REEKVIEM

Pühapäevane õhtupoolik punetava taeva kõliseva lume ja
külmunud puudega Toome nõlvadel
(Nii kauge paik kodukülast vaadates)
Just nüüd kui videvik katab pildi astun treppidest alla
Kirjutatakse tänane aasta

Hämarusest tulevad ja hämarusse lähevad näod
Rütmita korrapärata seaduseta
Kes oli kes on ja kes ei jää
Sa tead ta teab me kõik teame Hakiparvedes
kisab lagendik

Kogust «Selle talve laused»
ENE MIHKELSON

* * *

TALI TULEB MEILE TEISIPÄEVAL KELL 12.46.

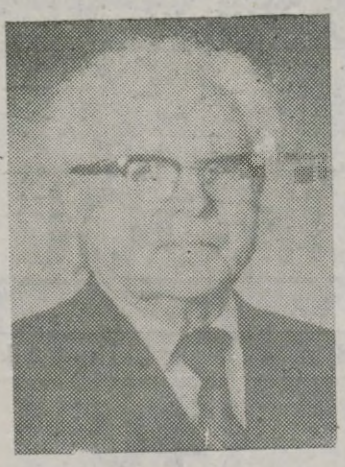

JAAN KONKS 85

Sünnipäevausutluse toimumise üle saime kohe kokkuleppele. Allakirjutanu ei väsinud uudishimutsemast olnu-oleva-tuleva kohta, juubilaril professor JAAN KONKSUL jagus aega vastuseks kosta.

K.: Olete oma elust suurema osa olnud seotud kõrgkooliga: jätkub, mida meenutada, võrrelda. Milline nägi välja tudengi päev Teie noorusajal?

V: Kell 9 hommikul pidi ilmuma kohale. Tõsi, tol ajal kuulas üliõpilane seda, mis ta arvas endale huvi pakkuvat. Eriti on meelde jäänud prof. Cederberg, kes luges «Küsimusi Eesti ja Põhjamaade ajaloost». Tema korraldas järjekindlalt semestris mitu repetitsiooni, st. küsis üliõpilasi nimekirja alusel. Mulle märkis ta õpinguraamatusse, et olen agaralt osa võtnud. Juhtus, et tudeng ei tulnud selleks küsimiseks kohale, siis langes ta antud aine õppejõu kuulajate hulgast välja.

Kell 2 päeval oli loenguline osa läbi. Järgnes lõuna. Söödi seal, kus rahakott kannatas. Levinud olid kodused lõunad, mida valmistasid väikese tasu eest perenaised, kelle korteris üliõpilane elas. Üliõpilassööklad toitsid kehvasti. Sööklas «Athena» (praegune «Volga») sai kõva kõhutäie, aga maksis ka rohkem — umbes 50 senti. Mina võisin sellist söömist endale vahest peale eksamit lubada. Ohtupoolikul töötasin kodus, vahel läks kella kaheni öösel välja. Raha oli vähe, stippi pidin iga hinna eest teenima. Muide, õppejõud ise tundsid sageli huvi, kas tudengil elamisraha jätkub.

K: Kuidas Te jõudsite ajaloo juurde, mis oli määrav?

V: Peale keskkooli läksin maale tööle, sest stuudiumiks pidin mingi kapitali koguma. Samaaegselt astusin juurasse, sest ainult seal oli võimalik midagi kaugõppe sarnast ning tööd see ei seganud. 1924. aastal läksin kord ajalooloenguid kuulama ja leidsin, et need pakuvad mulle enamat. Varsti viisingi paberid ajalukku üle ning ei kahetse. Prof. Cederberg oli see, kes mind mõjutas ning sai saatusele määravaks. Viimati veel 1938. aastal arutasime minu edasist tegevust ja tema soovitas mul 1939. aastal Soome sõita, et seal mu plaanitsetava doktoritöö teemat põhjalikumalt läbi arutada. 1939. aastal ei olnud lihtsalt aega sõita: kiired tööd, haridusministeerium õpikute tellimisega jne. 1940. a. aga polnud enam võimalik mõeldagi sõidust raja taha.

K: Tänane üliõpilane Teie jaoks. Kas on meile midagi ette heita?

V: Ei, ei, nii ma ei arva. Möödunud aegade tudeng oli kindlasti iseseisvam, pidi rohkem ise elus läbi lööma. Nüüd on õppida lihtsam, materjaligi rohkem. Kahju ainult, et tegelikult pole meie üliõpilastel enam kohta, kus ülikooli seinte vahel kohtuda. Endisaegsetes korporatsioonides ei maksa alati ainult halba näha, suhtlemist pakkusid need rohkesti.

K: Milline on Teie lemmikvärv?

V: Oi, ei tea. Pole sellele kunagi mõelnud.

K: Aga lemmiktoit?

V: Minu kõht on kõike söödavat seedinud. Püüan vähem rasvast süüa, suhkrut tarvitan minimaalselt. Läheksingi rohkem üle taimsetele toitudele, aga neid ube-herneid pole alati saada. Piima joon näiteks alati külmalt, soojendatult ei meeldi.

(Järg 3. lk.)

(Algus 1. lk.)

Kõik keemiaosakonna lõpetanud on kindlustatud erialase tööga. Aegade jooksul on lõpetanute töökohtade struktuur mõnevõrra muutunud, kuid ikka on suunamisel olnud keemikute ja keemiapedagoogide vajadus lõpetajate arvust suurem. Viimasel kümmeaastakul on vähenenud keemikute suunamine kõrgkoolidesse ja TA instituutidesse. Praegu läheb teaduslikule uurimistööle keskmiselt 40—45% lõpetajatest, veel kümmekonna aasta eest 50—55%, 1960-ndatel aastatel isegi kuni 70%. Varasemast rohkem anname keemikuid tööstus- ja põllumajanduslaboritesse ning keskkonnakaitse tarvis. 1985 ja 1986 suunati nahaja tekstiilitööstusse väike rühm lõpetajaid, kes olid ENSV Kergetööstuse Ministeeriumi ettepanekul saanud eriettevalmistuse. Eriprogrammide alusel on koolitatud spetsialiste mitmetele teistelegi erialadele. Suurenenud on keemiaõpetajate ettevalmistamine üldhariduse kutsekoolidele ning tehnikumidele. Praegu saadame haridussüsteemi tööle juba üle 1/3 lõpetajatest. Kahel esimesel kursusel töötavad eraldi vastuvõtuga komplekteeritud tulevaste pedagoogide õpperühmad. Ka vanematel kursustel valitakse välja tulevasi keemiaõpetajaid. Vajadus keemiaõpetajate järele on suur, eriti tuntakse puudust liiterialaga (näit. keemia+füüsika) õpetajatest.

Mitmekesisemaks on muutunud keemikuid vajavate asutuste nimistu ja nende asukoha geograafia. Kui varasemal perioodil (1952—1976) lõpetanud keemikutest asus tööle Tartus ja Tallinnas vastavalt 44% ja 34%, siis ajavahemikul 1977—1986 olid need protsendid 35 ja 31. Niisiis viimasel ajal asus 1/3 lõpetanutest keemikutena või keemiaõpetajatena tööle väljaspool Tallinna ja Tartut. Endiselt häirib meid see, et Tallinnas, kuhu suunatakse üle 30% meie lõpetanuist, enamasti ei kindlustata noort spetsialisti elamispinnaga.

40

AASTAT KEEMIAOSAKONNA TAASAVAMISEST

Kuigi keemikud jäävad varasemast paremini kindlaks töökohale, kuhu nad on suunatud, esineb siiski veel kaadri äravoolu haridussüsteemist ja teadusasutustest põllumajandusse, tööstusse ja mujale. Mittetäielikel andmetel töötab 1977—1985 haridussüsteemi suunatud 101-st spetsialistist õpetajana 73, uurimisasutustesse suunatud 87-st spetsialistist töötab seal praegu 72.

Kõige tähtsam keemiaosakonnas on üliõpilane. Kes ta siis on, see tänane keemiaüliõpilane? Ühtset mudelit anda pole võimalik, sest osakonna üliõpilaskond on küllaltki eripalgeline. On võimekaid ja töökaid, oma erialast tõsiselt huvituvaid, aktiivse eluhoiakuga üliõpilasi. On aga ka neid, kes katsuvad kergemini läbi saada, ennast mitte eriti vaevata. Aga keemiku mõtlemisviisi omandavad nad lõpuks kõik, ja see ongi peamine. I kursusele tuleb küllaltki palju noori, kellel puudub tõsine huvi keemia vastu ja puuduvad ka tööharjumused. Töötahet asendab mõnikord pretensioonikus ja soov kõike valmis kujul kergesti kätte saada. Esimeste raskuste puhul lüüakse käega ja vaadatakse, kus kergem või huvitavam. Seetõttu on väljalangevus suur. Halvasti mõjub ka noormeeste sõjaväkke võtmine.

Paljus oleme ka ise süüdi. Alles see oli, kui püüdsime noort inimest iga hinna eest ülikoolist läbi talutada, kui üliõpilaste õppeedukuse protsent oli põhinäitajaks, mille järgi hinnati ja isegi seati pingeritta kateedreid ja teaduskondi. Nüüd aga tahame, et kõik üliõpilased hakkaksid korrapealt täie teadlikkusega korralikult õppima. Kuidas uue süsteemiga kohaneb meie keskmine tudeng, seda peab näitama lähitulevik.

Keemiaosakonna õppejõudude ja töötajate pere on arvukas. Kokku on meil 155 töötajat: õppejõude 28, teadustöötajaid 80, insenertehnilisi ja abijõude ca 50. Teaduskraadiga töötajaid on 46, nendest 6 doktorit. Teaduskraadiga on 89% õppejõude ja 38% laborite teadustöötajaid.

Edukalt töötavad osakonna 3 kateedrit, 3 probleemlaborit ja 1 tööstusharulabor. Teadusmaailmas on laialt tuntud ja tunnustatud meie orgaanikute saavutused teoreetilise keemia alal. Sedä teadlaskollektiivi juhib ENSV TA akadeemik V. Palm. Hästi tuntud on ka Tartu keemikute tööd elektrokeemia ja luminestsentsi valdkonnas. Igati huvipakkuvaid ja praktiliselt väärtuslikke tulemusi on andnud meie keemikute osavõtt keskkonnakaitse ja keskkonna seisundi uurimise aktuaalsete probleemide lahendamisest. Märkida tuleb samuti ülikooli keemikute saavutusi bioorgaanilise keemia, orgaanilise sünteesi, keemia õpetamise metoodika, keemia ajaloo uurimise ja muudel aladel.

1950. aastate lõpus ja 1960. aastate alguses muutus oluliselt osakonna õppejõudude koosseis: lahkusid endised kateedrijuhatajad ja vanemad õppejõud, juurde tuli hulgaliselt noori. Sellest pereheitmisest tuli osakond välja tugevnenuna. Loodame, et juhtivate õppejõudude kaadri uus vahetumine, mis seisab ees lähitulevikus, aitab osakonnal veelgi paremini oma funktsioone täita.

Dekaan prof. VELLO PAST

NB! Juubeli puhul toimus 12. dets. 1987 TRÜ aulas konverents, kus rohkearvulise vilistlaspere osavõtul meenutati möödunut ja seati sihte edasiseks. Õhtul oli koosviibimine «Vanemuise» kontserdisaalis.

Vaidlustatav PPP

TRÜ ajalehe 13. novembri numbris ilmus ajalooüliõpilase Indrek Tarandi asjatult lõõpsõnastusse kalduv tõsisesisuline lugu **«Sünnipäeva asjus»**, milles tutvustatakse **PPP e. pideva pedagoogilise praktika** väikest kasutegurit. Autor teeb ettepaneku hariduselu ümberkorralduste käigus pingelistes vaidlustes sündinud PPP likvideerimiseks.

* * *

Et olen kõik sõjajärgsed haridus- ja kõrgkoolireformid üle elanud, võin kinnitada, et on toimunud järjekindel pealetung eriainetele pedagoogilise tsükli ja praktikate poolt. Selle kõige õigustamiseks on alati leitud ilusaid teooriaid ja sõnu. Et ühiskond vajab eeskätt rikkalike teadmistega intelligentsi, seda lihtsalt pole tahetud tähele panna. Meie ülikoolis lisati mõnes osakonnas 8-nädalasele praktikale neljanädalane stažööripraktika, mis hiljem sulatati märkamatult tavalisse pedagoogilisse praktikasse, Sellega vähenes aga loengute aeg sessioonil ühe kuu võrra. Praegu arutatakse hoolega loengutundide vähendamist, kuid unustatakse vähendada praktikat, mis loengutunde on nagunii oluliselt kärpinud. Oleks aeg 12-nädalane praktika lühendada 10-nädalaseks. Üliõpilaste koormust tõstis oluliselt pioneerilaagri praktika, mis koos muude nõutavate suvekohustustega vähendab miinimumini erialapraktika, ekspeditsioonide ja erialalähedaste tööde korraldamist. Erialale kallalekippumisena tuleb vaadelda ka kohustust anda teatud hulk üliõpilasi pedagoogika-alaste kursusja diplomitööde kirjutamiseks erialatööde arvel. Kohustuse asemel peaks olema selline võimalus soovijaile, praegune sund üksnes eemaldab üliõpilasi pedagoogikast.

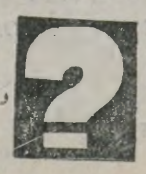

* * *

PPP sündis viimaste reformide tuhinas eelmise õppeprorektori õnnistusel. Näiliselt teenib ta õpetajate ettevalmistamise parandamise eesmärke, kinnitab, et ka ülikoolis on midagi ette võetud, kuid tegelikult on vastuolus põhimõttega vähendada üliõpilaste koormust ja ergutada iseseisvat tööd. Iseseisvalt saab humanitaarala üliõpilane töötada aga üksnes siis, kui ta saab minna argipäevadel arhiivi, kirjandusmuuseumi, etnograafiamuuseumi jm. Ka pedagogiseerimise ükskõik kui suured pooldajad peaksid ikkagi aru saama lihtsast tõest, et tänapäeva õpilane hindab eeskätt tarka noort õpetajat, mitte üksnes seda, kas jooned on tõmmatud punase, sinise või rohelise kriidiga. Piirid pedagoogiliste ja erialaainete vahel peaksid õppeplaanides ja tegelikkuses olema mõistuspärased.

PPP lülitati õppeprotsessi kuidagi märkamatult, seda hakati pidama kohustuslikuks I—III kursusel (väikeste erinevustega eri osakondades), hakati koostama programme, kulutati loovisikute ja ametnike aega. Kohe selgus, et koormusi ja raha juhendajatele maksmiseks polnud võtta. Enne veel, kui saadi praktilisi kogemusi, asusid edasipüüdlikud teoreetikud PPP-d propageerima väljapoolgi. Liigne forsseerimine ongi kasu asemel toonud kahju. Jäeti arvestamata, et äsja koolist tulnul puudub distants, ta ei suuda end kujutada õpetaja rollis, mingeid teadmisi pole ta esimestel kursustel pedagoogikast ega metoodikast saanud. Võõrasse kooli minek nõudis suurt eneseületamist, millega kõik ei saanudki hakkama.

PPP-d ei suudetud sulatada õppeplaani, mistõttu semestri lõpul polnud tavaliselt arvestust. Juhtus nii, et korralikumad käisid üritustel ja täitsid mitmesuguseid ülesandeid, millest kujukalt kirjutab Indrek Tarand, lohakamad aga lihtsalt ei ilmunud kohale ja pääsesid kergesti, sest kehtiva õppeplaani vastu ei olnud nad eksinud. Et koolipoolsed juhendajad ei teadnud oma ülesandeid, juhtuski kuriioosseid lugusid. Lisaks oli tunniplaanide tegijail oma arvamus PPP-st ning see planeeriti päeva lõppu, s.o. ajale, kui koolis olid tunnid lõppenud. Nii oli kõige soodsam mängida PPP-d, seda enam, et koolides suhtuti üliõpilasmassidesse tõrjuvalt. Üksikud õnnestumised on tingitud mõne koolipoolse juhendaja (õpetaja) ettevõtlikkusest ja eneseohverdusest. Sellistest positiivsetest kogemustest oleks tulnud lähtuda, kuid üksnes entusiasmile ei saa siiski kogu praktikat rajada.

* * *

Mida teha edasi? On olemas vähemalt kolm võimalust: 1) jätta PPP praegusel kujul kehtima (seega suurendada üliõpilaste nädalakoormust); 2) jätta PPP ära (Indrek Tarandi ja mitmete metoodikute seisukoht); 3) loobuda PPP-st praegusel kujul ja tuua põhipraktikale eelnevale kursusele eelpraktika.

Et olen saanud väga tähelepanelikult jälgida PPP kujunemist, programmide koostamist ja toimumist ning ise tegutsenud koolipoolse juhendajana, võin öelda, et PPP kasutegur on tõepoolest väike, mistõttu pooldan kolmandat võimalust. Eelpraktika peaks toimuma loengutundide vähendamisel vabaks jäävate pedagoogika- ja metoodikatundide (ka psühholoogiatundide) arvel, eelpraktikat peaksid juhendama pedagoogika- ja metoodikaõppejõud, kes selliselt ka ise saaksid värskeid koolikogemusi. Eelpraktika peaks kajastuma vastavalt pedagoogika ja metoodika hindes. Arusaadavalt on tarvis koostada lühike programm, mis võib erineda teaduskonniti. Aegsasti on tarvis leida summad koolipoolsete juhendajate ja direktsiooni tasustamiseks ja sõitudeks Tartust väljapoole. Õppeplaanis peab olema eelpraktika fikseeritud.

Ka käesolev kirjutis ei saa määrata ulatusliku ettevõtmise saatust, arvamus on kujunenud pikaajalise probleemiga tegelemise tulemusena. Kõik edaspidine sõltub sellest, kas PPP saab üldse olla diskuteerimise objektiks. Võib-olla on see uutes õppeplaanides kõigile kohustuslik, ehk on keegi meie eest juba kuskil kaugel kõik valmis mõelnud? Mida teha siis?

EDUARD VAARI

ASUTATI EESTI MUINSUSKAITSE SELTS

Pühapäeval, 12. detsembril 1987 kell 11 tulid Tallinnas Ametiühingute Majas kokku Eesti Muinsuskaitse Seltsi asutava kogu saadikud, kes esindasid üle kogu Eestimaa üle 3000 muinsuskaitse aktivisti ligi 60 klubist ja seltsist. Suurim neist on TRÜ Akadeemiline Muinsuskaitse Selts 13 saadikuga. Üldse oli valitud 239 saadikut, kellest kohal oli 226 (95%). Veidi koosseisust: 73% oli kõrgharidusega, 4% — lõpetamata kõrgharidusega (tudengid), 15% keskharidusega ja 8% keskeriharidusega. 78% valituist olid mehed. Vanuseliselt: 18—30 aastased — 29%, 31—40 — 27%, 41—50 — 22%. 33% oli elukutselt õpetajad. Ülejäänud jagunesid paljude ametite ja elukutsete järgi.

Asutamiskoosoleku avas ENSV kultuuriministri esimene asetäitja I. Moss. Seejärele said sõna Villem Raam ja Trivimi Velliste, kes andsid ülevaate muinsuskaitse olukorrast Eestis ning seltsi asutamisloost. Järgnesid arvukad sõnavõtud, kokku 42. Ülikooli esindasid prof. Sulev Vahtre, õppejõud Peeter Olesk ja üliõpilane Eerik Kross. Kõneles ja vastavatud seltsi tervitas ENSV Ministrite Nõukogu esimehe esimene asetäitja Indrek Toome. Asutav kogu võttis vastu Eesti Muinsuskaitse Seltsi põhikirja, valis volikogu, mille koosseisu kuuluvad ülikooli esindajatena prof. S. Vahtre, prof. J. Lotman, õppejõud A. Mäesalu ja vanemteadur M. Laur. Üksmeelselt valiti seltsi esimeheks T. Velliste, auesimeheks V. Raam. Koosoleku lõõgastusmomentidel lauldi helilooja V. Tormise juhatamisel ja eeslaulmisel vanu regilaule. Eesti Muinsuskaitse Seltsi asutamiskoosolek lõppes kell 18.20.

T. ILOMETS,
EMS asutava kogu saadik

TRÜ VÕRKPALLIMEISTRID

11 naiskonda, 14 meeskonda, 62 mängu — niisugune on ülikooli võrkpallimeistrivõistluste statistika. Võistkondi oli mullusest rohkem, mänge enam ja konkurents tihedam, paranenud on osavõtjate distsipliin. Naiste turniiri lõpetasid võrdselt ühe kaotusega kolm võistkonda. Võrdseks osutus ka nende omavaheliste mängude geimide vahe. Paremusjärjestuse selgitas alles võidetud ja kaotatud punktide lugemine. **Meistrimärgi, vimpli ja diplomi teenisid õppejõudude-töötajate naiskonna mängijad Evi Padu, Anu Laansalu, Kersti Alev, Anne Kirk, Mare Isakar, Marika Rauk, Säde Kolonistova ja Marianne Karnesk. Järgnesid arstiteaduskond, majandusüliõpilased, kehakultuuri IV, III kursus ja bioloogia-geograafiateaduskond.**

Tasavägiselt möödusid ka meeste mängud. **Õppejõudude** meeskond sammus järjekordselt võidult võidule, kuigi **bioloogia-geograafiaüliõpilastest** saadi jagu pärast äärmiselt pingelist heitlust. **Meistermeeskonna koosseis: Jaan Loko, Ain Langel, Tõnu Kollo, Peep Palumaa, Sander Hannus, Andres Arend, Arne Tõldsepp, Jaan Pärnat. Esikuuikusse mahtusid veel füüsika-keemiateaduskond, matemaatikaüliõpilased, kehakultuuri IV kursus ja meditsiiniüliõpilased.**

Parandamist vajaks võistluste korraldus. Ei ole normaalne, et võistkondadel tuleb pidada neli mängu mõne tunni vältel. Niisugune koormus käib üle jõu isegi elukutselistele. Tuleks mõelda korvpallielu elavdamisele nn. klassikalise mänguviisi kõrvale uute variantide sissetoomisega (paarismängud, neljaliikmelised või segavõistkonnad jne.).

Kahjuks jättis võistluspaika ilmumata õigusteaduskonna naiskond. Meeste turniiril panid esimesed kaotused osa võistkondi niivõrd «põdema», et teisel võistluspäeval loobuti spordihoonesse tulemast. Need meeskonnad olid KKT I kursus, spordimeditsiin ja majandusteaduskond.

VALTER LENK

Päevikust, esmaspäevast ja tööleminekust

4. detsembri ajalehes refereeritud vestlusring lausa sunnib välja ütlema mõningaid pedagoogika seisukohalt endastmõistetavaid mõtteid. Olen hulk aastaid tudengeid õpetanud ilma õppejõud olemata, ka praegune veerandprofessori seisus pole veel mulle selgeks teinud kõike seda, mida õppejõud on *kohustatud* mõtlema.

Pole ma kunagi vaadanud, millised kriipsud või pookstavid on märgitud sellesse päevikusse, mis mulle allakirjutamiseks ette antakse. Praktikumidest osavõtu märgin vihikusse: kes praktilisi töid ei tee, see ka arvestust ei saa. Loengutest osavõtu olen alati kuulutanud vabatahtlikuks: pole hirmsamat kriitikat kui näha enda ees magavaid inimesi. Iga õppejõud peaks sellest aru saama. Pealegi teab bioloog, et haigutav ja tukkuv inimene tekitab kõrvalistujates psüühilis-füsioloogilise vajaduse järgida tervisele kasulikku eeskuju.

Esmaspäeval kella 8—10 hommikul on keskmine tudeng unine ja uimane. Kui ma ise veel õppisin, oli käibel termin *õised loengud* ja me vältisime neid edukalt (kohal käisid usinad tüdrukud-kõigeüleskirjutajad). Väidan vaatlusandmete põhjal: sellel ajal peetud praktikumis on tudengite tööjõudlus umbes veerandi kuni kolmandiku võrra madalam kui kell 10 algaval rühmal. Ahiküttega ruumides on talvel esmaspäeva hommikul külm kui koeralaudas. Järeldus saab olla ainult üks.

Marina soovis vestlusringis, et IV kursusel oleks hea juba teada, kuhu pärast lõpetamist tööle tuleb (saab) minna. See asi vajab klaarimist ja laialdast teatavaks tegemist. Meie armas plaanimajandus näeb nimelt välja niisugune.

Sel ajal, kui te veel III kursusel õpite (mõnikord juba sügisel!) küsivad peavalitsused, akadeemia presiidium jms. oma allasutustelt (näiteks teadusinstituutidelt), mitu kahe ja poole aasta pärast kõrgkooli lõpetajat ja mis erialal nad tööle tahavad võtta. Aasta hiljem (käesoleval aastal näiteks oktoobris) jagatakse ületuleval aastal lõpetavate tudengite limiit (tükkides) asutuste vahel ära ja neil tuleb teatada, millisesse ametisse ja kui suure palga peale millise nimega lõpetanu tööle võetakse ning kas talle ka elamispind antakse. Uue palgasüsteemi tingimustes (vähem töökohti, rohkem palka) ei telli ükski mõistliku juhtimisega (teadus)asutus endale noortöötajaid tükiviisiliselt, vaid nimepidi. Pole raske järeldada, et hiljemalt kolmanda kursuse alguseks peab tudeng endale nime tegema, teda peab olema märgatud. Kuidas? Toon ainult ühe näite: 1985. aastal töötas vähemalt ühe kuu vältel TA Zooloogia ja Botaanika Instituudis 52 tudengit. Praegu tublisti vähem — palgaraha on napimaks jäänud. Suvistel välitöödel osales tudengeid poole palga eest, praegu käivad nad meil omast huvist. Need, kes käivad.

Noor inimene tuleb ülikooli endale meeldivat või vähemalt talutavat ainet, näiteks bioloogiat õppima. Kohe selgub, et esimesel kahel aastal pakutakse talle peamiselt üld- ja kõrvalharidust. Ühiskonnateaduste, keemia, füüsika ja teab-mille-veel õppejõud on halastamatult ranged: *nende* aine *peab* ära õpitud olema. Eriala (bioloogia) õppejõud on leebemad: nad lähtuvad oletusest, et mingit ala õppima tulnud inimene seda ka ilma ähvarduste ja sunduseta peaks tegema. Suur osa tudengeid kulutab aga suurema osa aurust selle muu hariduse peale ära ja mittesunnitu, põhimise peale jääb järele vaid veidi.

Mitte ainult õppimiseks, vaid ka lugemiseks, omapäi looduses käimiseks, mõtlemisekski on vaja aega. Näiteks üks lisapäev nädalas. Mõnel on see lisapäev olemas, paljudel aga pole. Neil tuleb sõita koju — teise linna või maale. Sõpradega suhtlema; pesu kodustele pesta andma, muid tähtsaid asju ajama. Nädal nädala, kuu kuu järel. Kui meil õnnestuks kõigil kursustel laupäev õppetööst vabaks teha, kahekordistuks selleks kuluv aeg ja *enese kallal töötamiseks* jääv napp ajavaru väheneks veelgi. Praegu ajame teadustööks sobivaid üliõpilasi tikutulega taga, siis tuleb vist appi võtta tormilatern?

Loodan, et õrritasin vastuvaidlemisele nii tudengeid kui ka tõsitõsiseid pedagooge.

ERAST PARMASTO

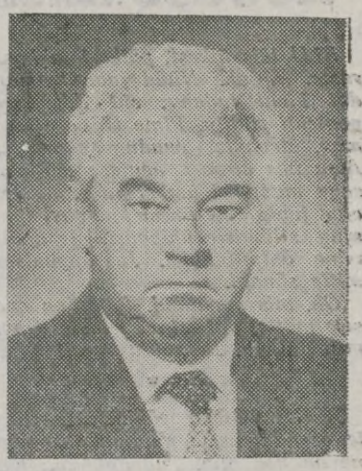

MIHHAIL ŠELJAKIN 60

Õnnitleme lugupeetud kolleegi, õpetajat ja kateedrijuhatajat, soovime jätkuvat loomejõudu, tervist ja rõõmsat meelt!

Kolleegid
vene keele kateedrist

JAAN KONKS 85

(Algus 2. lk.)

K: Olete Pärnumaalt pärit. Millised on Teie sidemed Pärnuga praegu?

V: Nüüd sidet enam ei ole. Isakodu asus Pärnust kolm kilomeetrit Sindi poole. Mõned aastad tagasi käisin sealmail: talud tühjad ja lagunenud, põllud-heinamaad võsastunud. Kahju.

K: Teie kõrge iga äratab aukartust. Kas on selles ka oma saladus?

V: Mitte mingit saladust ei ole. Alati on mulle meeldinud raske, füüsiline töö. Võimlen igal hommikul. Jooksudistantse on aastad küll kärpinud. Üldse armastan metsa ja metsaõhku.

K: Millist juhtmõtet olete elus peamiseks pidanud?

V: Kui haiglas olin, küsisid praktikal viibivad arstitudengid, mida ma neile soovitaksin. **Esiteks.** Tundke valitud ainet juba ülikoolipõlves põhjalikult. **Teiseks.** Peale lõpetamist täiendage end pidevalt, muidu jääte elust maha.

K: Julgeksin huvituda Teie plaanidest ...

V: Aasia rahvaste ajalugu on kirjastuses. Lubati 1988. aastal välja anda. Tahan uurida veel mõisa ja talu vahekordi ning põllumajanduse arengut Põhja-Eestis 18.—20. sajandi alguseni. Mustand on valmis, kuid vajab töötlemist. Samuti oleks vaja üliõpilastele mõned õppevahendid koostada. Loengute mahtu tuleks tõsiselt kärpida. Praegu on juba silmanähtav vajadus ajalugu ümber hinnata, sest see, mis kirjutatud, dikteeriti omal ajal kõrgemalt poolt ette.

K: Mida sooviksite praegustele tudengitele?

V: Olge kontaktis parimaga, mida teie aines maailmas on saavutatud. See on kõige olulisem. Austage oma ainet. Eriti ajaloolased pidagu silmas: metoodiline külg ei päästa, aitavad ainult teadmised. Koguge neid stuudiumi jooksul hoolega!

Küsis ja vastused tähendas üles
KALEV VILGATS

Autasustamisi

Kauaaegse viljaka teaduslik-pedagoogilise töö eest autasustati Eesti NSV KKEH Ministeeriumi aukirjaga üldajaloo kateedri professor-konsultanti ajaloodoktor JAAN KONKSU.

OMA VALITSUS.

ON MIDAGI MUUTUNUD?

Mäletatavasti kurtsin kevadel ühes oma kirjutises majandustudengi passiivsuse üle. Lootsin, et lugu on abiks, paneb rahva mõtlema. Aga eks lootus ole ikka ... Ainult endal hakkas kergem, sai südamelt ära öeldud. Tänaseks olen jõudnud arusaamisele, et ükski tõhus peibutusvahend ei meelita üle 150 tudengi teaduskonna üritustele. Miks?

Arvan, et ei huvituta sellest vähesestki meelelahutusest, mis meile praktiliselt koju kätte tuuakse. Võtab päris muigele nähes, kuidas tudengineiul jätkub entusiasmi, kui naaberkõrgkooli noormehed saunaka välja pakuvad. Küll siis sõidaks kasvõi Eestimaa teise otsa, olenemata kulutustest! Muidugi pole mina õige inimene sõnu peale lugema ja ega olegi nagu vaja. Aga südamele jääb ikka kripeldama: miks ei võiks niisama aktiivselt teaduskonna a/ü ja komsomolibüroode pakutust kinni haarata. Minu arust on, millest kinni hakata. Kui üritus tundub jama olevat, peaks vist põhjusi hakkama kõigepealt iseendast otsima.

Võtame näiteks sellesügisese spordipäeva. Rahvas jäi rahule, st. rahule jäid need, kes tulid kohale sportlikult, tulid ja olid. Huvitav, mida lootsid seina ääres istuvad näitsikud, piduriided seljas? Videodisko oli tõesti välja kuulutatud, kuid see oli mõeldud ürituse teiseks pooleks — lõõgastuseks.

Olgu nende teaduskonna üritustega, kuidas on. Põnev oleks ka teada, kui palju meie tudengitest osaleb näiteks ülikoolis tegutsevates ringides, filmiklubis, mitmesugustel kohtumistel jne. Arvata võib, et napilt. Igatahes TRÜ ja EPA majandusteaduskondade lahtisel komsomolikoosolekul oli huvilisi häbitult vähe. Kahjuks ei paku enamikule (mõtlen siin naistudengeid) sellised asjad pinget. Igatahes edaspidi kavatsevad organiseerijad korraldada üritusi vaid 120—150 osavõtjale. Ärgu siis keegi virisegu, et midagi ei tehta, kuhugi ei lasta, pileteid jagatakse ainult valitud seltskonnale.

Tahaksin öelda, et majandusteaduskonnas on siiski tuuled pöörduma hakanud, rohkem on seda tunda organiseerijate poolt. Kui tugev peaks aga olema see torm, kus kogu tudengipere teeks 180-kraadise pöörde? Ja kuidas on lood teistes teaduskondades?

ANU PAJUMAE,
majandusteaduskonna
pressisekretär

Kas ärgata üles või magada edasi?

Mõistagi ei tule juttu une kasulikkusest läheneva sessi eel. Tahaks hoopis mõtiskleda meie suhtumise üle asjusse, mis meid puudutavad ja millele reageerimisel võib tõdeda, et magus stagnatsiooniuni kestab. Ent aeg on ärgata, šanssi ei või käest lasta ja oma arvamusega peame lagedale tulema!

Praegu peaks käima üliõpilasnõukogu uue põhimääruse projekti arutamine, aga ei käi ju! Olgugi et materjali arupidamiseks nagu oleks piisavalt. Niisiis, mida on öelda 13. novembri «Noorte Hääles» ilmunud projekti ja sellele 8. detsembril järgnenud üliõpilasnõukogu esimehe Asko Pohla artikli kohta?

* * *

● **Kõigepealt: TOETAN EESTI ÜLIÕPILASLIIDU LOOMISE IDEED** ●

Arvan, et nii sisult kui vormilt uus ühendus aitaks liita vabariigi üliõpilasi, võiksime käsile võtta seni tehtud vigade parandamise, kindlasti võimaldaksime tudengitele senisest laiema omavahelise suhtlemise jne. Tunnistagem, et tegelikult ei tea Tartu üliõpilased, mida tehakse Tallinnas, ja vastupidi. Tudengkonna kui sotsiaalse grupi häält pole seni eriti kuulda olnudki. Kindlasti on välja toomata paljud probleemid, sest arvatakse, et lubadustest kaugemale ei jõuta. Paraku see sageli nii on. Põhjuseks kõrgemal asuva aktiivi kaugenemine massidest, nende kartus, et «üleval» saadakse pahaseks ja «mine tea, mis välja tuleb».

Arvestagem sedagi, et tegutseval Eesti NSV Üliõpilasnõukogul on kõlapind kaunis väike, nõukogu tuntakse vähe ja praegu kaheksandal tegutsemiskuul on üsna raske öelda, mida konkreetset on üliõpilaste heaks ära tehtud. See on reaalne negatiivne pagas, mille eest pole pääsu, rääkimata minevikus tehtust ja tegemata jäänust.

● **Niisiis: KUI KAUGEL ON ÜLIÕPILASLIIDU IDEE?** ●

Asko Pohlal on artiklis õigus, kui ta kirjutab kahe komisjoni moodustamisest projektide väljatöötamiseks. Nagu selgus, ei suutnud kumbki töögrupp midagi välja pakkuda. Miks? Sellest ei sõnagi. Kas kogu kolme ja poole kuuse ettevalmistamisperioodi jooksul tundsid üliõpilasnõukogu ning selle esimees üldse huvi, kuidas tööl läheb? Ei tea. Muide, aegki tööks juhtus olema «sobiv»: mais — arvestused, juunis — sess, seejärel kõik suvepuhkusel. Seoses nende tegemata jäänud projektidega on nõukogus rünnatud agaralt Ülo Veldret, kes Tartu gruppi juhtis. Tallinna grupi juhi TPI komsomolisekretäri Feliks Mägusa põhjendus, miks midagi tehtud ei saadud, on nagu kõrvust mööda läinud. Seega Käärikul arutati tõepoolest Asko Pohla poolt ettevalmistatud põhimäärust. Selle parandatud variant ilmuski «Noorte Hääles». Kuid Käärikul oli reaalselt olemas ka teine kavand, mille koostanud Ülo Veldre. Olin seda eelnevalt isegi lugenud ning pealtnäha oli see täiesti arutatav asi. Vaieldamatult tulnuks selleski teha parandusi, paremini üht-teist läbi mõelda, aga ... ... arutelu ei toimunudki. Miks? Mulle siiani selgusetu küsimus.

Avaldamise osas oli kokkulepe, et Ülo Veldre kui EÜE lehe toimetaja avaldab projekti malevalehe veergudel. Ilmus aga «Noorte Hääles» 13. novembril, kuigi pidanuks ilmuma esimesel oktoobrinädalal malevaväljaandes. Mis juhtus? Juba Käärikul ütles Ülo Veldre, et teda ootab peatselt pikem ärasõit ja parandatud projekt tuleb talle edastada ükspris kiiresti. Nagu Ülo mulle ise rääkis, ei saanud ta sõiduni midagi kätte. Naasnud reisilt, selgus, et projekt on antud «Noorte Häälde». Sealgi seisis see üle kuu aja. Miks? Vaevalt oli raske aru saada, et projekti avladamise venitamist ei kannata. Lõpuks — «Noorte Hääles» seda kõike lugedes tabas uus üllatus. Kogu aruteluks oli antud vaid viis päeva! Tõesti ei tea, kes pakkus välja nii järelemõtlematult ebareaalse tähtaja.

Ahjaa, projekti mitteõigeaegse ilmumise süü oleks nagu endiselt Ülo Veldrel. Vahest kõik ei teagi, et EÜE lehel on mitu toimetajat ja hea tahtmise korral oleks võinud ükskõik kelle kätte selle projekti avaldamiseks anda. Väide, nagu oleks Ülo neist ainus üliõpilasnõukogu liige, on pehmelt öeldes demagoogiline, sest üliõpilaste enda asja ajamisel tuleb ja peab kaasama ka mitte nõukogu liikmeid.

● **MILLINE ON SIIS ÜN-ÜL-i SEIS PRAEGU?** ●

Asko Pohla leiab oma artiklis, et «ÜL-i kui uue massiorganisatsiooni loomiseks puudub praegu küllaldane aktiivsus» ja näeb ÜL-i põhivastuolu selles. et «ükski uus organisatsioon ei lahenda meie probleeme automaatselt, eelduseks on meie endi osavõtt, teosoov.» See on aga ka ÜN-i põhivastuolu. Ma pole veel kunagi näinud meie nõukogu enam-vähem täies koosseisus. Viimati oli Tallinnas kohal alla poole liikmeid, mistõttu reaalselt poleks saanud isegi midagi otsustada. Mäletatavasti paluti aprillis üliõpilasfoorumil püsti tõusta uue nõukogu liikmeil. Paljusid polnud kohal. Tekib õigustatult küsimus, kuidas saab töötada organ, mille liikmeid iga kord massiliselt puudub? Ainus järeldus oleks selline: juba valimistega sattusid nõukogusse inimesed, kelle jaoks see on vaid esindusorgan, aga mitte koht tõsiselt üliõpilaste asjust mõtelda. Muidugi ka tegutseda. Viimati tõstatasin nõukogu mitteosavõtvate liikmete küsimuse meie koosolekul. Esimees Asko Pohla arvas, et väga õige küsimuse asetus ja midagi tuleb ette võtta. Mis siis ikka. Eeloleval istungil 21. detsembril kordan küsimust ja huvitun nõukogu juhatuse poolt rakendatud meetmetest. Kel kõrvad, see kuulgu.

Siilgi saab aru, et 100-liikmeline ÜN hakkab veel vähem funktsioneerima kui praegune.

Seoses ÜL-iga arvab Asko Pohla, et «on vaja hulgaliselt üliõpilasi, kes kindlameelselt tahaksid olla ühiskondliku elu subjektiks». Kõlab, nagu alahinnataks meie tudengeid. Tegelikult pole keegi neid aktiviste otsinudki. Ma usun vabariigi üliõpilastesse ja olen veendunud, et aktiivsus pole surnud. Kuue kõrgkooli peale leiaks kindlasti ÜL-i moodustava toimkonna! Ega praegugi käed rüpes istuta, tööd ÜL-i ümber käivad edasi.

* * *

SIISKI TEEB MURET VEEL ÜKS ASI. Praegu ehitame maja alustades katusest. Projekt kui selline puudub, st. tegelikult me ei teagi, mida üliõpilased ise tahavad. Ühed on ÜN-i poolt, teised elavad kaasa ÜL-i muredele, kolmandatele pole üldse midagi vaja. Tõenäoliselt vajaksime **avaliku arvamuse küsitlust.** See variant, mis saavutaks 50% üliõpilaste toetusest, peaks saama tegevuse aluseks. Kindlasti peaksid asja vedama erapooletud sotsioloogid, keda huvitaks tegelik pilt, aga mitte soovitavate tulemuste saamine.

Lõpetuseks tahaksin ühe lõigu Asko Pohla artiklist «Üliõpilaskond iseseisvamaks» jätta lugejaile koduseks lahtimõtestamiseks. «... Seega — küsimus on taktikas, kuidas ÜL-i moodustamiseni jõuda, kui aeg selleks on küps. Hinnakem oma jõudusid ja kogemusi kainelt, realiteeditundega, et soovidelt ja tegudelt ka sõnadeni (minu sõrendus — K.V.) jõuda.»

Hetkel kirjapandut lugedes jõudsin arusaamisele, et täna tuleb piirduda ÜN—ÜL-i põhikirja projekti eelloo valgustamisega ja mõningase poleemikaga seni ajakirjanduses ilmunu ümber. Kui elu, tervist ja avalikustamist jätkub, siis jõuavad konkreetsed mõtted avaldatud projekti kohta järgmisse lehte.

Täna tahan kutsuda üles und silmist pühkima. Tuleb ärgata üles! Rong seisab perrooni ääres, me ei tohi maha jääda!

KALEV VILGATS,
ajalootudeng,
ENSV Üliõpilasnõukogu liige

TRÜ TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL 4

Rebasekutsika reportaaž

ELU täis äikest, päikest ja kontraste. Mnjah. Nüüd juba kolmandat kuud tudeng, ent ikka veel pooleldi pilditu. Pime kõige otsesemas, ülevaate puudumise mõttes. Alva üks virvarr aeglase mõtlemisega maapoisi ümber ja silme ees, alva jooksmine ühest loengust teise ning stiihiliste ühikaürituste nautimine õhtutundidel. Ja õppimisest mitte sõnagi.

Oh, mis ma nüüd. Patsutan enesele mõttes rahustavalt õlale. Õppimist jätkub. Ja kuidas veel!

* * *

SENIKOGETU põhjal olen siirale veendumusele jõudnud, et rebane on hea olla. Tudengkonna näilise halvustuse maski taga peitub palju naerulisem tagamaa, sind utsitatakse, õpetatakse, lollitatakse jne. jne. Sind püütakse naerualuseks teha või mõnel muul viisil lihtsalt segadusse ajada. Vanemad olijad on võtnud enesele vabaduse (või kohustuse?) rumalate rebasekutsikate kulul võimalikult rohkesti nalja saada, hoolitsedes tahtmatult ka selle eest, et naerualusel lõbus ilsitus suunurkadest ei kaoks. Nagu omalaadses sümbioosis — sina mulle, mina sulle, kummalegi tulusalt

* * *

KIRJELDATUD (ja looduses väga sagedase) nähtuse ekstraktipurk, selle n.-ö. eluline kontsentraat otsustati pidulikult lahti koukida ja pintslisse pista laupäeval, 6. detsembril. Õhtupoolikul kogunes Tervishoiutöötajate Majja arvukas seltskond biolooge. Vilistlased, õppejõud, tagatipuks viis kursust üliõpilasi, kõik lõbusas peomeeleolus ja jutukad. Saal sai rahvast täis, tuled võeti maha ning laialisahisevate eesriiete tagant avanes amoraalse maiguga vaatepilt. Kaks IV kursuse meesbioloogi vegeteerimas prassingujälgedega toas, üks neist süllehaaratud linnukest kaelustamas, teine oma kehalt maha pühkimas räsitud tantsijanna silitavat kätt. Tohhoo, mõtlesin. Vaat, mida tehakse päise päeva ajal, imestasin. Aga ahastama hakata ei jõudnudki — laval toimuv polnud ju tegeliku elu peegeldus. Mängiti hoopis näidendit korporantide tormilisest elustiilist ja värskete üliõpilaste rebaseks lõõmisest. See pidi meile, praegustele vulpes biologicus*'tele tutvustama vanaaegseid kombeid. Ühesõnaga, kõigile pakuti võimalust šnitti võtta. Kuid paraku. Lavarebaseid lõõdi rapiiriga, lavarebased jõid üheksavägist ja tühjendasid hiljem õllepudeleid. Meie ajal kõike reservatsioonideta üle võtta... Juba mõtet alustades tekib tõrge, vaimusilmas vilgub eituse plafoon ning südametunnistus raputab otsustavalt pead. Mida pole ette nähtud, seda pole tarvis. Nõnda sai too järgimiseplaan sisimas maha maetudki.*

* * *

JA näidend lõpuni vaadatud, võttis laua taga koha sisse buršide auväärne vastuvõtukomisjon.

«Ahah, rebane. Sinule üks üldbioloogiline küsimus. Kas hüdra on püsi- või kõigusoojane loom?» Peale pisukest mõtlemisaega otsustab eksamineeritav siiski viimase variandi kasuks. Selgub, et ennatlikult.

«See on printsipiaalselt vale vastus,» selgitab komisjoni esimees. «Hüdra püsi- või kõigusoojalisus sõltub suuresti väliskeskkonna temperatuurist. Muutliku temperatuuriga keskkonnas on hüdra tõepoolest kõigusoojane. Ent pane ta ühtlase temperatuuriga vette — ja hüdrast saab ääretult püsisoojane loom.»

* * *

TULEVAD uued ja uued vastajad. Küsimused ja ülesanded püsivad ühtlaselt vaimukad, saalist kostab naerupahvakuid. Ühel meesrebasel tuleb jäljendada tikutaja mängulaulu, teisel aga toime tulla hommikuse ärkamisega. Tulevane taimefüsioloog saab teada, millised ohud varitsevad teadlast tsentrifuugiga töötamisel.

— «Milline on Copella arnoldi *eestikeelne nimetus?»*

— «Mida ühist on Taani maletajal Bengt Larsenil ja spinningistidel?»

— «Mis on rektoskoop? Mida uurib proktoloogia?»

— «Millisesse sugukonda kuuluvad nõsunopsid, punanopsid, valgenopsid, tõbinopsid, puhasnopsid, nurgiknopsid, lontnopsid ja lionükterid?»

Õigesti vastata ei ole kerge, komisjonil tuleb lahendus enamjaolt ise välja pakkuda. Pärast lühikest arupidamist otsustatakse kõigi kandidaatide vastused paremate teadmiste puudumisel rahuldavaiks lugeda. «Kollektiivselt võtame vastu, aga individuaalselt viskame välja,» resümeerib eesistuja.

Süs tuleb harras hetk. Põlvili kamandatud rebasekandidaadid kordavad sõna-sõnalt vannet.

«...Kui ma seda pühalikku tõotust rikun, tabagu mind kõik suguhaigused (äkki ma eksisin ja loeti siiski «kõiksugu haigused»?), välk, BÕM ja KÕM, üldrahvalik vihkamine ning hõukogude seaduse karm kara!»

* * *

MATS pühitsetud padjaga istmikule, mõni piisk ristimisvett silmile, rebaseembleem pihku — ja ongi kogu tseremoonia. Rahvas valgub laiali, kes jääb saali jalga keerutama, kes laskub alla videobaari kohvi jooma. Palju tudengeid igal pool, kõikjal pisikesed vestlusringid, tuubil täis tantsupõrand. Salongielu saab sisse oma õige hoo ...

TOOMAS NEEMRE,
biol. I k.
teaduskonna
pressisekretär

KOOLIUUENDUSTEST

Teisipäeval, 22. detsembril kl. 15.15 toimub pedagoogikanõukogu lahtine koosolek. Kavas haridusministri asetäitja F. Operi ettekanne kooliuuendustest Eestis ja õpetajate ettevalmistamise probleemidest.

Oodatakse kõiki huvilisi!

AULAKONTSERT

Reedel, 25. detsembril kl. 19 esinevad aulas TRÜ Akadeemiline Naiskoor (J. M. Haydni missa, kaastegev kammerorkester) ja Tartu Akadeemiline Meeskoor (meeskooride laulupäeva laulud).

Piletid enne algust kohapeal.

MUUSEUMI MUUSIKATUND

Kolmapäeval, 23. detsembril kl. 19 klassikalise muinasteaduse muuseumis ansambliga «MUSICA DA CAMERA».

KLUBIS

Reedel, 18. detsembril kl. 19 HEAVYÕHTU. «Hetero», «Ba-Bahh», «J.M.K.E.». Pääsmed müügil tund enne algust.

Teisipäeval, 22. detsembril kl. 18 luuleteater «VALHALLA» etendab näitemängu «JEUNESSE OBLIGE. «Noor-Eesti kirjanduslikke palgejooni».

Laupäeval, 19. detsembril kl. 21 diskoprogramm «Muusikaline hüsteeria» Def Leppard 87.

Pühapäeval, 20. detsembril kl. 21 «Õhtu teravas rütmis». Kuulamiseks «Deep Purple».

Teisipäeval, 22. detsembril kl. 22 VAIKNE ÖÖMUUSIKA (Neusidler, Moy, Fuhrmann) lüüriliste vahepaladega (Bayon, Kochanowski jt.).

Laupäeval, 26. detsembril kl. 21 ÜLIÕPILASNÄÄRIPIDU.

* * *

V.A. TRÜ TÖÖTAJA!

Tule pühapäeval, 27. detsembril kl. 20 TRÜ klubisse

NÄÄRIPUULE.

Tulla on lubanud Sulev Nõmmik, ansambel «Kapell» ja veel mitmed teised.

Pääsmed saadaval aü-büroode kultuuriorganisaatoreilt alates 22. detsembrist.

NB!

Tuleval reedel, so. 25. detsembril meie leht ei ilmu, ilmub vahetult enne uut aastat — 29. või 30. detsembril. Täpse müügile tuleku aja paneme lehelaua juurde üles.

Toimetus

LISA NB-le!

Ega see, et leht natuke hiljem ilmub, ei tähenda, et kaastöödega viivitada saab.

Kõik pildid ja joonistused viime trükikotta teisipäeva hommikul, kõik lood olgu kohal samuti hiljemalt teisipäeval.

Toimetaja VARJE SOOTAK

Üliõpilane — rahvamalevlane

«Olen tudeng-rahvamalevlane!» ütlen uhkustundega. Või kes teab, ehk ei ütlegi — pannakse pahaks. Selliste asjadega uhkustamine ei ole üliõpilaste hulgas populaarne, pigem hinnatakse tudengeid-korrarikkujaid kui -korrapidajaid.

Või mis korrapidaja see rahvamalevlanegi on — vähesed võtavad rahvamalevas (RM) olemist tõsiselt, paljude jaoks on ta tüütu kohustus, mis enda peale võetud vaid soovist mitte näida ühiskondlikest ülesannetest kõrvalehoidjana. RM on ju algselt mõeldud kui ühiskondliku korra kaitse tagamise organisatsioon rahva eeskujulikest esindajatest moodustatud gruppidena. Miks aga on tõelisi RM-lasi väga harva näha, miks ei ole neid seal, kus kõige rohkem tarvis — korrarikkumiste juures?

Suhtumisest RM-i võin anda pildi nii rahva kui RM-laste poolelt. Siiamaani kuulusin kontrollitavate, nüüd vahetevahel ka kontrollijate hulka. Varem ei pannud RM-lasi tähele, ei teadnud nende olemasolu põhjusi ja vajadust. Nüüd on selge, miks RM-lasi vaja on, aga ikka ei saa aru, mida nähtavad RM-lased teevad ja miks nad tõelistest RM-i ülesannetest kõrvale hoiduvad, nende ülesannete tekkimisel aga nähtamatuks muutuvad.

Olgu RM-lased kahekaupa või kaheteistkümneliikmelise grupina, mida jõuavad füüsilise erietteval-mistuseta tudengid (millegipärast on RM-is just need nõrgemad, mitte aga sportlased, kulturistid ja muidu tugevad mehed) tõelise kambaga kokku sattudes peale enda päästmise (= laiali jooksmise) teha?

Õnneks meie reidi ajal midagi niisugust ei juhtunud. See aga on ju RM-i tegevuse ainus tõeline ülesanne, mille täitmine kahjuks vist alati küsitavaks muutub, kui vastav olukord käes. Ja miks peaksKi RM-lane olema huvitatud korrarikkujate tabamisest, kui teda selle eest mitte mingil moel ei premeerita?

Siis veel RM-i taktika: ühte ja sama (sageli ette määratud ja igaks juhuks kriitilistest objektidest mööda viidud) marsruuti kolmneli või kümmegi korda läbides vaevalt satutakse mõnele tõelisele korrarikkumisele, mis pannakse toime kindlasti hästi kaugel sellistest kohtadest nagu «Riiklik ühiskondliku korra kaitse punkt», Raekoja plats ja Leningradi maantee, mis on ilma RM-lastetagi pideva riikliku kontrolli all.

Järeldusena sellisest mõttekäigust teeksin ka mõned konkreetsed ettepanekud:

- *RM-i rohkem selleks füüsiliselt paremini ettevalmistatud noormehi;*
- *RM-i marsruut vabalt valitavaks, soovitav tõenäoliste kriisipunktidega;*
- *RM-laste materiaalse huvitatuse tõstmine ülesande täitmisest;*
- *RM-i kohta informatsiooni ka ajalehtedesse ja raadiosse;*
- *RM-i üle arutlusi ka «TRÜ-s».*

VOLDEMAR MARTINSON

Uudne suusavõistlus

Sel talvel on ülikooli suusahuvilistel võimalus oma võimeid proovida kogu talve. Suusaspordi kateedri üliõpilaste koraldusel saab teoks 7-etapiline seeriavõistlus murdmaasuusatamises.

I etapp peeti 13. detsembril Käärikul. Vaatamata väga ilusale talveilmale oli osavõtjaid siiski napilt. **Naised** suusatasid 2,5 km. 15 osalejast osutusid parimateks:

1. Astra Jamnes — aeg 10.10, 2. Tiia Teppan (10.32), 3. Piret Meema (10.40).

Mehed võistlesid 5 km rajal. 14 suusahuvilisest olid paremad:

1. Alar Nigul (17.04), 2. Üllar Lanno (17.40), 3. Toomas Mast (18.08).

Nendel, kes sel etapil ei saanud osaleda, ei ole veel kadunud võimalus tublimate hulka jõuda, sest seeriavõistluse arvesse lähevad nelja paremini läinud etapi tulemused. Kevadel ootavad paremaid plastiksuusad ja meened. Pole unustatud ka iga etapi paremaid.

Osalema on oodatud kõik üliõpilased, õppejõud ja töötajad, kes suusatavad ja treenivad oma lõbuks, õpingutest ja tööst vabal ajal. Oma treenimatust ära häbene, sest distantsid on lühikesed ja sellel võistlusel ülikooli paremad suusatajad kaasa ei tee. Kui oled otsustanud tulla, siis tea, et **II etapp toimub 24. detsembril Tartus dendropargis ja III etapp on 16. jaanuaril Käärikul.** Täpsemat infot saab Kingissepa t. 19 hoonest.

Korraldajad

Sangpomm

9. detsembril toimusid TRÜ meistrivõistlused sangpommitõstmises.

Alates kergematest kehakaaludest tulid TRÜ meistriteks

Hillar Uudevald — 70 kg 182 p. (mat. I),

Pärt Peterson — 80 kg 103 p. (fil. II),

Viljar Vihman — 90 kg 204 p. (arstit.),

Meelis Tambets üle 90 kg 166 p. (B-G III).

TOIMETUS OOTAB ESIALGU VEEL KUNI ESMASPÄEVANI

NÄÄRINALJA

vana-aastalehe naljavõistlus kuulutati välja «TRÜ-s» nr. 35; ja aasta lõpuni võistlustöid

«MINU MAJANDUSELE»

(info «TRÜ»-s nr. 27).

Preemiad ootavad!

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 5019. Tiraaž 3000. Maht 1 trükipoogen.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.

Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Raamatukogu

Kõigu maade proletaarlased, ühinege!

TRÜ

EKP TRÜ komitee,
TRÜ rektoraadi,
ELKNÜ TRÜ komitee ja
TRÜ aü komitee häälekandja

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

Nr. 38—39 (1510—1511) | Teisipäev, 29. detsember 1987 | Ilmub 22. novembrist 1948 | Hind 2 kop.

Head vana aasta lõppu!

Milliste värvidega kirjutaksite Teie 1987. aasta ülikooli kroonikasse?

ARNOLD KOOP (rektor, professor): Üks asi on selge — must-valget ma ei kasutaks, sest esiteks oleks see lihtsustamine ja teiseks on must-valge süngevõitu kombinatsioon.

Iga inimene peaks sel aastal suurt rahuldust tundma, kuna kirjutati alla dokumendile, mis pärast hitlerliku Saksamaa kapituleerumist peaks olema dokument number üks. Ma mõtlen siinkohal NSV Liidu ja USA vahel sõlmitud relvastuse piiramise lepingut. Sellest ei tulene aga ei musti ega ka valgeid värve.

Mina armastan sinist värvi — meie maa elu on avardunud terve maailma mastaabis, esile on kerkinud üldinimlikud probleemid ja ideaalid. Kõik see on veel eos, kuid eks iga asi taha kõigepealt just ajustamist. Meie maa siseelu on keeruline, dünaamiline, täis veel lahendamata probleeme, käivad ulatuslikud diskussioonid. Olgugi et see kõik pole olnud alati korrektne ja vahel kaugel heast maitsest, rõõmustab see siiski, kuna on tegemist sotsiaalse aktiivsuse kasvuga.

Elavnemine pole ka ülikoolist mööda läinud, ülikoolid on ju sotsiaalsete keerdkäikude puhul olnud kõige erksamad indikaatorid. Jääb loota et julgete mõtetega, mis küll alati pole konstruktiivsed, vahel on ka ekslikud, kaasneks suurem kannatlikkus, et me avalikustamisele ja demokratiseerimisele leiaksime ka adekvaatsed meetodid ja -vahendid, mis vastaksid uuele situatsioonile, aitaksid tõsta inimeste (sealhulgas ka üliõpilaste ja õppejõudude) poliitilist ja kultuurilist taset — kannatlikkust ja sallivust teisiti mõtlejate suhtes. Oleks tore, kui selle aasta õppetunnid leiaksid järgmise aasta diskussioonidele ja sõnadele lisaks ka materialiseerumist, tegusid — sõna tõsises mõttes perestroikat, mis oleks arukas, tark, vaba formalismist ja bürokraatiast.

Eelkõige tahan ma tervitada ja õnnitleda ülikooli peret saabuva uue aasta puhul, soovida head vana aasta lõppu ja veelgi paremaid tulemusi uuel aastal! Kõike seda läbi inimese prisma, sest ilmselt on nii, et uutmise kõige suurem tarkus ja filosoofia seab keskseks objektiks ja mõõduks inimese heaolu ja õnne, tema tulevikuperspektiivid.

HEAD UUT AASTAT!

REIN AHAS, II kursuse geograafiatudeng, tuli äsja Moskvast. Seal toimus vist midagi seoses looduskaitsega?

MAB-i NSVL komitee korraldas looduskaitsega tegelevate ühiskondlike noorteorganisatsioonide aktivistidele seminarkooli arenguökoloogiast. Teema oli väga lai ja see tõi kohale ka väga kirju seltskonna. Üldiselt rõhutati looduskaitse päevaprobleemide puhul regionaalse lähenemise tähtsust. Tundub, et meie keskkonnakaitseprobleemid lahenevad pärast uue regionaalpoliitika loomist ja elluviimist.

Diskussioone tekitas tänane looduskaitseliikumine. Ülevenemaaline Looduskaitse Selts on bürokratiseerunud (see on ka loomulik, sest ilma konkurentsita ei tööta ükski süsteem). Demokraatia laienemisega on tekkinud üle kogu maa alternatiivseid rühmitusi, millest mõned lähtuvad Lääne «roheliste» vaadetest. Võhiklik «roheliste» loosungite ülevõtmine viib liikumise mõtte absurdini: näiteks üks rühmitus nõudis oma ägeduses isegi üleüldist telefonidest lahtiütlemist. Kuid Lääne tarbimisühiskonnas püstitatud «roheliste» loosungid tarbimise vähendamisest kõlavad meil niisama absurdselt kui Lääne ajakirjanduse pealetükkivuse juures nõutaks avalikustamist.

Tartu üliõpilaste looduskaitsering äratas Moskvas huvi traditsioonilise kultuurilähedase mõttesuunaga, mis alternatiivistide jaoks oli alternatiivne ja uudne. Ring astub uude, tema jaoks juba 30-ndasse tegevusaastasse.

Millega üllatas vana-aasta-lõpu Bulgaaria?

SULEV UUS (žurn. kat. dots.): Mitte niivõrd üllatas, kui rõõmustas väga meeldiv ja teovõimeline ajakirjandusteaduskond Sofia Ülikooli juures, kes viis suurepäraselt läbi rahvusvahelise kongressi ajakirjanduslikust kõrgharidusest sajandi lõpul ja uue algul.

Üllatas, et pererahvas oli tõesti nii külalislahke, kui temast räägitakse — ja mitte sõnades, vaid tegudes. Ka ühiskonnaelu uutmisel osutusid bulgaarlased teoinimesteks, sealhulgas ajakirjanike koha ja ülesannete täpsustamisel ühiskonnas.

Meeldivalt üllatas kõigi kolleegide erk valmisolek koostööks.

Kõike head e. всичко хубаво!

Näärijoonistused tegi ILMAR KRUUSAMÄE

Mitu korda Sa sel aastal «Pärastlõuna» tegemiseks kasutasid ülikoolist saadud konspekte?

VAHUR KERSNA (vilistlane): Nende üksikute ajakirjanduses hulbitud aastate jooksul on selgeks saanud üks reegel, mis ei pruugi alati paika pidada, aga on selline: ärge esitage tobedaid küsimusi, siis ei saa te tobedaid vastuseid! Aga nali naljaks. Vaatan seina pealt järele, loen kriipsud kokku ja tõepoolest — 1987. aasta NS «Pärastlõuna» tegemiseks kasutasin ülikoolist saadud konspekte 24,8 korral.

ANNA VERŠIK on nüüd eesti filoloogia päevase osakonna III kursuse üliõpilane. Just päevase osakonna tudeng, sest tuli kaugõppest, kuigi kõik senised kursusekaaslased vist ei teadnudki, et ta seal ametlikult kirjas oli. Lugejale selgituseks: Anna hakkas eesti keelt iseseisvalt õppima kodulinnas Leningradis ja nüüd räägib kõigiga selges eesti keeles.

Sinu eesti keele rõõmud aastast 1987?

✣ KKI grammatikaseminaril sain sirvida üht ingliskeelset väljaannet, millest nähtus, et meid õpetatakse ülikoolis lausa maailmatasemel. Dots. Ellen Uuspõllu süntaksiloengud ei jää maha tolles teoses pakutust.

✣ sain tuttavaks KKI soome-ugri ja grammatika sektori teadlastega;

✣ eesti keele ringi tegevus, ka ise pidasin ettekande keeleringi sügiskoolis Narva eestlaste keelest;

✣ statsionaarse üliõpilasena saan osaleda Ungari soome-ugri suvekoolis;

✣ keeletudengite mõtted liiguvad eesti keele õpetamise kooperatiivi ümber...

Milliseid unenägusid pakkus Sulle *alma mater* sel aastal:

TIIT PRUULI (žurn. IV): Lisaks sellele, et «TRÜ» on viimasel ajal silma paistnud sotsiaalse analüüsi teravusega, püütakse nüüd siis jõudu ka psühhoanalüüsiga! Kahju, et õnnis vanahärra Freud ja meie dr. Hion seda ära ei jõudnud oodata. Paraku ei ole ma viimasel ajal näinud ühtegi head poliitilist ega erootilist unenägu. Ei mingeid karpe, plekktoose, kaste, kappe ega muud analoogilist. Et aga freudistliku teooria järgi on ju loomeprotsess samasugune seksuaalenergia sublimatsiooni tulemus nagu unenäodki, siis usun, et olen toimetuse psühhoanalüütilise eksperimendi läbinud, kui räägin pisut koostatavast almanahhist **«ALMA MATER I».**

Kaastöid saabus veidi vähem kui viiekümnelt autorilt. On proosat, luulet, nalja, esseistikat, tõlkeid. On autoreid, kes esinevad mitmes žanris. Esindatud on terve rida kirjandusvoole sotsialistlikust realismist eheda sürrealismini (viimases osas on Jüri Ehlvest ja P. Pedmanson parimad näited). Kogunenud on kaks suurt esseistikapakki. Esimeses kirjandus- ja kultuuriajaloolise kallakuga tööd (E. Kross, M. Laar, M. Orav, R. Kruus, M. Soidro, H. Valk, J. Kronberg). Teises sotsiaalne temaatika (J. Luik, T. Kulmar, M. Sutrop, T. Tender). Kui praegu valikuliselt luulekausta lehitseda, siis tahaks märkida P. Beierit, T. Õnnepalut, A. Hansenit, Ü. Kahuskit, J. Malinit, E. Lillemetsa. Prosaistikast pean nimetamisväärseks eelkõige P. Viirese ja T. Eieri loodut. Asjade lõplik seis peab selguma järgmise aasta alguseks. Tuleb tunnistada, et aega on läinud juba pisut paljugi, aga loovinimeste asi... No ja lõpuks on ju need tööd ka aegumatud!

Ilmselt õiged hirmuunenäod tulevad alles siis, kui käsikiri kolmes eksemplaris puhtalt ümber löödud — Eesti NSV polügraafiabaasi «tugevus» on üldteada.

Olgu see lühiülevaateks asjade seisust, sisulisemat analüüsi teeme siis, kui kolleegium oma töö lõpule viinud.

Mida muutis uus perekonnanimi noore naise elus?

REGINA RUSETSKI (ingl. fil. III): Juba lapsepõlves teadsin ma kindlalt, et minu mehe nimi on Peeter ja et minu nimes tervikuna on siis kaks «r»-i. Kui ma ülikooli astusin, rääkis isa mulle ja mu õele, et aeg on mehele minna, aga kui ma nüüd abiellusin, siis hakkas mõtlema, kas ikka liiga vara ei saanud. Abielus naisel on see eelis (mu sõbrannad on vallalised), et ta ei pea lakkamatult pead murdma, mida **Tema** selle või tolle ütluse või liigutusega öelda tahtis. Kindlustunne! Oskan ennast paremini teise inimese asemele panna. Kui inimesel on tuju paha, siis tuleb ikka välja uurida, mis tal viltu on läinud. Ei maksa ise tujutsema hakata.

Medalil on kaks külge. Ilusad päevad vahelduvad argistega. Siinkohal on tähtis ellusuhtumine — mulle meeldivad takistused. Kui neid ei oleks, hakkaks lihtsalt igav. Vahel loon endale ise väikseid takistusi. Imelik, aga ma vaatan, et inimesed mõtlevad poole raskest elust ise enda jaoks välja.

Arvan, et mida vähem mõeldakse, et tuleks ometi keegi, seda kiiremini Ta tuleb. Ja mida ootamatumalt, seda huvitavam pärast on. Päev enne abieluettepaneku saamist küsis ühe tuttava ema: «Regina, kas sa mehele ei hakka minema?» Vastasin tookord: «Ei!»

REFEREERIME PARTEIKONVERENTSI Ettekandest

Parteikomitee sekretär PAUL KENKMANN oli komitee kahe aasta tegevusest aru andes püüdnud keskenduda sellele, mida tähendab perestroika kõrgkooli jaoks. See on ennekõike **uue kvaliteedi taotlus spetsialistide ettevalmistamisel.** Ettekandja pidas kõrgkooliuuenduse põhiküsimuseks ja ka parteiorganisatsiooni teovõime mõõduks

ÕPPETÖÖ ÜMBERKORRALDAMIST.

Parteikomitee, eelkõige õppe- ja teadustöö sektor on arutanud õppetööeksperimente, kuulanud üliõpilaste arvamusi. On antud suuniseid probleeme tekitanud õppeainete õpetamiseks (eesti ja vene keel, ühiskonnateadused). Kõigil kateedritel ei ole veel kujundatud oma strateegiat õppe- ja teadustöö arendamiseks. Saabuvad uued õppeplaanid aga ilmselt ei rahulda igas punktis. Arstidel on nad juba käes ning vaimustust esile ei kutsu. Nende kriitika on mõjuv aga vaid siis, kui on selge kontseptsioon edasiminekuks.

Komitee on seadnud õppetöö uuendamisel ühendavaks ideeks **erialakeskse õpetuse süvendamise.** Muutuste üldmõtteks peetakse seda, et nii sisus kui mahus suurendada otsustavalt erialaõpetuse osakaalu.

Erialakeskse õpetamisega on seoses tulevaste spetsialistide

igakülgse arengu

tagamine. Komitee töötas välja ettepanekud ühiskondlik-poliitilise praktika sisuliseks muutmiseks ja erialaga seotuks. Sama probleemi hakkab arutama ka Rektorite Nõukogu. Üliõpilaste kultuuriliseks arenguks on ideoloogiasektor andnud suuniseid TRÜ muuseumide ja klubiliste asutuste tegevuse edendamiseks. Kohtuti Tartu NAK-iga. Kultuuritegevuse episoodilisuse ületamiseks on välja töötatud vastav programm.

Kommunistliku kasvatuse

parteilisel suunamisel lähtutakse sellest, et nüüdisajal kujundab tulevast spetsialisti kõige enam reaalne elu tema ümber. Seetõttu kasvatataksegi üliõpilast ennekõike õppeprotsessi uuendades, ülikooli juhtimist demokratiseerides jne. Kindlamat plaani vajab üliõpilaste poliitilise kultuuri parandamine.

Kuigi rahvussuhted ei ole ülikoolis olnud terav probleem, nõuab internatsionaalse eluhoiaku kujundamine suunamist. Hoolimata komitee otsusest ei ole kindlal alusel mittepõhirahvusest üliõpilaste integreerimine Eesti kultuuri ja ülikooli ellu.

Ühiskonnateadlased alustasid oma õppematerjalide väljaandmist rotaprindis, on leitud uusi mooduseid kontaktide loomiseks üliõpilastega. On olemas ka ettepanekute kompleks kogu ühiskonnateaduste tsükli kohta. Parteikomitee on esile toonud samuti vajaduse tõhustada ühiskonnateadlaste osa ülikooli, linna ja kogu vabariigi elus.

ÜLIKOOLI AINELINE BAAS

on tähtsamaid tegureid, mis soodustab või pidurdab spetsialisti ettevalmistuse uuendamist. Komitee on korduvalt tõdenud, et takistuseks on paljundustehnika äärmine mahajäämus, uute õppematerjalide aeglane tulek jt. ka ülikoolist sageli mittesõltuvad asjaolud.

Peaprobleemiks pidas aruandja ülikooli ehitusprogrammi. NLKP Keskkomitee ja NSVL Ministrite Nõukogu määruse järgi on TRÜ üks ainelise baasi eelisarenguga kõrgkoolidest. Seda direktiivi ei ole võimalik täita, kui ülikooli ehitusvajadused ei muutu vabariigi probleemiks ega lõpe hariduse arendamine nn. jääkprintsiibil. 8. oktoobril leiti Tartu linna täitevkomitee ja ministeeriumi kolleegiumi ühisistungil, et TRÜ väljaehitamise kohta tuleb taotleda EKP Keskkomitee ja vabariigi valitsuse eriotsuse vastuvõtmist. «Arvan, et meie konverents on küllalt esinduslik pöörduma veel kord EKP Keskkomitee poole tähelepanu osutamisega: NLKP kõrgeimal tasandil otsuse täitmine on sellise suhtumise jätkudes juba küsitav.»

ÜLIÕPILASTE SOTSIAALSET AKTIIVSUST

käsitles P. Kenkmann kui kogu ühiskonnas alanud poliitilise elu elavnemise koostisosa. Ülikoolgi peab seda juhtimises arvestama ning parteiorganisatsiooni kohus on seda protsessi arendada.

Poliitiline areng eeldab avalikustamist. Komitee on lähtunud seisukohast, et üliõpilasi huvitavate küsimuste kohta tuleb info anda otseallikast. Korraldati nn. fosforiidikoosolek tippteadlaste ja Ministrite Nõukogu aseesimehe I. Toomega, «Foorum» kõrgkooliuuendustest minister V. Rajanguga ja ministeeriumi kolleegiumiga. Aktualiseerus Eesti NSV isemajandamise ettepanek.

Kahjuks pole nii aktiivselt läinud teabe levitamine ülikooli seesmise arengu kohta. Oma juhtivtöötajad ei kohtu allasutustes regulaarselt. Komitee pakkus välja idee korraldada «Foorumi»-taolisi üleülikoolilisi kohtumisi oma juhtidega, kuid vastuseks ettepanekule tuli vaid kaks küsimust. Komiteel tuleb alustada siin otsast peale.

Avalikustamise ja arvamuste kujundamise tähtsaks vahendiks on ülikooli ajaleht. Selle plaane arutab komitee pidevalt. Tugevdati toimetuskolleegiumi, kindlama aluse on saanud side ajakirjanduskateedriga. Ajaleht on hakanud paremini kajastama ülikoolielu ega ole tõstatanud pseudoprobleeme. Vähene on veel diskussioonide tulemuslikkus. Asja peaks aitama parandada komitee otsusega teoks saav osa «TRÜ» lehenumbrite muutmine 6-leheküljeliseks. Lähemal ajal alustab taasilmumist venekeelne väljaanne.

Omavalitsuse

küsimus algatati kui kompleksi juurutamine. Seda on arutatud mitmetel ühisistungitel, diskuteeritud. Komitee ei ole pidanud veel võimalikuks OV juhtdokumenti rektorile käikupanekuks üle anda. Uute ettepanekute tulek on praktiliselt lakanud. Parteikomitee sooviks on olnud, et kogu OV üliõpilasaktiiv arutaks projekti enne kinnitamist.

Ettekandja võttis parteikomitee positsiooni kokku terminiga — aktiivne partnerlus. Ta pidas komitee töö puuduseks veel ebajärjekindlat tähelepanu üliõpilaste aktiivsust avaldama kutsutud esindajatele juhtorganeis ja OV-organite endi liikmeile. Parteikomitee tegematajätmisest tuleneb suures osas üliõpilasesindajate seisundi ebajärjekindlus ja mitteküllaldane suutlikkus.

Komitee peab loomulikuks, et üliõpilaste aktiivsus ulatub ka ülikoolivälistesse sfääridesse. «Küllap oleks fosforiidiprobleem lahenenud mõnevõrra teisiti, kui selle kaalukust poleks esile toonud ka üliõpilased. Mõnel juhul toimiti ka läbimõtlematult. Õmeti võime kindlalt öelda: mis oli, ei olnud natsionalism.»

Komsomoli parteilisel suunamisel

oli komiteel sihiks vahetute kontaktide tihendamine komsomoliaktiiviga. Ühisarutlused, vastastikku oma taotluste ja motiivide selgitamine on loomulik tee usaldusele ja koostööle. On toetatud ja suunatud komsomolipoolseid algatusi: arutada fosforiidiprobleeme, korraldada sügispäevad, 17 aasta järel ka tõrvikrongkäik, tulla oktoobrimiitingule peahoone ette ka oma päevaprobleeme tõstatavate loosungitega jne.

Siiski püsib veel osa üliõpilaste usaldamatus nii komsomoli- kui ka parteiorganisatsiooni suhtes. Kõrvuti aktiivsusega on ükskõiksus ja ka eitav hoiak. Siin peegeldub ilmselt eelneva arenguetapi viljana kujunenud suhtumine kogu ühiskonnas. Varasema ajaloo ümberhinnangud tähendavad suurte vigade tunnistamist nii komsomoli kui partei tegevuses. On vaja mõista uuenduste poliitilist mehhanismi, paratamatult esinevat inertsi, iga otsuse tegemist mõjutavaid soodustavaid ja pidurdavaid tegureid. Viimane on aga üliõpilastele seni tundmatu maa, mis süvendab omakorda umbusaldust organite ja isikute vastu, kes ei muuda kõike kohe nii, kuidas tundub vajalik olevat. Umbusk ja soovimatus komsomoliga kaasa minna ei kao ilmselt niipea, hinnangud võivad koguni polariseeruda.

Parteikomitee näeb oma kohust ka edaspidi komsomoli algatuste toetamises ja komsomoliga koostöös kõigi üliõpilasrühmituste ning omaalgatustega, mis on sisuliselt uuenduste poolt.

TEADUSTÖÖ PARTEILINE SUUNAMINE.

TRÜ kui juhtiva kõrgkooli õigused oma teadustöö korraldamisel küll laienevad, rohkenevad ka tellimused lepingulise uurimistöö järele, kasvab teadustöö tegijate kvalifikatsioon, kuid samas säilivad limiidid ja eeskirjad, mis kunstlikult takistavad ülikooliteaduse arengut Olulist nihet ei ole toimunud ülikooliteaduse finantseerimises.

Parteikomitee ning õppe- ja teadustöö sektori koosolekuil on teaduse üksikküsimusi käsitletud. Komitee on seisukohal, et ülikooliteaduse väljakujunemise üle tuleb otsustada ennekõike teaduse juhtidel endil. Osa kommuniste on avaldanud ka kahtlust, et teaduse arengu praegune suunamine viib õppepoole huvid tagaplaanile. Arvatakse ka, et praegused ülikooliteaduse muutused viivad lõppastmes ikkagi õppeprotsessi teaduslikule tõusule Ettekandja ütles, et nii õppe- ku teadustöö edasimineku huvides tuleb need küsimused selgeks kõnelda.

(Järg 5. lk.)

ÜLO LEPP

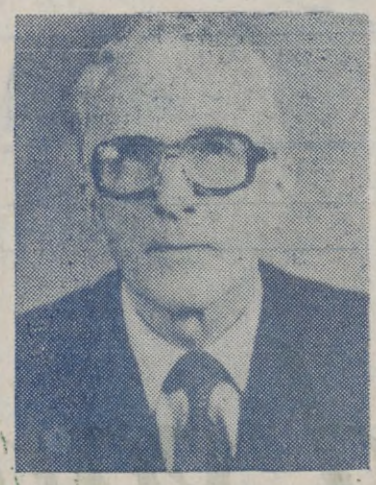

Oma 70. sünnipäeva tähistad Sa täna täie jõuga tööl olles. Jätkugu Su! selleks tervist ja Sinule omast energiat ja temperamenti veel paljudeks aastateks!

KUNO KÕRGE

HUNO RÄTSEP

28. detsembril sai eesti keele kateedri juhataja professor Huno Rätsep kuuekümneaastaseks. Õnnitleme ja soovime jätkuvat energiat eesti filoloogide õpetamiseks ja juhendamiseks, eesti keele mineviku ja oleviku uurimiseks, oma kateedri ja osakonna juhtimiseks.

Eesti filoloogia osakond

Ettepanekud

EKP KESKKOMITEE PLEENUMI PÄEVAKORRA KOHTA

Lähtudes ELKNÜ TRÜ komitees ja teaduskondade komsomolikoosolekutel ülestõstetud probleemidest, teeb grupp ELKNÜ TRÜ komitee liikmeid ja teaduskondade komsomolibüroode sekretäre — kommuniste ettepaneku arutada EKP Keskkomitee pleenumil järgmisi küsimusi:

1. Anda hinnang käesolevaks ajaks Eesti NSV-s väljakujunenud sotsiaal-majanduslikule olukorrale, lähtudes sellest, et migratsioon Eesti NSV-sse ei vähene, sellega seoses olevad probleemid (majanduse intensiivistamise ja teadusmahukate majandusharude eelisarendamise madal tempo; põhirahvuse osakaalu pidev vähenemine Eesti NSV elanikkonna koguarvus; elamuprogrammi täitmise raskused; ideoloogilise situatsiooni halvenemine) aga vajavad kiiret ja tegelikku lahendamist.

2. Teatavasti esitas grupp Eesti NSV teadlasi uutmise teise etapi nõuetele vastava ettepaneku Eesti NSV üleviimiseks täielikule isemajandamisele. Milline on olukord selle ettepaneku arutamisega? Teeme ettepaneku leida võimalusi aktiviseerida Eesti NSV TA Majanduse Instituudi vastava komisjoni tööd, kaasates ka TRÜ teaduspotentsiaali, eesmärgiks eespool nimetatud ettepaneku läbitöötamine. Peame õigeks analüüsida põhjusi, miks Eesti NSV ajakirjandus ei ole aktiivselt osalenud eespool nimetatud ettepaneku arutamises.

3. Kõne alla tuleks võtta komsomoli parteilise juhtimise tõhustamine, eriti komsomoli autoriteedi tõstmise olukorras, kus stagnatsiooniperioodi ilmingud (komsomoli bürokratiseerumine, ülepaisutatud tsentralism jne.) mõjutavad oluliselt noorte suhtumist komsomoliorganisatsiooni, vähe usutakse tema teovõimesse. Peame otstarbekaks arutada täiendavaid võimalusi vabariigi komsomoliorganisatsiooni osalemiseks Eesti NSV ees seisvate probleemide lahendamisel.

NLKP liikmed: ANDI KASAK, ASKO POHLA, ERIK ALLIKMETS, RIINA KIIK, RAUL SIIMUT, HANNES KIRIS, ALAR PANDIS

Tunnustus

NSVL Ministrite Nõukogu juures asuva Kõrgema Atestatsioonikomisjoni Presiidiumi ja Haridusala, Kõrgkoolide ja Teaduslike Asutuste Töötajate AÜ Keskkomitee ühise aukirja eriliste teenete eest teadusliku ja teaduslik-pedagoogilise kaadri ettevalmistamisel said:

— endine teadussekretär — IRENE MAAROOS

— erialanõukogu esimees — prof. HANS TRASS

— erialanõukogude sekretärid — dots. LINDA ERINGSON, prof. HUNO RÄTSEP, prof. ÜLO HUSSAR.

NALJA KAH!

Viimane öö

EHK VEEL ÜKS PÄRIS KRIMINAALNE LUGU

Üliõpilane Mardu ja sõber Krabi seisid kahe stipi vahel ning põrnitsesid mornilt tornikella. Too kuulutas ükskõikselt vana-aasta viimase ööpäeva algust. Nüüd pidi siis Pomo tulema, kuid minutid möödusid ja tänav jäi endiselt vaikseks.

«Kust te saite need punased telliskivid?» küsiti äkki tagantpoolt.

See oli parool. Poisid pöördusid ja tardusid valveseisakusse. Nende juurde astus steriilse vatthabemega näärivana. .

«Järgnege kümne sammu kaugusel ja pidage suu!»

«Kohtumispaika ei tohi ju muuta,» hädaldas tudeng Mardu.

«Vaiki õnnetu!»

«Okei, boss!» sõnas siis sõber Krabi ja surus tekli tugevamini pähe. Tolle võõra asjalikkus meeldis. Mardu tundis vastupidist — eksnäärimehe range ja kõrk olemus tekitas vastumeelsust.

«Kuhu me läheme?»

«Ära karju! Panevad korravalvurid meid tähele, on kõik mokas. Hakkad alt vedama, jääd ühest kolmandikust ilma!»

«Millest? Kurgiga karjapoisist või?»

«Ptüi! Susi sind söögu! Kas sina ei teagi, et «TRÜ-l» on rahapada?»

«Tohoh! Nii et läheme selle peale välja?»

«Aga muidugi! Toimetuse rahvas käib juba mitu päeva rusutuna ringi. Nemad ei suuda otsustada, kellele kui palju anda, aga mina tean. Küll mina juba tean...»

Pead pisteti kokku ja sosistati.

«Aga kui keegi on seal?» küsis Mardu äkki.

«Mine nüüd! Lehe-Indrekul on nii kenad vuntsid, et vaevalt tüdrukud ta rahule jätavad. On ju kena õhtune aeg! Toimetaja istub praegu kindlasti piparkoogipanni taga ja on kõrvuni igasuguse magusaga koos... Mehed, noos saab olema suur!»

«Teele!»

Tänavanurga tagant ilmus üks paar.

«Need on «Massikommunikatsiooniteooria» autorid,» sõnas Pomo ja hõikas üle tänava tervituseks: «Hou!»

«Hou! Hou!» vastas reibas naishääl.

«Nad on vist ühest suguharust,» lausus Mardu Krabile.

Viimane koputas sõrmega meelekohta.

Peahoonesse saadi sisse vaevata. Neile ei pööratud üldse tähelepanu ja tudengipoistele puges kantlus rindu.

Eesti keele kateedri ukse taga seisid lätlased ja karjusid üksteist segades «Alus, alus, alus!»

«Vahi sindrinahku! Alles teist päeva Eestis, aga lauseliikmed juba selged,» imestas Pomo.

Poisid muigasid. Küresti liiguti teisele korrusele ja jäädi kivisammastena seisma. Toimetuse uks oli irvakil ja sealt paistis valgust.

«Pagan, kas tõesti eksisin!» krigistas Pomo hambaid ja hiilis lähemale.

Ruumis askeldati.

«Vilgats! Vilgats! Tõsta kaant!» hüüdis keegi nurgast suurele prilliga mehele.

«No mis sa kostad, ajaloolased ja arheoloogid juba ninapidi pajas.»

Pomo kargas toimetusse. Seal karjatati ja visati ukse suunas küünal.

«Oled sa tont või inimene?»

«Nääritroll! Kõigil kohtadele jääda ja sang vabastada! Karjun appi iga liigutuse peale!»

Pomo kiskus tuttmütsi peast ja mantli seljast, habemevati seest puges välja Indrek Ude.

«Mehed! Mis jama? Meid on petetud!» hüüdis üliõpilane Mardu ja tormas välja. Pimedusest ilmunud toimetaja tegi ta naeratusega relvituks.

«Laske käed alla. Igaüks saab siit välja ainult pärast näärinalja.

Uskusite silti rahapaja kohta, süüdistage nüüd oma lihtsameelsust. «TRÜ» näärinumber peab homme lõunaks iga mehe lauakõrvast ehtima.»*

«Nii osavat näärimeest pole ma veel näinud!» itsitas dr. Watson ja lehitses raamatut edasi.

«Ja-jah! Aeg ka tublisti üle südaöö!» torises Sherlock Holmes ning keeras piparkooke krõbistades kaaslasele selja.

---

* Paber (s.t. silt) ei valetanud tõepoolest. Preemiarahasid veel saab — **toimetus.**

PPP?

MARGUS SANGLEPP

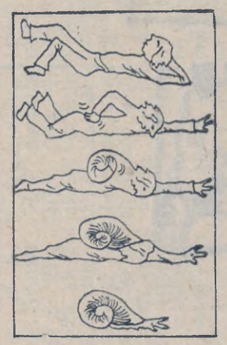

Eneseteostus
SILJA KUDISIIM

Üllatav sarnasus

Ostsin veekanistri. Kasutamisjuhendist lugesin: Dlja nepitevoi vodõ. Tsena 5 rbl 50 kop, jomkost 10 l.

Ostsin ka rahakoti. Ennäe, jälle kasutamisjuhend! Dlja deneg. Tsena 2 rbl 20 kop, jomkost 100 rbl!

MARTIN OTS

Kassi aasta kommentaare

Kassi aasta kaob. Näugumist, turtsumist ja küünistamistki oli küllaga. Kiisud püüdsid kõndida omapead! Võinuks ikka soojapaistel rahulikult nurru edasi lüüa ja mänguhiiri püüda. Aga kohe pontudega purelema ja rottidele kallale.

* * *

ARHEOLOOGIALABORIST ei saanud ka sel aastal asja. Ülikoolil pole mõtet kogu linna teenindama hakata, selleks ju tehnikat ka vaja, aga on seda häda tarvis kaela võtta. Kolm aastat on ilma läbi saadud, saab edaspidigi. Tudengeid küllalt, et lihastejõul mulda ühest august teise kühveldada, müüre lõhkuda ja kive kangutada. Olulisemate asjadegagi tegemist.

AUTONOOMIA — ülikooli ettepanekud oma elu mõistuspärasemaks korraldamiseks ja juhtimiseks. Ette loetud oktoobripühade ajal ülikooli peahoone ees toimunud miitingul. Ajalehte «TRÜ» on sellest ajaloolisest sündmusest jäänud vaid valge laik!

AGROTSENTER — teine tähtis äsjaloodud tsenter Tartu linnas.

BIOTSENTER — esimene, tähtis, ammuloodud tsenter Tartu linnas. Asub ikka veel keemiahoones. Kasutab seda töö- ja laopaigana. Aitab igati kaasa hoone lõhkiajamisele ja osaleb energiliselt lokaalsetes lahingutes ruumide pärast. Ei soovi osa võtta Anneluha täitmistöödest Tartu linna territooriumi laiendamise eesmärgil. Välismaine värk kitsukeses kodumaises kestas.

FARMAATSIA — osakond keemiahoone farmaatsiatiivas. Kuulub arstiteaduskonna alla. Osakonnalt on võimalik ka järgmisel aastal ruume haarata. Ole ainult mees. Peaasi, et seljatagune kõva.

Sellest pole midagi, et katus aastaid läbi jookseb ja Toomepoolne välissein varisemisohus. Mõne aastakese ikka vastu peab.

FOSFORIIT — sel aastal paksu pahandust põhjustanud Eestimaa maavara. Annab paljudele tööd ja leiba. Valmistatakse temast peamiselt seda, mida kellelegi vaja pole. Järele jääb see, mis kõikidele kahjulik. Mis teha, majandus niisugune!

GEOLOOGIA — Eesti rahva lemmikteadus. Lõppeva aasta meelisteema rahvakogunemistel, koosolekutel, ajakirjanduses, raadios, televisioonis. Eriti ägedalt ülikoolis. Siin ju teda õpetatakse.

HARIDUS — senini segane asi. Aasta kulus vaidlusteks kas 5+5++2, 4+6+2, 4+6+1+1, 7+3+2 Selgust ei ole ega tule. Peab eksperimenteerima.

Jumal temaga, las proovivad, arvas Priit Aimla keemikute kokkutulekul — peaasi, et 25+5 enam pole!

KANTSELEI — pidevalt suurenev ja ümbermõbleeritav institutsioon ülikoolis. Jõudis sel suvel peahoonest, kus tal enam ruumi pole — otsaga keemiahoonesse. Mis siis ikka — peahoone kantseleimuredest peab ka aru saama. Keemiahoones ammu kitsikus käes. Nendeni häda alles nüüd jõudnud.

KEEMIAOSAKOND — pühitses oma taasavamise 40. aastapäeva. Ruumid on pungil, juurde kusagilt tulemas pole. Lohutame end sellega, et ülikooli eelisarendamise asja kavatsetakse varsti hakata lähemalt arutama õige peatselt asutatava kõrgema komisjoni poolt, mille moodustamiseks on astutud mitmeid tõhusaid samme. Takistuseks on Tartu väikene ehitusvõimsus. Võibolla saaks eksperimendi korras suunata mõne Lasnamäe ehituskvartali ehitusvõimsus Tartu linnale abiks kogu vabariigi vajaliku ülikooli hoonete ehitamiseks. Asi oleks mõne aastaga joones. Huvitav mõte, või mis?

MUINSUSKAITSE SELTS — Eesti oma. Asutati 12. detsembril 1987 Tallinnas, Ametiühingute Majas. Tartu linn ja ülikool läksid sellega seoses kindlalt Eesti kultuuriajalukku.

TULLIO ILOMETS

KÜLLI MUNA joonistus

Olen grafomaan

peatumatult nagu aja kulg
jookseb paberil mu hanesulg
panen luulet nii kui puid
pere suur palju suid
teenin ikka rubla reast
ega heida mõtet peast
et kui ükskord kuulsaks saan
olen grand old grafomaan

IFF'N'ROLL

Lollide lohutus

gribojedov oli see
kes ütles
mõistuse pärast
on ikka häda olnud

IFF'N'ROLL

Estica

Gruusia NSV kirjastuse «Nakaduli» väljaandel ilmus äsja meie leviakadeemiku publitsistlik kirjatöö, mis käsitleb uudse vaatenurga alt Jossif Stalini, Lavrenti Beria ja autori rolli 1950ndate aastate ümberkorraldustes. Teos kannab pealkirja «Kangelane tiigri seljas».

IFF'N'ROLL

„Va Allah" nõuab

Vana-aasta viimasel nädalal esitas nukuteater «Va Allah» ülikooli juhtkonnale pretensiooni koos kategooriliste nõudmistega. «Va Allahi» arvates mõjuvad ülikooli peahoone sambad vabariigi kultuuriüldsusele pärssivalt. Sammaste valev alastus propageerib loomingu-vaest meeleolu. Nukuteatri arvates tuleb taastada nende endine funktsioon — katuse toetamine. Sammaste ülaosast peavad välja kasvama atlandid, mis oma turjadega hoiaksid üleval katuseviilu. Nukuteatri arvates peavad vähemalt kolm atlanti meenutama kõigi aegade silmapaistvamaid tegelasi. Esimese samba atlandiks pakkus nukuteater Buratinot, kes sümboliseeriks mehist suurust; teise samba atlandiks Baba Jagaad, kes esindaks kõlbelist valjust; kolmandat sammast peaks ehtima Toru Jüri, ülevate tunnete kehastus. Kui need on paigas, siis võiks ülejäänud sammastest sirguda kolm vabalt valitud rektori atlanti.

HEINRICH LEEBEN

NB!

VANA-AASTA NALJAVÕISTLUSE ŽÜRIILIIKMETE LAHKARVAMUSTE TÕTTU EI SAA VEEL AUHINDU VÄLJA ANDA. HEA LUGEJA, ANNA MÄRKU JA TEATA TOIMETUSSE NALJALUGUDE PAREMUSJÄRJESTUS. TULEMUSED SIIS UUE AASTA ESIMESES LEHES.

TUDENGI 182 PÄEVA

JAANUAR 1988

E	T	K	N	R	L	P
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

APRILL 1988

T	K	N	R	L	P	E
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

VEEBRUAR 1988

E	T	K	N	R	L	P
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29						

MAI 1988

T	K	N	R	L	P	E
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

MÄRTS 1988

T	K	N	R	L	P	E
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

JUUNI 1988

T	K	N	R	L	P	E
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

JAANUAR

\+ ÜKS SUUR SESS!!!
7. — TPedI tudengid toovad sessivaheldust oma ÄRIPÄEVA kordamisega ülikoolis.
25. — kõik lähevad vaheajale
28. — TRÜ kirjastuskooperatiiv «Vakk» annab välja M. Underi, B. Alveri jt. väikesetiraažiliste väljaannete kordustrükke.

VEEBRUAR

9. — algab kevadsemester.
13. — I vaba laupäev.
15. — üliõpilaste ametiühing hakkab vastu võtma defitsiidipaki tellimusi (kohv, pärm, päevalilleõli, sukkpüksid, vahukoor jt.).
27. — Tartu suurimas saalis teaduslik diskussioon isemajandamisest Valeri Paulmanni ja Edgar Savisaare vahel.
29. — Vanemuise 46 fuajees avatakse lõhutud ühikaesemete näitus.

MÄRTS

3. — algab gigantse tõlkesarja «Maailma filosoofiapärand» ettetellimine.
8. — kõigil lapsega(stega) naisüliõpilastel kauplustes eelisjärjekord.
16. — bioloogiaüliõpilased rajavad botaanikaaeda kohviistanduse.
30. — Tartu teadlased püstitavad obeliski Toomemäe nõlval asuva mälestustahvli «Siia rajatakse Tartu teadlaste aumüür» auks.
31. — lõhutud ühikaasjade näitus suletakse uute eksponaatide puudumise tõttu.

APRILL

3. — geoloogid tähistavad oma ametipäeva nafta leiukoha avastamisega Kvissentalis.
14. — moodustatakse vabariiklik üliõpilasliit.
24. — 1 aasta TRÜ nõukogu fosforiidiotsuse vastuvõtmisest.
27. — sõpruspäevade probleemsaade ETV-s lükatakse edasi.

MAI

5. — ilmub Eesti üliõpilasajaleht.
6. — «TRÜ» hakkab ilmuma igal reedel 6-leheküljelisena värvilises ofsettrükis.
10. — sõpruspäevade probleemsaade ETV-s V. Kersna kommentaariga: saade jäi välja seoses faktide kontrollimisega, kontrollimisel osutusid faktid õigeks.
11. — Tartu X levimuusikapäevad reserveeritud TRÜ-le kui ürituse kunagisele algatajale.
18. — klassikalisse muinasteaduste muuseumi saabusid tagasi eksponaadid Voroneži ülikoolist.

JUUNI

JÄLLE SESS!!!

Vanasõna om alati tark

- Parem uut teha, kui vana parandada.
- Kes vana ei paika, see uut ei saa.
- Kui tahetakse, tehakse ka kuradile sarved pähe.
- Kuda siga võib puusse saada, kui tal küüsi ei ole.
- Õige ei võta seda vastu, mis ülekohtune pakub.
- Kui ülembä iih, nii alamba takah.
- Õigus on õues külili ja säädus sängis selili.
- Uhkus on rumaluse kõige selgem õuemärk.
- Mis tahad, et teised peavad sinule tegema, sedasama tee sina ka teistele.
- Astud sa ühe sammu minu poole, ma astun üheksa sinu poole.
- Salatööl on vahest ka vaatajaid.
- Kis isi valetab, see ei usu, et teine tõtt räägib.
- Tarkus käib üle vägevuse.
- Tark on see, kes tunneb, et ta alles rumal on.
- Sitt on põllumehe jumal.
- Uued rattad käivad esimest korda ikka raskesti.

HUMANISMIST JA RENESSANSIST

● NIKOLAI KONRAD «AJALOO MÕTTEST. VALIK AJALOOFILOSOOFILISI TÖID». «EESTI RAAMAT», 1987. KOOSTANUD LINNART MÄLL JA MART KIVIMÄE, TÕLKINUD LINNART MÄLL ●

Kahjuks on Vabariiklik Raamatukaubastu teinud võimatuks selle, mis käesoleval korral oleks ainuõige. Nimelt võiksin ma nüüd maailmakultuuri aluste käsitluses renessansi mõiste vaatluse julgesti katkestada ja suunata lugeja värskelt ilmunud N. Konradi valitud artiklite eestikeelse tõlke «Ajaloo mõttest» (Tallinn, Eesti Raamat, 1987) juurde. Paraku oleks see näotu, sest raamat on juba haruldus. Juba! Veidi enne seda ilmus kirjastuse «Valgus» «A»-sarjas J. Pärni tõlgituna M. Zaborovi raamat «Ristisõdijad hommikumaal». Tolle tiraaž on 42 000. Tahtmata sugugi öelda, et tegemist on tarbetu väljaandega või et talle määratud tiraaž on kahtlaselt kõrge, juhiksin siiski tähelepanu ilmsele vastuolule. Raamat, mille väärtus on selgesti ajutine, läheb inimeste kätte ilma igasuguste takistusteta, kuna raamat, mille väärtus on kahtlemata mittekonjunktuurne, osutub juba ette defitsiidiks. Miks on kirjastuskomiteele sellist vahetegemist tarvis?

* * *

Akadeemik Nikolai Konradi (1891—1970) artiklitest koostatud raamat sisaldab tema 16 kirjutist ja 2 osa Konradi kirjavahetusest inglise kultuuriteoreetiku A. J. Toynbeega. Neile on eessõnana lisatud filoloogiadoktor V. Ivanovi mälestuskirjutis, mis esmakordselt ilmus aastal 1973 TRÜ toimetiste orientalistika-seerias, ning järelsõnadena 1974. a. pärinev A. Gulõga artikkel Konradist kui filoloogist ja raamatu koostajate-tõlkija(te) L. Mälli ning M. Kivimäe ühine essee «Nikolai Konradi tähendusest». Kõik tekstid on rikkalikult kommenteeritud.

Tõlgitud tööd pärinevad peamiselt vahemikust 1957—1970, seega eelmisest tõusuperioodist. Nõnda on nad korraga oma objekti käsitlevad uurimused kui ka mälestised ajastule iseloomulikust mõtlemisviisist. Viimane määratlus lõpuni küll ei kõlbi, sest Konrad on ühtlasi ka ajastu mõtlemisviisi kujundaja, ideoloog sõna tõsises mõttes. Ent võib-olla just selle tõttu võibki aimata, kuidas valiku koostajad on alltekstis pidanud silmas Konradi omaaegse paatose aktuaalsust just meie päevil, mil tuleb suuresti jätkata sealt, kus Konradi ja tema mõttekaaslaste töö üle poolteise aastakümne tagasi lõppes. Sisuliselt tähendab see tõepoolest Konradi, konradliku mõtlemisviisi renessanssi.

Sellise mõtlemisviisi üheks objektiks oli renessanss kui planeetide suure vastasseisuga võrreldav kultuuride vastasseis (D. Lihhatšovi metafoor) ning peamiseks ideeks humanismi obligatoorsus. Viimast ei deklareeri N. Konrad muuseas sugugi «lihtsalt niisama». *Humanism* on Konradile reaalsest ajaloost sugenev hoiak või käitumislaad, mis «viib meid inimkonna ühtsuseni... Ning see ühtsus saabub. Võib-olla isegi varem kui me arvame. Kuid seda ei saa niisama lihtsalt: selle eest ei tule mitte üksnes kannatada, vaid tuleb ka endal vaeva näha, et seda pälvida» (lk. 285). Säärast vaeva põhjustavad omakorda nii lahenduse leidmine ülesandele avastada iga ajastu kultuuri süsteemsus (Konradi sõrendus — vt. lk. 279) kui ka vastuse otsimine kultuuride saatuse probleemidele (seals.). Kuivõrd N. Konrad ise on tegelenud kummagagi täiesti konkreetselt, sedavõrd on on siis ka mõistetav, miks ta jõuab välja renessansi üldisuse juurde. Just renessanss kui tüpoloogiliselt universaalne seisund avab humanismi reaalse tähenduse, tehes inimese aktiivseks kultuuriloojaks.

Ainult paar märkust. Vahest ei ole raamatu alapealkiri («Valik ajaloofilosoofilisi töid») sisu suhtes siiski mitte kõige täpsem, sest enamik artikleist käsitleb pigem filoloogia kui ajalooteaduse filosoofiat. Iseasi, kui saatesõnas oleks selgitatud Konradi elutöö üksikute osade proportsioone ja näidatud, mil viisil Konradi töödes filoloogiline ning ajalooline mõtlemine ühenduvad. Lk. 338 tutvustatakse, mida on Moskvas-Leningradis filoloogilise pärandi avaldamisel lisaks seeriale «Filoloogilise mõtte mälestisi» ära tehtud. Mulle tundub, et toodud näited on mõnevõrra juhuslikud ja liiaks napid. Publikatsioonisarju, mis avaldavad mälestisi just/ka filoloogilise mõtlemise kogemusest, ilmub ainuüksi keskkirjastustel vähemasti kümmekond. Muide jääb lk. 345 mulje nagu oleks N. Konrad ühe teise seeria, «Kirjasõnamälestised», rajanudki («organiseeris ja juhtis ... väljaandmist»). See oleks eksitus, seeria rajas ning selle toimetuskolleegiumi juhtis tolleaegne NSVL TA president S. Vavilov. Tema surma järel 1951 sai toimetuskolleegiumi juhiks V. Volgin, kuna N. Konrad tuli seeria etteotsa alles pärast viimase surma 1962.

Mõnes kohas oleksin ma N. Konradi tekstile järgnevaid viiteid veelgi täiendanud. Artiklis «Võrdleva kirjandusteaduse probleeme» kõneleb Konrad ka G. Brandesest (lk. 168). Järgneb (lk. 184) viide Brandese «Peajoonte» venekeelsele tõlkele, mida Konrad refereerib. Siia sobinuks väga tõlkija-kommenteerijapoolne lisamärkus eestikeelsele lugejale: vt. ka N. Andresen, Georg Brandes tema raamatus «Suits ja tuli», Tallinn 1983, lk. 217—255. Lk. 244 oleksin ma Otto Friedrich von Richterit mainides aga viidanud ka L. Leesmendi uurimusele «Ühe noorelt surnud balti orientalisti reisist mööda Levanti a. 1815—1816» (TRÜ Toim. 309, Töid orientalistika alalt. Tartu, 1973, lk. 41—57), mis pealegi esitab ka eesti keelde tõlgitud katkendeid Richteri reisipäevikust. Lõpuks oleksin ma sõnale *idafil* (orientaalse filoloogia tudeng) andnud tähevõrra teistsuguse kuju, nimelt *idafill*. See oleks kooskõlas tema reaalse kasutusega kõnes, kus öeldakse enesestmõistetavalt näiteks, et «käisin võõrfillide juures» või «ta õpib eesti fillis» või koguni «ta õpib inka filli» (inglise filoloogiat).

* * *

N. Konradi artiklite rakendusväärtus tõuseb kahtlemata. See ei tohiks aga varjata tema tööde puhtfiloloogilistki väärtust. Kuid seda kuritegelikum oligi nii fundamentaalse sisuga teosele absurdselt väikese tiraaži (5000) määramine. Saatuslikum kui karuteene N. Konradi artiklite väärtusest osasaamisele on see otsus kultuuriteadvusele tervikuna. Pragmaatiliste huvide (raamatukaubastu kasum) diktaat tuleb ükskord ometi ratsionaalsele kontrollile allutada!

PEETER OLESK

REFEREERIME PARTEIKONVERENTSI Ettekandest

(Algus 2. lk.)

Teadusega on vahetult seotud, tegelikult aga laiema tähendusega parteikomitee osavõtul ettevõetav

välissidemete

laiendamine. Koostöölepingud on sõlmitud Turu Ülikooliga, ettevalmistamisel on leping Krakovi Ülikooliga. Eeltööd on alanud Rootsis. Peale teaduskontaktide tahetakse vahetuse sisu laiendada ka muudele aladele.

Komitee on aktiviseerinud ka sõprusühingute algorganisatsioone. On hakatud taidluskollektiividele sõpruskollektiive otsima ning vastavaid leppeid sõlmima. «Nüüd oleneb normaalsete väliskontaktideni jõudmine neist ametkondadest, kelle otsustada on üldse meie maa välissidemed. On alust uskuda, et perestroika jõuab sinnagi.»

ÜLIKOOLI JUHTIMISEL

on viimasel ajal tunda suunda **demokratiseerimisele.** Parteikomitee on taotlenud valitud organite osa laiendamist, mis on lahutamatult seotud üliõpilaste esindatusega neis organeis. Ka parteikomitee istungeile kutsutakse alati mõne üliõpilastega seonduva parteitöö küsimuse arutamiseks üliõpilaste esindajad. Üliõpilased suudavad oma seisukohti kaitsta. «Nende kaasamine juhtimisse on üks peamisi vahendeid dogmaatilise ja bürokraatliku stiili vastu, mis ilmselt on olemas ka ülikoolis ja mida meie, kes me selle stiili sees oleme, ise ehk alati adekvaatselt ei taju.»

Demokraatliku alge süvendamiseks ülikooli juhtimisel on seni kasutamata avaliku arvamuse uuringute regulaarne läbiviimine koos tulemuste avalikustamise ja arvessevõtuga.

Ettekandes tunnistati, et parteikomitee ei ole analüüsinud, kas praegune juhtimine vastab perestroika nõuetele ülikoolielu eri tasandeil, ennekõike teaduskondades. Uuenduse põhiimpulsid on tulnud ülaltpoolt, nende reaalne läbiviimine oleneb aga õhkkonnast, mis kujuneb seal, kus inimesed iga päev töötavad või õpivad.

Ettekandjat on teinud kõige murelikumaks see, et ei kasva kommunistidelt ja parteigruppidelt tulevate algatuste osa. Sisulisi ettepanekuid võib vähe ette lugeda. Prof. I. Sildmäe tegi näiteks ettepaneku abipersonali tulemuslikumaks tööks, prof. R. Blum algatas perestroikaprobleeme arutava teooriaseminari. Bioloogide-geograafide parteibüroo pakkus ideid üliõpilaste kaasamiseks linna heakorrastamisele ning püstitas küsimuse teaduskonna ainelise baasi väljaehitamisest. Eesti filoloogia ja ajakirjandusosakonna parteigrupp pöördus komiteesse kriitiliselt: komitee tööstiil on tõepoolest olnud pigem konstateeriv ja kontrolliv ning vähem algatav ja mobiliseeriv. Selles mõttes peegeldab initsiatiiv altpoolt (või selle puudumine) parteibüroode ja komitee suutlikkust algatuslikku hoiakut stimuleerida.

Ülikooli nõukogu tõstatas küsimuse

kõrgkooli iseseisvuse

radikaalsest laiendamisest. Akadeemik V. Palmi juhitud komisjoni otsus avaldati oktoobripühade lehes ning saadeti edasi meie juhtorganeile. Vastupidi ootustele ei ole selle otsuse seisukohad leidnud käsitlemist ning edasiarendamist TRÜ oma kollektiivis.

Ülikooli iseseisvus ei ole ainult ülikooli küsimus, see on osa kompleksist, mis puudutab kogu ühiskonna uuenemist ning selles peab ülikooli osa saama senisest tunduvalt kaalukamaks. Siiski ei vasta veel ülikooli osa üldriiklike ja üldrahvalike suurte küsimuste lahendamisel meie potentsiaalile ega rollile, mida ülikool peaks täitma ühiskonnas ning kultuuris.

Enamat aktiivsust oodatakse ka ametiühingukomiteelt. Etteheiteid on tehtud ülikooli **sotsialistlikule võistlusele.** Parteikomitee on asunud seisukohale, et praegune tsentraliseeritud ja kõikehõlmav võistlus ei vasta sisulistele nõuetele. See ei tähenda aga seda, et komitee annab eitava hinnangu allüksustes toimuvale töövõistlusele, kui see stimuleerib paremini töötama. Koos ametiühinguaktiiviga otsitakse uusi vorme töö ja ühiskonnaaktiivsuse ergutamiseks.

Parteikomitee on tahtnud oma tegevusega kujundada kogu kollektiivi suhtumist uuendustesse ning oma osasse uuendustes. Kommunistide kohus on aidata kõigil mõista, kes toetab uut ning kus on vana positsioonid. On vana tõde, et suurim uue eest võitleja pole mitte see, kes kõige kõvemini sellest räägib ja kõike olnut eitab.

Kaadri

poliitilisel ja teoreetilisel harimisel on oluline koht marksismi-leninismi ülikoolil. Parteikomitee otsusel vähendati sel õppeaastal meie õppejõudude suunamise arve. Kontingenti püüti muuta homogeensemaks: tänavu komplekteeriti rühm noortest õppejõududest, tuleval aastal suunatakse õppima staažikamaid kolleege jne. Suurendati aktuaalsete ühiskonnafilosoofiliste probleemide ja majandusteemade osakaalu.

Komitee pidas kommunistide aruandmist oma tegevusest veel liiga formaalseks. Kui ausalt ja tulemuslikult on tegutsetud, saavad öelda kolleegid-kommunistid. Uue atesteerimiskorra raskeks küsimuseks näib kujunevat üliõpilaste hinnangu arvessevõtt. Nii üliõpilaste kui ka õppejõudude seas tuleb soodustada atesteerimise eesmärke täitva õhkkonna tekkimist, et ei kujuneks tõeliselt nõudlike õppejõudude mahahääletamist ega häid hinnanguid taotlevate õppejõudude pugemist üliõpilaste ees.

Otsuste täitmisest

Komitee on hakanud vähem vastu võtma otsuseid ning taotlenud, et iga otsus paneks tõepoolest aluse muutusteks vastaval alal. Otsused on formuleeritud senisest sisukamate arutluste tulemusena, komitee liikmete aktiivsus otsuste väljatöötamisel on tõusnud. Komitee pole aga saavutanud, et parteibürood tõepoolest alati otsustega töötaksid.

Parteikomitee sekretäri arvates on komitee tegevuses kasvanud kollegiaalsus. Enese tegevust analüüsides leidis ta, et liiga palju kulub aega mitmesuguste mittepeamiste küsimuste peale, samuti ei ole suutnud komitee liikmete kogu potentsiaali pidevasse töösse rakendada. Seoses perestroikaga on kommunistide ja kogu kollektiivi ootused parteikomitee suhtes pidevalt kasvanud. Ilmselt on ülikooli parteiorganisatsioonis uuendusmõtete ja väljakujunenud, iganenud stiili ning harjumuste vastuolu lahendamine alles alanud.

Sõnavõtud 8. jaanuari lehes.

Juubeliaktuselt hariduselu korraldajatele

28. novembril toimus teadusraamatukogus ÜTÜ botaanikaringi 40. aastapäeva juubelikonverents.

Kohal viibis 127 praegust õpetajat, teadlast ja üliõpilast.

Sirje Aheri (VÕT-i loodusteaduste metoodikakabinet) ettekanne «Tulevikuplaanidest bioloogia õpetamisel koolis» kutsus osavõtnute hulgas esile tulise arutelu, mille tulemusel võeti vastu üksmeelne resolutsioon:

1. Kooliskäimise alguse peab määrama lapse kooliküpsus, mitte aga vanus — kuues eluaasta, mis eesti laste arengut arvestades on liiga varane.

2. Keskkooli kõrgem aste peaks olema diferentseeritud (vastavalt humanitaar-, täppisteaduste või loodusteaduste kallakuga) ja vältama 3 aastat.

3. Õpikute ja programmide koostamisel arvestada ka naabermaade (Soome, Rootsi) kauaaegseid pedagoogilisi kogemusi.

Nagu selgus, polnud kohalviibijad nõus meie hariduselu uuendumistega üldiselt, sealhulgas ka bioloogia osa elimineerimisega uutes plaanitavates kooliprogrammides. Resolutsioon saadeti ära haridusministeeriumi juures moodustatud kooli uuenduseksperimendi initsiatiivgrupile.

Omapoolne arvamus sai ära öeldud, kuigi seniste kogemuste põhjal tundub üsnagi naiivne sellega midagi muuta võivat. Olgu siis siinne sõnumgi lugejatele teadmiseks, kui paber teiste omataoliste virnas kaduma läheb.

Botaanikaring

PPP

Meie tudengkond interpreteerib neid tähti vahel heatahtlikumalt, vahel sarkastilisemalt, sõltuvalt kujunenud hoiakust. Pakume selleks korraks ka oma variandi — Pane Pidurid Peale, et veidi aru pidada asjade seisu üle ning vastata avaldatud ja avaldamata kriitikale.

PIDEV PEDAGOOGILINE PRAKTIKA

viidi ülikoolis sisse, toetudes uuele õppeplaanile, eksperimendi korras varem kui enamikus kõrgkoolides. Algselt oli teada vaid praktika kestus 36 tundi semestris. Kuigi kõrgharidusministri seisukohavõtuni allpoolsest initsiatiivist (ärge oodake juhtnööre, vaid ...) oli veel huik aega, tuli meie kõrgkoolil asjaolude sunnil tõepoolest leida olukorras oma lahendus. Alles hilisematest juhendmaterjalidest selgusid praktiseerimist vajavad tegevusvaldkonnad: pioneeri- ja komsomolitöö, ainealane tegevus ja klassijuhataja rolliga tutvumine.

Esimene probleem, millele programmi koostamisel põrkuti, oli — kuidas mahutada koolidesse kõik praktikandid, sest vanemate kursuste põhipraktikad toimuvad samades Tartu koolides (siis ei lubatud nii lahkesti praktiseerida väljaspool Tartut). Lahendada tuli teisigi küsimusi — juhendamise korraldus, tasustamine jne.

Mitmetel nõupidamistel, kus osalesid teaduskondade esindajad, kujundatigi välja praegu kehtiv programm. Juba siis oli nurinat, et pedagoogiline tsükkel laiendab end eriala ainete arvel. Ning ega see ülõpilaste kooli saatmine nii uus üritus olevatki. Ka 60. aastatel võeti selline asi ette, nii et mõõdanikust on kogemus olemas.

Tundub, et siin on tegemist põhimõttelist laadi küsimusega. Miks me peaksime üliõpilased nii vara kooli saatma? Et nad tutvuksid pedagoogilise miljööga? Seda tunnevad nad juba 11 aastat. Haiglasse võib tulevast arsti ja kohtusse juristi saata, sest väga üksikutel on sealne miljöö tuttav. Kuid see tutvumine oleks nö. pedagoogi positsioonilt. Siis see ei oleks praktika, vaid vaatlus. Iga vaatluse läbiviimiseks on tarvis selgitada kriteeriumid, nähtused, mida vaadelda. See aga nõuab eelnevat õpetatust. Kui me saadame väljaõpetamata noored kooli täitma lihtsamaid ülesandeid klassijuhataja ja aineõpetaja abina, siis see on neile tuttav juba kooliajast.

Kuigi esines hulgaliselt mõistvat koostööd õpetaja ja praktikantide vahel, jäi põhihädana kummitama aegade sobimatus. Mõne teaduskonna üliõpilased jõudsid kooli siis, kui lapsed olid juba läinud. Tuli ette ka juhtumeid, kus ülikooli poolt määratud PPP päev langes kokku õpetaja vaba päevaga, ja siis pidi üliõpilane praktika tarvis aega näpistama mujalt. Hommikupoolsed ajad on samuti ebaefektiivsed, lapsed ju tundides ja kasvatusalane praktikum saab toimuda iga 45 minuti järel. Seega on objektiivsed põhjused üliõpilaste rahulolematuseks olemas. Arvamus, et õpetajad ei teadnud oma juhendajaülesandeid, ei ole tõsiselt võetav. Kõigis koolides toimus õpetajate instrueerimine 3 õppeveerandi eelses õppenõukogus. Õpetajate tarvis oli trükitud ka juhendmaterjal. Ilmselt on küsimus milleski muus kui ainult meiepoolses nigelas ettevalmistuses. Toome siin ühe näite. Üliõpilase päevik oli korrektselt täidetud, kasvatusalane tegevus koolis läbi viidud. Tegelikult aga aitas ta klassijuhatajal kabinetis remonti teha.

Teame, et õpetaja amet on väga suure suhtlemiskoormusega, mis eeldab ka organiseeriva ja juhtimistegevuse oskusi. Kahjuks on meie akadeemiline ettevalmistus selles osas väga tagasihoidlik. Üldpedagoogiline õpetus (loengute ja seminaridena) on lahus õpitu tegelikust rakendamisest. Õppimine kõrgkoolis on individuaalne, kuid kooli mineja on vastupidises situatsioonis — ta peab olema organiseerija, võimeline suhtlema nii kollektiivsel kui individuaalsel tasandil. Kui kõrgkoolis on üliõpilane kuulekas teiste tahte täitja, siis koolis on ta vastupidises rollis.

GLASNOST JA PERESTROIKA

esitavad ka koolile ülesande kasvatada noortes sotsiaalset aktiivsust. Sotsiaalne aktiivsus saab kujuneda ainult vaba diskussiooni, õpilase ja õpetaja vahelise dialoogi olemasolu korral. Seega esitavad ühiskondlikud vajadused ka pedagoogilise kaadri ettevalmistamisele nõudmise tõsta üliõpilaste sotsiaal-psühholoogilist kompetentsust. Selle ülesande lahendamine on seotud tulevaste õpetajate refleksiivsete võimete arendamisega. Kuna refleksioon toimub alati millegi suhtes (oma tegevus, situatsioon, partnerid) siis rollimängud, grupidiskussioonid jne., kus üliõpilastel on võimalus analüüsida oma käitumist suhtlemissituatsioonides, arendab nende eneseanalüüsi oskusi, mille tagajärjeks on oma suhtlemiskogemuse teadvustamine, kui vaja — korrigeerimine. Juhtimis- ja organiseerimiskogemuste omandamine ei ole mõeldav auditoorses loengulises tegevuses. Ilmselt on ebarahuldav ka praktika praegune mudel — üliõpilaste kooli saatmine I kursusest ilma eelneva ettevalmistuseta. Et juhtida õpilasi, peab õpetaja oskama juhtida ennast, tundma oma võimalusi ja võimeid. Enese avastamine töö käigus, praktilises koolisituatsioonis, toimub paratamatult laste arvel ning on seega ebasoovitav.

REET VALGMAA
pedagoogikakateedrist

(Järgneb)

TULUÕHTU OKSJONIGA

19. veebruaril toimub TRÜ klubis **heategevusõhtu** Kultuurifondi Eesti Kunstimuuseumi arvele. Mitmesugust meelelahutust ja vaimutoitu igale maitsele püüavad pakkuda mõlemas saalis paralleelselt jooksvad programmid. Toimub **kunstioksjon** tudengitele vastuvõetavate hindadega. Nõusoleku osavõtuks on juba andnud Kunstnike Liidu Tartu osakond ja loomulikult ka TRÜ kunstikabinet.

Täiendavat infot võib sessi ajal saada ühikate ja õppehoonete teadetetahvlitelt, kuhu uue semestri alguseks ilmuvad ka ürituse kuulutused. Hakakem TRÜ jaoks uudseks kultuuriürituseks juba vanal aastal vaimu valmis sättima!

VANA-AASTA ÕHTUL

kl. 20 ootab Tartu üliõpilaste looduskaitsering Raadi kalmistu peavärava juures oma liikmeid, vilistlasi ja kõiki teisi, kes soovivad meenutada ja süüdata küünla meie kultuuritegelaste ja loodusteadlaste kalmudel.

MEELDIVAT VANA-AASTA LÕPPU JA ÕNNERIKAST UUT AASTAT!

TRÜ KLUBI

NB!

«TRÜ» ilmub uuel aastal esimest korda reedel, 8. jaanuaril, siis 22. jaanuaril ja siis 5. veebruaril ...

Cras, cras, ait corvus, mutabo colorem

Teisipäeva 15. detsembri õhtu oli murranguline. Klassikalise muinasteaduse muuseumi intiimseis ruumes pidi toimuma uue antiiki käsitleva loengusarja avaloeng, esinejateks Ain Kaalep ja Anne Lill. Rahvast kogunes aga murdu ja tuli minna avaramasse ülikooli nõukogu saali. Meeleolu muutus, mitte aga ürituse tähendus meie akadeemilisele elule, mis on siiamaani kannatanud humanitaaria põhjatuse ning ühe ja sama paadunud publiku käes. Kohale oli tulnud harvanähtavas mitmekesisuses noori ja vanu, ülikoolist ja väljastpoolt, treffneriste ning stagnatsiooniaja inimesi, kõik antiigi sõbrad ja nõudliku sünteesi ihalejad.

Jüri Linnus, klassikalise muinasteaduse muuseumi direktor käesolevast aastast, rõhutas oma avasõnas, et antiikkultuuri igakülgne uurimine on oluline nii eesti kultuuri kui üldinimlikust seisukohast. Ta väljendas oma heameelt selle üle, et loenguga alustab just Ain Kaalep, kes aastaid on võidelnud klassikalise filoloogia kui Euroopa filoloogia alusdistsipliini taaselustamise eest Tartu ülikoolis.

Kambja Ignatsi Jaagu nimelise kooli direktor Madis Linnamägi andis Ain Kaalepile üle kooli medali.

*

Oma ettekandes «Antiikkultuur ja Eesti» käsitles AIN KAALEP kolme teemat: 1) Antiikkultuur Eestis akadeemilises liinis; 2) Antiigi mõjud eesti kirjanduses; 3) Antiikkultuur Tartu ülikoolis nõukogude perioodil (autobiograafilist).

Eesti akadeemilise antiigiuurimise kolme ja poole sajandi pikkuses traditsioonis on viljakamad ajajärgud eelkõige XVII sajand, mil pandi ühtlasi alus eesti ilmalikule luulele ja värsikultuurile, ning XX sajandi 20.—30. aastad, kui Tartu ülikoolis õpetasid rahvusvaheliselt tunnustatud mehed Wilhelm Süss, Johannes Bergmann (valiti hiljem Stockholmi professorina Tartu ülikooli audoktoriks), aga ka Ervin Roos, Rudolf Laanes, Pärtel Halliste jt. (taimelavaks ülikoolile oli Tartus Treffneri gümnaasium, kus õpetati 4 aastat ladina ja 3 aastat kreeka keelt). Viimane tsaariaja klassikalise filoloogia prof. Georgi Tsereteli, meie Friedrich Puksoo õpetaja, läks 1917 Gruusiasse ja pani aluse sealsele klassikalisele filoloogiale.

Eesti kirjandust on antiik alati mõjutanud. Kristjan Jaak Petersoni, meie esimese teadlikult eesti luuletaja õpetajateks olid Theokritos ja Vergilius, võib-olla ka Pindaros. Esimeseks tõeliseks antiigisõbraks võib aga pidada Jaan Bergmanni, kes tõlkis Homerost ja «Batrachomyomachia» (Hiirte ja konnade sõda) eesti keelde. Antiikseis värsimõõtudes (eelkõige eleegilises distihhonis) on kirjutanud Gustav Suits ja Villem Grünthal-Ridala, Betti Alver ja Juhan Sütistegi, uuemal ajal Ain Kaalep. August Alle kui hea latinisti epigrammide teravus ja isegi toorus võib olla Martialise mõju. Antiik ei ela edasi mitte ainult eesti luules, vaid ka proosas ja draamas (L. Metsar, M. Unt). Sõjajärgse tõlkekirjanduse suursaavutused on August Annisti Homerose eeposte tõlked, samuti kreeka ja rooma kirjanduse antoloogiad.

Lõpetuseks meenutas A. Kaalep iseenda hariduskäiku Tartu ülikoolis, ühtlasi pakkudes kuulajaile ainulaadseid mälestusi «kultuuri epikuurlasest» Karl Reitavist. Reitavi majanduslik kindlustatus üliõpilaspõlves (isa kinkis talle «Pargi» sauna) võimaldas tal täielikult pühenduda kõikvõimalikele keeltele ning nautida kultuuri ja vaimsust, lausa mõnuleda neis. Pärast sõda sai ta klassikalise filoloogia kateedri juhatajaks. Oli väike, tüsedam ja prillidega hea, sümpaatne inimene, kelle kõrgel filoloogilisel tasemel Horatiuse eriseminarides käis ka mitteklassikuid, koos Kaalepiga näit. Eha Lättemäe ja Ott Ojamaa. Horatiuse luulet analüüsides arutati läbi iga sõna, iga silbi tähendus, sest Horatiuse ja kogu antiikluule suurus on eelkõige tema äärmiselt täpses vormis, filigraanses gemmilises väljatöötatuses.

50. aastatel otsustati klassikalise filoloogia kateedrid Baltikumi ülikoolides kaotada. Leedul õnnestus seda vältida ja sealne kateeder on praegu kõrgel tasemel. Meie kateeder ühendati Lääne-Euroopa kirjanduse kateedriga, eriseminare enam ei toimunud. Siis klassikalise filoloogiaga kui erialaga lõpetati ja avati defektoloogia eriala. Sellega kadus teadus- ja õppetöö tsentrum ning kohustus tegelda klassikalise filoloogiaga.

Praegu on lootus, et Tallinnas Õismäel VIII keskkoolis hakatakse keskkooliosas õpetama 3—4 tundi nädalas ladina keelt + 3 tundi kultuurilugu ja filosoofilisi aineid. Kui on aga koolid, siis on vaja ka õpetajaid ...

*

ANNE LILL kõneles teemal «Klassikaline filoloogia tänapäeva maailmas». Klassikaline filoloogia kui teadus tekkis IV—III sajandil e.m.a. Aleksandrias. Tema eesmärgiks oli seletada sõnu, selgitada ja interpreteerida lauseid ning väljendeid, mis varasemates kirjandusteostes alates Homerose eepostest arusaamatuks olid muutunud. Sisuliselt samade probleemidega tegeleb ka tänapäeva klassikaline filoloogia. Selle näiteks interpreteeris A. Lill üht Catulluse luuletust (83: *Lesbia mi praesente viro mala plurima dicit*), kus abielunaise armuke nimetab naise abikaasat muulaks, ja iseloomustas filoloogilist teed *muula* võimalike tähenduste väljaselgitamisel.

Tänapäeva klassikalises filoloogias on tugev angloameerika koolkond. Autoriteetsete meetodite aluseks on eelkõige lähtumine tekstist. Seda ilmselt vastukaaluks sajandi alguses levinud filosoofilistele ja kirjanduslikele, äärmise spekulatiivsuseni viinud meetoditele. Sümboli kasutamine pole müütide interpreteerimisel enam hea toon.

Vähem oluline pole, et tänapäeva klassikaline filoloogia tähendab pikka ja püsivat kodust tööd, et tohutust hulgast sajandite vältel kirjutatust ülevaadet saada ja midagi uut ütelda. Igavesi tõdesid on vähe siingi ja tuleb tunnistada, et igaühe teadmatus on väga suur.

Järgmine antiikkultuuri loeng on veebruaris.

MARJU LEPAJÕE

Toimetaja VARJE SOOTAK

TRÜ

Ajalehe «TRÜ» toimetuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TRÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «TRÜ» ilmub reedeti. Tellim. nr. 5169. Tiraaž 3000. Maht 1,5 trükipoognat.

«Тарту Рийклик Юликоол» («Тартуский государственный университет»). Орган парткома, ректората, комитета ЛКСМ и профкома Тартуского государственного университета, г. Тарту, Эстонской ССР.